

PS9.0.09/C90

ACADEMIA ROMÂNĂ • FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ „G. CĂLINESCU”

CRONOLOGIA VIETII LITERARE ROMÂNEȘTI

PERIOADA POSTCOMUNISTĂ

V

1994

COORDONATOR

Acad. Eugen Simion

Editura Muzeul Național al Literaturii Române, 2015

19644
74961

ACADEMIA ROMÂNĂ • FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ „G. CALINESCU”

CRONOLOGIA VIETII LITERARE ROMÂNEȘTI

PERIOADA POSTCOMUNISTĂ

V

1994

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Cronologia vieții literare românești – Perioada postcomunistă/

acad. Eugen Simion - coordonator - București: Editura Muzeul
Literaturii Române, 2015

Vol. 5. - 2015. - ISBN 987-973-167-287-8

821.135.1.09

Editura Muzeul Literaturii Române

este recunoscută C.N.C.S.,

având categoria B.

Cod CNCS PN - II - ACRED - ED - 2012 – 0374

Tehnoredactor: Luminița Login

Coperta: Mircea Dumitrescu

SS4.009/090

Eugen SIMION (coordonator)

Lucian CHIȘU

CRONOLOGIA VIETII LITERARE ROMÂNEȘTI

PERIOADA POSTCOMUNISTĂ

V

1994

19644

ACADEMIA ROMÂNĂ • FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ „G. CĂLINESCU”

Editura Muzeul Național al Literaturii Române
București, 2015

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Cercetarea fondurilor de presă (reviste literare, culturale, săptămânale și cotidiene de mare tiraj, suplimente și formate „magazin”) a fost efectuată în mai multe biblioteci: Biblioteca Academiei, Biblioteca Centrală Universitară, Biblioteca Facultății de Litere din București. Perioada de tranziție prin care a trecut țara noastră se reflectă și în modul cum publicațiile au putut fi arhivate: numere lipsă, sincope de apariție cauzate de efectele descentralizării culturii și gestionarea deficitară a fondurilor alocate, criza hârtiei de tipar, totul pe fondul inflației și dezechilibrelor financiare. Materialul excerptat și informația selectată permit, totuși, realizarea în ansamblu a unei imagini asupra vieții literare din anul 1994.

În scopul evitării unor repetiții, s-a procedat astfel: 1) Au fost semnalate, la prima apariție în *Cronologie*, anii cumulați de la debut, seria, numărul curent și, unde a fost cazul, formatul, periodicitatea, componența redacțională, renunțându-se pe mai departe la aceste detalii și precizându-se doar numărul din anul în curs. 2) La cronicile și recenziile de carte au fost amintite numai la prima consemnare anul de apariție, localitatea și editura, considerându-se că aceste semnalări pot fi utile în ceea ce privește dinamica activităților editoriale. Tot în scopul evitării unor repetiții, s-a renunțat la denominativul *editură*, în cazurile bine-cunoscute, punându-se în paranteză numele, uneori sigla, și anul.

Realizarea *Cronologiei* 1994 s-a făcut prin consultarea colecțiilor – unele incomplete – ale următoarelor publicații: „Academia Cațavencu”, „Adevărul”, „Adevărul literar și artistic”, [„ALA”], „Apostrof”, „Ateneu”, „Azi”, „Bari-cada”, „Caiete critice”, „Calende”, „Contemporanul-Ideea europeană”, „Contra-fort”, „Contrapunct”, „Cotidianul”, „Cronica”, „Cronica română”, „Curierul național”, „Cuvântul”, „Dacia literară”, „Dilema”, „Dimineța”, „Dreptatea”, „Echinoc”, „Euphorion”, „Evenimentul zilei”, „Expres-Magazin”, „Familia”, „Fețele culturii”, „Jurnalul literar”, „Libertatea”, „Litere Arte & Idei [„LA&I”]”, „Literatură”, „Luceafărul”, „Meridian”, „Națiunea”, „Ora”, „Orizont”, „Paradigma”, „Paralela 45”, „Poesis”, „Rampa”, „România liberă”, „România literară”, „Steaua”, „Timpul” [București], „Timpul” [Iași], „Tinerama”, „Tineretul liber”, „Tomis”, „Tribuna”, „Țara”, „Vatra”, „Viața românească”, „Vremea”, „Zburătorul”, „Zig-Zag magazin”, „Ziua”, „22”. Andrei Milca este autorul consemnărilor din revistele „România Mare” și „Totuși iubirea...”.

Lucian CHIȘU

I ANUARIE

1 ianuarie

● „Cronica”, An XXIX, nr. 1 (1381) prezintă sub titlul *Eminescu – eroul civilizator al culturii române* un „grupaj” aniversar, din care fac parte versuri dedicate poetului (semnatari: Emilian Marcu și Vasile Constantinescu), articole omagiale (scrise de Virgil Cuțitaru și Violeta Lăcătușu) ori de evaluare istorico-literară. În acest sens, Doru Scărlătescu stabilește patru „grile” de receptare: (1) *istorie și legendă*; (2) *o personalitate problematică*; (3) *un poet european*; (4) *Eminescu al întregului*. În ceea ce privește statutul de poet național, dar și pe acela de poet european, Doru Scărlătescu observă: „Printr-un consens unanim, Eminescu ne reprezintă în lume ca poet național. Un francez, Alain Guillerrou, cercetător avizat al operei sale, își motiva interesul într-un interviu din «Convorbiri literare», nr. 10, 1977, tocmai prin această dimensiune a ei, națională; dacă Lamartine sau Hugo, sau Baudelaire sunt poeții unei idei sau a unei teze, Eminescu este poetul unei țări: «El este un fel de simbioză și când îl cunoști pe Eminescu cunoști România însăși. Și a fost o minune de a cunoaște un scriitor care a ieșit din această glie și care exprimă o țară a lui, exprimă sufletul contemporanilor, dar și pe acela al tuturor care vor veni (...). El este un fel de permanență a sufletului românesc; România are un poet național care exprimă sufletul ei, spiritul ei pentru totdeauna. Eminescu este în același timp, incomparabil, un poet de talie europeană. A spus-o, paradoxal, tocmai un apărător fanatic al specificului național, Nicolae Iorga»”. □ La rubrica *Starea literelor*, Ioan Holban scrie despre recent apărutul volum de comentarii și eseuri al lui Nichita Danilov, *Apocalipsa de carton* (Institutul European, 1993), care s-a bucurat de atenția criticii din mai toată presa culturală.

● Organ al *Vetrei Românești*, „Națiunea”, An V nr. 1 (182), se înscrie, din punct de vedere cultural, în aria de preocupări a literaturii tradițiilor. Printre colaboratori se află o serie de scriitori de extracție biografică rurală, ale căror subiecte sunt conforme politicii culturale a *Vetrei*. Între cei care semnează număr de număr se află Ion Dodu Bălan, Ion Brad, Nicolae Georgescu, Dinu Săraru (cu „opinii” de alegător), Dumitru Bălăeț, Ștefan Zaides, I. Mihuț. □ *Nou*. Cităm din primul articol: „Intellectualii satelor noastre (învățători, preoți, dintotdeauna, ingineri agronomi, medici umani și veterinari, în vremea din urmă), ei, adevărații apostoli ai neamului, și-au zidit adeseori viața în temeliile spiritualității românești precum Ana lui Manole în zidurile Mănăstirii Argeș”. În viziunea autorului, Apostoli ai neamului sunt scriitorii Octavian Goga,

Vasile Voiculescu, Ion Pop Reteganul, Mihail Sadoveanu, fiindcă au descris intelectualitatea satului și rolul ei în societate. □ Colaborează cu versuri Ion Brad. □ Tot din primul număr se deschide rubrica *Istoria în pilde și imagini* (ținută cu intermitențe timp de șaisprezece săptămâni (1 ianuarie – 8 aprilie) de N. Georgescu. Acesta comentează caricaturile apărute în presa politică din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, adăugând imaginilor detalii de context istoric, de etică și morală, dar și de anecdotică literară.

4 ianuarie

● În „Cuvântul”, an IV, nr. 1-2 (205-206), sub titlul: *A patra putere în stat: cacealmale, victime, impostori*, sub imagini cu Mircea Dinescu (în centru), Sorin Roșca Stănescu (stânga) și Dinu Săraru (dreapta) stă scris: „Mircea Dinescu, general de presă? Atunci când va ști ce înseamnă să conduci cu adevărat o gazetă, va fi. Deocamdată, el conduce la «Academia Cațavencu», o armată de gazetari care știu și singuri ce au de făcut. Sorin Roșca Stănescu, colonel de presă? După fuga de la «Evenimentul zilei» la «Ultimul cuvânt», pare mai degrabă maior de securitate. Dinu Săraru? Da, după ce a falimentat trei publicații, fără să piloteze altele, mai viabile, Dinu Săraru este un adevărat general al presei noastre”. □ În cadrul cronicii de carte, Radu G. Țeposu scrie despre Gheorghe Crăciun, *Frumoasa fără corp* (CR, 1993) considerând-o cartea cea mai bună de până acum a lui Gheorghe Crăciun, „o apariție aproape exotică prin strălucirile diamantine ale narațiunii”.

5 ianuarie

● Revista „22”, An V (204), nr. 1, se concentrează asupra problematicei teatrului, numeroase dintre articole, intervenții, comunicări și comunicate avându-i în centrul atenției pe slujitorii Thaliei. În cheie ironică este comentată numirea lui scriitorului Fănuș Neagu la direcția Teatrului Național, chestiune reluată, în aceeași termeni, de Florica Ichim: „Pentru restaurația comunistă, Fănuș Neagu este însă omul cel mai potrivit (este de ajuns să-i citești articolele scrise în ultimii patru ani ca să înțelegeți de ce). Un director de Teatru Național nu trebuie să fi scris doar trei piese greu reprezentabile și câteva volume de literatură, ci să fie om de teatru competent. Fănuș Neagu nu este. El nu este nici măcar un spectator avizat, pentru că nu este niciodată văzut la teatru. Un director de Teatru Național trebuie să fie un om de vastă cultură, or, singurul domeniu în afara literaturii în care scriitorul s-a manifestat este cronica sportivă metaforică. Un director de Teatru Național în acest moment trebuie să aibă un program teatral și să fie un bun organizator. Fănuș Neagu este departe de așa ceva. Un director de Teatru Național trebuie să fie un om de ținută. Nu numai intelectuală. Și Fănuș Neagu... În schimb, același Fănuș Neagu are o mare calitate: este prietenul lui Marin Sorescu, cum singur ministrul Culturii a declarat”. Comentariul trece și la actori: „Tulburător este că trupa teatrului a

primit apatică îndepărtarea lui Andrei Șerban și am văzut chiar, la televizor, câteva actrițe care aveau aerul de a saluta venirea noului director”. Explicația acestei atitudini ar sta în faptul că „la instalare, noul director general a lansat ideea unui salariu mai consistent”. Finalul este fără echivoc și vag amenințător: „Actorii Teatrului Național au ce merită. Dar o să plătească Teatrul Românesc!”. □ În contrapartidă cu nemulțumirile redacției față de noul director al Teatrului Național, „22” insistă asupra Galei Premiilor UNITER. Componenta juriului: Ion Caramitru, Irina Coroiu, Cristina Dumitrescu, Florica Ichim, Lucia Hossu-Longin și Sanda Manu. Acestora li se adaugă „un alt juriu al Galei format din personalități ale vieții culturale – Gabriela Adameșteanu, Nicolae Manolescu și Andrei Pleșu – [juriu care îl] va decide din spectacolele nominalizate, prin vot secret, [pe] câștigătorul fiecărui premiu”. □ Tot sub semnul contrastelor, pe aceeași pagină sunt reproduse, una lângă alta, scrisoarea trimisă de conducerea UNITER Televiziunii Române (director general Paul Everac) și răspunsul primit: „Ca și anul trecut difuzarea trebuie realizată în spațiul zilei de luni, spațiu rezervat Teatrului TV; Menționarea sponsorilor atât în publicitatea TV a spectacolului cât și în spațiul scenografic al acestuia. În plus, vă rugăm a dispune ca la montaj să participe și un membru al Biroului Executiv al UNITER care să avertizeze asupra unor eventuale tăieturi de montaj care pot impieta asupra organicității spectacolului Galei UNITER cât și a interesului vizavi de prezențele notabile ale seriei. (...) Ai Dumneavoastră, Ion Caramitru, Marian Popescu, Silviu Purcărete, Alex. Darie, Mircea Diaconu”. Redăm, în continuare, răspunsul lui Paul Everac: „E neplăcut să constatăm că Dv-oastră concepeți rolul nostru ca pe al unui simplu prestator de servicii, care să asigure scenografia, regia, tehnica și mediatizarea, neavând nici un cuvânt de spus asupra fondului, nefiind consultați nici o clipă într-o chestiune selectivă unde ar trebui să deținem cel puțin jumătate din voturi. Vreau să vă facem să înțelegeți că nu ne considerăm numai o cooperativă culturală, ci și o instanță culturală, pentru care avem destule mijloace. Dacă UNITER-ul crede că ar putea coopera cu noi și în alte structuri cum ar fi animarea unui teatru bucureștean care să joace preponderent dramaturgie românească, servită de regizorii și actorii cei mai buni, am lua cu totul altfel în atenție cererea Dv-oastră, punând în paranteză toate neajunsurile de până acum și care nu sunt puține. Altfel, relegați la rolul în care ne vedeți Dv-oastră, vom trimite o echipă la gala proiectată, rezervându-ne dreptul de a da pe post ceea ce vom considera a fi mai important. Bineînțeles dacă veți fi de acord. Cu deosebită stimă, Director general, Paul Everac”. O ultimă precizare vine din partea revistei: „Nota redacției: S-a respectat întocmai ortografia originalului”.

6 ianuarie

● În „Tribuna”, serie nouă, an VI (106), nr. 1, Mihaela Opriță îi interviuează, separat, pe Vasile Rebreanu și Bazil Gruia. Ultimul evocă prietenia lui cu

Lucian Blaga: „Când am revenit la Cluj, în 1950, Goga era plecat în lumea umbrelor, iar Agârbiceanu fiind prozator nu intra în cadrul preocupărilor mele literare. M-am atașat de Blaga, prezentat fiindu-i de un prieten comun în împrejurări pe care le-am evocat în cărțile mele memorialistico-documentare *Blaga inedit, amintiri și documente* (1974) și *Blaga inedit, efigii documentare* (1981)”. □ Sub titlul *Cel mai bătrân tânăr poet al Clujului*, I. Cocora scrie despre venerabila vârstă a celui mai înainte citat: „Bazil Gruia, poetul născut la 5 ianuarie 1909, a împlinit 85 de ani. (...) Autorul *Arderii etapelor*, dar și prietenul devotat al lui Blaga nu are (...) motive, presupun, să privească înapoi cu mânie, dimpotrivă, privirea lui aparține unui creator împlinit...”. Pagina continuă cu poemele lui Bazil Gruia. □ Mircea Popa publică un text inedit aparținând lui Liviu Rebreanu, o conferință care cuprinde „o privire avizată asupra peisajului spiritual românesc”.

● În „Orizont”, an XIX, nr. 1 (1330), Mircea Mihăieș semnează articolul *Dieci și lilieci*, cu trimitere directă la Marin Sorescu și „Literatorul”: „Sau, mai degrabă, *quod licet Jovis non licet bovis*. «Apolitismul» literatorilor n-a avut și n-are decât un singur scop: să-i reducă la tăcere pe toți cei care nu s-au raliat politicii înțelepte a lui Ion Iliescu. Dar e inutil să-i reamintim d-lui Sorescu astfel de mărunțișuri. Sigur că nu vom da crezare celor care șoptesc pe la colțuri că dl. Sorescu a făcut, prin apolitismul său marcat, servicii imense unei anumite instituții pe cât de transcendente pe atât de apolitică și ea. Și nu ne vine să credem nici că în ultimii patru ani el n-a făcut literatură ci s-a aflat în misiune. Totuși, un mister persistă: nu e nici o incongruență în faptul că dl. Sorescu a acceptat să preia conducerea «Literaturii» (după ce falimentase «Ramurile» și Scrisul Românesc), înțelegem că se simte minunat în apolitica Academiei și că ne mitralia cu tablete tv. mustind a neimplicare politică. Dar cum rimează toate acestea cu instalarea în banca întâi a politicului nu vom înțelege în ruptul capului”. □ Alte două intervenții din nr. 1 al „Orizontului” aparțin același Mircea Mihăieș; este vorba despre interviuri în care este vizată sfera politicii la noi sau în Est (dialogul cu Jakub Karpinski).

● Cristian Tudor Popescu scrie în ziarul „Adevărul” (Seria a cincea), nr. 1149, despre *Blocajul de la București*, un text vehement critic la adresa autorului *Jurnalului de la Tescani*, Andrei Pleșu: „La ani 45, de la, cred eu, cel mai înzestrat elev al lui C. Noica e de așteptat altceva decât un blocnotes cu ziceri, oricât de frumoase și deștepte. Închegarea, sinteza, construcția care să sfideze timpul au fost și rămân sensul și visul dreptei gândiri – e adevărat, un vis al naibii de greu de întruchipat (...). Mai sunt câteva rateuri speculative în *Jurnalul de la Tescani*. (În treacăt și în termeni de piață fie zis, văz că domnul Pleșu vrea să devină scriitorul cel mai bine plătit per cuvânt din istoria literaturii române. I-aș sugera ca, dacă are de gând s-o țină tot așa, următoarea broșură bibliofilizantă să fie anopistografică sau, și mai bine, să se rezume la niște pagini albe, de puritatea hârtiei. Canson Mi-Teintes sau Goya, închise

între coperte pe care să scrie doar *Andrei Pleșu* și prețul. Faptul că eu nu mă voi putea împiedica să mă gândesc la *Jurnalul fericirii* sau *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal*, prin ale căror file căcănii se zăresc așchii din brazii patriei, hrăniți acum de trupurile lui Nicolae Steinhardt și Ion Dezideriu Sîrbu, n-are de ce să-l tulbure pe domnia sa. Ca să nu mai vorbesc despre strania opțiune (sub genericul *Mofturi la Tescani*) a imprimării unor bancuri de frizer cu dragoste de carte («Femeia e un drog/ Da, e stupefiantă». Curat stupefiantă!). Totuși, toate acestea trebuie trecute cu vederea, întrucât sunt realmente nereprezentative pentru autorul superbeii *Minima moralia*. (...) Jurnalul nu vorbește atât despre ce se întâmplă cu Andrei Pleșu atunci, la Tescani, cât despre ce se întâmplă cu același acum, la București (și, foarte des, în Germania). Din fericire, tot Andrei Pleșu (și asta lasă loc pentru speranță) este cel care decupează scânteietor și precis diagnosticul: «În generația noastră, fiecare e suma a ceea ce i s-a interzis să fie». ■ Totuși, pe prima pagină, chiar sub fotografia lui Andrei Pleșu (cu „Dilema” în mână) stă scris: „În onoarea domnului *Andrei Pleșu* – laureat al Premiului internațional *Noua Europă* – și cu ocazia împlinirii unui an de la apariția revistei «Dilema» va avea loc, vineri 7 mai 1994, orele 12.00 la sediul redacției din Aleea Alexandru nr. 38, o întâlnire cu ziariștii, personalități culturale, politice, colaboratori ai «Dilemei»”.

7 ianuarie

● „Literatorul”, an IV, nr. 1 (121), conține pe prima pagină editorialul *Muntele Byblos*, semnat de Lucian Chișu: „E pe cale să se stingă încă o tradiție: vechiul obicei al trecerii în revistă a literaturii de peste an (...). Din cornul abundenței editoriale au ieșit pe piață câteva mii de titluri noi. Cine le-ar putea cunoaște pe toate, mai ales că nici veleitarii nu-și mai trimit, cum se întâmpla odinioară, cărțile în redacții. Ce pot spune premiile literare, decernate după criterii extrem de variate, dacă nu cumva bizare (de la cele regionale, la cele politice) unui spirit atent la relieful valoric dintr-o literatură? (...) Literatura autohtonă pare a se retrage într-o melancolică și visătoare cochilie de melc. Revistele literare s-au împuținat simțitor. (...) Cei mai importanți critici își reeditează cărțile. Cei mai notorii prozatori, dramaturgi, așijderea. (...) Despre Basarabia, nimic nou. Acolo se scrie și se trăiește numai tragic (...) un lîntoliu de tristețe se așterne peste nefericitul an literar '93. Cultura română a pierdut definitiv zece nume de primă importanță. Iată de ce anul literar de care ne-am despărțit recent va fi înscris în istoria literară mai degrabă în ferpare decât în izbânzi”. □ Eugen Simion publică a doua parte a unui articol intitulat *Ființa papivoră*: „În eseu din anii '80 mă rugam de zeul de sus să mă ferească, de pildă, de ispita de a fi cinic (boala cea mai gravă a spiritului critic), să mă apare de invidie și ură, păcate grele și mizerabile în critica literară; mă rugam, de asemenea, ca spiritul meu să fie ocolit de demonii confuziei, hulei, intoleranței, țâfnei dâmbovițene și, în genere, ai țâfnei de orice fel, speram ca

ființa mea să nu cedeze fățărniciei, înfumurării prostești și altor boli mărunte, provinciale, cum ar fi mulțumirea de sine și aroganța. (...) Dar azi, ce aş putea cere azi celui ce protejează scrisul și mai ales, scrisul (scriitura) criticului literar, în eventualitatea că aceste gen literar venit la urma celorlalte are și el un zeu al său?! În afară de cele pomenite mai sus, care sunt eterne și țin prea puțin seama de circumstanțe, aş vrea ca în anul 1994 (...) Dumnezeu să mă ocrotească, înainte de orice, de ură și de intoleranță. Sunt păcatele cele mai mari în lumea de azi, când pătrund în literatură, desfigurează totul și strâmbă judecățile criticului literar. (...) Mă rog ca Nietzsche să nu aibă dreptate și mila să nu dispară din lumea noastră; mila și îngăduința, răbdarea și bucuria omului de a comunica fără frică și suspiciune; să am puterea de a nu-mi abate privirea de la rău, dar nici de a căuta și cultiva răul; să nu mă incomodeze vecinul meu și să nu mă scoată din minți toți acei oameni de nimic care atacă într-un chip nedemn intelectual valorile spirituale în care eu cred și care, după credința mea, țin de ființa acestei nații. Și, după aceste dorințe creștinești, aş mai vrea să am, în continuare, plăcerea de a citi cărțile confrăților mei și să nu mă părăsească niciodată iubirea față de literatura română. Chiar dacă mulți dintre cei ce o fac azi se poartă lamentabil în viața de toate zilele, mă înjuriază prin gazete, îmi caută mereu nod în papură, mă suspectează de complicități și alianțe diabolice; nu pot să fiu atât de bun creștin încât să-i iert, dar n-aș vrea ca furia și disperarea să-mi cotopească sufletul, să-mi întunece spiritul. (...) Dar, mai ales, mi-aș dori ca în 1994, să se întoarcă în mine bucuria de a scrie și de a aștepta, cu emoție, cartea geniului necunoscut”. □ Răzvan Voncu, Jana Morărescu și Nicu Ciobanu semnează scurte recenzii la Grigore Zanc (*Conul de umbră*, ed. a II-a, Sincron, 1992), Dumitru Matcovski (*Of*, Chișinău, 1993) și Gligor Popi (*Românii din Banatul sârbesc*, Libertatea, Novi-Sad, f.a.) □ Versurile din acest număr aparțin lui Anghel Dumbrăveanu, Marin Sorescu, Bazil Gruia (sărbătorit la 85 de ani) și Paul Alexandru Georgescu. □ Fănuș Neagu publică povestirea *Partida de pocher*. □ Gheorghe Tomozei glosează pe marginea *Antologiei poezilor generației optzeci* (Editura Vlasie, Pitești, 1993) întocmită de Alexandru Mușina: „Generația '80 nu e, slavă domnului!, un partid literar, nici nu se prezintă ca un «monolit», nu e ferită de abdicări și dizidențe dar – mai ales prin poezii ei – există. E prima generație ce are norocul – și povara – de a se exprima liber”. □ Rubrica de istorie literară găzduiește textul *Adâncul sens estetic al strungului în mers*, semnat de Marian Popa, care este prezentat, în vitrinajul primei pagini, sub titlul în curs de editare: *Istoria literaturii române de azi pe mâine*. □ Alte semnături în primul număr din 1994 al „Literaturii”: Răzvan Theodorescu, Dumitru Micu, Anca Balaci, Valentin Tașcu, Ion Cocora.

● „Contemporanul – Ideea europeană”, an. IV, nr. 1 (194), publică fragmentul dramatic *Bătrâna doamnă și fluturele* de N. Breban. □ Bazil Gruia este sărbătorit la împlinirea vârstei de 85 de ani, cu poezii proprii. Un extras biobi-

bliografic, din *Dicționarul de literatură română contemporană* (1971) al lui Marian Popa, însoțește versurile.

● În „Dilema”, an II, nr. 52, Mircea Iorgulescu publică articolul ***Spirit critic și spirit demolator***, comentariu asupra obiceiurilor practicate de mass-media din țară: „Cu câteva săptămâni în urmă, «România liberă» mi-a publicat un text, însoțindu-l cu un comentariu – firește nesemnlat – care mă pune la punct, mă califică drastic, mă lăsa corigent pentru a mă recupera vag, în final, ca pe o oaie rătăcită. Pe lângă prostul gust al procedurii, era, din nou, izbitor, anonimul ei. Așadar cineva – probabil un amic – își trage pe cap un ciorap și mă înghesuie tâlhărește cu idiosincraziile lui politice, fără a se expune dezbaterii publice. Nesemnlată, opinia personală capătă un nimb la impersonalitate, de obiectivitate înșelătoare. Vocea lui «nimeni» se dă drept vocea «tuturor». Lașității i se adaugă impostura. Nu m-aș mira ca sub această manevră de infractor mărunț, să se ascundă cineva care, în viața curentă, se recomandă drept creștin smerit, campion al iubirii de oameni și al curățeniei sufletești”.

● În „România Mare”, an V, nr. 1 (183) continuă dialogul lui Florian Popa Micșan cu Rica Stoicescu (Rica Botez după numele de fată), ***Prima iubire a lui Mircea Eliade*** (vezi *Amintiri – Eliade*), cea care a inspirat personajul feminin din romanul *Gaudeamus*. □ Sunt publicate fragmente din Eugen Barbu, ***Raderea în cap a maimuței sau epoca stoarcerii ciorapului și a împușinării opaițelor*** (inedit, datat 1980). □ Sunt publicate pagini „strict autentice” din Dosarul PCR al „cameleonului” Octavian Paler, constituind o *Autobiografie*. Cităm: „Părinții: Alexandru și Ana Paler (născută Șerban); în anii '50, am primit diferite sarcini din partea organizației de bază nr. 1 pe care m-am străduit să le duc la îndeplinire, căutând de asemeni ca prin munca mea profesională să ajung să fiu la înălțimea aspirației mele de-a fi primit în rândurile P.M.R. Pe linie profesională, în momentul de față îndeplinesc sarcina de redactor șef adjunct la Redacția emisiunilor literar-teatrale. Paralel cu munca mea la radio, mă străduiesc să realizez diferite lucrări literare. Țelul meu e să merit numele de ziarist comunist și să devin scriitor militant pentru cauza clasei muncitoare”.

9 ianuarie

● „Adevărul literar și artistic”, //ALA//, an IV, nr. 199, conține o rubrică a Revistei revistelor culturale, extrem de consistentă și de atentă la dinamica fenomenului. Printre subiectele comunității literare se numără și cel referitor la „condiția scriitorului”, redat în „ALA” prin extrase din presa culturală a momentului. Sunt prezentate mai multe puncte de vedere, exprimate în ancheta inițiată de „Ateneu”, nr. 11-12/1993, la care au participat Constantin Ciopraga, Al. Cistelean, Nicolae Prelipceanu, Cristian Teodorescu și Gheorghe Tomozei. Opiniile de la finele anului prezintă interes la începutul celui următor: „De la optimismul bine temperat al profesorului Constantin Ciopraga («momentele

de criză pot fi momente de acumulări, numeric se înregistrează la noi mai mulți scriitori decât oricând.» (...) ancheta se aruncă *pe culmile disperării*, căreia îi dă glas Al. Cistelean: «Literatura română e un domeniu peste care bat azi vânturi apocaliptice, de gheață, căci sfârșitul ei, spre deosebire de al lumii, nu va fi unul purificator, ci unul prin înghețare. Frenezia ei e un simplu acces, probabil cel dinaintea morții. Sugrumată pe de o parte, de lațul financiar împletit și mănuit cu măiestrie de toate autoritățile – de la Ministerul Culturii la guvern și parlament – și asaltată, pe de altă parte, de oferta explozivă a subculturii de consum, ea – ca și întreg sistemul cultural, de altfel – a trecut la răspunsuri improvizate». Locul scriitorului în societate? Iată, însă, răspunsul: «Mă tem că într-o societate ce se afundă în paupertate, cum e a noastră, el [locul scriitorului] va fi curând o anomalie. Toată lumea va crede că locul lui e în ospiciu, chiar dacă va fi lăsat liber. Va fi, de fapt, un ghetou scriitoricesc. Sumbro *peisaj!*». Un pic de curaj ne mai dă Nicolae Prelipceanu care, văzând lucrurile într-un negru destul de funerar întrezărește totuși un posibil «măine»: „Oricum, scriitorul va mai avea «măine», înțelegem, o epocă foarte îndepărtată. Dar mă tem că și atunci tot cataramele și pădurile vor cumpăra ziare și edituri, manifestându-și cuvenitul dispreț pentru cei și cele cumpărate, altfel zis cumpărături”. „Am și devenit o uniune de cerșetori” – se tânguiește Cristian Teodorescu: „Când îmi răceam gura despre afaceri, mi se spunea că vreau să termin prestigiul Uniunii. Acum despre ce să mai vorbim? Despre banii care nu mai sunt? Despre o administrație ticăloasă și iresponsabilă? Despre aleșii noștri care habar n-au avut de ceea ce înseamnă să ai un capital și l-au transformat în sursă de cheltuieli? Despre investiții prostești? Am devenit o uniune de cerșetori. Ar trebui să dăm o lovitură de stat de tip comunist ca să ajungem o forță”. Gheorghe Tomozei schițează niște duioase amintiri din viitorul scriitorului român: «Redevenit un paria (pungiamente vorbind, după zicerea lui I.L. Caragiale) înnegritorul de file nu-și va pierde orgoliile. Și nici iluziile. Iată de ce bocetele despre criza literaturii sunt cel puțin exagerate. Artele nu sunt niciodată, în criză. În criză pot fi slujitorii lor de o clupă sau de mai mult (...) Uniunea Scriitorilor de azi e un «minister» (de altfel instituție de partid, grație căpeteniilor ei) ce va avea destinul măreței Uniuni... Sovietice. Se va pulveriza în multe Societăți, Frății, Asociații de «buzunar». Gestionate cu buzunarele goale, În România, procesul comunismului a început și s-a sfârșit cu Uniunea Scriitorilor. Ăsta-i adevărul!». □ Geo Dumitrescu redă, în facsimil, scrisori ale debutantului Ioan Petru Culianu, din perioada când acesta îi scria la „poșta redacției”, intenționând să debuteze. Geo Dumitrescu își amintește: „Cel mai vechi dintre răspunsurile mele (din câte am găsit) a apărut în «Contemporanul», nr. 46 (1996) din 12 nov. 1965, cu mult înainte de ultima scrisoare a lui Culianu, ceea ce arată că schimburile de scrisori cu «poșta redacției» a fost îndelungat. Reproduc acest răspuns cu titlul informativ – documentar, dacă vreți, pentru a alcătui un soi de context bibliografic celor trei

documente – Culiănu.” □ Teodor Vărgolici reia, după informațiile furnizate inițial de Nicolae Georgescu, ideea că prima apariție în țară a *Luceafărului* nu s-a produs în coloanele revistei „Convorbiri literare”, ci în obscura publicație brăileană „Dunărea”: „După cum se știe, amplul poem a fost citit la «Junimea» mai întâi în 17 aprilie 1882, apoi lectura s-a repetat la 24 aprilie 1882. Într-o nouă formă, «șlefuită», după expresia lui Titu Maiorescu (din Însemnări zilnice). «Luceafărul» a fost citit ultima dată în ședința din 28 octombrie 1882. A urmat apoi publicarea lui în Almanahul Societății «România Jună» din Viena, în aprilie 1883. Mult timp s-a crezut că prima apariție a capodoperei lui Eminescu în România a fost aceea din «Convorbiri literare» nr. 5, din 1 august 1883. Cercetările mai noi au demonstrat însă că înainte de apariția în revista Junimii –, «Luceafărul» a fost publicat pentru prima dată în România în revista «Dunărea» din Brăila în numărul din 25 iulie 1883. Uimitor este faptul că marele editor al operei eminesciene, Perpessicius, nu a cunoscut această publicație din chiar orașul său natal, nementionând-o în vastul aparat de note și comentarii al monumentalei sale ediții critice □ Același Teodor Vărgolici consemnează critic apariția volumului al V-lea din seria *Scrieri* (ed. Minerva) de Lucian Blaga, analizând piesa de teatru *Arca lui Noe*: „Cel de al cincilea volum, apărut recent, încheie publicarea dramaturgiei lui Lucian Blaga, cuprinzând, cum am mai menționat, piesele *Arca lui Noe* și *Anton Pann*. Piesa în patru acte *Arca lui Noe* a fost scrisă în vara anului 1944, în satul Căpâlna de pe Valea Sebeșului, unde scriitorul se refugiase din cauza războiului. A fost publicată în volum aparte în toamna aceluiași an, la Sibiu, dar în timpul vieții lui Lucian Blaga nu s-a reprezentat niciodată”. □ Paginile istorico-literare prilejuiesc rememorarea trecutului și a arhivelor timpului, procedeul extrem de agreat de toate redacțiile, care „trăiesc” simultan în prezent, dar și cu decenii – în cazul de față cu o jumătate de secol – în urmă. Marin Radu Mocanu, reface documentarea (rubrica se intitulează „Istoria realismului socialist în România”) și redă integral Hotărârea Biroului Politic al C.C. al P.M.R., Proiectul de Program și Proiectul de Plan pentru centenarul nașterii lui Eminescu. Redăm un fragment scurtissim: „La începutul anului 1950 se împlinește centenarul de la nașterea marelui poet român Eminescu. Cu această ocazie, trebuie să asigurăm – prin intermediul VOKS-ului – popularizarea vieții și operei lui Eminescu în rândul oamenilor de litere din URSS, precum și în sânul maselor largi ale popoarelor sovietice, dornice să cunoască valorile culturale ale poporului român”. În ziua de 15 ianuarie vor avea loc: solemnitatea de la Ateneul R.P.R., unde va vorbi: Mihai Sadoveanu despre Eminescu și cultura noastră; Zaharia Stancu despre Ce au învățat scriitorii noștri de la Mihai Eminescu; Mihai Roller despre Eminescu în R.P.R.”.

10 ianuarie

• În „Fetele culturii”, An IV, nr. 472 Elena Solunca prezintă ediția Eminescu, *Opere*, vol. XV sub titlul *Un fundamental act de cultură*. Pe aceeași pagină,

două fragmente din *Glossa*, ca și aforismul eminescian („Cultura este puterea popoarelor”), deschid primul număr pe anul 1994. □ Irina Budeanu semnează editorialul *Ion Luca Caragiale sau revolta răsului* și tot aici sunt oferite informații despre premiile Uniter, „care vor fi decernate în foaierul Teatrului Odeon”. □ Cocoșilă, semnatarul rubricii *Poiana lui Ioan* (revista revistelor, este foarte supărat pe diacul „Literatorului” că i-a criticat... *Poiana*. □ Despre insomniile tânărului regizor *Radu Băieșu* se arată interesată Mariana Criș, după cum se precizează în titlu. Interviu scoate în evidență legătura lui Radu Băieșu cu foarte cunoscutul prozator și dramaturg Ion Băieșu, tatăl și furnizorul integral al pieselor regizate de cel dintâi. □ Lucian Chișu anunță că Nicolae Breban a împlinit 60 de ani, insistând pe ideea intrării generației șaizeciste în vrăstele altui anotimp: „Cei 60 de ani îl găsesc schimbat doar în datele biologicului. Alături de Fănuș Neagu, Marin Sorescu, Eugen Simion, Nicolae Manolescu, Gheorghe Tomozei «ultimii mohicani» ai unei generații nevoite să consemneze cu îngrijorare strângerea rândurilor”.

● Sub titlul *Personalități literare și artistice despre prezumtiva restaurație la vârful instituțiilor culturale*, „Ora” An II, nr. 365, culege „declarații” pe acest subiect de la Andrei Pleșu, Alexandru Paleologu, Mircea Dinescu, Ștefan Aug. Doinaș, Victor Rebengiuc. Declarația lui Mircea Dinescu este cea mai colorată: „Dom’le aștia vor să țină totul în mână și să nu scape nici o instituție. Și am mai spus: toți apoliticii încep carieră politică. Marin Sorescu din om politic a ajuns ministru, Fănuș Neagu, care era apolitic a ajuns director la Teatrul Național, Eugen Simion, tot apolitic, se pregătește să devină președintele Academiei. Sigur că sunt scriitori de primă mână dar gogorița asta cu apolitismul, cu băieții care stau pe margine și devin miniștri mi se pare, cel puțin, ridicolă”. [În pofida vocii oraculare a lui Mircea Dinescu, Eugen Simion va deveni, nu președinte, ci vice la 1 februarie 1994, după cum va anunța și „Ora” câteva săptămâni mai târziu. Ancheta va continua și în zilele următoare, semn că ne aflăm în fața unei campanii de presă].

● Mircea Dinescu acordă un interviu Luciei Ivănescu în „Cronica română”, An II, nr. 295, în care revine asupra unora dintre declarațiile sale din presă, redate aproape cu aceleași cuvinte: „– Fiindcă de la întoarcerea din Germania v-ați întâlnit la un an de la sărbătorirea revistei «Dilema», v-aș întreba: credeți că revista, care se intitulează «săptămânal de tranziție», este sau nu o publicație politică?/ – Da, este și politică. Gogorița cu apolitismul este o prostie, fiindcă nu poți fi apolitic într-o țară în care politica îți mănâncă trei sferturi din existență. Și chiar dacă revista nu vorbește despre partide politice este de fapt politică, inevitabil prin maniera cu care abordează temele fie de sociologie, fie de cultură. E vremea când în România, apoliticii fac carieră politică. Nu vedeți în ce posturi de conducere sunt preferați oamenii apolitici adică cei care sunt cu Iliescu. Independența intelectualului român provoacă mari antipatii acolo, la Cotroceni și probabil că liniștea pe care și-o dorea dl. Iliescu nu era liniștea

vis-à-vis de farfuria cu mâncare a românului sau de căldura din apartamente, ci dânsul se referă la propria-i liniște. Adică să nu fie înjurat. Și apoi nu vedeți: un apolitic a devenit ministrul culturii, Marin Sorescu, un alt apolitic, Fănuș Neagu este director la Teatrul Național și tot un apolitic se pregătește să conducă Academia. (...) – *Cine credeți că ar putea să devină președinte al Uniunii Scriitorilor la viitoarele alegeri?* – Nu m-am gândit la acest lucru, n-am nici o preferință. Dacă s-ar putea, mi-ar plăcea să vină Sadoveanu”.

12 ianuarie

● În primele pagini din „România literară”, An XXVII, nr. 1, Nicolae Manolescu semnează două intervenții: *Întrebați-mă pe mine* (editorial) și *Comuniștii constructori ai capitalismului* (la rubrica *Actualitatea*), primul tangent cu literatura, cel de-al doilea privind-o de la distanță. Titlul editoria-lului este polemic și se referă la un articol mai vechi al lui Constantin Țoiu, de la rubrica *Prepeleac*, din *RL*, nr. 50/ 1993), asupra căruia N. Manolescu face unele precizări, arătând, în esență, că, deși urmărit de Securitate, criticul se simțea foarte stăpân pe sine: „Aș vrea să adaug doar că nu eram deloc speriat. Mă deprinsesem cu situația. Mă distram deseori cu prietenii mei pe seama urmăritorilor (...) Nu de teamă eram stăpânit, cum ți s-a părut, prietene Țoiu, ci de un bizar sentiment al absurdității: atâția oameni, atâtea automobile, atâta tehnică, atâta efort financiar, în definitiv, pentru... Pentru ce?” □ Rubricile din acest număr se împart între politică și literatură. Cu cât ne îndepărtăm de paginile inițiale, prime, cu atât șansa ca ele să se refere la fenomenul literar devine mai mare. Ele aparțin lui Mircea Mihăeș (*Contrafort*) Mihai Zamfir (*Mic dicționar*), Emil Brumaru (*Cerșetorul de cafea*), Constantin Țoiu (*Pre-peleac*) și Dan Laurențiu (*Privirea lui Orfeu*), cărora li se adaugă cronicarii – neschimbați – ai revistei: Marina Constantinescu (artă dramatică), Pavel Șușară (artă plastică), Eugenia Vodă (cinema) Cristian Teodorescu (televizi-une) și Radu Cosașu (telecinema). □ Ioana Pârvulescu semnează cronica literară la romanul *Incognito* de Petru Dumitriu regretând că nu are „cheia” personajelor [care au corespondențe în realitatea timpului evocat]. Ideea cronicii este rezumată anecdotic chiar din conținutul romanesc: „Nu poți fi în același timp și comunist și cinstit și inteligent, nu poți avea decât două din aceste calități în același timp; cinstit și inteligent, dar nu comunist, inteligent și comunist, dar nu cinstit, comunist și cinstit, dar prost”. □ La *Actualitatea literară* sunt cuprinși, foarte... diversificat, Ștefan Baciș (*Poeemele poetului singur*, Editura Eminescu, 1992), Marius Daniel Popa (*Fotografii de muște*, Editura Vlasie, Pitești, 1993), Mihail Manoilescu (*Tragica predestinare a geniului moldovenesc*, Editura Moldova, Iași, 1993) Ștefan Dumitriu (*Turnul nebunilor*, Editura Evenimentul, București, 1993), Marguerite Yourcenar (*Povestiri orientale*, Humanitas, 1993), Dan Dușescu (*Umor englezesc*, Universal Dalsi, București, 1993) dar și Mattei Dogan, Robert Pahre cu *Noile*

științe sociale (Editura Academiei). Recenziile sunt, tematic, eteroclite. □ Despre *Nae Ionescu*, ediția îngrijită de Marta Petreu, consemnează Z. Ornea, în timp ce Alexandru George evocă o carte excepțională, scrisă (și premiată) cu patru decenii în urmă, dar apărută editorial abia acum: romanul *Ferestre zidite* de Alexandru Vona. □ Sub semn recuperator, Viorica Nișcov și Nae Antonescu readuc în actualitate cărțile *Metaerotism imaginar* (Apoziția, Munchen, 1990) a lui George Ciorănescu și biobibliografia *V. Voiculescu (1884-1963)* (2 vol., B.C.U, Iași, 1988) realizată de Aurora Alucăi. □ Gheorghe Crăciun scrie despre „poetica ascunsă” a prozei eminesciene, cu trimitere la *Geniu pustiu*: „Adevărul este că estetica pe care ne-o propune Eminescu în *Geniu pustiu* nu este una a reprezentării, ci a substituției. În locul vieții, avem metafora sa. Și cui i se potrivește mai bine această estetică (de factură manieristă, iar nu romantică) dacă nu tocmai romanului pe care îl examinăm aici? El, romanul, sau poemul în proză, cum observasem la început, pare să ne vorbească (și chiar ne vorbește la nivelul semnificațiilor sale empirice) despre un real interior și exterior despre «reversul aurit a unei monede calpe» și «cântecul absurd al unei zile» (adică despre minciuna, mirajele, incongruențele și deșertăciunea vieții imediate), însă mult mai importantă este meta-realitatea textului, dimensiunea sa alegorică, simbolică”. □ Poeziile din acest număr poartă semnăturile Katiei Fodor și a lui Ion D. Sirbu (inedite oferite spre publicare de Dumitru Velea, directorul teatrului din Petroșani). □ Paginile de mijloc sunt ocupate de *Amintirile* lui Pericle Martinescu, vizând circumstanțele întâlnirii sale cu Nikos Kazantzakis, episod din care nu lipsește numele lui Panait Istrati. □ În același număr mai semnează: Lucian Raicu, Tudor Octavian, Alexandra Ciocârlie.

- În revista „22”, nr. 2, este redat „filmul” debarcării lui Paul Everac din poziția de director general al TVR, locul acestuia fiind luat de Dumitru Titus Popa.
- „Cronica română”, nr. 297, publică episodul al treilea din serialul *Ce este o revoluție?* de Virgil Tănase, la rubrica *Tabletă de scriitor*.

13 ianuarie

- La rubrica *Mașina de scris*, din „Zig-Zag Magazin” An V (191), nr. 1, Alex. Ștefănescu pune sub lupă texte semnate de un pluton de poeți fără a putea reține vreo valoare. În pagina următoare, același Alex Ștefănescu se ocupă de evocarea lui Petre Stoica (*Nichita văzut altfel*), anecdotică și integral boemă, referitoare la zilele de 1 și 2 ianuarie din anul de grație 1958. □ O fotografie a lui Augustin Buzura alături de senatorul Edward Kennedy, fratele fostului președinte al SUA, prilejuiește „Zig-Zag-Magazin”-ului titrarea: *Și Edward Kennedy îl citește pe Augustin Buzura*.

14 ianuarie

- „Literatorul” nr. 2 este consacrat, în primele sale pagini, sărbătoririi apropiate (15 ianuarie) a lui Eminescu. „Literatorul” conține citate eminesciene

(*Fragmentarium, Opere*, vol. XV, 1993), comentarii prilejuite de lansarea volumului al XV-lea din *Opere*, articolul *Editologia eminesciană* (D. Vatamaniuc) și textul, din 1964, al lui Perpessicius, *Scrisoare către editorul eminescian, integral, din anul 2000*, din care cităm: „Ne mai despart 36 de ani de hotarul din urmă al secolului, timp în care câteva serii de cercetători își pot trece, ca într-un lucrețian marș al torțelor (*quai cursores vitai lampada tradunt*), făclia, din mână în mână, până la anul 2000...”, În același context intră poezia inedită, cu iz patriotic, *Mai cântă-Eminescu-n noi* (1955) a lui Victor Eftimiu: „Iubiri, revolte, înălțări/ Eternități pe zbor de undă/ Melancolia lui fecundă/ Le-a închinat acestei țări”. Un manuscris inedit, comunicat de Ileana Ene, se intitulează *De ce-l iubesc pe Eminescu...*: „Pentru «gândirea» lui adâncă, pentru sensul lui «filosofic» (Radu Gyr). Pe aceeași pagină, Mircea Coloșenco propune, cu semnul întrebării la sfârșit, textul Veronica Micle – inedit? Autorul comentariului își sprijină argumentele pe „diferențe mari, ca formă și dimensiune în realizarea semnelor grafice”. Scurte confesiuni ale cercetătoarelor Simona Cioculescu, Aurelia Dumitrașcu și Oxana Busuioceanu, care au făcut parte din colectivul de editare al volumului recent apărut se adaugă evocărilor legate de Eminescu și opera sa. De asemenea, Nicolae Cârlan, scrie despre *Ștefan cel Mare în publicistica eminesciană* □ În același număr, în cadrul cronicii literare, Eugen Simion scrie despre *Poezia religioasă*, comentând acest orizont în creații ale unor poeți precum Ștefan Aug. Doinaș, Vasile Voiculescu, Nichifor Crainic, Radu Gyr, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Daniel Turcea: „De la Tudor Arghezi la Daniel Turcea (cel din *Poemele de dragoste*) este un spațiu vast de poezie religioasă în care încap toate stilurile, de la expresionismul *panic* al lui Blaga la vizionarismul serafic al lui Nichita Stănescu. Este inutil să mai precizez că mai ales acest tip de poezie religioasă mi se pare esențială. Între altele și pentru faptul că implică și alte dimensiuni ale existențialului și ale spiritualului” Într-un P.S. la articol, Eugen Simion precizează: „Întors recent din Germania, unde a avut o bursă confortabilă timp de un an de zile, Mircea Dinescu se grăbește sa-mi dea în «Cronica română» din 10 ianuarie o veste bună. I-a spus lui cineva, mă rog, s-a informat unde trebuie și a aflat de iminenta mea numire în fruntea Academiei Române. Îi mulțumesc, dar am toate motivele să pun la îndoială informația flatantă pe care mi-o transmite public pentru simplul fapt că la Academia Română nu se numește, ci *se alege*”. □ La rubrica *Viața cărților*, Dan Stanca semnează recenzia *Adevărul „Incognito”*, la romanul omonim al lui Petru Dumitriu (Univers, 1993): „*Incognito* deci nu este o carte printre altele, nici o restituire în sens obișnuit pentru a face, cum se spune, pe plac istoriei literare, ci o lucrare de adevărată actualitate care poate fi rescrisă și trebuie rescrisă în condițiile din prezent ale compromisurilor, lașității dar și ale speranței ca benefică dezlegare”. Pe aceeași pagină, își mai pun semnătura: Răzvan Voncu, la *Cum mor țărani* de Ion Lăncrănjan (Globus, 1991), Daniel Marcu (la Ștefan

Dincescu, *Viața în pielea goală*, (Plumb, Bacău, 1993) și Mircea Popa, la Grigore Ghica, *Să pot trăi* (Clusium, 1993) □ Valeriu Cristea și Gheorghe Tomozei deapănă, primul *Gânduri*, în timp ce al doilea arată *Cum ne vindem cărțile*. Redăm din spusele lui Valeriu Cristea: „Totul despre utopia comunistă, despre eroarea ei fundamentală – în aceste cuvinte ale lui Vladimir Soloviov: «Sarcina omului nu e de a realiza raiul pe pământ, ci de a evita iadul»”. □ Poeziile din acest număr aparțin lui Val Mănescu (prezentat cu supra-elogii de Gheorghe Tomozei (*Un poet excepțional*), Ion Popa Argeșanu, Adriana Matcovschi. □ Continuă și în acest număr serialul lui Marian Popa, *Adâncul sens estetic al strungului în mers*, bogat ilustrat cu exemple din lirica proletcultistă: „Raboteza-i spune-n șoapte:/ – Strungule, ștregar bătrân,/ Vino să te strâng la sân/ Că nu-i nimeni în uzină.... / Sau ți-e dor de bormașină”. Nici numele poetului nu-i ușor de ignorat: Ion Turbescu. Poezia se numește *Idilă în uzină*.

● Continuă în „Dilema”, nr. 53, *Simplele note* (ajunse la episodul al VI-lea) adunate de Mircea Iorgulescu, un fel de „colecție” de curiozități, unele extraliterare: „Un grup de cercetători a stabilit, pentru ONU, «cele douăsprezece condiții minimale ale fericirii» – Iată-le: 1. O rație cotidiană de 2.500-4.000 de calorii; 2. Un set de ustensile de bucătărie de familie; 3. Trei rânduri de îmbrăcăminte și trei perechi de încălțăminte pentru fiecare; 4. O sută de litri de apă bună pe zi; 5. Un adăpost de cel puțin 6 metri pătrați de persoană, oferind o protecție adecvată la intemperii; 6. O școlarizare de cel puțin 6 ani de copil și alfabetizarea completă a adulților; 7. Un receptor radio de unitate familială; 8. Un televizor la sută de locuitori; 9. O bicicletă de unitate familială; 10. 10 medici și 50 de paturi de spital la 100.000 de locuitori, plus 10 dolari pentru medicamente de persoană pe an; 11. Muncă pentru satisfacerea nevoilor unității familiale; 12. Un sistem de securitate socială pentru bolnavi, handicapați și bătrâni.” Cultură, ioc! □ Dan C. Mihăilescu răspunde prin titlul *La ospiciu sau în exil* – dilemei din numărul curent: „Războiul dintre *ideea Eminescu* și *ideea Caragiale* a depășit sută de ani și nu sunt semne că i se va pune capăt. E, de altfel, chiar marele război al ideii românești, completamente fals, artificial și întreținut tenace cu bună știință și rea voință – ca mai toate războaiele. A început într-un fel – am zice astăzi – suav, cu conflictul celor doi pentru Veronica Micle, care a făcut ca, pentru Eminescu, Caragiale să însemne (ca și pentru alții, ce-i drept) «o canalie», dar a devenit cu vremea însăși dilema polarizantă de energii”.

● Octavian Paler, care deține o rubrică săptămânală în „Ora”, An II, nr. 370, scrie, pornind de la aforism al lui Vasile Lovinescu („A medita asupra mitului înseamnă să faci o căsătorie din dragoste cu ambiguitatea”), următoarele: „Probabil, Delfi rămâne locul cel mai potrivit pentru a înțelege că ambiguitatea este necesară profețiilor cum e necesară poeziei, deoarece cu ajutorul ei se poate spune mai mult decât se poate spune într-o frază clară. La urma urmei, de ce Pythiile trebuiau să fie, neapărat, analfabete? Și de ce vorbea, fără șir,

Pythia în transă? Cumva fiindcă zeii nu se pot exprima decât ambiguu? Dacă divina lor bolboroseală trebuia tradusă într-o limbă inteligibilă, înseamnă că vestita claritate greacă nu e decât o ambiguitate coborâtă la nivel explicit, talmăcit, uman”.

15 ianuarie

● „Cronica”, nr. 2, Valeriu Stancu îl interviează pe George Astaloș. În facsimil, din păcate ilizibil din cauza calității deplorabile a hârtiei, „Cronica” reproduce o scrisoare a lui Emil Cioran către G. Astaloș, datată 1971. Din interviu este de reținut caracterul concentrat al unora dintre intertitlurile care segmentează un text, altfel foarte mare și monoton la prima vedere. Într-o astfel de subliniere, George Astaloș arată: ***Destinul meu e aproape scris: nu sunt în competiție decât cu mine însumi.*** □ Despre Literatura română între ieri și mâine, pe un ton familiar, scrie Vasile Constantinescu: „Care este însă situația literaturii – și a scriitorului, evident – în România de după 1989, în perioada așa zisă de tranziție de la comunism la...așa zisa «economie de piață»? Doamne, grea întrebare! (...) Deocamdată e mai bine să ne întrebăm ce este astăzi cu literatura noastră în genere, care este statutul ei? Dacă nu cumva nici măcar nu are un statut, de fapt. Cu literatura noastră se întâmplă acum ceea ce se petrece și cu societatea românească: se află în proces de tranziție”. ● În interiorul revistei „Cronica” apare „Forum cultural” (An II) nr. 1 (ianuarie) revistă de patru pagini – numerotarea se face cu cifre-simboluri latinești – publicație cu un mesaj cultural restrâns la preocupările spirituale din aria vechii capitale a Moldovei, Iașul cultural. În acest număr inaugural pentru anul în curs, sub fotografia poetului Nicolae Țătomir, despre care se anunță că pasionatul poeziei în formă fixă a împlinit 80 de ani, sunt publicate, sub titlul ***Triptic eminescian***, versuri ale proaspătului devenit octogenar dedicate poetului născut la 15 ianuarie. □ Alte articole sau texte evocatoare sunt îngrijite de Val Talpalaru (***Aniversările poetului***). Acestea apar sub forma unor extrase, fie din corpus-ul operei, fie din acela al exegezei critice și sunt constituite din scurte fragmente (citate) fără trimitere la sursă. Alte scurte însemnări se referă prezența „motivelor” eminesciene în plastică. Este reprodușă poezia La steaua, iar sub titlul ***Eminescu sau*** codul genetic al culturii române, enunțuri solemne și arhicunoscute.

15 ianuarie

● „Adevărul”, nr. 1157, conține pe prima pagină ***Glossa*** eminesciană.
● În „Libertatea, An VI, nr. 1222, Eugen Simion semnează articolul ***Un noroc al spiritului românesc***: „În preajma lui Eminescu, limbajul criticii române începe, de regulă, să delireze. Pentru a nu cădea în acest păcat, închei tableta mea spunând că Eminescu este un noroc al spiritului românesc. Ar trebui, poate, să ne gândim ca ziua de 15 ianuarie să fie acceptată de noi, românii, ca

ziua spiritualității naționale”. □ În același număr, Petru Popescu îi răspunde lui Bogdan Burileanu în legătură cu interviul transmis de TVR în 12 decembrie 1993, în care scriitorul stabilit peste Ocean și-ar fi declarat simpatia și sprijinul față de președintele Ion Iliescu. Consemnări polemice ale lui Bogdan Burileanu apar în „România liberă” din 21 decembrie, iar răspunsul lui Petru Popescu în acest număr din „Libertatea”: „Dragă Bogdan Burileanu, Ne cunoaștem foarte vag, deci nu mă miră faptul că opiniile mele exprimate în emisiunea lui Iosif Sava te-au indignat în așa măsură. Dar, fiindcă te înfurie activitatea mea de promotor al României în America, asta te face să meriți un răspuns. Dumneata, ca pe vremea comunismului, confunzi România cu actuala ei conducere (aleasă de altfel de românii compatrioți ai dumitale (nu de mine). Și vrei ca eu să nu fiu prietenul ori promotorul României, atâta vreme cât la putere se află «favoriții mei». Dar ei nu sunt favoriții mei, ci ai dumitale. Dacă au ieșit la alegeri, dumneata trebuie să-ți iei responsabilitatea pentru succesul lor. Eu sunt responsabil pentru președintele Clinton, pentru care am votat. Dacă politica lui va fi neînțeleaptă, voi suporta calm consecințele, cum le-am suportat pentru Regan și Bush cu care nu am votat. Fiind mai bătrân decât dumneata, eu trebuie să încerc să fac cunoscută și apreciată, România acum. România și pe dumneata odată cu ea, fiindcă eu caut să sprijin pe toți românii, inclusiv pe cei care mă critică în clipa de față. N-am înjurat toată România după ce m-am expatriat, cum au făcut mulți, fiindcă era imoral. Acum sprijin toată România, inclusiv pe dumneata, din același motiv: pentru că așa e moral. Să-ți dau un sfat practic, americanesc: eu lupt alături de alți români pentru apropierea României de occident și de America acum. Nu peste patru ani, ori opt, ori doisprezece, pentru că dacă această apropiere nu se produce acum, se va repeta istoria colonială a României, prin extinderea sferei ruse și dumneata ori favoriții dumitale nu veți mai putea ajunge la putere niciodată. Deci, măcar din punct de vedere practic, dacă nu democratic, dumneata trebuie să-mi fii aliat, nu critic. Accept scuzele dumitale implicite, și voi continua să lupt, aici, pentru occidentalizarea României. Apropo, nu-l disprețuiam pe Paul Everac în 1973. Divergențele mele cu el, dimpotrivă, sunt proaspete, din anul 1993. Dacă zici că mă respecti, respectă-mi cronologia. Succes în activitatea de scenarist și urări de An Nou. Petru Popescu”. □ Mircea Micu își transferă parodiile în „Libertatea”, contribuind, număr de număr, la pagina culturală. În prezenta apariție parodiatul este Gheorghe Pituț: „Aș vrea să plec decis la țară/ Să sap, să ar, să scriu sub nuc,/ Să fiu pe lume singur cuc/ Precum un pașnic eunuc/ În liniștea totalitară./ Tăcut, ca într-un stup de ceară/ De-agricultură să m-apuc,/ Să nu consum nici vin, nici suc/ Și să presimt cum mă-nconjoară/ Rudele toate: frați, nepoți,/ Logodnicele de anțătr/ Având acum copii și soți/ Și să beau vin și să joc cărți./ Să trag cu praștia în toate/ Să mut măhnirile în cărți. / Să-mi fac căruț cu patru roți/ Și prins de mari singurătați/ Să circul seara în saboți”.

16 ianuarie

● „Adevărul literar și artistic”, nr. 200, publică pe prima pagină ***Odă în metru antic*** în limba engleză. Traducerea aparține celui mai talentat dintre tălmăcitorii în limba lui Shakespeare, pretimpuriul dispărut Corneliu M. Popescu. Iată cum sună *Oda...* în cele două limbi, prima natală a doua pe cale de a se naturaliza: „Nu credeam să învăț a muri vreodată/ Veșnic tânăr înfășurat în manta-mi // *I little thought that I would learn to die/ Forever young, enveloped in my cloak*”. □ Autorul rubricii *Revista revistelor culturale* semnează comentariul intitulat ***O doamnă foarte supărată***. Este vorba despre Florica Ichim, și textul acesteia din „Dilema”, despre care s-a mai amintit. Supărarea îi fusese pricinuită de numirea lui Fănuș Neagu în funcția de director al Teatrului Național. □ Sub titlul *Repere fundamentale*, „Adevărul literar și artistic” își rememorează trecutul agrementat, între altele, cu citate ale lui Tudor Arghezi („*Adevărul literar*” – *o universitate de genuri și individualități*), din articolul *Notiță comemorativă*, publicat în nr. jubiliar 500 al „Adevărului literar și artistic”). Același prilej sărbătoresc generează mici texte de felicitare aparținând lui Kurt W. Treptow, D. R. Popescu, Fănuș Neagu, Viorel Mărginean, Sorin Ilfoveanu, Vasile Gorduz, Dan Hatmanu, Octavian Paler, Cezar Ivănescu, Victor Rebengiuc, Cristian Popescu, Florin Iaru, Dumitru Solomon, Geo Dumitrescu, Mircea Diaconu, Valeria Seciu. Și Mircea Dinescu scrie câteva rânduri: „Sunt un adevărat «colaboraționist» notoriu al revistei «Adevărul literar și artistic». Deoarece mă consider un călător clandestin al acestui submarin cultural numit «Adevărul literar și artistic», nu pot să-mi doresc decât ca acesta să mai plutească, în continuare, fără prejudecăți, ca și până acum, în apele tulburi ale presei noastre postdecembriste. Aș dori ca oamenii care stau la «volanul» ambarcațiunii să aibă grijă nu doar de pasagerii oficiali și cu biletul în regulă, ci și de noi, cei care ne simțim ca neamțul în Bulgaria în literatura română în ultima vreme”. □ Despre *Odiseea ediției naționale Eminescu*, Saviana Stănescu se întreține cu Dimitrie Vatamaniuc.

18 ianuarie

● Liviu Ioan Stoiciu îl atacă pe Nicolae Manolescu în „Cotidianul”, An IV, nr.13 (751), pe tema compromisului în negocierile cu puterea: „O personalitate fără de partid până la Revoluție, ieșită nefast în față săptămâna trecută, săptămână a cerșirii accesului la Putere prin «colaboraționism» CDR-PDSR (FDSN) – PD (FSN), este președintele PAC, Manolescu + de ale cărui tribulații vreau să mă ocup aici.” Textul se încheie vaticinar: „E limpede: N. Manolescu, «literatul» cu opțiuni morale ferme a murit, trăiască N. Manolescu, politicianul compromisurilor «istorice»!”.

● „Baricada”, nr. 3, conține o intervenție a lui Marius Tupan. Acesta se arată neliniștit de soarta clădirii Uniunii Scriitorilor și în privința alocărilor de fonduri pentru cultura scrisă. Într-un preambul, el prezintă situația aproape

disperată a breslei care, în comunism, avea de toate: „Revistele literare ale Uniunii Scriitorilor, în nr. de 11, nu mai apar de 5 luni. Redactorii acestora și o parte din salariații instituției respective n-au luat salariile din septembrie. Caritabil la începutul anului 1993, alocând o sumă modestă pentru cultură, guvernul român a tăiat-o brusc, fără nici o explicație, lăsându-i pe oamenii condeiului să se descurce singuri, eventual să întindă căciula la cap de pod. Cum legea sponsorizării nu a apărut încă, fiindcă parlamentarii noștri fac alergie la creație, – dar nu numai! – singura salvare putea veni de la exploatarea patrimoniului propriu. Dar...”. □ Sub titlul ***Restaurația este percepută de mediocrități ca șansă de reactivare publică***, Radu G. Țeposu îi acordă lui Geo Vasile un interviu în care îi „portretizează” pe scriitorii Adrian Păunescu, Fănuș Neagu, Eugen Simion, Marin Sorescu. Intervievatul face următoarele observații: „Deși Adrian Păunescu, în forul lui interior, îl prețuiește pe Nicolae Manolescu, se folosește de acest tip de mercenariat, pentru a-l defăima pe ilustrul critic. (...) Există proiectul comasării [celor șase edituri care depind de Ministerul Culturii] într-una singură, *Cultura națională* – și pentru că tot se poartă maimuța, dacă la conducerea acestui conglomerat editorial nu vor fi numiți fie Valeriu Cristea, fie Eugen Simion, mă las de profeții. (...) Eugen Simion începe să capete o aură tragică; escrocat de propriul său fin (Petre Anghel) ce i-a minat grupul de reflecție Societatea de mâine, făcând din revista «Avanpost» o curiozitate bibliografă, autorul cunoscutelor *Orientări...* ratează postul de președinte al Academiei Române! În aceste condiții, dl. Simion nu se va putea «mântui» decât cu amintirea călătoriei pe Dunăre, în amonte, în calitate de ambasador al propriei culturi. De altfel nici revista «Caiete critice» al cărei baci este, nu se simte prea bine, așa încât pot spune că apolitismul în care s-a drapat în ultimii ani, i-a fost fatal. (...) „Marin Sorescu este cel mai tenace reprezentant al restaurației”. □ În același număr, Marius Tupan scrie un reportaj despre ***Casele de Creație și beneficiile scriitorilor dispuși să laude regimul***.

● Un reportaj cu multe dezvăluiri de „culise” apare în „Cuvântul”, nr. 3, semnat de Andrei Zlătescu. Acesta relatează despre situația creată la Teatrul Național de la sosirea lui Andrei Șerban până la numirea lui Fănuș Neagu, în urma „demisiei” lui Andrei Șerban, „depusă marți 29 iunie 1993”. Folosindu-se de titlul unei piese a lui Fănuș Neagu, *Paiața sosește la timp*, montată la Teatrul Național din București în 1992, reporterul cu veleități literare, arată că „la 30 decembrie se află numele noilor directori: Fănuș Neagu și Dinu Cernescu”. Cele două pagini conțin 3 fotografii cu Andrei Șerban. Textul lui Andrei Zlătescu uzează de citate din Constantin Noica și în mod egal, de bârfele din lumea teatrului (cum ar fi faptul că Andrei Șerban locuiește cu familia la Buftea, „unde face naveta cu Dacia teatrului”, că stagiunea începe cu un spectacol în greaca veche pe care nici actorii, nici spectatorii n-o înțeleg, „că a venit cu șarpele pe scenă” ș.a.m.d.). □ Același Andrei Zlătescu semnează

cronica literară la *Povestiri ascultate* de Marguaritte Yourcenar, fără a se preciza – măcar – numele traducătorului(rei). □ Sub titlul **Eugen Simion așteaptă la punctul 8** (text nesemnat) se arată: „Eugen Simion este profesor și academician. El este și un intelectual care se declară apolitic. Ce înseamnă apolitic nu a reușit să explice în acești patru ani. Academicianul, apoliticul și profesorul Eugen Simion ar putea răspunde că o duce rău. Este director la o revistă care n-are bani să apară, «Caiete critice». A colaborat la o revistă care va fi în curând desființată, «Literatorul». Acum are șansa să ajungă președintele Academiei Române. Ceea ce este, însă, cel mai spectaculos în alegerile de la Academia Română este că, la propunerea lui Eugen Simion, se aplică punctul 8 al Proclamației de la Timișoara. Ca să nu iasă academicianul fără operă Alexandru Bârlădeanu. Ca să vezi cu cine se bat tanzanienii!”.

19 ianuarie

● „România literară”, nr. 2, se deschide cu editorialul **Apolitica noastră televiziune**, în care prezintă schimbarea conducerii TVR în termenii următori: „D-lui Dumitru Titus Popa îi rămâne, firește, minuscula șansă de a nu fi la fel de ridicol cum a fost dl Everac”. □ La rubrica sa permanentă, Mircea Mihăieș îl are în vizor, număr de număr, pe Ion Iliescu. □ Pe aceeași pagină, Mihai Zamfir își continuă *Micul dicționar*, scriind despre „cei 70 de ani scurși de la moartea «marelui dascăl al proletariatului», Vladimir Ilici Lenin”. Pentru că „riscă să treacă neobservați și ar fi păcat”, autorul adaugă: „comemorările malefice sunt mai încărcate de semnificații decât pomenirea sfinților”. □ Tot aici, Constanța Buzea răspunde aspiranților în ale literaturii (*Post Restant*). Alți columniști, răspândiți pe întregul relief, sunt Emil Brumaru, Rodica Zafiu (*Păcatele limbii*), dar dintre toți și toate atrage atenția **Prepeleacul** lui Constantin Țoiu, care schimbă mesaje cu N. Manolescu. Pentru buna înțelegere contextuală, reluăm din afirmațiile lui N. Manolescu înainte de a le reproduce pe cele ale lui Constantin Țoiu: „Mă deprinsesem cu situația. Mă distram deseori cu prietenii mei pe seama urmărilor. (...) Nu de teamă eram stăpânit, cum ți s-a părut, prietene Țoiu, ci de un bizar sentiment al absurdității; Și, iată răspunsul lui C. Țoiu: „P.S. Cât privește povestirea ta, prietene Manolescu, din editorialul de rândul trecut, – rămâne cum am zis. C.Ț.”. □ Celelalte rubrici fixe (standardizate) aparțin cronicilor dramatică, muzicală, de film, televiziune, radio, cinematecă, din rândul cărora se impune, prin stridentă, un pasaj din cronica Eugeniei Vodă: „Fără nici o exagerare, titlul corect pentru noua noastră premieră (producție a unor investitori particulari, *A doua cădere a Constantinopolului*) ar fi fost *Țățele Loredanei*. Nu numai pentru că ele sunt singurul lucru estetic dintr-un film inestetic, dar și pentru că în fapt, ele duc tot greul, pe ele se sprijină întreaga «viziune» regizorală, ele se plimbă voioase prin cadru, ele tremură turcește, pe muzică orientală, ele îl obsedează chiar și pe junele Aurelian Temișan...”. □ O dare de seamă concisă, bine informată,

tranșantă, oferă Marina Constantinescu, în rubrica *Actualitatea culturală* cu privire la „gravul context” care necesită implicarea *Alianței civice* în alternativa la guvernare... culturală: „După 1989, situația politică și economică în cultură a devenit din ce în ce mai gravă, în special după plecarea lui Andrei Pleșu de la direcția Ministerului Culturii (...) domnul Ion Caramitru și-a construit demonstrația pe două exemple (...) momentul grav și acut ce se întâmplă la ora asta în cultură, a fost sintetizat de dl. Gabriel Liiceanu în trei puncte...”. □ Despre Ion Mureșan și *Poemul care nu poate fi înțeles* (Editura Arhipieleag, Târgu-Mureș, 1993), Ioana Pârvolescu afirmă: „Euridice este, la Ion Mureșan, poezia. Călcând, ca toți colegii săi de generație, *interdicția de a se uita înapoi*, Ion Mureșan pierde un anumit tip de poezie pentru a găsi un altul, așa cum pierzi o dragoste pentru a descoperi o alta. Din perspectiva «neascultării», a nesupunerii față de regulă, fiecare optzecist este un mic Orfeu. Distinctiv este la Ion Mureșan că intensitatea răzvrătirii se datorează asumării ei *spontane*.” □ La *Cronica edițiilor*, analizând ediția Lucian Blaga, *Opere*, (Minerva, 1993) îngrijită critic de George Gană, sub titlul *Ultimele piese de teatru ale lui Blaga*, Z. Ornea observă: „Îndrăznesc a spune că, prin acest efort reconstructiv, ediția Blaga a d-lui George Gană e cea mai bună ediție critică din opera unui clasic apărută la noi. În unele secțiuni o depășește chiar prin substanță pe cea a lui Eminescu realizată de Perpessicius. Lucrul bine făcut ocupă timp. De aceea ediția aceasta, începută în 1982 nu a ajuns în 11 (unsprezece) ani decât la al cincilea volum. Poate, de ce n-aș spune-o?, avansa mai repede dacă editorul nu-și cheltuia energia și timpul cu supradiimensionata secțiune a receptării transformată în exhaustivitatea «critică a criticii». Dar așa a fost să fie și n-avem ce face decât să ne supunem opiniei editorului despre întreprinderea căreia i s-a dedicat. Să sperăm că celelalte volume (de la volumul șapte se va intra în secțiunea operei filosofice) vor avea parte de o cadență mai alertă. Altfel, nu numai cronicarul ediției dar nici editorul ei nu vor apuca să-i trăiască apogeul încheierii”. Ediția începuse în 1982 și ajunsese la al cincilea volum. □ Un amplu studiu [care va constitui postfața la mult discutata editarea echinoxistă a lui Mateiu Caragiale] întins pe două pagini, scrie Ion Vartic despre *Sâmburele de cireaș al celui din urmă senior*, trecând prin site hermeneutice povestirea *Sub pecetea tainei*. În plus, autorul articolului descoperă că sub numele lui Gogu Nicolau, „cel mai banal din toată opera lui”, Mateiu „a pus la cale o strașnică păcăleală și că sintagma (!?) Gogu Nicolau constituie, în realitate, un cifru. Și prenumele și numele, au o etimologie arhicunoscută...însemnând împreună «agricultorul biruitor»: Ovidiu Cotruș crede că *Sub pecetea tainei* e o scriere eșuată, întrucât „se simte că opera n-a izvorât dintr-o necesitate existențială”. Mie, dimpotrivă, mi se pare că această „necesitate existențială” de a o scrie sare în ochi. Mai mult – folosind și o splendidă formulă a aceluiași critic – trebuie să semnalez că și în *Sub pecetea tainei*, ca și în *Remember* și *Craii de Curtea-Veche*, apar acele „locuri

de răscruce ale existenței”, și asta la modul cel mai propriu. Toate creațiile lui Mateiu Caragiale încep cu localizări temporale foarte pedante, reflectând, de fapt, momente cruciale ale vieții sale. Localizarea spațială, la fel de precisă, este însă și concretă, și simbolică. *Incipit*-ul tuturor scrierilor sale deconspiră – în mod indirect, dar oricum, foarte emoționant – dorința, eșuată însă, a lui Mateiu de a se *întrădăcina* într-un „acasă” și într-o „casă”. Punctul nevralgic al biografiei sale pulsează sub frazele de început ale tuturor prozelor lui. Astfel, *Remember* este datat 1907, când „mă întorsesem la Berlin acasă”, după „un surghiun de doi ani” în București. Locuința berlineză a lui I.L. Caragiale și ambianța familială sunt descrise succint cu aerul euforic, anesteziat de „o dulce aromeală”, al celui *inclus* printre ai săi, al celui acceptat de ai lui. Deși se dau unele informații adevărate, locuința berlineză nu este reală, ci, conform tipologiei lui Bachelard, o *casă onirică*, o casă natală utopică, pentru cel care știe că, de fapt rămâne doar un *oaspete*”. □ Sub titlul indiscutabil ironic **9 profesori în căutarea elevului Bujie Ion**, Ion Rotaru descrie starea deplorabilă a *Manualului de limba și literatura română*, clasa a XI-a, fără a-i nominaliza pe cei nouă autori: „Manualul mi se pare atât de rău încât nu se poate face nimic cu el. Nici vorbă de vreo perfectibilitate în viitor. *Ex nihilo nihil!*, sau pe românește: «Din coadă de câine nu se face sită de mătase!»”. □ La rubrica *Actualitatea literară* sunt recenzați Corin Braga (*Noctambulii*, Dacia, 1993), Damian Stănoiu (*O noapte cu ghinion*, Universal Dalsi, 1993), Vasile Andru (*Viață și semn*, Editura Princeps, Iași, 1993), Gheorghe Rodocea (*La drum*, Editura Maiko, București, 1992), dar și Françoise Dolto (*Psihanaliza și copilul*, Humanitas, 1993) sau Mattei Dogan și Dominique Pelassy, *Cum să comparăm națiunile*, Editura Alternative, București, 1993. □ Poezia numărului este asigurată de Ion Stratan.

● Revista „22”, nr. 4, pune la dispoziția cititorilor premiile Editurii Nemira și, odată cu ele, nume noi de autori: „ Secțiunea SF (povestiri): Premiul I, *Dans de lebadă mecanică* de Radu Pavel Gheo; Premiul II, *Sfinte Dumnezeule!* de Ana Veronica Mircea; Premiul III, *A șaptea zi a vânătorului* de Sebastian A. Corn; Premiul pentru autori străini: *Addicted to love* de Frank Borsch din Germania. Secțiunea Purgatoriu (proză contemporană). Categoria I – povestiri/nuvele: Premiul I, *Imperiul generalilor târzii* de Bogdan Suceavă; Premiul II, *Ziua a opta* de Adrian Bișoiu; Premiul III, *Demers pentru halba mea cu bere* de Constantin Corneliu Dienes; Categoria a II-a – Roman: Premiul I, *Amantul colivăresei* de Radu Aldulescu; Premiul II, *Balonul sau pionierii spațiului* de Caius Dobrescu; Premiul III, *Te pup în fund*, conducător iubit de Daniel Bănuțescu; Categoria a III-a – Eseu, Premiu unic, *Cerul văzut prin lentilă* de H. R. Patapievici; La secțiunea SF, premiile au constatat în stimulente materiale. La secțiunea Purgatoriu, Editura Nemira va publica, cu contract-drepturi de autor, lucrările premiate”.

● În „Expres Magazin”, an V (179), nr. 2, sub fotografia lui Eugen Simion stă scris (de către un anonim): „La ora închiderii ediției noastre, la Academia Română se dau lupte grele pentru desemnarea președintelui. Printre favoriții puterii se află și dl. Eugen Simion. Se așteaptă manipulări spectaculoase. Dl. Simion este cunoscut ca un important critic literar, oarecum disident pe vremuri, astăzi iubitor de nea Nelu. Dacă a scăpat postul de la Ministerul Culturii, ar fi păcat să-l scape și pe cel de președinte al Academiei. Posturi vacante nu prea mai sunt”.

● În „Timpul” [București], An. IV, nr. 2 (161), alături de articolul *Stânga veritabilă și stânga simulată*, Radu Negru, colaborator din Germania al revistei, adresează o scrisoare redactorului-șef, epistolă care va declanșa unele reacții „scriitoricești”: „...În același timp, urmăresc din când în când conținutul ziarelor «Vremea» și «Totuși iubirea», unde nu poate decât să mă uimească faptul că unui legionar insuficient camuflat ca Ion Coja i se permite să scrie alături de un comunist de viță veche ca N. Corbu și unde Adrian Păunescu sare cu ușurință de la articole (scrise, recunosc, cu talent) de proslăvire a fostului dictator (Enigma lui Ceaușescu, din 25.08.1993) la teme diametral opuse (Nevoia de liberali, din 30.09. 1992), ceea ce dă măsură confuziei ce domnește în capetele de acolo. (...) În ceea ce privește rubrica Nevoia de stânga din «Timpul», cred că ea (rareori când apare) nu se poate mărgini numai la prezentarea ideilor de stânga, ci trebuie alimentată și cu articole ce combat extremismul de dreapta, ale cărui rădăcini și tradiții sunt încă bine înfipite în conștiința unora, după cum prea bine se poate vedea astăzi”.

● A. Goci prezintă în „Dimineața”, An V, nr. 12 (1060), circumstanțele în care Editura Gramar, pe care o reprezintă, a publicat ultimul roman al lui Eugen Barbu (1924-1993). Articolul se intitulează evaluativ *Romanul anului trecut: Ianus* (Editura Gramar, 1993): „Doamna Marga Barbu, cu competență și rigoare a «ordonat» manuscrisul, iar echipa redacțională de la Gramar (Maria Magheru, Emil Grasu, Dan Medeanu, Ion Marinescu – l-a «definitivat», convingându-se de veridicitatea cugetării egiptene: «Cărțile par vii, dar nu răspund o vorbă la întrebările puse»,».

● „Tineretul liber”, nr. 1149, anunță, fără comentarii, alegerea noului președinte al Academiei Române în persoana rectorului de la Institutul Politehnic, profesorul Virgil Constantinescu.

20 ianuarie

● Aurel Sasu semnează în „Tribuna”, nr. 3, articolul-studiu *Eminescu*: „Poetul se identifică, în toate, cu conștiința românească. Primul care a văzut în el pe «omul timpului modern» a fost Titu Maiorescu, în celebrul studiu din 1872: *Direcția nouă în poezia română*. Cuvintelor scrise atunci: «blazat în cuget, iubitor de antiteze», nu li se mai poate adăuga decât metafora călinesciană pentru nota ei de fabulos: marele poet a făcut din prezentul oglindit în vis «un

cer întors și fără fund» (...). Ca model în lume pentru propriul lui popor Eminescu nu este doar un nume, ci un punct de întâlnire între istorie, utopică uneori, tragică alteori, și valoarea emblematică a spiritului, a idealității. (...) Sigur, poetul aparținea unei istorii, făcea parte dintr-un partid, cel conservator, publica într-un ziar de aceeași orientare, apăra un program («conservarea elementului național»), polemiza cu liberalii C.A. Rosetti sau Brătianu. Omeneste, prin urmare, putea greși, se putea înșela. Însă chipul lui adevărat se poate descoperi în această definiție, admirabila definiție a caracterului românului: «Inteligent – fără viclenie; rău, dacă e rău – fără fățarnicie; bun – fără slăbiciune». (...) Prin el ne-am consolidat credința în universalitate și tot prin el am învățat, cu un secol înainte, să condamnăm licența dogmatică. Îl invocăm în momentele tulburi, îl urmărim în clipele de cumpănă. Octavian Goga și-a întemeiat, în parte, scurta perioadă de guvernare pe ideile lui Eminescu; astăzi tot din ideologia lui se nasc programe de regenerare morală. Nu este important succesul sau insuccesul acestor inițiative, ci faptul că poetul este steaua fixă a visului nostru, a sufletului nostru, a deznădejdiei noastre. El e sinteza necuprinsului nostru. Vis «pierdut în noaptea unei vieți de poezie». Opera lui, spunea C. Noica, poate naște alte opere mari sau poate, cel puțin, modela omenescul din noi. Pentru că Eminescu, fiind stăpânul «cuvintelor noastre, cultural vorbind, este stăpânul începutului și al sfârșitului nostru».” □ Într-un scurt interviu, Mircea Muthu răspunde la întrebările *De ce scriu? În ce cred?*: „A fost, la început, o adâncă frustrare: perioada anilor '50-'55, când îl așteptam pe tatăl meu, dus cu forța la canal, s-a încrustat în memoria copilului de-atunci, fără copilărie. Lectura și apoi scrisul stângaci, de poezie și de proză oarecum nuvelistică mi-au apărut ca o necesitate, mai exact, ca un mijloc – încă neconștientizat, firește – de rezistență și supraviețuire în mediul unei comune de pe valea Mureșului superior în care aproape toți ne ocoleau. De atunci probabil și pornirea, obscură și ea, de autoconstrucție prin intermediul Cuvântului scris și pe care nu l-am considerat niciodată drept paliativ. Târziu, mult mai târziu mi-au căzut sub ochi rândurile lui Ion Barbu («Civilizația noastră e sortită să se petreacă în virtual și interior»), or, ele îmi confirmau – dar acum la altă dimensiune – acest proces aș zice auto-proiectiv”. □ Despre *Semnificații ale blestemului în lirica eminesciană* scrie Ioana Bot. □ Regretând absența unei ediții definitive, Săluc Horvat evocă greutățile de finalizare, dar și provocările cu care se vor confrunta viitoarele Ediții eminesciene: „Deși s-au împlinit 110 ani de la apariția primului volum din creația eminesciană (decembrie 1883), cu regret constatăm că nu s-a reușit editarea în totalitate a scrierilor lui Eminescu (cum se știe nici până astăzi nu a apărut volumul 15 din seria începută de Perpessicius). Mai mult, continuă să se descopere încă între manuscrise texte inedite. Dacă avem în vedere vastitatea și complexitatea scrisului eminescian, putem găsi și justificări. Căci ceea ce a rămas de la Eminescu pare a fi opera unei instituții complexe constituită din

poeti, dramaturgi, critici literari, publiciști, filozofi, sociologi, pedagogi, matematicieni, traducători etc.”. În fine, pe marginea aceleiași teme – Eminescu – Mircea Popa îi așază față în față pe **Eminescu și Baudelaire**: „Fața adâncă și întunecată a postumelor eminesciene a produs, încă de la descoperirea lor, asocierea a două nume care până atunci nu fuseseră rostite împreună: Eminescu și Baudelaire. Prima invocare a poetului «maudit» în acest context a fost făcută de Constanța Marinescu într-o încercare de valorizare critică a acestor poezii”. Mai departe, Mircea Popa lansează ipoteza: „În ceea ce privește prima întrebare lucrurile ni se prezintă destul de clare încă de la început. E mai mult decât sigur că Eminescu l-a cunoscut și citit pe Baudelaire, deoarece volumul acestuia *Les Fleurs du mal* (1857), a avut un ecou european rapid și persistent, chiar în timpul studiilor lui Eminescu la Viena și Berlin. Cum el citea multă poezie și era la curent cu toate noutățile, a fost imposibil să-i scape lectura acestui volum și al acestui autor atât de controversat, care făcuse atâta vâlvă în Franța și în alte țări apusene”.

- În „Zig-Zag Magazin”, nr. 2, Doina Tudorovici arată, în câteva documente cu caracter inedit, că Cezar Petrescu a fost o victimă a comunismului: □ Continuă serialul lui Petre Stoica, **Nichita văzut altfel**. Noul episod se intitulează **Spontaneitate și risipă generoasă**.

- În „Cotidianul”, nr. 15, Andreea Pora îi răspunde „ colegului” de redacție Liviu Ioan Stoiciu, sub titlul **Nicole Manolescu un «țap ispășitor» de talie națională**: „E adevărat, Nicolae Manolescu a ales să devină om politic, lucru care îl obligă să nu facă notă aparte stând la căldurică atunci când toată Convenția se duce la negocieri, să nu întoarcă spatele ca un copil botos când președintele îi întinde mâna, să se rupă de «obiectivele» AC atunci când acestea devin prea mărețe pentru a fi puse vreodată în practică, să-și depună candidatura la președinție, deși știa că «prieteni» cu fustă, orgolii și complexe îl sapă pe la spate, să încerce unificarea liberală tocmai pentru că stă în gâtul multora, într-un cuvânt să facă aproape tot ceea ce îi reproșează Liviu Ioan Stoiciu că face (...) Până la proba contrarie, continui să cred că, indiferent de «afinități», chiar și un țap ispășitor de talse națională cum a devenit N. Manolescu sub condeiul apreciatului meu coleg, trebuie totuși vânat cu săgețile argumentelor”.

- Augustin Buzura este prezent în „Cronica română”, nr. 304, cu interviul acordat Europei libere, post radiofonic de la care, de altfel, este și preluat. □ Pe aceeași pagină se anunță că noul președinte al Academiei Române este Virgiliu N. G. Constantinescu.

21 ianuarie

- Mircea Iorgulescu începe serialul intitulat **Marea trăncăneală** în „Dilema” nr. 54. □ H. R. Patapievici semnează textul **Un argument transcendent și o apărare**.

22 ianuarie

● În „Națiunea”, nr. 4, Nicolae Georgescu semnează articolul *Antirestauratorii restaurează*: „Atacurile Partidului Alianței Civice și ale Grupului de Dialog Social la adresa Ministerului Culturii mai exact spus asupra noului titular, acad. Marin Sorescu, sunt, și ele, un semn că în cultură lucrurile încep să se normalizeze. De câte opri o undă a normalului se face simțită în societatea românească, P.A.C. și G.D.S. intră în panică, ziarele și revistele dâșilor freamătă de mânie, amănuntele sunt dilatate nefiresc, papura are noduri, soarele se umple de pete... Ar fi poate momentul să contabilizăm programul cultural al P.A.C. și G.D.S., să vedem alternativa care ni s-a propus câțiva ani și care se reia din nou în intenție. Politizarea «României literare», cândva revistă de cultură a Uniunii Scriitorilor s-a făcut paralel cu închiderea ermetică a grupului ei de colaboratori. Așadar, politizare dar făcută centralizat, restrictiv. Grupul de la revista «22» cuprinde, pe marginea unui program dat, un «bucet» de câteva talente scriitoricești: numai acestea dezbat, discută, se ceartă și se împacă. Un cerc ceva mai larg oferă «Dilema» dlui Pleșu, dar tot închis în laturile date. Nu există dialog și se spune Nu dialogului. «Luările de cuvânt» se exprimă prin texte standard completate de semnături de adeziune, fără a se putea ști dacă aderenții sunt de acord cu virgulele și cu termenii vehiculați. Această formă de protest cu semnături anonimează nume care, în alte condiții, au personalitatea lor. Cu semnături se contestă un pictor de valoarea lui Viorel Mărginean și se laudă un critic pentru o funcție administrativă. Cu semnături se pun etichete... În privința lui Fănuș Neagu, directorul Teatrului Național, iată că semnăturile de protest ale dâșilor sunt contramandate de marea afuență de public la spectacolele girate de către noul director. D-na Ana Blandiana este expresia de vârf a acestei lozinci. Oriunde există un microfon, dânsa uzează de posibilitățile lui tehnice, amplificându-și blândețea vocii în refuzuri din ce în ce mai adânc simțite. Intelectualismul subțire, de grup, elitist, pierde teren în favoarea unei culturi mai largi, mai cuprinzătoare. «Revoluționarii» de acum un an sau doi par a fi devenit niște sectari, cu nimic nu sunt de acord – dar dezacordul lor este unul de microfon, de obișnuință, de aparat. Unde poate duce acest refuz al implicării – nu e greu de prevăzut. Se vor izola probabil, și-și vor cere drepturile de grup. Nu e păcat ca atâta energie să se risipească în interior – în loc să se consume constructiv? Dâșii vorbesc de «restaurație» – dar își restaurează, de fapt, propria poziție de dinainte de Revoluție, aceea de opoziție... confidențială”.

25 ianuarie

● În „Cuvântul”, nr. 4, Carol Sebestyen scrie despre Mircea Pora „țimșorean prin origine și parizian prin adopție”, autorul volumului *Indiile Galante* (editura Sedona, Țimșoara, 1993). Elogiile, întărite de spusele altui țimșorean, Mircea Mihăieș, sunt absolute: „Acum, că în sfârșit a apărut, putem

spune că ea lansează pe cel mai talentat prozator din câți au debutat cu volum propriu în ultimii patru ani”.

26 ianuarie

● În editorialul său, *O crimă fantastică*, din „România literară”, nr. 3, Nicolae Manolescu se ocupă, de asasinarea lui Ion Luchian Mihalea. □ Consecvent cu sine, Mircea Mihăieș își îndeamnă cititorii: **Români, încă un efort dacă vreți să fiți republicani.** Însă „titlul de mai sus rescrie fulminantul îndemn al Marchizului de Sade, din savurosul tratat *Filosofia în budoar*. O lectură recomandată tuturor celor care vor să se inițieze în economia de piață – nu mult diferită de modelul propus de Divinul Marchiz”. □ Despre Nichita Danilov (*Apocalipsa de carton*, Institutul European, 1993) scrie elogios Ioana Pârvulescu: „Nichita Danilov este un «fals» recenzenț, chiar dacă scrie despre prima (ultima) apariție a vreunui volum de poezie. El folosește cartea ca un pretext pentru plăcerea lui de a realiza câte o construcție proprie ingenioasă, de aceea articolele sale se citesc cu atâta plăcere. Ele sunt mai mult poezie decât critică...”. □ Pe aceeași pagină, N[icolae] M[anolescu] scrie despre „**Orizont**” **în ianuarie**, revista păstorită de Mircea Mihăieș, din care extrage, ultra-laudativ, informații despre „câteva întrebări cu privire la Marin Sorescu”. Tot de aici, N.M. aduce vorba despre articolul lui Ștefan Foarță, intitulat **Eroi ai iernii socialiste**, prilejuit de amintirea ferparelor versificate la moartea lui Lenin și Stalin. □ În paginile *Actualității editoriale*, colaborează cu recenzii Maria Genescu, Andreea Deciu, Simona Sora, Ramona Radu, Bogdan Dumitrescu și Ioana Pârvulescu. □ Pagina de versuri este semnată de Simona Popescu, nouăzecistă și reprezentantă a Școlii de la Brașov. Poeta publică aici versuri din cel de-al treilea volum, *Juventus*, în curs de apariție. Pagina este însoțită de o prezentare, antedatată, a lui Ov. S. Crohmălniceanu: „Cred că *Xilofonul* ei este cea mai bună carte de debut care s-a publicat nu numai în 1990, ci în ultimii ani. Ea aduce într-adevăr ceva foarte nou în poezie, un alt fel de a scrie poezie. De altfel și opiniile critice au fost în acest sens”. □ În replică la **Cum trebuie citită o carte**, Stelian Neagoe îi dă „un mic răspuns marelui polemist”, căruia i se adresează ...cordial: *Domnului Alexandru George, cu dragoste*. Obiectul polemicii îl constituie articolul *Notele politice ale lui Alexandru Marghiloman*, cu următoarea subliniere de final: „În rest, ce să spun, nedreptățile și jignirile venite din partea omului cu care am în comun nostalgia anilor de studiu a fondurilor documentare în sălile de lectură ale Bibliotecii Academiei Române, nu mă ating și nu le întorc. Ba chiar voi face gestul frumos al iertării «păcatului», socotind că este mai profitabil să mă desfăț cu relecturarea unora din multele cărți ale scriitorului Alexandru George, rânduie în rafturile bibliotecii mele (poate voi începe cu *La sfârșitul lecturii*, sărind evident, peste *Clepsidra cu venin*).” □ În paginile de mijloc Bujor Nedelcovici răspunde întrebărilor lui Marius Tupan, treisprezece la

număr: „– Dacă s-ar întâmpla să scrieți o istorie a literaturii române, ce ați putea insera la capitolul rezervat lui Bujor Nedelcovici?/ – Un scriitor care a trăit toată viața în literatură și pentru literatură și care a încercat să afle de ce arta este locul în care se produce revelația sacrului în lume. Apoi aș insera câteva date biografice și lista cărților publicate. (...)/ – Considerați că ați avut și o mică șansă scriind literatura pe care o aștepta Parisul sau v-a avantajat mai ales postura în care ați ajuns acolo? E greu să te sincronizezi acum cu literatura Occidentului? Ce ar trebui să știe scriitorul român care ar vrea să părăsească țara?/ – Vreți să spuneți că am fost favorizat de poziția mea de exilat politic care mi-a deschis porțile spre edituri? Literatura de disidență era de mult timp publicată la Paris și nu aspectul strict politic îi interesa pe editori. Prioritatea o avea calitatea literaturii. La *Albin Michel* mi s-a spus: «Noi publicăm 80% cărți de divertisment și 20% cărți cu o adevărată valoare literară. Dv. intrați în cea de a doua categorie unde sunt scriitori care au primit premii Nobel. Acum înțelegeți care sunt exigențele noastre?». Deci, selecția era extrem de severă și cerea o procedură foarte anevoioasă. Am auzit în țară un scriitor care era de părere că în exilul exterior au fost promovate și publicate cărțile cu caracter politic, lăsând să se înțeleagă că în exilul interior s-au publicat cărțile de reală valoare artistică. Nimic mai fals! Nu sfătuiesc pe nici un scriitor să-și părăsească țara, poate să trăiască un timp la Paris, la Londra ori la Madrid, iar experiențele personale sunt inimitabile. O aventură existențială se trăiește pe cont propriu, nu dețin soluții în acest domeniu... Te arunci în apă și înoți... chiar dacă nu știi să înoți.../ – Se sprijină autorii români în străinătate? Ce poziții importante au acolo și prin ce pot să-și pună amprenta pe o perioadă literară?/ – Venim în Occident cu toate virtuțile și viciile pe care le avem în țară. Unii încearcă să se schimbe și mulți reușesc. Dar n-aș vrea să se înțeleagă că românii din străinătate nu au altceva de făcut decât să «se mănânce între ei». Fiecare își vede de treaba lui. Mi se pare periculoasă promovarea ideii de discordie care ar exista între intelectualii din Occident. Este știut că artiștii români și-au impus prezența și «amprenta» lor la Paris. Cioran, Eliade, Ionescu, Lupașcu dar și Brâncuși ori Enescu au intrat deja în patrimoniul cultural european. Rămâne de văzut care va fi «amprenta» lăsată de actuala generație de scriitori. Oricum, cărțile lor sunt prezente la toate festivalurile sau saloanele de cărți. Nu este puțin, iar viitorul va decide.../ – Ați fost premiat anul trecut de Uniunea Scriitorilor. După așa zisa noastră revoluție v-au apărut în România câteva cărți. Ce pregătiți acum? Pentru aici și pentru Franța?/ – În România am publicat până acum trei ani cărți (după o absență de 10 ani) iar de curând un alt roman, *Dimineața unui miracol*, la Editura Univers. În toamnă va fi prezentată la radio o piesă de teatru, iar la iarnă la Televiziune. Prin martie anul viitor sper să se termine filmul *Al doilea mesager* în regia lui Mircea Veroiu. În 1984 va fi publicat la Editura Actes Sud romanul *Îmblânzitorul de lupi*, care a fost premiat în țară. În privința

premiului... nu aștept niciodată premii sau onoruri, chiar dacă sosește o vreme când te întrebi: «Care o fi părerea criticilor și colegilor mei despre tot ce am scris până acum?» Iată... după patru ani de la așa zisa revoluție și-au amintit de mine. Tot e mai bine mai târziu decât niciodată. Să ne despărțim zâmbind și strângându-ne mâna...». □ Sub titlul *Primim*, „România literară” publică impresii recente ale lui Anghel Gâdea, referitoare la posteritatea lui Marin Preda. A.G. e intrigat de faptul că persoane nedemne de prestigiul lui Marin Preda vizitează ca oficiali Siliștea-Gumești și revoltat din pricină că Nicolae Țone face unele trimiteri ireverențioase la adresa poetului și criticului Gheorghe Grigurcu: „Între însoțitori, nelipsit, și fostul redactor-șef al Editurii Cartea Românească, Popescu Cornel, s-a pus pe evocat, cu ochii înfipti într-un petec de hârtie, smuls la repezeală din «Evenimentul zilei», când pe... Petru Dumitriu, când pe Eugen Barbu, fiind se pare sub un teribil efect tiraspoleano-sereist. I-a mai venit în ajutor un «critic literar de la *Tineretul liber*, pe nume Țone, care a «depus mărturie», cu un dosar în brațe, că autorul *Gropii* îl «aprecia sincer» pe marele sărbătorit, iar nu «Grigurcu, cel care îl denigrează sistematic și în mod deșănțat; iată, vă arăt eu ce am scris în gazeta» (...cutare). «Lasă, domne, nu mai citi, că e târziu, se face noapte», opinează cineva. Intervine prompt și Doamna soție a scriitorului, că dânsa știe: «Grigurcu îl ponegrește pe soțul meu, că nu i-a publicat cărțile...». Manifestația anti Grigurcu se încheie brusc prin apariția, ca din senin, a sculptorului Doru Drăgușin purtând în brațe un bust al Monșerului, lucrat în ghips, fără negi, cum zisese înainte Vasile Blendea, fotografia dispărutului, «că Oscar Han așa voia să-l pedepsească pe Marin Preda, care nu prea se dovedise politicos, la Mogoșoaia și lasă că i-o plătesc eu, el stă singur la masă, am venit degeaba, nu ne bagă în seamă și bea vodcă, aha, lasă că o să-i mai pui eu pe statuie, când o să i-o fac, încă vreo doi negri în plus, să vază el, să...». G. Bălăiță, pe post de trimis al Uniunii Scriitorilor, a tăcut chitic neschițând nici un gest atunci când nu mai puțin onorabilul său confrate Gh. Grigurcu era «înfierat» și... «spălat» cu zoaie. Că așa-s uneori, românii: sărbătorind pe câte un dispărut dintre cei vii, încep să-l îngroape pe un alt confrate, cât mai temeinic și cât mai adânc, chiar dacă acesta încă n-a murit... Într-adevăr, ca la noi la nimeni...».

● Scriind, în revista „22”, nr. 4, despre *Valoarea națională a prezentului*, H.R. Patapievici se referă și la trecut: „Raționamentul de mai sus este în strânsă solidaritate cu următoarea presuposiție globală: «esența» este distribuită (în lume și în viața noastră) după criterii impredictibile; altfel spus, nu există un loc privilegiat al esenței (deși, firește, pentru unele locuri există o probabilitate *culturală* sporită: tradiția observată, nu cea aplicată rapsodic, este, pentru «esență», ca un receptacol sau ca un condensator de precipitare)». Aș dori să aplic rezultatele raționamentului de mai sus noțiunii de *valoare națională*. Întâi de toate, ce se înțelege în mod curent prin expresia «valoare națională»? Firește, întâi de toate personajele istorice din familia lui Ștefan cel

Mare. Apoi operele artistice de tipul creațiilor lui Brâncuși (adică acele opere a căror bursă de valoare a fost fixată la un înalt nivel «dincolo»). Valori naționale mai sunt «frumusețile patriei», bogățiile solului și ale subsolului etc. Vine în cele din urmă rândul unor abstracții simbolice, precum «folclorul românesc», «datinile populare», «omenia românească» și așa mai departe. Să vedem cum sunt întrebuințate aceste expresii. Clasa noțiunilor de tip «Ștefan cel Mare» este folosită ca un criteriu de democrație pentru a decide cine posedă sau nu prețioasa substanță numită «patriotism»: astfel, cine se declară admirator incondiționat al *tuturor* faptelor ilustrului voievod poate fi declarat patriot; cine însă își permite o rezervă critică, cum ar fi aceea că sanctificarea sa este posibilă să fi fost o eroare, dimpotrivă, face dovada irefutabilă că nu este patriot. Operele artistice din clasa «Brâncuși» sunt obiectul unor exaltate crize de adorație fetișistă, în care opera este complet scoasă din circuitul cultural al emoției estetice, pentru a fi zăvorâtă între valorile tip «frumusețile patriei». Aceste valori nu se discută, nu se contemplă: se exaltă. Ca și «cumințenia pământului» sau «omenia românului», acest tip de valori naționale sunt considerate adânc înfipite în ordinea *naturală* a lucrurilor, înrădăcinări date nouă încă de la începutul lumii, premise «genetice» ale faptului de a fi român. O trăsătură frapantă a uzului curent acordat noțiunii de valoare națională este *înțoarcerea spre trecut*: aceste valori naționale ne determină din subsol, ele, asemeni eredității, sunt constitutive și, pentru că sunt constitutive, ne hotărăsc destinul în mod fatal. Nu se poate imagina să fii român și să nu-l iubești pătimaș pe Eminescu (chiar și fără să-l fi citit, căci iubirea de «Eminescu», care e ca iubirea de neam, trebuie să fie în sânge) sau să nu recunoști că peisaje și bogății ca țara noastră nu are nici una. Fie că este vorba de marii voievozi, fie că sunt implicate peisajul natural sau una din virtuțile «poporane», toate aceste valori naționale reprezintă fiecare o formă sau alta de *trecut solidificat*. Caracterul încheiat și ireversibilitatea dogmatică sunt atributele care le definesc mai precis. Bineînțeles, aceste accepții sunt perfect solidare cu ideea că există un loc privilegiat al esenței naționale, și acesta este trecutul, în variile sale forme posibile: *istoric*, când e vorba de voievozi, *geologic* când e vorba de «frumusețile patriei», *genetic*, când e vorba de noțiunea teologic bastardă de «suflet etnic»”.

27 ianuarie

• „Tribuna”, nr. 4, conține interviul luat scriitorului bucovinean Vasile Târâțeanu, de la Cernăuți (Republica Ucraina): „ – *Stimate domnule Vasile Târâțeanu, trăim într-o perioadă în care vorbește foarte mul de drepturile minorităților, cel puțin ale anumitor naționalități.* / – Am putea da nenumărate exemple de acest gen. Dacă ne gândim că românii locuiesc nu numai în regiunea Cernăuți, ci și în alte regiuni ale Ucrainei...(…) Drepturile garantate pe hârtie nu sunt garantate și în realitate. Ne este garantat dreptul la învățătură

în limba română, dar el nu este respectat. În regiunea noastră există zeci de sate cu populație majoritară românească, dar școlile sunt de limbă ucraineană. În afară de asta, avem 86 de școli medii de limba română, dar absolvenții acestora nu au posibilitatea de a-și continua studiile în limba maternă la toate institutele superioare. Cu excepția unui grup mic de la Facultatea de stat din Cernăuți, a altuia de la Liceul pedagogic din Cernăuți, a câtorva studenți de la Școala de cultură, nu mai putem enumera alte facultăți în care copiii noștri să poată urma cursuri în limba maternă”. Interviu apar însoțit și de un grupaj de versuri ale lui Vasile Tărășanu. □ În legătură (istorică) cu subiectul anterior, Victor Cubleșan recenzează volumul de reportaje de război *Ard malurile Nistrului*, „noua apariție editorială a lui Const. Virgil Gheorghiu, prima după aceea din 1943”.

● Alex. Ștefănescu îi prezintă în „Zig-Zag Magazin”, nr. 3, în cadrul rubricii *Mașina de scris*, pe Mădălina Toma (cu versuri) sub titlul *Ieșirea din anonimat* și pe Dan Mihai cu proză. □ Petre Stoica continuă, în efluvii anecdotice, să-l evoce pe Nichita Stănescu „văzut altfel”, adică: „După câteva versuri izbutite, sărea în picioare, vesel, ba și râzând, și-mi cerea părerea: «Ce zici, merge?». Îi ascultam atent lectura reluată de două, de trei, de patru ori. «Cuvintele – citez din *O viziune a sentimentelor* – se roteau, se roteau între noi,/ înainte și înapoi»... Până amețeam, adaug. Ca să-l stimulez, îl felicitam și sincer și nesincer, aplicându-i obiceiul... Își continua truda de bijutier uitând de mine ca, deodată, să nu-i mai placă nimic. Ștergea nervos pasaje întregi. Părăsit de starea de grație, se muta în albia trâncănelii deconectante. Dar poemul abandonat în împotmoliri, arareori îi scăpa din mână. A doua zi revenea asupra lui însușindu-i materia ce părea moartă. Odată mulțumit, rescria totul pe curat și, fuga la Doina Ciurea, curios să-i afle verdictul. Bănuiesc că ținea seama de observațiile ei, Doina fiind o ființă inteligentă, pe deasupra și scriitoare de indiscutabil talent. Ea îi și bătea textul la mașină. În clipa revederii noastre, despătura cu religiozitate pagina dactilografiată. «Crezi că o să apară vreodată?», rostea melancolic. «Cum să nu apară?», îl încurajam. Uneori el apărea curând, alteori mai târziu, în funcție de capriciile instituției orwelliene, cunoscută sub denumirea oficială Direcția presei. Adevărul e că Nichita n-a prea fost cenzurat. În altă ordine de idei, menționez că prietenul meu își încheia poemul fără acel puric grafic, numit punct”.

28 ianuarie

● În „Contemporanul-Ideea europeană”, nr. 4, Mihai Cimpoi publică noi fragmente din cartea sa despre Eminescu, în curs de apariție. În acest număr, criticul se referă la setea de absolut la Eminescu și la poetul turc Yunus Emre. □ Despre romanul lui D. Țepeneag *Un român la Paris* scrie Aura Christi: „Țepeneag a izbutit să transforme cele 176 de pagini (am omis însemnările grăbite dintr-o agendă pe anul 1972) într-un loc de auto-tortură, cu introspecții

profunde, derutante («nu știu, nu știu nimic, nu sunt sigur de nimic, dincolo de automatismele vieții cotidiene (...) nu e nimic sigur și mi-e o frică stupidă (...) de demență». Modul în care Țepeneag se ia la trântă cu necunoscutul e de admirat. Prima reacție în fața necunoscutului existențial, metafizic, psihologic vorbind, e spaima. Și de aici paginile scrise la o tensiune inegală, stângăciile inerente, zăpăceala, incertitudinea, senzația acută de intrus în cercurile inteligentisiei franțuzești, senzația de ciumat predominantă atunci când se află în cercurile scriitorilor români. Strategia *tatălui modernismului românesc* e aplicată în consens cu *pedagogia curajului* care până să devină ceea ce trebuie să fie ca atare e mimat cu un ireproșabil talent de exhibiționist și are imaginea sugestivă a unei caricaturi în care detaliul ia proporții exagerate, deformante”.

● Șerban Foarță caută, în „Orizont” nr. 2, înțelesuri sintagmei „comunism extravagant”. □ Adriana Babeți scrie la *Persoana întâi, singular*, text care se dorește o pledoarie pentru „literatura eului”. □ Despre jurnalele lui Mircea Zăciu și Livius Ciocârlie scriu Lucian Alexiu și Daniel Vighi. Aceștia arată în ce constau deosebiriile dintre cele două jurnale. Lucian Alexiu consideră că Jurnalul lui Mircea Zăciu reprezintă „cronica unei lumi în dezagregare [și] e, nu în ultimul rând, o inițiere într-un univers având nu puține similitudini cu utopiile livești atât de familiare filologului. Consemnând, epic, împrejurări ce au ținut de cotidian, Profesorul interpretează livresc însemnele timpului, inițiază lectura însemnelor unei utopii negative devenită realitate diurnă. Falsul, plagiatul, suspiciunea, poltroneria – iată câteva repere ale existenței literatorului într-o lume guvernată de El și de Ea, de «Persoana însăși», de o ocultă Cancelarie, țin de realitatea kafkiană a ultimului pătrar de veac. Este mult, e puțin?”. În schimb, Daniel Vighi constată că Livius Ciocârlie „refuză, spunându-și sieși, pe bună dreptate, că nu-și poate adapta propria personalitate la rigorile disciplinei de partid, ceea ce este strict adevărat, pentru că Livius Ciocârlie este mai degrabă, un romantic, iar nu un realist, un visător, nu un pragmatic, și asta chiar dacă este ironic, rece, moderat în reacții și în vorbe. Unica sa aspirație este să aibă aspirații, iar adevărata sa împlinire este să le mărturisească în scris. Dacă nu ar fi fost așa, cel de-al doilea mare prozator după Sorin Titel pe care l-a dat această parte de țară literaturii române, ar fi putut cel mult fi un admirabil profesor universitar care ar fi știut totul despre cultură”. □ La cronică literară, Cornel Ungureanu scrie despre *Călătorul Adrian Marino* (*Evadări din lumea liberă*, Institutul european, Iași, 1993). Articolul se încheie cu următorul post scriptum, de fapt o lărgire a sensului celor publicate în ancheta declanșată de „Jurnalul literar” despre Eugen Simion. „P.S. «Jurnalul literar» îmi cere, printr-un șir de întrebări, părerea despre Eugen Simion, scriitorul și omul. Cum am răspuns eliptic și brevilocvența poate naște neînțelegeri, reiau aici răspunsul. Spuneam că opera lui Eugen Simion a devenit bibliografie, printr-un șir de studii, obligatorie, pentru cel care vrea să înțeleagă literatura română de azi. Necazul e că omul poftiște să

fie singurul, unicul, primul. Războaiele lui Eugen Simion cu lumea bună a culturii române provin de la această bănuială, cum că D-sa ar fi cel mai bun. Ori nu este. Răfuiala permanentă cu Grigurcu, Liiceanu, Pleșu, Manolescu, Adrian Marino a născut mici monștri publicistici. Ei au proliferat odată cu instalarea academicianului în toate comitetele și comițiile cu puțință. Aflu acum că Eugen Simion candidează la funcția de președinte al Academiei. Ce academie o fi? Nu era normal ca Adrian Marino să fie academician înainte de Eugen Simion? Nu era de înțeles ca exclusivismul, plăcerea de a fi *number one* să cedeze măcar o dată? Fiindcă o contra-academie în care ar intra «ceilați» ar putea fi mai vie decât Academia în care își desfășoară showul multiprezidențialul Eugen Simion, liderul istoric al tuturor comitetelor și comițiilor...” [„Jurnalul literar”, nr.1-4, apare în februarie, deci după inserarea „notei” de față, care, este de presupus, devine rezultatul unei solicitări exprese] □ După ce vocabula „colaboraționism” a deținut o carieră glorioasă, fiind pe rând a lui Gogol, Tolstoi etc., Mircea Mihăeș i-o atribuie și lui Nietzsche. Motivul discuției îl constituie publicarea Jurnalului lui Drieu la Rochelle, colaboraționist notoriu „care a văzut din ocuparea Franței de către naziști nu o tragedie națională, ci confirmarea teoriilor sale rasiste”. Drieu la Rochelle îi apare lui Mircea Mihăeș mai degrabă „un tovarăș de drum al naziștilor decât instrumentul lor orb” și, ca urmare, coborător nu din mantaua Fhürerului, ci a lui Nietzsche. Dar, ceea ce-l intrigă în cea mai înaltă măsură pe Mircea Mihăeș e un lucru legat de Jurnalul amintit (1939-1945): „Surprinzător, *Jurnalul* său nu e, însă unul al motivațiilor ideologice și nici al obsesiilor politice. E, în primul rând, un *Jurnal de scriitor*”.

30 ianuarie

● În „Adevărul literar și artistic”, nr. 202, C. Stănescu îi răspunde lui E. Simion pe tema colaboraționismului... literar, de la o gazetă la alta: „S-a schimbat ceva între timp? În privința «intrigilor», și a «șatrelor» literare nimic nou. Primele s-au întesit, celelalte continuă să existe și s-au consolidat, devenind mai inexpugnabile ca oricând, înfășurate de șanțuri pline deochi de apă, cu poduri ridicate și oșteni înarmați veghind pe metereze. Revistele pare și ele niște cetățui strașnic baricateate și [cu/ având] coiful pe ochi, ca înainte de asediu. Revista noastră a coborât podul, invitând străinii să năvălească, din orice parte ar veni ei”. □ În pagina următoare i se face un portret lui Mircea Martin prin „penelurile” lui Al. Cistelean și Gh. Grigurcu: „Mircea Martin este una din personalitățile literelor noastre actuale care ne demonstrează că este cu puțință un apolitism luminat”. □ Constantin Coroiu comentează două dintre recente apariții purtând semnătura lui D. Țepeneag: *Întoarcerea fiului la sânul mamei rătăcite* (Institutul European, Iași 1993) și *Un român la Paris* (Dacia, 1993): „*Reîntoarcerea...* lui Țepeneag ne îndeamnă să nu mai patetizăm, să nu mai mitizăm. Îndemnul său subtil, deloc ostentativ, liber de teorii,

de stările emoționale (în cel mai bun caz) «trăite» prin intermediul undelor scurte, se bazează pe o îndelungată experiență trăită (fără ghilimele) direct. Oniricul Țepeneag ne cheamă la realitate, la o privire lucidă și măsurată”. □ Sub titlul *Poezia ca femeie*, Cristian Popescu recenzează volumul *Aleea Mimozei nr. 3* (Pontica, 1993), al lui Alexandru Mușina: „Raportul metaforic de identitate femeie și poezie este stabilit clar în mai multe locuri din volum (Bine prinzând versurilor faptul că femeia nu este una simbolică, neantizată, ci una concretă, carnală, de zi cu zi, așa cum obișnuiește «realismul poetic» optzecist”. □ Același Cristian Popescu își continuă jurnalul intitulat *Caiet de citire și de caligrafie*.

31 ianuarie

● În „LA&I”, nr. 4, Mioara Apolzan își continuă rubrica *Tutti Vrutti*, care este, din ce în ce mai evident, un pretext la ceea ce, de fapt, se anunța a fi: cronică tv. O parte consistentă a numărului de față se ocupă cu problema homosexualității, iar o a doua intervenție, care este un articol de sine stătător, se intitulează *Cultura în ceasul al treisprezecelea*, fiind o reluare tematică, adică mai vechiul subiect, al plecării lui Andrei Șerban de la conducerea Teatrului Național. Regretul este foarte nuanțat și pune în umbră inclusiv faptul – amintit în text – că regizorul lipsea luni de zile din țară. Ei, și!? ...”, lasă să se înțeleagă Mioara Apolzan. □ Cronică literară are în vizor mult discutatul roman al lui Mihai Sin, *Quo vadis, Domine?* (Humanitas, 1993), roman interpretat de Tania Radu cu un optimism care nu se regăsește la niciunul dintre recenzenții și participanții la viitoarea polemică. □ Pe aceeași pagină, interesul pentru literaturile străine și Editura Humanitas primează: Thomas Mann, *Moartea la Veneția*, Peter Handke, *Frica portarului înaintea loviturii de la 11 m*, Stephen King, *Shining*. □ Un amplu studiu despre Bacovia semnează Gheorghe Crăciun.

● În „Fețele culturii”, nr. 490, Irina Budeanu scrie editorialul *Ion Luca Caragiale sau revolta râsului*. Subiectul Caragiale continuă în paginile cu trei interviuri despre Teatrul lui Caragiale, participanții fiind Ștefan Cazimir (*Cinste și gramatică*), Dragoș Galgoșiu (*Realitatea, joacă din nou piesele lui Caragiale*) și Valentin Silvestru (*Teatrul nu trebuie înhămat la ideologia niciunui partid*). Consemnează pentru „Fețele culturii” Corneliu Băran, Victoria Milescu și Mariana Criș. □ „Fețele culturii” găzduiesc o pagină de versuri aparținând lui Traian T. Coșovei.

● Sergiu Andon semnează, în „Adevărul” nr. 1170, editorialul *De ce l-au omorât pe al Bătrân*. Sunt puse în discuție câteva chestiuni: 1. „De posibilitatea exprimării absolut libere beneficiază și apologetii regimului care a strivit până la anihilare această libertate. 2. Ziua care, în anii trecuți fusese doar un prilej de agitație pentru paparazzi și de variațiune în monotonia profesiei de colivar la Ghencea a devenit prilejul unui început de conceptua-

lizare a regretelor. (Ca o cupolă a catedralei post apologetice în curs de ctitorie a apărut în gazeta «Vremea» elegia *Bocet pentru ăl bătrân*). 3. Pentru cei care gustă poezia lui Adrian Păunescu, elegia este destul de inspirată. 4. A-l băga pe Ceaușescu în legendă cu un atât de modest «ăl bătrân» poate constitui o găselniță bună într-un cerc literar sau pentru mințile mai descuiate prin chiar eliberarea de dictatură. Adulatul însă ar considera-o profund denigratoare, iar dacă există o viață dincolo de mormânt, putem fi siguri că Nicolae Ceaușescu spumegă de furie și îl condamnă la aneantizare pe Adrian Păunescu. 5. Iată deci un nou aspect al paradoxului libertății: faptul că se poate face apologia mai mult sau mai puțin convingătoare a unui sistem uzând de mijloace pe care acel sistem le-ar fi reprimat sigur”.

[IANUARIE]

● „Ateneu”, serie nouă An 31, nr. 1 (292), conține pe prima pagină cunoscutul citat eminescian: „Basarabia întreagă a fost a noastră pe când Rusia nu se megieșa cu noi, Basarabia întreagă ni se cuvine, căci e pământ drept al nostru și cucerit cu plugul, apărut cu arma a fost de la începutul veacului al patrusprezecelea încă și până în veacul al nouăsprezecelea”. □ Numărul găzduiește două interviuri, unul cu Fănuș Neagu, iar celălalt cu Gheorghe Tomozei, din care reținem (F. Neagu): „– *Tudor Arghezi a scris o carte Cu bastonul prin București. Ce va scrie Fănuș Neagu însoțit de sau însoțind un baston?* – Păi eu o să mă dau mai tânăr ca maestrul. Pe domnia sa l-am cunoscut când se sprijinea în baston, îl salutăm, și într-o zi mi-a cerut un foc. Îți dai seama că mi-a tremurat mâna vreo trei săptămâni. l-am dat foc să-și aprindă o țigară și mi-a spus: «Domnule, îți mulțumesc. Dumneata scrii proză?». «Da, maestre», m-am strecurat eu prin întrebare... Este unul din oamenii pe care i-am iubit desăvârșit. De altminteri aveam iubirea florilor, a lui Dumnezeu, a miracolelor lumii, a întâmplărilor minunate care vor veni. Eu am iubit totdeauna și iubesc și acum scriitorii mari (...)./ – *Cum se scrie o carte, greu, ușor?* – Habar n-am. Eu nici nu scriu, eu mă chinuiesc./ – *Cum, vă chinuiți?* – Păi, mă scol noaptea din somn, când îmi vine o frază, îmi vine o idee și rămân obsedat de ele. Și-apoi, ca să trăiesc, trebuie să scriu cam în fiecare zi câte un articol, ceea ce mă ucide aproape. Îmi vine uneori să-mi trag un glonț, sigur – un spic de grâu, nu un glonț în tâmplă, pentru că sunt obligat să scriu articole ca să trăiesc, să-mi trăiască familia, mama, soția, copilul. Iar dacă aş putea să trăiesc din scris, n-aş scrie niciodată un rând la ziar./ – *Să trăiți adică din literatură, nu din ziaristică.* – Exact. Însă sunt director la două ziare... Ah! m-aş simţi atât de bine într-un turn de fildeş, dacă aş avea bani. N-aş mai citi ziarele, nu le-aş mai vedea în ochi. Să dea Dumnezeu tuturor bogăție și mie liniște, fiindcă pentru mine nimic nu egalează în lume ca ființă decât ființa cititului, ființa scrisului și a familiei”. Interviul este luat de Leo Butnaru și este prilejuit de decernarea de către „Ateneu” a unui premiu lui

Fănuș Neagu, pentru întreaga activitate. □ Victor Mitocaru îi ia un interviu lui Gheorghe Tomozei, cel de-al doilea premiant al revistei „pentru întreaga activitate”. Sunt discutate mai multe chestiuni, printre care și „statutul U. S.” și „eroarea” care a fost Școala de literatură: „– *Stimate domnule Gheorghe Tomozei, unele discuții din ultimul timp iscate în viața noastră literară aduc în prim-plan problema oportunității Uniunii Scriitorilor. S-au conturat chiar poziții tranșante: pro și contra. Cum actul de creație este «o expresie a libertății», înțeleg că instituționalizarea creației literare prin înființarea faimoasei școli de literatură cu multe decenii în urmă a fost o eroare, dar existența unei societăți care să reprezinte drepturile scriitorului mi se pare a fi de bun augur, o organizație pe baze profesionale din care ar trage folos și scriitorul mai îndepărtat (teritorial) de «zgomotele» metropolei bucureștene. Care e punctul dumneavoastră de vedere?* – Eu cred că în formula ei actuală, Uniunea Scriitorilor și-a trăit traiul. E vorba în primul rând de o inadecvare. Ea nu se potrivește, în forma ce va fi fost concepută în urmă cu 40 de ani, cu societatea nouă în care s-ar zice că am intrat. În același timp, niște erori de administrare au dus la consumarea unor remarcabile fonduri care ar fi ajutat la editarea pe mai departe a publicațiilor multe ale Uniunii Scriitorilor, implicit la impulsivarea fenomenului literar contemporan. Acum pare-se că nu mai e nimic de făcut și credința mea este că Uniunea Scriitorilor se poate transforma în ceea ce va fi fost până în război, o societate a scriitorilor cu funcții mai mult de protocol, o societate care să nu-și asume puterea de a recompensa moral sau material altfel decât prin premii literare valorile scriitoricești, dacă e posibil, un fel de sindicat al celor care scriu. Și să știți, fiindcă veni vorba de celebra școală de literatură, ca unul care i-am trecut pragul și care am scris mult despre ea, pot să afirm că era, cum spuneți dumneavoastră, o eroare, dar din eroarea asta s-au născut foarte multe nume ce au dus la constituirea faimoasei generații 60, și chiar mai dinainte. Și acum, fără să-i spunem stupid școală de literatură, îngăduiți-mi să cred că, sponsorizați de un Mecena, am putea să luăm un grup de scriitori tineri, de oameni care presupunem că au șanse și nu doar veleități, să-i ducem undeva într-o elegantă vilă, cu biblioteci, cu dascăli pricepuți și să încercăm să facem o școală, să zicem, de poezie sau de eseu sau un loc de colocvii. Acesta este punctul meu de vedere. În rest, am senzația că se vorbește excesiv despre dezastrul Uniunii Scriitorilor, despre dezastrul culturii române și eu am impresia că cultura română va intra singură în matca ei firească. Nu mă îngrijorez de drama poeziei, de drama culturii; ele sunt peste zbaterile politice, peste capriciile momentului”. □ Pe ultima pagină „Ateneu” prezintă *Poeți tineri din Basarabia*: Dorina Bohonțov, Luminița Dumbrăveanu, Eleonora Lisnic, Angela Olaru, Ecaterina Neagră, Liviu Iarovoi, Paul Strutzescu, Mihaela Poiată. Proza e reprezentată de Vladimir Beșleagă (premiul pe 1993 al „Ateneu” la proză). □ Tot aici se desfășoară ancheta „Ateneu” cu subiectul *Scriitorul și lumea de mâine*. S-a răspuns la trei întrebări: 1. Cum apreciați

peisajul literar actual și cum credeți că va arăta peste câțiva ani?; 2. Care va fi statutul scriitorului în societatea românească de mâine?; 3. Ce rol ar trebui să aibă Uniunea scriitorilor în noul context economic, social și politic. Respondenții sunt: Calistrat Costin, Gellu Dorian, Ion Hurjui, Grigore Ilisei, Irina Petraș și Sterian Vicol. □ Sub aspect istorico-literar sau de exegeză critică, „Ateneu” conține articolele semnate de Dan Mănuță (*Bacovia și Coșbuc*), Eugen Budău (*Autumnul bacovian*), Constantin Călin, *Angoasa*, în care sunt tratate teme bacoviene. □ În „Ateneu” este inserat și textul *Eternul Eminescu* semnat de Vasile Spiridon, o cronică la Mihai Cimpoi, *Spre alt Eminescu* (Chișinău, 1993), care, fiind o sinteză la sinteze, îi oferă criticului ocazia să amintească de eminescologi precum Rosa del Conte, Svetlana Paleologu Matta, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Amita Bhose, Brenda Walker, Teodor Codreanu ș.a.): Vasile Spiridon conchide: „Înzestrată cu un titlu ambițios, care sugestionează redescoperirea unui alt Eminescu prin depășirea călinescianismului și a crizei actuale a eminescologiei, culegerea *Spre un nou Eminescu* acoperă doar datele fundamentale ale ontopoeticii eminesciene – ceea ce nu este puțin lucru. Nesatisfacerea orgoliului unor utopice descoperiri absolute nu îl poate totuși umili vreodată pe acela al deschiderii unor noi căi de acces spre operă”. □ Constantin Ciopraga scrie despre *Un muschetar al avangardei*, Ștefan Roll.

● În „Calende”, An IV, Vol. 1 (37), Nicolae Oprea scrie despre volumul lui Aurel Pantea (*Negru pe negru*): „Poetul care se dezice de persoana întâi, pierzându-și identitatea pe măsură ce acceptă autoritatea textului care îl devoră vrea să edifice, în fond, un univers al destructurării. Acționând în perimetrul clișeelelor, al retoricii uzate în *genere*, o conștiință sfredelitoare, tăioasă ca briciul își asumă deplin riscurile lucidității refrigerente. Aurel Pantea este, înainte de toate, un constructor versat care-și urmărește metodic concretizarea proiectului (artistic) inițial. *Negru pe negru* (Edit. Arhipelag, 1993) se încadrează firesc într-un sistem poetic bine încheiat”. □ Ștefan Ion Ghilimescu recenzează romanul lui Gheorghe Crăciun *Frumoasa fără corp* (CR, 1993), semnalând înrăurirea pe care Radu Petrescu a avut-o asupra literaturii unor Gheorghe Crăciun, Gheorghe Iova sau Mircea Nedelciu. □ Liviu Ioan Stoiciu i se confesează lui Marian Drăghici: „– *De când te știu, îmi pari ca un marginalizat, ca un autoexilat. Este, fără doar și poate, condiția firească a poetului. Ți-ai dorit să vii în față, să ai «putere»?*! – Putere literară? Când pentru mine doar realitatea sufletului contează... Depinde din ce descendență a firii vii: «diavolul, doar, n-a fost decât un înger cu ambiția puterii»... Tu știi, am fost un caz public; mie, vai, mi-a cam ieșit pe nas «puterea», putere nici o clipă dorită! Că m-a pus dracul să accept să conduc după Revoluție (plecând din fruntea unui județ, după o experiență *fenomenală* – acesta e cuvântul!, pozitivă, de un pragmatism romantic), să conduc o revistă nou apărută, «Contrapunct» și ce am aflat despre mine după nici un an, după ce îmi dădusem și

sufletul să o impun în spectrul publicisticii «serioase» românești? Am aflat de la o anumită „parte» a colegilor «optzeciști» că sunt «analfabet», «incult», «fără studii de redactor șef» (toți având diplome de *scriitori* date de facultăți inexistente în acest sens, desigur!), că nu am «tact» sau că sunt un «tiran» și fac dezacorduri orale, gramaticale, când îi înjur pentru lipsa lor de onestitate – te rog să mă judeci cu bunăvoință. Să te ferească Dumnezeu să-ți dorești puterea cu orice preț – exemplul degradant, imoral, al celor care m-au «contestat» la «Contrapunct» (tocmai se împlinesc trei ani de când am demisionat din «funcție»!) este cu vârf și îndesat edificator, toți patru sunt șefi, acesta era prețul terfelirii mele, toți își doreau puterea pe care eu o dețineam, repet, fără să mi-o fi dorit vreo clipă, îmi e silă: azi Hanibal Stănciulescu conduce «Contrapunct» (o revistă fantomă, de familie) Elena Ștefoi e redactor șef la «Dilema», Mariana Marin e director al unei edituri particulare egale cu zero, iar Ion Bogdan Lefter e editorul unei foi rizibile, Liber! / – *Cum te simți în România acum, la patru ani de la Revoluție? Care sunt raporturile tale cu societatea, cu instituțiile, dar și cu oamenii. Ești resemnat ori mai sperii, mai crezi în miracole precum cel decembrist?* / – Sunt un inadaptabil convins, nu mai e nimic de făcut cu mine în acest sens – ce societate, ce instituții? Problemele de adecvare la conjunctură, la oportunitățile epocii mă lasă rece. E o alienare progresivă a structurilor sociale, politice, economice și culturale – de când m-am născut numai de comunism imbecil am avut parte, mai mult sau mai puțin reformat, un comunism – împotriva – naturii cu autoritate românească, specifică, de la un moment dat, un totalitarism al utopiei. Cum mă simt azi? Mă simt un mare tâmpit, nu pot să cred nicicum în reformarea comuniștilor torționari în *democrați*, nu pot să uit eșecurile noastre colective și nu pot să iert crimele politice! Cum mă simt? Mă simt frustrat în România regimului reacționar al lui Ion Iliescu, al nomenclaturiștilor neculpabilizați. Îmi vine să urlu – oficial, nu interesează pe nimeni aspectul moral al renașterii societății românești. Nici măcar scriitorii colaboraționiști nu sunt dispuși, după înlăturarea dictaturii, să-și asume responsabilitatea dezastrului nostru sufletească, adâncit pe zi ce a trecut din 1947 până azi, din tați în fii, e o confuzie abil întreținută a valorilor, «să nu mai poți face nici o deosebire dintre călău și victimă»". □ În același număr semnează proză Tudor Popa. □ Grupajele de versuri aparțin lui Gheorghe Mocuța, George Peagu, Ralu Ilinca. Șerban Foarță traduce din Victor Hugo, însoțind versurile de câteva rânduri, mai vechi, ale lui Pompiliu Constantinescu. □ Adam Puslojić îi acordă un interviu lui Mircea Bârsilă, din care sunt de reținut câteva scurte informații despre primele trei întâlniri cu Nichita Stănescu: „– *Vă mai amintiți când a avut loc întâia întâlnire cu Nichita?* / – Iată cea mai dureroasă întrebare spusă către creierul meu care are sau nu memoria verosimilă. O întrebare la care n-am refuzat niciodată răspunsul care este format și demonstrat în zeci de variante cu un singur înțeles. L-am cunoscut pe Nichita de prima dată de trei ori.

Adevărat și foarte real l-am întâlnit în versurile lui care-mi devastau ființa pentru că aveau o viteză supraomenească sau o puritate îngerească: îngerul care zboară citind o carte. Asta s-a întâmplat atunci când Nichita avea o singură carte – *Sensul iubirii* – din care am tradus și am publicat patru poeme (primele traduceri din viața mea). (...) A doua oară – prima oară (nu mult mai târziu) a fost când l-am întâlnit, pe neașteptate, pe coridorul *Uniunii Scriitorilor* de la București. Clipa fizică îmi scapă total pentru că realizarea dorinței mele de a mă întâlni cu Nichita întunecă pelicula creierului meu atât de mult încât n-a mai rămas nici o zgârietură care să poată descrie chipul și sufletul întâlnirii noastre. (...) Sunt sigur că și cu Nichita s-a întâmplat la fel, atunci. După această clipă atât de scurtă, dar și de o mărime reprezentată în *Coloana infinitului*, totul a devenit normal și brutal de real: am îmbrățișat un frate. „,

● „Familia”, seria a V-a, nr. 1 (339), anunță o schimbare de viziune, prin transformarea vechiului format într-altul, diferit ca dimensiune. După cum se arată în anunț, înnoirea este una...retro: „De la o vreme «Familia» noastră a fost tot mai des cercetată de gândul de a-și înnoi «hainele». Nu pentru că veștmântul ei cel vechi ar fi fost, Doamne ferește, ponosit, nici pentru că obișnuți, poate prea obișnuți cu el, nu ne-am fi simțit bine și comod în vechiul format. Dimpotrivă, ne-am simțit bine, prea bine; comod, prea comod. Iată, deci, un motiv care ne-a împins de la gând la faptă: dorința unei înprospătări grafice, ideea unei astfel de ritmări în corpul revistei, speranța că «forma înnoindu-se» pe cât posibil va atrage după sine și obligația înnoirii conținutului. Ne creăm astfel obligații noi, dar o facem cu speranța că ele nu vor fi lipsite de efect în planul profilului și consistenței revistei. O altă pricină eficientă a fost ceea ce am putea numi «ieșirea din ziar» sau, altfel spus, ideea-de-carte. La această oră a presei – culturale sau nu – de la noi, inflația formatului-ziar e evidentă. Ea nu poate scăpa condiției de perisabilitate și de anevoioasă păstrare în colecție. Ideea-de-carte a unei reviste se conjugă mai firesc cu aceea de bibliotecă, deci de remanență semnificativă. (...) În fine, ieșind acum în întâmpinarea Dv. În aceste haine noi, realizăm și un racord – credem noi necesar – cu seriile interbelice ale revistei, dar face, și dovada respectului pe care-l purtăm celor ce nu buchisesc”. □ Cea mai mare parte a numărului este consacrată literaturii confesive. Despre *Jurnalul* lui Mircea Zăciu scriu Ioan Moldovan (*Jurnalul supraviețuirii*), Florin Ardelean, Traian Ștef, Viorel Horj, Mircea Beteag și Tiberiu Ciorbă, ultimii semnând cu titlurile *Morala de sertar*, respectiv *Ardeleanul bine temperat*: „Jurnalul lui Mircea Zăciu nu e cel al unei revelații, așa cum este cel al lui N. Steinhardt, ci reflectă un tip de psihologie contorsionată sun greutatea realului. Scriitorii vor încerca vagi forme de luptă împotriva demoniei, rezultatul fiind, eventual, minunate pagini literare. Descrierea ședinței cu Suzana Gâdea la Uniunea Scriitorilor e un pasaj dintre cele mai relevante despre adversarul politic, despre imbecilitate. Într-un fel, scrisul e o armă mai periculoasă, mâna artistă reușind

ceea ce o opoziția reală ar fi trebuit să întreprindă. Tabloul realității e însă cutremurător de adevărat și secționat în zone esențiale”. □ În continuare, Mircea Zăciu glosează pe marginea *Jurnalului* lui Radu D. Rosetti. □ Și Gheorghe Crăciun își intitulează cronica la D. Țepeneag *Jurnal de lectură*: „Onirismul lui Țepeneag e în literatura noastră altceva, un alt fel de vis decât acela suprarealist. Ne aflăm în fața visului ca realitate estetică asumată. Suntem departe de ideea dicteului. Visul tratat în regimul artefactului epic transpune au altfel de limbaj, o altă structură narativă decât aceea întâlnită în prozele lui Trost, Gherasim Luca sau Gellu Naum. Diferențele sunt de vocabular și de sintaxă, de perspectivă și viziune. Dar asta nu e totul, esențialul. Aceasta e doar partea vizibilă a aisbergului. În subtextul realității onirice la Dumitru Țepeneag, se află întotdeauna o realitate culturală sau mitologică”. □ Tot *Pagini de jurnal* oferă și Victor Felea, plin de amintiri scriitoricești: „A murit nu de multă vreme I. M. Sadoveanu. S-a dus și Tudor Vianu: Și nu mai sunt nici V. Voiculescu, nici Lucian Blaga, dintre poeți. Ion Vineu, G. Călinescu sunt foarte bolnavi; Arghezi și el aproape o umbră. Dacă ne părăsesc aceștia – și triste indicii există – atunci vom rămâne într-adevăr fără bătrâni, mai bine zis fără elită, fără cei mai mari artiști ai cuvântului pe care i-am avut în veacul douăzeci. Rămânem micșorați, fără treapta de sus, fără culmile de unde se vede în eternitate”. □ Texte inedite prezintă Paul Goma (*Scrisori de exil* – cu Ion Negoitescu) și Ilie Constantin, cu un repertoriu ceva mai bogat: MRP, Geo Bogza, Florin Mugur, Emil Brumaru). □ Interviu din acest număr îl are în centrul atenției pe Mihai Cimpoi. Întrebările pun, previzibil, problema literaturii basarabene: „– *Am impresia, și vă rog să-mi spuneți dacă greșesc cumva, că literatura din Basarabia se află într-o fază de ieșire dintr-un anumit tradiționalism sau autohtonism care până la un moment dat i-a fost pavăză.*” – Da, așa este. A fost o literatură de rezistență prin cultul eticului, al rădăcinilor, al vetrei, al etnicului cum spunea cândva E. Lovinescu într-un articol consacrate literaturii Ardealului, adică a ceea ce a menținut ființa românească în spațiul acesta urgisit, înstrăinat. Este o impresie de ordin general, care nu se mai verifică până la capăt. Dacă citim, pe de o parte, pe Grigore Vieru, pe Dumitru Matcovschi sau pe Leonida Lari și, pe de altă parte, dacă citim pe Valeriu Matei, pe Leo Butnaru, Vasile Gârneț sau pe Vitalie Ciobanu ne dăm seama că apar formule foarte moderne. Filonul tradiționalist a fost cultivat și din rațiuni polemice, de rezistență”. □ Discuția este urmată de un „fragmentarium eminescian” realizat de Mihai Cimpoi.

● În revista „Poesis”, An V, nr. 1 (49), publică versuri: Eugen Suciu și Alexandru Dohi (pe prima pagină), Camelia Leonte, Indira Spătaru, Angela Marinescu și Paul Daian, Persida Rugu și Oana Lazăr, Ioan George Șeitan, Valeriu Stancu. Creațiile mai tuturor celor prezenți în acest prim număr ilustrează starea de experiment liric pe care o traversa poezia românească din acei ani. Titlurile unora dintre poezii sau al ciclurilor sunt edificatoare: *Aleph*,

Inundație de conștiință, Improvizații Faulkner, Sanatoriul neîntrecut, Din plângerile Mariei Magdalena (fragmente), Mimosa pudica și așa mai departe. □ La fel de diversificate tematic se arată și intervențiile critice, cu abordări de la Eminescu, Vasile Voiculescu (*Sacru și profan în poezia lui...*, de Iulian Boldea), Edgar Papu și Ștefan Aug. Doinaș, Andrei Pleșu, Marin Mincu, la mult mai numeroasele comentarii despre contemporani, de unde sunt de reținut recenziile la *Scutul lui Perseu* de Mircea Bârsilă, analizat de Vasile Spiridon, *Cartea definițiilor* de Al Dohi, recenzată de Viorel Mureșan, *Aleea mimozei* de Al. Mușina, *Arta răbdării* de Ioan Moldovan, *În biserica Troia* de Petru Cârdu și *Străzi de ceară* de Dan Ciachir. Ioan Nistor și Alexandru Pintescu comentează *Doamna Bovary sunt ceilalți* și *Mephisto*, ambele de Horia Gârbea. Alexandru Pintescu se consacră Generației '90. Nici o cronică nu face reproșuri, sau recomandări. □ Ies în evidență două semnături, prima aparținând lui Daniel Corbu, care ambiționează să creioneze *Generația '80 – între iconoclastie și epifanie*, cea de a doua aparținând Svetlanei Paleologu-Matta, care scrie despre sublim la Edgar Papu. □ *Atlasul liric* al acestui număr, este compus din creații ale grecilor Mirsini Lampraki și Jorgos Alevras și ale kosovarului albanez Ali Podrimja.

● Liviu Antonesei semnează în „Timpul” (Iași), Nr. 1 (6), editorialul *Marea impostură*, atacând, mai ales, Ministerul Culturii și pe conducătorii mai vechi ori mai noi ai acestuia: „Să exemplific, deci! De la Ministerul Culturii a plecat dl. Sălcudeanu? Nu-i nimic, a sosit acolo dl. Sorescu, poetul care a dovedit fării întregi că nu e capabil să lege două vorbe în limba maternă și care are capacități manageriale cam cât un copil de cinci-șase ani. Dovada? Păi, nu l-a uns D-sa pe Fănuș Neagu director la Naționalul bucureștean în locul lui Andrei Șerban. Am tot respectul pentru talentul de metaforist a D-lui Neagu, dar mă îndoiesc serios că D-sa poate conduce altceva în afara unui juriu oenologic!”. □ La întrebarea *Ce mai scrie, unde mai publică tânărul scriitor?*, răspund Ioan Holban, Radu Andriescu, și Lucian Vasiliu, în calitate de scriitori, iar Nicolae Panait și Silviu Lupescu în aceea de editori. Ioan Holban este de părere că a scrie literatură în aceste vremuri nu poate fi decât o îndeletnicire „printre altele”: „Faptul că într-o vreme a afacerilor de tot felul și a goanei după un câștig material rapid și, pe cât se poate, consistent tinerii (și nu numai ei!) se întorc către gestul cultural ar trebui să dea de gândit atât specialiștilor în literatură, cât și sociologilor. Care vor fi fiind motivațiile? Eșecul în afaceri? Deziluziile – nu puține – pe care le rezervă cotidianul? Sau poate altceva; o dovadă, încă una, că în «vremuri grele» poezia, literatura în general, funcționează ca spațiu compensator, ca loc al tuturor iluziilor”. □ După ce arată experiențele, unele personale, altele ale colegilor de generație, Radu Andriescu pare foarte pragmatic: „Cel mai bine este ca omul să-și facă propria editură, dacă se descurcă în afaceri”. □ Lucian Vasiliu, intervievat de Radu Părpăuță, enumeră resursele sprijinului în privința tinerilor scriitori: „Singurele instituții

abilitate sunt Uniunea Scriitorilor (aflată în impas), Ministerul Culturii (cărui îi lipsește un program coerent în acest sens), revistele literare (încă în curs de așezare) atelierele de creație (cenaclurile), societățile, fundațiile, ligile culturale. Și nu în ultimă instanță, sprijinul poate veni prin șansă, noroc, inspirație, intuiție”. □ Cei mai încrezători se arată editorii. Nicolae Panait afirmă: „Cred că ne putem permite să debutăm câțiva tineri. În 1991 am primit la Cluj marele premiu pentru cea mai bună editură cu capital privat. Avem o tipografie de vârf cu o capacitate de 180 de cărți pe oră”, iar Silviu Lupescu, pe atunci redactor-șef al Editurii Institutul European, întărește: „Cine nu propune tineri scriitori, se sinucide editorial”. □ Și Val Condurache (*Scriitorii și stânga politică*) se referă la Marin Sorescu și disputa acestuia cu Editura Humanitas: „Îndată după numirea în postul de ministru al culturii, dl. Marin Sorescu a reproșat Editurii Humanitas că a tipărit prea multă literatură de dreapta. Presa de opoziție s-a scandalizat și a ripostat vehement. (...) În primul rând, trebuie să spunem, că dl. Marin Sorescu a exprimat un punct de vedere, fie el contestabil și nu a emis un ordin ministerial. Editura Humanitas nu se află în subordinea Ministerului Culturii, iar afirmațiile ministrului nu o ating în nici un fel. În al doilea rând, în afirmația ministrului nu există nici un sâmbure de neadevăr: editura Humanitas a publicat, în general, literatură de dreapta, nu are nici un sens să ne ascundem după deget. Și scrierile din închisoare ale deținuților politici din perioada comunistă și memorialistica oamenilor politici dintre cele două războaie mondiale, romanele disidenței, literatura politică anticomunistă scrisă în Occident în deceniile opt și nouă, literatura exilului nostru, toate aceste cărți au fost semnate de oameni ai dreptei. Editura Humanitas se adresează, însă, aproape în exclusivitate unei elite intelectuale, iar această elită a fost privată vreme de 45 de ani de câteva din lucrările fundamentale ale secolului XX. (...) Cât privește «stânga» și «dreapta» noastră politică, ele se vor legitima în timp, după ce vom ieși din tunelul tranziției. Foarte mulți dintre noi, o constat cu tristețe, sunt încă marcați de șocul totalitar. Ce se poate vedea cu ochiul liber e că din coaliția guvernamentală, între parlamentari, sunt și oameni de dreapta și în opoziția grupată în jurul CDR și al PSD (FSN) – oameni de stânga. După părerea mea, mulți dintre adversarii politici de astăzi se vor afla mâine în aceeași barcă”. □ Și Mihai Ursachi este atras de problemele politicii, inițiind serialul cu titlul *Morală și politică*: „Este de multă vreme un loc comun acela că sfera politicii nu se interferează cu aceea a amoraliei. Că n-au nici o legătură una cu alta. Ba chiar din contra, dacă vrei să faci politică, trebuie să uiți de morală”. Cum articolul este programat să apară în mai multe numere, aceasta este doar ...încălzirea. □ Însă *Morală și politică* este extins, ca subiect și în alte pagini ale „Timpului”, prin textul cu același titlu, al lui Vladimir Soloviov. □ Poezia și proza acestui număr sunt ilustrate de Ion Stratan (*Fost poem*: „om, cu o mai mic/ decât o mic”), cu o fotografie din prima tinerețe, Dorin Popa și Dan Giosu, prezent cu

proza *Institutul mâinii stângi*. □ „Timpul publică în paginile de mijloc ale revistei o scrisoare a lui Paul Goma, intitulată *Drept la replică*, datată Paris, 27 octombrie 1993. Din *Nota* semnată de Liviu Antonesei rezultă că în numărul trei al revistei „Timpul” cunoscutul dizident a semnat intervenția, cu titlul pus în redacție, *Paul Goma – Împotriva tuturor*, text care a stârnit reacțiile vehemente ale lui Gabriel Liiceanu și Gabrielei Adameșteanu. Liviu Antonesei mai adaugă: „Deosebit de Gabriela Adameșteanu, eu nu cred că Paul Goma trebuie apărat de el însuși, pentru simplul motiv că, în opinia mea, binele nu se poate face cu forța. Fiecare este liber să facă ce vrea cu propria sa ființă. Ar fi, de fapt, poate singurul câștig de după decembrie 1989. Iar Paul Goma s-a comporta după aceeași regulă și înainte. Bineînțeles că nu sunt de acord cu toate opiniile lui Paul Goma. De pildă acuzațiile aduse lui N. Manolescu sunt contradictorii, dar e dreptul oricărui autor să fie (și) contradictoriu. În sfârșit, e de șase înțeles că persoanele care se simt lezate de afirmațiile scriitorului au dreptul legitim la replică. Pe de altă parte, «deontologia profesională» capătă uneori aspecte hilare – Dna Gabriela Adameșteanu și-a publicat dreptul la replică al D-sale de trei ori! De două ori în «22» și odată în «Timpul». Mă întreb de ce nu le-a publicat în toate publicațiile din țară”. Și încă: „Așa este, iubite Liviu Antonesei: nu sunt «împotriva tuturor» – ci mai cu seamă, acum împotriva neo-ticăloșilor. Și nu sunt singur: mă înțeleg destul de bine cu mine însumi, ceea ce este foarte rar în lumea de astăzi”.

● În „Vatra” (serie nouă 1971) An XXIV (274), Mircea Martin semnează editorialul *Critic-scriitor-profesor*, „firitisindu-l” pe Mircea Zăciu la împlinirea vârstei de 80 de ani: „Viziunea lui Mircea Zăciu asupra literaturii este a unui prozator cu observație ne concisă și acută, cu o atenție la ridicol susceptibilă de a fi luată drept răutate, dacă n-ar fi urmată de o judecată etică, reparatorie. Dar și în momentele de rechizitoriu moral intervine o compensație de natură estetică: nu odată faldurii frazei par că absorb și atenuează gravitatea reproșului”. Aniversarea profesorului clujean Mircea Zăciu este prezentă și în alte pagini, printr-o mulțime de semnături. Notăm în ordinea intrării în scena numărului: interviul cu Mircea Zăciu realizat de Virgil Podoabă și Al. Cistelecan, amplu, tratând subiecte precum cariera universitară a sărbătoritului, Jurnalul său, formele de critică practicate, peisajul politic sau noua adresă a lui Mircea Zăciu, stabilit, nu de mult timp, în Germania: „– *N-ai practicat, în critica dvs., nici un fanatism de metodă. Ce raport vedeți între intuiție, stil și metodă în critică?*” – Toate fanatismele îmi sunt urâte și le resping energic. Nu cred în metode «unice», «sacrosancte» în critica literară. Nu cred mai ales în metode-passe-partout, capabile să dezlege singure sensurile unei opere. Nu cred în «formalizarea» actului critic, în traducerea operei vii în scheme moarte, dragi cucoanelor incapabile să se apropie altfel de realitatea textului decât distrugându-i armonia intimă. Cred că metodele tradiționale (interbelice, românești) rămân viabile și pot fi cu folos combinate cu câștigurile mai noi.

Criticul, cred, pornește de la intuiție (altfel își neagă vocația), o trece printr-o metodă (o cale de acces de fapt, totul e ca ea să-l ducă la un rezultat credibil) și o asemenea operație revendică bineînțeles un stil propriu, fără de care critica n-ar fi o ramură a literaturii treabă de conștopist. Vorbesc de critica autentică, nu de însăilările penibile din unele publicații. Observ, de altă parte, cu regret, scăderea de interes pentru cronică literară, diminuarea primejdioasă a magistraturii critice în momentul de față. Ceea ce altă dată se numea în derâdere de către unii «foiletonism» critic, a jucat un însemnat rol în etalarea valorilor și în menținerea unui climat literar cât de cât respirabil. Totodată, această cenușăreasă (în ochii unora) și-a asumat funcția de educare a gustului public. Acum, când genul trece prin criză și e amenințat să dispară, fenomenul nu e spre câștigul «teoreticienilor». □ Despre *Jurnalul* lui Mircea Zăciu scriu Marian Papahagi (*Un Jurnal al supraviețuirii*) și Andrei Bodiu (*Scene dintr-o comedie tragică*). □ Mihai Dragolea și Iulian Boldea îl evocă pe Mircea Zăciu în calitate de profesor la Universitatea din Cluj (*În oglinda unei pagini*, Mihai Dragolea; *Ordinea și aventura*, Iulian Boldea) în timp ce Nicolae Oprea reface același traseu, dar pornind de la anii uceniciei echinoxiste. □ Aurel Pantea îi dedică poezia *Iată*, iar Ion Pop articolul intitulat *Un profesor de solidaritate*: „Începându-și jurnalul (din 1979) cu «senzația» cumplită că «nimeni nu mai are nevoie de nimeni», autorul lui înregistra un semnal de alarmă interioară pe care îl percepem, tulburător, și în acest moment tulburat al lecturii. L-am putea citi, trebuie să-l citim însă și ca pe un apel la acea solidaritate intelectuală exigentă, mărturisită prin tot ce a scris și înfăptuit profesorul, criticul, omul de cultură Mircea Zăciu. Căci e încă multă nevoie (e toată nevoia) de a ne regăsi, cu minți treze, pentru o nouă zidire.” □ Virgil Podoabă deschide un serial (*Metamorfozele călătorului* (I) despre peregrinările lui Mircea Zăciu și peste care aruncă, asemenea păsărarilor de odinioară, o plasă a toate cuprinzătoare (de astă dată, teoretică). □ Nu în cele din urmă, dar ultimul dintre cei care îi aduc omagii lui Mircea Zăciu, este Gheorghe Grigurcu. Textul începe *sui generis*: „A fost un moment (pe la începutul anilor '60) când domnul Mircea Zăciu îmi inspira... compătimire. Îl comparam vrând-nevrând, pe fostul meu profesor de la filologia clujeană cu cel care părea mult mai norocosul său emul Titus Popovici. Legați tustrei de Oradea, îmi spuneam că, din nefericire, niciodată scrisul domnului Zăciu nu va fi apreciat în așa fel, încât să poată cumpăni gloria eruptivă a prozatorului la modă”, □ Ilie Constantin scrie scurtul eseu *Timp, durată, eternitate* despre lirica Anei Blandiana: „...*Carantină* rezumă în câteva scurte versuri sensul unic și ireversibil al existenței umane: «Sunt/ asemenea/ nisipului clepsidrei/ care poate fi timp/ numai/ în cădere». În fondul ei, această poezie marchează o necesară luare de conștiință, care trebuie să se producă în fiecare din noi: tocmai pentru că vom muri și că suntem conștienți de asta, umanitatea din noi parvine la expresie. Timpul nu există decât grație lentei noastre «căderi», de dă valoare vieții noastre. Fără păcatul

nostru original al mortalității, Universul ar fi doar o clepsidră goală? o secundă-eternitate în absența Omului?»". □ Un alt colaborator notoriu este Lucian Raicu, autorul unor *Însemnări* date 14 octombrie 1993: „Cartea bună se scrie dintr-un imbold lăuntric care depășește cerințele – oricât de imperioase – ale unui context social-istoric, de care firește ar fi neloial și imoral să nu țină seama și care îi servește în felul unei garanții de legitimitate, al unei probe de autenticitate – una care trebuie neapărat «trecută». Consumarea cu bine a acestei «probe» este condiția elementară – nu și suficientă a «valorii». Cartea bună presupune prezența acelei «teme a scriitorului» de care vorbea Marin Preda în *Viața ca o paradă* – a unei obsesii intime, depășind conjunctura fără să o ignore. Nu pentru a «descrie», a «reda» – într-un spirit al adevărului – niște împrejurări social-istorice oculte de interesele oficiale, se așază scriitorul la masa de lucru (oricum nu pentru asta în primul și în primul rând...), ci pentru a da coerență și verosimilitate unui proiect lăuntric de nestăpânit, unei misterios ivite «teme» personale – «tema scriitorului» – abia ea sau numai ea dotată cu virtualități «creatoare», în măsură să asigure (dacă izbutește să răscolească straturi destul de adânci ale sensibilității și ale conștiinței auctoriale) validitatea operei – «valoarea» ei. Rele deprinderi de lectură îl îndeamnă pe cititor, pe criticul literar nu o dată – să facă abstracție de «tema scriitorului» – să nici nu se întrebe dacă există așa ceva în cartea cu pricina... În cu totul alți termeni – dar înțelesul este același – tot despre «tema scriitorului» și despre iritarea pe care i-o provoacă ignorarea ei (în favoarea unor aspecte conjuncturale, secundare) – mi s-a părut că vorbește și Milan Kundera într-un recent eseu menit să «dubleze» – și să explice – ultima sa carte apărută la Gallimard sub titlul *Les Testaments Trahis*». □ Despre mult discutatul său roman *Qua vadis, Domine?* Mihai Sin îi acordă un interviu Alinei Cadariu, alunecându-se de la subiectul propriu-zis și în zona „problematicilor” stârnite de conflictele din interiorul Uniunii Scriitorilor: „– *Dacă nu s-a reușit, poate că nu era necesar...!* – Bine, nu s-a reușit pentru că era normal să existe tendințe centrifuge. Dar statutul Uniunii trebuia regândit, poate chiar ca o nouă ideologie literară. Ar fi de analizat și ce anume ne-ar mai fi putut ține la un loc. Părerea mea e că ar fi trebuit să mai rămânem împreună încă o vreme, poate chiar încă multă vreme, dar nu în aceleași condiții. Fiindcă, iată, suntem îngrozitor de vulnerabili la aceste tendințe de marginalizare a scriitorului și în general a omului de cultură, tendințe care se manifestă uneori cu o brutalitate, o grosolanie și o vulgaritate care mai că le depășesc pe cele ale activiștilor de partid dinainte. Vorbeați de statutul scriitorului: noi nu mai putem să-l reabilităm în general iar în privința unui viitor imediat, nu prevăd schimbări spectaculoase. Scriitorul român, cel adevărat, la el mă gândesc, își câștigase un fel de statut de conștiință națională. Or astăzi aproape nimeni nu mai are acest statut – ceea ce este o pierdere de încredere cu niște urmări îngrozitoare. Nimeni nu se mai bucură de încredere: nici oamenii politici, nici scriitorii, nici

filosofii, nici sociologii, nici istoricii. Toată lumea contestă pe toată lumea. Politica începută de Partid și Securitate este, cu sau fără voie, continuată. Să nu mai existe oameni curați, să nu mai existe conștiințe ale acestui neam... Dar degeaba vom face campanii, strigând că cei de la conducere își bat joc de cultura română. Sunt semne că oameni politici care aparțin azi opoziției sunt gata și ei, oricând, să apeleze la mijloace rudimentare și grosiere de a marginaliza cultura și literatura română. Statutul deci trebuie câștigat în noile condiții în care suntem și vom fi. Visez să se vorbească din nou în România de conștiințe naționale, adică de oameni în care ceilalți să creadă cu adevărat, fără a se simți mai târziu înșelați”. □ Cărțile confrăților de condei transilvăneni sunt tratate drept eveniment editorial în „Vatra”, cu precizarea că și analiștii sunt, ca origine, din aceeași zonă. Astfel, despre Ion Mureșan, *Poemul care nu poate fi înțeles* (Arhipeleag, 1992) scriu Radu G. Țeposu și Caius Dobrescu, ambii ultra-laudativ: „Poemul care nu poate fi înțeles are aceeași frazare impecabilă a discursului ca și primul volum, aceleași pulsioni tumultuoase, aceeași retorică patetic-orgolioasă. Tăcerea prelungită a lui Ion Mureșan a răbufnit, iată, într-un volum incandescent în care se consumă toate incendiile ființei. La capătul lecturii, resemnarea virilă se prelinge din text ca un șarpe rece”. Caius Dobrescu opinează: „Asemenea elemente ne permit să intuim personalitatea celui care se află în spatele poemelor. Materialul probant este suficient, spun eu, pentru a conchide că, dacă i s-ar acorda premiul pentru cel mai puternic poet liric central-european. Ion Mureșan s-ar duce să îl ia în pulover, poate chiar unul găurit”. □ Celălalt poet supus interpretării critice este Aurel Pantea, membru în redacția „Vetrei”. Radu G. Țeposu îl consideră un *Dresor al spaimei* („sub sintaxa încordată a lui Aurel Pantea se ascunde o sensibilitate răvășită”), iar Caius Dobrescu vede în versurile acestuia un specimen de „poezie-limită”: „Gândirea modernă se izbește de limita ei ultimă. Acesta este momentul patetic pe care poetul încearcă să-l surprindă”. □ Al. Cistelean semnează articolul *Triada*, în care, invocând generația ‘80 și aplombul ei evolutiv, afirmă: „Trei desprinderi mi se par decisive, atât prin valoarea lor în sine, cât și prin forța cu care și-au personalizat discursul, rupând legăturile comune și adâncindu-se într-o viziune care acoperă mari valențe existențiale, nu numai literare. Acestea sunt cele ale lui Mircea Cărtărescu, Ion Mureșan și Aurel Pantea. Dacă Liviu Ioan Stoiciu n-ar fi fost, de la bun început, un fel de „tovarăș de drum” al generației, ținându-se pe o cărare aparte, ar fi fost drept să fie patru”. Urmează portretele critice ale celor de pe podium, la mijloc și pe treapta cea mai înaltă Mircea Cărtărescu, urmat, în dreapta și în stânga, de Ion Mureșan și Aurel Pantea.

● În „Viața Românească”, nr. 1, An LXXXIX, Virgil Nemoianu scrie despre *Proto-Junimismul călătorilor români*. Referințele sunt la cei mai cunoscuți peregrini: N. Filimon, Dinicu Golescu, V. Alecsandri. □ În acest număr semnează grupaje de poeme Dan Laurențiu, Carmen Firan, Liviu Ioan Stoiciu. □

Jurnalul *Zidul Martor*, scris începând din perioada 1980-1981, al Florenței Albu apare și în paginile din „Viața Românească.” Fragmente din acest „zid” se vor regăsi și în alte publicații: „Familia”, „România literară”. □ Între documentele literare prezente în aceste pagini, rețin atenția scrisorile din Arhiva Mircea Eliade, comunicate de Mircea Handoca și primite de Eliade de la Ernesto de Marino, Jolanda Jacobi, prof. dr. Jan Jensen, Hildegard Klein. □ În cadrul rubricii *Restituiri*, „Viața Românească” publică, din Arhiva Mircea Vulcănescu, textul *Jean Cocteau* și zădărniciile virtuozității, inițial o Conferință susținută de M. Vulcănescu în cadrul Asociației de arte, filosofie și litere „Kriterion”, în toamna anului 1933. □ Gheorghe Grigurcu comentează proza lui Aurel Dumitrașcu. □ Criticul moldovean Vitalie Ciobanu recenzează volumul *Spre un nou Eminescu*, al conaționalului Mihai Cimpoi, carte care conține, în doze, apreciable, dialoguri cu alte personalități despre Eminescu: „Dialogurile purtate cu Petru Creția, Dimitrie Vatamaniuc, Th. Codreanu, E. Todoran, C. Ciopraga, cu (vai) regretatul Edgar Papu și cu alții iau în dezbatere aspecte multiple ale operei poetului care au stat în atenția cercetătorilor respectivi, demonstrându-se cât de variate au fost direcțiile investigațiilor eminescologice (...) Capitolul «extern», la care am mai făcut referințe, conține dialoguri oarecum vizibile în structura lor. E vorba, mai întâi, de reliefaarea contribuțiilor personalităților intervievate la popularizarea geniului eminescian pe alte meridiane, și apoi de stabilirea unor «afinități electice» cu poeți din tradiția culturală a țărilor de unde provin acești interlocutori. Convorbirile cu cercetătorii străini (Rosa del Conte – Italia, Amita Bhose – India, Brenda Walker – Anglia, Tania Haruia – Japonia, Samuil Domokos – Ungaria, Jean-Louis Courriol – Franța, Libuša Vajdova – Slovacia ș.a.)”. □ Solomon Marcus își continuă articolul din anul precedent, scriind de astă dată despre feluritele tipuri de comunicare.

[IANUARIE – FEBRUARIE]

● „Apostrof”, An V, nr. 1-2 (44-45), conține, în pagina a doua, numeroase informații culturale, de genul acelor difficiles nugae care umplu (de evenimente pasagere) viața de redacție. Pretextul îl constituie cuvântul *apostrof*, în variante derivative. Atrag atenția trei;tiri scurtissime, informații redată în ordinea apariției lor în pagină: 1. Aflând că „Apostrof” e periclitat financiar, dl. Profesor [Alexandru] Niculescu „a încercat să facă pentru noi ceea ce refuză să facă Ministerul Culturii (unde dl. Tomuș nici nu a binevoit să ne răspundă) sau Ministerul Tineretului (al cărui ministru se ocupă doar de planete): dl Profesor Niculescu se luptă să ne obțină o sponsorizare”. 2. „Încercând să difuzeze volumul lui Nitzsche, Genealogia moralei, directorul administrativ al Editurii Echinox, a primit de la un teșghetar următorul răspuns: «Noi nu luăm decât cărți serioase». 3. Redacția anunță („la un an de la moartea lui I. Negoșescu”) strângerea de fonduri „apelând în primul rând la instituțiile

publice din țară și la prietenii din exil ai criticului” pentru editarea volumului de memorii *Straja dragonilor*”. □ Despre Literatura feminină scrie, cu apetență pentru ironie, Eugen Negrici. Pe aceeași pagină se amuză pe seama Proștilor și prostiei I. D. Sârbu, autorul unor aforisme, prezentate și comentate de Dumitru Velea. □ Publică versuri Ion Stratan și Letiția Ilea. □ Ștefan Melancu și Ștefan Borbely scriu, primul despre cartea lui Constantin M. Popa, *Hermeneutica lui Adrian Marino* (Editura Aius, Craiova 1993) iar celălalt, despre poemele cu ingeri ale poetei Judith Meszaros, din volumul *Îngeriada* (Emienscu, 1993). Octavian Soviany semnează după mici studii: *Cronotopul provinciei* (despre proza lui Ștefan Bănuțescu) și *Studiu în negru*, despre volumul de versuri al lui Aurel Pantea, *Negru pe negru* (Arhipieleag, Tg.-Mureș, 1993). □ „Apostrof” găzduiește scrisoarea de răspuns a lui Petru Dumitriu adresată Martei Petreu. Intitulată Petru Dumitriu într-un dialog epistolar, confesiunea lui prozatorului conține răspunsuri de (numai) o frază la cele 14 întrebări primite, însoțite de următorul preambul epistolar: „Întrebările bine intenționate din interviu – l’enfer est paré de bonnes intentions – au atins din păcate răni nevindecate încă. Dar recunoscând buna intenție a d-tale, prietenia mea afectuoasă pentru Dta și stima mea față de Dta rămân neschimbate. Iată ce îți propun: publică întrebările dtale și scrisoarea mea, așa rănită și violentă cum este. Paginile alăturate se intitulează *Cognitio incogniti* [cunoașterea necunoscutului] și au un profund caracter confesiv. În acest rânduri, marele scriitor își examinează existența și căile pe care omul, ca să se întrupeze în destin, a apucat să meargă: „Tirania biruitoare domnea în România. M-am supus scrâșnind din dinți. S-a deschis un mare șantier faraonic. Am scris începutul unui roman pe această temă. La a doua vizită la canal, am văzut o noutate: coloniile penitenciare ale Ministerului de Interne. Capitolele de început apăruseră în «Viața Românească». Nu mai puteam da îndărăt. Când scriam *Vânătoare de lupi*, bun capitol de început, restul minciună și nevrednicie, tatăl meu era închis, nevinovat, în închisoarea din centrul Timișoarei. Acum, viața mea și a familiei mele, părinți, soră, tovarășe de viață, totul depindea de mine – sau totul ar fi pierdut, dacă-mi pierdeam eu viața eroic.” □ Cunoscută pentru „dosarele” sale istorico-literare, îngrijite de Ion Vartic, revista publică dialogul epistolar I. Negoitescu – D. Țepeneag, datat între iulie și octombrie 1989, cu facsimile după originale. □ Număr de număr, Gheorghe Grigurcu răspunde la o întrebare, de această dată referitor la democrație. Cunoscutul poet, eseist și critic răspunde folosindu-se de un termen al lui Pierre Hassner [sociolog și estetician născut în România, care a inventat, pornind de la *democrație*, termenul *democratură*; tot Hassner este și părintele foarte cunoscutei sintagme *est-etica*, atribuită de mulți Monicăi Lovinescu]: „În locul democrației visate, avem o *democatură*, cuvân ce rimează cu *caricatură*, nu cred că are nevoie de explicații”. Din cele trei coloane ale articolului se detașază următoarele chestiuni literare: „Poate crede cineva că «absolut din întâmplare» bugetul alocat culturii românești, în ultimii

ani, e cel mai scăzut din Europa? Că Uniunea Scriitorilor trece printr-o criză ce pare fără ieșire? Că revistele de cultură se zbat deznădăjduite în cinica plasă, de cea mai ceaușistă concepție a «autofinanțării». Ni se aruncă în obraz, cu impertinență, că «facem politică» și că, în consecință, «ne-am lăsat de literatură». Dar câte cărți nu zac de ani îndelungați la edituri ori numai în sertarele noastre, când n-am mai avut curajul de ale încredința, în vremea din urmă editurilor pe motiv că nefiind «senzaționale» sunt «greu vandabile». Ce-au făcut, ce fac în favoarea noastră «organele culturii?» □ Un interviu luat părintelui Stăniloae de către Emil Buruiană, e de presupus, cu puțin timp înainte de trecerea teologului în veșnicie (1903-1993), devine, prin titlu, *In memoriam Dumitru Stăniloae*. □ Tot un interviu realizează Mircea Zăciu cu Antoaneta Bodisco (poetă de origine română, născută la Pitești în 1917), pe care o și prezintă: „...Am rămas de atunci frapat de frumusețea fizică și morală a acestei românce care vorbea o limbă dulce și cântată, cu sonorități argeșene și cuvinte înnobilate de vechime”. Interviul evocă anii de formare intelectuală a poetei și înrăuirile pe care le-au avut asupra personalității ei Nicolae Herescu, Dinu Adameșteanu, Vasile Cristea și Eugen Lozovan. □ În vecinătatea interviului cu părintele Stăniloae, Mircea Muthu este felicitat pentru împlinirea unei jumătăți de secol, cu foto și biobibliografie. □ Un alt sărbătorit al revistei este Nicolae Breban, la împlinirea vârstei de 60 de ani. Laura Pavel scrie studiul de mici dimensiuni *O supratemă brebeniană*, aceea a drumului care se regăsește în romane precum *Drumul la Zid*, *Don Juan*, *Pândă și seducție*, *Îngerul de gips*. Pagina este completată de un text intitulat *Nicolae Breban – 60 de ani – par lui même*. □ Nicolae Balotă își continuă eseuul cu tema *Retorica între poezie și politică*, ajuns la al doilea episod. □ În seria materialelor inedite ale acestui număr se numără și *Câteva pagini de jurnal* (despre cunoașterea umană și dragoste ale lui Arșavir Acterian). Începând cu acest număr, se publică în foileton (demers abandonat la numai câteva luni) a *Străjii dragonilor*, încredințate testamentar redacției. □ Dumitru Chioaru și Simona Popescu răspund anchetei organizate pe marginea. Una dintre întrebări se referă la *Antologia* realizată de Alexandru Mușina și din care poetul lipsește.

● „Steaua” (An XLV), nr. 1-2, conține în prima parte texte despre Eminescu, semnate de Aurel Rău, Mircea Petean, Constantin Cubleşan, Ion Itu, Dan Brudașcu, Grațian Jucan și Florin Mihăilescu. Dintre aceștia, Constantin Cubleşan se ocupă de unii *Exigeți eminescieni* (în acest număr, D. Vatamaniuc, Theodor Codreanu și Ion Dur, fiecare prin cărțile consacrate poetului). În legătură cu Transilvania, biografia eminesciană este prezentă în *Popasurile transilvane ale lui M. Eminescu* (Ion Itu și Dan Brudașcu), dar și în intervenția lui Grațian Jucan, care îl evocă pe Dionisie Miron, folclorist bănățean, profesor și ziarist „precum și membru, ca și Eminescu, al societății «Românismul» din București, condusă de B.P. Hașdeu”. Încadrabilă în tema-

tica eminesciană este și consemnarea lui Barbu (T. Arghezi despre conferința Eminescu: „A vorbi despre poet este ca și cum ai striga într-o peșteră”), ținută, se precizează în text, la Atheneul Român. Barbu Arghezi mai arată că direcția revistei „Vremea” a avut „ideea tipăririi conferinței, cu foarte puține adaptări pentru lectură din partea autorilor”. □ Florin Mihăilescu semnează articolul ***Criticul care știa tot***, un text *in memoriam* Al. Piru: „Ceea ce pune în mișcare mai întotdeauna la Al. Piru asemenea excursuri informaționale este neîndoios o mare curiozitate și o irepresibilă dorință de exactitate, care îl fac uneori să piardă ore lungi de căutare spre a mai verifica o dată sau a regăsi un citat. E cert că acest «detectivism» bibliografic întru totul remarcabil l-a condus, ca și – în felul său – pe Șerban Cioculescu, mare degustător și el de «filologice», la impresionanta informație livrescă, întemeiată evident și pe o prodigioasă memorie, care face din ultima carte a lui Al. Piru o sursă de încântare specifică și un autoportret implicit dintre cele mai expresive al criticului care ne-a părăsit pentru totdeauna. Figura lui caracteristică, respirând forță și stabilitate fizică și intelectuală, cu ticurile binecunoscute și formulele pe cât de ofensive sau provocatoare pe atât de simpatice, glasul cu intonația inconfundabilă, toate acestea ne-au fost luate printr-o moarte neașteptată și crudă, cum e de fiecare dată moartea. Dar viața rămâne eternă în operă și acolo chipul spiritual al fostului nostru profesor și al criticului care s-a impus ca una din marile prezențe ale epocii postbelice va dăinui mai departe întreg și nealterat, conservându-i amintirea și consolându-ne oricât de puțin de incredibila lui dispariție”. □ Mircea Popa este prezent în „Steaua” cu două articole, ***Eugen Todoran și Cercul literar de Sibiu*** și ***Drumul unui critic – Mircea Tomuș***, primul prilejuit de a 75-a aniversare a lui Eugen Todoran. Autorul este convins că „fără creația lor [a cerchiștilor] literatura noastră ar fi fost cu mult mai săracă”. □ Despre D. Țepeneag și al său *Un român la Paris* scrie Ion Pop: „*Un român la Paris* reușește să transmită, prin numeroasele sale deschideri spre viața culturală și politică a anilor 1970-72, tensiunea unui moment de cotitură, care se va dovedi dramatic în multe privințe, pentru societatea românească și spiritualitatea ei. E și confesiunea nelineștită a unei sensibilități refractare la orice constrângere, conturând un portret de opozant lucid față de dictatura comunistă, înregistrând și trăindu-le ca atare frământările celei mai caracteristice pentru intelectualitatea trează a acelei epoci. Fără a-și face mari iluzii, scriitorul observator rămâne decis în credința sa într-o *etică a creației*, («nu poți să te porți ca un porc – notează el fără reticențe – și în același timp să cânti ca o privighetoare»), în convingerea că, în ciuda eșecurilor momentane, intelectualitatea nu trebuie să-și piardă curajul de a înfrunta răul: «O morală de tip camusian, adică sisifică, e mult mai adecvată momentului de față» – se poate citi pe una dintre ultimele pagini ale jurnalului. Concluzie ce-și are melancolia ei, dar care e și expresia voinței de *a nu ceda*. Este mesajul, actual în atâtea privințe, pe care această carte inconfortabilă îl propune, după două-

zeci de ani de la scriere.” □ T. Tihan se aventurează *În căutarea poetului Perpessicius*. □ Apare, inserat exhaustiv, *Cuprinsul revistei pe anul 1993*, pe secțiuni distincte: poezie, traduceri (poezie), traduceri de poezie românească, articole, cronică literară, viața cărților etc.

● „Dacia literară”, An V, (serie nouă), nr. 12 (1/1994) apare ca publicație trimestrială, aflată sub directoratul istoricului Al. Zub, secondat de Lucian Vasiliu. Revista conține 60 de pagini și are cinci segmente redacțional-tematice intitulate: (1) *Ferestre luminate*; (2) *Istoria restaurării. Restaurarea istoriei*; (3) *Exilul și împărăția*; (4) *Arca lui Noe*; (5) *Junimea de ieri. Junimea de azi*. Textele publicate (ca semnificație, subiect, trimitere) devin nu o dată, dincolo de rubricația stabilită, interferente. □ Prin intermediul *Cuvântului introductiv* scris de Mihail Kogălniceanu la deschiderea cursului acestuia de *Istorie națională* de Al. Zub, îl invită pe cititor „la o nouă lectură”. Spre deosebire de practicile unei „noi lecturi” din presa culturală a momentului, argumentele autorului sunt, altele și anume următoarele: „Teoria textului implică o teorie a literaturii, ar în ce privește istoriografia, tot mai mult o teorie a creativității, obligă azi la recunoașterea unui pluralism al lecturii, ceea ce presupune desigur și un pluralism gnoseologic. S-a făcut caz, în acest sens, de «polivalența lecturii», iar ideea de «relectură» (Rereading e chiar titlul unei cărți de Matei Călinescu) reține tot mai mult luarea-aminte. Lectura repetată, reflexivă, critică, e susceptibilă să pună în valoare serii și straturi de semnificații, idei care altminteri scapă. Ea reflectă schimbările produse în orizontul ideatic și sfera sensibilității colective de la o epocă la alta”. □ Semnează versuri Lidia Codreanca, Gheorghe Doni, Călina Trifan, Vasile Constantinescu și Leonida Lari. □ O transpunerea a unui text inedit, referitor la o vizită a lui Geo Bogza la Casa Pogor, prilej cu care cunoscutul scriitor a susținut o „prelecțiune junimistă”, dezvăluie, pe lângă admirația pe care Geo Bogza o arată *Amintirilor de la Junimea* (ale lui Gh. Panu) și omagiul adus lui poetului Al. Philippide: „Totuși, vreau să spun că socotesc că, în locul meu, aici, mult mai nimerit ar fi fost să fie un poet, fiu al Iașului, pe care noi toți, din întreaga țară, îl îndrăgim și îl prețuim și al cărui nume este Alexandru Philippide. Domnia Sa se deplasează mai greu, dar ar fi fost o cinste deosebită pentru unul din festivalurile «Eminescu» ce se desfășoară în fiecare toamnă și în special pentru acesta, al cincilea, căruia I s-a dat o importanță deosebită, ca, aici, în locul meu, să fi fost Alexandru Philippide. Lui i s-ar fi cuvenit mai mult aceasta decât mie. Îi cer iertare și vă cer iertare și dumneavoastră”. □ Numărul este orientat majoritar în chestiunea Basarabiei, despre care se pronunță Val Condurache (*Granițe trase cu rigla*), Mihai Cimpoi (*Costache Stamati – românul înstrăinat și «vechimele bătrâne»*), Constantin Ciopraga (*Poeți basarabeni: Leo Butnaru – Arcadie Suceveanu*), Iurie Colesnic (*Blaga și Basarabia*), Virgil Ștefan Nițulescu (*Poveste de adormit copiii din Basarabia*). □ În cadrul cronicii literare, Ovidiu Nimigean analizează „eschiva

stilistică” din romanul lui Petru Dumitriu, *Proprietatea și posesiunea*: „N-aș vrea să închei înainte de a remarca «efectul de real» – în sintagma lui R. Barthes – pe care îl reușesc, din plin, fragmentele descriptive, capacitatea lui Petru Dumitriu de a sesiza cu ochi de plastician, obiectualitatea mediului. Volumele și culorile, perspectivele (cf. descrierea Altfurtului), bogăția de elemente concerte, asociind olfactivul și tactilul – toate acestea dau greutate universului ficțional, îl – dacă expresia nu-i prea de tot pretențioasă – onticizează”. □ În nota evocărilor publicate în altă revistă ieșeană („Cronica”), universitarul Gavril Istrate scrie despre Ardelenismul la Sadoveanu, reluând și întărind mai vechea sa ipoteză cu privire la teritoriul formării limbii noastre literare: „Legăturile lui Sadoveanu cu Transilvania au contribuit la consolidarea unității noastre naționale precum și la definitivarea drumului care duce în urcuș, la fundamentarea limbii române literare. Mai mult decât atât, în ultima sa carte, *Cântecul mioarei*, rămasă neterminată, după cum se știe, scriitorul ne mărturisește, prin eroul său, profesorul Zarandi, pe care unii cititori l-au identificat cu G. Ibrăileanu, că între Bihor, Maramureș și Năsăud s-a consolidat unitatea însăși a limbii literare și tot acolo s-a făcut legătura, sub acest aspect, cu frații de peste Carpați, cu moldovenii”. □ În anul centenarului nașterii poetei Otilia Cazimir, Cristian Arhip aduce la cunoștința cititorilor poezii inedite ale acesteia, însoțite de textul publicistic *Urbanistica Iașului*. □ În același scop, recuperator și istorico-literare, revista reproduce versuri inedite ale poetului tecucean Emil Băicoianu, al cărui debut este datat în 1935 la „Adevărul literar și artistic”. În traducerea aceluiași Emil Băicoianu vede, peste ani, lumina tiparului un fragment din A. S. Pușkin, mai precis din poemul Țigani). □ Alte documente istorico-literare prezintă Al. Husar, în legătură cu înființarea de către Despot Eraclidul, la Cotnari, a unei prime Biblioteci și școli. Distihului eminescian, cu trimitere la cele locuri („Când eram vodă la Moldova/ Hălăduiam pe la Cotnari”), i se adaugă Elegia a zecea a lui Ioan Sommer, dedicată „principelui Despot” și tradusă de Ștefan Cuciureanu. □ Recenziile din acest număr se referă la Gheorghe Izbășescu (Ansamblul de manevre, Plumb, 1993), analizat de Dan Bogdan Hanu, volumul colectiv *Ficțiuni* (Litera, 1992), avându-i autori pe Ion Manolescu, Fevronia Novac, Vlad Pavlovici, Alexandru Pleșcan, Andrei Zlătescu și Ara Șepilici, despre care, sub titlul Fiziologia ficțiunii la cartea colectivă, Lăcrămioara Lupașcu scrie: „Curiozitatea cu care deschizi o carte (colectivă) intitulată *Ficțiuni* face ca automat să te întrebi ce anume i-a unit pe cei șase autori. Primele repere ți le oferă titlul preluat de la Borges, pregătindu-te pentru o incursiune în lumea fără limite. (...) Înainte de a reveni la normalitate, «tărăboiul de cuvinte» atrage atenția spre pagina 31. (...) Ne întoarcem la final: Închizi o astfel de carte și nu rezști ispitei de a te întreba cât de individual să o tratezi și în ce doză o poți generaliza. Departe de corespondența cu realitatea, ea lasă o senzație de libertate facilitată de imaginar, fără de care scriitorul e lipsit de verb”. □ Gabriel

Avram scrie, trecând prin mai multe registre comparative, despre cartea de versuri a lui Ion Mureșan, Poemul care nu poate fi înțeles (Arhipeleag, 1993): „Ion Mureșan povestește într-adevăr minunat despre fabuloasele lui călătorii, pe un ocean poetic, navigând pe niște corăbii prelungi, numite versuri, având la prora marinari aprigi, cuvintele. Dar nu orice fel de cuvinte vom găsi aici, ci „ca și copita despicată sunt cuvintele ce limba ta le despică/ partea mustoasă pentru rostit, ducă-se intelectu’/ partea rece, metalică, e scrisă aici”. □ Foarte scurte texte critice mai semnează: Ioan Holban la Ch. Baudelaire, *Florile răului și alte poeme*, Hyperion, Chișinău, 1993), Dan Lungu la volumele aparținând lui Gellu Dorian (*Elegiile după Rilke*, Moldova, 1993), Ion Dumbravă (*Pur și simplu*, Moldova, 1993) și Nicolae Busuioc (*Oglinzile cetății*, Omnia, Iași, 1993) □ George Bădăraș este autorul cronicii literare la Ion Radu Văcărescu, *Exil în orașul Imperial* (Biblioteca Euphorion, 1992), la Ioanid Romanescu (Urania, Princeps, Iași, 1992) și la Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă (Eminescu, 1993), de la Radu G. Țeposu: „Judecățile sunt limpezi, universul artistic este surprins cu ochi de expert”. □ Sub titlul *Întâmplări din irealitatea imediată*, Florin Faifer scrie despre prozele „cu irizări poematice” ale lui Adrian Filip. □ Despre Zona vie (Dacia, 1993), versurile Ruxandrei Cesereanu, Radu Andriescu scrie și rescrie... etapizat: „Textele care m-au derutat cu desăvârșire sunt cele din Zona vie de la sfârșitul volumului. Masca pe care și-o compune Ruxandra Cesereanu prinde viață în câteva poeme, suficiente pentru a ne convinge. Cam asta era imaginea: boemă incurabilă, scufundată în alcooluri și într-un misticism morbid. (...) Șocul, atunci când am cunoscut-o pe Ruxandra Cesereanu cea adevărată la Satu-Mare, la Zilele «Poesis», firavă și fără nimic hispanic în ea, preocupată de doctorate cuminți și de poezia lui Nichifor Crainic, a fost suficient de mare pentru a mă determina să rescriu recenzia, disociind între mască și realitate și poezie, acolo unde este, în câteva insule splendide și bolnăvicioase, de orice altceva”. □ Doru Scărlătescu, un alt colaborator constant al „Cronicii” ieșene, își extinde, ca și Gavril Istrate, comentariile în „Dacia literară”. Preocupările sale pentru Eminescu se referă, în numărul de față, la *Peisajul eminescian*, cu subtitlul de tentă analitică, *Funcția estetică*. □ Secțiunea din revistă, intitulată Junimea de ieri. Junimea de azi se încheie cu nominalizarea câștigătorilor concursului de poezie *Junimea*, ediția I. Aceștia sunt: Benone Păsărin, Dan Bogdan Hanu [prezent cu o recenzie în același număr], Manuela Horopciuc, Indira Spătaru, Daniela Visternicu [ea avusese încă un ...debut în „Cronica”, în februarie, sub titlul colectiv Promoția’90, și va mai debuta odată, în aprilie, la „Timpul” de Iași], Rodica Potoceanu, Ecaterina Negură, Afrodita Timofte, Corina Cașcaval, Andrei Patraș, Lucian Matei Lică, Diana, Deleanu, Cristina Teiu, Ninel Vlaicu Berneagă, Oana Munteanu, Alin Ozana, Andrada-Liana Secu, Anca Simi-reanu.

[IANUARIE – FEBRUARIE – MARTIE]

● „Caiete critice” 1-3 (74-76) este dedicat Basarabiei. Între colaboratorii de peste Prut ai numărului se află Iurie Colesnic, Mihai Cimpoi, Eugen Lungu, Alexandru Burlacu, Pavel Balmuș, Haralambie Corbu, Arcadie Suceveanu, Iurie și Vasile Bodiș. Unii dintre aceștia recapitează fondul beletristic prin trimetere la personalitățile marcante ale istoriei, precum Onisifor Ghibu, B.P. Hasdeu, Gheorghe Madan. □ Evocând Basarabia, Eugen Simion o consideră, în editorialul său, „o insomnie a istoriei”: „Poezia ține totdeauna seama de cei care o citesc și, numai în al doilea rând, poezia caută să-și formeze publicul de care are nevoie. Iată de ce, Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Leonida Lari și toți ceilalți de care va fi vorba în paginile următoare au simplificat limbajul poeziei și s-au întors în chip deliberat la ceea ce numim temele tradiționale ale poeziei. Cum vom judeca scrierile lor? În nici un caz cu acreala și prosteasca aroganță pe care o arată unii publiciști bucureșteni față de poezii basarabeni prinși între zidurile unei istorii tragice și angajați, moralmente și esteticește, să facă în așa fel încât spiritul românesc să-și regăsească identitatea. Nici cu jignitoarea îngăduință pe care o manifestă alt rând de comentatori, convinși, ca și cei dinainte, de superioritatea lor estetică numai pentru faptul că trăiesc în alt punct al geografiei noastre. Mai există, trebuie să spunem, și a treia atitudine, tot atât de nocivă ca și celelalte și ea se exprimă prin umflarea vorbelor, ridicarea tonului, rostogolirea de mari epiteze în discursuri ditirambice. Este inutil să spun că nici una din maladiile critice semnalate nu servește literatura română și nici cauza românității”. □ Următorul articol îi aparține lui Mihai Cimpoi: **Fenomenul basarabean sub semnul păsării Phoenix**: „Primejdiile apar, pentru basarabean, de oriunde, calea cunoașterii fiindu-i mereu în cruce și pândită de toate cursele vieții și limitele existenței. Singur spațiul obscur este ne-limitat, după cum ne sugerează această atât de dens-filosofică strofă. Ca oricărui român, basarabeanului nu îi este frică de goluri, el privindu-le ca o continuare organică a plinului. Basarabeanul nu numai că acceptă, resemnat, golul, ci și culoarea care îl exprimă mai bine: negrul. Seninătatea sa prin excelență mioritică se manifestă atât față de sentimentul morții ca atare cât și față de imensul gol al neființei pe care se proiectează. Neatins de acel periclitant *horor vacui*, de frica golurilor, el este călăuzit consecvent de echilibru, măsură, de spiritul organicului și al viului. Sunt elemente stilistice general-românești, oricum se pare că basarabeanul pare a găsi o sinteză molcumă aparte care s-a relevat și în monumentele secolelor XV și XVI moldovenești”. □ Un argument la tema „caietelor” aduce și Andrei Grigor, pe care o prezintă din perspectiva criticului literar: „Aflată între statutul de teritoriu râvnit pentru varii alianțe politice și cel de «cenușăreasă» privită cu superioritate și suficiență, literatura basarabeană nu și-a găsit încă, aici, un unghi de abordare sistematică și specifică. Faptul pare a-și găsi explicații și în alt plan decât cel al imixtiunii unor criterii improprii actului de evaluare. Situarea corectă și onestă de partea principiilor

de specificitate critică nu e scutită de anume dificultăți și ezitări. Originea lor se află într-un ansamblu de aspirații și idealuri naționale comune pe care literatura basarabeană le exprimă cu nobilă și mistuitoare sinceritate și care pot influența demersul critic în sensul unei atenuări a exigențelor estetice. Poziția criticului, cel puțin în acest moment, pare a nu se putea sustrage unui asemenea ansamblu de interdeterminări între ideal și expresie, între emoțional și detașare obiectivă. E un complex atitudinal în care opțiunea decisă și tranșantă e aproape imposibilă fără jenarea unuia dintre termeni. Dilema, pe care o consider reală, provine pe de o parte dintr-un anumit tip de realitate artistică a literaturii de peste Prut, pe de altă parte dintr-o anume formație a criticului literar". □ Capitolul prim se încheie cu textul *Troița de la răscruce*, semnat de Ion Druță: „Una din sarcinile supreme ale fiecărei generații este botezarea timpului ce i-a fost dat. E o muncă grea, chinuitoare, deseori imposibilă, căci au trecut nenumărate generații, care nu au fost în stare să-și conceapă timpul pe care l-au avut, să-l descifreze, să-i găsească numele și fața. Astfel au apărut petele albe în istoria omenirii, renumitele pete albe în jurul cărora ne sucim mințile în fel și chip. Iată însă că ajungem și noi în situația producătorilor de pete albe. Trec anii, se schimbă generații, iară noi ne tot căznim, nefiind în stare să formulăm, să definim, să intitulăm cel puțin provizoriu vremurile ce ni s-au fost dat. Ce-a fost, până la urmă, cu noi? Ce-am făcut pe această lume? Ce vremuri am trăit? Vremuri grele, ziceți? Groaznice? Dar de ce mai suntem încă vii, și facem glume, și ne urâm unii pe alții? Vremuri mărețe, ziceți, istorice? Dar de ce umblăm cu capul în pământ, purtând câte o piatră de moară pe suflet? Am fost cumva înrobiți, înjugați? Pare că da, pentru că, iată, ne mai doare și acum grumazul, dar când, cine, cum ne-a înrobit? Am fost cumva eliberați din acea robie? Pare că da, căci, iată, respirăm ceva mai liber, cerul e mai senin. Dar când, cum, cine ne-a eliberat? La urma urmei, ce se petrece cu noi? Avem pace în țară și în casă, ne bucurăm de darurile ei? Dar, sfinte Dumnezeule, pentru ce mai continuăm să tresărim când ni se bate la ușă, și ne prinde groaza când se înnoptează, iară noi suntem departe de casă?” □ Eugen Simion scrie despre *Grigore Vieru, un poet cu lira în lacrimă*: „Vieru recitește pe Alecsandri și Eminescu și scrie, nu în stilul lor, dar cu simbolurile lor, voind deliberat să continue o tradiție amenințată. La fel procedează și cu poezia populară, din care reia un număr de teme (acelea ce trimit la tiparele spiritului românesc) și le introduce într-un poem confesiv și profetic. O jale de popor îmbătrânit în suferință, o respirație ușoară printre inefabilele naturii. Satul, izvorul, dealul, piatra, pelinul, busuiocul... toate participă la o mirifică patrie imaginară închisă într-o imensă lacrimă”. □ Valeriu Cristea, scrie în calitate de analist al teatrului lui Ion Druță. Pe aceleași chestiuni, prefigurate în argument, Călin Căliman îi ia un interviu lui Mihai Cimpoi, în calitatea acestuia de președinte al Uniunii Scriitorilor din Basarabia: „– *După cum știm, după cum se vede, preocupările dvs. sunt strâns*

legate de preocupările scriitorilor de dincoace de Prut. V-aș ruga să încercați, totuși, și o succintă ierarhizare de valori a literaturii de dincolo de Prut. / – Eu cred că, vorbind despre literatura basarabeană ar trebui să schițăm câteva etape. În primul rând este literatura începutului de secol XX, doi autori foarte importanți, Constantin Stere și Alexei Mateevici, iar după aceea un grup de poeți care au activat în jurul revistei «Viața Românească». Deci, anii '30. Sunt poeți de formație bucureșteană, Nicolae Costenco, George Meniuc, Liviu Deleanu, Paul Mihnea, Bogdan Nistru și care – cred eu – s-au întors la uneltele lor în anii '70 și, mai cu seamă, în anii '80. Ei au cultivat o literatură românească cu o tentă, culoare specific basarabeană. Fiindcă așa credeau ei, că trăind și creând în Basarabia, trebuiau să se impregneze cu un anumit specific. În specificul acesta ei vedeau o îmbinare sintetică între eroism și misticism. Acesta era programul «Vieții Basarabiei». Apoi a venit generația lui Ion Druță, în primul rând el ca personalitate artistică și, bineînțeles, șaizeciștii: Grigore Vieru, Liviu Damian, Victor Teleucă, Gheorghe Vodă și, un pic mai încoace, Ion Vatamanu – care a propus o poezie revoluționară, foarte democrată și foarte sincronizată cu poezia română și cu cea universală –, și apoi «generația ochiului al treilea» (după o expresie a lui Nicolae Dabija), adică a unei formule interioare. Se scria o poezie mai «obiectivă», ori generația lui Nicolae Dabija, Leonida Lari, a propus o interiorizare, printr-o prospectare mai profundă a psihologicului. Apoi, generația optzecistă, care s-a sincronizat perfect cu optzeciștii din România și pe care aș numi-o «generația abia tangibilului». Realitatea obiectivă e doar «atinsă», accentul e pus pe poezia inginerescă, o poezie de avangardă, care a valorificat, în fond, cu întârziere, experiența avangardei românești și universale. Am în vedere pe Emil Galaicu Păun, Vasile Gârneț, Vitalie Ciocanu, Nicolae Popa, Valeriu Matei, o generație care nu mai are de depășit o barieră psihologică a integrării în contextul general românesc”. □ O nouă serie de analize poartă semnătura aceluiași Mihai Cimpoi, ***Panorama literaturii basarabene postbelice***, având următoarele subtitluri: *Există o literatură basarabeană?*; *Singuri sub cerul exilului*; *Vârfurile lumii și focul sacru din vatra proprie*; *Fenomenul morții artistului*: „Cultura românească din Basarabia (Moldova de Est) a fost înstrăinată în dublu sens: atât de arealul (paideia) cultural(ă) din care face parte organică: cel mioritic, general-românesc, cât și de elementul național formator. A fost însă, o înstrăinare relativă, din moment ce *conștiința înstrăinării* a fost mereu trează și și-a activizat progresiv funcțiile reparatoare și compensative. Acceptând tematica specifică literaturii sovietice în ansamblu, copiind mimetic anumite scheme realist-socialiste (scriitorii basarabeni erau chemați să scrie, bunăoară, un *Pământ destelenit* în variantă moldovenească, cu un Davâdov, cu un Negulinov moldoveni, o *Țară Muravia* cu schemă twardovskiană, dar cu un Nichita Morgunoe îmbrăcat în căciulă moldovenească și cu nume autohtone de felul Sandu Plămadă sau Badea Costache) sau chiar anumite forme străine

tradiției naționale (poemul lirico-epic de proporții), ea a rămas o literatură românească atât prin expresie cât și prin spirit. Românismul ei a fost curat, fără modernități pretențioase, alimentat cu sevele adânci ale autohtonismului. Nu a fost decât incidental și inocent regională, fiindcă n-a conștientizat programatic culoarea locală basarabeană, fiindcă a fost nevoită să fie așa cum *este*, cum ar trebui *să fie* o literatură în orice condiții: națională. Și-a purtat – umilă, dar onestă – povara destinului care i-a fost hărăzit. Nu a îmbrăcat măști și haine de import decât momentan, ca să pară în rând cu lumea. Fidelitatea față de ea însăși constituie splendoarea și mizeria literaturii basarabene. Ea strălucește prin propriile calități și păcătuiește prin propriile păcate. Nu s-a ferit, astfel, de datele ei organice. În ciuda ritmurilor accelerate ale secolului, scriitorul basarabean a rămas în linii mari un povestitor ce preferă tonalitate domoală, blândă, contemplația retrospectivă, umorul bonom și chiar prolixitatea, gratuitatea verbală. Totuși, nu a rămas indiferent față de laconismul hemingwaian, față de fluxul proustian al memoriei, față de pluralitatea faulkneriană a planurilor narrative, față de valorificarea parabolei și mitului în manieră camusiană sau kafkiană”. □ Despre literatura bucovineană postbelică scrie și George Muntean. □ Între personalitățile politice și culturale care fac obiectul acestui număr se află și transilvăneanul Onisifor Ghibu, ale cărui rădăcini basarabene sunt evidențiate prin texte cu caracter biografic de Haralambie Corbu: „Basarabia pentru familia mea nu este o țară străină, – ea ne este oarecum a doua patrie. Cum pe cea dintâi – Transilvania – deocamdată am pierdut-o, intră acum pe primul plan cea de-a doua. Voi merge acolo, deci, ca un fiu al ei, așa cum i-au fost bunica mea și celelalte rudeni – și spre a-i cere nu pur și simplu ocrotire pentru aceste cumplite vremuri de bejenie, ci pentru a-mi relua acolo activitatea națională pe care nu o mai pot desfășura în Transilvania...”. □ Un alt „profil”, recuperat de către Vasile Badiu, este cel al prozatorului Gheorghe V. Madan: „Personalitatea multilaterală, cu o atitudine activă în fața vieții, dotat ziarist și organizator al presei, talentat actor și promotor al dramaturgiei naționale, culegător și editor al poeziei populare basarabene și autor al unor proze de profund specific autohton, povestitorul Gheorghe V. Madan, înlăturat o vreme din circuitul literar, își capătă din nou locul în lumea noastră literară reîntregită”. □ Emilian Galaicu-Păun semnează articolul *Pe spinarea triumfiulară a poeziei*, referitor la debutul Liei Tâcu cu volumul *Rugă de neliniști* (1992). □ Bogdan Popescu recenzează nuvela scriitorului basarabean Vasile Vasilache, *Surâsul lui Vișnu*: „Nuvela nu pare să pună, la prima vedere, probele cititorului (...) Se cere remarcat talentul de povestitor al autorului care creează personaje și scene memorabile reușind să cuprindă pe spațiu mic o întreagă lume”. □ Sebastian Vlad Popa o descoperă pe Aura Christi (*De partea cealaltă a umbrei*, 1993) despre care afirmă: „Desprinsă de vraja cântecului «dinspre luminile dintotdeauna» Aura Christi rescrie etiologia unei suferințe trăite cu candoarea primei experiențe, dar și cu orgoliul de a fi

singurul damnat să o îndure: criza de identitate și teroarea cuvântului uzurpator al firii primordiale. (...) Evident, acestea sunt datele de temperament și vârstă poetică a Aurei Christi, nimic nu s-ar explica prin relativa îndepărtare biografică de lumea poeziei românești dincoace de Prut. Aceleași date desfac și enigma esențială privind condiția de scriitor a Aurei Christi: ea anunță totuși o o poetă autentică sensibilă, astăzi încă șovăielnică, epigonică în compoziție, un copil bun în pragul maturității”. □ Despre proza lui Valentin Beșleagă (*Zbor frânt*, Hyperion, Chișinău, 1992) scrie Nicolae Bârna: „Fulgurații de coerență artistică remarcabilă, imagini-șoc izbutit constituie, cu aură poetică și simbolică, vin, totuși, uneori să aprindă, la timp, interesul cititorului, salvând ansamblul narațiunii de cantonarea într-un patetism cvasi-rutinier și lectura de blocaj. E neîndoios că obiectivul literaturii lui Vladimir Beșleagă nu se circumscrie experimentării transcrierii ideatei și afectului: asemenea proze vehiculează, în chip specific, o atitudine morală și o luare de poziție față de valori morale”. □ Andrei Grigor și Dumitru Micu scriu despre Mihail Graz (*Povestea corăbierului*, Chișinău, 1992) și, respectiv, despre Ion Nistor, *Istoria Basarabiei*, apărută la Humanitas, în 1992, sub îngrijirea lui Stelian Neagoe și a lui Alexandru Boldur. □ În cadrul secțiunii *Arte și spectacole*, Valentin Silvestru consideră că ideea înființării unui festival internațional „Eugen Ionescu” – programat să se desfășoare în aprilie – e un semn de bună veste: „Programele comune stabilite de trupe, de asociațiile de critică de la Chișinău și de la București concură la conturarea mai certă a unui *spațiu teatral românesc unic*, în care identitatea fiecărei mișcări e potențată specific în interiorul câmpului fertil de relații consimțite. Ceea ce reține cu deosebire acum e preocuparea serioasă pentru instaurarea unei concepții de repertoriu și calitatea remarcabilă a unor spectacole ce aspiră spre stil”.

● „Euphorion”, an V, nr. unu [sic!] (40-41-42), conține comentariul lui Gheorghe Grigurcu la tematica numărului: *Între Miorița și Dracula*. Fiind vorba despre o anchetă, aceasta cuprinde și alți respondenți: Dan. C. Mihăilescu, Gheorghe Crăciun, Viorica Guy Marica, Maria Cornelia Oros (arătându-și demonstrativ gâtul), Florin Iaru, Nichita Danilov, Liviu Antonesei, Cătălin Țârlea, Mihai Dragolea, Ion Drăgănoiu, George Gibescu, Bedros Horasangian, Gheorghe Izbășescu, Alexandru Uiuiu. Cu toții arată că avem a face cu „o imagine a noastră emanată din interior și cu una proiectată din afară, atribuită nouă cu suspectă generozitate”. □ Prin bunăvoința lui Aurel Cioran, „Euphorion” publică *Scrisorile lui Emil Cioran către Wolf Aichelburg și Dinu Noica*. □ Bedros Horasangian și Iustin Panța semnează versuri. □ Proza numărului este asigurată prin fragmentul din romanul *Vlașinii* al Ioanei Postelnicu. □ „Euphorion” reproduce și un pasaj din *Bogăția estetică și sărăcia occidentală*, semnat de Dieter Schlesak (n. Sighișoara, 1943).

● Trecând în ținuturile de peste Prut, Marin Mincu observă, în „Paradigma”, An 2, Nr. 1-2-3 1993 [1994], „o anumită teamă a românilor basarabeni de a se

exprima în limba română”. Pe de altă parte, autorul este consternat că „odată trecut Prutul încoace, românii basarabeni se trezeau brusc din bizara lor amnezie lingvistică și începeau să vorbească firesc românește”. Laolaltă cu alte constatări (aflate în directă legătură cu promulgarea limbii de stat) Marin Mincu își intitulează editorialul, poate cam prăpăstios, atenționând: **În Basarabia limba română e pe cale de dispariție**. Drept pandant editorialului „Paradigma” reproduce cunoscuta *Doină* a lui *Mihai Eminescu*. □ Versurile din acest număr triplu poartă semnăturile basarabenilor Dumitru Crudu, Irina Nechit, Grigore Chiperi, Nicolae Popa, Emilian Galaicu Păun, Aura Christi și Leo Butnaru. □ Din zona tematică a numărului mai fac parte și alte texte, precum cel din pagina al lui Mihai Cimpoi, **Fenomenul basarabean**. El poate fi găsit integral și în „Caiete critice” din același an, cu adăugirea, la titlu, **sub semnul păsării Phoenix**. Un articol despre **Literatura română din Bucovina**, semnat de George Muntean, se regăsește, de asemenea, în „Caiete critice”. □ Dacă se exclud cele trei pagini de versuri și copertele, adică prima și ultima pagină, rămân, din „Paradigma” alte nouă pagini în care semnează... cinci autori, unii și cu reluare. Revista poartă amprenta personalității lui Marin Mincu. □ Ștefania Mincu este autoarea eseului din paginile **Mythos și poiesis**, subintitulat **Miorița – o hermeneutică ontologică a corpusului textelor miorițice**. □ Este publicat textul unei conferințe a lui Umberto Eco, **Pe urmele limbii perfecte în cultura europeană** (susținute în 1992).

● Nu se poate cunoaște luna de apariție a întregului număr din „Zburătorul”, serie nouă, An V, nr. 1-2-3 (25-26-27), deoarece, pe prima pagină se anunță: „La 19 aprilie 1994 s-au împlinit 75 de ani de la apariția revistei «Zburătorul», fondată la București de E. Lovinescu. Seria nouă a «Zburătorului» apare, după cum se știe la Onești, oraș care îl omagiază și pe G. Călinescu în cadrul unei sărbători anuale denumite *Zilele Călinescu*.” □ Gheorghe Izbășescu scrie despre locuința din București a criticului, reluând un scurt pasaj din editorialul pe care Lovinescu l-a scris la prima apariție: „Sperăm să punem între paginile «Sburătorului» o floare presată: floarea bunului simț, care e mai puțin răspândită decât s-ar crede”. Un interviu luat de Daniel Corbu Monicăi Lovinescu apare însoțit de o serie de facsimile, intitulate de redacție **Documente inedite E. Lovinescu trimise de la Paris de Doamna Monica Lovinescu redacției noastre**. Acestea sunt, în realitate, facsimile după câteva scrisori (Titu Maiorescu către E. Lovinescu – posibil carte de vizită; Scrisoarea adresată de Lovinescu lui Emil Faguet în legătură cu susținerea celei de-a doua teme a doctoratului său), însoțit de răspunsul scurtissim, de acceptare al lui Faguet.) □ Ion Budău scrie despre cei 75 de ani de la apariția revistei „Zburătorul”. □ Pe parcursul a patru pagini se desfășoară cea de-a doua parte a anchetei intitulate **Cărțile românești ale anului 1993**. După un lung excurs al lui Gheorghe Izbășescu, își spun punctul de vedere, mai precis nominalizează, cărțile anului, următorii: Liviu Antonesei, Nicolae Băciut, Ștefan Borbely, Ioana Bot, Ioan

Botezatul, Marius Bunea, Dumitru Chioaru, Valentin Ciucă, Daniel Corbu, Eugen curta, Vladimir Deteșanu, Dumitru Augustin Doman, Rodica Drăghin-cescu, Mihai Dragolea, Șerban Foarță, Viorel Gheorghită, Gheorghe Glodeanu, Bedros Horasangian, Ion P. Iacob, Adriana Iliescu, Petre Isachi, Ioan Lascu, Ioan Lazăr, Nicolae Mihai, Gheorghe Mocuța, Ion Mureșan, Emil Nicolae, Iustin Panța, Adrian Dinu Rachieru, Marieta Rădoi Mihăiță, Theodor Rogin, Grigore Scarlat, Cristian Wilhelm Schenck, Stelian Stan, Victor Sterom, Robert Șerban, Dumitru Țepeneag, Luminița Rus, Ioan Radu Văcărescu, Ion Zubașcu. Ancheta a avut parte de reproșuri în presa culturală, cauzate de lipsa oricăror criterii de lucru [a se vedea „România literară” nr. 5/1994]. □ „Zburătorul” găzduiește în paginile sale foarte multe cronică literare – semnate de Ioan Lazăr și Ioan Enea Moldovan. Alți cronicari sunt Vasile Spiridon (*Lepădarea de piele*, cronică la *Frumoasa fără corp* a lui Gheorghe Crăciun), Petre Isachi, care scrie despre *Îngerul cu șorț de bucătărie* al lui Mircea Horia Simionescu, Ioan Lazăr, cu o cronică la *Provinciile imagine* ale lui Nicolae Oprea. Mai semnează: Ioan Enea Moldovan, Stelian Stan, Adrian Alui Gheorghe, Ștefan Ioan Ghilimescu, Adrian Laurențiu, Magdalena Vaida și din nou Vasile Spiridon, Petre Isachi, Ștefan Ion Ghilimeascu a doua oară, Ion Tudor Iovian, Adrian Dinu Rachieru. □ În „Zburătorul” sunt inserate creații poetice ale *Grupului de la Ploiești* (Victor Sterom, Stelian Stan, Marius Bunea, Vladimir Deteșanu). Doi poeți, membri ai grupării *Zburătorul*, Marieta Rădoi-Mihăiță și Felix Lupu, sunt recenzați elogios de Ioan Enea Moldovan.

● „Echinox”, An XXVI, nr. 1-2-3 sărbătorește împlinirea unui sfert de secol de la apariție. Prima pagină conține, în viziunea pictorului Vasile Gheorghită, *Grupul întemeitor al „Echinox”-ului*, cu Ion Pop citind revista, înconjurat de ceilalți membri fondatori. Cifra 25 și cuvântul **Dicționar**, înscris în josul paginii, dau știre despre componența întregului număr care îi cuprinde pe toți redactorii revistei din intervalul respectiv, foști absolvenți ai Universității Babeș-Bolyai. *Dicționarul Echinox*, titlu sub care presa culturală a anului 1994 l-a consemnat elogios, cu ecouri în mai toate publicațiile, este ilustrativ în ceea ce privește rolul excepțional pe care revista studențească din Cluj l-a deținut în viața culturală a tinerilor din România antedecembristă. □ În paginile „Echinoxului” au debutat și apoi s-au format – ca poeți, prozatori, critici – numeroase persoanlități ale literaturii române. □ Între prima și ultima pagină (exterior-interior) devenite coperte ale „dicționarului” sunt postate fotografii din diferite etape de existență ale revistei, în care apar cei mai reprezentativi dintre redactorii acesteia. □ Mircea Zăciu salută apariția numărului festiv printr-un text olograf: „«Echinox»-ul visat, așteptat, hilit, aplaudat, încolțit, adulat, insultat, regretat, calomniat, măgulit, spionat, invidiat, «turnat», umilit, exaltat, destrămat și reînviat este gruparea cea mai strălucită din ultimul deceniu de dramatice evoluții literare, medelul unei colaborări inter-etnice și al toleranței în idei – de care societatea noastră are atâta

nevoie!”. □ Formatul tip dicționar literar se derulează pe următoarele 36 de pagini – cu date de naștere, origine socială, studii, apariții editoriale, prezentate în ordine alfabetică, de la A la Z. Textele informative, cele mai multe însoțite și de fotografiile autorilor, sunt variabile, în funcție de anvergura realizărilor echinoxtilor.

FEBRUARIE

1 februarie

● În „Cronica”, nr. 3, pe prima pagină, apar premiile (pe anul precedent) decernate de revistă. Din sfera culturii sunt premiați: Maria Carpov, pentru promovarea francofoniei, Vasile Constantinescu (literatură), Ioan Gânju (artă plastică) și actorul Petrică Ciubotaru pentru actorie. □ Versurile din acest număr aparțin pleiadei de tineri poeți grupați sub titulatura Promoția '90: Daniela Visternicu, Ramona Măduța, Adriana Sterian, Dorin Ploscaru. Acestora li se adaugă, având un tratament preferențial, Vasile Constantinescu și Radu Andriescu. □ Ioan Holban îi aduce un omagiu prozatorului Nicolae Breban cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani: „Spre deosebire însă de structura tematică a prozei sale, afirmată după dezghețul de la mijlocul deceniului șapte, Breban studiază raporturile de forță prin intermediul unor modele psihologice, temperamentale, comportamentale, propunând tipologii care să explice prin însăși natura lor specificul unei epoci (și nu a unui singur fragment, cel al «obsedantului deceniu» șase, cum au făcut aproape toți prozaatorii vremii, de la Fănuș Neagu la Petru Sălcudeanu”. □ Sub titlul *Monstrul alb*, Anglistul Ștefan Avădanei publică un fragment din capitolul al treilea al „romanului universitar” aflat în curs de apariție.

● Începând cu acest număr, „Ora”, nr. 377, Gheorghe Tomozei este titularul unei rubrici noi: *Oracol*. Temele: la zi și diverse. □ Alți semnatari de rubrici la „Ora” sunt Iosif Sava, Dan Grigorescu, Dumitru Solomon, Dana Duma și Călin Căliman, alături de Octavian Paler.

● În „Cuvântul”, nr. 5, Andrei Zlătescu semnează cronică de carte la Ștefan Agopian, *Însemnări din Sodoma* (Eminescu, 1993), context în care se arată, la final: „Fantezia de tinerețe a autorului Ștefan Agopian este uneori autodestructivă, coerența fiind sacrificată de dragul spectacolului. «Sofismul cecului vicios [e] atotecuprinzător»,..

2 februarie

● „România literară”, nr. 4, se deschide cu editorialul lui Nicolae Manolescu, *Errare humanum est*: „...N-am dat niciodată *erate* la cărțile și la articolele mele. Sunt fatalist până și în materie de greșeli de tipar. Alexandru George a scris odată un lucru foarte instructiv pe această temă și anume cum un iubitor de perfecțiune tipografică a dorit să scoată o carte fără absolut nici o greșală

(unica în lume) și a constatat cu stupefație că, în pofida unei supravegheri supraomenești a textului, eroarea se strecurase, și nu oriunde, ci pe prima pagină și în primul rând, unde prima literă din primul cuvânt era alta decât trebuia să fie. Fatalismul meu în privința aceasta (sprijinit și de dictonul latin care consideră greșeala omenească și condamnă, ca drăcească, doar perseverența în greșeală ar fi desăvârșit și netulburat, dacă n-ar exista o piață a erorilor de tipar de unde își fac aprovizionarea mediocritățile bârfitoare. Am observat adesea că, dacă prea puțini cititori îmi comunică opiniile lor (bune sau rele) despre conținutul articolelor mele, cu mult mai numeroși au fost totdeauna cei care, cu satisfacție neascunsă, îmi arată cu degetul evidente greșeli de tipar dar având aerul că mă bănuiesc pe mine de ignoranță sau de prostie. Asemenea oameni nu se bucură niciodată de o idee sau de o formulare fericită a altuia. După cum nu se întristează de greșeala altuia, când greșeală este. Dar dacă te-ai prins cu două rânduri inversate ori cu un nume străin transcris aiurea) imputabile amândouă, în mod normal, corecturii), cunosc un adevărat orgasm intelectual și umplu lumea cu aprecierile și comentariile lor derizorii”. □ În acest număr, trei pagini îi sunt consacrate sărbătoririi lui Nicolae Breban, la împlinirea vârstei de 60 de ani. Gabriel Dimisianu scrie despre **Orgoliul creator** la Nicolae Breban: „În *Notele zilnice* ale lui Camil Petrescu am dat peste următoarea reflecție: «...vanitatea, orgoliul preced opera de artă și în acest sens orgoliul e creator». Cred că observația lui Camil Petrescu i se potrivește foarte bine lui N. Breban, al cărui orgoliu de artist, a cărui conștiință a destinului de scriitor au preexistat operei, sau, în orice caz, operei scoase la lumină, oferite judecății publice. El știa că este scriitor, știa că opera *va veni*, și de ce să nu admitem că, în mare măsură, această încredințare, această siguranță, această conștiință de sine scriitoricească au chemat, au obligat opera să apară, pentru a-l confirma.” □ Alex. Ștefănescu face un portret al prozatorului, însoțit de imagini și repere bibliografice. Notabile sunt: „Nicolae Breban este considerat un dostoevskian, datorită interesului manifestat față de viața sufletească «abisală a personajelor. Între viziunea sa artistică și aceea a lui Dostoevski există însă o deosebire imposibil de ignorat. În timp ce autorul *Fraților Karamazov* caută cu o ardoare creștină «cauza răului», scriitorul român nu face decât să *contemple* zonele mai puțin explorate ale sufletului omenesc. În sofisticatul costum de scafandru se află de fapt un turist, încântat de luxurianța faunei și florei din adâncul mării. Încă de acum douăzeci și cinci de ani, Valeria Cristea a remarcat caracterul necreștin – pe care l-a numit precreștin – al reprezentărilor din proza lui Nicolae Breban. Criticul, cunoscut pentru sensibilitatea sa morală, dusă până la un fel de sfințenie, s-a declarat îngrozit la «vederea» unor scene pline de cruzime, cu oameni puternici care-i înving brutal (fără milă și fără un arbitraj divin, *ca-n junglă*) pe cei slabi”. □ Despre *jurnalul* lui Livius Ciocârlie (*Paradisul derizoriu*, Humanitas, 1993) scrie Ioana Pîrvulesc: „*Paradisul derizoriu* este ultima carte scrisă de Livius

Cicârlie. În ce mă privește, sper ca verificarea să arate că undeva, în operația pe care am urmărit-o etapa cu etapă s-a strecurat totuși o greșală și autorul va reveni, în altă carte pentru a o descoperi. Ar fi păcat ca totul să fie corect și punctul de la pagina 238 să fie, pentru scriitorul Livius Ciocârlie, unul definitiv”. □ Paginile arondate poeziei sunt, în acest număr, consacrate **Gene-rației '80 din Basarabia**, prezentată de optzecistul autohton Alexandru Mușina: „Surprinzător e și că avem de-a face cu o generație bogată și diversă, compusă de poeți în curs de afirmare, sau care sunt – deja – valori certe. Mă gândesc la: Vsevolod Ciornei, Emilian Galaicu-Păun, Valeriu Matei, Boris Grigorescu, Vasile Gârneț, Teo Chiriac, Ghenadie Postolache, Ion Ștefănescu (Postică), Dumitru Crudu, Eugen Cioclea, Grigore Chiperi, Alexandru Corduneanu, Vlad Neagoe, Lorina Bălțeanu, Nicolae Popa, Irina Nechit, Aura Christi, Valeria Grosu, Constantin Olteanu, Leo Bordeianu, Lia Țicu, Andrei Milescu Langa, Erica Druță, Ghenadie Căpățână, Ion Proca, Ghenadie Nicu, Fidel Galaicu, Gheorghe Ierizanu, Angela Pânzaru, Igor Guzun... și sunt convins că lista ar putea continua (...) Dincolo de asemănările cu poeții generației '80 din țară, iată care ar fi specificul poeziei junilor din Basarabia: o marcată predilecție pentru bufonerie, pentru spectacol, o viziune «sumbru-ironică» asupra existenței, lumea fiind văzută ca o «casă de nebuni», ca și o reală dimensiune «creștină», speranța salvării – prin poezie – a unei lumi degradate, «părăsite», uitate. Limba poeziei lor mai are unele «ezitări», dar și – la cei realmente talentați – un farmec aparte, generat de asocierea neașteptată de arhaisme sau regionalisme cu neologisme, sau de apariția unor sintagme sau turnuri ale frazei inedite pentru noi. Aceste aparente «handicapuri» devin («exploatare» de poeții în cauză) veritabile «atu»-uri, poezia generației '80 din Basarabia ducând – prin ce are ea mai valoros – la o *lărgire* a expresivității «performante» din limba română contemporană”. □ În același număr, „România literară” găzduiește versurile Aurei Christi, tot din Basarabia. □ Ioana Pârvulescu relevă secrete bine ascunse în arhivele timpului cu privire la doctorul Honigberger, cunoscutul personaj eliadesc, despre care se arată, cu documente doveditoare, că a fost un personaj real al Brașovului din secolul trecut: „Destul de puțini cititori ai acestei nuvele știu astăzi că datele biografice pe care Eliade le dădea despre personajul său sunt strict reale, că doctorul Honigberger a existat și a trăit un timp în India și că, într-adevăr, s-a întors la Brașov numai pentru a muri, în 1869, cum apare consemnat și în proza lui Eliade”. Urmează textul unei *Scrisori de la curtea Leului din Punjab*, a doctorului Honigberger, reproducă din „Siebenburger Wochenblatt” – „Foaie săptămânală transilvăneană”, a sfârșitul anului 1839. □ O parte dintre scrisorile pariziene ale lui Lucian Raicu, expediate revistelor din provincie, poposesc și în coloanele „României literare”, uneori cu același titluri și conținuturi.

● Gheorghe Tomozei scrie în „Ora”, nr. 378, despre **Agendele lovinesciene**, constatând că autorul lor „își judecă în cele mai multe cazuri companionii,

fiind îndemnat cu întâmplații și nechematii, dar și cu cei intrați în gloria clasicilor mai ales (sau și) grație paginilor sale generoase, de teribilă autoritate”. Autorul mai observă că „Sărac în jubilații, criticul și-a păstrat doar în agendă amărăciunile clipei; în scrierile sale s-a detașat de ele, construind ample fresce critice dedicate în marea lor parte chiar celor «certați» pentru cine știe ce gest năstrușnic. Drept cu sine, nu putea fi nedrept cu cei iubiți”.

● În „Cronica română”, nr. 313, tableta de scriitor a lui Virgil Tănase conține *Amintiri pariziene* cu Marin Sorescu.

3 februarie

● Ionuț Matei îi ia un interviu în „Zig-Zag Magazin”, nr. 4, scriitorului Mihai Sin, prilejuit de întoarcerea „la cererea acestuia” din poziția de atașat cultural al Ambasadei României în Israel: „În perioada aprilie-decembrie 1992, Mihai Sin a funcționat ca atașat cultural al Ambasadei României din Israel. Datorită atmosferei total ineficiente din ambasadă, Mihai Sin a cerut să fie rechemat în țară. Cazul său nu este singular, la fel s-a întâmplat și cu alți scriitori numiți atașați culturali în acea perioadă. Cu toate acestea, Ministerul Afacerilor Externe continuă să creadă în imaginea României în lume:/ – În aprilie 1992 unii dintre scriitorii importanți ai generației ‘70 au fost numiți atașați culturali în diferite ambasade românești. La scurt timp după aceste numiri, patru dintre ei – printre care și dvs. – au renunțat la posturi. De ce s-a eșuat?/ – Motivele sunt multe și în mare parte au fost prezentate în presă la vremea respectivă. Eșecul are o cauză cât se poate de simplă: acest experiment nu a fost făcut cu intenția de a fi benefic pentru evoluția diplomației românești. El a fost gândit și aplicat temporar pentru a îmbunătăți imaginea Ministerului de Externe, a unor diplomați români, ba chiar, aş spune, pentru a contribui la crearea unei imagini favorabile a ministrului de Externe, pe atunci dl. Adrian Năstase./ – Dacă cineva ar invoca anumite mofturi scriitoricești, o boemă a creatorului.../ – Nici nu poate fi vorba de așa ceva, iar ce s-a întâmplat la posturi ține de incredibil. Eu nu sunt un tip inadptabil, dimpotrivă, mă adaptez la rigori aproape militare, dar neînțelegerile mele cu ambasadorul român de la Tel Aviv au degenerat într-un conflict dur. Ministerul de Externe era plin de informații despre acest personaj, dar au preferat să-l țină pe post în continuare”. Discuția se abate și asupra cărții sale, *Qua vadis, Domine*, care va stârni atitudini polemice, primul dintre „contestatari” fiind Alex. Ștefănescu. □ Continuă serialul despre Nichita Stănescu, semnat de Petre Stoica: „Cu prilejul unei reorganizări în cadrul redacției, Nichita și-a manifestat dorința să-și schimbe «activitatea». Opțiunea lui naivă a fost numaidecât sancționată prin zâmbete ironice de scepticul Matei Călinescu. Ori de câte ori prietenul nostru se hazarda în afaceri vizibil păguboase, Matei anunța sentențios: «Nichita este complet neserios!». Serios, neserios, eu ardeam acum de nerăbdare să-l văd în ce fel se descurcă, știindu-i bine lenea”.

● Ovidiu Pecican, în „Tribuna”, nr. 5, îl omagiază pe Nicolae Breban la împlinirea a şaizeci de ani: „Pe de altă parte, așa cum, în general, romanele lui Breban nu se mulțumesc să spună ceva, ci, în plus, și trimit spre altceva, tot astfel, stilul *Bunei-vestiri* cu sarcasmul și auto-ironiile sale, cu bruiajele neașteptate ale discursului prin înserarea unor provocări directe ale cititorului, cu toate tehnicile acestea ale, iarăși, raportării ironice la o tradiție literară asumată când mimetic, când prin rejectare, ei bine, stilul *Bunei-vestiri* are, la rândul său, un *coté métaphisique*. El deschide spre o perspectivă neliniștitoare, dar vie, fertilă pentru spiritele neresemnate – în zona certitudinilor de primă instanță”. □ Sub titlul ***Romanul ca spectacol mesianic***, Victor Cubleşan recenzează romanul *Incognito*, al lui Petru Dumitriu: „Cărțile ce apar acum se constituie mai mult într-o șansă a descoperirii unui scriitor pe care publicul încă nu-l cunoaște – sau prea puțin, prin intermediul edițiilor străine ce au circulat – este descoperirea lui Petru Dumitriu exilatul, a unui Petru Dumitriu care nu mai trebuie să se supună cenzurii și care poate să apară, finalmente, întreg, fără conuri de umbră sau mască. Iar adevărata măsură a acestui autor (stabilit în Germania) nu o dă retipărirea unor texte mai vechi – salutăm, între paranteze, recenta apariție a *Cronicii de familie* – ci acelea scrise «acolo», a căror traducere abia a demarat. Astfel, publicarea pentru prima dată în limba română a romanului *Incognito* (Editura Univers, București 1993) se impune ca un adevărat eveniment cu atât mai mult cu cât este vorba despre opera de care Dumitriu se declara cel mai atașat. *Incognito* are, oricum, calitatea de a fi ceea ce s-ar putea numi o sinteză; aici se încolăcesc, se dezvoltă, ard și se epuizează obsesii, teze, gânduri adunate din mai vechi lucrări și tot aici apar seminte ale altora ce vor rodi peste ani. Dacă ar fi să ne imaginăm universul lui Petru Dumitriu rotund atunci am putea spune fără ezitare: aici este centrul, iată *axis mundi*-ul”. □ Despre ***Zilele Eminescu*** organizate anual în cadrul Concursului studențesc de eminescologie de la Iași, ajuns la a 4-a ediție și care îi reunește pe tinerii condeieri, se exprimă Mihaela Ursu, membră a *Societății Culturale „Lucian Blaga*: „Oamenii au în general nevoie să simtă lângă ei nu șiruri de litere pe hârtie, ci oameni vii, studenții se atașază pentru o vreme de dascălii lor, pierzând iluzia că ar putea fi vreodată *eminescieni*, înlocuind-o cu visul de a fi tineri *eminescologi*. Cu un trist joc de cuvinte (pe care mulți dintre dumneavoastră, domnilor profesori, vă veți mărgini să-l considerați un simplu și răutăcios joc, așa cum vă veți mărgini în continuare, la simpozioanele Eminescu, să luați tăcerea studenților drept «respect»; *eminesc-ologi*, ologi de Eminescu – de durerosul de Eminescu, neînțelesul, din suflete” □ Începând cu al doilea număr din acest an, „Tribuna” publică în serial varii contribuții semnate de Titus Popovici, de la amintiri și evocări până la fragmente de romane autobiografice. Textul din acest număr se numește ***Răsar zorii noi***.

● În „Totuși iubirea”, nr. 175, Pavel Țugui evocă, în serial, folosind și fragmente dintr-un interviu inedit cu Mihai Beniuc (din anii '50), ***Situația lui***

Perpessicius. Se arată că, în 1956, când, a refuzat funcția de director al Bibliotecii Academiei Române, eminescolgul a fost numit director al Muzeului Literaturii Române. Ideea dezvoltată este că „partidul” își propusese să-i numească personalitățile culturale ale momentului în fruntea unor instituții nou înființate, pentru a li se da, de la bun început, un anume prestigiu. G. Călinescu, de pildă, va fi numit în fruntea institutului care astăzi îi poartă numele. □ Vasile Băran se referă (în *Manolescu, Liiceanu și Mișcarea culturalistă*) la numirea lui Fănuș Neagu ca director al Teatrului Național și comentează reacția deplasată a lui Nicolae Manolescu la BBC, apoi a lui Liiceanu la Radio *Unipus*, cum că scriitorul ar fi nepotrivit pentru această funcție, la fel cum Marin Sorescu nu era potrivit pentru cea de Ministru al Culturii. Băran punctează, amuzat, la ideea lui Nicolae Manolescu – că Neagu „n-are nici o legătură cu această instituție, să se întoarcă la adevăratele sale unelte”: „noul director al Teatrului Național, în tradiția scriitoricească – director de teatre, a scris însă o piesă, *Echipa de zgomote*, pentru care a primit, în 1970, Premiul Uniunii Scriitorilor pentru dramaturgie, oferit de un juriu din care a făcut parte și... Nicolae Manolescu – din nou inconsecvența criticului”. □ Într-un articol, nesemnat (aparținând, probabil, lui Adrian Păunescu), este apărut *Escrocul de Sorescu*, cel gratulat astfel în presă, pentru că a numit un director general la „Cultura Națională”, pe Ion Văduva Poenaru, „un om care difuzase anterior... o carte a lui Sorescu”: „Escrocul de Sorescu? Da! Omul care și-a făcut întreaga lui carieră, scriitoricească, scriind, iar nu colportând, muncind, iar nu trâncănind, dăruindu-se culturii, iar nu compromițând-o, prin viața și opera lui. Escrocul de Sorescu, care, tot prin protecția d-lui Văduva Poenaru și prin «mituirea» d-nei Sorescu, a fost propus – nu de România! – acum doi ani pentru Premiul Nobel... Dacă ar avea să mituiască pe cineva, Marin Sorescu ar trebui să-și mituiască tatăl și mama. Și dacă nu e prea tare cuvântul, Marin Sorescu ar trebui să-l mituiască pe Dumnezeu, pentru tot ce i-a îngăduit acesta să realizeze în viața lui de escroc, care, în vreme ce atâția erau idioți, se înfrupta din dăruirea sa excepțională. Asta, da, escrocherie a lui Sorescu!”.

4 februarie

- În „Vremea”, nr. 354, apare, alături de fotografia lui Iosif Sava, următorul comentariu: „Un strălucit om de cultură, un om public, atacat din toate părțile, chiar și de ziarul nostru, dar un teleast ale cărui emisiuni rămân o dovadă că muzica, ea însăși, gândește și sintetizează”.
- În „Tinerama”, nr. 164, amintind rolurile de film care au fost de referință pentru cariera sa, adică pe Apostol Bologa din *Pădurea spânzuraților* și Tănase Scatiu după romanul omonim, de asemenea rolurile jucate în *D-ale Carnavalului* și *Balanța* (de Ion Băieșu), actorul Victor Rebengiuc se confesează: „Mă refer, la sfârșitul acestei enumerări, dar nu în ultimul rând, la

rolul lui Moromete... după romanul omonim al lui Marin Preda, pe care îi consider drept o încununare a carierei mele de actor de film. Am jucat acest rol cu o plăcere imensă, pentru că eu cred că această carte reprezintă cea mai reușită operă literară postbelică”. □ Număr de număr, „Tinerama”, mai exact între 4 februarie și 18 martie, publică în pagina doua anunțul: „A apărut numărul 1/1994 al publicației «Max Bănuș & Ion Cristoiu vă recomandă», în care 38 de edituri vă prezintă peste 150 de titluri de cărți pe care le puteți comanda la redacția noastră”, inițiativă creată ca alternativă la difuzarea de carte beletristică. Apărută pe fondul boomului editorial – în țară se tipăreau zilnic câteva zeci de cărți a căror „vizibilitate” era extrem de redusă – ea s-a dovedit, în cele din urmă, o afacere falimentară.

● În „Literatorul”, nr. 5, Marin Sorescu semnează editorialul *Eminescu și cartea lui*, în care, printre altele, arată: „Lucrând de mai mulți ani la o Bibliotecă de poezie românească, cercetând fiecare versificator, cât de modest, pentru a-i dedica un mic studiu, căci orice piatră dintr-un edificiu este importantă, am constatat cu surprindere un lucru: Autorul *Doinei* se putea naște mai devreme. Atmosfera era pregătită. După revoluția lui Tudor Vladimirescu mai ales, plutea în aer un eminescianism dens, însă fără nume, care nu aștepta decât o scânteie, un atom de noroc, logodna mistică dintre necesitate și întâmplare pentru a se întrupa. Opera lui, mi-am zis, este, într-un fel, un oftat de ușurare – acel oftat venit dintr-o așteptare rezolvată, dintr-un prea plin izbăvit” (textul aparține, probabil, lucrării sale de doctorat, *Insolitul ca energie creatoare*). □ Este inserat textul de felicitare *Nicolae Breban – 60*, însoțit de informația: „Revista noastră va publica în numărul viitor un interviu cu autorul *Îngerului de gips*”. □ Debutul prozatorului nouăzecist Cătălin Țârlea este salutat de Eugen Simion sub flatantul titlu *Aud enorm și văd... binișor*: „...publică acum povestirile lui scrise între anii 1987-1989, cum aflăm dintr-un *Avertisment*, plasat la începutul cărții. Avertisment, într-un fel inutil, pentru că, citindu-i povestirile, se vede limpede că au fost scrise în vremea când scriitorul român devenise expert în stilul esopic, parabolic, spunea una pentru a se înțelege alta, făcea cu ochiul cititorului și cititorul prevenit înțelegea ceea ce trebuia. Așa procedează și Cătălin Țârlea, dar cu moderație în privința nuanței esopice, fiind de felul lui un spirit realist, ironic, atent la gesturile oamenilor mărunți și, mai ales, foarte sensibil la modul în care ei vorbesc. Este, nu încapă vorbă, un auditiv și vine în continuarea unei tradiții mari în proza românească”. □ *Viața cărților* este ilustrată prin volumele aparținând lui Val Condurache (*La Belle époque*, Junimea, 1992), Sorin Titel (*Lunga călătorie a prizonierului*, Albatros, 1991) comentate de Lucian Chișu și Răzvan Voncu. □ Proza și versurile numărului aparțin lui Titus Popovici (*Iubiri ancilare*), Mircea Ioan Casimcea (*Domnul de rouă*), Slavco Almăjan și Petre Paulescu. □ Continuă, în serial, textele semnate de Paul Alexandru Georgescu (*Renașterea alegoriei II*) și Marian Popa, cu *Adâncul sens estetic al strungului în mers*,

IV. □ Despre G. Călinescu: preludiul *Cronicii optimistului* scrie Pavel Țugui, din perspectiva omului (activistului) implicat în transformările culturale ale acelor ani: „Acad. G. Călinescu ne-a primit, ca de obicei, în biroul său de lucru, cu aleasă amabilitate și fără nici o «introducere» a început să exprime opiniile sale despre colaborarea, – a subliniat «permanentă» – la «Contemporanul». În acea împrejurare am auzit pentru prima dată (fapt confirmat apoi de G. Ivașcu în ceea ce-l privea pe sine) că ar prefera «o rubrică» cu titlul: *Cronica optimistului*. Într-o dispoziție foarte bună, G. Călinescu «a reactualizat» aventurile sale gazetărești, îmboldindu-l mereu pe Ivașcu să-i confirme momente memorabile de la Iași, ca să nareze apoi colorat și cu mult haz scene picante, polemici «acerbe», confruntări și tipuri de gazetari, din vremea editării «Tribunei poporului» și, mai ales, a ziarului «Națiunea». □ „Literatorul” redă pasaje semnificative din două articole de presă apărute în prestigioasa publicație „Frankfurter Allgemeine Zeitung” despre turneele unor formații orchestrale și ale unor interpreți de mare valoare din România. Pe ultima pagină, Dan Grigorescu traduce un articol despre Robert Alan Butler, profesor la atelierele de creativitate din Universitatea MCNeese State University, Louisiana, care a primit premiul Pulitzer în 1993. Articolul este precedat de un scurt istoric al celebrelor premii și, mai ales, cu unele informații, nu lipsite de interes cititorului de azi, în ceea ce îl privește pe inițiatorul acestor premii.

● În „Dilema”, nr. 56, Mircea Vasilescu semnează un text intitulat ***Măi redacție:*** „Îmi închipui că ești tare tristă fără mine, așa că dă-mi voie, mai întâi, să-i transmit cele bune domnului director, și acum hai să-ți povestesc pe scurt cum ajunge Vasilescu la Roma pentru prima dată în viața lui. (...) Pe curând, Mircea Vasilescu – adjunct pe viață”. Finalul a stârnit câteva acide comentarii. □ „Dilema”, prin Bogdan Ghiu și Iaromira Popovici, îi interviează pe Magdalena Popescu-Bedrosian (director al editurii Cartea Românească) și pe Radu Boroianu, vicepreședinte PNL în următoarea chestiune Banii culturii și cultura societății; Modele, urgențe, propuneri. Dialogul este unul „încrucișat”, din care redăm câteva mostre: Magdalena Popescu-Bedrosian: „Elita creatoare nu pretinde să se îmbogățească, ci să supraviețuiască. Elita trăiește din alte meserii. Pe de altă parte, nu mi se pare moral un preț mediu al cărții de 2000 de lei, când salariul mediu real pe econ o mie este de 50-60.000 lei. Puterea de cumpărare reprezintă un raport. În Occident, dintr-un salariu mediu poți cumpăra 100 de cărți, la noi doar 25-30. Am luat-o și aici înaintea Occidentului”; Radu Boroianu: „Cultura nu se face în librării. Nivelul de consum al literaturii de calitate se judecă în biblioteci. Ministerul culturii a greșit, după '89, când n-a încercat să convingă Ministerul Finanțelor să bugeteze bibliotecile. Ele ar fi avut rolul să preia toată producția editorială”; Magdalena Popescu-Bedrosian: „Așadar, din nou statul și integral statul. În privința asta, librărie, bibliotecă, aș vrea să spun că pe lângă altele nu ne putem

schimba peste noapte toate obișnuințele. Prefer să am cartea mea, pe care să mi fac note, și s-o pot folosi de câte ori am nevoie de ea. E singura mea proprietate reală, dar de patru ani nu am bani să-mi cumpăr cărțile pe care mi le-aș dori. Și ca mine sunt atâția alții – profesori, studenți, elevi, principali consumatori de producție culturală. Dar aici este vorba, de fapt, despre un anumit tip de mentalitate, capabilă să riște, să investigheze și chiar să piardă pentru a produce noul față de care are curiozitate și răspundere. Mentalitatea aceasta există la noi dar preferăm s-o distrugem, în ideea că ea oricum va reapărea peste nu știu câți ani când societatea va fi suficient de bogată. Să ne întoarcem la stat. Constat că, la noi, capitalul privat, cultural sau necultural, nu poate interveni în sponsorizarea culturii pentru că nu are legislația sau competența necesare, deși are, mijloace financiare.”; Radu Boroianu: „Dacă societatea nu-și crește apetitul și valoarea culturală, acel produs nu se vinde. Sistemul pe care-l propui este unul fără ieșire. Dacă scriitorul nu e înglobat într-o parte a acestui interes cultural general, sistemul tău nu-și găsește rostul.”; Magdalena Popescu-Bedrosian: „Dar la noi există și apetit pentru valoarea culturală, și creatori de anvergură, ele și ei trebuie doar susținuți. În privința statului, care ar trebui, după câte văd, să preia totul, eu sunt mai puțin radicală. Cred că statul, a cărui intervenție în cultură a fost negată în ultimii patru ani, trebuie să intervină masiv în această fază de tranziție, până când cultura va ajunge să se susțină majoritar singură. Altfel, intelectualul, care nu are mijloace economice de a-și multiplica și difuza produsul, nici măcar în sfere limitate, va rămâne cu adevărat suspendat, iar opera lui – fără nici o șansă de a fi difuzată la nivel de masă în acel viitor despre care am vorbit atât”. Bogdan Ghiu: „Vă mulțumesc foarte mult pentru ardoarea dumneavoastră polemică și vă mai așteptăm și cu alte ocazii”. □ Mircea Iorgulescu, începe lungul serial consacrat lui Panait Istrati în Rusia: „De două ori este menționat numele lui Panait Istrati în *Cuvântul înviat*, cartea scriitorului rus Viktor Șentalinski, rezultată din cercetarea arhivelor literare ale KGB-ului, din ediția franceză: *La Parole Ressuscitée, dans les archives littéraires du KGB*, Edition Robert Laffont, Paris, 1993). O dată, numele lui Istrati apare într-un denunț. Denunțul este adresat lui Averbach, președintele Asociației pan-ruse scriitorilor proletari și de asemenea rudă apropiată a lui Henrik Iagoda, în acel timp șef al GPU-lui. Datat «2 ianuarie 1928», denunțul este semnat în transcripția franceză, «B. Illech», este probabil vorba de scriitorul ungar. Bella Illes”. □ Tita Chiper convorbește cu Radu Berceanu, anticar, pe tema *Cartea, stilul și banii*: „Trebuie să vă spun mai întâi ceva – mie mi s-a întâmplat după Revoluție, cam pe aproape de 70 de ani, un lucru tulburător: – mi-au revenit brusc toate cunoștințele pe care le-am învățat la drept comercial cu un mare profesor, Ionică Fițescu, prieten cu taică-meu, care era și el universitar. Ca la Proust (și nu-i o «referire livrescă», deloc) tot ceea ce a stat în mine latent, uitat și credeam că a fost siluit de comerțul socialist – a revenit proaspăt și normal.

Fantastic! Țasta e sentimentul meu de libertate după Revoluție; am devenit eu însumi, întreg nu-mi mai e frică, pot să fac ce-mi place, cumpăr și vând orice mi se pare interesant, fără nici o cenzură, dar cu conștiință și responsabilitate. Cui nu i-a fost frică atunci nu-i e frică nici astăzi și nu-i onest”.

● În „Contemporanul-Ideea europeană”, nr. 5, Aura Christi (**Text și pretext**) se ocupă de proza Norei Iuga din volumul *Săpunul lui Leopold Bloom* (CR, 1993): „Lumea Norei Iuga e alcătuită din oripilante coșmare ce-și trag – în marea lor majoritate – sevele din lecturi (să nu uităm de formațiunea germanică a autoarei), din experiențele proprii, dar și ale celor din jur. Asist, cu un ciudat de plăcut sentiment de complicitate, la mici și necesare lașități, trădări, injurii, nemaipomenite iubiri și crime imaginate într-o singurătate atroce, o singurătate kafkiană”. □ Octavian Saviany scrie despre o *Introducere în biognoseologie* (Paris, Kimé, 1993) a lui Denis Buican, savant și scriitor român stabilit la Paris. □ Și tot Saviany continuă dialogul cu Gheorghe Grigurcu, episodul 3, prilej pentru interviu de a reitiera vechi răni resentimentare, dar și fascinația pe care au exercitat-o Lucian Blaga și Tudor Arghezi, cu ocazia vizitei la Mărtișor. Un loc parate ocupă antipatia dintre Gheorghe Grigurcu și Alexandru Andrișoiu, din perioada când cei doi au...conviețuit la „Familia”. Pasaje similare se regăsesc în mai toate interviurile acordate generos de Gheorghe Grigurcu.

6 februarie

● „Adevărul literar și artistic”, nr. 203, publică fragmente din jurnalul lui Pericle Martinescu. □ C. Stănescu scrie despre *Un „latino-american” din Ferentari* (Albatros, 1993) altfel spus, o cronică la romanul lui Radu Aldulescu *Sonata pentru acordeon*. □ Cristian Popescu semnează prima parte a cronicii la Ion Mureșan, *Poemul care nu poate fi înțeles* (Editura Arhipieleag, Tg. Mureș, 1993); □ Versurile din acest număr poartă semnătura lui Ion Stratan.

7 februarie

● În „Ora”, nr. 382, Octavian Paler scrie despre *O carte ratată*, adică despre tentativa sa de a scrie o carte care trebuia să se cheme *Confesiunea unui păgân*, niciodată finalizată. □ Gheorghe Tomozei semnează textul *Brebannicus*: „Robust, stenic, marcat de un profund spirit de colegialitate, Breban nu s-a mulțumit ca atâția alții doar să-și etaleze «pohteles», ci a trudit ca un ocnaș, zidit în simplitate și singurătate spre a dură (doar el știe asta), nu «lucrările», ci *Lucrarea*, *Opera*”. □ Este anunțată încetarea din viață a lui Marin Bucur, istoric și critic literar, pentru o perioadă jurnalist la „Dreptatea”. ● În cunoscuta sa tabletă (de scriitor), Virgil Tănase scrie, în „Cronica română”, nr. 319, despre filmul *Cel mai iubit dintre pământeni*, al regizorului Șerban Marinescu, realizat după romanul omonim al lui Marin Preda: „....are meritul de a nu ne lăsa să credem că răspunderea morală ține exclusiv de

circumstanțele politice. Răutatea și prostia nu se isprăvesc prin vreo revoluție așa cum nici simțul dreptății și încrederea în bine nu sunt alterate de... infernale în care, uneori istoria ne aruncă cu mult dispreț pentru ceea ce este omenesc în noi. Refuzând să se lase prins în capcana explicațiilor sociologice refuzând să caute mecanismele istorico-politice care ne-au ținut timp de peste patruzeci de ani într-o continuă situație de criză, când adesea singura valoare morală era de a supraviețui, Șerban Marinescu ne pune în fața răspunderii noastre: la urma urmei, totul ar fi putut fi altminteri dacă oamenii ar fi fost altminteri. Ori oamenii nu sunt decât ceea ce sunt”.

8 februarie

● „Tineretul liber”, nr. 1166, Dan Stanca prezintă pe scurt două apariții editoriale: M. Eliade, *Jurnal II* (Humanitas, 1994) și Felix Aderca, *Orașe scufundate* (Dacia, 1994). □ Alte semnături, într-una din foarte puținele pagini de cultură al cotidianului „Tineretul liber”: Gabriela Hurezean, A. Bunescu Eftimie Nesfântu, Anca Florea, Olivia Știreanu Chirvasiu.

● „Cuvântul”, nr. 6, redă textul semnat de Carol Sebestyen, *Întrebările care nu s-au pus* și în care se arată că fostul magaziner al Uniunii Scriitorilor, Cornel Brahaș „furase documente din arhivele Uniunii și le dădea publicității după bunul său plac și micul său interes”. Ca o contrapondere la documentele aruncate opiniei publice de Brahaș, Carol Sebestyan arată: „spre finele anului trecut, ceața a început să se risipească. Jurnalele lui Mircea Zăciu și Livius Ciorcârlie oferă primele mărturii oneste și detaliate despre ce a fost”. □ În calitate de cronicar de carte, Andrei Zlătescu scrie despre volumul de versuri al lui Aurel Pantea, *Negru pe negru* (Ed. Arhipieleag, Tg. Mureș, 1993): „Poemul lui Pantea este halucinația kharismată a unui strigăt de moarte izbucnit simultan din o mie de guri. Dilema sa exemplară, cea a dedublării, sfârșește într-o lecție de virisecție lirică”. □ În aceeași pagină, Ioan Buduca semnează textul omagial Nicolae Breban, la 60 de ani: „Scriitorul Nicolae Breban face în continuare figură singulară printre colegii săi de breaslă. Nu a intrat în politică, precum Nicolae Manolescu, dar nici nu s-a declarat un apolitic programatic. Mizează totul pe literatură. Mai are de scris cel puțin un roman de talia celor care l-au impus definitiv printre marii romancieri; *Bunavestire, În absența stăpânilor*. Nu ar primi fără mari prudențe un portofoliu ministerial, deși vorbește curent germana și franceza și ar putea fi un ministru al culturii cel puțin charismatic, spre deosebire de Marin Sorescu, care vorbește limbile străine cu degetul arătător. Acest Marin Sorescu i-a propus acum o lună lui Dumitru Țepeneag un post ce urma să fie desființat: director al editurii Eminescu. Asemenea șmecherii oltenești nu-l caracterizează pe Nicolae Breban, un neamț, totuși, în privința relațiilor umane, un fin aristocrat al prieteniei literare. Dacă îl compari, strălucește. Dacă îl iei așa cum e, poate fi orbitor. Atenție la Nicolae Breban! Vine vremea când i se va oferi din nou

puterea tocmai fiindcă nu și-o mai dorește ori pentru că știe să aștepte acest moment cu demnitate”.

9 februarie

- Moare, la Paris, poetul Gherasim Luca.

- „România literară”, nr. 5, publică fragmente inedite din *Jurnalul* lui Florin Mugur („Nici urmă de minut fericit. Deși a fost o seară de exaltare. Trebuie să povestesc istoria Purcaru – Cristache – Tomozei – Păunescu, dar acum nu pot. Să observ doar cum s-a terminat ziua de 13, cea cu observații blânde. Ora 21, 30. Oboseală. Sună telefonul. «– Alo, Mugur. – Da, eu. O voce de om beat. – Purcaru la telefon. Sunt de serviciu la *Flacăra*. Trebuie să tai cinci rânduri și... Ca să nu spui că eu... Voi, jidanii...». Nu mi s-a mai spus «jidan» din 1944”). □ La rubrica sa de comentariu politic („Contrafort”), Mircea Mihăieș notează în legătură cu o vizită a lui Ion Iliescu la Timișoara: „De la asediul prințului de Savoia, la 1716, fosta cetate medievală n-a mai cunoscut o asemenea desfășurare de forțe războinice”. □ Despre *Buimăceala unei generații* scrie – la rubrica *Actualitatea* – Cristian Bădiliță: „La doi ani de la stingerea trupeză a lui Petre Țuțea, duhul său e mai prezent printre noi ca oricând. Declarându-se el însuși printr-un oximoron, «geniu idiot», calități contrarii ce nu pot uni sinergic decât prin paradigma sfântului (care prin *Kenoza*, recte idioțenie, se îndumnezeiește), Țuțea a proiectat în posteritatea sa două categorii de urmași: genii și idioți. Spun «a proiectat», fiindcă n-a mai apucat să-i formeze pe cei dintâi și nici să-i cearnă, ca neghina de grâu, pe cei din urmă. Așa că proaspăta generație '89 merge în pluton compact, deocamdată nu se știe unde, pe ce drum și în sens”. Autorul revine asupra oximoronului, arătând că „personajul consacrat al acelei perioade, Marin Munteanu, era elev al lui Petre Țuțea”, iar „înțeleptul se revărsa în istorie printr-un mesager, el însuși eludând-o de fapt”. Privitor la această generație, „care n-a asimilat nici religia nici, nici cultura”, Bădiliță arată: „Urmașii lui Țuțea sunt doar credincioși (unii) dar prea puțin savanți. Se plâng pe toate drumurile de semidoctism și inapetență culturală jignind cu orbire pe singurii oameni care știu ceva carte în țara asta”. În concluzie: „Ceea ce la Țuțea era numai rol, la urmașii săi a devenit funcție în sine. Urmașii săi au monopolizat funcția de idioți ai istoriei. (...) Atât timp cât posteritatea lui Țuțea (generația '89) va pluti în incultură și istorie misticoidă, nu vom scăpa de răul comunist. «Geniul idiot» veghează supărat peste noi”. □ Pe aceeași pagină, versuri de Vlaicu Bârna. □ *Actualitatea editorială* se ocupă de Dumitru Țepeneag (*Întoarcerea fiului la sânul mamei rătăcite*, Institutul european, 1993), Mircea Eliade, *Jurnal* (I-II, recenzat de Cristian Bădiliță), Adrian Alui Gheorghe, *Cântece de îngropat cei vii* (Panteon, 1993) și Ștefan Agopian cu *Însemnări din Sodoma* (Eminescu, 1993). Precizând că *Însemnări din Sodoma* a fost scris în perioada 1968-1977, recenzenta cărții, Ioana Pârvulescu, consemnează: „Ascuns după personajele sale, Artistul e pe moarte,

într-o lume gata oricând și cu orice mijloace să-și ucidă Creatorul. Dacă această idee salvează cartea – rămâne ca viitorii cititori să răspundă”. □ Despre topul literar inițiat de revista „Zburătorul” face câteva comentarii aceeași Ioana Pârvulescu, sub titlul *Tristețea unui top literar*: „Din păcate, prietenii și interesele literare se pot citi perfect printre rândurile acestei anchete. Ar fi imposibil și probabil fără rost ca un critic să comenteze opțiunile celor 60 de participanți la anchetă, (firește că unii fac alegeri valabile). Nici nu aș fi luat-o în discuție dacă ea nu a fi reprezentativă: impresia cuiva care a fost obligat să citească și „cele mai importante” și cele mai puțin importante cărți românești tipărite în 1993 este că asemenea anchete (la modă) nu numai că nu ajută prin nimic (re)așezarea valorilor în literatura română, ci sporesc confuzia. Este trist că nu se citește, însă se judecă și se dau verdicte. Putem să ne culcăm din nou liniștiți: «Pus-am temeiul culturii»,... □ În pagina destinată versurilor, Alex. Ștefănescu îi prezintă întreaga odisee a tânărului Mihail Gălățanu, care, după ce și-a publicat două volume de versuri, unul înainte de 1989, celălalt după, i-a încredințat criticului „o sacoșă plină de manuscrise”: „De selectat nu pot să selectez nimic, pentru că-mi place tot ce scrie Mihail Gălățanu. Nu mi-am pierdut spiritul critic, văd că textele sunt inegale ca valoare, dar și cele cu valoare minimă prezintă interes, aparținând (mă joc cu cuvintele) unei personalități”. □ Despre doi poeți bucovineni (Iulian Vesper și Mircea Streinul) universitarul sucevean Mircea A. Diaconu semnează textele *Mircea Streinul - reperele unei poetici moderne și Iulian Vesper – destin și poetică*.

● În „Meridian”, 523, 7/94, Augustin Buzura îi acordă lui Dumitru Mihail un interviu (prima parte apare pe 9 februarie), despre rolul și locul Fundației Cultural Române, „un domeniu în care nu-și au locul nechemați demagogii”.

● În „22”, nr. 6, Adrian Marino scrie despre *O noțiune perimată: „cultura oficială”*: „O consacrare «oficială» este totdeauna efemeră, contestabilă și până la urmă chiar compromițătoare. Funcționarii de la Ministerul Culturii, centrali și provinciali, să nu-și facă deci nici o iluzie că vor rămâne în cultura română, dacă ei nu au o operă proprie rezistentă. Pot să taie și să spânzure oricât și oricum! Soarta modeștilor birocrați culturali este de pe acum știută. Ei vor intra în nantul de unde au fost scoși printr-o simplă manevră politică. Mecanismul real al culturii ascultă de cu totul alte condiționări și legi. Nu de hotărâri guvernamentale...”.

10 februarie

● „Tribuna”, nr. 6, se deschide cu un articol semnat de Ion Vlad, *Spectacolul textului narativ*, o cronică la romanul lui Eugen Barbu *Ianus*, în care se exprima și regretul dispariției scriitorului: „La sfârșitul lecturii cititorul nu-și poate reprimă un regret: *Ianus* e o carte neîncheiată, din nefericire, și dispariția lui Eugen Barbu face ca părerile de rău să fie, de aceea, mai greu de formulat în comentariul critic propriu-zis. E drept că narațiunea este salvată la Eugen

Barbu de luxuria asociațiilor și a corespondențelor, de inventivitatea lexicală extraordinară, de inepuizabila plăcere a discursului bazat pe sugestia figurilor etc. Gustul pentru reprezentările largi și pentru spectacolul dezlănțuit chiar al privirii se amplifică începând cu *Intermezzo*, cel de-al treilea capitol al părții întâi, care inaugurează aventura călătoriilor. În parte sunt pseudo-jurnale de drum, iar încercare de a alcătui, în cadrul unei compoziții elaborate, este parțial paralizată de fragmentarismul accentuat al călătoriilor, pretext pentru proiectarea destinului protagonistului cărții: arhitectul traumatizat de experiențele lagărului de la capul Midia și de aventurile ulterioare, ipostaze ale revoltei și ale nesupunerii sale. Incontestabil, călătorul face dovada unui ochi perfect exersat, defel neutru, defel pasiv. Dar inconsistența epică este mult prea evidentă, iar clișeele (exoticul, culorile Guadalajarei, lumea invertiților parizieni sau a celor romani etc.) tind să substituie liniile, schițate, ale discursului epic propriu-zis”. □ Mihai Cimpoi îl prezintă pe Gheorghe Ciocoi, poet din republica Moldova, cu un ciclu de versuri închinat lui Eminescu: „Gheorghe Ciocoi și-a ales în ultimul timp o temă preferată pentru meditație: Eminescu. Nu e vorba, bineînțeles, de un simplu gest de pietate, de un omagiu precum sunt atâtea altele. La el e vorba de ceva mai mult: de o axare a tuturor trăirilor și reflecțiilor pe personalitatea lui Eminescu, în măsură să alimenteze inima și rațiunea cu o inepuizabilă substanță de «gânduri și de imagini». Autorul *Arborilor îndrăgostiți* purcede la o eminescianizare a universului său, trecând totul prin prisma farmecului pe care-l exercită marele poet. Este o atitudine simpatetică, de fuzionare deplină cu gândurile și simțirea lui, dar și o încercare mai serioasă de raportare la universul eminescian”. □ Titus Popovici își continuă peripeziile autobiografice sub titlul *Răsar zorii noi*.

● În continuarea interviului luat lui Augustin Buzura, din „Meridian” nr. 52, sunt menționate numele personalităților care și-au anunțat participarea la reuniunea *Românii în știința mondială*: Federico Mayor, Ellie Viessel, George Emil Palade, I. Corduneanu ș.a.

● Petre Stoica își deapănă amintirile cu și despre Nichita Stănescu în „Zig-Zag Magazin”, nr. 5. În acest episod, P.S. intră în teritoriul memorialistic mai vast, al cărții sale *Amintirile unui fost corector*, promițând să evoce și relația poetului cu A.E. Baconsky: „Un timp, înainte de a se fixa asupra formulei probată-n *Sensul iubirii*, în versurile lui Nichita se zbenguiau salamandre. A renunțat la ciudățeniile astea zoologice din proprie inițiativă, nemaiașteptând să i-o spun eu în calitate de intermediar. Mă întreb, în ce sertare se vor fi găsit poemele «momentului salamandre?» N-ar fi exclus ca Doina Ciurea să posede câteva din ele. Cât privește impresia lăsată de poezia sa, i-am transmis bunului meu amic numai cuvinte măgulitoare... Experiența m-a învățat cât de greu se plătește sin sinceritatea în atari situații. Privitor la apariția lui Nichita și a grupului nostru în paginile «Stelei», ca și intrarea în casa lui Baconsky, după ce «rebelul» fusese silit să ajungă bucureștean, un bob zăbavă...”.

11 februarie

● „Literatorul”, nr. 6, îi consacră un grupaj prozatorului Nicolae Breban. Pagina întâi se deschide cu un text mai vechi (1982) al lui Marin Sorescu (*0 proză care cere timp*: „Țin minte și acum acest prim șoc al întâlnirii cu o proză la care, sincer, nu mă așteptam; o proză aproape lirică. Și un lirism aproape filosofic. Apoi, personajele sale, având timp, chiar atâta timp, sunt prin forța lucrurilor, meditative, au idei, sunt ideologice, se răsucesc într-o plasă de teorii până înțepenesc. (...) Breban nu este un misogin, dimpotrivă. Lui îi datorăm unele din cele mai frumoase, dantelate, profund umane, subtile pagini care s-au scris în ultima vreme despre haloul misterios ce înconjoară, zice-se, sufletul femeii. Adevărate poeme în proză”). □ În cadrul aceluiași „capitol aniversar” scriu despre Nicolae Breban următorii: *Gheorghe Tomozei*: „Partitura autorului se execută după un ritual previzibil: la început, capacul pianului (forte) sare singur din copci, apoi teribile sonuri sunt rostogolite pe claviatura fragilă (fildes atins cu gheara) până ce întreaga lui alcătuire se fărâmă fastuos; apoi monstrul lucios (Bechstein) e dislocat mădular cu mădular de nu mai rămâne decât muzica. Cam astfel își execută partiturile prietenul nostru Nicolae Breban. Acum când împlinește șaizeci de ani ca și în de îndepărtata-i tinerețe”; *Constantin Abăluță*: „Adresarea multiplă, holografică, a textului brebanian (proză, teatru, eseu ori editorial și, last but not least, poem) este, paradoxal, o consecință a interiorității bănuite care se dispensează de orice auditoriu, care își ajunge sieși; de aceea întregul, acoladă subtilă a părților componente, are coerența lirismului dramatic; de aceea miezul lăuntric se sparge în așchii de personaje și personajele poartă cu ele, mai mult sau mai puțin conștiente teribila investitură”; *Ion Drăgănoiu*: „Epoca de tranziție a lui Nicolae Breban – produs al generației '60, generația care înseamnă Matei Călinescu, Mircea Ivănescu, Nichita Stănescu, Grigore Hagiu, Cezar Baltag – ne poate spune încă multe. Să nu uităm cu ușurință că Breban a fost – alături de autorul unor romane consacrate cu o remarcabilă artă a contrapunctului – un membru marcant al PCR, un om avid de putere pe care n-o putea stăpâni, un eminent redactor șef al «României literare» în cea mai bună epocă a acestei publicații”. □ Din interviul acordat de Nicolae Breban lui Ion Cocora, însoțit de o panoplie de imagini fotografice realizate (în timp) de Vasile Blendea, se desprind câteva pasaje: „– *Apropo de scriitorii din exil. Într-un interviu, publicat recent de «România literară», dl. Bujor Nedelcovici își exprima, între altele, mâhnirea în legătură cu faptul că «puterea de decizie a Ministerului Culturii condus de dl. Andrei Pleșu» nu a avut aceeași atitudine și față de scriitorii români din occident pe care a avut-o față de regizori. Pe regizori i-a chemat în țară, pe scriitori nu. Oare dacă i-ar fi chemat ar fi venit? Ar fi fost ei acum alături de noi să se tânguie pe ruinele uniunii scriitorilor?! – Cred că problema nu e pusă corect. Când aparții unei culturi, când ți-ai zidiat trupul ideilor și adeseori trupul fizic într-o literatură, când țara ta scapă, după o jumătate de secol de*

traversare a deșertului, de închisoare socială, libertatea, o libertate care nu e decât o formă goală dacă nu se umple cu idealuri, cu alte trupuri, cu alte credințe și munci, e aproape ridicol, dacă nu și grotesc, să aștepti o invitație. Pe mine nimeni nu m-a invitat să mă întorc în țară. Goma și alții au așteptat însă invitația. Dacă aș fi condus Uniunea Scriitorilor i-aș fi invitat pe toți și le-aș fi oferit condiții pentru ca fiecare să arate ceea ce poate. Mi se pare o greșală că lui Ion Negoitescu, Dumnezeu să-l ierte, nu i s-a propus să conducă o revistă din multele înființate după revoluție./ (...) – *Vezi «căderea liberă» a Uniunii Scriitorilor ca pe un fenomen natural (instituția în discuție fiind incompatibilă cu societate spre care se îndreaptă) sau ca pe o urmare a unor deficiențe organizatorice?/* – Și una și alta. Uniunea Scriitorilor este o fosilă a sistemului sovietic. În mod paradoxal, noi, în anii '60, am făcut din această fosilă aproape un sindicat. În 1968, la singura conferință liberă în timp de șaizeci de ani, la care au participat toți membrii, am dat la o parte pe mulți dintre impostorii care o conduceau și am instalat prin vot liber, secret, o conducere formală, în mare, de valori de primă importanță, capabile să sprijine literatura autentică și breasla scriitoricească. Această instituție e moștenită totuși de la Uniunea Sovietică și în esența ei e falsă. Are o structură eterogenă, adună laolaltă oameni de diverse categorii și concepții, mulți fără talent. În țările din Estul Europei, căci trebui tot timpul să ne comparăm cu ceea ce se întâmplă la vecinii noștri întrucât aparținem aceleiași zone geografice și istorice, Uniunile de acest tip s-au dizolvat. Probabil că se va dizolva și la noi. În același timp nu exclud posibilitatea ca Uniunea Scriitorilor ar fi putut să aibă o altă soartă, un alt prestigiu, o altă eficiență, dacă nu s-ar fi făcut greșeli grave din partea conducerii. Acum e moda să se arunce cu piatra în Mircea Dinescu, uitându-se că în urmă cu patru ani el era obiectul unei adulații excesive. Nu Mircea Dinescu este vinovat de falimentul uniunii, ci întreg Comitetul Director. Nu s-a știut să se administreze fondurile, să se susțină revistele literare. Este penibil că prima revistă literară a țării, pe care eu am sacrificat-o în 1971, dar în lupta contra dictaturii, să aparțină la două grupări politice. Nimeni nu poate să creadă că «România literară» poate să fie obiectivă față de Partidul național Țărănesc și față de Partidul Alianței civice. Dacă vrea să-și păstreze prestigiul, «România literară» ar trebui să fie peste clanuri, peste prejudecăți politice, religioase și de alt tip. Nu e morală să uităm că sub dictatură revistele literare au susținut, timp de zece-cincisprezece ani, nu numai cultura adevărată, dar și ființa națională. E jalnic că Uniunea Scriitorilor nu mai reușește să le păstreze, că nu luptă să împiedice dispariția lor./ – *Nicolae Breban, nu-ți este teamă că vei fi acuzat că ai «urcat» pe baricada puterii?/* – Nu! Eu nu apăr regimul Iliescu și nici un alt fel de regim. Pe mine m-a interesat și mă interesează în profunzime cultura română, destinul ei. Dar nu pot să nu fiu cuprins de amărăciune când văd că o parte a emigrației românești boicotează cultura română la Paris. Că boicotează centrul cultural

Român în momentul când scriitori de frunte francezi vin acolo. Că boicotează aparițiile românești la Paris și incită pe unii scriitori și jurnaliști francezi să scrie împotriva unor scriitori români numai pentru că nu fac parte dintr-un anumit grup. Că pune personalități ale vieții pariziene să dea telefoane la edituri ca să contracareze tipărirea unor cărți, tot pentru că autorii nu le convin. Nu pot să nu fiu cuprins de amărăciune, de indignare, când văd că în țară încă odată cultura trebuie să spele rufele murdare ale politicii. E adevărat că scriitorii români arată ceea ce au arătat totdeauna: o lipsă de solidaritate marcantă. Mai ales vârfurile scriitorilor români. Dintre aceștia nu puțini sunt antrenați în lupte politice. Apar puncte de vedere în critică, o demonstrează însuși Nicolae Manolescu, care depind direct de amicitia sau inamicitia cu propriu grup politic. Ceea ce e o pierdere nu numai pentru Nicolae Manolescu, de pildă, ci pentru întreaga critică și literatură română. Publicul constată din nou că suntem sub sarcina ce ar trebui să ne revină în constituirea unei Româнии noi, democrate, libere. (...) / – În *«Contemporanul – ideea europeană»*, revista pe care o conduci, au fost puși la colț o serie de scriitori de primă importanță. Îmi vin în minte Arghezi, Marin Preda, Nichita Stănescu dintre cei care nu mai sunt în viață, iar dintre cei din imediata noastră apropiere: Sorescu, Eugen Simion, D.R. Popescu, Adrian Păunescu... Cât de vinovat se consideră de articolele despre acești scriitori directorul Nicolae Breban? / – Nu pot să fiu vinovat că am dat libertate de expresie unui critic român de astăzi. Am oferit o rubrică lui Grigurcu, el e autorul articolelor la care te referi. așa cum am oferit și altora, așa cum am oferit și acum douăzeci de ani în «România literară». Am avut totdeauna deontologia să dau totală libertate celui căruia i-am încredințat o rubrică. Grigurcu este unul dintre puținii critici care fac critică la zi, care se exprimă la un înalt nivel și are judecăți de valoare pertinente. Desigur, nu cu toate judecățile lui de valoare sunt de acord. El nu-l consideră pe Nichita Stănescu un mare poet, ci pe Mugur. El are alte opinii în legătură cu alți autori. Totuși, atacurile lui critice sunt diferențiate. Niciodată nu a negat valoarea operelor lui Preda, ci a vorbit de moralitatea omului Preda. O temă pe care eu însumi am fost, pe drept sau pe nedrept, atacat douăzeci de ani de foarte mulți critici, fără ca forța operei mele să scadă... Dar, oricum, eu regret unele atacuri excesive la adresa lui Simion și a lui Preda. De altfel, Grigurcu nu face parte din grupul meu literar. Dimpotrivă, face parte din grupul inamicilor mei de ultimă oră. Cei care mi-au făcut greutăți la Paris, am să o spun odată în detaliu, și prin mine și romanului românesc, atât cât îl reprezintă eu. Grupul a pus în mișcare oameni ca Mircea Iorgulescu, Bujor Nedelcovici, Dorin Tudoran etc. În ceea ce-l privește pe Grigurcu, fără să intervin în opțiunile sale, în critica sa, când am constatat, la un moment dat, că atacurile la adresa lui Simion, Preda, Sorescu pierd măsura, transformându-se într-o campanie dezonorantă pentru întreg câmpul scriitoricesc, i-am propus să-și schimbe caracterul rubricii, să publice eseu sau eventual o istorie a

literaturii române contemporane”. □ Sub semnătura „Diacului tomnatic și alumn”, apare scurtul text *Toni nu fi tristă*, prilejuit de reacția lui Mihai Zamfir [din «România literară» nr. 3/1994]: „...un mare erudit, Mihai Zamfir, se minunează cum de-a dat juriul din Stockholm tocmai peste Toni Morisson, de i-a pus în brațe pâleașca premiului Nobel. După ce anunță cu seninătate și justificată mândrie faptul că nu a citit absolut nimic din ce a scris respectiva Morisson, ba mai mult chiar, nu are de gând s-o facă vreodată, ajunge la o firească și limpede concluzie, cum că producțiile literare ale scriitoarei nu pot fi decât minore. Mai ales că «e complet necunoscută». Desigur, faptul că Toni Morisson a mai pus gheara pe alte câteva prestigioase premii (cum ar fi premiul Asociației Criticilor literari din SUA, 1978) n-are nici o importanță, din moment ce nu e vecină de palier cu domnul Zamfir. Totuși, dacă s-ar fi nimerit ca faimosului Zamfir să-i pice o carte de-a ei în mână acum vreo zece ani, poate că ar fi catadicsit s-o citească, dar «atribuirea invidiatului premiu mi-a îndepărtat-o pe romancieră în mod definitiv». Dragă Toni, asta-i situația! Te-ai lăcomit la Nobel și l-ai pierdut de posibil cititor pe Mihai Zamfir! Acuma, sigur, nu e cazul să te sinucizi, viața e încă frumoasă...”. □ Eugen Simion semnează textul *Exhibiționist și sartrian*, cronica la *Un român la Paris* (Dacia, 1993) de Dumitru Țepeneag: „Impresia finală e că *Un român la Paris* este, realmente, un jurnal autentic de scriitor, un document de existență și o fișă de temperatură morală... Jurnalul este opera unui scriitor decis, repet, să se bată pentru himera libertății și să-și impună opera într-o cultură blazată. D. Țepeneag este de o sinceritate incomodă și, disprețuind teoria autenticității în proză, stârnește prin a scrie o substanțială priză confesivă, bazată pe tocmai, pe autenticitate, lipsă de stil; literar, cruzime analitică, portrete sumare și «rele», execuții reci și rapide”. □ La rubrica *Viața cărților*, Mircea Popa scrie despre Nicolae Iorga, *Scrisori către Catinca* (Minerva, 1991) intitulat *Mașina de vise*. □ Valeriu Cristea consemnează apariția editorială a celui de-al patrulea volum din Ion Druță, *Scrieri* (Chișinău, 1990), din al cărui conținut, atrag atenția cele peste o sută de pagini de publicistică. Valeriu Cristea, se oprește, între altele, asupra textului *Cine a stins lumina în România*: „Îl citim astăzi cu un fel de nostalgie. L-am ascultat la radio *Europa liberă*, în ajunul revoluției din decembrie, când ne era nespus de greu dar când speranțele ne erau uriașe. Aflăm acum că textul a fost scris la Roma în 30 noiembrie 1989. În preajma revoluției, cum s-ar spune. Remarcabil în *Cine a stins lumina în România* mi se pare faptul că autorul nu ezită să tragă la răspundere și victimele, vinovate de a fi abuzat de compromisuri, de a le fi prelungit primejdios de mult, până la pragul somnului celui de moarte”.

● Cu fragmente dintr-un *Român la Paris* de D. Țepeneag se deschide „Contemporanul-Ideea europeană”, nr. 6. □ Gheorghe Grigurcu aduce cu el și pe Alceste, scriind de această dată despre Mircea Petean, sub titlul *Dramatismul*

„*modestiei*”. □ Proză „veche”, din anii ’82-’83, propune Constantin Abăluță în formatul a trei povestiri.

● În numărul 6 din „România Mare” este reprodusă intervenția lui Ștefan Cazimir – deputat PDSR – din Camera Deputaților, 3 februarie 1994, sub titlul *Ne pomenește un om de spirit*: „Da, este un răspuns la Comunicatul Academiei Române cum că, începând cu 1 ianuarie 1994, toate publicațiile ar trebui să se conformeze schimbărilor ortografice *«pronunțate»* la 17 februarie 1993: Comunicatul Academiei Române confundă noțiunea de competență într-un anumit domeniu, în cazul nostru ortografia, cu dreptul de a legifera în domeniul respectiv. Să precizăm, deci, că normele ortografice din 1880, 1904, 1932 și 1953 au fost puse în aplicare prin decret regal sau prin decizii ale puterii executive. Pentru ca schimbările ortografice propuse de Academia Română la 17 februarie 1993 să devină obligatorii este nevoie de o hotărâre a Guvernului, pe care nu o pot substitui diverse înștiințări sau adrese lipsite de orice efect practic, în afară de acela al discreditării emițătorului. Dovada – un număr însemnat de publicații – «Evenimentul Zilei», «Expres Magazin», «Politica», «România Literară», «Dilema», «Cuvântul», «22» și altele continuă a folosi ortografia consacrată, adică pe *î din i* și pe *sînt*”.

● Șt. Aug. Doinaș semnează, în „Dilema”, nr. 57, articolul intitulat *De la Mitică la Hopa Mitică*: „Nici unul din actualii Mitică ai epocii noastre „de tranziție” n-ar fi în stare să recunoască evidența că, scriind ceea ce a scris, G. Călinescu a sugerat, indirect, ideea mitului Mitică. Mitică e un adevărat prototip românesc, el este o matrice spirituală specifică nouă, capabilă să genereze, la infinit, pentru fiecare generație și pentru orice moment al Istoriei noastre, numeroase exemplare, toate la fel de autentice, de Mitică. Mitul Mitică este xerox-ul nostru național.” □ Întregul număr este consacrat mitului și miticului. Gh. Ceaușescu scrie despre *Mituri literare și mituri politice*. □ Sub titlul *Arpagic și Mașina Diavolului*, Mariana Codruț arată: „Să nu uităm importanța solidarității și loialității – doar e o luptă pentru putere! – pe care e obligat să și le asume unsul. Că este așa, o dovedește câte o poveste cu disidenți. Se întâmplă ca vreun motan Arpagic, mai rebel și mai orgolios, să uite ce-i datorează maestrului și să dea semne de independență. La primul semn poate fi atenționat cu o glumă, la al doilea mustrat părintește, la al treilea urmând excomunicarea. Ce variante are cel căzut din grații: să se întoarcă spășit sub steag, să fie preluat de alt lider, rival, sau, dacă e destul de puternic, de cunoscut, să treacă el însuși la a fabrica zei. Dacă optează pentru una din ultimele două variante, curând aflăm că «Arpagic e terminat» sau asupra numelui lui coboară tăcerea. Mai mult nici nu trebuie și nici n-ar fi credibil. Cum s-o întoarcă maestrul, dintr-o dată, la 180° când ani de zile a spus că «Arpagic e de excepție, autentic, original»? Și chiar dacă încearcă, manevra nu va fi ușoară: numele acestuia a intrat deja în circulație și ar trebui alți ani buni pentru a implanta în subconștientul mulțimii formula inversă («Arpagic e slab,

e prăfuit, e o făcătură»), pentru a nu mai vorbi de riscul punerii la îndoială a puterii de judecată a Creatorului de mituri”.

12 februarie

● La rubrica sa, *Oracol*, din „Ora”, nr. 387, Gheorghe Tomozei anunță: *A murit Casa scriitorilor*. În text sunt relatate, în amănunt, înțelegerile dintre conducerea Uniunii Scriitorilor cu firma engleză *Cosmopolitan Ltd*, în privința exploatarei în comun „(dar nu juma-juma) a unui... ați ghicit, club-cazino”. Gheorghe Tomozei adaugă: „«Cosmopoliții» promet 80 de sufertașe cu mâncare pentru scriitorii pensionari alungați din cantina lor. (Biblioteca a fost desființată după Revoluție. La ce le-or folosi scriitorilor o bibliotecă?) Tot noii patroni ar repera imobilul. Se dă cifra: cu un milion de lei («restaurare istorică», zice «Ora»). Motivul – dincolo de beneficiul financiar, adică avantajul celor de la *Cosmopolitan Ltd* – este, și el, dezvăluit: „Eu am avut privilegiul de a vorbi cu cel ce-i reprezintă pe «cosmopoliți», un foarte simpatic cetățean al statului Israel (orișicând al României) care s-a arătat încântat să ajute și să fie... ajutat. Fiindcă acest cazino n-ar exista pentru băștinași, ci doar pentru «echipa» înrăiților întru ruletă ce au bani dar sunt – grație unor rele purtări – persoane *non grata* (sic!) în marile cazinouri europene. Arabi, mai ales. Aceștia ar veni sâmbătă cu avionul, ar fi cules de la aeroport și duși direct la Monteoru (unde Sadoveanu..., unde Argezi..., unde Nichita) spre a arăta ce pot mușchii lor”.

13 februarie

● C. Stănescu recenzează, în „Adevărul literar și artistic”, nr. 204, volumul de proză scurtă a lui Cătălin Țârlea, *Povestiri cu pensionari* (FCR, 1993): „O carte transcrisă de pe banda de magnetofon pare *Povestiri cu pensionari* de Cătălin Țârlea”.

14 februarie

● În „Ora”, nr. 388, Octavian Paler îi acordă Mariei Bogdan un interviu despre apariția, în curând, a cărții sale *Don Quijote din Est*: „– Domnule Octavian Paler, e posibil un transfer de identitate a scriitorului către personajul Don Quijote?! – E vorba de un transfer invers. Don Quijote reprezintă pentru mine un fel de rudă spirituală. M-am considerat, încă din tinerețe, un soi de emul al lui. N-am reușit să-i semăn dar asta nu-nseamnă că-l iubesc mai puțin. Ar trebui să mă refer, ca să vă răspund, la experiența mea sufletească din acești ani, o experiență care n-a fost deloc simplă. Deoarece nu-i ușor să descoperi, așa cum am descoperit eu, că există ceva mai rău decât singurătatea și anume, golul de dincolo de singurătate. Că înțelepciunea e o idee falsă deoarece nu reținerile, prudențele, într-un cuvânt măsura, ne pot ajuta să fim întregi, să ne dăm adevărata măsură, ci «lipsa de măsură», capacitatea de a iubi, de a crede

și de a îndrăzni «fără măsură» sau «nebunește», dacă vrei. (...) În lupta lui Don Quijote cu morile de vânt nu există eșec, pentru că el nu depinde decât de puterea sa de a-și continua aventura, de a iubi, de a crede. Iată de ce, la un moment dat, mi-am adus aminte de vechea mea pasiune pentru Don Quijote și am încercat să învăț ceva din lecția acestui, să-i zic mentor, aproape, al meu./ - *Lecția include, cumva, și morile de vânt ale lui Octavian Paler?* / - Aș zice că principalele mele mori de vânt stau în iluzia că mă pot bate cu ele, asemenea lui Don Quijote./ - *Un Don Quijote pe care-l transferați în Est. De ce?* / - Eu unul cred că, în Occident, Don Quijote a murit. Poate, inclusiv în Spania. Lumea occidentală e mult prea practică, prea pragmatică, prea obsedată de mitul reușitei pentru a se mai preocupa de indivizi care se bat cu morile de vânt. La noi, în Est, în ultima jumătate de veac, oamenii au avut o mai mare nevoie de iluzii, din pricina dizgrațiilor istorice prin care am trecut. Tocmai de aceea, am asistat la acest paradox. În timp ce est-europenii fugeau, și fug în continuare, cu soarele în spate spre Vest. Don Quijote e singurul «nebun» care a făcut drumul invers. A venit aici, singur, într-o altă versiune. Nemaifiind cel știut de la Cervantes, ci practic, un Don Quijote nou, un oponent, care s-a bătut cu morile de vânt, refuzând să spună ceea ce i se cerea să spună, trăind în lumea iluziilor lui și crezând în ele. Ce să spun despre iluziile noastre? Vă amintesc ce scria despre *Infernului* lui Dante: «Lăsați orice speranță voi care intrați». Nu scria, și accentuez acest lucru în cartea mea, «Lăsați orice iluzii». Fără iluzii e mai greu de trăit decât fără speranță./ - *Domnule Octavian Paler, ce vă deosebește de Don Quijote?* / - Vedeți, eu sunt o ființă ambiguă în felul meu, poate, un retrograd. N-am putut să fiu nici solitar pe deplin și nici un om sociabil. Am trăit totdeauna într-un fel, la răspântie. (...) Mi-am scris cartea în singurătate, dar am scris-o cu o foarte melancolică și puternică nostalgie a solidarității. (...)/ - Cartea acoperă o zonă literară anume? / - (...) Cartea e un lung monolog de aproape 400 de pagini întretăiat de dialoguri care sunt niște polemici ale mele cu un fost coleg de-al meu, emigrat în Occident. Personajul e jumătate real, jumătate fictiv. Există în carte și unele intruziuni autobiografice cu părți de jurnal, ca și epistole trimise acestui personaj care se cheamă Andrei. Polemicile sunt destul de aspre zic eu, între noi și emigrație, între emigrație și noi”. □ Gheorghe Tomozei semnează articolul *Vești din războiul statuilor*: „A trecut neobservată (poate e mai bine așa) răfuiala unor bucureșteni cu statuile «scriitorilor comuniști din parcul Herăstrău». Citez: «Noaptea trecută 13.12.1993 – în jurul orei 2,30 un grup de șase persoane necunoscute au distrus șase busturi în Parcul Herăstrău, cele ale lui Maxim Gorki, Julius Fucik, Tolstoi, Maria Koski, D. Th. Neculuță și Ioan Păun Pincio». Omul și bustul. De bustibus”.

● „Fețele culturii”, nr. 502, revine cu un interviu luat lui Nicolae Breban: *La ceas aniversar. Pe urmele unei demisii uitate*. Se face referire la amănuntul că Augustin Frățilă și Traian T. Coșovei fuseseră obligați să-și dea demisia de la

„Contemporanul-Ideea europeană”, publicație condusă de Nicolae Breban. Redăm din interviu: „— *A existat vreun pact, la întoarcerea în țară, vreun «pact» între dumneavoastră și Putere, de genul: eu nu fac zgomot, iar voi nu-mi blocați cărțile?!* – Nu, nici gând. Nimănui nu-i venea să creadă că m-am întors, a fost o premieră absolută, după ce Securitatea lansase deja zvonul că am fugit și apoi și alte zvonuri printre care și acesta despre care vorbim; după mine, Goma a făcut și el acest lucru, a stat un an în străinătate și s-a întors. Goma a făcut și ceva în plus: a vorbit la Europa liberă. Eu nu am vorbit niciodată, tocmai pentru a nu-mi periclita reîntoarcerea în țară, legătura cu cultura română; n-am vrut nici o clipă să fiu scos din cultura română. Această precauție mă puneă însă în dezavantaj și acasă și în străinătate. Era vorba, de fapt despre abilitatea lui Ceaușescu, care până în ultimii ani era foarte preocupat de imaginea sa, astfel că România era țara cu cei mai puțini deținuți politici 7-800 de deținuți față de Tito care avea peste două mii, după o statistică din «Spiegel», din anii '80! Iată de ce n-am fost închis. Însă când m-am întors, 19/20 aprilie 1972, într-o viteză enormă pentru a-i surprinde – și într-adevăr, la câteva ore după trecerea prin Lugoj s-au prezentat niște tovarăși de la Securitate – m-am dus direct la Mogoșoia unde erau mulți scriitori, ca să se știe că am sosit; îmi era teamă că voi fi interceptat pe drum. Apoi la Uniunea Scriitorilor au venit mulți să mă vadă. Iată cum a fost posibilă o excludere, cum au mai fost și altele și asta deoarece noi scriitorii în primul rând nu respectam propriul nostru statut ajungând astfel o jucărie în mâna partidului. Am insistat totuși rugându-l pe Matei să-mi spună de ce, măcar prietenii mei din Birou n-au întrebat care ar fi motivul pentru care Breban trebuie exclus; mi-a răspuns că toată lumea știa de declarațiile mele la Paris și München. «Bine, i-am spus, dar eu am făcut declarații împotriva tezelor politice, nu împotriva culturii sau a Uniunii scriitorilor!»/ – *Unde au apărut aceste declarații ale dumneavoastră?!* – Au apărut în «Le Monde», în «Quinzaine littéraire» și în Germania... Deci, îi spuneam lui Matei că eu nu greșisem față de literatura română, dimpotrivă, încercam să ofer o armă împotriva dictaturii culturale care începea. «Ei, zice Matei, mie nu-mi păsa, oricum peste un am fugit și eu!» Deci colegii mei nu s-au identificat cu mine, cu poziția mea; nu suportau nici măcar să aduc vorba despre cele întâmplate în 1971 și, în cele din urmă, am cedat și eu, m-am retras în scrisul meu, spre mirarea ulterioară a lui Goma sau a Monicăi Lovinescu, care s-au întrebat de ce n-am continuat lupta politică. De altfel și în '72, când m-am reîntors în țară Manolescu n-a reacționat în nici un fel, m-a ocolit, între noi intervenise deja o răceală al cărei izvor nu-l cunosc... dar, mă opresc aici. În ce privește a doua reîntoarcere, cea din 1990, probabil că am incomodat pe unii de aici cu venirea mea, poate am enervat pe alții din diaspora care nu au venit; alături de Mihai Ursachi suntem singurii scriitori care ne-am întors în țară. Apoi, nici nu am intrat imediat în jocul opoziției, deși eram în principiu de acord cu ei, dar eu

sunt un om greoi, iau atitudini mai cumpănite, lipsisem o vreme din țară situația era extrem de nou... A!, că eram împotriva comunismului, o arătasem cu douăzeci de ani înainte deja. Poziția mea politică era deci, clară, lucru pe care l-am exprimat și în nenumăratele editoriale din «Contemporanul». Credeam că acum, mai ales, avem nevoie în instituțiile democrației de oameni care și-au câștigat un prestigiu incontestabil, construit cu greutate și trebuie să rămână fiecare în zona în care ni se recunoaște acest prestigiu». □ Din *Poiana lui Iocan*, având în față „Dilema”, Cocoșilă sesizează entuziasmul lui Mircea Vasilescu, aflat în vizită la Roma: „N-am scos bine căruța din ceea ce spuneau și am dat în scrisoarea trimisă redacției, de la Roma, de Mircea Vasilescu «adjunct pe viață», cum își zice el (Doamne ferește! – cum am zice noi) «Adjunctul pe...» (Doamne ferește!) zice că: «Singurul lucru demn de menționat e că în avion se mai afla și Miss Piranda (sau cel puțin așa bănuiesc eu judecând după puținătatea hainelor de pe dânsa...). (...) Mi-am zis că m-am ajuns bombănelile lui Ștefci; dar când totuși am pășit pe caldarâmul roman mi-am dat seama că n-are cum să fie Ștefci». Deci nu era ea, deși «judecând după puținătatea...», adjunctului pe viața celorlalți redactori i s-a părut a fi Confuzia nu pleacă, desigur, de la puținătatea hainelor, ci a criteriilor. Căci judecând după puținătatea oamenilor de cultură care ajung cu avionul de la București la Roma, s-ar putea crede că cetatea eternă e un oraș din lumea a treia. Dar «n-avea cum să fie Ștefci». Semn că are gusturi... rafinate”. Mai departe, Cocoșilă îi admiră pe Andrei Pleșu, Magdalena Bedrosian, Alice Georgescu și Radu Cosașu: „Când am ajuns la articolul *Sindromul drobului de sare* semnat de Andrei Pleșu (articolul, nu «sindromul»), mi-am zis că merita să-mi fărâm căruța prin toate hârtoapele celorlalți, numai pentru a-l citi. E unul dintre aceste texte, rare, care fac cât aproape toate editorialele, dezbaterile, simpozioanele, pamfletele și atitudinile din presa românească pe un an. Echilibru, luciditate, independență de gândire, verbiage tăios dar de mare eleganță și, mai ales, idee. Și ar mai fi, în «Dilema», locuri prin care se poate trece fără ca scăderile de nivel să-ți hurducăie gândirea și plăcerea de a gusta cuvântul frumos și bine rostit. Articolele și atitudinile Magdalenei Popescu Bedrosian, Alice Georgescu sau Radu Cosașu arată că un «lot» cultural, oricât de mic și de năpăstuit de climă, are șanse să rodească dacă oamenii care-l cultivă sunt pricepuți și devotați menirii lor”.

● În „Cronica română”, nr. 325, sub titlul *Europa, Europa*, Virgil Tănase comentează cartea fostului ministru francez al afacerilor europene, Elisabeth Guigou, *Pour les Européens* (1984).

15 februarie

● „Cuvântul”, nr. 7, găzduiește cronică de carte semnată de Carol Sebestyen la *Don Quijote în Est* de Octavian Paler: „Ce este, de fapt, *Don Quijote în est*? Literatură, memorialistică sau politică, sau toate la un loc. O distincție trebuie

facută. Octavian Paler, să ne amintim, a fost primul care a sesizat, în presă, adevărata natură a regimului Iliescu”. □ Nemulțumit de tratamentul critic la care a fost supusă cartea sa (recenzată de Ioana Pârvulescu în „România literară”, fără să precizeze în ce număr, Ștefan Agopian îi reproșează acesteia: „Fostă prozatoare începătoare, domnișoarei Pârvulescu îi pute cartea mea... Tânăra cronicăreasă se străduiește din toate puterile să desființeze cartea afirmând că pentru a fi actual am adăugat mici (sau mari) fragmente vechilor proze și că procedeul se vede de la o poștă. (...) Nesigură pe judecățile sale, domnișoara Pârvulescu se acoperă strategic cu o sentință a criticului Nicolae Manolescu asupra ultimului meu roman. Numai că profesorul Manolescu nu a scris niciodată vreo cronică care să se intituleze *O aiureală simpatică*”. Într-un P.S., același Ștefan Agopian adaugă: „Este cu totul surprinzător cum de a reușit conducerea revistei «România literară» (conducere formată din trei critici importanți) să lase pe mâna unor începători cea mai importantă sarcină a unei reviste literare”. □ La „Bâlcuiala presei”, rubrică nesemnată, revista „Literatorul” stârnește noi invidii, de astă dată economice: „Și pentru ca să trăiți calea unchiului trebuia să poarte un nume și să toace milioanele de la buget, i s-a opus «Literatorul»,”.

● În „Cronica”, nr. 4, Virgil Cuțitaru face un portret de cărturar lui Gavril Istrate la împlinirea vârstei de 80 de ani: „Cartea de studii despre Eminescu, cele câteva sute de pagini dedicate lui Sadoveanu, precum și amplele interpretări ale poeziei lui George Coșbuc, Lucian Blaga, Ion Pillat și, mai aproape de noi, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, toate acestea și altele, rămase în afara înșiruirii emotive din rândurile de față, încearcă să releve activitatea plurivalentă a unei personalități inconfundabile în peisajul cultural de azi”. □ Un serial cu dezvăluiri bazate pe documente, cele mai multe olografe, despre procesul politic al învățământului ieșean din anii 1945, continuă și în acest număr cu textul intitulat *Graba profesorului Oțetea a dus la epurarea pripită a profesorului Radu Vulpe*. □ Versurile din acest număr sunt semnate de actorul Dionisie Vitcu și de Daniel Pișcu. □ În „Forum cultural”, nr. 2, care apare în interiorul „Conicii”, Constantin Arhip semnează textul *Când efigia omului acoperă opera*, un articol despre Otilia Cazimir, scris în anul centenarului nașterii poetei. □ Noemi Bomher este autoarea eseului *Poetul în fața mașinii de scris în șapte ipostaze*: „Altfel spus, pentru conștiința umană literatura reprezintă un sistem purtător de imagini, căci în procesul receptării lectorul este obligat să parcurgă un proces de cunoaștere similar celui traversat de autor, care folosește cuvântul ca intermediar. Alături de istoria formelor literare, a formelor estetice,, a tehnicilor, element esențial este imaginarul. Natura literaturii, limitată la civilizație, cărți mari, se bazează în primul rând pe limbajul sentimentelor și al concretului ce se adresează imaginarului. Unul dintre momentele fundamentale ale creației este cel al «concretizării» imaginii în cuvânt și tocmai acestui moment i-ar corespunde, metaforic, imaginea

poetului așezat la masa de scris, izolat de restul lumii, în «retorta creației», contemplând și autocontemplându-se, lăsându-se inspirat de femeia muză și acceptând spațiul securizant al camerei (ori al amintirii). Propunem spre exemplificare șapte texte, șapte imagini diferite ale autorului, surprins într-o clipă imediat anterioară sau simultană creației: *Serile de la Mircești* – Vasile Alecsandri, *Singurătate* – Mihai Eminescu, *Singur* – George Bacovia, *Tusculum* – Lucian Blaga, *Dor dur* – Tudor Arghezi, *În dulcele stil clasic* – Nichita Stănescu”. □ Despre o revistă a feministelor ieșene – din 1893 – scrie Livia Ciupercă.

- În „Vremea”, nr. 361, fotografia lui Grigore Vieru este însoțită de următorul comentariu: „Tot mai departe de copilărie, tot mai adânc marcat de drama românească, discret călătorind ca o limbă de ceas între cele două ore inexacte, de la București și Chișinău, iată că a împlinit o nouă vârstă și a plecat spre cea de 60”.

- În „Baricada”, nr. 7, Marius Tupan își continuă incursiunea prin *Casele de creație* (III), în timp ce Geo Vasile vede cel mai recent volum al lui Ștefan Aug. Doinaș „țipătul absolut”: „Volumul de *Lamentații* (Albatros, 1993) explică în parte verva polemică din ultima vreme a poetului Șt. Aug. Doinaș, ce n-a pregetat să iasă în agora pentru a confirma că morala politicii are a face cu morala estetică”.

- Și „Tineretul liber”, nr. 1172, anunță că *Octavian Paler a lansat un nou personaj: Don Quijote din Est*, scurtă informație semnată de Gabriela Hurezean.

16 februarie

- În „România literară”, nr. 6, Nicolae Manolescu semnează editorialul *Renegații*. Pornind de la recente declarații politice ale lui Mircea Snegur – despre „oficializarea” limbii moldovenești –, autorul arată că, pe de altă parte, „numeroși scriitori basarabeni de frunte s-au aliniat, după Revoluția din Decembrie, unor partide extremiste din România al căror naționalism era vădit mincinos”. Vizați sunt Leonida Lari și Grigore Vieru. □ Eugenia Tudor Anton scrie despre *Viclenii populiste*. □ La *Actualitatea editorială* sunt recenzați Octavian Paler (*Don Quijote în Est*, Albatros, 1994), Monica Spiridon, *Omul sub vremi. Eseu despre Marin Preda, romancierul* (C. R. 1993), Petru Popescu, *Revelație pe Amazon* (C.R., 1993), Haralamb Zincă (*«Spion» prin arhive secrete*) și alți/alte autori/titluri din alte sfere, contigue cu literatura (Șestov, Plotin, Peter Handke). Sub titlul *Preda citit de un critic modern*, Andreea Deciu conchide: „Prin recenta sa carte *Omul supt vremi*, Monica Spiridon pune punct polemicilor artificiale pe tema (in)actualității marilor scriitori români, consacrandu-i un întreg studiu critic nici mai mult nici mai puțin decât lui Marin Preda. Polemicile cu pricina își află în felul acesta sfârșitul pentru că autoarea dovedește (dacă mai era nevoie) că într-adevăr criticul

își inventează obiectul (când știe s-o face) și singura metodă necesară pentru așa ceva rămâne inteligența”. □ „România literară” publică versuri de Ruxandra Cesereanu. Fără a ieși stilistic în evidență, versurile atrag atenția prin insolitul unora dintre titluri, ca de pildă *Cântec de îndrăcită*. □ Despre *Bucureștii de odinioară* scrie, la cronica edițiilor Z. Ornea, prezentând cartea cu titlul aproape similar a lui Constantin Bacalbașa, apărută sub îngrijirea lui Tiberiu Avramescu: „Aș încheia sfătuindu-i încă odată pe cititori să citească această carte de memorialistică a lui Bacalbașa. Dar numai consultând, în paralel, învățatele note ale d-lui Tiberiu Avramescu”. □ Mihai Cimpoi semnează articolul *Magda Isanos, nepoată a Greciei și fiică a Basarabiei*, cu note istorico-literare despre stagiile basarabene ale poetei și consemnări asupra influențelor de ordin artistic: „Cu toate că aparține strălucitei perioade interbelice, poezia Magdei Isanos este, datorită indiscutabilei mărci basarabene a vizionarismului ei social”. □ Ovid S. Crohmălniceanu deplânge *Dispariția unui erou național*: „Un fapt cu totul ciudat, care s-a petrecut în România post-ceaușistă e dispariția lui Bulă. Iar că această absență a trecut până acum neobservată intrigă și mai mult. Era o figură care se bucura de o popularitate colosală, chiar Ceaușescu însuși o putea invidia”. □ Cornelia Ștefănescu, autoarea articolului *Pentru cel care pleacă*, îl evocă pe Marin Bucur, de curând dispărut, fost coleg cu autoarea la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” al Academiei. □ În același loc, Nicolae Motoc anunță plecarea dintre vii a lui Valentin Șerbu, scriitor de generație mai veche, prieten cu Marin Preda, admirat de Lucian Raicu și Mircea Dinescu. □ În cadrul epistolarului parizian, Lucian Raicu scrie despre „integrarea europeană” a lui B. Fundoianu.

● În revista „22”, nr. 7, la ancheta realizată pe subiectul „Ce e *Cultura Națională*?” [casă de presă și editură înființată prin hotărâre de guvern în 9 decembrie 1993] răspund: Georgeta Dimisianu, Nicolae Breban, Tudor Vlad, Alice Georgescu, Dorin Grama, Lucian Chișu, Ion Mircea. Toți ridică aceeași problemă: provizoriul financiar în care se zbat editurile și redacțiile.

17 februarie

● „Zig-Zag Magazin”, nr. 6, continuă cu amintirile lui Petre Stoica despre Nichita Stănescu.

● Adrian Dinu Rachieru se întreabă (și răspunde), în „Tribuna”, nr. 7, *Cartea sau televizorul?*: „Adică, societatea mijloacelor de comunicare de masă e brutal despărțită de societatea «intelectuală»? Ele, oare, nu comunică și nici nu interferează? Tendința culturală, după M.J. Herskovitz, ar fi manifestarea unui proces de variație cumulativă, *habitusul cultural* este «o gramatică generatoare de practici». Mai mult, M. Mead e convinsă că «ansamblul cultural» include ceea ce omul nu va putea de acum înainte să uite; achiziții definitive, așadar, în patrimoniul umanității. Iată contextul! În care reluăm întrebarea din titlu; care

va fi soarta cărții într-o lume fascinată, opresată, controlată (la modul tiranic de audiovizualitate. Vom cita aici lucrarea lui Frank Mankiewicz și Joe Swerdlow, *TV și manipularea vieții americane* în care autorii sunt obligați să recunoască că televizorul a devenit «cel mai puternic factor extern al vieții americane». Mai mult, se afirmă implacabil că «nimic nu este real dacă nu se întâmplă la TV».) □ Despre *Eminescu peste hotare* scrie Mircea Popa. Autorul se referă la apariția publicației „Annales. Cultum. Historia. Philologia” a Catedrei de limba română de la Universitatea din Budapesta, publicație din care se evidențiază contribuții semnate de Libusa Valentiva, Ioan Octavian Rudeanu și Miskolczy Ambrus, Cornelius Zach, Matei Cazacu ș.a.). □ Pe aceeași pagină Tudor Dumitru Sava își amintește că „Moftul român” a ajuns la centenar: „În țara aceasta, atunci de umor este nevoie. De umor fin, de ironie rafinată, nu de bancuri de periferie cum, din păcate, promovează adesea unii cațavenci. Dar să răsfoim numărul jubiliar al «Moftului» ajuns la Centenar și să remarcăm mai întâi că acesta este excelent gândit și realizat, cu semnături dintre cele mai prestigioase ale literaturii noastre de azi, dar și cu o mică, dar foarte consistentă «colecție» de caricaturi. Ca și în urmă cu 100 de ani când a fost născut de geniul caragialian sub deviza *alea jacta est* sau «ce i-o fi tatii, i-o fi și mamii». «Moftul român» de azi e un uriaș hohot de râs altoit cu ironie amară. «Nimic nu arde mai rău, pe ticăloși, ca râsul» – spune nenea Iancu și este evident că echipa redacțională a ținut cont de zisa fondatorului. Ioan Lăcustă culege câteva perle din «Moftul» de acum o sută de ani, pe care nu pot să nu le semnalez: «Fiecare prostie găsește pe câte cineva s-o comită. Să fii prost acolo unde trebuie e o adevărată înțelepciune». Sau: «Am observat un lucru: prostia unui scriitor stă în raport direct cu lungimea articolelor lui». Citiți «Moftul»: toate articolele care nu sunt lungi sunt scurte. Mihai Ispirescu, redactorul șef al «Moftului român», scrie un editorial conectat la mofturile zilei și încheie astfel: «Moftangii, moftangii!... Ieri ca și azi, azi ca și mâine. Nemuritori, aceiași... (...) Într-un pseudo-jurnal de călătorie în Moldova, Eugen Simion face câteva observații care merită din plin rumegate, chiar și de moftangiii «de lux»: «Altcineva mă chestionează asupra colegilor mei, scriitori, puși să nege totul și să împartă pe intelectualii români de azi în două clase: *elitiști și populiști*... Îi explic că elitismul este o prostie pornită dintr-un snobism insuportabil (citește: ciocoism dâmbovițean!), iar populismul este o demagogie primejdioasă folosită de mulți oameni cu ambiții politice, de dreapta sau de stânga. Asta nu înseamnă că o națiune nu trebuie să-și formeze o elită intelectuală»”. □ Despre *Spontaneitate și temporalitate în roman* (Editura Dacopress, Cluj-Napoca, 1993) scrie Gheorghe Glodeanu, referindu-se la cartea cu aproximativ același titlu, subintitulată *Eseuri* „despre romanul românesc interbelic”, a Alinei Pamfil: „Dintre numeroasele ipoteze avansate merită să mai reținem ideea consubstanțialității spațialității cu temporalitatea în opera lui Anton Holban. Fenomenul este inedit în romanul românesc

interbelic, unde imaginea spațiului rămâne, de regulă, o entitate distinctă. În romanele lui M. Blecher, A. Pamfil identifică apoi mai multe din avatarurile prozei contemporane: deformarea și răsturnarea perspectivei, «emergența oniricului», fragmentarismul deliberat, «ambiguizarea cubistă a conturului», «monotonie studiată a fundalurilor» și „agresivitatea «informului tașist»,.. □ Sub titlul generic *Poeți din Bucovina* sunt prezentate creații lirice ale lui Mihai Prepeliță (căruia i s-a solicitat și un interviu), Mircea Lutic și Vasile Tărășeanu. □ Continuă proza autobiografică a lui Titus Popovici, cu noi fragmente strânse sub titlul *Veșnica Prietenie*. □ Este reprodus textul *Discuții despre dogmatism* al lui I. D. Sârbu, articol despre care se arată că „trebuia să apară în revista «Teatrul» din august 1957”. (Motivul eliminării textului, îl precizează Dumitru Velea; deținătorul documentului literar: „La 13 septembrie 1957, I.D. Sârbu a fost arestat pe stradă în București”).

18 februarie

• „Literatorul”, nr. 7, se deschide cu scrisoarea adresată de Fănuș Neagu primarului general al Bucureștilor, Crin Halaicu. □ Marin Sorescu răspunde injuriilor Monicăi Rădoi, de la „Evenimentul zilei” („când simții așa o fierbințeală la cap și vă vine să delirați – cum se întâmplă în «Evenimentul zilei» din 12 februarie – v-aș recomanda să consultați un psihiatru înainte de a da la tipar”) și lui Radu G. Țeposu: „Dle Radu Țeposu, nu mi-am pierdut cu totul simțul umorului ca să mă supăr atât de tare cât ați dori dumneavoastră. Spuneți că sunteți «critic literar» – (să nu care cumva să uite lumea). Nu sunteți niciun critic literar, sunteți un terchea-berchea, dle Țeposu. Dacă puteți iscăli senin asemenea enormități despre un scriitor (oricine ar fi el) sunteți un cretin”. Intervenția lui Marin Sorescu a fost semnalată în presa momentului, unii dintre comentatori – de pildă interim de la „ALA” – considerând că Marin Sorescu „și-a ieșit din pepeni”. □ Sub titlul *Verii francezi*, Eugen Simion arată că legăturile vechi și trainice („Francezii sunt frații, verii noștri care, în momentele critice, ne sar în ajutor”) par a suferi o schimbare în ultimii ani: „Azi vreau să spun ceva despre verii noștri francezi, mai ales despre gazetari și despre atitudinea lor față de România. Subiect delicat, temă primejdioasă. N-o ocolesc, totuși, pentru că în ultima vreme verii francezi din mass-media, jurnaliștii, editorii parizieni vorbesc despre noi într-un mod care pe mine ca intelectual român mă jignește profund. Scot din discuție nuanța politică. Aici este un spațiu vast și oricine are dreptul să creadă ceea ce vrea și să spună ceea ce pofteste”. □ La rubrica *Viața cărților* semnează recenzii Răzvan Voncu (Constantin Noica, *Mathesis sau bucuriile simple*, Humanitas, 1992), Adrian Dinu Rachieru (Mirel Radu Petcu, *Ruga zilei de mâine*, Excelsior, 1993) și Lucian Chișu, ultimul la foarte comentatul *Week-end printre mutanți* (Pan, București, 1993) al lui Ovidiu Nimigean, între altele pentru că prețul cărții este un (1) leu, după ce, înainte cu un an, același autor, scosese 50 de exemplare de

Opere alese la prețul de 1.000.000 de lei, pe care „dintr-o mărinimoasă dar și interesată pornire, le-a expediat și oferit gratuit câtorva dintre criticii considerați de el însuși importanți”. □ Versurile acestui număr sunt semnate de Virgil Mihaie, Marin Sorescu, Gheorghe Tomozei și Florina Fabian. □ Marin Diaconu aduce la cunoștința cititorilor un text inedit al lui Mircea Vulcănescu: „Iată-l, de data aceasta, pe Mircea Vulcănescu aducând în conul luminos al atenției noastre ceva din atmosfera spirituală a vremii în care s-a format o generație în cadrul *Fundației universitare «Carol I»* din București, Suntem la începutul anilor '20...”. Printre membrii generației la care se referă Marin Diaconu se află: Constantin Noica, Mircea Eliade, Mihail Sebastian, Emil Cioran, Dan Botta, Petru Comarnescu, Paul Sterian, Constantin Floru, Ionel Ghenea, Haig Acterian, Eugen Ionescu, Floria Capsali, Mac Constantinescu. □ Romulus Vulcănescu semnează articolul *Un proiect obsedant*, propunându-și să scrie un studiu „care să releve întreaga activitate a lui Mircea Vulcănescu, trăită și comunicată în scris”. Tot pe aceeași pagină, Nicolae Havriliuc face unele comentarii despre filosoful Mircea Vulcănescu și studiul acestuia *Orizontul ființei*. □ Octav Șuluțiu este evocat de Dumitru Micu în cadrul rubrici sale *Sine ira et studio*: „Principalul merit al lui Octav Șuluțiu rămâne acela stabilit lapidar de Călinescu, de «recenzent onest». Nefiind un critic de talia lui Perpessicius, Mihail Sebastian, Pompiliu Constantinescu, Vladimir Streinu, Șerban Cioculescu (spre a nu mai vorbi de Călinescu), articolele prodigiosului cronicar literar compun un edificator inventar critic, util cercetătorilor și tineretului studios, vrednic de a constitui «obiect de studiu al criticii literare»”.

- În „Cronica română”, nr. 328, Ștefan Aug. Doinaș, semnează o tabletă de politician, în care spune: „Apolitismul tv constă în mediatizarea cu sânguință și pietate a tuturor gesturilor pe care le săvârșesc reprezentanții Puterii”.

- M. Iorgulescu scrie în „Dilema”, nr. 58, despre *Panait Istrati în URSS* (partea II-a): „În dosarul de la KGB al lui Boris Pilniak (arestat la 28 octombrie 1937, judecat – în 15 minute – de Colegiul militar la 21 aprilie 1938, împușcat în aceeași zi), Viktor Șentalinski a descoperit protocolul interogatoriilor luate scriitorului. Boris Pilniak recunoaște că el a fost «principala sursă de informație perfidă despre țara sovietelor» a lui Panait Istrati. «Față de poporul sovietic – declară Pilniak anchetatorilor -, sunt vinovat că am încercat să discreditez URSS în ochii intelectualității occidentale, prin intermediul informației perfide transmise lui Panait Istrati»”. □ Mihai Zamfir scrie un text *Spre cinstirea lui Grigore Alexandrescu*: „Se pare că totuși ar exista o divizare geografică a trăsăturilor animale, la un nivel primitiv, Occident vs. Orient. Atunci când urmărim reflexul animalier în cultură, când operăm deci cu animale umanizate, nu mai avem Leu, Vulpe ori Lup, ci Lei, extrem de variați, cu sensibilități opuse, nuanțate, animale profund diferite între ele. (...) Gr. Alexandrescu a descris, poate fără voia lui, România eternă sub forma Va-

lahiei animaliere din fabule. Nu aceasta îi fusese probabil intenția inițială, după cum nu putuse să-și imagineze perenitatea viitoare a fabulelor sale în lumea celor ce vorbesc românește. (...) Schema rămâne aceeași la Alexandrescu, dar micile devieri aduc marile adevăruri. Nu ne mai aflăm la curtea regilor Franței, ci într-o prăfuită provincie dunăreană, unde domnitorul îmbină ridicolul cu odiosul. Mai întâi, nu mai este vorba de ciumă – flagel divin, catastrofă naturală –, ci de un război fără rost între Leu și Parados. (...) I-a plăcut, de exemplu, celebra fabulă a lui La Fontaine *Les animaux malades de la peste* și s-a decis s-o traducă (cf. *Dreptatea leului*). (...) Notând ceea ce diferențiază textul românesc de cel francez, observăm în ce constă deosebirea dintre orientalismul valah și aulicul occidental. În timp ce Leul-rege al Franței își acceptă cu aparentă seninătate vina («Dacă va trebui, mă voi jertfi», spusese el), Leul-domnitor român are o replică extraordinară: «Rămâne-acum să știm/ Cine este mai tare, / Cât pentru mine unul, cum vreți/ Ci nu sunt...»”.

19 februarie

● În „Dimineața”, nr. 35, Mircea Duțu (sub genericul *Dezvăluiri*) semnează articolul *Stalin și scriitorii*. Altfel spus, ca și Mircea Iorgulescu, comentează cartea lui Vitali Șentalinski, anunțată ca un best-seller la Paris: sunt extrase și traduse din volum pasaje privindu-i pe Maxim Gorki, Isaac Babel, Ossip Mandelstam, Boris Pasternak. □ Jeana Morărescu, o colaboratoare constantă a „Dimineții”, dar și a revistei „Literatorul”, anunța: ***Marin Sorescu în premieră mondială la Bălți***. Mai exact, la Teatrul Vasile Alecsandri din Bălți a avut loc premiera piesei *Desfacerea gunoaielor*.

20 februarie

● Comentând „Vatra”, în „Adevărul literar și artistic”, nr. 205, Interim se oprește asupra afirmațiilor lui Gh. Grigurcu, spre a-l amenda pe „prolificul «exilat intern»: „Îi atragem atenția impenitentului cântăreț al tancurilor sovietice de odinioară că «benefică» ori nu, teoria cu pricina nu aparține nici unuia dintre cei pe care îi «demască»: autorul ei nu este altul decât Albert Camus și el a format-o pe când primii de mai sus probabil nici nu se născuseră. Iată, deci, ce spune A. Camus: «Arta se naște din constrângere și pierde prin libertate». Dar, ca să ne răzbunăm pe denunțul mincinos al dlui Gheorghe Grigurcu, vom recurge totuși la constrângere: nu-i vom spune unde scrie Camus fraza de mai sus, constrângându-l astfel să găsească singur”. Afirmația lui Grigurcu („Vatra”): „Una din perfidiile speculative, puse în circulație după Decembrie, este și această năstrușnică părere după care constrângerea ar fi «benefică»”. □ Mihaela Cristea îl interviuează pe Dumitru Țepeneag culegând informații prețioase despre faptul că scriitorului i-a fost luată „cetățenia română prin decret prezidențial”.

21 februarie

● „LA&I”, nr. 7, conține prima parte a studiului intitulat **Organismul literar Mircea Zăciu** (care va continua câteva numere la rând). Dan C. Mihăilescu semnatarul comentariilor, reface după propriile-i criterii informațiile furnizate de *Jurnalul* lui Mircea Zăciu, reorganizându-l. Prima intervenție se numește **Context** și aduce în prim plan, scoasă din context, întâlnirea scriitorilor cu Ceaușescu.

● Editura *Scripta* (la început de an) este promovată în „Fețele culturii”, nr. 508, de directorul acesteia, Alexandrina Părvu. Editura aparține grupului de presa Azi. □ Căcoșilă face în continuare incursiuni și lecturi în paginile presei culturale, descoperindu-i pe „zburătorii”, de la... „Zburătorul”: „Dar biata Mizdra?! Ce-o fi simțit ea, când «Zburătorul» i s-a înfățișat sub forma «cronicii literare» semnate de Eugen Budău, pe care, nu se știe de ce, redacția l-a obligat să scrie atâtea cuvinte cât să umple o pagină. Și micul «Zburător» le scrie, sânguincios, dar și anapoda. Pentru el, abordarea fenomenului cultural de către M. Lovinescu este «atotcuprinzătoare și nelamentabilă». Adică nu te face să plângi! Mai la vale, după ce n-a reușit să stoarcă lacrimi cu cronica dedicată Monicăi Lovinescu, trece la Virgil Ierunca și aici, parcă-parcă glandele lacrimale încep să se sensibilizeze. Mai ales când spune că Mircea Eliade și Eugen Ionescu sunt «aduși la același numitor comun». Aici e de admirat precizia lexicală a lui Eugen Budău care a concentrat la maximum ideea că scriitorii invocați au același numitor comun, adică e la fel la amândoi, nu e același numitor comun diferit, ci apare și la unul și la celălalt și din această cauză este același. Na, pleonasmu’, naaa! Când am văzut cu câtă fericire citează «criticul» un giumbușluc silogistic, ne-am lămurit în privința lui: «Sunt exilat, deci exist», zice el că a zis altcineva. Eugen Budău nu e (și n-a fost) exilat. Deci nu există! Ce te faci însă cu Lăcrămioara Vodă-Mutoiu. «Zburător» în travesti, care pare cam exilată din idei și din limba română. Numai că nu-și dă seama și nici noi n-avem cum s-o convingem (dacă i-a intrat omului în cap că e critic, nu-l mai vindeci nici cu slujbe!), decât, poate, să o rugăm frumos să-și citească împreună cu rudele apropiate (poate că una dintre ele se va alarma) recenziile tipărite. Într-o carte a lui D. Țepeneag ea vede, de exemplu, un «bocet pe aceeași temă»... «a spiritului care nu poate fi învins de nimic». De ce s-ar boci cineva pentru chestia asta, nu se știe. Lăcrămioarei Mutoiu așa i se pare, însă, că dacă spiritul e invincibil trebuie să te apuce jalea, să-ți smulgi părul și să te dai cu capul pe grindă (...) Și tot așa, ba în stol, ba câte unu, ba orizontal, ba în picaj, «zburătorii» circulă prin paginile gazetei doar-dar vor atrage atenția fetelor prinse în treburile gospodărești. Cu Mizdra au nimerit-o. Săraca Mizdra!”

● În „Cronica română”, nr. 331, Virgil Tănase scrie despre **Revanșa formelor**. □ În același număr (p.3), Marin Sorescu se confesează: „Ca scriitor, e bine să începi de tânăr activitatea, pentru că apoi ești tot mai ocupat. Am exersat în

mai multe domenii, mi-am pus mereu în față obstacole noi pentru a mă păstra în formă pentru a începe ca...tânăr debutant în proză, teatru, critică. Cred că este o condiție obligatorie pentru un om de litere să fie un scriitor total, adică nimic din ceea ce ține de literatură să nu-i fie străin. De câteva luni, într-adevăr această funcție pe care mi-am asumat-o știindu-i de la început dificultățile, dar nebănuindu-le, totuși, atât de mari, îmi lasă tot mai puțin pentru scris. Cel care mă împiedică să scriu este Ministerul, dar pentru o perioadă chiar m-am hotărât să dau prioritate activității de ministru”.

22 februarie

● „Cuvântul”, nr. 8, redă interviul *De vorbă cu scriitorul Mircea Zăciu* – realizat la Bonn, în februarie '94, de Radu G. Țeposu. Printre subtitlurile interviului se numără: *Augustin Buzura e un prozator perdant, Sub masca neangajării politice, scriitorii români își aranjează afacerile, Clujul e un oraș sărac și fudul, În învățământ trebuie făcută ordine cu măturoidul, Nu poți fi rector normal într-o lume anormală. „– Fiecare scriitor are dreptul să facă politică și să-și aleagă formațiunea de care se simte apropiat. Vă nedumerește în vreun fel opțiunea politică a grupului de la «Literatorul»? Contrastează cumva atitudinea politică a acestor scriitori cu opiniile lor de ieri?/* – Haide s-o luăm sistematic: întâi, dumneata singur afirmi că fiecare își alege formațiunea politică de care se simte apropiat, deci... opțiunea celor de la «Literatorul» e și ea onorabilă în principiu. Secundo, nu cred că putem vorbi despre «grupul» de la această publicație, căci ar însemna să credem că ea, revista, determină o direcție în literatura de azi. Ceea ce nu prea observ. Pentru a deschide măcar o pârtie în criza actuală, e nevoie de un «program» coerent și credibil (sub raport estetic, dar și moral-civic). Nu e cazul aici. Nu văd nici un program nou, ci continuarea unui conformism comod: sub masca «neangajării» politice, se aranjează frumoase cariere de moment. A existat și sub dictatura ceaușistă o etapă în care «neangajarea», clamarea unei autonomii estetice cu diverse etichete: oniric, absurd, supraréalist etc. a fost tolerată, fiindcă nu deranja Puterea, atâta vreme cât o astfel de literatură nu atinge problemele nevralgice ale prezentului politic, social, moral. Încât, formula – să zic așa – «Literatorului» nu e decât corolarul unei experiențe confortabile./ – *Când reveniți în România ce vă întristează mai mult?/* – Strada. Țigănirea la propriu și la figurat a existenței. Desfigurarea noastră națională prin chiar zbieretele isterice ale extremismelor. Caricatura în care am nimerit, vai, după grotescul tragic în care trăisem...”. □ Alte rubrici: *Caleidoscop* și *Surprizele unui top literar*, ultima prezentând interes fiindcă a stârnit opinii diverse: „Revista «Zburătorul», care apare la Onești, a avut excelenta idee să-i întrebe pe participanții la Colocviile Naționale de Poezie de la Piatra Neamț ce cărți li s-au părut importante în 1993. Ulterior revista și-a extins ancheta la mai mulți scriitori. Spre surpriza d-lui Gheorghe Izbășescu, inițiatorul anchetei, «critici

importanți, solicitați» au declarat că nu pot răspunde deoarece nu au citit cărțile anului. Că importanți critici literari nu au citit mai nimic în 1993 nu este o surpriză pentru mine. În definitiv mulți critici de o anumită vârstă nu se omorau cu cititul nici înainte de '93, iar cei care o făceau (Manolescu, Iorgulescu, Ulici, Simion..., ca să dau numai exemple notorii) se ocupă acum de altceva. Și iată că o revistă din provincie, «Zburătorul» își asumă, așa cum poate, sarcina de a ne semnală înainte de sfârșitul anului literar 1993 apariția a nenumărate cărți (mai ales de poezie). Faptul că o revistă din provincie a reușit să adune convingător cele mai bune cărți care au apărut în perioada ianuarie-octombrie 1993 într-un top mi se pare a fi, dacă nu sunt foarte tâmpit, o întâmplare fericită” afirmă Ștefan Agopian. □ Sub o fotografie, în care Mircea Dinescu are o matură în mână, stă scris: „Mircea Dinescu, fostul președinte al Uniunii Scriitorilor, a început curățenia de primăvară printre propriile sale manuscrise și amintiri”.

● În „Baricada”, nr. 8, Marius Tupan semnează articolul *Spaima de literatură*, text supratitulat *Scriitorii în insectarul puterii*, în care reia în discuție tema „timbrului literar” strategie în urma căreia Uniunea Scriitorilor a pierdut peste 100 de milioane de lei, fiindcă „editurile particulare, știind că e ceva putred în legislația noastră, nu și-au respectat obligațiile inițiale”.

23 februarie

● În „România literară”, nr. 7, Alex. Ștefănescu scrie despre *Cultura română în clandestinitate*. Ideea directoare este aceasta: câtă vreme instituțiile statului – în cazul de față Ministerul Culturii – nu se află sub autoritatea Alianței Civice, cultura se află în clandestinitate, amintind chiar de trista epocă a totalitarismului ceaușist. Autorul îi împarte pe oamenii de cultură în buni și răi, pe criterii politice. De o parte apar Mircea Dinescu, Ana Blandiana, Andrei Pleșu, Dan Grigore, Victor Rebengiuc, de cealaltă Mihai Ungheanu, Mircea Micu, Mircea Radu Iacoban. O explicație a situației *de facto*, Alex. Ștefănescu o găsește în „toleranța excesivă, ca să nu spun slăbiciunea sau lașitatea, a unora dintre noii lideri. Andrei Pleșu l-a menținut la Ministerul Culturii pe Ladislau Hegheduș. Mircea Dinescu l-a adus la Uniunea Scriitorilor pe Traian Iancu”. În cadrul acestor exerciții de separare maniheistică, Alex. Ștefănescu ajunge și la revista „Literatorul”, pe care o consideră „ștearsă și lipsită de eficacitate culturală”, dar beneficiară a unor avantaje ori a altor privilegii: „Primește automat sprijin din partea «forului tutelar» [aluzie la Marin Sorescu, redactorul-șef al publicației, simultan și ministru al Culturii], în timp ce reviste de mare prestigiu, a căror fiecare nouă apariție este considerată de cititori avizați din țară și din străinătate un eveniment cultural, agonizează de câțiva ani, din punct de vedere financiar, fără ca aceasta să provoace o reacție «acolo, sus»”. [Argumentele lui Alex. Ștefănescu nu se sprijină pe fapte, ceea ce nu înseamnă că efectul lor este unul diminuat. Adăugăm un fapt cert, dar profund contra-

dictoriu în raport cu afirmațiile lui Alex. Ștefănescu (și nu numai), de atunci. Revistele culturale, inclusiv revistele Uniunii Scriitorilor au primit în intervalul respectiv mai multe subvenții decât se va petrece în anii următori, când schimbările politice, produse prin vot democratic, ca și noile guverne, agreeate de autorii acestor articole, unele susținute frenetic de aceștia, au despărțit literalmente sursele de finanțare de reviste.]. □ La rubrica *Fototeca „României literare”*, apare o poză istorică: „Miercuri, 26 august 1981, Ion Stratan, Florin Iaru, Traian T. Coșovei, Mircea Cărtărescu – protagoniștii plachetei *Aur cu diamante*. Fotografie de Tudor Jebeleanu (ilustratorul plachetei). □ *Actualitatea editorială* conține *Scrisorile către Simion*, ale lui G.M. Cantacuzino, apărute și într-o ediție mai amplă în anul 1992, volumul Elenei Zaharia Filipaș, *Retorică și semnificație* (Paideia, 1993), ambele recenzate de Andreea Deciu. Alți recenzenți: Romanița Constantinescu, Laurențiu Hanganu, Aura Christi. □ Ion Simuț semnează amplul articol istorico-literar *Un «modernist» prins în sorbul romantismului*, suprintitulat, probabil nu întâmplător, *Contradicția lui... Macedonski*. □ Începând cu acest număr, Radu Cosașu nu își mai ține bine cunoscuta rubrică, locul rămas liber fiind ocupat de Eugen Negrici.

● În „Timpul” [București], nr. 7, este inserată o *Scrisoare deschisă, adresată domnului Octavian Paler*, director onorific al ziarului „România liberă”. Emitentul este Emanuel Valeriu, iar adresarea („Dragă Tavi”) este detaliată într-un preambul unde se amintește că, în tinerețe, cei doi au fost colegi în redacția Radiodifuziunii, unul la „agrar”, celălalt la „jurnal și sport”. Reacția lui Emanuel Valeriu survine în urma atacului din „România liberă” (14.02. 1994) apărut sub semnătura lui Adrian Bucurescu (din articolul *Șobolanii în alertă*), cu privire la „afacerea Mercato” și implicarea lui Emanuel Valeriu în cazul respectiv. Textul este punctat de insinuări și dezvăluiri: „...N-am scris până acum cum ai intervenit în piesa Războiul Troiei nu va avea loc a lui Jean Giraudoux, montată de alt excelent profesionist, Petre Sava Băleanu, și el departe de noi acum, spre disperarea mărturisită a acestuia, văzându-și amputată opera, prin scoaterea unor replici care puteau fi interpretate, fiind vorba tot despre o Elenă, din Troia, nu din Petrești... Îmi mai amintesc cum îl «ajutai» pe însuși vajnicul ardelean Coșbuc, prea patriot pentru acea epocă de început a unei noi dictaturi în România. Trec și peste prilejul cu care mi l-ai adus pe Sandu, fiul tău, pe când eram redactor-șef la «Sportul», rugându-mă să mă ocup de el, băiat bun, dar cam timid în fața vieții, cu adevărat băiat bun, așa cum aveam să mă conving și atunci când a venit în redacția «Flăcării» lui Păunescu și când m-am putut apropia de el, încercând să-l înțeleg și ajut. (Apropo: unde este acum Sandu? N-am mai auzit nimic despre le, nu i-am mai văzut semnătura prin gazete. Să fie adevărat ceea ce mi s-a apus, și anume, că a părăsit țara după '89 și stabilit în Italia? Ceva motivat de procesul acela de recunoaștere a paternității?). (...) Am fost (și o pot dovedi) în plină revoluție,

dar nu am devenit nici «luptător», nici «erou» și, spre norocul meu, nici «martir». Mi-a fost suficient să cred că mi-am câștigat un loc sub noul soare al țării. Dar nu s-a întâmplat așa. Și explicații există. În acei ani, uitați de către unii, mai ales de către confrăți, în care eu scriam (e drept la adăpostul diverselor pseudonime) împotriva regimului și a dictatorului, dar și împotriva lui Eugen Barbu, C.V. Tudor și Adrian Păunescu, cărora le-am spus după evoluție că îi «înjurasem» în diverse reportaje și comentarii, așa ca să fim în clar, cu riscul nebănuit atunci, că doi dintre acești oameni, deveniți și mai puternici după un scurt dezechilibru, mă vor putea ataca cu vehemența lor binecunoscută. Așa a fost. Păunescu m-a făcut analfabet, mi-a montat și o proteză în gură, Vadim a pretins că sunt «tăiat împrejur». Dar nici unul, nici celălalt n-au coborât atât de jos ca unii dintre redactorii «României libere», printre alții. Nu odată mi s-a [dat] cinstea primei pagini a acestui ziar pentru a oferi opiniei publice informații fără nici un temei, ca de pildă că posed o Lancia ultimul tip, un Audi și o antenă parabolică «ce sfidează astrele», ca și cum eu nu aș avea drept, ca alți confrăți, mai ales după o carieră de cincizeci de ani. Cu acest prilej, redacția dvs. mi-a mai făcut un serviciu: a dat adresa locuinței mele. Urmarea, farurile și parbrizele Lanciei au fost sparte în aceeași noapte, dar mașina era a vecinului meu, un arab înstărit. (...) Ziarul în care îți apare numele nu mi-a acordat niciodată dreptul la replică, în urma acuzelor aduse de Dumitru Iuga, Mihai Creangă mi-a comunicat, la nivel de secretare, «că nu se discută cu unul ca mine». Unul care ce a făcut? (...) Dragă Tavi, dacă unul ca mine a devenit (ori a fost) «șobolan», te întreb: ce sunteți voi cei care ați «colaborat», ați «sprijinit», nu ați protestat, ori ați profitat, ați tăcut (vinovați sau nu?). Îmi poți răspunde?».

● În „22”, nr. 8, Pavel Șușară o prezintă pe Aura Christi (premiul de debut pentru poezie) cu volumul *De partea cealaltă parte a umbrelei*: „Limba acestei poezii, vie și nuanțată, cu subtilități expresive și semantice, deparazitează lectura de orice tentație a condescendenței și de tradiționalele neproducative înduioșări. Fără a-și propune să răstoarne perspectivele textuale consacrate – textul nu-și afirmă propria-i realitate, el este consecința unui discurs care-l absoarbe și umbrește – poezia Aurei Christi are toate datele momentului liric actual, dar nu în varianta sa detașată și ironică, ci în aceea a unui anumit expresionism, grav fără rigidități și implicit fără a fi visceral. Dar dincolo de tonusul general al discursului, de tensiunile sale unificatoare, poezia sa se înscrie pe două coordonate principale: *confesiunea* și *contemplația*”.

24 februarie

● Adrian Păunescu anunță în „Vremea”, nr. 368, ziua de naștere a scriitorului Eugen Barbu: „Omul Eugen Barbu a murit. Marele scriitor Eugen Barbu trăiește prin cărțile sale. În aceste zile, *Ianus* a împlinit 70 de ani, în locul lui Eugen Barbu. Personajul moștenește drama autorului: Principe, din groapa ta

te scoală / C-ai ajuns liceu în Capitală)”. □ Pe aceeași pagină, Dumitru Bălăeț semnează articolul *Eugen Barbu ar fi împlinit 70 de ani*”.

● „Tribuna”, nr. 8, consemnează pe prima pagină articolele *Transilvania ca motiv estetic* de Vasile Fanache, *Icoane* de Ion Mureșan și *Ardealul ca provincie pedagogică* de Mircea Popa. □ Ion Cristofor comentează cartea lui Vasile Băncilă *Semnificația Ardealului*, apărută la Editura Clusium în care se găsesc afirmații de tipul: „Eseistul nu pregetă de a vedea în Ardeal o «formă românească esențială», de care românii de pretutindeni sunt legați atât prin «geneză» cât și prin «ideal», un «filtru între Asia și Europa», o «structură de ordine a culturii românești». Salutând admirabila inițiativă a editurii Clusium, ce repune în circulație un text de o intensă vibrație patriotică și readuce în actualitate numele unui autor pe nedrept ignorat, se cuvine să spunem câteva cuvinte și despre micul dicționar de Personalități transilvănene ce încheie volumul. Alcătuit de Petru Poantă ca o prelungire firească a eseului lui Vasile Băncilă, acesta ilustrează, sub o formă sintetică și sugestivă, energiile spirituale și politice ale unui spațiu românesc a cărui contribuție la cultura și civilizația țării a fost, uneori, pe nedrept ignorată”. □ Despre Vasile Băncilă scrie și I. Maxim Danciu (*Etnicismul filosofic al lui Vasile Băncilă*). □ La fel se prezintă retipărirea conferinței lui Al. Lapedatu (*Condiții și aspecte ale vieții politice și culturale a poporului român*) susținută la Universitatea din Cluj la 8 septembrie 1921, ori *fragmentarium-ul Lupta scriitorilor pentru reîntregirea Ardealului* (George Togan, București, ianuarie 1944, anul 4 de refugiu). Revista evoluează „tematic”, iar omisiunile (altfel spus, absența unor titluri, supratitluri și colontitluri de pagină) fac acest lucru și mai evident. Pagina este completată de corespondența inedită – Marcel Olinescu. Vlaicu Bârna și Gabriel Țepelea îi scriu lui George Togan, autorul volumului *Ne cheamă Ardealul*, București, 1944, carte însumând articole, reportaje, idei inspirate de cheștiunea Ardealului în condițiile cenzurii de atunci (1940-1944). □ Gheorghe Glodeanu comentează pe aceeași pagină *Jurnalul* lui Mircea Eliade (Humanitas, 1993) apărut în două volume sub îngrijirea lui Mircea Handoca: „Carte exemplară reflectând un destin exemplar, *Jurnalul* lui Mircea Eliade ne lasă să pătrundem în intimitatea unuia din miturile literaturii române de azi – mitul Eliade”. □ Tudor Dumitru Savu și Viorel Cacoveanu realizează o revistă a revistelor în cadrul căreia sunt trecute sub lupă „Familia” și „Vatra”. □ I. Maxim Danciu stă de vorbă cu Ion Pop: „– *Se simte o modificare de sensibilitate în literatura română, cred eu. Ce părere are poetul Ion Pop?* / – Schimbarea la care, probabil, te gândești, a început să se observe deja spre sfârșitul dictaturii, și ține, în orice caz pentru poezie, de ieșire «din auster și din naivitate» – ca să vorbesc cu un vers mai vechi al Anei Blandiana –, spre «totul» neromantic, plin de tensiuni și rupturi, prozaic și concret al «realului». Se poate vedea și prevedea, cred, o adâncire a acestei perspective mai lucide, vegheată de un spirit critic ascuțit până la sfârșiere, ucigaș de retorică fade și

mituri, deschisă către omenescul mereu amenințat. «Teatrul lumii» și «comedia literaturii» au șanse în continuare, de fructuoasă conviețuire. Limbajul aluziv, parabolic, esopic, chemând complicitatea cititorului la mocnitele revolte subtextuale nu are cum să mai funcționeze în absența cenzurii: el devine mai direct, până la brutalitate, atât cât îl lasă să fie propria... convenție. Dacă îmi permiți un mic joc de cuvinte, aș zice însă că, în toate sensurile, marii poeți au fost și sunt, totuși, *sub-Textuali*, că ei nu încetează să scrie, cu o rodnică teamă și cutremurare, în fața unui fel de «cenzură transcendentă»... Pe de altă parte, devenind, prin (trista) forță a lucrurilor, mai modest, statutul poetului îl ferește de-acum să se creadă prea repede statuie. Nu mă gândesc la barzii entuziaști la comandă, de până mai ieri, cărora le-au căzut de pe socluri gipsurile la care își ardeau tămâia, ci la poeții adevărați, obligați și ei să se replieze asupra lor înșiși, economic cenzurați acum și cu perspectiva unei anumite restrângeri a publicului; căci și sensibilitatea acestuia se schimbă, stratificându-se în funcție de solicitările înmulțite, care nu îndeamnă prea adesea la profunzime. E o marginalizare relativă totuși și, sper, temporară, ce poate avea și partea ei bună, în măsura în care invită, indirect la o mai atentă scrutare de sine”. □ „Tribuna” continuă fragmentele de proză cu titlu *Veșnica Prietenie*, de Titus Popovici

● Din sumarul revistei „Totuși iubirea”, nr. 178, rețin atenția: poemul *Noroi și piatră* de Adrian Păunescu, dedicat lui Brâncuși; *Strict-secretul Anei Blandiana* de Vasile Băran; serialul *Mein Kampf și destinul Europei* de Theodor Codreanu; serialul lui Stelian Gruia – *Poet pe Golgota Basarabiei* (despre Grigore Vieru); *Se anunță un prozator, Nicolae Țăranu* (articol de Constant Călinescu) – despre lansarea volumului de proză scurtă *Valea merelor acre*; *Nevoia de amintire* de Adrian Păunescu – în derularea campaniei pentru eliberarea foștilor demnitari comuniști de după gratii.

25 februarie

● Din sumarul revistei „România Mare” se desprind: serialul, în continuare. *Derbedeii* de Romulus Vulpescu; articolul polemic al Ilenei Vulpescu, *UDMR – bastion al păcii e!*; foiletonul lui George Sbârcea, *Cu Lucian Blaga de-a lungul anilor*; versuri de Leonida Lari; rubrica *Actualități*, cu un text de Stelian Popescu, *Libertatea presei*, din ziarul „Universul”, 13 ianuarie 1935; rubrica de *Parodii amicale* de Mircea Micu (Horia Bădescu – *Balada belferilor* și în numărul următor *O parafrază la Arghezi*); un poem de Adrian Maniu, *Rugăciune pentru izbânda Armatelor Române* (din Antologia *Pământ și suflet românesc*, 1942, apărută sub egida Ministerului Culturii Naționale și Literelor), ca și reluarea unui text din 1991 al lui Eugen Barbu, rămas intuitiv valabil pentru 1994: *DI. Snegur față cu Deșteaptă-te, române!*. Se mai adaugă un articol de N. Mihaescu, despre Sadoveanu, Arghezi, G. Călinescu, cei considerați, în emisiunea TV a Sandei Vișan, *Colaboraționiști* (și acuzați public

de Virgil Ierunca drept „trei colaboratori *majori*” – Tudor Vianu fiind considerat un colaborator „minor”, „vinovați de pactizare cu dușmanul” – „în Franța, unii foști colaboratori S-AU SINUCIS”, adaugă „acuzatorul public”).

● „Ora”, nr. 395, conține textul-parabolă semnat de Gheorghe Tomozei despre întâlnirea, absolut întâmplătoare, a lui Alexandru Ivăsiuc cu unul dintre torționarii săi. Acesta din urmă îl anunță, fericit, că îi urmărește succesele literare și-i solicită un interviu: „– Admirator? – Nu chiar, bătrâne, ăsta mi-a fost gardian la pușcărie și, nu știu de ce, el m-a bătut cel mai des. Fără motiv”.

● „Literatorul”, nr. 8, reproduce un fragment din informarea secretarului filialei clujene a Uniunii Scriitorilor, Mircea Opriță, în care sunt aduse reproșuri democrației de la centru: „S-a observat că autonomia financiară a filialelor rămâne literă moartă într-un articol din Statutul U.S., de care U.S. refuză să țină seamă. La Consiliul uniunii și în Comitetul Director, bunele noastre intenții au fost răstălmăcite, suspectate de interese «provinciale» și de intenții disidente. Între timp, spectacolul degringoladei din aparatul central al U.S. nu s-a relevat în toată amploarea lui, cu bufoneriile, injuriile, calomniile și demisiile regretabile”. Comentariul „diacului” este următorul: „Vinovatul de falimentul U.S. nu trebuie, așadar, căutat cu lumânarea. Paradoxal e doar faptul că «democrații» din conducere, în ceea ce privește practica, s-au dovedit a fi partizanii unui centralism draconic. Deși în filiale (Cluj, Timișoara, Iași, Târgu Mureș) activează sute de scriitori, fondurile nu au fost «defalcate», ele s-au consumat cu eroism la centru”. □ N. Georgescu evocă figura recent-dispărutului Marin Bucur: „Din cei 65 de ani de viață, Marin Bucur a înscris peste 40 în «cartea de aur» a Institutului G. Călinescu, mai întâi sub ochiul maestrului, apoi în umbra sa încercând să zidească ceea ce se numea cândva «familia de cercetători călinescieni»”. □ Eugen Simion comentează volumul de *Convorbiri cu Cioran* (Humanitas, 1993): „Prima constatare pe care o fac, citindu-le, este că Cioran a ieșit totuși din izolarea și tăcerea lui pragmatică. E drept că, exceptând două interviuri, toate celelalte sunt din anii '80. Semn că la începutul bătrâneții, moralistul singuratic din Cartierul Latin a devenit mai concesiv. Și încă o remarcă: din cele 16 interviuri numai două au apărut în Franța (cu precizarea că dintre cele două texte, unul este, în fapt, un scurt răspuns la o anchetă organizată de Bernard-Henri Lévi pe tema existenței postume și cuprinde foarte puțin elemnete subiective). Lipsesc, totalmente, dialogurile cu românii, ceea ce este bizar. N-am o evidență precisă a textelor confesive ale lui Cioran, dar câteva, îmi amintesc bine, au apărut în revistele românești. Ultimul pe care l-am citit cu un an în urmă a fost publicat în «Literatorul» și era semnat, ca interlocutor, de Marin Sorescu. N-ar fi fost fără interes să putem compara *tonul* românesc al lui Cioran cu altele. Lipsind românii, nu este absentă, trebuie spus, România din aceste extraordinare convorbiri”. □ *Viața cărților* este ilustrată în acest număr prin semnăturile lui Lucian Chișu (Aura Moldovan, *Taine*, Geneze, 1993), Răzvan Voncu (Remus-Mihai

Voicu, *Comparatism și teora receptării*, S/Z, Ckuj, 1994) și Miro Ghițulescu, acesta semnând o recenzie la volumul de proză al lui Paul Evera *Câteva feluri de dragoste* (Eveniment, 1993): „Paradoxal este că scriitorul fa o admirabilă teorie a erorii”. □ Semnatarii versurilor din „Literatorul” su Marin Sorescu, Constantin Abăluță, *Autoportret cu mașini de scris*, și Căl Candrea. □ Proza numărului aparține tânărului Bogdan Popescu (*Vorbitor*). **Despre o carte intitulată *Lolita*** scrie Valeriu Cristea, un prim episod comentariilor la celebrul roman al lui Vladimir Nabokov, comentarii ca încep cu o prezentare a biografiei lui V. Sirin, cel ce va deveni Nabokov. Bazil Gruia, poet care a atins vârsta de 85 de ani, singurul „personaj real d romanul *Luntrea lui Caron*” i se confesează lui Demostene Șofron, cu amint despre Lucian Blaga, Petre Țutea (din perioada clujeană), Tudor Arghezi. Iordan Datcu redă tiparului un lot de opt scrisori din corespondența inedită lui Ion Diaconu („reprezentant distins al școlii folcloristice a lui Ov Densusianu”, autor a numeroase studii și lucrări în domeniu) cu Gheorg Vrabie, din 1946-1947.

● În „Dilema”, nr. 59, M. Iorgulescu își continuă serialul cu titlul ***Anatom unei dezmeticiri de altădată*** (III), despre Panait Istrati și călătoriile sale Rusia Sovietică: „Într-un articol din «Cruciada Românismului» (ianuar 1935), Istrati îl denunță pe Pilniak drept «fost scriitor integru, azi scriit oficial», care locuiește într-o vilă luxoasă. Deși anexat la carul folcloric «Cruciadei Românismului», Istrati păstra încă nostalgia bolșevismul purificator, a cărui absență în România vremii lui o deplângea, socotindu-i comuniști de asemenea porniți într-o «cruciadă» (...) Este chiar momentul câ Panait Istrati își reamintește public de Boris Pilniak și de vizita pe care i făcuse acestuia în timpul călătoriei în URSS (...) Istrati nu a apucat să trăias momentul când «brațul proteguitor al imensei majorități» l-a înhățat pe Bo Pilniak”.

● În „Contemporanul-Ideea europeană”, nr. 8, Codrin Liviu Cuțitaru propu un studiu de mentalități ***America vs. Europa*** (continuat în interior publicației). □ Continuă *Un român la Paris* al lui D. Țepeneag, cu fragmen date 1973. □ Apare un interviu luat de Marina Spalas lui Silviu Purcăre ***Profesorul de desen Ion Bănulescu ne-a spus că abstracționismul, coca-co și twist-ul nu sunt armele mortale ale imperialismului***. □ O răutate colegia de „breaslă”, sub nume de împrumut (C. Vizitiu, la rubrica *Panoptikon*) rezervă „Contemporanul” pe ultima pagină lui Paul Goma: „PAUL GOMA I GRAND LAROUSSE. Goma (Paul), écrivain roumain (Mana 1935), Réfug en Roumanie après l’annexion de la Bassarabie roumaine par l’U.R.S.S., il f ses études à Bucarest. Arrêté en 1956, et libéré en 1958, pour s’être opposé pouvoir communiste, il dirige, a partir dé 1977, le premier mourvement po les droits de h’omme en Roumanie (dit «GOMA»). Exilé en France, déchu la nationalité roumaine, il est une figure dans la lutte anticomuniste, comr

n témoigne son oeuvre roumanesque (la Pièce d'à côté, 1968; Ostinato, 1971; Illes étaient quatre, 1972; Gherla, 1976; Dans le cercle, 1977; le Tremblement des hommes, 1979; les Chiens de mort, 1981; Calidor, 1987). Pe pieptul lui coperit de decorații – ca al unui general din fosta armată sovietică – nu lipsea ecât o singură medalie: retragerea naționalității române. Aceasta explică oriutea să explice de ce Paul Goma n-a avut aceeași soartă cu Havel și nici estinul unui Soljenițin, fie el și mai mititel. Dacă deschidem însă *Larousse*-ul el mare, în ultima sa ediție, constatăm că această lipsă supărătoare a fost zolvată într-un mod radical. După ce în prealabil i-a pus întrebarea celui în auză (cum altfel?), dicționarul afirmă, negru pe alb, că Paul Goma a fost ...déchu de la nationalité roumaine». (vezi mai jos). Să fi ajuns deja Paul Goma la vârsta când i se poate îngădui ca după atâta luptă pentru adevăr să se dihnească și el într-o mică impostură”.

6 februarie

Nici în „Ora”, nr. 399, nu trece neobservată „năstrușnica idee a editurii șene Pan, ce a editat cărți de 1 leu”. În rubrica sa, Gheorghe Tomozei nu face nalize pe text, ci, mai degrabă, urări: „Eu le urez succes firesc (prețuri și âștiguri firești) să o bată pe Sandra Brown... împăcând foamea de carte cu conomia de piață”.

7 februarie

În „Adevărul literar și artistic”, nr. 206, comentând cel mai recent număr din *Dilema*”, Interim anunță ireparabila pierdere a doi eroi naționali: Mitică și lulă. □ I. Cremer (numele real al parodistului I. Doru) arată cum l-a cunoscut e Eugen Barbu, cu mult timp în urmă. Textul este ilustrat cu recent editatul oman, ultimul, *Ianus* (Gramar, București, 1993). □ Cristian Popescu consem-ează apariția volumului lui Ion Stratan *Ruleta rusească*: „Ion Stratan scrie oezie ocazională. Dedică poeme-scrisori prietenilor (vezi ciclul *Covoare*): ichină poeme stațiilor de tren dintre București și Ploiești sau diferitelor rase e găini; atunci când călătorește, fiecare loc, fiecare om întâlnit, întâmplare ai specială îi pot stâmi poemul (...) Un singur pericol pândește calitatea unui semenea tip de poem: superficialitatea. Una aristocratică și rafinată, dar tot uperficialitate fiind”. □ Continuă *Jurnalul* lui Pericle Martinescu.

8 februarie

În „LA&I”, nr. 8, Mioara Apolzan anunță că *Se poartă best-seller-ul*, perele literare conturând un gen de afacere cu investiții repede recuperate. □ ub titlul *Alungarea lui Don Quijote*, Tania Radu constată: „Octavian Paler ste îngrozitor de citabil”. □ Continuă serialul dedicat de Dan C. Mihăilescu *urnalului* semnat de Mircea Zăciu, cu un nou fragment, recompus din citate eneros reproduse și însoțite de mici comentarii.

● În „Fețele culturii”, nr. 513, este găzduită o dezbatere despre *Cultura națională*, un holding editorial al Ministerului Culturii: „S-a vorbit și s-a scris mult despre protecția culturii scrise. Aceasta nu înseamnă că subiectul în cauză a fost epuizat și nu mai poate prezenta noi fațete de interes. Fiind vorba de un mijloc fundamental de comunicare, mass-media are datoria de a menține trează atenția opiniei publice, protecția cărții însemnând în esență, în plan îndepărtat protecția viitorului culturii naționale și, în plan mai apropiat, protecția cititorului. Un cititor greu încercat, în ultimul timp, atât la capitolul informație cât și la cel al esteticii, dezinhibarea formelor și formulelor grafice sfidând, uneori gramatica bunului gust și bunului simț. În presa noastră, cu aplecarea e firească spre controversă și senzație, a fost discutată și analizată noua inițiativă a Ministerului Culturii vizând înființarea în cadrul acestuia a Casei de Presă și Edituri Cultura Națională. Conform H.G. nr. 697 din decembrie 1993, instituția nou creată înglobează unitățile din subordinea MC: edituri de stat, reviste administrației ale ministerului prin sistemul de difuzare Arcadia”. Își exprimă punctele de vedere următorii: Mircea Ciobanu, directorul editurii Eminescu Tiberiu Avramescu, redactor-șef la editura Minerva, Mircea Martin, directorul editurii Univers, Cornel Bistriceanu, directorul Editurii Meridiane și George Dimisianu, director la editura Albatros. Redăm din intervenții: □ În Poiana lui Iocan, Cocoșilă analizează prestația lirică a *Grupului de la Ploiești* din revista „Calende”: „După poezia pe care «o joacă» – în «Calende», nr. 1/94 – o altă componentă a grupului (să fie oare vorba de fetele de la Căpâlna, care dansează sub pseudonimul Grupul de la Ploiești?) s-ar părea că autoarea nu e chiar din oraș, ci din vreo comună limitrofă, ocupată cu zootehnica și cu horticultura: «vită-nsângerată – luna / mi-a pătat florile din grădină» Urâtă faptă! Dar poate că, dacă poeta ar scoate-o mai des la păscut, vita s-ar hrăni cu alte metafore și n-ar mai da iama prin grădina cu flori. Zic și eu, ca unul care nu știe prea bine ce figuri artistice se cultivă prin împrejurimile Ploieștiului George Peagu (aceleași «Calende») nu face parte din Grupul de la Ploiești, dar ar merita să i se facă buletin pentru acest oraș. El publică un ciclu numit *Zăcer de-amor* (titlu pentru care învățătorul Toderici zicea că l-ar lăsa corigent) Poezia lui are și ritm, are și rimă, dar n-are poezie. Cam deloc. Ca strigătură poate ar merge”.

[FEBRUARIE]

● Două *Scrisori inedite* ale lui Florin Mugur sunt redată în „Calende”, nr. 2 Ele sunt adresate lui Mircea Iorgulescu și datate după 1990. □ Nicolae Oprea semnează cronică literară la *Jurnalul* lui Mircea Zăciu, cu trimiteri precise la „deceniului satanic”: „Volumul I cuprinde, deocamdată, anii 1979-’82) Mircea Zăciu consemnează, așadar, evenimentele – ce țin prioritar de mișcare literară – din ultimul deceniu de comunism, denumit expresiv deceniu satanic Jurnalul se vrea – ne mărturisește într-un interviu din «Echinoux»/ 1993 –

radiografie a unei societăți și a unei epoci crepusculare. Crepusculul unei dictaturi de spaimă, grotesc și caricatură monstruoasă. Atât. Un eșantion, un fragment de viață trăită și notată zi de zi pentru ca acele lucruri «să nu se uite». Din notațiile cotidiene se conturează, într-adevăr, imaginea fidelă a universului concentraționar. Retina scriitorului reține gesturi și întâmplări mărunte. Mircea Zăciu procedează precum cronicarii din vechime, conducându-se după principiul de a păstra și transmite prosperității mărturii nealterate ale unei perioade istorice. El notează scrupulos orice detaliu care ține de mersul epocii, observă atent «mutațiile contemporane», creionează personaje mai mult sau mai puțin istorice. Asemeni cronicarului, apelează la relatările unor martori oculari, când nu este implicat în eveniment și se arată dezamăgit dacă interlocutorul descusut nu-i poate furniza datele esențiale”. □ În cadrul paginilor consacrate cronicilor literare sunt consemnate următoarele apariții: Eugen Cristea, *În absența unui personaj secular*, roman recenzat de Al. Th. Ionescu, portretele și medalioanele literare scrise de Nichita Danilov și apărute *Apocalipsa de carton* (Inst. European, 1993), precum și *Povestirile medievale* despre Vlad Țepeș-Dracula, Editura Univers, 1993) studiu critic și antologie de Ion Stăvăraș, într-o nouă ediție, amplificată și revizuită. □ În pagina următoare, Mircea Bârsilă scrie despre trei debuturi tardive: Ion Lascu, Gheorghe Mocuța și Vasile Rodian cu finalul: „Se poate constata că dacă debutanții – nouăzeciști ca vârstă – din acești ani, propun o poezie în care desolemnizarea discursului liric este împinsă până dincolo linia de hotar a acestui domeniu artistic, debutanții «întârziați» preferă filtrarea experiențelor poetice valoroase al acestei jumătăți de secol. În cazul acestora din urmă, autenticitatea trăirii și recuperarea unor dimensiuni lirice uitate primează în fața unor «mode» încă actuale al căror principiu ordonator sunt ironia excesivă și jocul lipsit de gravitatea lui subiacentă”. □ Poezia numărului este semnată de Dușan Petrovici, Marian Drăghici, ca și de unii membri ai Grupului de la Ploiești. □ Interviu luat lui Liviu Ioan Stoiciu de Marian Drăghici vine în completarea celor deja spuse în numărul precedent: „– *Ai putea să dezvălui cea mai mare greșală, gafă, porcărie (un termen destul de uzual), săvârșită până în prezent?!* – Fiind dintr-o bucată, gafele ce le fac mă lasă rece. De obicei îmi plătesc «polițele»... Știu că, amenințat din interior mereu, nu sunt simpatizat «în general» (mai ales că evit cu obstinație și condescendență găștile literare și prietenii), drept care mă resemnez în fața bârfelor «colegiale» gratuite – exasperându-mă doar reaua-credință și ticăloșia. Adeseori pierzându-mi cum-pătul în fața provocatorilor... Desigur, nu-mi pare rău când înjur pe vreunul românește, fiind un «mare» măgar, o dată ce sunt convins că o fac în disperare de cauză, după ce am fost adus la paroxism – cel înjurat în public pentru mine murind, după aceea, practic... Mare greșală de a mea? Mare porcărie făcută de mine? Sincer, de neiertat e în primul și în ultimul rând greșala mea de a crede în curățenia morală a celor din jur, care profită de naivitatea ta și te

sacrifică nedemn... Cazul «colegilor de generație» de la «Contrapunct», din 1990/1991 (mă repet, ce să fac) rămânând o lecție de neuitat în acest sens: fără să înțeleg până azi ce mare porcărie am putut să le fac eu de au ajuns să mă urască oficial și să mă oblighe să-mi dau demisia... Îmi e silă în continuare să-mi amintesc de dezastrul provocat de umilința îndurată de conștientizarea prezenței «universale» a răului...». □ Sub titulatura **I.D. Sârbu, inedit (Despre cînste)**, sunt inserate maxime ale acestuia, comunicate de Dumitru Velea, fără vreo prezentare prealabilă: „Dușmanul cînstei: frica (foamea). Prietenul său fals: compromisul. Amanta sa: prezentul. Soția sa: trecutul. Copilul său speranța.”; „Orice om cînstit speră. Orice om cînstit gândește cu zeci de ani înainte. Orice om cînstit posedă trei oglinzi în care se vede”. □ „Calendar publică pe ultima pagină versuri de Adrian Marin, însoțite de un comentariu critic aparținând lui I. Negoitescu.

● În „Familia”, nr. 2, după ce a ținut, timp de un sfert de secol, cronică literară în paginile acestei reviste, Gheorghe Grigurcu își deschide o rubrică nouă intitulată *Asterisc*, pe care își propune s-o folosească drept instrument al adnotării realului nostru atât de dramatic, „ca pe un prilej de a-l «constela» cu glosele unuia dintre nenumărații lui participanți-martori”. Întrucât, mai afirmă Gheorghe Grigurcu, asteriscul îi „stimulează emoția relației, întotdeauna ris-cante, dintre mare și mic”, își începe rubrica sub titlul **Umor negru la „Literaturul”**, text în care îi reproșează lui Nicolae Diaconu afirmația (făcută în „Literaturul” nr. 43/1993) că „de regulă, scriitorii români n-au făcut declarații răsunătoare de obediență”. Gheorghe Grigurcu este de o părere contrară și înainte de a-și începe filipica, operează un mic amendament: consideră sintagma „de regulă” una decorativă, iar după anularea ei pe motivul înainte amintit, afirmă: „câte asemenea «declarații» s-au produs, nimeni n-ar putea număra”. Cu toate acestea, autorul începe cu G. Călinescu și termină, (cursu scurt) cu D.R. Popescu. □ În cadrul cronicii literare, Ion Simuț semnează textul **Nicolae Manolescu sau utopia cărții**: „Eseul lui Nicolae Manolescu despre Sadoveanu deschide largi perspective (de istorie literară, de sociologie, de comparatism) pentru situarea scriitorului. Tocmai acesta este, de altfel, unul din obiectivele fundamentale ale unei monografii ideale dedicate unui mare scriitor: plasarea adecvată într-un muzeu imaginar al literaturii. Situată nu trebuie să se bazeze, desigur, doar pe datele oferite de cronologia literară și nu se limitează la pironirea pe un panou. Criticul nu dă acestui obiectiv sintetic un aspect de epilog, ca într-o încheiere cu anunțuri de epitaf, ci își creează ocazia de a-l circumscrie cu siguranță și discernământ pe Sadoveanu în literatura noastră”. □ Mihai Cimpoi îi prezintă pe „optzeciștii Basarabiei” și poezia acestora, de o nouă factură: „Firește, ucenicii basarabeni sunt și mai neascultători față de președintele poeziei, decât ucenicul mai mare, Stănescu, căci ei nu mai plâng degradarea; se încredințează ei; nu mai caută să îndelungească stafia vreunei stări de spirit incoerente: îmbrățișează frenetic însăși incoerența

Antrenați într-o emulație «tehnică», ei s-au văzut producători, monstruoși adesea, de neant, fie cu mașini de o capacitate redusă, fie cu agregate întregi. Cel mai potrivit procedeu de producere a întunericului este cosmogonia negativă, inversă, universul retrăgându-se haosului primordial. Lumea e devitalizată, repliată, re-încarnată astfel ca să dea dovadă de o materialitate destrămată. Toate lucrurile curg spre vid, nefiind ceva material, ci umbre, siluete”. După ce la precedenta apariție din „Familia”, în cadrul rubricii sale *Constructorii*, Ștefan Borbély îl prezentase pe Oliv Mircea, în numărul de față personajul „constructor” este Adrian Marino: „Putem decanta în această alergie a lui Marino atât reacția iluministului mai puțin preocupat de zonele de penumbră ale cuvintelor, cât și din dorința eruditului dotat cu simț critic de a fixa cultura din care provine între limite axiologice precise. Exceptând unele nuanțe atipice, cultura română pare să fi evoluat istoric pe două coordonate distincte. Prima dintre ele vizează un discurs de tip apologetic în raport cu ființa națională: a doua, unul de tip critic, cu extensii cosmopolite. Ideologia oficială – indiferent sub ce manta s-ar fi ascuns ea – a prejudiciat de regulă al doilea tip, dând credit celui dintâi. (...) Sunt bine cunoscute luările de poziție pe care Marino le-a avut în ultima vreme în presă relativ la rolul cultural ambiguu, jucat în deceniul de dinaintea morții sale de către Constantin Noica. Acuzele, rostite într-un climat de perfectă civilitate, de către un om care și-a făcut din respectul pentru munca intelectuală a celui alt o normă de viață, vizează în principal perpetuarea unui stil cultural sibilinic, aluziv, metaforizant, bazat pe cuvinte învăluite în sugestie, în dauna proprietății lor denotative. O cultură dispusă să renunțe la claritate în interesul expresiei, la sintaxa obiectivă a construcției în interesul fragmentului speculativ”. □ Rubricile „fixe” semnate de Mircea Zăciu și Victor Felea evocă personalități contemporane sau, în file de jurnal, vremuri deja apuse: Mircea Zăciu se ocupă de Livius Ciocârlie, și anume prin *Jurnalul* acestuia: „Livius Ciocârlie judecă sever, dar drept. Avertizează, încă odată. Fără a se cruța pe sine. Căci prin aceeași optică de asprime se judecă nu odată în succesive examinări de conștiință. Unele din cele mai dure din câte un scriitor român a reușit (dacă, în genere, a încercat) în ultimii ani. Continua, nemiloasa introspecție, atinge uneori pragurile autoflagelării. Pagina se încarcă atunci de o tensiune rar întâlnită la noi, căci noi suntem mai adesea tentați să ne autodisculpăm sau să ne punem în lumina cea mai favorabilă, mizând pe posteritate. Acest extraordinar curaj de a vorbi franc, Ciocârlie și-l asumă în sondarea intimității, în raporturile familiale, sociale și literare. Crochiuri ale vieții publice, scurte portrete de scriitori animă fundalul epic al confesiunii”. □ Despre *Patologia postmodernismului* scrie Dan Popescu, recenzând cartea lui Randall Stevenson *The British Novel since the Thirties (Romanul britanic începând cu anii 30)*. □ În acest număr, versuri de Mircea Petean.

• „Jurnalul literar”, serie nouă, an V, nr. 1-4, februarie, conține pe prima pagină evocări și texte inedite cu și despre Ștefan Teodorescu, clasicist și

heideggerian stabilit în Germania, care „a asistat la seminariile pline de tensiune ale maestrului de la Freiburg, unde a văzut pregnant și concret, ce înseamnă «a gândi»”. Scriu despre Ștefan Teodorescu: Svetlana Paleologu-Matta, Gheorghe Stanomir și Edgar Papu, ultimul cu o amintire [text inedit] despre cel evocat. □ Tot pe prima pagină, având ca supra-titlu *La ceasul adevărului – Literatura română contemporană*, găsim propunerea de „anchetă” a redactorului-șef, Nicolae Florescu: „Începând cu numărul de față ne propunem să supunem dezbaterii critice actuale, cu oarecare consecvență, sistemul de valori al literaturii române contemporane. Intenționăm, prin urmare, să oferim cititorului de azi o evaluare a profundelor mutații pe care mișcarea noastră literară ca și întreaga societate românească le-a cunoscut odată cu ieșirea din totalitarism și încercarea de resincronizare, după o jumătate de veac, la reperele reale ale democratismului european. (...) Nu o dezbatere generalizată, pe probleme, ceea ce ar însemna și o dezertare de la asumarea responsabilă a judecății critice, cum s-a mai întâmplat, din păcate, ne propunem, ci o radiografie atentă, pe individualități, mai ales atunci când forurile oficiale actuale încearcă să mistifice încă o dată scara de valori, căci fiecare este răspunzător în fața istoriei numai cu propria sa operă. Deschidem această dezbatere cu un critic tocmai pentru a pune de la început în discuție criteriile care au dus la validarea unor imagini împământenite asupra literaturii române contemporane. Totodată, criticul în cauză nu este un comentator oarecare al acestei literaturi, ci una dintre personalitățile ei din ultimele decenii, a căror activitate a contribuit masiv la instituirea scării de valori de până în decembrie 1989. Mai mult încă, în persoana sa a fost recunoscut astăzi președintele secției de literatură și artă a Academiei Române. Iată tot atâtea argumente, alături de acela că însăși vârsta criticului este una a pragului bilanțier, cum considera E. Lovinescu, ce ne-au determinat să propunem unui număr considerabil de oameni de litere să-i privească opera din perspectiva actualității. Este, după opinia noastră, cel mai respectabil omagiu care i se poate aduce unui creator și mi se pare de neînțeles refuzul unora dintre cei solicitați de a participa la această anchetă. E de la sine înțeles că paginile «Jurnalului literar» vor rămâne deschise tuturor celor care, ulterior, vor dori să participe la dezbaterea propusă și, de asemenea, faptul că asigurăm dreptul la replică”. Cele 12 răspunsuri sunt foarte diferite ca formă, conținut și mefiență. Gheorghe Grigurcu se desfășoară pe mai bine de o pagină de revistă, folosind un titlu cu dublu înțeles, *Extemporal Eugen Simion*. Sub aparența unei obiectivități care, în pofida meritelor enunțate, se lasă mereu sedusă de clasamente sau clasificări (fără vreun argument, ci numai ca părere colectivă). Gheorghe Grigurcu trece în partea a doua a extemporalului la acuze directe, marota lui fiind apolitismul criticului, servit prin consistente citări din ultima carte a lui Eugen Simion, *Moartea lui Mercuțio* (1993): „De mult am simțit că ceva nu e «în regulă» cu Eugen Simion. Criticul era aproape unanim lăudat

(inclusiv de către *Europa liberă* și *România literară*) atribuindu-i-se un loc central și o autoritate ce nu mi se păreau întrutotul justificate. E drept, activitatea sa, îndeajuns de bogată, a abordat fenomenul important al «renașterii» literelor românești, după 1955, și a împlinit astfel rolul necesar al unei prezentări a acestuia, cu un remarcabil impact public. Numele său se leagă insistent alături de cel al lui Nicolae Manolescu de imaginea literaturii noastre actuale, așa cum s-a configurat până în decembrie 1989. Critica sa de «întâmpinare», simțindu-se însă mai în largul său în încercările de sinteză, a propus liniile ei «consacrate», de care ține seama azi școala și mentalitatea largă a receptorilor. E un merit însemnat ce nu i s-ar putea contesta. Un iz acomodat, administrativ, «statistic» se degajă din scrisul său, altminteri «serios», domn de consultat sub beneficiu informativ și chiar pentru o finețe a expresiei rodite. (...) După 1989, s-a petrecut un fapt ce nu m-a mirat prea mult: actualizarea unor virtualități negative ale lui Eugen Simion, accentuarea defectelor sale. N-a fost un paradox, cum s-a crezut, ci o evoluție ce se putea prevedea. Mulat pe epocă, «oglundind-o» pasiv, spre a cita parodic un clișeu al «esteticii» realist-socialiste, criticul n-a mai avut resursele autodepășirii, ale trecerii într-o altă mentalitate istorică. A rămas moralmente în trecut, declarându-se un conservator înfricoșat de «agresivitatea sălbatică împotriva marilor valori ale literaturii române», adică neezitând a confunda naturala lor rediscutare și sancționarea laturii lor oportuniste, incontestabile, cu o «demolare». Depărtându-l considerabil de tradiția lovinesciană a recunoașterii «mutației valorilor estetice» și a «revizuirilor», deci a deschiderii spre evoluție a esteticului, pe un fond pro-democratic, liberal, această reacție retrogradă îl apropie pe Eugen Simion de puterea politică restauraționistă, pe umărul căreia deplânge trecutul. *Este o explicație prea ușoară*. De fapt, ironia căznită se evaporă și rămâne figura indenegabilă a realităților... Soluția preconizată de autor? Bineînțeles «concordia națională», împăciuirea, faimosul «pupat» caragialesc! Să nu ne «certăm», să nu ne «denigrăm», ci să căutăm laolaltă noi slogane ale progresului, cât mai abstracte, ca să ne angajeze ca să ne angajeze la cât mai repede fărădelegile trecutului totalitar. (...) Ne apropiem însă, *volens-nolens*, de fierbinte zonă existențială a lui Eugen Simion când citim următoarele: «Acum, când scriu aceste rânduri (1 noiembrie 1992), îl înțeleg mai bine decât oricând pe E. Lovinescu care, în memoriile sale, se arată așa de sceptic în privința scriitorilor români contemporani. Se jertfise la propriu (ratase cariera universitară și academică) și la figurat pentru ei, iar ei...». Rezonanța umoristică a «mărturie» nu ne scapă, dacă ne gândim că cel ce se vrea atât de comprehensiv față de mentorul «Sburătorului», cel ce vrea a-i reedita exemplul «nu s-a jertfit» și nu a «ratat» tocmai cariera universitară și academică! «Nerecunoștința: (adică opinia rezervată față de E. Simion) a unor scriitori români ar putea avea, în cazul acestui cunoscut colecționar de poziții avantajoase, și alte pricini decât în cazul marelui înaintaș. La ce bun să simu-

leze Eugen Simion săvârșirea unor «jertfe»? Poza d-sale de martir ar fi de tot hazul. (...) Nu pot încheia prezentele însemnări fără a mă referi la un pasaj din cartea lui Eugen Simion, *Moartea lui Mercușio*. Editura Nemira, 1993 (de unde am luat toate citatele din cuprinsul lor), pasaj ce mă privește direct. Deși pretinde că nu face polemică, socotind-o, cu o scârbită superioritate, «*la meridianul nostru o zădărnicie*», consecventul critic susține că l-aș «înjura» și că l-aș «urî»: «*domnul Gh. Grigurcu mă contestă de ani de zile cu o ură neclintită. Ura lui intră în rândul fatalităților de care mă izbesc în viață. Este inutil, deci, să mă lupt cu ura inevitabilă a domnului Gh. Grigurcu care, în orbirea lui, mă poate acuza de orice din moment ce nu adevărul este în discuție, ci indezirabila mea persoană*». De ce «ură»? M-am ocupat de Eugen Simion într-un limbaj exclusiv rațional și urban, încercând a face analize, a demonstra în temeiul unor dovezi alcătuite din citate ori din fapte irecuzabile. D-sa nu a răspuns niciodată cât de cât la obiect afirmațiilor noastre, preferând a se retrage în norul unor prezumții umorale. M-am consolât și eu cu ideea că e mai ușor să învinuiești pe cineva de «ură» și să acuzi «fatalitatea» decât să te comporți rațional». □ La anchetă răspund George Bălăiță, Alex. Ștefănescu, Barbu Cioculescu, Adrian Marino, Mircea Muthu, Al. Cistelean, Marta Petreu, Monica Spiridon, Cornel Ungureanu, Laurențiu Ulici și un „Anonim”. Opiniile, cu excepția celor semnate de Adrian Marino, Alex. Ștefănescu, Laurențiu Ulici și parțial Al. Cistelean se conformează temei și evită tratarea profilului lui prin competiție. Celelalte răspunsuri, unele sugerate/incluse în preambulul „anchetei”, se poziționează în siajul articolului – și el cu răspuns anticipat – al lui Gheorghe Grigurcu. Redăm, din intervenții, citate semnificative: „Eu cred că de la un scriitor mare, oriunde ar trăi el, rămâne tot ce a scris. Nu sunt mulți în lume, așa că ar putea să existe în rafturile bibliotecilor naționale unul numai pentru ei și care să cuprindă chiar și ciomele ratate. Timpul, vremurile etc, aleg, uită, redescoperă, risipesc... În literatura română Eugen Simion este unul dintre aceștia. Un talent literar neobișnuit pentru autorul care prin natura lucrurilor scrie despre alții, nevoit fiind să folosească inteligent, deseori până la uzură, sistemul de frâne numit și spirit critic. Ideea generală a demersului său, ca și la Călinescu, este aceea a unei literaturi române originale, lipsite de complexe și prejudecăți. Sunt sigur că Eugen Simion va impune în cele din urmă o masivă, onestă, exemplară Istorie a literaturii române. Restul e tăcere” (George Bălăiță); „Pentru a stabili ce rămâne din critica lui Eugen Simion ar trebui stabilit întâi ce rămâne din literatura validată de această critică. Iar rezultatul ar fi, aproape sigur descurajator. Pentru că Eugen Simion, departe de-a avea spirit selectiv, practică un descriptivism critic atotcuprinzător. El recunoaște existența unui text literar ghidându-se după faptul că acest text a fost tipărit, că figurează în fișierul bibliotecilor, că a fost recunoscut de alți critici etc. Drept urmare, masivele sale volume consacrate scriitorilor români contemporani sunt consacrate, de fapt, produc-

ției editoriale din ultima jumătate de secol. În replică, s-ar putea invoca că valoarea unui text critic este independentă de valoarea textului literar comentat. Da, dar numai atunci când este independentă. Comentariile critice ale lui Eugen Simion nu sunt exuberante și paradoxale, nu scilipesc de idei, nu constituie un spectacol al gândirii critice ca acelea ale lui G. Călinescu. Comentariile critice ale lui Eugen Simion sunt mereu în temă, dar plate – operă de inventar scrisă într-un limbaj elegant. Ele există numai în măsura în care evocă alte texte și dacă acele texte n-au valoare – strădania criticului ni se înfățișează ca un exercițiu steril. Cărțile de critică ale lui Eugen Simion prezintă în momentul de față interes ca document al opiniilor literare curente și al prejudecăților din perioada de după război. Criticul colecționează, organizează și girează, în studiile sale, locurile comune ale unei epoci având o vocație de persoană oficială. Cea mai bună carte a lui Eugen Simion rămâne, după opinia mea, una de memorii și anume *Timpul trăirii, timpul mărturisirii*, scrisă cu grație (ceea ce, de altfel, este surprinzător, pentru că, pe vremea când se ocupa de proza lui Eminescu, criticul avea un stil greoi, de autor complexat și ambițios). Dar chiar și în această frumoasă carte există o undă de narcisism care-mi displace. Eugen Simion are uneori, ca memorialist, ifose de cucoană mândră de faptul că este îmbrăcată în blănuri scumpe” (*Alex. Ștefănescu*); „Nu mă pot pronunța asupra virtuților critice ale d-lui Eugen Simion, câtă vreme acesta nu și-a trecut pe curat ultima pagină. E la mijloc un pariu – ce trebuie respectat. Nici despre bărbatul politic n-aș vrea să mă pronunț, cât timp scutul îi e atât de mare: s-ar putea ca perspectiva să fie înșelătoare, într-un sens sau altul. Și apoi, a condamna o atât de răsunătoare reușită, într-un măcel ca acela ce se vede în jur, e, iarăși, prematur. Nu cred că posteritatea lui Eugen Simion e în pericol; asta pentru că scrisul său, deși se complăce în diluări, e limpede și chiar cu un farmec specific. Prin aceste calități el și-a adjucecat un public de nivel mediu, mergând de la liceeni la profesorii lor, categorii de cititori pe care metamorfoza învățământului nostru, sper, nu le va putea eradica. Cred că riscată e doar participarea sa la dialogul critic viu de peste o jumătate de veac. S-ar putea ca Eugen Simion să alunece cu majoritatea operei sale în fondul pasiv al criticii” (*Barbu Cioculescu*); „O anchetă ca a dumneavoastră, sfidătoare și riscantă, mi se pare pe cât de incitantă pe atât de hazardată. Să zicem însă că-i un joc, nu chiar gratuit, dar cu bune intenții și cu reguli de bun simț. Eugen Simion a fost, multă vreme, a doua figură a criticii noastre contemporane. Ce se va citi din opera lui peste cincizeci de ani va fi prin urmare semnificativ nu numai pentru propria posteritate ci și pentru aceea a întregii critici de azi. Ar fi bine pentru noi toți ca nepoții noștri să creadă că merită parcursă o ediție completă Eugen Simion. Și să nu vadă într-asta o pedeapsă” (*Al. Cistelean*); „Când *Viața lui Alexandru Macedonski* a apărut, Eugen Simion se agita, indignat și revoltat față de... soția mea și față de trei redacții de la ESPLA (ce pot să confirme): «Imposibil. Nu se poate! A apărut?

Când? Cum? Cine i-a dat voie?» (sic!) Nu știu dacă își mai aduce aminte. Același Eugen Simion se plângea, când membrii «Cercului literar» de la Sibiu au reapărut în presă, că «au năvălit în ceată». Cartea pe care o prefer – și asta este de fapt răspunsul, ce nu poate fi decât subiectiv –, este *Dimineața poezilor* (1989)” (Adrian Marino); „Mai întâi, este admirabilă inițiativa «Jurnalului literar» de a publica un serial ce amintește de mai vechea anchetă din revista «Azi» (1932). Așadar, ce rămâne din opera contemporanului nostru, x sau y? Delicată întrebare și dificil răspunsul, cu toate precauțiile luate. Primo: să facă abstracție de persoana autorului (dacă este cunoscută); secundo: proiecția lui într-un context afin sub raportul finalității restituțiilor critice, terzio: faptul că în orice lucrare critică va conta până la urmă sinteza, indiferent că este încheiată sau că se constituie *au fur à mesure*. Așadar, în cazul unei opere critice cum este cea de față, aș decupa sub forma unui răspuns la întrebarea revistei următoarele: în primul rând, *Proza lui Eminescu* (1964) și *E. Lovinescu – scepticul mântui*: (1971) vor conta, probabil ca momente de restituție sub raportul istoriei literare a unor valori clasice, dar fără să constituie o ruptură deosebită din punctul de vedere al interpretării. Cartea pe care o prefer – și asta este de fapt răspunsul, ce nu poate fi decât subiectiv –, este *Dimineața poezilor* (1980)”. (Mircea Muthu); „E mult prea devreme pentru o judecată. În principiu, orice operă critică supraviețuiește din literatura al cărei «joc secund» este ea. Or – cum Eugen Simion a scris despre întreaga literatură română n-are nici o îndoială că va supraviețui. Chiar și fără titlu de academician...” (Marta Petreu); „E greu să rezistăm satisfacțiilor inchizitoriale ale unei judecăți și condamnări pripite atunci când la mijloc, între cei doi sau mai mulți intelectuali, se află diferența de atitudini politice. Eugen Simion rămâne una din acele influente conștiințe critice care au susținut moralul literaturii în anii dificili ai epocii ceaușiste. Alături de alții, a susținut perspectiva lovinesciană a autonomiei esteticului: s-a situat de partea forțelor moderniste și postmoderniste ale înnoirii; a fost un promotor al sincronizării europene. Aceste fapte nu pot fi negate nici minimalizate. Dintre domeniile literaturii, critica este cea mai expusă perimării și istoricizării. Din opera critică a lui Eugen Simion rezistă lecturile metodice, de felul acelor din *Dimineața poezilor*. Se poate apela în continuare cu folos la interpretările din monografia dedicată lui E. Lovinescu și la eseurile din *Întoarcerea autorului*. Lecturile impresioniste sunt indubitabil sortite caducității. Profilurile din *Scriitori români de azi* e necesar să fie rescrise în întregime și cred că autorul o va face. Două sunt marile modele morale din istoria criticii românești: Maiorescu și Lovinescu. Modelele intelectuale sunt mai multe. Nu m-aș grăbi să așez în linia clasicilor exemple luate din contemporaneitate. Dacă totuși aș fi constrâns să o fac, opțiunile mele merg spre Adrian Marino și Nicolae Manolescu” (Ion Simuș); „În ce privește opera critică a lui Eugen Simion, deși viitura încă nu s-a așezat în matcă iar apele sunt departe de a se fi limpezit, putem încă de acum să fim siguri că

Dimineața poezilor a câștigat pariul cu posteritatea. De ce? Fiindcă ea trece cu brio proba de foc a actului critic – aceea de a reuși să justifice sau să legitimizeze interesul cititorului pentru un segment anume al literaturii. Cred, de asemenea, că intelectualul Eugen Simion a dat, în *Timpul trăirii, timpul mărturisirii*, o carte simptomatică (și, în înțelesul cel mai nobil al cuvântului, delectabilă). Ea își va păstra deci autenticitatea și prospețimea, înfruntând timpul. Cât despre celelalte cărți, având mai ales un interes istoric major, ele rămân puternic marcate de grija unui complex de factori conjuncturali și ar trebui să sufere «revizuirii». Mai precis prin replasări în context și reevaluări comparative, datorate recuperării producției diasporei, dar și uzurii scării lor de valori, – uneori prin supralicitare, alteori prin excludere” (*Monica Spiridon*); „E cu mult mai ușor să aflăm ce mai rămâne valabil astăzi dintr-o literatură scrisă în urmă cu cincizeci sau măcar treizeci de ani decât să aflăm același lucru dintr-o literatură scrisă acum zece-douăzeci de ani și care continuă să se scrie în clipa de față. Tot astfel stau lucrurile și când e vorba de critica literară. Fără îndoială, ne putem aventura între evaluarea de acest tip a criticilor români contemporani dar numai în relativ, numai în numele prezentului strict. Vrând probabil, să fie cu totul altceva decât congenerul său, dl. Eugen Simion s-a descoperit practic pe sine abia după experiența pariziană concretizată literar într-un Jurnal care l-a impus în momentul apariției ca pe un veritabil scriitor. Iată, dar, al doilea răspuns direct: *Timpul trăirii, timpul mărturisirii* rămâne, nu mă îndoiesc, printre cărțile durabile ale criticului, îndrăznesc chiar să spun că e cea mai bună carte a sa. Și poate tocmai pentru că aici competiția cu Nicolae Manolescu nu e defel în discuție, nici la suprafața textului nici în structurile sale de adâncime. Ceea ce nu se întâmplă cu seria de Scriitori români în care orice spirit atent și intuitiv va găsi numaidecât o replică la cronicile domnului N. Manolescu, niciodată strânse în volum dar consacrate pentru autorul lor. Din păcate domnul Eugen Simion nu are virtuțile de pronosticator ale domnului N. Manolescu, domnia sa e vădit stânjenit de incertitudinea valorică proprie oricărei opere literare contemporane și se simte cu mult mai în largul său când e vorba de opere adjudecate deja de istoria literară. Asupra acestora din urmă poate arunca realmente o lumină nouă, re-descoperitoare. Și iată al treilea răspuns direct: *Dimineața poezilor* e a treia carte care va rămâne din bibliografia domnului Eugen Simion. În rest, discuția s-ar putea purta în afara bibliografiei, în teritoriul biografiei. Ar fi o discuție interesantă, cred că și semnificativă, pentru că se știe în ce fel poate marca biografia unui scriitor justa receptare a bibliografiei sale” (*Laurențiu Ulici*); „Bibliografia Eugen Simion rămâne obligatorie. Competițiile pentru *number one*, fie ele cu Manolescu, fie cu Andrei Pleșu sau Liiceanu, mi se par dureroase pentru cultura română. Eugen Simion – azi mi se pare a numi o degringoladă” (*Cornel Ungureanu*); „Enciclopedia română de pe la anul 2050 va cuprinde, desigur, la litera S, și următorul pasagiu: Eugen

Simion, critic literar, profesor universitar, academician, laureat etc... Unul dintre scriitorii români marcanți din a doua jumătate a secolului trecut, și nu numai. A scris mult. Contribuția lui cea mai de seamă este *Istoria literaturii române*, apărută în primul deceniu al secolului XXI, îndelung pregătită prin volume succesive, inegale și fără ritm anume și din care nu era ușor de bănuială construcția finală așa de coerentă și impunătoare” (Anonim). În pofida promisiunilor de continuitate, în numerele următoare „ancheta” redactorului-șef nu mai este de găsit.

● „Poesis”, nr. 2, își glorifică împlinirea a 50 de apariții. „Saluturile” adresate revistei aparțin lui Mircea Muthu („A publica, astăzi, o revistă de și despre poezie înseamnă un act de veritabil eroism. De aceea, la numărul 50, revista «Poesis» binemerită din plin și felicitările și gratitudinea noastră, a cititorilor care mai suntem), Vasile Spiridon, Gheorghe Izbășescu, Al. Cistelean, Ștefan Baciuc, Ion Filipciuc, Aurel Rău. Semnatar al articolului *Jurnal de provincie* - 50, George Vulturescu rememorează primii pași ai revistei din Satu Mare arătând că „din păcate, prea devreme *bucuria poetului* în fața fiecărui număr ieșit de sub teasc este tot mai des înlocuită de gustul amar al greutăților financiare tipografice. Se adaugă apoi cortegiul îndoielilor proprii, lipsa de experiență tipografică, teama de a nu greși”. □ O adevărată pleiadă poetică formată din nume aparținând unor generații diferite și destul de discrepante valoric, participă la a cincizecea aniversare numerică: Mihai Ursachi, Alexandru Lungu, Paul Alexandru Georgescu, Horia Bădescu, Adrian Popescu, Matei Vișniec, Ion Stratan, Vasile Dan, Liviu Ioan Stoiciu, Magda Cârneci, Ion Mureșan, Romulus Bucur, Gellu Dorian, Ion Baiaș, Adriana Iliescu, Gheorghe Izbășescu, Ion Vădan, Aura Christi, Cassian Maria Spiridon, Alexandru Dohi. Constantin Hrehor, Ion Filipciuc, Ioan Vintilă Fintîș. Cu poezii se ilustrează Alexandru Mușina, mai exact cu *11 poeme din bucătărie*. Și, e de presupus, Marta Petreu, fiindcă versurile alăturate interviului luat acesteia de Grigore Scarlat, nu au nici o semnătură. □ Cezar Ivănescu afirmă, în interviul acordat lui Cassian Maria Spiridon, că „*Poezia este un act magic*”. „– Dacă ați vrea să ne povestiți câteva amintiri mai deosebite despre Marin Preda./ – Despre Marin Preda se colportează foarte multe lucruri grave. Întâi de toate, la ora actuală: adică ținând de un biografism care nu-i face cinste, apoi lucruri false pe care le colportează și membri ai familiei sale, din nefericire, și prietenii din jurul lui și apoi de-a dreptul, ceea ce numesc francezii *contre vérité*-uri, adică lucruri cu totul și cu totul împotriva adevărului; știute de foarte multă lume. De aceea, de curând, m-am hotărât să definitivez și să dau la tipar o carte care poartă titlul *Pentru Marin Preda*. Sunt cam șase sute de pagini dactilografiate și vor polemiza, aceste pagini, cu toate falsurile care s-au colportat pe seama lui Marin Preda, începând de la felul în care a murit și de la toate aberațiile care s-au tipărit în aniiăștia post-revoluționari despre el. Acum, ce se întâmplă, este foarte adevărat că foarte multă lume știa că fiind cel mai bun

prieten al lui Preda în ultima parte a vieții lui, știam foarte multe lucruri neplăcute despre mulți scriitori români și nu numai scriitori, și pe care Preda mi le-a comunicat, mi le-a încredințat ca atare. Aș putea să dau un singur exemplu *Viața ca o pradă*, în forma în care a fost tipărită și pe care o știe toată lumea, conține foarte multe lucruri surdinizate sau la care Marin Preda a renunțat. Dețin dactilograma cărții, corectată de mâna lui Marin Preda, îndreptând cu propria lui mână toate lucrurile care în carte le-a spus fals ca să nu supere pe multă lume. Eu l-am rugat să-mi corecteze pentru mine acest exemplar, să-l am în casă. Eu rețin foarte multe lucruri despre cei din jurul lui Preda, despre literații români, cam ce-au făcut ei în perioada de venire la putere a comunismului ș.a.m.d. Sigur că lucrurile astea sunt neplăcute și nu știu dacă am să le dezvălui pe toate în această primă carte despre Marin Preda. Ce pot să spun însă cu claritate și cred că este o obligație a mea morală, vizavi de Marin Preda, o afirm cu orice fel de prilej și oricând vorbesc despre el, este următorul fapt: Marin Preda n-a fost un om iubit, în primul rând – începând cu soția lui și terminând cu criticii, literari și așa-ziii literați din coteria lui. Dovadă că n-a fost iubit s-a văzut în acea noapte a morții lui, când oamenii cu care a stat la masă, practic l-au aruncat într-un pat în care a murit, fără să aibă un pic de grijă de el. Moartea lui nu este rezultatul nici unui scenariu sinistru, nici al securității, nici al KGB-ului, nici al nu știu cui, ci este pur și simplu moartea unui om singur, rupt de cei din jurul lui și față de care nimeni nu mai are nici un sentiment, nici de prietenie, nici de noblețe... Eu mi-am făcut mea culpa de multe ori că, părăsind Mogoșoaia în toamna lui '79, am știut că Marin Preda n-o să mai trăiască mult. A mai trăit exact șase luni. Pentru adevărul biografiei lui Preda și adevărul literar trebuie să spun că în camera care am părăsit-o eu de la Mogoșoaia s-a mutat criticul literar (pe care eu nu dau doi bani, nici ca om, nici ca critic literar), Eugen Simion, și am făcut și un fel de pariu cu soția lui Marin Preda dar și cu cei din anturajul lui să vedem cât timp va mai trăi – șase luni a mai trăit și asta pentru că cei care îl anturau nu-l iubeau, aveau de fapt un fel de aversiune pentru el și a fost suficient acel moment de pierdere a cunoștinței (băuse prea mult alcool în noaptea respectivă) ca să-l lase să moară ca un câine. Cam acesta este adevărul cel mai curat despre Preda, care se poate spune. Toți ceilalți, începând de la răposatul Bogza, care era senil cu mult înainte de a muri, și până la soția lui care încă mai trăiește, au încercat să inventeze tot felul de scenarii a propos de moartea lui Marin Preda, spre a-și ascunde propria vinovăție. Acesta este tot adevărul»". Revenirea, în discuție, la poezie, se face via Cărtărescu: „– *Ce credeți despre viitorul poeziei, ținând cont și de afirmația lui Mircea Cărtărescu care, despre ultima lui carte de poezie, *Levantul*, afirma că este o piatră tombală pentru poezia românească.* – Am auzit și eu de afirmația acestui personaj, care seamănă foarte mult cu personajul caragialesc, Rică Venturiano. E un personaj ciudat și așa zice eu caragialesc, lansat de Nicolae Manolescu în poezia

românească. Un poet în primul rând care, după opinia mea, nu a ieșit de sub acuzația de plagiat. L-am acuzat de plagiat în 1980 la cartea lui de debut și mi-a răspuns, nu s-a apărat sau nu a negat că ar fi un plagiator. Deci, e vorba de un plagiator, de cariera unui plagiator, ce toată viața lui nu a făcut decât plagieze pe alții. Iar afirmația asta cu piatra tombală e dovada unei minți debile, în orice caz cretine, pentru că, cum poți să-ți imaginezi tu, un poet ca niciodată nu ți-ai găsit propriul stil, propria manieră că ai să scrii tu o carte care să fie piatra tombală a poeziei românești. Cum o să fie piatra tombală? piatra tombală a carierei lui de plagiator cel mult. De ce spun că e vorba de mințe debile, în ce sens poate să judece un tânăr poet român; o artă nu are capăt niciodată, poezia este o artă tradițională care durează de mii de ani pe acest pământ, este continuată din limbă în limbă, din civilizație în civilizație din eon cultural în eon cultural și nu poate avea moarte, nu poate veni un Răzvan Venturiano de pe malurile Dâmboviței să pună o piatră tombală, mai ales pe poezie românească care are la baza ei un geniu ca Mihai Eminescu, desigur, care, cum bine știți, s-a afirmat că este acel gen de creator care apare ca o dată la 25.000 de ani. Asta e o afirmație făcută în cunoscuta carte *Cerșetăria Destin*, o analiză foarte minuțioasă și cu elemente științifice zodiacale. Cu toate acestea poți să spui tu, M. Cărtărescu, o piatră tombală pe o istorie a poeziei care are un asemenea întemeietor și un asemenea erou eponim. Este o afirmație gratuită. Dar această afirmație vine de fapt în suita unor afirmații la fel de nerușinate făcute de reprezentanții acestei generații de luniști ridicată de Nicolae Manolescu, o generație foarte puțin valoroasă în opinia mea și foarte puțin valoroasă pentru că este o generație îndrumată pe un drum greșit exact ca Nicolae Manolescu. O generație care în poezie s-a rezumat la literalitate, numai la nivelul strict verbal, numai la verbalizarea poeziei, o poezie care n-a avut religie, n-a avut metafizică, n-a avut abisal, n-a avut autentic, n-a avut niciuna dintre marile caracteristici care fac marea poezie de totdeauna. S-a rezumat la o textualitate care n-a spus mare lucru. Acest Cărtărescu este un mestecător de gumă textuală cu o poezie plană fără profunzime, fără adâncime și care are senzația că dacă poate pasișă de la Dimov, pe care îl păștișează tot timpul, până la nu știu cine (eu nu îl prea citesc, drept să-ți spun pe M. Cărtărescu, c-am auzit că în cartea sa *Levantul* îmi copie și mie niște tehnici poetice, cu tăierea cuvântului în două, el copie tot ce se poate copia) dar marcă proprie n-are și nici nume bun n-o să aibă./ – *Revenim totuși la întrebarea asupra viitorului poeziei românești.* – Viitorul poeziei românești ca viitorul oricărei alte arte de pe lumea asta înseamnă un lucru pe care eu l-am definit într-un anumit fel. Dacă întrebarea asta se pune la 1850, sau la 1870, în România poate că nimeni n-ar fi putut să răspundă. La 1850 era născut Eminescu, un vizionar la clipa aia, care ar fi știut că Eminescu e născut acolo în preajma Botoșanilor ar fi spus: viitorul poeziei românești este mareț, este glorios, el va da un geniu incomparabil în această mare artă tradițională care

este poezia. (...) Cu aceste *Cursuri de poezie* aş vrea să încurajez pe toţi poeţii autentici români de astăzi să creadă că limba română este o mare limbă pentru poezie, care, dacă a dat un geniu de mărimea lui Mihai Eminescu, pe care încă nu l-am descoperit cu toţii la adevărata lui mărime, mai poate da mari opere sau capodopere, cum se zicea pe vremuri, în viitor. Eu consider că viitorul poeziei româneşti este foarte sigur, mari talente sunt, o limbă extraordinară avem şi aş spune eu şi o vocaţie culturală, aici în estul Europei, incomparabilă, mai ales dacă se năruie pustiul acesta slav care ne-a umbrat întotdeauna. N-au dat mari valori ruşii, dar cele câteva valori mari pe care le-au dat au reuşit să acapareze lumea cu ele. Dostoievski şi câţiva, au umplut lumea. În eonul care vine, după anul 2000, de ce n-am umple noi Europa cu marile valori româneşti, în locul acestor valori slave care nici nu sunt prea conforme Europei. Cam asta ar fi viziunea mea despre viitor, să acoperim noi aria răsăriteană, umbrată de hoarda asta slavă./ – *În perioada de tranziţie în care ne aflăm, care credeţi că este soarta literaturii de calitate? Suntem inundaţi de publicistică, de ziare.../* – Este adevărat, şi de publicistică şi de ziare şi de literatură străină mai ales, pentru că au intrat mulţi bişniţari în această meserie a editorilor de carte care vor să facă avere şi numai avere din tipărirea de carte, dar eu consider că există foarte mulţi scriitori importanţi în România de astăzi (numai faptul că dumneata şi eu suntem şi editori pe lângă scriitori) (...). Cititorul român trebuie să înţeleagă un lucru esenţial, eu nu afirm acum o chestiune originală, niciodată traducerile nu fac o literatură. Asta este o problemă veche şi cum bine ştii nu putem face o literatură şi o limbă mai ales prin traduceri, chiar dacă traducerile sunt extraordinar de bine făcute. Nu la asta trebuie să ne rezumăm. A fost acest moment ca o lăcomie a copilului care n-a mâncat sub Ceauşescu ciocolată, n-a mâncat, n-a avut gumă de mestecat, n-a avut Pepsi ş.a.m.d., sigur că înghite de toate şi-şi strică stomacul. Dar după, trebuie să se întoarcă la hrană normală şi o hrană adecvată locului în care trăieşte şi vremii în care trăieşte. Cred că o să revenim la normal./ – *În ideea revenirii la normal, asistăm la această oră la o reaşezare a valorilor, în literatura română; exista o scară de valori până la Revoluţie, o altă scară de valori în perioada interbelică.../* – Asistăm şi nu asistăm. Sunt foarte multe personaje şi am să vă dau nişte exemple care îmi sunt la îndemână: Fănuş Neagu şi Marin Sorescu. Pe Fănuş Neagu l-am citit ca prozator, înainte de Revoluţie, l-am invitat la *Cenaclul Numele Poetului* şi voiam să-i fac o prezentare în revista «Luceafărul», şi i-am citit toate cărţile. Nici una din cărţile lui nu mai poate fi considerată carte de literatură, toate sunt nişte falsuri, nişte kitschuri realist-socialiste. Nici o povestire de-a lui nu e autentică, dacă se întâmplă un viol, cel care violează e chiabur; toate schemele nenorocite folosite la vremea respectivă. Nu ştiu cum a avut tupeul să-şi retipărească după Revoluţie nişte cărţi absolut fără valoare. Marin Sorescu: nimic din tot ceea ce a scris el, poate doar anumite piese de teatru, care prin structura lor dramatică se țin încă în picioare,

dar vorbesc de poezie că la poet mă refer, nimic nu stă în picioare. Este absolutul. Toți acești inși, ce fac la clipa de față? ca să nu se năruie ca valori, pentru că ei dacă ar asista la o confruntare a valorilor, ar trebui să dispară. Fac și făceau și pe vremea lui Ceaușescu, bat Cotroceniul, au devenit artiști de curtea. Cu asta vor să se țină în picioare, dar n-o să se poată ține. Regret, dar un Adrian Păunescu are mai mari șanse să se mențină în literatura română, sau în orice caz să participe la literatura română, pentru că cel puțin el scrie ca un galerian, scrie mult, e robace, decâtăștia care sunt și leneși pe lângă că sunt autori proști./ – *A propos de Marin Sorescu. Laurențiu Ulici afirmă că este un viitor laureat Nobel.* – Poate să și fie, dar ce se întâmplă, una este valoarea reală a unui autor și alta valoarea lui comercială sau valoarea lui publicitară. Marin Sorescu este din acei autori care, numai când mă gândesc la el și-l dispare cheful de a scrie literatură. Este tipul de autor vid, care toată viața și-o ocupă cu cariera lui de autor... (...) – *Asta nu înseamnă că nu sunt și nu avem după război, valori în literatura română!* – Bineînțeles că există, nimeni nu pus problema, există și totdeauna am susținut acest lucru, chiar valorile contaminate. Eu sunt unul din susținătorii valorii poeziei lui Labiș, indiferent de conjunctura în care această poezie a fost scrisă. Am făcut și într-un interviu cu Constantin Coroiu de la «Adevărul literar și artistic», și fac apel și acum către Securitatea din Iași să scoată la lumină poeziile antisovietice și anticomuniste ale lui Labiș pe care le țineau ei de pe vremea când Labiș era aici în Iași elev. Eu știu că mi le-a arătat un onorabil securist pe vremuri la Securitate. (...) Sigur că există valori, dar pe mine mă enervează această ipocrizie în privința judecării acestor oameni. Eu nu-l judec pe Ștefan Aug. Doinaș că a debutat cu o carte în care scrie poezii cu schelele, cu compasul și constructorii socialismului. Îl privește, după pușcăria lui politică, așa trebuia să debuteze, ca să debuteze. Pe el îl judec pentru că-i nula ca poet, este un mediocru. Putea să debuteze cum a debutat, dar să scrie poezii mari, dar n-putea să scrie. Mă enervează în continuare că un Gellu Naum, care-i un mare poet, e ultimul mare poet al generației suprarealiste, n-are gloria pe care merită. Nici Nichita n-are o carte de poezii, s-o vezi în standurile librăriilor, să găsească un copil tânăr o antologie de Nichita Stănescu, indiferent de părerea mea despre poezia lui Nichita Stănescu. Nici Labiș nu găsești, o carte de poezie de-a lui în librării. Și ne mai plângem că e o criză de poezie, o criză de literatură?” (Iași, 14 noiembrie 1993). □ Martei Petreiu i se ia un interviu de către Grigore Scarlat: „– *Credeți că în momentul respectiv poezia se află în retragere, defensivă față de roman, proză, datorită nu luxului de a se tipări, ci acela că ea însăși s-a schimbat profund? Vom ajunge, oare, acolo încât să «pierdem» un timp, pentru ca regăsirea să devină bucurie? Trăim oare în sfârșit de secol românesc în care poezia nu ne mai «alină» durerile, suferințele?* – Nu, poezia nu se află în defensivă față de proză, critică, istorie literară, eseistică, filozofie etc. Ci invers. Se publică – și cred că se și scrie – aici i

România mult mai multă poezie decât poate citi orice critic profesionist. Credeam că cenzura economică care a distrus cartea de critică, istorie literară, de filozofie, care a periclitat edițiile critice, care a devastat rețeaua admirabilă a revistelor de cultură – va face praf și poezia. Deocamdată m-am înșelat. În timp ce ediții critice importante au încetat să apară, în timp ce însăși proza e în suferință, cărțile de poezie continuă să apară. Probabil fiindcă au costul cel mai mic. De aceea, editurile de stat sau sponsorii întâmplători își pot permite să investească în ele. Cu riscul de a vă șoca, voi spune că nu mă bucură puzderia de cărți de poezie apărute în ultimii ani. Sunt prea multe față de aparițiile din celelalte genuri literare. Majoritatea lor sunt, să recunoaștem, exerciții de voință și de mimetism cultural. Critica literară, care se află acum într-o criză gravă, le comentează rapid (fiind cel mai ușor de citit) și complezent; cărțile de poezie foarte bune sau cărți pur mimetice sunt comentate ades fără bucurie și fără asprime. Cărți de poezie cu adevărat importante trec adesea nebagate în seamă, amestecate în puzderia de apariții ale genului și defavorizate de difuzarea aleatorie a producției editoriale. Nu știu ce se va întâmpla. În România întotdeauna s-a tipărit mult mai multă poezie decât în alte țări. Cioran, care a observat, pe urmele lui Keyserling, fenomenul, îl considera un simptom al insuficienței evoluții a literaturii române. Mă tem că are dreptate. (...)/ – *Și-atunci cum vedeți dumneavoastră cultura română?/* – Ca o cultură ne-așezată. Nematură. Care, vorba lui Caragiale, încă «dospește». În care aproape totul mai este încă de făcut. În care instituțiile nu și-au găsit încă forma adultă, iar conținuturi de cultură existente nu și-au inventat încă instituția. Are un potențial creator real și mare, dar acest potențial – format din indivizi, din oameni dornici de a face ceva, de a construi la scară națională, temeinic și durabil – este boicotat de nepăsarea sau de incompetența criminală a politiciii culturale actuale. Statul român nu-și asumă, în acest moment, cultura națională, ceea ce echivalează cu neasumarea identității noastre naționale. Iar instituțiile de cultură care au posibilitatea de a coordona și finanța proiecte culturale de amploare națională sunt, în acest moment, obiectul restaurației comuniste. La noi e încă aproape totul de făcut: de la ediții, lexicoane, enciclopedii și arhive, până la Istoria României, pe care, fiindcă nu ne-o facem singuri, am ajuns să ne-o facă alții, pe provincii alese.../ – *Care sunt cei cinci poeți români pe care nu-i veți uita niciodată? Desigur Eminescu este deasupra celorlalți, așa că vă rog să-l exceptați din paradigma preferințelor dumneavoastră. Și, revenind în anul 1994, care sunt poezii cu care aveți cele mai sincere și durabile afinități? Preferințele dumneavoastră poetice vor fi în măsură să-l ajute pe criticul și istoricul literar de azi și de mâine./* – Întrebarea e prea frumos formulată ca să fie funcțională; stimate domnule Grigore Scarlat, de unde să fiu eu sigură că în preajma morții îmi va mai păsa de poezie? Dacă însă relativizăm întrebarea, vă pot spune că astă-vară l-am recitat pe Arghezi. Fiindcă s-a scris despre mine c-aș fi argheziană. Și mi s-a părut un

poet uluitor. M-am simțit vinovată că l-am uitat atât de multă vreme; și inutil în raport cu poezia lui. La fel simt și când citesc Bacovia ori Blaga. Îmi place Caraion. O admir pe Mălăncioiu. Ei, cei numiți sunt atât de puternici și definitivi, încât în raport cu ei versurile mele sunt nu doar proaste, ci de prisos”.¹ Și în acest număr abundă recenziile la cărțile de poezie: G. Vulturescu scrie la *Jurământul de sărăcie, castitate și supunere* al Gabrielei Melinescu (Litera 1993): „O antologie din creația poetei Gabriela Melinescu – *Jurământul de sărăcie, castitate și supunere* – apare la Editura Litera, după o perioadă de aproape două decenii de când poeta s-a stabilit în Suedia. Prin gestul său editorial, Litera, probează, din nou seriozitate și valoare (realizatoarea volumului nefiind alta decât reputata poetă Ileana Mălăncioiu), după cum ne obișnuim în ultimii ani. Se impune, și în acest caz, să subliniem o evidență sensibilă: interzicerea unor nume de scriitori emigranți, neincluderea lor în antologiile și «clasificările» criticii, evoluția lor în afara literaturii din țară și imposibilitatea contactului cu noile lor opere, generează, în acest moment, cel puțin două probleme: integrarea lor cât mai recentă în circuitul editorial și necesitatea rediscutării locului lor firesc pe care-l au, de drept, în literatura noastră. În cazul Gabrielei Melinescu apariția acestui volum, la scurt timp după publicarea volumului său de proză *Lupii urmă în cer* (Editura Fundație Culturale Române) este benefică”. □ Alexandru Pintescu scrie la voiumul de versuri al lui Florin Vasiliu (*Umbra libelulei*, Haiku, 1993), Grigore Scarlat, la Gheorghe Grigurcu, *Oglinda și vidul* (Paralela 45, 1993), acesta din urmă neezitând să menționeze – deși recenzia se referă la poet și poezie – „așteptarea la cotitură”: „Cum nu a aderat deplin afectiv și estetic la operele lui Marin Preda, A.E. Baconsky, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, etc., criticul literar și-a permis să vadă «pete negre» pe aceste suprafețe. Desigur, așa cum spuneam, nimeni nu este dispus să ierte așa ceva, iar când a fost cazul a fost așteptat la cotitură”. □ Textele critice (cronici și recenzii literare) au în vedere o paletă la fel de largă de manifestări, incluzând laolaltă centenarul camilpetrescian (*Poetul care a văzut idei* de Gh. Glodeanu) și *Comparațiile lui Cezar Baltag* (Viorel Mureșan). □ Un capitol de istorie literară semnează Nae Antonescu, rezumând existența revistei „Mele”. □ Alte contribuții: *Trei debuturi, sau despre păguboasa meserie de poet*, în care Dan Silviu Boerescu citează trei aventurieri ai cuvântului, dintre care primul este chiar un tip „bine... luat”: „La vreme de beție, Ion Enache din Vaslui își descaltă ghetele și, desculț, o ia la întâmplare pe străzi, oprindu-se la semafoare ca să recite din rubaiatele lui Omar Khayam”. □ Și în acest număr, Daniel Corbu continuă, în scris, cu partea a doua a textului despre *Generația '80 – între Scyla și Charybda*, articol descompus în următoarele secțiuni: *Sentimentul adamic. Iată faptele, Optzeciștii între iconoclastie și epifanie, Ghilotinarea sentimentalismului, Poemul total. Postmodernismul bâlbâit*. Secvențele sunt condimentate fie cu citate din T. S. Elliot, fie cu trimiteri la Octavio Paz, Homer.

Properțiu, Edgar Allan Poe, Saint-Jhon Perse, Alien Ginsberg, Frank O'Hara, Diane Wokoski. Începutul merită redat: „Greu să scrii despre generația ta fără să greșești.” □ *Atlasul liric* al acestui număr este ilustrat prin poezii germani Carl Siegfried, Dembeck Edgar, Kawohl Marianne și Erich Fried, transcriși după regulile limbii maghiare, cu prenumele la urmă, irlandezii Noel Monahan și Ted McNulty și belgianca Alice Galloy.

● „Timpul” (Iași), nr. 2, conține dezbaterea – anunțată din prima pagină – **Restaurația trebuia să poarte un nume: Marin Sorescu**. Între participanți, se află Nicolae Manolescu, Thomas Kleininger, P.M. Băcanu, G. Arion, V. Ogășanu și Șt. Nicolae, ultimul cel mai vehement. Numitorul comun al opiniilor exprimate confirmă existența unei restaurații în cultură, la fel cum simpla nominalizare a celor ce își spun punctul de vedere, prefigurează răspunsul. Cum era de așteptat, în dubla sa calitate, Virgil Ogășanu se poziționează diferit, apărând în vitrinajul revistei cu un o replică neutră („Mă rog...”) față de exprimarea *coram populo*, a celorlalți: „Foștii au devenit agresivi și acaparatori” (N. Manolescu); „Asistăm la un proces de recentralizare” (Th. Kleininger); „Ministerul Culturii este înfeudat Cotrocenilor” (Petre Mihai Băcanu); „Din grupul «Literatorul» toți au ajuns în funcții și demnități” (Șt. Nicolae). □ Dorin Popa îl interviuează pe istoricul Al. Zub – despre „partea pozitivă a experienței concentraționare”: „– *Faptul că ați făcut pușcărie la o vârstă relativ fragedă – pușcărie politică – a avut și o înrăurire pozitivă în existența dv. de istoric și cărturar?* / – Fără îndoială. Încerc să văd mai ales partea pozitivă a experienței de atunci, fiindcă ea a fost într-adevăr o ocazie extraordinară de a cunoaște oamenii în situații limită, ceea ce nu e la îndemâna oricui. Pe de altă parte, am avut posibilitatea de a acumula o experiență personală, în contact cu suferința colectivă, cu toată cazuistica ce se colportează într-un vast sistem carceral. E un lucru deosebit în viața unui om. Pentru istoric este și mai important. De aceea, dacă nu pot spune că închisoarea nu e o binefacere, socot că ea a fost, în cazul meu, o etapă din care am căutat să trag maximum de profit. Am cunoscut acolo oameni extrem de interesați, iar unii dintre dânsii mi-au marcat în mod cert existența. / – *Vă amintiți câteva nume?* / – Da, firește. Îmi aduc aminte cu bucurie de Sergiu Al-George, de I.D. Sârbu, de Alexandru Ivasiuc, plecați tustrei *ad patres*, de Eusebiu Munteanu, de Florin Pavlovici, de Mihai Cocoz, de Mihai Rădulescu, pentru a nu cita decât unele figuri care se întâmplă să fi lăsat urme mai durabile”. □ Val Condurache scrie despre **Complexul lui Oedip în politica românească**: „Nicolae Manolescu a rămas, însă, pentru critica prezentului, punctul de referință statuia de demolat. Eugen Simion s-a înscris pe o altă orbită a autorității: Manolescu trebuia să-ți facă recenzia, Simion urmând să te ducă de mână la istoria literaturii prin *Scriitori români de azi*. Unul era director de gust, celălalt era, hai să zicem așa, ca să facem o comparație cu artele plastice, expertul care certifică autenticitatea semnăturii. (...) Între primii care s-au grăbit să-l

conteste pe Nicolae Manolescu s-au aflat câțiva dintre ei, trebuie s-o recunoască intransigenți, care visau la autoritate. O și aveau, dar nu prin forța de a crea direcție. (...) De abia mai târziu am înțeles că, în ecuația tată-fiu, vine un moment pe care Freud îl numește complexul lui Oedip. (...) Tabloul pe care încerc să-l schițez este marcat, în fond, de umbra unui tată autoritar, care-și castrează fiii ca să-i ferească de incest. În Locul umbrei Tatălui se proliferază [sic!, posibil „profilează”] fiul, dornic să se instaleze grăbit pe fotoliul autorității. Solidaritatea celor care au înfruntat dictatura se face țândări, prin chiar acțiunea necontrolată a celor care au fost solidari. Rupturile produse după 2 decembrie sunt tot atât de ușor de deturnat ca și alianțele la care nimeni nu s-a aștepta”. □ În partea a doua a articolului său despre *Politică și morală*, Miha Ursachi arată cum a fost creat „omul nou” de partidele extremiste din țară. „„Omului nou» legionar i se cerea să fie atât de «moral» încât să tragă cu pistolul în adversarul politic și să-și asasineze conaționalii de altă religie însușindu-și averea acestora. Ajuns pentru puțină vreme la putere, acest «om nou» legionar s-a dovedit mai corupt și mai incapabil decât mult huliții și putrezii «burgehzi» care făcuseră România Mare”. □ Cronicile literare ale numărului se referă la *Convorbirile cu Cioran* (Humanitas, 1994) și la Gheorghe Crăciun, *Frumoasa fără corp* (CR, 1993), fiind semnate de Gabriel Gavril și respectiv Alexandru Surugiu. □ Poeziile acestui număr vin de la Ploiești, semnatarii fiind membrii grupului cu același nume cu orașul: Cornelia Sântion Cubleşan, Oana Prahoveanu, Stelian Stan, Marius Bunea. □ Constantin Nicoară semnează proza *Porțile mari*. □ În jurnalul lui Arșavir Acterian, din anul 1983, „Timpul” publică fragmente referitoare la Constantin Noica, Gabriel Liiceanu și Emil Cioran. □ În același număr este publicat, în rubrica *Frânturi*, un text al lui Alexandru Paleologu, *De unde onoare, la ce fără onoare?*, în care, pornind de la unele afirmații făcute de Andrei Pleșu într-un interviu despre Ministerul Culturii și conducătorul instituției, poetul Marin Sorescu, Alexandru Paleologu încheie indecis: „Ar mai fi totuși ceva. Și anume faptul că Andrei a împins argumentația până aici fiind convins de falsul ei, dar din dorința tocmai de a ne scutura, de a ne trezi. Dacă e așa, îl felicităm. La rubrica *Portret* Dan Giosu scrie despre Marta Petreu: „Eva, numai buzele tale cu gust de cânepă undă mor încet. În noaptea asta îți voi vorbi despre mine. În noaptea asta trupul meu este trist. Cu o floare dacă mă atingi mă umplu de clopote. Tăcere Se pregătește în noapte privirea spânzuratului. Că nume neînceput am fost legănat, Martă! Latră sub frunte câinii alăptați cu stricnină. Făptura ta nu poate să mântuie. Marta rumegă [sic!!] frunze de mentă. (Marta) are 27 de ani (în 1983), puțină febră și-o înțelegere stilistică de gândirii. Despre oglinzi, despre ochi pregătește o justificare. Câte-odată urlă pe-o carieră de piatră verde. Are Marta o zgardă, un bărbat și dinți nefolositori”.

● „Vatra”, nr. 2, se consacră majoritar operei de critic a lui Lucian Raicu. Interviul luat de Al. Cistelean abordează subiecte precum tipul de critic

practicat, prioritățile lecturii, căile de acces și generozitatea critică, prejudecățile criticii: „E inacceptabil să fie numai critică literară – critica. Să nu fie, fiind asta, și altceva... «asta» nu strică și fie (de identificare sau nu), ca să-și păstreze conturul, domeniul, frumoasa specificitate, dar măcar din când în când simți nevoia să respiri. Fără să schimbi «genul»! Făcând «spărturi» în el, de toate felurile, formele, intensitățile... Ironia e numai una din rupturi, spărturi, adânciri, largiri... Critica nu trebuie să-și refuze nimic... Este genul (sau ar trebui să fie, dar nu e decât rareori) proteic prin excelență. Cum s-a spus că e romanul. Ironie, poezie, epic, teorie, reflecție, puțină biografie, ceva autobiografie, jurnal, eseu de idei, transcriere de citate, conversație, teatru, lungi tăceri neapărat, totul însă în serviciul literaturii – adică rămânând ce este, dar cu toate mijloacele la îndemână, desfășurate în libertate... Altfel, vorba personajului gogolian: „mare plictiseală pe lumea asta, domnilor!”.

□ Scriu, apoi, despre Lucian Raicu: Iulian Boldea (*Reflecții asupra spiritului critic*) și Mihai Dragolea (*Sentimentul literaturii*).

□ Livius Ciocârlie ocupă o întreagă pagină cu textul *Vidul ființei și spiritul creator*, în care discută în amănunt despre *Gogol sau fantasticul banalității*, considerată „o carte despre creativitate, despre natura creativității”.

□ Daniel Ilea îl consideră pe Lucian Raicu, metaforic vorbind, *Un vulcanolog sentimental*, în timp ce Al. Cistelean vede în opera acestuia o „via amoris” (călătorie a iubirii). În aceeași pagină, Virgil Podoabă își intitulează intervenția *Cealaltă critică*: „Cu Lucian Raicu, dintr-un discurs autoritar și orgolios, critica devine o confesiune umilă. Pasul următor n-ar putea fi decât tăcerea devotului”.

□ Cornel Moraru (*Timp și lectură*) încheie seria comentariilor critice din „Vatra” pe marginea operei și biografiei intelectuale a lui Lucian Raicu: „Spiritu laborios, onest și fin, mai degrabă comprehensiv decât indulgent, dotat cu eleganță stilistică naturală, fără aparența efortului, dar și cu exces de subtilitate, Lucian Raicu face o critică, pe care altă dată am numit-o de identificare. Contează însă prea puțin cum o numim. Revelator e faptul că formula interioară a acestei critici se arată a fi inepuizabilă, cu fiecare nouă carte publicată”.

□ „Vatra”, nr. 2, conține pe prima pagină o fotografie a lui Lucian Raicu și eseu lui Gheorghe Grigurcu, intitulat „*Pânda*” lui *Lucian Raicu*, în care, după trecerea în revistă a amintirilor de grup, ajunge la Lucian Raicu: „Critica lui Lucian Raicu pare și ea, în calitatea ei de pânda a subiectului și a lumii, învățată trudnic, trecută prin dificultăți, «cu îndemnuri dinăuntru și din afară» sfidând «adâncurile oboselii și ale blazării, ale uzurii și ale edificării, totdeauna premature» de unde autenticitatea ei comunicativă, caldă, cuceritoare”.

□ Ilie Constantin scrie despre *Doi poeți de la „Echinoc”: Ion Mircea și Adrian Popescu*.

□ Tot aici, în războiul său dus împotriva tuturor, Mihai Sin face *Câteva precizări* la articolul lui Mircea Martin, răspunzându-i acestuia la „niște obiecții... ce vizau literatura română postbelică și contextul social-politic”. Iritările sunt reciproce.

□ Alte texte se referă la *Poezia generației '80*, subiect despre care scriu Ion

Pop și, într-un text intitulat *Cool*, Caius Dobrescu (recenzie la Gabriel Marineasa, *Câmp de cărămizi*, Timișoara, 1993): „Ca prozator, prin formula h eliptică și hiperconcentrată, Gabriel Marineasa își lasă deschise drumurile, în dreptățindu-ne să sperăm în evoluții spectaculoase. Mesajul «ideologic», însă al acestui mic volum «nihilist» este varianta mută, conținută, abia șoptită, lozincii *Sex Pistols: No Future*”. □ Cornel Vâlcu semnează cronica literară: *Convorbiri cu Cioran* (Humanitas 93), sub titlul *Filosof sau șarlatan*, după a mai înainte, autorul ne mărturisește că optase pentru... un altul: *Cioran sa iresponsabilitatea*. □ Poezii semnează Andrei Zanca, Ioan Iacob și Vasile Gârneț. □ O pagină – intitulată *Biblioteca Babel* îi revine lui Augustin Pop. Tot în acest număr, Sanda Cordoș îi ia un interviu lui Bujor Nedelcovici. Discuția se poartă în legătură cu „întoarcerea” scriitorului „acasă” și calitate acestuia de scriitor bilingv, nescăpând din vedere nici problematic obsedantului deceniu. □ Paul Goma reappare cu un nou *Post-scriptum* la „*Căldură mare*” (IV), peste care publicația „sărise” în precedenta apariție „Acum înțeleg ce se întâmpla cu noi: fiind niște militanți (iată: am evitat cuvântul activiști...), fatal, militam; luptam; combăteam; în fine: activam. Or, când te afli «în prima linie», nu te împiedici în nuanțe; «pentru binele cauzei» împarți lumea în (aproximativ) buni și aproximativ-răi. Exemple: răi (ne-aproximativi) erau, în ordine descrescătoare: comunismul, securismul, ceaușismul, popescismul, (dumnezeiesc, apoi déréic) barbismul, păunismul, săptămânismul, luceferismul; aproximativ-bunii: firește, cei atacați de răi Manolescu, Paler, Blandiana (nu l-am inclus pe Dorin Tudoran din motiv evidente: el n-a fost aproximativ). Apărându-i pe aceștia (acum vorbesc de Monica și de Virgil) nu puteau să-i și atace pe aproximaționiști pentru aproximațiunile lor, extrem de rezistente: pe dată ar fi profitat răii-neaproximativi, și ar fi folosit de citate din «viperele lubrice de la Europa liberă», ca să-i și compromită în ochii cititorilor («uite, și Manolescu a scris laudativ despre Popescu-Dumnezeu»; «și Blandiana a glorificat patria-socialistă, marile realizări..., cum a recunoscut chiar și Monica Lovinescu...»). Așa se vedeau lucrurile atunci, înainte de decembrie '89. De acum, din 1993, știu că s-au vedea strâmb, aproximativ – dar mai știu: altfel nu puteau fi văzute de noi exilații activi”.

● „Viața Românească”, nr. 2, conține un articol al lui Constantin Noica (prezentat de Marin Diaconu, de la care aflăm că textul este așezat „în continuare seriei de inedite ale lui C. Noica, îngrijite de Gabriel Liiceanu”. □ Poemele din acest număr sunt semnate de Teohar Mhadaș și Gheorghe Grigurcu. □ Sub titlul *Ani de tranziție* (1971-1975), Virgil Nemoianu se confesează într-un jurnal fidel obiectivelor pe care criticul și le propusese. □ Pericle Martinescu se lasă dus pe firul amintirilor într-o evocare avându-l în centru pe *E. Lovinescu – omul* pentru că „s-au scurs, așadar, cincizeci de ani de la trecere

în neînțelegere [sic!] a lui E. Lovinescu". □ Din Arhiva lui Mircea Eliade sunt scoase la lumină *Scrisori* de la Alf Lombard.

MARTIE

1 martie

● În „Cuvântul”, nr. 9, stă scris, negru pe alb: *Nici la Uniunea Scriitorilor nu vor fi alegeri anticipate*: „Scriitorii se pregătesc să-și facă ordine în gospodărie, Uniunea Scriitorilor (pe care Mircea Dinescu o compara, nu de mult, cu un fel de C.A.P. al poezilor și prozatorilor) are nevoie de un nou președinte. Dar cel mai mult are nevoie de un administrator-manager care să știe să facă bani. Nici Ștefan Aug. Doinaș, nici Laurențiu Ulici nu se pricep la afaceri. Dinescu s-a priceput doar la ale sale. De ce nu a fondat U.S. o editură strict comercială, de pildă? Pentru că nu are încă un director managerial?”. □ Al. Th. Ionescu scrie despre romanul *Incognito* (Univers, 1993) de Petru Dumitriu: „Deși a apărut în străinătate în 1962, romanul... este recepționat astăzi, la noi, ca o carte a obsedantului deceniu, deoarece, pentru cei mai mulți cititori, ea vine după o lungă serie de titluri care a impus un număr de locuri comune, de ticuri literare, la care e aproape imposibil să nu o raportezi. Ba mai mult, mediatizată ca fiind «o imagine acuzatoare despre propriile experiențe în infernul comunist de tristă amintire» (Geo Șerban), ea pare să fie chiar o obsesie a obsedantului deceniu. O citire «adecvată» a romanului *Incognito* ar presupune, probabil atingerea unei stări de empatie la care eu n-am putut ajunge. Îi felicit pe aceia care au putut s-o facă și pentru care cartea a constituit desigur, o delectare”.

● În „Cronica”, nr. 5, sub titlul *La aniversară*, sărbătoritul din numărul trecut, Gavril Istrate, se confesează la depășirea a opt decenii de viață privind retrospectiv faptele bune pe care le-a făcut, ca și pe cele rele, prin care a trecut: „Aveam 35 de ani când am fost numit decan; eram, cu alte cuvinte, la mijlocul vieții, cum spune marele florentin, vârsta cea mai propice cercetării științifice și realizării idealurilor vieții. (...) Am încadrat o parte din posturile vacante cu oamenii pe care i-am crezut mai buni sub raport profesional. Au fost aduși, la facultate, rând pe rând, D. Gafițanu, I. D. Lăudat, Al. Husar, Ariton Vraciu, Nicolae Gostar. Am adus, apoi, în facultate pe tinerii V. Arvinte, Ecaterina Teodorescu și Ștefan Giosu... Am fost preocupat de ideea reparării unor greșeli comise după reforma învățământului și am reușit să-i reîncadrez pe Ștefan Bârsănescu, pe Th. Simensky, pe Ștefan Cuciureanu, pe Cicerone Călinescu și pe Valeriu Stoleru și Ion Sârbu. □ La rubrica intitulată *Starea literelor*, Ioan Holban comentează cartea de poeme a lui Dumitru Spătaru, *Colocvii*, apărută la casa de editură Cronica, 1994. □ În cadrul *Salonului literar Cronica*, Nicolae Turtureanu o prezintă pe Veronica Grigoraș, posesoarea a două premii literare. □ Bucureșteanul Alexandru Teodoreanu,

„văr drept” cu frații Teodoreanu (Păstorel, Alexandru, Ionel și Laurențiu deapănă amintiri despre aceștia, din păcate fără relevanță literară și, cele mai multe, privind momente în absența celor evocați.

● „Tineretul liber”, nr. 1184, anunță sub semnătura Gabrielei Hurezean, *Cărți noi* apărute la Editura Fundației Culturale Române. Între acestea și *Marea trăncăneală* a lui Mircea Iorgulescu.

2 martie

● În „România literară”, nr. 8, este publicat un interviu luat de Ion Pop la Maurice Nadeau: „– *Printre tineri, odată cu «noul roman», în anii '60, până prin '70, când ați venit Dv. la Paris, aceste prezențe s-au destrămat treptat...* – Autori încă în viață, precum Claude Simon, Nathalie Sarraute, Butor, Robbe-Grillet au început să nu mai intereseze. În planul căutărilor romanești, ei merseseră până la capăt – nu mai exista personaj, povestire, nimic. Erau niște *texte*... Era marea mișcare a structuralismului, cu Lévi Strauss și alții, se spunea că nu mai există operă nici autor, că istoria literară și-a trăit traiul, că biografia nu mai interesează, – erau doar niște texte, niște limbaje. Era Barthes, *Tel Quel*... Toate acestea puteau însemna o înnoire, dar, de fapt marcau o sărăcire, o sterilizare. Tinerii romancieri s-au găsit, la un moment dat, descumpăniți, neștiind ce să mai povestească, ce ar mai putea spune. Se pierduse legătura cu lumea. Ea era întreținută de ceilalți – mexicani, italieni, germani... Francezii nu mai știu s-o facă, și atunci, – ca în cărțile apărute în acest an – își povestesc copilăria, primele iubiri, sau fac roman istoric, cu un personaj căruia i se romanțează viața, cu o epocă, ori se reface povestirea în genul lui Balzac. A fost și influența S.F.-ului, a romanului polițist... Se ajunge la romane lizibile, dar de care, într-un an-doi, nu-și mai aduce aminte nimeni. Nu există autori care să se impună, ori sunt foarte puțini. Se repetă, spur aceleași lucruri, – ca la Clézio, Modiano; alții cad de-a dreptul în cloacă, se degradează, precum Sollers, care a scris la început o frumoasă operă (de exemplu, *Paradis*), a făcut o revistă frumoasă, însă acum e un autor de *best sellers*. În critică, lucrurile se petrec cam la fel, e o critică lipsită de un mare interes, impresionistă, jurnalistică. Nu mai există oameni ca Blanchot, ca Marcel Raymond sau Georges Poulet, care să aibă o operă. A fost Barthes, dar critica lui face parte dintr-o operă care nu e doar de critică literară./ – *Care a fi, după Dv., cauzele acestei situații? Să fie piața, care obligă la publicitate?* – E, mai întâi, faptul material că deși cărțile se vând din ce în ce mai puțin – totuși se publică din ce în ce mai mult. Se numesc cărți și cărțile de buzunar cele practice, cele de literatură, și se spune că producția de carte crește. De fapt, ceea ce e viu și nou în literatură, ceea ce promite să devină o operă, scade de la un an la altul. Cauzele țin, poate, de o stare generală a societății, lumea preferă să se uite la televizor decât să citească sau, dacă se vorbește despre cărți la televiziune, acest lucru interesează mai mult decât propria lectură.../

Observ că la televiziune nici nu se vorbește întotdeauna despre cărțile cele mai bune sau se vorbește într-un fel destul de comercial, nu prea analitic și într-o ambianță de divertisment... / – Cândva, lectura răspundea unei nevoi... Nevoia aceasta continuă, desigur, să existe, dar au apărut mai multe necesități – o nevoie de cunoaștere, de distracție, de evadare etc. – și toate acestea sunt satisfăcute acum altfel, prin călătorii, automobil, televiziune, cinema. Nu e întâmplător faptul că teatrul e și el în criză, că cinematografia produce tot mai puține filme (...)/ – Mă gândesc o clipă la trecutul Dv. Oarecum romantic, la admirația Dv. Pentru Troțki și „revoluția permanentă”, la atitudinea Dv. consecvent anti-stalinistă. Multe dintre credințele Dv. vor fi suferit șocuri, dar multe au fost și confirmate – căci nu în societățile totalitare din Est credeai. Cum judecați acest romantism inițial, în raport cu ceea ce se întâmplă acum și cu ceea ce sunteți acum?/ – Ca majoritatea oamenilor, sunt oarecum dezorientat și nu știu, în fond, ce se întâmplă cu adevărat sub aparențe. Am rămas, într-un anumit sens, marxist. Nu prea mai cred într-o evoluție a istoriei – era ceva utopic, mesianic, se credea în ideea unei societăți perfecte. Dar cred că, sub aparențe, există totuși niște forțe sociale. În societățile numite democratice se aruncă un fel de vâl pudic peste ceea ce s-a numit, în lipsă de alte cuvinte, «exploatarea omului de către om», peste faptul că există niște oameni care muncesc, care produc, și alții care se îmbogățesc... Cred că starea actuală e una de tranziție în toată lumea, pentru că și regimurile din democrațiile capitaliste sunt obligate să-și pună întrebări, nu pot continua așa, cu sporirea șomajului, scăderea consumului etc., o diferență din ce în ce mai mare între cei care posedă și cei care n-au nimic. E și povestea țărilor din lumea a treia, despre care nici nu se mai vorbește acum, e și imigrația. Capitalismul are deci și el probleme pe care va trebui să le rezolve. Nu știu cum, căci într-o revoluție a proletariatului eu nu mai cred, proletariatul nici nu mai există. Cel puțin în Franța, proletarii sunt imigranți, arabi, turci etc., oameni care nici nu mai doresc să lupte contra regimului, care sunt aici pentru a-și câștiga existența și sunt mulțumiți dacă nu sunt dați afară. Nu sunt singurul, de altminteri, printre cei numiți intelectuali, care se află în această stare de dezorientare și care-și spun că te poți retrace în tot felul de lucruri, – filologie, literatură, șah, te poți ocupa cu orice... Însă, pentru generația mea, marele resort era acela de a da un sens vieții tale – de a te dedica, de exemplu, îmbunătățirii vieții oamenilor. Era un ideal care ținea, ca și religia, de utopie. Dar, dacă nu ai un ideal.../ – Cum ar trebui deci situată, în acest context dificil și complex, intelectualitatea, acea «inteligentsia», despre care s-a vorbit atât de mult, care a trăit chiar un fel de modă prin anii '60 - '70? Acum se constată că destui oameni de stânga au trecut de cealaltă parte, au devenit iarăși la modă, dar într-alt fel... Dacă ar fi să redefinim, așadar, angajarea (sartriană sau nu) a intelectualului, cum am putea s-o facem? E o întrebare pe care o pun mereu și pentru că, la noi, această problemă apare din nou, dintr-o nevoie de atență și

lucidă reflecție asupra prezentului, după falsele «angajări» anterioare căderii dictaturii./ – Acum, destinul intelectualului s-a schimbat mult. Intelectualul, așa cum era conceput pe vremea lui Sartre, nu mai există. Oricine face informatică ori practică o tehnologie oarecare se consideră intelectual. Atunci era numit intelectual cineva care-și depășea propria specializare pentru a reflecta asupra problemelor universale, cum spunea Sartre. Bineînțeles, nimeni nu poate fi împiedicat să gândească la fel și acum. S-a schimbat însă solidaritatea ce exista între oamenii care gândeau astfel; ea mai poate fi găsită în semnarea unor acte de generozitate, umanitare etc., dar angajări de tipul celei față de războiul din Algeria – *Manifestul celor o sută douăzeci și unu* – am impresia că nu s-ar mai putea reface. Atunci exista un risc, iar acum nici chiar intelectualii nu mai sunt dispuși la asemenea riscuri, pentru că fiecare se teme pentru situația lui într-o perioadă de șomaj, de recesiune, de repliere asupra sa însuși și de sporire a individualismului. Tot ce era comunitar, solidar, s-a redus la planul individului – în toate domeniile, de altfel. E o repliere asupra individului, a celei familiale, a comunității de muncă, de întreprindere. Toate acestea au făcut ca intelectualul să nu mai simtă nici publicul căruia i s-ar mai putea adresa, care l-ar putea înțelege. Protestul în stradă nu mai e la modă. Corporațiile, da, coboară în stradă – infirmierele, agricultorii etc. Ar fi nevoie de niște interese pe care intelectualii nu le mai au împreună. Interesele intelectualilor țin de ceva mai abstract, de niște valori... Nu e prea clar acum de ce parte s-ar mai putea angaja cineva... Are loc o deplasare spre valorile umanitare: a merge la Sarajevo, cu asociația «Medicii fără frontiere» etc. Altădată se voia schimbarea ordinii stabilite; acum ordinea e puternică, zdravănă – ori va cădea de la sine, cum s-a întâmplat cu rușii, ori rezistă prin toate mijloacele, prin represiune etc. Vreau să spun că mijloacele nu mai sunt aceleași. De Gaulle putea să spună, atunci când vorbea despre Sartre, că nu-l poți întemnița pe Voltaire, iar acum nu-i mai pasă nimănui dacă e vorba de Sartre sau de altcineva. Nimeni nu mai are, de altfel, anvergura lui Sartre. Nu mai există acel intelectual care era deopotrivă filosof, agitator etc. (...)/ – *Vă spuneam că la noi se simte acum nevoia unei angajări mai profunde a intelectualilor, după atâta vreme de interdicții. Aici, în Occident, există desigur, un alt echilibru și alte dezechilibrări.../* – Chiar aici, văd că cuvântul nu mai are importanța de altădată. Poți spune ce vrei, poți să manifestezi unde vrei, tot nu se schimbă nimic. Există forțe enorme în raport cu ceea ce i-ar putea pune în mișcare pe intelectuali. Ar fi nevoie de o conjunctură fierbinte – războaie, greve, morți – ca să se întâmple ceva. E o situație specifică regimurilor laxiste dar care rezistă foarte bine, lăsând impresia celor mai mari libertăți... Poți face ce vrei, tot n-are nici o importanță dacă trei intelectuali vociferează în colțul lor. Trecerea la acțiune a devenit mai dificilă, totul pare oarecum derizoriu./ – *Iată problema: cum s-ar putea ieși din acest derizoriu?* – Nu știu. Îi văd pe tinerii care vin pe-aici. Sunt probleme pe care ei nu și le

mai pun. Doar probleme legate de scris. Epoca marilor probleme, a celor legate de refacerea societății, s-a încheiat. Se acceptă starea de fapt. Se spune: nu e frumos, e dezgustător, e scârbos, e revoltător, – dar nu se mai crede în nimic. Nu spun că trebuie să acceptăm, dar acum tendința e de resemnare. Lumea își zice că e totuși mai bine în Franța etc./ – *Acum douăzeci de ani, îmi spuneai că adevărata literatură e făcută să deranjeze. Ce poate deranja ea acum?/* – Ne putem pune, într-adevăr, întrebarea asta... Sade, publicat în ediții de buzunar, nu mai deranjează pe nimeni.../ – *Dacă revolta a intrat în... buzunar, nu mai e revoltă, nu-i așa?/* – Libertatea moravurilor e bună, desigur. După mai 1968 s-au schimbat atâtea... Francezii n-au fost niciodată puritani, dar se străduiau să păstreze aparențele. Acum nu mai e nevoie, există «mini-telul roz». N-am nimic împotrivă, însă văd că nimic nu mai are importanță. Dacă preoții vor să se căsătorească, n-au decât. Nu mai există decât o teroare, aceea a îmbolnăvirii de SIDA, ba chiar pentru SIDA se propun mijloace de apărare.../ – *Deci marele scriitor ar trebui totuși să-i trezească, cât de cât, pe oameni la o conștiință mai vie a propriei lor condiții.../* – Acesta a fost și rămâne rolul literaturii. De aceea mă și interesează foarte mult. În ce mă privește, cred că această conștientizare nu se poate realiza decât în literatură. E un fel de investire a ta de către un altul, care te face să vezi lucrurile altfel, îți lărgeste orizonturile. Este singurul lucru care mă mai susține. Nu politica, nu utopia, – ci un text care mă face să visez, mă transportă altundeva, mă face fericit. Poți fi în atâtea feluri satisfăcut de un text... Există și arta, pictura, muzica... Există ceea ce Walter Benjamin numea „puterea artei”. Există, desigur, și «verzele» care se precipită spre muzee...”. □ Nicolae Manolescu scrie despre Titu Maiorescu, subiect prilejuit de inițiativa atașatului cultural al României la Viena, poeta și traducătoarea Grette Tartler. Amintind că Maiorescu avea 11 ani când devenea cursant al Academiei Theresiane, că nu cunoștea limba germană, dar că o va termina ca șef de promoție, după care a urmat studii la Berlin și Giessen, precum și o nouă licență la Paris. N.M. este convins – după cum arată și titlul (*Școli străine*) – că „seriozitatea școlii germane se va răsfrânge în tot ce face Maiorescu în critica literară, în logică, în politică sau ca profesor. (...) Nu e o rușine să înveți de la alții. Cu atât mai puțin s-o recunoști. Și e o stupiditate să confundăm mândria națională cu orgoliul ignoranței”. □ Mircea Snegur, președintele Republicii Moldova, devine în ochii lui Gheorghe Grigurcu *Un personaj gogolian*. □ Despre *Un cronicar moldav pe gustul postmoderniștilor* scrie Ioana Pârvulescu. Cronică este la *Fragmente dintr-un discurs (in)comod (?)* (Institutul European, Iași, 1993), a cunoscutului Luca Pițu. Miza Ioanei Pârvulescu o reprezintă discursul de tip postmodern al autorului: „Dacă în paginile (pre)liminare Luca Pițu este numai provocator (trezește curiozitatea cititorului), în fragmentele din cele douăsprezece capitole (împărțire clasică, epopee a cugetului, probabil) este, cum spuneam, și postmodern. Las specialiștilor grija nuanțării și veghea

lângă retorta de distilare a (im)purităților și încerc doar o scurtă argumentare acestui fel de a-l recepta) pe Luca Pițu”. □ *Actualitatea editorială* este ilustrată de Andreea Deciu cu recenzii la Gheorghe Grigurcu (*Oglinda și vidul*, E. Vlasie, 1993), Ion Stratan (*Ruleta rusească*, CR, 1993), *Jurnalul de detenție* lui Emil Manu, iar dintre cărțile traduse atrage atenția *Vocile din Marrakesh* de Elias Canetti, în prezentarea lui Laurențiu Hanganu. □ La cronică edițiilor, Ornea scrie un text final ***La încheierea ediției (Eminescu)***. Concluzia: „Ori ar părea de ciudat, acum, la închiderea ediției Eminescu întemeiată de Perpessicius, singura datorie înaltă de conștiință a generației de astăzi este reluarea ei de la început”. □ Matilda Caragiu-Marioțeanu își evocă fratele, marele actor Toma Caragiu: „Toma provine din stirpea aceea de oameni despre care Petre Țuțea – într-o încrucișare de săbii cu Marin Preda – spune «Am avut o conversație odată cu Marin Preda, care îi ataca pe aromâni. Zi, „Domnule Preda! Macedo-românii nu sunt români. Sunt super-români. Români absoluți, atât de loviți și de goniți, că au instinct național de fiară hăituite; iar eu și dumneata, trăind în siguranță aici, – avem forța domestică, răzătoare: măcăim în bățatură. Eu am stat cu macedo-români în temniță... Păi sunt oameni, Sunt semizei!»”. □ În rubricile nou apărute, ale lui Eugen Negruțiu și Dan Laurențiu, primul vorbește despre instinctul de ocrotire: „În fiecare zi noi zace un protocronist, în cazul fericit un protocronist moderat, care temperează doar în raport cu violența și ridicolul celorlalți: De mai bine de un veac semețul mit romantic european al creatorului de geniu s-a depreciat. Iar noi nu, el nu și-a pierdut puterea de iradiere. Vegheați, păziți ca nimeni altă falnică, statornic maiestuos, marii noștri scriitori sunt larii noștri. Nu a încetat să le atribuim virtutea magică a stabilizării mersului stelar și așteptat, în clipe grele, să ne facă de acolo de sus, semnul încurajator al victoriei. Figurile marcante ale literaturii mai curând ne-au oferit motive de ampatie prin lipsa de atitudine în chestiuni minore și chiar prin colaboraționism lor spurcat. Cu toate acestea, tendința generală este de a-i țintui, pe vecie, ținută de gală, în fotoliile lor și de a reacționa vehement la orice schimbare de locuri, la orice posibil cutremur. Nu am avut cum să ne ocupăm metodic, seriozitatea pe care îl merită, de fenomenul banal al perimării «capodoperele pentru că nu a avut când să se ivească sentimentul perimării. Procesul firesc alunecării treptate în maniera unui curent sau a unei direcții literare a fost deseori amânat”. □ Cel de-al doilea, Dan Laurențiu, scrie: „Dragă Mihail Ursachi,/ În această zi fastă pentru tine, dar mai ales pentru mine, fiindcă știu încă viu, întors ca printr-o minune palingenetică, pitagoreică și metapsihotică din marea ta aventură americană; amintește-ți că ți-am spus atunci fericit, așa cu, desigur, numai doctorul Faustus putea fi, că mi-ai adus paratineretea înapoi, că mi-ai redat, într-un fel, speranța în care ne scaldăm, într-o baie de lumină aurorală a Greciei antice, în clipa transcendentală că ne-am văzut prima oară, acum nu știu câte sute de ani, *dum iuvenes studi*

Philosophise Universitatis Iassiensis fuimus! Că n-am fost niciodată gelos pe știința ta metafizică, pe logica de gheață a gândirii tale, pe talentul tău de poliglot și nici chiar, ceea ce ar fi mai greu de crezut, pe sublimele, nebunele femei care te-au iubit; dar te-am invidiat întâia oară pentru automobilul pe care ți l-ai adus, pe un transatlantic, deci tot pe calea apelor amare, de la San Diego, un *Dodge* care parcă aluneca pe nouri, nu prin hârtoapele și ulițele dulcelui târg al leșilor. Plimbarea din ziua aceea cu mașina ta mi-a adus aminte de muzica apelor pe care plutea barca nobilă și solemnă a smeritului Haendel, o, sfântul lichid amniotic și elementul original din care toate purced și în care toate se întorc căutându-și bucuria, extazul, beatitudinea, o mistică demiurgică a lui Thales din Milet scăldată de valuri romantice. Dar nu numai atât: acest mit al veșnicei reîntoarceri la originea întâlnirii noastre pe când eram studenți în bătrâna cetate a Moldovei”. □ Pe ultima pagina a „României literare” ecourile dezbaterii inițiate de Nicolae Florescu, din „Jurnalul literar” sunt prinse în sintagma *Posteritatea lui Eugen Simion*: „În nr. 4-5 al *Jurnalului literar*, redactorul șef, dl. Nicolae Florescu, anunță o dezbatere care atacă frontal problema nevralgică a «revizuirilor» critice, pornind de la premisa că «alta este în acest moment harta valorilor estetice ale literaturii române contemporane, față de cea pe care o stabilisem, forțați de conjunctură, înainte de '89». Caracteristica dezbaterii propuse de *Jurnalul literar* este că nu va fi una «generalizată pe probleme», ci îndreptată spre «individualități», supuse, acestea, unei «atente radiografii». Prima «individualitate» oferită radiografierii de *Jurnalul literar*, este un critic, dl. Eugen Simion, alegerea nu fără motiv: este una din personalitățile care au «contribuit masiv la instituirea scării de valori de până în decembrie 1989». Unui număr de critici și scriitori contemporani notorii, *Jurnalul literar* le cere părerea despre ce cred ei că este durabil în opera lui Eugen Simion, sau despre ce «model etic poate oferi generațiilor tinere de astăzi». Și nouă ni se pare interesant subiectul Eugen Simion, mai întâi pentru că, într-adevăr, el este unul din criticii care au contribuit substanțial la configurarea scării de valori până nu de mult în vigoare; apoi pentru că dintre personalitățile culturale ale momentului, el este aceea în care puterea actuală pare a investi cea mai mare încredere. Încărcat de onoruri, de funcții publice, de obligații de reprezentare, Eugen Simion tinde să devină azi, cu sau fără voia lui, o figură oarecum oficializată. Tocmai de aceea, credem, reexaminarea critică a operei lui, în spiritul deplinei libertăți de opinie, nu-i poate decât prii. În *Jurnalul literar* opiniile variază pe toată întinderea scalei, de la prețuirea superlativă, integrală”.

- În „Ora”, nr. 402, apar detalii despre scandalul de la „Contemporanul”. Afirmările combatanților se încrucișează încă din titlu: N. Breban: *Coșovei și Iova sunt proști...* Traian T. Coșovei: „Am fost acuzați că «facem jocul lui Manolescu». Este o prostie!”.

- „Totuși iubirea”, nr. 179, publică *Pagini de jurnal: «Supraviețuirea» lui Adrian Păunescu – Vânătoarea de români* (pagina la zi, după săptămâna

basarabeană a „trimisului special la Chișinău, în *Snegurit* și Tiraspol. *Smirnoviza*”, cu ocazia Alegerilor Parlamentare de la 27 februarie 1994, Adrian Păunescu realizează un amplu articol despre *Intelectualii basarabeni* (cei care redevin *executorii testamentari ai memoriei naționale*; „intelectualii de la Chișinău rămân speranța întregului popor român de pe ambele maluri ale Prutului” – e vorba despre Grigore Vieru, Ilie Ilașcu, Leonida Lari, Dumitru Matcovschi, Nicolae Dabija, Valeriu Matei, Mihai Cimpoi.

3 martie

● După o analiză a celor patru ani scurși de la Revoluție în ceea ce privește activitatea uniunii scriitorilor, „Tribuna”, nr. 9, anunță formarea unui *Sindicat al scriitorilor de la Cluj*: „Dacă lucrurile stau așa cum le-am descris, problema cea mai importantă este acum: ce facem mai departe? Am avut destul timp să ne lămurim cu ceea ce se întâmplă în jurul nostru. Presupun că fiecare are un punct de vedere, opinii, idei. Vă invit să le expuneți, cu sentimentul că progresul instituției noastre depinde de un răspuns cinstit, formulat în deplină responsabilitate și, în plus, neîntârziat. La probleme grele, să încercăm să-l dăm împreună. Eu unul, dacă-mi permiteți, nu văd decât trei soluții. Una e să ne lăsăm târați de inerție, sperând într-o minune în care nici «bărbații energici» ai lui Traian Iancu nu cred că mai speră. Să nădăjduim deci că după ce vom umple din nou sacul cu bani al Uniunii, pe care au știut teribil de bine să-l golească vijelios în mandatul încredințat de breaslă ca să-i gospodărească averea, vor avea eventual mărinimia de a ne repartiza și nouă «chiar și două milioane», vorba lui Dinescu. Alta e să dăm cu piciorul la toată comoara de iluzii care a paralizat complet alte filiale și era să ne paralizeze și pe noi, dacă n-am fi vrut să demonstrăm cu tot dinadinsul că până și din nimic se poate realiza ceva, cu chibzuință și cu simț al datoriei. Ar însemna să uităm că am stat ani de zile într-o căruță rămasă să se împotmolească din ce în ce mai adânc în nisipurile mișcătoare unde ne-au condus-o niște vizitii nepricepuți, și să facem altceva. Și mai este o soluție, cea de mijloc, practică și până acum la Cluj. Să lăsăm lucrurile să evolueze cum vor putea, că tot nu depinde de noi. Să rămânem ai Uniunii, ca și până acum, atâta vreme cât o să mai existe Uniunea. Dar să fim pregătiți pentru orice. Și să nu neglijăm faptul că putem realiza mai mult pe picioarele proprii, așadar să ne câștigăm aceste picioare. Avem nevoie de independența juridică și financiară pe care mai-marii noștri vor fi știind ei de ce ne-au tot refuzat-o și ne-o refuză. Gospodărind mai puținul mai bine, putem ajunge mai departe decât cei care au risipit multul și vor risipi probabil mereu. Cred că, fără nici o supărare pe Uniune, aceia dintre noi care au puterea și dorința de a lucra în continuare pentru propășirea Clujului cultural va trebui să găsim, în paralel, o altă formă de asociere productivă și eficientă. Mai târziu toate se vor limpezi. Însă nu e cazul să așteptăm momentul acela cu mâinile în sân”. □ „Tribuna” publică un interviu

și poeme de Vasile Igna: „– *Ai preluat, ca să spun așa, moștenirea lui Sandy Căprariu, cea culturală, bineînțeles. O moștenire în care și tu, și eu, și alții care au corvodit în vremuri grele prin editură și-au avut partea lor de merit și de efort. Viața, însă, se schimbă, impune condiții noi, cum ar fi cele ale economiei de piață. Ce facem mai departe? Păstrăm calea deschisă de la început? Facem o cotitură? În ce fel vezi posibilă o strategie favorabilă pentru ceea ce este Editura Dacia acum?*! – Într-adevăr, Editura Dacia înseamnă pentru mine o moștenire plină de răspunderi. Și nu e vorba doar de calitatea pe care o am în cadrul ei și nici de faptul că în ea mi-am petrecut ultimii douăzeci și cinci de ani, ci de legătura, așa zice de sânge, care s-a stabilit între noi, în sensul că eu o văd ca pe o a doua mea casă și mă simt responsabil de destinul ei. Îmi place să cred că și prin munca mea Dacia este una din importantele instituții culturale ale României de azi. O instituție care a impus un stil, un anumit mod de a vedea rostul cărții tipărite, o anumită conduită în relațiile cu colaboratorii, toate bazate pe profesionalism și onestitate, pe respingerea experimentului facil, a veleitarismului, a lucrului făcut la întâmplare ori pe jumătate”.

• În „Curierul național”, an IV, nr. 906, 3 martie, Mircea Horia Simionescu îi acordă un interviu Natalei Stancu pe temea *Satira lui Caragiale și fundătura națională*.

4 martie

• Pe prima pagină din „Literatorul”, nr. 9 [10] (129-[130]), este inserat textul scris de acad. Gh. Mihăilă și intitulat *Domnul președinte Snegur față în față cu citatele*. Luarea de atitudine a unui membru al Academiei vine în întâmpinarea „valului” de contestații la adresa atitudinii duplicitare a președintelui moldovean, constituind unul dintre puținele momente de coeziune și solidaritate intelectuală în epocă. Practic, Mircea Snegur a reușit să-și ridice împotriva-i întreaga presă culturală din România, după cum se observă și din alte intervenții. Textul semnat de Gh. Mihăilă demontează citat cu citat, argumentele lui Mircea Snegur, arătând ce ele au fost folosite trunchiat: „Am socotit însă necesar ca, alăturându-ne luărilor de poziție ce au apărut până acum, să demontăm «armătura» de citate trunchiate și, deci, deformate pe care-și întemeiază cuvântarea domnul Mircea Snegur și cei ce i le-au furnizat în sprijinul campaniei sale”. □ „Literatorul” apare cu un număr dublu de pagini (32), preponderent consacrate analizei fenomenului artistic. Supra-intitulate *Bursa artelor și spectacolelor*, acestea vizează teatrul (*Starea instituțiilor teatrale*) și filmul (*Cinematograful românesc '93 -'94*), artele plastice, arhitectura, muzica. Printre semnatori se numără: Ileana Berlogea, Valentin Silvestru, Mircea Ghițulescu, Ion Cocora, Călin Căliman, Florian Potra, Dan Grigorescu, Mircea Deac, Virgil V. Mocanu, Laurențiu Damian, Andrei Vartic, Lumina Vartolomei, Costin Tuchilă, Fred Popovici. □ Alex. Ștefă-

nescu, unul dintre „clienții” permanenți ai „Literaturului” este admonestat, din nou: „Directorul onorific al revistei «Zig-zag» își face, din ce în ce mai de datoria de onoare de a-l felicita pe redactorul-șef al «României literare» fiindcă «aceasta e cea mai bună revistă literară din țară». Lăudătorul se numește Alex Ștefănescu iar lăudatul tot Alex. Ștefănescu. Coincidență care ne-ndeamnă numaidecât să concludem că mediocritățile obeze își fac o onoare din a nu avea bun simț”. □ În spațiul destinat cronici literare, Eugen Simion prezintă o scurtă notă biografică însoțitoare a celor trei poeme inedite ale lui Ștefan Negrea, „arestat în 1956 și mort... după aproape trei ani de detenție, în închisoarea de la Gherla. (...) Tăcut, ușor misterios, avea reputația de a fi poet. Nu l-am citit versurile atunci, car îmi amintesc bine de el și de ceea ce îmi s-a întâmplat. Nu numai lui, firește. Dar el a plătit cel mai mult. Puterea totalitară a vrut să înăbușe în chip exemplar o stare de spirit contestată manifestată în rândurile studenților bucureșteni după revoluția din Ungaria. Și a lovit năprasnic. Ședințe lungi, delațiuni, excluderi, arestări (...) În ceea ce-l privește pe Ștefan Negrea, pot depune, aici, mărturie că a fost un tânăr brav și curat”. *Viața cărților* conține în acest număr recenzii la Gheorghe Izbănescu, *Ulise-ul orașului* (Plumb, Bacău, 1994, semnată de Lucian Chișu), Dumitru Ichim (*Fântâna luminii*, Apollo, 1994, consemnată de Mircea Popa), Al. Gancu (*Dialectica alienării*, editura Destin, Deva, 1993, recenzată de Răzvan Voncea și Aura Christi, *De partea cealaltă a umbrei* (Ecce hommo, 1993, sub semnătura Alexandrei Voicu). □ Continuă și în acest număr comentariile lui Valeriu Cristea la *Lolita* (II), episod în care scrutarea analitică al are în vedere pe Humbert Humbert, bărbatul de 42 de ani care, „arestat imediat după săvârșirea unei crime pasionale, scrie în toamna lui 1952, în detenție, așteptând să înceapă procesul (nu-l va mai apuca însă murind în închisoare istoria tragică a dragostei sale pentru Lolita”. Concluzia lui Valeriu Cristea este: „Lolita este un miraculos amestec de Petroniu și Mozart, un elixir de artă lungă, perenă”. □ „Literaturul” reproduce fragmentul intitulat *Ce-i lipsește literaturii române?*, extras din convorbirile lui Eugen Simion cu Petru Dumitriu, carte aflată sub tipar la Editura Moldova din Iași: „– *Vă întreabam domnule Petru Dumitriu, ce-i lipsește literaturii române pentru a se impune pentru a fi cunoscută în Europa mai mult decât este? Noaptea care a trecut a adus un răspuns?!* – (...) Singurul lucru care-mi vine în minte este următorul: dacă literatura română vrea să străbată dincolo de frontierele României, atunci trebuie să-și pună probleme universale, probleme care îi ating pe toți oamenii să-și pună probleme care nu sunt numai românești și nu sunt legate numai de limba română. Fiindcă, de exemplu, tragedia poeziei românești, care este mare poezie, așa cum nu au anumite țări foarte civilizate din Europa, nu vrea să numesc pe nici una, dar nu vorbim acum de Franța, Anglia, Italia și Spania nici de Germania, vorbim de cele ceva mai mici, așa cum e România noastră una din cele ceva mai mici... nu se pot lăuda că au o poezie ca a noastră. Tot

așa cum, iarăși, fără să numesc pe nimeni, fără să numesc nici una din țările europene mai mici, nu se pot lăuda toate cu o pictură, cu o școală de pictură ca pictura română, de la Grigorescu încoace. Deci nu este calitatea poeziei. Poeții noștri au făcut poezie mare, începând cu Eminescu și încheind până acum cu Arghezi. Ceea ce nu înseamnă că mâine, poimâine nu vom vedea un al doilea Eminescu sau un al doilea Arghezi, cu nume cu totul nou și cu o artă cu totul nouă față de ei./ – *Dacă este o mare poezie românească – și este, nu mai încap discuție, și ea nu se oprește la generația lui Arghezi, Blaga, Barbu, Bacovia – aceasta înseamnă că limba noastră are un grad mare de poeticitate. Mobilitatea și încărcătura ei semantică sunt favorabile lirismului. Dar suferința poetului român ține de circulația restrânsă a limbii sale... Să fie aceasta o tragedie?/* – Tragedia este că poezia asta mare este legată de o limbă vorbită numai de douăzeci, douăzeci și ceva de milioane de oameni și o limbă pe care nu o învață celelalte națiuni europene. E ca și când ai spune că avem, că este una mare, sau că sunt o școală întreagă de mari poeți lirici danezi. Cine știe daneza? Și încă, dacă vorbești daneza, un german sau un olandez te înțelege, deci un mare poet danez ar putea fi înțeles în textul său de origine. (...) Repet, între limbile germanice este o mare permeabilitate, pe când între română și celelalte limbi, între română și limbile slave, cu tot vocabularul numeros slav al limbii române, nu e permeabilitate, fiindcă româna este o limbă latină. Între română și limbile latine este o foarte slabă permeabilitate, fiindcă suntem corciți cu slavona. (...) – *Dar romanul nu ar avea mai multe șanse?/* – Da, și romanul și gândirea filosofică și teatrul. Dacă noi am scrie un teatru... mă întreb: de ce nu am încercat să traducem pe Caragiale, de pildă, în franțuzește. Ar merge *O scrisoare pierdută*... (...) – *Trec acum la alt subiect. Se vorbește în presa românească despre o revoluție morală, sau mai bine zis se vorbea îndată după 1990 de un proces al comunismului, de un Nürnberg românesc. Ce credeți despre toate acestea? Credeți că este necesar un Nürnberg românesc?/* – Nu cred că este necesară nici un fel de traducere în condițiile românești. Eu am fost toată viața mea, în fine, în tinerețea mea, agasat, iritat peste poate când auzeam de Parisul orientului, care de fapt era o chestie anterioară tinereții mele. Asta era pe vremea părinților și bunicilor și străbunicilor noștri, micul Paris și Parisul orientului. Și Belgia Orientului. Pentru numele lui Dumnezeu, suntem România, suntem români. Bucureștiul este, Doamne iartă-mă, este cum l-a pocit Ceaușescu, dar cum era înainte și cum va fi din nou, sper și cred. Capacitatea creatoare a românilor este departe de a fi strivită. De abia a început să se manifeste. De o sută cincizeci de ani. Ce sunt o sută cincizeci de ani în viața unui popor? Ei bine, ce voiam să spun, Parisul Orientului și Nürnbergul românesc pentru mine sunt clare: nu-mi trebuie Parisul Orientului, îmi trebuie *Craii de Curtea Veche*. Nu-mi trebuie Nürnbergul românesc. Ar fi trebuit, poate, un tribunal, care s-ar fi numit altfel. Dar important este să supraviețuim și să viețuim; să supraviețuim și să creș-

tem. Asta ne trebuie. Nu să ne uităm îndărăt. Bineînțeles, eu cunosc argumentul care se impune imediat. «Da, dar trebuie să facem tabula rasa, platforme, cum spun francezii, să curățăm locul și pe urmă să ne luăm avântul de platforma de lansare». Poate, nu știu. Eu zic, cred că Biblia spune, sau chiar Evanghelia, nu, chiar Iisus Christos spune «lasă morții să-și îngroape morții. Să lăsăm ce-a fost. Va fi obiectul cercetării istorice și cercetarea istorică va critica, bineînțeles, și nu-și va precupeți condamnările morale. În numele demnității și binelui neamului românesc. Acesta va fi criteriul». □ Semnă articolul *Confesiune*, în cadrul rubricii *Sine ira et studio*, Dumitru Micu comunică public o mare mâhnire: „Cu tot riscul stigmatizării acestei destănuiri ca prezumție, mărturisesc a fi sperat cu totul altceva. Mă așteptam «Literatorul» să provoace și prin contribuția mea (de ce nu?) în marasm postdecembrist o vibrație, o dezmeticire, o trezire, un curent, în sfârșit, sub cărui acțiune intelectualul de orice formație să se «întoarcă la uneltele sale «Clericii» să redevină *clerici* în sens invers celui propus de Julien Benda. Să înapoieze în biblioteci, la masa de scris, să lase politica militantă (nu cugetarea politică) celor special calificați pentru profesarea ei. Imaginam polarizare la «Literatorul» a preocupărilor pur intelectuale, a oricăror preocupări conduse exclusiv de năzuința la adevăr, la judecata dreaptă, la valoare, neotrăvite de invidii, de orgolii competiționale demonice, neadulterate de patimi vindicative și calcule arivistice (...) Speram să pot contribui prin rubrica ținută „sine ira et studio” la atenuarea idiosincraziilor și a susceptibilităților, la (în cele din urmă) detensionarea spiritelor și reorientarea lor spre creație. Se vede că mă supraestimez. Nu am pierdut speranța că, odată odată, rațiunea va birui, că românii le va veni, într-o bună zi, mintea de pe urmă. În zona politicului (tocmai de acolo!) parcă încep să apară semnele felului acesta. Până la reintrarea în normalitate, la ce tot vorbesc de unul singur. Căci... sunt și eu (nu numai Valeriu Cristea) «singur împotriva curentului». Nici măcar noi doi nu am ajuns să ne concertăm, demersurile. Angajarea în dialoguri, de colocvii pe vreo anumită temă în două sau mai multe perioade pe parcursul anului, în momentul actual, imposibilă. Iar solilocviul a durat suficient. Îl curm, consecință, sau poate numai îl întrerup. Din când în când, s-ar putea să mă articulez câte o reflecție. Rubrica oricum dispăre. În locul ei, ca să nu se cheme că am rupt brutal cu «Literatorul», periodic atât de ospitalier în ce mă privește deschid, cu titlul experimental, o altă, de Consultații, (utile, poate tineretului studios), alimentată într-o sinteză de istorie a literaturii române, în pregătire» □ În domeniul istorie literare, Dan Grădinaru se referă la *Creangă. De nașterii*, și iar Fănuș Băileșteanu scrie despre „*Mărțișorul*” *argheziean*. Versuri semnează Marin Sorescu, Dim. Rachici (cu un portret de cuvinte făcute de Mircea Micu) și Carmen Focșa. □ Piesa de teatru *Desfacerea gunoaielor* lui Marin Sorescu, prezentată în premieră „mondială” la Bălți (Republica Moldova), face obiectul unor înțelepte comentarii a numai puțin de cinci critici

nicari (Ileana Berlogea, Nicolae Diaconu, Mircea Ghițulescu, Jana Morărescu, Valentin Silvestru), care scriu despre dramaturgul-ministru.

● „Contemporanul-Ideea europeană”, nr. 9, sărbătorește apariția a 200 de numere. Conține fotografii de la eveniment și alte relatări. Una dintre aceste imagini are comentariul: „Zâmbete calde, materne, la aniversare: minunata doamnă Olga Breban și «sufletul» scriitorului Nicolae Breban”. □ Pe prima pagină, Valeriu Stancu îi ia un interviu lui George Astaloș. □ Sub semnătura D. Gustibus, „Contemporanul” publică un comentariu despre polemica iscată între Alexandru George și Stelian Neagoe, așa cum este ilustrată aceasta în cel mai recent număr al „României literare” (3/1994): „Domnul Stelian Neagoe răspunde domnului Alexandru George, la drasticul rechizitoriu făcut de acesta din urmă *Notelor Politice* ale lui Alexandru Marghiloman, mai bine zis prefeței comise de Stelian Neagoe cu ocazia publicării opului respectiv. Polemic dar calm, fin-ironic dar precis în răspunsurile oferite mai «severului» său «coleg de lectură la Biblioteca Academiei», Stelian Neagoe ne oferă, cel puțin – pentru că nu intenționăm a «delibera» cazul – un model de replică, de reținut pentru timpuri post-tranziționale, poate pentru atunci când «trădarea cărturarilor», vorba lui Julien Benda, își va fi stins reflexele morale excitate de «vinovăția de piață»!”. □ Tot D. Gustibus, comentează, din același număr al „României literare” textul semnat de Anghel Gâdea, în care acesta se arată indignat de faptul că participanții la una dintre comemorările Marin Preda l-ar fi jignit pe Gheorghe Grigurcu: „«...Doamna Soție a scriitorului (Marin Preda – *n.n.*) intervine prompt: «Grigurcu îl ponegrește pe soțul meu, că nu i-a publicat cărțile...». G. Bălăiță pe post de trimis al Uniunii Scriitorilor a tăcut chitic neschițând nici un gest atunci când nu mai puțin onorabilul său confrate, Gh. Grigurcu, era «înfierat»... Că așa-s uneori românii: sărbătorind pe câte un dispărut dintre cei vii, încep să-l îngroape pe un alt confrate (...)»”. Am citat dintr-o scrisoare publicată tot în acest număr al «României literare», semnată Anghel Gâdea. Pentru claritate vom spune că relatarea se referă la desfășurarea ultimei ediții a Festivalului-concurs «Marin Preda», din județul Teleorman. Ei bine, deși român și el, Marin Preda nu este – cu siguranță, și, oricum, numai estetic, eventual – vinovat de postumitatea sa”.

● Șt. Aug. Doinaș scrie, în „Dilema”, nr. 60, despre *Terfelirea modelelor*: „Democrația noastră «originală» este, și ea, un model: acela în care libertățile se confundă cu libertinajul, acela în care puterile în stat sunt la fel de independente ca urzeala și beteala într-un covor, acela în care România se îndreaptă spre Europa ca spre un idol contestat și detestat. Ar fi deosebit de primejdios să neglijăm puterea de fascinație a «modelelor negative». Milioane de tineri, încă necopți moralmente, în căutarea febrilă după exemple de imitat, bune și rele, se întâlnesc zilnic, direct sau prin intermediul presei, cu o seamă de figuri și comportamente care le arată drumul cel bun sau calea pierzaniei. Cum pot acești tineri să distingă între ele? Există critici literari care, în păcă-

toasa lor dragoste de modele, nu-ți permit să-l compari pe Arghezi cu Blaga sau pe Sadoveanu cu Voiculescu – în singurul plan în care pot fi comparați: acela moral –, acuzându-te de ceea ce săvârșesc ei înșiși: terfelirea modelelor. Am impresia că intelectualii de calitate, care n-au fost încă batjocoriți, insultați și defăimați în «România Mare»". □ Mircea Iorgulescu ajunge la cel de-al IV-lea episod cu **Panait Istrati în URSS**: „De altminteri, deși era vice-președinte al Asociației Prietenii URSS din Franța, la Conferința internațională a scriitorilor proletari și revoluționari, ținută la Moscova la 15 și 16 noiembrie 1927, el a reprezentat nu Franța, ci... Balcanii. Conferința s-a întrunit la Comisariatul pentru instrucție publică, sub președinția lui Lunacearski. Au fost reprezentate 13 țări, regiuni sau continente. Cei mai mulți reprezentanți i-au avut Rusia și Germania (câte șase), Franța și Ungaria (câte patru). Franța era reprezentată de Barbusse, Paul Vaillant-Couturier, Pierre Neville și Francis Gérard; Panait Istrati venea de la Paris, dar era reprezentantul regiunii balcanice. Conferința, din al cărei prezidiu a făcut și Istrati parte, a luat cinci decizii (...) Istrati a fost ales în prezidiul care a condus Biroul, el reprezentând și aici, Balcanii...". □ Semnând articolul **Afară din rând**, Răsvan Popescu prezintă punctul său de vedere cu privire la gazetarii momentului: „Stăteam undeva la vreo sută de kilometri de București, ziceam să am perspectivă; mă uitam cum ziarele se nășteau ca muștele și mă gândeam: pe mâna cui să merg? 99% din gazetarii care puseseră mâna pe ziarele statului ieșeau din comunism ca dintr-un hârdău; nici nu puteam să mă apropiu de ei. Puține profesii se tăvăliseră sub comunism în halul în care o făcuse jurnalistica. Spectacolul pe care-l dădeau vechii ziariști după schimbare nu era mai puțin degradant: cei mai mulți, compromiși până-n vârful urechilor, au trecut instantaneu în slujba noii autorități, numai așa știau să trăiască, în slujbă. Restul, la fel de pătați, s-au distribuit rapid de cealaltă parte unde era mai mult loc, atacând cu o dezinvoltură de speriat ceea ce până ieri susținuseră cu gura plină. Iată cum vastul peisaj ziaristic care părea să mi se deschidă nu era în realitate ceea ce în marină se cheamă «mare liberă»; Și atunci a apărut «Expres»-ul. Era curaj pentru că n-avea trecut. Merg înainte pe un drum pe care îl simt al meu și asta mă liniștește puțin, pentru că altă garanție nu am. Nu mai resimt lipsa unui înaintemergător. Cred că modele ai la douăzeci de ani. Dar eu, v-am spus, am trecut de treizeci...". □ Al. Zub scrie despre **Criza modelelor**: „Așezămintele formative sunt la fel de neliniștite în căutarea de noi modele. Tradițiile locale ca și modelele străine, sunt repuse în discuție, cu nădejdea că ar putea să determine o bună întâlnire a lor și în consecință o nouă sinteză. Asachi Kogălniceanu, Eminescu, Pârvan, Noica au militat, fiecare la timpul său, pentru o atare sinteză, susceptibilă a îngemăna spiritul ancestral cu rațiunile înnoirii. Modelele preconizate atunci nu și-au pierdut actualitatea. La o nouă răspândire suntem ispitiți a repeta și noi îndemnul lui Kogălniceanu de a ne ține de «cele trecute», însă și de a căuta să le împăcăm cu «dreapta judecată»

care e a timpului prezent. Aceasta înseamnă că activarea unor conduite paradigmatică trebuie să țină seama de actualitate, ca și de perspectivă. Pentru o bună parte din locuitorii țării, o raportare continuă la preot, învățător, medic, ofițer, judecător rămâne o sursă formativă hotărâtoare. Sunt modele ce au putut fi obnubilate un timp, poate și căzute pe alocuri în desuetudine. Ele rămân totuși surse de inspirație și elemente capabile a limpezi aspirațiile celor de azi. Nimic nu se justifică abandonarea lor de plano, cu toate că modelele în cauză au fost parțial erodate și compromise sub dictatură”. □ Radu Cosașu se vede nevoit să dea următoarea erată: „Titlul articolului din numărul trecut este, desigur: «Zoon Politikon» și nu «Zvon politikon»... Iubim calamburul, dar nu ca eroare de tipar!”. □ Petru Creția răspunde întrebării *Cum vi se pare că funcționează modelul Eminescu în spațiul cultural contemporan?*: „Am scris eu însumi cu patimă (corelativă), am greșit, am omis sau am exagerat pe alocuri și vreau să închei. Nu cred în modele de acest fel, în exemplaritatea unui om oricât de mare ar fi, pentru simplul fapt că tiparul, *forma mentis*, preexistă în cei care invocă modele, și pentru că ei le adoptă doar pentru a adăuga un prestigiu august, greu de tăgăduit, propriilor lor gânduri și vveri. Omul mare nu este un model, el este o zestre și o măsură. Mai mult, nu cred, dincolo de orice considerații despre modele, nici în ideea că Eminescu este «expresia deplină a sufletului românesc» sau „întroparea cea mai deplină a inteligenței sale». Eminescu este una dintre ele, în trecere a vremurilor, în inșeși primenirile sufletului național, în așteptarea altora și a altora ca el. Îmi asum această gravă impietate, care nu e una față de Eminescu, ci față de idolatrii lui dubioși, agresivi, și refuzați de idee. Recomand studierea atentă, competentă și probă a operei sale”.

● În „Ora”, nr. 404, Dan Cristea recenzează eseuul lui Gabriel Liiceanu, *Tragicul. O fenomenologie a limitei și depășirii* (Univers, 1975, ediția revizuită, Humanitas, 1993): „Analiza lui Gabriel Liiceanu nu este singura contribuție românească cu totul remarcabilă în domeniu. În 1934 apărea *Existența tragică* semnată de D.D. Roșca, demers teoretic cu care autorul de azi își recunoaște o «întâlnire fericită în idee»”.

6 martie

● În „Adevărul literar și artistic”, nr. 207, intră în dezbatere ancheta inițiată de „Jurnalul literar”: „Cum spuneam, alegerea cu grijă (!) a interlocutorilor a dus în mare măsură la răspunsuri previzibile. Un exemplu, Extemporal Eugen Simion, de Gheorghe Grigurcu, prelungește o veche ostilitate (sau *aprehensiune*!) într-o nedomolită acțiune minimalizatoare. Nu lipsită de caracterizări percutante, prin câteva formule ce se țin minte, intervenția lui Gh. Grigurcu eșuează într-o încercare de detronare: el crede că locul întâi (cu coroană?!) atribuit de critică lui Eugen Simion este nemeritat și, ca atare, clasamentul refăcut. Nu ne spune cine a făcut acest clasament și nici dacă el

este necesar. Altminteri, firește, nimeni nu e scutit de critică și de contestație. Previzibil era și răspunsul lui Alex. Ștefănescu: «Pentru a stabili ce rămâne din critica lui Eugen Simion ar trebui stabilit întâi ce rămâne din literatura validată de această critică. Iar rezultatul ar fi aproape descurajator». *Această critică* însă a validat cam toate operele asupra cărora există astăzi un consens critic ce nu poate fi pus la îndoială: majoritatea lor a trecut și pe sub ochii fiorosului Alex. Ș., care acum nu mai recunoaște nimic, doar ca să-l nege pe E. Simion! Stranie postură: să contești totul doar pentru a contesta pe cel care a susținut scriind despre ea, o întreagă literatură postbelică (...) Trecând peste reacții umorale, întâlnim și opinii raționale la care subscriem”. Comentariile din „România literară” și „Adevărul literar și artistic” permit datarea corectă a „Jurnalului literar”, luna februarie, deși, pe frontispiciul ei fuseseră trecute nr. ele 1-4 din anul în curs. □ În cadrul „bibliotecii rulante” este comentată aceeași apariție. C. Stănescu își continua cronică Geo Dumitrescu, lucru pe care îl face și Cristian Popescu, care încredințează tiparului prima parte din intervenția sa. *Moștenirea de artă poetică*, la același volum. Alte semnături despre aceeași carte: Svtlana Cârsteian, Mihaela Pascu, Răzvan Rădulescu, Cezar Paul Bădescu, Adina Adam. Aceștia (adăugându-li-se și T.O. Bobe), împreună, sunt semnatarii, număr de număr, ai unor spicuiri din presa și lumea literară intitulate *Cronică în fărâme*.

7 martie

● În „LA&I”, nr. 9, „Revista de Istorie și Teorie Literară” (RITL), nr. 3-4 1993, face obiectul unei elogiase prezentări. Între colaboratorii din „LA&I” se numără Mioara Apolzan, Monica Spiridon, Ana Maria Brezuleanu, toți angajați, ca și Dan C. Mihăilescu, ai Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”. □ Tania Radu scrie despre *Omul optzecist*, detectat în persoana lui Stelian Tănase, ale cărui cărți diferite tematic și stilistic, *Luxul melancoliei* și *Șocuri și crize*, sunt analizate aici, în sensul că „Stelian Tănase lasă în urmă o perioadă a activismului politic”, volumul lui Șocuri și crize purtând „toate cicatricile experiențelor mele din acești ani”.

● În „Fețele culturii”, nr. 520, se publică partea a doua a dezbaterii pe marginea înființării colosului *Cultura Națională*. Prima intervenție, sub forma unui interviu, îi aparține lui Mircea Tomuș, ministru secretar de stat la Ministerul Culturii: „**Nu sunt convins că toate editurile particulare din țară trebuie tratate drept instituții culturale**”: „– Cum apreciați disponibilitatea Ministerului Culturii față de punctele cuprinse în *Apelul de la Brașov din decembrie '93?*! – Ministerul Culturii nu a semnat *Apelul de la Brașov*. Reprezentantul Ministerului Culturii, în momentul redactării *Apelului de la Brașov*, a avut strict statutul de observator. Dar, la Brașov, s-a întâmplat alt lucru foarte important. Cu ocazia acelei discuții (*Destinul cărții în economia de piață*), Ministerul Culturii și-a exprimat disponibilitatea de colaborare cu

sectorul privat și a arătat și cam pe ce linie va merge în continuare. Or, acest protest a neglijat această disponibilitate și chiar linia strategică respectivă. Pentru Ministerul Culturii era important să constituie acea instituție, să-i asigure regimul de finanțare, să asigure acest regim al comenzilor de stat și, după ce această instituție s-ar fi născut, să protejeze interesele culturii naționale cu mijloacele politicii de stat. Aceasta este în ecuația oricărui stat de drept. Este un drept constituțional al Ministerului Culturii să facă acest lucru. După ce această instituție s-a fi constituit și ar fi intrat ca partener în competiția producției și difuzării de carte, tocmai pe baza disponibilității exprimate manifest și a unei linii strategice care a fost expusă la Brașov, s-ar fi conturat clar posibilitățile și mijloacele de colaborare cu sectorul privat. Or, sectorul privat, dintr-odată, prin Apelul de la Brașov, a neglijat și linia strategică dată și a acuzat de rea-credință ministerul, ceea ce nu este cazul. Aceste practici sunt de natură să închidă dialogul. Noi ne afirmăm în continuare disponibilitatea pentru dialog, dar aceste practici de ignorare a unor dispoziții clare, a realității textului continuă. Însăși manifestarea de la Brașov, la care s-a citit Apelul, este o dovadă că Ministerul Culturii a fost și este dispus la colaborare. Ministerul Culturii a cheltuit, a lăsat deoparte alte manifestări și a dat prioritate aceleia care s-a făcut cu eforturi mari, desigur și ale lor, dar și ale Ministerului Culturii. / – *Punctul 1 din Apelul de la Brașov spune că toate editurile sunt instituții de cultură. Acceptați acest punct de vedere?* / – Acest punct 1 este o dorință a lor. Repet, îmi pare rău, dar baza lor legală este Legea 31. Pentru ca aceste edituri să fie recunoscute ca instituții de cultură trebuie modificată această bază legală sau completată printr-o altă lege care să spună că acestea sunt instituții culturale și că au un regim în consecință. Tot atât de viu comentată este și problema spațiilor de difuzare, incriminându-se faptul că această Cultură Națională «confiscă» cele mai mari librării, cu cel mai bun vlad comercial, pentru a-și desface cărțile, preferențial. Problema cu librăriile este așa: se spune în textul H.G. Casa de presă și edituri Cultura Națională va putea să preia spații de difuzare, câte o librărie în fiecare reședință de județ în (atenție!) «condițiile legii». Acest lucru a fost subliniat de mai multe ori de ministerele avizatoare: Ministerul de Justiție, Ministerul de Finanțe, Oficiul Juridic al Guvernului, care au ținut la această expresie; în condițiile legii. Deși este un proces laborios, de lungă durată, așa se va face, în condițiile legii. Atunci, dacă aceasta este realitatea, ce rost are acea mișcare de protecție a spațiilor de difuzare pe care a inițiat-o dl. Bunghez de la Piatra Neamț? / – *Care va fi rolul sectorului de difuzare al Culturii Naționale? Cărțile editurilor particulare vor fi excluse? Cum vor arăta vitrinele unor librării preluate de Cultura Națională?* / – Sectorul de difuzare al Culturii Naționale va avea, în principal, rostul să-și desfacă propria producție, dar mai are și funcția de colector al bibliotecilor, de angrosist, și va putea să desfacă bunuri culturale diverse, inclusiv cărți ale editurilor particulare. Aceasta se va face în condițiile

unor tratative și negocieri ale unor contracte bilaterale între fiecare editură și organismul respectiv. Nu este o interdicție în privința cărților editurilor particulare. Dar, fiind niște organisme de difuzare care nu au principii economice în prim-plan, vitrinele unor astfel de librării vor arăta altfel. Nu vreau să supăr pe nimeni, dar în prim-plan nu vor mai fi cartea și coperta comercială, ci cartea de valoare din literatura clasică și contemporană. Hai să-i dăm și ei rangul și locul pe care le merită!”. □ Pe același subiect, intervint *George Valentin Ioniță* (Editura Calipso): „Nedumerirea mea e că înființarea «Culturii Naționale» se bate cap în cap cu Apelul de la Brașov, la care a subscrib chiar Ministerul Culturii. Culmea e alta: că reprezentanții Ministerului Culturii declară că vor exista în continuare subvenții pentru proiecte editoriale, nu pentru edituri, dar hotărârea de guvern stipulează că numai editurile din «Cultura Națională» vor beneficia de aceste subvenții. S-a dat o cifră. În 1993 Ministerul Culturii a alocat suma de 22 milioane de lei pentru realizarea unor titluri editoriale de către editurile particulare, în timp ce editurile de stat au beneficiat de suma ce înglobează peste 600 milioane de lei. Pentru care titluri și unde sunt acestea? Pentru editarea volumului Poezii de Eminescu, ediție bilingvă, româno-franceză, n-am găsit nici un sprijin”; *Tudor Stoica* (Ed. Globus): „Pentru editurile particulare apare o concurență neloială, acestea fiind obligate să editeze lucrări de supraviețuire, în evident dezavantaj, deci, față de editurile de stat. Cu bani puțini, atunci, să vedem cine scoate cartea!”; *Ion Tomescu* (Ed. Libra): „Cultura Națională este un organism neviabil. Se încearcă o centralizare a sistemului editorial. Acest lucru s-a încercat în 1980. Nu s-a reușit atunci. Acum se dorește înglobarea unor edituri de stat, a unei instituții de administrație a cărții, a revistelor și o instituție de difuzare care are patrimoniu. Se creează, astfel, o instituție gen strușo-cămilă.”; *Viorel Știrbu* (Ed. Viitorul românesc): „Părerea mea e că această «Cultură Națională» nu va aduce mari servicii literaturii române. Nu vor funcționa criteriile valorice, ci tot cele de gașcă. Cred că noua instituție va da naștere unei concurențe neloiale, bazate în primul rând pe criterii de preferențialitate. Pentru editurile particulare, este o concurență inegală, chiar o lovitură sub centură. Nu cred că trebuia înființată o astfel de instituție care superorganizează haosul.”; *Valentin Nicolau* (Ed. Nemira): „Cred că această nouă organizație este sortită eșecului chiar de la început. În primul rând, ea este nefondată din punct de vedere economic. În loc să se pună bazele unor structuri noi se apelează din nou la creditarea din partea guvernului. Arcadia are datorii de 1.200.000.000 de lei, deci este clar că aici ceva nu funcționează. Menținerea unor structuri de acest fel mi se pare antireformatoare, împotriva unei privatizări care ar aduce pe o bază reală editurile”. □ *Andrei Grigor* scrie un scurt text în amintirea semicentenarului morții lui Ion Minulescu: „Când, în urmă cu 50 de ani, Ion Minulescu trecea «în lumea creată dincolo de zare», în București explodau bombele vestice și mugurii primăverii autohtone. Omul, spun contemporanii

săi, nu era altfel decât îl arată poeziile sale. Masiv, dar mobil în mișcări și expresie, ca și în inteligență; boem, dar atent la distincția și eleganța vestimentară, oricât de exotică; «causeur» de ineputabilă agerime, spre deliciul companionilor de cafea, dar de o cultură invidiabilă chiar și de erudiții hieratizați într-o asceză scorțoasă; prezența lui Ion Minulescu era tot așa de seducătoare ca și muzicalitatea, gestica și verva lexicală a vremurilor sale. Poet al orașului, era deopotrivă și un om al vieții citadine, căreia îi gusta din plin plăcerile. Trecerea lui masivă, jovială și elegantă pe străzile Bucureștilor cu iz interbelic era o defilare de simpatie. Peste ultimul act al existenței lui au trecut cincizeci de ani. La fel și peste boema bucureșteană a primei jumătăți de secol. Poezia lui vine însă, până astăzi, cu aceleași virtuți de seducție și, parcă, chiar cu aceleași emoție și aceleași regrete ale primăverilor minulesciene”. □ Același Andrei Grigor salută reparația, într-o nouă ediție, a volumului de versuri al lui Geo Dumitrescu, *Libertatea de a trage cu pușca*. □ „Fetele culturii” publică, poezii ale generației '90 reprezentate de Irina Egli, poetă pentru versurile căreia Andrei Grigor are o neobișnuită atracție: „Poeziile Irinel Egli sunt mai în vârstă decât autoarea lor. Ele vin dintr-un timp sufletesc care a luat-o înaintea celui fizic, alunecând firesc spre stări mature și întrebări grave. O tristețe ciudată se zbate în aceste versuri – aproape simboliste, fără a fi deloc desuete, căci opțiunea estetică a poetei nu pare a veni din adeziuni formale, ci dintr-o imperativă cerință interioară. Din această «înțelegere» a cuvântului cu sufletul se naște un timp al poeziei pe care cred că tânăra poetă este chemată să-l urmeze”. □ Cocoșilă (alias Andrei Grigor) își anunță retragerea de la rubrica *Poiana lui Iocan*: „Și fiindcă am ajuns aici (adică pe la jumătatea «poienii»), s-o spun pe-a dreptă: m-am cam săturat să fiu singurul cititor al unora dintre aceste gazete (Moromete mă trage de mânecă și-mi spune că iar exagerez, pentru că s-ar putea să le mai citească și unii dintre cei care le scriu)”.

• „Cronica română”, nr. 343, anunță, dar cu semnul întrebării, **Garcia Marquez la București?**, dezvăluind că „ministrul Culturii a adresat o invitație oficială cunoscutului scriitor columbian... pentru o vizită în România, în cursul anului 1994. Gabriel Garcia Marquez este laureat al Premiului Nobel pentru literatură. Publicul român a avut ocazia să citească opere ale cunoscutului scriitor sud-american, cum ar fi Toamna Patriarhului și Un veac de singurătate”.

• În „Ora”, nr. 406, Gheorghe Tomozei semnează textul **Apocalipsa după Popescu**, un răspuns la articolul **Sfârșitul iluziei**, semnat de C.T. Popescu în „ALA”. Întrucât C.T. Popescu lansează „cu o voce tenebroasă” edicte, Gheorghe Tomozei se consideră îndreptățit să dea, totuși, unele nume: „Nume? Iată-le: Dumitru Radu Popescu producător al unor piese de teatru jalnice, Fănuș Neagu ce «nu pricepe cum de (!) Revoluția nu poate avea nimic de-a face cu floriturile sale», Radu Cosașu, autor al unui «econ inutil (!!)» la... Cosașul de odinioară. Ana Blandiana ar fi scris un roman *neconvingător*.”

Nicolae Manolescu «scrie din ce în ce mai slab» (cum e când scrii gras pozând compensativ în «veteran al luptei anticomuniste», Breban a scris un roman *stupid*. Sălcudeanu, Bălăiță, Mălăncioiu, Pleșu, *reeditează succese* mai vechi, Buzura *tace* ca și Bănulescu, Barbu e mort, Dinescu își completează studiile. Dar optzeciști? Ei «nu se mai văd» (Nedelciu, Teodorescu, Preda, Stănculescu, Iliescu, Cușnarencu, Iaru) iar un Cărtărescu sau Stratan ar mai oferi «oarece motive de speranță». Pârjol atomist, Sodoma și Gomora, deșertăciunea...destinului. Ce ar mai face acum? Popescul nostru a pus la zid cu judecată sumară sau fără – poc, poc aproape o literatură. Hai, frate, că ești prea lugubru, ce înseamnă 4 ani pentru vârsta fără vârstă a literaturii?».

8 martie

● „Dreptatea”, nr. 24, conține articolul *Basarabia și scriitorii ei*, în care Gheorghe Grigurcu îi reproșează lui Grigore Vieru faptul de a fi fost, cu mult timp în urmă, un susținător al lui Mircea Snegur: „...cu doi ani în urmă, am publicat în «România literară» o amplă *Scrisoare deschisă* către dl. Grigore Vieru în care, între altele, îi reproșam adresantului sprijinul pe care îl acordă unui personaj dubios, precum Mircea Snegur”.

9 martie

● Continuă episodul sărbătoririi lui Titu Maiorescu la Viena, în „România literară”, nr. 9, unde, pe prima pagină, sub titlul *Sărbătoare românească la Viena*, Nicolae Manolescu explică pe larg implicarea sa (prezență și discurs apoi conferință despre Maiorescu) cu ocazia dezvelirii celor două plăci memoriale în fața Akademisches Gymnasium din Beethoven Platz („unde compatriotul nostru s-a aflat între 1951 și 1857”) și pe zidul Theresianische Akademie, unde Maiorescu a învățat între anii 1856 și 1858. Numele lui Titu Maiorescu este tăiat în piatră alături de cele ale lui Schubert, Hugo von Hoffmannsthal și Arthur Schintzler, „toți elevi, în vremea lor, la Akademisches Gymnasium”. □ Referitor la editorial său dintr-un număr trecut în care este parafrizat un celebru eseu al lui Julien Benda (*Trădare intelectualilor*, 1927), Nicolae Manolescu, răspunde „schimbului de opinii inițiat de Damian Hurezeanu: „La noi politica seamănă astăzi cu un nisip mișcător în care te afunzi inutil fără să-ți salvezi sufletul. Poate cineva, corect fiind, să afirme că în imensitatea haosului prezent, că «a găsit cuvântul care spune adevărul», sau că deține măcar soluții cât de cât operative pentru redresarea situației? Onestitatea începe, cred, cu recunoașterea incertitudinii soluțiilor pe care eventual le avansăm și cu relativitatea valorii lor. O modelul politicii care ni se servește este cu totul altul, indiferent de opțiuni. Despre fizionomia omului politic de astăzi e mai avantajos să faci studii de psihologie socială decât să intri în pielea lui”. □ După ce, în numărul precedent, Andreea Deciu recenzase ultima apariție editorială a lui Ion Stratan

Ioana Pârvulescu scrie, la rândul ei, despre *Ruleta rusească* (CR, 1993) apelând la Tarkovski: „Muză, miză și călăuză – intuiția străbate de la un capăt la altul poezia lui Ion Stratan (...), ceea ce le dă sensul ascuns și le salvează de la un simplu spectacol pirotehnic este o călăuză la fel de greu de descris ca aceea din filmul lui Tarkovski. Un lucru e sigur: dacă Ion Stratan ar ajunge alături de călăuză sa în încăperea din «zonă», în care ți se îndeplinește o singură dorință el ar cere atât: să scrie poezie”. □ Pe aceeași pagină, Emil Brumaru scrie baroc despre... „roua cuvintelor”. □ La *Actualitatea editorială* sunt recenzati Ion Manolescu (*Întâmplări din orașelul nostru*, CR, 1993), Henri Zalis, cu *Strălucirea cristalului* (roman, Odeon, 1993) și, de la Iași, Mihail Grădinaru, autorul unui studiu despre *Heidegger* (Septentrion, 1994), care stărnește *Nedumeriri* Simonei Sora, autoarea recenziei. Recenzenta se referă, în primul rând, la ignorarea (de către M. Grădinaru) a traducerilor făcute de G. Liiceanu și Th. Kleininger, iar în al doilea rând, la apele tulburi ale comunicării: abordarea, din perspectiva teoriei informaționale duce la anomalia „covârșirii cuminecării (omenește prin excelență) de către comunicare (ce aparține și monadelor cibernetice)”. Acestea sunt „datele” invitației la lectură. □ Versurile lui Daniel Pișcu, prezentate de C[onstanța] B[uzea], fac apel și la Nicolae Manolescu, prefațatorul volumului de debut al lui Daniel Pișcu, pe care l-a „descoperit” într-un cenenclu studentesc. □ În *Drama desțărării*, Z. Ornea analizează primele două volume scoase de Aurel Sasu cu privire la *Cultura română în Statele Unite și Canada* (Editura Fundației Culturale Române, 1993), consacrate studiului presei de limba română de peste Ocean: „O astfel de aventură a îndrăznit dl. Aurel Sasu. Intenția sa a fost să reconstituie harta publicisticii românești din S.U.A. și Canada. O aventură, să recunoaștem, temerară pentru că în aceste țări trăiește, probabil cea mai veche diasporă românească. (...) Primul volum este o descriere, în ordine alfabetică, a presei românești editată acolo. Totul este expus cu metodă, vreau să spun după metodele genului biblioteconomic (denumire, format, locul apariției, redactori, ani sau an de apariție, reproducerea, când e cazul, a articolului program, reconstituirea istoricului câte unei gazete cu o lungă apariție, inclusiv localitățile pe unde a migrat). (...) Volumul al doilea al lucrării e, cine ar crede, o antologie de poezie intitulată *Nostalgie românească*. Cu câteva excepții, se reproduce o antologie a unui N.C. Zamfirescu din 1912, dar și alte piese”. □ Abonat și al altor publicații culturale, Pericle Martinescu livrează „României literare” *Amintiri* despre întâlnirile sale cu Tudor Vianu. □ Alexandru George scrie despre *Ianus*, ultimul roman (neterminat) al lui Eugen Barbu, desființându-l încă din titlu: *Ultima groapă*: „Cei care cunosc opera atât de discordantă și de haotică a lui Eugen Barbu recunosc numaidecât în *Ianus* o reluare neinspirată și amplificată a așa-zisului său Jurnal de prin anii ‘60. (...) Această valoare de document a *Jurnalului* lui Eugen Barbu ne avertizează că există o «problemă» a acestui scriitor, motiv ce ne îndeamnă să revenim asupra lui cu întrebarea: ce

rămâne totuși valabil din el? Întrebare cu atât mai dureroasă cu cât și în acest nefericit *Janus* când și când întâlnești câte o întorsătură de condei, câte o frază izbutită care te face să te gândești că autorul era totuși un artist, deși nu te face să uiți puzderia de stupidități, de clișee stridente...”. □ La rubrica sa, *Prepeleac*, Constantin Țoiu dă curs publicării unui document inedit, o scrisoare a lui I. Negoțescu (adresată lui Karin, soția prozatorului) pe care acesta o găsește într-un târziu, aflată „ca într-o cutie poștală”, între paginile volumului de *Teatru*, Shakespeare, tipărit în 1947 la Londra. □ Despre **Benjamin Fondane și B. Fundoianu** consemnează Ov. S. Crohmălniceanu, care anunță înființarea Societății de studii „Benjamin Fondane”, ai cărei membri fondatori sunt Monique Jutrin, Leon Volovici, Michel Carassou, și Michael Flinkenthal, apreciind contribuțiile profesoarei Monique Jutrin la cunoașterea operei în limba franceză a lui Fondane, venite astfel să completeze în mod fericit contribuțiile lui Mircea Martin, în calitate de exeget al operei românești ale celui de la moartea căruia (prin gazare, în lagărul de la Birkenau) se împlinea o jumătate de secol în 1994.

● Gabriela Adameșteanu îi ia un amplu interviu Ilenei Mălăncioiu în revista „22”, nr. 10. Interviul se intitulează **Între criza cuvântului și criza instituțiilor culturale**: „– Venitul lunar obținut din literatură e sub salariul minim pe economie. În această criză a instituțiilor culturale ce rol considerați că a jucat Uniunea Scriitorilor? – Poate ar fi exagerat să spun că Uniunea a jucat un rol negativ. Fiindcă după Revoluție nu a mai jucat, de fapt, nici un rol. Oricâte critici i s-au adus, înainte de 1989, societatea noastră profesională a fost instituția culturală de care Puterea s-a temut cel mai mult. Pe când acum doar me pământul sub ea. Spre uimirea mea, nimeni nu mai stă să se întrebe cum a ajuns Uniunea să moară de moarte bună tocmai după ce a fost preluată de un revoluționar pur-sânge”.

● „Totuși iubirea”, nr. 180, cuprinde un **Apel de conștiință** al lui Grigore Vieru în aceste momente grele, când la Chișinău, antiromânii încearcă să dărâme imnul Republicii Moldova, *Deșteaptă-te, române*: „Către poeții și compozitorii Basarabeni – Dreptatea istoriei va blestema poetul și compozitorul care vor îndrăzni să ridice mâna asupra Imnului *Deșteaptă-te, române*, cocoșându-se ei în locul strălucirii și dureroasei lui necesități”. Vieru completează în nr. 182 cu *Rugându-mă să moară alfabetul*.

10 martie

● În „Tribuna”, nr. 10, Ioana Bot surprinde o **Schimbare de voce** a eseisticii lui Vasile Spiridon în chiar volumul de debut: (*Cuprinderi* (eseuri critice). București, Ed. ALL, 1993): „Vasile Spiridon scrie «frumos», fără îndoială; dar între frumusețea frazei și claritatea ideilor e un spațiu pe care nu știe totdeauna să îl umple. «Nedeslușitele» sale impresii de lectură nu au ascuțișul de sabie al conceptualizării; e capcana principală a criticii literare înțelese ca literatură de

gradul al doilea: chiar aspirând să fie citită ca literatură, critica nu este, prin natura sa, numai literatura; frumoasă sau nu, ea nu are voie să fie decât *cristalină*. Altminteri, limbajul ei alunecă (în pași de dans...), antrenând după sine ideile”. □ Irina Petraș semnează textul *Privirea care creează*, studiu prilejuit de Centenarul nașterii lui Camil Petrescu. □ Continuă corespondența inedită A. E. Baconsky-familia Gafița, din numărul trecut al „Tribunei”.

• În „Ora”, nr. 409, Gheorghe Tomozei scrie despre americanizare. Textul seamănă, în ideile sale majore, cu articolul lui Fănuș Neagu, *Novicovii de frangleză*, dar și ca pitoresc: „Strada pe care merg în drum spre casă se numește Kent. Copiii care se joacă sub geamul meu sunt chemați cu nume ciudate: John, Pamela, Billy, Sue Ellen. Aparatele de radio transmit muzică americană. Miile de dugheni ce-mi înconjoară blocul vând alune americane, bere americană, bomboane americane și whisky american produs în Cipru. Mașinile din parcaj (chiar cele rusești) sunt împodobite fastuos cu drapele americane (ornament) nu moldovenеști... și cu afișe Coca-Cola sau Pepsi Cola. Îngrijitoarea scărilor (un băboi) se poartă cu un pulover colorat cu inscripția Pan America (companie în stare de deces) și cu blugi americani de Botoșani. E o banală seară bucureșteană. Ce mă așteaptă? Lecturi din cărți americanești scrise de autori de care n-am știre. La televizor se dă un serial american fermecător cu adolescenți, apoi urmează o viață economică (un documentar despre băncile americane), viața politică (un reportaj) cu vizita în SUA a unor căpetenii de partid, viața spirituală (o peliculă despre bisericile adventiste americane, între ele, reclamele gumei de mestecat și reclamele Kent și Camel, ciocolate, tutunul e prohibit – alt serial american – un concert (cazane/ligheane din rock-ul american și, în sfârșit, la ora cinei, un lung metraj american din 1938”.

• În „Vremea”, nr. 378, este anunțată reeditarea volumului *Libertatea de a trage cu pușca* (al lui Geo Dumitrescu): „Un mare poet al românilor, al neliniștii și speranței lor, și-a adunat poeziile unei vieți de zbucium și demnitate, într-o carte: *Libertatea de a trage cu pușca*. Urați-i, împreună cu noi, sănătate și netrădată prospețime, în creația sa revoluționară, poetului de răscruce”. Urmează și un catren dintr-o altă poezie a lui Geo Dumitrescu (*Inscripție pe o piatră de hotar*): „Slav aș fi fost, de nu eram latin/ latin aș fi, de n-aș fi fost și dac – / dar a ieșit așa: să fiu român,/ și eu cu soarta asta mă impac”. □ Versurile lui Dumitru Matcovschi (*Sondaj sociologic, 1994*), datele 6 martie 1994, arată că, în republica Moldova lucrurile merg prost (și pentru poezie).

• Nicolae Băciuț publică în „Zig-Zag Magazin”, nr. 8, un interviu inedit cu N. Steinhart: „– Ați citat adesea cuvintele lui Dostoievski: «Suferința e calea cea mai sigură către cunoaștere». Puneți-le, vă rog, în relație cu altele ale lui Goethe: «Numai suferința e creatoare»./ – Dostoievski și Goethe spun același lucru. Într-o notă din «Viața Românească» am citat o spusă importantă a lui

Camus, inspirată din Wilde: «Și prin fericire se poate ajunge la Hristos» (ori la creație ori la cunoaștere). În domeniul acesta haric nu există căi obligatorii și sens unic. Duhul, ca și vântul, suflă unde, cum și când vrea. (...) / – *Ce înseamnă compromisul pentru scriitor? Există compromisuri necesare? Compromisuri acuzabile?* / – Compromisuri moderate și, de bine, de rău, scuzabile – cu viața – există. Nu cu stiluri, cu limbajul, personalitatea ta însăși. Nu înseamnă că până la compromisurile moderate nu sunt și ele legate de riscuri. Compromisul nu atât în sine e primejdios, cât prin consecințele lui: o dată primul pas făcut, se va mai putea oare opri din mers cel care a cedat și s-a învoit? Nu va merge din cădere până la «capătul nopții», până-n fundul abjecțiunii? / – *Nu-i compromisul un soi de pact cu diavolul, iscălit cu sânge?* – Cel mai sigur și mai antiseptic mi se pare a fi refuzul categoric inițial. Și aici, ca în atâtea alte domenii, se aplică dreapta socoteală. Se cuvine ca judecata să fie făcută de la caz la caz. / – *Ce adjective vă repugnă cel mai mult?* / – Tocmai cele menționate mai sus: laș, șmecheresc; adaug: intrigant, slugarnic, mios și toate din gama largă a cuvioșiei fătarnice. Sunt perioade ale istoriei când un anume adjectiv devine în special nesuferit: civic în vremea lui Robespierre, intransigent și conștiincios în deceniul obsedant, virtuos în vremea puritanilor ș.a.m.d.”. □ Continuă serialul lui Petre Stoica, *Nichita văzut... altfel*.

11 martie

● În „Dilema”, nr. 61, Șt. Aug. Doinaș scrie, după o sintagmă eminesciană *Neagra străinătate*: „Dacă cercetarea mea a fost destul de atentă, cuvântul străin – ca substantiv și adjectiv – împreună cu derivatul său străinătate, apar la Eminescu în doar cinci poezii. Frecvență rară, dacă ne gândim la întreaga operă poetică a unui om; dar ea se dovedește a fi suficientă pentru a ne oferi un variat spectru semantic: aproape niciodată cuvântul străin nu are același înțeles. (...) Nu trebuie să uităm, însă, că neagra străinătate este doar o sintagmă poetică. Ea funcționează, cu întreaga încărcătură negativă a conotațiilor sale, pe fondul ideal al unei viziuni de catastrofă națională. Poetul imaginează o situație limită: lupta de apărare a unei țări împotriva unui inamic care a cucerit-o. Asimilată întru totul cu un dușman, cu care nu se poate întreține decât relația unui război pe viață și pe moarte, străinătatea eminesciană este o figură lirică de mare pregnanță, supralicitând o etică patriotică, dar nicidecum un concept radical de politică naționalistă. *Doina* are nevoie de o lectură poetică specifică, adecvată la propria ei viziune”. □ Continuă serialul lui Mircea Iorgulescu despre Panait Istrati: „Iar proiectul unei călătorii în URSS era în realitate vechi de cel puțin un an și jumătate în momentul când s-a realizat. La 10 iunie 1926, din Geneva, Istrati îl înștiința pe Romain Rolland în termeni lipsiți de echivoc: «Je suis en pourparlers avec Rakovsky, ancien et bon ami, pour aller en Russie entre Aout-Septembre». Avea să plece în octombrie 1927... «din afecțiune»!”.

● În paginile „României Mari”, nr. 11, după publicarea unui poem de Nicolae Crevedia – *Foamete* (text reprodus din *Antologia Poeților Tineri* – 1934), se specifică faptul că autorul respectiv „A FOST TATĂL NATURAL AL CELUI CARE AVEA SĂ DEVINĂ MARELE ROMANCIER EUGEN BARBU”. Este retipărit și un text din „Vremea”, 4 noiembrie 1993, al lui Dinu Săraru, *Când țara arde-n foc – cineva se joacă cu prezervativul (de argint)* – [despre *Balul cu public* al „Academiei Cațavencu”].

12 martie

● În „Adevărul”, nr. 1205, Cristian [Tudor] Popescu semnează – la rubrica *Accente* – articolul *Un best-seller plin de ifose* (cartea fusese deja semnalată de C. Stănescu într-unul din numerele din luna precedentă, cu o traducere laudativă a mizei, dar este „desființată” de C [T] P): „Octavian Paler însă, propunând ca model moral pe Don Quijote, nu este în stare să desfășoare în cartea sa o gândire de tip donquijotesco. Adică, o gândire care să ne înfățișeze un subiect îndrăgostit de, și luptând în același timp cu, morile de vânt ale obiectelor acestei gândiri. Gândirea stilistică (ca și raționamentele lui Octavian Paler) este în ultima sa carte total antidonquijotescă: plată, banală, de nivelul bunului simț lipsit de paradox, astfel încât, ca și în alte dăți, publicul cărților sale va fi un public mediu (cel al profesorilor și elevilor snobi de liceu). De fapt, *Don Quijote în Est* este o carte comercială, un soi de best-seller spilcuit și plin de ifose”. În fine, C[T]P dă o lovitură finală amintind apartenența lui Octavian Paler la nomenclatura vechiului sistem: „Urcat pe culmile nomenclaturii comuniste (făcând la început propagandă radiofonică cooperativizării, ajungând apoi în fruntea «României libere» și Televiziunii), Don Quijote al nostru, cu câțva timp înainte de revoluție, devine disident...”.

13 martie

● „Adevărul literar și artistic”, nr. 208, conține cronică de C. Stănescu la *Don Quijote în Est* (Albatros, 1993): „Câștigând poate în claritate, scrisul lui Octavian Paler a pierdut ceva din farmecul, persuasiunea și chiar febrilitatea dinainte. Ceea ce nu înseamnă că *Don Quijote în Est* nu este o carte remarcabilă, născută, ca și a lui Cioran, dintr-o mare iubire disperată”. □ Cristian Popescu finalizează cronică, începută numărul trecut, la volumul lui Geo Dumitrescu: „În mod normal, lărgind și depășind sfera esteticului, a purului livresc, poemele lui Geo Dumitrescu, aveau nevoie de transparența stilistică a limbii vorbite, neîncărcate abundant-metaforic. Ca să poată fi mărturisire directă, ele reau constrânsde la limpedele denotativ. Și în acest caz Geo Dumitrescu a intuit exact viitorul poeziei românești, l-a ghicit în foile pe care s-au rânduie versurile sale. Poezia optzecistă și cea nouăzecistă de azi îl confirmă. Așa cum, acum 20 de ani, îl confirma poezia unui Marin Sorescu. Se pare că altfel nici nu se putea: purtăm bucuroși pe umăr moștenirea de artă

poetică semnată Geo Dumitrescu. Oricum, de acum încolo, vom fi întotdeauna liberi să tragem gloanțe cu pușca”.

14 martie

● În „LA&I”, nr. 10, Ion Caramitru se confesează în alb și negru: „Sunt extrem de decepționat de tot ce se întâmplă, dar asta nu mă împiedică să fiu optimist în [ceea] ce privește teatrul românesc”. □ În cadrul rubricii sale, Mioara Apolzan se întreabă *Ce se întâmplă cu edițiile critice?*, reproducând afirmațiile lui Z. Ornea: „Evident, factorul financiar este hotărâtor și cum în ultimii ani fondurile se subțiază din ce în ce mai mult, editura Minerva (de altfel, ca și alte edituri) nu mai face față «privilegiului» de a publica ediții critice, al căror cost e foarte mare, întrucât, pe lângă cheltuielile de tipar, înglobează un imens volum de muncă de înaltă specializare, modic plătit (pentru ultimul volum din ediția Blaga, la care a lucrat doi ani, George Gană a primit echivalentul unui salariu mediu lunar al unui angajat de la Renel)”. □ Dan C. Mihăilescu își continuă explorarea *Jurnalului* lui Mircea Zăciu, un capitol al acestui serial intitulându-se *Muzeu interior, gravuri, aquaforte, laviuri ș.a.*, în care sunt „culese” secvențe jurnaliere despre Eugen Barbu, Marin Preda (funeraliile), Paul Georgescu, redată în sosul propriu (original).

● „Fețele culturii”, nr. 527 (1148), conține editorialul semnat de Lucian Chișu. *Alexandru Macedonski – prin oceanelor criticii*, text aniversar (1854-1994) din care se conturează o retrospectivă a receptării critice, de la contemporanii săi până la contemporanii autorului articolului: „*Habent sua fata libelli*, s-ar cuveni să spunem după redescoperirea operei lui Macedonski. Saltul este spectaculos. Cel despre care în 1904 se spunea în batjocură că e autorul unor «adevărate capodopere monosilabice» e privit, peste 20 de ani, ca un mare căutător de forme. «Cabotinul ridicol» (folosesc o citare datând din 1904) devine un ins «plin de vibrație de sine adâncă», iar «caraghiosul» pe seama căruia a prosperat o galerie de caricaturiști e, peste timp, «o mască tragică de o extraordinară expresie». Cred că nu greșesc afirmând, după trecerea în revistă a acestor exemple, poate prea succinte, poate incomplete, încă cu atenția respectare a corecției informări, că destinul lui Macedonski s-a definitivat târziu după moartea lui, Poetul nopților, al rondelurilor, simbolistul captivat de teoria poeziei instrumentiste, autorul de versuri simboliste în limba franceză are la 140 de ani de la naștere, toate meritele necunoscute.” □ Recunoscându-se în identitatea lui Cocoșilă – de la rubrica *Revista revistelor*, Andrei Grigor schimbă registrul observațiilor proprii redenumindu-le *Cronica inutilă*.

● „Adevărul”, nr. 1206, publică următorul anunț, însoțit de fotografie și de text: *Conu' Alecu la trei sferturi de veac*: „După ce și-a împărțit existența între pușcăria politică și eseuri, al 75-lea an al vieții îl găsește pe domnul Alexandru Paleologu parlamentând, chiar tinerește, deși tot domnia sa spune:

«La vârsta mea, dragă, nu pot să mai fac aviație politică». Îi dorim, totuși, lui «Conu' Alecu», să-l prindă suta făcând din nou aviație literară».

16 martie

• În „România literară”, nr. 10, N. Manolescu semnează editorialul *O sinceritate cu valoare de exemplu*, text care pornește de la interviurile oferite de Petru Dumitriu lui Eugen Simion (în „Caiete critice”) și Luciei Negoită de la Televiziunea Română: „Cele două interviuri la care m-am referit la începutul editorialului meu, îndeosebi cel de la Televiziune, sunt de natură să modifice întrucâtva percepția scriitorului și a omului Petru Dumitriu. Ceea ce este absolut frapant în ele este sinceritatea. Pentru Dumitriu recunoaște, în cuvinte clare, fără să se cruțe, că a colabora cu comuniștii ca să supraviețuiască literar (și că a fost răsplătit în fel și chip, până și ieșirea din închisoare a tatălui său putând fi pusă pe seama acestei colaborări) și că a scris romane necinstite moral și nule ca valoare. Termenii în care și-a judecat autorul propria operă au fost cu mult mai duri decât aceia întrebuițați de mine. Nu știu dacă situația în literatură a unui scriitor se schimbă prin astfel de mărturisiri. Dar atitudinea noastră față de el se schimbă cu siguranță. Cel puțin, și spre deosebire de alții, Petru Dumitriu a fost sincer și nu a încercat să-și justifice trecutul. Este un exemplu ce s-ar cădea urmat”. □ Gheorghe Grigurcu scrie despre *Nevoia dezideologizării*: „Abia atunci mi-a devenit clar că dl. Ion Gheorghe are tot dreptul să fie mâhnit de moarte; eu, ce-i drept, l-am citit întotdeauna cu atenție și cu creionul în mână, cu sentimente împărțite, iritat de teoretizările aberante, dar sedus pe alocuri de talentul autorului; în rest însă, cei ce-l vor fi citit n-au luat desigur în serios pretențiile diletante ale autorului, oricât de abracadabranțe, trecute ca beneficiu de inventar. Este deci foarte «îndreptățit» dl. Ion Gheorghe să se declare în litigiu cu cei care continuă să-i ignore extravaganțele mitologizante. Însă, cu o expresie care i-ar plăcea dacă s-ar referi la alții, d-sa se supără tocmai ca ciobanul pe sat”. □ În cadrul rubricii *Actualitatea culturală*, Gabriel Dimisianu își amintește emoția cu care, în urmă cu patru decenii, cumpăra primul număr din noua apărută publicație „Gazeta literară” care, activând neîntrerupt, va deveni din 10 octombrie 1968, „România literară”. □ Preluând o altă recenzie a Andrei Deciu, din numărul recedent, Ioana Pârvulescu semnează cronică literară la Ion Manolescu, *Amplări din orașelul nostru*, CR, 1993). Pe aceeași pagină, Andreea Deciu, rezintă „Revista de Istorie și Teorie Literară” (RITL), recent apărută. Alte titluri prezentate sunt: Mircea Iorgulescu, *Marea trâncăneală*, (FCR, 1994), de Ionescu, *Prelegeri de filozofie*, ediția îngrijită de Marta Petreu, Apostrof, 93), care sunt consemnate de Andreea Deciu și Maria Genescu. □ Ilie Constantin apare cu o pagină de versuri însoțită de o prezentare. □ Z. Ornea mentează cărticica („are taman 100 de pagini”) scrisă de pe Horia Sima, *Învingerea naționalismului*, apărută în 1951 la Salamanca (Spania) și reeditată la

editura Vremea (1993): „Cartea lui Horia sima este un document de abilitate eşuată”. □ Alexandru George își continuă ale *Note-le despre cazul Eugen Barbu*, trecând, dacă se poate spune astfel, la cealaltă față a lui Ianus, activitatea de la revista „Săptămâna”: „Promiteam să revin asupra «cazului» Eugen Barbu, unul dintre scriitorii cei mai specifici manifestați în ultimele obsedante decenii și care și-a dat postum măsura talentului și personalității, impunând măcar acest fapt tuturor celor care-i citesc romanul *Ianus*, apărut de curând. Există o «problemă» a tuturor scriitorilor mai răsăriți ai epocii; toți au suferit distorsiuni în destinul lor, mai toți au fost abătuți de la un drum pe care păruseră a păși, mai toți s-au dezis, uneori lamentabil, de la o promisiune pe care înainte de a o face cititorului o făcuseră propriilor conștiințe. Va fi evident totdeauna, spre meditația experților, un «caz» Ivasiuc mai interesant decât unul Ion Lăncrăjan, și unul Titus Popovici, mai presus de unul N. Velea sau Ion Băieșu. Cazul Eugen Barbu se înalță cu mult peste aceste termene de comparație prin monstruoșitatea distorsiunilor sale etice, prin pervertirea unui real talent, prin enormul său ecou public. Scriitorul a însemnat ceva în conștiința epocii, nu doar prin operele sale frumoase care i-au asigurat inițial notorietatea, dar și prin ziaristica lui de scandal și prin atitudinea inconformistă, de un golănism șocant, irreverențios, atât în comparație cu atonia obligată a presei, cât și cu «liniștea» impusă la vârf. În ultima vreme, Eugen Barbu devenise un fel de privilegiat al injuriei publice, un canal prin care Puterea comunistă își vărsa veninul împotriva inconformiștilor și lovea cu alte arme (uneori mai eficiente) în cei pe care voia să-i compromită. Delațiunile din ultima vreme ale pamfletarului de la «Săptămâna» nu mai duceau victimele la pușcărie, cum se întâmplase cu cele ale scribilor comuniști din perioada de instaurare a regimului, dar aveau efect mai ales prin faptul că victima era complet lipsită de posibilitatea de a replica. Și acușele nu mai erau formulate în stilul principial-sentențios din perioada jdanovistă, ci al pamfletelor de cea mai joasă specie ale ziaristicii de scandal interbelice, încercându-se compromiterea persoanelor, desființarea lor. Și totuși, gangsterismul de partid, pe care-l practica Eugen Barbu, își avea nota sa de originalitate, căci în locul lichidării prin procese publice de tipul celor de la Moscova anilor '30, Partidul prefera să lase treaba pe seama unui cuțitar, a unui ciomăgaș, a unei țate care-și vărsa uneori doar lăturile în capul adversarului totdeauna victimă. Pirateria publicistică a gazetarului de la «Săptămâna» își avea însă limitele ei și așa se întâmpla că, atunci când el ataca pe cineva de la nivelul mai de sus al nomenclaturii, putea fi el însuși cenzurat. Este cazul cu un simplu interviu al său în care-și exprima categoric opinia despre *Cel mai iubit dintre pământeni* de Marin Preda, spunând că e opera unui semidocht (ceea ce în treacăt fie spus e purul adevăr!) și care a dus la suprimarea revistei unde apăruse «infamia» fără ca autorul actului «de curaj» să primească vreo sancțiune. Era pe la mijlocul deceniului VI, curând după moartea lui Stalin, când s-a produs it

literatura noastră primul «dezgheț» de după instaurarea comunismului, primul semn că se renunță la dramatismul sufocant al primei sale perioade, corespunzătoare unei terori politice și polițienești nemaiegalate ulterior. Atunci, la mijlocul anilor '50, deosebit de oarecari promisiuni lirice venite din partea unui Labiș și de unele accente mai sincere ale unor tineri, au apărut *Bijuterii de familie* (1955) de Petru Dumitriu (prima etapă spre *Cronica...* sa, completată foarte curând), *Moromeții* (1955) de Marin Preda și *Groapa* (1957) scriitorului nostru”.

● Sub titlul *Post-Scriptum la o ceartă*, „Cronica”, nr. 6, publică două intervenții semnate de Florin Cântec și Nicolae Turtureanu. În discuție se află, la prima vedere, reacțiile lumii culturale ieșene, la reapariția publică a dramaturgului Mircea Radu Iacoban. Prima intervenție, a lui Florin Cântec, se intitulează *Scrisoare deschisă domnului Liviu Antonesei* și are, ca suport, temperamentul pacifist al adresantului. Din text, însă, rezultă, vorba unui cunoscut scriitor, că n-ar fi bine ca Florin Cântec și Nichita Danilov să se întâlnească pe timp de noapte, singuri, într-o pădure: „Urmarea? Un cor de «moralști de ocazie», alcătuit din amicii domnului Danilov, se repede să declanșeze o adevărată «vânătoare de vrăjitoare», înfierând cu mânie proletară trădarea, lașitatea și colaboraționismul celor care nu au acceptat ca dl. Danilov să-i folosească drept marionete. Mai mult, lipsit acum de țință inițială și pornit pe drumul fără întoarcere al auto-glorificării, dl. Danilov însuși adoptă un ton inchizitorial și proclamându-se, fără urmă de sfială, model de demnitate și curaj civic îi spurcă otova pe toți ceilalți, gratulându-i cu termeni pe care, din decență, nu-i mai reproduc. Când eu, iritat de acest tratament, scriu o șarjă după bunul său exemplu și fac publice, fără să pomenesc nici un nume totuși, diverse adevăruri «de intimitate», domnia sa sare ca ars și califică textul meu ca fiind «abject»”. □ Nicolae Turtureanu, autorul articolului *Sub zodia suspiciunii*, este mai tranșant: „Tot persoane bine informate spun că lista nu se dă tiparitei întrucât pe ea mișună o samă de nume de prestigiu cultural și revoluționar în urbea noastră cărora li s-ar șifona charisma dacă... Unii ar fi vehemenți articlieri, directori de gazete și de opinie, care trag tare pe dreapta, spre a se crede că nu s-au folosit niciodată de stânga. Alții tac blând în banca lor, cu spaima zilei de mâine, când ar putea fi dați în stambă. Oricum, totul e sub zodia suspiciunii”. □ În pagina rezervată *Stării literelor*, alături de mai vechii cronicari, Ioan Holban și Ana-Maria Zlăvog, Grigore Ilisei comentează de mult apărutul volum (de restituiri literare) *Ursitul* al Ștefanei Velisar Teodoreanu: „Doamna Lily, aflată într-al nouăzeci și șaptelea an de viață, păstrează, nu numai neștirbită amintirea, ci și sentimentele curate ale prieteniei și bunătații”. ● □ Mircea Radu Iacoban semnează în „Forum cultural” nr. 3 articolul *Dai în Dumnezeu lovind poezii*, pretext de a răspunde printr-un vers al Leonidei Lari, polemicilor stârnite în jurul numelui său de Florin Cântec și Nichita Danilov. Aparent, se vorbește despre anul „1988, când Teatrul

Național din Iași a reușit – după 35 de ani! – să ajungă din nou la Chișinău”. Florin Faifer răspunde la întrebările lui Iulian Rindler în cadrul unui scurt interviu. Tema discuției: părinții, teatrul și cărțile de călătorii.

● În „Ora”, nr. 414, Gheorghe Tomozei semnează articolul *Tiranozaurul G. Călinescu*, luând atitudine față de injuriile de curând apărute sub semnătura lui Adrian Marino. La început se arată, că, „după modelul Noica, proza înregistrează tot mai multe despărțiri (de prejudecăți, de mituri, de personaje condamnate pentru exces de antumitate). De zei. Ne «despărțim» de Marin Preda, de Nichita Stănescu, ne «eliberăm», suntem tot mai puternici refuzându-le strălucirea totală. Mai există și fenomenul de coloratură balcanică al coborârilor de pe soclu, al micșorărilor, al *spurcării*. Așa, răzuind bine lacre de cristal am dat de naționaliștii proto-legionari Eminescu (Mihai) și Iorga (N.). Așa l-am surpat pe Sadoveanu colaboratorist cu dictatura, cu înfricoșătorul Mitreacocoru! N-a scăpat nici G. Călinescu”. În continuare, Gheorghe Tomozei redă citatul incriminant, al lui Adrian Marino: „Dar mai presus de orice cred că experiența total negativă, catastrofală, cu «maestrul» G. Călinescu a ucis în mine, încă de la prima tinerețe, orice veleitate de acest tip. Exorbitanța genialoidă, tirania intelectuală, suspiciunea, violența acelor relații false etc., m-au lecut pentru toată viața. Spun deci tuturor, fiecare își găsește drumul singur”. Interviul a apărut în „Vatra”, la Târgu-Mureș, iar Gheorghe Tomozei se întreabă: „Cât va fi suferit Adrian Marino pe vremea când Călinescu trăia? Dar după ce s-a stins, (ducă-se!)? Sunt întrebări firești, căror li se poate răspunde ușor cu zeci de documente literare de unde reiese că Marino descinde din «mantaua» violentului Călinescu. Cele mai multe semnate Adrian Marino, cel care la puține zile de la ieșirea din iobăgia impusă de falsa relație (!), deci după moartea lui G. Călinescu, scria că de la acesta a primit «cea dintâi mare lecție spirituală a vieții». Călinescu era lăudat pentru faptul că de la înălțimea autorității sale nu-și mutila discipolii, depersonalizându-i. Că nu voia cu orice preț să facă școală. O realitate înscrisă (gravată în conștiința lui Marino «cu litere de foc»)! Iată cum lucra tiranul: «...Cred că determina să polemizeze cu noi și tendința pe care o aveam fără excepție, de a rămâne sfioși, paralizați, docili, muți, aproximativi, în fața puternicei sale prezențe». Și mai departe: «Am auzit odată de la G. Călinescu o vorbă memorabilă: *Se apropie de mine cei care fug de mine*. Supuse eroziunii, aceste dovezi de iubire (prețuire) sunt contestate acum într-o absurdă, tardivă răbufnire de orgoliu. Dar poate că e vorba doar de o întâmplare. Un nor”.

● În „22”, nr. 11, Andrei Cornea semnează reportajul *Exilul și împărăția* prilejuit de întâlnirea, la sediul GDS, a membrilor grupului cu scriitorii Matei Călinescu, Virgil Nemoianu și Ion Vianu, text aseasonat din belșug cu imagini ale participanților și invitaților.

● În „Curierul național”, nr. 917, Valeriu Râpeanu semnează articolul *Patmituri de referință (Istoria românilor, așa cum au văzut-o A.D. Xenopol și*

Nicolae Iorga), text ce se referă la reeditarea celor două istorii (a lui Xenopol și Iorga) la Editura Enciclopedică, sub coordonarea istoricilor Gh. Buzatu, Victor Spinei și Al. Zub.

● În „România liberă”, nr. 1205, Gheorghe Grigurcu semnează cronică ***Don Quijote în timp și în spațiu***: „Învîingându-și încă odată firea ce va fi fost, inițial «gospodărească», circumspectă, slaviciană, Octavian Paler face «elogiul nebuniei», care nu e însă decât rațiunea dezlănțuită împotriva propriilor sale simulacre, adusă la o stare dionisiacă. O rațiune clocotitoare, corectivă, ce consumă, pe alocuri, cu profetismul lui Cioran”. Iar în final, Gh. Grigurcu, adaugă: „Chipul lui se reflecta fugar pe chipul unora din contemporanii noștri, sporindu-le astfel autenticitatea. E meritul lui Octavian Paler de a fi îmbrăcat armura de hârtie nemuritoare a faimosului cavaler, spre a fi încă odată el însuși. Adică una din marile conștiințe ale literaturii, ale spiritului românesc”.

● În „Totuși iubirea”, nr. 181, Adrian Păunescu publică ***Scrisoare către Mircea Snegur***: „Nu-ți sovietiza poporul, frate,/ Și nu călca-n picioare ce e sfânt,/ un neam există, dincolo de toate,/ Și doar o Românie pe pământ”, cu un răspuns al Președintelui Basarabiei – ***Scrisoare către Adrian Păunescu***. □ Vasile Băran se referă la ***Dinescu Impostorul***: „El a ajuns președinte al Uniunii Scriitorilor într-un mod fraudulos și a dus Uniunea Scriitorilor de răpa răpelor – pentru bărăcarea lui în funcția aceasta s-au folosit minciuna, promisiunile deșănțate, dar în acel timp atât de nebuloasă, cuceritoare, și mai ales sprijinul decisiv de care a beneficiat din partea celor doi dușmani ai valorilor adevărate ale literaturii române – Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, faimoșii cronicari cronicăritori pe unde scurte”.

17 martie

● Așa cum au procedat și alte reviste culturale, „Tribuna”, nr. 11-12, aduce în actualitate pagini scrise în alte timpuri, care nu și-au pierdut actualitatea: „Tribuna” își republică articolul-program, din care nu pare a-și fi schimbat aproape nimic: „Cu prilejul aniversării a 110 ani de la apariția «Tribunei», vă propunem un itinerar publicistic realizat pe baza unor texte de referință, tipărite în revista noastră de-a lungul timpului”. □ Mircea Borecila și Carmen Vlad îi iau un interviu profesorului Eugenio Coșeriu „despre situația actuală a lingvisticii”. După o prezentare a personalității celui intervievat, urmează o singură întrebare și un răspuns detaliat și amplu asupra evoluției lingvisticii până în momentul contemporan. □ Mircea Popa se referă la ***O colaborare necunoscută a lui Emil Isac***, din ziarul „Voința Bistriței” (1903), cu poezia *Meteor*. □ Zaharia Sângeorzan oferă cititorilor „Tribunei” pagini inedite de jurnal scrise de Petru Comarnescu: „Jurnalul e un document păstrând în paginile sale atitudinile unui spirit critic lucid. Petru Comarnescu e receptiv la fenomenele sociale, transcrie cu conștiințiozitate evenimentele (zborul pe lună, vizita lui Nixon în România cu tot alaiul regizat de nomenclatura ceau-

sistă), este sceptic când e vorba de solidaritatea românilor, de destinul nostru istoric. Sunt pagini ale unui intelectual care vâslește cu dificultate printre adversități și mai ales printre mediocrități. Replici? Judecăți morale, critice, rostite de pe poziția unei solide culturi și inflexibile principii estetice”. – Detalii istorico-literare oferă și Constantin Hârlav în cercetarea intitulată „**Momente”-le sau reconfigurarea comediei**: „Selecțiile și combinațiile succesive instruiesc asupra mișcărilor lăuntrice ale operei, asupra imaginii cu care scriitorul dorea să apară în «replica literelor». Cărțile par a crește una din alta: din unul sau mai multe sertare ale unei cărți pare a crește o altă carte. Ele vădesc o organizare continuă a scrisului caragialean, un anume sistem în organizarea, mereu etajată, a operei”. □ Sunt publicate versuri de Alexandru Andrițoiu, Dan Cernescu și un fragment (inedit) din lirica lui Gheorghe Pituș. □ Radu Țuculescu realizează un interviu cu Radu G. Țeposu: „– *Ai descoperit oarece modificări de sensibilitate în literatura care a apărut după decembrie 1989? Atât cât se poate ea zări printre mormane de **best-sellers**, colecții **super-horror**, **super-sexy**, **super-contrainformate**, cu fantezii amestecate...* – Dacă nu e cu bănat, aș zice că noii scriitori practică postmodernismul deșăntat. Ei sunt o prelungire a undei de șoc produse de optzeciști. Există mai multe grupuscule și între nouăzeciști: mașerliștii, cei din jurul revistei «Nouăzeciști». Talentați cât cuprinde, unii din ei, tinerii scriitori nu-mi par a avea o estetică, o doctrină, literară anume. Sigur, ei sunt mai brutali în notație, încă mai cruzi în observație. S-ar putea să avem și în literatură o generație *trash*, o generație scrâșnită./ – *Ce mai fac scriitorii ardeleni la București?* – Domnule, scriitorii ardeleni o duc bine la București. Sau, mă rog, destul de bine, spre exasperarea confrăților dâmbovițeni. Nu prea mai merg la Tanti Miți, la restaurantul Uniunii, sunt ocupați, vor să trăiască decent, se luptă cu sărăcia, nu mai au timp de bibliotecă, trăiesc, adică, nevroza omului care trebuie să răzbească în viață. Dragă Radu Țuculescu, pe mine m-a izbit foarte tare o deosebire de fond între scriitorul ardelean și cel muntean și acest lucru l-am sesizat mult mai bine acum, după căderea Pelticului. N-aș vrea să păcătuiesc prin generalizare, fi excepțiile binecuvântate!, dar mie mi se pare că ardeleanul e mai întreprinzător, are mentalitate de particular, de investitor, e obsedat de viitor, de perspectivă. Dimpotrivă, munteanul e mai epicurean, are mentalitate bugetară, de sinecurist, se înhamă greu la jugul datorinței, e fascinat de prezent, e vicios în sens superior, fiind sedus de luxul meditației. Munteanul n-are ticuri de gospodărie ca ardeleanul. De aici și ironiile cu care sunt gratulați scriitorii transilvăneni. De aici și reproșul de venetici chivernisiți. Sigur, acestea pot fi și proiecții închipuirii mele, care închipuire e agitată mereu de tăciuni, maliției./ – *Apropo de Uniunea Scriitorilor. Ce zici, se mai poate salva ceva?* – Sigur că se poate salva. Te întreb însă ce faci cu ceea ce salvezi? Poți reconstrui castelul din cei câțiva bolovani pe care i-ai salvat? Uniunea scriitorilor trebuie să descopere mijlocul lucrativ care să asigure salarii funcționarilor și, eventual, anumite

facilități pentru scriitori. În nici un caz, ea nu mai poate oferi o viață de belfer sinecurist pentru descurcăreți, cărora le-aș zice mai pe nemțește șmecheri./ – *Cum stăm cu spiritul critic, după ce respectivul spirit a scăpat de presiunea ideologică la care fusese supus atâtea vreme?*/ – Spiritul critic face azi figură de somnambul. A ațipit, fiindcă prea puțini mai sunt interesați de selecția valorilor, de ierarhii, de interpretare. Cei mai mulți cititori au stomac de hienă: înghit orice, fără să li se aplece. La ce bună atunci, picătura de oțet, care e spiritul critic?/ – *Presa culturală se înecă în tot mai mari dificultăți. Se poate găsi vreo salvare?*/ – Soluția e veche de când lumea. O veritabilă publicație culturală nu poate rezista din vânzare. E o observație mult prea banală. Are nevoie de susținere financiară. Din păcate, cel puțin în clipa de față, sprijinul e subțire și parțial. Din această cauză literații s-au refugiat în presa social-politică. În presa culturală au rămas vârstnicii, comozi și inactivi, sau tinerii bovarici”.

18 martie

• Mircea Iorgulescu își continuă, în „Dilema”, nr. 62, serialul intitulat **Panait Istrati în URSS** (VI): „Din partea acestor oameni trebuie să te aștepti la orice! Eu unul, o știu, de douăzeci de ani de când mă lupt împotriva «canonului» lor «marxist», cum foarte bine îi ziceți. Trebuie să ai un optimism solid ancorat în inimă pentru a-ți păstra credința intactă, după atâtea câte vedem că se petrec în administrația acestei noi lumi răsăritene. Noua lume răsăriteană este lumea sovietică, oamenii de la care «trebuie să te aștepti la orice» sunt bolșevicii, iar autorul acestor judecăți drastice este Panait Istrati. Dar nu Panait Istrati de după călătoria în URSS, noul Istrati, dezamăgitul, dezmeticitul, răvășitul de sumbre revelații ale fastuosului periplu; nu Panait Istrati «învinșul», nu, este «vechiul» Istrati, Istrati cel de dinainte de marea călătorie. Rândurile de mai sus sunt dintr-o scrisoare trimisă lui Romain Rolland la 18 februarie 1927: cu opt luni înainte de plecarea spre Moscova”. □ Sub titlul **Umaniștii și „ceilalți”**, Simona Basarab se află în dialog cu profesorul Paul Cornea, decanul Facultății de Litere a Universității din București. Despre „ceilalți”, Paul Cornea afirmă: „În privința tehnicii, a tehnologiei, există două discursuri: unul pesimist și apocaliptic, și un al doilea, triumfalist și euforic. Discursul triumfalist a fost în vogă spre sfârșitul veacului trecut și la-nceputul veacului nostru, într-o perioadă de relativă stabilitate politică a lumii occidentale, într-un moment de creștere rapidă și constantă a producției (totuși nu atât de vertiginoasă ca în perioada postbelică). Potrivit unei tradiții iluminate, mulți cărturari considerau că tehnologia aduce omului confort, bunăstare. Apropo de învățământul umanist: am aflat că mulți absolvenți ai Facultăților de Litere sunt căutați astăzi în Occident pentru diverse profesii ale business-ului și management-ului, presupunându-se că baza lor de cultură clasică, prin deprinderea de a supune lucrurile unui examen critic și de a căuta fundamente tuturor opiniilor,

le oferă o capacitate de adaptare la nou superioară celor ce au rămas numai la un învățământ pur tehnic, de orizont restrâns. Îi treci printr-o școală de informatică de 6 luni, învață să mânuiască un computer, și devin mai productivi decât cei educați într-o specializare restrânsă”. □ Paul Miron publică amplul articol intitulat *O însemnare despre două însemnări*, la Mircea Zăciu *Jurnal*, Dacia 1993 și David Prodan, *Memorii*, Ed. Enciclopedică, 1993. „Altcum însemnările lui Mircea Zăciu. De mult, din Teritorii, îi cunoașteam forța stilistică excepțională (deși multe din judecățile de atunci mi-au părut mie și altora, pripite, injuste, prinos de vanitate juvenilă). De data asta *Jurnalul* are funcțiunea unui document – o mărturie fidelă a epocii – deci în formă brută, fără recurs literar, pana autorului încântă prin descrieri luminoase ce ne răsplătesc pentru mizeria cea de toate zilele, prin portrete măiestrit trasate, prin scene vii. E regretabil că memoriile lui David Prodan trec repede peste opțiunile ideologice ale tinereții”. □ Andrei Pleșu scrie despre *Politică și literatură*: „La începutul lui 1990 am primit, la Ministerul Culturii, un telefon «mobilizator»: vocea inconfundabilă a d-lui Adrian Păunescu îmi cerea să intervin pe lângă Televiziunea Română pentru a determina difuzarea unui film despre *Cenaclul Flacăra*. Filmul fusese «oprit» de cenzura comunistă. Era vorba, prin urmare, de un act reparator, de reintroducerea în circulație a unei valori persecutate. I-am explicat, mai întâi, interlocutorului meu că Televiziunea nu e subordonată Ministerului Culturii și că eu nu sunt Suzana Gâdea, nu pot da, așadar, indicații și ordine în toate ogrăzile «muncii» ideologice. Am adăugat însă că, în contextul dat, aș socoti, oricum, difuzarea unui asemenea film inoportună. Din două una: ori filmul includea omagiile apoplectice adresate lui Ceaușescu de pe scena cenaclului și atunci nu putea decât să irite un public care, câteva săptămâni în urmă, asistasese satisfăcut la execuția omagiului, ori filmul era «curățat» de pasajele cu pricina, dar atunci era un film mincinos, din nou, (și altfel) cenzurat, așa încât să prezinte spectatorilor o imagine pură cu privire la unul din cele mai echivoce fenomene ale perioadei totalitare. Dl. Păunescu s-a supărat. Și n-a pierdut, de atunci, nici o ocazie să mă scarmene în publicațiile D-sale. (...) Aud tot felul de dispute în jurul calității de poet a d-lui Păunescu. Ba că e genial, ba că e minor, ba că e egal cu zero. Evident, nu trebuie să amestecăm lucrurile. Poți fi un mare poet, și un caracter deplorabil, după cum poți fi o vestală netalentată. Eu unul cred că dl. Păunescu e talentat. Dar problema nu e asta. Problema e că pe dl. Păunescu nu-l interesează din cale afară poezia, nici măcar propria sa poezie. Pentru Domnia Sa, talentul nu e decât un instrument în plus de făcut tapaj. Dacă ar avea de ales între a scrie capodopere fără ecou garantat și a bate tâgurile cu tribun popular, ar alege, cred, fără ezitare, varianta a doua. În România Rimbaud nu sfârșește exotic și radical, ca un negustor de mărfuri asiatice. El se agită, nerușinat, prin piețe ca un simplu negustor de vorbe”.

● În „România liberă”, nr. 1207, Laurențiu Ulici comentează cea mai recentă carte de poezii a lui Cezar Ivănescu (*Secretele muțeniei*, Ed. Princeps, Iași, 1994): „Sfâșiat între contrarii, între multe și, adesea, ireductibile contrarii (ca de pildă, între aspirația transcendențială și voința carnală), poetul face figură de eretic mântuit prin asceză transferând în spiritual mai toate ispitele «lumești», gen de convertire etapizată al cărei punct terminus e armonia absolută a ființei cu divinitatea” (*Nostalgia originalului*). □ Pe aceeași pagină, N. Prelipceanu salută apariția editorială a tinerilor nouăzeciști Horia Gârbea, Dan Silviu Boerescu, Andrei Damian și Radu Sergiu Ruba. Aceste apariții „contribuie la spulberarea ipocrizei ideii comuniste conform căreia poezia e pentru toți: nu, poezia se adresează numai acelor care n-au murit. Încă”.

● În „România Mare”, nr. 12, Mircea Micu și Petre Brumă semnează *Parodii noi* la Romulus Vulpescu – *Justificări* („Femeile care îmi cer/ Să le descriu trecutul Franței/ Le amintesc că sunt Voltaire/ Și nu duhovnicul speranței”), respectiv la Ana Kelemen de Mihai Beniuc: *Ana de Comana* (N.B. – Ana Blandiana!). □ Alte texte din cuprinsul numărului sunt: *Ne scrie văduva nonagenară a marelui G. Călinescu* (Alice Vera Călinescu) – *pentru a mulțumi pentru ajutorul dat de Vadim Tudor, cu medicamente și doctor*; Ileana Vulpescu – *Diferența la cântar* (cu o continuare în numărul următor), despre „soarta lumii” și democrație; George Alboiu – *Ion Cristoiu și expresiile-capcană* (național-comunismul și pentagonală roșie, folosite de gazetar în articolele sale pentru a discredita noțiunea de naționalism și alianțele PDSR), alături de versuri de Panait Cerna – *Mamă* (1910) și George Lesnea – *La moartea unui copil sărman* (1937).

● Începând cu nr. 1200 (devenit nr. 1, dintr-o nouă serie aflată sub conducerea lui Ion Cristoiu), „Tineretul liber” se modelează pe gusturi noi și agresive. Editorialul spune multe încă din titlu: *Un ziar de luptă contra boșorogilor*: „Vom denunța toate situațiile în care tinerii sunt victimele iresponsabilității bătrânilor”. „Tineretul liber” se autointitulează „ziarul celor între 15 și 30 de ani. Publicație de teenager-i” și va deveni tot mai puțin interesat de fenomenul cultural și literar.

19 martie

● În „Curierul național”, nr. 920, Cornelia Maria Savu semnează reportajul *Cu 400 de lei puteți cumpăra o poetă*, supratitlul *Cartea în zodia cancerului... economic*: „Urcat pe masă și îmbrăcat de zile mari: frac, papion, cămașă de mătase. Mănuși și o...drăcească bună-dispoziție, poetul Paul Daian (a cărui carte se afla la stand) și-a interpretat cu brio rolul de agent... comercial: la îndemnul său: «Cetățeni, rulați-vă banii investindu-i într-o carte de poezie! Numai cu 400 de lei puteți cumpăra o poetă!»”.

● „Adevărul” nr. 1211, C. Stănescu îi ia un interviu Ninei Cassian: „*Eu iubesc partidul, dar ei nu mă puteau suferi!*”. Interviul a stârnit reacții

diverse. Întrebată de ce, la primul Congres al scriitorilor din R.P.R., din 1956, a declarat că se mândrește cu „prietenia comunistului Ov. S. Crohmălniceanu”, iar la apariția acestui ultimului volum, poeta îi reproșează (în prefață), „devierea” destinului ei, Nina Cassian răspunde: „– În cronica sa, Ov. S. Crohmălniceanu făcuse o mică eroare: de dragul de a mă impune în noua literatură – cronica lui apărea după «distrugerea» lui Arghezi – încerca să sugereze că în acest volum se afla «atitudini progresiste» pe care el le înghețuia, cam silit, căci volumul nu era politic, ci era fantezist și formalist. Traian Șelmaru se întreba în articolele din «Scânteia»: «unde vede Crohmălniceanu atitudini progresiste în versurile respective?» – și avea dreptate, căci altfel de atitudini nu erau! Așadar Crohmălniceanu încercând să mă apere, să-mi dea «verde», ușurându-mi intrarea în noua societate și în noua ideologie, i-a dat apă la moară lui Traian Șelmaru! Atâta tot am să-i reproșez, dar el n-a contribuit la «devierea» destinului meu poetic. Țasta a făcut-o Traian Șelmaru și îndrumătorii culturali de care am avut parte timp de un deceniu: de la Iosif Vișinevski și Leonte Răutu la Traian Șelmaru, Ofelia Manole, Nicolae Moraru, Pavel Țugui, Ștefan Cruceru – un grup de teroriști și de torționari care ne-au chinuit pe toți, și pe Jebeleanu, și pe Cicerone, pe toți!”.

● „Ora”, nr. 417, anunță prin „vocea” lui Gheorghe Tomozei moartea poetului Aurel Dumitrașcu (*Un poet, un firicel de sânge*) despre care spune: „Viața lui? Începe scrisă pe-o aripă de fluture... Două volume publicate. Un volum cenzurat. Vag răsunet critic stârnit în presa vremii”.

20 martie

● În „Adevărul literar și artistic”, nr. 209, se anunță un început de rubrică „prost de bun”. Jocul de cuvinte se referă la *Prostia la români*, care va apărea număr de număr, sub semnătura (în ALA apare scris „regia”) lui Cătălin Țârlea. □ Ludmila Patlanjoglu îi ai un interviu lui Victor Rebengiuc. Titlul este ales dintr-o zicere a marelui actor: „*Guvernele cad, miniștri trec, artiștii rămân*”. □ Cristian Popescu recenzează volumul *Iedul fără ieșire* (CR, 1994 de Ioan Es. Pop: „Personajul liric al cărții de debut a lui Ioan Es. Pop (personaj compus dintr-un eu actorial, un eu moral și un eu ontologic) este o combinație bizară, profund tragică, între Mitică și Iisus”. Prezentarea cărții beneficiază și de redarea unia dintre poemele antologice ale acestui debut fast, *Banchetul*).

21 martie

● În „LA&I”, nr. 11, scriind despre *O „victimă vinovată” la „Judecata de acum”*, în cadrul rubricii *Tutti VRutti*, Mioara Apolzan încheie intervenția sa cu fraza: „Opțiunea, vina și răscumpărarea sunt discutabile și pot fi discutate desigur. Îi datorăm lui Petru Dumitriu un efort de înțelegere pe măsură sincerității și asprimii cu care se el se judecă”. Observația a fost prilejuită de amplul interviu luat de Lucia Negoită și Cristian Popescu în ianuarie 1994 la

Metz (Franța), în casa scriitorului. □ Continuă serialul lui Dan C. Mihăilescu despre *Jurnalul* lui Mircea Zăciu, constând, pe mai departe, în reasezarea după principii subiective. Avem, practic, o rezumare a jurnalului, așa cum l-ar fi scris Dan C. Mihăilescu, iar momentul este ceva mai tensionat fiindcă pasionatul cititor și comentator nu știe ale cui sunt toate inițialele din text. Îi dă bătăi de cap mai ales inițiala S (de la p. 48), Dan C. Mihăilescu nereușind să se decidă între Dinu Săraru, Petre Sălcudeanu, Marin Sorescu, Mircea Sântimbreanu, pentru fiecare dintre aceștia faptele potrivitându-se numai în parte.

● „Fețele culturii”, nr. 532, conține un interviu cu Iosif Sava și un profil Mihai Ispirescu – supra intitulat *La ceas aniversar*, fiindcă la 20 martie dramaturgul Mihai Ispirescu împlinea 46 de ani. □ La rubrica *Cronica inutilă*, Andrei Grigor scrie despre *O falsă problemă, niște confuzii și efectele lor rele*: „În cultura română de azi nu circulă prea multe idei. Unele pășesc, timid, în vărfurile degetelor, câteva se zbunguie copilărește (poate că sinonimul «infantil» e mai potrivit), în sfârșit, altele au alura intruziunii pasagere. Uneori se mai și ciocnesc, iar atunci incidentul dă impresia unei polemici. Un exemplu ar fi cel privind implicarea sau ne-implicarea scriitorului în politică. Problema nu ține de fondul culturii, dar amenință să-l paraziteze, fie că e agitată pueril ca-n jocul de-a alergatele pe ouate, fie că trece în pas de defilare îmboboșându-se eroic în piept. E de observat, mai întâi, că dreptul scriitorului de a se amesteca în politică nu îl contestă nimeni ca atare. Precedentele nu lipsesc, spun adepții implicării. Unele – Maiorescu, de pildă – sunt însă prea ilustre spre a putea fi invocate în susținerea unui biet epigonism, altele prea recente ca să nu amintească un jalnic cameleonism sau o deplorabilă consecvență. E de spus totuși, pentru cei care se prefac a uita, că spiritul critic maiorescian n-a fost deformat de opțiunile lui de partid. Cu alte cuvinte, argumentul politic nu l-a agresat pe cel estetic; nicidecum să-l substituie. Curios este că aceia care invocă protecția exemplului «politic» al lui Maiorescu iau în răspăr tocmai esența maiorescianismului. Sintetizat în teoria autonomiei esteticului, care, ca-n urmă cu vreo patruzeci de ani, e etichetată drept formă periculoasă de reacționarism politic. Or, dacă scriitorul-politician de azi reține între meritele lui Maiorescu doar pe acela politic, devine de neînțeles de ce își situează acțiunea sub oblăduirea sa. Tutela oricărui alt «politician» ar fi, în acest caz, mult mai adecvată. De ce nu Nae Gheorghidiu sau Agamemnon Dandanache, dacă tot vrem să demonstrăm afinitățile dintre literatură și politică?! Evident, lucrurile nu stau chiar așa. Dar nici mult diferit”.

22 martie

● În „Ora”, nr. 419, Ion Grăbitu, un tânăr reporter, îl convinge pe Laurențiu Ulici, președintele Uniunii Scriitorilor și membru marcant al Partidului Național Liberal – al cărui organ de presă este „Ora” –, că a făcut o afacere păguboasă: „Joi, dl. Ulici... a închiriat contra sumei de 1.000.000 de lei Casa

Monteoru, Casei de filme Castel pentru turnarea unor cadre de interior. Pentru cele patru zile de filmare, în timpul cărora au funcționat patru care de luat vederi, contravaloarea consumului de electricitate poate fi stimulată la cel puțin 2.000.000 de lei, sumă ce cade în sarcina Uniunii Scriitorilor. N acest contract o pierdere de minimum 1.000.000 de lei pentru acest for. Chestionar de noi în legătură cu această situație, dl. Laurențiu Ulici ne-a declarat: «Aveți dreptate. Acum îmi dau și eu seama»,.

23 martie

● În editorialul său din „România literară”, nr. 11, Nicolae Manolescu atacă problema exilului profitând de faptul că Matei Călinescu, Ion Vianu și Virgil Nemoianu se află în țară. Fotografia celor trei se află atât pe prima pagină, cât și pe cea de-a patra, unde se va reveni asupra acestui subiect, cu amănunte despre primirea celor trei la GDS și comentarii la volumul *Amintiri în dialog*, al lui Matei Călinescu și Ion Vianu, precum și cu informații despre alte (deseori) ocazii, prilejuite de situații asemănătoare în care au fost implicați și alți scriitori români: Paul Goma, Vintilă Horia, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca ș.a. □ Tot în prima pagină este anunțat următorul titlu: ***Cavoul conștiinței***. La corespunzătoare, misterul se dezleagă: *Cavoul conștiinței* este o cronică de televiziune semnată de Cristian Teodorescu. Se referă la un film documentar despre casele naționalizate. Titlul este o metaforă, conștiința, ca și cavoul, fiind transfer de sens. □ În stilul caracteristic, la împlinirea de către Al. Paleologu a vârstei de 75 de ani, Alex. Ștefănescu semnează articolul *Arta de a-l admira pe Alexandru Paleologu*, „arta” admirației beneficiind, în acest caz, de afirmațiile: „Ce trebuie să-l socotim pe Alexandru Paleologu? Critic literar? Istoric literar? Eseist? Filosof al culturii? Moralist? Memorialist? Orice clasificare de acest fel devine, în cazul său, meschină și inoperantă. Nu ne putem imagina, decât cu o senzație de jenă, o carte de vizită pe care ar scrie, să zicem: «Alexandru Paleologu – eseist». (De altfel, nici titlul mult mai impunător de «Ambasador al României în Franța» nu s-a dovedit a fi pe măsura personajului, care l-a schimbat cu acela derizoriu-princiar de «ambasador al golanilor».) Dacă aș fi, totuși, somat să aleg, l-aș considera pe Alexandru Paleologu critic literar, cu mențiunea: critic literar în timpul lui Ceaușescu”. Nina Cassian acordă un scurt interviu Andreei Deciu: „ – *De ce ați preferat (noi am fi spus „ales” să scrieți singură prefața la volumul recent apărut?* – Pentru că, inițial, prefața era semnată de un critic care a părăsit țara, iar o a doua variantă (nu pomenesc numele) era atât de forțată și de vizibil detașată (într-un fel de lehamite de poezia mea), încât am preferat să renunț la ea. Și firește, mai rămânea posibilitatea de a o scrie eu. (...) – *În prefața dv. vorbiți despre tăcerea cu care criticii v-au întâmpinat cele mai multe dintre cărți. Cum vă explicați această atitudine?* – Nu știu, pur și simplu m-au ignorat. Poate că poezia mea li s-a părut proastă, dar eu nu vreau să fie lăudată, ci doar

ca versurile mele să provoace discuții, să fie luate în considerație, să devină sursa unor comentarii. (...) – *Să înțeleg că sunteți nemulțumită, dezamăgită, tristă? De fapt, cum vă simțiți?* – Sunt foarte optimistă pentru că am o încredere totală în literatura română. Dar, sufăr cumplit la gândul că nu sunt dorită aici în România, că nimeni nu mă vrea înapoi. Pentru că visul meu este să pot sta 6 luni în America și 6 luni în România. Nu pot renunța total la America pentru că acolo am mii de cititori, nu doar americani, ci și englezi, canadieni, australieni și cel mai important lucru pentru un poet e să știe că sunt oameni îi citesc cu plăcere poeziile”. □ La *Actualitatea editorială* Andreea Deciu recenzează volumul de versuri al Ninei Cassian, despre care cele două au convorbit două pagini mai înainte: „Cel mai interesant lucru din acest volum mi se pare prefața: demnă, curajoasă, nonconformistă, decentă (în sensul că nu se lansează în exegeze narcisiste), interesante, clare”. □ Despre *Iluzii și deziluzii* scrie Ioana Pârvulescu în comentariile sale la *Don Quijote în est* de Octavian Paler: „Unul din argumentele autorului este că, într-o țară care nnu are în cultura ei un mit al iubirii, Don Quijote nu poate exista”. □ Alte recenzii se referă la Alexandru Surdu (*Pentamorfoza artei*, Editura Academiei, 1993) și Daniel Bănulescu (*Te voi iubi până la sfârșitul patului*, CR, 1993). □ Alex. Ștefănescu semnează articolul polemic *Quo vadis, Mihai Sin?*, parafrază la romanul *Quo vadis, Domine?*, care va produce un val intervenții, cele mai multe polemice, câteva aflătoare în treabă: „Despre noua carte a lui Mihai Sin nu s-a scris până în prezent nicăieri”. La scurt timp se stârnește o adevărată furtună, provocată în primul rând de Mihai Sin, cu repetatele sale luări de poziție în presa culturală a momentului, apoi de Alex. Ștefănescu, dând sau cerând dreptul la replică în mai multe rânduri, situație în care se lasă antrenați și alți comentatori. Totul a pornit de la ceea ce Alex. Ștefănescu observă în următorii termeni: „Din romanul lui Mihai Sin mai reiese că și tot ce s-a întâmplat după 22 decembrie 1989 s-a aflat sub controlul Securității conform unui plan conceput de «conspiratori» în 1988. Colonelul Adrian Coldea îi explica lui Dominic Varga, în 1988, că în primii ani de la înlăturarea lui Ceaușescu în România se va simula o viață politică pluripartită, dar că în realitate tot ei ofițerii de securitate clarvăzători, vor conduce țara din umbră, pentru a împiedica instalarea dezordinii”. □ Paginile rezervate pozițiilor polemice între care se disting: *Megalitice sau „ludus naturae”?*, articol scris împotriva teoriilor poetului Ion Gheorghe (descoperitorul unui „alfabet” și textelor aferente în pietrele din râul Istrița), semnat de Ion Lazu. Discuția se desfășoară, profesional, între un geolog și un poet: „Abia atunci mi-a devenit clar că dl. Ion Gheorghe are tot dreptul să fie mâhnit de moarte; eu, ce-i drept, l-am citit întotdeauna cu atenție și cu creionul în mână, cu sentimente împărțite, iritat de teoretizările aberante, dar sedus pe alocuri de talentul autorului; în rest însă, cei ce-l vor fi citit n-au luat desigur în serios pretențiile diletante ale autorului, oricât de abracadabrante, trecute ca beneficiu de

inventar. Este deci foarte „îndreptățit” dl. Ion Gheorghe să se declare în litigiu cu cei care continuă să-i ignore extravaganțele mitologizante. Însă, cu o expresie care i-ar plăcea dacă s-ar referi la alții, d-sa se supără tocmai ca ciobanul pe sat”. □ Alexandru George intervine – pentru a treia oară – în cazul Barbu, cu *Alte note la cazul Eugen Barbu*: „Eugen Barbu provenea din alte sfere; deși se știa că e fiul natural al scriitorului N. Crevedia, gazetar de dreapta și diplomat în regimul antonescian, putea trece «după acte» ca fiu al tâmplarului Nicolae Barbu de la Atelierele Grivița și face figură de produs al mahalalei bucureștene. Timp de zece ani după 23 august 1944, el făcuse «rezistență» așteptând căderea regimului; asemeni multor inși aflați în aceeași situație, a căutat mai apoi să recupereze timpul pierdut și să-și repare eroarea plugând în modul cel mai lamentabil dacă nu și absurd ca să ajungă la râvnitele favoruri. Ca și Preda, Eugen Barbu scrisese la timp opere conformiste și va continua să scrie; totuși izbânda *Gropii* îl scoate definitiv din rândurile celor care se păstrau în afara regimului, act care la scriitorul nostru a luat o formă memorabilă, nu lipsită de o anume «morală», motiv pentru care îmi propun să o menționez. Scena o știu de la câțiva martori ai ei și o dau totuși odată cu respectivele rezerve: anume, când Eugen Barbu s-a hotărât să iasă din «rezistență» și a luat primele avansuri pentru scrierile ce aveau să-i asigure confirmarea de scriitor al regimului, și-a invitat câțiva prieteni, camarazi «de atitudine», le-a oferit o masă copioasă și le-a spus în final: – *Măi băieți, eu mă fac lichea; mă dau cu comuniștii... Care vrea să rămână prieten cu mine foarte bine. Care se supără, mie îmi pare rău după ei și îi voi considera în continuare prieteni*. Se pare că după această declarație francă nimeni nu s-a supărat pe Eugen Barbu...”. □ Poeziile din acest număr aparțin lui Mircea Ciobanu.

● Revista „22”, nr. 12, conține două evocările semnate de Gabriela Adameșteanu și Cătălina Buzoianu, la despărțirea de marea actriță Gina Patrichi: „Gina, în piesa pe care o montez acum e un motto, o întrebare: «De ce cad sufletele în beznă?». Și un fel de răspuns care nu e valabil decât pentru cei foarte puternici, pentru cei dotați cu energie benefică, așa ca tine: *Sufletul poartă, în cădere, înălțarea sa. La revedere, Gina!*” (*Cătălina Buzoianu*). Sunt redată pasaje din întâlnirea de la GDS a celor trei, Matei Călinescu, Virgil Nemoianu și Ion Vianu, dialog la care li se alătură Andrei Cornea, Șt. Aug. Doinaș, Neagu Djuvara, Mircea Ciobanu, Ana Blandiana, Magdalena Bedrosian și Gabriela Adameșteanu. „Pentru un scriitor, pierderea limbii este o asceză. Exilul este de fapt o metaforă arhetipală: fiecare își pune problema exilului, așa cum fiecare adolescent sensibil și inteligent își pune problema sinuciderii” (*Matei Călinescu*); „Am să fiu mai autobiografic: în viață, eu m-am exilat de mai multe ori. Prima dată, aici, în țară, am trăit condiția exilului intern. Pe la începutul anilor '70 o mulțime de prieteni ai mei au început să plece (...). În mod straniu mă simțeam aici ca într-o lume de morțieni, deși

universul meu nu era nici pe departe atât de deșert cum a fost mai târziu, când am plecat din țară” (*Ion Vianu*); „Eu nu mă consider mai exilat decât oricine se află aici. Cei mai mulți oameni de aici (cam toți) sunt cel puțin la fel de exilați unde se află ca și mine” (*Virgil Nemoianu*). □ Gabriel Andreescu comentează romanul lui Mihai Sin *Que vadis Domine?*: „Și în romanele sale anterioare, Mihai Sin a întâmpinat «marea miză»; el a vrut să ofere o (durabilă) mărturie asupra lumii în care a trăit. Din păcate, ultimul său roman ratează, din punctul meu de vedere, acest orgoliu, de a avea condiția unei opere *mărturisitoare* pentru oamenii, anii, viețile deceniului optzeci. *Quo vadis Domine?*, o carte antrenantă, incitantă, este, poate, un bun «policiier», dar nu *marea literatură* de care avem nevoie pentru a înțelege epoca prin care am trecut. A o înțelege înseamnă a o reinventa cu mijloacele *marii arte*”.

24 martie

• În numărul 421, „Ora” revine cu un nou articol la cazul Ulici (care închiriasse Casa Monteoru pentru filmări), arătându-se, sub semnătura lui Iulian Comănescu, că, în realitate *Casa de filme a consumat curent din propriile-i generatoare și nu pe cel de la Uniunea Scriitorilor*: „Suntem de acord cu dl. Ulici că știrea servește unei anume tabere din scriitorimea română, dar acest lucru nu a fost unul din motivele conceperii și publicării ei. L-a mirat și mâhnit pe dl. Ulici faptul că noi am putut crede că în derularea de către Uniunea Scriitorilor a unui contract atât de oneros pentru sine. Nu ne-a venit să credem, dar tocmai pentru că nu suntem înregimentați în nici o tabără a trebuit să scriem – cu bună credință, dar cu greșeli – chiar dacă, de ce să n-o recunoaștem loveam în propriile simpatii”.

• În „Totuși iubirea”, nr. 12, articolul de fond al directorului publicației, *Obligația de a urî*, se află în legătură directă cu poemul din 1980, *Dușmanilor mei*. □ Grigore Vieru semnează o parodie, *Imnul nației moldovenești* (la adresa imnului impus de autoritățile de la Chișinău). Și Theodor Codreanu atacă *Doctrina Snegur*. □ În *Gânduri cu Ianus*, Traian Stoica se referă la o lansare importantă de roman al anului 1993, o carte ce însumează „chintesențial particularizantele însușiri ale lui Eugen Barbu – voluptatea cromatică” (e comparat cu Arghezi ca „răutate”). „Eugen Barbu n-a fost un olimpian... s-a lăsat pradă febrilului său temperament, atras de tentațiile congenitalei sale naturi polemice și pamfletare. Fără frână, a greșit deseori ținta... a indispus, iritat, sporindu-și antipatiile. A fost și provocat. Plagiatul de care a fost acuzat e în fond un pretext absurd și ridicol”.

25 martie

• „Dilema”, nr. 63, are ca temă *Înjurătura, azi*. În acest „joc” intră Șt. Aug. Doinaș: „Este foarte greu de răspuns la întrebarea: cine înjură – omul sau limba? În mod obișnuit, și probabil superficial, se spune: Românii înjură,

Francezii nu înjură; își poate cineva imagina un Japonez înjurând?... Și totuși un anume grăunte de adevăr trebuie să se ascundă și în asemenea aserțiuni care par pripite. Personal, am auzit spirite luminate mândrindu-se cu faptul că limba română, ca și limba maghiară, de pildă, permite înjurătura, ba chiar ar avea o vocație a înjurăturii, care ar ține de virtuțile sale metaforice. Dacă ar fi așa, ar trebui să considerăm că înjurăturile constituie flora buruienosă a oricărui limbaj național, cu atât mai sălbatică și mai înfloritoare cu cât poporul în cauză ar avea mai mult simț poetic (?) sau ar fi mai aproape de... natură. E limpede că fără un anumit grad de elementaritate a vieții, fără o anumită doză de spontaneitate a reacțiilor umane, fără o anume preponderență a umorilor, înjurătura este greu de explicat. Este oare înjurătura semnul unei lășități? E greu de spus: unii înjură pentru a provoca un adversar la încăierare, alții înjură spălând putina din fața inamicului; e modul lor de a se retrage cu... demnitate. Oricum, mi se pare că a înjura e semnul unei încăpățănări. Înjur, deci rezist”. □ Referindu-se la înjurături, *Dan C. Mihăilescu* arată: „Dacă iubesc și urăsc deopotrivă ceva la noi e tocmai uriașa înțelepciune sedimentată de secole în formula-sumă «dă-o-n mă-sa» – de viață, de moarte, de tot. În definitiv nu-i asta filosofia ciobanului mioritic? Și de-o fi să mă omoare, dă-i în mă-sa, că eu tot mă-nsor în ceruri. Au trecut ei p-acilea romanii, migratorii, turcii, rușii, nemții... I-am băgat noi unde trebuie? I-am băgat! «Dă-o-n mă-sa de istorie, de Europă, dă-i în mă-sa și pe ruși și pe americani și desfă și tu o bere!» – «Dă-i în mă-sa și pe ăștia din opoziție și du-te la bucătărie, că s-a ars dracului varza aia...!». Asta ne-a ajutat să trecem istoria ca rața prin apă – și tot asta ne mântuie și-acum, popor fioros de feeric, mama ei de tranziție... De la bețivul trecător în triumf prin piața Amzei urlând: «îmi bag...-n prețurile voastre, 'vă-t gât dă privați» înveți cam cât din *Capitalul* lui Marx. «Și dacă-nveți, la ce-t folosește? Dă-i în mă-sa...»”. □ Se expune discuției și *Mircea Horia Simionescu*: „E ceva atât de isteț, ca și când Persoana ar fi spus, la început: «Să fie lumină!» și ar fi adăugat imediat: «Ba să nu!» – iartă-mă, Doamne, de injurioasa mea comparație... E un mod de a proceda al unui neam pe care curățenia și inocența îl ajung din urmă cu o secundă mai înainte de-a făptui crima., își încearcă puterile în chestiunea înjurăturilor!”. □ La fel, *Va Condurache*: „Totuși, abia atunci când intrăm în Peninsula Balcanică ne apropiem de polul ororii. Abia aici imaginația bolnavă întâlnește, lingvistic, avântul suprarrealist, într-un cumul ce frizează patologicul. Un balcanic perfect normal care înjură ar putea trece, în Anglia, drept client de ospiciu, evadat. Înjurăturile sârbești imaginează acuplări monstruoase, în care animalele și oamenii se amestecă triumfător; înjurăturile maghiare au ca obiect predilect de insultă părinții, figurați în cele mai stranii poziții erotice; înjurăturile românești detaliază amoruri imposibile, cu mormântul bunicii adversarului, cu strămoșul acestuia de la a treia generație înainte, precum și cu tot mobilierul și obiectele de cult ale bisericii din satul unde nefericitul s-a născut: pe scurt, o acupla-

universală, ce atinge animismul absolut”. □ *Mihai Zamfir*: „Injuria se lățește ca o pată de ulei și-i cuprinde, în aceeași baltă, pe cel injurios și pe cel injuriat, deși lasă impresia că sapă între ei o prăpastie. Injuria face parte, abia ea, din viața noastră de toate zilele, o viață tristă, lipsită de umor”. □ *Florin Iaru*: „Cu plăcuta-i inteligență și inutila ei subtilitate, se poate spune că numai așa (și nu prin eroism) am supraviețuit ca națiune. Orice încercare administrativă de a scoate din gura și morala publică sudalma ar echivala cu o condamnare la moarte. Comunismul a reușit performanța de a prelua creator numai stupidenia vechiului regat. Dacă înjurai, din senin, pe stradă, trebuia să fii foarte atent să dai un caracter abstract injuriei, altfel, până și caldarâmul avea urechi. Poetul Virgil Mazilescu așa a pățit-o. Pe 16 septembrie 1982, enervat că troleibuzul nu mai vine (și să fiu al dracului că nu mai venea) a tras niște sudalme abstracte. Ei bine, l-au săltat de pe stradă ca pe nimica.” Ioan Groșan: Dar cu o «la mai dă-i în mă-sa!», românul rămâne un tip pașnic, carpato-danubiano-pontic, tocmai bun ca să semneze primul parteneriatul pentru pace”. □ *Bogdan Ghiu* completează: „Se înjură, de fapt, mult mai mult decât se înjură efectiv, pe față. Înjurăturii îi place să se ascundă... Ah, nu înjurăm niciodată îndeajuns și înjurăm mult prea rar pe față! (...) Ratăm până și șansa simulacrului prin cuvânt. Cu atât mai mult cu cât înjurătura nu cade niciodată la întâmplare, este electivă. «Lasă-i să moară proști»...”. □ *Costache Olăreanu* evocă: „Exista, pe vremuri, la orașul copilăriei mele, un personaj cu totul aparte. Om de gust și amator de rafinate petreceri, sensibil la tot ce ar fi putut aduce o cât de mică atingere opțiunilor sale, reacționar convins și luptător ironic împotriva prostiei și imposturii, personajul avea un răspuns invariabil la tot ce părea a nu fi în ordinea firească a lucrurilor: «dă-i în mă-sa, coane!»”. □ *Mircea Iorgulescu* ajunge la episodul VII din Panait *Istrati în URSS*: „Iată și descrierea, cert extaziată, a minunatului local pe care-l avea GPU-ul în regiunea polară: Nimeni nu este plătit. De la director la spălătorul de vase și până la orchestră, toți sunt și liberi și prizonieri. Liberi să circule în Kem. Este o situație preferabilă celei gustate la Solovki. Așa că fiecare contribuie și totul merge ca pe roate. Serviciu european, impecabil. Bucătărie mai presus de orice critică. Și chelnerițe ideale: «foste» frumoase, amabile, un pic melancolice. Încercăm să le tragem de limbă. Imposibil. Mute. Dacă s-a mâncat bine în restaurantul GPU-ului, în schimb la Kem s-a dormit prost: în camerele oferite călătorilor (Istrati era însoțit de iubita lui din acel moment și de Kazantzakis, și acesta cu iubita – un voiaj de amorezi) erau, bineînțeles!, ploșnițe. Dar Istrati nu a mai amenințat cu GPU-ul, ci s-au dus toți patru la spital, unde au fost găzduiți în camera de gardă. Aici i-a deranjat însă o femeie care năștea, sau, cum notează Istrati în *Spovedanie*, au fost «asurziți de urletele unei femei care, într-o cameră vecină, nu-și putea fâta vițelul». Un călător duios și sensibil”.

• „Ora”, nr. 422, anunță apariția cărții lui Petre Sălcudeanu *Noaptea calomniei*, menționându-se că autorul volumului... calomniază „Ora”. □ Tot aici, la

rubrica sa, Gheorghe Tomozei scrie, pornind de la editarea jurnalului lui Mircea Eliade (2 vol. Humanitas, 1993-1994), despre *Ochelarii lui Eliade* „Dar iată, fierbinte, reapariția unei amintiri *românești* a exilului voluntar din spațiul și timpul ce-l consacrase. La 28 octombrie 1959 Eliade își sparge ochelarii. Spre a-i lipi, coboară într-un drugstore și cumpără un adeziv. Ochelarii sunt, grosolan, reparați (ei sunt în plus, cu lentile uzate, afumate) de posesorul lor îi păstrează. De ce? Fiindcă, scrie el, «acești ochelari sunt ultimul obiect pe care-l mai *am din țara mea* – subliniase Mircea Eliade – nu mai am nimic altceva, nici măcar o fotografie a familiei mele sau a mea”.

● În „Cronica română”, nr. 359, Victor Atanasiu semnează articolul *Eminescu din lirica antumă și Perpessicius*, text prilejuit de apariția, la editurile Vestale și Alutus, a volumului Eminescu, *Opere, I. Poezii* [tipărite în timpul vieții]. Introducere. Note și variante. Anexe. Ediția critică îngrijită de Perpessicius. București, 1993. Volumul reprezintă o reproducere de tip anastatic a celui see la Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol al II-lea”, București, 1935.

● Nr. 13 (194) din „România Mare” se deschide cu republicarea unui text de Stelian Popescu din „Universul”, 1 decembrie 1937 – *Inamicul Nr. 1: Lichilismul*. □ Ileana Vulpescu trage concluzia *Diferenței la cântar*: „Cine acceptă condiția de preș n-are de ce să se mire că lumea își șterge tălpile încălțăminte pe el. Puterea de azi, puterea de mâine din România bine ar fi să guverneze mai întâi țara și abia după aceea imaginea ei în lume. Încovoaiatul spinării: condiția (acceptată) de gelatină este bine să nu se uite – n-au să ne înfrumusețeze în ochii nimănui”.

26 martie

● În „Curierul național”, nr. 926, Valeriu Râpeanu convorbește cu fiica marelui scriitor Ion Minulescu, rememorare prilejuită de împlinirea a unsor jumătăți de secol de la moartea poetului.

27 martie

● „Adevărul literar și artistic”, nr. 210, conține o *Scrisoare către ministrul Culturii*. Semnatarul ei este I.L. Caragiale. Apărută în „Epoca”, la 6 august 1897 scrisoarea i se adresează lui Spiru Haret: „Domnule ministru, știi de care ar fi cel mai mare bine ce l-ai face instituțiilor de artă la noi, dacă în adăvăr ai bunăvoință pentru dezvoltarea lor și nu ești un moftangiu ca toți moftangii, care vrei numai să te crează lumea că te afli în treabă? Să nu te amesteci de loc, să le lași în pace să se dezvolte de la sine, fără ajutorul statului, așa precum societatea și publicul le cere să se dezvolte și pe cât talentele existente se pot dezvolta. Nu mai umbla după părerea cutăruia sau mea să cheltuiești diurne degeaba. Artele nu se pot dezvolta decât acolo unde sunt amatori adevărați de artă, cari pot plăti. Statul nepersonal nu poate fi amator de artă, și pentru aceea, oricât ar cheltui, nu ar putea face nici un serviciu”.

artelor, cel mult ar putea pomânui persoane pretinse, cu mai puțină sau mai multă dreptate, artiști. Scurt”. □ Sunt recenzate revistele „Moftul Român”, „LitereArte&Idei” (care apare ca supliment al ziarului „Cotidianul”) și „Caiete critice”. □ C. Stănescu o interviuează pe Nina Cassian, poeta stabilită de mai mult timp în America (SUA): „– *Ce faceți în America? Are poezia mai mult preț pe acolo? Se citește mai mult?!* – America fiind o țară capitalistă, unde valoarea supremă este banul, evident că poezia și, în general creația artistică, dar mai ales poezia și muzica «greă» (*classical music*)- sunt cele mai amenințate. Când sunt întrebată acolo: «Ce faci?», eu spun cu oarecare jună: «sunt poet». Mi se răspunde: «Nu, nu, v-am întrebat cu ce vă câștigați existența?». E un lucru de la sine înțeles că, practic, nu se poate supraviețui cu poezia. Dar se întâmplă și acolo fenomene contradictorii, caudate și îmbucurătoare. Societatea poetilor americani a luat o inițiativă pentru a pune publicul în contact cu poezia să afișeze în metrorurile și autobuzele din New York poezii scurte acolo unde pe pereți sunt reclame de toate felurile să existe și câte o poezie. Așa au făcut-o și, spre marea mea bucurie, în noiembrie mi-a «apărut» și mie o poezie în metrou și autobuze! bineînțeles, vrând nevrând, m-au citit milioane de călători, ceea ce este o bucurie, fiindcă am putut comunica cu «mase largi», cum se spunea la noi pe vremuri. Am primit ecouri. Cunoscuții mi-au spus: «Vai, te-am citit în metrou!»/ – *Deci nu volum, ci metrou!!* – Da, exact. Mi-au apărut în America și în Anglia circa cinci cărți. Dar cartea e, evident, scumpă, ca și la noi, uneori chiar inaccesibilă, și iată o inițiativă ce arată că se mai poate face câte ceva pentru soarta poeziei! (...) / – *Vă propun să ne «întoarcem» o vreme în țară, cu mult timp în urmă. Iată, în tabelul cronologic din antologia recentă Cearta cu haosul menționați la a nul 1940 primele legături cu mișcarea revoluționară. Despre ce este vorba?!* – Este foarte simplu. În 1940 am devenit membră fără carnet – pentru că era [în] ilegalitate – a Uniunii Tineretului Comunist. A fost opțiunea mea, nu m-a obligat nimeni, pentru că pentru mine comunismul a reprezentat un fel de sferă de aur, o armonizare a tuturor contradicțiilor violente din lume, o abolire a tuturor conflictelor sângeroase. (...) / – *Am impresia că dv. N-ați avut de-a lungul timpului, cele mai cordiale raporturi cu critica literară. În prefață puneți pe seama criticii «devierea» evoluției dv. Poetice după 1948. Așadar, ați fost «certată» cu critica?!* – Nu, n-am avut o ceartă cu critica. În perioada proletcultului am fost atacată sistematic pentru că mi se găseau rămășițe formaliste ce veneau din primul meu volum, *La scara 1/1*. Mă condamnau cu mijloace ideologice. Drept pentru care nu am fost niciodată «regina» poeziei: la noi erau regi și regine înscăunați și înscăunate tempora, după aceea detronați, înlocuiți cu alții, ș.a.m.d. / – *De exemplu?!* – Au fost regi ai poeziei pe un timp dat: Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Cicerone Theodorescu, A.E. Baconsky, Dan Deșliu – toți au avut o perioadă de domnie. Regine au fost Maria Banuș, Veronica Porumbacu și cam atâta dintre femei. Eu n-am avut

această șansă. Eu iubeam «partidul» – deși nu e vorba de erotică aici – dar mă pot considera una dintre cele mai dureroase iubiri neîmpărtășite din viața mea. Eu îl iubeam – ei nu mă puteau suferi”. □ Cristian Popescu scrie – în serial – despre *Esopistica literară postrevoluționară* (1), comentariu la eseu despre Caragiale al lui M. Iorgulescu *Marea trâncăneală* (1994). □ Ludmila Patlanjoglu îi ia un amplu interviu actriței Clody Bertola (*La vie en rose*). Pericle Martinescu scrie despre *Centenarul Caragiale* (din 1952).

28 martie

● În „LA&I”, nr. 12, Tania Radu semnează cronica *Planeta Agopian*, adică despre volumele *Însemnări din Sodoma* (Eminescu, 1993) și *Manualul întâmplărilor* (reeditare Humanitas, 1994): „Operă închisă etanș, proliferând numai din interior, printr-un fel de sciziparitate, proza lui Agopian nu este dintre cele care se dezvoltă, care cresc din elementul nouitate sau surpriză. Ea evoluează pe loc, dezvoltând în detaliu”. □ Nemulțumit, Dan C. Mihăilescu îi adresează lui Alex. Ștefănescu: „Domnu’ Alex., numărul din 23 martie a.c. al «României literare», la p. 8, în articolul *Quo vadis, Mihai Sin?*, afirmați radical: «Despre noua carte a lui Mihail Sin nu s-a scris până în prezent nicăieri!». Cu sinceră prețuire, vă comunicăm că la cronica literară din «LA&I» s-a scris despre romanul lui Mihail Sin, încă din 11 ianuarie a.c.. A nu se lua ca moft ori ca mai-știu-eu-ce-umflare în pene, ci ca un simplu și colegial îndemn: măcar între noi să ne citim”.

● Într-un interviu oferit Aneimaria Calinic („Azi”, nr. 538) Nicolae Manolescu – senator de București și președintele PAC – declară: „*Cultura nu are cum să nu joace un anumit rol politic*”: „– *Ce înseamnă literatura română a perioadei 1990-1994?* – După părerea mea, cea mai mare parte a cărților care s-au publicat în această perioadă au fost scrise înainte. Îmi vine foarte greu acum să spun în ce constă literatura română a ultimilor patru ani, referindu-mă la textele scrise, gândite, concepute, nu doar publicate în acest timp. Îmi era mai ușor până în '89 să spun care sunt direcțiile pe care se mișcă literatura, să prevăd cam cum va arăta generația care vine, decât acum când cred că numărul lucrurilor scrise, gândite după '89 este extrem de mic în toate genurile. Până la un punct e normal ca pe prăbușirea de atunci și pe schimbarea unor anumite date de ordin sufletesc, mulți dintre scriitori să nu se mai îndrepte către ficțiune, să prefere jurnalistica și comentariul politic. Și, pentru că au mai mare impact social decât celelalte, dar și pentru că există o enormă concurență a faptului divers și cotidian care acoperă de fapt rodul imaginației scriitorilor. Când citești ce citești în ziare îți dai seama, ca romancier, că n-ai nici o șansă de pildă, dacă vii cu un roman realist în care încerci să vorbești despre lumea în care trăim. Oricând un articol de ziar are mai multă căutare. Probabil că scriitorii trebuie să găsească alte căi mai specifice meseriei lor, pentru că, fără

indoiială, observația socială a unui romancier este mai profundă decât cea a unui ziarist, pentru că se bazează pe un alt tip de relație cu realitatea”.

● În „Fețele culturii”, nr. 538, Corneliu Băran scrie despre **Marele Nichita**, text din care se rețin câteva informații despre momentul primirii de către Nichita a Marelui Premiu „Cununa de Aur” de la Serile de poezie de la Strugu: „Întors cu spatele la auditoriul stupefiat, Nichita zice: «Priviți-mi umerii și veți vedea cum îmi cresc aripile»”. □ La rubrica **Cronica inutilă**, Andrei Grigor scrie despre **Avaturile ficțiunii** – articol conținând observații complementare la textul său din numărul precedent al revistei: „(Mica) istorie a apariției și a titlului acestei rubrici are câteva repere pe care mă consider dator a le consemna, fiindcă spiritul lor va reverbera în desfășurarea – de durată imprevizibilă – a acestei «curse» de inutilitate. A fost mai întâi renunțarea la Cocosilă, care «bătătorise» de un an spațiul acestei margini de pagină, făcându-și cam tot atâția amici în rândul neprietenilor, câți in-amici între prieteni. Câștigul sau/și pierderea îl privesc personal; ceea ce s-ar putea păstra în acest spațiu, a cărui preluare nu se datorează vreunei uzurpări, este spiritul său polemic «mucalit» (cu sau fără epitetul ghilimetat), lipsit de încrâncenări primitive și, mai ales, de tirania voinței de a se exercita cu orice chip. A fost, mai apoi, încercarea de a găsi rubricii de față o denumire cât de cât potrivită și rezonantă în același timp. Fără ipocrizie; cine nu dorește să intre în conștiința cititorilor, legându-și numele de acela al unei mici «proprietăți» publicistice?! E posibil ca atitudinile ipocrite față de chestiune să se fi soldat (sau, cel mult, «caporal») cu toate atâtea eșecuri ale ei. Pe de altă parte, câteva izbânzi ale «geniului» asaltează orgoliile, săltându-le puțin din tiparele modestiei. Există o cronică literară, dar caracterul ei aplicat nu intră decât sporadic în intențiile mele, au existat o cronică a mizantropului și una a aceluiși optimist, dar nu sunt sigur că aș putea alterna săptămânal stările și nici că m-aș putea lăsa cuprins doar de una din ele mai mult de două-trei săptămâni. Au mai fost o cronică fantezistă, una elementară, alta a chenzinei etc. «Fantezistă» nu, pentru că face rău la simțul realității (care oricum își face rău sieși) «elementară» nici atât, fiindcă nu vreau să iau pâinea dascălilor de ciclu primar, o cronică «a chenzinei» iar nu merge, pentru că n-o pot face nici atât de redusă cât chenzina minimă pe economie, nici atât de indexată cât să nu încapă în ziar. Dintre atâtea posibilități neconvenabile, parțiale sau inactuale, am optat pentru o cronică inutilă, care are în primul rând avantajul de a compensa într-o formulă (oarecum) ipocrită completa lipsă a ipocriziei enunțate mai sus”. □ Volumul de versuri al lui O. Nimigeanu, *Un weekend printre mutanți*, se bucură de o a doua cronică în „Fețele culturii”, de astă dată semnată de Augustin Frățilă. □ Victoria Milescu poartă o convorbire cu **Ana Blandiana între poezie și politică**: „– Când ați simțit momentul de maximă umilință personală consonând cu umilința generală?/ – Cel mai greu moment cred că a fost dărâmarea «Văcăreștilor». Aveam conștiința că, prin cărțile pe

care le-am scris, numele meu, probabil, va rămâne. În orice caz, îmi doream să rămână. Dar, dacă acest nume rămânea, el se lega de faptul că a existat într-o epocă în care s-a dărâmat această mănăstire; că, în mod fatal, și eu voi fi vinovată de dărâmarea ei, pentru că am fost în viață și n-am putut să fac nimic. Existau, desigur, și umilințe de alt fel – faptul că o mașină cu cineva în ea stătea permanent în fața casei, o mașină din care presupuneam că se înregistrează ce se vorbește în casă. Ceea ce ne făcea să rostim în șoaptă: «Mai vrei puțină cafea?». Era o tortură.../ – *Aceasta a fost perioada de după 1988, când a izbucnit scandalul cu celebra carte pentru copii **Motanul Arpagic**...*/ – A fost perioada în care n-am mai putut să public, mi s-au scos cărțile din bibliotecă, când a apărut acea mașină în fața casei.../ – *Ați scris **Motanul Arpagic** cu intenția premeditată de a avea o anume receptare?*/ – Am scris-o fără bănuiala că va fi atât de receptată. De altfel, pedeapsa a fost pe măsura receptării. Pentru că, dacă nimeni n-ar fi observat.../ – *Chiar poemele din «Amfiteatru», din '85, care au stârnit alt scandal, altă interdicție...*/ – Da, scandalul și furia au fost întotdeauna direct proporționale cu receptarea. Deci, periculos pentru el era faptul că lumea percepea împotrivirea în acea perioadă în care exasperarea oamenilor era din ce în ce mai mare.../ – *Și poate ați fi fost puțin dezamăgită...*/ – Faptul că poemul despre motan a fost receptat strict ca o parodie la Ceaușescu, cum și era, și cum toată lumea l-a perceput, faptul că a fost multiplicat, acestea toate au născut represiunea, nu poemul în sine. Nu poemul în sine, ci ecoul. Faptul că îndrăzneala mea a devenit publică, că ea ar fi putut deveni molipsitoare, că ar fi putut deveni exemplu. Pentru că, vreau să vă spun, am scris și am publicat zeci și sute de pagini care au fost infinit mai importante, care conțineau lucruri infinit mai curajoase decât acel poem”.

29 martie

● „Ora”, nr. 425, anunță: **Ieri 28 martie, la Paris a încetat din viață Eugen Ionescu**. Semnează texte Ileana Berlogea, Marian Popescu, Gabriel Liiceanu („Pentru mine Eugen Ionescu face parte dintre acei oameni rari și minunați care nu pot fi confiscați de o partidă sau alta a lumii. A slujit o singură cauză, cauză din capul locului pierdută: aceea a adevărului. Dacă un asemenea om ar trebui rezumat în câteva vorbe, aş spune despre el că a fost un mărturisitor al speciei umane”), Laurențiu Ulici, Dumitru Micu, Dan Grigorescu, regizorul Tompa Gabor și actorii Alexandru Repan, Mircea Diaconu, Leopoldina Bălănuță, Carmen Galin, Mitică Popescu.

● „România liberă”, nr. 1216, anunță că „s-a stins din viață, la Paris, marele scriitor român Eugen Ionescu”.

● Într-un chenar negru, „Vremea”, nr. 391, anunță: „A murit un geniu al secolului XX, marele scriitor francez de origine română, Eugen Ionescu. A murit marele dramaturg al absurdului, dar n-a murit absurdul”. □ Tot în prima

pagină, însoțit de o fotografie a poetei, este inserat textul: „De ziua celei mai profunde poete a limbii române, Constanța Buzea”.

30 martie

● În „România literară”, nr. 12, sub titlul *Ultimul spectacol*, Marina Constantinescu îi aduce un ultim omagiu actriței Gina Patrichi, de curând dispărută. Și Antoaneta Tănăsescu, la rubrica ei, scrie despre marea pierdere a scenei românești. □ La *Actualitatea editorială*, Andreea Deciu recenzează volumul de versuri al lui Ioan Es Pop *Ieudul fără ieșire* (CR 1993): „În principiu, volumul are continuitate, tocmai pentru că el reconstituie o lume nefericită cu victimele ei disperate dar supuse”. □ Petru Creția, cu *Eminescu* (editat și comentat) (Humanitas 1994), îi atrage atenția lui Cristian Bădiliță: „Mărturisesc, n-am citit până acum un Eminescu mai viu, mai adevărat (*recte*, mai omenesc) decât acesta, purificat, în literatură și duh, de Petru Creția”. □ Corin Braga, autorul cărții *Nichita Stănescu. Orizontul imaginar*, (Imago, Sibiu, 1993), stârnește *Nedumeriri* Simonei Sora (ca și în cazul recenziei din numerele trecute, referitoare la *Heidegger*-ul lui M. Grădinaru): „Pe rând, ambele intenții de care vorbeam pot fi considerate ca aparținând exegezei propriu-zise sau ca fiind cu totul în afara ei. (...) Corin Braga reface un «portret spiritual ipostaziat într-o cosmogonie» punând la lucru un adevărata dicționar de simboluri (la Burgos, dar și la alți teoreticieni a imaginarului noțiunea de simbol – reificat – nu se suprapune peste cea de imagine – văzută în devenire (...) mai discutabilă rămâne – deși foarte aplicat discutată – apartenența lui N. Stănescu la un post-modernism «spontan, fără conștiință de sine (s. n)», când pentru majoritatea teoreticienilor post-modernismului conștiința de sine este chiar un criteriu de apartenență la amintitul curent”. □ Versurile acestui număr aparțin Mariane Codruț, prezentată de Gheorghe Grigurcu: „Textul se reconfigurează trudnic, actul selecției însuși având o semnificație de substanță. Atmosfera generală e de elegie virilă compensată...”. □ Alex. Ștefănescu publică cel de-al doilea text polemic la adresa romanului lui Mihai Sin. Articolul se numește *Un diavol mult mai simpatic*: „Recapitulând, se poate spune că tot ceea ce nu rezistă din roman din punct de vedere literar se datorează unei anumite imaturități manifestate în reprezentarea existenței. Dar romanul se citește totuși cu interes și adeseori cu plăcere pentru că este bine scris. Fiecare frază se leagă în mod necesar de cea precedentă, într-un ritm lent, dar niciodată stagnant, care lasă timp cititorului să se obișnuiască deplin cu noutatea comunicată și îl transportă apoi, exact când trebuie, spre altceva. În plan stilistic, autorul a găsit tonul potrivit, dezinvolt, calm, capabil să creeze tensiune printr-o acumulare lentă de așteptări. Asemenea poeme în proză, tulburătoare, sunt relativ numeroase în roman, dar cititorul nu se poate bucura de existența lor din cauză că în imediata lor vecinătate se află monologuri ale unor securiști, privite cu excesivă înțelegere de autor. Este ca și cum, la o masă sărbătorească, amfitri-

onul ar presăra printre pahare de cristal și furculițe de argint și un pumn de coropișnițe, cerând invitaților să le privească cu bunăvoință”. □ Un amplu interviu oferă Virgil Nemoianu Cosanei Nicolae: „– *Domnule Virgil Nemoianu, sunteți din nou în România. Ați putea să ne spuneți cu ce gânduri ați venit acum?* / – În primul rând, în vizitele mele anterioare am venit ca persoană particulară, chiar dacă am avut întâlniri cu o serie de colegi și oameni de cultură. De astă dată, în martie 1994, am venit în calitate oficială. Una din agențiile specializate ale Departamentului de Stat al Statelor Unite, și anume Agenția pentru Schimburi și Informații Culturale, m-a însărcinat să susțin un anumit număr de cursuri la Universitățile din București și Cluj, în total șase cursuri la București, trei sau probabil patru cursuri la Cluj, într-o perioadă de trei săptămâni; un program destul de încărcat, dacă am mai adăuga și vizita la Timișoara, pentru întâlniri cu scriitori și intelectuali din această zonă care mi-e deosebit de dragă. / – *Cum ați regăsit Bucureștiul?* / – Adevărul este că am sentimente amestecate – plimbându-mă, cât de puțin, prin magazine și piețe, am găsit mai multă abundență și diversitate decât acum zece luni; pe de altă parte, prețurile au crescut corespunzător. Un alt aspect, negativ, ar fi fațada cenușie și scorojită a clădirilor, încât ți se rupe inima când vezi mai multe clădiri foarte frumoase, dar într-o stare de neglijare cronică, stare care durează de decenii întregi. Aici mi s-a părut că observ o deosebire față de Timișoara, unde faptul că unele clădiri sunt mai bine păstrate dă un aer mai optimist, schimbă puțin psihologia oamenilor. (...) / – *Ce scriitori români contemporani vi se par mai aproape de ultimele evoluții americane și prin ce? Există posibilitatea de a valida autori români în câmpul american, pornind de la niște relații de similitudine culturală sau textuală?* / – Aceasta este o întrebare la care îmi vine mai greu să răspund. Sigur că printre cărțile care mi-au căzut în mână în ultimii patru-cinci ani, deci după '89, aş pune la un nivel foarte înalt pe Mircea Cărtărescu, în proză, dar mai ales în poezie. *Levantul* mi-a făcut o impresie formidabilă. De asemenea, *Femeia în roșu*, pe care au scris-o cei trei autori – Adriana Babeți, Mircea Mihăieș și Mircea Nedelciu – este o carte foarte interesantă. Incontestabil, acestea sunt cărți foarte bune ale perioadei de după 1989. Pentru anii '80 – vorbeam de canonic – istoria va trebui rescrisă complet. Dacă e să enumăr trei sau patru dintre cărțile majore ale perioadei, aș numi probabil *Norii* de Petru Creția, deși cred că a fost scrisă mai înainte. *Adio, Europa* a lui I.D. Sârbu și, firește, *Jurnalul fericirii* al lui Nicu Steinhardt. N-am pretenția de a fi exhaustiv, dar iată câteva din volumele de referință. Este mai dificil de spus în ce măsură s-ar adapta acești autori în câmpul cultural american. Un scriitor care s-a bucurat de un succes bine meritat în Statele Unite este Norman Manea și sunt de-a dreptul șocat că în România, în cercurile intelectuale, se vorbește foarte mult despre nevoia prezenței români pe marile piețe, dar un caz ca al lui Norman Manea, care a beneficiat de un enorm succes în America, Franța sau Germania, este trecut cu vederea sau

minimalizat. E aici o contradicție pe care nu pot să o înțeleg./ – *Vorbind despre europeni și americani, considerați că există un decalaj între literatura americană și cea europeană? Este Europa, spre deosebire de America, depozitara unor nostalgii culturale?* – Există destule nostalgii culturale și în America. Deosebirea este mai degrabă legată de faptul că straturile pe care se constituie cultura contemporană în Europa sunt mai groase, mai clisoase, mai bogate în sângele și osemintele multora curențe culturale, ale multor monumente și realizări. America încearcă să compenseze în prezent această lipsă într-un fel foarte ingenios, incluzând elementele luate din diferite alte culturi non-europene. Acesta este un proces continuu în universitățile, în editurile americane, încercându-se transformarea Americii într-un loc de intersecție nu numai cu filonul european, ci și cu cele asiatice, latino-americane, haitiene, africane. Rămâne de văzut dacă acest lucru se va realiza. Experiența în sine mi se pare interesantă și probabil că America este într-adevăr locul potrivit pentru o astfel de încercare. În întreaga lume există, incontestabil, un anumit resentiment față de succesul formidabil al unor forme mai ales ale culturii populare americane. Folosesc termenul «cultură» într-un sens antropologic, folcloric aproape. În care colț al lumii nu se știe despre blue-jeans, Coca-Cola, hamburgers sau lucruri de acest fel? Unde nu sunt cunoscute sau iubite muzica rock sau filmele de Hollywood? Sigur că există un resentiment, parțial justificat de anxietățile celor de la fața locului – oare nu ne pierdem noi identitatea? Putem observa aceasta și la culturi foarte puternice și de mare tradiție, ca a francezilor, și la culturi mai mărunte, cum sunt unele din estul Europei, și în Asia, și în Africa. Atunci se vorbește de «colonialism». Fapt este, pe de altă parte, că rar sunt toate aceste lucruri impuse. Când mergi prin marile orașe din Europa de Vest, ca și la București, de altfel, vezi anunțate pe ecrane aproape numai filme americane. La urma urmei, nimeni nu obligă pe nimeni să vizioneze numai filme americane, s-ar putea cere filme și din alte părți. Dar eu cred că aici există o presiune a publicului, deci nu una care vine din afară, ci dinăuntru. Este un fenomen foarte interesant și care merită să fie studiat în continuare. I s-au dat mai multe explicații, până în prezent nu toate satisfăcătoare. Una dintre ele susține că în America producătorii de cultură cu apel de masă au reușit mai bine decât alții să prindă un soi de numitor comun minimal, și atunci se pot raporta la acest numitor comun foarte mulți oameni diferiți”. □ Despre dispariția lui Liviu Călin (10 sept. 1930-17 martie 1994) scriu Alexandru Vona și Al. Niculescu: „Liviu Călin a plecat dintre noi, suferind cumplit, fără grai și a luat cu sine, în lumile de dincolo, tainele căutărilor sale neîmplinite. Lacrimile ce acoperă aceste rânduri nu pot decât să deplângă pierderea unei autentice valori a culturii noastre contemporane. Liviu Călin a intrat, alături de marii săi maeștri și prieteni, în posteritatea operei sale. A împlinirii” (Al. Niculescu).

• „România liberă”, nr. 1217, revine cu o fotografie a lui Eugen Ionescu și cu următorul text: „Pentru cei mai mulți dintre noi, el era glasul răspicat, exem-

plar, al tăcerii noastre timorate”. Sub semnătura Cristinei Dumitrescu, apare scurtul articol *Forța morală de a spune „nu”*. Și tot aici se arată că joi la Casa Vernescu va fi comemorat marele dramaturg. Într-o nouă pagină, integral destinată dispariției lui Eugen Ionescu, mai apar: anunțul (ferparul) mortuar în traducerea Simonei Hodoș (după „Le Figaro Litterarie”) și textul despre *Adevărul crud al bătrâneții*, preluat tot din „Le Figaro Littéraire”, testamentul lui Eugen Ionescu. *Un text cenzurat în România* (din martie 1976) este repus în circulație. Acesta este mesajul lui Eugen Ionescu, prilejuit de *Ziua mondială a Teatrului*: „E vorba despre moartea culturii în regimurile de dictatură. Ne facem o datorie de conștiință din a publica acest text”).

● Revista „22”, nr. 13, conține ample comentarii la moartea lui Eugen Ionescu: „Niciodată, de la moartea lui André Malraux, emoția în Franța dinaintea dispariției unei personalități culturale nu a fost mai intensă. Încetarea din viață a lui Eugen Ionescu este privită la Paris drept un eveniment de importanță națională și mediatizată corespunzător: canalele de televiziune anunță la scurte intervale de timp data înmormântării 1 aprilie și locul acesteia, foarte semnificativ pentru noi: Biserica Ortodoxă Română din Paris. Funeraliile vor fi cu siguranță de proporții. Eugen Ionescu, academicianul francez, singurul autor contemporan publicat în timpul vieții de editura «Pléiade», dar care a refuzat onoarea mult mai discutabilă de a deveni membru al Academiei Române după 1989, a fost o mare glorie a Franței. A fost și o glorie a României. Dacă Dumnezeu există, de ce să faci literatură și dacă Dumnezeu nu există, de ce să faci literatură? Se întreba Eugen Ionescu încă de la *Nu*. Și de atunci până azi întrebarea a rămas aceeași; numai că ea s-a dublat între timp prin cuvinte și prin Cuvânt. Contradicție? Nicidecum. Până și în teatrul zis al absurdului stăruie un apel transcendent” (*Virgil Ierunca*); „Departa de a putea fi redusă la o formulă artistică sau ideologică («teatrul absurdului» de pildă), opera lui Eugen Ionescu îmi apare ca o meditație continuă – explicită și implicită – asupra limitelor reprezentării și ale literaturii. La foarte puțini alți autori – Caragiale printre ei – automatismul este într-o asemenea măsură expresia spontaneității, vitalitate și boală în același timp, iar *simplicitatea* se încarcă de atâta *complexitate*. Mărturia lui, autobiografică deseori, accede fără ocoluri la general și exponențial. El împinge conflictele intime până la contradicții universale, face din neînțelegere (din incomunicare) o dramă cosmică. Comicul său atinge metafizicul, râsul său neliniștește și chiar înspăimântă. Nici o deziluzie, nici o suferință – și nici măcar succesul – nu i-au atenuat capacitatea de mirare, de minunare în fața existenței. După mii de reprezentații, el continua să creadă că ceea ce ar trebui reprezentat e invizibilul, după tot ce a scris păstrează convingerea că „ceea ce merită să fie spus e de nespusul” (*Mircea Martin*); „Regele va muri, nu începe discuție, peste exact o oră și jumătate. Acum vorbește, se răsfășă, se lamentează, prezintă puncte de vedere etc., dar la sfârșitul spectacolului (cu piesa *Le Roi se meurt*) va fi mort, de-a binelea mort.

- și trebuie să folosească intervalul pentru a se pregăti, a se obișnui, a se învăța cu gândul morții și cu moartea pur și simplu” (*Lucian Raicu*). □ Oana Armeanu o interviează pe Ana Blandiana, pornind de la afirmația tranșantă a poetei: „*Nu poți exista decât de o parte sau de alta a baricadei*”: „– Se pare că în toate țările din Est s-a petrecut același fenomen. Sigur că este vorba și de lipsa unor talente administrative, și de faptul că cei care ar fi avut talente manageriale le-au exersat pe cont propriu. Dar, pe de altă parte, într-o societate atât de isteric divizată cum este cea de acum (diviziune care trece și prin masa scriitorilor, în mod firesc), era foarte greu să se păstreze o coeziune. Mult înainte de '89 avuseseră loc tot felul de lupte, existase acel celebru grup de 22 de scriitori care îi ceruse lui Ceaușescu, în 1980, înființarea unei «Uniuni a adevăraților scriitori comuniști». Cei 22 de atunci sunt, cu oarecare aproximație, protagoniștii a ceea ce ne-am obișnuit să numim «restaurația în cultură» de la această oră. Înțelept ar fi ca Uniunea să se transforme într-o formă de apărare a drepturilor profesionale și sociale ale scriitorilor”. □ Ov.S. Crhomălniceanu semnează eseu *Lucian Raicu față cu Eugen Ionescu*, din care extragem: „Jurnalul personal se înfășoară ca un vrej pe textul critic, lunecă firesc de la un comentariu către confesiune. Înaintând în scrierea cărții, Raicu își mărturisește ezitățile, insatisfacțiile, speranțele («merge greu, nu merge deloc»; «sincer vorbind, toate aceste considerații sunt lipsite de însemnătate, biete puncte de sprijin în curgerea frazelor»; «acum îmi dau seama că cele două voci nu trebuie separate, abia împreună își revelează sensul amar, luminos și poetic»). Menționând răbdarea cu care Ionescu recomandă parcurgerea momentelor «rele» din viață, comentatorul scrie: «Străbat eu însumi, ajuns în acest punct, un moment lung, un moment care se prelungește, un veritabil impas». De aici la împărtășirea experienței proprii cititorului nu mai e nici o piedică. Însemnările își deschid astfel paginile unor note intime, în majoritate, să recunoaștem, livești, reflecții privindu-i pe Camus și Sartre, impresii culese din contemplarea imobilelor în care au locuit Proust sau Foucault, străzilor pe unde obișnuia să treacă Barthes, zărit de Raicu doar o singură dată, când acesta mai trăia”.

31 martie

- „Adevărul”, nr. 1221, Saviana Stănescu scrie articolul *La 61 de ani de la moartea poetului. Casa lui Nichita Stănescu e pe cale să devină cârciumă*.
- În „Ora”, nr. 427, Gheorghe Tomozei îl evocă, în ziua când ar fi împlinit 61 de ani, pe Nichita Stănescu printr-un text intitulat *Promisiunea unei morți*: „La 20 martie 1980 Nichita știa că e pierdut. Pretindea că a început să se exprime *postum*. Își mai dorea să împlinească 50 de ani. I-a împlinit”.
- Nr. 13 din „Totuși iubirea” citează, în articolul lui Vasile Băran, *Paler – dedublatul*, dintr-o emisiune TV, *Confesiunile marilor scriitori*, în care Petru Dumitriu afirmă, referindu-se la cartea sa *Biografii contemporane*: „Eu nu

calomniez, eu nu urănesc. Peste tot sunt ticăloși. Dar am, totodată, nevoie să mă uit în jur și cel mai adesea în propria mea viață și să constat că omul nu e rău [N.B. – e dat exemplul lui Miron Constantinescu, politrucul fanatic, care la un moment dat, pe vremea lui Dej, a început să scoată oamenii din închisoare]... Eu n-am fost niciodată împotriva poporului român și nici n-am vorbit vreodată la vreun post de radio sau de TV cu răutate despre poporul meu. Iar în cărți, FIINDCĂ PERSONAJELE MELE SUNT EU ÎNSUMI, chiar și atunci când zic, într-o carte, EL, sunt EU”.

[MARTIE]

● „Calende”, nr. 3, conține ca *memento* textul lui Dumitru Augustin Doman, intitulat *De la cenzura ideologică la exterminarea economică*: „Recent, cele mai importante 9 cotidiene centrale s-au adresat – printr-o plângere comună – primului ministru cerând, printre altele: scutirea de TVA pentru hârtia de tipar, reducerea tarifelor pentru transport presă, renunțarea la majorarea tarifelor pentru procesul tipografic etc. Aceste cereri vin din partea unor trusturi miliardare. Și totuși, cuțitul i-a ajuns la os și presei cotidiene de mare tiraj. Ce poate face atunci presa culturală? Câte reviste literare nu apar în România? La problemele menționate aduse la cunoștința puterii executive de directorii cotidianelor se adaugă și altele, specifice: presa literară nu poate fi rentabilă (nicăieri, nu doar la noi): legea sponsorizării nu există încă; statul nu le subvenționează. Pe scurt, ele sunt supuse la o exterminare discretă, dar sigură și cinică. Așadar, după calvarul cenzurii ideologice dinainte de '89, revistele culturale sunt expuse acum la o cenzură economică”. □ Este publicată cea de-a IV-a parte a interviului luat de Octavian Soviany lui Gheorghe Grigurcu. Tema, de moment, este *Școala de literatură*, despre care nu se spun prea multe; se arată, în schimb, cum l-a cunoscut Gheorghe Grigurcu pe Lucian Blaga: „– Aș putea afirma că Lucian Blaga a fost omul providențial al tinereții mele. Contactul cu poezia sa a constituit pentru mine, în anii liceului, o revelație. Prima mea năzuință, când am descins la Cluj, la începutul anului 1955, a fost să-l văd, în carne și oase, pe genialul autor. Împrejurarea că era ostracizat de regim, îmi sporea nemăsurat dorința, ca-n fața unui fruct oprit. Șansa de a-l cunoaște pe marele Blaga alcătuia principala consolare a defecțiunii petrecute în capitală. Mi-am luat inima-n dinți și l-am așteptat într-o dimineață brumoașă pe culoarele Bibliotecii Universității, unde știam că lucrează”. □ Discuția lui Octavian Soviany cu Gheorghe Grigurcu este continuată de un microinterviu luat de Liviu Lupșa lui Emilian Galaicu-Păun sub afirmația: „*Nu cred în poeme lozincarde*”: „– Așadar, stimate poet, ce mai face «limba noastră cea română» în acest, încă nedestrămat, imperiu slav?! – Limba română seamănă cu moștenitoarea legitimă care, după ce a câștigat procesul și a fost – cu mari sacrificii – repusă în drepturile ei de stăpână a domeniului, se vede nevoită – pentru a fi înțeleasă de toți locuitorii de-

meniului, băstinași și venetici – să vorbească ba românește, ba într-o limbă de împrumut. Umilitoare situație, când, adresându-i-te vreunui funcționar de stat (nici nu mai vorbim de omul de pe stradă!) pe românește, te simți constrâns să-i traduc, parțial sau integral, mesajul în limba de circulația a orașelor basarabene, limba rusă. Moștenitoare legitimă, de jure, limba română abia atunci va fi stăpână *de facto* de domeniului când oamenii politici ai acestui domeniu nu se vor mai juca de-a suveranitatea și independența (față de Țară, bineînțeles), ci vor face totul pentru a muta sârma ghimpată cu un râu și ceva mai spre Răsărit .../ – *Se poate opune poezia otrăvirii limbii? Poate fi ea «gura de aer» de care avem atât de mare nevoie?/* – Orice poezie adevărată este, în nuce, limba în care a fost scrisă. De-aceia nu cred în poeme lozincarde (gen Păunescu – Lari), care sărăcesc și poezia, și limba, măcinând aceeași sută de cuvinte mari. Istoria națională nu se învață – rimată și ritmată riguros – la mitinguri, ci în bibliotecă (ignoranta noastră arde zilnic câte o *Alexandrie!!!*), adevărata Alma Mater. Anume aici, luând o «gură de aer» din marea literatură română, simți din ce paradis am fost (vremelnic, sper) izgoniți...”. □ Cronicile literare din acest număr sunt la *Scutul lui Perseu* de Mircea Băncilă (fără semnătură), *Ulise al orașului* de Gheorghe Izbănescu, text semnate de Nicolae Oprea, și *Convorbiri cu Petru Dumitriu* de Eugen Simion; despre ace din urmă volum scrie Al. Th. Ionescu: „Dl. Eugen Simion cere, de câteva ori, răspunsul la întrebări privind implicarea sau neimplicarea politică, regimul politic din România, comentarea unei idei mai vechi, a d-lui Virgil Ierunca referitoare la a alege între Academie și pușcărie, în anii '50. Răspunsurile nu sunt primite sau oricum, nu sunt date în felul în care ne-am aștepta. Autorul *Cronicii de familie* nu intră în polemică, nu tranșează, decât foarte rar, ca în replicile următoare, pe care le reproducem, fără nici un comentariu: E.S.: «– Mi-ai spus la un moment dat că nu vă interesează *politica* și nu iubiți, în genere, politica. În România, această opinie este privită, azi, cu mare suspiciune». P.D.: «– A fost o neînțelegere. Politica mă interesează foarte mult. Iar ca să fac «politica puterii», oricare ar fi, dar mai ales cea de azi din România, Doamne ferește! Ce politică! Ce putere! Eu servesc, pe cât pot, pe cât mi se îngăduie, pe cât m-ar asculta cineva, puterea adevărului și binelui»”. □ Între noile apariții semnalate de Mircea Borcilă în „Calende” se află: *Ieudul fără ieșire* de Ioan Es. Pop (CR, 1994), *Ad usum Delphini* de Ion Urcan (nu se precizează editura și anul) și *Weekend printre mutanți* (Editura Pan, Iași, 1993) de O. Nimigean. □ Un scurt interviu însoțit de trei poezii este reprodus la despărțirea de scriitorul câmpulungean Mihai Moșandrei (1896-1994). Alte prezențe poetice în „Calende”: Ion George Șeitan, Florian Stanciu, Florin Matei, Mihai Ionuț Constantinescu, Cristian Crasnovet, Carmen Ilie Goroveanu, Liviu Alger. □ Ca de obicei, ultima pagină din „Calende” rememorează liric un mare poet, cel al numărului de față fiind Dimitrie Stelaru.

• „Timpul” [Iași], nr. 3, conține editorialul *Spovedania lui Petru Dumitriu*, semnat de Liviu Antonesei: „În opinia mea, aceste două mărturii publice [o

emisiune tv și articolul *Cognito incogniti*, din „Apostrof”, nr. 2] constituie unul din cele mai importante momente ale vieții noastre literare din perioada de după revoluție. (...) Petru Dumitriu recunoaște, deci, totul și nu se scuza pentru că știe că nu pot exista nici un fel de scuze. Deosebit de alți vinovați și păcătoși, Petru Dumitriu nu încearcă să explice că a procedat astfel pentru a submina sistemul din interior. El încearcă să îngroașe rândurile foarte subțiri ale puținilor noștri dizidenți și opozanți. Recunoaște că a fost fricos, laș și că a încercat să profite în acel funest deceniu cât a fost «scriitor comunist». Petru Dumitriu mai speră că 34 de ani de exil l-au «curățat». De 34 de ani «încerc să mă răscumpăr, acesta e idealul meu». Nu știu dacă exilul – acre este o încercare enormă pentru orice scriitor – i-a răscumpărat vinovăția, însă cred că spovedania de la începutul acestui an poet fi un moment esențial al răscumpărării”. □ În dreptul titlului *Ce ne pregătesc editurile?*, sunt consemnate, sub forma interviuri, informații despre editurile Nemira, Humanitas, Kriterion și Litera, privitoare la cele mai noi apariții sau la unele chestiuni ale tranziției. Dan Petrescu (în calitate de consilier literar al editurii Nemira) anunță noi editări ale operei lui Ioan Petru Culianu din care. „În principiu, sunt programate în anul acesta trei cărți: *Eros și magie în Renaștere*, *Călătorie în lumea de dincolo* și monografia despre Eliade”. □ Thomas Kleininger, director managerial la Humanitas, vede activitatea editorială mult mai departe: „– Știm că aveți probleme cu spațiul (se vorbește chiar de evacuare). Există vreo justificare pentru acest impas? – Da, am primit o hârtie de la Guvern prin care ni se cere să eliberăm cam 25% din spațiul nostru de birouri, altminteri nu va fi încheiat cu noi un nou contract de închiriere pe acest spațiu. Ne-am adresat presei dar și comisiei pentru cultură din senat și am primit de acolo semnale că această problemă este în atenția comisiei. Sperăm ca până la urmă să nu cedăm acest spațiu în care alături de editură funcționează și societatea de difuzare a cărții și, mai ales *Fundația Humanitas*, care are niște merite incontestabile în construirea societății civile, a democrației autentice în România”. □ Szabo Gyula, directorul editurii Kriterion, este de părere că tirajele pe care editura le scoate reflectă, în linii mari, compoziția etnică a populației din România. □ La întrebarea: „– Acum mai scoateți cărți în regia autorului? ”, Viorica Oancea, director al editurii Litera, răspunde: „– O mică parte”, evitând să arate că, între timp, situația s-a generalizat, fiind practică de toate editurile. □ Despre *Insomniile scriitorului român* scrie Val Condurache: „Un fenomen cel puțin la fel de interesant de observat l-a constituit dizolvarea autorității critice. (...) Fapt surprinzător, ziarele de mare tiraj, care ar fi putut să dea o altă dimensiune foiletonului critic, nu s-au arătat foarte interesate să reediteze experiența dintre cele două războaie, deși toată lumea era de acord că modelul cultural și politic al perioadei interbelice putea fi luat în considerare. (...) Cronicarii literari ai deceniului nouă scriu în reviste de provincie, care nu mai ajung nici în capitală, nici în celelalte centre culturale. Viața literară s-a pulve-

rizat. Dialogul cronicarilor cu scriitorii și cărțile lor e un dialog al surzilor. Cele mai multe reviste literare au dat faliment odată cu creșterea prețului hârtiei.(...) Procesul a fost lent și decăderea cronicii literare a avut acuze mai adânci decât «separarea puterilor» în lumea literară. Voi încerca să emit câteva ipoteze pe care timpul le va confirma sau infirma. Primul lucru care se cuvine semnalat este abandonarea treptată a foiletonului critic de către criticii deceniilor opt și nouă. (...) Curios lucru, dar concurența a funcționat sub dictatură, când și spiritul polemic ascundea o rezistență politică. Cei mai mulți dintre cronicarii deceniilor opt și nouă au devenit «manageri». Timpul lecturii a fost devorat de timpul administrației. (...) Tihna și plăcerea lecturii au dispărut. S-ar zice că nimeni nu mai are timp să citească «așezat» o carte de ficțiune. Memorialistica și cartea-document au uzurpat fotoliul ficțiunii, iar piața se arată indiferentă la insomniile scriitorului român”. □ În cadrul unui *Drept la replică*, Paul Goma îi răspunde, pe o pagină de revistă, Gabrielei Adameșteanu, redactor-șef al revistei „22”.: „Trimițându-vă scrisoarea datată: 18 nov. 93, îmi închipuiam că se încheie, fie și în coadă de pește, disputa în triumfi: eu, autor, îl acuz pe editor că m i-a trimis la topit exemplare nedistribuite din cartea *Culoarea curcubeului*; Dvs., prietenă a amândurora, interveniți, ultragiată, indignată, de afirmațiile mele, neadmițând că editorul a putu face una ca asta – deloc, deloc!, ba din contra, iar acum vă citez fidel: (Editura Humanitas) «a contribuit, prin prestigiul ei, la integrarea firească a operei lui Paul Goma în literatura română care până atunci îl ignora»... Drăgălaș spus, atât că inexact: ca de obicei, nu vă sinchisiți de adevăr, cu atât mai puțin de cronologie:«prestigiul» editurii Humanitas, în momentul apariției *Culorii...*, măsura cam trei luni vechime și vreo trei volume tipărite... În acest timp («între timp», se mai spune), al treilea element al triumghiului – cel mai important – ce face el? Ce să facă: tace. Înțelept. Și tactic – nu de florile mărilor vă împinsese în față, să vorbiți în numele opiniei publice indignate... (...) Directorul editurii Humanitas se arată, în scrisoarea către Liviu Antonesei, extrem de jigni; imens nedreptățit; pe nedrept acuzat de o crimă pe care el «nu o putea face»: trimiterea la topit a unei cărți nedistribuite... Așa am crezut și eu, o vreme. Că nu poate – dar uitate că, așa, neputând, a făcut-o! N-are decât să-și proclame virginitatea: eu, printre ultimii, nu mai cred în ea. De ce? Pentru că el mi-a distrus mie o carte – nu eu lui; el m-a mințit în privința tirajului, a distribuției, a vânzării – nu eu pe el; el mi-a ascuns hotărârea de a trimite *Culoarea curcubeului*, incomplet distribuită, la topit – nu eu lui; el a «uitat» să mă anunțe că îmi pot cumpăra, la un preț simbolic, câte exemplare vreau și pot din cartea sacrificată – nu eu.” □ În partea a treia a serialului său intitulat *Morală și politică*, Mihai Ursachi se apropie de concluzii: „Nu-mi rămâne decât să revin la constatarea răsbătătorită că de la Moise încoace (și probabil chiar și înaintea lui), moralistii, filosofii, marii întemeietori de religii și late specii de căutători în stele și-au pierdut timpul (și uneori și viața) clamând în

pustiu. Căci e evident că omenirea nu poate și nici nu vrea să-și amelioreze condiția morală, oricât de conștientă ar fi că, respectând un minim de principii morale în viața publică (precum de altfel și în cea privată) s-ar scuti pe ea însăși de nenumăratele belele, ponoase și catastrofe. (...) Cât despre moralitatea în viața politică românească, de altă dată și de acum, poate că vom mai avea prilejul să discutăm, adică să ne lamentăm”. □ În cadrul rubricilor consacrate analizei noilor apariții, Volodia Macovei scrie recenzia *Eminescu îmbrăcat în roșu*, vizând cartea lui Gheorghe Cionoiu, *Declarație de război* (Vlasie, 1993) autor care afirmă: „Nu contest opera eminesciană în totalitate, dar vreau să spulber Mitul Eminescu, baza culturală a celor care adâncesc poporul român în mlaștina egoismului, șovinismului și intoleranței”. În ceea ce privește structura și conținutul, autorul recenziei este de părere că: „Ritmul cărții – deseori obositor, mia ales la «parabole» – este salvat, oarecum, de sinceritatea autorului care duce textul până aproape de punctul unde poate fi asimilat unei discuții pașnice într-o cameră de cămin studentesc”. □ Versurile din acest număr aparțin lui Ion Dumbravă și Victor Teișanu, în timp ce proza *Pufoiul* e semnată de Gabriel Decuble. □ Două pagini de interviu găzduiește numărul de față. Dorin Popa îl intervieuează pe Nicolae Breban din unghiul receptării operei acestuia și a personalității sale auctoriale, perspective din care se deschid afirmații precum: „Însă, la prima mea revoltă socială – Bucureștiul m-a exclus. Că un P.C., nu Ceaușescu m-au pedepsit; colegii mei m-au pedepsit, critica literară m-a pedepsit. La *Îngerul de ghips* n-a scris nimeni. Și nici până azi n-a apărut un articol critic despre el. Negoîtescu, care făcea pe disidentul, a refuzat să scrie despre carte. Iată în ce fel m-au sprijinit critica și prietenii mei, în lupta mea disperată și contra puterii. Deci, nu-mi fac iluzii! Pare că publicul meu m-a sprijinit și mă va sprijini. Critica literară m-a sprijinit la început, la primele cărți, care au uimit-o. Iar când am scris și publicat marile mele cărți, pentru că eram în dezacord cu Puterea, critica s-a bucurat că nu trebuie să scrie, pentru că era dificil de scris (...) – *Ați putea defini, în accepțiunea dvs., vulgaritatea?* – O formă a agresivității. O agresivitate joasă. Agresivitatea înaltă, puternică o admir. – *Cum arată agresivitatea puternică?* – Creația. Creația e o formă a agresivității. Iubirea e o formă a agresivității. Te-ai gândit vreodată?”. □ În acest număr mai semnează: Alexandru Paleologu, Mihai Dinu Gheorghiu (*Jurnal berlinez*), Bogdan Ulmu, Radu Neculau.

● Gheorghe Glodeanu analizează, în „Familia”, nr. 3, monografia lui Mircea Muthu *Liviu Rebreanu sau paradoxul organicului* (Dacia, 1993): „Cartea lui Mircea Muthu denotă o lectură extrem de atentă a textului și o parcurgere în extenso a bibliografiei rebreniene. Rezultatul este o lucrare profundă, în măsură să deschidă noi orizonturi în exegeza creației marelui scriitor”. În cadrul aceleiași rubrici, Vasile Spiridon semnează textul *Ieșirea din factual*, referindu-se la regretatul poet Aurel Dumitrașcu și la ultimul său volum, *Mesagerii* (1992). □ În rubrica sa, *Asterisc*, Gheorghe Grigurcu face un portret lui Euger

Ionescu în calitatea acestuia de creator al teatrului absurd și de personaj neagreat de regimul de la putere de până în decembrie 1989. □ Poeziile din acest număr aparțin lui Augustin Pop și sunt prezentate în limbile română și italiană. Alte poezii publică Lucian Scurtu. □ Un fragment de roman publică Monica Săvulescu Vouduris. □ Paginile de jurnal din „Familia” aparțin Florenței Albu și conțin informații, impresii, alte gânduri din perioada 1987 – ianuarie și februarie. □ În serialul **Constructorii**, de Ștefan Borbely, aflat la cea de a opta apariție a rubricii, primește o notă bună nu atât Gabriela Adameșteanu, nominalizată din titlu, cât revista „22”, pe care aceasta o conduce: „Încercând să integrez revista «22» în serialul dedicate constructorilor, m-am oprit la Gabriela Adameșteanu din mai multe motive, nu neapărat din cele mai evidente. □ „Familia” anunță moartea poetului Gherasim Luca.

● „Jurnalul literar”, nr. 5-8, se deschide cu nu mai puțin de șapte titluri pe prima pagină, patru dintre ele având continuări generoase în interiorul publicației. Semnatarii sunt Mircea Eliade, cu un mic citat despre Dan Botta, urmat de o poezia inedită a aceluiași, Dolores Botta interviuată de Nicolae Florescu, Paul Goma (*Din scrisoarea adresată lui Heinrich Böll*), Gelu Ionescu, Andrei Scrima, Mircea Horia Simionescu. □ Subiectul Dan Botta continuă și în paginile următoare ale „Jurnalului literar”. Două alte inedite se intitulează ***Ard inimile lor sângerânde și În van gândul***. O alta, de mare întindere, este inserată pe altă pagină (*Naiadele*). □ Arșavir Acterian scrie despre ***Dan Botta, poet și polemist***, în timp ce Horia Stamatu scrie despre poezia lui Dan Botta (***Simbolul poetului***), iar Virgil Ierunca, despre traducător (***Numai câteva note***). Cu textul ***Un artizan al absolutului***, Gheorghe Grigurcu li se alătură celor de până acum, pomeniți în cadrul aceluiași subiect. □ În articolul ***Baloturi de câlți***, Mircea Horia Simionescu evocă obiceiul presei comuniste de a „pune în gura personalităților epocii” afirmații sau angajamente politico-ideologice, scrise, în fapt, în redacție: „Titluri care nu-mi spun nimic, semnături prestigioase. Produse de duzină, scrise în realitate de redactori modești, lefegii cărora autorii adevărați le pretează numele Să creadă proștii că Hulubei sau Ciucurencu ar fi putut scrie atât de imbecil... Adunate mai târziu, aceste producții să primească pe coperte numele gazetărașilor care le-au confecționat, pentru că din ce au scris autorii nu rămân decât două fraze – și acelea îngrijit tunse, spre a nu se abate de a linie. Redacția – a academie de frizeri”. □ Pe ultima pagină atrage atenția răspunsul lui Nicolae Florescu la afirmațiile lui Eugen Simion („Literatorul”, nr. 9/1994) cu privire la precedentă apariție a „Jurnalului literar” în care, sub pretextul punerii în discuție a prestației și posterității sale critice, revista îl supune hachițelor unora dintre adversarii sau contestarii proaspătului academician.: „Într-un P.S. la articolul său, ***Un tânăr brav și curat***, publicat în «Literatorul» (nr. 9/1994, p. 3) sub rubrica cu totul inadecvată acestui text cu tentă evident memorialistică, «Cronica literară», domnul Eugen Simion, «academician» în regimul «demo-

crației originale» al lui Iliescu, găsește cu cale să mi se adreseze în termeni intempestivi, vag orgolios și țăfnos agresivi. Domnia sa îmi atrage mai întâi atenția că sunt cercetător la Institutul «G. Călinescu», ceea ce bineînțeles vrea să însemne că intru ca slujbaș sub jurisdicția sa academică. Personal nu recunosc această «jurisdicție», pe care – regret că trebuie să o spun în presă – o socotesc incompetentă și nefastă pentru viitorul cercetării literare românești. Nu acum și aici este momentul să dezavuez hotărârile arbitrare – ca să nu spun aberante – ale Secției academice conduse de domnul Eugen Simion. O voi face desigur cu altă ocazie”.

● În „Steaua”, nr. 3, Cornel Munteanu semnează articolul *Pamfletul între publicistică și literatură*. □ Ovidiu Pecican anunță că N. Breban a împlinit 60 de ani: „Ultimii patru ani au adăugat nuanțări importante profilului de artist al lui Nicolae Breban. Romancierul s-a lăsat dublat de dramaturg (*Culoarul cu șoareci*, 1990, *Bătrâna doamnă și fluturile*, 1994) și poet (*Elegii pariziene*, 1992). Un serial publicat de revista „Contrapunct” în 1990 aducea în prim-plan un demers de ideologie culturală ce-l situa pe autor în prelungirea lui Ibrăileanu și Eugen Lovinescu (*Spiritul românesc în fața dictaturii*). Iată de ce, aflat în plină cursă – romanul *Amfitrion* a trecut deja de pagina 700! –, Nicolae Breban nu poate fi întâmpinat, la împlinirea unei vârste rotunde, printr-un bilanț ci mai curând printr-o reluată analiză”. □ Versuri publică Bazil Gruia. Petre Got și Marin Sorescu. □ Alte intervenții: Ion Pop, despre *Paradisul derizoriu* (Humanitas, 1993) al lui Liviu Ciocârlie: „Este o meditație asupra formulei înseși a *jurnalului literar*, prezentă și în volumul precedent, unde (...) Livius Ciocârlie scria o frază foarte caracterizantă pentru propriul său demers: «Toată substanța 'individuală' cu care mi-am bătut capul nu face decât să confirme un tip». Atâta doar că ghilimelele atașate «individualității» scrisului său nu pot fi luate numai ca semne ale unei modestii sau relativizări... postmoderne a raționalității. Fraza rămâne însă revelatoare pentru această «cedare barocă a specificului» (cum zicea Nichita Stănescu) care are loc în practica *jurnalului* la Livius Ciocârlie”. □ Liviu Petrescu face câteva referiri la *Fețele modernității* de Matei Călinescu: „Prin noua sa carte, Matei Călinescu ne propune o poetică a lecturii de o impresionantă soliditate, un demers teoretic despre care se poate susține, cu tot temeiul, că este deopotrivă savant și de o fermecătoare originalitate”. □ Mircea A. Diaconu scrie despre volumul Traian Chelariu, *În căutarea Atlantidei*. □ Iordan Datcu îi aduce un ultim omagiu lui Aurel Martin: „Aurel Martin avea tăria să respingă o ediție când aceasta nu era alcătuită riguros științific. Îmi vine în minte un exemplu. Cu vreo două decenii în urmă, s-a primit la editură un manuscris uriaș, alcătuit din zece volume mari, despre pre-literatură română, manuscris pe a cărui copertă se consemna «ediție îngrijită de Eugen Barbu». Era un manuscris haotic, și firește că editura l-a respins. Eugen Barbu n-a iertat nici pe directorul editurii, nici pe redactorii care a citit manuscrisul, însă autorul romanului *Groapa* n-a avut câtuși de

puțin dreptate. Sobru cum era, n-a tipărit la editura pe care a condus-o decât o carte, care i-a fost solicitată de redacția de specialitate, și o alta când nu mai era director al editurii. Am amintit câteva din marile tristeți pe care le-a trăit în ultimii săi ani de viață. Trebuie amintită și aceea că a asistat, în ultima vreme, la răirea echipei editoriale cu care a lucrat, la repercusiunile nefaste ale economiei de piață asupra editării marii literaturi clasice, la dezinteresul pentru formarea de noi editori de înaltă specializare. Aurel Martin a fost unul dintre acești editori și contribuția sa nu trebuie uitată”.

• În „Tomis”, nr. 3, sub titlul *Scara de valori a literaturii române contemporane*, Dan Perșa reface – la scară redusă – tema unui colocvii (*Reconsiderarea scărilor de valori a literaturii contemporane*) desfășurat la Petroșani și beneficiind de participarea unor scriitori precum: Liviu Antonesei, Bedros Horasangian, Nichita Danilov, Ion Mureșan, Florin Iaru, Iustin Panța, Nicolae Oprea, Vasile Gogea, Cătălin Țârlea, Iosif Naghiu, Mircea Bârsilă, Gheorghe Izbășescu și mulți alții. Intervențiile sunt reproduse în paginile trei și patru. □ Doina Jela și Ovidiu Dunăreanu îi iau un interviu prozatorului Nicolae Motoc, singurul dintre membrii fondatori ai „Tomis”-ului care a traversat, de la un capăt la altul, existența revistei. Acesta arată că „a face o revistă de cultură la Constanța echivalează cu încercarea de a ține aprinsă o lumânare în furtună”. Dincolo de „amărăciunea” inculcată metaforei, sunt evocate prezențele mai notabile, de-a lungul anilor, din redacție: Cornel Regman, Eugen Lumezianu, Constantin Novac, Ștefan Carega, Al. Protopopescu, Hristu Căndroveanu, Alex. Ștefănescu, Mirela Roznoveanu, Gabriel Rusu, Lăcrămioara Berechet, Enache Puiu. □ Despre Augustin Buzura scrie apodictic Camelia Feșteanu: „Criza de argumente de modalități de analiză într-un univers al marilor decepții este afirmată de Augustin Buzura cu insistență. Eroii și-au pierdut cu toții «inocența», nu mai speră într-o percepție liberă a vieții sociale. Ei nu se află, totuși, în defensivă, ci continuă să creadă în «orgolii» și să caute «refugii»”. □ Ștefan Cucu și Nicolae Rotund, scriu despre literații dobrogeni. Sunt recenzați Victor Corcheș (*Jurnalul domnișoarei Codruța*, Europolis 93), George Dascălu, *Pe Golgota tăcerii* (Edicop, 1993), Ion Drăgănescu (*Drum de ape și de cer*, Europolis 93). De antologia de proză contemporană *Vânzătorul de enigme* (Europolis, 1993) se ocupă, scriind fiecare separat, Lăcrămioara Berechet, Enache Puiu și Nicolae Rotund. □ Versurile numărului aparțin lui Ioan Radu Văcărescu și lui Eugen Nasta.

• „Vatra”, nr. 3, consemnează pe larg vizita Monicăi Lovinescu în țară. În *Pragul etic*, Al. Cistelean notează: „Nu atât o exigență inedită sau spectaculară pune Monica Lovinescu în fața literaturii, cât o exigență elementară. Și nu atât în fața literaturii, cât în fața scriitorilor. Dar în climatul general de declasare a conștiințelor, de pervertire și degradare a literaturii, nimic nu sună mai dramatic decât această cerință elementară. Ceea ce ar putea apare anacronic ca dezbatere teoretică, se dovedește acut ca atitudine, ceea ce ar putea fi

desuet pentru alte timpuri și alte literaturi devine, pentru a noastră, în tot intervalul comunist, mai mult decât actual. E vorba de o normă minimală, de natură etică și implicită creației, care să garanteze – și-i singura în stare s-o facă – coerența dintre operă și biografie, dintre viață și conștiință”. □ Următorul articol dedicat Monicăi Lovinescu aparține lui Gheorghe Crăciun și se intitulează **Critica primului cerc**. □ Alexandru Vlad și Al. Cisteleanu pun „Vatra” în dialog cu Monica Lovinescu: „–*exilului se integrează în literatura națională. Cum vă apar criteriile acestei recuperări? Sau e vorba de o recuperare de-a valma?*” – Bineînțeles că literatura exilului s-a bucurat măcar de o primire «de-a valma». Refuzată în bloc de unii, destul de rar primită cu laude, uneori, excesive de alții. N-a sunat încă ceasul nuanțelor. Deocamdată exilul ca fenomen de o amploare fără precedent în istoria noastră nu se bucură de un interes deosebit care să îndemne spre studiu și diferențieri. Scriitorii recuperați sunt declarați deseori de-a dreptul «geniali» cu aceeași lipsă de măsură cu care s-au ridicat statui multor glorii locale. Nici pentru scriitorii din țară, nici pentru cei din exil nu s-a deschis încă perioada fertilă: punerii în discuție și perspectivă. Nu înseamnă însă că nu se fac pași în această direcție. Printre altele, în «Vatra». □ Un alt corpus textual este cel intitulat **Măștile oportunismului**: „Cu toate că am mai discutat despre oportunism, vă propun a reveni asupra fenomenului, care e la ordinea zilei într-un mod izbitor. Nici cele mai pesimiste prognoze n-ar fi putut evalua productivitatea lui actuală. Dacă nu vi se pare prea «tare» termenul, aș vorbi de o metastază.. Fascinați de oroare, uităm a urmări rădăcinile morale și istorice ale acestei adaptări grăbite, nervoase, la neant, echivalând cu o maladie a conștiințelor individuale, care, prin adiționare și aglomerare, sugerează o maladie a colectivității. Eugen Ionescu, în *Rinocerii*, n-a fost doar un evocator frisonat, ci un profet ce aspira aerul unui lot de viitor dintre cele mai ample... Să nu ne înșelăm. Profitori ai conjuncturilor au fost, la noi ca și aiurea, în toate timpurile. Presupunând, teatral, existența unui Mitică getic, G. Călinescu se rostie în conștiință (lăuntrică) de cauză. E drept, pe acest sol balcanic, supus unor întretăieri dramatice de migrații, sfere de interese, ocupații, anxietate, coeficientul adaptărilor, în conformitate cu proverbul mântuitor al turciților «capul plecat sabia nu-l taie», a fost, poate, dintre cele ridicate. Unele au fost adaptări sărmane, pe buza supraviețuirii elementare, cumpănindu-se între instinct și ignoranță. Altele însă au avut un caracter luxos, trufaș, o clientelă slugarnică. Firește, ultimele sunt cele mai grave, nu doar din motivul corupției lor intrinseci, într-un grad maxim, ci și prin nefasta lor iradiere”. Interventă poartă semnătura lui Gheorghe Grigurcu într-o convorbire în trei: cu Virgil Ierunca și Monica Lovinescu. Aceasta din urmă declară: „Aș insista asupra deosebirii fundamentale pe care o schițați între oportunismele trecutului nostru îndepărtat – diferite forme de «turcire» posibilă – și cel practicat timp de vrejumătate de secol sub regimul comunist. Fiind vorba de totalitarism – și

deosebit de fericită referirea Dvs. la Hannah Arendt care a revelat cel mai exact diferența dintre orice dictatură, tiranie, autoritarism și sistemul totalitar – evident că proiectul e diferit. Ca și realizarea. Pentru a simplifica (și cum să faci altfel într-o simplă convorbire?) să spunem că acolo unde turcii ne cereau bir, sovieticii ne-au reclamat conștiința. Sufletul, mintea, cuvântul. Subjugarea se voia totală, iar scopul ultim și declarat, crearea omului nou, presupunea schizofrenizarea individului și a societății. Pentru a studia acest tip de «oportunism» nu e suficientă doar referința la trecutul național. Nu poate fi, desigur, înlăturată, dar se cere neapărat completată cu matricea originală. Nu putem elucidă nici un caz de oportunism local, fără a studia modelul rusesc și modul lui de aplicare în celelalte țări central și est-europene colonizate, ca și noi, de Moscova. Dacă demersul analitic – așa și atât cât se desenează azi în România – nu s-ar defini printr-o dăunătoare «insularizare», am avea la îndemână un întreg arhipelag și am constata lesne că ceea ce noi azi caragializăm sau explicăm prin meșteri Manole și miorițe interpușe, poate fi regăsit, cu infime deosebiri pe toate meridianele comunizate”. Gh. Grigurcu: „Reiau, sper, cu încredința dv., distincția pe care am mai propus-o între cele trei oportuniste pe care le-a înregistrat cultura noastră sub jugul comunist. Primul a fost cel mai fățiș, mai virulent, acompaniind cruntele operații de înăbușire a vieții democratice, de dezafectare a statului de drept, de înlăturare a monarhiei, de prigoană și decimare a unor categorii sociale și profesionale, adică a alienării și batjocoririi unei țări întregi. Sumbrelor orgii represive li s-a alăturat dintru început un taraf «artistic», care a cuprins și nume de seamă, în frunte cu Mihail Sadoveanu și G. Călinescu. Arghezi a venit după câțiva ani de tăcere impusă și păguboasă deliberare. Dar grosul trupei de combatanți ai «realismului socialist» l-au format autorii mai tineri, afirmați după război ori aflați cu primii pași ai activității pe tărâmul interbelic. Ei au creat un tipar al supunerii, un canon propagandistic, un stil al festivismului și triumfalismului, celebrând Răul politic totalitar, adică, așa cum ar spune Paul Ricoeur, «nebunia grandorii», «nebunia pentru ce este mare». Acestui prim val îi datorăm modelul, în variantă indigenă, al creatorului «angajat» și nu numai atât: ușurința adoptării lui, frivolitatea căderii, acel reflex zâmbitor, dacă nu extatic, al îmbrățișării comenzilor de partid. Al doilea val oportunista s-a conturat la epuizarea înșelătoare; liberalizări a lui Ceaușescu, marcată de maoistele teze din iulie 1971. Pe creasta lui s-au înălțat, alături de câteva epave ale oportunismului stalinisto-dejista, de felul infatigabilului Mihai Beniuc, «oameni noi», cu pretenția de-a sancționa excesele comunismului primar și cu «abilitatea», din ce în ce mai răsuflată, de a-l adula pe noul cârmaci, la rândul său «genial», în termenii laudei unei «reveniri» la justiție, demnitate națională recunoaștere a valorilor etc. (dinamica oportunismelor comuniste preferă tru-fândalele umane, după ce se constată în scurtă vreme, că protagoniștii anteriori, nu pot fi tratați altminteri decât ca deșeuri). În capul împropățatei

eche: Adrian Păunescu, Eugen Barbu, protocroniștii de la «Luceafărul» lui N.D. Frunțelată și Mihai Ungheanu. «Nebunia grandorii» a rămas desigur, doar că orientată spre noul faraon și, în curând, spre soția lui, «academiciana» care a făcut ca între Academie și Temniță să se întindă nu o simplă distanță, ci un abis. Mentalității în cauză îi putem fi recunoscători, în câmpul cultural, pentru tendința reducionista, pentru strădania de restrângere la unu, la unul orbitor ce captează în sine lumina apoteotică a geniului de partid (ironică răzbunare individualistă a aplicării unei doctrine colectiviste). S-a încercat astfel cultivarea celui mai mare (prozator, poet, critic etc.), scutit de orice obiecții, fetișizat. Inițial au fost Sadoveanu, Arghezi, G. Călinescu sub strașnică pază inchișitorială, ce suprima din față orice controversă. Apoi au venit, cu alură de «ultimă recoltă» Marin Preda (după un interludiu Petru Dumitriu), Nichita Stănescu. Locul criticului nr. 1 rămânând oarecum în suspensie, întrucât Nicolae Manolescu, admis totuși, nu manifesta docilitatea așteptată (rezerva lui ce n-a înșelat așteptările: Eugen Simion). Cât privește al treilea oportunism cel postdecembrist acesta plutea în aer încă la *Conferința scriitorilor* ce a avut loc în primăvara 1990, la care am avut bucuria a vă întâlni. Dacă vă amintiți, i-am declarat iminența în intervenția mea, care s-a pierdut în marea retorică produsă de cei mai mulți confrăți cuprinși de un subit dezinteres față de chestiunile de substanță ale schimbării, de perspectivele a ceea ce aveam naivitatea a-mi închipui că este revoluția etică, purificatoare confiscată de cazuistica exactităților statutare și de pasionantele paragrafe ale finanțării caselor de creație. Deoarece voi reveni asupra oportunismului în curs, atât de mănos, vă rog să vă pronunțați disociativ și asociativ, în privința primelor două oportunități, așa-zicând clasate”. □ Iulian Boldea și Mihai Dragolea scriu tot despre Monica Lovinescu și Virgil Ierunca. Sub titlul *Starea de urgență a inteligenței*, Mihai Dragolea observă că „Fiecare din intervențiile radiofonice ale Monicăi Lovinescu contribuia la formarea unei anumite opinii, perspective, declanșa reacții deosebit de vii. Vocea inconfundabilă, rigoarea, inteligența, sarcasmul (dar și umorul subțire), devotamentul imperturbabil pentru cauzele adevărului, eticii, valorii absorbite de aceeași voce au modelat destui condeieri autohtoni, fie în acord, fie în dezacord cu opiniile trimise în eter săptămână de săptămână. Am, cum e spune, «documente probatorii»; dețin câteva cartioane (pe care le folosesc ca suport pentru foile de scris) pline cu cele mai diverse desene, nume, numere de telefon, însemnări; între ele, deși în bună parte șterse de vreme, citate din vorbele rostite de Monica Lovinescu la microfonul Europei Libere, frânturi, fragmente de fraze de care-mi părea rău. Monica Lovinescu și-a asumat, o recunoaște, «riscurile catalogului» și expresivitatea, influența puternică exercitată provin din decizia de a alcătui un catalog al literaturii române contemporane unde se întâlnesc și «bunii», și «răii». Sigur că un asemenea demers presupune nu numai o mare iubire de literatură, dar și perceperea vie a fenomenelor ce însoțesc viața literară: «Revizuirele, cine n-^o

știe?, fac parte din orice activitate culturală normală. Nu de ieri, de azi. Punerea în discuție periodică, a valorilor prea stabilite e o constantă a vieții literare (...). Injustă sau nu, operația asigură peisajului intelectual de pe toate meridianele vitalitatea sa»". □ Oprindu-se asupra aceluiași subiect, *Iulian Boldea* e de părere că „obligăția morală a criticii și istoriei literare actuale este reprezentată tot mai acut, de necesitatea reconsiderării (adică a considerării la justa valoare) a contribuției scriitorilor români din exil”; iar „Monica Lovinescu face parte dintre puținii intelectuali români care nu au demisionat de la rigorile adevărului, de la exigențele morale pe care le impune arta scrisului”. Autorul continuă: „Întrebările pe care și le pune Monica Lovinescu sunt întrebările pe care ar trebui să și le pună orice intelectual onest, orice scriitor neafiliat dogmei comuniste, neafiliat dogmei comuniste, neafiat la cheremul doctrinei. Iar răspunsurile pe care le află sunt, pe cât de tranșante, de incomode, pe atât de juste. Dispoziția polemică, nervul satiric, dinamica sarcasmului și a ironiei sunt mărcile distinctive ale discursului Monicăi Lovinescu, discurs articulat în primul rând din perspectiva adevărului, oricât de neplăcut, de greu de acceptat ar fi el. De aceea, după cum scrie Monica Lovinescu «pentru a pătrunde din nou în literatură, după zodia realismului socialist care o anulase, se cere un inevitabil popas pe pragul etic. (...) Judecățile Monicăi Lovinescu vor părea poate prea severe, prea aspre. Ele ne scot, într-adevăr, din ritualicele și comodele ierarhii învățate pe dinafară. Ele reconsideră scriitori, redimensionează opere, aruncă o lumină justă asupra unei întregi epoci literare. Sunt pagini care alungă frica, pagini care exorcizează spaimile cuibărite în noi, pagini obsedante și obsesive, care absorb, odată cu irealitatea literaturii și demnitatea actului de a scrie. (...) Între rigoarea morală și intransigența esteticului, Monica Lovinescu a reprezentat una dintre cele mai autorizate și mai autentic angajate «voci» ale culturii române contemporane”. □ Angela Marinescu și Sanda Cordoș semnează, la rândul lor, articole despre Monica Lovinescu. Textul Angelei Marinescu se intitulează *O privire către Monica Lovinescu și Virgil Ierunca*: „Mai sunt, însă, printre cei plecați, nemulțumiții veșnici, fanatici ai propriei neputințe, ranchiunoșii, verșii, dar care, întorși cu fața către farfuria cu mâncare, o înfulecă rapid și fără scrupule. Aceștia au devenit, cu timpul, inofensivi, iar energia lor depusă pentru a desființa tot ceea ce «se mișcă» printre intelectualii noștri, s-a convertit într-o sursă incontinentă de material de presă. Dintr-o anumită detașare pe care o am față de astfel de persoane nu sunt convinsă că ar trebui să dau nume doar pentru a nu părea că fac demagogie. Îmi asum și această demagogie și altele dacă va fi nevoie. Aș vrea să dau doar două nume, din prima categorie, a celor care fac parte din incredibila noastră diasporă românească; Monica Lovinescu și Virgil Ierunca. Monica Lovinescu și Virgil Ierunca sunt două cazuri neobișnuite, deoarece nu au plecat din țară o dată cu valul disidenților și, oricum, pe vremea aceea, a lor, viața s-ar fi părut că este extrem de dificilă din

punctul de vedere al adaptării la noul regim instaurat. Monica Lovinescu era fiica marelui și niciodată egalabilului Eugen Lovinescu, iar Virgil Ierunca era legat sufletește de fiica marelui critic. Amândoi erau chinuiți de discrepanța la care a fost supusă gândirea lor atât de civilizată. Lor li se putea permite, în ce mă privește, desigur, să dorească să-și schimbe domiciliul, deoarece distanța dintre cultura lor și realitatea care se întindea ca o ciupercă neagră era prea mare și chiar această distanță impunea ruperea echilibrului de atunci și instaurarea altuia mai sigur. Este aproape o lege naturală că anumiți indivizi își pot permite ceva ce alții nu își pot permite. Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, odată ajunși în Franța și-au întors imediat privirea către țară. Lor nu le stătea în obicei de zicerea de ideal și nici aruncarea într-o aventură oarecare. Încerc să-mi explic mie rămânerea lor în străinătate, deși, recunosc, suferind foarte greu că s-a întâmplat să plece tocmai doi intelectuali de rasă. Eu aș da o lege prin care i-aș obliga, numai pe intelectuali, să rămână în țară, cu orice risc, chiar și cu acela al vieții. Un intelectual își poate găsi întotdeauna un subterfugiu onorabil în fața pericolului, dar acela de a pleca din țară mi se pare de-a dreptul inuman. Aș vrea să se înțeleagă că eu știu că forțez puțin, scriind astfel de lucruri, dar, în același timp, resimt orice «coborâre în lume» a vreunui român mai de soi, ca pe o lovitură adusă mie personal. Monica Lovinescu și Virgil Ierunca s-au instalat în capitala Franței pentru a aduce servicii României. Distanța fiind insurmontabilă s-a întâmplat de multe ori să existe acea eroare, scuzaabilă însă, în aprecierea și comentarea vreunui autor. Departamentul de țară, domniile lor au fost mai activi decât noi, dar activitatea lor a fost mereu limitată de lipsă de interioritate desăvârșită a perspectivei, interioritate pe care ți-o dă doar contactul permanent cu aerul unei anumite țări. S-au lăsat influențați, cum era firesc, de unul sau altul; așa se explică faptul că Paul Goma a fost mereu elogiat, iar Nicolae Breban a fost oarecum atacat. Sau că Aurel Covaci a fost de-a dreptul calomniat sau că au considerat uneori mare poezie ce era mai degrabă teribilism. Ei au construit un anumit fel de «comentariu politic» sau «critică politică», în sensul că criteriul primordial folosit în textele lor transmise prin radio era unul ce ținea de «așezarea» cântecelor respective într-un context fie el social sau politic. Așezarea în context dădea caracteristica etică, sau, poate, parfumul tragic al structurii formate de criticele lor la textele noastre. Și pentru mine textul este inseparabil de o anumită tehnică etică a autorului, tehnică ce poate fi interpretată chiar în text; de știința interpretării strategiei morale în text este foarte delicată. Timpul întotdeauna a decis că experiența existențială care provoacă anumite texte este aceea a eșecului nu a revoltei sociale și nici a triumfului. De aceea disidența noastră nu a fost autentică sau, poate, disidența însăși este ceva nesemnificativ în plan filosofic deoarece nu a cunoscut eșecul. Dimpotrivă, toți «revoltații» noștri au fost (cu excepții, desigur), până la urmă, instalați, «în afară» sau «înăuntru» în perfectă stare, fără nici o pierdere, ba chiar cu câștiguri. Și apoi

o astfel de experiență trebuie să pornească dinăuntru în afară, dinspre familie înspre societate, nu invers. Or, la noi, totul a fost invers. De aceea, o judecată de valoare din partea Monicăi Lovinescu sau a lui Virgil Ierunca a fost influențată de atitudinea, mai mult sau mai puțin semnificativă, a autorilor textelor comentate; și autorii textelor, s-a văzut ce a fost cu domniile lor. Oricum, în perioada grea a totalitarismului nostru, mai cumplit, ca în orice altă țară, Monica Lovinescu și Virgil Ierunca au fost cei spre care noi, cei care scriam și (sau) gândeam, ne-am îndreptat mereu urechile și mințile. Era pentru noi toți o mare cinste să fim comentați, pomeniți, interpretați. Apoi, o dată cu instaurarea democrației noastre atât de originale, cei doi intelectuali de pe meleaguri străine, au căzut, oarecum, într-o dezamăgire, care le-a marcat puterea de lucru și de creație. Dezamăgirea le era cu atât mai mare cu cât gândirea le era axată puternic pe aspectul «social», «politic», pe atitudine (estetică, etică, filosofică). Relația mea cu ceea ce ei doi comentau a diminuat în intensitate, s-a rarefiat, a fost sacrificată pe altarul unei agitații sterile (recunosc, din partea mea). Acum, îi privesc pe Monica Lovinescu și pe Virgil Ierunca, de departe, nu ca o înstrăinată de diasporă, mai degrabă ca o înstrăinată de viață. Experiența scrisului s-a interiorizat și s-a transformat, în ce mă privește. Dar, de la marginea ringului, îi privesc pe cei doi «mari» ai diasporei noastre, cu duioșie și respect. Ei nu s-au dezis de România niciodată și faptul acesta este rezistent în timp”. □ Sanda Cordoș alege un titlu mai metaforic: *Lectura cărților primite din țară este făcută, cel mai adesea, de pe aceleași poziții de salvagardare a memoriei; cu febrilitate Monica Lovinescu caută dovezi ale adevărului existenței colective*: „Adevărul și adevărurile nu cunosc, din nefericire, în România, un statut firesc. Ele sunt mai întotdeauna însoțite de câte un atribut. Replica obișnuită ce se dă acestui tip de lectură este că valoarea unei opere literare nu se află în raportul său cu adevărul. Propoziția, corectă dacă e luată în sine, este incompletă, pentru că există o mentalitate a unei epoci ce marchează orice operă artistică, fără ca acest marcaj (repet: de mentalitate) să însemne «desen» după realitate; or, socotește Monica Lovinescu, este imposibil ca o mentalitate colectivă tarată, condamnată la dedublare, să nu primească un chip, să nu răzbată în structurile discursului literar: «La noi, teroarea stalinistă a fost pusă între parantezele tăcerii. Literatura nu s-a ocupat de ea (...); din teroare s-a trecut în literatură, dar nu în literatura acestei terori, Rezultatele evaziunii estetice sunt remarcabile. Avem poate literatura cea mai evoluată din Răsărit. În timp ce în alte țări, pana alerga prea repede pe hârtie, pentru că avea prea multe de dezvăluit, de mărturisit, pentru că trebuiau secate toate bălțile minciunii, ipocriziei, mālul moral, la noi se lucra cu migală la cuvânt, se încerca saltul în contemporaneitate nu prin tematică, ci prin forme». Multe dintre replicile culturale ale Monicăi Lovinescu nu sunt, mai cu seamă pentru urechile învățate cu o retorică declamativ siropoasă, comode, după cum nu era comod, la vremea sa, discursul chirurghi-

cal al lui Titu Maiorescu: dar, în toate aceste replici, venind din suburbia exilului, se va găsi ca fundament o etică a echilibrului și a bunului simț, ce nu face decât să repete tâlcul despre măsură în fapte și în vorbe al poveștii *Sareca în bucate*; să repete o lecție pe care, într-o altă vârstă a exilului românesc. Caragiale i-o reamintea, de la Berlin, lui M. Dragomirescu: «Învață-i că Adevărul și Frumosul sunt două sfinte arătări ale Unuia, ale Esteticului, și că deci trebuie privite cu evlavie adâncă și desăvârșita uitare de sine cu canaltădată Prorocul (...) a privit rugul ce ardea fără a se mistui. Mai învață apoi: că patria nu este o parvenită, capricioasă cochetă, care are nevoie de curtezani flusturatici, cu zâmbete de cadril și dedicațiuni de madrigaluri elegante; ci e nobilă mamă severă (...) cu calde bătaii de inimă pe tăcute, fără declamațiuni galante»". □ În siajul celor consemnate mai sus vine și interviul Aneimarie Pop cu Anneli Ute Gabany, o cunoscută „voce” a *Europei libere*. Interviul privește naționalismul românesc – devenit o preocupare a interviewatei – sub aspect sud-est-european și social. □ În același număr din „Vatra” se întâlnesc răspândite pe pagini: răspunsul extrem de concis al lui Mircea Martin la replica lui Mihai Sin, dar și o atenție „flatantă” arătată prozatorului de la „Vatra”. □ Cornel Moraru scrie despre *Quo vadis, Domine?*, calificându-l un „eveniment editorial”, după care, mai rezervat, propune așteptarea celui de-a doilea volum. Și Caius Dobrescu se află, pe aceeași pagină, în așteptarea volumului următor: „*Oare M.S. mizează total pe vol. II?*”: „știința compoziției este din păcate, coruptă în două direcții. Mai întâi, romanul se vrea și o frescă a României ceaușiste. Gândit, probabil, mai mult pentru viitorime și Occident decât pentru cititorii români contemporani, care cunosc perfect sistemul referențial al acțiunii. (...) A doua sursă a coruperii de compoziție este ambiția de a face din *Quo vadis, Domine?* un roman-eseu”. □ Însuși Mihai Sin publică un amplu text, intitulat *Quod erat demonstrandum* în care îi răspunde lui Alex. Ștefănescu, deoarece dreptul său la replică n-a fost respectat de „România literară”: „Am trimis replica mea la calomnia de presă a lui Alex. Ștefănescu (fiindcă, din punctul meu de vedere, cele două articole nu pot fi considerate nici «critice», nici «polemice»), cum mi s-a părut firesc «României literare». După două săptămâni (textul a fost la dispoziția conducerii revistei pe data de 5 martie a.c.), dl. Gabriel Dimisianu, director adjunct al «României literare», mi-a comunicat telefonic că dl. Nicola Manolescu refuză să publice textul meu considerând că este prea... lung. Destul de lungă a fost și meditația politică a domnului Manolescu, până să-mi comunice hotărârea sa. I-am spus domnului Dimisianu că, în opinia mea, textul nu e deloc lung, ținând cont de foarte gravele prejudicii morale care m-au adus și de interesul mai general al replicii mele. Prin urmare, consider că motivul invocat de domnul Manolescu nu e decât un pretext, mai ales că fusesem de acord ca textul să se publice în două sau trei numere de revistă cu un corp de literă mai mic. Adevăratul motiv sau adevăratele motive pot fi

deduse, cred, din replica mea și sper ca acest lucru să fie evident pentru orice om de bună-credință. Faptul că mi-a fost refuzat dreptul de a da replică unei calomnii (într-o revistă care apare, totuși, «sub egida Uniunii Scriitorilor»), mi se pare incalificabil, o formă de „terorism intelectual”, și nu ezit să folosesc termenul acesta și nici nu-l consider prea dur. Domnul Nicolae Manolescu nu e doar critic literar și director de gazetă, ci și șeful unui partid democrat și liberal, ceea ce introduce o circumstanță agravantă. Devenind Cenzor, domnul Manolescu demonstrează și astfel că are o concepție despre democrație care s-ar putea să se dovedească, într-o bună zi, mai «originală» decât cele mai «originale» cunoscute de noi. Ferească Dumnezeu”. *Quod erat demonstrandum* a fost publicat și în revista „22”. □ În serialul lui *Scrisori din Paris*, Lucian Raicu îi face un portret lui Lucian Pintilie pornind de la vizionarea filmului *Balanța*. Tot aici Ruxandra Cesereanu își publică fragmentul de jurnal intitulat *Sângele*. □ Despre *Primul nostru poet* scrie Gheorghe Perian. Acesta este Dosoftei cu *Psaltirea pre versuri tocmită*. □ □ Ca și în celelalte numere ale „Vetrei”, Emilian Galaicu-Păun scrie despre literatura de peste Prut. De această dată, despre Gellu Dorian, cu ale sale *Elogii duineze* (Iași, 1993). □ Același număr mai conține *Exerciții de despărțire* (XLIII) adică fragmente din *Jurnalul* lui Mircea Zăciu, o cronică la ediția Eminescu, *Opere XVI*, cronică semnată de Gherasim Duicu, textul *Ce istorie scriem*, al lui Ovidiu Pecican la cartea lui Vladimir Tismăneanu, *Arheologia terorii*. □ Paul Goma ajunge la capăt cu serialul *Căldură mare*, încheiat cu un P.S.: „Ca să ilustrez afirmațiile de mai sus, am să dau exemple de scriitori români dintr-un spațiu caracteristic: «România literară» În chiar perioada de tranziție (evenimentele din '89 – martie – aprilie 1990, când a fost ales director N. Manolescu) au existat semne rău-prevestitoare, însă ca cititor, nu le-am luat în seamă: Despre editorialul lui A. Buzura, *Fără violență!* «România literară» din 18 ianuarie 1990), am vorbit și n-am nici un chef să reîmput aerul lui Dumnezeu cu duhoare de obială securistă. (P.S. la Căldură mare). În numărul anterior (din 11 ianuarie) au fost publicate opiniile a doi dintre scriitorii cei mai avizați: O. Paler și N. Manolescu despre: Cum ar trebui să arate «România literară» acum? – acesta fiind supratitlul dezbaterii. Din titlul răspunsului dat de Manolescu aflăm cum: «intrare în normalitate» (ș.m.p.g.) Citez: «...normalitate înseamnă revenire la obiectivele literare (și în general culturale) ale revistei-oglină a aparițiilor editoriale, a publicațiilor, a vieții literare (și din alte țări) și regăsirea structurilor ei «tehnice» gazetărești (destinația paginilor, rubrici etc.)». Ultimele numere au fost «bulversate», explică Manolescu, setos de normalitate la abia trei săptămâni după violența deplorată (fiindcă e temută) de superiorii lui Buzura. «Explicabil, acest lucru nu poate dura la nesfârșit. După părerea mea cititorul nu trebuie șocat în permanență». Mai departe: «Noi ne ocupăm cu literatura, cu arta și cultura». Și încă: «Formele de protest ale artei diferă de simplele strigăte de protest». Și: «A crede că putem face la infinit dintr-o

revistă literară o tribună a angajamentului politic cotidian înseamnă a ne condamna la un nou oportunism, mai bun decât acela dinainte doar în măsură în care reflectă o descătușare reală, dar comportând riscuri deopotrivă de mari (subl. mele – P. G.)). Și, în fine: «Noi trebuie să ne ocupăm de cărți și de idei, nu de realitatea imediată, oricât ar fi ea de vie în aceste săptămâni. (...) la... dacă vrem să eliminăm pe cei compromiși sau pe noii oportuniști n-o putem face doar cu vorbe, exclamații și arătări cu degetul, ci cu opere valide artistic. Să fim maturi, calmi, lucizi»... Când am citit, mi-am zis că acest animal-care-nu-există va fi apărut după ce plecasem eu din România. La vreo lună când autorul a venit la Paris și am stat de vorbă o după-amiază întreagă la mine acasă, am început să... accept inacceptabilul: vorbind despre notorii-recenticâloșiți, N. Manolescu îi apăra cu argumente ce nu erau argumente: De pildă eu ziceam de Țoiu că e o târâtură, un ins fără coloană vertebrală, slugă supusă a oricui i-ar da ordine – apoi cum să uit că fusese trimis la Stöckhölrm, împreună cu Bălăiță, să-i convingă pe editorul Coeckelberghs să nu-mi publice *Gherla* în suedeză...? La acestea, Manolescu, fără a nega ce afirmasem, zicea «Săracul Costi... Dacă ai ști ce bolnav și ce bătrân s-a făcut...»; despre D. R. Popescu de asemeni, eu ziceam tot răul de care eram în stare, deși vorbesc scriitorului român: «mie personal» DRP nu-mi făcuse nici un rău – iar Manolescu: «Oricum e bun scriitor...» – deși eu nu atinsesem nici un fir de păr capul scriitorului (bun), vorbisem despre omul-public DRP... La un moment dat, am spus că persoana în cestiune, fostul președinte al Uniunii Scriitorilor făcuse rău și Uniunii și scriitorilor, la care Manolescu: «Nu-i adevărat: a făcut foarte mult bine, în parte, multora-nu știi tu...». Ba da, știam că unora – în parte – le făcuse bine. Am zis: «Și mie mi-a făcut un bine Eugen Barbu: mi-a debutat, atunci când Eugen Simion refuza să-și ia răspunderea – însă, dacă nu ascund niciodată că Eugen Barbu m-a publicat, primul, că mi-a dat și mențiune, nici nu pretind că Barbu e bun...» Revenind: în timpul întâlnirii de februarie 1990, nu am discutat opiniile lui, exprimate, despre viitorul revistei... fiindcă atunci viitorul acela ne stătea în față; apoi Manolescu fusese totdeauna (mai ales după întâmplarea cu Antologia) un speriat de avioane, un legitimist în fapte, iar dacă criticase ceva, apoi o făcuse din bancă și de interiorul cercului cu creta, cel trasat de tovarăși-așadar, declarațiile sale de «România literară» se aflau pe linia... a ceea ce toată lumea știa: Manolescu vrea «normalitate» (Paler îi răspunsese pe loc și ar fi fost de ajuns doar acest răspuns-întrebare: *Care normalitate?*); voia cultură, nu politică-simplu! venit perioada frământată a «alegerilor»... de la «România literară». Oricât ar fi fost de legat de revista și a mea, de o sumă de oameni care îmi fuseseră (și atunci: îmi erau!) prieteni, interesul meu nu s-a concentrat asupra-i. Am aflat că «lupta» se duse între Manolescu și Paler în runde întărite «pe bază de programe» – chiar cele expuse în numărul din 11 ianuarie – și că «în final învinsese Manolescu». Cum era firesc, noul șef își făcuse echipa... Ei, a

intervine prima surpriză: cum așa, Manolescu face «cultură, nu politică», se ocupă «de idei și cărți» – cu cine? Cu Băran? Cu Silvestru, (Castor al Polluxului Burcan)? Cu Pardău (inventatorul psihologiei abisale a marelui ștab)? În fine, cu ștergătoarea de picioare numită Țoiu; A doua surpriză: plecarea (din noua formație) a unor stâlpi ai «României literare»: Valeriu Cristea și Gabriel Dimisianu; A treia surpriză: Dimisianu, prieten de-o viață al lui Cristea, se întoarce – ca adjunct. M-am mirat cu moderațiune de «noua echipă» în care rămăsese ca un bloc de beton (ba chiar de *Așa-s-a-călit-oșelul*) tripleta de activiști: Silvestru-Părdău-Băran cu, drept moț rău-mirositorul Țoiu). De departe, l-am compătimit pe Manolescu: «Nu va fi putut să se debaraseze de ei...» A patra surpriză: am aflat că Manolescu, departe de a fi încercat (sau avut de gând să încerce) să se descotorosească de cei patru cavaleri ai comunismului militant pe ei se rezemase, în lupta electorală! Promițându-le, în caz de victorie (cu ajutorul lor, firește – patru voturi!), aplicarea întocmai a programului expus la 11 ianuarie! Adică numai cultură, dragi tovarăși – nu politică! Celula de partid, soldată disciplinată, a votat ca un singur activist – pentru... cultură-pură și pentru făcătorul ei, nemembru de partid, fiul de deținuți politici, marele anticomunist Manolescu! – și firește, împotriva vechiului comunist și împotriva fostului ștab, Paler. Iată forța... convingerilor! A cincea surpriză – pe care n-am mai încercat-o eu, ci chiar mașina-de-vot care l-a făcut șef pe Manolescu: În fapt – adică pe hârtia tipărită a «României literare» – șeful începe să facă... politică! (trec, cu greutate, cu oroare, peste «politica» pe care a făcut-o Manolescu, intervievându-l pe Iliescu imediat după întâia mineriadă – la Români, ridicolul nu ucide; nici chiar ticăloșia caracterizată). Dar, Românul fiind amnezic (el zice: deștept), Manolescu nu se crede obligat să explice cititorilor revistei că, acum, ca director, aplică, nu doar alt program – ci unul vișăvercic (față de cel enunțat o viață întreagă, ultima oară cu trei luni în urmă, negru pe alb)”. □ Publică versurile în acest număr: George Vulturescu, Aurel Pantea, Nicu Caranica, Werner Sollner.

[MARTIE -APRILIE]

• „Apostrof”, nr. 3-4, se deschide cu un portretul îndoliat al lui Eugen Ionescu, al cărui final de existență este anunțată prin articole semnate în cuprinsul revistei de mai mulți scriitori. □ Într-un text *In memoriam Eugen Ionescu*, care include și citatul „*A venit vremea să mă înțelegeți*”, Mariana Vartic se ocupă de opera românească a marelui dispărut, trecând în revistă *Elegii pentru sințe mici* (Craiova, Cercul Analelor române, 1931), *Nu* (Vremea, 1934), *Englezește fără profesor* (1943), *Eu* (ediție îngrijită de Mariana Vartic, comentarii de Gelu Ionescu și Ion Vartic, Editura Echinox, 1990), Război cu toată lumea I-II, ediție îngrijită de Mariana Vartic și Aurel Sasu (Humanitas, 1992). Autoarea insistă asupra semnificațiilor piesei *Englezește fără profesor*,

devenită *Cântăreța cheală* și acordă cuvenită atenție pasajului din *Nu*, unde autorul se întreba: „Cum pot fi autentic când, dintru început, sunt trădat de expresie”. □ Marta Petreu, dialoghează în mod insolit – „prin corespondență” – cu Alex. Ștefănescu pe tema păcatelor capitale ale comunismului: „– *Descriemi, din perspectiva ta de critic care lucrează la cea mai importantă revistă literară a țării, statutul social al intelectualului român în România de tranziție.*! – Cred că trebuie să ne îngrijoreze nu statutul intelectualului, ci soarta oricărui om de valoare, indiferent de categoria socială din care face parte. În România există o conspirație a nerealizațiilor îndreptată împotriva elitei, a elitei din orice domeniu. Această conspirație ne-a lăsat-o ca amintire comunismul și este, de altfel, însăși esența lui. Opțiunea pentru comunism nu trebuie considerată o opțiune ca oricare alta, nevinovată. Comunism vor numai incapabilii. Privirea tulbure cu care îl fixează bețivul jerpelit pe bărbatul elegant și sigur pe el este comunistă. Invidia țaranului delăsător față de vecinul lui vrednic, care își-aduce toamna porumbul acasă, este comunistă. Ură prostului la confruntarea cu o persoană cu o gândire mobilă este comunistă. Iritarea femeii șleampâte în prezența unei femei grațioase este comunistă. În România avem încă mult comunism, un exces de comunism (tocmai de aceea a înființa partide comuniste aici este dezgustător; este ca și cum ai presăra sare într-o saramură). În aceste condiții, oamenii capabili sunt invariabil persecutați, sunt – practic – dați în urmărire generală. Iar dorința lor de performanță n-are aproape nici o șansă să se realizeze. Culmea este că Occidentul – aflându-se într-un tragic contratimp cu noi – intervine în favoarea celor cu complexe de inferioritate (handicapați, bătrâni, copii ai străzii, femei fără succes la bărbați și, firește, adeptele doctrinelor feministe, pușcăriași, reprezentanți ai unor minorități etnice deformați moral de mania persecuției, reprezentanți ai unor minorități sexuale deformați moral, și ei, de un sentiment de culpabilitate etc.) și le întărește poziția. Atitudinea occidentalilor se explică prin faptul că ei acasă au rezolvat de multă vreme problema punerii în valoare a oamenilor de valoare și acum își îngăduie luxul de a face gesturi cavalierești față de cei incapabili să câștige competiția (marea competiție a vieții, la care participă cu toții, chiar și când ridicăm din umeri și declarăm că rămânem în afara ei (...))! – Alex. Ștefănescu, citești cărți și scrii cărți. Aș vrea să-mi spui: *dacă astăzi ai avea douăzeci de ani și mintea ta de-acum, ai mai alege universul acesta de hârtie?*! – Da, l-aș alege, numai că mult mai decis. Ori de câte ori îmi amintesc că am 46 de ani încremenesc de durere, ca împușcat în inimă. Și nu pentru că mi-e teamă de bătrânețe, ci pentru că nu suport ratarea. Mă scutur de ratare ca o femeie de un gândac care i s-a suit pe gât. La 16 ani știam foarte bine cu ce scop trăiesc. Aveam – în mod surprinzător pentru cineva aflat în acea vârstă – un plan de viață. Iar planul de atunci a rămas aproape complet nerealizat. Și au trecut 30 de ani, 30 de ani!”. □ După ce a fost intervievat prin corespondență, lui Alex Ștefănescu i se oferă un *Estuar* încăpător fiș

bibliografice, continuării interviului și unei aprecieri a lui Ion Simuț, extrasă din varianta anului 1982 a *Dicționarului Scriitorilor Români*, coordonat de Mircea Zăciu, Marian Papahagi și Aurel Sasu: „Definitorii pentru Ș. Sunt: limbajul dezinvolt, îndrăzneala, spiritul polemic, umorul, fantezia, bucuria de a scrie și – după cum spune autorul însuși – «încântarea că literatura există»”. □ De o „altă” fișă bibliografică se ocupă Laura Pavel în articolul *Îngerul ca dandy*, consacrat scriitorului român stabilit la Paris, D. Țepeneag: „Prin așteptarea sa extatică, un fel de ermetică rugă, ființa umană își recunoaște, la Dumitru Țepeneag, propriul înger, redobândindu-și, odată cu el, chiar dacă numai în vis sau în moarte, șansa ei de absolut”. □ Seria fișelor bibliografice continuă cu textul altui sărbătorit, Vasile Fanache, care scrie despre *Pactul dintre ironie și umor*, articol despre I.L. Caragiale. Pe 5 aprilie 1994 Vasile Fanache a împlinit șaiszeci de ani. □ În josul aceleiași pagini, răspunde întrebării care i se pune, număr de număr, Gheorghe Grigurcu: „N-a dispărut – din fericire – stirpea creatorilor ce se confruntă cu «drumurile noroioase» («Les chemins bourbeux», vorba lui Baudelaire), cu acele greutăți ale existenței, de sub care, ca de sub un teasc miraculos, țâșnește visul, izvorăște metafora, pornește în larg, delirantă, viziunea. Ea pare a ține de firea adâncă a lucrurilor. Per aspera ad astra. Fără durerea sacrificiului, arta n-ar avea, poate amețitoarea sa tărie, de lume ne-lume. Un sacrificiu impus până și de aerul pe care-l respiră artistul, nu de puține ori omologabil prin «statutul său economic și social», care-i ia amprenta destinului. E o suferință ce pleacă de pretutindeni, a cărei captare și amplificare se confundă cu însuși misterul talentului. O aflăm atestată, direct, în buletinul meteorologic al biografiilor și indirect de cerul însuși pe care se proiectează creația. Suferința înseamnă a învăța, spunea Eschil. Suferința creatorului înseamnă, credem, a te învăța pe tine ca pe o materie demnă a fi comunicată și altora. Dar – din nefericire – tagma sortită suferinței a poezilor se bifurcă. În anii din urmă, iarăși, într-un chip elocvent. Unii literatori o duc bine, atât de bine încât începi a te întreba dacă acest fel de bine ar mai fi compatibil cu vocația, în cazul în care o au. E un bine cu rădăcini lungi și întunecate, asemenea unor șerpi, ce-și sug seva de pe tărâmul, malefic-mănos, al regimului totalitar. Bizuit pe aceleași adaptări, temenele triste în fața vremilor de urgie, pe aceleași fățarnice cuvinte insinuat șoptite ori strigate întru slava puternicilor clipei, lașități, cruzimi, amnezii, intrigi, mituiri morale. Istețimea pare a fi secretul acestor autori fericiți. Uneori, e adevărat, performanțele ei sunt remarcabile. Aidoma unor *jongleuri*, adaptabilii învârt în aer, concomitent, atâtea teze și antiteze, încât te uimești că nu cade jos nici una, într-o neverosimilă rotunjime a mișcării...”. □ Mircea Ivănescu scrie „o sută douăzeci de rânduri pe un leitmotiv propus/impus de *martha*”. Alte versuri, în acest număr, semnează Vasile Igna, sărbătorit la împlinirea vârstei unei jumătăți de secol. O fișă bibliografică, în buna tradiție a revistei, însoțește poeziile, cărora li se alătură un articol al lui Paul Grigore: „[Poezia lui] e, în

esență, o înțelegere mai adecvată a termodinamicii cosmice, cu repercusiuni cvasi-etologice asupra actelor de ființare”. Articolul se intitulează **Ruine Rubedo**. □ Dosarul critic al acestui număr se intitulează, jurnalistic, **Cine n-a fost îndrăgostit de Sorana Țopa?**, dosar însoțit și el de o fișă biobibliografică (tip dicționar) alcătuită de Ion Vartic. Răspund întrebării, ignorând negația retorică din titlu: E. Lovinescu, Arșavir Acterian, Nae Ionescu, Mircea Eliade, Grigore Ghica, Marin Preda, Emil Cioran. Textele acestora, de varii dimensiuni, adaugă distincție nobiliară farmecului irezistibil al Soranei Țopa. La fel de interesantă, prin informațiile cuprinse, este scrisoarea Soranei Țopa către Ion Vartic, datată 10 nov. 1984 și scrisă la solicitarea acestuia de a obține un portret par lui meme, cum se altfel se și intitulează cele două pagini. □ Un interviu îi ia, la Paris, Ion Pop profesorului nonagenar Robert Ficheux, fost asistent al savantului geograf Emmanuel de Martonne, pe care l-a însoțit în România. „Toți îmi spuneau moșul francez”, afirmă interviueatul arătând că „porecla” se datora faptului că numele său era greu de pronunțat. Sub acest nou nume, profesorul primea corespondență din România. Interviul continuă și în numărul următor. □ Și în acest număr apar pasaje din *Straja dragonilor*, volum încredințat testamentar de I. Negoieșcu revistei „Apostrof”. Despre **Remanența Cercului literar** scrie Nicolae Oprea, care consideră că se poate vorbi despre continuarea mișcării cerchiste în spiritul și litera acesteia de către publicația studentească „Echinox”. Drept mărturie, autorul evocă două momente: 13 mai 1973, „când în Aula 27 a Filologiei clujene se întâlneau cu «veteranii» literaturii contemporane, întemeietori ai Cercului literar din Sibiu cu tinerii scriitori ai cenaclului Echinox. Al doilea moment se consumă la 1 iulie 1980, la Oradea, unde câțiva echinoxști înstrăinați de Clujul risipitor, se întâlneau conspirativ să pună la cale constituirea *Cercului literar Colocvii* (în rândul cărora se aflau Dan Damaschin, Al. Cistelean, Virgil Podoabă, Augustin Pop și subsemnatul)”. □ Ancheta „Apostrof” revine asupra *Antologiei poeziei generației '80* de Alexandru Mușina, cu răspunsurile lui Călin Vlăsie și Octavian Soviany, ultimul afirmând: „Sincer, nu cred că prezența mea în paginile Antologiei ar fi fost în vreun fel necesară”. □ Al colaborator al acestui număr, neamintit până acum, este Lucian Vasiliu.

[MARTIE – APRILIE – MAI]

● „Poesis”, nr. 3-5, conține, pe lângă binecunoscutele pagini de poezie (în care sunt prezenți Nicolae Prelipceanu, Ion Murgeanu, Ioan Moldovan, C. W. Schenck, Aurel Dumitrașcu, Daniel Pișcu), un interviu cu Gheorghe Grigurel. Versurile de pe prima pagină sunt semnate de Aurel Dumitrașcu și Doru Spineanu. Alți versificatori prezenți în „Poesis”: Ioan Bala, Victor Steron, Adrian Suci, Alina Hristea, Anton Horvath, Petre Got. □ „Poesis” anunță prezența a patru poeți români (Virgil Mihaiu, Mariana Marin, Ioan Iacob, Denisa Comănescu) în Marea Britanie și Irlanda. Cum semnatarul reportajului

este unul dintre cei patru, unele pasaje, și anume acelea laudative, trebuie privite cu circumspecție. □ Nae Antonescu și Mircea Muthu scriu despre poezia friulană, primul referitor la *Antologia trilingvă* (română, italiană, friulană) cu tălmăciri realizate de Pimen Constantinescu (1905-1973), o ediție îngrijită de Nicolae Mocanu (Clusium, 1993): „Sonetul, madrigalul, elegia, formele specifice Friulului (catrenul de *otonari*), dar și ritmurile moderne alcătuiesc imaginea de panopticum liric al unei sensibilități lesne decupabilă din cea peninsulară. Ozonată, stenică, reflectând în același timp și nostalgia după coeziune, pierdută de popor, poezia friulană e o mărturie superbă a supraviețuirii prin cuvânt a unui spirit colectiv” (*Mircea Muthu*). □ Este, de asemenea, prezent în sumar Mircea A. Diaconu, care scrie despre O. Nimigean (*Week-end printre mutanți*) și Nichita Danilov (*Apocalipsa de carton*, Institutul European, 1993). □ George Vulturescu și Alexandru Pintescu recenzează, întâiul, stratan-iana *Ruleta rusească* (CR, 1993), al doilea *Paradis(ul) pierdut în memorie*, (CR, 1993) al lui Virgil Mihaiu și, tot Vulturescu, *Ușa din spate* (Cronica, 94) a lui Radu Andriescu. Al. Pintescu prezintă la „pachet”, cărțile nouăzeciștilor Radu Sergiu Ruba (*Iubirea și Orientul*, Phoenix, 1994) și Andrei Damian (1962 – 2010) (*Lumea pe care noi o bănuim*, Phoenix 1994). □ G. Vulturescu realizează și interviul cu Gheorghe Grigurcu: ***Nu Uniunea trebuie să subvenționeze literatura, ci statul; În cadrul „magistraturii” mele, predomină verdictele pozitive; Restaurația nu ne lasă să respirăm: „– Domnule Gheorghe Grigurcu, anul 1993 a fost un an de convulsii sociale, generate de o guvernare impopulară, de o crasă incompetență și imoralitate a potențailor zilei. Nici viața literară a anului 1993 n-a fost scutită de frământări – unele interioare, altele iscate pe fondul noii opresiuni a cenzurii economice, sau, altele, supraalimentate de o presă dornică de scandal. Uniunea Scriitorilor pare să fi reușit să-și strângă membrii sub aceeași cupolă doar atunci când... slujeau un singur partid. Ce se întrevede acum la orizont: o înnoire expiatoare, de tipul «renașterii din propria cenușă», sau una «ritualică», cu ceremonii de purgare în genul fumigațiilor cu buruieni din ineputabilul nostru folclor?!*** – Convulsiile sociale pe care le aveți în vedere sunt ceva mai vechi decât anul 1993. Începutul lor se află în primele constatări asupra deturnării Revoluției, fapt istoric cu consecințe indeterminabile. Viața literară s-a văzut prinsă din nou «între două fronturi», unul al ralierii la putere, al slujirii și adulării acesteia (chiar dacă în forme mai discrete decât în «epoca de aur»), altul al opoziției, al luptei pas cu pas pentru exprimarea adevărului, pentru restabilirea moralei și promovarea valorilor. Semnificativ este că și oamenii care compun cele două tabere sunt cam aceiași. E drept, tabăra oficioșilor care au devenit între timp, nu de puține ori, (înalți) oficiali, s-a procopsit cu câteva nume decente înainte de decembrie, de la Augustin Buzura și Marin Sorescu la Eugen Simion și Valeriu Cristea. Dar nu e mai bine să cunoaștem chipul real al confrăților? Personal, prefer jocul «cu cărțile pe față».

Cât privește Uniunea scriitorilor, cred că viitorul acesteia rezidă în capacitatea ei de polarizare în jurul unor principii, în mai mare măsură decât capacitatea de redresare economică. Nu Uniunea trebuie să subvenționeze literatura, ci statul, direct, prin buget sau, indirect, printr-o lege a sponsorizării adecvate noilor condiții (deocamdată ar trebui măcar să aibă bunul-simț de a lua măsuri coercitive împotriva numeroaselor edituri care se sustrag de la achitarea timbrului literar). Instituției noastre îi revine rolul unui sindicat, care, spre a fi eficient, se cuvine a se omogeniza moral și a acționa ferm împotriva ingerințelor, compromisurilor, imposturii, adică pentru apărarea drepturilor și competențelor ale celor ce-l compun, nu mai puțin amenințate decât în regimul totalitar, deși pe alte căi, pline de perfidiile «tranziției»./ – *Din punctul nostru de vedere – al unei reviste de poezie – ni se pare că anul 1993 a fost un an de poezie. A vă solicita un gând despre poezie este mai mult decât legitim. Dumneavoastră n-ați fost numai un martor contemplativ al poeziei românești, ci, într-un fel, ați și provocat-o. Pentru că scrisul Dumneavoastră a lucrat benefic asupra multor scriitori precum fermentii care prefac mustul în vin. Sunt de altfel, peste 21 de ani de când apărea primul Dumneavoastră volum dedicat poeziei, Teritoriu liric. Ați demonstrat, apoi, prin ani, un «act de credință», constant, poeziei: Poeți români de azi (1979), Existența poeziei (1986), De la Mihai Eminescu la Nicolae Labiș (1989). Ce a înregistrat criticul de specialitate care sunteți în acest an de grație?/ – Vă mulțumesc mai întâi pentru generoasele cuvinte ce le adresați activității mele. Firește urmăresc și în prezent evoluția poeziei românești, inclusiv în calitate de comentator, cu speranța că voi găsi mereu în textele ei prilejuri de satisfacție. Mi se pare o copilărie (năzuroasă) aserțiunea unora că literatura noastră ar fi stagnat după decembrie, că nu ne mai putem aștepta la nimic bun din partea autorilor afirmați înainte de Revoluție și nici din partea celor mai tineri, prinși în „hora politică”. Resortul defetist și tendențios sare în ochi. Mi-e greu să mă refer restrictiv la un singur an literar, 1993, fie și din motivul că din puzderia de apariții editoriale ce s-au produs pe durata sa nu cunosc decât o mică parte. Însă nu pot să nu-mi exprim optimismul față de o creație ce posedă adânci rădăcini în natura umană și, după credința unora, într-o particularitate etnică a românilor. Cum să nu izbutim, în condițiile abolirii cenzurii, ceea ce, măcar parțial, am izbutit sub jugul acesteia? Am sentimentul că poezia conține un factor metafizic, capabil a învinge orice blocaj material./ – Anii «realismului socialist», cenzura puterii comuniste, au amputat pagini valoroase din istoria literaturii române. Au lipsit din ele – și din revistele vremii – o seamă de poeți: unii erau în închisori, alții puși la index sau reușiseră să plece în exil. Au apărut acum, după 1989, ediții ale unor V. Voiculescu, Ion Caraion, Nichifor Crainic, Radu Gyr, Ștefan Baciuc. Din păcate, sau dintr-o gratitudine editorială, nu sunt întotdeauna însoțite de un studiu critic adecvat. Veți reveni asupra lor în ierarhia poeziei?/ – Iresponsabilitatea celor ce susțin d*

răsputeri un tablou neschimbat al literaturii române, așa cum a putut fi alcătuit sub dictatură, rezultă și din faptul că nu iau în calcul acele personalități – numeroase – pe care temnița și exilul le-au scos din clasamentul oficial. Fără de o gravitate deosebită. Și nu numai «realismul socialist» sau triumfalismul ceaușist pot fi incriminate, ci și atitudinea egoistă a unor literatori, în genere protejați și azi de putere, care doresc a se menține în fruntea topului. Dorință vană! Una din satisfacțiile mele este de-a fi pus, de-a lungul multor ani, chestiunea revizuirii scării unor valori instituționalizate, de-a fi încercat astfel să fac dreptate unor autori marginalizați ori eliminați. Bunăoară, sunt cel dintâi care, sub regimul Ceaușescu, am amintit pozitiv numele lui E.M. Cioran, în cuprinsul unui articol publicat în revista «Secolul 20», împrejurare consemnată și în ziarul «Le Monde». Intenționez să-mi continui acțiunea. – *Un mare poet contemporan, Ștefan Aug. Doinaș, vorbește în recentul său volum Lamentații* (Editura Dacia, 1993), *despre poporul nerecunoscător care-și izgonește profesiile. Această «orbire» este prezentă și în Piața Tien An Men a lui Petre Stoica. Credeți că noua etapă istorică, deschisă în decembrie 1989, va schimba imaginea despre poet și poezie?* – Că nimeni nu e profet în țara lui, ne-am dat seama «cam de mulțor». Textul lui Doinaș la care vă referiți mi se pare unul memorabil. Dacă nu ne-au lipsit atitudinile de demnitate, de opoziție și, uneori curaj deosebit, am fost, vai, confrunțați și cu destule reacții demisionare, de la lașitate până la prostituare profesionistă a condeiului. Când un Nicolae Breban, un Paul Goma, un Dorin Tudoran, un I. Negoitescu sau o Doina Cornea au înălțat vocea protestului fățiș, de ce nu li s-a alăturat aproape nimeni? Tălpile noastre sunt înțelepte încă într-un noroi balcanic. Azi asistăm la reapariția oportunismului nostru endemic, în ediție revizuită și adăugită. Câți scriitori se despart categoric de noii adulatori, de noii agenți ai puterii? Câți își asumă riscul de-a vorbi cu franchețe despre noii literatori de curte, despre patronii de fundații și alte complicate și bine remunerate mașinării propagandistice? Nici măcar autorii reprezentativi, pe care ne-am obișnuit a-i stima pentru probitate, nu se arată totdeauna la înălțime, preferând a se eschiva prin tăcere ori prin formule ale echivocului, dacă nu prin stranii complimente circumstanțiale aduse unor fripturiști notorii, parveniți la funcții de decizie... Îmi place candoarea întrebării pe care mi-o puneți. Depinde de poezi și de poezie dacă se va schimba imaginea publică (critică) asupra lor. Însuși faptul că aveți atari întrebări e un semn încurajator./ – *În decursul anilor, ați comentat cărțile multor poeți tineri, ați scris despre postmodernism fără fetișizări. Iată, în anul 1993 au apărut două cărți: Istoria tristă & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă semnată de Radu G. Țeposu și Antologia poeziei generației '80 de Al. Mușina. Cum vi se par aceste prime retrospective, „din interior”, scrise de exponenți ai generației? Coincide oare sfârșitul anului 1989 cu apogeul postmodernismului românesc? E oportună o explicație?* – Optzeciști, nouăzeciști, cu atât mai mult postmoderniști nu sunt decât

termeni relativi. Vârâți cu capul în curent, nu ne dăm seama precis nici unde ne găsim și nici pe ce țărâm vom ajunge. Indiscutabil, așa-zișii optzeciști conturează un fenomen literar distinct, complex, pe care l-am comentat între primii. Cele două cărți pe care le amintiți, a lui Radu G. Țeposu și a lui Al. Mușina, reprezintă încercări substanțiale de descriere și estimare a lui. Dar nu ne putem asuma o sentință asupra unui proces în curs de desfășurare. Ar fi o naivitate a crede că putem rosti, acum, propoziții definitive. Dacă nu știm prea bine ce este postmodernismul, cum am putea proclama un apogeu al lui? Impresia mea este că în albia îndeajuns de agitată a optzecismului se adună deocamdată prea multe nume. E un lucru bun, deoarece competiția va fi cu atât mai edificatoare. Există, la ora de față, mulți tineri sensibili, inteligenți cultivați, care mănuiesc cu dexteritate un discurs liric mediu. Fatalmente, destinele poetice vor fi însă mai puține. Așteptăm – dacă timpul se va milostivi – momentul în care aceste destine se vor revela pe orbita lor proprie. Nu putem istoriciza onorabilitatea, ci doar performanța. (...) / – *Un clișeu vă urmărește deja printre contemporani: sunteți un critic «temut» și doriți să «desființați literatura română»... Ce-i de făcu? Înapoi la operă, mi-am zis, și, vă mărturisesc a savura în felul acesta, printre rândurile Dumneavoastră, un nedisimulat apetit pentru ironie, o poftă histrionică de-a te situa mereu în răspăr. E, în cărțile Dumneavoastră, mai mult decât expiere, un spirit însetat de ceremoniile carnavalești ale lumii, o suveranitate a privirii, care intervine adesea, provocând o schimbare a rolurilor, și o nouă ordine a steagurilor arborate, nu străină de Mateiu Caragiale. Greșesc oare dacă nu văd... satirul?* – Apreciez iarăși benevolența observațiilor pe care le îndreptați asupra mea și, de asemenea, caligrafia lor. Nu știu în ce grad le merit. (...) Pentru cine mă citește fără prejudecăți, reiese clar că, în cadrul «magistraturii» mele, predomină verdictele pozitive. Așa cum vă spuneam, mă pot mândri cu autori pe care i-am susținut, înaintea altor comentatori și în mai mare măsură decât aceștia, și care ei singuri pot legitima cu prisosință o perioadă literară înfloritoare. Unii nu erau luați în seamă. Despre Leonid Dimov am publicat prima cronică din țară, foarte elogioasă. Consultați, vă rog, cele dintâi cronici ale confrăților la M. Ivănescu și comparați-le cu ceea ce am scris eu despre acest autor. Atât de un Florin Mugur sau un C. Abăluță vor fi socotiți culmi ale unei sensibilități fantastice, iar un Șerban Foarță va fi studiat ca un acrobat neîntrecut al verbului românesc la acest final de veac. / – *Ați provocat și ați scris mult despre «legile polemicii», regretând că în literatura noastră se sacrifică adesea «duelul logic» pentru «încăierarea oarbă». Cum polemizați, deci domnule Gheorghe Grigurcu: vă stimulează un om pe potrivă sau opera? Cum de vă fac plăcerea jocului intrușii între valori? În cazul lui A. Păunescu și C.V. Tudor, numeroasele rânduri «dedicate» lor, în defavoarea, să zicem, a unui debutant a cărui șansă să vă întâlnească privirea în epocă ar fi benefică nu vi se pare o risipă? Sunt excrescențe purulente ale oricărui organism (fie și*

al acelui al istoriei literare) care se elimină singure și fără efortul bisturiului... – Primesc cu dragă inimă obiecția Dumneavoastră. E posibil să fi neglijat producția unor tineri înzestrați, care ar fi fost stimulați de cuvântul meu (mă gândesc, retrospectiv, la ceea ce simțeam în circumstanțe similare, ca tânăr poet, multă vreme marginalizat). Poate unii din acești tineri se simt nedreptățiți. Regret. N-am avut acces la multe cărți și la multe reviste. Puterea mea de muncă e, din păcate, supusă unor limite psihofizice. Dar cred că polemica pe care am purtat-o împotriva «intrușilor» are o semnificație mai generală. Câteodată purulențele nu pot fi eliminate decât cu ajutorul bisturiului. Cărmuirea neocomunistă ne-a stupefiat prin pornirile sale restauraționiste, care, în cultură și nu numai, a readus pe scenă personaje repulsive, mănjite până peste cap de noroiul colaboraționismului practicat cu râvnă. Și, totuși, acest miracol invers s-a produs!...”

APRILIE

1 aprilie

• În „Dilema”, nr. 64, Mircea Iorgulescu ajunge la episodul nr. 8, din **Panait Istrati în URSS**: „Existența artificială a republicii autonome sovietice nici măcar nu l-a intrigat pe Panait Istrati, atât în timpul încântat al călătoriei, cât și în cel dezamăgit al preparării *Spovedaniei unui învins*. «Un fluture românesc pus pe elefantul sovietic» numește Istrati «Republica Moldova» (într-o frază de asemenea absentă din versiunea românească publicată la [Editura] Dacia): operațiunea de delimitare a «moldovenilor» de «români» fusese de pe atunci declanșată. Este însă drept că Istrati era consecvent: nu înfățișase el, într-unul din primele lui articole scrise în franțuzește și tipărite în publicația «La Feuille» din Geneva, în 1919, unirea Transilvaniei cu România ca pe anexiune!”

• În „Cronica”, nr. 7, poetul bilingv Cristian W. Schenk îi acordă un interviu lui Dorin Popa: „– *Credeți că este interesantă (competitivă) pe plan european poezia care se scrie azi în România?* – Da, cu siguranță. În schimb «Neue Freiheit» și «Nouveaux nouvelles» din Germania și Franța mie mi se par neinteresante din punct de vedere poetic. Acestea, v-am spus, sunt grupări de dreapta cu parole de stânga care încearcă să distrugă universalitatea./ – *În Germania sunt tot așa de mulți poeți ca în România?* – Nu! Raportat la populație, cu siguranță că nu! Pentru ultima antologie însă, au participat 5400 de poeți pentru premiu și au fost selectați 240 de poeți. Acesta este un premiu anual al Asociației scriitorilor de limbă germană. Acești 240 de poeți au fost selectați din toate țările de limbă germană”. □ La rubrica **Starea literelor**, Ioan Holban publică textul **Semne de normalitate**, recuperând meritele literare ale liricii lui Horia Zilieru, care urma să primească, la Ploiești, Premiul Nichita Stănescu. Autorul articolului promite să revină într-un număr viitor asupra

ultimei cărți semnate de Horia Zilieru, *Doamna cu sonetul*, „o «petală de carte» apărută în aceste zile”. □ Despre germanistica ieșeană scrie Victor Durnea, care elogiază contribuțiile lui Horst Fassel, fost profesor al *Almei Mater Jiassyensya*, stabilit în Germania: „Studiul ce deschide lucrarea trasează evoluția «învățământului german» în Iași, în perioada 1830-1918...”. □ O pagină de versurile semnează Gellu Dorian.

● Întrebat de „Cronica română”, nr. 365, care îi sunt contracandidații la conducerea Uniunii Scriitorilor, Laurențiu Ulici răspunde: „Nu poate fi vorba de contracandidați la funcția de președinte, pentru că eu nu voi participa la alegeri. Am deja terminată o Istorie a literaturii române contemporane și trebuie să mă ocup de publicarea ei”.

● În „România liberă”, nr. 1219, Octavian Paler publică editorialul *Lecția lui Eugen Ionescu*: „Toate categoriile de rinoceri, și la dreapta și la stânga, au avut în Eugen Ionescu un adversar intransigent și constant. A fost împotriva fascismului, când nu era ușor să fii împotriva fascismului. A fost împotriva comunismului, când devenise o modă în intelectualitatea franceză cochetarea cu stânga. A fost împotriva gulagurilor într-o vreme în care Sartre și alții, aranjându-și fotoliile în direcția istoriei, se fereau să dezvăluie ororile din spatele cortinei de fier. (...) Într-un fel, lecția lui Eugen Ionescu este diferită și de cea a lui Goethe, care a rămas senin în vâltoarea războaielor napoleniene, și de cea a lui Andre Malraux., care nu-și concepea destinul în afara acțiunii. Eugen Ionescu n-a fost olimpiar, detașat de istorie, chiar dacă au existat momente când a visat să ajungă dincolo de istorie”.

● „România Mare”, nr. 14, titrează, sub semnătura lui C.V. Tudor: *Regele moare...* (la trecerea în veșnicie, la 28. 03. 1994, a lui Eugen Ionescu, „cel mai mare dramaturg al lumii moderne”). Vadim Tudor pornește de la celebra interogație a lui Ionescu, acest *Eschil valah*: „Oare sudorile morții nu sunt de fapt durerile nașterii noastre într-o altă lume? Era singurul român devenit membru al Academiei Franceze... Nimeni, de la Shakespeare încolo, nu mai pusese omul în asemenea relații de timp-spațiu, nu mai forase în drama existențială atât de adânc! Decenii de-a rândul critici improvizați l-au etichetat ca pe un maestru al teatrului absurd, dar întreaga lui operă nu e altceva decât o tentativă de a dizolva absurdul lumii în care trăim. Eugen Ionescu știa totul despre umanitate, și ceva pe deasupra. Ironizându-l pe Marx, cu a sa dublă alienare: omului în capitalism, marele gânditor scria: «O să murim cu toții, asta e singura alienare serioasă!»”. □ La rubrica *Restituiri*, parvine – prin intermediul lui Ștefan Gheorghiu, fost redactor șef adjunct la „Gazeta Literară” – un text inedit al lui Eugen Barbu din septembrie 1964, respins de „un tovarăș secretar al Uniunii Scriitorilor de tristă amintire”, care controla săptămânal sumarul „Gazetei Literare”: *Mitocanii la microfon* (o polemică a lui Barbu cu un slujbaş al „Europei Libere”, pe marginea piesei *Să nu-ți faci prăvălie și scară*). Cităm: „Iată însă că accesul la microfon nu este îngreunat în niciun fel

inepților politici, bâlbâiților culturali și întregii drojdii europene, refugiate din «*motive patriotice*» prin cine știe ce colț al continentului. Instituția care adăpostește intelectuali fără certificate școlare se numește când Europa Liberă, când nu știu cum... Boiernași, foști ofițeri, păzitori de lagăre, într-un cuvânt slujbași ai calomniei plătite cu rândul, își dau cu presupusul despre mersul trenurilor și, uneori, despre apariția unor lucrări literare”.

2 aprilie

- În „Curierul național”, nr. 932, în cadrul unei corespondențe de la Paris, Denisa Bost anunță: „Disparația lui Eugen Ionescu, înmormântat ieri cu toate onorurile cuvenite unui *nemuritor* – membru l Academiei Franceze, în cimitirul Montparnasse, după slujba care a avut loc la Biserica Ortodoxă «Sfinții Arhangheli a provocat în presa franceză o avalanșă de mărturisiri, repere biografice, reflecții asupra omului și a operei, toate respirând afecțiunea și admirația pentru «Prințul absurdului», cum îl numește «Le Monde»”. Sub titlul *Dimensiunea Ionesco* sunt inserate intervenții precum cele ale lui Samuel Becket, Jean Kott, Radu Beligan, Jaques Lemarchand, ca și alte extrase din presa timpului. Pagina este realizată de Natalia Stancu.

- Virgil Tănase îi aduce un ultim omagiu lui Eugen Ionescu în „Cronica română”, nr. 367: „Ne-a venit și nouă rândul să murim. După cum se înfățișează lucrurile în piesa Regele moare, pe care o serbăm astăzi, majestatea sa, spre a se delecta de cele ale lumii, se leapădă mai întâi de-o regină, apoi de slujitori, de doctor, de cealaltă regină... A venit acum rândul să dispărem și noi din sală pentru ca Eugen Ionescu să rămână și mai singur, și mai ușurat, și mai față în față cu Știe el cine. Într-un fel îmi pare rău că până la urmă l-am părăsit și noi, ca a trebuit să murim și noi care i-am fost cei mai fideli, ca într-un blestem cu omul căruia i-a fost interzis să moară și care rămâne atât de mereu mai singur încât ajunge să i se pară viața cam fără haz. Cam așa trebuie sa-i fie azi lui Eugen Ionescu căruia i-a fost hărăzit să nu moară, ci numai să ne piardă, rând pe rând, pe noi toți întrucâtva nevrednici de statornicia lui pe această lume. (...) Un singur lucru mă neliniștește: astăzi, 1 aprilie 1994, înspre dimineață, ploua la Paris. Se spune că e semn că, cei care se îngroapă au păreri de rău. Poate că Eugen Ionescu nu regretă, poate că-i pare rău că am murit și l-am lăsat atât de singur cu Dumnezeu care n-o să înțeleagă nimic din șotiile Regelui din Cosmosul vecin”.

3 aprilie

- „Adevărul literar și artistic”, nr. 211, se deschide cu două poezii, prima aparținând lui Nichita Stănescu (*Soldat, curvă și câine*), iar cea de a doua lui Radu Gy, *Ridică-te Gheorghe, ridică-te Ioane*. □ Ecouri ale împlinirii vârstei de 75 de ani de către Alexandru Paleologu, se prelungesc în cadrul rubricii *Revista revistelor*. □ De cartea lui Mircea Iorgulescu *Marea trăncăneală*

(FCR, 1994, apărută în prima ediție cu titlul *Eseu despre lumea lui Caragiale* se ocupă C. Stănescu. □ În continuarea poeziei din prima pagină, alte poeme de Radu Gyr sunt cuprinse în mijlocul revistei. □ „Adevărul literar și artistic” publică textul inedit al unei scrisori a lui T. Teodorescu-Braniște către M. Sadoveanu. □ Al. Condeescu semnează două texte despre Nichita Stănescu în preajma zilei de 31 martie, ziua de naștere a lui N. Stănescu.

4 aprilie

● „LA&I”, nr. 13, conține editorialul *Ionescu după Ionesco* semnat de Dan C. Mihăilescu, care salută reparația operei ionesciene în limba română: „Eugen Ionesco: omagii, ferepare fastuoase, mediatizare luxuriantă, opulența postumității, poze scoase din arhive, mărturii, etc., etc – vechiul spectacol al prapuziei muzeale. Satisfacția mumificării. Eugen Ionesco: bun venit, din nou, în românește, bun venit pentru acel rând de la pagina 15 din *La quête intermittente* care – ei da – nu se putea scrie decât în limba română...cu moartea pre moarte, călcând”. □ „LA&I” face loc promovării unui grup de tineri autointitulați Direcția 9. Aceștia sunt studenții clujeni Cătălin Ștefănescu, Adrian Suci, Ciprian Moldovan, Cornel Vâlcu, Radu Chioreanu, Horvath Anton, și Călin Teuțișan) Grupul își face apariția și în paginile altor publicații. Consacrarea unora dintre ai a venit mai târziu și în domenii diferite (televiziune, poezie, mediul academic).

● „Fețele culturii”, nr. 544, conține pe prima pagină o fotografie explicită: Eugen Ionescu încercând să atingă cu mâna cornul unui rinocer de la Zoo, imagine însoțită de cuvintele: „Eugen Ionescu, artistul care a lansat cel mai autorizat apel la rațiune a părăsit lumea într-un moment când apelul său era mai actual ca oricând”. Alte amănunte despre tristul eveniment sunt găzduite de revistă și poartă semnătura Mariei Oprea care și-a segmentat eseul (de la prima pagină) în subtitlurile: *Poetul, Criticul, Scriitorul, Asociații și Disociații, Regele a murit. Trăiască regele!* □ Pandant cu textul Mariei Oprea, în revista Budeanu îl evocă, într-o pagină „față în față”, pe Antonin Artaud. □ Andrei Grigor scrie despre centenarul nașterii lui Camil Petrescu (*Un centenar nu lung decât veacul*): „Se pare însă că mediul receptor obișnuit își păstrează nealterate, peste timp, disponibilitățile de actualizare a unei opere autentice. Cititorul nespecializat, preocupat mai puțin de calcul și interese și aflat în viața simplă plăceri estetice, îl citește pe Camil Petrescu. Ultima ediție a Patului Procut (apărută în urmă cu mai mulți ani) s-a epuizat rapid. E tot atât de uimitor, pe cât de îmbucurătoare, constatarea că un roman care nu flatează ci, dimpotrivă, violentează obișnuințele de lectură ale cititorului doritor de desfășurări epice spectaculoase lansează încă asupra acestuia chemări seducătoare. La centenarul scriitorului, faptul în sine e un omagiu și are semnificația viabilității, dincolo de veac, a operei sale. Nu numai literară, ci și filozofică. Nu puține idei din sistemul de gândire asamblat în Doctrina substanței sunt

perfectă adecvare cu structurile de realitate existente în prezent. Multe dintre ele, iarăși, își vor dovedi cu siguranță adevărul în viitor. Acestea sunt semne sigure ale destinului unei mari opere, care se desfășoară cu o superioară independență dincolo de omisiuni sau cecități, de deformări sau interese conjuncturale. Măsurile procustiene se dovedesc în cazul operei lui Camil Petrescu nefuncționale. Ca și aniversările zgomotos-convenționale sau tăcerile ostile, care nu pot crește dar nici scădea meritele unei creații ce există prin ea însăși”.

• În „Cotidianul”, nr 78, Doina Băscă semnează articolul *Lecția Eugen Ionescu*, comentariu de la fața locului despre funeraliile dramaturgului: „Au fost prezenți din partea Academiei Franceze Hélène Carrère-d’Encosse, Michele Drouard, Bertrand Poirot-Délpêche, Jaques de Bourbon-Busset «doi reprezentanți ai Academiei de Științe». Coroane de flori au fost depuse și din partea ministrului francez a culturii, a președintelui Germaniei, Richard von Weiszäcker, a editurilor Gallimard și Humanitas, a domnilor Ion Iliescu, președintele României, Nicolae Văcăroiu și ministrului român al culturii. Din păcate, autorul celor *Trei dinți din față*, Marin Sorescu a lipsit, ministrul culturii de la București considerând probabil că și așa sunt destui români la Paris pe cont propriu”. □ Într-un *Anunț*, „Cotidianul” arată că vineri, „cu o zi înaintea înmormântării, la casa Scriitorilor din București s-a ținut un memorandum, o adunare a tuturor scriitorilor, la care au luat cuvântul cei care au avut prilejul să-l cunoască: Ana Blandiana, Arșavir Acterian, Alexandru Paleologu, Irina Martin, Octavian Paler. Printre prezenți s-a remarcat și ministrul culturii, domnul Marin Sorescu”.

5 aprilie

• În „Baricada”, nr. 14, Geo Vasile prezintă, amestecate, cărțile semnate de Nicolae Balotă, *Parisul e o carte*, Simion Florea Marian, *Sărbătorile la români*, Constantin C. Giurescu, *Cinci ani și două luni în Penitenciarul de la Sighet*, iar, la final, publicația „Arc”. Litere – Arte, nr. 4 1993.

• În „Curierul național”, nr. 934, Cornelia Maria Savu îi ia un scurt interviu lui Eugen Simion, prilejuit de apariția volumului *Convorbiri cu Petru Dumitriu*, editat la Tipomoldova, Iași, 1994.

6 aprilie

• În „România literară”, nr. 13, Nicolae Manolescu semnează editorialul *Regele moare*, în care se referă la ultimele montări ale dramaturgiei ionesciene în țară și în Republica Moldova. Textul se încheie printr-o parafrază adaptată: „Regele teatrului a murit, teatrul Regelui trăiește”. □ Mai multe pagini din „România literară” sunt scrise în memoria celui dispărut și poartă semnături dintre cele mai notabile: „Există un singur Eugène Ionesco, prezent mereu în două ipostaze. Acest unic Eugène Ionesco este cel care, ca om și scriitor, face o semnificativă mărturisire – angajament. Ca om declară: «Le malheur

universal este mon affaire personnelle, intime». Iar ca scriitor, oarecum pe altă linie: «De fapt eu sunt în căutarea unei lumi redevenită virgină, a luminii paradisiace a copilăriei, a gloriei zilei dintâi... Scriu pentru a regăsi această lumină și pentru a o comunica. Această lumină este la frontiera unui absolut pe care îl pierd, pe care îl regăsesc» Ea constă, mai ales în uimire, adică în certitudinea că „singurul răspuns posibil este întrebarea însăși” (Șt. Aug. Doinaș, *Uimirea și angoasa*). □ Este inserat un scurt citat din „Figaro” (29.03.1994), aparținând lui Jean d’Omersson: „Eugen Ionescu era autorul dramatic cel mai citit al vremurilor noastre. Piese sale au ținut afișele teatrelor pariziene, fără întrerupere, ani de-a rândul. În fiecare zi Ionescu era jucat undeva în lume și ani în șir a avut una sau mai multe piese pe afiș la Paris. Nimeni nu a transpus mai bine decât el absurditatea ironică și crudă a lumii în care trăim. El a entuziasmat generații succesive de tineri care sfârșeau prin a vedea lumea cu ochii lui. (...) Acest autor de avangardă era, în același timp, umanist. El a apărut mai bine decât oricine libertatea și demnitatea omului. De origine română, ca și Cioran, ca și Brâncuși, ca și Mircea Eliade ca atâția alții, el alesese limba franceză. A fost apărătorul acesteia. A ilustrat-o ca nimeni altul. (...) Locul său rămâne înscris încă de pe acum în istoria literaturii printre ai cărei giganți se numără”. □ La *Actualitatea culturală* se arată că Uniunea Scriitorilor și Centrul român al Pen-Clubului „au omagiat memoria lui Eugen Ionescu în cadrul unei adunări care a avut loc la 31 martie a.c. în București. Au evocat personalitatea marelui scriitor recent dispărut „Laurențiu Ulici, Ana Blandiana, prof. Pompiliu Popescu, Arșavir Acterian, Alexandru Paleologu, din Irina Bădescu, Mircea Martin, Maro Sorescu, Const. Crișan. Pan M. Vizirescu și Octavian Paler. Cei prezenți au putut asculta vocea lui Eugen Ionescu înregistrată pe o casetă adusă de Mircea Horia Simionescu”. □ Despre același eveniment scrie și Marta Petreu (*Un Gorgias de București*): „Dacă opera lui Eugen Ionescu s-ar fi limitat la cea românească, l-am fi putut cataloga pe autor, așa cum au făcut-o, nu fără o anumită iritare, interbelicii drept o simplă «marionetă [a] propriei vanități». Dar o consecvență de o viață transformă «clovneriile» sale pe seama morții și ale lui Dumnezeu în leit-motive, în obsesii, punând astfel în lumină reversul lor tragic”. □ Suprain-titulate *In memoriam Eugen Ionescu*, paginile de mijloc conțin mici intervenții ale lui Mihai Zamfir (*De cealaltă parte*) și Ion Vartic (*Lecția de teologie mistică*). □ Adriana Bittel traduce un text (despre bătrânețe) scris de Eugen Ionescu pentru „Le Figaro littéraire” și publicat în 18 februarie. □ Simona Cioculescu oferă spre lectură un text inedit al lui Eugen Ionescu „aflat în arhiva Muzeului Literaturii Române și intitulat *Ion Vinea își strânge poeziile*. □ Versurile din acest număr aparțin lui Valentin Petculescu și Gheorghe Pitul, alături de ale cărui poezii Eugenia Tudor Anton semnează proza *Reproducere după Grigorescu*. □ La *Actualitatea editorială* Andreea Deciu scrie despre *Libertatea de a trage cu pușca* (Viitorul Românesc, 1994): „E mult și e foarte

important ceea ce oferă cartea lui Geo Dumitrescu: nu o simplă ediție critică, impecabil alcătuită, cu referințe numeroase, variate și semnificative, nu doar o colecție a versurilor și eseurilor autorului”.

● În „Azi”, nr. 546, Laurențiu Ulici, președintele Uniunii Scriitorilor din România, îi oferă un interviu lui Vasile Petre Fati. Reținem o serie de promisiuni: Premiul european de literatură în valoare de 100.000 de dolari acordat anual unei personalități literare europene; o antologie monumentală de poezie europeană modernă, de 10.000 de pagini; întâlniri lunare cu scriitori de talie mondială la Veneția, Roma, Timișoara. Iar deasupra acestora: Uniunea Scriitorilor va deveni un Sindicat al scriitorilor: „– *Cum va arăta viitoarea Uniune a Scriitorilor?* – În primul rând cred că va fi mai aproape de ceea ce se înseamnă un sindicat al scriitorilor, așa cum exista, pe vremuri, Societatea Scriitorilor Români. Ca sindicat, ne vom axa în două direcții: o direcție care va avea în vedere apărarea drepturilor sociale ale scriitorilor (juridic, medical etc.) și cealaltă direcție care va încerca să protejeze creația literară (reviste, apariții editoriale, drepturi de autor)./ – *Este necesar, în aceste condiții, un alt statut?* – Bineînțeles. Vechea conducere avea un număr enorm de oameni, 120. Vom simplifica această excesivă birocratizare, în sensul reprezentativității scriitorilor, mai precis raportul va fi 1 la 40, un reprezentant în conducerea sindicatului, la aproximativ patruzeci de scriitori. Alegerea acestor reprezentanți va fi făcută democratic pe baza opțiunilor filialelor din toată țara ce-și vor desemna, local, reprezentanții în conducere... Apropo de filiale, ele vor avea o reală autonomie economică, în sensul că, în afara bugetului care le revine anual, vor trebui să-și caute singure resursele, sponsorii, pentru a edita reviste, cărți. Intrarea în acest sindicat se va face ceva mai simplu, pe baza unei cereri, nu a unui dosar ca până acum, cerere care va trebui să autentifice activitatea literară, cărțile apărute. (...) Numărul de reprezentativitate îl are numai vechea Uniune a Scriitorilor pentru că ea este singura moștenitoare a Societății Scriitorilor Români, fiind o instituție de interes național, având valori de patrimoniu. De altfel, toate aceste probleme vor fi puse la Conferința Națională a scriitorilor care va avea loc spre sfârșitul lunii aprilie, după alegerea Consiliului pe filiale. Conferință la care vor fi aleși președintele și vicepreședintele Uniunii Scriitorilor pe o perioadă de patru ani./ – *Credeți că vor fi tensiuni, cum s-a mai întâmplat până acum, la această Conferință Națională?* – Nu cred. Sărăcia e atât de mare, încât nu văd de ce ar fi un context tensional. Noi trebuie să exploatăm propriul nostru patrimoniu deci va trebui să ne sprijinim numai unii pe alții. Iată, de exemplu, taxa pe timbru literar nu funcționează încă așa cum trebuie, legea nu a fost încă validată. Sunt tot felul de dificultăți./ – *Ați primit vreun ajutor guvernamental?* – În anul trecut am primit un asemenea ajutor, vreau să spun niște subvenții modeste care au funcționat doar cinci luni, atât, apoi a fost sistat./ – *În ce fază sunteți cu Istoria literaturii române?* – E vorba de șase volume. Primul volum trebuie

să apară peste câteva săptămâni la Editura Eminescu, și se ocupă de generația '70. Deci încep exact invers, de la final spre început. Eu am o teorie privind promoțiile și generațiile literare, care se potrivește destul de bine cu situația modernă a literaturii române, începând de la 1850 încoace. Dar să așteptăm să apară măcar primul volum, și apoi mai vorbim./ – *Dacă ai avea un ziar – nu literar – pe mână, cum l-ai concepe?*/ – Va trebui să împace și ideea de ziar populist, gen «Bild», gen «Evenimentul», de informație, dar și nevoia de a comenta informația, gen «La Monde», adică informația, dar și semnificația, dar și semnificația informației./ – *«Luceafărul», pe care l-ai condus o vreme, va reapărea?*/ – Peste câteva săptămâni «Luceafărul», într-adevăr, va reapărea într-o formă absolut nouă. Va fi consacrat exclusiv literaturii, conținând doar o singură pagină cu informații din lumea artei./ – *Care este situația actuală a Uniunii Scriitorilor? Se vorbește de un eventual faliment...*/ – În momentul de față putem să spunem că situația Uniunii Scriitorilor e în curs de redresare, ca urmare a unui contract de închiriere a vechii Case a scriitorilor, cu firma londoneză Metropolitan și cu Primăria Capitalei. În maximum două săptămâni, formalitățile privind actele de închiriere se vor rezolva și Uniunea va primi o sumă anuală de 200.000 de mii de dolari, mai bine zis un procent de 15 la sută din beneficiul firmei. Acest procent poate fi și mai mare, în nici un caz mai mic de acest 15 la sută./ – *Ce veți face cu acești bani?*/ – Banii vor fi folosiți pentru editarea câtorva reviste literare, finanțarea apariției unor cărți de beletristică, ajutoare sociale pentru scriitori, documentări acordate scriitorilor (...) Faptul că am propus un premiu internațional în valoare de 100.000 de dolari, cel mai mare premiu care a existat vreodată în Europa, deci Premiul european de literatură, propunere care a fost îmbrățișată cu entuziasm de Ministerul de Externe. Pentru acordarea acestui premiu de mare valoare, vor fi organizate lunar întâlniri cu scriitori din fiecare țară europeană, propuși pentru acest premiu, la Veneția, Roma, Timișoara. Juriul care acordă un asemenea premiu va fi fix, reprezentând personalități din opt-nouă țări și va citi numai opera reprezentativă a autorilor propuși, deci nu toată opera – partea pentru întreg, cum se spune, organisme culturale din fiecare țară urmând să pună la dispoziția juriului o versiune în engleză sau franceză a operei respective. Ministerul de Externe va prezenta acest proiect la Consiliul Europei pentru a găsi sprijinul necesar./ – *Și cu Casa scriitorilor ce se va întâmpla?*/ – În principal, se va deschide, așa cum știți foarte bine, un cazinou internațional cum există în toată lumea, unde, sigur, se vor rula sume mari. Vom păstra totuși specificul unui club al artelor, cu activități social-culturale, simpozioane, conferințe, spectacole. Biblioteca ce cuprinde valori de patrimoniu va rămâne în continuare în cadrul Casei scriitorilor, la fel și restaurantul pentru scriitori care vor beneficia de reduceri./ – *Cine este acest misterios milionar Blum pe care scriitorii îl tratează totuși cu destulă suspiciune?*/ – Domnul Blum este un om de afaceri cât se poate de serios. Bineînțeles că ne-am interesat de

situația lui reală. Pot să vă spun, de exemplu, că 61 la sută din acțiunile unei bănci cum este Credit Banc, deja foarte cunoscută în România, îi aparțin. De asemenea mai are două cazinouri la Budapesta. Știm aproape totul despre el”.

● Gabriela Adameșteanu îi ia un amplu interviu lui Mircea Martin în revista „22”, nr. 14: „– *Să ne oprim puțin la «cazul» Păunescu.* / – Eu cred că Păunescu nu poate fi redus la simpla etichetă de *servitor al lui Ceaușescu*. El n-a fost numai asta și, în orice caz, n-a fost asta în primul rând. Ca să fim obiectivi, noi (înaintea celor care vor veni după noi și care vor citi cărțile cu alți ochi), dacă e să căutăm versuri anticomuniste *apărute*, trebuie să admitem că le vom găsi mai ales în volumele lui Adrian Păunescu. Dincolo de asta, revista «Flacăra» a fost o revistă vie în care se mai spuneau și adevăruri, în care se reabilitau oameni, în care se impuneau uneori valori împotriva ierarhiilor oficiale”. □ Ion Vianu îl evocă de la Paris – via Europa Liberă – pe Eugen Ionescu: „În ultimii ani, dând ascultare unei aspirații mai vechi, a început să picteze. L-am vizitat odată în atelierul de la Sankt-Gallen unde se retrăgea, departe de agitația vieții pariziene, pentru a așeza pe pânză forme și culori. O pictură numai aparent naivă, personajii de basm, cu ochii mari, Hristoși însângerați, figuri care căutau să conjure frica de neant. Mult timp moartea fusese pentru el scandalul prin excelență împotriva căruia revolta era neputincioasă. Apoi, într-o zi, mi-a spus: «Nu-mi mai e frică de moarte, ci de aventura care urmează după ea». Călătoria prin spațiile extra-mundane îi apărea plină de primejdii, greu de conjurat... Și cu toate astea rămânea o speranță, revelată în prezența acelei lumini supranaturale care se arată personajului din romanul, singurul pe care l-a scris, *Singuratecul*: «Ceva din această lumină care mă pătrunsese, rămase; și luai asta drept un semn». Să nădăjduim și noi că Eugen se găsește acum acolo unde bate această lumină nesfârșit de puternică și de blândă, de dinaintea Creației”.

7 aprilie

● În „Curierul național”, nr. 936, este anunțat pe prima pagină *Centenarul Camil Petrescu*, însoțit de un *Portret în evantai*. Grupajul, realizat de Cornelia Maria Savu, conține extrase ale unor contemporani cu prozatorul și dramaturgul Camil Petrescu, la fel de celebri ca și sărbătoritul: Perpessicius, Mihail Sebastian, Ion Vinea, Vladimir Streinu, Petru Comarnescu.

● „Zig-Zag Magazin”, nr. 13, continuă serialul despre *Nichita Stănescu văzut altfel*. Pe pagina anterioară, în traducerea lui Ovidiu Hurdzeu, apar pasaje din cartea lui Alvin Kernan despre *Moartea literaturii (Lament for the Demise of Literature)* text tradus din „San Jose Mercury News”, 6 ianuarie 1991. În prezentarea făcută de traducător, se arată că Alvin Kernan, profesor emerit de Studii Umaniste la prestigioasa Universitate Princeton din Statele Unite, a publicat printre altele: *Moartea literaturii*, *Dramaturgul în rol de Magician*: *Imaginea poetului în opera lui Shakespeare și teatrul public englez*, *Librăria*

imaginară: Eseu despre literatură și societate, Samuel Johnson și impactul tiparului: „Literatura a murit în ultimii treizeci de ani, pe de-o parte datorită atacurilor din afară, pe de altă parte din cauza marilor schimbări sociale și tehnologice cunoscute sub numele de postmodernism. Literatura de mare cultură – înălțată pe baza operelor lui Dante și Shakespeare, Voltaire și Swift, Wordsworth și Goethe, Valery și Joyce, care a înflorit în societatea occidentală în perioada de glorie a tiparului, începând cu mijlocul secolului al XVIII-lea până în anii '50 ai acestui secol – și-a pierdut în prezent autoritatea. Există încă scriitori onorabili, mai ales în domeniul romanului, dar ei nu mai contează. Cei mai scilipitori și mai plini de imaginație gânditori nu mai consideră poezia, proza sau drama drept cele mai bune mijloace pentru a-și expune ideile sau pentru a influența opinia publică asupra unor probleme importante. Între timp, în domeniul universitar un grup de critici radicali, practicând ceea ce se numește pe drept cuvânt «hermeneutica suspiciunii», au căutat cu înfrigurare să distrugă vechea ordine literară. Cunoscută în sensul cel mai larg sub numele de «deconstrucție», această poetică militantă a atacat orice autoritate, inclusiv autoritatea literară, considerând-o nelegitimă și represivă, demascând lipsa de sens a limbajului și găunoșenia «adevărurilor» din operele literare. Pe măsură ce sunt tot mai puțini cei ce știu să scrie corect, cursurile de «composition» înlocuiesc tot mai mult cursurile de literatură în universități și colegii. Pe măsură ce elevii citesc mai puțin, rezultatele la testele de limba engleză continuă să scadă. Tot mai puțini studenți optează pentru o diplomă în literatură. Nu numai că studenții dau bir cu fugiții. Mai mult. În 1988, studenții de la Universitatea Stanford au cerut ca din programa unui curs obligatoriu despre «marile cărți» să fie eliminate unele dintre operele clasice scrise de «dead white males» (bărbații albi morți), pentru a face loc cărților scrise de femei, negri și scriitori din lumea a treia. Supuși la presiuni, profesorii și administrația facultății au cedat și au înlocuit unii dintre clasici cu *Al doilea sex* de Simone de Beauvoir. Moartea literaturii și tulburările profunde care au loc și în celelalte arte sunt o parte, mai mică, dar foarte interesantă, a unei schimbări sociale mult mai largi, care a început în anii '60 și exercită o severă presiune asupra valorilor noastre tradiționale și a instituțiilor importante. «Post-industrialismul» și «post-modernismul» nu fac decât să înregistreze sentimentul nostru că vechiul fel de viață a trecut fără a specifica ce anume l-a înlocuit. Totuși, știm deja simptomele: o trecere de la industrialism la o economie de servicii, de la tipar la modul electronic de transmitere și stocare a datelor”. Preluarea articolului în traducere românească s-a făcut cu consimțământul autorului.

8 aprilie

● În „Dilema”, nr. 65, continuă periplul istratian prin Rusia Sovietică, descris de Mircea Iorgulescu: „Istrati își anunțase hotărârea de se stabili pentru tot-

deauna în Uniunea Sovietică și ceruse chiar să fie înmormântat aici, urmând ca rămășițele pământești să-i fie transportate la Brăila când și România va fi devenit liberă prin luarea puterii de către proletari. O hotărâre menținută la 22 decembrie 1928, în ciuda «îndoielilor serioase» ivite încă de la jumătatea lunii iulie. În scrisoarea cu această dată către Rolland, expedită din Moscova, Istrati îl anunță că Bilili, iubita lui, care îl însoțise în călătorie, va pleca din Uniunea Sovietică, din motive personale, dar că el, Istrati, va continua să trăiască aici. «Voi continua să trăiesc în Rusia, care îmi devine mereu mai dragă, pentru lupta ei eroică – eroică, deși există rătăcirii». □ Anunțând stingera din viață a lui Eugen Ionescu, „Dilema” publică texte omagiale. Printre cei care scriu se află și Matei Vișniec. Acesta arată că marele dramaturg „rămâne fidel unei Româнії pe care opera sa, ca și a lui Caragiale, nu va înceta s-o modeleze în primul rând moral”: „Nu vom putea niciodată măsura forța cu care numele lui Eugen Ionescu echilibrează în ochii occidentului multiplele noastre bâjbăieli și neîmpliniri, ținând ele fie de inimă, fie de creier”. □ Tita Chiper poartă un dialog cu Radu Boureanu despre Ionescu: „Îmi trimetea cartoane pe care erau desenate figuri, în roșu tonul general cu încadrări de verde, ovalul feței cu sfera nasului brun. Așa se vedea el în alte ipostaze. (...) Nu era un om surpriză pentru că nu voia expres să câștige acest atribut, el – între NU și DA: NU! Când i-a apărut cartea, exceptând pe cei care reacționau șchiopâș-șchiopâș, tinerii erau siderați de stilul, de viziunea și de curajul lui. Tinerii cu salutul dublu nu contau pentru noi. Debitul lui formal, ca expresie, nu mulțumea pe snobi și pe cei care erau așezați într-o gândire clasică sau superfluă”.

• În „Adevărul” nr. 1228, este înserată informația: „Hăituit de autoritățile locale ale sectorului III, Regizorul Jean Georgescu (autorul neuitatei ecranizări *O noapte furtunoasă*, a încetat din viață, la vârsta de 93 de ani) s-a stins de inimă rea. Autoritățile l-au amenințat cu evacuarea din garsoniera în care locuia de peste 50 de ani”.

10 aprilie

• Între titlurile primei pagini din „Adevărul literar și artistic”, nr. 212, se află: **Nichita Stănescu – o viață** și conferința **Artele și umanitatea de azi** – ținută de Panait Istrati în cadrul unui turneu în Germania și Austria anului 1932, al cărui organizator fusese Culturbund. □ C. Stănescu prezintă volumul lui Cristian Popescu *Arta Popescu* (Societatea Adevărul, 1994). Pe pagina următoare, poetul Cristian Popescu scrie un preambul despre **Trilogia optzecistă** a lui Mircea Constantinescu. □ Ov. S. Crohmălniceanu, împreună cu Răzvan Rădulescu, anunță (debutul) unui tânăr prozator, Ion Manolescu. □ Sub semnătura lui Al. Condeescu, „Adevărul literar artistic” începe să publice, în serial, **Biografia lui Nichita Stănescu**. □ Cu o ritmicitate bilunară (din două

în două numere) Cătălin Țârlea aduce noi dovezi, în proză, ale *Prostiei la români*.

11 aprilie

● „LA&I”, nr. 14 conține pe prima pagină o fotografie care îl înfățișează pe Gustav Jung conversând cu Mircea Eliade, datată Ascona 1952. □ Mioara Apolzan își sacrifică rubrica pentru a scrie un scurt medalion *In memoriam Eugen Ionescu*. În paginile următoare sunt prezentați Virgil Nemoianu, Matei Călinescu și Ion Vianu, ambasadori itineranți ai culturii române, vizitându-și (după o lungă absență) meleagurile natale. Textul este semnat de un alt ambasador al culturii noastre în străinătate, Adrian Marino. □ Georgeta Pop îl are ca interlocutor pe Alexandru Vona, autorul romanului *Ferestre zidite* (a cărui apariție a fost întârziată cu câteva decenii). Al. V.: „– M-am instalat în Franța în februarie 1948 și de atunci am rămas acolo. Am avut la început relații cu scriitorii români, pentru că aveam recomandări de la Petru Comarnescu și care mi-a dat posibilitatea să-l cunosc și să fiu prieten cu Mircea Eliade. Să-i cunosc de asemenea, când erau mult mai puțin celebri, pe Emil Cioran, Eugen Ionescu, Monica Lovinescu, pe care o cunoșteam din țară (...) Prietenia cu Eliade am continuat-o și după plecarea lui din Franța. Venea în fiecare an în Europa și ne vedeam de fiecare dată când era la Paris. (...) – *Dintre literații români, pe care îi mai întâlnești acolo?* – L-am văzut la început pe Virgil Gheorghiu, dar raporturile dintre Eliade și Gheorghiu s-au alterat rapid”.

● În „Fețele culturii”, nr. 550, Andrei Grigor își continuă incursiunile în cotidianul literar: „Ce-are a face întâmplarea cu o cronică? Păi are, pentru că e o cronică inutilă și pentru că analogiile apar de unde nu te-aștepți. Recent, într-o casetuță de pe pagina culturală a unui cotidian, cineva care semnează cu inițialele L.M. (fără «filtru», din câte mi-am putut da seama) nu putea lauda apariția unui volum de Emil Hurezeanu decât aruncând așa, în treacăt, o vorbă despre «jegurile sălcudene». Despre cărți voia să grăiască L.M., desigur, dar obișnuit(ă) probabil mai mult cu starea de curățenie a rufelor decât cu producțiile literare, autorul(-area) folosea acest fenomen inadecvat, stupid și mai ales, prin nimic demonstrat. Un simplu produs de achiziționat exclusiv pe baza denumirii de pe etichetă. Cazul n-ar merita nici măcar o minimă atenție dacă n-ar fi simptomatic. Se poartă, frecvent, la noi «vânzarea pilulelor» sau a mai cine știe căror «dispozitive» culturale într-un ambalaj adeseori grosier și șocant, cu o reclamă nesusținută prin vreo demonstrație. Cu ceva mai mult timp în urmă, într-un alt cotidian, un băiat care dă câteodată iama prin cultură cita cu neascunsă jubilație calificativul «porc» cu care cineva caracteriza persoana unui poet. Flăcăul admitea totuși, condescendent, că destinatarul suburbanului cuvânt «ar fi poet». De la înălțimea căror autorități și competențe punea el o etichetă jubilatив disprețuitoare peste una ipocrit concesivă – nu se știe. Și nimeni nu se prea întreabă. Obiceiul de a emite și de a primi «evaluări

de-a gata», fără un minim probatoriu se lățește, fapt curios și trist, tocmai în cultură. În fața tarabelor din piață, oamenii sunt ceva mai prudenți. Afirmatia negustorească «marfa celui de alături e un jeg, a mea e excelentă» e luată acolo cu circumspecție și sub rezerva unei verificări. În cultură marfa «e înghițită» ca atare. Nici L.M., de la cotidianul X, nici flăcăul de la cotidianul Y nu-și «zdrelesc» degetele ca să-și demonstreze valabilitatea afirmațiilor. Nici degetele și nici disponibilitățile spirituale. Într-o astfel de accepție, cultura nu depășește comportamentul publicitar de genul «detergentul obișnuit e un jeg. Ariei este (pur și simplu) fantastic». Mulțumesc, nu cumpăr! Refuz inutil, desigur. «Marfa» se va vinde, «negustorii» vor pune pe «tarabă» alta, fabricată în serie, și vor prospera. Doar «cumpărătorii» imprudenți și creduli își vor «zdreli degetele». □ Sub titlul *Realitate, ficțiune, text*, Răzvan Voncu recenzează volumul *Cazarma cu ficțiuni* (Eminescu, 1993) al lui Andrei Grigor: „Carte a unui remarcabil debut *Cazarma cu ficțiuni* încheie strălucit această perioadă zgomotoasă și, deocamdată, confuză, pe care ne-am obișnuit s-o numim «optzecism». Incredibil de proaspătă și de vie pentru o proză postmodernă, ea și-a devorat mișcarea din care s-a nutrit și ne face să așteptăm, cu interes sporit, post-optzecismul. Scriitură terminală, conținând nu puține segmente parodice la adresa poeziei post-moderne, ea se constituie într-un potențial pericol pentru orice autor tentat să reanime această recuzită puțin creativă și depășită. Riscul ce ar decurge dintr-o asemenea întreprindere, acela de a trece drept vetust și perimat (irevocabil!), nu poate fi ignorat. *Cazarma cu ficțiuni* încheie, indiscutabil, o epocă”.

12 aprilie

• În „Dimineața”, nr. 71, Aureliu Goci îi ia un interviu poetului Nicolae Dabija din Republica Moldova. Autorul interviului îi face lui Nicolae Dabija următorul portret: „Sobrietatea «englezească» a lui Nicolae Dabija poate să descumpănească vreun «admirator» mai agresiv sau poate să întoarcă din drum pe un timid venit să-i ceară un autograf. Și apoi, predispoziția sa valahă de a vorbi în parabole ori în răsturnări paradoxale de semnificație, fac din Nicolae Dabija un interlocutor inconfortabil. Sub crusta țepoasă se ascunde un timid și, după tatonări protocolare, chiar un conviv amabil, dar permanent cu toate simțurile treze, pentru că distincția sa fundamentală rămâne comprehensiunea”.

13 aprilie

• În pagina de gardă a „României literare”, nr. 14, printre cele mai importante titluri ale numărului, este anunțat și următorul: *Alexandru Paleologu despre tânăra Eugen Ionescu*, înregistrare audio realizată și transcrisă de Cristian Teodorescu. Structurată sub forma unui articol, inclusiv cu subtitluri, înregistrarea conține majoritar informații istorico-literare, evocări și amintiri personale care îl au în centrul atenției pe Eugen Ionescu. Textul este însoțit de

o adăugire a lui Gheorghe Grigurcu, *Ionescu după Caragiale*, ca și de o *Bibliografie selectivă* și de unele *Fărâme de autobiografie*. □ Cronică semnată de Ioana Pârvulescu îl are în vedere pe Alexandru Mușina, cu mult comentată sa *Aleea Mimozei nr. 3* (în unele publicații apare nr. 13), volum cărui îi surprinde, cu ironie, o inadvertență de tehnică editorială: „Cel puțin bizară (un accident pe fiecare poate să-l categorisească după cum îl ajută imaginația) este dedicarea catrenului *Elegie* lui Marin Mincu, în acest volum «blond» adresat în exclusivitate *mimozelor*”. □ Actualitatea editorială a acestui număr conține recenzii semnate de Maria Genescu, Bogdan Dumitrescu, Andreea Deciu, Miruna Nicolae, Romanița Constantinescu. Dintre cărțile recenzate: Mircea Eliade, *Nostalgia originilor, Istorie și semnificație în religie*, Humanitas, 1994); Emil Hurezeanu, *Ultimele, primele* (Albatros, 1994), Mircea Muthu, *Liviu Rebreanu sau paradoxul organicului* (Dacia, 1994). □ Sub titlul *0 antologie monumentală*, Z. Ornea consemnează apariția celor două volume (III și IV) conținând lucrări selectate de Iordan Chimet, în *Dreptul la memorie* (Dacia, 1992-93). □ Eugen Negrici publică eseu *Mitul patriei primejdite*, reprezentând referatul susținut pe 1 aprilie 1994 la sesiunea de comunicări organizată de Facultatea de Istorie din București, sub titlul *Miturile comunismului românesc*. □ Geo Șerban se întreabă *Ce căuta Eminescu la Schönbrunn?*, text referitor la cele două plăci comemorative despre care „România literară” a mai amintit. Sunt redată, din *Jurnalul* maioreșcian, detaliile acestor șederi. Geo Șerban este de părere că „suprema confirmare a înaltelor aptitudini desfășurate a fost, desigur, primirea [fostului elev de la Institutul Teresianum, devenit, peste timp, ministru] pentru tratative de stat la Schönbrunn”. □ „România literară” o sărbătorește pe Maria Banuș (la împlinirea vârstei de 80 de ani (n. 10 aprilie 1914 – 14 iulie 1999) cu o pagină de versuri. Sub o fotografie a poetei octogenare, Doina Uricariu scrie: „Ce rar aliaj, ce unic metal poezia Mariei Banuș, unind cultură și natură de 24 de carate. Nu mulți poeți stăpânesc lumea cărților și a culturii precum această scriitoare care ne-a lăsat unul dintre cele mai devoratoare autoportrete, contemplându-și frisonul în prăpastia culturii: *Poemul din Fayum*”. □ În rândul evenimentelor sărbătorești se situează și textul semnat de Mircea Anghelescu (*În tradiția lui Cipariu*), Vladimir Drimba fiind omagiat la împlinirea vârstei de 70 de ani. □ În domeniul istoriei literare se păstrează Alexandru George, cu un *Alt caz între mai multe*, în care este vorba despre Al. Piru. După o scurtă trecere prin „exemplul meu/său favorit” – Nichita Stănescu –, autorul se fixează asupra lui Al. Piru: „...un nume care evocă pentru orice om cu judecată un personaj grotesc până la inavenit și care în vechea societate intelectuală românească ar fi rămas un caz mai mult rizibil, dacă nu era un obscur stricător de hârtie. Nu e vorba numai de un ins care a susținut aproape șase decenii de activitate publicistică, cu un bilanț mai rău decât nul: nociv, ci de unul care a ocupat scena socială, a tronat pe o catedră, a condus publicații, s-a

pretins director de studii și a ajuns pe baza unei reputații reale să fie folosit la final ca momâie parlamentară și director fantoșe de gazetă politică. Totul era impostură la Al. Piru, de la discipolatul călinescian, care l-a dus la ideea barocă «a continuării acțiunii lui Călinescu» prin *Panoramele* a două decenii literare consecutive și până la poza erudiției și rigorii critice pe care o afișa.” În final, Alexandru George promite să revină: „E o anomalie de alt tip, caracteristică în subsidiar sistemului politic care i-a mai favorizat și pe alții, motiv care mă îndeamnă să revin asupra ei”.

• În „*Timpul*” [București], nr. 14, apare o primă reacție la „scrisoarea” colaboratorului Radu Negru, din Germania. Ea poartă semnătura lui Paul Anghel: „Ghinionul a făcut ca introducerea în problematica actuală a stângii din România, la «nevoia de stânga», să nu aparțină d-lui Adrian Riza, autorul substanțialelor eseuri cu titlul *Între pseudo-stânga și pseudo-dreapta* (din „*Timpul*», nr. 3-4,5/1994), ci unui corespondent al domniei sale din îndepărtata Germanie, a cărui intervenție ne-a inoculat o curioasă stare de anamneză... m-am trezit dintr-o dată la o ședință de demascare, din anii ’50. Nu mai știu, adică știu prea bine, dar n-are pe moment importanță, cine erau procurorii momentului. Dar recunosc, în textul parvenit din Germania de azi «aceeași indignare», același patos împotriva celor «nepedepsiți de istorie», indignare și patos care puneau în stare de explozie «gândurile din craniile de acum 50 de ani». Suntem datori să-l liniștim pe corespondentul «*Timpului*» din Germania: dintre cei inculpați atunci, în anii ’50 doar doi-trei au mai rămas vii. De pe urma celorlalți inculpați au mai rămas craniile. (...) Era sfidător să încerci să-l citești în întregime pe Arghezi, după demascarea acestuia de către Sorin Toma. O sfidare să încerci a-l mai citi pe G. Călinescu, după scoaterea lui de la catedră și după demascarea pe care însuși Leonte Răutu i-a administrat-o profesorului, într-o adunare cu câteva sute de intelectuali din București, într-o iarnă cu zăpezi siberiene. Era o sfidare să-l citești, Doamne ferește! pe Eminescu, în climatul acelorași zăpezi siberiene, sub ochii vigili ai lui Ion Vitner, care era altminteri un dentist de treabă, sfios și speriat chiar de umbra lui. Văzut de aproape, chiar și un Roller nu inculca spaima, era un biet semidocht, un baptist al marxism-leninismului, care se descurca în istoria românilor cam cum se descurcă un eschimos analfabet în teoriile lui Albert Einstein. Sentințele lui în materie de istorie ar fi fost ridicole, dacă n-ar fi avut percutanța pistolului. Ca și sentințele unor Pavel Apostol, Jean Popper, N. Tertulian, Ileana Vrancea, N. Moraru, Z. Ornea, Paul Cornea, Radu Florian ș.a.m.d., pe varii domenii. Totuși, în aceste varii domenii, despărțite sau legate cu sârmă ghimpată, oamenii – nu mulți, dar nu puțini! – au început să intre tiptil sub protecția nopții și a guarzilor de uliță. În fond, ce puteai să riști, citindu-i pe unii dintre cei incriminați, dacă aveai o biografie curată, decât o muștrare de U.T.C., eventual și o excludere, excludere pe care o puteai preveni, de la un timp, punând pe masa de lectură, alături de Xenopol, Iorga

sau Eminescu, un volum de Dobrogeanu-Gherea sau de Karl Marx. Marxismul, în aceste vremuri grele, ne-a fost de un mare ajutor. Un citat din clasiici, în introducerea unui studiu foarte aplicat, te scutea de griji și făcea studiul să treacă, la fel ca o dedicație către un suveran pe manuscrisele evului de mijloc”. Textul lui Paul Anghel este însoțit de o scurtă intervenție redacțională, în care se afirmă: „Înțelegem că intervenția dlui. Anghel exprimă o poziție personală. Din acest punct de vedere, regretăm că, fără îndoială, el integrează pe dl. Radu Negru în categoria unor profitori de situație, cu fațadă dublă și triplă, ceea ce, îl asigurăm, acesta n-a fost niciodată. În rest, ni se pare firesc ca «stânga» românească să-și pună problema «naționalismului», din motive asupra cărora ne-am oprit într-un articol precedent. Nu credem însă că «recuperarea culturală», începută de altfel înainte de decembrie 1989, poate șterge «granițele ideologice» și că «stânga» de mâine, oricât de respectuoasă de tradiție culturală, se poate confunda cu «dreapta» ideologică de ieri. În respect pentru valoarea lor culturală și în respect pentru adevărul istoric, recunoscându-le autoritatea absolută de moment, nu putem face din «ideologia de dreapta» a lui Mircea Eliade sau Emil Cioran (de care, de altfel, chiar ei s-au dezis, nesiliți de nimeni) repere orientative”.

14 aprilie

- „Cronica română”, nr. 377, anunță: „Scriitorul Mihail Steriade, pe care Șerban Cioculescu l-a numit «ambasador al culturii naționale» împlinește 90 de ani. Stabilit în Franța încă din 1925, Steriade desfășoară o laborioasă activitate pentru a impune lumii literare pariziene cultura românească”.

- „Tribuna”, nr. 15-16, apare îndoliată de moartea lui Eugen Ionescu. În stânga portretului marelui dramaturg, Achim Mihailescu semnalează textul *Homini rhinoceros*. □ Criticul și istoricul literar Vasile Fanache răspunde întrebărilor lui Ion Cristofor. Momentul este unul festiv, prilejuit de cea de zecezecea aniversare. Mircea Popa se alătură cu al doilea text festiv: *Vasile Fanache sau calmul valorilor*: „Adăugând Clujului cultural nota sa de prestanță și de eleganță fizică și spirituală, Vasile Fanache este, la cei 60 de ani împliniți la început de aprilie, un dascăl iubit de tinerele generații și un coleg camarad de idei în continuă incandescență, căruia îi urăm o permanentă tinerețe a spiritului!”. Însuși Vasile Fanache oferă, din arhiva proprie, scrisori inedite primite de la Vasile Băncilă. □ Poeziile acestui număr sunt semnate de Titus Andronic, Dim. Rachici și Dorina Brândușa. □ Sub titlul *Vârste timpuri*, D. Micu își amintește de „temperatura adolescenței”, adică de perioada cât a fost elev la Cluj.

- În „Ora”, nr. 439, Gheorghe Tomozei semnează articolul *Un trist centenar*. „Aceste rânduri, nu-și propun să vorbească iluminând pagina despre Cărmăzaru Petrescu ci, doar despre celebrarea proaspătului său centenar. Scriu cu tristețe. Mai repede aș parodia vechiul stil academic glosând cu patetism

cronicărească învălvorare despre, să zicem, sărbătorile la români. (...) Bravos, ne-am procopsit. Încă o asemenea sărbătoare și parcă îl văd pe Camil Petrescu scris cu minuscule (c.p.), scos din manuale și din cripta cu confort sporit de la Bellu, el, care a locuit puțini ani, ultimii într-o modestă casă de mahala. (...) Redacția emisiunii a chemat New York-ul la telefon și fiul scriitorului a fost întrebat (la moartea tatălui său avea 9 ani) despre succesul la femei al acestuia și posibilele sale infidelități conjugale. Ce oroare!”.

• „Zig-Zag Magazin”, nr. 14, continuă amintirile lui Petre Stoica despre Nichita Stănescu: „Este drept, înainte de fericitul eveniment editorial, lui Nichita i se pregătise în «Gazeta literară» o atmosferă favorabilă care estompease complet atacurile neghioabe publicate ici, colo, prin presă. Campania de susținere a fost amplificată imediat ce *Sensul iubirii* intrase-n librării. Astfel, o critică «pozitivă», dibaci dirijată de Paul Georgescu și aliații săi, preîntâmpina eventualele atacuri, asigurându-i poetului, *ab initio*, liniștea indispensabilă evoluției creatoare. N-am găsit suficiente rânduri prin care Nichita să arate posterității rolul imens. Cum nu am găsit cuvinte de recunoștință pentru Matei Călinescu, care își făcuse un ideal din promovarea poeziei nichitiene. Meritele amândurora le-a transferat, cu timpul, altora. În *Antimetafizica*, în care Nichita a vorbit despre toți și toate, numele lui Matei, deși tabu, putea fi lesne strecurat sub o formă voalată. Important rămâne faptul că *Sensul iubirii* s-a impus, așezându-l pe autor în fruntea generației sale, a uneia de excepție. Ca o curiozitate, menționez că în ciuda acestui succes, Nichita continuă a crede că este ucenicul tradiționalistului Labiș. O cochetărie? Posibil. Glasul nou, proaspăt și matur, exprimat de poezia lui Nichita a surprins nu numai criticii literari, ci și poeții sau prozatorii de toate vârstele. I s-a arătat o binemeritată simpatie”.

15 aprilie

• „Dilema”, nr. 66, continuă serialul despre peregrinările lui Panait Istrati: „La 11 februarie 1929, Panait Istrati era la Varșovia, în drum spre Paris. Când ieșiseră din URSS, Bilili, iubita lui, avea ascuns în corsaj un manuscris al lui Victor Serge. Se spune că era manuscrisul celui de al doilea volum din trilogia *Vers l'autre flamme!*”. □ Augustin Buzura semnează articolul *Dincolo de lehamite*: „De aceea, vreau să-mi asigur numeroșii cititori care mi-au telefonat ori scris că nu le răspund acestora nu pentru că mi-ar lipsi contraargumentele ori chiar adjectivele, nu le răspund fiindcă n-am timp de pierdut cu toți câți se află în treabă și, mai presus de toate, fiindcă mi-e lehamite. Din nefericire, cei ce dau lecții, condamnă și acuză, cei ce s-au cățărat pe marea scenă a vieții sociale, culturale, politice sunt, într-o apreciabilă măsură, cei care ieri tăceau, se temeau, trădau ori făceau imposibilul pentru consolidarea vechiului regim. Cât ar părea de bizar, nu le-am căutat nici o vină, scriitorul își extrage seva din toate faptele bune sau rele, frumoase ori urâte, morale și imorale, dar oricât te-

ar obseda meseria nu poți să nu spui că după patru ani vaietele și acuzele ar trebui să cedeze în favoarea adevărului și a lucidității. E vremea să privim în noi înșine și înainte, nu numai în urmă și alături. Dar despre asta, mai târziu. Există însă un lucru care merită discutat: învinuirile aduse Fundației Culturale Române și, adesea, revistei «Dilema» chiar de către unele persoane a căror operă literară o prețuiesc în mod deosebit și care, în loc să dea un banal telefon pentru a afla de la sursă tot ce doresc, se lansează în afirmații dintre cele mai bizare și în maniera cea mai balcanică”. □ Mihai Coman publică un articol despre instituția presei: „Or, tocmai «aceste ziare» capabile, prin informare corectă, să mențină opinia publică vie, riscă să dispară sub presiunea goanei după profitul facil. De aceea, orice stat democratic are obligația de a sprijini sistemele mass-media orientate spre informare și spre dezbatere, ca o garanție a menținerii bazelor democratice ale aceluia stat. Acest model (numit «de serviciu public», sau «de responsabilitate socială») presupune o subvenționare din partea statului, ca măsură profilactică și eliberatoare; scăpate de sub presiunea pieței, instituțiile de presă se pot concentra asupra informării corecte a publicului (prin prezentarea exactă a faptelor, prin asigurarea accesului la canalul mass-media a tuturor părților aflate în conflict) și asupra ridicării conștiinței civice (prin dezbateri teoretice). În prezent, funcția informativă a serviciului public se concentrează îndeosebi asupra audio-vizualului, în timp ce funcția «arenă» a dezbaterilor se exercită prin presa de specialitate. În aceste condiții, primind fonduri de la instituțiile statului, mai este o asemenea publicație independentă? Este evident că redacțiile acestor publicații au un rol deosebit: prin prestigiul lor ele trebuie să garanteze, față de autoritatea care subvenționează respectarea interesului public, orientarea non-partizană și echidistantă a publicației, iar față de public independența față de păreri și interesele autorității și capacitatea de a rezista oricărei imixțiuni a acesteia în linia și conținutul publicației. Astfel, în sistemul de serviciu public, mai mult decât în oricare alt sistem, redacția, prin ținuta ei intelectuală și morală reprezintă cheia credibilității și succesului unei publicații”. □ La întrebare: **Când scrieți, aveți în minte cine vă plătește?**, răspund: Lucian Chiș („Literatorul”), Horia Alexandrescu („Cronica română”), Galfalvy Zsolt („A Hét”), Sergiu Toader („Ultimul cuvânt”) și Bogdan Teodorescu („Tinerama”). Dintre răspunsurile „mai sincere”, reținem: „Greu de crezut că există patrocini fără un cât de mic interes” (Horia Alexandrescu), „Mi se pare absurd ca ziarul să atace o afacere a propriei firme” (Sergiu Toader).

● Din sumarul nr. 16 al „României Mari” amintim: Premiile Naționale ale revistei „România Mare” – printre altele, pentru Jean Georgescu, cu puțin timp înainte de dispariția regizorului; reluarea foiletonului lui George Alboiu - **Despre Noua Ordine Literară**; serialul **Derbedeii** de Romulus Vulpescu; articolul **Auto-ocupați** de Ileana Vulpescu; amintirile lui George Sbârcea **Liviu Rebreanu la Valea Mare**; de interes un document-referat reproduc

Dosarul PCR al Ninei Cassian, Nepoata lui Stalin (cea care „a mințit la TV: în realitate, nu a fugit în SUA din cauza dictaturii ci pentru că în 1985 nu i s-a acordat statutul privilegiat de ilegalistă PCR”).

16 aprilie

● În „Adevărul”, nr. 1235, Cristian Tudor Popescu semnează textul *Mânătorii din umbră*: „Asistăm, în ultimele două săptămâni, la unul din cele mai jalnice spectacole pe care le poate crea intersecția istoriei cu istoria literară: devorarea umbrei unui mare scriitor. Tot felul de pachiderme se arată iubitoare de Ionescu îi dau poza pe prima pagină, scrijelesc cu cornul sau cu copita, cugetă admirativ, cunoscătoare vizavi de marele dispărut, pe care îl înjurau dăunezi cu entuziasm. Faptul că, dacă tatăl rinocerilor s-ar fi trezit față în față cu respectivii, ar fi murit probabil mai devreme, de greață, nu mai stă nimeni să-l pună la socoteală. Un caz aparte, cu totul remarcabil, îl constituie cel al editorialistului «României literare», senatorul (sau deputatul, mă rog, ceva în sensul acesta) Nicolae Manolescu (acestea sunt calitățile pe care le posedă acum domnul în cauză, din cea de critic literar dându-și demisia mai demult). Ca o încununare a articolelor sale din ultima vreme, scrise parcă de un profesor de școală generală, dornic de perfecționare, în numărul de săptămâna trecută al «României literare» (care, întâmplător, conține și un excelent articol pe aceeași temă al Martei Petreu), dl. Manolescu zice în clar: «piesele lui Ionescu ne șochează prin cu totul altceva decât o presupusă tehnică a absurdului situațional sau lingvistic, și anume prin excepționala lor capacitate de a demonta mecanismele totalitarismului. Autorul pieselor n-a trăit o singură zi într-un regim comunist. Dar piesele dovedesc că Ionescu cunoaște comunismul mai bine decât noi, care l-am trăit. Acesta permite regizorilor din ultima vreme să vadă în unele dintre piesele ionesciene niște opere esențialmente politice. (...) Oricum, demersul dlui Manolescu, dacă nu e ontologic, e antologic. Și, la urma-urmelor, cel mai bun lucru de făcut e să zâmbim; ce-a rămas, de pildă, din scrierile despre opera lui Caragiale, care înfierează moravurile burghezo-moșierești?”.

● În „Cronica”, nr. 8, Livia Ciupercă semnează studiul istorico-literar de mici dimensiuni *Brătescu-Voinești la „Convorbiri literare”*. □ Publică poezii, din nou, Dionisie Vitcu, Mihail Harea și Ion Hurjui. □ Ioan Holban scrie textul *Din nou despre media valorică în poezie* punându-i față în față pe Mihaela Străjer-Netea (*Ochiul paiang*, Case de editură Cronica, 1993) și pe Mihai Merticaru (*Catedrală de azur*, Casa de editură Cronica, 1994). Prin caracterul lor teoretic, observațiile lui Ioan Holban depășesc cadrul problemei: ● □ În „Forum cultural” nr. 4, Gabriela Avram îi ia un scurt interviu lui Horia Zilieru: „– Sunteți de acord că și pentru un scriitor există, acum, o perioadă de tranziție?/ – Acest substantiv de genul feminin, atât de «solicitant» mă irită tocmai prin *provizoratul* pe care-l subsumă. Aș vedea în el o undă de agonie, a

momentului; sau o «veselie serioasă». Tare mi-este teamă că devine un clișeu al «disciplinei» condiționate. Mascând suficiența «dificilă». Poezia nu trăiește prin «sincop». Ezra Pound analizează, între altele, «forma armonioasă a poemului». Ceea ce am putea numi sfidarea realității. Podul acesta din pontoane (nu știu cum să-i mai zic «tranzitiei») e necesar vocilor în alertă, căci el trece de la un mal la altul și pe profesionist și pe amator”. □ În cadrul *Salonului literar „Cronica”* este omagiat Al. Pascu (la împlinirea vârstei de 50 de ani). Ștefan Avădanei semnează articolul *Fifthy-Fifthy*, cu urări adresate lui Al. Pascu. □ Doru Scărlătescu reia, așa cum făcuse în numărul începutului de an, seria de considerații asupra operei eminesciene, sub titlul *Fascinația mitului în lirica eminesciană*. Între titlurile care însoțesc textul de două pagini de gazetă – cam didactice – sunt: *Mit și filozofie; Poezie și mit; Mit și religie; Icoană și simbol*.

17 aprilie

● „Adevărul literar și artistic”, nr. 213, se deschide editorialul lui Cristian Popescu (*Cum se intră în Istoria literaturii române*): „Cunosc o tânără scriitoare care este angajată corector la 3 (trei) dintre cele mai importante săptămânale literare din București, o tânără scriitoare care, luând deci bani de pe trei state de plată abia că încropește cumulat o leafă nițel mai mare decât salariul minim pe economie. Cunosc un tânăr poet care tocmai a debutat cu succes la o editură de mare prestigiu și care aleargă de dimineață până seara între redacțiile a două reviste-magazin corectând, tehnoredactând și nemai-având timp și liniște interioară pentru a se așeza măcar un ceas la masa lui de poeme. Cunosc un alt tânăr: excelent scriitor, uimitor teoretician și filosof al muzicii, inventatorul unui sistem de notație muzicală care ar putea revoluționa concepția actuală despre aceea ce înseamnă sunet artistic. Acest tânăr are mai puțin de douăzeci de ani și a ținut cursuri în Marea Britanie (cursuri despre ce a descoperit și el, așa, pe acolo, prin muzică) și este portar de noapte undeva pe la marginea mândrei noastre capitale. Oricine mi-ar putea răspunde: domne, da’ Eminescu, domne, da’ și Bacovia, doamne, da’ și Caragiale, pân’ să primească moștenirea își vindea cărțile din bibliotecă, așa ca să mai încropească famelia lui mare d-un prânz acolo, pentru o masă pe zi... Oricând îmi va spune acest oricine (stupid reprezentant al prejudecăților simțului comun): la artiști așa este bine, domne, la tinerețe să se chinuie, să fie săraci, să stea căpătânc experiența vieții, că numa’ d-acolo iese opera, altfel ce să facă? Mai ales că tot românul e poet, cum să putem concepe pe tânărul poet de azi bine și curat îmbrăcat, vitaminizat la standarde ne-somaliene și trăind nu într-un subsol sau o mansardă, ci într-un apartament civilizat. Nu se poate, domnilor, dacă în tinerețea lui poetul nu duce o existență cât de cât boemă, dacă nu trage la măsă, dacă nu-i oleacă umilit și dacă mai are și gulerul cămășii curat – atunci e limpede: n-are vocație, n-are talent. Așa, pe la 40-50 de ani treacă-meargă

poate să-și ia Mercedes ca Dinescu, dar înainte de această vârstă este absolut obligatoriu să se chinuie și iar să se chinuie. Oricum, ca să aspire la un loc în Istoria literaturii române ar fi indicat s-o ducă într-o sărăcie până la capătul zilelor. Cum sunt un utopic și, cum frumos mi-a spus un prieten acum două seri, nimeni nu are dreptul să-i calce altcuiva în picioare propriile sale utopii. Chiar nu pot concepe că moștenirea sau căsătoria din interes (vezi Ion Luca și Mateiu) sunt unicele șanse ale scriitorului adevărat de-a ajunge și el om”. □ Paul B. Marian traduce un fragment (inedit) din Eugen Ionescu – ***Cameleonul păstorului***. Știrea despre moartea dramaturgului este însoțită de câteva pasaje din *Prezent-trecut. Trecut-Prezent*. □ C. Stănescu scrie despre *Convorbirile* lui Eugen Simion cu *Petre Dumitriu*. □ Continuă amplul interviu luat de Luminița Patlanjoglu actriței Clody Bertola (agrementat cu imagini de teatru, dar și cu fotografii din viața privată). □ Serialul ***Nichita Stănescu. Dreptul la timp***, în fapt o biografie, ajunge la episodul al II-lea, *Copilăria*. □ Centenarul Camil Petrescu – este comentat prin Ruxandra Maria Georgescu.

18 aprilie

• Sub titlul ***Căderea din Rai***, Tania Radu semnează – în „LA&I”, nr. 15 – o cronică la volumul lui Mircea Cărtărescu *Dragostea* – poeme 1984-1987 (Humanitas, 1993): „Odihna în real *de-mircizarea*, este punctul nevralgic al acestui volum. În plan existențial, ea hrănește un alte fel de tremur, făcând poezie din chiar senzația de impostură, din deliciosul sentiment de ilegitimitate; în planul experienței, poezia suferă. Ce-i drept, cu luciditate”.

• În „Azi”, nr. 556, Vasile Pete Fati îl interviuează pe romancierul George Bălăiță, directorul revistei Fundației Culturale Române – „ARC”: ***Tot ce s-a pierdut e bun câștigat***: „– Dacă Bernard Pivot ar declara că Lumea în două zile este o capodoperă, cum ați reacționa?/ – Ca un provincial sadea: în sfârșit, aș spune, trebuia să se întâmple în cele din urmă, ce naiba.../ – Scriitorii sunt pe cale de dispariție în momentul de față sau este o metaforă?/ – Vorbești ca despre dinozauri. Cum să dispară? Sigur că nu! Dar am intrat în iarna literaturii noastre. *Hibernatus*! Va veni însă și izbăvitorul April. Fatalmente, supraviețuitorii de profesie nu sunt totdeauna și «cei mai buni». Dar să așteptăm cărțile. Sunt mai importante decât autorii. Dacă cititorul te ignoră, n-ai decât să-i faci la fel. Acum chiar că trebuie să scrii. Și se va vedea dacă mai ai sau nu ceva de spus. Sunt zile grele. Cine nu merge până la capăt pierde. Nu-mi pasă de cărțile pe care nu le-am scris până acum. Mă neliniștește doar timpul care trece din ce în ce mai repede./ – *Ce personaj politic, credibil, ar putea să vă intereseze?*/ – Figurile marcante în viața politică astăzi, la noi, îmi par a fi Ion Iliescu și Nicolae Manolescu. Ordinea este alfabetică. Se deosebesc funciar din mai toate punctele de vedere. Manolescu poate juca totul pe o carte și, dacă pierde, nu e dintre romanticii care își trag un glonte în cap pe terasa cazinoului; dimpotrivă, are puterea să o ia de la capăt. Dl Iliescu se

plimbă printre mesele de joc, agreabil, comunicativ, dezinteresat, ai zice că nu e de-ai casei, dar îi place atmosfera, ca să afli dimineața că e chiar proprietarul localului... Au reflexe bune și, oricât s-ar suspecta reciproc, știu să folosească la timp sistemul de frâne. (Cu toate că nu au practica volanului; domnul Iliescu a avut dintotdeauna un șofer, iar prietenul meu Manolescu – cred că îl mai pot numi așa, cu toate că nu ne-am văzut de vreo doi ani, și atunci întâmplător, în Piața Amzei – deși are de mult carnet de «conducere autor», nu cred să-l fi folosit vreodată, n-a avut de când îl știu telefon și automobil, acum însă o fi având și el șoferul lui.) Cei doi lideri s-au exersat în politică în locuri diferite, dar într-o lume comună./ – *Există vreo explicație a reținerii dvs. de a nu deveni o figură de prim-plan politic?* – Am prea puțină încredere în politică și istorie. Este un fel de refuz organic, ceva ca o alergie. Sau poate o intoxicație? Micul meu trecut politic este dezamăgitor pentru mine, îmi vine uneori să sparg oglinda cu capul, deși nu-mi pot reproșa vreo măgărie anume, nu există fapte de întuneric. O spun cu mâhnire de ostaș bătrân și nu altfel. Mi-e silă de masochismul de ocazie, de fabricanții de alibiuri, de vehemența convertițiilor peste noapte, de curvele de ambe sexe care fac steag de luptă din rufe murdare. Și îmi ajunge acum că pot să scriu asta. Fiul meu, plecat de acasă în dimineața zilei de 21 decembrie 1989, a apărut în ușă îndată după miezul nopții. Era înghețat și ud learcă, prinsese în plină figură jetul din tunul de apă, la Intercontinental. Am venit să mă schimb, dă-mi ceva de mâncare și mă întorc acolo. Avea atunci 19 ani. Maică-sa i-a luat genunchii în brațe, rămâi până dimineața, i-a spus plină de lacrimi, numai pe tine te am, măcar să pleci pe lumină. El a râs. Rareori l-am văzut așa luminat”. □ Augustin Frățilă semnează textul *Gib I. Mihăescu – după o sută de ani*: „Ceea ce ne-a rămas însă, cinci, șase nuvele remarcabile și un roman *Rusoaica*, este destul pentru ca acum, la o sută de ani de la nașterea sa să-l considerăm la propriu pe Gib Mihăescu drept unul dintre creatorii de model, de motiv literar ai prozei românești”.

18 aprilie

● „Libertatea” nr. 1301 anunță, pe prima pagină, centenarul unui mare gazetar Pamfil Șeicaru.

19 aprilie

● În „Baricada”, nr. 16, Geo Vasile consacră o pagină (format A3) Centenarului Camil Petrescu. Cele patru intervenții critice analizează situații precum: *G. Călinescu despre Camil Petrescu (Viața ca simptom al operei (II), Iubirea demon filosofic și Sinuciderea din orgoliu)*, prezentând însă numai o mică parte din creația sărbătoritului: „Opera lui Camil Petrescu înnobilează empiria noastră platitudine, stimând în ea cercuri neliniștitoare și modelatoare de sens și relief, restituindu-ne statutul de *trestii gânditoare*, cu rădăcini în mit și c...

vărfurile în eterul celor mai contradictorii antinomii”, pe măsura unei vieți în neprihănită libertate a ideii”.

20 aprilie

● „România literară”, nr. 15, conține pe prima pagină editorialul lui Nicolae Manolescu, intitulat *Aniversări*: „Zilele acestea se împlinesc o sută de ani de la nașterea lui Camil Petrescu (22 aprilie) și a lui Gib I. Mihăescu (23 aprilie). Cititorii *României literare* vor găsi în numărul de față câteva articole despre Camil Petrescu, precum și două texte inedite ale autorului *Patul lui Procust*, iar în cel de săptămâna viitoare o evocare a autorului romanului *Rusoaica*. În regimul comunist, chiar și aniversările erau manipulate. Cel puțin două feluri de a profita de niște date rotunde se pot constata în cele patru decenii de comunism. Primul n-a fost propriu-zis o manipulare decât în anii de după 1948 imediat (centenarele Eminescu și Caragiale), când proletcultismul a limitat drastic accesul la operele clasice și a vulgarizat înțelegerea lor. Spre finele deceniului 6 și, mai ales, la începutul deceniului 7, aniversările au oferit însă criticii posibilitatea recuperării masive a «moștenirii culturale». Manipularea aniversarilor este în schimb vădită după 1971. După modelul cultului lui Ceaușescu, s-a instaurat cultul tuturor scriitorilor români mari sau mici, vechi sau noi. Aproape nimic interesant nu se mai publică la aniversări. Doar omagii, de data aceasta la propriu. Nu mai era vorba de critică. Locul disciplinei cu acest nume îl luase encomiastica. E drept că oficialitatea dirija atent rememorările până și prin numărul de pagini acordate fiecărui scriitor sărbătorit. Dar prefera ca toți să fie tratați mai curând ca niște moaște decât ca niște artiști vii, cuceritori și instructivi. Aniversările au devenit în felul acesta prilejuri de mortificare. Posomorâtul regim comunist vedea literatura după chipul și asemănarea sa. Sărbătorilor li se răpea nu numai adevărul, dar chiar și caracterul sărbătoresc. Putem reînnoa acum tradiția critică a aniversărilor literare. Nu prin mortificare, ci prin înviere. În definitiv, merită să ne preocupăm doar de scriitorii care pot fi sculați din mormânt, ca Lazăr”. □ Centenarului nașterii lui Camil Petrescu îi sunt consacrate mai multe pagini: Alex. Ștefănescu îl supune unei noi lecturi, divizate în două segmente distincte: *Un spirit autarhic* și *Ruinele unei opere*, care indică – prin ele însele – direcția revizuirii: „Judecată, azi, prin ansamblul ei, opera lui Camil Petrescu frapează prin tirania pe care autorul o exercită asupra virtualului cititor. (...) Operele literare ale lui Camil Petrescu sunt dublate aproape toate de un eșafodaj de teoretizări și comentarii critice. (...) Camil Petrescu este cel mai circumspect autor din câți au existat în istoria literaturii noastre. El refuză tot ce vine de la alții... Scopul său este să ia mijloacele literare în deplină posesie, să controleze autoritar și în cele din urmă dictatorial actul creației”. În partea a doua a demonstrației, tonul e sensibil modificat: „Dacă citim totuși separat cărțile publicate în timpul comunismului, impresia este dezolantă... În ultima parte a vieții, Camil

Petrescu *a construit ruine*, ceea ce este mai dramatic decât dacă ar fi existat pur și simplu la minarea operei sale de altă dată. Le-a construit, surprinzător, cu aceeași ferveare și aceeași conștiinciozitate cu care și-a edificat adevărata operă”. □ Tot despre Camil Petrescu scriu Mihai Zamfir (*Demolator și constructor*). Mihai Zamfir este de părere că prozatorul „a încercat conștient să spargă narațiunea tradiționalistă, ca parte a unui program literar eliberator”. Spre deosebire de Alex. Ștefănescu, Mihai Zamfir acordă credit romancierului și în perioada comunistă, arătând că *Un om între oameni* „ocupă un loc aparte fiindcă „pornirea fundamental reformatoare se afla în miezul artei autorului și nu putea fi alungată. (...) Refugierea narațiunii în trecut însemna, în 1953, distanțarea polemică de prezentul odios și supus falsificării oficiale. Camil Petrescu inovează chiar și în domeniul cu aparențe fixe al romanului istoric. Lumea țărănească-autentică, brutală, fără urmă de înduioșare sămănătoristă - defilează în prima recțiune a volumului; prezentarea ritmului valah de viață din prima jumătate a secolului trecut este făcută prin tușe succesive, cu o artă mai degrabă a tapiseriei decât a construcției epice; atmosfera epocii regulamentare va fi resuscitată de un prozator extraordinar, ce nu dăduse până atunci măsură talentului său de evocare”. □ Despre *Un centenar discontinuu* scrie Barbu Cioculescu, acesta prezentând relațiile prozatorului cu Șerban Cioculescu, de care „nu-l despărțea chiar o generație, dar îi reunea un somatism asemănător, diferențele de temperament (criticul era un stăpânit ce-și masca emotivitatea și-și cenzura reacțiile), operând benefic, cu rare ciocniri”. În plus, Barbu Cioculescu adaugă mărturisirilor o serie dintre dedicațiile oferite de romancier temutului critic. □ Două pagini de mijloc ocupă textul lui Gheorghe Grigore care amintește de un celebru articol al lui Camil Petrescu, folosit de astă dată ca „tratament” aplicat lui Camil Petrescu: Textul se intitulează *Camil Petrescu sub zodia contradicției imperturbabile*, fiind asemănător altor intervenții din nr.-ele 9, 11, 12, 14, 17, 18/1932 ale „României literare”: „A trebuit să treacă destul timp pentru a mă distanța de acest idol noocratic al unei vârste crude și credul căutătoare, pentru a îndrăzni să arunc asupra sa priviri critice”. Urmează demonstrația vie a celor înainte spuse, redată aici prin scurte enunțuri: „Referindu-ne la imaginea critică de care beneficiază Camil Petrescu, ne putem da seama că ea se bazează pe câteva clișee fără acreditare”; „S-a vorbit, bunăoară, despre «obiectivitatea» lui Camil Petrescu. (...) De fapt, e vorba nu de o acțiune constructivă, pe plan public, ci de o manifestare strict individuală, de franc-tiror febricitant, care-și regla conștient conștienturile personale. «Obiectivitatea» era firește, o fațadă convenabilă, un instrument ce intimida adversitățile. Camil nu scăpa ocazia de a-l folosi”; Nu mai consistentă ni se înfățișează eticheta lucidității; „O altă iluzie este cea a «stoicismului» de care ar fi dat dovadă”; „La fel nu e decât o legendă anticalofilia lui Camil Petrescu”; Toate afirmațiile sunt însoțite de argumente încheiate „imperturbabil”, la capătul cărora Camil Petrescu apare drept un chip de „zeu jumulit”. □ Geo Șerban, care comentează

textul inedit *Alte file din romanul războiului*, aduce la cunoștință cititorilor „României literare” că elaborarea romanului *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, apărut în toamna anului 1930, a fost precedată de o apariția unor fragmente romanești în presa momentului: „abundența materialului îl determina pe Camil să ezite... în plan compozițional”. Fragmentul intitulat *Tranșeele*, care n-a intrat în roman, fusese publicat în „Universul” (11 iulie 1932). □ „*După o tăcere de 40 de ani*” se intitulează interviul luat de Irina Mavrodin lui Alexandru Vona. Tot Irina Mavrodin semnează cronica la *Ferestre zidite*, în care se regăsesc multe dintre ideile din interviu: „Asemenea acumulări cognitive sunt, într-o scriitură fenomenologică precum e aceasta – să mi se ierte faptul că iar cad în capcana dorinței de a clasifica –, tot atâtea ecrane care împiedică – și nicidecum îmbogățesc – cunoașterea. Să ne concentrăm, simțurile, făcând un fel de vid în noi, situându-ne, adică în fiecare clipă într-un început, și, cu infinită, infinită răbdare (poate cu o nesfârșită umilință, cu umilința de a nu face nici o deosebire între mare și mic, între important și derizoriu – dar nu-i oare aceasta calea iubirii universale), să intrăm în comunicare cu tot ce ne înconjoară”. □ Dan Laurențiu, Constantin Țoiu și Eugen Negrici, posesori ai rubricilor *Privirea lui Orfeu*, *Prepeleac* și *Simulacrele normalității* își continuă tabletele scriitoricești. Dintre aceștia, Eugen Negrici se referă la soarta nemeritată a scriitorimii: „Mărturisesc cu obidă că după anul de dizgrație 1990, nu mi-a mai fost dat să aud în mulțime decât fraze disprețuitoare la adresa scriitorimii. Au intrat în categoria lui «îi știm noi pe-ăștia», și asta după ce, spre sfârșitul dictaturii, prin gesturile curajoase – puține, cunoscute și lesne uitate – ale câtorva scriitori sau chiar numai prin cele devenite eroice din dorința de eroism a închipuirii populare, luminătorul de conștiință părea să-și fi recăpătat, în ochii oamenilor simpli, ceva din aura lumii înconjurătoare, mareață, a înaintemergătorului”. □ Mircea Martin scrie despre *Alegerea lui Eugen Ionescu* (alegere ce viza stabilirea scriitorului dramaturg la Paris în Franța).

• În „Curierul național”, nr. 947, Nina Cassian afirmă, în cadrul interviului luat de Adrian Dumitrașcu: „Nu împărtășesc pesimismul ideii de «criză în cultură»”.

21 aprilie

• În „Curierul național”, nr. 948, Cornelia Maria Savu își anunță cititorii că și Gib Mihăescu este la aniversară, împlinindu-se o sută de ani de la nașterea autorului *Rusoaicei*.

• În „Dimineața”, nr. 78, Aureliu Goci îi ia un interviu poetului Grigore Vieru: „*Vă văd în ultimul timp crispat, întunecat, cum spunea poetul «greu de gânduri».* Cunoscuta dumneavoastră aderență la public s-a estompat, păreți mai rezervat, iar în consecință, mai sentențios – poate – dar nu exuberant. Stați de mai bine de trei ani în România. S-a modificat ceva în psihologia

*dumneavoastră?/ – Eu mă consider un simplu învățător prin cărțile scrise, prin manuale, prin abecedare. Am văzut recent un film care m-a cutremurat. Era acolo un prunc – parcă din Austria – care s-a născut cu inima în afara pieptului. Niște chirurghi cu mâini de aur i-au pus inima în piept. Și Basarabia noastră românească e un copil cu inima în afara pieptului și ar trebui să-și pună în limba, în istoria românească, în destinul românesc. În Basarabia cel mai greu lucru e să fii român. Dar românii, și cei din Basarabia și cei din țară, trebuie să-și pună inima în piept./ – Ce ar putea face românii din România pentru cei din Basarabia?/ – Iubiți-vă țara și nu vă învrăjbiți – acesta este leacul cel sfânt pentru Basarabia. Atunci și românii din Basarabia vor fi mai apărați./ – Suntem la Iași și de aici veți pleca în Transilvania, călătorii mult.../ – Umblu mereu prin țară pentru o gură de aer. Eu plec din București mai zdrobit sufletește decât vin din Basarabia – e atâta ură, atâta dispreț, atâta vrajbă între frați. Chiar și Eminescu a fost batjocorit – și chiar de ziua lui. Au aflat că Goga e o lichea, că Marin Preda e un paranoic, Sadoveanu, Arghezi, Camil Petrescu au fost colaboraționiști, ceaușiști sau pedeseriști. Ar trebui alungați din țară și «șoimii patriei» pentru că ei au fost «colaboraționiști». Pentru această opoziție ridicolă nu mai e nimic bun în țară./ – Opoziția tinde să anuleze tot ce s-a creat în perioada comunistă. Același lucru se întâmplă și în Basarabia?/ – Opoziția românească și Puterea din Basarabia seamănă prin faptul că minimalizează – dacă nu profanează – tot ceea ce este românesc. În rest, ceilalți nu mai vorbesc despre comunism. În regimul ticălos au fost și oameni de treabă. Au fost ticăloși născuți ticăloși, dar au fost savanți și scriitori care, ca să le apară opera, trebuiau să facă și plecăciuni lui Ceaușescu. Eu am scris două poezioare despre Lenin și din această cauză am suferit cinci ani. Făcusem un abecedar pentru copii, care nu ar fi putut să apară fără cele două poezii. Dar Grigurcu a scris o *Odă tancului sovietic*. Cred că unii români au început să se plictisească de libertate și doresc un alt tip de totalitarism”.*

● Vasile Băran semnează articolul *Prezumtiva asasinare a președintelui Alianței Civice, Ana Blandiana*, în „Totuși iubirea”, nr. 16, citând din spusele realizatorului *Seratei muzicale* (13 aprilie), dar și din afirmații făcute în emisiunea *Farmecul poeziei – această zi*, de pe Radio România Cultural, ambele dedicate Anei Blandiana de Iosif Sava, poeta fiind prezentată astfel: „Ana Blandiana... cea mai supusă atâtor încercări de viscolul politic prin care a fost nevoită să treacă, supusă atâtor vicisitudini, Ana Blandiana, cea mai reprezentativă poetă a acestui timp, Ana Blandiana, care nu-i lăsată în pace să reflecteze, să gândească, să creeze, Ana Blandiana, căreia îi aducem un vibrant omagiu și toate florile pe care le vedeți aici, pentru frumusețea ei, fiindcă, iată, cum spunea și criticul Mircea Martin, a cărui absență de la serata noastră o regretăm, este o femeie frumoasă, Ana Blandiana față de care există atâtea păreri și atitudini contradictorii, Ana Blandiana pe care MULȚI AR DORI S-O UCIDĂ!”.

• În „Zig-Zag Magazin”, nr. 15, Petre Stoica își continuă amintirile despre Nichita Stănescu: „Se întâmplă, relativ des, ca drumul să ni se schimbe. Poposeam cu amicii în vreun restaurant și, de acolo, ajungeam în atelierelor pictorilor, plasate-n apropierea Muzeului Simu, cele căzute pradă flăcărilor înainte ca lăcașul de cultură Simu, emblemă a Bucureștilor, să fie demolat de edili lipsiți de rațiune. Aici ne bucuram de damigenele meșterului Dipșe, niciodată goale. Transferat la nou înființata editură «Univers», nemaibeneficiind de protecție, treceam prin situații grele. Absentam nemotivat, ori veneam frânt de oboseală, săvârșind grave greșeli de muncă, necazuri conjugale când se nimerea s-o am pe soție «oaspete». Lipseam de acasă zile în șir. Biata mea Ileana mă credea depus la morgă, dar eu cu Nichita și Grigore Hagiu benchetuiam pe Nerva Traian în compania unor ofițere de pompieri. În afara unei țigăncușe nurlie, revenită amfitrionului Breban, celelalte erau niște scă-lâmbe agramate, căroră Nichita le ținea prelegeri de filosofie. (...) Gospodăria mea căpătând oarecare contur, soția a socotit că e timpul să-mi cunosc indeaproape copilul. Și l-am cunoscut. Împrejurarea l-a obligat pe Nichita să se aciuiască pe la alții. Modest Morariu, încă boem, stăpânea pe Bulevardul Republicii 47 o cameră de serviciu minusculă. Acceptase să-i ofere vagantului Nichita jumătatea patului său strâmt”.

22 aprilie

• „Dilema”, nr. 67, conține epilogul călătoriilor lui *Panait Istrati prin Rusia Sovietică* (XI): „Eșecul lui Istrati aici este de căutat: în neputința de a rămâne revoltat fără să conteste valorile democrației. Devenit anti-comunist, Istrati nu a devenit și democrat. Departe de a fi fost o bizarerie, colaborarea din ultimele luni de viață la o publicație naționalistă, antisemită și xenofobă, cu articole în care elogia... puritatea revoluționară a lui V.I. Lenin și Felix Dzerjinski era în logica lucrurilor. Tragică logică”.

• În „Ora”, nr. 450, se anunță încetarea din viață a cunoscutului actor George Constantin. Pe aceeași pagină, Gheorghe Tomozei semnează articolul *După 33 de ani*, în care se referă la *Convorbirile lui Eugen Simion cu Petru Dimitriu* (Editura Moldova, Iași, 1994), prilej de a-l evoca, cu o întâmplare personală, pe profesorul său de „măiestrie artistică” de la Școala de literatură: „...la întâlnire elevul avea 16 ani, iar dascălul 28. Iubit, venerat, regretat. Era de o frumusețe fizică ce atingea magnificența. Înalt (peste 1,90?), suplu, tuns Cicero, cu ochi migdalați, umbriți de lungi, neverosimile gene (genial!), un Gary Cooper altoit cu Lord Byron, cavaler medieval proaspăt întors din turnir, amant devastator de splendori”.

• „România liberă”, nr. 1237, consacră mai multe articole Centenarului Camil Petrescu. Semnatarii lor sunt: Pascal Benteoiu (*Pe cărările memoriei*), care deapănă amintiri prețioase în legătură marele scriitor, „fost coleg de liceu, facultate și școala militară al părintelui nostru”: „Scriitorul a fost de la început,

pentru sora mea și pentru mine, simplu: Camil. (Cred că nu venea la noi doar să revadă un fost coleg, ci mai ales să schimbe idei, el care le «văzuse», să se confrunte, eventual, cu păreri contrare, să exerseze dialectic. (...)) Ar fi probabil indecent să insist asupra multiplelor legături între familia noastră și ce a scriitorului, legături care au contat foarte mult în formarea noastră, a celor pe atunci tineri, într-o bună măsură chiar și în destinele noastre. Voiesc doar să mă întorc în amintire la acel an 1956-1957, anul de «concediu» al tatălui nostru între două închisori (prima de opt, a doua de cinci ani, până la deces), an în care s-a regăsit de multe ori, în locuința noastră «la comun» din vremea arătată, cei trei prieteni, doctorul Trifu, Camil și tata. În prezența lor, deși om înșurat și pornit să mă afirm în meserie, regăseam involuntar ceva din sfiiciunea tânărului care cu ani înainte asistase de atâtea ori la prieteneștile, dar acerbele încrucișări de spade logice între aceste minți luminate. Ultima imagine despre Camil, în preziua morții: în locuința sa, nouă de care nu i-a fost dat să se bucure, i-am ținut mâinile, sub cortul de oxigen, într-una din fazele penibile ale inutilelor eforturi medicale. Era inconștient, dar, sub probabil - efortul durerii, a deschis ochii, a recunoscut pe cel ce-i cuprinsese mâinile și i-a zâmbit. Cu ochii săi albaștri, de o profunzime spirituală indicibilă, cu ochii a căror culoare se reproducea, parcă, pe coperta ultimului volum apărut în timpul vieții sale, doar cu câteva zile înainte: retipărirea tuturor versurilor.” □ În cadrul prilejuit de același centenar, Victor Ernest Mașek semnează articolul *Nici citit, nici cinstit*: „Caracterizat de epocă drept «scriitor al intelectualității» el a creat un teatru de idei pe care a știut să-l ferească de scleroza dogmatică a tezismului prin combustia afectivă ce transfigura idealurile sale în caractere și pasiuni. □ Sande Vârjoghe semnează textul inedit *Camil Petrescu și „realismul socialist”*: „În vremuri de teroare, agenții cei feroci și neîndurători sunt cei care «au greșit» și, iertați, și-au luat locul în rânduri – cei suspectați și neofiți”. □ Vasile Dem Zamfirescu amintește de neșansa editorială a *Doctrinei substanței*, teza de doctorat a lui Camil Petrescu, depusă la Vatican în 1942. După ce amintește că Noica avusese intenția de a o publica în 1988 [probabil o greșeală de datare sau de tipar, deoarece Constantin Noica a trăit până în decembrie 1987], autorul arată că totul rămâne „la nivelul unor semnalări ceremonioase. Răsturnările sociale din 1989 întrerup, prin reorientarea interesului pentru politic, un început care se înfiripa anevoios”.

● În „România Mare”, nr. 17, Romulus Vulpescu se pronunță în chestiunea schimbărilor ortografice din 1993 propuse de Academia Română: *Acagrafia ortodemică*. □ Se încheie, cu episodul 23, foiletonul lui Eugen Barbu, *Raderea în cap a maimuței...* (1980), dar și dialogul, întins de-a lungul a 21 de episoade, cu *Prima iubire a lui Eliade* (de Fl. Popa Micșan). □ Este dată publicității *Autobiografia PCR a marelui dizident anticomunist Octavian Paler* (făcând parte din voluminosul Dosar PCR al respectivului, aflat în posesia „României Mari”). □ Este preluat textul antimonarhist semnat de Fănuș

Neagu: *Misiune secretă*, din „Sportul românesc”, nr. 784, 15 aprilie 1994). □ O pagină dedicată *Galeriei Marilor Infractori* conține un portret făcut lui George Pruteanu de Dan I. Mirescu.

24 aprilie

● Nr. 34 din „Adevărul literar și artistic” este consacrat Centenarului Camil Petrescu. □ Sub titlul *Inedit*, Constantin Darie prezintă conferința lui Radu Gyr (Despre personalitatea autorului). □ Aproximativ asemănătoare prin formula întrebuintată, sunt dezvăluirile biografice din Nichita Stănescu – dreptul la timp, semnate de Al. Condeescu. Împreună cu serialul Clody Bertola, ele vor continua număr de număr. □ Dispariția lui Eugen Ionescu este prezentă în cadrul mai multor rubrici, eveniment fiind comentat aici ca în toată presa națională. Atrage atenția fragmentul intitulat *Cine a „simțit”, primul, dramaturgul din Eugen Ionescu*. □ Sande Vârjoghe publică texte inedite ale lui Camil Petrescu aflate în arhivele Muzeului Național al Literaturii Române. □ C. Stănescu recenzează *Convorbirile* cu Petre Dumitriu: „Mai trebuie spus cât de importante se vădesc pentru istoria literaturii confesiuni cum sunt acestea? *Convorbiri cu Petru Dumitriu*, de Eugen Simion, este un document literar și uman cel puțin tot atât de prețios precum cartea lui Florin Mugur, *Convorbiri cu Marin Preda*, ce, împreună cu *Imposibila întoarcere* (având la bază un șir de întrebări puse de Adrian Păunescu), conțin mărturii definitorii despre «obsedantul deceniu» și, în general, despre relațiile complexe, întortocheate ale unui mare scriitor cu epoca lui contradictorie, convulsivă, chiar tragică dacă o privim prin destinul creatorilor nevoiți să o străbată. Relațiile cu Puterea...”. □ Cristian Popescu continuă, din numărul precedent, recenzarea atentă și elogioasă a cărții lui Mircea Cărtărescu: „Sentimentul, ce alchimizează universal către (scopul său) Opera Magna, este un sentiment tragic și vioi, adolescentino-înțelept, un sentiment de maximă importanță antică, dar și derizoriu. Oricum, dragostea cărtăresciană nu unifică doar persoane, doar persoane cu lucruri, ci unifică până și obiectele între ele. Iar acest eveniment, această Întâmplare, are caracterul paradoxal al ironiei. Dublul tăiș al râsului ne spune că este extraordinar faptul îndrăgostirii la nebunie a pixului de foaia albă, ne spune că este o realizare (aproape) real-mistică faptul traducerii în amor cu care penița tocului tratează cerneala din călimară, dar, în același timp, această iubire ce dă viață neînsuflețitului este tragică. Tocmai omul-viu, persoana (chiar dacă el este sursa «producătorul magician» al orgiei de obiecte), este lipsit de coborârea «amoarei» universale în inimă și deci este, tocmai el, lipsit de căldura, de încălzirea athanorică a propriei inimi”. □ Teodor Vârgolici scrie despre *Primele ecouri ale lui Sainte-Beuve în literatura română*: „Pătrunderea lui Sainte-Beuve în literatura română a fost, așadar, de la început, îngreunată de opiniile mai puțin favorabile vehiculate, în acel timp, chiar în Franța. Pentru scriitorii români din epoca respectivă, cores-

pondențele polemice ale lui Taxile Delord, apărute într-un ziar de prestigiu și de mare audiență, cum era «Românul» lui C.A. Rosetti, nu puteau rămâne fără unele consecințe negative în direcția receptării lui Sainte-Beuve. Probabil că acestea au fost și cauzele unor atitudini oscilatorii ale scriitorilor noștri din acel timp față de întemeietorul criticii literare moderne. La mijlocul secolului al XIX-lea, un bun cunoscător al operei lui Sainte-Beuve, direct de la sursă, s-a dovedit a fi Pantazi Ghica”. □ Scrisori ale lui M. Blecher (adresate pictoriței Lucian Dem. Bălăcescu) sunt publicate de Cornel Radu Constantinescu: „Fragmentele, aflate în fondul documentar al Muzeului de artă al României (cărui îi mulțumim pe această cale), redactate în franceză, reproduc deci numai o parte a dialogului susținut de Blecher, rămânând să intuim răspunsurile pictoriței, sensurile unor întâmplări. Destinul face ca acest «epistolar» să se înscrie în tehnica subtilă a aluziei, în care nu Blecher a excelat, chiar și atunci când și-a construit un discurs literar. Aluzia la moarte și la propria tragedie devine tocmai prin aceasta, în ciuda dedicației expresiei, aproape insuportabilă. Într-o completă ediție dedicată scrisului lui Blecher, aceste mărturii credem că nu pot fi ignorate”.

● „Tribuna”, nr. 17-20, evocă împlinirea unui secol de *memorandum*-ul din 1884. □ La rubrica *Puncte de vedere*, Horvat Săluc lansează ideea numită *Istoria literaturii române privită sub raport geografic, sociologic și statistic*, precizând că „eșantionul de scriitori a fost stabilit după *Dicționarul de literatură română*, București, Ed. Univers, 1970”: „Se poate spune că nu există colț al țării unde să nu se fi născut un mare scriitor: Mihai Eminescu în Botoșani, Ion Creangă în Humulești (Neamț), D. Cantemir, M. Kogălniceanu. Al. Philippide ș.a. în Iași, V. Alecsandri la Mircești (Bacău), M. Sadoveanu în Pașcani, Lucian Blaga la Lancrăm (Alba), G. Coșbuc la Hordou (Năsăud); O. Goga în Rășinari (Sibiu), I. Slavici în Șiria (Arad), V. Cârlova, Gr. Alexandrescu, I. H. Rădulescu în Târgoviște, I. L. Caragiale în Haimanale (Ploiești), N. Stănescu în Ploiești, I. Barbu în Câmpulung (Argeș), T. Maiorescu în Craiova, Marin Sorescu în Bulzești (Gorj), Ana Blandiana în Timișoara, Marin Preda în Siliștea (Teleorman), Aug. Buzura și N. Breban în Baia Mare, Al. Ivasiuc la Sighet, Panait Cerna în Cerna (Tulcea) etc. În al doilea rând se impune a se sublinia că deși au existat mari mișcări de scriitori spre capitală și spre marile orașe, practic nu au rămas zone în care să nu pulseze o puternică viață spirituală și literară, că toate acestea la un loc constituie, de fapt, ceea ce numim literatura națională. Urmărind repartizarea scriitorilor după locul de naștere, pe marile zone istorice, se poate constata că și în acest caz există un echilibru, o armonie. Desigur, pe primul loc se înscrie Muntenia, care include și capitala cu 193 de scriitori, urmată de Moldova cu 149, Ardealul cu 123, Banatul cu 33, Dobrogea cu 6. Diferența o reprezintă scriitorii născuți în afara granițelor actuale ale țării sau în alte țări”. - „Tribuna” consacră ample spații de informare despre conferința internațională

cu titlul ***România și românii în știința contemporană***. Sunt redată citate din intervențiile sau alocuțiunile unor personalități precum Ion Iliescu președintele României, George Emil Palade, premiul Nobel pentru medicină, acad. Virgiliu Nicolae Constantinescu, prof. Ion Paraschivoiu (Montreal). □ Întregul număr este unul istoric, dedicat Centenarului memorandist și cuprinde titluri precum: ***Memorandum organicitate istorică***, de Ioan Chindriș, ***Vasile Lucaciu și mișcarea memorandistă*** de Liviu Botezan, ***Redactorii Memorandum-ului din 1892*** de Nicolae Cordoș, ***Românii bănățeni, sârbii din Ungaria și cheștiunea Memorandum-ului*** de Miodrag Milin, ***Idee de memorandum în strategia mișcării naționale*** de Șerban Paleverjean, ***Memorandum-ul văzut de observatori străini*** de George Cipăianu, interviuri cu Ion Rațiu și Paul Eugen. □ În același număr Ion Cocora stă de vorbă cu scriitorul George Genoiu, iar Dumitru Micu își deapănă, în continuare, amintirile clujene, începute în numărul precedent.

25 aprilie

• „Fețele culturii”, nr. 562, se deschide cu editorialul ***Călătorie în labirintul memoriei***, referitor la Aurel și Emil Cioran. Semnatarul textului observă că: „La aproape 80 de ani, Aurel Cioran călătorește în labirintul memoriei pentru a împărtăși cititorilor noștri mărturii despre unul dintre cei mai mari stilști ai limbii franceze și gânditori ai acestui contorsionat sfârșit de mileniu: Emil Cioran”. „Călătoria” continuă cu interviul realizat de Mariana Criș cu Aurel Cioran: „– *Ce a însemnat pentru Emil Cioran despărțirea de sat?* / – Fratele meu vedea plecarea din sat ca pe o mare tragedie. Nu știu de ce s-a rupt așa de greu de sat. Poate că pe undeva intuia că se sfârșea o epocă pe care nu avea s-o mai întâlnească niciodată în viață. Când am venit cu părinții la Sibiu, doi ani mai târziu de la plecarea lui din sat, eu n-am simțit acea ruptură așa cum a resimțit-o ei. La Sibiu s-a înscris la Liceul Gh. Lazăr și a stat în gazdă la două sâsoaice, aproape de poștă. Aici a început el să învețe limba germană. / – *Deci, copil fiind, Emil Cioran vădea calități aparte ce aveau să anunțe într-un fel pe marele eseist și stilist care este acum? Cum era el privit în familie?* / – Nu pot spune că a excelat cu ceva. Toată ziua ne jucam, asta a fost copilăria noastră. Mi-aduc aminte că aveam un cărucior. Eu îl trăgeam, iar el își lua aere de șef. Dar nu ieșea din comun cu nimic. Era absolut firesc. Nu se distanța de noi, nu părea ciudat. Participa la jocuri, la petreceri. Mai târziu în liceu a început să se distanțeze. Când ne-am mutat la cealaltă casă, aveam vreo cinci camere, el se retrăgea într-una dintre ele și citea, își lua notițe. Dar altfel, nu. Mergea la reuniuni, unde era volubil. Încă nu se simțea că pe undeva va excela. A început, pe urmă, problema lui cu sciatica. Era pe fond reumatic și îi dădea insomnii. De atunci a început să-și pună întrebări despre viață, despre existență, întrebări care l-au frământat, chinuit toată viața. A avut o perioadă de insomnii de ani de zile. Se plângea de treaba asta. (...) / Se întâlnea cu Noica,

cu Eliade, care încă din liceu îl urmărea. Fratele meu avea niște foiletoane în «Cuvântul», condus de Nae Ionescu, iar Eliade fugea de la liceu să cumpere ziare când apăreau. Pe urmă a fost perioada de la Kriterion, era toată ziua în bibliotecă. Când m-am dus și eu la Universitate (Facultatea de drept) locul nostru de întâlnire era la statuia lui Carol I, în fața Bibliotecii Centrale Universitare. Mereu ne întâlneam acolo și ne duceam la Nae, la Iorga. Însă, cel mai mult îl atrăgea Nae Ionescu. Mi-aduc aminte de un curs al lui Nae Ionescu, se chema, parcă *Despre ideea de rău în filozofie* sau ceva asemănător. Acolo s-au legat prietenii. Seara ne întâlneam, de obicei, la Corso, era o cafenea mai sus de Palatul Regal, pe mâna dreaptă, unde, acum, este o cofetărie. Acolo în fiecare seară, între orele 6 și 8 se-ntâlneau. El, Noica (mai puțin), Eliade”. □ În *Cronica inutilă*, Andrei Grigor scrie despre Prințul Tom. în apropierea zilei de naștere a acestuia, nimeni altul decât poetul Gheorghe Tomozei: „Rămânând consecvent deci într-o cronică inutilă. Prințul Tom însuși s-ar simți jenat dacă ea ar fi altfel. Titlul său de noblețe nu este, aveam să mă conving cunoscându-l, o simplă «poreclă» de o demtificare pe la mai mult sau mai puțin amicalele șuete scriitoricești. E chiar o recunoaștere a princialității sale. Faptul că apelativul a prins și are o largă circulație înseamnă că Gheorghe Tomozei are mai mulți prieteni decât dușmani, iar numărul celor care îi iubesc poezia e incomparabil mai mare decât a celor care o ignoră sau o hulesc. Cine îl știe și îi simte versurile nu poate gândi altfel. Cine îl judecă după canoanele modei vestimentare sau după intensitatea trâmbițelor din orchestrele criticii publicitare greșește. Hainele-i n-au croiala zilei, dar poetul le poartă cu o distincție seniorală care umbrește trufia argățească a atâtor filfizoni coco-channel. Poezia lui nu declanșează ditirambi ocazionali și iute înghițiți de uitare, dar nici un critic serios și devotat menirii sale nu-i poate ignora chipul frumos și delicat. În geografia fenomenului literar contemporan. Ea are alura râului ce-și ține cursul indiferent la snobismeale turiștilor sezonieri sau la teribilismul cine știe cărui proiect de amenajări hidrografice. Doar barajele naturale contează, dar ele sunt depășite prin forța înzestrării de la izvoare. Sunt poeți care-și construiesc, după un program întocmit riguros și urmat cu tenacitate, gloria. Gheorghe Tomozei știe că adevărata glorie e mai mult o lucrare a destinului decât a vanitoasei arhitecturi omenеști. Generos, a ajutat să se edifice și să reziste gloria acelora care o meritau”.

27 aprilie

● „România literară”, nr. 16, prezintă *Actualitatea editorială* prin recenzii semnate de Alex. Ștefănescu la Gabriela Melinescu, *Jurământul de Sărăcie castitate și supunere* (Litera, 1993), Cristina Bădiliță (la volumele Simion Fl. Marian, *Sărbătorile la români*, I, II (CR, 1994), Iaromira Popovici la Silviu Lupașcu, *Stylit* (Institutul European, 1993). □ Versurile din acest număr sunt semnate de Victor Nichifor, Kira Iorgoveanu-Manțu și Ioan Bruss. □ Gabriel

Dimisianu și Alexandru George semnează fiecare câte o evocare. Gabriel Dimisianu anunță moartea poetului Mihail Grama, unul „din exponenții generației războiului, alături de Tonegaru, Caraion, Stelaru, Geo Dumitrescu, Doinaș, Alexandru Lungu, Dinu Pillat, Negoșescu, Virgil Ierunca, Adrian Marino, Pavel Chihaia, Mircea Popovici, Sergiu Filaret, Ben Corlaciuc ș.a.”. □ Alexandru George revine la Al. Piru (*O problemă între multe alte probleme*): „Nu cunosc prestația lui de la catedră și nu-mi explic succesele dobândite acolo, care i-au consacrat o imagine. L-am auzit puțin vorbind în public și acolo nu se exprima altfel decât în scris, ca un primitiv. (...) Mi s-a spus că era un profesor nu elocvent dar simpatizat, datorită unui geniu vulgar, al expresiei slobode care-i îngăduia să caracterizeze drept «dobetoci» pe alți cercetători literari și pe unii colegi de catedră”. Discuția se abate apoi spre „mai multe probleme”, fără legătură directă cu Al. Piru. □ *Centenarul Gib Mihăescu* – anunțat încă din numărul precedent – este pus în pagină de Al. Săndulescu. Acesta trece în revistă scurta viață (41 de ani) a lui Gib Mihăescu oprindu-se la *Rusoica* (1933, cel mai bun roman al său): „Cel mai reușit roman al lui Gib Mihăescu a avut înainte de 1989 aceeași soartă cu *În preajma revoluției* de C. Stere (...) De ar fi apucat să trăiască și după 1944, Gib Mihăescu ar fi suportat și el, fără îndoială, consecința faptului de a fi denunțat caracterul malefic al bolșevismului, ce avea destul de curând să ne invadeze, să ne sfărtece frontierele, așa cum au rămas până azi”... □ Sande Vârjoghe oferă „României literare” câteva pagini inedite, aflate în Arhiva Camil Petrescu, de la Muzeul Literaturii Române. □ Un amplu dialog răsfnrat pe trei pagini realizează Gheorghe Grigurcu cu Alexandru Lungu. Interviuul conține întrebări lungi și foarte lungi. □ Sub titlul *Sodomizarea*, Eugen Negrici publică partea a II-a a unui articol despre „compromiterea scriitorului și a imaginii lui”: „Așa cum, pentru a fi stăpânit și slugărit în voie, țărânului i s-a luat pământul spre a nu mai avea nici un punct de sprijin și a-și pierde – umilit și obligat să fure – sentimentul onoarei, poporului, în întregul lui, s-a răpit Scriitorul, prin compromiterea imaginii lui. Scriitorul – nu ca scriitor ci ca simbol al onoarei naționale. Acțiunea a început odată cu smulgerea primelor adeziuni – în anii 1946-1947 – ale personalităților intelectuale la politica impusă țării de către agenții de la Moscova”. □ În articolul său despre dicționarele literare regionale, Dan Mănuță se referă la apariția, prin mijloace materiale și intelectuale locale, a unui dicționar de scriitori bucovineni, afirmând: „un dicționar – tezaur al literaturii noastre este dificil de conceput în absența unor lexicoane regionale, realizate profesional. Din acest punct de vedere, *Dicționar de literatură-Bucovina* (Suceava, 1993): de Emil Satco și Ioan Pânzar mi se pare cea mai bună lucrare de profil apărută la noi până acum”.

• În „Dreptatea”, nr. 31, Gheorghe Grigurcu semnează articolul *Decepiile d-nei Nina Cassian*. În concepția lui Gheorghe Grigurcu, „există, în momentul de față, trei modalități de a te scuza de serviciile aduse în trecut regimului

comunist. Prima este recunoașterea francă a rătăcirii, gestul de a-ți pune ce-nușă în cap. Exemple: Dan Deșliu, Petru Dumitriu. A doua este... continuarea, da, continuarea fâțișă, cinică a atitudinii comuniste, actualizată de moralizări, calomnii, insulte. Exemplele ne stau la îndemână tuturor. A treia, care s-ar dori o cale de mijloc, indică un mic regret, ca o lacrimă ștersă repede cu o batistă de mătase, urmată îndată de un zâmbet, cu o continuitate subînțeleasă, de vreme ce renegarea e vagă, molatică, «de ochii lumii». Oportunismului de partid îi succede unul liberal, într-o comodă evoluție. Întrucât nu apare nici o ruptură morală între ceea ce, din punct de vedere moral, este evident incompatibil, ambele etape pot fi suspectate de falsitate. Exemplu: Nina Cassian. Textul pornește de la interviul acordat de poetă lui C. Stănescu în paginile revistei „Adevărul literar și artistic”.

● Nr. 17 din „Totuși iubirea” publică stenograma *Seratei* lui Iosif Sava difuzată de TVR2 pe 24 aprilie 1994, invitat fiind Adrian Păunescu, „poetul tribun”, și în cadrul căreia s-a discutat despre politică, totalitarism și „toți acești nebuni care ne conduc”, de la Lenin la Hitler și Mao și la Jirinovski (cu citate ample din *Manifest pentru sănătatea pământului* și *De la Bârca la Viena și înapoi*). Iosif Sava citează, la un moment dat, dintr-un articol de Mircea Martin – *Să vorbim puțin de cazul Păunescu* (22 aprilie 1994): „Eu cred că Păunescu nu poate fi redus la simpla etichetă de servitor al lui Ceaușescu. El n-a fost numai asta și, în orice caz, n-a fost asta în primul rând, ca să fim obiectivi, noi, înaintea celor care vor veni după noi și care vor citi cărțile cu alți ochi, dacă e să căutăm versuri anticomuniste apărute, trebuie să admitem că le vom găsi mai ales în volumul lui Adrian Păunescu. Dincolo de asta revista «Flacăra» a fost o revistă vie, în care se mai spuneau și adevăruri, în care se reabilitau oameni. Părerea mea, în acei ani, a fost că Păunescu plătește cu osanale adresate lui Ceaușescu, libertatea de a remedia câte ceva din rău prezent în cultură și în societatea românească. Nu l-am mai văzut din anii aceia, când impresia mea a fost a unei duplicități de anvergură care avea un proiect de anvergură”. Adrian Păunescu, la *Serata* cu Iosif Sava, din 24 aprilie 1994, afirma: „Dar asta e forța mea. Eu nu-mi urăsc adversarii momentani. Eu știu că tot vor veni, pe o cale sau alta, la Adevărul pe care l-am rostit împreună... Domnule, am exagerat. Țsta e un lucru pe care-l recunosc, acolo unde era de spus un cuvânt bun, am spus un cuvânt. Uneori, foarte bun. Pe de altă parte, nu mi-a plăcut să duc până la capăt ura pe care o aveam într-un moment, supărarea. Deci, n-am fost consecvent în ură. E o greșeală. Am părăsit prea rapid câmpul poeziei și am intrat în viața publicistică. Am făcut eroare. Dar acum sunt pe sens unic, mi-e mai greu să mă întorc. O să-mi apară o carte în curând, *Româniada*. O să am, dacă-mi dați voie, câteva versuri – aici o să le citesc. Am nedreptățit, câteodată. Am adus prietenilor și dușmanilor acuze nemeritate. Recunosc”. □ Tot în acest număr se lansează o polemică între doi colaboratori ai revistei, Nicolae Corbu vs Theodor Codreanu, p.

marginea foiletonului **Mein Kampf** al celui din urmă. Ziaristul Corbu îl ataca pe poetul „neo-nazist” în **Istorie și deratizare**; acesta îi dă replica prin **Un corb al presei**.

• „Vremea”, nr. 412, anunță moartea actorului George Constantin: „Literale cărților de teatru se înnegresc, rolurile de pe scena lumii se împuținează. Dumnezeu ne iată pe toți, iertându-l pe cel care s-a stins deodată, în plină forță de creație, marele și inegalabilul, genialul actor George Constantin.”

28 aprilie

• „Zig-Zag Magazin”, nr. 16, continuă amintirile lui Petre Stoica despre Nichita Stănescu: „Încet, încet, am construit un scenariu în plasa căruia speram să ne cadă amicul. Grișenca își freca palmele satisfăcut. Căutând prin cutiile soției, am dat peste un tub de ruj. Roșul de pe buzele noastre l-am imprimat pe pahare și pe chiștoace de țigară. Pregătiserăm și textul piesei. Înspre dimineață, pișcați de băutură, ne-am cufundat în pat, ferm convinși că Nichita va răsări, dacă nu pe la amiază, certamente seara (...) Reprezentația a pornit mai devreme decât bănuiserăm: înainte de ora prânzului. Treziți din somn, dumnealui ne-a salutat spășit. Ne-am ridicat în coate, mimând totala indiferență. Ochiul său ager remarcase iute paharele și chiștoacele savant mânjite. A tăcut, ce-a tăcut, apoi a destrămat tăcerea: «Ei, dragilor, cum ați petrecut?». Grigore i-a răspuns moale: «Păi, cum să petrecem? Bine». «Bine? Puțin spus bine. Extraordinar», am adăugat eu. Și, drept să-ți spun, lipsa ta ne-a priit..., au fost numai două». (...) Absentul de la inexistentul spectacol de balet ne tot silea să-i descriem personajele de vis. Sadici, îi ațâțam imaginația. Nichita se căina amarnic. Se declara neinspirat, nefericit, un blestemat de soartă. Anii au trecut și Nini nu numai că n-a descoperit adevărul, dar, din când în când, amintindu-și de marele-i nenoroc din faimoasa noapte, îmi cerea amănunte suplimentare. I le satisfaceam, celor știute adăugându-le bazaconii pe care, culmea, le credea.” □ Sub titlul **Conflict la vârf** în Uniunea Scriitorilor (articol nesemnat) se consemnează: „Mircea Dinescu aștepta *Adunarea generală* ca să-și tragă gloanțele”.

29 aprilie

• În „Dilema”, nr. 68, după ce a epuizat subiectul Panait Istrati, Mircea Iorgulescu se întoarce la Caragiale, tot cu un serial. □ Radu Cosașu semnează articolul **Mai bine eseist decât...**: „Mircea Iorgulescu mi-a spus, la un telefon de noapte care n-are ce căuta în presa noastră de prânz, că a fost zguduit de-o afirmație dintr-o scrisoare a mea către el, și anume: că în România nu mai avem critică literară. M-am simțit stingherit: mereu suspicios la ceea ce lumea numește tragic, zguduitor, copleșitor, nu-mi place să produc asemenea mișcări sufletești, preferând riscul să fiu luat drept neserios sau, mă rog, «à la légère», conform șlagărului meu preferat: «Mai bine eseist decât comunist». Ar trebui,

deci, să nuanțez, după zguduirea la care mi-am supus prietenul din München. Nuanțând, risc alt malentendu: să nu fiu luat de nostalgic – nostalgic al vechii orânduiri care, așa odioasă cum era, permitea de nu înflorirea măcar luarea în serios, până la persecutare, a acestei meserii noocratice. Partidul și Secția au conferit o anume onoare criticii literare, stând tot timpul cu ochii pe ea, trasându-i sistematic sarcini, misiuni, indicații, că dacă n-ar fi (fost) nu s-ar povesti... Totuși, mai bine nuanțist decât finanțist! Ca atare, da, doresc o restaurație și voi fi mai rău decât nostalgic, voi fi chiar «clasic, mă!». Voi fi conservator pe față și mă voi demasca drept un tradiționalist; țin la acei înțelepți care văd în critica literară conștiința de sine a scriitorului. Nuanțând mai apăsător, m-aș dezvălui, în această relație, mai mult decât conservator – adică dogmatic. Dogmatic, mă gândesc la acea critică literară obsesivă, decenii de-a rândul obsesivă, care dincolo de orânduiri (o să-mi iasă că sunt și apolitic!) se arcuiește de la Lovinescu la Manolescu, de la Călinescu la Raicu, de la Pompiliu, Străinu și Cioculescu la Paul Georgescu și «Croh», de la Sebastian la Iorgulescu și Valeriu Cristea, de la Maiorescu și Gherea la Negoiescu, Grigurcu și Simion: e critica autorităților, a magistraturii de care, într-una din zilele creației sale, scriitorul depinde cu toată vocația, inspirația și temerile sale; e ziua unui da sau a unui nu la fel de crude, a unei cronici entuziaste sau a unei execuții care decid viața unei fraze. Ziua aceea coboară de la Rebreanu citire, acela care-l căuta pe Lovinescu să-l întrebe dacă a terminat Ion și criticul îi răspundea, după prima sută de pagini, cu acel: «Merge greu, Rebrene, merge greu!» ca, la capătul lecturii, să-l consacre drept «cel mai mare». Ziua aceea merge și tot merge, ca scene din basmul literaturii române de la origini până mai ieri, până mai alaltăieri, când suna un telefon și cineva anunța: «Fii atent, mâine scrie Manolescu despre cartea ta!» și un Florin Mugur nu mai dormea toată noaptea, ca un debutant; când un zvon trecea prin Casa Scriitorilor că «săptămâna viitoare, fii atent, Iorgulescu îl face praf pe...» și la masa cealaltă se citea, în șpalt, ce seria Valeriu Cristea despre... și ce «i s-a tăiat». Au existat zile când Preda a stat încordat și a lăsat totul pentru a citi ce a scris S. Damian despre el în «Caiete critice». Sau Raicu în «România literară». Cu ochii mei l-am văzut pe Petru Dumitriu vibrând de nerăbdare ca să știe ce-a gândit «Croh» despre cartea lui. Sau pe Stancu, pe Bogza, așteptând articolul lui Radu Popescu. Sau pe Labiș, «atârând» de cronica lui Millo Petroveanu la Primele iubiri, tot așa cum atâtea genii optzeciste alergau, cu primul exemplar, la Ulici. Domnul Al. Paleologu povestea odată cum, tânăr-tinerel, se trezea de dimineață cu întrebarea: «Despre ce-a scris astăzi Cioculescu?» Suntem mulți cei care se întrebau de joi, despre ce va vorbi vineri seara, Monica Lovinescu, la... Iar ziua când Paul Georgescu l-a vestit pe Nichita în «Gazetă», nu e mai mică decât dimineața aceea când Aderca a afirmat că de la Eminescu nu a mai apărut poet de forța lui Arghezi. Zile și nopți ca acestea nu mai există azi și la marea curiozitate: «de ce?» – de

parcă totul ar fi ca în «Evenimentul zilei» cu criminali și enigme – nu sunt dispus să răspund cu tragism (poate că-i din vina lui Marx, din vina lui Voltaire, sau a lui Cârlova!). Știu că trăiesc într-un loc unde nu se mai face critică literară de anvergură intelectuală, de autoritate și decizie artistică. Nici un scriitor nu mai tremură în fața unui cronicar, de la dl. Ulici la dl. Simion, nici un magistrat nu mai inspiră vreun «fii atent!», prea puțini se mai declară critici literari, de parcă asta ar ține de turnătorie. Mai bine eseist decât... Institutul de istorie literară Z. Ornea susține că e un fenomen fără precedent în România acestui secol”.

• În „România liberă”, nr. 1243, Laurențiu Ulici ajunge la cel de-al patrulea episod consacrat tinerilor scriitori. În acest număr a venit rândul lui Ion Es. Pop cu *leudul fără ieșire* (CR, 1993) – „Zugrav de singurătăți dospite în ligheanul social și lampadofor al promiscuității, Ion Es Pop este în *leudul fără ieșire* poate cea mai rezonantă – în registru grav voce lirică a nouăzeciștilor”. În situațiile precedente au fost prezentați Andrei Damian și Ion Manolescu (II) David Dorian, Alexandru Cristian Miloș, Atilla Racz, Victor Știr (III).

• „România Mare”, nr. 199, apare într-un Număr special de Paști, deschis cu *Pe cruce* de Vasile Voiculescu, *Sară de denie* de Otilia Cazimir, *Flori de Paște* de Duiliu Zamfirescu, *Înviere* de Lucian Blaga, *Cirip* de Tudor Arghezi, *Romanța celor trei corăbii* de Ion Minulescu, *De Paști* (poem în proză) de George Bacovia. □ Numărul mai cuprinde *Rugăciune pentru aviatorii căzuți* de C-tin. V. Gheorghiu (din volumul *Ceasul de rugăciune*, 1942), plus un articol al lui G. Alboiu, *Cum mor tinerii scriitori* (despre Nicolae Velea), și textul politic *Transferul de afect* (despre Ion Iliescu) de Ileana Vulpescu.

• În revista „22”, nr. 17, Virgil Ierunca scrie un comentariu – de o pagină de revistă – pe marginea rubricii lui Eugen Negrici, din „România literară” nr. 7/1994. Rubrica se intitulează *Rezistența prin cultură* și e un pretext pentru Virgil Ierunca să arate că, în afara unor excepții – care încep cu Gheorghe Grigurcu și Eugen Negrici, îl interesează jurnalele scrise de Mircea Zăciu și Livius Ciocârlie. □ În același număr, Mihai Sin semnează *Quot erat demonstrandum* 3, în care va răspunde – în serial – lui Alex Ștefănescu, după comentarea de către acesta a romanului său (*Quo Vadis Mihai Sin?*): „Nu e de trecut cu vederea nici afirmația «demascatoare» că eu aș ofensa «intelectualitatea din România»! Începe să miroasă a «proces public». De ce oare îmi amintesc asemenea «atitudini indignate» de «Scânteia» și de «maestrii» la școala cărora s-a format Alex Ștefănescu? Astfel de fraze și cugetări ar părea năclăite în prostie, dar lui Alex Ștefănescu (care numai de prostie n-ar putea fi acuzat, dimpotrivă, eu îl consider inteligent și chiar și intelectual... Altceva-i lipsește lui...) nu-i pasă: el trebuie să meargă înainte, cu orice preț. (...) În sfârșit, criticul își ia unele măsuri de precauție: «Autorul romanului ar putea să susțină, în replică la articolul meu, că nu el, ci personajele sale au opinii favorabile Securității». Un fleac pe care, cu aceeași dezinvoltură sprințară, el îl

combate prompt, cu următoarele «dovezi»: interviul din «Zig-Zag» (am văzut ce fel de «probă» e!); faptul că «părerile pro și părerile contra nu sunt la paritate: cele pro sunt în mod evident cele care se impun»; «flagrantă superioritate intelectuală» a «ofițerilor de Securitate» față de Dominic Vanga, care «se dovedește naiv și chiar cam sărac cu duhul». Am senzația unui coșmar, a unei întoarceri în timp, la un fel de critică a anilor '50, cu interminabile, sterile și totuși foarte agresive discuții despre «tipic», «reprezentativ», «general și particular» și alte năzbâtii. Precum și senzația sâcâitoare că citeșc un articol de «gazetă de perete», «combativ» și ticălos. E ca și cum mi s-ar reproșa că „chiaburul” (colonelul Coldea) nu a fost «zugrăvit» în culori destul de sumbre și nu a fost „condamnat” cu destulă fermitate”.

[APRILIE]

● „Timpul” [Iași], nr. 4, se deschide cu editorialul lui Liviu Antonesei, *Paștele fără Ionescu*: „Eugen Ionescu ne-a părăsit. România a avut neșansa să piardă în ultimii vreo zece ani aproape toți marii ambasadori culturali – Mircea Eliade, Elvira Popescu, Ioan Petru Culianu, Eugen Ionescu. Dintre toți, pierderea cea mai mare – dacă se pot face ierarhizări în această cumplită chestiune – mi se pare cea a lui Eugen Ionescu. Și nu doar România va fi mai săracă. Întreaga lume va fi mai pustie. Nu pentru că Ionescu a fost unul dintre cei mai mari dramaturgi ai acestui secol, nici pentru că a inventat teatrul absurdului. Există câteva motive mai importante. Mai întâi pentru că Ionescu, – alături de Beckett – a surprins cel mai bine absurdul lumii în care trăim, a resimțit probabil cel mai acut paradoxul alungării în lume, inclusiv paradoxul existenței răului într-o lume făcută de Dumnezeu. Testamentul său – tulburătoare, admirabilă mărturie – se încheie, de altfel, cu această frază cutremurătoare: „În același timp, în ciuda a orice cred în Dumnezeu, pentru că eu cred în rău. Dacă răul există, atunci există și Dumnezeu”. □ *Frica de Maecena* se intitulează intervenția lui Val Condurache din cadrul rubricii *Parlamentul de cameră*: „În anii '80-'90, artiștii (măcar o parte din ei) au refuzat plata asumându-și orgoliul. Economia de piață, în varianta pe care o trăim, ne propune o altă formă de Stat-Maecena, în care stau alături slujbași mărunți ai scrisului: investiți ca-n toate timpurile, cu partitura lui Salieri, dar și artiști veritabili care se asigură de protecția «curții» pentru a-și ocroti opera și a-și face viața ceva mai ușoară. Cu toate că legile nu sunt, încă, puse la punct, arta a intrat în grija altui Maecena: întreprinzătorul particular. Funcționarul de stat este, în general (sunt, peste tot și excepții), un ins mediocru, ros de invidii, măcinat de complexe. Întreprinzătorul interesat de artă se recrutează de obicei din scara vanității refuzate. Finanțând, el respiră din aburul inefabil al artei, ale căre «licori» sunt făcute «pour les connaisseurs». Și un Maecena și altul îi ce artistului să se împărtășească din mediocritatea de toate zilele, să lase măcar impresia că arta lui nu este mai presus decât puterea de înțelegere a celui care

o cumpără și, că artistul, la rândul lui, nu e mai breaz în ceea ce este ca om, nici mîia sensibil și rafinat, ca spirit, decât fratele lui, cititorul cu bani. Preotul finanțelor întinde sfînta cuminecătură către artist, iar acesta, cu frica-n oase se împărtășește”. □ Continuă, cu episodul al patrulea, serialul ***Morală și politică***, al lui Mihai Ursachi. □ Interviuurile acestui număr îi au drept oaspeți două înalte fețe bisericești: Prea Fericitul Teoctist, Patriarhul României („***Esențial pentru noi este omul cu frământările lui***”) și părintele profesor Constantin Galeriu („***Chipul divin din om este de nedistrus***”). □ Pagină consacrată polemicilor, în care Dan Petrescu și Mihai Dinu Gheorghiu îi scriu lui Liviu Antonesei, acesta răspunzându-le instantaneu, se încheie cordial: „Mă opresc aici și te salut cu prietenie” (Dan Petrescu) și cu cele mai bune gânduri și urări” (Liviu Antonesei în răspunsul adresat celor doi). □ Dan Giosu îl portretează, în cadrul rubricii cu același nume (*Portret*) pe Ion Mureșan: „Cu viclenie s-a năpustit frumusețea asupra lui Ion Mureșan. Ca o cățea turbată s-a năpustit”. □ După ce, în numărul precedent, Dan Giosu selectase, în cadrul unui *Redebut*, versuri ale poetei Ileana Mălăncioiu, în acest număr, insolita sintagmă *Trăsurica spre Parnas* aparține debutantei (deci, titlul este *Debut*) Daniela Visternicu [debutată de revista ieșeană „Cronica” cu două luni mai înainte, în nr. 3/februarie 1994] □ Pasaje de jurnal, intitulate ***Anul 1990***, oferă redacției „Timpului”, Arșavir Acterian: „11 martie 1990. Citesc în revista «22» că statuia de bronz a lui Lenin care a fost detronat din fața urâtului palat al «Scânteii» (nu știu cum îi zice azi) a fost opera lui Boris Caragea. L-am întâlnit pe Boris cândva după eliberarea mea de la canal și ăntreba de frate-meu care murise în 1943 pe front din inconștiența lui Ică et Companie. La reticențele mele, răspunsul lui Boris cu aerul lui sfătos și sincer a sunat: «Dragul meu, totul nu e decât o farsă». A fost oare sincer?! Cred că da. Eu aş aduga: «O farsă sinistră»”.

● „Ateneu”, nr. 4, publică ***Însemnări ultime*** (1945-1959) de G. T. Kirileanu, comunicate de Ioan Lăcustă, nu înainte ca autorul să ofere câteva date biografice esențiale despre Kirileanu: □ Despre *Jurnalul de la Tescani* (Humanitas, 1993) scrie Vasile Spiridon, sub titlul ***Ecvanimitate***: „Jurnalul de la Tescani trebuie considerat, prin aspectul său poetic și lejer filosofic, drept un seismograf înregistrator al mișcărilor celor mai profunde, afective și spirituale, ale lui Andrei Pleșu, dintr-o anume perioadă când a fost «catastrofat socialmente»,... □ ***Centenarului lui Camil Petrescu*** îi sunt rezervate două pagini, cu articole semnate de Irina Petraș și Constantin Trandafir. Irina Petraș abordează subiectul din perspectiva stilisticii: „«Folosește când vrei să te explici comparația. Încolo nimic», le recomandă autorul propriilor personaje din Patul lui Procust. Prezența masivă și exclusivă a procedului comparației a fost semnalată cu regularitate de exegeții operei camilpetresciene, dar și cu graba cu care este înregistrată orice evidență. Fenomenul merită toată atenția”. □ Sub titlul generic ***Gaură-n cer***, căruia i se adaugă un altul, ***Piatra de pe***

varză, C. D. Zeletin înseamnă amintiri despre folcloristul (antropologul) C. Nicolaescu-Plopșor care, în peregrinările sale prin satele Olteniei găsește „sărutul” brâncușian pus ca piatră pe „butoiul cu varză”. □ Momentul despărțirii de marele dramaturg creator al teatrului absurd este prezent – fără nici un articol – prin cinci imagini, din perioade diferite, cu Eugen Ionescu.

● „Jurnalul literar”, nr. 9-12, conține semnături vechi (Octavian Goga) și „noi”: Anneli Ute Gabanyi, Virgil Nemoianu, Crisula Ștefănescu, Nicolae Florescu. □ Crisula Ștefănescu, prezentată de Alexandru Ciorănescu, publică poezia *În vizită la Alexander Zinoviev*. Alte poezii ale autoarei beneficiază de o prezentare a Anei Blandiana. Întrucât Crisula Ștefănescu trăiește la München, versurile ei apar în același chenar cu *Jurnalul* în serial al lui N. Stroescu-Stănișoară, ajuns la fragmentul al XXV-lea. □ Interviu luat lui Virgil Nemoianu, profesor la Universitatea Catolică din Washington, se referă la prelegerile ținute de acesta în fața studenților din Capitală, „prelegeri ce propuneau ca suport al discuțiilor raportul dintre civilizația modernă și tendințele actuale în cultură, considerații generale despre «comunicare» ca element central al secolului XX. [Aproximativ aceleași idei sunt reproduse de Virgil Nemoianu și în revista „Vatra”]: „– *Cursurile susținute în aceste zile au creionat o imagine aproape exactă a momentului de răscruce tehnologică din America și din întreaga lume... Simultaneitatea limbajelor: scrisul, imaginea, sunetul – introduce ea o ruptură fundamentală în civilizația omenirii?! – Eu aș vrea să sper că nu! Deși în cursurile mele am căutat să subliniez noul, adică elementul nou, ceea ce mi se pare interesant atât pentru studenți cât și pentru un public mai larg. Totuși, prin temperamentul meu și prin educația mea, sunt un om destul de tradiționalist. De aceea, mi-ar părea foarte bine să se găsească un fel de sinteză, un fel de continuitate între toate aceste elemente noi care intervin năvalnic în lumea contemporană, având un impact asupra culturii, și formele tradiționale care întruchipează valuri, după mine, stabile, dacă nu eterne, ale speciei umane, ale culturii europene și ale altor culturi. Aș vrea să sper că se va crea un echilibru între aceste elemente noi și tradițiile în care mulți am crescut./ – *Cum vă explicați încrederea simultană a consumatorului în scriitură și în producția aceasta de imagine?! –* Mie mi-e teamă că un număr poate prea mare de oameni încep să se îndrepte spre vizual! Sunt țări în Orientul de Mijloc unde oamenii «sar» direct la televizor! Și atunci analfabetismul e mai degrabă în creștere decât în scădere. Acesta este un exemplu, după părerea mea, negativ. Lucrurile ar trebui să se construiască mergând de la scriptic spre vizual. La urma urmei, să ne gândim că și ordinatorul are în el atât un element al scrisului cât și un element al imaginii. Vreau să spun că tehnologia însăși pare să ne dea niște sugestii în direcția nu a unei separări brutale sau a unei opoziții între vizual și scriptic, ci mai degrabă în direcția unei colaborări a lor./ – *Consumatorul de imagini va eclipsa până la urmă lectorul?! Raportul dintre canonicitate și literatura română este unul**

care, în acest moment, ajută foarte mult la redimensionarea trecutului. Credeți că există straturi în cultură, în genere, în literatură, în special, imune la canon, care nu mai trebuie mișcate?! – Eu cred că tot timpul este bine să reluăm, să recitim fie pe autorii pe care îi considerăm foarte mari, fie pe autorii uitați, pentru că poți avea oricând anumite surprize... Cred că numai așa poate să rămână literatura un lucru viu și numai așa poate ea să contribuie la o viață mai bogată a oamenilor chiar și într-o eră extrem de tehnologizată./ – *Am să reiau una dintre problemele cursului dumneavoastră: nu cumva greșim în momentul în care aplicăm un canon actual pentru o lectură foarte îndepărtată, scrisă cu mult timp în urmă?!* – Greșeala este un risc pe care trebuie să ni-l asumăm totdeauna! Cu alte cuvinte riscul face parte din existența umană. Eu nu sunt de acord cu aplicarea brutală a preferințelor noastre, adică a oamenilor de la 1990 sau 1994, la oameni din evul mediu sau din sec. Al XVI-lea. Dau un exemplu absurd: a ne întreba de ce, oare, Dante n-a vorbit despre frigidere? E foarte simplu: nu existau frigidere în acea vreme! În același sens nu le putem cere lui Dante și lui Shakespeare să vorbească despre concepte democratice pe care le împărtășim acum, la finele secolului XX. Lucrurile trebuie înțelese în contextul lor istoric... Nu este mai puțin adevărat însă că, la rândul nostru, nu putem gândi altfel decât în interiorul limitelor noastre: ca generație, ca grup etnico-social etc. Ce rămâne atunci valabil?! Acest dialog între noi ca oameni foarte diferiți și scriitorii trecutului în care găsim de multe ori puncte de vedere în stare să le corecteze, completeze pe ale noastre, chiar și atunci când nu suntem de acord cu ele... Lectura autorului din trecut ne dă un simț al perspectivei suplimentar.../ – *Să vedem cum funcționează acum canonicitatea în interiorul literaturii contemporane, aceasta având și ea nevoie de redimensionări. Cum credeți că funcționează, deci, canonicitatea în ceea ce privește aducerea literaturii din diaspora în literatura română?!* – Aici există poziții oarecum externe. Sunt foarte mulți oameni care spun că legătura scriitorului cu limba este atât de puternică încât nu se poate scrie literatură română decât din interiorul unei largi comunități românești. Știu oameni care, deși erau foarte nemulțumiți de regimul comunist ai ultimelor decenii, refuzau să se despartă de rădăcinile lingvistice în care trăiau; există însă și exemple de oameni care s-au expatriat, putând să scrie literatură de foarte mare însemnătate pentru țara lor. James Joyce este un astfel de exemplu. Chiar în evul mediu pe care-l socotim depășit, existau oameni care scriau în mai multe limbi, care circulau cu ușurință... De-abia mai târziu, să zicem, începând din sec. XVI-XVII s-a făcut separarea pe limbi naționale, pe unități naționale. Sunt cazuri interesante ale unor scriitori originari din România care au putut să se afirme prin traduceri în limbile de mare circulație. De exemplu: Mircea Eliade. Un alt exemplu ar fi Norman Manea. Pe mine mă surprinde că el nu este apreciat mai mult de critica literară românească... Pe de o parte se vorbește mereu despre nevoia de afirmare peste hotare, pe de altă parte, când cineva se

afirmă, se lasă un fel de val al tăceri...”. □ În acest număr, „Jurnalul literar”, publică fragmente inedite din opera științifică a lui Mircea Eliade. Continuă publicarea unor fragmente – și ele inedite – din corespondența purtată de marele savant cu Mircea Handoca și Elena Beram. □ Despre Mircea Eliade scrie, amplu, și Bryan S. Reenie, *Creativitatea religioasă a umanității moderne*. □ Nicolae Florescu scrie despre *Sensul adevărat al cuvântului*: „Am fi rămas poate cu această uimitoare senzație, dacă în acele momente de aspru «dialog» cu Europa, prezența regelui Mihai, nu ar fi restituit etniei noastre, prin decență și bun simț românesc, sensul adevărat al respectului și considerație profunde. În ochii mulțimii, ai cetățeanului de rând ca și ai omului de cultură francez, am fost pentru o clipă răscumpărați. Nu putea exista un mai deplin și înălțător omagiu adus lui Eugen Ionescu decât acela de a fi condus pe ultimul drum de Regele Mihai”. □ În același număr, mai publică: Adrian Marino (*Critica literară ca literatură*), Alexandru Duțu (*În dialog cu literaturile europene*) și Barbu Cioculescu (o cronică la Emil Manu, *Infernurile noastre – jurnal de detenție*). □ Despre articolul dur, din numărul precedent, al lui Horia Stanca la adresa lui I. Negoțescu se pronunță Cornel Regman: „Articolul amestecă evocări ale unor momente din viața lui I. Negoțescu și amintiri comune cu aprecieri privind conduita publică și chiar activitatea literară și valoarea operei: o judecată globală așadar, pigmentată anecdotic. Nu voi contesta dreptul autorului de a veni cu judecăți critice asupra celui căruia i-a fost prieten apropiat, dacă acestea sunt formulate în marginile adevărului și cu comprehensiunea necesară. Pot înțelege și că psihologic a acționat în cazul de față reacția mai vârstnicului față de «năzdrăvăniile» celui pe care-l consideră într-un fel discipol, căci l-a susținut la vârsta debutului literar. Cu atât mai mult, intervenția de acum a lui Horia – Bubu pentru prieteni – este greu de explicat, mai ales că cel mai grijuliu dintre noi de a face să fie antrenat la inițiative comune a fost chiar cel vizat în titlul articolului – Nego. Nu numai greu de explicat ca reacție personală, ci și dovedind în plus o regretabilă dezorientare de un ordin mai general și o greșită apreciere atât în planul faptelor literare cât și al climatului politic și moral din perioada dictaturii comuniste, ce merge cu deformarea până la minimalizarea sensului unor gesturi de opoziție la dictatură. (...) Și acum sentința finală oferită de autor în acord cu întreaga desfășurare a procesului. De fapt, nu atât o sentință cât – cum însuși titlul arată – o renegare, de felul acelor ieșiri, dragi repertoriului romantic, în care câte un părinte peste măsură de tulburat, socotindu-se înșelat în așteptări, se leapădă intempestiv și fără temei de progenitura sa: «Închid ochii și revăd peste ani în Negoțescu un *enfant terrible*. Îl priveam atunci cu zâmbete, socotind că se va potoli cu vârsta și cu imponderabilele ei. Dar el a rămas și mai târziu un teribilist dispus la orice compromisuri, numai să ajungă să se vorbească despre el. Cu toate cele spuse acum, la sfârșitul vieții, despre Eminescu, vă rămâne în literatură ca un epigon al lui Macedonski

și, ca și acesta, mai mult primit la înghesuială decât acceptat cu bucurie în lumea noastră» (subl. mea). Dar mai știi? După cum merg lucrurile în lumea noastră, poate că nici nu e așa de absurdă această prorocie!”.

• „Tomis”, nr. 4, anunță pe prima pagină textul clujencei Irina Petraș, prilejuit de *Centenarul Camil Petrescu*. În corpul revistei titlul apare mai nuanțat: **Camil Petrescu – locuri și nelocuri**. □ Lăcrămioara Berechet scrie despre *Jurnalul lui Mircea Eliade* (îngrijit de Mircea Handoca și apărut în două volume). Comentariul merge pe firul biografiei și al temelor culturale abordate de Mircea Eliade, fiind, din când în când, presărat de citate sugestive. □ Sub titlul **Despărțirea de... Paler**, Elvira Iliescu face considerații pe marginea romanului *Don Quijote în Est* (Albatros, 1994).

• Nr. 4 din „Vatra” îi este dedicat lui Virgil Ierunca. Pe prima pagină semnează Cornel Moraru (*Un destin*), Virgil Podoabă (*Cele două praguri*) și Vasile Gogea (*Învățătorii*). *Temei de acasă*, cum se intitulează paginile festive, i se subsumează dialogul (în continuare) dintre Gheorghe Grigurcu, Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, precum și alte comentarii, scrise de Cornel Moraru, Vasile Gogea, Ilie Constantin, Dumitru Mureșan, Iulian Boldea, Al. Cistelean și, din nou, Gheorghe Grigurcu. Cornel Moraru: „Fără îndoială că, deși numeroși, învățătorii n-au prisosit niciodată României. În această serie lungă de păstrători ai ființei morale românești se înscriu cu toată îndreptățirea și Monica Lovinescu și Virgil Ierunca. Ani la rând, ascultându-i pe ascuns la Europa liberă, am învățat de la ei că există în viață lucruri care se plătesc și lucruri care nu se vând. La rigoare maximă, există lucruri pentru care se plătește cu viața și ultimul lucru pe care nu trebuie să-l vinzi este propria ta conștiință. În întunecații «ani lumină» ai totalitarismului comunist, aceasta a fost prima mea lecție de estetică. Astfel, mai repede decât «realismul socialist» am învățat realismul moral. Dacă literatura română din ultimele decenii nu s-a prăbușit total sub povara «comandamentelor sociale» și dacă nu toți scriitorii din această perioadă au semnat «pactul cu diavolul» aceasta se datorează și învățătorilor Monica Lovinescu și Virgil Ierunca. Nu putem, acum, decât să mulțumim lui Dumnezeu că, deși nesperat, avem totuși prilejul ca măcar o parte din «absolvenții» lor să ne întâlnim aici, în «Vatra», pentru a-i omagia”.

□ Articolul lui Dumitru Mureșan despre Ierunca se intitulează **Conștiința insurgentă** și se referă la relativ recenta apariție a volumului *Subiect și predicat* (1993). □ Gheorghe Grigurcu semnează un text intitulat **Calea regală**: „Calea regală a criticii e unica ei cale, în chipul în care esteticul își are morala sa proprie. Nu se află în cheștiune, așa cum pretind răuvoitorii, o moralizare din afară a creației, ci o auto sancționare a ei, care nu ține seama de ierarhii mai mult ori mai puțin temeinice”. Cu precădere, autorul îi dezaprobă și aicipe aceiași scriitori vizați de obicei în intervențiile sale. □ Același Gheorghe Grigurcu este prezent în sumar și cu **Măștile oportunismului** (II), continuare a dialogului în trei început în numărul precedent și avându-i

protagoniști pe Virgil Ierunca, Monica Lovinescu și Gheorghe Grigurcu. Virgil Ierunca opune, retoric, intransigenței lui Grigurcu o altă atitudine: „Spre deosebire de Dvs., domnule Grigurcu, care-i apostrofați fără milă, eu îi plâng. De ce? Pentru că ei intră în familia caracterizată a oportuniștilor”. Dăm în continuare o „mostră” din „mila” lui Virgil Ierunca: „Cum așa? Simplu: fiindcă, în primul rând oportunistul este mereu încordat, trăiește sub o tensiune de fiecare clipă (de altfel oportunistul și-a pierdut timpul, pentru a trăi în clipe succesive, fiecare clipă constituindu-se într-o monadă-fără-viitor). În al doilea rând – și lucrul acesta mi se pare și mai greu de îndurat – oportuniștii trăiesc într-o singurătate uluitoare. Și, mai ales, o singurătate deosebită. A nu se confunda singurătatea esențială (ca o muzică a existenței) cu singurătatea oportuniștilor care e una spectrală. Și spectru la spectru trage. Iată de ce – ca să vă răspund Eugen Simion caută «alianța» cu Adrian Păunescu iar Marin Sorescu pe aceea cu Grigore Vieru. Din singurătatea lor fără orizont, ca să poată spune «noi» un intelectual ca Eugen Simion are nevoie de fantasma obscenă a unui Adrian Păunescu iar un Marin Sorescu se înhăitează cu un rimător circumstanțial ca Grigore Vieru. Și așa mai departe. Nu e simptomatic faptul că răfuielele unei bune părți a intelighenței se duc în jurul fascismului îndepărtat și nu a comunismului? A fost nevoie de o intervenție resentimentară a lui Norman Manea pentru ca să avem un adevărat «caz» Mircea Eliade. Unde sunt însă «cazul» Sadoveanu, «cazul» Arghezi, «cazul» G. Călinescu? Sacralizarea nu e „estetică” ci neo-dogmatică. Dogmele și-au pierdut desigur fala. Sunt, mai bine zis, înmuiate în omisiune și tăcere. Dar «fețele tăcerii» nu sunt și fețele minciunii amânate?”. □ Din nou Gheorghe Grigurcu: „Noul conjuncturalism s-a bucurat de o răspândire considerabilă, dobândind un al doilea centru publicistic, după «Literatorul», și anume o mare parte din coloanele revistei «Dilema» (e drept că, în ansamblu, ea înfățișează un magazin de puncte de vedere, unele întru totul stimabile; de data aceasta, plasa are ochiurile mai mari, ca să nu atragă prea mult atenția). Conceptelor de «apolitism» și «estetism» li s-au adăos altele, la fel de sociabile și dichisite, de seducătoare și vandabile, precum «reconciliere» și «compromis». În spiritul caragialescului gest de sublimă concordie, «.....Piața Endependenți», ni se cere să «depunem armele», să renunțăm la tragerea la răspundere a celor vinovați de a fi sprijinit ori chiar întrupat totalitarismul, pur și simplu să renunțăm la discutarea lor. Și aceasta pe un ton de mustrare, de condescendență iritată, de paternalism gata a se mânia dacă nu e urmat (împrumutat de unde?) ca și cum tot noi cei ce, nedorind altceva decât dezvăluirea realității, ne-am văzut, azi ca și ieri, marginalizați, refuzați, insultați, am purta vina pentru... tulburarea liniștii în cetate. De ce atâta agitație, atâta zgomot protestatar? Atâta culpabilizare? De ce atâta larmă sub ferestrele anticomuniștilor? Nu cumva asta e pricina pentru care fac sandal? Un sănătos egoism de burtă-verde poate fi uneori neprețuit, mai cu seamă când e pus să speculeze. Partea uluitoare a

lucrului e că un eseist de calitate d-lui Andrei Pleșu a acceptat a se așeza în capul acestei campanii cu țeluri mai mult decât străvezii, pe o linie ce, odinioară, a pornit de la G. Călinescu și M. Ralea, spre a coborî la Mihnea Gheorghiu”. □ Personalitatea lui Virgil Ierunca ocupă și alte pagini care conțin *Jurnale de zi din exil* ale scriitorului, citite și interpretate de Ilie Constantin într-un text datat 1975: „Un fel de «jurnal» cum trebuie, un jurnal literar, nu ca acesta, în care mă silesc să nu însemn decât incidente care mă definesc probabil anapoda. Când mă surprind consemnând în caietul acesta tot ce intră în mine ca să nu rămână îmi dau seama că totul, absolut totul mă pierde. Joc teribil: am oare dreptul să cedez cuvintelor o inițiativă, în care nu cred, sau cred că nu cred? În febrilitatea acestor rânduri, autorul se dezvăluie și, ca și alte dăți, se nedreptățește: cine poate spune cum arată un «jurnal cum trebuie? În realitate, cedând cuvintelor o anume inițiativă, adică îngăduindu-și conștient, o anume «spontaneitate», Virgil Ierunca se supune unei exigențe a tipului său de Jurnal și, în genere, a oricărui Jurnal! Dar, normal, inițiativa respectivă este bine controlată, ea ține de scriitură și nu de ceea ce numeam: decupaj. Adică de organizarea materialului. Orice Jurnal, pe de altă parte, provoacă în autorul său o anume amărăciune, care vine din fuga însăși a timpului consemnat prin zile, ani, decenii; de unde, impresia că totul «absolut totul, mă pierde». (Și atunci ne vin în minte vorbele divine: «Cine câtă să-și scape viața, o va pierde, și cine o pierde, o va câștiga!»...).” □ Plasați în ariergarda „Vetrei”, Iulian Boldea (*Lupta cu îngerul*) și Al. Cistelean (*Exil și critică*) se referă tot la activitatea și opera lui Virgil Ierunca. Iulian Boldea relevă, în plus, la Virgil Ierunca virtuți estetice și, la final, un profit ascetic, ambele demne de cea mai înaltă prețuire: „Este, pe drept cuvânt, greu să te desfaci de fascinația stilului lui Virgil Ierunca, să refuzi seducția metaforelor, să nu-ți faci o superstiție din acest stil, riguros și alert, învăluitor și provocator totodată. Sonoritatea pură a frazei, rigoarea în tăietură fină a ideilor alcătuiesc farmecul cărților lui Virgil Ierunca. O artă poetică, densă și concentrată ca un aforism e inspirată autorului de René Daumal: «De la René Daumal învăț povestea-mi pe de rost: „Je participe de ce que j’aime” și participarea e grație grea”». Revolta și grația reprezintă cele două limite ce adăpostesc profilul ascetic și neînduplecat al lui Virgil Ierunca pe care mă întreb dacă vom ști vreodată să-l prețuim cum se cuvine, la justa sa valoare”. Ca o frază concludivă, Al. Cistelean, în articolul pomenit, arată: „Chiar și conceptul său de literatură e mai favorabil celei cu deschidere spre transcendent decât celei cu propensiune spre gratuitate. Preferințele sale merg, cu hotărâre, spre literatura de angajament existențial și nu spre cea de rafinament, spre literatura ce se decide la o înfruntare dramatică mai curând decât spre cea care tinde să seducă prin ingeniozități. Literatura este, în viziunea lui Ierunca, o responsabilitate, nu o simplă înzestrare manevrabilă”. □ Sunt publicate, de asemenea, poeme de Virgil Ierunca. □ Numărul de față conține și alte semnături notorii. Atrag

atenția următoarele grupări tematice: cronicile literare semnate de Em. Galaicu-Păun *Heteronimul lui... (indescifrabil)* la confratele basarabean Ghenadie Nicu, Ion Pop, la *Arta răbdării* (Dacia 1993) a lui Ioan Moldovan, în creația căruia criticul vede – cu prilejul lecturii acestui volum – un „punct de răscruce”, și Caius Dobrescu, interesat pe aceeași pagină de *Pionierii punk-ismului românesc* (primul pionier fiind Eugen Barbu), text prilejuit de o apariție nouă, postumă, *Ianus* (Gramar, 1993): „Amestecul de scârbă corosivă, argotică și prețiozități senzuale face din Eugen Barbu un precursor al stilului *punk*”. □ O altă serie de articole se înscriu în categoria literaturii subiective: *Însemnările* lui Lucian Raicu, Paul Goma, *Post-scriptum la „Căldură mare”* (VI), Tudor Țopa (*Câteva ieșiri*, VII), Mircea Zăciu cu *Exerciții de despărțire* (XLIV). □ Cu totul distinct de trend-ul numărului, Mihai Sin își continuă pledoaria în polemica dusă cu Alex Ștefănescu, în *Quod errat demonstrandum* (II), text, de altfel, apărut în mai multe publicații. □ Despre numerele 1-2-3/94, din „Echinoux”, apărute împreună (și de negăsit în marile biblioteci se face o scurtă prezentare în „Vatra”: „Mici festivități (pe măsura vremurilor) și un număr aniversar (1-2-3/94) au marcat trecerea unui sfert de veac de la întemeierea «Echinouxului». Festivitățile, se zice, au fost plăcute, și scurte, numărul în schimb, e sobru și destinat direct istoriei literare. Actuala redacție l-a conceput sub formă de dicționar, cedând orice veleitate de farmec și vivacitate pentru rigoarea cea mai seacă. Portretele, de lungimi diferite, de la câteva linii la (aproape) o pagină de revistă, sunt semnate, în majoritate, de actualii redactori, ceea ce, firește, nu le-a fost ușor. Unde redactorii n-au mai răzbit, au intrat pe teren directorii Ștefan Borbely și Corin Braga, din loc în loc ajutați de câte-un fost echinoxist milos. Entuziasmul acestui număr aniversar a fost, fără îndoială, greu plătit de cei ce i-au făcut, în condițiile în care lumea – chiar și cea bună, și chiar și cea mai bună, adică „echinoxistă” – e mai amatoare de festivități decât de «portrete la minut» scrise la repezeală sau pendelete. În „Portret de grup în timp”, care ține loc de editorial și e semnat doar cu inițialele de C[orin] B[raga], suntem asigurați că redacția n-a dat de urma tuturor echinoxistilor, iar unii n-au răspuns solicitărilor dintr-o presupusă intenție de auto regenerare. Pentru un număr care s-a vrut un documentar de istorie literară aceasta nu-i bine, dar, pe de altă parte, nu era nimic de făcut. Același editorial ne mai spune că o vreme prin redacție «a bântuit ideea că un asemenea număr ar putea, și ar trebui, să decanteze o scară de valori». Lucru delicat, nu-i vorba, și până la urmă lăsat baltă, redacția preferând să încredințeze «această sarcină spectatorilor neutri», ea mulțumindu-se să adune și să sistematizeze materialul”. Ce era doar delicat la început, a devenit, cu sistema aplicată, de-a dreptul riscant. Mai întâi pentru că o scară de valori era inevitabilă și ea apare, vrând-nevrând, și din acest număr cu axiologia lăsată la bunăvoința autorilor și mai ales pe seama inspirației lor de moment”. □ O atenție deosebită se acordă Anchetei din „Jurnalul” literar, nr. 1-4/94: „Exce-

lentă, dezinhibată, responsabilă și binevenită – inițiativa redactorului șef a «Jurnalului literar» (nr. 1-4/94) Nicolae Florescu, de a spune, într-o rubrică specială, «dezbaterei critice actuale, cu o oarecare consecvență, sistemul de valori al literaturii române contemporane». Rubrica se numește *Ancheta redactorului șef* și are drept scop, conform programului semnat de același «o evaluare a profundelor mutații pe care mișcarea noastră literară ca și întreaga societate românească, le-a cunoscut odată cu ieșirea din totalitarism și încercarea de resincronizare, după o jumătate de veac, la reperele reale ale democratismului european». Ea vizează pe lângă recuperarea scriitorilor din exil și a literaturii de sertar din țară, constituirea adevăratei scări a valorilor literare contemporane prin «raportarea esteticului la dimensiunile sale specifice» și înlocuirea celei vechi, care, deși lovită mortal de schimbarea macazului istoriei, continuă să fie ținută artificial în viață de o seamă de scriitori și critici ce speră să se mențină, apelând la tertipurile și diversivniunile de odinioară, pe creasta valului. În aceasta constă noutatea inițiativei lui Nicolae Florescu, iar prima personalitate pusă în dezbatere e una care «a contribuit masiv la instituirea scării de valori de până în 1990»: criticul și (neo) Academicianul Eugen Simion. Despre imaginea sa de «Ieri, azi, mâine» încearcă să dea seama câțiva scriitori și critici notorii din diferite generații: George Bălăiță, Barbu Cioculescu, Al. Cistelean, Adrian Marino, Mircea Muthu, Marta Petreu, Ion Simuț, Monica Spiridon, Alex. Ștefănescu, Laurențiu Ulici și Cornel Ungureanu. Cu câteva excepții de-nteles (fie pentru că răspund la alte întrebări decât cele ale Anchetei, fie că nu vor să-și spună opiniile adevărate), majoritatea acestora sunt de acord că două din numeroasele cărți ale criticului vor rezista fără dificultăți: *Dimineața poezilor* și *Jurnal parizian*. Celelalte... Și cu toate acestea, manualul de liceu l-a clasicizat... pe Academician, rezervându-i un spațiu de primă mărime (dacă nu cumva chiar primul) între criticii contemporani. Se vede încă o dată treaba că socoteala de acasă nu se potrivește nici acum cu cea din târg”.

[APRILIE –MAI]

• În cadrul cronicii literare din „Caiete critice”, nr. 4-5, Eugen Simion publică textul unei intervenții prilejuite de centenarul nașterii lui Camil Petrescu și susținute în Aula Academiei: *Camil Petrescu, un martir al lucidității*: „Un precursor, deci, ignorat, uitat, aici la Gurile Dunării, unde ideile noi sunt întâmpinate cu scepticism și mor tinere. Contemporanii ne-au lăsat despre el imaginea unui om de un patologic orgoliu, obsedat de fantasma pre-eminenței sale, irascibil, convins că se pricepe în toate (chiar și în strategia războiului), un închipuit, incapabil să primească o minimă observație critică, un scriitor, pe scurt, în război cu toată lumea. Jurnalul său, publicat după moarte, încurajează acest portret psihologic jumătate simpatic, jumătate defavorabil. (...) După 1990, Camil Petrescu este în continuare supus, dimpreună cu alți scriitori, unei

noi serii de revizuiți morale. Este în discuție acum atitudinea lui în regimul totalitarist stalinist (a murit, să amintim, la 14 mai 1957). Și din această discuție, autorul romanului *Un om între oameni* nu iese bine, deloc bine. Neobosiții și năbădăioșii noștri procurori literari nu ezită să-l numească pe Camil Petrescu un colaboraționist și să-l tracă pe lungă listă neagră, lângă Arghezi, Sadoveanu, G. Călinescu, Preda etc. Tot colaboraționiști, nomenclaturiști, spirite în derivă morală, intelectuali care au ales, așadar, Academia, Nu temnița... Pentru explicitare, Eugen Simion alege următorul fragment dintr-unul din eseurile lui: „«Românii este deștepți... Ei n-are nevoie să studieze atât cât să știe... Lor „să le spui în rezumat”, nu e nevoie de cărți groase... Să le arăți „despre ce e vorba”. Vlăduțu metafizicu n-are nevoie să-și tocească haina în coate ca să „prindă” o doctrină ca pe nimica toată!... Adevărul e că eseu în foileton cuprinde oarecare dificultate... Tradiții lăutărești, de când încă se născocise prostie „notismului”, fac ca românul să dea preferință urechii. Dacă zici o dată din vioară, ești omul lui...»”. □ La rubrica de cronică literară, Valeriu Cristea comentează prefața semnată de Gabriel Liiceanu la „o culegere de «mots-uri Țuțea» (321 de vorbe memorabile ale lui Petre Țuțea. Humanitas, 1993), prefață intitulată *O posteritate de cincizeci de pagini*”: „De ce numai cincizeci de pagini? Pentru că – ne asigură dl. Gabriel Liiceanu în a sa prefață torpilă – «multele pagini pe care (Petre Țuțea, n.n.) le-a scris nu vor constitui, ele, niciodată o operă», fiind «indigeste și inutile». Dar bibi cele cincizeci de pagini (dactilografiate) nu există: «nimic din ceea ce a scris (Petre Țuțea, n.n.) nu se află printre paginile acestei cărți», ne previne, uluitor, prefațatorul. Ciudată carte: «Deși nescrise (de Țuțea, n.n.), paginile acestei cărți nu sunt mai puțin ale lui Țuțea». Dar și ale altora! În primul rând ale celor care au scris cu mâna lor aceste pagini (inițial mai numeroase), transcriind după înregistrări audio sau video interviurile acordate de Petre Țuțea și apărute – cele mai multe – în presă. Apoi, ale celor care au intervenit, pe ici, pe colo, în materialul oral fixat scriptic în condițiile evocate mai sus”. Valeriu Cristea reproșează redactorilor Editurii Humanitas operațiunea selectării din mai vastul conținut al „textelor Țuțea (dactilograme, interviuri, confesiuni copiate de mână etc.)” ca fiind părtinitoare. În acest volum se află multe dintre „spusele” memorabile ale lui Țuțea. □ Ov. S. Crohmălniceanu poartă un dialog cu Mariana Șora: „(Ov. S.C.): – Cum vezi integrată de viață literară din țară literatura exilului? Ce piedici întâmpină? Ce probleme ridică?/ (M.Ș.): – Depinde de natura acestei literaturi. (...) Mărturisesc că nici la această întrebare nu mă pricep să dau un răspuns detaliat, precis, de cititor asiduu. În schimb, îți pot servi un exemplu ilustrând oarecum printr-o experiență personală una din piedicile întâmpinate, aș numi-o deosebire de atitudine. Nu ca și cum noiăștia de aici am fi grozav de toleranți față de exponenții unui regim și a unei ideologii detestante, dar cei din țară au idiosincrazii, lucru poate de înțeles, deși reacțiile de intoleranță sunt uneori de-a dreptul absurde. Iată un exemplu:

e vorba de un articol al meu destul de amplu apărut în revista din Frankfurt *Dialog*, despre Valeriu Marcu, o figură deosebit de interesantă și destul de puțin cunoscută azi. Prezentarea mea urma să fie preluată de *Viața românească*, drept care am procedat la eliminări, scurtări, tăieturi, întotdeauna penibile, necesare însă, mi s-a spus, pentru că materialul să încapă în spațiul limitat al revistei. Totuși studiul, ca să-i zicem așa, n-a apărut. Interesându-mă peste vreun an (politețea de a avertiza pe un autor de soarta manuscrisului său, dar și politețea elementară de a-i răspunde la scrisori a dispărut de mult din moravurile editoriale și publicistice, și nu și-a făcut reparația, din păcate, odată cu formulele de politețe: «Domnule, Doamnă»), întrebând deci, am aflat verdictul conducerii revistei: avem atâția autori nepublicați sau neprezențați de atâta vreme, de ce să «glorificăm» acum un comunist înverșunat? Or, Marcu, înfocat și revoluționar numai în adolescență și în prima tinerețe a fost, iar punctul central în expunerea mea era tocmai evoluția acestui om care, neajutat și nesilit de nimeni, «s-a lămurit» atât de bine asupra persoanei lui Lenin în special și a sistemului în general. A fost un mod exemplar de a-și recăștiga independența de spirit, pornind din mijlocul angajării totale, deci o lecție oricând interesantă și chiar utilă”. □ Un amplu *Dosar* privind **Cultura română azi** face obiectul primului Colocviului organizat în luna februarie de Comitetul Național Român pentru Deceniul Mondial al Dezvoltării Culturale sun titlul *Cultura română azi – situația cărții*, manifestare care a reunit directori de editură, demnitari și funcționari ai instituțiilor legislative și administrative competente în materie de susținere a culturii naționale, scriitori, alți oameni de cultură: Eugen Simion, Mircea Tomuș, Z. Ornea, Aurel Ștefanchi, Magdalena Popescu Bedrosian, Valentin Nicolau, George Măgureanu, Adrian Dinu Rachieru, Radu Dorin Mihăescu, Ioan Ganea, Gabriel Țepelea, Adrian Păunescu, Ion Butnaru, I. Sandu, Marcel Popa, Marin Sorescu Lelia Munteanu. Redăm din intervenții: ■ (*Eugen Simion*): „Și, în fine, ultimul argument pe care îl invoc aici e faptul că mass-media ar trebui să facă mai mult decât face la ora actuală pentru popularizarea, difuzarea cărții și informarea publicului. Aștept de multă vreme ca bravele noastre gazete care se ocupă atât de mult de politică să facă loc culturii într-un spațiu mai adecvat și cu periodicitate mai bine dirijată”; ■ (*Mircea Tomuș*): „Această criză a cărții mai este complicată și accentuată și de împrejurarea că între măsurile pe care guvernul actual și cele trecute le-au luat pentru atenuarea șocului provocat de liberalizarea prețurilor și de politica liberală în domeniul economiei, în domeniul producției și vânzării de carte nu a intervenit nici cea mai mică protecție a cumpărătorului. În nici o verigă a circuitului cărții, în nici un loc al producției și desfacerii cărții nu s-a intervenit cu subvenții de la guvern pentru a înlesni cumpărătorului accesul la carte, acces pe care prețul tot mai ridicat al cărții îl îngreădește tot mai mult”; ■ (*Z. Ornea*): „Știți foarte bine că sunt foarte puține ediții critice încheiate... Asta ține de zona teoreticului pare, dar de fapt e

zona practicolui; nu există cultură serioasă în lume, în țări civilizate care să nu aibe patrimoniul clasic editat în ediții critice, unele țări au chiar trei-patru tipuri de astfel de ediții. Din păcate, noi n-avem nici măcar un singur tip realizat, pentru că treaba a fost pornită de la început foarte târziu la noi”; ■ (*Magdalena Popescu Bedrosian*): „Am făcut cultură până în '89 timp de douăzeci de ani, susținând spiritual acest popor, printre alții. Rețeaua națională de difuzare s-a constituit pe acel 17% care era perceput din prețul de vânzare al cărților pe care noi și alții ca noi le scoteam, tipografiile au trăit și ele pe seama noastră. Și iată că din '90 noi am fost lipsiți de toate aceste mijloace. Rețeaua națională s-a privatizat, Dumnezeu știe cum a devenit societate comercială și, practic, n-a mai vrut să lucreze cu noi. Când mă duc la *Arcadia*, de un an, un an și jumătate, mi se spune: «Ce-mi dați dumneavoastră nu mă interesează. Dați-mi cărți la care să câștig și eu». Dar această rețea națională trăiește sub un regim de protecție, care e al culturii. Ea are spațiu închiriat cu 40 lei/m.p., pentru că ar trebui să difuzeze cultură”; ■ (*Valentin Nicolau*): „Dar ceva s-a întâmplat în '89. Și acest ceva nu este văzut de către toți sau nu este acceptat de către toți. Această schimbare din '89 a produs o schimbare radicală, deci și din punct de vedere cultural. O schimbare în toată infrastructura, în toate mecanismele care generează cultură sau administrează cultură. Ce mi se pare că nu se vrea a se vedea și a se accepta este că o editură este în același timp societate comercială și instituție de cultură. Cele două aspecte nu pot fi privite separat, editura nu poate fi considerată doar ca instituție culturală sau doar ca societate comercială. O dată ce se sparge acest dublet, înseamnă că ceva nu merge. Cartea nu este numai obiect estetic, este și marfă”; ■ (*Gabriel Țepelea*): „În cele din urmă, sprijinirea culturii se face prin alocării bugetare. Iar aceste alocării bugetare le propunem noi. Și acum să vă spun cum s-au petrecut lucrurile de câte ori am intervenit în acest domeniu. Miniștrii de Finanțe au o replică imbatabilă, care sună așa: «indicați-mi sursele de finanțare»,,; ■ (*Eugen Simion*): „Ca să nu-l pierdem pe Adrian Păunescu, care este șeful comisiei culturale a Senatului îl rog să facă doi pași înainte... Sunteți șeful comisiei culturale a Senatului. Ați venit mai târziu...” ■ (*Adrian Păunescu*): „Am venit cu câțiva ani înainte, dar am întârziat o oră...” ■ (*Eugen Simion*): „Ne interesează opinia dvs., domnule senator”. ■ (*Adrian Păunescu*): „Îmi cam dați sarcini... Ba vino, ba doi pași înainte... Mă rog... Profitând de faptul că mi-ați fost profesor, mă prefac a respecta ierarhia... Fiecare cu profesorii lui, cu elevii lui... Uite, de exemplu, domnul Țepelea a avut un elev – nu? – Iliescu – nu? – Ion... A avut mai mult noroc decât Eugen Simion... Deocamdată...” ■ (*Marin Sorescu*): „Voi începe citându-l pe Eugen Ionescu, care, într-un articol din tinerețe spunea: «Dau în judecată statul român pentru lipsa mea de geniu». Eu reprezint statul român acum și trebuie să suport dările în judecată ale «ne-ioneștilor», «ne-viitorilor-ionești»: mă rog, dacă ar fi cineva care să devină Ionescu, Eugen Ionescu, în sfârșit, cred că

atunci aş merita această bălăcăreală. Nu cea care se face aici, sunt bucuros că această discuție este o discuție foarte serioasă și o salut”. □ Comentarii pe marginea unor atitudini ale lui I.L. Caragiale (*Histrionia sau intrarea în rol*) face Constantin Hârlav: „Cum vom vedea, adevărata naștere a scriitorului, recunoașterea și acreditarea lui în «republica literelor» acum se produc. Iar textele cuprinse, în cea mai mare parte, în paginile «Claponului», cu reluările și completările din «Calendarul Claponului», precum și în alte publicații ale timpului, configurează o imagine – care merită deja epitetul de *caragialeană* – multiplu semnificativă a scriitorului *in statu nascendi*. Cu experiența individualizată a «Claponului», pregătirea, să spunem așa, *debutului*, «ca opțiune, ca probă de conștiință artistică, de analiză lucidă a «situației» literare», intră într-o nouă fază, urcă la alt nivel. Scriitorul își continuă sistematic, cu seriozitate, inteligență și luciditate drumul identificării și afirmării de sine. Căutarea resurturilor artei sale, a stilului, a ritmului, a unui mod de a concepe urmează liniile unei strategii, care face, ea însăși, parte din Opera în stare născândă. De pe acum, problema principală a scrisului caragialean este chiar problema scrisului». □ La rubrica de *Comentarii*, Adrian Dinu Rachieru scrie despre *Insula lui Surupăceanu*: „Să ne amintim că Maria sancționează gestul eroic al bărbatului, reproșându-i că în acele clipe ea nu mai exista pentru el: «în momentul când te-ai urcat pe cisterna aceea nici eu nici fetița nu eram în gândul tău» (...). A salva pe altul devine un fapt care merită reprob: «Numai cine are chef să moară face ce-ai făcut tu!» (...). Și încheierea cade nemilos: «Mai bine mureai!» Imprevizibila logică feminină conduce evenimentele spre un final nescontat: cei doi, într-adevăr, se despart. Rămâne însă de văzut dacă metamorfoza lui Călin consfințește, realmente, căderea lui”. □ Zaharia Sângeorzan comentează jurnalul inedit a lui Petru Comarnescu (într-un articol care se va întinde pe mai multe numere). În prezentarea sa, *Petru Comarnescu - inedit* (I), autorul arată: „Celebritatea lui Comarnescu trezește mari și tiranice invidii. Urmează în cel mai pur și demonic stil balcanic un proces de defăimare regizat de Sandu Tudor și Zaharia Stancu, iar mai târziu acel nefast 23 august 1944 care ghilotinează și un spirit atât de modern, ca Petru Comarnescu. De acum înainte începe calvarul, traversarea deșertului umilințelor, marginalizarea. Criticul nu se mai regăsește. Prizonier unor zile de lucidă retrospectivă, de bilanț, Petru Comarnescu își analizează cu obiectivitate și melancolie faptele, realizările, dar fără să cunoască bucuria succesului total. Paginile scrise în 1969 definesc o conștiință și un spirit deschis vieții artistice, harul unui portretist remarcabil”. □ Romanul lui Mircea Horia Simionescu *Îngerul cu șorț de bucătărie* (Clusium, 1993) este comentat de Nicolae Bârna: „E vorba, în bună parte, de o explorare «vicleană». Afectată, de un nou exercițiu tehnic, cumva autoimpus de acest scriitor care se numără printre aceia care pun în modul cel mai grav în încurcătură pe eventualii doritori de disociere lămurită între «fond» și «formă», între limbaj și mesaj. MHS (sigle

consacrate, în ultima vreme, pentru a-l desemna pe scriitor) a fost, la noi, printre primii care au demonstrat peremptoriu, în literatură, că «mediul e mesajul». □ Tot Nicolae Bârna scrie la cartea lui Gheorghe Crăciun, *Frumoasa fără corp* (C.R., 1993): „Există, fără îndoială, în *Frumoasa fără corp* – deși nu ostentativ semnalizată, destul de curând decelabilă, apoi tot mai vădită – o temă a scriitorului. A scriitorului, cu «S» mare, materializat în avatarul lui particular numit Gheorghe Crăciun, care înțelege să delibereze, în chip explicit și implicit, prin «vorbă» (metadiscurs auto-specular și auto-analitic) și prin «faptă» (discurs literar «obișnuit», de ficțiune propriu-zisă, narare transparentă și omniscientă etc., etc.) Între «vorbă» și «faptă» tranziția e fină și nuanțată». □ În cadrul aceleiași rubrici, Andrei Grigor scrie despre cartea lui Petru Popescu, *Revelație pe Amazon* (C.R., 1994), recent tradusă și editată în limba română: „În cartea lui Petru Popescu se intră dinspre istorie, geografie, mit și acel teritoriu interior, mereu juvenil, în care mocnesc simțul aventurier și năzuința descoperirii epocale. Și tot pe acolo se iese. Cu nedumerirea de a nu ști câtă ficțiune se ascunde în această lume de masivă realitate, al cărei «peisaj» pare a exclude existența vreunui ungher accesibil germinației imaginative». □ Cronica edițiilor este ținută de Dumitru Micu, care se referă la tipărirea celui de-al cincilea volum din ediția critică Blaga, *Opere*, cuprinzând dramaturgia: „Copios și de data aceasta, neconcesiv față de modul meschin al economiei de piață, ce tinde să reducă spațiul livresc până aproape de zero, în disprețul criteriilor științifice, aparatul critic cuprinde tot ce editorul a putut afla privitor la geneza și destinul pieselor (și, din cât am reușit să verific, nu i-a scăpat nimic), reface rezumativ, adesea cu ample extrase, comentariile pe care cele două piese le-au suscitât, transcrise toate variantele din manuscrise ale textelor editate. Cu asemenea împliniri, cel de al cincilea volum blagian din *opera omnia* se ridică indiscutabil, și el, la nivel de exemplaritate”.

● „Calende”, nr 4-5, se consacră aniversării de un sfert de secol a revistei studențești „Echinox”: „**ECHINOX**” – *la un sfert de veac*: „La 25 de ani (și câteva luni) de la întemeiere, «Echinox»-ul scoate un număr aniversar, care este de fapt o revistă-dicționar atât de consistentă, încât a devenit, fără îndoială, pentru mulți, deja un instrument de lucru». □ Interviu în serial. partea a IV-a, cu Gheorghe Grigurcu continuă în zona biograficului cu accente sensibil polemice: „– *Adversarii Dvs. sunt de părere că practicați o critică dominată de resentimente. În ce măsură considerați că experiența marginalizării v-a marcat nu numai ca om, dar și ca scriitor?* – Ca avocat al diavolului, îmi puneți, d-le Soviany, o întrebare inoportună. Să presupunem, spre a vă face jocul, că sunt într-adevăr «dominat de sentimente» Adică, spus pe șleau, un invidios. Dar ce fel de invidie ar fi aceasta care se relevă în argumente și analiză, într-un discurs critic, logic li, cred, pertinent? (...) Acest proces etic la vedere nu cere a fi crezut pe cuvânt. La rândul său, el poate (dorește chiar) a fi supus analizei, expertizat de specialiștii interesați, judecat

de orice cititor conform unor criterii de bun-simț. Nu contează, nici nu e posibil, nici măcar pentru mine, nici nu-mi pot face singur procese de intenție) a determina mobilul interior al aserțiunilor critice. Are importanță suprafața lor personală, mecanismul lor public, adică obiectivitatea lor”. □ În paginile rezervate cronicilor literare apar comentarii la cărțile scrise de Ion Simuț (*Incursiuni în literatura actuală*, Editura Cogito, Oradea, 1994), Alexandru Vlad (*Atena, Atena*, Editura Dacia, 1994), Ruxandra Cesereanu (*Grădina deliciilor*, Editura Echinox, 1993), Ioan Moldovan (*Arta trădării*, Editura Dacia, 1993), toți autori echinoxști. Chiar și doi dintre cronicari, i-am pomenit pe Nicolae Oprea și Al. Th. Ionescu, aparțin aceleiași vechi și elitiste grupări. Dintre observațiile făcute pe marginea cărții lui Ion Simuț, desprindem: „Punctul de vedere al lui Ion Simuț mi se pare corect, deși, mărturisesc, o primă reacție de «respingere» am avut, sătul fiind și eu de tot felul de imixtiuni. El este corect pentru că nu se uită un lucru: subiectivismul și relativa «libertate» de mișcare în interiorul fiecăreia dintre cele patru clase propuse. Care sunt în ordine: (1) Literatura oportunistă – «literatura de partid», în care intră un număr destul de mare de scriitori, de calibre și talente diferite: de la A. Toma, M. Beniuc, Zaharia Stancu și Francisc Munteanu, la Adrian Păunescu, Dumitru Popescu și M. Ungheanu. Evoluția formelor literare, destul de sinuoasă, avea loc în funcție de «cum îi permiteau sau dictau documentele de partid»; (2) Literatura subversivă, care este «o creație a epocii Ceaușescu» și care reprezintă o «deviație de la limba oficială», realizată prin apelul intens la metaforă și parabolă, marcând «un fel de protest abia schițat». Aici ar trebui să intre Marin Preda, Marin Sorescu, Nicolae Breban, D.R. Popescu, Ana Blandiana, Ileana Mălăncioiu, Gabriela Adameșteanu, și încă mulți alții. Nu-i greu de observat că în lista propusă de Simuț sunt scriitorii pe care îi citeam și cu bucuria «inestetică» mărunță dar reală, că dogmatismul nu poate roade totul, iar fiecare «deviere» era simțită ca o victorie personală. Cu toate că este poate literatura cea mai bună a perioadei, un gând ne bate acum: ce s-ar întâmpla cu aceasta, dacă ar fi supusă unei reevaluări atente, scoasă de sub orice determinare conjuncturală? (3) Literatura dizidenței este «radical contestatară», «deschis opoziționistă». «Secțiunea «internă» a acestei clase este ilustrată, firește, de nume ca Paul Goma, Dorin Tudoran, I. Negoieșcu, Mircea Dinescu, Dan Petrescu». Cea «externă» – mult mai numeroasă – îi include pe Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Lucian Raicu, Mircea Eliade, Ioan Petru Culianu. Ion Simuț consideră că aceasta este «singura literatură scrisă în condiții de libertate deplină și are o individualitate frapantă față de ceea ce se scrie în țară»; (4) Literatura evazionistă. Este aceea «indiferentă la problemele politice și abstrasă din actualitate», cuprinzându-l în egală măsură pe Vasile Voiculescu și Lucian Blaga, pe Ștefan Aug. Doinaș și Ștefan Bănuțescu, ajungând și în sectorul oniriștilor sau al textualiștilor din generația '80'. Clasificarea mai are și un appendice, acela al literaturii românești din Basarabia,

pentru care „trebuie să inventăm un capitol separat, oricât de modest”. □ Mircea Bârsilă scrie la debutul lui Cris Tănăsescu, *La răsăritul temniței* (Pan, 1993). □ Sub titlul „*Echinoux*” – o *pedagogie a solidarității intelectuale*, Nicolae Oprea are o lungă conversație (pe trei pagini) cu Ion Pop, unul dintre fondatorii revistei: „Înainte de a fi o revistă, «Echinouxul» a fost un cenaclu literar al studenților; cei mai mulți, de la Facultate de Filologie clujeană, care avea deja, la acea dată (1969), o anumită tradiție a acestei forme de exercițiu creator, foarte răspândită, de altfel, pe-atunci. Nu cu mulți ani înainte trecuseră prin Facultate poeți ca Ioan Alexandru, Ana Blandiana, Nicolae Prelipceanu, Gheorghe Pituț – ca să dau doar câteva nume –, însă publicarea unei reviste studențești a trebuit să rămână un vis. Am mai spus cândva că, prin 1966 adresasem Rectoratului Universității un memoriu legat de un asemenea proiect, redactat împreună cu Ana Blandiana, Nicolae Prelipceanu și Romulus Rusan, dar... «nu era momentul», încât foarte tinerii scriitori trebuiau să-și aștepte rândul la revistele existente sau să se facă văzuți pe pagini dactilografiate la o gazetă de perete instalată pe coridoarele facultății, sub titlul *Anii de ucenicie*. (...) Cenaclul din care s-a încheiat revista «Echinoux» a fost însă rodul unui moment cultural mult mai prielnic, din vremea relativului «dezgheț» ideologic început prin 1964 și care atingea în 1968 un fel de punct de vârf. (...) «Echinouxul» a început deci cu o redacție în întregime studențească, dirijată de Eugen Uricaru și avându-i ca redactori șefi adjuncți pe Petru Pontă și Zoltan Rostas (acesta de la Filosofie) și ca secretar de redacție pe Vincențiu Iluțiu. Caseta redacțională cuprindea filologi precum Dinu Flămând, Olimpia Radu, Peter Motzan, Marcel Runcanu, studenți de la Filosofie (Radu Mihai, I. Maxim Danciu) și de la Matematică (Grigore Călugăreanu). În pagini, erau prezenți Marian Papahagi (care avea să plece foarte curând cu o bursă la Universitatea din Roma), Ion Mircea, Franz Hodjak, Balla Zsofia, Vasile Muscă, Bend Kolf, Irinyi Kiss Ferenc, Justin Moraru, Mircea Muthu, Cornel Udrea, Gavril Moldovan. (...) Au intrat pe parcurs în redacție Adrian Popescu și Gaal Gyorgy de la Filologie, Mihai Bărbulescu de la Istorie, Liviu Zăpîrțan de la Filosofie, Ionel Reghini de la Drept. S-a cristalizat astfel o primă echipă (plus studenți plasticieni Mircea Băciu, Florin Creangă, Octavian Cosman, pentru prezentare grafică) în care eram de fapt, toți ucenici: ne împărtășisem întrebările scrisului în serile de cenaclu, învățam acum regulile jurnalisticii, misterele tipografiei, șireteniile în relațiile cu cenzura, tehnicile de difuzare. Dar am descoperit, am cultivat mai ales acea prietenie exigentă, întemeiată în timp pe sinceritate și spirit critic, afecțiune și luciditate, solidaritate intelectuală. Sunt lucruri care explică de ce ne-am putut regăsi atât de numeroși, într-o adevărată comuniune spirituală, și după un sfert de secol”. □ Publică versuri în acest număr: Anghel Gâdea, Ion Radu Văcărescu, Viorel Mureșan, Nicoleta Grig și Nicolae Ioan Dragu. Ca de obicei, revista reproduce, pe ultima pagină, poezii din creația lui Virgil

Mazilescu, însoțite de un scurt comentariu al lui Laurențiu Ulici: „Virgil Mazilescu a fost, poate, cel mai citit poet șaptezecist, de poezii optzeciști, singurul, poate, acceptat ca moderator, pricină pentru care poezia lui a reintrat în orizontul de așteptare al poetului tânăr, redimensionându-și, în posteritatea poetului, relieful». Un exemplu... sublim, un singur rând din poema *Aventurile poetului*: „limbaj învechit, semne ascetice, bărci dizolvându-se în lumina lunii». Este reproducă o scrisoare inedită a lui I. Negoîtescu către poetul Dan Damaschin. □ O afirmație a lui Adrian Năstase despre Eugen Ionescu, anume că dramaturgul „s-a înstrăinat de România și nu a servit patria” produce iritare în „Calende”.

● „Familia”, nr. 4-5, îl are ca invitat și conferențiar pe Octavian Paler: „O confesiune în umbra unei cărți nu este un lucru inutil. Fervoarea meditativă cu care Octavian Paler, prezent în 7 aprilie la Oradea, la *Saloanele revistei «Familia»*, cu ocazia lansării cărții sale *Don Quijote în Est* își destăinuie public interogațiile (parțial redată în paginile ce urmează), constituind un proces al interiorității, pe care orice intelectual autentic ar trebui să și-l declanșeze. Aflat între mituri- politică-înțelepciune, Octavian Paler rămâne în aporia hrănitoare a iluziei. *Don Quijote în Est* este itinerar-ul acestei opțiuni”. Analizele consacrate romanului sunt semnate de Ioan Moldovan și Traian Ștef. □ Sub titlul *Regăsiri*, „Familia” publică poeme de Radu Gyr, însoțite de comentarii ale lui Barbu Cioculescu (*Radu Gyr întru nețărnire*), Ruxandra Cesereanu (*Radu Gyr și atipicitatea poeziei de închisoare*) și Adrian Popescu (*Radu Gyr – un anticalofil*). □ Alte poeme sunt semnate de Emilian Galaicu-Păun. □ Necunoscând „pe nimeni care să fi negat în anii din urmă... valoarea unor Arghezi, Sadoveanu, G. Călinescu, Camil Petrescu, Marin Preda”, Gheorghe Grigurcu scrie la rubrica sa *Asterisc*, despre *Un articol al lui G. Călinescu*: „Câteva condeie de la «Literatorul», ori de la publicațiile (a)politic consangvine nu scapă nici un prilej pentru a incrimina fenomenul de «demolare» a marilor noastre valori literare. Micul impas al acestei grandilocvente campanii constă în aceea că un asemenea fenomen nu...există. Nu cunosc pe nimeni care să fi negat în anii din urmă, așa cum susțin dl. Eugen Simion și acoliții d-sale, valoarea unor Arghezi, Sadoveanu, G. Călinescu, Camil Petrescu, Marin Preda. E pusă în chestiune doar latura de oportunism a personalităților în cauză, slujirea, mai mult sau mai puțin sânguinoasă, a regimului totalitar la care s-au pretat, fapt ce le-a umbrat atât prestigiul moral, cât și o parte din operă. Ceea ce e cu totul altceva... Umorele secret al iritării paznicilor templului constă în neputința lor de a contesta realitatea unor atari aspecte dezolante, căroră, neîndrăznind a le lua fațăș apărarea (ar fi prea de tot!), le substituie arbitrar, ansamblul operelor în cauză. E încă un fals, în buna tradiție a manipulării creației cu care ne-a obișnuit comunismul. Autorii menționați își păstrează, neîndoios, locurile însemnate pe care le ocupă în istoria literaturii române. În același timp, însă, ei nu se pot sustrage unui

examen critic, dincolo de tendențiozitățile oficioase și de ipocriziile pioase, privitor la momentele lor de slăbiciune morală. Fără un asemenea examen, conștiința noastră critică a rămas ea însăși în suferință”. □ *Jurnalul Florenței* Albu și proza lui Florin Ardelean, intitulată *Fericirea după Vasile*, completează acest număr eteroclit.

● În „Steaua”, nr. 4-5, V. Fanache scrie despre *Stilul revistei „Steaua”*; articol prilejuit de împlinirea a patru decenii de la apariție: „Ca să ajungi să fi publicat în «Steaua» erau necesari ani buni de ucenicie pe la modestele reviste risipite pe întinsul țării. Stilul estetic impus de «Steaua» prin convergența valorii a fiecărui număr în parte și prin semnificația de ansamblu oferită de miile de pagini ivite în succesiunea timpului a creat un climat stimulator, greu comparabil datorităefervescentei lui profesionale, cu ceea ce au reprezentat alte reviste literare din ultimele cinci decenii”. Despre același subiect scrie și Aurel Rău, conducătorul revistei. Despre momentul aniversar mai scriu: Gh. Grigurcu *După 40 de ani*, Gerard Bayo (*L'Etoile*) Grigore Vieru („*Steaua este a Transilvaniei în măsura în care este a țării*”), Jacob Popper (*Coincidență și destin*). □ O altă serie de articole evocă pe membrii mai vechi sau de dată mai recentă ai publicației. Mircea Popa semnează articolul *Alegorie și simbol la A.E. Baconsky*. Despre Victor Felea scriu Tașcu Gheorghiu și Tudor Dumitru Savu, ultimul printr-o scriitură evident optzecist-textualistă: „Văzute de aproape sau de departe, cu microscopul sau cu o cameră ascunsă și, desigur, indiscretă, viața și opera lui Victor Felea sunt într-atât de asemănătoare încât le poți confunda cu ușurință. În fapt, ele sunt suprapuse. Ce a refuzat sau a repudiat (cu discreție și delicatețe) omul, a refuzat sau a repudiat (cu profunzime) poetul. Ce a iubit pe tăcute omul, a șoptit scriitorul, relațiile acestea având loc întotdeauna în spatele scenei, dincolo de microfoane, de regizori sau spoturi de lumină, omul și poetul ferindu-se de capcanele spectacolului. Nici o fisură, nici o falie între om și opera sa, nici o ruptură sau scrânteală de limbă sau de caracter. I s-a spus Kafka, datorită izbitoarei asemănări cu marele prozator. Dar, pe dinăuntru, Victor Felea era Unchiul Vanea”. O „reverență” face Bedros Horasangian lui Aurel Gurghianu: „O existență fără stridente și o poezie fără exaltări, apropiate de universul nostru mic, s-au îngemănat în ceea ce numim azi, la timpul trecut din păcate, Aurel Gurghianu. Făcând parte din așa numitul grup al poeților de la «Steaua», încercând să introducă lirismul și emoția, sensibilitatea și sentimentele într-un timp care numai poetic nu putea fi – ne referim la dramaticii ani '50, dar care ani au fost veseli din ultimele sute de ani?”. □ Versurile din acest număr poartă semnăturile lui Adrian Popescu, Petre Stoica, Victor Felea, Teohar Mihadaș, Aurel Rău, Virgil Mihaiu, Horia Bădescu, Caius Dragomir, Ioan Moldovan, Anghel Dumbrăveanu toți poeți ai revistei. □ Sunt reproduse intervențiile participanților la întâlnirea din martie 1970 pe tema *Probleme ale filosofiei*. Între cei prezenți la acea dezbatere se numără D.D. Roșca, Constantin Noica, N. Mărgineanu, N. Bellu, Dumitru

Isac, Tudor Cățineanu și Călina Mare. □ Secțiunea de critică literară cuprinde comentarii semnate de Ion Pop („*Orizontul*” *imaginar al lui Nichita Stănescu*), Const. Cubleșan scrie referitor la teatrul lui Lucian Blaga, Liviu Petrescu – despre conceptul organicului la Liviu Rebreanu. □ Irina Petraș consacră amintirii lui Camil Petrescu eseu intitulat *Setea ca moartea*. □ La rubrica *Viața cărților* sunt tratate sub forma unor scurte recenzii: la Ion Scorobete, *Geometria zăpezii* și la Bujor Nedelcovici *Dimineața unui miracol*. □ Despre *Centenarul Lucian Blaga* scrie Negoită Lăptoiu.

[APRILIE-MAI-IUNIE]

• „Paradigma”, nr. 4-5-6, conține, pe prima pagină, un portret scris de Marin Mincu despre Mircea Ivănescu: „Dincolo de protestele unor critici cam grăbiți (printre care acum douăzeci de ani m-am numărat eu însumi), M.I. este și un poet existențial în ale cărui texte dăra tragică se diseminează în epicitatea disimulată. Astfel, poetul încearcă să exprime sisific impasul postmodernist al scriiturii care vrea să se substituie existenței prin atingerea gradului zero al literarității. Prin acest efort sincron, Mircea Ivănescu participă la criza poieticului în acest sfârșit de mileniu paranoic, alături de alți mari poeți ai lumii”. □ Tot aici sunt inserate versurile în italiană ale lui Mario Luzi, poet octogenar (după Eugenio Montale a fost propus și el la Nobelul literar). Versurile continuă tot în limba italiană, urmate de traduceri în limba română și, odată cu ele, de anunțul că poemele marelui poet din Florența vor fi tipărite la Editura Pontica. În italiană apar redactate și alte pagini (în care Stefano Agosti îl prezintă – prin lentilele criticii – pe compatriotul său), inclusiv comunicarea lui Eugen Coșeriu, ținută la Roma în 1991. □ Din sumar mai amintim: o traducere din *Nietzsche sau dincolo de subiect* de Gianni Vattimo; un interviu cu Mario Luzi realizat de Marin Mincu; un interviu cu Mircea Ivănescu, realizat de același Marin Mincu; un fragment dintr-un studiu al Ștefaniei Mincu, *O hermeneutică mioritică*.

• „Echinox”, nr. 4-5-6, continuă cu seria manifestărilor consacrate împlinirii a 25 de ani de existență. Sunt redate alocuțiunile de la momentul sărbătoresc ale unora dintre exhinoksiști: Mircea Muthu, Andrei Marga, Ion Pop, Alexandu Vlad, Horia Bădescu, Marian Papahagi, Ion Vartic, Constantin Hârlav. □ Paginile revistei conțin instantanee fotografice de la sărbătoarea „Echinox”-ului. □ În cadrul cronicilor literare din acest număr intră în dezbatere câteva Jurnale. Adriana Cean scrie despre Jurnalul Fericii (Dacia, 1993), al lui Nicolae Steinhardt, evidențiind „cele trei coordonate ale existenței – spațiu – timp – modalitate (adâncime), [care] sunt convertite în folosul subiectului cunoscător”. □ Adrian Tudorachi se referă la Jurnalul lui Mircea Zăciu (Dacia, 1993), pe care îl consideră un „cvasi-roman”. Despre Negru pe negru (Arhipelag, 1993), volumul de versuri al lui Aurel Pantea, scrie Ion Cistelean. □ Versuri semenază Adrian Suci și Maria Elena Ganci. □ Câteva articole se

orientează spre „o biografie a ideii de unu”, idee care conturează tematic acest număr prin texte referitoare la *Unu și Multiplu, Monoteism și politeism, Problema Unu-lui la Platon, Parmenide și Zenon*. □ Mircea Zăciu se află printre colaboratorii revistei cu un *Jurnal renan*. □ Matei Călinescu semenează articolul *Cum poate cineva trăi fără să citească. (Gânduri la moartea lui Eugen Ionescu)*: „Miracolul lecturii e, de fapt, cealaltă față a miracolului scrisului. (...) Citind, scriind – și așa spune de la un punct încolo, de la singurul punct care de fapt contează, cele două procese se confundă, lectura scrie, scrisul citește – ce altceva facem decât să dăm viață textului, țesăturii de semne care fără atenția cititorului/scriitorului ar rămâne neînsuflețită? (...) Eugen Ionescu, incomodul, tânărul publicist român «în război cu toată lumea», negatorul inautenticității «literaturii» din polemicul și autopolemicul *Nu, negatorul* avangardist al conformităților «literare» din primele piese franceze care au fondat «teatrul absurdului» și, apoi, din piesele tot mai obsedant arhetipale și metafizice, începând cu sacramentalul *Regele moare*, prozatorul din *Pietonul aerului*, din *Solitarul*, din jurnalele intime, a fost înainte de toate angajat într-o febrilă căutare – o căutare mereu întreruptă, dar mereu reluată prin revoltă, prin râsul stârmit de farsa tragică a «limbajului» prin enormitatea și grotescul cotidianului, prin umirea de a fi și durerea de a fi, prin conștiința fragilității ființei, prin obsesia chinuitoare și umilitoare de a îmbătrâni atât de impresionant exprimată în *Căutarea intermintentă*”. □ Daniela Fulga scrie despre *Ostinato sau subiectivitatea auctorială ratată*, pornind de la cunoscuta carte a dizidentului Paul Goma: „Îndrăznesc să numesc *Ostinato* o «carte a sfârșitului de secol», când literatura demonstrează că nu e litară moartă, nu e un surrogat de trăiri, ci chiar trăirea însăși, simultană cu conștiința trăirii unei clipe arbitrar privilegiate de existența unui narator iremediabil atins de schizofrenie. Livrescul ca rezultat direct al acesteia, iată, ce este un roman: o copie a realității, nu o păstrare a memoriei, nu o evaziune, ci ceva care le refuză înglobându-le, dar sacrificându-și normalitatea”.

● „Dacia literară”, nr. 2, este în mare parte consacrat culturii germane și se deschide cu editorialul lui Al. Zub *Exemplaritate germană*: „Suntem cu atât mai ispitiți a pune accent pe un asemenea exemplu cu cât, prin contrast, societatea românească vedește acum, în tratarea propriei sale epoci totalitare, o impardonabilă ușurință. Seriozitatea germană în orice domeniu, perseverența manifestată în lupta cu trecutul nazist, maniera în care s-au refăcut instituțiile democratice, accentual pus pe cultură, educație, armonie socială – sunt elemente ce îndeamnă la reflecție și la conduita imitativă, în sensul bun al termenului”. □ În aceeași ordine a ideilor, Mihai Cîmpoi evocă modelul intelectual german la Eminescu: „Eminescu nu doar se formează în mediul cultural german; el se simte în el un adevărat om de cultură. Paginile germane ne dau după memorabila spusă a lui Constantin Noica, filozof de asemenea de formație intelectuală germană, «măsura ființei în elementul cultură a unui om»

□ În cadrul rubricii *Junimea de ieri. Junimea de azi*, Al. Husar este autorul articolului ***Eminescu și cultura germană***, un studiu istorio-literar cu accente expositive. □ Doru Scărlătescu își continuă serialul despre Eminescu. Intitulat printr-o formula deja celebra, dar adaptată, cu primul cuvânt în germană: ***Auch' io son pittore***, episodul de față reface popasuri ale poetului prin muzeele din Berlin și Viena. □ Val Codurache îi face un portret lui Paul Miron, profesor la Universitatea din Freiburg, în calitate de prozator și dramaturg în limba română: „Diavolul care scrie literatura lui Paul Miron stă cu o copită în Germania și cu cealaltă în Balcani. E sobru ca Goethe și histriion precum Caragiale. (...) Cele două piese de teatru pe care le-am citit, O seară furtunoasă și *Viața și patimile lui Publius Ovidius Naso* se revendică din Caragiale, alt rezident în Germania”. □ Dan Mănucă relatează despre Cea dintâi traducere românească din Faust, aparținătoare lui junimiștilor Vasile Pogor și Nicolae Scheletti. □ Profesorul octogenar Gavril Istrate scrie un text istorico-literar cu privire la vocabularul și proveniența (influența) germană din opera lui Mihail Sadoveanu. □ Sub titlul ***Identitate românească și relații germano-române***, dialoghează, pe marginea ediției a XIV-a a colochiului Societății „M. Eminescu” din Freiburg, Ștefan Teodorescu, Paul Miron, soția acestuia, Elsa Lüder. □ Interviu din acest număr îi are ca interlocutori pe Cassian Maria Spiridon și Mihai Ursachi: „– Membrii Junimii, în majoritate, au fost filo-germani, de la Pogor, la P. P. Carp, Titu Maiorescu... – Junimismul s-a dorit pe sine o contrapondere, mai întâi intelectuală, mai apoi politică, a liberalismului de inspirație franceză, perceput ca o sumă de «forme fără fond», Faptul că junimiștii s-au format în școli germane și au fost în majoritate filo-germani mi se pare o întâmplare și încă una paradoxală. Căci, în definitive, ce forme mai inadecvate fondului nostru putem găsi decât în Germania lui Bismarck, primul «stat» social din istorie, sau în imperiul Habsburgic care deținea Transilvania și Bucovina, adică provinciile din acre proveneau cei mai de seamă junimiști? Totuși, probabil, că în afară de hazard au acționat și acele imponderabile *Wahlverwandschaften* (afinități electice) atât de greu de definit (...) – În timpul dictaturii comuniste, considerați că s-a realizat eliminarea din universul culturii naționale a interferențelor germene? – Imediat după război era interzis să vorbești germana sau să posezi literatură în această limbă. Se știe că mulți cetățeni români de origine germană au fost în mod barbar deportați în Siberia sau în Bărăgan, bunurile lor au fost confiscate de statul comunist, persecuțiile împotriva acelei minorități purtând amprenta monstruoasă și criminală a doctrinei marxist-comuniste de pretutindeni, inclusive din Germania de Est. În ciuda acestor împrejurări tragice, tradiția culturii germane în România a supraviețuit. Mă refer acum la experiența personală pentru a putea vorbi concret. M-am înscris la Facultatea de Filosofie din Iași (aceasta fusese desființată de comuniști în 1947) și acolo am fost studentul unor mari profesori, ca Vasile Pavelcu la Psihologie (acesta a fost

elevul lui Wilhelm Wundt). Pentru admitere, eu studiasem chiar Tratatul de psihologie experimentală al lui Wundt, pe care se întâmpla să-l avem acasă la Botoșani. Pavelcu a observat imediat sursa cunoștințelor mele de candidat și m-a notat cu 10 deși am tăcut ca peștele la punctual trei de pe bilet, care se referea la ceva ca «trăsăturile omului nou etc.». Profesorul Petre Botezatu, unul din marii logicieni români, care tocmai se întorsese din detenție politică și cu care am făcut ani în șir cursuri și seminarii de logică formală și de istoria logicii, era, de asemenea, de școală germană, el fiind bucovinean”. □ Despre **Comemorările germane** scrie Paul Miron, rememorându-și tinerețile, când exilat fiind, își câștiga pâinea ca ghid și a călătorit prin Germania și Austria „alături de Patricia, o americană din Rocky Mountains, cu un străbunic german, care călătorea în Europa cu o clasă a colegiului ei”. Sunt evocate locurile ce amintesc de Shiller, Goethe, Beethoven, Mozart, Stifter, Hofmansthal. Jean Paul: „Lângă această piatră a cărei inscripție nu se mai poate citi, am întrebat-o pe Patricia, ce duce ea din Europa acasă. A știut oare că mi-a răspuns cu o vorbă de-a lui Hofmansthal despre Jean Paul, acum răsucită: «Depărtarea e atât de aproape și apropierea atât de departe, încât inima le cuprinde pe amândouă». □ Tot spre chestiunea germeană se îndreaptă observațiile lui Liviu Antonesei, notații referitoare la strategiile care au însoțit momentul unificării celor „două” germenii: „Oricum, în Germania răsăriteană, populația, după ce a măturat echipa de observatori de la putere, a schimbat strigătul «*Wir sind das Volk*» (Noi suntem poporul!) cu «*Wir sint ein Volk*» (Suntem un popor!). La ultimul miting de sprijin pentru Basarabia, aici la Iași, au participat câteva sute de persoane. La București se întâmpla același lucru, iar la Chișinău, propaganda practic anti-românească a președintelui Snegur găsește un inexplicabil ecou. Această inerție inexplicabilă a poporului român de pe ambele maluri ale Prutului a făcut să se piardă cel mai favorabil moment pentru unificare”, din august 1991, după eșecul puciului comunist de la Moscova. □ Poetul german născut în România, Cr. W. Schenk, este prezent cu un triptic liric. Tot lui Cr. W. Schenk îi aparțin poeziile traduse, de această dată în românește, din creație a poetei Rosa Auslander, colegă de generație și de obârșie cu Paul Celan și, într-un grupaj aparte, câteva **Selecții din lirica germană contemporană**: Carl Sigfried, Edgar Dembek, Erich Fried, Marianne Kawohl. □ În cadrul secțiunii **Exilul și împărăția**, universitarul ieșean Dumitru Irimia semnează studiul **Aron Pumnul – Eminescu și sensul fundamental al istoriei românilor**, text în care sunt analizate atât erorile cât și meritele foarte din activitatea și scrierile învățatului transilvănean ajuns, după revoluția din 1848, la Cernăuți, cu numeroase observații asupra raporturilor profesor-discipol dintre Aron Pumnul și Eminescu: „Eminescu a citit toate cărțile și revistele din biblioteca lui Pumnul, în întregime și în forma lor lingvistică originară și *Lepturariul* în care au fost reținute scrieri (fragmente de scrieri) din bibliotecă și alte scrieri, multe transpuse în noua formă lingvistică. Toate

au acționat în ansamblu, asupra poetului”. □ Ionel Necula este autorul articolului *Istorie și utopie la Cioran*, pornind de la cartea cu același titlu, din 1960, din care este de reținut răspunsul dat de Emil Cioran peste trei decenii (1992) Brankăi Bogavač Le Comte: „Da (comunismul) a fost o adevărată catastrofă. Un sistem care steriliza. Când omul devine areligios prin voința sa, se sterilizează pe sine și își repugnă prin aroganța excesivă. Sunt indivizi goliți pe dinăuntru”. □ Notele, recenziile, comentariile acestui număr sunt susținute de Camelia Leonte și se referă la Ioan Moldovan, *Arta răbdării* (Dacia, 1993) și Dumitru Chioaru, *Noaptea din zi* (Euphorion, 1993).

MAI

1 mai

• „Adevărul literar și artistic”, nr. 215, conține comentarii din și despre presa literară. Cele mai multe îl vizează pe Gheorghe Grigurcu. □ Cristian Tudor Popescu stă de vorbă cu Radu Duda despre prezența unei trupe de actori români, între care și Radu Duda în Camerun, țară francofonă. Subiectul trece și în numărul următor. În cazul de față, se vorbește despre ecourile dispariției lui Eugen Ionescu: „– *Cum a fost receptată moartea lui Eugen Ionescu în Camerun?*! – Mare tristețe! Sunt francofoni în primul rând...! – *Dar ce s-a întâmplat în mass media, în Camerun. Ai văzut ceva în reacțiile mass-media la moartea lui Eugen Ionescu?*! – Televiziunea, Radioul și Presa au anunțat în aceeași zi despre acest lucru. Au fost foarte prompti”. Titlul interviului este *Înmormântarea lui Eugen Ionescu a fost ionesciană*. □ C. Stănescu recenzează monografia consacrată lui Camil Petrescu de Irina Petraș: „«Schițele» d-nei Irina Petraș alcătuiesc, în realitate, un excepțional portret recuperator al lui Camil Petrescu, venit la timp, chiar în momentul când, sub pretextul aniversării libere și degajate de «manipulări» ori «prejudecăți», mari scriitori sunt uciși a doua oară: într-adevăr, «ce-o fi vrut boierul acesta de la noi?! »”. □ Cornel Radu Constantinescu continuă publicarea corespondenței inedite dintre M. Blecher și pictorița Lucia Dem. Bălăcescu. □ Este redată a treia parte din conferința lui Panait Istrati *Artele și umanitatea de azi*. □ Continuă rubrica *Din istoria realismului socialist în România* cu prezentarea unor „note informative” asupra întâlnirii scriitorilor Petru Dumitriu și A.G. Vaida cu cititorii.

• În „Cronica”, nr. 9, sub titlul *Primum la redacție* și sub semnătura lui Florin Faifer, se publică următoarea replică, în contextul polemicii din jurul re-instalării lui M.R. Iacoban în postul de director al Teatrului: „Credeam că s-au lămurit până și cei mai greu de cap în «chestiunea Iacoban», dar se vede că m-am înșelat. Este vorba de rea credință? Cum adică asocieri cu «iacobiști»? N-am stat în viața mea de vorbă cu M.R. Iacoban. Ce fel de «brazdă adâncă» am tras cu re-numitul? Eu, măi pârdaľnicule, nu am locuință nici până acum, iar

funcțiile nu mă atrag în nici un fel. Și ce înseamnă «faiferi de miază-zi»? Știi bine, presupun, că nu sunt semit”.

4 mai

● În „vitrinajul” primei pagini „România literară”, nr. 17, se anunță: *Petru Dumitriu – 70; Ars amandi, Eugen Simion și Petru Dumitriu într-o piesă de Eugen Ionesco și Eugen Ionescu – inedit*. □ Primul dintre articole (*Petru Dumitriu – 70*) este semnat de Geo Șerban, căruia scriitorul transfug i-a lăsat în păstrare unele manuscrise. Acesta enumeră și îi evaluează cărțile evocând și câteva secvențe din biografia lui Petru Dumitriu: „Capitole din aceste *Biografii* au apărut prin reviste, altele au rămas în manuscris, cum le-a surprins părăsirea intempestivă a țării de către autor. Atunci n-a mai fost loc de analize, autoritățile l-au șters pur și simplu din registre pe Petru Dumitriu și așa a rămas treizeci de ani, între 1960 și 1990, marele absent dintr-o literatură căreia îi împrumutase vlagă din vigurosul lui talent și o autorizase, prin creații ale sale, să participe la Competiția internațională de valori”. □ În continuarea sărbătoririi celor șapte decenii de viață ale lui Petru Dumitriu, Alex. Ștefănescu scrie despre *Convorbirile lui Eugen Simion cu Petru Dumitriu* (Editura Moldova, Iași, 1994). Titlul ales – *Eugen Simion și Petru Dumitriu într-o piesă de Eugen Ionescu* – sugerează, în avans, intențiile exegetului: „Incompatibilitatea structurală dintre partenerii de discuție face ca dialogul lor să pară desprins dintr-o piesă de Eugen Ionescu. Cu puțin efort de imaginație, îi putem «vedea» pe cei doi evoluând pe scenă. Petru Dumitriu plânge cu o păpușă stricată în brațe, în timp ce Eugen Simion stă la oglindă și se fardează (...). Eugen Simion încearcă prin toate mijloacele, prefăcându-se că discută probleme generale, să-și consolideze poziția literară, serios șubrează în ultima vreme”. □ Sub titlul *Întâiul bărbat al țării*, „România literară” inserează textul semnat de Gheorghe Grigurcu și dedicat regelui Mihai: „Între multele treburi pe care le avem de făcut este și aceea a spălării limbii de păcatele ei, care se spală odată cu păcatele conștiinței. În aceleași momente, în aceeași albie a Destinului, să nădăjduim, îndurător până la urmă”. Urmează, apoi, cuvintele despre *Întâiul bărbat al țării*: „Regele Mihai este întâiul prin numele, ca și prin menirea sa. Exprimă verticalitatea magistrală și providențială a Ursului. Este întâiul prin istorie și prin ființa, prin caracter, sacrificiu și relevanță. *Pisc suprem, este, în fondul său mitologic, de neasemuit. Cum să nu iubești unicitatea înaltului, grație simplului fapt că există?* (...) Unul este, peste capetele noastre, imperturbabil, egal cu sine. *Blitz al eternității*. În fiecare 10 mai, reamintim că poporul nostru are prilejul unei redempțiuni prin însăși existența acelui unicat miraculos care e Regele său, Mihai Întâiul”. □ Cronica semnată de Ioana Pârvulescu îl are în atenție pe Mircea Cărtărescu cu volumul *Dragostea* (Humanitas, 1994): „Dacă a ezitat «ani de zile» să-și publice volumul *Dragostea*, Mircea Cărtărescu a făcut-o din dorința de a oferi cititorilor săi

o operă complet nouă, de a-i ului mai întâi cu o carte de proză, *Visul*, apoi cu capodopera *Levantul*. Prin *Dragostea* el revine la tipul de poezie din volumul *Poeme de amor și Totul*". □ În pagina destinată actualității culturale atrage atenția o fotografie a lui Ion Cucu înfățișându-i pe Fănuș Neagu și Ion Băieșu în fața balanței cântarului din micul bar al Uniunii Scriitorilor, în anul de grație 1975. □ La *Actualitatea editorială*, Cristian Bădiliță recenzează *Mărturisiri și anateme* de Emil Cioran (Humanitas, 1994), considerând-o: „un fel de *Cântăreața cheală* fără personaje (dacă admitem că însăși piesa lui Ionescu ar avea vreun «personaj»),„. □ Despre al doilea volum din *Jurnalul* lui Eliade (Humanitas, 1993) scrie – la cronică edițiilor – Z. Ornea: „Cu precizarea că în versiunea publicată de Mircea Handoca la Humanitas (spre deosebire de cea franceză și engleză) avem adăugate însemnările portugheze (1941-1944) și vreo cincisprezece pagini din anii 1951. (...) E meritul incontestabil al dlui Handoca că l-a reconstituit, printr-o mare stăruință devotată, publicându-l cum se și cuvenea, în limba în care a fost scris și nu după o traducere a unei traduceri”. □ „România literară” găzduiește în mijlocul revistei două pagini consacrate monarhiei sub semnătura lui Mihai Stoian. Textul se intitulează *Noi am mai fost în Europa. De ce ni s-a furat ziua Națională: 10 Mai*. □ Nicolae Manolescu pune la dispoziția publicului cititor o „scurtă prezentare, destinată inițial *Caietului-Program* la piesa *Ucigaș fără simbrie*, scrisă chiar de Eugen Ionescu. Prezentarea fusese solicitată de Radu Beligan, cel care i-a înmănat-o. Textul inedit se intitulează *Despre teatrul de avangardă și teatrele naționale*. □ Aflând că „Păunescu vrea să-și pună din nou cenaclul pe roate”, Cristian Teodorescu semnează articolul *Reîntoarcerea în anormal*. □ Articolul *O conștiință exemplară*, despre istoricul Al. Zub, îl are autor pe Pavel Chihai: „Al. Zub s-a impus lumii științifice și opiniei publice românești ca un observator lucid și un moralist în înaltul înțeles al cuvântului”. □ Eugen Negrici vorbește despre *Agonia spiritului critic*: „Sleită de campaniile dese de apărare a oprimaților și de stăvilirea a atacurilor neo-proletcultiste, obligată la concesii de durată și la simpatii de moment, intimidată continuu și pândită de corupția care pândește orice și pe oricine, critica ne-a oferit ierarhii fluide și incerte, a favorizat apariția unor glorii false și a dezorientat pe cititori”.

● În „*Timpu*l” [București], nr. 17, Doina Iovănel pune la dispoziția cititorilor informații despre documente revelatorii cu privire la faptul că Eugen Ionescu fusese achitat, peste ani, în procesul intentat lui sub acuzația de *Ofensă adusă armatei și țării*: „Este bine că un important cotidian bucureștean a deschis această discuție și nu ne rămâne altceva de făcut decât s-o duce până la capăt. În consecință, în relație cu această chestiune destul de spinoasă, publicăm și o mărturie a marelui gazetar Nicolae Carandino, împins de vremuri, nedrept, într-un con de umbră. Din confesiunile sale rezultă cât se poate de clar că motivul real al rupturii lui Eugen Ionescu de țară nu a fost un rezultat al lucrărilor comuniste. Dimpotrivă, a fost un rezultat al lucrărilor național-

țărăniște”. În acest sens, Doina Iovănel arată, în articolul De ce nu s-a mai întors în țară Eugen Ionescu: „Plasată de la început «sub semnul unei copleșitoare emoții», care a crescut în intensitate pe măsură ce noi și noi «actori» apăreau pe rampa scenei, *Evocarea Eugen Ionescu* organizată ieri, la amiază, de Ministerul Afacerilor Externe, a fost o manifestare absolut excepțională. Începând cu filmul-evocare, de fapt un dialog care a dezvăluit fețe mai puțin cunoscute ale marelui dispărut în această primăvară, la 28 martie și continuând cu «prestațiile» protagoniștilor, care s-au numit Teodor Meleșcanu, Bernard Boyer (Ambasadorul Franței la București), Ion Zamfirescu (marele teatrolog, contemporan cu marele dispărut), maeștrii Radu Beligan și Ion Lucian, diplomații-scriitori Adrian Dohotaru și Nicolae Mares, Laurențiu Ulici din partea Uniunii Scriitorilor.«Exilul contestatarului, obsedat de ideile novatoare ale avangardismului, începe, așa cum amintea ministrul nostru de externe, cu fulminantul, în epocă, NU, și se încheie cu emoționanta recunoaștere a obârșiiilor, a izvoarelor primordiale: „Simt că redevin român”». Afirmatie emblematică pentru evoluția unui geniu intrat în circuitul clasicității. Între «momentele de vehemență rebelă și regăsire întru neamul său» s-a derulat tumultul unei existențe, contradictorii, din care ieri, s-au dezvoltat episoade inedite. Eugen Ionescu nu s-a mai întors în țară, mai mult ca sigur, pentru faptul de a fi fost condamnat, în 1946, la închisoare. El, care lucrase ca atașat de presă la Marsilia, apoi, ca secretar cultural, fiind, după cum se spunea ieri de cel care a studiat aceste arhive, dl. Nicolae Mares, director MAE, ca diplomat «dacă nu la nivelul lui Alecsandri, unul din cei mai buni atașați culturali pe care i-a avut România», a fost somat, prin adresa nr.14713 din 13 aprilie 1946, adresată de Parchetul Curții Marțiale Corpul 2 Armata Ministerului de Războiu (sic), Direcția Justiției Militare, fiind «urmărit pentru ofensa armatei prevăzută de art. 515 c. j. m. și ofensa nației adusă prin presă, prevăzută de art. 215 al. III și ultim c. p.». La data acestor adrese, nu era cunoscută adresa «numitului» Eugen Ionescu în Franța. Identitatea sa, așa cum reiese din documentul citat: «Născut la 12. IX.1909 în comuna Slatina-Olt. Profesor titular de limba franceză în învățământul secundar». (Pentru a obține o bursă în Franța, printr-una din șotiile sale, Eugen Ionescu declarase că era născut în 1912)! A urmat și sentința 1116/1946, prin care «inculpatul Eugen Ionescu a fost condamnat la 5 ani închisoare corecțională, pentru infracțiunea de ofensă a armatei prevăzută de art. 515 c. j. m. și la 6 ani de închisoare corecțională, 100.000 lei amendă și 5 ani interdicție corecțională pentru infracțiunea de ofensă a națiunii prevăzută de art. 215 alin. Ultim cod penal, cu aplicația art. 101 cod penal, urmând să execute pedeapsa cea mai mare.» Printr-un recurs examinat la 18 septembrie 1963 împotriva sentinței de mai sus (la care «inculpatul a fost absent»). Tribunalul Suprem al RPR, «în numele poporului» a casat sentința sus-arătată pe baza articolului incriminat – Scrisori din Franța – ce apăruse în „Viața Românească”, nr. 3 din martie 1946. Este informat și Ministerul Afacerilor

Externe de achitarea scriitorului Eugen Ionescu și ministrul de atunci. Numele lui: Corneliu Mănescu”.

• În revista „22”, nr. 18, continuă polemica dintre Mihai Sin și Alex Ștefănescu, sub formula conclusivă *Quad erat demonstrandum*.

5 mai

• În „Totuși iubirea”, nr. 18, și în numărul următor Vasile Băran, vorbește despre *Geambașii de cai* și alegerea președintelui Uniunii Scriitorilor. „Departa de a fi simbolizat un Pegas, calul de Slobozia a sărit în spinarea scriitorilor români, dându-le piteni spre o perioadă dintre cele mai pline de mizerie din istoria societății lor de breaslă, afundându-i în cea mai neagră sărăcie într-o mlaștină bolborositoare, parcă fără ieșire, în care se zbat scriitorii din toate generațiile, tineri fără niciun fel de venit sau cu niște onorarii de mizerie, oferite de publicații și ele sărace, dacă nu se vând presei de scandal, bătrâni cu pensii extrem de mici, bolnavi și lipsiți de orice nădejde, de a-și mai reveni la o viață cât de cât decentă” [N.B. – la jumătatea lui aprilie, la Casa Vernescu, a avut loc ședința Consiliului Uniunii Scriitorilor care a hotărât ca adunarea generală statutară să aibă loc pe 10-12 mai 1994 la Teatrul Național].

6 mai

• Andrei Manolescu îl interviuează în „Dilema” nr. 69, pe dl. Leonida, „șeful restaurantului Capșa”, pornind de la afirmația lui T. Arghezi: „singura instituție culturală de pe Calea Victoriei”. Apoi, se discută nu despre literatură, ci despre bunele maniere. □ Ludicul George Pruteanu parodiază – sub titlul *Manierele în maniera lui...* – pe Ion Iliescu, Andrei Pleșu, Ion Cristoiu, Eugen Simion, Nicolae Văcăroiu și chiar pe el însuși. Eugen Simion prezentat în maniera lui Pruteanu arată astfel: „Nu trebuie să ne învețe nici diaspora, nici specialiști de ultimă oră ce înseamnă bune maniere. În țara asta, timp de 50 de ani, chiar în condiții grele, au fost maniere absolut superioare, competitive pe plan european și universal. N-a fost un pustiu al politeții, o Siberie a eleganței, un Kara-Kum al bunului simț, un Gobi al decenței, o Sahară a gentileței, nu! În pofida vicisitudinilor istoriei, poporul român a știut să se scoale de pe scaun ca să dea locul altuia, a știut să stea acasă și să nu se ducă nicăieri neinvitat, a știut să sărute respectuos o mână, două, trei sau oricâte a fost nevoie. Să nu vină azi dl. G.G. sau A.G. sau P.G. sau mai știu eu cine, să împrăște cu noroi. Adevăratele maniere, bune-rele, în țară au fost și vor mai fi! Sunt ale noastre și le cultivăm!”.

• „Meridian”, nr. 19, conține pe prima pagină următorul comentariu semnat de Basil Gheorghiu, privitor la disputa din presă dintre Virgil Tănase și Doina Bâscă, editorialist la „Cotidianul”: „În consecință, credem justificată cererea dlui Virgil Tănase ca respectiva publicație să dezminț «informația» cu scuzele de rigoare pentru calomnie. În cazul în care publicația încriminată nu va

produce reparația cerută, dl. Virgil Tănase este decis să apeleze la traducerea în instanță a editorului Doina Bască. În privința domnului Alexandru Paleologu, «care s-a făcut ecoul acestei informații calomnioase» reputatul disident și scriitor român stabilit la Paris nu își îngăduie un comentariu semnificativ». [Textul se referă la informația din „Cotidianul” (26.04.1994): „La Paris Virgil Tănase asmute polițiștii împotriva protestatarilor români” (cu privire la recepția din 15.04.1994 la care au participat președinții Iliescu și Mitterrand)].

● În „România Mare”, nr. 200, la rubrica *Marea năpârlire a unui dogmatic stalinist*, este reprodus articolul *Literatura română azi* de Nicolae Manolescu, din „Contemporanul”, 21 august 1964, despre *momentul 23 august* și temele specifice epocii de edificare a Socialismului. □ De reținut și articolul *Tragedia culturii române* (un atac la ministrul Marin Sorescu), semnat de „un grup de funcționari cinstiți” (probabil autorul fiind C.V. Tudor), precum și poemul inedit *Drapelul* de Romulus Vulpescu și, de asemenea, pamfletul lui Freddy Gârbaci (?) – *Octavian Paller, un Don Quijote cu maniere de golan*.

8 mai

● La împlinirea unui an de la dispariția lui Aurel Covaci, „Adevărul literar și artistic”, nr. 216, înserează un text de aducere aminte semnat de Cristian Popescu: „Aurel Covaci a fost această piatră de temelie a casei, mereu cu ușile deschise, la figurat, dar și la propriu, a casei ce a reprezentat centrul viu, productiv al boemei literare și artistice de vreo 40 de ani. Cea mai mare parte din viața normală din perioada comunistă (viață plină de veselie bucuroasă și liberă) a literaților din Capitală sau a celor trecând doar prin București, s-a petrecut în casa lui Aurel Covaci”. □ Cronicarul „Adevărului literar artistic”, C. Stănescu, recenzează antologia de versuri *Cearta cu haosul*, a Ninei Cassian, din BPT: „Straniu destin au avut acești poeți ai primului val republican care, ca Nina Cassian, în decursul a doar (!) patru decenii au fost puși-siliți? – de istorie să-și renege de două ori propria creație, din două direcții total diferite, chiar opuse! «Cazul» Ninei Cassian este ilustrativ. Poeta începe prin a scrie în maniera unui suprarealism «foarte decent» (Eugen Simion). Volumul La scara 1/1 (1947) i-ar fi plăcut mult lui Ion Barbu: citind manuscrisul poetul nota, între altele: «...Stranie, mare poezie!» (De altfel, mai devreme, prin 1940, se bucurase de aprecierea lui Tudor Arghezi care, și el, notase pe un caiet de versuri: «Talent incontestabil. Vocație sigură.»)”. Cristian Popescu își continuă eseuul despre iubire în opera lui Mircea Cărtărescu. Comentariile au titlul *Trilogia optzecistă* și se referă la volumele *Dragostea. Poeme 1984-1987* (Humanitas, 1994). □ Rubrica *Sine I.R.A. E: Stud-Book* – titlul textualist îi aparține lui Nicolae Iliescu: „Credem că suntem buricul universului când, în fapt și de drept – din păcate – lumea se uită cu lupa la noi. Ce mai: țară mică, drame mici”. □ C. R. Constantinescu continuă

prezentarea ineditelor lui M. Blecher, slujindu-se, cu reproșuri, de *Istoria...* lui G. Călinescu: „M-a impresionat «lipsa de delicatețe» a lui G. Călinescu referitor la M. Blecher, despre care scria în *Istoria literaturii române* că «a fost un bolnav adevărat», dar «romanul *Înimi cicatrizate* pare o imitație după *Der Zankerberg* de Thomas Mann». Mai departe: «Tot ce are raport cu fiziologia este remarcabil. Din acest punct de vedere romanul (*Înimi cicatrizate* – n.n.) e un reportaj superior». Însă atunci «când romancierul începe să romanțeze devine absurd iar când cade în erotism e de-a dreptul respingător»,..

9 mai

● În „LA&I”, nr. 17, Mioara Apolzan se abate de la Centenarul Camil Petrescu – așa cum a fost prezent pe micul ecran, spre a-l emenda pe Adrian Păunescu pentru prestația acestuia la *Serata Tv* organizată de Iosif Sava. □ Tania Radu scrie despre jurnalul lui Ștefan Fay, *Caielele fiului risipitor* (1994). Cronică se intitulează *Despre rădăcini*. □ În selecția Anei Maria Brezuleanu, sunt prezentate câteva ipostaze ale renașterii culturale ruse de la începutul secolului al XX-lea, prin personalități precum Vladimir Soloviov, Vasili Rozanov, Dimitri Merejkovski, Pavel Florenski, Serghei Bulgakov, Leonid Andreev, Andrei Belfi, iar pe prima pagină Nicolai Berdiaev.

● În „Fețele culturii”, nr. 572, continuă cea de-a doua parte din *Călătorie în labirintul memoriei* cu fratele lui Emil Cioran: „– *De ce spunei că a fost o experiență pe care n-o regretați?* – Pentru că numai în condițiile de acolo mi-am putut da seama de limitele unui om. Inclusiv de limita mea personală. Într-un loc unde zilnic mureau trei-patru oameni, supraviețuirea era aproape neverosimilă. Un an de zile să mănânci numai o jumătate de cartof pe zi, să stai fără nici o încălzire, în bătaie și insulte este poate unica experiență din care îți poți da seama până la ce limită poți rezista. A fost foarte adevărat că unii au făcut concesii. Nu-i poți acuza. Eu n-am mers niciodată până acolo. Mi se părea inutil. Tot nu rezolvam nimic. În toată acea perioadă credința mea a pendulat. Însă, în reclusiunea aceea, cine își pierdea cu totul credința era un om mort. Ea a fost singura forță de a rezista./ – *În toată această Golgotă prin care ați trecut, cei care vă schingiuiau s-au gândit vreodată să se folosească de numele lui Emil Cioran?* – Da. Au venit la mine în pușcărie ca să-mi spună să-l determin pe Emil să facă concesii. A venit chiar Hodoș, destul de insistent, spunându-mi că-mi aduce garanții de la Gheorghiu-Dej. Dar, nu m-au înduplecat. Ca să scap de ei le-am spus: «Dacă nu și le respectă, ce fac?». Deci, fiind în acel spital, l-am văzut pe Vulcănescu, care ajunsese de la 140 de kg la vreo 50-60. Era terminat. Nu știu ce medicamente îi dăduseră, că era foarte schimbat. Pe Radu Gyr nu l-am văzut direct. Știam că era acolo. Nu aveai cum să comunici. Știam că era foarte bolnav. Era hemofilic. Dar, era un mare poet. Noroc că au fost unii cu o memorie extraordinară de au reușit să-i memoreze baladele. Apoi, când au ieșit din închisoare, au reușit să le scrie.

Acolo, dacă te prindea cu ceva de scris însemna moarte”. □ „Fețele culturii” anunță: ***A murit la Paris poetul român Gherasim Luca***: „La optzeci și unu de ani, Gherasim Luca a decis să-și pună capăt zilelor dăruindu-se Senei. Astfel a plecat un poet care fusese recunoscut drept un pur (...). Iată acum «allongé sur le vide blen à plat sur la mort» cum însuși spunea în cartea *Le chant de la carpe*. Ne despărțim de Gherasim Luca cu sentimentul că suprarrealismul românesc – anterior, prin Urmuz celui francez impus de Breton – ar merita poate o mai solidă argumentare critică, un simpozion anual internațional chiar”. □ În exclusivitate sunt prezentate ***Amintiri despre Camil Petrescu***, evocate de fiul scriitorului, Octavian Petrescu, stabilit în America. Discuția este consemnată de Corneliu Băran: „– *Ce imagine a tatălui dumneavoastră v-a rămas în memorie?*! – Pe tata l-am pierdut când eram copil, mult prea devreme, din păcate! Era o personalitate atât de complexă, încât îmi este foarte greu să-l definesc cu o singură imagine. Tot ce pot să spun este faptul că era un om frumos și curat sufletește. Era foarte tandru și înțelegător cu noi toți, cu mama...! – *Dar știți că în polemicile sale publicistice Camil Petrescu nu era defel o persoană tandră?*! – Era un om de o sensibilitate extraordinară, îl puteai răni foarte ușor! Părerea mea este că agresivitatea sa pornea cintr-un reflex de autoapărare./ – *Îl visați din când în când?*! – Mai curând în timpul zilei. Știți, și la birou și acasă am în față fotografia sa. Ea exprimă exact ceea ce tata numea adesea «sinceritatea gândirii»./ – *Cum se purta cu dumneavoastră când erați mic?*! – Extraordinar! Era foarte exigent și ne spunea adesea – mie și fratelui meu, Camil – să fim cinstiți și sinceri. Din dragostea enormă pentru limba română – pe care eu, din păcate, o vorbesc foarte rar – m-a învățat să citesc la vârsta de trei ani”.

10 mai

● „Curierul național”, nr. 962, organizează dezbaterea cu titlul ***Debutul – o cenușăreasă a vieții literare?*** Răspund tinerii (debutanți) Petre Barbu, Ion Manolescu, Iacob Florea și mai vârstnicii Magdalena Popescu Bedrosian, director al editurii Cartea Românească, Laurențiu Ulici, în calitate de critic literar și vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor, Mircea Martin, critic literar, directorul editurii Univers și conducătorul cenaclului Universitas, prozatorul Mircea Nedelciu. Concluzia este că „Mircea Martin, Laurențiu Ulici și Mircea Nedelciu au încredere în debutanții promoției ‘90”.

11 mai

● Sub titlul ***Recidivă***, din „România literară”, nr. 18, Geo Șerban evocă monarhia: „Urmașul regilor care ne-au condus la Neatârmare, la Întregire și în Europa, ostracizat în 1947 de niște venetici impuși cu tancurile la cârma țării, trebuie să constate că, astăzi încă, există continuatori zeloși ai celor ce l-au izgonit spre a-și putea îndeplini misiunea murdară de a șterge din memoria

neamului tocmai întruchiparea Țelurilor fundamentale: independența statală și apartenența la lumea civilizată”. □ În acest număr, versuri de Dan Laurențiu și Vasile Gârneț. □ Revista consacră mai multe pagini sărbătoririi lui Lucian Raicu, la împlinirea vârstei de 60 de ani. Ioana Pavelescu îi dedică textul *Tristețea criticii literare*, în care discută despre inconvenientele (mai noi, dar și despre cele mai vechi) ale criticii literare, mai ales la începuturile carierei: „S-a vorbit mult despre neajunsurile meseriei de critic literar, neajunsuri care nu au scăzut defel după 1989. Dimpotrivă, odată cu scăderea importanței acordate literaturii de către «marele public», devenit dintr-o dată foarte mic, scade proporțional și importanța criticii, ca o literatură «de gradul al doilea». (...) Altul este scopul articolului «de atitudine» care va ocupa, de data asta, spațiul cronicii literare. Acela de a adăuga, la lista și așa jenant de lungă a motivelor de tristețe ale criticii literare, și pe acelea, rareori observate, de criticul la început de drum”. □ Alex. Ștefănescu îl supune unei noi lecturi pe Lucian Raicu: „Astăzi lucrurile se văd (le văd) altfel. Lucian Raicu nu face selecția înainte de a scrie despre o carte. Selecția se face de la sine în timpul exercițiului critic, prin însuși faptul că toate textele sunt supuse unei temperaturi spirituale înalte. Așa cum într-un furnal se pot arunca fără teamă și sobe ruginite și colaci de sârmă și automobile distruse în accidente... așa în spațiul gândirii critice a lui Lucian Raicu sunt acceptate toate formele de lectură, fie și eșuate sau demodate, întrucât, oricum, din ele este extrasă numai esența literară, în măsura, bineînțeles, în care există. Nu apare niciodată riscul ca exegetul să se molipsească de eventuala mediocritate a textelor literare luate în considerare”. □ Tot despre „*Bătrânul Raicu*” și noi, ceilalți scrie și Mircea Iorgulescu; în articol este vorba în special despre cele două conduceri ale „României literare” dintre 1970 și după 1971, cu amintiri despre Nicolae Breban și George Ivașcu, „bătrânul Raicu” și, cum spune autorul, „noi, ceilalți”. □ Gabriel Dimisianu comentează cartea lui Lucian Raicu *Jurnal în fărâme cu Eugen Ionescu* („prepoziția cu, pe care anume am subliniat-o, exprimă relația de complementaritate dintre autor și eroul scrierii sale”). Gabriel Dimisianu observă: „Mai mult decât în oricare altă carte a sa, în aceasta despre Eugen Ionescu Raicu introduce elemente ale propriei biografii, și o face explicit, în formulele cele mai directe. Este jurnalul său *en mieties*, jurnal provocat, e drept, de reînnoarea contactului, în condițiile înainte arătate, cu scrierile ionesciene, cu felul ionescian de a vedea existența”. □ „România literară” anunța că la 10 mai 1994 poetul Ion Horea împlinește 65 de ani. □ Pe aceeași pagină, lista „dispăruților” se completează cu un nume nou, Dorin Dron, actor și traducător, evocat de Adriana Fianu. □ Z. Ornea își deschide rubrica proprie (*Cronica edițiilor*) *Istoriei Partidului Național Țărănesc*, volum alcătuit de Vasile Arimia, Ion Ardelean și Al. Cebuc (Editura Ara, 2000, 1994): „Ediția e bună, alcătuită fiind dintr-un bogat fond Ion Mihalache și din altele provenind din arhiva Ministerului de Interne. Notele

sunt informate iar indicele de nume e util. Avem nevoie, vitală, de astfel de volume de documente”.

● „România liberă”, nr. 1251, continuă ancheta intitulată *Revistele literare, un lux necesar*, al cărei inițiator este Dan Stanca: „Apariția fluctuantă a revistelor literare, oglindește în fond starea de precaritate în care trăim”. Cei ce exprimă opinii sunt conducătorii publicațiilor „LA&I” și „ALA”. „Mizez ferm pe 35.000 de cititori constanți. Dacă ne deschidem mai mult spre studențime, către inteligență tehnică și minoritățile etnice, ca și către – în alt plan – amatorismul literar, atunci se poate risca la 10.000. Dar, câtă vreme poate ține un astfel de tiraj? (Dan C. Mihăilescu, „LA&I”); „Nu cred să existe loc în această lume unde o revistă de cultură să se mențină, singură. În condițiile economiei de piață, o revistă de cultură nu poate supraviețui decât prin mecenat. (...) Interesul populației din România, în momentul de față nu merge în nici un caz spre revistele de cultură. El merge spre «Infractorul» sau «Infractorea», acestea sunt preferințele de masă. Dacă va apărea, eventual «Micul infractor» va înghiți și el piața. În viitor nu cred să existe la noi mai mult de două-trei mii de oameni care vor citi reviste de cultură. Este în fond raportul dintre cei puțini și cei mulți, care nu se poate rezolva decât în favoarea celor mulți. Apoi, dacă vrei să fii revistă de cultură, nu poți să faci circ politic în paginile ei. După cum așa zisul apolitism este, până la urmă, politicie” (C.T. Popescu, „ALA”).

● Revista „22”, nr. 19, continuă, al treilea număr consecutiv, *Qand erat demonstrandum*: „Nici acum nu am sentimentul încălcării «convenției», pentru că, răspunzând unui articol polemic semnat de Alex. Ștefănescu (*Quo vadis, Mihai Sin?*, «România literară» nr. 11/1994), nu mă refer de fapt la un comentariu critic, ci la o specie de comentariu mult mai joasă, pe care aş numi-o din capul locului «calomnie». Pentru că aproape fiecare frază scrisă de Alex. Ștefănescu e mincinoasă, de o rea-credință și o suficiență care întrec cu mult chiar și performanțe anterioare ale aceluiași critic. (...) Dar e de remarcat faptul că până și în cele mai «neînsemnate» afirmații, Alex. Ștefănescu folosește același ton suficient, fără să se îndoiască vreodată de opiniile sale. Nu vom găsi în tot articolul (și poate în toată «opera» lui de articlier industriuos și inflaționist) termeni ca «mi se pare că», «cred că» sau «s-ar putea să mă înșel. dar»... Doamne ferește! El merge netulburat, ca buldozerul prin grădina de flori. Chiar dacă «metafora» nu e prea grozavă, lui Alex. Ștefănescu i se potrivește de minune!”.

12 mai

● Dan Smântănescu declară, în „Azi” nr. 575: *L-am cunoscut pe Eugen Ionescu*: „Se obișnuia ca, după unele cursuri remarcabile, ca acelea ale profesorilor străluciți N. Iorga, Ovidiu Densușianu, Nae Ionescu, P.P. Negulescu, Mihalache Dragomirescu, N. Cartojan, D. Caracostea, Rădulescu-Motru

Simion Mehedinți, C.C. Giurescu, studenții să formeze grupulețe și, ieșind fascinați de prelegerea respectivă să continue a o comenta, fie pe culoarele universității, fie plimbându-se recreativ pe Calea Victoriei. Grupul nostru, din care făceau parte Octav Șuluțiu (...) avea în mijloc pe surprinzătorul Eugen Ionescu, întâi timid, dar izbucnind subit în expansiune, analize și critici legate de problematica dezbătută la cursuri. Pe cât arăta de tăcut și smerit în alte circumstanțe, pe atât de violent și necruțător în epitețe, analize și completări erudite izbucnea Eugen. (...) Poseda, încă de pe atunci, o mare clarviziune și o impresionantă analiză negativistă. (...) La prelegerile de estetică literară ale lui Mihalache Dragomirescu, ținute în fastuoasa Aulă a Fundației Carol, Eugen Ionescu țâșnea adesea, de la balconul doi, cu o impetuozitate contrară aparenței temperamentului său blajin și, prin strălucite argumente, nega zdrobind problematica dezbătută. Eugen Ionescu avea o mobilitate și o suplete spirituală spontană prin care izbutea să anihileze chiar cele mai logice adevăruri. (...) Spiritul său neconformist nu s-a putut împăca însă cu rigorile unui curs universitar”.

• Cu nr. 19 din „Totuși iubirea”, Grigore Vieru anunță *Nevoia de iubire*: relansarea spectaculoasă a Cenaclului revistei „Totuși iubirea” (pe 9 mai 1994, la Teatrul Național): „Cred că cel mai frumos partid este Cenaclul Totuși iubirea... cel care seamănă pace între oameni. Țara are nevoie azi (poate mai mult ca oricând) de liniște și bună înțelegere între români, între toți cetățenii țării. «HUO!», atât de mândrosul și agresivul *huo!* comunist, nu poate să construiască, el poate numai să dărâme... Țara are nevoie de Adrian Păunescu”.

• Sub titlul *Biografia literaturii române contemporane (poveste frivolă)*, „Zig-Zag Magazin”, nr. 17, reproduce fragmente din cartea lui Ion Simuț *Incursiuni în literatura actuală*, volum apărut la editura Cogito, 1993. Alex. Ștefănescu îl prezintă de Ion Simuț drept „primul autor al unei cărți lipsite de prejudecăți despre literatura română din perioada 1945-1989”. Sunt redată extrase pe gustul publicului țintă: „Deocamdată, reproducem în «Zig-Zag» câteva extrase dintr-un Prolog al cărții, intitulat *Biografia literaturii române contemporane (poveste frivolă)*. Oferim astfel cititorilor noștri un prilej de delectare: «...literatura română actuală s-a născut din 'violul' comunismului săvârșit asupra literaturii române interbelice, în condițiile instaurării unei puteri politice abuzive, discreționare. Tatăl, ingrât și persecutor, comunismul, a insistat autoritar să condamne public trecutul burghez al mamei, să o discrediteze și să-și fetișizeze sieși prezentul, într-un mod penibil. Copleșită de persecuții, îmbrăcată urât și arătată tot timpul cu degetul, cel puțin primele două decenii postbelice, mama literaturii contemporane a devenit o vedenie căreia i se puneau în seamă tot felul de greșeli inventate și monstruoziități sfruntate. Alungată de acasă, neprimată la întâlnirile publice decât pentru a face plocoane și închisă în spitalele psihiatrice, literatura interbelică era acuzată fățiș și renegată pentru libertatea în care și-a petrecut tinerețile, într-o lume,

vai!, plină de tentații și măcinată de plăceri. Tatăl, un proletar mândru, viguros, dur, rigid în convingeri, cu inflexiuni rusești în vorbire, nu se vedea decât pe sine, la modul eroic, îi povestea fetei plâpânde basme despre viitorul luminos pe care o obligă să le învețe pe de rost și să le spună de nenumărate ori rudelor venite în vizită și oricăror musafiri»". □ Petre Stoica deapănă noi amintiri despre Nichita Stănescu: „Nichita mi-a înmănat *O viziune a sentimentelor* radiind de fericire. I-am citit cartea cu emoție. Dacă piesele alcătuind *Sensul iubirii* îmi erau familiare, majoritatea lor fiind elaborate sub privirile mele, nu același lucru îl pot spune despre cele ce le-au succedat. Ele se născuseră în diverse locuri, pe unde poetul apucase să-și depună bocceluța. Câteva, totuși, s-au ivit pe lume și la mine, în Băneasa. Printre acestea se numără *Amfion Constructorul*, pe care o socotesc și azi antologică. Impecabil alcătuită și originală-n abordarea unei tematici de mulți încercată dar fără rezultate notabile, ea rămâne unică în lirica noastră”.

13 mai

- „Dilema”, nr. 70, se consacră tematic ideii de televiziune în România, chestiune atacată de Cezar Tabarcea sub titlul *Televiziunea și limba română* (text încheiat cu următorul P.S.: „N-aș vrea să se înțeleagă că am ceva cu crainicii TVR dintre care unii mi-au fost studenți. Dimpotrivă, mi-s dragi. Dar...”).

- În „Azi”, nr. 576, Mariana Criș îl interviează pe Ion Mircea, poet și președinte ad-interim al Centrului European de Poezie și Dialog Cultural Est-Vest „Constantin Noica”: „– *Cum este privită în plan european poezia românească contemporană?*! – Următoarea ediție a Festivalului European de Poezie (1993), chiar dacă nu s-a mai desfășurat și în România, a avut darul de a finaliza câteva din intuițiile noastre de la început: segmentul din Belgia a fost anticipat de un turneu de poezie și muzică religioasă și tradițională susținut de o formație alcătuită la Sibiu (dar, cu participare națională). Acest turneu a cuprins șapte spectacole în tot atâtea localități din Țările de Jos, iar festivalul propriu-zis s-a desfășurat în Belgia, Olanda și Spania. El a beneficiat de prezențe românești de prestigiu, mă gândesc la poetul Șt. Aug. Doinaș, la poeta Grete Tartler (consilier cultural al ambasadei noastre la Viena), la Dariu Novăceanu (ambasadorul nostru la Madrid) și aș spune la mine, dacă nu aș avea brusc un lapsus de gândire. Vă rog să mă credeți că, peste tot, la Bruxelles, unde a avut loc Adunarea Generală a Asociației Europene pentru Promovarea Poeziei (Șt. Aug. Doinaș a fost președintele ei în exercițiu pe anul 1993), în redacția ziarului «Die Standard» din Bruxelles, care ne-a solicitat, dlui Doinaș și mie, un interviu despre România, la Bruges, în sediul Fundației Sf. Ioan a Colegiului Europei, ca și pe toată durata manifestărilor poetice din sudul Spaniei, cei care am reprezentat spațiul poetic românesc am încercat să dăm consistență gândului nostru de început: dialogul autentic între spații

autentice de cultură. Am putea face public gestul Asociației Europene pentru Promovarea Poeziei de a studia posibilitatea transferării în România, aici la Sibiu, a întregului patrimoniu și, se înțelege, a tuturor responsabilităților care decurg de aici de care beneficiază în prezent Asociația Europeană de Poezie la Leuven în Belgia./ – *Ce a făcut concret acest centru și care sunt proiectele de viitor?* – Raportul meu ca președinte ad-interim la Adunarea Generală de la Bruxelles a inclus tot ceea ce cu puținele noastre mijloace am reușit să facem: aducerea în România a 30 de poeți din trei continente ale lumii, tipărirea unei reviste în limba franceză ce se cheamă «Lettre» (cu versiuni franceze din creații multilingve din toată lumea), propulsarea în circuit european a revistelor «Euphorion» și «Transilvania» (voci scrise ale centrului), constituirea unui atelier mondial de traduceri de poezie, un amplu proiect de culturism, care implică toată tradiția relației dintre Organizația Adoption Villages și partenerele/componentele sale din România, la care aş adăuga proiectele editoriale. O splendidă suită a văzut deja lumina tiparului la Editura Cartea Românească – în seria Nordica – încununată anul acesta, la începutul lunii aprilie cu apariția volumului antologic Europa și cele două Americi – o viziune poetică, care cuprinde texte rostite atât la Festivalul European de Poezie din toamna anului 1992, de la Sibiu, cât și de la secvenția lui desfășurată în Țările de Jos. Mai avem în vedere apariția și a altor cărți asupra cărora vom păstra o înnoată taină”.

• În „România liberă”, nr. 1253, Laurențiu Ulici recenzează volumul de versuri al lui Daniel Bănuțescu *Te voi iubi până la sfârșitul patului*: „Nonconformism, erotism tangent la pornografie, tabuuri luate peste picior, mania grandorii, zbenguială a fanteziei, sodă-caustică (ce zic sodă!, vitriol de-a binelea) peste călduța pudoare ipocrită, delir sexual, retorică alegră, vehemență, ironie și autoironie, volubilitate, nebunie și disperare – toate acestea îl întâmpină pe cititorul poemelor lui Daniel Bănuțescu”. Concluzia de final este alta: „Gândirea care prezidează aceste texte e mai mult eseistică decât poetică”.

• În „România Mare”, nr. 201, sunt salutate cele 200 de numere ale publicației; trimit mesaje în acest sens: premierul Văcăroiu, ministrul Învățământului Liviu Maior, Academicianul Al. Bărlădeanu, Gh. Funar, I. Verdeț, Hajdu Gyzo (redactorul-șef al revistei „Együtt-Ímpreună”), Mircea Micu, Carmen Stănescu, N. Mihăescu, Mitzura Arghezi și Adrian Păunescu. Cităm din Adrian Păunescu: „În ciuda exceselor de limbaj, care ne însoțesc pe fiecare între o persoană sau alta, Vadim a reușit să dea jos cu verbul său numeroase statui ocazionale, postdecembriste. A lovit pe drept și pe nedrept, în aceste încercări, e drept! Dar cine are harul de a face chirurgie fără să strivească și celule sănătoase? La această sărbătoare a revistei „România Mare”, îmi permit să afirm că țara însăși ar fi fost mai mică și mai tristă fără natura sănătoasă și fără frumoasa nebunie a acestui intelectual de valoare care a reușit nu numai

cele mai bune pamflete ale perioadei ci și un diagnostic exact în drama națională. Ce nu-mi place? Vadim trece prea rapid de la o amicitie superlativă la o inamitie dementă și nu mai recunoaște azi, când e supărat, ce credea ieri, când era liniștit... [altfel] Eu, care am scris cele mai multe și cele mai obsesive poezii despre *România Mare* ca ideal național, până în 1989, contemplu împacat maturitatea fertilă a unui coleg și drumul în sus al unei publicații de referință”.

14 mai

● În cadrul rubricii *Azi în alb-negru*, „Azi”, nr. 577, aduce în prim plan comentarii și un schimb de replici pe tema relației dintre scriitori și Uniunea lor: „Dl. Mircea Dinescu, ex-actualul președinte al Uniunii Scriitorilor, va pleca azi în Germania, pentru o bursă de cinci luni. Înaintea plecării însă, dl Dinescu a ținut să prezinte o «dare de seamă» privind activitatea domniei sale la Uniune în ultimul cincinal care a durat doi ani și jumătate. Pentru a rezolva problemele cu care se confruntă scriitorimea română, dl Dinescu s-a întâlnit cu toți foștii prim-miniștri, evitând să se întâlnească cu Nicolae Văcăroiu «din motive de igienă». Amintind că atunci când a condus Uniunea Scriitorilor a adus instituției o *jumătate* de tipografie, a arătat că Laurențiu Ulici, «acest înlocuitor de cafea», a cadorisit-o cu o sifonărie *întreagă*, drept pentru care îi recunoaște meritele. Drept urmare, dl Ulici i-a transmis un bilețel, prin care îl dă în judecată. Concluzia: microfoanele sunt la locul lor”.

● „Meridian”, nr. 20, titrează pe frontispiciu: ***Mircea Dinescu dat în judecată pentru calomnie și minciună sfruntată***. Autorul consemnării este Geo Vasile. mult mai combativ în „Baricada” lui Ed. V. Gugu: „Show-ul de adio: «Imaginea mea e mai importantă decât imaginea României, Șansa României ar fi să vină la conducere un șofer. Dacă el semnalizează spre stânga, chiar o ia la stânga, fiind el un om cinstit și profesionist, spre deosebire de politicieni, ce procedează exact invers. Sunt un poliglot de limba română. Nu le am cu limbile străine, cu atât mai puțin cu germana.” Totul continuă în tr-o altă pagină, încheindu-se cu formula „Proces-verbal încheiat azi, 13 mai, de Geo Vasile”. Dintre picanteriile poetului Mircea Dinescu: „...nu este exclus ca împreună cu prietenii ce mi-au rămas fideli să fac o Uniune paralelă, gen sindicat, singura formă valabilă azi (...) în perioada mandatului meu am adus ½ tipografie pentru Uniunea Scriitorilor, în timp ce dl. Ulici a dotat-o cu o sifonărie întreagă care nu se știe unde funcționează și cu un club de *bridge* (...) Și Ulici are vocația de vice sau înlocuitor de cafea, marea sa realizare fiind înmormântarea lui Eugen Barbu la picioarele lui Eminescu, nu înainte de a se consilia telefonic cu dl. Adrian Năstase”.

● „Cronica română”, nr. 400, titrează: ***Înainte de Conferința U.S., Mircea Dinescu împotriva tuturor: Ulici, Blandiana, Paler, Manolescu și Fănuș***.

• „Ora”, nr. 463, titrează: *Ieri, la Casa Vernescu, repetiție pentru scandalul de la Adunarea Generală a Scriitorilor, de luni*. Sunt redată, cu destulă fidelitate, replicile schimbate dintre Fănuș Neagu și Mircea Dinescu. Mircea Nicolae, reporterul de teren al „Orei”, arată întâmpinările, față de *Adunarea Generală de luni*, făcute de Mircea Dinescu. Acesta a explicat că nu va participa la Adunare fiindcă va susține un turneu de lecturi publice în Germania. Tot Mircea Dinescu a mai adăugat punând paie pe foc: «Laurențiu Ulici și Felix Anton Rizea se află pe statele de plată ale Creditbank, bancă la care domnul Bloom, cel căruia Laurențiu Ulici se laudă că-i va închiria Casa Monteoru, deține 60 % din acțiuni». Mircea Dinescu mai a spus: „«Singurul lucru pe care a reușit să-l facă Laurențiu Ulici cât a condus Uniunea Scriitorilor a fost să-l înmormânteze pe Eugen Barbu la picioarele lui Eminescu, după ce eu îl dădusem afară din Uniune»,».

15 mai

• În „Adevărul literar și artistic”, nr. 217, la rubrica *Revista revistelor culturale* stă scris: **Radu Cosașu deplânge dispariția autorităților**: „Într-un excelent eseu din «Dilema», nr. 68, eseu neterminat și nesemnat (adevăratele capodopere, în genere, sunt și „neterminate” și anonime, nu-i așa?!), Radu Cosașu se auto-demască, luând-o înaintea acuzatorilor de profesie. El se denunță drept «nostalgic», «conservator» și «dogmatic», deplângând dispariția criticii literare în România! Descoperirea dlui Cosașu ne-a umplut de tristețe căci, împreună cu domnia sa, și noi ținem la acei «înțelepți care văd în critica literară conștiința de sine a scriitorului». Evident, cu timpul, o parte din această «conștiință» mai rămâne și pe seama scriitorului... Iată însă ce fel de dispariție provoacă nostalgia lui Radu Cosașu: «Dogmatic, mă gândesc la acea critică literară obsesivă, decenii de-a rândul obsesivă, care dincolo de orânduire (o să-mi iasă că sunt și apolitic!) se arcuiește de la Lovinescu la Manolescu, de la Călinescu la Raicu, de la Pompiliu, Străinu și Cioculescu la Paul Georgescu și «Croh», de la Maiorescu și Gherea la Negoîtescu, Grigurcu și Simion: e critica autorităților, a magistraturii de care, într-una din zilele creației sale, scriitorul depinde cu toată vocația, inspirația și temerile sale; e ziua unui *da* sau a unui *nu* la fel de crude, a unei cronici entuziaste sau a unei execuții care decid viața unei fraze. Ziua aceea coboară de la Rebreanu citire, acela care-l căuta pe Lovinescu să-l întrebe dacă a terminat Ion și criticul îi răspundea, după prima sută de pagini cu acel: «Merge greu, Rebrene, merge greu!» ca, la capătul lecturii, să-l consacre drept «cel mai mare». Iar azi, ce se întâmplă azi? Se întreabă dl. Cosașu, după această patetică declarație de dragoste și de încredere neliniștită în «magistratura» ce decide destinele literare. Azi «nu se mai face critică literară de anvergură intelectuală, de autoritate și decizie artistică». Azi, am adăuga noi, se scriu eseuri și articole politice. Dar faptul cel mai deplâns de dl. Cosașu pare că este dispariția frisonului cu care autorii de literatură

așteptau și citeau ceea ce scriau criticii despre ei: «Nici un scriitor – oftează dl. Cosașu – nu mai tremură în fața unui cronicar, de la dl. Ulici la dl. Simion, nici un magistrat nu mai inspiră vreun fii atent!, prea puțini se mai declară critici literari, de parcă asta ar ține de turnătorie. Mai bine eseist decât...». Trebuie să recunoaștem că dl. Radu Cosașu semnalează un fenomen cât se poate de real și de trist: dispariția criticii de autoritate, a magistraturii de care «atârnă» soarta unei cărți și chiar a unui autor. Autoritatea criticii nu se dobândește însă prin decret și atribuire de funcții: și aici «omul sfințește locul». Au dispărut criticii de «autoritate»? Unii din cei numiți de Radu Cosașu nu mai sunt în viață. Alții nu mai sunt în țară. O parte din cei rămași scriu sau fac cu totul altceva. Iar cei ce mai scriu «cronică» nu se mai bucură de «autoritatea» pe care au avut-o cândva, deși competența și mijloacele lor critice sunt aceleași”. □ Se se scrie despre *Campionatul internațional de șah* de la Uniunea Scriitorilor, într-un text parodic, gen interviu, destul de încâlcit, în care esențialmente este vorba despre închiderea sediului de la Casa Vernescu. Alternativa la campionatul de șah, ar fi campionatul de bridge, deci o aluzie la Laurențiu Ulici. □ Cronica lui C. Stănescu se intitulează *O victorie asupra fatalismului* și este consacrată istoricului Al. Zub și volumului *În orizontul istoriei*: „Iată opțiunea eminentului istoric Al. Zub: «În ce mă privește, fac parte dintre istoricii (încă prea puțin numeroși) care cred că misiunea lor nu se poate reduce la munca de cabinet, oricât de onorabilă, ci trebuie să participe la viața epocii, să caute a satisface pe cât posibil nevoia de îndrumare a acesteia. O serie ilustră ar putea fi adusă în sprijin, Kogălniceanu, Xenopol, Iorga, Pârvan, Brătianu, Lupăș sunt nume ce legitimează din plin dubla condiție de istoric și publicist. Ipostaze care nu înseamnă, în fond, decât modalități diferite de expresie în cadrul unui singur program». Ipostaze pe care, adăugăm noi, *În orizontul istoriei* Al. Zub le ilustrează desăvârșit”. □ Cu *Poetul căsătorit* își continuă Cristian Popescu periplul printre paginile de „iubire, amor, dragoste și eros” ale lui Mircea Cărtărescu: „Cu toate acestea (și împotriva tuturor așteptărilor noastre de lectori încântați și aproape înfierbântați de această atât de actuală «identitate» între viață și text, de palpitanta tentativă a tensionării lirismului prin intermediul autotranscrierii – ca și – directe), cu toate acestea deci, «Mircea» își aduce aminte de celebrul vers-dicton: *Poetul, ca și soldatul, nu are viață personală* și îl parafrazează cam așa: *Aoleu, se pare că funcția de soț, ca și viața personală, nu prea are legătură cu condiția de poet!*”. □ Începând din acest număr, avangarda vine să polarizeze revista. Subiectul numărului actual îl constituie Gherasim Luca, prezentat de C.S[tănescu] și însoțit de un text inedit (Ocean - dans întra uterin în trei tablouri): „Un supraréalist consecvent – dar aproape uitat – este, la noi, Gherasim Luca (născut în 23 iulie 1913 la București), membru al grupului supraréalist constituit în 1940. Împreună cu D. Trost. Gherasim Luca semnează manifestul intitulat *Dialectica dialecticii* (1945) în care-și exprimă «adeziunea la materialismul dialectic» și credința în «destinul

istoric al proletariatului». În viziunea lor «sublimele cuceriri ale suprarealismului» semnifică permanenta «negare a negației» ce identifică o autentică mișcare revoluționară. Caracteristic este refuzul oricărei moșteniri a trecutului, opoziția față de toți și de toate, inclusiv față de sine însuși”.

16 mai

• „LA&I”, nr. 18, prezintă un document inedit I.L. Caragiale. Este anunțată apariția, la editura pariziană L’Arche, a volumului – cu titlul dat în traducere – I.L. Caragiale, *O scrisoare pierdută, O noapte furtunoasă, Conu’ Leonida față cu reacțiunea*, primele două adaptate de Eugen Ionescu și Monica Lovinescu, ultima doar de Monica Lovinescu. Referitor la această inițiativă, Jean Pierre Thibaudat citează câteva declarații ale Monicăi Lovinescu: „Ionescu tocmai terminase lucrul la Scaunele și era oarecum în până, nu prea avea spectatori în teatrele care-i jucau piesele și nu mai scria. Așa că ne-a apucat pe amândoi cheful să traducem din ...Caragiale. E diabolic de greu de tradus. Toate cuvintele venite din franceză au fost deformatе de Caragiale, care le pune în gura unor personaje de mahala. În românește este inenarabil. De obicei, traducătorii sunt timizi în fața unui astfel de handicap și preferă să evite obstacolul. Ionescu, dimpotrivă, neavând acest respect exagerat pentru limba franceză, a putut s-o perturbe fără nici o problemă. (...) Pe scurt, iată că la 32 de ani după ce Ionescu ne-a deschis apetitul pentru Caragiale, putem savura în sfârșit opera acestuia”. □ Subiectul Caragiale continuă cu textul reprodus din „Lupta” (28 oct., 1902), comentat de Silviu Dragomir: *I.L. Caragiale în mijlocul românilor din Budapesta*. □ Pe aceeași temă, Dan C. Mihăilescu îl interviuează pe Mircea Iorgulescu, pomind de la recenta carte a criticului *Marea trăncăneală* (FCR, 1994), reeditată sub acest nume. □ Despre întâlnirea cu Matei Călinescu și Ion Vianu (relată de Adrian Marino în numărul trecut) scrie Mioara Apolzan, pornind acum de la emisiunea *Accente* (7 mai, realizator Sanda Vișan). [La întâlnire au mai participat Virgil Nemoianu și Adrian Marino]. Textul Mioarei Apolzan se intitulează *Dincolo și dincoace de „cortină”*, pentru că „dialogul nu a ocolit problemele îndelung controversate înainte și după decembrie ’89: culpabilizarea celor care au «trădat» țara și n-au mâncat salam cu soia, culpabilizarea pentru lașitate și colaboraționism a celor rămași în țară”. □ Sub titlul *Judecată fără mântuire (I)*, Tania Radu se referă la volumul lui Eugen Simion, *Convorbiri cu Petru Dumitriu* (Editura Moldova, 1994). În această primă parte a convorbirilor Eugen Simion este trecut în paranteză, Tania Radu convorbind cu Petru Dumitriu, ale cărui gesturi, explicații, și confesiuni le reduce, prin traducere, în acest prim episod: „După cum se vede, logica expiatorie a lui Petru Dumitriu e contorsionată, și asta în ciuda dimensiunii liniare pe care o afișează, la primul nivel personalitatea sa. Până la urmă, totul se raportează la un punct fix, stabilit în mod arbitrar – adică subiectiv – drept inatacabil: «nu aveam de ales». În ordinea subiectivă,

sentimentul lipsei de alte motive imediate este suficient pentru a explica (nu și pentru a justifica) un destin. Obiectiv privind lucrurile, e mai complicat, și o asemenea judecată (care nu poate fi a noastră) iese cu mult din perimetrul «cazului» Petru Dumitriu pentru a judeca o întreagă epocă. Acest punct de vedere îi este, firește, mult mai puțin favorabil”.

● În „Cronica”, nr. 10, Dan Giosu semnează dreptul la replică intitulat *Finul intelectual Florin Faifer*: „...citesc cu atenție și nu-mi vine a crede. Oare acesta-i intelectualul cel fin Florin Faifer? Articolul meu din «Monitorul» era un atac împotriva lui Valeriu Gherghel care, dovedind o inteligență superioară, chestiune ce m-a luat prin surprindere, s-a comportat ca atare. Îi dau telefon și după ce-l porcesc bine, mărturisește că toată ura pe care a adunat-o el în atâția ani, și-a revărsat-o pe mine în «Cronica». (...) Dl. Faifer, dovedind o suspiciune penibilă, crede că tot Iașul s-a pornit să-l sape pe el. L-a supărat foarte tare că l-am «foiferit» în articol în loc să-l «faiferesc»” (...) Faifer putea să-mi dea o replică pe măsură, demnă de un intelectual fin, cum se consideră”. □ Ioan Holban recenzează în cadrul rubricii sale *Starea literelor*, volumul *Lieduri* (Dacia, 1993) de Horia Bădescu, „o carte în care se simte cu adevărat fiorul poeziei depline”.

● În „Azi”, nr. 578, Augustin Frățilă realizează un interviu cu prozatorul Răzvan Petrescu, câștigător recent al Concursului de dramaturgie Camil Petrescu: „– *Pronunță câteva nume.* / – Păi, maestrul Sorescu, D.R. Popescu, Iosif Naghiu, Bujor Nedelcovici, Matei Vișniec... / – *Acum, că tot ai luat acest premiu, va trebui să onorezi genul; ori vrei să rămână doar o experiență?* / – Nu știu. Chiar nu știu! / – *Ai publicat în perioada respectivă?* / – Nu. Am avut un profesor de română, un poet, Nicolae Tudor, nu prea cunoscut; el este, de fapt, cel care m-a împins către o altă facultate decât filologia, unde eram decis să merg. Era de părere că n-avea rost să mă fac profesor, să-i învăț cu forța pe copilașii fără chef cine e Blaga, cine Bacovia și pe urmă să trebuiască să le mai dau și note de trecere! Așa că am optat pentru interes; am făcut medicina și am scris între timp. / – *Hai să nuanțăm atunci: ai conștiința propriei valori?* / – Nu. / – *Ai geniu?* / – Păi dacă n-am conștiința valorii?! Uite ce este: cred că voi fi un foarte bun meseriaș. La asta țin ca lupul singuratic de pradă! / – *De care curent literar sau generație te simți apropiat?* / – Sunt născut în 1956; deci sunt generația '56! Mai nou văd că am fost atașat generației '90. Cu câțiva ani în urmă eram în generația '80. Nu fac parte din nici o generație. Dacă m-aș recunoaște cu cineva din vreo generație l-aș pune pe el să scrie în locul meu și eu mi-aș vedea de apartament! / – *Cum suporti lumea și cum ești suportat de către ea?* / – Tot mai greu. Comunic tot mai greu. Mi-am restrâns drastic cercul de prieteni; dacă ai un prieten bun înseamnă că tu știi cum gândește el și invers, deci e inutil să mai batem câmpii, să etalăm platitudini. Cel mult, cel mult zic, putem asculta muzică împreună. Asta da. Dar și atunci te enervezi: amândoi știm că, de exemplu, în partea a doua a concertului nr. 4 de

Beethoven, Claudio Arrau e mai bun decât Lazăr Bergman. Nu. Nu mai văd rostul comunicării verbale./ – *Altfel, ce mai faci, Răzvan Petrescu?*/ – Păi ce să fac? Mă gândesc la Danezul cu umbrelă, la Kierkegaard, care m-a marcat încă înaintea lui Dostoievski și care m-a învățat că trece, mereu trece timp; și trebuie să lași un semn. Nu lași un semn – e foarte rău. Lumea-i plină de cruci de pe care s-au șters numele, s-au altoit cu duzii; în care cresc viermii, care... Așa că acum vreau să termin repede a treia carte, din care am scris vreo cincizeci de pagini și, uite, nu știu cum se va intitula.../ – *Cine te-a «nășit»?*/ – Profesorul Mircea Martin, printr-un prieten al meu, arhitect, care i-a dat manuscrisele mele; i-au plăcut. Așa am ajuns la cenaclul Universitas și în cartea de debut colectiv din 1986. Au urmat *Grădina de vară* (1989) și *Eclipsa* (1993)./ – *Spune-mi care sunt – de ce natură – motivațiile scrisului tău?*/ – Acum un an aș fi spus fără ezitare că sunt de natură metafizică și că nu pot trăi fără metafizică. Acum însă mi-am luat apartament! Adică: instalator, tâmplar, zugrav; numai tâmplarul îmi cere cât pe vreo cinci *Eclipse* – 50.000 am luat pe cartea de anul trecut!/ – *Te consideri talentat?*/ – Nu din cale afară. Pe lângă faptul că toată lumea mă bate la cap să scriu roman – de ce roman? – în proza scurtă pe care-o practic vreau să merg până la capăt./ – *Atunci, în literatura română te recunoști?*/ – În nici un caz! Singurul pe care-l iubesc tare este Agârbiceanu; și pe Marin Preda, dar nu peste tot./ – *Dar în literatura universală.*/ – Cel mai aproape mă simt de J.D. Salinger. Apoi ar fi Cehov, după care Cortazar, Boris Vian.../ – *Ce importanță au pentru tine opiniile critice?*/ – Foarte mare. Eu m-am considerat mereu – și mă consider încă – ucenic la clasici: și s-ar putea să și rămân așa. Mai am și un sentiment de outsider, fiind chiar outsider... de prieteni; dacă ai un prieten bun înseamnă că tu știi cum gândește el și invers, deci e inutil să mai batem câmpii, să etalăm platitudini. Cel mult, cel mult zic, putem asculta muzică împreună. Asta da. Dar și atunci te enervezi: amândoi știm că, de exemplu, în partea a doua a concertului nr. 4 de Beethoven, Claudio Arrau e mai bun decât Lazăr Bergman. Nu. Nu mai văd rostul comunicării verbale./ – *Definește-mi, dacă te-a preocupat, noțiunea ta de «Patrie».*/ – Pe lângă alte atâtea estropieri ce le-am suportat, asta probabil e una dintre cele mai importante. La majoritatea generației noastre noțiunea respectivă a dispărut; nu mai există, nu mai avem organul... ni l-au tăiat. Despre acest lucru am luat cunoștință prima – singura – oară când am ieșit din țară; am văzut Belgia, o țară bijuterie, și acolo am constatat că belgienii chiar își iubesc țara! De-a binelea. Au și motive! E ca și cum ți-ai face tu casa ta, cu drag și cât poți de bine”.

• Laurențiu Ulici anunță în „Cronica română”, nr. 40,: **„Îl voi chema pe Mircea Dinescu în instanță pentru calomnie și minciună sfruntată”**.

• „Ora”, nr. 464, este consacrată Adunării Generale a *Uniunii Scriitorilor*. „Ora” a întocmit un grupaj de patru întrebări orientate în general pe chestiunile presante, la zi (alegerea unui președinte, luptele intestinale, viitorul Uniunii

Scriitorilor și așteptările pe care le au participanții de la recenta Adunare), la care răspund Laurențiu Ulici, Mircea Dinescu, Florin Iaru și Eugen Simion. Dintre răspunsuri, se detașază cel al lui Mircea Dinescu. El refuză să răspundă întrebărilor fiindcă „adunarea nu este statutară”. Și Gheorghe Tomozei, în rubrica sa *Oracol*, consemnează sub titlul *La un condur*, frământările din Uniunea Scriitorilor, pricinuite, între altele, de Mircea Dinescu.

18 mai

● „România literară”, nr. 19, conține pe prima pagină editorialul semnat de N. Manolescu, *Conferința scriitorilor*, prilej de trecere în revistă, la momentul potrivit, al celor mai importante momente din istoria breslei. □ Invocând ideea de popularitate Alex Ștefănescu arată că: „Opinii intransigente față de ceea ce se întâmplă în prezent în România își exprimă, prin intermediul presei, și un actor ca Victor Rebengiuc, un pianist ca Dan Grigore, un plastician ca Sorin Dumitrescu, de fapt aproape toți reprezentanții elitei care refuză să-și cumpere cu capitalul lor de popularitate avantajele vulgare. Însă tonul este dat, prin natura lucrurilor, de profesioniștii scrisului. În mare parte, datorită lor, presa scrisă românească, adevărata presă scrisă românească și nu aceea de orientare naționalist-comunistă, care nu respectă regulile elementare ale gazetăriei și nu poate fi omologată ca mijloc de informare în masă, adevărata presă scrisă românească, deci, se caracterizează printr-o admirabilă independență de gândire și are o anume ținută, de la care abdică foarte rar”. Ceva mai sus, în cuprinsul aceluiași text, Alex. Ștefănescu oferă exemple de conștiințe scriitoricești implicate politic: „Dacă am face un inventar, am constata imediat că editorialele cele mai clar văzătoare și cea mai mare audiență la public din presa românească sunt semnate de scriitori Octavian Paler în «România liberă», Nicolae Manolescu în «România literară», Mircea Dinescu în «Academia Cațavencu», Gabriela Adameșteanu în revista «22», George Arion în «Flacăra», Alexandru Dobrescu în «Convorbiri literare», Cornel Moraru în «Vatra», Mircea Mihăieș în «Orizont» (dar și în «România literară»), Tudor Octavian în «România liberă», Tia Șerbănescu în «Cotidianul» propun interpretări ale fenomenului politic mai credibile și cu mai mare răsunet decât cele ale publiciștilor de meserie. Ion Cristoiu însuși, cel mai citit cronicar politic, este prozator și istoric literar”. □ În acest număr din „România literară” semnează versuri Iustin Panța (*Familia și echilibrul indiferent*) și Mariana Filimon. □ Dan Grigorescu și Alex. Ștefănescu îl evocă pe Aurel Covaci „la un an de la dispariție”: „Opera lui, de o extraordinară diversitate, e aceea a unui filolog învățat, care nu ezită în fața unor scrieri vaste, a marilor poeme epice. fie că ele se numesc *Ierusalimul eliberat*, *Lusiadele*, *Childe Herold*, *Paradisul pierdut*, sau *Don Juan*” (Dan Grigorescu). □ Z. Ornea scrie necrologul *La despărțirea de Radu Albala* (1924-1994), petrecută la 10 mai a.c. Radu Albala a fost „unul dintre distinșii noștri mateini împătimiți până la adorație, publi-

când prin anii șaptezeci finalul posibil al unei nuvele mateine lăsată de autor neîncheiată”. [a se vedea reacțiile declanșate după publicare, de către editura clujeană Echinox] □ *Actualitatea literară* găzduiește recenzii la *Ion Simuț (Incursiuni în literatura actuală, Cogito, Oradea, 1994)*, sub semnătura lui Alex. Ștefănescu, ca și la o serie de cărți traduse, ca de pildă Max Keltensmark, *Lao Zi și Daoismul* (Symposion, 1994). □ În cadrul cronicii edițiilor, Z. Ornea comentează primul volum din studiul lui Simion Florea Marian, *Sărbătorile la români* (FCR, 1994), după ce, cu câteva numere înainte, Cristian Bădiliță recenzase volumele al II lea și al III lea. □ Ion Rahoveanu deapănă *Amintiri despre Lucian Blaga*, din perioada când revista „Tribuna” face câteva încercări de a și-l atrage printre colaboratori. □ Tot aici, Simona Cioculescu face cunoscut publicului cititor *Actul fără de naștere* al lui Eugen Ionescu, obținut din „Registrul stării civile al comunei urbane Slatina” (13/26 noiembrie 1909). Se pune astfel capăt erorii din *Micul dicționar al scriitorilor francezi* apărut la Editura Științifică și Enciclopedică și în *Dicționarul de literatură română* (Ed. Univers). □ În acest număr, revista consacră mai multe pagini omagierii lui Tudor Vianu, despre care scriu Gabriel Dimisianu (*Trei momente*) și Gheorghe Grigurcu (*Despre „taina” lui Tudor Vianu*). Prilejul omagierii este constituit de împlinirea a trei decenii de la plecarea dintre semeni a rafinatului spirit clasic denumit de Geo Șerban *Ultimul maioreșcian*: „Fără el, orizontul vieții noastre spirituale s-a găsit împușinat, sărăcit, pierdem nu numai o forță catalizatoare, se diminuează un stil, acel calm olimpic al transmiterii ideilor bine asimilate, o superioară rectitudine în exercitarea magistraturii profesionale, ilustrate la noi în gradul cel mai înalt de Titu Maiorescu”. □ Gabriel Dimisianu își amintește: „Ultimul moment cu Vianu, pe care țin să-l evoc aici, nu l-am trăit direct, ci îl știu de la Sorin Titel, care el îl trăise. Am vorbit cu alt prilej despre urmările nenorocite ale evenimentelor din 1956 asupra studenților de la Filologie: anchetări la securitate, arestări, scoateri din facultate. Una din victime fu și Sorin Titel, exmatriculat înainte de încheierea anului IV, un adevărat dezastru pe care nu îndrăznise încă să-l mărturisească părinților, după cum povestește și în romanul neterminat *Melancolie*, construit pe aspecte biografice abia voalate. Se ivise totuși șansa unei reînmatriculări la Cluj, chiar cu pierderea unui an, dar trebuia să fie sprijinit pentru asta de cineva cu autoritate. Decanul, un renumit lingvist, ajuns în anii târzii senator FSN, refuză orice sprijin, poate nu din rea voință dar din frică, în orice caz, de autoritățile politice. Sorin s-a dus atunci la Vianu, însoțit de o colegă a noastră și ea supusă persecuțiilor din aceleași motive, la Vianu acasă care i-a primit și i-a ascultat nerostind decât la urmă câteva vorbe care-i implicau și pe alții, nu doar pe cei doi: – Bieții copii, prin ce le e dat și lor azi să treacă. Apoi, îndată, l-a sunat pe Daicovici, rectorul de la Cluj, explicându-i ce și cum și rugându-l să-l primească în facultate pe Titel, măcar de la toamnă. Intervenția avu efect și Sorin își relua studiile la Cluj dar, din nefericire, numai

pentru o lună. Cadrele utemiste erau la pândă și deciseră anularea hotărârii rectorului, fiindcă aveau această putere. Au urmat ani grei pentru Sorin Titel, dar și-a amintit toată viața, recunoscător, gestul generos al profesorului nostru, un gest de risc la urma urmei, de curaj dezinteresat, făcut de prea puțini în acele cumplite vremuri”. □ *Gheorghe Grigurcu*: „Nu căuta să fii admirat, ci crezut. Tinerii aceștia s-au adunat pentru a învăța ceva și tu ești dator să le oferi atâta cât știi și poți afirma, dezvăluindu-ți izvoarele, însumând toate rezultatele tale, cu cea mai perfectă bună credință. Nu fi posac, măreț sau nestatornic, sâcâitor și pedant, dar nici nu încerca să complaci, oferind un spectacol, măgulind vreo prejudecată, vânând popularitatea, mințind pe jumătate sau în întregime. În unele cazuri este mai bine să-ți bruschezi sala, decât să încerci a o cuceri ca un curtezan sau ca un bufon”. Și încă: „Apolinismul lui Tudor Vianu, adică atitudinea lui de confirmare prin istorie și de continuitate canonică, se deosebea în chip izbitor de dionisismul lui G. Călinescu, adică de atitudinea acestuia de revizuire a istoriei, deci de deconstrucție și discontinuitate. Impersonalitatea statuară a celui dintâi va fi fost contrariată de personalitatea tumultuoasă a celui de al doilea și va fi reacționat în consecință”.

● În „Expres Magazin”, nr. 19, Ion Parhon semnează articolul *Mircea Dinescu se face, din nou, că lucrează*, referitor la Conferința Uniunii Scriitorilor și la controversele stârnite pe marginea evenimentului: „Poetul Mircea Dinescu, ex-președintele Uniunii *Scriitorilor*, a invitat reprezentanții mass-media la o «conferință de presă», spre a lămuri ce a fost în Uniune până la el, ce este acum și ce poate fi în continuare. Cu acest prilej, a anunțat că nu va participa la Conferința pe țară a Uniunii Scriitorilor, considerând-o nelegală, deoarece nu a fost hotărâtă statutar de Consiliul de conducere. Mai mult, va pleca în Germania, ca invitat la un Festival de poezie, muzică și artă plastică. Dar, chiar și fără această invitație, n-ar fi venit la Conferință, care, afirmă poetul, este găzduită într-un spațiu unde n-ar avea loc mai mulți de 600 de inși. Pe de altă parte, contrazicându-se, dânsul estimează că, din cauza cheltuielilor de transport, pe care actuala conducere a Uniunii nu vrea să le suporte, «vor veni la Conferință doar câțiva poeți din București, cu tramvaiul, și foarte puțini scriitori de pe la Cluj și Timișoara». În scurt timp, întâlnirea a căpătat valențele unui «spectacol». *Cacealmaua* Monologul autorului *Proprietarului de poduri* a debutat cu o detaliată trecere în revistă a succeselor sale în fruntea Uniunii. Printre datele de «bilanț», au fost amintite Casa Vernescu («smulsă de la Putere cu greutate»), vreo 50 de apartamente «smulse de la Primărie» pentru 42 de scriitori, 3 femei de serviciu, câțiva șoferi și portari («unul dintre ei, Mitică îmi pupă și acum mâna»), pașapoartele de serviciu pentru scriitori, ceva valută pentru deplasări «smulsă de la Petre Roman». majorarea plății timbrului literar, pensiile etc. După acest «bilanț», a urmat o furtunoasă și veninoasă înșiruire de nelegiuiri comise de Laurențiu Ulici, care

«este un fel de cafea cu înlocuitori, căci a ținut loc și de președinte și de vicepreședinte». În locul unei veritabile conferințe de presă, totul s-a transformat în punerea la zid a lui Laurențiu Ulici, considerat vinovat de către Mircea Dinescu, pentru cheltuirea dubioasă a banilor existenți în bancă (23 milioane) la retragerea sa din funcție; pentru contracte de închiriere mai mult decât suspecte, cu domnul Blum, din Germania; pentru că ar fi încasat bani, pe state, de la Credit Bank (la fel ca alți ziariști români, suspectați de Mircea Dinescu de corupție, datorată salariilor infime); pentru că a adus o sifonerie la Uniune; pentru moartea unor reviste de cultură; pentru că l-a îngropat pe Eugen Barbu la picioarele lui Eminescu; pentru criza economică din Uniune; pentru situația grea a pensionarilor Uniunii și pentru dezmembrarea acestora! Apărându-se de așa-zisa «afacere a tipografiei», prin argumentul inexistenței unor probe concrete, nici dânsul nu și-a susținut incriminările la adresa lui Laurențiu Ulici «cu acte», motiv pentru care, în timpul discuțiilor, a primit din partea acestuia, aflat în altă încăpere, un bilețel în care a fost anunțat că va fi acționat în judecată! *Să vină șoferii!* Sarea și piperul acestei întâlniri neobișnuite le-a oferit tot poetul Mircea Dinescu, cu prilejul unor conotații, paranteze, divagații pe drept cuvânt demne de un membru de frunte al «Academiei Cașavencu». Astfel, am aflat de la dânsul că «Roman și Stolojan nu erau sensibili la literatură», că nu s-a văzut cu Văcăroiu «din motive de igienă», că «șansa în România ar fi să vie un șofer la conducere, căci șoferii cunosc și cartierele mărginașe, stau de vorbă cu tot felul de oameni, iar când semnalează stânga, n-o iau la dreapta și invers». Tot grație celui care ne-a invitat la «conferință», devenită veritabil «show», am aflat că, de fapt, Mircea Dinescu nu a fost anchetat decât de domnii D.R. Popescu și Țoiu, iar discursurile lui D.R. Popescu «erau făcute, în realitate, de Laurențiu Ulici și Nicolae Prelipceanu, care, mai târziu s-au cocoțat ca vicepreședinți ai Alianței Civice», organizație ce și-ar fi mutat locul de întâlnire la Casa Vernescu (?!). Dincolo de toate, poetul consideră că nu-i mai pasă nici de imaginea României în lume și, chiar dacă e un „poliglot al limbii române», nevorbind graiul lui Goethe, după acest festival, se va întoarce în Germania cu o bursă, în luna august, așa că... Informația colaterală, deci nerelevantă pentru condiția actuală a Uniunii, a fost cea mai spumoaasă. Căci, tot în cadrul ei, am aflat, de pildă, că același Eugen Barbu ar fi fost îngropat (de Ulici) la picioarele lui Eminescu, doar în urma apelului personal al domnului Adrian Năstase. Vom avea oare, și pe această temă, o nouă Conferință de presă?” □ Tot în „Expres-Magazin” apare știrea-articol *Un „dac” furios*: „În absența lui Laurențiu Ulici (invitat de Mircea Dinescu la această discuție doar cu 10 minute înainte de începerea ei!?!), acest potop de invective s-a consumat în van, motiv pentru care nici ziariștii (cei mai mulți foarte tineri, departe de realitățile Uniunii, de ieri și de astăzi) nu s-au înghesuit cu întrebări de substanță. În schimb, am consemnat intrarea în «ring» a domnului Fănuș Neagu, care, după ce l-a contrat pe

protagonist («Conferința de luni trebuia să aibă loc, era prevăzută în statul pentru aprilie»; „în sala Naționalului pot intra și 1 200 de participanți! etc.), l-a întrebat, pe șleau, de ce nu vrea să se întâlnească cu scriitorii și să le dea și lor aceste explicații. La acestea, ex-președintele Uniunii nu a dat un răspuns concludent. A început însă un meci între cei doi scriitori, deși Brăila și Slobozia nu sunt în aceeași divizie națională. Directorul Naționalului bucureștean i-a amintit poetului de rudele sale de la Moscova și de dialogurile cu «colonelul de la securitate», iar acesta, în calitate de presupus KGB-ist, a invitat asistența să ia chipul lui Fănuș Neagu drept o mostră de «dac» autentic. Meciul s-a înverșunat. Combatanții s-au congestionat. Fotoreporterii îi ațârau cu neostoită și otrăvită bucurie. În disperare de cauză, Fănuș Neagu l-a acuzat pe mai tânărul său «coleg» pentru faptul că «îmbătrânește în cele urâte»...».

● În „Curierul național”, nr. 969, Laurențiu Ulici, președinte interimar al Uniunii Scriitorilor, declară într-un interviu: „*Uniunea Scriitorilor nu e un copil de bani gata*”. În cadrul aceleiași convorbiri, se afirmă: „De altfel. Uniunea Scriitorilor va beneficia, în viitorul imediat, de o echipă de manageri care să investească profitabil veniturile ei./ – *Va fi o echipă de profesioniști?* / – Va fi una mixtă, alcătuită din colegi care și-au dovedit abilitatea în afaceri și de profesioniști ai managementului. Ca să nu mai greșim”.

● Prin semnătura Rodicăi Palade și a Gabrielei Adameșteanu, revista „22”, nr. 20, consemnează ceea ce s-a petrecut la Adunarea Generală a Uniunii Scriitorilor din 16 mai. Cel mai impresionat fapt adus la cunoștință l-a constituit lista scriitorilor care „au murit în acești ani”: Radu Albala, Oltea Alexandru, Ștefan Baciuc, Eugen Barbu. Ion Băieșu, Marica Beligan, Ion Biberi, Ana Maria Eta Boeriu, Liviu Călin, Vladimir Colin, Ovidiu Constantinescu, Traian Coșovei, Cella Delavrancea, Lucia Demetrius, Dan Deșliu. Dan Duțescu, Victor Felea, Tamara Gane, Tudor George, Dumitru Ghișe, Emil Giurgiuca, Alexandra Indrieș, Anemone Latzina, Ion Lăncrănjan, Leon Levițchi, Aurel Martin, Vasile Mănuceanu, Florin Mugur, Francisc Munteanu. Ion Negoitescu, Otilia Nicolescu, Ada Orleanu, Edgar Papu, Ioan Petrescu. Gheorghe Pituț, Al. Piru, H.H. Radian, Sanda Radian, Alexandru Rosetti, H. Salem, Cella Serghi, Dan Simionescu, V. Spoială, Petre Solomon, H. Stahl. Corneliu Sturzu, Radu Tudoran, Nicolae Țic, Ion Vitner, Constantin Vonghizas”. □ „Sala Teatrului Național a fost pusă la dispoziție de către Fănuș Neagu, directorul Teatrului Național care, cu această ocazie, a anunțat că, potrivit dorinței lui Eugen Ionescu, ultima sa piesă va fi montată aici, în regia Cătălinei Buzoianu”. □ În *Quod erat demonstrandum* (IV), Mihai Sin arată: „Am ajuns la capăt, dar încă nu pot să pun punctul final. Mărturisesc că aș fi putut să-i răspund lui Alex. Ștefănescu în câteva fraze, cu silă, atrăgându-i atenția, de pildă, că ar trebui, la vârsta sa și la profesia sa de critic, să privească mai nuanțat raportul dintre o ficțiune politică și realitate. Însă lumea în care trăim e prea grăbită, obosită, tracasată, n-are timp să verifice articolele de

gazetă. Se poate crede orice, fiindcă se poate afirma orice. O calomnie și un «rechizitoriu» de proporțiile celor întreprinse de Alex. Ștefănescu necesitau un răspuns mai amplu, care să nu mai permită noi răstălmăciri. Deși nu sunt deloc convins... Îmi pun totuși întrebarea: de ce această urâtă patimă demolatoare, de ce romanul meu, de ce eu, la urma urmei? Îmi rezerv dreptul de a răspunde mai amplu, într-un eseu, după ce va apărea și volumul al II-lea (un volum pe care mulți ar face orice și fac deja, ca să nu mai apară; nu întâmplător au fost voci care «știau», însă din ianuarie, că nu va mai fi nici un volum al II-lea). Deocamdată, doar atât: în ce mă privește, scăpasem până acum de procesul aproape general al terfelirii, ceea ce unora li s-a părut un lucru de neiertat. Cât privește romanul meu, în condițiile zilelor noastre cu atâtea «euri» supradiimensionate, sunt pe deplin conștient că pe mulți i-a iritat, i-a nemulțumit, i-a «indignat» sau poate chiar i-a umilit, reacțiile putând să ajungă până la ură. Obstinația cu care se încearcă acreditarea ideii că e un roman doar despre Securitate și nu despre societatea românească spune și ea multe. Dar despre toate acestea, cum spuneam, după apariția volumului al II-lea. De ce totuși Alex. Ștefănescu? Părerea mea sinceră e că acesta e mult prea laș (o dovedesc «compromisurile» lui, doar la cele literare și publicistice mă refer) pentru a fi ieșit doar din proprie inițiativă la atac «la baionetă». Însă alegerea lui n-a fost prea inspirată: cantonat de mai multă vreme într-o critică minoră, scriind despre oricine și orice, Alex. Ștefănescu s-a făcut cunoscut mai ales prin tot felul de giumbușlucuri gazetărești și «critice» care, recunosc, uneori îi ies foarte bine sunt amuzante, pot provoca, cum se spune, aplauzele galeriei. Dacă ținem seama și de producția articlieră super-industrială și de un pitoresc al personajului, el și-a câștigat și un anumit număr de «fani». Însă când e vorba de probleme mai grave, performanțele lui sunt penibile, așa că nu e cu totul exclus ca, pe lângă reaua-credință cu care și-a scris articolul, să fi intervenit acum și o doză de obtuzitate. Senzația mea e că, dincolo de tonul agresiv și «rechizitorial»; Alex. Ștefănescu se teme de ceva, «curajul» lui fiind unul al fricii. Nenorocirea lui Alex. Ștefănescu, dar mai ales a noastră, vine și dintr-acolo că și-a dorit și își dorește să fie cu tot dinadinsul lider de opinie și director de conștiință. Drept pentru care, după '89, s-a apucat să dea sfaturi, să mustre, să sancționeze, să certe și să admonesteze, cu o aroganță și «lipsă de complexe» pe care nici măcar cineva cu o «statură morală» pe care nici măcar cineva cu o «statură morală» de cu totul altă dimensiune nu și le-ar fi permis, pentru simplul motiv că toate acestea ar fi violentat un bun-simț elementar. Dar «lecții de morală» de la Alex. Ștefănescu – iată ceva ce mi se pare oribil și de netolerat chiar și în cazul că suntem atât de obosiți, bântuiți de lehamite și de «pasivitate». «Directori de conștiință», dacă nu cumva chiar «dascăli ai națiunii». E încă vremea mercenarilor, a «armatei ticăloșilor fără steag» (cum – anticipez – spune un personaj în volumul al II-lea, înțelegând prin aceasta, firește, pe cei ce pot activa și «milita» sub orice steag, după împrejurări), se

pare că toată lumea are nevoie de ei, și Puterea și Opoziția și poate că nu numai ele. Teoria «politicii în afara moralei» nu poate fi străină de activitatea lor”.

● „Dimineța”, nr. 96, se ocupă de chestiunea editurilor, care se regăsește prioritar în presa culturală. La ancheta realizată de Aureliu Goci și Amalia Spălățelu răspund: Georgeta Dimisianu (Editura Albatros), Daniela Crăsnaru (Editura Ion Creangă) și Cecilia Simion (Editura Tehnică).

19 mai

● „Totuși iubirea”, nr. 20, include două poeme din următorul volum în curs de apariție la Editura Adrian Păunescu: *Apocalipsa după Adrian* (1991) și *Crescătorul de porumbei* (1992). □ Pornind de la articolul *Mâncătorii de umbră* al lui Cristian Tudor Popescu din 16 aprilie 1994 – „Adevărul” („Asistăm, în ultimele două săptămâni, la una dintre cele mai jalnice spectacole pe care le poate crea intersecției istoriei cu istoria literară: devorarea umbrei unui mare scriitor. Tot felul de pachiderme se arată iubitoare de Ionescu: îi dau proza pe prima pagină, scrijelesc cu cornul sau copita cugetări admirativ-cunoscătoare vizavi de marele dispărut, pe care-l înjurau deunăzi cu entuziasm. Faptul că, dacă tatăl *Rinocerilor* s-ar trezi față în față cu respectivii, ar fi murit probabil mai devreme, de greață, nu mai stă nimeni să-l pună la socoteală”), Vasile Băran se oprește și la editorialele lui Nicolae Manolescu din „România Literară” din mai 1994, în foiletonul *Revenirea la rinoceri*, în care, „vorba lui Fănuș Neagu”, criticul „pune monopol pe Eugen Ionescu și își varsă din veninul tras la sticlă, ca un *Macbeth fără remușcări*” (conform titlului). C.T. Popescu remarcase cât de hazardate sunt aserțiunile manolesciene despre anticomunismul pieselor ionesciene sau chiar „lipsa de fair-play față de un spirit care nu mai poate să replice: este cel puțin uimitor că o persoană avizată ca dl. Manolescu poate sparge nuci cu microscopul, legând, din conjuncturism politic, opera perenă a unui creator autentic de această tumoare trecătoare pe creierul omenirii. Probabil că dacă România va deveni, în mileniul care urmează, fundamentalist-islamică sau neonazistă, se va găsi imediat cineva care să constate potențialul premonitoriu al scrierilor lui Ionescu”.

● În „Zig-Zag Magazin”, nr. 18, Petre Stoica scrie, mai departe, despre Nichita Stănescu. Relatarea este făcută sub formă de jurnal pe sărite, ținut în 1971: „...5 V, Seara, la Baconsky. Au fost invitați toți prietenii, a venit numai Nichita. S-a discutat cu oarecare oboseală. Nichita a citit două proze scurte (nu ar fi exclus ca ele să aparțină Doinei). (...) 15 V. Poftindu-l acasă, Bogza i-a dăruit lui Nichita un pachet de țigări (foarte bune!), o eșarfă de mătase și o bucată de jad aduse de el din China. Totul în semn de respect pentru talentul său poetic. Frumos din partea maestrului! Spre dimineță ne-am gândit la scriitorii mai vârstnici, capabili să-mi înțeleagă poezia. Nichita: «Scrii o poezie care va fi gustată peste douăzeci de ani». Fie și atunci...”.

20 mai

● În „Dilema”, nr. 71, Andrei Pleșu scrie – în serial – despre ***Drama culturii române și comedia miniștrilor ei***: „N-am avut niciodată de-a face – în chip nemijlocit – cu dl. Mihai Ungheanu. Știam că își începuse cariera literară sub bune auspicii, că alunecase, la un moment dat, spre alianțe ideologice suspecte devenind specialist în patriotism (la noi, patriotismul nu e un efect natural, un destin asumat cu discreție, ci o meserie, o dexteritate electorală, un mod de a camufla inanitatea proprie sub gloria strămoșilor) și că, în ultimii ani, n-a mai produs, culturalmente, nimic. După decembrie 1989, m-a frapat un text halucinant al D-sale (publicat nu mai știu în ce gazetă) din care rezulta că Gabriel Liiceanu și cu mine fuseserăm antrenați în străinătate de CIA (prin intermediul Monicăi Lovinescu) pentru a arunca în aer cultura națională. Ca să scrii negru pe alb o asemenea drăcovenie trebuie să fii ori prost, ori ținut, ori cinic. Nu cred că dl. Ungheanu e cinic. Dar e limpede că mă detestă într-atât, încât i-am devenit o obsesie”. □ În corpul revistei se dau succinte informații despre Conferința Scriitorilor: „Mult așteptata și contestata conferință de presă a scriitorilor a cam fost un bluf, de genul zgomotoaselor dar ineficientelor «pregătiri» – cu surle și trâmbițe – ale opoziției oarecum politice, «gata» oricând să ia puterea. După ce că adunările Asociațiilor de scriitori din București și teritoriu nu s-a ținut și la ședința consiliului de conducere n-a fost nici jumătate plus unu din membri – luni 16 mai, în sala Teatrului Național «abia dacă au venit vreo 300 de scriitori dimineața, ca după-masă să se ajungă cu chiu cu vai la vreo 600», cum remarcă un participant. După furtunoase discuții care au inclus: un raport al activității Uniunii, citit de dl. Ulici și-n care se vorbea de «redresarea situației financiare a Uniunii de pe urma unui contract cu o firmă străină»; dezbateri asupra statutului, din care a reieșit că se dorește ca Uniunea să devină un fel de sindicat după model occidental și că Asociațiile de scriitori din țară doresc autonomie, descentralizare administrativă; propuneri pentru noua conducere, făcute «în plen» sau pe la colțuri și conform cărora mai întâi se vehiculaseră numele Anei Blandiana, Fănuș Neagu și Ulici, pentru ca apoi să apară Doinaș și Sântimbreanu. După tot «spectacolul», s-a căzut de acord că ce se întâmplă acolo e cam nestatutar, cam nelegal și precedentul unor decizii și alegeri abuzive nu prea merge cu trecutul glorios al Uniunii și duce la un viitor mai nesigur decât au acum majoritatea scriitorilor. Așa că, în ceasul al 12-lea s-a hotărât ca, «din lipsă de cvorum» (parcă-ar fi parlamentul) totul să rămână neschimbat deocamdată, adică să se prelungească cu încă un an mandatul actualei conduceri (sperăm că nu și situații) și așa interimare. Pare-se că «fostul» Mircea Dinescu a cam avut gura aurită, cel puțin în ce privește legalitatea «reuniunii», deocamdată (că s-ar putea să mai avem «surprize»)). □ Tot aici este consemnată intervenția lui Dinescu: „Actualul Congres al scriitorilor este nestatutar. Are loc într-o sală a Teatrului Național de 1 200 de locuri, în timp ce sunt 1 800 de membri ai

Uniunii. N-or fi murit 600 de membri între timp, cât a fost Ulici președinte. Pe de altă parte, mai trebuia să aibă loc conferințele asociațiilor de scriitori, cum e cea din București care are 800 de membri. Eu dau un pronostic: nu vor participa nici măcar 1000 de scriitori. Deși s-a lansat că Dinescu a adus falimentul la scriitori, în fiecare an a existat un bilanț. La Fondul literar erau 43 de milioane și la Uniune 23 milioane, în bancă, plus 3 milioane împrumutate la Cartea Românească și alte 3 milioane date ca împrumut și ajutoare la membri. De la Guvern urmau să mai vină vreo 20 de milioane când am plecat eu în Germania. În '90 și eu am investit bani în cultură, pe lângă cele 12 reviste existente, mai subvenționând vreo 15, dar n-am scos ochii la nimeni cu asta și toți erau atunci mulțumiți că se dă de lucru scriitorilor și cultura câștigă spații noi. Ce e cu cele câteva mii de dolari falși găsiți în seiful Uniunii, nimeni nu spune?! Să vedem ce face scriitorul-om politic. Acum sunt cam 22 de parlamentari și nici unul nu a ridicat problema pensionarilor Uniunii. În Bulgaria și Albania, cărțile de poezie sunt sponsorizate de guvern. Și cei 800 de poeți români înseamnă protocolul pe o zi la Văcăroiu. Eu am propus un mod foarte simplificat de conducere a Uniunii Scriitorilor, adică: să aibă loc adunările asociațiilor din teritoriu și reprezentanții aleși ai acestor asociații să conducă Uniunea. Așa se și poate descentraliza toată birocrăția asta. Să se separe situați economică pe fiecare asociație în parte și să se decidă la nivel local. Deci – descentralizare. Uniunea va rămâne ceva simbolic pentru că scriitorii importanți există și fără. În Occident nu-i interesează pe cei importanți. Probabil va trebui găsită o formulă de sindicat al scriitorilor. Eu însă nu știu cine va avea curajul să-și asume președinția unei asemenea uniuni. Cât privește ajutorul statului, legea dreptului de autor, care oricum zace la Parlament, e ineficace pentru că un editor nu va plăti conform legii dreptului de autor, ci în funcție de popularitatea scriitorului. Legea asta te apără în Occident doar de încercarea cuiva de a te plagia. Ca model Occidental, Uniunea nu prea are ce lua, poate doar modelul suedez al lui Iliescu. Scriitorii suedezi primesc bani pentru că li se comandă cărțile de către biblioteci. Și în România am aflat că bibliotecile sunt foarte căutate, probabil din cauza prețurilor cărților pe piață. Eu aș sponsoriza bibliotecile ca să poată să cumpere și cărțile autorilor români”. □ Pe aceeași temă scrie și Emilian Blaj, în **Cașcavalul inaccesibil**: „Uniunea, în țara noastră, e percepută ca un cașcaval, de cele mai multe ori inaccesibil. După '89, cașcavalul s-a apropiat puțin de oameni, de cetățeni să zicem. De exemplu, la Uniunea Scriitorilor s-au făcut valuri, unii și-au dat demisia violent și cu țâfnă, despre alții s-a spus c-au fugit cu banii. Presa de scandal a descris cu lux de amănunte ciorovăielile dintre scriitori. S-au dat și ceva premii, mai mult decât simbolice. Domnul Groșan, parcă acum doi ani, s-a ales cu 100.000 de lei, adică fix cât să rezști zece zile la mare. Și când te gândești că dacă ești cumpătat, dintr-un Pulitzer o duci toată viața. Înainte, pe vremuri, uniunea însemna paradisul. Locul în care dacă

ajungeai, scărpinai pe piept nemurirea. Cinstit, trebuie să recunoaștem că un membru al Uniunii Scriitorilor era privilegiat. Parcă avea mai multe drepturi decât omul obișnuit. Nu era atât de egal. Nu plătea amenzi dacă trecea pe roșu. Vorbea cu ospătarii în sictir. Mânca pe datorie. Societatea îl recepta ca pe un om ce a pus serios umărul la construirea socialismului. Șocant e că astăzi o grămadă de creatori duc dorul uniunilor de altădată. Uniunea din zilele noastre a rămas într-un stadiu de semicașcaval, nu mai are puterea să garanteze privilegii, dar pentru cei tineri pare încă o afacere. Te dai mare în familie, faci presiuni asupra editorilor, mai impresionezi o față, mai prinzi o bursă. Cel mai grav e că domeniile artistice sunt puse în pericol prin lipsa breslelor. Cei tari nu au în ce să-și oglindească puterea, cei slabi n-au pe cine să aibă boală, cei fragezi n-au cui să arate respect, n-au modele. Iar memoria celor adevărați n-o pot pune în valoare decât următorii care vor să devină la fel de adevărați. Partea grea, în viitor, o va reprezenta faptul că una sau mai multe personalități vor trebui să-și sacrifice tihna și banii ca să pună pe picioare fabricile astfel încât cașcavalul să fie accesibil în funcție de valoarea celor ce se pregătesc să muște din el”.

• În „Dimineața”, nr. 98, Aureliu Goci scrie *despre Un om care și-a depășit timpul: Al. Piru*, un remember prilejuit – între altele – și de faptul cu binecunoscutul istoric literar și universitar, fost asistent al lui G. Călinescu – a fost primul director/redactor șef al ziarului „Dimineața”: „Al. Piru rămâne criticul cu viziunea cea mai largă și exactă asupra întregului univers scriptural și capabil să se orienteze în chipul cel mai adecvat în imensitatea operelor ce constituie literatura română la sfârșitul secolului XX”.

• În „România liberă”, nr. 1259, Petru Creția semnează textul *Despre cei fără nume*, un elogiu adus celor „neștiuți și uitați și pierduți în lutul orb și risipiți prin veacuri, dar care au fost sarea pământului și care au purtat pe umeri binele lumii. Cred că nu e nimeni dintre noi care să nu fi cunoscut asemenea oameni. Să-i înmulțim cu numărul incalculabil al generațiilor, cu întinderea continentelor și cu puzderia insulelor și, adunându-le, în gândul nostru, umbrele fără chip și fără nume, să-i celebrăm o clipă, aici și acum, în zarva plină de nume a istoriei. La fel cum se înalță un monument pentru eroul necunoscut”.

• În „România Mare”, nr. 202, Romulus Vulpescu își aduce aminte că în 1978 au fost invitați la marele festival de poezie de la Paris: el, Ana Blandiana, Șt. Aug. Doinaș și Mircea Dinescu, fiind tipărită cu acea ocazie și o antologie la cartea Românească, *30 de poeți români – poètes roumains (édition bilingue)*, cu un cuvânt înainte scris de L. Ulici – *Specificul național al poeziei*, incluzând nume contemporane: Mihai Beniuc, Geo Bogza, Gellu Naum, Geo Dumitrescu, Ion Caraion, Nina Cassian, Dimov, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Adrian Păunescu, plus cei patru autori invitați la Paris (Romulus Vulpescu ocupându-se, pe lângă propriile versuri, și de versiunea franceză

pentru poemele lui Geo Bogza, Mircea Dinescu, Marin Sorescu): „Astfel, în ciuda cunoscutului, după unele opinii, *deșert cultural* de la noi, *România a fost singura țară participantă* care a omagiat printr-o carte sărbătoarea internațională a poeziei, cei patru invitați români ai municipalității pariziene putând oferi – colegilor din alte țări și studenților cu care s-au întâlnit – 200 de exemplare din lucrarea *30 de poeți români*” [N.B. – apărută în 2000 de exemplare și editată într-un timp record de la alcătuire: două săptămâni!].

● În „Tinerama”, nr. 179, Andreea Lica redă, ca pe o știre senzațională, mărturia pictorului de icoane pe sticlă, Vasile Bunea, „unul dintre cei mai apropiați prieteni ai lui Nichita”. Dezvăluirile, sub titulatura de „inedite”, sunt halucinante: „Trupul lui Nichita a stat o zi și o noapte la biserica Silvestru. Pe urmă l-am transportat la Uniunea Scriitorilor, în urma aprobărilor date de Laurențiu Fulga, pe atunci vicepreședinte al ei. Romulus Vulpescu ne-a oferit biroul lui pentru instalarea «cartierului general» pe timpul cât Nichita s-a aflat la Uniune. Drumul până acolo n-a fost lipsit de aventuri. Se zvonise că vor să ni-l fure pe Nichita chiar în timpul transportului. Atunci am adoptat o stratagemă. Am lăsat mașina din fruntea coloanei sa-și urmeze traseul normal, iar noi, la stop, am virat la dreapta și am ieșit în Ștefan cel Mare. Am ocolit Piața Victoriei ca să supraveghem zona, să vedem care e situația. Observând că nu suntem urmăriți, am ajuns cu bine la Uniunea Scriitorilor unde, în sala de marmură, era deja o masă lungă, drapată cu pânză neagră, cu un portret mare al lui Nichita Stănescu pe fundal. (...) De frică să nu ni-l fure pe Nichita, au urmat trei zile și trei nopți în care am păzit neîncetat mormântul. Nu s-a întâmplat nimic, așa ca ne-am întors liniștiți la casele noastre, fericiți că am făcut pentru el ceea ce era de datoria noastră de prieteni și de buni creștini”. Comando-ul a fost format, după spusele Andreei Lica, din Vasile Blendea, Aurelian Titu Dumitrescu, Alexandru Condeescu, Augustin Frățilă, Laurean Stănchescu, Mihai Bandac și... părintele Galeriu.

21 mai

● În „Cronica română”, nr. 406, Lucian Chișu semnează articolul *S-a furat o legendă*: „După ce în România s-au furat revoluții, vapoare, CAP-uri, sute de km de țevi de aluminiu, patrimoniul ale unor asociații, păduri și livezi, tone de nisip aurifer, iată ceva nou: s-a furat o legendă. Păgubiții sunt brăileni, iar autorii epocalului eveniment paradoxal se revendică din rândul consilierilor municipali ai orașului. Aceștia au hotărât să retragă (anuleze) – termenul nu este deocamdată clarificat – titlul de cetățean de onoare atribuit scriitorului. Alături de Panait Istrati, Ilarie Voronca, Perpessicius, Mihai Dragomir, Fănuș Neagu își leagă numele în eternitate de Brăila”.

● „Vreamea”, nr. 429, titrează: *De ziua ei, sărut mâna unei mari poete a limbii române: Maria Banuș*.

22 mai

• „Adevărul literar și artistic”, nr. 218, reia un editorial semnat de Cristian Tudor Popescu în „Adevărul” din 7 ianuarie 1992. □ La *Revista revistelor literare*, interim recenzează „Timpul” (Iași), „Steaua”(Cluj-Napoca), „Dilema”, „Mesagerul de Bărgan” și „România literară”: „Oare cu cât a scăzut tirajul revistei «România literară» (de exemplu) după ce aceasta a operat o separație în rândul cititorilor ei constanți prin adoptarea unei atitudini politice partizane? Nu mai vorbesc de dubla calitate a directorului revistei sus-numite”. □ Situația încordată de la Uniunea Scriitorilor este reluată cu noi comentarii semnate (tot) de C. Stănescu. Sub titlul *Aplauze și fluierături*, sunt inserate fotografiile lui Mircea Martin și Laurențiu Ulici „scrutând orizontul neguros al următorului an de investiții”. □ Cătălin Țârlea își adaptează „la temă” rubrica *Prostia la români*, cu un text despre *Conferința Scriitorilor*: „Nici una din datele tembelelor ecuații pe care le credem infailibile nu arată că Fănuș ar fi avut și motive să facă acest lucru. Din contra: între el și cei care conduc azi Uniunea curg fluvii late cât Amazonul. Politic, Fănuș trece drept un om al Puterii. El nu va sta niciodată pe aceeași baricadă cu Manolescu sau Doinaș. Să fi avut vreun interes? – Hai sictir!, ne-ar răspunde el, pe bună dreptate. Și-atunci? Există momente în viață când ți se face lehamite de orice baricadă. Un astfel de moment o fi trăit pesemne și Fănuș atunci când pașii l-au dus către microfon și când, prin cine știe ce grație divină, a găsit în noianul de cuvinte ce-i stătea la îndemână pe exact acelea, singurele, care puteau dezamorsa cea mai gravă criză pe care a cunoscut-o Uniunea Scriitorilor de când există ea. Fănuș a înțeles, și a avut și forța de a o spune, că în spatele Uniunii Scriitorilor nu stă nimic altceva decât *demnitatea scriitorului român*. Fănuș Neagu a salvat, de această dată, Uniunea Scriitorilor. Având norocul unei clipe de grație, el a fost, luna trecută, singurul *mare scriitor* prezent în sala Mare a Teatrului Național. De ce el?, mă întreb. De ce tocmai el?! Probabil că Dumnezeu există, iar cei care au făcut în viața lor prea multe nedreptăți ar trebui să cam ia aminte la acest semn...” (*Fănuș Neagu salvează abatajul*). □ Pericle Martinescu deapănă amintiri despre aceeași Uniune, dar din anii '50.

23 mai

• „LA&I”, nr. 19, mulțumește Terezei Culianu-Petrescu, sora lui Ioan Petru Culianu, pentru sprijinul acordat în realizarea acestui număr, „acum la 3 ani de la asasinarea acestuia, pe 21 mai, 1991”. Textul lui Culianu se intitulează *Originile științei în timpul Renașterii* și ocupă porțiuni mari din pagina întâi până în ultima. □ Ca și în numerele precedente, „LA&I” prezintă o panoplie de titluri, marea lor majoritate provenind de la Editura Humanitas. □ Tania Radu își finalizează articolul *Judecata fără mărturie* (II) – despre volumul de *Convorbiri cu Petru Dumitriu* –, prilej de multiple reproșuri la adresa lui

Eugen Simion, pe care l-ar fi dorit altfel decât în „postura neutră a celui care întreabă, care provoacă spre a dirija fluxul memoriei celui alt”. În cele din urmă, autoarea este concesivă: „Cartea realizată de Eugen Simion are totuși o mare calitate: e adevărată”.

● În „Fețele Culturii”, nr. 584, Victoria Milescu semnează articolul *Un autor pentru neliniștea noastră*, dedicat prozatorului Radu Aldulescu, care „vine cu aplomb pe creasta noului val al scriitorilor nelivrești, autodidacți, care lucrează în uzine ori pe șantier în meserii care nu au nimic comun cu literatura. Ei au o revanșă extraordinară: nu se inspiră, ci pun pe hârtie o experiență proprie, trăită direct – și, de aceea cu grad mare de autenticitate și prospețime –, absorbiți de o realitate pe care au acceptat-o, uneori, din motive materiale”.

25 mai

● „România literară”, nr. 20, conține editorialul lui N. Manolescu *După Conferință*. Autorul se arată nemulțumit de propunerile făcute în cele opt ore de discuții, ca și de angajarea unora dintre scriitori în organizarea Adunării: „Dacă dorim să insuflăm asociației noastre de breaslă o viață nouă, va trebui să punem umărul cu toții”. □ Gheorghe Grigurcu îi așază față în față pe Adrian Năstase și Eugen Ionescu: „Protagoniștii extremismului, ca și fidelul lor Grigore Vieru (cel ce și-a luat îngăduința de a depune la picioarele lor, asemenea unei ofrande abuzive, cauza sărmanei Basarabii), vorbesc despre «pretinsele crime» ce le vor comite în prezent unii critici și scriitori, care, profitând de abolirea cenzurii, supun câteva valori tabuizate până în 1989 unei discuții libere. Dar nu-mi aduc aminte să se fi referit la cima, crima culturală în toată puterea cuvântului, săvârșită de regimul comunist, la a cărei remorcă se află și azi, prin infuzul spus operei brâncușiene. Neocomunismul nu se desminte nici în privința relațiilor sale cu scriitorii. Marginalizându-i și împingându-i în mizerie pe cei din țară (cu excepția, firește, a literatorilor care au acceptat cotrocenizarea), continuă a se răfui cu cei de peste graniță (cu excepția, firește, a celor-putini-dispuși a juca pe muzica unui colaboraționism de la distanță: vezi cazul Virgil Tănase și nu numai)”. □ *Actualitatea literară* se reflectă în direcții insolite. Andreea Deciu scrie despre Andrei Pippidi, *România regilor* (Litera, 1994), Mircea A. Diaconu, despre poezia insurgentă a lui O. Nimigean (*Week-end printre mutanți*, Pan, 1993). Simona Sora și Eugen Istodor se ocupă, prima cu Gerard Genette (*Introducere în arhitectură*), al doilea, cu un roman al Secolului XX, *Sărutul lui Iuda* de Antonio Lobo Antunes, ambele apărute la Editura Univers, în 1994. □ Revista găzduiește o pagină de versuri aparținând Ilenei Mălăncioiu. □ Alți poeți prezenți în acest nr. din „România literară”: Diana Păun și Ionel Ciupureanu. □ Despre *Europeanul Alexandru Rosetti* scrie Paul Cornea: „I-am admirat totdeauna măsura vorbelor și a gesturilor. Între oameni lesne dispuși să defăimeze ori să ridice în slăvi, profesorul se distingea printr-o neobișnuită rețineră a adjectivării. Această

moderație nu era doar o etichetă de om civilizat, ci constituia, cred o formă de existență asimilată și trecută în habitudine”. □ Participarea unui grup de optzeciști la Atelierul de traducere colectivă, având drept rezultat editarea poeziilor Alexandru Mușina (*Budila Express*) și Ion Stratan (*La roulette russe*) apăruti la editura franceză *Créaphis* este amintită chiar de Ion Stratan. Concomitent, informația apăruse și în alte publicații – cele mai multe, optzeciste. □ În eseu *Între discurs și expresie lapidară*, Ilie Constantin comentează poezia lui Miron Radu Paraschivescu: „De-a lungul anilor, el s-a apropiat când de polul expresiei concentrate și intens sugestive, când de cel al avalanșei de vocabule ce-și propun să realizeze emoția prin acumulare”. □ Dialogul lui Ion Pop cu Philippe Sollers vizează dinamica fenomenul literar din anii '80 până în prezent: „– *Se vorbește totuși despre dispariția ideologiilor sau despre o slăbire a lor...* / – Cine vorbește? Asta e problema... Cine este acel *se*? E doxa, opinia curentă. Există intelectuali care se află în slujba unei anumite doxe. Sunt unii care vorbesc despre dominația istoriei, alții despre sfârșitul istoriei sau al ideologiilor... Trebuie să rămânem foarte reci în fața tuturor acestor lucruri. Pentru că toate depind de un anume suport, de modul publicitar de a lansa pseudo-concepte pentru o pseudo-epocă ce e pe cale de a-și disimula adevăratele interese... Sunt deci niște întrebări pe care eu încerc să le pun indirect în romanele mele. În ultimul meu roman, *Le secret*, am încercat să arăt, pornind de la atentatul împotriva Papei, într-un joc de umbre și de lumini, că toată lumea era implicată... Ar trebui deci ca, dimpotrivă, să răspundem fiecărui «se spune» nu numai cu contrariul, ci cu o întrebare *agravată*, legată de acest contrariu. Nu numai că nu e vorba despre sfârșitul istoriei, ci istoria a devenit un loc absolut pasionant de interogație. Nu numai că nu asistăm la sfârșitul ideologiilor, ci, dimpotrivă, virusul ideologic e mai puternic decât oricând, dincolo de aparențe... / – *Dacă trebuie să rămânem «reci», cum spuneți Dumneavoastră, cum ar trebui redefinită subiectivitatea, adică această „întoarcere a subiectului” în lumea noastră de azi? Este totuși întrebarea fundamentală: cum se poate trăi ca subiect, ca individualitate, în fața agresiunilor de fiecare zi? Care ar fi reperele, ca să nu spun «soluțiile» la care vă gândiți?* / – Reperele mele sunt descrise în sute și sute de pagini... Ele se numesc *Femmes*, *Portrait du joueur*, *Les folies françaises*, *Le lys d'or*, *La fête à Venise*, *Le Secret* – nu s-ar zice că nu mă... cheltuiesc. Dacă avem deci simpla onestitate sau decență de a deschide aceste cărți, se poate vedea la fiecare pagină definindu-se această nouă mobilitate a subiectului, întrebările, felul său de a reflecta, – ceea ce am putea numi, în anumite momente, *arta sa de a trăi*, foarte nouă, într-o epocă ce încearcă s-o interzică tuturor, – pe scurt, tactica și strategia lui pentru a supraviețui, dar și pentru a fi și a rămâne critic și chiar ofensiv. / – *Putem spune deci că bietul scriitor e o victimă sigură a mafiei mondiale?* / – Uitați-vă, aveți cazul lui Rushdie. E ciudat că, pentru prima oară în istoria lumii moderne, un scriitor e condamnat la moarte. Hitler

n-a făcut niciodată așa ceva, Stalin a pus să fie asasinat Troțki. Dar un scriitor aflat în exil, care să fie condamnat la moarte pentru o carte, n-a mai existat... În același timp însă, acest biet scriitor – cum îl numiți pe bună dreptate – care devine atât de neesențial, de înșelat, de nul, capătă în mod paradoxal o mare importanță... Tocmai am scris un articol despre Kierkegaard... Către 1840, Kierkegaard era cu totul singur și, în această solitudine, era singurul care avea dreptate în Danemarca, simțea cam cum se petreceau lucrurile. Sau, la Praga, Kafka... Deci faptul că un individ e izolat nu are nici o importanță. De ce e atacat un scriitor? Căci nu e un cântăreț, un cineast... Problema e a *lecturii*. Este vorba despre legătura dintre om și limbaj, despre memoria pe care el o presupune, de atitudinea critică pe care o presupune lectura și de capacitatea de interpretare... Dacă eu aș fi un mare tiran, aș face totul ca să slăbesc cât mai mult simțul lecturii. (...) Cred că trebuie să definim trăsăturile principale ale acestei societăți, și să nu ne pierdem în labirinturi. Mă interesează foarte mult, din punct de vedere speculativ, o acuzație privind trecutul gânditorilor, conform căreia gândirea ar fi, la urma urmelor, oprimentă, și, ca atare, e bine să ne descotorosim de ea, ca să ne destindem și să scăpăm de această dictatură monstruoasă, – cum a fost gândirea lui Freud sau gândirea lui Heidegger. Faptul că un filosof ca Derrida, care, pe când lucram împreună la «Tel Quel» nici nu se gândea la așa ceva, a publicat o carte ca *Spectres de Marx* e foarte grăitor în acest sens... Când face o conferință la New York, în fața unui public imens, aude deodată întrebări precum: Mai e cazul să ne întrebăm despre Marx, nu mai terminăm odată cu Hegel, cu Platon, cu Parmenide etc.? O anumită societate vrea, la un moment dat, să se comporte ca și cum toate acestea ar fi lichidate, – iar noi am ajuns în această situație. Este o societate de lichidare generală. În folosul a ce? E un fenomen în creștere, pe plan mondial, căruia trebuie să-i spunem pe nume: *mafia*, – care a invadat absolut toate mecanismele societății și, uneori, ale statului... Acum suntem la Paris, unde putem vorbi ceva mai liniștiți... Mă duc, de vreo treizeci de ani încoace, de două ori pe an în Italia, multe din cărțile mele se referă la situația din Italia, – însă mi-e foarte greu să vorbesc despre această situație, indiferent cu cine... Din acest punct de vedere. Italia e o țară-motor, care scânteiază la orizontul nostru. Nu trebuie să vă spun eu că toate țările Europei răsăritene sunt pe cale de a deveni niște „paradisuri” mafiot etc. Mafia nu are deci vreun interes ca lumea să gândească.../ – *Să schimbăm puțin geografia și să ne orientăm o clipă spre... Orient, spre Estul european. Ați trăit, ca toată lumea, căderea comunismului în țările noastre răsăritene. Cum o resimțiți și ce angajare credeți că se poate dori din partea scriitorului, în această situație? Cum vedeți, de la distanță, aceste probleme care, de fapt, ne privesc pe toți?/* – Ca întotdeauna, cred că cel mai bun lucru este să ne arătăm sceptici. Așa cum rămân sceptic în privința «sfârșitului istoriei» al ideologiilor ori a «democrației planetare» etc. – voi rămâne sceptic și în fața expresiei «căderea comunis-

mului»... Mai întâi, trebuie să știm cu exactitate ce s-a numit *comunism*... De ce voi rămâne sceptic? Voi observa, mai întâi, că această cădere nu e, poate, definitivă. Nimic nu prezice că lucrurile ar sta așa. Cred că atitudinea sceptică înseamnă a rezista ideii că totul ar putea fi, de acum înainte, gândit, că totul ar fi limpede și că, în orice caz, totul se va petrece cel mai bine în cea mai bună dintre lumi... E un optimism delirant... De aceea, îl rechem pe Voltaire din mormânt, îl repun în situație. Eu sunt optimist, iar Voltaire era optimist și el.../

- Ca să atacăm alte locuri comune ale momentului, - «societatea spectacolului», sau «civilizația divertismentului», sau «mediatizarea generală» - cum privești asemenea formule?/ - Tocmai vorbeam despre asta cu Marcelin Pleyhet, înainte de a intra Dumneavoastră în acest birou. Constatarea noastră este că, fiind vorba de cultură, ne aflăm, de-acum, într-o lume în mod constant spectaculară, care e «animația culturală», și care nu mai este transmiterea culturii. Este ceea ce un gânditor ceh precum Kosič numește «modul de exhibiție permanentă». Oamenii nu mai au nici timpul, nici chiar capacitatea nervoasă de a citi, de a studia, de a cugeta, a memoriza, a reține, a-și pune întrebări. Și tocmai acest lucru se dorește. fîm sceptici... Mai întâi: arhivele. Știm oare cu adevărat ce a fost comunismul, a fost el apreciat în toate complicitățile lui, în toată mondializarea lui? Căci e posibil și ca el, comunismul, să fie un lucru de care nu mai avem nevoie într-un moment în care s-au ivit alții ca să domine... Toate astea sunt foarte ciudate... Sunteți român, - am asistat la o înscenare în legătură cu ceea ce s-a petrecut în România, erați o țară-pilot în acel moment, toată lumea urmărea tot ce se petrecea acolo.../ - *Și totuși, pentru câteva sute de oameni, nu era o înscenare... Cred că ei au murit totuși pentru ceva. E ceea ce mă obligă, pe mine, să-mi pun alte întrebări. Căci acest comunism și această cădere nu e numai o teorie, nu cred că o putem reduce la o simplă reflecție teoretică despre mișcarea comunistă mondială... E vorba de a particulariza o situație care înseamnă ceva esențial pentru acei oameni care au trăit tragedii și drame timp de o jumătate de secol - iar pentru sovietici încă și mai mult. Cred că e un lucru căruia trebuie să-i acordăm o atenție aparte, și foarte umană.../* - Totul se petrece deci în legătură cu semnele scrise, tipărite, având un înțeles, pe o pagină. Aici și nu în altă parte se dă bătălia. E momentul în care individul e absolut singur, cu facultatea lui de a ține minte, de a înțelege și interpreta. Actul cel mai revoluționar constă astăzi în a deschide o carte într-o bibliotecă, și de a o citi, gândind ceva despre ea.../ - *Da, însă el devine tot mai rar... Ce e de făcut? Exemplul scriitorului rămâne oarecum marginal.../* - Uitați-vă ce se întâmplă: toată lumea crede tot mai mult că poate scrie, în timp ce se constată că aproape nimeni nu mai știe să citească... Închipuți-vă că toată lumea ar deveni scriitor de azi pe mâine, în vreme ce nimeni n-ar mai ști să citească. Ori că toate cărțile ar fi de față, peste tot, dar nimeni n-ar mai ști să se folosească de ele... Rezultatul despre care vorbeam nu s-ar putea obține deci prin penurie, ci,

dimpotrivă, prin saturație. Iată un nou mod de a proceda. N-ar fi nevoie să se interzică sau să se ardă cărțile... Acum aveți totul și, în același timp, nimic”.

● Sub titlul ***Derbedeismul în presă***, „Timpul” [București], nr. 20, trage un semnal de alarmă, publicând pe două pagini, reacții și atitudini polemice vis-a-vis de articolul cu titlul de mai sus, semnat de Ion Cristoiu în „Evenimentul zilei”: „Grupurile sociale majoritare și amărâte nu mai citesc presă, nu numai pentru că ziarul a devenit pentru ele un articol de lux, ci pentru că răspunsul lor la mizeria morală care ne agresează este (deocamdată) «apatia», în vădită contradicție cu activismul majorității zirelor. Dl. Cristoiu are meritul de a fi construit din preservative, din gunoaie de canal și de pubelă, din abjecții și dejecții de presă pe măsura celui mai activ cititor plătit de presă al momentului, derbedeul de statut social imprecis, neînstare de atâta morală în afară de obrăznicia intolerantă, sictiriform de «convingere», «activist» cât se poate, scandalagiu până la caft când deasupra «libertății» lui de a fi derbedeu plutește cea mai vagă umbră de meritate zăbrele de drept. În jurul acestui nucelu al «fenomenului *Evenimentul Zilei*» (pentru că este vorba de un «fenomen» de patologie socială), dl. Cristoiu a mobilizat curiozități morbide sau pure și simple, miticisme, mahalua toată și subcultura ei specifică, șmecherie bășcălioasă cu duiumul, o mulțime de slabi de înger care începe să se subțieze, sastisită de «prezervativul lui Napoleon» sau lămurită de «analizele» și pilele nu prea șmecheroase ale «omului politic» care a devenit între timp dl. Cristoiu. Suntem convinși că procesele de reșezare ale societății românești vor impune o altă ierarhie de valori decât cea pe care ne-o impune astăzi devierea de «criză» a evoluției ei. Cea la care are dreptul poporul român, tradițiile și cultura lui. (...) Nu am fi reluat o problemă de care ne-am mai ocupat și pe care suntem din ce în ce mai înclinați s-o privim cu ironie și de la o oarecare înălțime, dacă dl. Cristoiu nu ar fi avut prostul gust de a vorbi de funie în casa spânzuratului, condamnând «derbedismul în presă» în paginile «Evenimentului». Este reprodusă și o intervenție a lui C.T. Popescu, din „Adevărul”, pe aceeași temă.

● În revista „22”, nr. 21, Mihai Șora semnează textul ***Neasemuitul Ionesco***, în care sunt depănate amintiri din tinerețea celor doi, destul de apropiate ca vârstă, dramaturgul și filosoful Șora.

26 mai

● În „Tribuna”, nr. 21-24, este inserat un interviu luat de Ion Cristofor poetului Ioan Moldovan, fost echinoxist, redactor șef la „Familia” din Oradea. Pagina este însoțită de versurile lui Ioan Moldovan. □ Despre cea mai recentă dintre cărțile lui Marian Papahagi scrie Ion Vlad. Acesta este *Fața și reversul* (Institutul European, 1993); în opinia lui Ion Vlad, „*Fața și reversul* reconfirmă, cum spuneam, reamintindu-ne de texte apărute în ocazii diferite și într-un spațiu literar distinct, inclusiv editorial. Meritul paginilor din volum e de a

ratifica o carieră pusă sub semnul tutelar al culturii filologice și al lecturii, termeni inseparabili și necesari”. □ Sub semnătura lui Valeriu Anania, apare un fragment din studiul *Poezia religioasă rămâne modernă; mari poeți de inspirație creștină*. Amplul studiu conține citate (versuri) din creația lui Nichifor Crainic, Ion Pillat și V. Voiculescu.

● „Zig-Zag Magazin”, nr. 19, găzduiește un interviu cu Mircea Dinescu. Acesta răspunde întrebărilor și, totodată, se confesează: „– *Se mai poate vorbi acum de un „pact cu diavolul,, al artistului?*” – Da, se poate vorbi pentru că o societate cu adevărat democratică n-a existat niciodată pe pământ. Pactul cu diavolul se practică și la această oră în mai multe forme: fie cochetând cu Puterea, fie chiar cu Opoziția. Artiștii au cam uitat să rămână artiști, iar atunci când sar gardul în alte ogrăzi ajung să-și frângă gleznele ori să se facă de rușine. Spre deosebire de vremurile trecute, diavolul se îmbracă și el mai frumos, își schimbă veșmintele mai des și devine mult mai tentant pentru pârlițul de artist care își începe discursul cu gălăgia din mațe. Problema nu se pune cu cine faci pactul, ci cât de artist ești și rămâi, atât pe timpul pactului, cât și după. / – *Mulți dintre disidenții din decembrie '89 au intrat acum într-un con de umbră. De ce?* – În primul rând eu nu sunt disident din decembrie, eram ceva mai dinainte. Altfel, eclipsa asta care a venit peste noi e normală, pentru că, se spune, întotdeauna revoluțiile își mănâncă fiii. Noi suntem niște chifle. Unii și-au mai revenit pe parcurs, și-au mai refăcut imaginea, iar cei mai mulți sunt disidenți apăruiți după decembrie '89. / – *Ați renunțat definitiv la ideea de-a intra în politică?* – M-am gândit la un moment dat să fac un partid – împreună cu Pleșu mi-ar place – pentru că, vorba aia, bate tu laturile, că bat eu mijloacele. Nu este exclus. / – *Aveți preferințe pentru un partid politic?* – Nu mă omor după vreunul anume. Simpatizez cu unii oameni din Opoziție și chiar cu unii mai destupați la minte din ograda Puterii”. (Interviul este luat de Ion Matei). □ Apar și alte informații despre intențiile de redresare ale Uniunii Scriitorilor: „Prima surpriză pentru scriitorii veniți să participe la Adunarea generală a fost absența lui Mircea Dinescu, președintele acuzat al Uniunii. (...) În sala Teatrului Național au început să se încingă spiritele. Dumitru Savu a adus chiar o pungă cu cenușă, sugerând consiliului să-și pună cenușă în cap. Scriitorii s-au adunat ca să voteze un alt statut și să aleagă un nou președinte. Deși gurile rele prevedeau un mare scandal, că Eugen Simion ar vrea să facă o altă Uniune, că Fănuș Neagu care s-a autopropus președinte va câștiga, nu s-a întâmplat nimic ieșit din comun. Uniunea care a făcut an de an atâtea probleme lui Ceaușescu și puterii comuniste, care a avut cei mai mulți dizidenți, al cărei prestigiu nu poate fi știrbit nici măcar de politicieni, este de patru ani în impas. Scriitorii nu sunt în stare să se adune nici măcar pentru o adunare generală. Printre absenți, și cei trei care conduc Ministerul Culturii: Marin Sorescu, Mihai Ungheanu și Mircea Tomuș. Lipsa banilor să fi redus forța breslei scriitorilor? Laurențiu Ulici crede însă că în câteva luni va pune Uniunea pe

picioare. A fost semnat un contract de închiriere cu firma Queen, care transformă Casa Sadoveanu în Casino, pentru 360.000 de dolari pe an (nu se știe dacă vor fi plătiți în rate lunare). În Casa Vernescu se va deschide un club de bridge pentru elite, care să atragă eventualii sponsori”.

27 mai

● În „Dilema”, nr. 72, Andrei Pleșu continuă serialul intitulat ***Drama culturii române și comedia miniștrilor ei***: „Cabinetul ministrului culturii era invadat zilnic, de dimineața până seara, de o cantitate umană nesistematizabilă, înarmată cu o puzderie de incriminări, petiții, sugestii, tragedii și deliruri. Nu se punea problema închiderii ușilor (s-ar fi spus, de îndată, că «nu s-a schimbat nimic»). În fiecare zi, secretariatul avea de traversat unul sau mai multe episoade de colaps: nervi subțiați, lacrimi prompte, leșinuri. Se lucra greu, sub presiune, la ore târzii. Ministrul era privit cu crescândă suspiciune de vechi prieteni (care îl acuzau de rinocerizare), de opoziția incipientă (care îi reproșa prezența «complice» într-un guvern neo-comunist, neo-securist, kaghebișt etc.), de cenaclurile stradale care – mai țineți minte? – scandau: «Unde-s teroriștii, i-ați făcut miniștri!» dar și de partidul de guvernământ, pentru care la Ministerul Culturii se aciuase un cuib de cripto-opozați, anume antrenați pentru a vinde țara. Ministrul era criticat aspru (și grobian)”. □ Mircea Iorgulescu intră în polemica Alex. Ștefănescu-Mihai Sin cu articolul ***Politică și delicatese***: „Amorțita viață literară românească înregistrează, în sfârșit, o polemică în jurul unui roman. Romanul controversat se cheamă *Quo vadis Domine?*, aparține lui Mihai Sin și a fost tipărit la sfârșitul anului trecut de Editura Humanitas. Polemica se poartă între autorul romanului și criticul literar Alex. Ștefănescu. Alex. Ștefănescu a publicat în «România literară» nr. 11, din 23-29 martie, un prim comentariu despre romanul lui Mihai Sin, «sub un titlu ce parafraza titlul cărții acestuia – *Quo vadis, Mihai Sin?*». O a doua parte a comentariului, anunțată de Alex. Ștefănescu, nu a apărut până acum, nu se știe de ce. Fără să o aștepte, Mihai Sin a reacționat nerăbdător și energic, dând criticului un lung răspuns în trei părți. Răspunsul lui Mihai Sin ar fi fost refuzat de «România literară» și de aceea autorul l-a oferit săptămânalului «22», care l-a publicat în trei numere consecutive, 17, 18 și 19. Lunga replică dată de Mihai Sin lui Alex. Ștefănescu este intitulată ***Quod erat demonstrandum***. Orice polemică implicând prin natura lucrurilor un anumit exces, cuvenit e să constatăm mai întâi excesul de latinism”. □ Val Condurache semnează textul ***Pionier, utecist, scriitor***, cu valoarea unui text autobiografic: „Citit cu atenție, până și statutul Uniunii Scriitorilor a ros de egalitarism. În 1985, când am fost primit membru al Uniunii Scriitorilor, am avut același sentiment (am încercat să-l exprim atunci) pe care l-am trăit la nouă ani: luasem două premii naționale pentru cărțile mele, dar ca să pot fi admis, după criteriile de valoare nu-i așa, a trebuit, iarăși, să stau alături, să fiu *ex aequo*, cu niște scriitori de

mâna a patra, cu dosarul «curat». Nu eram singurul în situația asta jenantă. În dreapta mea stătea Nichita Danilov, care trăia aceeași perplexitate, Mioara Apolzan era bolnavă și era «nominalizată» în absență. Nu-i mai țin minte pe toți. Rândurile mele vor apărea după ce Uniunea Scriitorilor se va fi întrunit în cea de-a doua Conferință națională de după 1989. Nu știu ce vor hotărî scriitorii în legătură cu soarta ei. Ceva, însă, trebuie să se schimbe, dacă Uniunea vrea să rămână o continuatoare a Societății Scriitorilor Români, înființată în preajma primului război mondial și care nu avea aproape trei mii de membri, ci câteva duzini de scriitori adevărați”.

• Din „România Mare”, nr. 203, sunt de reținut: *Portretul lui Dorian Gray* de Ileana Vulpescu, N. Mihăescu – *Emil Constantinescu, un rector universitar agramat*, dar și două articole în legătură cu Adunarea Generală a scriitorilor, unde trebuia votat alt statut și aleasă altă conducere: *Bătălanii* de G. Alboiu, punctând momentul de umor negru involuntar al lui Doinaș, la întrebarea cuiva din sală: „Uniunea Scriitorilor este falimentară și falimentată. S-au acoperit cheltuielile de înmormântare?” (pentru scriitorii dispăruți, aproape 170 de membri); Doinaș ar fi răspuns: „Nici un scriitor n-a rămas neîngropat!”. □ *La Uniunea Scriitorilor n-are nimeni bărbăția să-și pună cenușă în cap* – se intitulează articolul lui Ștefan Gheorghiu (despre gestul lui Tudor Dumitru Savu, cel care a aruncat un săculeț cu cenușă pe masa prezidiului invitând conducerea breslei să-și verse conținutul în cap).

29 mai

• „Adevărul literar și artistic”, nr. 219, conține pe prima pagină versuri de Cristian Popescu, o invocatie (*Muzei, muzișoarei mele*). □ Tot aici se anunță apodictic: *Uniunea Scriitorilor – un organism tarat genetic* (afirmația îi aparține lui Mircea Nedelciu). □ În cadrul rubricii *Revista revistelor literare*, apar comentarii despre publicații precum „Jurnalul literar”, „Dilema”, „România literară”. În centrul atenției, de data aceasta, Alex. Leo Șerban: „Din «Dilema» (nr. 71) reținem un Protest personal semnat Alex. Leo Șerban: el protestează contra «uzurpării» capodoperei lui Marcel Proust de către Partidul Socialist al Muncii! Cum? Simplu: trei studenți ai regizorului Andrei Blaier de la Universitatea Ecologică au «îndrăznit» să facă un documentar cu titlul *În căutarea timpului pierdut* în care nu apar Swan, Elstir, ducesa de Guermites ș.c.l., ci Gheorghe Apostol, Ilie Verdeț, Ion Gheorghe și alți socialiști. Alex. Leo Șerban consideră asta «trafic cu titluri celebre» și regretă că nu se «pedepsește» prin eventual, Codul penal. În lipsă de legale măsuri coercitive – eventual bastonade în Piața Universității – «proustianul» nostru cheamă la protest: «doamnelor, domnilor, nu lăsați domeniul M. P. pângărit de un lamentabil lapsus cultural!». Ne îndoiim că apelul său va avea vreun ecou: «proustienii» se țin de altele în etapa actuală, numai de Proust nu le mai arde, deși e păcat. Dacă am înțeles sfânta suferință a lui Alex. Leo Șerban și-l

asigurăm de întreaga noastră compasiune un singur lucru mai rămâne de explicat: de unde știe el că Ilie Verdeț și Gh. Apostol nu l-au citit pe Marcel Proust?! În privința lui Ion Gheorghe, un mare poet de care Alex. Leo Șerban n-a auzit și nici nu-i bine să audă, lucrurile sunt clare, ele stau așa cum știe și scrie autorul Protestului personal: «Sunt convins că Ion Gheorghe n-a citit în viața lui o pagină din Proust...». Întrebarea este: la ce i-o fi folosit lui Al. L. Ș. dacă l-a citit pe Proust?!». □ Viorica Rusu îl interviuează pe Mircea Nedelciu: „– *Dacă transferăm discuția noastră în plan ideal, ce credeți că ar trebui să fie o uniune a scriitorilor?* – O structură de acest tip fie că e a noastră, fie că e fosta Uniune, trebuie să fie împărțită foarte clar pe două domenii. Obținerea și administrarea unor resurse, pe de o parte, și utilizarea resurselor într-o strategie culturală, pe de altă parte. Chiar și la Uniunea actuală: eu aș propune ca ea să nu mai funcționeze cu un consiliu de conducere de 120 de oameni, ci cu cinci oameni care să știe cum se obține o finanțare (evident, pe o cale juridică de obținere a acestor finanțări) și care să poată face o administrare corectă a bunurilor existente. Ar fi un consiliu restrâns, format din scriitori care nu au rolul de a administra direct pentru că sunt totuși scriitori, ci au rolul de a angaja o societate specializată în management. De ce o astfel de societate? Pentru că sunt condiții fiscale dificile, sunt neclarități în regimul proprietății, pentru că nu avem o lege a falimentului și continuă să existe pe piață tot felul de societăți falimentare a căror activitate le îmbolnăvește pe celelalte”. □ În paginile de recenzii, C. Stănescu scrie despre cartea Mihalei Cristea *Experiența inițiativă a exilului* (Roza Vânturilor 1994). □ Carmen Tudora realizează un interviu cu Ana Blandiana: „– *Și după '89?* – După '89 am descoperit că în anii tăcerii nu făcuserăm cu toții aceleași lucruri și că o coeziune tacită se poate dovedi o iluzie. În plus, după '89 problema a fost în ce măsură acest gen de solidaritate chiar reală – împotriva unei dictaturi, a cenzurii ș.a.m.d. – mai poate funcționa, în condițiile în care dictatura și cenzura au dispărut. Între timp, problema devenise aceea a protecției contra unui alt tip de societate, societatea de consum. Trebuia să ne redefinim drepturile, din punct de vedere profesional și material. În acest sens, de ani de zile am pledat pentru transformarea Uniunii noastre într-un alt tip de organizație. Când am demisionat din Comitetul director al Uniunii Scriitorilor aminteam că se împlinea un an de când propusesem formarea unei comisii care să lucreze la noul statut al organizației, care să ofere scriitorului o protecție de tip sindical. Acest statut trebuia să se voteze, după părerea mea, la recentul Congres al scriitorilor, din 16 mai a.c.../ – *Ceea ce nu s-a întâmplat...* – Nu. De altfel, acest congres – sau ce s-a vrut a fi – a fost pentru mine o imensă dezamăgire. A părut să dovedească că, într-adevăr, nu suntem interesați de propria noastră soartă. În ultimă instanță se întâmplă la scriitori ceea ce se întâmplă și în alte domenii. Am sentimentul că oamenii nu sunt conștienți că sunt responsabili de ei înșiși. Dacă ei nu încearcă să-și gândească destinul și modul de organizare a propriei

vieți, profesiuni, țări, cine altcineva să o facă?! Or, dacă ar fi fost suficienți scriitori în sală sau dacă la Uniune ar fi existat capacitatea de organizare și rigoarea necesară... Nu vreau însă să intru în această discuție./ – *Maculatura care inundă tarabele, pornografia, comercialul, bulevardierul se numără printre aceste amenințări?* – Eu nu cred că există o legătură între arta propriu-zisă – între capodoperele care se scriu sau nu – și faptul că a apărut atât de multă literatură de proastă calitate. Proliferarea genurilor periferice ține de faptul că, înainte, ele erau interzise. Nu trebuie să insist asupra pudibonderiei socialiste. Nici asupra faptului că inexistența lor, atunci, era cel mai mic dintre rele... În mod fatal, eliberarea ideologică a dus și la boomul pornografic. Pe de altă parte, au apărut întreprinzători de joasă speță care vor să facă bani rapid, vânzând orice. Inclusiv vulgaritatea. Dar acesta e un drum absolut paralel cu drumul artistic propriu-zis. Fără nici un fel de puncte de contact. Iar criza – în măsura în care există – a adevăratei arte și literaturi nu ține de faptul că există și oameni care cumpără cărți de consum. Pentru că nu e vorba de aceiași oameni, de aceiași cumpărători. Cine preferă sublitteratura, poveștile cu femei și amanți celebri nu cumpără nici Joyce, nici Nichita Stănescu...".

• Cu prilejul alegerilor de la Uniunea Scriitorilor, Carmen Tudora și Viorica Rusu consemnează în „Adevărul”, nr. 1269, opiniile Anei Blandiana („*Uniunea Scriitorilor era singurul loc din România unde alegerile erau libere*”) și Mircea Nedelciu („*Toți cred că Uniunea trebuie să devină un lobby în spatele partidului lor*”). Ambele intervenții sunt reproduse în extenso în „ALA”.

30 mai

• „LA&I”, nr. 20, se deschide cu fragmente (citate) din Eugen Ionescu și Emil Cioran. □ Tania Radu semnează articolul *A te grăbi încet*, cronică la volumul lui Ion Simuț *Incursiuni în literatura actuală* (Cogito, 1994): „*Incursiuni în literatura actuală* rămâne schița unui proiect interesant, în interiorul căruia sunt semne că autorul va construi la un moment dat cu surse de durată. Deocamdată, ezitarea între modelul unei istorii a literaturii și cel al unei antologii personale de autori și de opere se dispută încă indecis”. □ Actorul Radu Duda, intervievat în „ALA”, împărtășește și în „LA&I” „experiența teatrală africană”, publicând fragmente dintr-un jurnal-reportaj (*Geografia misterelor*). • „Fețele culturii”, nr. 590, debutează cu interviul luat de Corneliu Băran lui Marin Constantin și cu informații – unele de amănunt – despre *Salonul Național de Carte* (de la Cluj). Începând cu acest număr, „Fețele culturii” își schimbă radical grafica, renunță la unele dintre rubrici, și anume la cele „elitiste”, făcându-se vizibilă o tendință spre transformarea revistei în magazin cultural (articole-știri, fotografii de mari dimensiuni, titluri șocante).

• „Ora”, nr. 476, anunță încetarea din viață a poetului Tiberiu Utan (21 martie 1930-30 mai 1994).

31 mai

● În „Baricada”, nr. 22, Geo Vasile scrie despre *Cioran – Scepticul nemântui sau Stigmatul stilului*: „Împotriva acestei «nefastе înțelepciuni» generalizate, Cioran și-a mobilizat tot arsenalul său de mijloace stilistice: ironie, sarcasm, epitaф, aforisme, blasfemie, anatema etc.”.

[MAI]

● „Ateneu”, nr. 5, mai, marchează, prin Victor Mitocaru (*Postmaiorescianul Vianu*), trecerea a trei decenii de la dispariția lui Tudor Vianu: „Revenind la modelul marelui înaintaș al lui Vianu, credem că e necesar să completăm aceste rânduri cu observația că postmaiorescianul Vianu, dacă nu a fost un orator, dacă și-a constrâns expresia la rigoarea cuvântului tipărit, aceeași disciplină severă a clarității îl stăpânește ca și pe ilustrul său înaintaș în sensul că toate scrierile sale (cursurile universitare, prin excelență) par a fi vegheate de un respect desăvârșit pentru cititor, după cum toate ne comunică această impresie”. □ Versuri și proză semnează Marcel Mureșanu și Ovidiu Bufnilă (*No man's land*). □ Un consistent interviu cu Mircea Zăciu realizează Irina Petraș, colaboratoare de la Cluj constantă a revistei: „*Singurătatea nu exclude căutarea celuiilalt*”: „– Domnule Profesor, vă întrebați, retoric, în *Teritorii*: «A cunoaște, a înțelege, a iubi, a apăra – cobori aceste trepte mereu singur?» Răspunsul nerostit atunci, în 1976, se suprapune cu cel pe care l-ați da astăzi?/ – Da, continuu să cred și azi ceea ce sugeram în textul *Teritoriilor*, text apărut în 1976, dar scris mai de mult. În fond, singurătatea e un destin, pe care nu-l poți ocoli, chiar atunci când aparențele unei sociabilități par a o contrazice. De aceea am și fost atras – în comentariile mele critice – către marii singurateci. La un moment dat voiam, chiar să scriu un volum de eseuri cu titlul *Trei singurătăți*, închinat, prin trei eseuri mai ample, lui Sadoveanu, Arghezi și Mateiu I. Caragiale. Poate tot am să-l scriu într-o zi. Singurătatea nu exclude însă căutarea Celuiilalt, ba e adesea o continuă căutare fără istov; Multă vreme am repetat în mine versul lui Tristan Tzara: «*Flamme seule, je suis seul...*»./ – Ce credeți despre «*firesc*»? Ceea ce se întâmplă astăzi în lumea culturală – la noi, dar și aiurea – vi se pare semn neîndoielnic de criză ori, mai degrabă, ceva din «*firea lucrurilor*»?/ – Nimic nu e firesc de mult în lume. Ceea ce se petrece la noi în sfera culturii nu e doar criză, dar frizează dezastrul. Noi am avut parte mereu de cicluri care încercau să construiască cultura și apoi venea câte un accident istoric și distrugea bruma ce s-a adunat în răstimp. Așa a fost în veacurile trecute, așa ne e dat să vedem că s-au desfășurat lucrurile și în al nostru; splendida pleiadă clasică de la răscrucea veacului 19 și al celui acum pe cale să apună, al XX-lea, s-a risipit în vâlmășagul primei conflagrații. Readunarea energiilor după 1930 a fost spectaculoasă, dar n-a durat decât vreo două decenii. În acest extrem de scurt interval, care în alte culturi poate să nu însemne mare lucru, la noi – cu o

febricitate și o fantastică desfășurare de energii creatoare – s-a ivit cea mai frumoasă, încheată, coerentă și europeană epocă de civilizație, cultură, artă. Ea s-a prelungit până prin '47, ca să intrăm apoi în eclipsa totală a anilor '50-'60 și să încercăm cu mari greutate, riscuri, eșecuri și puține izbânzi să ne regăsim identitatea. În acest proces ne mai aflăm de fapt, căci de câteva decenii nu avem decât insule de valori și creații, fericite accidente în torentul murdar al istoriei, nicidecum epoci, etape; direcții coerente – și egal fecunde. Mai e, în prezent, criza economică – ucigătoare de cultură – care ne macină (dincolo de altele, care macină conștiințele). E drept că nici Occidentul nu e scutit de asemenea zgâlțâiri actuale. Am să invoc doar exemplul unei țări cu care am fost adesea, în istorie, apropiați: Belgia. Ei bine, în Belgia francofonă – azi – după o statistică deloc neglijabilă, accesul publicului în sferele artei e din ce în ce mai scăzut: peste 50% din belgienii francofoni nu merg la cinema; 53% n-au vizitat niciodată vreă expoziție de artă; 58% n-au văzut nici un muzeu; 67% n-au fost niciodată la teatru; 90% declară a nu fi văzut în viața lor un spectacol de balet, în fine 8 din 10 belgieni n-au ascultat vreun concert ori o operă! Nu invoc aceste date pentru a spune, spre liniștea actualilor administratori ai culturii române, „tot e mai bine la noi”! NU! nu e mai bine, din alte puncte de vedere, dar e evident că o criză complexă se întinde, vai, peste toată Europa culturală.../ – *Cum apreciați ieșirea în arena publică a scriitorului însoțit de armele / instrumentele sale firești?* – Scriitorul e însoțit întotdeauna de «armele sale firești»: el iese în arenă prin ceea ce scrie, rostește public, afirmă sau respinge. Înțeleg însă că te referi la acei scriitori care, abandonând aparent «uneltele» specifice, s-au angajat nemijlocit în lupta politică, de partid. Este opțiunea lor. Eu respect libertatea de opțiune a fiecăruia, cu condiția să mi se respecte propria mea alegere. Acesta e, de altfel, primul pas (esențial) spre o democrație autentică”. □ Cu exercițiul critic se ocupă în revistă Eugen Budău (cronică la Val Mănescu, *Delict de memorie*, Plumb, 1993) și Vasile Ciobanu (cronică la Lucian Alexa, *Orașul de gips*, Iași, 1992). □ Din același număr mai reținem articolul lui Vasile Spiridon despre poezia lui Ioan Moldovan: „Fostul poet echinoxist eliberează poezia de maniere, convenții și ticuri, deplângând lenevirea cuvântului în comoditatea consemnării și a notației. «Inspirația e coruptă într-o piață publică»” (cronică la *Arta răbdării*, Dacia, 1993), precum și despre versurile lui Traian Ștef din volumul *Călătoria de ucenic* (Oradea, 1993): „Percepția realului se conjugă cu o retorică pe măsură – agresivă, spontană, imediată, – aptă de a oglindi o stare de spirit care balansează între virulența rebelă și acidă și frenezia cu reflexe reci, metalice. «Nu trebuie să ieși pentru a lua contact cu haosul»”.

• „Vatra”, nr. 5, se deschide cu editorialul *Basarabia părăsită* de Cornel Moraru, care se arată revoltat de ipoteza existenței unei așa-numite „limbi moldovenești”: „Așa cum spunea cronicarul, nu s-a mai adus neamului și limbii noastre, de la Simion Dascălul și Mihail Călugăru încoace niște

impostori, care interpolaseră, în cronica lui Grigore Ureche cunoscuta «poveste cu basnile lor, ceale ce au scris că rădăcina acestui neam, carele ieste acum pre aceste locuri, din temnițele Râmului este». Alături de acești impostori își are de-acum locul veșnic și Mircea Snegur împreună cu adepții lui de la Chișinău. Un loc de rușine». □ Interviuurile din acest număr îi au drept oaspeți pe pictorul Ion Sălișteanu (interviu luat de Aurel Pantea) și pe Gian Paolo Salvini, directorul revistei italiene „La Civilita Catolica”, interviu realizat de Al. Cistelean care, în același număr, prezintă conținutul ultimei apariții din revista italiană. □ Cornel Moraru semnează textul *Un roman uitat: Viața postmortem*, scriind despre Romulus Guga; în amintirea căruia „Vatra” publică o serie de fotografii inedite, fragmente de corespondență ș.a. (În fotografii mai apar: Dumitru Solomon, Tita Chiper, Ben Corlaci, Norman Manea, Ileana Mălăncioiu, Augustin Buzura, George Astaloș). □ Iulian Boldea scrie despre *Viața în tablouri și Garsoniera 49*, volume ale lui Gheorghe Izbășescu; iar Emilian Galaicu-Păun, despre Leo Bordeianu – scriitor de peste Prut, autor al volumelor *Mai multă dragoste decât ură și Palpabilitatea marginilor*. □ Despre volumul *Iubirea și Orientul* (Phoenix 1994) al lui Radu Sergiu Ruba scrie Mihai Dragolea: „Radu Sergiu Ruba nu e străin de poezia generației '80, dar o cultivă cu detașare, în sensul unei distanțe evidente față de modelele și modele în vogă acum câțiva ani: El nu adoptă nici aglomerările stufoase întâlnite la Cărtărescu, nici profuzia metaforică a lui Traian T. Coșovei, n-are apetitul parodiei precum Florin Iaru, nici predilecția pentru existențialismul frust întâlnită la Ion Mureșan. Pe Ruba îl fascinează cotidianul, sursă încă nu numai a viziunii ironice, ca și a miracolului. *Trompeta sovietică, Lotul martor, Singur în șifonier, Un cartier în cer, Organizând majoratul* sunt tot atâtea reușite ale volumului poeme reprezentative pentru tot”. □ Ion Pop consemnează revenirea în atenția cititorilor a lui Emil Hurezeanu cu un volum de versuri, *Ultimele, primele* (Albatros, 1994), conchizând că „în datele ei fundamentale, *Ultimele, primele* e o carte care continuă, amplificând-o, viziunea schițată, deja foarte convingător, în *Lecția de anatomie*”. □ Aurel Pantea îi face un portret liric scriitorului orădean Ioan Țepelea, prezentându-l ca pe „colonelul-poet”. □ Serafim Duicu și Ovidiu Pecican închid seria articolelor de critică și istorie literară. Ovidiu Pecican evocă *Jurnalul* lui Mircea Zăciu în textul *Norul de praf*, în timp ce Serafim Duicu se ocupă, la cronica edițiilor, de cel de-al patrulea volum al *Scrisorilor către N. Iorga*, apărut la Minerva în 1993. □ În același număr, în cadrul rubricilor „fixe”, Lucian Raicu publică cel de-al șaisprezecelea episod al *Scrisorilor pariziene*. Cum textul este scris cu ceva timp în urmă, pe 15 ianuarie, Lucian Raicu se gândește la Eminescu și *Împărat și proletar*. □ Ilie Constantin descifrează noi sensuri în lirica Ilenei Mălăncioiu. □ „Vatra” publică o scrisoare deschisă, adresată de Paul Goma *Tovarășului Prim-secretar general șef al P.C.R. La Palatul Cotroceni*, datată 1 aprilie 1994.

• „Jurnalul literar”, nr. 13-16, îl are în centrul atenției pe poetul și eseistul Horia Stamatu (1912-1989). Profilul liric al poetului este conturat de Antoaneta Bodisco, Monica Lovinescu, L.M. Arcade. Momentului comemorativ i se adaugă cele două confesiuni: prima semnată de *Vintilă Horia* („Depărtat de orice retorică post-sămănătoristă, închis într-un ermetism de cea mai înaltă calitate, însă prezent, tocmai prin aceste resurse în tragedia însăși a timpului inamic al opresiunilor de tot felul, îndrăgostit de propria lui libertate, microcosmos ales al libertății umane, Horia Stamatu a scris pentru puțini însă va fi citit totdeauna, înmulțit cu esențele fără timp ale profunzimilor valahe. La vremea când locuia la Madrid a făcut parte din ceea ce putem numi astăzi «școala poetică românească» în Spania, căreia într-un fel sau într-altul au aparținut Aron Cotruș, Alexandru Busuioceanu, Alexandru Mircea, eu însumi și, ceva mai târziu Alexandru Gregorian. O insulă lirică pe vasta geografie a exilului. Apreciat de cei ce au putut înțelege, prezent în permanență în inima ciclonului, Horia Stamatu a scris și a trăit pe aceeași dimensiune poetică. A știut să facă din viață un fel de poem, rimându-și versurile cu durerile mari ale lumii și, mai ales, cu durerea neamului. Nu e o întâmplare că s-a stins din viață la puține săptămâni după centenarul morții lui Eminescu, strămutând peste un veac această mare trecere care-l face, pentru totdeauna, asemănător operei lui, pe care și-a apărut-o cu o teribilă încredere în nemurire. Așa cum spunea într-un poem de neuitat, apărut, în *Dialoguri*: «Doar inspirații știu să moară / ca albina ce-și apără mierea». Va fi greu de scris o monografie despre Stamatu fără a se pune în cea mai strictă legătură viața cu opera lui, lucru obligatoriu la orice poet, însă mai stringent obligatoriu la acest contemporan al tuturor decăderilor umane, mai mult decât umane”); cea de-a doua, semnată de soția poetului. □ Totodată „Jurnalul literar” continuă să publice articole despre Mircea Eliade, unul dintre acestea aparținând lui Byron S. Bennie, de la Westminster College, Pennsylvania, USA. Textul, scris în limba franceză, se intitulează *Mircea Eliade: coupable jusqu'à preuve du contraire?* și se constituie într-o „pledoarie gen avocatul apărării”, cu argumente din textele științifice ale lui Eliade, dar și cu precizarea: „Je n'ai pas de liens ni avec la Roumanie ni avec l'université de Chicago et je ne m'intéresse qu'à la précision des renseignements”. Continuă, din numărul trecut, corespondența inedită dintre Mircea Eliade și Silvia Beram și, tot din numărul trecut *Jurnalul* lui Eliade, mai precis anii 1961-1962. □ Pagina consacrată cronicilor literare conține, de asemenea, articole prelungite din numerele precedente, cum este cazul cu textul lui Adrian Marino, *Critica literară ca literatură*. □ Atrage atenția cronica lui Mircea Horia Simionescu la cartea lui Iordan Chimet, *Dreptul la memorie*: „Patru masive volume, însumând peste 2500 de pagini alese – și inteligent înmănunchate și distribuite – de colecționar în capitole menite să alcătuiască o hartă cuprinzătoare a valorilor și dezbaterilor unui

întreg secol de căutări și interpretări (secolul nostru), ne-au dat senzația și sentimentul pe care trebuia să le fi trăit umaniștii descoperind peliculele palimpsestelor. O suită consistentă de surprize – de la cele conturând un portret moral al unui neam ce și-a spus la timp și în perfectă cunoștință de cauză cuvântul în chestiunile fundamentale privitoare la raportul între a avea și a fi, până la cele inventariind atitudinile și acțiunile provocate de somațiile imediate ale realităților contemporane, niciodată stagnate, cantonate în dogmă și sau în fundăturile intoleranței, iată rodul strădaniilor de mulți și trudnici ani de investigații și cântăriri la care s-a angajat Iordan Chimet. A rezultat din această foarte migăloasă și devotată strădanie, un corpus de imagini larg semnificative, asemănătoare celor moștenite de la Șincai, Bălcescu, Kogălniceanu, Eminescu, Hasdeu, Grigorescu, George Enescu – deschizători de drumuri cu indicatoare de sensuri pentru o perspectivă panoramică peste mode și timp. Trecem incitați intelectual, destinați de inventivitatea gândirii autorilor antologați, prin texte ce par la prima vedere docte și fatal lapidare – fie că sunt semnate de savanți ca Pârvan, Iorga, Rădulescu-Motru, Ovid Densusianu, Ștefan Zeletin, Ion Petrovici, Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu sau Constantin Noica (spre a numi doar pe câțiva din cei mulți și străluciți), fie că aparțin unor gânditori și scriitori de o eleganță și poetică expresie a frazei, precum Tudor Vianu, Lucian Blaga, Ion Pillat, Francisc Șirato, Mihail Sadoveanu, G. Ibrăileanu, Dan Botta, B. Fundoianu, George Călinescu... Farurile istoriei culturii naționale răzbat prin cețurile vremii și vremurilor de foarte departe de la mituri și biruința limbii – ne asigură trextele înmănunchate în cele patru volume: – sunt rădăcinile copacului istoriei multimilenare, și istoria modernă confirmă vocația bunei întemeieri a neamului atât de des încercat iar știința contemporană vine și ea să omologheze modelele, demersurile către excelența modelelor. Antologia Dreptul la memorie prin adâncimea învățăturilor pe care le alătură, prin întinderea excursului pe o arie largă în problematica, în fond, filosofică a momentelor îngemănate, poate fi considerată, într-adevăr, o carte importantă pentru oricine e doritor să fie ce s-a întâmplat cu noi în trecut, ce se întâmplă azi cu noi, încotro năzuiește să ne poarte mai departe destinul. Lăudând inestimabila operă, să-i fim recunoscători iscusitului cărturar Iordan Chimet pentru darul pe care ni l-a făcut, pe care l-a oferit cititorului realității și căutătorului de adevăruri”. □ Continuă polemica dintre Cornel Regman – care semnează în acest număr o recenzie la prozele scurte ale octogenarului pe atunci Barbu Brezianu – și Horia Stanca. Acesta din urmă declară: „Aflu din ziare despre patru adolescenți, elevi de liceu între 16 și 18 ani care neavând nimic altceva de făcut au mutilat în noaptea de Înviere statuia lui Eminescu de la Bacău. Luați a doua zi la poliție n-au știut indica nici un motiv pentru profanarea de care s-au făcut vinovați. Să nu-și fi dat oare seama de ceea ce au făcut? Sau mai curând au făcut-o aflând de la Ion Negoitescu despre un Eminescu retrograd, xenofob, scriitor lamentabil care.

deși mare cititor, nu știa că poporul român este unul întârziat în istorie! Iată cum se răsfrâng întotdeauna printre adolescenți unele opinii necugetate incitându-i la acte teribiliste. Să fim serioși, amice Cornel Regman. Să ne fie de învățătură lecția de la Bacău a celor câțiva derbedei înhămați, în căutare de celebritate sau și numai de originalitate, la campania denigratoare ce se duce de o vreme încoace până și împotriva celui mai inocent dintre mai marii noștri scriitori. Să nu glumim cu portretul lui Eminescu, ultimul dintre cei nepătați ce mai circulă prin lumea noastră. Și apoi, nu transformăm într-un principiu de conduită critică un calambur oricât de nostim ar putea să pară. Trebuia să adaug că încă de acum câțiva ani, când pentru întâia dată l-am auzit pe Negoîtescu expunând la Europa Liberă straniile sale opinii despre Eminescu, i-am scris o scrisoare la München atrăgându-i atenția asupra primejdiei pentru tineret de a deveni prejudicios față de marele nostru poet. I-am făcut amical aceste observații, la care, bineînțeles nu mi-a răspuns. Venit la București imediat după revoluția din '89 mi-a confirmat la telefon primirea scrisorii mele, dar, neavând timp, nu a venit să mă și vadă. Mi-a promis că vom discuta «problema» în septembrie același an, când se va stabili definitiv în țară, lucru rămas și el în aer. Murind între timp, și socotind cele spuse despre Eminescu simple *verba volant*, mi-am exprimat adâncul regret pentru plecarea lui dintre noi, în două note făcute una la «România literară» și alta la «Apostrof». Când colo, vorbele au devenit *scripta manent*, la care nu am mai putut tăcea. Mai mult chiar am considerat ca pe o datorie de conștiință intelectuală această exprimare a neadeziunii mele”.

• „Viața Românească”, nr. 5-6, cuprinde versurile poezilor Cezar Baltag, Mircea Petean, Ionel Ciupureanu, Constanța Buzea. □ Nicolae Manolescu se întreabă: **Mai este Lovinescu actual?**: „Aș dori să încep printr-o mărturisire. Eu, în această seară, nu am fost «adus» aici de Eugen Lovinescu, de ocazia evocării lui, ci de prezența printre noi a doamnei Monica Lovinescu și a domnului Virgil Ierunca. Am să vorbesc ceva și despre Lovinescu, dar am început așa pentru că n-aș fi vrut să las să plutească nici un fel de umbră de ironie. Nu știu dacă e cazul să ne lamentăm dar mă întreb care este exact rolul lui Lovinescu acum – și când spun Lovinescu nu mă refer neapărat la criticul literar – mă gândesc la instituția Lovinescu. Pentru că, într-o țară care nu a dus niciodată lipsă de personalități, dar care a dus lipsă de instituții, Lovinescu a fost în domeniul nostru, una din puținele instituții. Această instituție, ce șansă are ca să rămână actuală în viitorul previzibil? Ce va fi mai târziu, am unele bănuieli pe care, mărturisesc, nu le-aș dori confirmate. Dar în orice caz până atunci, în viitorul pe care-l putem prevedea acum, aici, în România anului de grație 1993, în care putem să-i avem alături de noi pe Monica Lovinescu și Virgil Ierunca fără să riscăm nimic, nu văd care mai este actualitatea lui Lovinescu. Sigur, putem să discutăm, dar eu personal nu o văd, și pun un mare semn de întrebare. Poate că voi primi răspuns astă seară, aici sau într-o bună

zi". □ Despre *Cultura postmodernă/culturi postmoderne* scrie profesorul olandez Hans Berten (traducere de Elena Bortă). □ Cronicile literare ale numărului sunt semnate de Gheorghe Grigurcu (despre Șt. Aug. Doinaș), Monica Spiridon (despre cartea Smarandei Vultur, *Infinitul mărunt. De la conferința intertextuală la poetica operei*, Cartea Românească, 1992) și Andrei Ionescu. □ Bujor Nedelcovici publică fragmente dintr-un *Jurnal infidel*. □ Componenta „pariziană” a numărului sporește prin contribuția Monicăi Lovinescu (*O fereastră spre trecut*), în care supune judecății un articol din 1947 al poetului Al. Philippide, trecut astfel pe răbojul „inundațiilor festive care au înecat coloanele presei literare pentru cei 30 de ani de regim republican în România”, și prin contribuția lui Virgil Ierunca, autor al unui articol intitulat *De la protocronism la misticismul de stat*: „Sunt convins că Ioan Alexandru, stând pe loc lângă Lăncrănjan – și ocolind pe dezrădăcinatul Kafka – păcătuiește nu numai împotriva culturii, ci și a lui însuși ca poet”.

[MAI-IUNIE-IULIE]

● „Apostrof”, nr. 5-6-7 se consacră unei Anchete despre filosofie, la care sunt invitați să răspundă în special scriitori. Cele trei întrebări se referă la 1. „locul filosofiei în lumea contemporană”; 2 reprezentarea actuală academică a filosofiei românești în raport cu exigențele ideale ale celui mai înalt for (Academia); 3. mai rămâne valabilă afirmația lui C. Rădulescu Motru „care socotea că trebuie să treacă câteva sute de ani pentru judeca filosofia românească”. În privința scriitorilor, întrebarea primă sună altfel: „Ce reprezintă filosofia pentru dv., ca literat?”. □ Printre cei care au dat curs invitației se numără: A.I. Brumar, I. Ianoși, Vasile Muscă, Sorin-Titus Lemny, V. Fanache, Alexandru George, Gheorghe Grigurcu, Adrian Marino, Dan C. Mihăilescu, Mircea Muthu, Marian Papahagi, Dumitru Țepeneag și Ion Vartic. □ Virgil Leon, inițiatorul dezbaterii regretă noncombatul unui mare număr dintre cei cărora li se solicitase participarea la dezbateri. Lista este edificatoare: Ștefan Agopian, Nicolae Balotă, Nicolae Breban, Augustin Buzura, Matei Călinescu, Mircea Cărtărescu, Magda Cârneli, Livius Ciocârlie, Andrei Cornea, Ștefan Aug. Doinaș, Radu Enescu, Virgil Ierunca, Ion Bogdan Lefter, Nicolae Manolescu, Ileana Mălăncioiu, Mircea Mihăieș, Ion Mircea, Ion Mureșan, Alexandru Mușina, Virgil Nemoianu, Aurel Pantea, Luca Pițu, Ion Pop, Eugen Simion, Ion Simuț, Monica Spiridon, Horia Stanca, Elena Ștefci, Mircea Zăciu – n-au putut, n-au vrut, au uitat să ne răspundă la anchetă. Poate, cu altă ocazie. □ Despre *Lucian Blaga și metafizica Marelui Anonim* scrie Ion Bălu. □ Chestiunea latinității românilor ocupă paginile cu semnăturile lui Dan Slușanschi (*Pecetea latinității*), Gheorghe Ceașescu (*Demnitate națională și latinătate*), Nicolae Șerban Tanașoca (*Clasicism și bizantinologie*), Alexandru Barna, cu *Locul latinei în educația națională*. □ Marta Petreu extrage pasaje (citate) memorabile despre filosofia românească.

apartținând lui I. Heliade Rădulescu, Titu Maiorescu, Nae Ionescu, C. Rădulescu-Motru, punând sub semnul întrebării titlul *Filosofie românească*? □ Cărțile de „vacanță” ale lui Ștefan Borbély sunt Liviu Bleoca (Sindromul Belfast, Alpha Press, 1994) și Tudor Ionescu, Sfârșit de vară pe râu, Dacia, 1993). □ Tot Marta Petreu selectează fragmente referitoare la Nae Ionescu din *Jurnalul* lui Em. Bucuța. Marta Petreu arată, într-un preambul: „Ar fi de semnalat, ca bizarerie psihologică, faptul că în zilele premergătoare morții neașteptate a lui Nae Ionescu, acesta apare ca personaj obsesiv în notațiile lui Bucuța; la fel, după moartea lui fulgerătoare, fantasma sa, resuscitată de remușcările lui Bucuța, bânuie prin paginile jurnalului”. □ Dosarul acestui număr îi este dedicat lui D.D. Roșca, fiind realizat de Ion Vartic (textele în limba franceză ale lui D.D. Roșca sunt traduse în românește de D. Țepeneag).

IUNIE

1 iunie

• În „România literară”, nr. 21, Nicolae Manolescu scrie despre *Generația uzată*, sintagmă în care îi include pe toți cei care, trăind sub comunism, au suportat consecințele uzurii experimentului prin care au trecut: „La recenta Adunare Generală a Scriitorilor, s-a păstrat un minut de reculegere pentru cei o sută cincizeci și șapte de scriitori plecați dintre noi în cei patru ani scurși de la Adunarea din 1990. (...) În sufletul nostru ei vor trăi și ca victime inocente ale unuia dintre cele mai crude regimuri din câte au existat pe biata noastră planetă”. □ Alexandru George atacă *Problema criticii, între multe altele*: „Dar chiar și în condițiile acestea critica literară românească a constituit un mare succes al spiritului liber, a curățat în bună măsură terenul viciat de operele calpe impuse în stalinism, a adoptat în mod tacit criteriile calității artistice înlăturându-le pe cele partinice, a evitat constrângerile și nu s-a mai pretat în genere la jocul Puterii. Numai că absența adevăratei libertăți a deviat rostul criticii, a impus pe mulți critici spre autoritarism, formalism și falsul scientism și în genere spre terenul mult mai ferm al certitudinilor odihnitoare. E o eroare să credem că pe drumul libertății mergi sigur la adevăr, posibilitățile de eroare sunt infinite. Pe de altă parte, la adevăr nu ajungi pe o singură cale, ci în cadrul unei acțiuni de dibuire, cu ocolișuri și accidente, ba chiar pe mai multe căi. Diversificarea lor este semnul cel mai sigur al libertății, iar modelul unic oricât de prestigios, blochează tot atât de mult ca și o dogmă. Iată motivul pentru care criticul care a trăit aberațiile și teroarea din timpul stalinismului nu poate în nici un caz accepta modelul unic și ignorarea marelui succes pe care critica l-a dobândit în ultimele două decenii de comunism. Și nu poți să citești decât cu consternare și uluire gândurile potrivnice criticii ce se lasă surprinse în *Jurnalul de la Păltiniș* și sunt atribuite lui C. Noica de Gabriel Liiceanu; disprețul față de o realizare rară a societății intelectuale românești din comu-

nism a primit atunci o vagă replică din partea lui Eugen Simion (*Îndârjirea filosofului*) în care se spun multe lucruri juste deși textul va fi publicat în *Epistolarul* lui G. Liiceanu cu scopuri vădit umoristice și comentat ironic". □ În pagina consacrată cronicii literare, sub titlul *Alt jurnal, alte închisori*, Ioana Pârvulescu scrie despre cartea lui Ioan Es. Pop *Iedul fără ieșire* (CR, 1994): „în primul rând un jurnal «de închisoare», dovedind că în România postbelică au existat mai multe feluri de a fi prizonier și s-au ținut mai multe feluri de jurnale decât cele cunoscute sub aceste nume. Un cămin de nefamiliști într-un sat «fără ieșire» unde este trimis orice proaspăt absolvent de facultate – iată una din cuștile cărora mulți tineri le-au căzut pradă. Este uimitor cât de mult seamănă tonul unui jurnal – fie și poetic – al vieții de căminist și nefamilist din anii '80 cu tonul jurnalelor de închisoare din anii '50: gândul și vocea poetului sunt singurele care depășesc zidurile cuștii, caută un sens, un sprijin, se transformă în strigăt sau psalm. Patru pereți, un tavan și o podea cunoscute și răscunoscute, câțiva oameni de care întâmplarea te-a legat, lipsa oricărei perspective, frigul și, la pândă, visele și moartea – aceasta este închisoarea lui Ioan Es. Pop, cartea... este un jurnal de închisoare". □ Sub titlul *Motivul unui refuz*, redacția revistei dă explicații pe marginea celor patru apariții ale lui Mihai Sin din revista „22”, care, toate, au conținut și precizarea: „text refuzat de «România literară»”. Aflăm astfel că motivul refuzului a fost lipsa de spațiu și uriașa disproporție dintre textele semnate de Alex. Ștefănescu și dreptul la replică solicitat. Textul se încheie mefient: „Cât îi privește pe colegii de la «22», îi invidiem sincer pentru spațiul generos de care dispun”. □ *Actualitatea editorială* a acestui număr conține recenzii semnate la cărțile lui Eugen Ionescu, *Sub semnul întrebării* și *Căutarea intermitentă*, ambele apărute la Humanitas (1994), recenzate de Cristian Bădiliță. Ioana Pârvulescu scrie, în cadrul aceleiași rubrici, despre *Viața și peripețiile lui Alexis Zorbas*. □ Versurile din acest număr poartă semnătura lui Ștefan Radof, cu poeziile *Adieu, tovarășe Lenin* și *Pacea regală*, ca și pe aceea a lui Gellu Dorian.

● În revista „22”, nr. 22, este publicat un fax sosit în ultimul moment, text intitulat *Minime precizări* și semnat de Augustin Buzura: „Luni, 30 mai, pe programul II al Televiziunii Române, a avut loc o emisiune-dezbatere în cuprinsul căreia câțiva reprezentanți marcanți ai Opoziției au socotit necesar să califice în termeni jignitori conferința internațională *România și românii în știința contemporană*, organizată la Sinaia, în perioada 24-27 mai a.c. După opinia distinșilor participanți la emisiune, conferința aceasta s-ar fi născut ca o improvizație pripită, în ideea de a contrabalansa colocviile exilului românesc de la Paris. La Sinaia s-ar fi adunat laolaltă doar diaspora colaboraționistă, cripto-comunistă, aflată în grațiile oficialităților din România. S-a vorbit și de «lipsa de caracter» a unora din participanți și s-a subliniat, prin contrast, înaltă calitate morală și nobila suferință istorică a exilaților de la Paris. În ceea ce mă privește, nu pot întârzia să fac publice câteva minime precizări: 1. Un ele-

mentar exercițiu de bun simț ar fi trebuit să suspende speculațiile preopinienților noștri cu privire la «nunta» de la Paris și «contra-nunta» de la Sinaia. 300 de invitați străini și 350 de invitați din țară nu pot fi convocați peste noapte, ca trupă de manevră, pentru a da o replică unor prezumtivi «adversari», având însă patronajul unor înalte foruri internaționale. La organizarea simpozionului de la Sinaia s-a lucrat vreme de doi ani. Despre simpozionul de la Paris nu s-a aflat în România decât cu aproximativ o lună înainte de deschiderea lui, ceea ce nu ne determină, totuși, să facem reflexii răuvoitoare, răsturnând termenii problemei: «nuntă» la Sinaia, și, în grabă, o «contra-nuntă» la Paris. 2. Un discurs care începe cu înfierarea «războiului româno-român» nu poate continua, dacă e consecvent și de bună-credință, cu împărțirea procustiană a exilului românesc în două tabere distincte: cei buni (la Paris) și cei răi (la Sinaia). Cine își poate aroga o asemenea autoritate morală încât să despartă fără cea mai mică îndoială grâul de neghină? E rațional și cuviincios să descalifici moralmente și omeneste 300 de savanți români veniți din toate marile universități ale lumii, de la Louvain la Bologna, de la Sorbona la Göttingen, de la Cambridge la Harvard, pentru a încerca să amelioreze, cu experiența lor, statutul cercetării științifice românești? E rațional și cuviincios să diminuezi prestigiul singurului român care a bine-meritat până acum premiul Nobel, insinuând nu se știe ce carențe comportamentale? Sunt oameni ca Mihai Nasta, Dinu Adameșteanu, George-Emil Palade, John Nandriș, Gheorghe Mateescu, Michael Sela, Valentin Feyns, Dan Gabriel Cacuci, Adrian Bejan și atâtea-atâtea alții simple «marionete în mâinile Cotrocenilor»? Are cineva dreptul să le pună la îndemână buna-intenție, discernământul și dragostea de țară? Sau, distinșii participanți la masa rotundă a d-lui Arachelian pot emite evaluări și judecăți asupra unor mari autorități profesionale, printre care un secretar perpetuu al Institutului Franței, un președinte al Institutului Weizmann, un vicepreședinte al Academiei de Știință a Suediei, 5 membri ai Institutului Francez, un membru al Royal Society, străluciți oameni de știință români care lucrează în alte țări, un laureat al premiului Nobel? În numele cărei bizare suficiențe ne putem permite să tratăm drept corupți, servili și intoxicați politic pe cei 45 de reprezentanți ai științei basarabene invitați la Sinaia? Cui folosește această intransigență bilioasă? Și cum să simplificăm lucrurile până într-atât încât să monumentalizăm, pentru contrastul calibrul participanților la colocviul de la Paris, ca și când ei au confiscat, definitiv, puritatea, patriotismul și buna-credință? Printre ei sunt, totuși, destui ai căror unică performanță constă în a plimba de colo-colo o mină indispusă și o gesticulație recalcitrantă. 3. La simpozionul de la Sinaia au fost invitați și au participat importanți membri ai Opoziției: între alții, d-nii Ion Rațiu, Gabriel Tepelea și, mai ales președintele însuși al Convenției Democratice, dl. Emil Constantinescu. Sunt înclinați, oare, invitații d-lui Arachelian, să claseze aceste participări la rubrica «gafe politice»? Sau e de bănuir că dl. Emil

Constantinescu s-a dat cu Puterea? Dacă iureșul jacobin al preopinienților noștri va progresa, ne putem aștepta ca în curând și Opoziția să se împartă în două: cei buni (la Paris și în jurul d-lui Arachelian) și cei răi, la Sinaia. 4. Din punct de vedere logistic, organizarea unui simpozion internațional cu cca 700 de invitați e un efort uriaș. Un minimal respect pentru investiția de energie și de timp pe care o sumedenie de «anonimi» fără subtilități politice au înțeles să o punță la dispoziția unui proiect născut nu împotriva cuiva, ci în beneficiul unui spor de încredere în noi înșine, ar fi trebuit să tempereze zelul demolator al participanților la emisiunea d-lui Arachelian. Organizatorii cer scuze invitaților lor pentru comentariile vexante exprimate în această emisiune și speră ca, într-un târziu, românii întruniți, să zicem, la Dorohoi să nu-și piardă buna-dispoziție dacă, în același timp, alți români se întâlnesc la Jimbolia...”.

● Sub titlul **Penalty**, Florin Faifer publică în „Cronica”, nr. 11, dreptul său la replică în disputa cu dan Giosu: „Ca să nu-i obosesc pe cei care s-or fi săturat de acest prelungit schimb de țafne, închei, vorba unui candidat la președinție, fără gând de ură și răzbunare. Ba chiar cu un gând bun, așternut zilele trecute pe o filă a cărții pe care, prin amicul comun Nichita Danilov, i-am trimis-o agresorului, să meditarisească și să se lămurească, în fine, dacă sunt «un intelectual fin» sau nu sunt. Nădăjduind că finețea, cum să zic, nu-i... pute”.

2 iunie

● În „Ora”, nr. 479, se arată că Mircea Nedelciu, Gheorghe Iova și Sorin Preda s-au constituit în Comitetul de inițiativă al Societății Scriitorilor Profesioniști.

● „Totuși iubirea” publică versuri de Gh. Pituț, la trei ani de la dispariție.

3 iunie

● „Dilema”, nr. 73, continuă cu **Drama culturii românești** (III) de Andrei Pleșu: „În timpuri ca cele pe care le trăim, orice gest și orice dispută capătă coloratură politică. Totul se desfășoară într-o atmosferă de front, cu risipă de tabere și tranșee, nu de programe și ideologii. Din când în când ar trebui, totuși – mai ales când vorbim despre cultură – să ne ridicăm deasupra conjuncturilor. să fim un pic mai inactuali. Căci dincolo de conflictele curente dintre putere și opoziție, dintre autohtoniști și europenizanți, dintre moderați și radicali există, ca să zicem așa, un «război nevăzut» atemporal, ai cărui combatanți se distribuie după alte criterii decât cele ale imediatului. E războiul între două specii umane diferite: una pentru care valorile sunt un conținut de viață, alta pentru care aceleași valori sunt decor subaltern, materie primă a unor vanități de duzină. Reprezentanții primei specii se bucură de cultură. Ceilalți o utilizează”.

□ Viorica Moisil oferă spre publicare scrisorile lui Constantin Noica către Gr. Moisil.

● În „Azi”, nr. 594, sub titlul **Scriitorii revin acasă**, sunt comentate două „întoarceri”: Alexandru Soljenitsin în Rusia (definitiv) și Petru Popescu

(temporar) în țară: „Acum mă aflu aici, la București, pentru a strânge cât mai multă viață. Recuperez episoade și fragmente trăite de mine în România. Am fost în strada Iulius Fucick unde am copilărit. Am vorbit cu bibliotecara Veronica Aldea care mi-a păstrat cărțile ascunse timp de zeci de ani în plină perioadă ceaușistă. Simțind mirosul cărților mi-am adus aminte de prietenul meu unic: Marin Preda. El era considerat agrar și primitiv, iar eu citadin și iconoclast. Toți prevedeau o reacție de incompatibilitate între noi. Dar rezultatul a fost cu totul altul. Marin Preda mi-a publicat toate cărțile, iar între noi s-a creat o prietenie teribilă. Americanii probabil vor fi interesați de cartea mea autobiografică pentru că ei sunt interesați de tot ce e viu, de tot ce pulsează între dragoste și tragedie. În momentul de față în SUA are loc o veritabilă revoluție culturală. Noua invazie de etnie e și o șansă de revitalizare pentru americani. Un singur lucru nu pot pricepe. De ce mă ocolesc prietenii cunoscuți? De ce motivele ideologice, politice, suspiciunea, sunt mai importante decât comunicarea liberă? Lucian Pintilie și Nicolae Manolescu (ca să dau numai două exemple) m-au ocolit în mod sistematic. E timpul să înlăturăm neînțelegerea. Dar despre toate aceste «minunății» și despre multe altele în noua mea carte *The Return*. Despărțirea de Petru Popescu e «dulce ca mierea» și «prinsă» deja în următoarea întoarcere”.

• În „România liberă”, nr. 1271, Petru Creția semnează eseu moral **Despre calomnie**: „A calomnia înseamnă a spune despre cineva un neadevăr, din dorința și scopul de a-l discredita. Făcând aceasta, calomniatorul se situează în ierarhia morală mai jos decât denunțătorul pentru că acesta măcar spune despre tine ceva adevărat și care, privit cu alt ochi decât acela al intenției represive, poate chiar nobil. Calomniatorul este cel care te denunță pentru ceea ce n-ai făcut și nici nu te-ai gândit să faci. Turnătorul descoperă, calomniatorul inventează”.

5 iunie

• „Adevărul literar și artistic”, nr. 220, publică, la rubrica *Revista revistelor literare*, comentarii despre „România literară” și „Poesis”. Erou de pagină, Gheorghe Grigurcu. □ Sub redacția istoricilor Constantin Bușe și M. Dascălu, apăreau 141 de texte ale lucrării *N. Iorga și revizionismul maghiar* (Editura Universității București). Redacția face o selecție din ele și le aranjează într-un fel de interviu imaginar. Despre un scriitor controversat, Ion Lăncrănjan, scrie Teodor Vârgolici, cu ocazia apariției unei monografii semnate de Constantin Cubleșan, *Opera literară a lui Ion Lăncrănjan*: „Constantin Cubleșan împărtășește aprecierea că proza lui Ion Lăncrănjan nu excelează prin stil, argumentând că ceea ce impresionează în opera sa este substanța epică, intensitatea dramatică a conținutului de viață pe care-l exprimă într-o încrâncenare de fapte tari, dure, adesea de o violență șocantă. Spre deosebire de alți prozatori ai epocii, care idilizau și edulcorau viața țărănimii mănătată pe drumul colectivi-

zării, Ion Lăncrănjan și-a plasat conflictele pe plan psihologic, urmărind mutația valențelor etice în conștiințele oamenilor și reflexul acestora în formarea noii structuri sociale a satelor. De aceea dezbaterile sale au totdeauna implicații adânci în ordinea raporturilor morale și politice dintre oameni. Fără îndoială că și Ion Lăncrănjan a plătit tribut conformismului ideologic al epocii și autorul studiului nu trece cu vederea acest fapt”.

6 iunie

● „Tribuna”, nr. 25-28, conține un text al lui Mircea Borcilă, *Efigia lui Sextil Pușcariu*, ca și pe acela al lui Dadi Iancu, *Un destin, Marcel Iancu* (evocare aparținând fiicei artistului) □ Se dă publicității Regulamentul Festivalului național de poezie „G. Coșbuc”, ediția a X-a, organizat la Bistrița. □ Ion Cristofor îi ia un amplu interviu scriitorului Nicholas Catanoy: „– *V-ați retras după pensionare în Franța, unde continuați să vă publicați cărțile. În ce măsură mai păstrați legătura cu viața literară din România, cu scriitorii români din diasporă?* – M-am retras, în 1990, într-un sat cu o mie de suflete, într-o regiune pastorală, cu o atmosferă ca în romanul *Viața la țară* al lui Duiliu Zamfirescu. Un sat cu oameni simpli dar cinstiți și cu copii care în mod spontan mai spun «Bună ziua» – un salut aproape inexistent în marile orașe. Devenit sedentar, în sfârșit, încerc să selecționez puzderia de manuscrise acumulate în decursul ultimelor trei decenii, versuri, eseuri, articole, note de jurnal. Contactul cu literatura română a fost permanent, rămânând una din preocupările majore. Nu o spun pentru a flata și nici pentru a fălăi un steag patriotard... Doi prieteni poeți, Nichita Stănescu și Ion Caraion, m-au sprijinit mult în eforturile mele de redactare a antologiei *Modern Romanian Poetry*. Sper ca cel de-al doilea volum, cuprinzând perioada 1970-1990, la care lucrez de câțiva ani, să fie gata pentru tipar în următorii trei, patru ani. Traducerile poeziilor români pentru revistele francofone («Jalons») și anglofone («Contemporary Poetry in Translation») (...) continuă să apară periodic. Legăturile cu scriitorii români din diasporă sunt, mai mult epistolare decât directe. Revistele literare sunt rarissime”. □ Despre *O carte așteptată* scrie Ioana Bot, adică despre *Căderea în sus a Luceafărului* de Mihai Cimpoi: „Volumul de eseuri pe teme de eminescologie al lui Mihai Cimpoi, *Căderea în sus a Luceafărului* (Editura Porto-Franco, Galați, 1993), este un eveniment editorial ce s-a lăsat mult așteptat (din motive, suntem convinși, independente de voința autorului): personalitate remarcabilă a vieții culturale din Basarabia, numele său a devenit familiar revistelor noastre literare, printr-o eseistică adesea captivantă, cu subiecte din zone de interferență (literatură-filozofie, literatură-știință), despre scriitori a căror abordare constituie o «probă» în critica românească, ca Eminescu și Blaga. Cartea de față consfințește, astfel, în peisajul criticii noastre literare, o poziție pe care desigur că Mihai Cimpoi și-a câștigat-o, deja de fapt, într-o vreme când eminescologia se zbate între convingerea că totul a

fost spus și hotărârea de a reface totul (ca singur mod de a uita rătăcirile epocii trecute), autorul *Căderii în sus...* e convins că «Important este să găsești o porțiță de intrare în universul eminescian»; așa cum o arată și titlul, «porțiță» sa este una fenomenologică, opțiune teoretică simptomatică și pentru succesul altor studii de eminescologie recente, cum sunt cele semnate de Svetlana Paleologu-Matta, Marin Tarangul ori Constantin Barbu”. □ Mircea Popa semnează profilul *La centenarul unui fost clujean*, referitor la scriitorul Gib Mihăescu, însoțit de corespondența inedită către Cezar Petrescu. □ Versurile din acest număr aparțin lui Victor Felea, Alexandru Pintescu și Ioan Vieru; cum ilustrația a fost asigurată de lucrări ale lui Marcel Iancu, punerea în pagină lasă o impresie de inadecvare, fiindcă între poeme apar chipurile unor N.D. Cocea, Victor Brauner și Milița Petrașcu □ Letiția Ilea află de la Octavian Paler (cu ocazia unui scurt interviu): „Aș vrea să devin om politic”: „– *Credeți că scriitorul român are datoria de a se implica în politică sau aceasta este o întreprindere donquijotească?*! – Vedeți, eu nu mă consider un om politic, nici nu cred că am o vocație politică, îmi lipsesc anumite lucruri pentru a fi realmente un om politic sau pentru a avea o vocație politică. Am o prea mare conștiință a relativității, am și o foarte, foarte acută conștiință a ridicolului. Mi-ar fi foarte greu să mă pun în situații ridicele, cum se pun atâția și atâția dintre politicienii noștri. Dar mi se pare că astăzi politica înseamnă altceva decât a face politică în sensul profesionist al cuvântului. Cu alte cuvinte, n-aș vrea sub nici un motiv să devin om politic, nici n-aș putea. Am făcut o copilărie în 1990, când am candidat, așa, luându-mă dus de val, pentru Senat”.

• Răzvan Voncu recenzează, în „Fețele culturii”, nr. 596, primul volum din *Aspecte ale romanului contemporan* (Craiova, 1993) a lui Marian Barbu: „Scrișă în acest spirit, de seninătate clasică și analitism, modern, cartea profesorului Marian Barbu ne propune un tablou complex, bogat, ce îndeamnă la reflecție, colorat de ceea ce un critic a numit «exactitatea admirației». Afirmatiile tranșante și limbajul critic modern și personal incită la lectură”.

• În „LA&I”, nr. 21, Mioara Apolzan scrie, la rubrica sa de televiziune, despre *Un sindicat al scriitorilor*. □ În pagina în care Tania Radu își ține cronică literară, apare anunțul: *Schimbare de însemn la Humanitas*: „Adio vechiului însemn! [orice posibilă asemănare cu semnul Hachette dispare], bun venit celui nou!”. □ Sub titlul *Ce este libertatea?*, este publicat un fragment din volumul *Originile totalitarismului*, apărut ulterior în mai multe ediții la Humanitas, al scriitoarei Hannah Arendt, studiu des invocat în discuțiile din presa anilor '90-'94.

7 iunie

• În „Academia Cațavencu”, nr. 22, Patrick André de Hillerin, unul dintre puținii redactori care semnează cu numele propriu, scrie, sub un titlu ușor

contradictoriu (*Acest formidabil Fănuș*) în raport cu substanța textului, despre farsa jucată directorului Teatrului Național – același Fănuș Neagu. Acesta, se pare, a căzut victimă buzoianului Cristian Nedelcu, presupus autor al unei „piese” de teatru scurt, pe care i-a trimis-o directorului Naționalului bucureștean semnând-o E. Ionescu și însoțind-o de câteva comentarii, la foarte puțin timp de la încetarea din viață a marelui dramaturg. Pe scurt, presa a informat că, „după moarte”, Eugen Ionescu s-a împăcat cu statul român, dându-și încuviințarea ca să i se joace o piesă la TNB: „Manuscrisul de 11 pagini în limba română era însoțit de o foaie de explicații, unde autorul deslușea pentru mințile celor ce urmau să pună piesa, ideile ce l-au inspirat”. Patrick André de Hillerin este la curent cu foarte multe dintre amănuntele pe care mass-media nu le-a cunoscut: „Tenta de autenticitate proveneau (sic!) din faptul că plicul era trimis de pe aceeași stradă pe care locuia (corect «locuise») Eugen Ionescu. În plus, chiar din Paris, Franța. (...) Aici intervine munca noastră de ancheta-tori care vor să contracareze delirul patriotard al presei, ce s-a grăbit să anunțe, pe primele pagini, că, după moartea Eugen Ionescu s-a împăcat cu România. Prin mijloace specifice de tortură am aflat că pseudo-piesa a fost scrisă de Cristian Nedelcu, născut la 22 V.1972 în Buzău”. (Farsa amintește de o alta, cu mult mai veche, adică din primele numere ale apariției insolitei publicații, cu deosebirea ca „victimă” a fost atunci redacția proaspăt înfiripată a revistei. Aceasta anunța în numărul al treilea de apariție, alăturarea cunoscutului pamfletar, Fănuș Neagu, la „stilul” nonconformist al „academicienilor”, cărora maestrul le trimisese un text. După scurt timp, la cererea expresă a scriitorului, redacția s-a văzut nevoită să accepte că fusese victima unei farse și să-și facă *mea culpa*. Dacă nu a devenit colaborator al „Academiei Cațavencu”, Fănuș Neagu s-a aflat totuși printre „preferații” publicației de „moravuri grele”, în 1994 fiind unul de apogeu, datorită funcției de director de teatru.)

8 iunie

● Pe prima pagină din „România literară”, nr. 22, Nicolae Manolescu scrie despre *Rolul criticii literare*, articol care se referă la schimbările ce se vor produce în structura publicației: „Începând cu acest număr, vom face unele restructurări ale paginilor de critică literară. Până când vom putea adopta noua formulă în fiecare săptămână (ea pretinde unele pregătiri), ne vom mulțumi s-o repetăm o dată sau de două ori pe lună”. Scopul acestor modificări, adaugă la final criticul „este în primul rând pentru că dorim să redeșteptăm interesul pentru critica literară de actualitate. Rolul cronicii literare în trecutul regim a fost considerabil... Nu vreau să ascund faptul că, dacă recurgem la această modalitate, este în primul rând pentru că dorim să redeșteptăm interesul pentru critica literară de actualitate. Rolul cronicii literare în trecutul regim a fost considerabil. Cronicarii erau aceia care stabileau ierarhia corectă în condițiile în care oficialitatea dorea să impună „valorile” proprii, izvorâte din conside-

rente ideologice sau conjuncturale. După 1989 critica literară și-a redus sfera de preocupări și de influență. Cotidienele nu publică decât puține comentarii critice având de obicei un caracter publicitar și vizând mai degrabă succesul decât valoarea cărților. Hebdomadarele sacrifică pe altarul divertismentului. Printre puținele reviste serioase care au rezistat, „România literară” își asumă răspunderea promovării până la capăt a ideii de literatură valoroasă, dincolo de necesități financiare ori de reclamă. Apelând la critici importanți, din toate generațiile, și reunindu-i periodic în jurul unei cărți, „România literară” speră să devină, după ce a făcut loc în paginile ei atâtor critici tineri, o tribună matură a dezbaterilor critice și un factor de influență în materie de valori”. □ Sub titlul *O carte în dezbatere*, câțiva critici scriu despre volumul lui Ion Simuț, *Incursiuni în literatura actuală* (Cogito, Oradea, 1994): ■ Nicolae Manolescu: „Aș vrea să lămuiesc, în încheiere, o apreciere pe care am făcut-o în articol și să trag unele concluzii. Consider că literatura anilor de comunism este oportunistă nu atât în sensul că a suportat pasiv rigorile cenzurii, adaptându-se lor, dar mai ales în sensul că este *produsul cenzurii*. Va trebui probabil să admitem că e vorba de un gen literar nou, care, de la tematică la artă și de la concepția asupra omului la procedeele tehnic întrebuițate, se cuvine abordat și interpretat cu totul altfel decât literatura de dinainte de război sau decât aceea postcomunistă. Instrumentalizată prin cenzura permanentă, literatura din 1948 și 1989 și-a creat treptat forme de autoapărare, care însă nu se reduc la trucuri superficiale, la „tranzacții” ocazionale ori la înșelăciuni abile, ci devin structuri profunde, originale și care pot fi considerate în valabilitatea lor intrinsecă. Toată problema actuală a criticii rezidă în a răspunde la întrebarea dacă această literatură se cuvine privată ca un fenomen istoric, consemnat între anumite granițe li irepetabil, având exclusiv o valoare documentară (ce paradox, dacă ne gândim că tocmai această calitate i s-a interzis cu neobosită vigilență!), sau dacă ea a izbutit să conserve acel sâmbure de universalitate, acea savoare deopotrivă morală și expresivă, prin care să continue a interesa pe cititorii de mâine și de totdeauna. Ne aflăm în următoarea dilemă: vom abandona oare literatura dintre 1948 și 1989 într-o paranteză a istoriei, definitiv închisă, ca o mumie într-un sarcofag, sau ne vom referi la ea ca la o realitate vie, ale cărei creații merită a fi, unele, recitate, așteptându-și clasicizarea, așa cum s-a întâmplat cu atâtea din operele romanticilor, ale junimiștilor și ale interbelicilor? (*Mumie sau realitate vie?*); ■ Alex. Ștefănescu (*Fără jumătăți de măsură*): „Ca orice clasificare radical nouă, și aceasta stimulează, bineînțeles, imaginația noastră. Ea are ceva provocator și ne pune în stare de alertă. O studiem scandalizați, iar dacă în cele din urmă o adoptăm devenim susținători ai ei mai pasionați decât Ion Simuț însuși, căruia ajungem să-i reproșăm că n-a fost consecvent cu sine. Ajungem repede, s-ar putea spune, mai catolici decât papa. După lectura *Incursiunilor în literatura actuală* m-am gândit – mărturisesc – o noapte întreagă la ce capitol ar intra alți scriitori, încă

nediscuțați de Ion Simuț, și am găsit tot felul de nereguli în listele deja avansate de el. Mi s-a părut, de exemplu, că poezia lui Adrian Păunescu nu face parte din *Literatura oportunistă* (pentru că nu trebuie să confundăm poetul cu omul). Mi s-a părut, de asemenea, că includerea lui Nicolae Manolescu la *Literatura evazionistă* reprezintă o flagrantă eroare de situare, datorată faptului că Ion Simuț a luat în considerare exclusiv cărțile lui Nicolae Manolescu și i-a ignorat adevărata sa operă, cronicile literare scrise de-a lungul a trei decenii, cronici literare a căror încărcătură subversivă ar putea fi măsurată în tone de trinitrotoluen”; ■ *Ioana Pârvulescu (O carte pripită)*: „Să o spunem de la început: *Incursiuni în literatura actuală* de Ion Simuț este o carte ratată, chiar dacă nu inutilă. Trec cu jenă peste singura sinteză asupra subiectului propus, literatura română contemporană, *Prologul* subintitulat «poveste frivolă», descriere alegorică a evoluției literaturii române începând din 1945. Mama literaturii române, tatăl ei, copilul literaturii române, unchiul din partea tatălui, bunicul dinspre mamă, laolaltă cu Făt-Frumos și Ileana Cosânzeana – fată bătrână, cu fedeseneul și bătrânul domn bogat care e Occidentul fac ca această poveste să fie aproape ilizibilă și duc la concluzia că nu frivolitatea i se potrivește lui Ion Simuț. Am încercat să arăt câteva din motivele pentru care cartea lui Ion Simuț nu e izbutită, cu exigența adecvată față de un exercițiu pentru o viitoare istorie literară. Dar, izbutită sau nu, cartea lui Ion Simuț este un început”. □ *Actualitatea editorială* a acestui număr conține recenzii semnate de Mircea A. Diaconu (la Ionaid Romanescu, *Dilatarea timpului*, Minerva, 1993), Adriana Bittel (la Virginia Woolf, *Călătorie în larg*, Univers, 1993) și Maria Genescu, acesta din urmă ocupându-se de Pavel Chihaia, cu volumul *Mărturisiri din exil* (Institutul European, 1994). □ Versurile poartă semnătura foarte tânărului Cosmin Nicolae, debutat, cum notează Constanța Buzea, „cu dublă prezentare în «Literatorul» și care la 30 iulie va împlini 13 ani”. □ La rubrica *Actualitatea culturală* se anunță stingerea din viață a lui Tiberiu Utan: „A murit poetul Tiberiu Utan, uitat de confrăți, ignorat literar de generațiile noi care, cel mult, îi leagă numele de celebrul distih militant, difuzat cândva cu diabolică insistență, de dimineața până seara, la noastre de radio. Dar Utan a scris și altfel de poezie decât numai de circumstanță, poezie adevărată, în linia discret elegiacă a unui Șt. O. Iosif, poetul ardelean cu a cărui sensibilitate a sa a fost asociată” (Gabriel Dimisianu). □ În pagina rezervată comentariilor critice, același Gabriel Dimisianu scrie despre *Prezența lui D. Țepeneag*: (prin volumul de articole *Reîntoarcerea fiului la sânul mamei rătăcite* și prin *Jurnalul un român la Paris*): „Tot în 1993 i-a apărut lui Dumitru Țepeneag volumul *Un român la Paris*, jurnal din anul 1971, de fapt un decupaj din jurnalul mai amplu al prozatorului, întins, se pare, pe decenii. Din tot șirul anilor în care a fost – este și acum! – «un român la Paris», și în care a ținut jurnal, D. Țepeneag l-a ales. așadar, pe 1971 și întrebarea este de ce? Un răspuns poate fi acela că a fost

anul unor frământări mari în lumea scriitoricească, generate de revoluția culturală ceaușistă care puna capăt abrupt liberalizării, frământări cărora Țepeneag, românul de la Paris, nu le-a fost un simplu contemplator de departe. (...) Volumul deja amintit, *Reîntoarcerea fiului la sânul mamei răăcite* (1993), un volum care adună articole, notații, mici eseuri, interviuri, texte apărute, cele mai multe, în presa noastră de după 1989 (sunt și câteva din anii '70, când Țepeneag a susținut, cu intermitențe, rubrica *Șotron* la «România literară», «Luceafărul», «Argeș»), acest volum, așadar, constituie o piesă foarte concludentă pentru ceea ce spuneam că este marea dorință de reintegrare a lui D. Țepeneag". □ În cadrul rubricii intitulată *Polemici*, Gheorghe Grigurcu scrie articolul *Cum poate reprezenta Ion Gheorghe Ministerul Culturii?*: „Asta se întâmplă, repet, într-un regim democratic. Dar într-unul de democrație cum e al nostru? Pentru a ne da seama cum stăm, e suficient a ne referi la declarațiile făcute de către poetul Ion Gheorghe, *director adjunct în Ministerul Culturii*, în cadrul unui film intitulat *În căutarea timpului pierdut*, declarații reproduse în „Evenimentul zilei” din 11 mai 1994. Poetul-demnitar este de părere «că situația din Europa Răsăriteană este o contrarevoluție: că este un episod peste care vom trece cu maturitate și cred că vom avea o situație care va duce (...) la reformarea sistemului practic socialist». Sau încă mai pe șleau: «Momentul 22 decembrie 1989 este o crimă împotriva poporului român». Rămânem înmărmuriți. Ion Gheorghe nu este un simplu particular”.

• Reapare „Luceafărul”, nr. 1 (179), pe 8 iunie, după o lungă întrerupere. Semnatarul editorialului este Laurențiu Ulici: „«Luceafărul» reapare după zece luni de absență. «Late for date? Doar că, la o judecată mai atentă, această întârziere nu divulgă o stare patologică, divulgă, dimpotrivă, o revenire la normalitate. (...) *Mutatis mutandis*, o astfel de schimbare poate fi considerată ca norocoasă dacă va izbuti în câmpul presei literare ceea ce a reușit «Evenimentul zilei» în câmpul presei de informație socială cotidiană. Altfel spus, succesul de prestigiu – care este visul istoric al unei reviste literare care se respectă – ar trebui gândit, în lumea economiei libere, spre care tranzităm, ca fiind complementar succesului de public. Sunt multe imponderabile pe drumul spre orizontul de așteptare al cititorului de reviste literare și e cu totul nesigur efectul unei încercări de schimbare în sensul apropierii de el. Dar asta nu face mai puțin necesară încercarea. Este ceea ce ne propunem prin reapariția «Luceafărului». Despre literatură va fi vorba în paginile revistei noastre, dar schimbarea nu va fi numai de aspect grafic – contează și asta, fără îndoială – ci și de unghi al privirii literaturii. Dinspre scriitor, dar și, pe cât îl vom percepe, dinspre cititor. În rest, poezie bună, proză bună, critică bună, teatru bun, informații interesante. Și nici asta nu-i ușor. Încercăm totuși. Cu multe riscuri și cu puține lucruri sigure. Încercăm”. □ La rubrica *Bursa cărților*, realizată de Alexandru Spănu, sunt nominalizate: Eugen Simion, *Convorbiri cu Petru Dimitriu* (Ed. Moldova, 1994), Virginia Wolf, *Călătorie*

în larg (Univers, 1994) și Remus Rus *Istoria filosofiei islamice* (Ed. Enciclopedică, 1994). □ Cronica literară a numărului este semnată de Dan Cristea și se referă la volumul lui Gellu Naum *Fața și suprafața lucrurilor* (Ed. Litera, 1994): „Poezia lui Gellu Naum nu coboară în stradă și nici la dimensiunile prozaicului cotidian, deși acesta există, ca un sâmbure, transfigurat însă în straniu și miraculos”. □ Despre același Gellu Naum, Vlad Niculescu scrie *Note despre o revoltă insuficientă*: „Revoltatul care se revoltă dar epatează. Revoltatul ca să epateze. Să epateze: să perturbe. Să perturbe: să atragă atenția. Să fie văzut. Să fie de văzut: să aibă față. Revoltă fâțișă? Revoltă de față? Revoltă în perspectivă? Revoltă poetică: scandal citit pe ochiul cititorului, afișat. Poem-plasă”. □ Proza și poezia din „Luceafărul” sunt reprezentative datorită semnăturilor lui Petru Dumitriu și Șt. Aug. Doinaș. □ Alți poeți: Aura Christi, Gabriel Stănescu. În ceea ce privește povestirea *Plimbarea*, a lui Petru Dumitriu, aceasta este însoțită de următoarea notă: „Plimbarea este cea de-a noua și ultima povestire din volumul *Les amours singulières*. «Povestirile – așa cum afirmă chiar autorul în *Prezentare* – nu sunt decât una (...) Toate dragostele sunt una și aceeași dragoste”. □ Marius Tupan se întreține cu Gabriela Adameșteanu, pe teme literare și publicistice. Concluzia se reține din titlul: *Istoria a mers mai repede decât imaginația scriitorilor*. Cât privește atașamentul față de publicistică al interviewatei, explicația este următoarea: „– Ai ajuns să conduci una dintre cele mai importante reviste ale țării. Cum reușești să o fii la suprafață, știind care sunt cererile pentru o revistă ca «22»?/ – Întâmplarea pe care o numesc destin a făcut să ajung aici. Pentru că, evident, nu am avut nici o secundă acel proiect clar. După ce, în octombrie 1991 am început să mă ocup de «22» am descoperit acest spațiu foarte nou, în care există câteva lucruri foarte diferite: unu, a face jurnalism într-un timp când presa independentă o duce foarte greu, a susține cultura. Este într-un timp în care ea nu este ajutată dacă nu este aliniată, a nu lăsa în această îngrozitor de dificilă să se scufunde ceea ce de bine de rău am constituit în acești patru ani care au trecut din decembrie '89. Mi se pare o obligație de a face aceste lucruri și din cauza aceasta, practic, zilele mele trec repede. Cum exact am reușit să facem fără sponsor cu foarte puține subvenții. Să supraviețuiască în acest timp revista «22» ar fi subiectul uni alt interviu care poate plictisi cititorii unei reviste literare. Evident, în primul rând am încercat să facem o anumită ordine. Între cheltuieli și venituri, să construim o redacție fiabilă și viabilă de la servici la contabilitate, difuzare, serviciul tehnic. Numai redacția a rămas foarte mică, din cauza banilor, din cauza «pretențiilor» noastre. Am parcurs tehnic o evoluție, de la linotip la calculator, de la tipul de presă angajată spre un profesionalism care înseamnă accentul pus pe reformare, nu pe opinie. Multe le-am învățat în acest timp și ca să dau un citat din nu-știu-cine, «nu ne-a fost ușor»”. □ Dan Silviu Boerescu își redeschise rubrica denumită *Istoria unei priviri* cu un articol intitulat *Deus sex Mușina*, în care îi combate pe Doru

Mareș (parțial) și pe Alexandru Mușina (total), în șapte puncte, unele explicite de la bun început (*Melancolia virilă*, *Dubito ergo fuck*, *Complexul castrator*). Textul pornește de la volumul de versuri *Aleea MIMOZEI nr. 3* (Pontica, 1993), pentru care furnizează, de la primul la ultimul rând, o lectură în cheie *erotică*. □ O teoretizare numită ***Poliedrul spiritual al României*** produce Dan Stanca. Cei propuși de Dan Stanca în postura de „muchii” ale poliedrului sunt: „în vârful piramidei de jos Nae Ionescu. La capătul opus se află Vasile Lovinescu, spiritul care a depășit creștinismul ortodox, deci religia în care se născuse dar nu prin erezie și teribilism, ci prin cercetarea nucleului ei esoteric ce-l pune direct în legătură cu ceea ce este unitatea transcendentă a tuturor religiilor” „Muchiile” formate se prezintă astfel: „prima muchie este aceea a relației Cioran-Țuțea. A doua, o formează relația Eliade-Stăniloae. A treia Noica-Vulcănescu, iar ultima Ionescu-Steinhardt”. □ Extrem de critic, foarte acid, se arată Radu G. Țeposu cu volumul de versuri al lui Adrian Alui Gheorghe *Sălbaticii cai spațiali ai astronautului Sazartinus* (Polidor, 1993): „Aerul meditativ, gesticulația titanică, simbolistica prețioasă fac din poemul lui Adrian Alui Gheorghe o gargară lirică. În loc de hipermanganat de potasiu, autorul folosește însă metafora zgrunțuroasă, epitetul sălcii și hiperbola fermentată. Întreg elanul poetic e o formă de mâncărime care cere un scărpinat îndelungat”. □ Pe ultima pagină, Ion Cucu furnizează fotografii cu scriitori sub deja cunoscuta sa rubrică itinerantă: ***O istorie ilustrată a literaturii române văzută de Ion Cucu***. O caracteristică a ei, pe toată durata desfășurării, o va constitui faptul că între imaginile (fotografiile) scriitorilor de pe ultima pagina a „Luceafărului” și numele celor în viață și activi încă în anul 1994 raportul este, din ce în ce mai accentuat, acela a două... lumi: una aproape dispărută, cealaltă în statu nascendi.

• „22”, nr. 23, publică reacția fiicei lui Eugen Ionescu, Marie-France, față de afirmația directorului Teatrului Național, scriitorul Fănuș Neagu, anume că ultima dorință a dramaturgului ar fi fost ca regizorul Cătălina Buzoianu să monteze o piesă originală. Este reprodușă în facsimil scrisoarea Rodicăi Ionescu, care se încheie cu formula... „Primiți expresia indignării mele”.

9 iunie

• „Azi”, nr. 599, anunță ***Târgul internațional de carte Bookarest '94***, dar și ***I.L. Caragiale – 82 de ani de la moarte***.

• Nr. 24 din „Totuși iubirea” conține un interviu cu Adrian Păunescu (și consemnat de N. Dabija): ***Un popor luminat e mai puternic decât un popor înarmat*** (reluat din revista „Literatură și artă” – Chișinău): la întrebarea „Se mai poate salva/recupera ceva prin cuvânt”, Adrian Păunescu răspunde: „Eu personal cred că TOTUL. Dar întâi de toate trebuie salvat cuvântul. Mai ales aici, în Basarabia, unde revoluția nu s-a făcut cu arma, ci cu cuvântul. E prima victorie importantă a poezilor dintr-un loc al lumii!... E mai complicat să

trăiești cu dușmanul strecurat în toate straiile și în toate locurile pe unde mergi. E mai risipit peste tot dușmanul și nici nu știi de unde trage. Deci problema e așa: ori război, și ăsta e moral în toată imoralitatea lui, căci nu are niște legi, ori «*război de partizani*» și imoral, din toate tufișurile să aștepti să tragă cineva”.

10 iunie

● Andrei Pleșu continuă, în „Dilema” nr. 74, serialul *Drama culturii române* (IV). □ Mircea Iorgulescu scrie despre *Exil și memorie*, trecând în revistă cărți precum *Straja dragonilor* de I. Negoitescu, dar mai ales *Amintiri în dialog* (Matei Călinescu și Ion Vianu): „Cu puține excepții, memorialistica românească post-totalitară s-a fixat până la înțepenire la întretăierea dintre justificarea agresivă și rechizitoriul orgolios. Memorialistul român post-totalitar, fie el din țară, fie el din exil, fie el fostă victimă, fie el fost călău, nu se poate sustrage prezentării în ipostază eroică – sau considerată ca atare. Mărturia se prefăce în demonstrație, confesiunea în act de acuzare. (...) În mod poate paradoxal, exilul nu i-a rupt de această experiență, ci i-a apropiat de ea, i-a împins, chiar, la asumarea ei. Singura «zestre» a exilatului este memoria; dar puțini sunt cei care nu fac din ea un mormânt sau un spațiu de compensatorii proiecții retrospective. Pentru Matei Călinescu și Ion Vianu memoria implică lipsa de concesi față de sine; lipsa de concesi însemnând atenție și modestie. Între *Amintiri în dialog* și cea mai mare parte a memorialisticii post-totalitare românești de până acum există un abis; într-un fel, această carte este și o sfidare. Este – cel puțin pentru mine – cea dintâi carte de memorii a unor români liberi. Și, prin ea, eliberați”. □ Sub titlul *Cum se poate ajunge la consens*, mai mulți intelectuali răspund la întrebarea: „Există mai multe categorii ale exilului? Dacă da, în care dintre ele v-ați înscrie dumneavoastră înșivă?»: „Teoriile exilului nu mă interesează. Ele mi se par niște categorii mentale fără interes, chiar puțin puerile. Importantă e experiența trăită și aceasta nu poate fi clasificată: ea e individuală, singulară, personală. Așa cum am trăit eu exilul, sunt două lucruri de spus: am ales, într-un anume fel, să rămân aici. Puteam să mă întorc cu un preț mare, acela al minciunii, al pierderii sufletului meu. Poate pentru alții nu este chiar un preț mare, pentru mine este capital. În sensul acesta, imposibilitatea întoarcerii mi se pare deja definitorie pentru exil, pentru adevăratul exil. Cei care pleacă acum nu sunt exilați pentru că ei știu că se pot întoarce. Pentru cei care știau că nu se pot întoarce niciodată, în sensul înalt, în sensul moral al cuvântului, exilul există. Dacă privim astfel lucrurile, aș spune că exilul nu este chiar o categorie istorică, este mai mult o situație umană. Omul este prin definiție exilat pe acest pământ. Șansa mare a acestei idei oarecum abstracte este s-o trăiești pe pielea ta în istorie, într-un timp determinat. În al doilea rând e de spus faptul că retroactiv – nu pe moment, dar retroactiv – exilul mi s-a părut o binefacere

enormă, o cale de inițiere, o ocazie care mi s-a oferit ca să mă cunosc pe mine însumi” (*Basarab Nicolescu, Contează faptele, nu discursul*); ■ *Bujor Nedelcovici* opinează: „Cauzele egoismului nostru sunt multiple; e vorba, în primul rând, de cauze de ordin politic, doctrinare. Regimul comunist a cultivat individualitatea tocmai pentru a rupe legăturile între indivizi. Nu întâmplător artiștii și scriitorii erau plasați pe eșaloane, pe ranguri. Numai anumiți scriitori aveau dreptul să vorbească despre anumite subiecte. Marin Preda, de exemplu, se putea referi la Antonescu. Altora le era interzisă din start o asemenea temă. Se cultiva deci ierarhia într-un mod special” (*E necesar să vorbim despre solidaritate*); ■ *Paul Barbăneagră* afirmă că *Exilul e ca un han spaniol*; în timp ce *Pavel Chihaia* vede, sub acest aspect, *O identitate de vederi*. Intervențiile sunt prilejuate de lucrările primului Simpozion internațional consacrat exilului românesc (Paris 20-23 mai 1994). În paginile imediat următoare sunt consemnate intervenții ale altor personalități care s-au întâlnit la Sinaia într-o (altă) Conferință a oamenilor de știință din diaspora. *Sorin Stati*: „Ideea organizării mi se pare foarte fericită, de aceea m-am grăbit să răspund pozitiv invitației care mi-a fost adresată. Spun un lucru foarte cunoscut, dar țin să-l repet și eu: spre deosebire de alte țări, pe care nu le numesc, România a făcut greșeala de a rupe, timp de decenii, legătura dintre oamenii de știință și de cultură de peste hotare, de origine română și cei din țară. Alte țări, chiar în timpul regimului comunist, n-au făcut greșeala asta și contactele au fost menținute. Romanii plecați în străinătate însă, erau considerați dușmani, cărțile lor nu puteau fi citate în revistele românești și deci nu se putea instaura un climat de colaborare. Inițiativa de care vorbiți mi se pare foarte bună, fiindcă pune capăt acestei lungi perioade de împiedicare a oricărei cunoașteri reciproce între ce fac românii stabiliți în alte țări și românii care lucrează la aceleași probleme, dar locuiesc în țara lor”. La întrebarea: „Putem spune deci că este un început de dialog?”, *Sorin Stati* arată: „Da, un început de dialog, care sper să nu fie un dialog al surzilor, pentru că așa cum există un fals monolog, există și un fals dialog, numit cu acest termen consacrat. □ Alte intervenții în număr, aparțin lui *Matei Cazacu*: „Exilul rămâne, deci, o mare șansă culturală pentru România, o formă de cunoaștere și de trăire extreme care solicită forțe nebănuite de la individ, dar poate conduce la nebănuite sinteze”. ■ *Sanda Stolojan* e de părere că: „Exilul ca revelator al profunzimilor a dat naștere unui paradox: datorită experienței personale, aventurii existențiale, a unor mari exilați, transpuse în opere de gândire sau de artă (Ionesco, Cioran etc.) încep să fie cunoscute trăsăturile unei viziuni a vieții, a unui spirit, un humor, un profil original, atribuit originii române a creatorilor lor. O emanație a culturii, a sensibilității, a spiritului, pornită nu din România, ci din spațiul de libertate numit exilul românesc, bătute azi prin lume”. ■ *Cicerone Poghirc*: „Datoria tinerei generații, atât de dăruite de Dumnezeu, atât de doritoare de bine și de frumos, este să se mențină la fel de

curată, de cinstită și de entuziastă, până când crugul inconturnabil hotărât de Dumnezeu îi va aduce pe ei la cârmă”. □ Bogdan Ghiu prezintă ca pe un eveniment apariția cărții lui Gellu Naum *Fața și suprafața*, urmat de *Malul albastru*, poeme (1989-1993). □ Este inserată următoarea informație despre *Ars amandi*: „Organizat la Mamaia între 5-9 iunie de Fundația Culturală Română și Uniunea Latină, Festivalul este o invitație de a descoperi actualitatea poeziei în universul latinității. Oaspeții festivalului se vor întâlni în spațiul geografic de care se leagă existența și creația unuia dintre cei mai mari poeți ai Romei antice – Ovidiu. Întâlnire a poezilor aparținând tuturor limbilor neolatine – italiană, română, franceză, portugheză sau spaniolă – într-un cadru menit să evoce originea lor comună, acest Festival își propune să revitalizeze dialogul dintre poeți și să redescopere forța și bogăția poeziei contemporane. Printre cei invitați să participe – alături de marea poetă italiană Amelia Rossellini și de colegul ei de «Gruppo 63» Elio Pagliarani, de poetul chilian Nicanor Parra și de Bernard Heidsieck din Franța – s-au numărat și românii Ștefan Aug. Doinaș, Mircea Ciobanu, Mihai Ursachi, Dan Laurențiu, Denisa Comănescu, Daniela Crăsnaru, Ion Stratan, Cezar Baltag, Irina Mavrodin, Ioana Crăciunescu, trei poeți din Republica Moldova precum și Sanda Stolojan, Laurențiu Ulici, Marius Sala (directorul pentru România al Uniunii Latine) latinistul Dan Slușanschi etc. Au fost prezenți, desigur, și organizatorii: Fundația Culturală Română și, din partea Uniunii Latine, Dan Hăulică, Philippe Rossillon, Elisabeth de Balanda, Armando Urbie, precum și Plinio Palmerini (Comisia Uniunii Europene pentru cooperarea culturală cu țările lumii a treia)”.

12 iunie

● Începând cu nr. 221, „Adevărul literar și artistic”, își restrânge numărul de pagini de la 16 la 12. □ Din foarte asezonata pagină de comentarii *Revista revistelor literare* sunt de menționat afirmațiile lui Alexandru George, reluate din „România literară”: „Cauza acestui început de «dezgheț» este găsită de Alexandru George în... ajutorul american: «Momentul politic poate fi marcat de eliberarea deținuților politici, urmare a ultimatumului dat de Johnson, prin care președintele SUA (un personaj care ar trebui nemurit în București măcar cu numele unei străzi, asemenea marelui Wilson) a somat autoritățile românești să-și îndeplinească promisiunile făcute cu ocazia normalizării relațiilor cu țara sa. Un vânt de libertate a început să adie...». Probabil că adierea acestui vânt n-a fost provocată doar de ajutorul american, dar constatarea criticului nu e mai puțin corectă din această pricină. Ce a însemnat, pentru creația literară, acest «vânt de libertate»? «Pe plan literar – arată Alexandru George – liberalizarea treptată, dar și strict controlată a dus la recuperarea literaturii din trecut (exclusă inițial de dogmatismul stalinist), la apariția unor opere valoroase. Schimbarea intervenită poate fi apreciată comparând «dece-

niul stalinist» în literatură cu rezultatele perioadei următoare». Poate prea categorică, afirmația lui Alexandru George corespunde însă în linii mari adevărului: «în decurs de mai bine de un deceniu n-a apărut nici o carte de critică valabilă și astăzi, care să fie citită și altminteri decât ca o curiozitate strictă pentru ce ajunsese această nobilă și temerară disciplină în comunism. Cititorul din zilele noastre nu poate citi decât cu dezgust *Pasiunea lui Pavel Corceaghin* sau *Critica criticii* de Ion Vitner, «operele» lui M. Moraru și M. Novicov, dar și admonestările «părintești» ale lui Mihai Beniuc din *Despre poezie*, ca să nu mai vorbesc de infamul opuscul *Pentru realismul socialist* (1960) de Ov. S. Crohmălniceanu, ultimă manifestare de denunț și condamnare a bietelor «îndrăzneți» ale unor tineri scriitori înregimentați, dar și de blamare a ispitelor care-i puteau «abate din drum» de la suprarealismul lui A. Breton la «empirismul târător» preconizat de G. Lukács». „În comparație cu această jalnică producție, critica literară românească și-a regăsit, din deceniul 7, tradițiile și «a constituit un mare succes al spiritului liber, a curățat în bună măsură terenul viciat de operele calpe impuse în stalinism, a adoptat în mod tacit criteriile calității artistice înlăturându-le pe cele partinice, a evitat constrângerile și nu s-a mai pretat în genere la jocul Puterii». Ceea ce rămâne de adăugat, cred, este că printre «contribuabilii» regăsirii de sine a criticii literare sunt și unii din protagoniștii epocii anterioare, cum ar fi, bunăoară, Ov. S. Crohmălniceanu, revenit, în cărțile ulterioare «infamului opuscul», unul dintre criticii «noii direcții» de care vorbește Alexandru George: e un semn al puterii criticii de a se «revizui»...”. □ Carmen Tudora îl interviuează pe Dan Hăulică, președintele Uniunii Latine: „– *Ce reprezintă această organizație? Care îi sunt programele, scopul, reușitele?* – Uniunea Latină reunește 30 de țări. Este o asociație interguvernamentală, non profit. Ea merge, în Est, până în Filipine; intră pe teritoriul Africii (l-ați auzit azi pe Vasco Cabral, un distins poet din Guineea-Bissau); în țările rusofone; atinge cea mai mare parte a țărilor latino-americane – Brazilia, Mexic, Peru”. □ Emil Manu scrie despre Centenarul Camil Petrescu și despre tipul de jurnalism practicat de marele prozator, eseist și dramaturg: *Între durere și inhibiții*. □ Despre *Șase secole de literatură* scrie Teodor Vârgolici. Intervenția sa privește studiul lui Al. Piru, pe care îl caracterizează în termeni următori: „Istoria literaturii române de Al. Piru este opera unui erudit, înzestrat cu un exemplar discernământ critic, cu un elevat gust estetic și o desăvârșită intuiție a valorilor autentice”. □ Rubricile fixe *Prostia la români* și Sine I.R.A. et Stud-Book, semnate de Cătălin Țârlea și Nicolae Iliescu, sunt scrise fără inhibiții: „Singura legătură e cu sciatica noastră națională de neam perdant (întotdeauna când pierde e din vina lui, nu a altora, acela doar ajută) ce nu știe – culmea! – să piardă. Uitați-vă la comentariile sportive: când ieșim pe locul doi din doi e din pricina arbitrilor sau își spune cuvântul valoarea incontestabilă a adversarilor! De aici și până la maladia amprentată cortical a românului (nimic nu-i cum trebuie, totul e deșertă-

ciune) nu-i decât un singur și ridicol pas. După ce că avem în dreptul nostru un singur laureat al Nobelului, nici acesta nu-i bun. Cică nu stă bine la caracter, ca și cum Nobelul se dă pentru caracter! Inși fără strălucire, cu încheieturi groase și mate, de rânduș, o fac pe nobilii. Autori de prefețe după natură badijonează undele cu bandajul lor șchiop. Semnatari bătrâni de biete articole sclerозate în plăgile unor publicații de cartier de altădată calcă în derivă în gropile orașelor. Copii ai străzii deveniți, din complex, poetaștri, își dau cu presupusul lor nas cârn. Și alții. Adică domnii Arachelian și Giurgiu, ce ar face mai bine să se apuce de-o muncă utilă: sunt atâtea străzi desfundate încât trebuie să întindă și cineva asfaltul. În capul lor sălășluiește un deșert arzător, o sahară multicoloră, ca un cocteil. Să nu mai stea proțăpiți pe la ușile noastre cu sabia lui Damocles «în mână», cum eructase unul dintre cei doi, citați inutil mai sus. S-a văzut cu ochiul liber și se va vedea și în continuare; nu suntem în hărți decât în calitate de mari consumatori, nu câștigăm Cannes-ul, nu vom păși pe covorașul calificării nici la World-Cup. Nu putem sări din epoca de piatră șlefuită direct pe parbrizul capitalismului dezvoltat”.

13 iunie

● „LA&I”, nr. 22, anunță *Omagiul Parisului pentru cea mai însemnată editură a României*. Evenimentul este asemuit cu debarcarea aliaților în Normandia, vădindu-se că, față de aceștia, editura condusă de Gabriel Liiceanu țintise Parisul: „Spre deosebire de trupele Aliatilor din 1944, Humanitas n-a debarcat în Normandia, ci direct în capitala Franței”. Un scurt anunț arată că „Miercuri, 8 iunie, între orele 18.00-21.00, a avut loc în Saloanele Cercului Republican de pe Avenue L’Opera, sărbătoarea a trei ani de la înființarea Societății franco-române Humanitas, editură de științe umaniste cu sediul la București, Piața Presei Libere, nr. 1. (...) Printre cele aproximativ 200 de persoane prezente se aflau: președintele Centrului Național al Cărții, primii consilieri ai acestuia, ministrului Culturii”. Consemnarea evenimentului continuă cu transcrierea unei alocuțiuni rostite de Gabriel Liiceanu și cu reproducerea unor extrase din interviuri ori din corespondența cu: Antoine Gallimard, Alain Besançon, André Glucksmann, Monica Lovinescu ș.a. □ Pe ultima pagină este reprodus în facsimil *Mesajul lui Eugen Ionescu*, Președinte de onoare al Fundației Humanitas, din 21 iunie 1991.

● În „Azi”, nr. 602, Dragoș Tudor realizează un amplu reportaj despre Târgul de carte Bookarest '94 sub titlul *Carte frumoasă, cinstea cui te-a scris*: „Astăzi, la ora 12.00, se deschide, la București, al doilea Târg Internațional de Carte. Pe o suprafață de peste 4.000 mp, la etajul trei al Teatrului Național, vor fi prezente aproximativ 50 de edituri românești particulare și de stat, iar la etajul patru, edituri din Austria, Elveția, Franța, Germania, Israel, Marea Britanie, Polonia, SUA. (...) Fără a încerca impunerea unor concluzii, trebuie să afirmăm reușita acestei a doua ediții a Târgului Internațional de Carte, o manifes-

tare care va continua, suntem siguri, și anii următori și care ar putea deveni, cel puțin în estul Europei, punctul principal pentru întâlnirile editorilor cu scriitorii și publicul larg”.

14 iunie

● „Tribuna”, nr. 29-32, conține – sub titlul ***Lacrimi pentru Basarabia*** – interviul luat de Ion Andreiță lui Andrei Ciungu, din perspectiva grelei detenții, de 10 ani, a celui născut în Basarabia. □ Sunt publicate cronicile literare la Ioana Em. Petrescu, *Poetica postmodernismului*, Alice Voinescu, *Scrisori către fiul și fiica mea*, D. Țepeneag *Roman de citit în tren și Reîntoarcerea fiului la sânul mamei răătăcite*. Articolele critice sunt semnate de Ioana Bot, Monica Gheț, Călin Teuțișan și Victor Cubleșan. **Călin Teuțișan:** „Într-un cuvânt, parcurgem paginile acestei cărți cu senzația certă că ceea ce într-o capodoperă atinge sublimul, cade, într-un produs de serie, într-unul vulgar. Vom menționa de asemenea faptul că, în tipică tradiție postmodernă, sensul textului în text este și aici prezent, sub forma unei nuvele (ni se spune) a regizorului (un personaj naturalist și, pe alocuri, grobian) care turnează filmul respectiv, nuvelă ce stă la baza scenariului în cauză și din care există fragmente reproduse în roman (nuvela există cu adevărat și este unul dintre textele cele mai bune ale lui Dumitru Țepeneag, căruia se pare, îi convine mult mai bine genul nuvelistic decât cel românesc)”; ■ **Victor Cubleșan:** „*Reîntoarcerea fiului la sânul mamei răătăcite* este reîntoarcerea la o mamă care, spune Țepeneag, «înainte de a-și da obștescul sfârșit își recunoaște toți fiii». Apoi adaugă «miștocărește»: «o fi vreun simbol în toată chestia asta. Posibil». Tot despre manuscris: «Îl trimit acum spre publicare pentru că, la o primă vedere, pare să nu mai fie actual. Așa că e... literatură. Dar îl public și pentru că dacă ne gândim mai bine e totuși al dracului de actual. Și tot e... literatură». În orice caz e Țepeneag: interesant, făcut în joacă, câteodată iritant, dar nu plictisitor, volumului îi lipsesc doar pozele pentru a fi ceea ce este: un album de memorii cu poze comentate”. □ Versuri și proză publică în acest număr Mariana Bojan și, respectiv, Ioan Lăcustă. □ Sub titlul ***Despre Emil Pop ca publicist***, Ana Fabian aduce informații despre cel considerat „eruditul de la Cluj” și recunoscut în străinătate în câteva direcții dominante. „Ca publicist, Emil Pop trebuie făcut cunoscut pentru că scrisul său pe tărâm publicistic nu este cu nimic mai prejos de celelalte prestații culturale”. □ Pe ultima pagină apare, în traducere, articolul Katherinei Verdery (SUA), ***Eminescu, protocronism și politici culturale românești***, din care oferim mai multe extrase, începând chiar cu șapoul redacțional: „Sociologi clujeni din cadrul Facultății de istorie-filozofie ne-au atras atenția asupra acestui articol, apărut în revista «Anales» nr. 1/1993, editată de Universitatea din Budapesta, număr consacrat integral lui Mihai Eminescu. Întrucât orice opinie asupra operei Poetului Național, indiferent de unghiul de abordare, depășește – din

punctul de vedere al semnificațiilor și al finalității – nivelul unui demers publicistic oarecare, am considerat utilă traducerea acestui text. Evident, apariția lui trebuie privită ca o posibilă bază de discuție, și nu ca un verdict.”; „În anii '70 și '80, anterior răsturnării regimului Ceaușescu, sfera producției culturale românești devenise tot mai divizată. O serie de grupări se luptau să obțină accesul la resursele necesare producerii actului de cultură: promisiunea cenzorilor de a tipări, accesul la hârtie, evitarea tirajelor pur simbolice, controlul asupra principalelor instituții de cultură (edituri, institute de cercetare, Uniunea Scriitorilor). În cadrul acestei competiții, o anumită grupare a început să se bucure de noi și noi beneficii, obținând chiar favorurile conducerii de partid. Membrii acestei grupări erau cunoscuți sub numele de protocroniști. Protocronismul – curentul care le-a dat numele – apăruse în critica literară la mijlocul anilor 70 (V. Verdery 1992; cap. 3) răspândindu-se apoi și în alte discipline, ca sociologia și istoriografia. Protocronism însemna, într-un cuvânt, „mai înainte în timp”. Reprezentanții mișcării și-au propus să demonstreze că românii împărtășiseră anumite experiențe – de ordin artistic, științific sau istoric – înainte de apariția unor fenomene similare în alte țări (în special din vest). Ideea a fost lansată de Edgar Papu, care afirmă că scrierile medievale ale prințului Neagoe Basarab conțin în ele un tip de «psihologism» care în umanismul european avea să apară mult mai târziu. (Papu 1977; 23). În istoriografie, Ștefan Pascu susține că «răscoala» lui Horea a fost de fapt o revoluție ale cărei principii le-au anticipat pe cele ale revoluției franceze din 1789 (Pascu 1984). S-a mai afirmat că Odobleja anticipase teoria sistemelor, precum și că Dimitrie Cantemir a fost un precursor al romantismului. Eminescu în opera sa au devenit un simbol cu multiple sensuri – un simbol uneori implicat în confruntări politice care denaturează de multe ori ceea ce poetul a vrut să spună în mod real. Demersul de față încearcă să identifice potențialele cauze în slujba cărora ar putea fi folosite aceste sensuri, cărora autorități ar putea să-i servească și ce procese de confruntare. (...) Această temerară încercare de a vedea în Eminescu un sociolog radical cuprinde și afirmația că poetul a fost un precursor de seamă al gândirii marxiste și sociologiei românești. Faptul mă îndreptățește să văd în interpretarea pe care o face Bădescu un fel de apropiere genealogică (*genealogical appropriation* – n. trad.); altfel spus un efort de a integra un gânditor timpuriu în sfera gândirii și imperativelor demersului realizat de autor. (...) Încercarea lui I. Bădescu de a-l prezenta pe poet ca teoretician radical nu e deloc ușor de realizat, atât specialiștii români cât și cei străini fiind convinși că Eminescu a fost un suporter înverșunat al Partidului Conservator din Moldova, partid al aristocrației funciare care nu împărtășea ideile progresiste. Deși considerat de români ca fiind cel mai mare poet al lor, Eminescu a fost totuși văzut ca xenofob, șovin, anti-rus și antisemit, precum și ca exemplu de reacție agrariană tipic romantică, aceste trăsături au făcut ca majoritatea scrierilor sale să fie interzise

ani buni după 1947. Când Eminescu a fost, mai târziu, redat gradual culturii române, faptul s-a produs prezentându-l pe poet ca purtător de cuvânt al celor obidiți. Altfel spus, s-a folosit analiza de clasă pentru a descrie contextul operei eminesciene și pentru a-i permite poetului să-și ridice vocea în numele năpăstuiților soartei, așa cum îi șade bine unui erou al culturii socialiste. Shafir (1988: 225-6) vede în aceasta o justificare exterioară a reintegrării lui Eminescu în cultura română: printr-o versiune exterioară a marxismului se produce reconsiderarea operei poetului, care devine «tolerabilă» prin reliefaarea laturii ei sociale. (...) Bădescu și-a propus însă și mult mai dificila sarcină de a-l legitima pe poet în cadrul unei tradiții *autohtone* a socialismului: de a-l prezenta ca autor al unor idei analitice originale. (...) Concomitent cu reabilitarea lui Eminescu și crearea unui marxism autohtonizat, un alt proces important se desfășoară. Este semnificativ faptul că Bădescu vede în poet nu numai pe Eminescu marxistul cât și Eminescu sociologul, și asta pentru că mediul în care lucra Bădescu era el însuși unul din care sociologia fusese înlăturată fiind înțeleasă ca «cea mai burgheză dintre științele burgheze», sociologia a avut în România o evoluție sinuoasă. (...) Abordări de tipul celei realizate de Ilie Bădescu au fost practicate pe larg în politica culturală a regimului Ceaușescu, datorită tendinței unor indivizi de a integra diferite personaje ale istoriei în cadrul curentului cu care ei înșiși simpatizau. Aceasta nu e o practică exclusiv socialistă sau exclusiv românească. Toate demersurile de acest gen, manifestate în întreg spectrul politicii culturale, au o singură tactică, ele urmăresc să asocieze propriilor scopuri figurile marilor personalități ale trecutului. Aceste practici sunt criticabile doar când sunt puse în slujba unor regimuri autoritare, cum a fost regimul lui Ceaușescu, un regim profund inuman. Nutrim speranțe justificate că odată cu prăbușirea acestui regim, talentul poetic eminescian va servi unor cauze mult mai înalte decât cea a afirmării protocronismului naționalist”.

• În „Academia Cațavencu”, nr. 23, Iaromira Popovici și Eugen Istodor îi iau un interviu Monicăi Lovinescu. Redacția precizează, în maniera ei inconfundabilă, că, în cazul de față: „Aceste interviuri au fost adevărate, sunt reale și vor fi autentice”. „– *Dacă poporul e așa cum e, intelectualii intrați în politică sunt privați ca o dezamăgire.* / – Cu câteva excepții, intelectualitatea s-a plasat de partea bună a baricadei democratice. Politic, cea mai mare greșală ce-o pândeste este lehamitea. Ea s-a trezit dând din pumni ca un boxeur într-un sac gol. Se pot înțelege momentele de oboseală... Apoi, în lumea scrisului i-au apărut alte dezamăgiri. N-a avut literatură de sertar și, mai mult decât atât, evenimentele par a arăta că realitatea depășește ficțiunea. De aceea, trebuie să facă loc memorialisticii. Îi este frică să pună mâna pe stilou pentru că are impresia că dacă introduce realitatea în ficțiune, cade în realism socialist. Scriitorul a descoperit – nu în ultimă instanță – că cititorul nu mai este același. Într-o situație economică grea și asaltat de presa și cărțile de senzație, publicul

ajunge cu greu la cartea bună”. Și o referință la exil: „– *A fost tot așa și cu exilul?*! – Singularul ăsta este păcătos. Există exiluri și exilați. Nu eu am insistat asupra acestor lucruri, ci Virgil Ierunca. Dv. veniți din România și dacă ați rămâne aici ce ați aduce? Ați aduce păcatele și caracterul dv. Exilul e o comunitate închisă, un viespar în care se comentează și caricaturizează binele, răul și mai răul. Nimic altceva decât găsiți și-n România. Oamenii care au venit din țară n-au avut de prezentat un certificat de valoare”.

● În „Baricada”, nr. 24, Geo Vasile recenzează cartea lui Nicolae Georgescu *A doua viață a lui Eminescu*, prin care alimentează ipoteza unui complot masonic împotriva lui Eminescu: „Grila aplicată de N. Georgescu, spre a revizita anii cei mai disputați ai poetului (18 ian. 1883-12 iunie 1889), este una cu totul originală și credibilă: excluderea lui Eminescu din viața publică, moartea sa civilă, sub pretextul «nebuniei», au fost puse la cale constat de adversarii săi, fie că făceau jocul cabalei masonice a epocii, fie din invidie față de o culme a expresivității lirice naționale”.

● În „Dimineața”, nr. 115, la rubrica *Silabe arse*, Ion Crânguleanu semnează un pamflet la adresa lui Octavian Paler: „Îl prinse, îl ascult și îl citesc pe omulețul acesta cam de-o viață: Și nu fără interes: nu există un alt exemplu mai convingător de individ ratat agresiv. Acest tip de oameni sunt cei mai decorativi și zgomotoși: ca fiarele de carton în Grădina zoologică plină de viețuitoare reale. Fiarele de carton zbârnăie pe deasupra (membru în CC) sforăie pe toate canalele (președinte RTV), pupă frazele cu buze false (și le potrivește pe fața tigrlui (fost redactor șef la RL); meditează pe copaci și zgârie cărările (este scriitor și filosof) iar acum... Acum, de când cu democrația alandala, fiara de carton se dă de toate zidurile zbierând zilnic și noptic, făcând ca dracu-n cânepă de țigle se albesc ochii în silă și auzul de hodorogeală de câte-i în stare nărodul justițiar”.

15 iunie

● În prima pagină din „România literară”, nr. 23, Nicolae Manolescu semenază aeditorialul *Simple precizări cu morală la sfârșit*: „Sunt aproape patru ani de când dl. Paul Goma îmi acordă o atenție specială în toate articolele ori scrisorile deschise pe care le încredințează unor reviste din România («Steaua», «22», «Vatra», «Dreptatea» ș.a.). Indiferent de obiectul acestora, autorul face ce face și aduce vorba și de mine. Nu sunt deloc măgulit de a fi devenit o obsesie pentru dl. Goma. Dacă mi-ar sta în putință, l-aș cruța de atâta inutilă suferință, pe care i-o provoc, fără să vreau, prin simplul fapt de a exista provizoriu în câmpul de interes al d-sale. Dar nu-mi stă în putință, și oricum, dl. Goma, care atacă pe toată lumea, în stânga și în dreapta, și-ar fabrica repede o altă obsesie. Rândurile care urmează nu izvorăsc din dorința de a-i da d-lui Goma o replică. Nu simt nici o chemare de a polemiza cu d-sa și sunt departe de a-i concura inventivitatea în materie de epitete injurioase. Treacă de

la mine acest pahar! Dar sunt obligat față de cititorii revistei «Vatra» de la Tg. Mureș, cel mai recent bastion de la înălțimea căruia dl. Goma îmi servește o invectivă, cu două precizări, una mai puțin importantă, în ce mă privește, alta mai serioasă în ce privește «România literară». Dl. Goma relatează în articolul din numărul 3, intitulat *P.S. la „Căldură mare”*, o convorbire pe care am avut-o în 1990 în casa d-sale din Paris, atribuindu-mi, în stilul de-acum cunoscut, mai multe observații referitoare la viața literară românească de după Revoluție și la câțiva dintre scriitorii români contemporani. Cuvintele mele sunt puse în ghilimele. Admir memoria d-lui Goma. Eu însumi îmi amintesc foarte vag de acea discuție și aș putea, în cel mai bun caz, să mă recunosc în spiritul unora din judecăți, dar nicidecum în litera lor. Dl. Goma s-a specializat în a face public, fără a cere permisiunea, conținutul unor epistole care i-au fost adresate sau al unor convorbiri particulare și, lucru și mai grav, de a le dirija sensul într-o direcție net avantajoasă pentru d-sa și calomnioasă pentru interlocutor. Procedul este, moral, incalificabil și-l condamnă pe dl. Goma la singurătate. E probabil ca tot mai mulți dintre apropiații d-sale să-și rețină de aici înainte impulsul de a-l scrie sau de a-i vorbi. Dl. Goma pare un om scutit de orice dublu. Nu numai crede că dreptatea este întotdeauna de partea d-sale, dar se consideră îndrituit să-și aroge meritul principal în desfășurarea tuturor evenimentelor literare și politice din România ultimelor decenii. Noi, ceilalți, am alcătui o turmă de nemernici și de impostori, care n-ar face decât să-i știrbească prestigiul personal. E un punct de vedere pe care dl. Goma îl susține cât se poate de transparent și cu o înduioșătoare convingere. După părerea mea, meritele scriitorului disident nu pot fi de nimeni contestate. Și chiar dacă unii i le pun la îndemână (nu mă număr printre ei), nu dl. Goma se cade a ridica vocea în apărarea lor. Dl. Goma a intrat în istorie și istoria îi va decide locul foarte important pe care-l ocupă printre personalitățile angajate în lupta contra comunismului. Dl. Goma n-are a se teme pentru acest loc. Și ar fi păcat ca injustițiile d-sale de după 1989, să-i determine pe unii a-l uita pe justițiarul de dinainte de 1989. În același articol, dl. Goma povestește și felul în care «România literară» a ajuns să fie condusă de mine cu începere din 1990. Trebuie să spun că relatarea d-lui Goma este în mare parte rodul unor informații incorecte și vădește un *parti-pris* atât de puternic încât și bruma de adevăr care există în ea se topește subit. Aș fi curios să știu, de exemplu, ce părere are despre versiunea acreditată în articolul din «Vatra» «tripleta de activiști» de care eu, încurajat de «blocul de beton» al «noii echipe» de conducere, aș fi refuzat să mă «descotorosesc» odată instalat director. Procesul de intenție pe care dl. Goma mi-l face, în această circumstanță, folosind din nou ghilimelele pentru ceea ce eu aș fi avut în cap ori pe limbă, îl las pe seama imaculatei conștiințe morale a autorului articolului. Îmi rezerv doar dreptul mai modest de a aprecia în locul d-lui Goma care sunt scriitorii pe care «România literară» îi poate publica ori comenta fără să se compromită. Nu de

alta, dar, dacă se urma sugestiile d-sale, paginile revistei noastre ar fi sau cu desăvârșire albe, sau pline de negații vehemente și lipsite de orice nuanță". □ În cadrul rubricii *Actualitatea culturală* atrag atenția informația că **Gellu Naum** (s-a aflat) **în mijlocul studenților** și fotografia lui Matei Călinescu, căruia redacția îi urează *La mulți ani!*, promițând totodată că despre opera proaspătului devenit sexagenar va face prilejul mai multor articole într-un număr viitor. □ Andreea Deciu scrie, la *Actualitatea editorială*, despre *Juventus* (CR, 1994), volumul de versuri al Simonei Popescu. Recenzia începe în următorii termeni: „Simona Popescu scrie o poezie fermecătoare” și se încheie astfel: „De aceea e important să precizăm să în cazul Simonei Popescu lucrurile stau cu totul altfel: Cum și singură o spune: «Eu am trăit ca un bătrân. Dar nu-s de-al vostru»”. □ Marina Constantinescu se referă la *Teatrul memoriei* (Univers, 1994) de George Banu, volum pe care îl consideră „un util obiect de studiu și un instrument de lucru provocator de plăcere spirituală”. În cadrul aceleași rubrici, Cristian Bădiliță consemnează apariția unor importante traduceri din izvoarele filosofiei și ale religiei: Augustin, *De magistro* și Toma d’Aquino, *De magistro*, ambele la Humanitas, 1994, tratând problema relației discipol/maestru, care, la Augustin este și una a relației Fiu-Părinte, în timp ce la Toma d’Aquino recenzentul găsește „admirabil” stilul frust, rece, aproape obositor, însă, ca spectacol al minții, uluitor. □ Pornind de la un text mai vechi al Ioanei Pârvulescu, Laslo Alexandru publică articolul **Elogiul polemicii**: „Titulara cronicii săptămânale din «România literară», Ioana Pârvulescu, semnează în numărul 18/1994 un articol de direcție, **Tristețea criticii literare**, care nu poate fi tratat cu indiferență, date fiind importanța temei abordate și amploarea argumentației. Nu m-aș pronunța polemic, în legătură cu articolul amintit, dacă ar fi vorba de exprimarea unui program critic propriu, însă, în cazul de față, avem de-a face cu o luată de poziție cu caracter generalizat. Perspectiva din care mă voi înscrie în dialog este tot a criticului tânăr, «aflat la început de drum»”. Lângă articolul semnat de Laszlo Alexandru, vine cu o replică instantanee, persoana vizată, Ioana Pârvulescu: „În articolul de atitudine **Tristețea criticii literare** (am scris «de atitudine» și nicidecum «de direcție», domnule Laszlo Alexandru) pledam împotriva criticii dure, împotriva **agresivității** critice cu orice preț, ca strategie literară și afirmam limpede că poziția mea: «nu exclude îndrăzneala și judecata negativă». Dl. L.A. găsește de cuviință să-mi dea repede-repede încă un argument **în favoarea** pledoariei mele tocmai prin articolul D-sale, în care crede că mă contrazice. Căci răstălmăcirile la care îmi supune afirmațiile sunt o formă de agresivitate critică și dovedesc dacă nu rea intenție (și nu cred că Dl. L.A. e rău intenționat) atunci lectura grăbită, superficială și vulgarizatoare, adică tocmai aceea asupra pericolului căreia atrăgeam atenția”. □ Despre **Critică și formele ei** scrie Alexandru George: „Abaterea spre structuralism, semiologie, hermeneutică a unei bune părți din elita gânditoare aparținând mai ales tineretului (deși n-a

lipsit printre recalificații de urgență nici veteranul Ion Vitner) a fost una din gravele nenorociri pe care le-a trăit spiritul critic românesc, dar trebuie spus că lovitura nu i-a venit de la regim, de la dogmatica marxistă, ba s-a produs și împotriva ei; critica, adică tocmai acea facultate care presupune discriminare, disociere, maxim de luciditate, s-a aruncat cu capul înainte în mlaștina formalismului și a gândirii circulare în care numai strălucirea de suprafață nu putea ascunde nivelul cu totul infecund de fond. În final, s-a făcut cel puțin o mare, copleșitoare descoperire: *că textul este textul*, o revelație care nu merita atâta pierdere de vreme și consum de inteligență. Nu mai pun la socoteală aerul de fudulie în care s-a complăcut noua critică românească atunci când a izbutit să-și apuce cu atâta trudă propria-i coadă. (Pot să afirm că există în clipa aceasta cel puțin două duzini de critici de ambe sexe care posedă la perfecție instrumentul noii critici și au asimilat fără rest limbajul ei macaronic, sunt la curent cu ultimele chiote ale noii critici de pe toate continentele”. □ Versurile din acest număr poartă semnătura Florenței Albu și pe aceea a lui Vlaicu Bârna.

• „Luceafărul”, nr. 2, conține editorialele semnate de Laurențiu Ulici și Șerban Lănescu. Intitulându-și intervenția, *O problemă de imagine*, Laurențiu Ulici observă că: „...adevărul pe care fiecare ins alfabetizat din această țară îl recunoaște ca indiscutabil – anume că Eminescu e un mare poet – nu a izbutit până azi, cu prea puține excepții, să treacă fără semne de întrebare granițele limbii române. Chestiunea este cunoscută de multă vreme dar n-a fost niciodată tratată cu atenție, cel mult expediată în orizontul unei pretinse intraductibilități sau al fatalității lingvistice. De ce ar fi Eminescu mai intraductibil decât alți poeți «naționali» din Europa sau, încă mai restrictiv, decât alți mari poeți romantici, și de ce ar fi limba română mai puțin aptă pentru corespondențe, decât de pildă, suratele ei romanice – iată două întrebări a căror esență semantică se bazează pe comoditate și pe prejudecăți, pe o comoditate a prejudecăților. Nu. Nu găsesc nici un temei organic pentru a crede că Eminescu este intraductibil sau că limba română e refuzată de corespondențe. Iar dacă realitatea traducerilor din Eminescu e declasată în raport cu realitatea textelor originale, asta se datorează, sunt convins, unei defecțiuni funcționale. Mai limpede spus, unei lecțiuni greșite din partea traducătorilor. Care lecțiune greșită e favorizată de: nesensizarea sensului poetic al versului eminescian, insuficienta cunoaștere a retoricii poetului, cantonarea exclusivă în structura de suprafață a textelor (traducere *ad litteram*) și nu în ultimul rând, absența inspirației. În orice traducere literară, cu atât mai mult în cazul traducerii din marii poeți, funcțională e doar congenialitatea. E ceea ce a lipsit traducerilor din Eminescu, fie realizate de străini, fie de români”. □ Dan Cristea comentează volumul lui Grete Tartler *Materia signata* (Cartea Românească, 1992): „Poetă originală, cu o marcată aplecare spre judecarea existenței și a scrisului în termeni morali, lucidă și autoironică adesea, Grete Tartler acordă meditației

despre poet și poezie un loc central în poemele sale. Ceea ce o preocupă, într-o lirică de transparențe și subsensuri deopotrivă, ce se orientează masiv atât spre biografie cât și spre familiar e consecința actelor noastre”. □ În *Eminescu și antinomiile posterității*, George Munteanu trage concluzii precum: „Cântăriți – în lumina celor invocate aici și a operei eminesciene întregi – incontinențele «certuri» ale celor ce se cred și își zic *eminescologi*, ale «protocroniștilor» cu *anti-protocroniștii*; ale «comparatiștilor» cu cei ce se revendică de la criteriul *genezei interioare*; ale celor ce găsesc de bine să-l târască pe Eminescu prin mîzga politicianistă a anilor din urmă, dezmiardându-l cu denotațiuni precum «fascist», «proto-legionar», «proto-marxist»; ale celor ce-l trec în strămile cataloage ale minții lor la rubrica de «repetent în ale democrației»; ale celor care proclamă «despărțirea de Eminescu» după ce ei înșiși s-au despărțit de cu vreme – și negustorește profitabil – de patria lor, de spiritualitatea multimilenară a acesteia. Totul – se putea altminteri? – prin simpla etichetare, fără cea mai pirpirie probă ce s-ar putea lua în considerare”. □ Poezii semnează în acest număr: Mircea Ciobanu, ciclul *Poeme fără stăpân*, iar proză: Gheorghe Schwartz, Doina Cercheza), Nicolae Neagu, Diana Manole. □ „Luceafărul” amintește de dispariția poetului Aurel Dumitrașcu, publicând un articolul lui Vasile Spiridon care anunța „primejdiile” scrisului-căutat-cu-orice-preț încă din primul paragraf: „În topografia intertextualistă a spațiului borghesian al bibliotecii sale se produce o alunecare imperceptibilă de la concretețea realului palpabil înspre ficțiunea abstractă a literelor. Transgresiunea subtilă între planurile vieții și ale textului, a căror îngemănare o surprinde actual poetic, te împiedică să afli unde începe ori sfârșește și cum se manifestă unul sau altul din cele două forțe inseparabile ale aceluiași fenomen. Poemele, străbătute de un senzualism subtextual, relevă un liric sigur atât pe cuvinte, cât și pe gândirea «dintre cuvinte», pe acel nesfârșit «hol al sintaxei» unde nestatomicul cod al limbajului traduce suferința prin extaz”. □ Interviuurile „Luceafărului” îl au în vedere pe Ion Mircea, poet clujean, echinoxist și participant de curând, la Conferința Uniunii Scriitorilor. Interviuul e însoțit de poezia *Holograful sau semințele călătoare*. □ Despre starea deplorabilă a traducerilor de după 1989 scrie Claudia Ene în articolul *Vocea mi s-a împleticit de limbă* („Una dintre caracteristicile traducerilor neizbutite este tendința de a nu respecta specificul semantic al limbii în care se traduce”). □ La rubrica sa, *Muzele din debara*, Radu C. Țeposu continuă să instituie un fel de carantină estetică pentru avalanșa poezilor care ar merita să fie cenzurați. În acest număr, este rândul Mariei Constantinescu (*Ierarhia luminii*, Ed. Dunart. 1993): „Aparenta grație din poezia Mariei Constantinescu vine din cochetărie și din voluptatea cu care își contemplă propriile obsesii. Puține, dar adânci”. □ Mircea Anghelescu, care ține cronică edițiilor, se ocupă de *Începuturile lui Gala Galaction* – cronică la Gala Galaction, *Opere*, vol. I, București, Minerva. 1994, îngrijit de Teodor Vârgolici: „Nuvelele sale, așa cum nu știu dacă a

arătat-o cineva mai bine decât Mihai Vornicu încă din 1968, anunță o întreagă literatură a fantasticului românesc, de sorginte într-adevăr mitic-folclorică, și analiștii lui Mircea Eliade i-ar putea căuta aici un precursor”. □ Pagina ultimă a „Luceafărului”, ilustrată cu fotografii de Ion Cucu, este dedicată de această dată Târgului internațional de carte Bookarest 1994, cu „imagini publicitare despre cartea anului în viziunea jeditorilor particulari”.

● „Cronica română”, nr. 427, anunță să poetul Ioan Alexandru este în comă de gradul IV. Pe aceeași pagină, Victor Atanasiu scrie despre împlinirea a 105 ani de la despărțirea de Eminescu.

● Revista „22”, nr. 24, conține impresii de la *Bookfeest '94*. Intervențiile au titluri suficient de explicate: Z. Ornea: *Expoziția de carte este foarte frumoasă*; Mircea Martin, *Prezența internațională – slabă*; Domnița Ștefănescu, *Târg marcat de absență*; Georgeta Dimisianu, *Literatura va învinge și piața liberă*; Viorica Oancea, *Experiența târgului ne-a îmbogățit spiritul*; Valentin Nicolau, *Târgul o formă de personalizare*; Mircea Nedelciu: Ministerul culturii e laș.

16 iunie

● În „Totuși iubirea”, nr. 25, Adrian Păunescu vorbește despre *Obligatoria austeritate*: „Pentru că «Vremea» și «Totuși iubirea» apar în pierdere... vom înjumătăți ziarul «Vremea» și eventual, dacă nu se poate, «Totuși iubirea», la același preț, pentru ca ele să mai poată să apară: supraviețuirea celor două gazete e un act eroic și nebunesc”. „N-am cenzurat pe nimeni niciodată [N.B. – „toți colaboratorii vor da articole de maxim două pagini, nu se mai admit texte imense de tipul lui Vasile Băran”], dar economia de piață e altceva decât am făcut noi până acum. Politica Guvernului față de presă e mizerabilă... ne vom ajuta singuri. Un exemplar din revista «Totuși iubirea» va avea 8-12 pagini la 300 de lei exemplarul, economisind spațiul tipografic. Făgăduința stabilității nu e respectată. Ne supunem și noi împrejurărilor, dar nu le iubim. Simțim că PEȘTERILE respiră pofticios, undeva foarte aproape de noi. Nu cumva să ne tragă în ele și noi să declarăm aceasta un fel de ÎNTEȚIRE A SUFLULUI TRANZIȚIEI”.

17 iunie

● În „Dilema”, nr. 75, Mircea Iorgulescu publică un articol de analiză pe marginea unei intervenții din „tematica” numărului precedent. Textul se intitulează *Un punct de vedere*: „Discursul Verei Linhartova la acest colocvii, discurs intitulat *Pentru o antologie a exilului* – n.m., M.I.). Nu am citit vreodată ceva mai non-conformist și mai lucid despre acest subiect. Jumătatea noastră de secol a făcut întreaga lume extrem de sensibilă la destinul oamenilor interziși în țara lor. Această sensibilitate compătimitoare a încețoșat problema exilului cu un moralism lacrimogen și a ocultat caracterul concret al

vieții exilatului, care, după Linhartova, a știut adesea să-și transforme surghiunul într-o călătorie eliberatoare «către o altă zare, necunoscută prin definiție, deschisă tuturor posibilităților». Evident, ea are de o mie de ori dreptate! De nu, cum să poți înțelege faptul, aparent șocant, că după sfârșitul comunismului aproape nici unul dintre marii emigranți nu s-a întors în țară? Nici Milosz, nici Brandys, nici Kolakowski, nici Kristeva, nici Zinoviev, nici Siniavski, nici Skvorecky, nici Forman, nici Polanski, nici Agnieszka Holland, nici Richterova. Cum?! Sfârșitul comunismului nu i-a incitat să-și celebreze în țara natală sărbătoarea Marii Întoarceri? Și dacă, spre dezamăgirea publicului, nu au simțit nici o dorință să o facă, n-ar fi trebuit oare să considere întoarcerea drept un angajament moral? Linhartova: «Scriitorul este înainte de orice un om liber, iar obligația de a-și păstra independența împotriva oricărei constrângeri este mai presus decât orice altă considerație. Nu mai vorbesc acum de constrângerile smintite pe care încearcă să le impună o putere abuzivă, ci de restricțiile – cu atât mai greu de dejucat cu cât sunt mai bine intenționate – care fac apel la sentimentele de datorie față de țară. Într-adevăr, se rumegă clișee despre drepturile omului și se persistă, în același timp, în a considera individul drept proprietate a națiunii lui». Vera Linhartova merge încă mai departe: «Am ales, așadar, locul unde voiam să trăiesc, dar am ales și limba pe care voiam să o vorbesc». I se va obiecta: nu este scriitorul, deși om liber, paznicul limbii sale? Nu este acesta sensul însuși al misiunii lui?». Linhartova: «Se pretinde adesea că, mai mult decât oricine, un scriitor nu este liber pe mișcările lui, fiindcă rămâne legat de limba lui printr-o legătură indisolubilă. Cred că este vorba de încă unul din acele mituri ce servesc de scuză celor timorați...». Fiindcă «scriitorul nu este prizonierul unei singure limbi». O mare frază eliberatoare. Doar scurtimea vieții îl împiedică pe scriitor să tragă toate concluziile acestei invitații la libertate. Linhartova: «Simpatiile mele se îndreaptă către nomazi, sufletul meu nu este al unui sedentar. Sunt de aceea îndreptățită să spun că exilul meu a satisfăcut ceea ce, dintotdeauna, era dorința mea cea mai mare: să trăiesc în altă parte». Când Linhartova scrie în franceză, continuă să fie scriitor ceh? Nu. Devine ea scriitor francez? Nicidecum. Este în altă parte. În altă parte ca altădată Chopin, în altă parte ca, mai târziu și fiecare în felul său, Nabokov, Beckett, Stravinski, Gombrowicz. Bineînțeles, fiecare își trăiește exilul în felul său, inimitabil, iar experiența Linhartovei este un caz limită. Cu toate acestea, după textul ei radical și luminos, nu se mai poate vorbi de exil cum s-a vorbit până acum”. □ „Dilema” anunță cea de-a doua ediție a *Târgului internațional de carte Bookarest*. Marina Vazaca o interviează pe Françoise Laye, reprezentată Editurii PUF (Presses Universitaires de France): „– *Depășind puțin nivelul lucrurilor care se văd la târg, dar tocmai pentru că un astfel de târg este un loc unde se stabilesc contacte directe, profit de prezența dvs. aici ca să vă întreb cum procedeați, în general, editurile franceze, atunci când doresc să publice*

traduceri dintr-o limbă de mică circulație, cum e chiar româna? Primiți oferte din partea editurilor? Ce vă determină alegerea?! – Din păcate, în privința literaturilor, culturilor ce se exprimă într-o limbă de circulație restrânsă, depindem în totalitate de cei ce vorbesc limba respectivă. În cazul limbii române, fie de francezi ce știu românește, fie de români emigrați, dar bine integrați în mediul intelectual francez, și care pot citi pentru noi, oferindu-ne apoi prezentări ale lucrării respective. Lor le aparține alegerea care evident o va orienta apoi pe a noastră. Situația e valabilă pentru toți editorii: sunt în totalitate dependenți de cititori. De aceea trebuie să fie și foarte atenți la calitatea lectorului ales, la nivelul culturii sale, la spiritul său critic, la modul său de a anticipa lucrurile, de a prevedea locul cărții propuse în cultura franceză. În principiu, ne sprijinim așadar pe lectori, fie străini, fie francezi cunoscători ai limbii respective. Sigur, ar trebui poate avut în vedere și rolul ambasadelor țărilor aflate în această situație. Ar trebui să putem conta pe recomandările lor dezinteresate pentru traducerea și publicarea unui roman sau a unei lucrări științifice. Cred că și Serviciile culturale ale acestor ambasade ar putea juca un rol foarte important și foarte eficient în acest sens, dar nu știu dacă sunt încă deplin conștiente de acest lucru”.

• Ileana Vulpescu publică un text antimonarhist în nr. 206 din „România Mare”, pornind de la 1984 – de Orwell – **Departamentul de refacere a trecutului** – „Într-o epocă în care, negând toată știința de carte a unor istorici morți până în 1944, și nu numai a lor, apar «truditori» în a ne demonstra înrudirea familiei de Hohenzollern cu Ștefan cel Mare și cu Basarab I, de ce să ne mai mirăm de-o dramă – considerată până în 1989 doar a marxismului – dramă ce se dovedește acum a copleși, indiscutabil, și istoria: drama de a nu putea să prevadă trecutul. La scară individuală, ca și la scară mondială, grădina lui Dumnezeu pare că se-mbogățește cu cele mai nebănuite specii: spre minunarea bietului om, care mai avea cât de cât încredere în logică și-n bun-simț, categorii căzute azi în desuetudine, cum bine ne arată realitatea de zi cu zi”. Autoarea e revoltată de participarea fostului rege Mihai la ceremonia comemorativă ce marca 50 de ani de la debarcarea Forțelor Aliate în Normandia, – a, care, la acea vreme – 6 iunie 1944 – lupta încă... alături de Germania, împotriva Forțelor Aliate: „Oare să fi uitat ex-majestatea sa al cărei Românii a fost rege? Cât despre onorații organizatori, invitându-l, este sigur că au avut o slăbire / un *fading* de memorie... Măcar dac-am duce-o bine cu sănătatea, barem cea fizică, întrucât despre cea mintală...”.

19 iunie

• Pe prima pagină din „Adevărul literar și artistic”, nr. 222, Cristian Tudor Popescu se destăinuie cu privire la trecutul său de disident: „Eram pe atunci în colectivul de redacție al Almanahului „Anticipația”, una dintre cele mai subversive și alunecoase publicații ale vremii, în ciuda aparențelor utecisto-

tehnico-științifice. Mulți dintre tovarășii mei de ghetto SF n-aveau tangență nici cu știința, nici cu literatura, ba chiar și în privința gramaticii erau sfâșiați de îndoieli. Iar eu, cu o necruțare încăpățânată scriam «la dărâmare» despre năzbâtiile lor. Redactorul-șef, altfel un om inteligent, citea, ofta și se uita în tavan. «Ce vrei, băi Cristi, ai perfectă dreptate, dar nu pot să-ți public așa ceva... Ar fi folosit imediat de ăia de la Secție, ca să interzică almanahul și să ne facă țândări pe toți... Acum nu e momentul, ăia sunt cu ochii pe noi... mai bine ia-i pe băieți la o bere și spune-le toate astea...» Târziu, foarte târziu am înțeles ce capcană mortală ascundea un asemenea comportament”. □ *Revista revistelor literare* ne pune la curent cu derulările din presa momentului. Sunt de semnalat prestațiile lui N. Manolescu, I. Simuț, Ioana Pârvulescu și Alex. Ștefănescu, pagini în care se mai amestecă și Mircea Iorgulescu. □ Din interviul luat de Viorica Rusu lui Mircea Ciobanu, directorul Editurii Eminescu – rezultă că: „Suntem o instituție culturală pe care nicio lege nu o apără: „Datorii, salarii neplătite, practic, paralizarea activității. În ultimii patru ani, după invazia literaturii de consum, pentru literatura română nu s-a mai găsit nimeni care să o susțină, pentru că începând cu «Arcadia» și isprăvind cu ultimii difuzori de carte, toți au lucrat și lucrează și acum, pentru cartea de consum. Toată lumea vrea bani, toată lumea vrea să-și mărească salariul și nimeni nu se mai uită la literatura română contemporană, ba încă sunt șefi ai centrelor de librării din județe care au afirmat răspicat că nu-i interesează cartea românească, să nu le mai trimitem spre anchetare cărți de literatură română contemporană, iar unii dintre ei au spus chiar că scriitorii români s-au compromis. Nu știu când și de ce s-au compromis. Eu știam că scriitorul român l-a ajutat pe român să reziste și să străbată întunericul totalitar. Chiar dacă nu a fost totdeauna o făclie uriașă, scriitorul a fost un purtător de lumină”. □ După ce în numărul precedent a prezentat „Curentul”, în numărul de față Teodor Vârgolici glosează pe marginea unei publicații centenare, „Cuvântul”.

20 iunie

● În „LA&I”, nr. 23, Tania Radu scrie despre cărțile lui Pavel Chihaia *Treptele nedesăvârșirii* și *Mărturisiri din Exil*, ambele apărute la Institutul European, Iași. O bună parte a cronicii e biografică, fiindcă volumul alcătuit de Pavel Chihaia are o consistență mai puțin obișnuită: „...înaintează greu. țesătura cărții e deasă, robustă, migăloasă, chiar acolo unde pare întâmplătoare”. □ Paginile sunt dens ilustrative cu instantanee de la Târgul Internațional de carte 1994 (9-12 iunie), avându-i protagoniști pe Andrei Pleșu, Sorin Dumitrescu, Petru Creția, Dan C. Mihăilescu.

● Suplimentul „Fețele culturii”, nr. 608, găzduiește dezbaterea despre *Critica literară actuală* la care au participat Răzvan Voncu, Lucian Chișu, Cătălin Țârlea, Eugen Simion, Valentin F. Mihăescu, Romul Munteanu și Laurențiu Ulici. Intervențiile se întind pe două numere. □ Andrei Grigor scrie despre mai

multe tipuri de atitudini critice: „Totuși, câte feluri de critică literară sunt la noi? Văzute nu din unghiul sistemelor și al metodelor, a căror consistență și funcționalitate nu mi se par decisive. Există însă o practică a criticii și, bineînțeles, «practici critice rezultate din conjunctura imediată, dar și din obișnuințele mai vechi. Determinările sunt cel mai adesea de ordin politic. Criticul cu anumite opțiuni va ignora cartea scriitorului care are altele sau o va lua în seamă numai pentru a scrie despre ea”. □ Dezbateră despre *Critica literară actuală* începe, propriu-zis, cu un rezumat al discuțiilor: „O dezbateră ce are ca subiect critica românească în tranziție poate părea unora o bizarerie, o inutilitate sau chiar un act de sinucidere publicistică. Fidelă însă menirii sale culturale, revista noastră a riscat și a dat gir unei inițiative care, credem, nu va fi deloc lipsită de consecințe pozitive. Dezbateră *Critica literară actuală între evaluare estetică și atitudine morală* găzduită de redacția noastră miercuri, 15 iunie, reunind atât critici de autoritate ca Eugen Simion, Romul Munteanu, Laurențiu Ulici, Valentin F. Mihăescu, cât și reprezentanți ai «noului val», ca Lucian Chișu, Andrei Grigor (în postura, deloc comodă, de moderator) și Răzvan Voncu, cu participarea Corneliiei Maria Savu («Curierul național») și a lui Cătălin Țârlea (Televiziunea Română) a încercat – și noi credem că a reușit! – o radiografie cuprinzătoare a «bolilor», mai de durată sau «de tranziție», ce erodează edificiul criticii literare românești. Un alt punct câștigat a fost, de asemenea, creionarea câtorva posibile soluții și modele evolutive în configurația criticii. Deschizând seria intervențiilor, Laurențiu Ulici a subliniat, de pe pozițiile unei cunoașteri «la zi» a fenomenului, dependența dintre schimbările din domeniul producției literare și prestațiile criticii. În replică, nu fără nuanțe polemice (acceptate, de altfel, cu jovialitate de către Laurențiu Ulici), Eugen Simion a pus accentul pe factorii de continuitate și pe «jumătatea lină a paharului», pledând convingător pentru supraviețuirea nealterată a criticii, menționând totuși presiunile financiare ce sufocă presa literară. Glosând pe marginea câtorva observații anterioare, Romul Munteanu a insistat îndeosebi asupra riscurilor iconoclastiei și ale distrugerii modelelor culturale, opinii la care au subscris toți cei de față. Într-o intervenție foarte fin pigmentată cu observații sociologice, Valentin F. Mihăescu a pus în relație starea de aparent haos cu necesitatea criticii literare, în special a criticii de direcție, care va fi însă nevoită să respecte și chiar să fructifice pluralitatea orientărilor. Răzvan Voncu a încercat să atingă cauzele interne ale degradării statutului criticii, cum ar fi acceptarea impresiei (neacreditate!) că, în economia de piață, publicul de critică și, în general, de literatură bună va dispărea sau abandonarea de către critici a Universității ca loc predilect de incubație a noilor orientări. Refuzând ușor ingrata neutralitate a mediatorului, Andrei Grigor a comentat falsitatea încercărilor de demolare a marilor scriitori pe criterii extraestetice. Revenirea la autonomia esteticului apare ca o necesitate stringentă, spre a îndepărta pericolul inducerii în mentalitatea publi-

cului a unor «paraziți» care, în timp, vor greva receptarea fenomenului literar contemporan. Accentuând unele remarci insuficient urmărite în implicațiile lor, Lucian Chișu a pledat și el pentru o încercare de prospectare a viitorului și a noilor funcții ale criticii. Intervenția lui Cătălin Țârlea, abil posesor al darului de a surprinde amănuntul semnificativ, a dat culoare dezbaterii, care de la acest punct devine imposibil de rezumat. Vă invităm deci să citiți reproducerea integrală a dezbaterii, în serial, începând cu numărul următor al revistei noastre. Vă reamintim că reportajul de la acest eveniment cultural va fi difuzat de Cătălin Țârlea în emisiunea sa de sâmbătă, 25 iunie, ora 17.00, pe programul II al Televiziunii Române.” □ În p. 10, la rubrica *Ciorne*, Andrei Grigor scrie despre cele două luni în care publicațiile Ministerului Culturii și-au suspendat apariția: „Evident, întâmplarea «nu putea » să aibă în presă (opinia publică?)” o rezonanță mai mare decât a unei demonstrații în fața Senatului, a bâlbelor unui om politic sau o relație extraconjugală întreținută de cine știe ce star de cinema. Poate nici chiar a miracolului că o găină a născut pui vii. Ceea ce nu înseamnă că gradul de gravitate e «mai mic». Poate coeficientul mărit de indiferență al unora se diminuează dacă spun că între revistele nevoite să dispară atât de mult timp se afla «Contemporanul» și «Literatorul». Una cu o tradiție îndelungată, cealaltă cu forța noutății, ambele cu identități certe în decorul cultural al acestui timp. Cauzele aberantei întreruperi sunt și nu sunt de discutat aici. (...) O chestiune simplă, cu efecte, iată, din cele mai grave, pentru care vinovățiile trebuie căutate în lanțul neglijențelor contabilicești și administrative. Despre alt fel de neglijență vreau însă să vorbesc aici. Aceea care ține fie de rauchiună, fie de jubilație în fața răului altuia, fie din amândouă în același timp. La apariție, îmi amintesc bine, o voce pițigăiat-isterizată care nu dovedea că ar fi fost precedată de gândire, taxa existența «Literatorului» drept un mod de a face «concurență» neloială celorlalte reviste. Ce înseamnă «concurență» și «loialitate» în cultură în afara avansării unui alt punct de vedere, a susținerii unei alte orientări ori a exprimării unor altor atitudini? Vorbe în vânt. Orice individ aflat cu adevărat în interiorul culturii nu poate să nu-și dea seama de rațiunea de a fi a culturii (și chiar și a lui, ca ins) nu se justifică în afara unei diversități de repere. În fapt, a unei competiții (...) Acum nu mai există și se pare că jubilația celor care voiau să fie primii concurând singuri este deplină. Nici un rând, nici un cuvânt care să deplângă măcar formal – așa de ochii lumii – acest fapt lamentabil. Nicidecum vreun protest. Altfel se întâmplau lucrurile în urmă cu vreun an, când «Luceafărul», «Contrapunct» și chiar «România literară» și-au întrerupt apariția din cauza dificultăților financiare. Atunci a fost decretată pe loc, cu un țipăt sfâșietor, «moartea culturii române». Fapt dureros și adevărat, desigur, dar numai în parte, în măsura în care o cultură moare «puțin», prin dispariția uneia dintre componentele sale. Curios lucru: «concurenții neloiali» au luat atunci atitudine și au protestat împotriva acestei «morți» parțiale. Era o solida-

ritate firească, pe care o înțelegeau să și-o exprime cât se poate de loial. Și nu că ar aștepta acum o atitudine în compensație. E clar că alte întâmplări sunt mai importante. De pildă creșterea prețurilor la pânzele de bomfaier”.

21 iunie

• În „Baricada”, nr. 25, Marius Tupan semnează textul *Vocația de lacheu*, în care îi face un portret în peniță lui Valeriu Râpeanu: „Ca atâția alți tovarăși de nădejde, Valeriu Râpeanu (răsfățat cu apelativul Valerică) și-a probat capacitățile de slugă la secția culturală, fără să se abată de la linia partidului, fără să deranjeze pe cineva fie și cu o poezie ambiguă, fie și cu o opinie în doi peri. (...) Prin urmare, numai de el cunoscute, prin șantaje murdare i-a obligat pe mulți condeieri să-și întineze talentul. Cei care-l ajutau în astfel de întreprinderi condamnabile căpătau dreptul să mai publice câte o carte fără compromisuri. Ceilalți, cei care nu răspundeau comenzilor sociale, erau plimbați, amăgiți și uitați”.

22 iunie

• În „România literară”, nr. 24, în cadrul rubricii *O carte în dezbatere*, este comentat volumul scos de Matei Călinescu și Ion Vianu, *Amintiri în dialog* (Polirom, 1994). Scriu despre acest volum: Ioana Pârvulescu (*Sensul scrisorilor*), Gabriel Dimisianu (*Spiritul unei generații*), Geo Șerban (*Patimile după Matei*) și Radu G. Țeposu (*Sentimentul pușcăriei*), acesta din urmă afirmând: „Cert este că intelectualul român n-are instinctul solidarității militante decât atunci când riscul este minim. Eroismul nu-i este propriu. De aceea, cazul lui N. Steinhardt se dovedește a fi încă o dată singular. El a ales calea cea mai dificilă, aceea a eroismului interior: s-a predat în mâinile lui Hristos și a parcurs un destin care l-a făcut exemplar. Destinele intelectualilor români au fost mai puțin exemplare sub dictaturile comuniste. Rolul lor abia acum începe. *Amintiri în dialog*, de pildă, este prima analiză profundă a impactului diavolesc pe care l-a avut ideologia comunistă asupra sufletului curat al celor care au refuzat orice compromis”. □ *Ioana Pârvulescu*: „Sensul scrisorilor din exil este invers față de sensul exilului. Exilul înseamnă «dus», scrisorile înseamnă «întors»”. □ *Geo Șerban*: „Pe neăagate de seamă, alunec eu însumi în memorialistică. Operația întreprinsă de Matei Călinescu și Ion Vianu vădește o remarcabilă virtute catalizatoare, incită la scrutarea propriei memorii și, mai ales, a propriei conștiințe. E de pus alături de *Jurnalul* lui Mircea Zăciu, în continuarea *Epistolarului* îngrijit de Gabriel Liiceanu și de inițiat dezbateri din cât mai multe unghiuri, pentru a ne vindeca de toate rămășițele aberantului trecut. Din unghiul generației mele, aș implica și *Supraviețuirile* lui Cossașu precum și atât de nedreptățile, la vremea lor, *Opțiuni* făcute publice de Ion Ianoși, într-o perfectă loialitate a spiritului ahtiat de emancipare”. □ *Gabriel Dimisianu*: „În acest punct eu mă despart totuși de

Mircea Iorgulescu, mie părându-mi-se că pot fi găsite destule zone de tangență, destule consonanțe între *Amintiri în dialog* și alte cărți românești din aceeași zonă a «memorialisticii post-totalitare». Aș spune mai degrabă că *Amintirile* sunt solidare cu ele decât în răspăr, că mai degrabă le sprijină decât le «sfidează». Chiar Mircea Iorgulescu, de altfel, dă câteva titluri de opere de care, ca atitudine, *Amintirile în dialog* ar putea fi apropiate: *Straja dragonilor* a lui I. Negoîtescu, *Paradisul derizoriu* a lui Livius Ciocârlie sau fragmentele de memorii publicate până azi de Adrian Marino. Acestea eu le-aș alătura *Jurnalul* lui Mircea Zăciu sau paginile de lucidă auto-scrutare ale lui D. Țepeneag (din *Reîntoarcerea fiului...*), dar mai sunt și altele”. □ Dezbaterea continuă, sub alte titluri, în cadrul altor rubrici; Mihai Zamfir semnează articolul *Întoarcerea lui Matei*: „Nu știu câtă suferință i-au adus lui Matei Călinescu primii ani de exil. Dar știu că America i-a dublat în cele din urmă criticului român profunzimea reflecției și i-a eliminat, pe rând, scorile românești de tinerețe: superficialitatea, indiferentismul etic, egoismul. Din Statele Unite ne-a venit acum un alt Matei: nu doar infinit mai cult decât cel care plecase (aceasta s-ar fi putut realiza, la rigoare, și în România), dar profund cu adevărat, uman în sens înalt și posedând o viziune mai degrabă tragică asupra lumii. L-am auzit vorbind de două ori, i-am citit monografia despre modernism, alături de remarcabila autobiografie epistolară, scrisă împreună cu Ion Vianu. Inevitabila suferință a exilului, asociată cu trăirea în sânul unei mari culturi, au avut drept rezultat ridicarea la suprafață a ceea ce fusese mai bun în criticul Matei Călinescu și în formarea lentă a unuia dintre cei mai autentici cărturari români de azi”. □ *Alex. Ștefănescu*, în cadrul cunoscutei sale rubrici *La o nouă lectură*: „Matei Călinescu a fost tratat deci ca un erou căzut în luptă, exagerându-i-se retrospectiv competența, talentul și curajul. A devenit, într-un fel, un personaj mitic, la evocarea căruia cei prezenți dădeau aprobator din cap, cu aerul că într-un asemenea caz nu mai sunt necesare cuvintele. Culmea este că, în timp ce avea parte în România de o asemenea recunoaștere mută, din ce în ce mai nebuloasă, el realiza în SUA performanțe intelectuale autentice, mult superioare celor din tinerețe, dar ignorate de admiratorii români. După 1973 Matei Călinescu a început să trăiască, practic, o a doua viață, într-o altă lume, înțeligibilă pentru prizonierii din lumea comunistă”. □ Ion Bogdan Lefter evocă personalitatea lui Matei Călinescu într-un text intitulat *Un mit intelectual, un exemplu...* □ Apariția, la editura Echinox, a mult comentatului volum Mateiu Caragiale, *Sub pecetea tainei* – având în completare continuările scrise de Eugen Bălan *Sub pecetea tainei* (urmare scrisă după moartea lui Gogu Nicolau) și Radu Albala. *În deal, pe Militari*. Ediție concepută, îngrijită de Marian Papahagi, cu o prefață de Nicolae Manolescu și o postfață de Ion Vartic; Editura echinoxiu. Cluj, 1994 – intră în atenția lui Barbu Cioculescu: „Va remarca oare cititorul acestor rânduri prudența cu care m-am ferit a mă amesteca în disputa *Sub pe-*

cetea tainei, operă finită sau neterminată?”. □ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea se referă la **Publicistica lui Tudor Arghezi**: „Volumul acesta prezintă o noutate. Cum menționează editorii (dna Mitzura Arghezi, dl. Radu Traian) într-o succintă notă, în volum se restituie texte refuzate de cenzură din sumarele volumelor 31-34 ale ediției sau trecute de însuși autorul, atunci când și-a pregătit ediția, la capitolul «sub rezervă» sau «când va fi cu putință», «pentru mai târziu». E bine că am apucat această vreme a recuperării. Și aproape că încetezi să regreti că ritmul apariției acestei ediții a fost, în ultimii 10-15 ani, mai striat, îngăduind restituiri care, altfel, n-ar fi fost cu putință”. □ Versurile din acest număr poartă semnătura lui Paul Daian. □ Actualitatea editorială conține recenzii semnate de Adriana Bittel (Vladimir Nobokov, *Vorbește memorie*, Universal Dalsi, 1994) și Andreea Deciu, la volumul lui Andrei Bodiu, *Cursa de 24 de ore*, Ed. Marineasa, 1994. □ În pagina consacrată *Actualității culturale*, Al[ex.] Șt[efănescu] semnează scurtul text **Igoniți din paradisul cărții**. Vinovat de această „izgonire” este Ministerul Culturii care a fost prezent „mai ales prin prețurile (usturătoare) la care a închiriat editurilor spațiile de expunere”.

• În „22”, nr. 25, Adrian Marino semnează textul **Don Quijote a greșit adresa**, recenzie la cartea lui Octavian Paler *Don Quijote în est*: „Ceea ce publică acum este dezvoltarea și până la un punct sistematizarea unei mari și dureroase demistificări. Un fel de puzzle «post-modern» de confesiune și eseu politic, literatură și jurnalism superior, autobiografie și reflexie moralistă. *Don Quijote în Est* are un accent incontestabil de sinceritate și autentic. Octavian Paler crede efectiv în ce spune și acest fapt, spre meritul său, se simte. Dacă n-ar fi iremediabil «literat», predispus la digresiuni și «stil», cartea sa ar rămâne în primul rând un document de epocă. Este un amestec tipic de luciditate și regrete, speranțe frustrate și resentimente care-i dă personalitate. Ea exprimă foarte bine psihologia multor români după 1989”.

23 iunie

• Adrian Păunescu propune ca **Ioan Alexandru să fie primit în Academia Română**, în „Totuși iubirea”, nr. 26 [N.B. – poetul era suferind: „dacă ar veni la vreme această știre ar putea acționa ca un medicament miraculos... Ioan Alexandru mai poate fi salvat, și prin spirit”]: „Pentru meritele sale excepționale în cultura română și în învățământul superior Ioan Alexandru trebuia să se afle acolo (deja)... E de neînțeles că nu e. Ar fi corect să trecem peste toate conflagrațiile politice, peste toate minciunile menite să ne despartă și să-l așezăm pe Ioan Alexandru printre nemuritori. Astfel, ne-am plăti o parte din datoria față de un scriitor de geniu, pe care prea rar am avut răbdare ca să-l ascultăm”.

24 iunie

• „România Mare”, nr. 207, titrează – la rubrica *Săptămâna pe scurt*, semnată de Alcibiade: **„România literară” a devenit o revistă fascistă – care trăiește**

din coliva lui Soros și s-ar putea numi în orice alt mod, de la „Ungaria Literară” la Cimitirul Elefanților (Sunt luați în colimator Cristian Teodorescu și, mai ales, Mircea Mihăieș, cel care scrie că „«România Mare» nu s-a sfiit să- i elogieze pe asasinii lui I.P. Culianu și face apologia teroriștilor din Orientul Apropiat și a fasciștilor din Mama Rusia”). □ Dumitru Tigveni se ocupă de activitatea Anei Blandiana – întrebată de Iosif Sava de ce nu se întoarce la uneltele ei poetice/de ce face politică – în **Decât așa aliată, mai bine lipsă:** „Domnul Liiceanu produce cunoscutul apel către lichele... cu alte cuvinte, lăsați-ne pe noi. Un timp, naivii i-au lăsat. Ba, mai mult, i-au cooptat. Domnul Pleșu preia cultura și declară că se va strădui să o ducă la nivelul interbelic. Deci, a optat. Domnul Paleologu folosește funcția și conjunctura și se declară ambasadorul golanilor, transformându-l pe românul Cofariu în ungar. Domnul Doinaș scrie un lung eseu despre reziduurile comunismului și vorbește urât, foarte urât, despre mase, despre turmă... Domnului Manolescu i se pare nedrept că *X* e președinte sau prim-ministru, iar dânsul numai director de revistă și face un partid. Doamna Blandiana face și ea o alianță și impune un candidat la președinție... Se formează GDS, care nu gândește cu capul propriu, și care, în loc să creeze ceva, sau, mă rog, *altceva*, preia și întoarce pe toate fețele producțiile altora, în special din străinătate, dar cu o opțiune limpede”.

26 iunie

● Valentin Nicolau, directorul Editurii Nemira, acordă un interviu „Adevărului literar și artistic”, nr. 223. Opinia lui Valentin Nicolau este că editurile vor dispărea „ca necesitate, nu ca lucru impus”: „– *Să construim un portret robot al editorului contemporan care să fie și eficient. Deci, caracteristica numărul unu: trebuie să se priceapă la literatură?* – Trebuie să se priceapă dar dincolo de priceperea acumulată de experiență, un editor bun trebuie să aibă un fler extraordinar. Pentru că, de multe ori, ești pus în situația de a nu avea datele complete asupra unui manuscris sau asupra unui proiect editorial și să trebuiască să iei decizii. Și atunci insuficiența informației trebuie compensată cu fler./ – *Doi: trebuie să fie un bun cunoscător al proceselor tipografice?* – Absolut./ – *Înainte de '89, acest lucru nu prea era luat în seamă...* – Chiar și acum se poate observa ce gafe în limbaj tipografic se produc. Părerea mea este că trebuie să cunoști aproape totul, să cunoști ca și cum ai putea să faci./ – *Ați fost într-o zețărie? La legătorie?* – Am parcurs toate etapele producției editoriale – atât în sistemele clasice, cât și pe sistemele offset. În primul rând pentru a putea avea un limbaj comun cu tipografii./ – *Și a avea un control.* – A avea controlul producției și a nu fi păcălit: că nu s-a putut face, că e mai scump etc. Chiar și sub aspect economic trebuie să știi cum să faci”. □ Sub titlul **Normalitatea cărturarului**, C. Stănescu se întreabă de ce nu este Z. Ornea propus la Academie: „Ornea reprezintă o personalitate marcantă a culturii noastre de azi. Cât va mai rămâne gol fotoliul său de la Academie?”. □

27 iunie

● În „Fețele culturii”, nr. 614, Răzvan Voncu recenzează *Jurnalul de cărți* (Libra, 1994), v-volumul lui Romul Munteanu: „Am însă convingerea că acest al V-lea volum al *Jurnalului de cărți* este unul mai aparte. Pentru că, alături de memorabilul curs introducere în modernitate pe care-l ține la Facultatea de Litere, nu este altceva decât replica unui om de cultură european la nedreptate. Prigoana neoficială, dar nu mai puțin feroce, «montată» împotriva profesorului Romul Munteanu după 1989, pentru «vina» de a fi clădit și apărut acea instituție vitală a culturii române care a fost Editura Univers (calificată de mulți specialiști europeni drept una din cele mai prestigioase din lume!), a semănat penibil de mult cu campaniile staliniste din anii '50. În ochii neo-dogmaticilor (unii dintre ei, «paleo-dogmatici» revopsiți), încercarea de a salva cultura română păstrând, pe cât posibil, intactă comunicarea culturală, a reprezentat un «compromis», iar autorul lui e pasibil de «colaboraționism» și «nomenclaturism»! Absurdul este atât de evident, ca și absența oricărei urme de rușine, încât nu puțini dintre noi s-ar lăsa copleșiți”. □ Începând cu acest număr, „Fețele culturii” redă – transcrise de pe bandă magnetică – dezbaterile organizate sub titlul *Critica literară actuală*: ■ *Andrei Grigor*: „Am ales această temă, *Critica literară actuală între evaluare estetică și atitudine morală*, pentru că aceștia, mi se pare, sunt cei doi poli între care critica actuală este nevoită să-și ajusteze demersul. Exemple de ceea ce încearcă unii să transforme, la ora actuală, critica literară, într-un simplu tribunal inchiizitoriu sub o justificare morală sunt cunoscute de toată lumea. Ar mai fi de discutat, de pildă, care mai sunt funcțiile actuale ale criticii, dacă ea le mai păstrează pe cele vechi sau nu? În ce măsură ea mai are capacitatea de a acoperi la modul corect toată invazia de apariții editoriale? Știut fiind că de multe ori nici criticul consecvent, cu o rubrică săptămânală, nu mai poate fi la curent. Și nu, în cele din urmă, cine mai are nevoie de critica literară?”. ■ *Eugen Simion*: „Am scris, cu un an de zile în urmă, în «*Literatorul*», un articol în care explicam de ce fac și ce voiesc să fac în continuare critică literară. Între timp revista în care publicam săptămână de săptămână n-a mai apărut din lipsă de fonduri. O situație care afectează toate publicațiile subvenționate de Ministerul Culturii. Să nu credeți, acum, că «România literară» și alte reviste subvenționate de fundațiile private și partidele politice au exprimat cea mai mică îngrijorare față de acest fenomen. Nu. Dimpotrivă, dl. Alex Ștefănescu se simte foarte bine în calitate de unic dispecer al cărților de literatură. Scrie un fel de răvașe în care judecata este preponderent politică. Evident, toate acestea n-au nimic de-a face cu critica literară. Și nici cu literatura română, în genere. Formula asta a literaturii tinerilor, care mulți dintre ei sunt astăzi oameni la 30

de ani, e contrariantă pentru cine a parcurs toată etapa asta. Pentru că îmi aduc aminte că eu în 1990 am scris un text unde plângeam alături de colegii mei soarta literaturii române contemporane. Și în primul rând a poeziei. Credeam că s-a terminat cu poezia, nu o să mai avem cititori etc. Iată că nu s-a întâmplat așa. Nu am o explicație a acestui fenomen. Deocamdată nu fac decât să constat. La un moment se pot găsi și explicații, sigur ele există, dar trebuie luate din mai multe puncte de vedere: sociologic și, mă rog, general cultural”.

■ **Laurențiu Ulici:** „În Occident critica se reduce, de foarte mulți ani încoace, la un amestec de publicitate sau, dacă vrei, de propagandă făcută cărții, și judecată axiologică, adică de valoare. Cum? Practic criticul a devenit un intermediar între editor și autor, pe de o parte, și public, pe de altă parte. Noi ne-am obișnuit cu ideea că scrierile criticilor sunt pentru autor, mai ales. Și poate și pentru o anumită parte a publicului, cei care pricep ceva despre ce se întâmplă în literatură. Critica aceasta foarte savantă, în Occident, s-a retras în universități și instituții specializate. A rămas la vedere, în paginile revistelor, critica cealaltă, care este, mai curând, un fel de publicistică făcută de fel de fel de oameni”. ■ **Eugen Simion:** „Ceea ce spune Laurențiu Ulici pare să fie adevărat. Dar adevărul lui ascunde o contradicție. El afirmă, întâi, că moare (sau chiar a murit) critica literară pentru că a dispărut obiectul criticii: literatura. Apoi ne anunță că a numărat 80 de debuturi în ultimele 10 (zece) luni. Literatura română n-a dispărut deși și dacă n-a dispărut literatura nu poate dispărea nici critica literară. Asta, așa, ca să punem ordine în raționamentele noastre. În realitate, un ton literar nu dispare cu una cu două”. ■ **Valentin Mihaescu:** „Eu cred că participăm acum cu toții la un moment de artă autentică, pentru că producem un act gratuit vorbind despre ceva care aproape că nu mai există. Există critici literari importanți, iar critica literară ca fenomen, după părerea mea, în momentul de față nu mai există. În acești patru ani s-au petrecut multe lucruri nu numai în literatura română, ci și în psihologia cititului. Și iată că introduc în discuție direct un alt factor al ecuației. Eu cred că față de perioada anterioară s-au petrecut o mutație foarte importantă cu repercusiuni enorme asupra criticii în special. Modul de a percepe stilul scriitorului din partea cititorului s-a modificat”. ■ **Răzvan Voncu:** „Eu aș vrea. Dar nu suport revistele literare care îmi condiționează evaluarea estetică. Mi s-a întâmplat astfel. Sigur că, în spatele acestei condiționări, stăteau opțiuni politice, iar eu nu accept să mă angajez în dispute politice. Din acest motiv m-am dus la «Literatorul»”. ■ **Cătălin Țârlea:** „Țin foarte mult la sintagma asta, pericolul cel mare acum nu este unul care ține de politic. Văd că revine tot timpul această chestiune. Unii sunt dintr-o parte, alții dintr-alta. Nu cred că aici este miezul chestiunii, deși recunosc că sunt destul de neplăcute aceste situații, ci în altă parte. În acest radicalism care a cuprins întreaga societate, având lumea intelectuală ca nucleu, nu va putea să nu aibă consecințe. Nu uitați că el se manifestă de patru ani, iar consecințele lui se vor vedea peste alți patru ani. Și se vor vedea în plan social”.

● „Azi” nr. 614, depănându-și, număr de număr, amintirile, Dan Smântânescu îl evocă pe Constantin Brâncuși. Din confesiunea sa reținem pasajul că sculptorul a cioplit șapte stâlpi ai casei bunicului său, preotul Crăciun: „....Anii au trecut, Constantin Brâncuși purtat de chemarea geniului său a plecat pe jos până la Paris. Nimeni n-ar fi crezut că acel bărbos urmaș al dacilor ar fi dus cu el virtuala înălțare spre cele mai mărețe trepte ale artei sculpturale în lume (...) El a lăsat la Tg. Jiu cea mai monumentală creație a sa, *Coloana nemuririi* și *Poarta sărutului*... iar la câțiva kilometri de Târgu Jiu, în comuna Romanești, stăruie încă sub streșina bunicului meu, preotul Crăciun, gata să se năruie, șapte stâlpi dăltuiți de Brâncuși, ca acei șapte înțelepți care-și așteaptă somnul de veci al nemuririi”.

● „LA&I”, nr. 24, consemnează sub titlul **Scena basarabeană și Europa**, bienala Teatrului Eugen Ionescu, Chișinău, 25-31 mai 1994, cu impresii de la festival, desigur...festiviste. □ Dan Stanca scrie despre **Diferența dintre Soljenițin și Cioran**: „Soljenițin s-a întors în țară. Cioran nu s-a întors și nu se va întoarce”.

28 iunie

● În „Baricada”, nr. 26, Marius Tupan semnează articolul **Dinu Păturică, în manta roșie**: „Ca să fiu doar eufemistic, Dinu Săraru ar fi fost, cică, un autodidact. Actorul Dinu Ianculescu l-a descoperit printre gardienii de la Canal, asta însemnând că energicul șef de mai târziu s-a călit devreme în forul luptei cu dușmanul de clasă, decimat cu răbdare și sălbăcie în locurile devenite acum pete negre în istoria și geografia noastră. Un alt biograf al său, Marian Popa, nu-și amintește un Dinu Săraru să-și fi încheiat studiile liceale, în schimb, la maturitate, în plină ascensiune politică, ar fi absolvit cursurile de activiști de la «Ștefan Gheorghiu»”.

29 iunie

● În „România literară”, nr. 25, rubrica de *Actualitate culturală* este consacrată teatrului, cu excepția a două foarte scurte informații. Prima se referă la instituirea unui premiu în valoare de 2.000.000 de lei, pentru cel mai bun roman inedit al anului 1994, iar a doua îl prezintă pe Grid Modorcea care, „pentru a face față concurenței sălbatice din domeniul producției editoriale, pozează în vampir”. □ Ioana Pârvolescu scrie despre volumul Simonei Popescu, *Juventus*: „Ca o migăloasă pânză de păianjen se țes poemele în care Simona Popescu încearcă să prindă umbrele tinereții, în al doilea volum personal, *Juventus*. (Volumul de debut, *Xilofonul și alte poeme*, a fost urmat de un volum colectiv, *Pauză de respirație*, al poezilor descoperiți și susținuți cândva de Alexandru Mușina). Umbrele vii și mișcătoare se lasă prinse, dar ceva din zbuciumul lor se transmite întregii țesături poetice tulburându-i liniile calme și ordonate. În *Juventus* extremele se ating și contrariile se unesc chiar

fără să se accepte, chiar contrazicându-se, chiar fără a se recunoaște”. □ La *Actualitatea editorială*, Andreea Deciu recenzează monografia critică despre Augustin Buzura *De la romanul existențialist la sociografia românească* (Hestia, Timișoara, 1994) semnată de Vasile Pistolea. □ Versurile din acest număr poartă semnătura lui Florin Oancea. □ Pericle Martinescu îl evocă pe Emil Gulian, adăugând articolului o fotografie din arhiva personală în care apare și Camil Baltazar. □ *La o nouă lectură* este suspus Mihail Sadoveanu. Alex. Ștefănescu analizează *Impresiile de călătorie din URSS* (1946), *Păuna mică* (1948) și *Mitrea Cocor* (1949). Articolul se încheie cu un pasaj intitulat *Sadovenianismul azi*: „Sadovenismul rezistă, azi, tocmai prin această comedie a literaturii, din care postmodernii au făcut o modă și la care ajunge, de altfel, orice autor sub presiunea unui exces de cultură literară. Partidul comunist nu agreează genul (i se pare suspect), dar Mihail Sadoveanu își putea permite să-l profeseze într-un roman cu acțiunea situată în 1576, la mare distanță în timp de «anii luminoși» ai regimului democrat-popular”.

● În „Luceafărul”, nr. 4, Laurențiu Ulici semnează editorialul *Acces la nuanțe*. Autorul consideră „demn de o cauză mai bună, efortul unora de a strivi din față orice încercare de examinare din perspectivă morală a vieții literare din anii comunismului nu dovedește decât oportunism sau/și incompetența, când nu chiar un complex de culpabilitate personală”. De vină pentru situația prezentată este puterea, căreia îi displace evocarea adevărului despre moralitatea prestațiilor intelectuale din vremea dictaturii și „pentru că un atare efort încearcă să elimine o dimensiune dintotdeauna a literaturii, anume eteronomia esteticului, complementaritatea sa față de valorile morale; un complex de culpabilitate – pentru că mulți din cei ce contestă valabilitatea examinării din perspectivă morală au făcut ei înșiși serioase compromisuri morale în vremea amintită. Dar, oricât de supărătoare pentru unii, problema trebuie pusă dacă vrem să nu mai repetăm istoria grotescă a decăderii adevărului în ideologie politică. Întrebarea e: cum o punem?, iar răspunsul imediat este că, fiind vorba despre o problemă cu relief complex, punerea ei în discuție se cade să fie nuanțată. Ceea ce, să recunoaștem nu s-a prea întâmplat. O doză de maniheism și alta de simplificare deformantă au subminat adeseori bunele intenții. Căci, pentru a da un singur exemplu, mi se pare și nedrept și neadevărat să transferi compromisul moral, extrem de grav ce-i drept, reprezentat de romanul *Mitrea Cocor* asupra întregii opere sadoveniene – cum am citit undeva. Dacă e foarte clar că un asemenea compromis nu trebuie trecut sub tăcere și nici minimalizat, e tot atât de clar că el nu trebuie și nici nu poate să decidă axiologic receptarea de pildă, a *Baltagului*. Pentru ca astfel de extrapolări sau simplificări păgubitoare să nu se petreacă e nevoie, pe de o parte, de un minim de obiectivitate care să nu lase loc privilegiat umorilor iar, pe de alta, de o anumită rigoare în chiar punerea problemei. Există o tentație cumva firească de a judeca lucrurile de odinioară din unghiul exclusiv al prezentului, de a face

abstracție de contextul în care s-au produs sau de a folosi ca măsură a cântării lor absolutul moral. Nu-i deloc o tentație favorabilă unei examinări drepte. Contextualizarea rămâne, ca în orice studiu istoric, esențială pentru înțelegerea unui act de natură intelectuală, chiar dacă perspectiva din care este cercetat respectivul act este strictamente morală, deci oarecum supra-istorică”. □ Dan Cristea scrie despre recent apăruta carte a lui Lucian Raicu, *Scene, reflecții, fragmente* (Cartea Românească, 1994): „Scene, reflecții, fragmente nu e un jurnal propriu-zis, deși conține și însemnări de acest fel. Cel mult, afirmă autorul cărții, ar putea fi considerat un jurnal al gândurilor, al momentelor din ce în ce mai rare când «literatura încă există». Fără literatură și fără convingerea că ea e încă posibilă în lumea-așa-cum-este, cum ar zice Raicu, ce plictiseală!”. □ Două texte consacrate lui Vasile Voiculescu semnează Alexandru Spânu și Vlad Niculescu, care se ocupă, ambii, de poezia voiculesciană, interpretată sub semnul religiozității ei profunde. □ Al. Cistelean îl prezintă pe *Primul poet de la Direcția IX* (autorii grupului folosesc cifra arabă 9!), „care nu vrea să accepte un loc dinainte marcat ci vrea să-și cucerească el unul”. Aceștia sunt reprezentați aici de Eugen Suciu, cu volumul de versuri *E toamnă printre femei și în lume* (Echinox, 1993), prefăcut de Mircea Zăciu. Textul lui Al. Cistelean se deschide astfel: „De o bucată de vreme se agită prin Cluj o fantomă a viitorului”. □ Alexandru George vine cu *Sugestii pentru o reformă*, referindu-se la ultima Adunare Generală a Uniunii Scriitorilor, care nu s-a putut desfășura statutar, ea fiind mai degrabă „un schimb de opinii și o prezentare din partea conducerii interimare a «situației»”. Autorul mai constată că, în Uniune „s-a întărit ideea de nomenclaturism, de instanță de «promovare» prin cultură, combinată obligatoriu cu cea politică”. De aceea, Alexandru George conchide: „Pe scurt, parazitismul și afacerismul pe seama Uniunii trebuie să fie extirpat din capul locului, prin precise prevederi statutare”. □ Despre *Bucureștii de altădată* scrie Mircea Anghelescu, pomind de la „ultima carte a regretatului istoric G. Potra, *Bucureștii văzuți de călători străini*” (Eminescu, 1993). □ Numărul de față conține poezii semnate de Magda Câmechi, Leo Butnaru și Augustin Frățilă. □ Proza aparține scriitoarei Maria Luiza Cristescu. La „rubricile” semnează Nicolae Prelipceanu, Petre Stoica, Radu G. Țeposu, Marian Popescu și Corneliu Antim. □ Pe ultima pagina, istoria în imagini a lui Ion Cucu aduce în prim plan fotografii cu scriitorii Mircea Micu, Valeriu Anania, Adrian Marino, Eugen Simion, Marin Sorescu și Octavian Paler, Maria Banuș, D.R. Popescu, Ana Blandiana, Vlad Mușatescu, Paul Everac, Tudor George.

• În revista „22”, nr. 26, Andrei Cornea discută cu Mihai Șora despre câteva importante decizii luate în viața personală de Eugen Ionescu: „– Atunci, în vara aceea fierbinte a lui '44. La Paris, l-am regăsit pe Eugen. Pe atunci nu stătea în Montparnasse, ci într-un apartament din arondismentul al 16-lea, 38, rue Claude Terrasse, așteptând și el să vadă când se va putea întoarce în țară./

– *Se gândea și el atunci să se întoarcă?* / – Da, sigur că da. Micile rezerve pe care și le putuse face în timpul acelor doi ani, petrecuți la Vichy, ani în care, la drept vorbind, posibilitățile de a cheltui pe alimente și îmbrăcăminte erau minime (adică banii pe care îi câștigai îți rămâneau, locuința era asigurată de legatie, cheltuielile de reprezentare erau relativ largi pe vremea aceea, mult mai largi în orice caz decât sub regimul actual, nu mai vorbesc de regimul Ceaușescu) – toate acele rezerve erau pe cale de epuizare, așa că soluția întoarcerii în țară, chiar dacă nu părea ideală, nu era totuși exclusă din principiu. Dar să mă întorc puțin la perioada de la începutul lui '39. Atât Eugen cât și eu cunoșteam încă din țară revista «Esprit». Orientarea revistei era creștină de stânga, înțelegând prin stânga imaginarea unui sistem de redistribuire legat de protecția socială și de evitarea polarizării sărac lipit/ultrabogat, pericol ce paște o societate capitalistă de tip sălbatic. Revista avusese, pentru noi, și meritul de a fi anti-müncheneză, adică lucidă. Cei care scriau acolo au atras atenția, cu justificată disperare, că nu e deloc cazul ca francezii să se bucure după întâlnirea dintre Chamberlain și Daladier, pe de o parte, și Hitler, pe de altă parte, zicându-și că aceștia au instalat pacea pentru totdeauna în Europa și în lume. Cei de la revistă spuneau: «Mergeți spre război; dar nu spre un război pe care îl veți câștiga cu această mentalitate, ci spre un război pe care îl veți pierde». Am intrat, Eugen și cu mine, într-un grup al prietenilor revistei «Esprit». Această legătură, am refăcut-o imediat după război. Am fost împreună la un simpozion organizat de «Esprit» la o mănăstire din jurul Parisului, la Jouy-en-Josat. În plus, Eugen era foarte angajat – de altfel, și eu într-un fel, dar eu nu am colaborat decât incidental – la o revistă patronată de «Esprit», care se numea «Le voltigeur» (*voltigeur* fiind „cercetașul”, cel care e trimis în recunoaștere) și unde a colaborat aproape la fiecare număr. Deci, aviz amatorilor: există producție politică Eugen Ionescu în această revistă, de care puțină lume își mai aduce aminte, «Le voltigeur». Eugen trimitea în răstimp și scrisori de la Paris revistei «Viața Românească». Pentru una din ele a și fost judecat și condamnat. Deci lui Eugen i se barase întoarcerea în țară, fiind condamnat, în contumacie, la câțiva ani de pușcărie pe care nu i-ar fi putut evita dacă s-ar fi întors cumva în România. / – *De ce?* / – Era un articol antimilitarist, apărut în «Viața Românească» în '46, și foarte repede a fost urmat de acest proces și de această condamnare. Deci el înțelegea foarte bine că trebuie să ai militari ca să poți sub conducerea lor să te bați. când e cazul, dar «militarismul» nu-l putea admite. Și el a spus acolo un lucru de natură să șocheze pe cine nu știe de glumă: a spus, anume, că ce-i place militarului român nu e atât câmpul de bătaie cât uniformă; iar generalul român spre deosebire de toți ceilalți generali din lume, e caracterizat prin faptul că se culcă în pat îmbrăcat în uniformă, arborându-și și toate decorațiile. A fost tratat ca o jignire la adresa armatei și a fost condamnat la câțiva ani închisoare, iar demersurile făcute de el pe lângă Pătrășcanu, în 1947, cu prile-

jul Conferinței de pace de la Paris, pentru revizuirea procesului și anularea sentinței de condamnare, au rămas fără rezultat, – Pătrășcanu fiind deja în dizgrație”. □ Gabriel Andreescu scrie despre *Don Quijote în Est* (partea a II-a) în acest număr: „De ce totuși senzația că această carte, care trece prin toate marile teme, în termenii cei mai gravi ai existenței noastre, *nu ne deslușește*? Un prim răspuns ar proveni, după părerea mea, din lupta artistului cu complexitatea, când el își asumă lupta cu adevărul. În mod paradoxal, artistul trebuie să ajungă la rațiunile complexe ale lucrurilor și, simultan, să atingă simplitatea fundamentală a realizării (revelației, împlinirii) morale. Sub primul aspect, *Don Quijote în Est* face apel la prea multe mitologii sau clișee. Sub al doilea, mizează prea mult pe îndoială. Dar îndoiala etică nu are cum să țină locul scepticismului raționalității. O altă explicație pe care îndrăznesc să o dau trimite la faptul că natura esențialmente artistică a ființei umane *obligă la transfigurare*. De aceea, limbajul artei impune artistului ascetismul unui limbaj indirect. Pentru a deveni autentică, sinceritatea se face cu discreție. Intimitatea gândirii se naște din discursul asupra realității, patetismul are nevoie de laconism. Disperarea, ca și însingurarea, nu se declamă. De aceea, pe scenă nu este adus Poetul, ci Actorul”.

30 iunie

● În „Contemporanul-Ideea europeană”, nr. 10-11-12, Nicolae Breban salută în mod original gestul lui Gelu Ionescu, de la Radio Europa liberă, de a-i comenta editorialul de la nr. 200. Epistolarul nu e lipsit de „vorbe grele”: „Lui Gelu Ionescu îi răspund, însă, pentru simplul motiv că îl stimez. I-am mai răspuns, dacă vă amintiți, simpaticii mei detractori, și lui Paul Goma. Și din același motiv: îl stimam și... îl stimez în continuare. Nu pentru că furia lui a cuprins acum întreaga panoramă a valorilor românești vii, ci că, atunci când eu stimez un om, stima mea este rezistentă și indiferentă gesticulației sale sociale. Îl stimez – și îl voi stima până la moarte – pentru că Goma a fost singurul care și-a asumat riscul (enorm!) de a constitui o organizație potrivnică brutalului aparat polițienesc al dictaturii, pentru că Goma, la sfatul prietenului și susținătorului său de la Paris, Țepeneag, cel care, apoi, a făcut demersuri esențiale, la Washington și aiurea, pentru eliberarea sa din scurta și brutala detenție de cinci săptămâni din Mai '77 – când, să mi se ierte, domnii Manolescu, Dinescu, Doinaș, Preda, Nichita Stănescu și alți reali mari scriitori și înși cu o anume greutate chiar pe scena politică se remarcă, ca să zic așa, printr-o distinsă indiferență! – Goma, deci, a fost singurul care s-a opus – propriul său comitet l-a părăsit și a emigrat – singurul care nu numai că a «organizat» (cuvânt «oribil» pentru urechile oricărui dictator), dar, tot la sfatul lui Țepeneag, a afiliat plâpânda rezistență politică românească la charta '77, inițiată de Havel și prin aceasta a încercat o ieșire din izolarea locală a opoziției românești la comunism, la dictatură. Pe vremea aceea, primăvara lui

'77, eram singurul scriitor important român care nu numai că îl primea pe Goma în casă – Goma urmărit de un cârd de băieți cu fulgarine împrumutate și bluze suspect de noi – care l-a purtat și la Nichita, ce l-a primit pentru că venea cu mine și pentru că lașitatea scriitorilor era prea-de-tot, dar și singurul care l-a convins pe unul din primii oameni din stat, l-am numit pe Cornel Burtică, să-l primească și să-i publice o carte. Azi, ca să vezi ironie, Gelu Ionescu mă acuză că fac o «revistă inactuală»! Cum mai trec vremurile, domnule!... Da, îi înțeleg furia lui Goma; evident nu limbajul, «nebulia stilistică», care îl auto-calomniază, dar indignarea, da! În definitiv, dacă majoritatea domnilor ce se bulucesc în politică, azi, printre care și unii literați stimabili, își construiesc prestigiul și credibilitatea pe «noul dosar», pe dizidență sau oponentă, cum vreți, atunci, haide s-o spunem deschis: unul din puținele, dintre foarte puținele dosare grele, reale, de dizident, este cel al scriitorului Paul Goma. (...) Ar fi oarecum dificil să le fac «dreptate» tuturor. Și-apoi, nu știu cum, mi-aș da mie însumi, poate, o impresie de exagerată importanță a persoanei, de gonflare a eului, a egoului, cum se zice în psihologie: oare să fiu eu atât de important încât să fiu atacat de atâta lume și atâta vreme... ia te uită: decenii la rândul! Ciudat și curios: ceea ce a început intoxicarea securității începând din anul 1972 (19 Aprilie, când am lansat un model politic, întoarcerea unui «răzvrătit», în țară, aducându-și «trupul» la îndemâna stupefiatei «organe», uneori atât de satisfăcute când inșii indezirabili se «pierdeau în natură», «model» imitat apoi și de P. Goma, model pe care nu a apucat să-l aplice Țepeneag, cel mai inteligent și temut opozant, căruia Ceaușescu i-a retras, prin decret prezidențial cetățenia, lucru în vigoare, vai și azi!, tocmai de teama că «creierul» opoziției s-ar putea întoarce!) – ceea ce a început, deci, securitatea «culturală», apoi Comitetul Central și uriașa mașină a propagandei partidului contra textelor mele, culminând cu atacul *Bunevestiri* în plenara din Iunie 1977 a C.C. al P.C.R., atac reluat de întreaga presă de partid și de cvasi-întreaga presă culturală – continuă azi grupul literar de la Paris Goma-Lovinescu. Nu vreau să spun că Europa liberă se supune necondiționat „directivelor» grupului mai sus-amintit, dar, regret, în anumite puncte, ele coincid cum ar fi de pildă intoleranța, apărută după '89. Dar despre asta – mai jos. Lui Gelu Ionescu îi răspund, însă, pentru simplul motiv că îl stimez. Tirajul revistei. Ca atâția alți naivi Gelu Ionescu repetă o minciună auzită de la alții: că revista, «Contemporanul» nu se vinde. Dar care revistă culturală, bună, se vinde, dragă-domnule?! Dar ce, revista, «Akzente», una din cele mai bune reviste germane, are un tiraj *vândut* – între 1000 și 3000 – mai mare decât al nostru, al «Vieții românești», «Apostrof», «România literară», «Vatra», «Orizont» etc., etc.?! De ce e scoasă mereu, «Contemporanul» din seria revistelor «care nu se vând» și în această, «selecție», ca să zic așa, Europa liberă se întâlnește, ce ciudat, cu unele «mărimi» guvernamentale, G. Liiceanu, etc....?! Nu înțeleg: vorbim de reviste sau cărți care «nu se vând» sau de cărți și reviste

bune sau proaste?! Numai pentru că «nu se vând» (adică au un tiraj infim față de tirajele umflate artificial din vremea comunismului, să nu se uite că eu am condus o revistă, «România literară», care avea, săptămânal, la 32 de pagini, un tiraj în jur de 30.000!), ele, aceste reviste – «Viața Românească», «Apostrof», «Familia», „Poesis», etc., etc. – trebuie să dispară, cum sugerează G. Liiceanu?! De asta, numai pentru acest motiv, ele sunt proaste, inactuale?! A, nu, «proastă», inactuală, duplicitară este numai «Contemporanul»! Și, pentru ca să vorbim odată cu franchețe într-o zonă istorică unde afirmațiile au mai degrabă un sâsâit de insinuare și subtilă calomnie – «Contemporanul» este astfel, azi, nu pentru că este *de fapt* așa (adică inactual și invandabil!), ci pentru că este condus de... romancierul Nicolae Breban! Haide, simpatici și drăgălași denigratori, foști sau actuali amici, mai loviți odată, dar vă rog, nu vă jenați, profitați de faptul că am o îndelungată experiență de «incasator» și mai profitați și de faptul că am, se pare, în spate, o operă ce, până la noi ordine, rezistă! Sunt uimit și eu... dar asta este! Până la noi ordine!”.

• „Zig-Zag Magazin”, nr. 24, conține un interviu cu Ana Blandiana: „– *Sunteți, pentru mine, primul om care în ianuarie 1990 a rostit un adevăr trist, dramatic, anume că de-acum încolo condiția/statutul creatorului se va schimba față de ce-a fost până în 1989. Dacă în acești patru ani și jumătate am văzut cum au evoluat lucrurile, care credeți că va fi în viitor soarta omului de cultură?*” – Sigur că statutul scriitorului sub dictatură era unul mai mult decât literar; este clar că impactul public al poezilor în România sau în Uniunea Sovietică nu era doar un impact literar, ci era și unul politic. Poezia funcționa atunci ca un limbaj al unei libertăți posibile, iar prin poezii ceilalți respirau un aer de aproximativă libertate, care nu exista în celelalte domenii. Este clar că poezia – pentru că avea un limbaj indirect și folosea metafora – era mai liberă decât celelalte compartimente și ea se realiza nu în textul poetului, ci la mijlocul distanței dintre cititor și poet. Este deci firesc ca, acesta fiind statutul poeziei în condițiile de dinainte, el să se fi schimbat în condiții de libertate. Dar nu este firesc, și eu nu pot să accept ca în condiții de libertate să dispară ceva ce-a putut să supraviețuiască în condiții de teroare: capacitatea și nevoia oamenilor de a citi. Atunci se ajunsese la o masă de cititori mult superioară celei din Apus și erau niște cititori reali. Nu pot să accept că se poate pierde ceva atât de extraordinar și cred că numai de politica culturală a acestor vremi depinde ca acest fenomen să fie păstrat în viață./ – *Ana Blandiana, mai suntem un popor vegetal?*” – M-am obișnuit cu această întrebare, mi se pune mereu. Cred că suntem în curs de a redeveni, iar ca să vă dau un răspuns patetic voi spune că acum depinde de Convenția Democratică dacă vom mai fi sau nu un popor vegetal”.

[IUNIE]

• „Steaua”, nr. 6, se deschide cu textul *Literatura interbelică o sintagmă procustiană?*, întrebare pe care Gheorghe Grigurcu și-o pune în urma artico-

lului cu același titlu din anul precedent (1993) al colegului său de facultate, Vasile Fanache, cu care se află în dezacord: „Suntem liberi a privi lucrurile într-un fel sau altul, a aranja în diferite figuri cronologice valorile de dimensiuni diferite, fără a ne aștepta la mari revelații sau la cataclisme ale receptării, cu condiția de a respecta esteticul ce se respectă pe sine. Pentru a nu avea deziluzii, nu trebuie să ne facem iluzii. În afara tendențiozităților extra-literare, e un joc inofensiv. Propunerile lui sunt fragile, precum orice gratuitate. Nesatisfăcut de instrumentul atât de des mânuit, de «uzat», dar care pare celor mai mulți încă suficient de solid, al «literaturii interbelice», V. Fanache încearcă a-l înlocui cu o machetă prețioasă, ca un obiect de porțelan. Atenție, să nu se spargă!”. □ Publică poezie Teohar Mihadaș, Alexandru Lungu, Ovidiu Papadima, Mariana Filimon, Octavian Zegreanu. □ Ion Pop comentează *Jurnalul* lui Mircea Zăciu: „Debutând cu «senzația cumplită că nimeni nu mai are nevoie de nimeni», într-o zi de An Nou 1979, cele aproape patru sute de pagini ale cărții vor fi în egală măsură mărturia dezagregării societății românești a momentului, a tristeții și amărăciunii însingurării, – și a căutării obsedante a «supapelor» de comunicare”. □ Despre *Hermeneutica lui Adrian Marino*, cartea lui Const. M. Popa, scrie Constantin Cubleşan: „Atent la nuanțe și disocieri, la definiții și conexiuni ideatice Constantin M. Popa izbutește astfel o primă exegeză, un prim excurs hermeneutic în câmpul ideatic al criticii lui Adrian Marino ilustrându-se ca un remarcabil discipol al acestuia și adăugând, prin propria experiență, o pagină în plus la școala hermeneutică românească al cărui întemeietor și cap de serie se impune, incontestabil, Adrian Marino”. □ În *Sacrificarea lui Marin Preda*, Călin Manilici notează: „De fapt, încercând să anihileze primele două sisteme de coduri și propunând totodată teme/teze de discurs cronologic, Marin Preda a semnat un pact de conlucrare și de agresiune cu establishment-ul. Pact rupt odată cu trecerea, în *Cel mai iubit dintre pământeni*, la atacul împotriva terțului sistem de codificare. Procedând astfel, scriitorul a cumulat două culpe, a tentativei de distrugere integrală a discursului ideologic comunist și a trădării unei înțelegeri, în opinia reprezentanților puterii. Vină agravată și de circumstanța succesului de public pe care romanul l-a avut, succes cu atât mai mare cu cât exemplarul gest venea, în fond, din partea unui agent al contestării din mers, al homeostaziei comunismului românesc. Angajându-mă într-o comparație, Marin Preda a făcut, din punct de vedere cultural, ceva similar cu «trădarea» lui Mihai Pacepa, în planul serviciilor secrete. Pentru a-mi concretiza ipoteza asupra cauzelor morții scriitorului, ea s-a datorat presiunilor psihice neconcertate, informale, presiuni care, acționând ca *stress*, au transformat un accident din benign în fatal. Marin Preda a fost sacrificat prin nonintervenție în cadrul acestor presiuni, nonintervenție formală, și s-a sacrificat intuind sau cunoscând, reacția establishment-ului”. □ Liviu Petrescu îi face un *Portret (biografic) în creion* lui Matei Călinescu, text însoțit de o scrisoare a lui Matei

Călinescu adresată lui Ion Vianu. □ Ruxandra Cesereanu, într-un text intitulat *Doamna Gulag-ului românesc*: „Nu doresc să ierarhizez astfel suferința altor deținute-mărturisitoare. Experiența Adrianei Georgescu, a Oanei Orlea sau a Elisabetei Rizea și Aniței Nandriș-Cudla (ca să amintesc doar câteva dintre ele) nu este mai prejos decât cea a Lenei Constante și nici nu ar fi just și decent să se facă o astfel de măsurătoare a suferinței. Pentru mine, însă, mărturiile Lenei Constante sunt cele mai emblematiche”.

● „Vatra”, nr. 6, continuă *Scrisorile din Paris* (episodul al 17-lea) ale lui Lucian Raicu. Acesta scrie despre schimbările intervenite în societate: „Ceva, și mai mult decât ceva, «nu merge», nu e, nu mai e «în regulă» pe domeniile literarului, cele pe care semnificativ le considera un Paul Valéry, domenii ale orgoliului... A dispărut orgoliul – cel care-i îndemna și îi obliga pe premergători să-și ajungă din urmă premergătorii glorioși și uneori, cine ar fi crezut, să-i și întrecă? În măsura în care n-a dispărut, generează întrebări, ușor infantile – și totuși cât de legitime, de serioase, de inevitabile, de felul celor amintite. Parisul este locul din lume cel mai potrivit unor astfel de întrebări – aici «comparațiile» – cu trecutul strivitor – te iau literalmente «de guler», dacă ești cât de cât lucid, dar și atâta cât trebuie de naiv așadar un om încă viu... Îmi atrage atenția un text intitulat *O cultură a îmbălsămării* – semnat de Pascal Bruckner – nume important în literatura franceză a ultimului deceniu – în revista «Lettre internationale» – chiar despre «asta» e vorba în el”. □ Cornel Moraru se întreabă: *Încotro eminescologia?*, pornind de la *Căderea în sus a Luceafărului* de Mihai Cimpoi: „Pentru Mihai Cimpoi adevăratul Eminescu este «întregul Eminescu», egal cu sine în tot ce a scris. Așadar, marele poet trebuie reconstituit și restituit în integralitatea ipotetică a operei sale. Nici o discriminare între antume și postume sau între variantele intermediare și forma finală a poemelor. Totuși, un accent aparte se pune pe exploatarea tărâmului plutonic al postumelor, unde eul se cunoaște pe sine mai profund prin căderile – în sus – în abisul ființelor. Chiar și descrierea tematică a operei, exersată în prima secțiune a volumului nu se reduce la simpla erudiție abstractă exterioară. Din contra, temele fundamentale – cum ar fi Shakespeare, «geniul natural», «homo dacicus» sau «homo folkloricus» – sunt privite ca veritabile arhetipuri ale imaginarului universal, prototipuri originare, forme ale unui alter-ego eminescian însetat de absolut, de dorul dezmărginirii infinite. Temele Realului implică, deci, cu necesitate relația organică, genuină a eului – sau «ființială», cum spune criticul. La fel, publicistica eminesciană pare pătrunsă de același uriaș suflu metafizic. Autorul aduce în sprijin o idee mai veche a lui Pompiliu Constantinescu: «Ideologia lui (a lui Eminescu – n.n.) se adâncește în irațional și devine mitologie politică». Pe această linie. Opera eminesciană poate incita în continuare la dezbateri”. □ Cronica la cartea lui Mihai Cimpoi continuă sub o altă semnătură, aceea a lui Al. Cistelean, care îl consideră pe autor „primul eminescolog al Basarabiei și unul important în nomenclatura eminescologiei”.

Cronica vizează, de fapt, volumul *Spre un nou Eminescu* (Chișinău 1993). □ În sfera spirituală a Basarabiei se menține și Aurel Pantea care, în *Reveria metodică*, se referă la cartea lui Vasile Gârneț *Personaj în grădina uitată* (Chișinău 1993): „Excelent construită cartea lui Vasile Gârneț oferă încă un chip al generației '80. Individualizat printr-un maxim coeficient de inteligență însoțitoare a intuiției, deschis experimentului, dar calm și echilibrat, sceptic și de o fericire temperată în propriul său discurs, Vasile Gârneț e o personalitate poetică distinctă a literaturii române contemporane. În pauzele dintre pulsațiile reveriilor sale, de acum, impregnate cultural, apar și percepții ale sinelui profund”. □ Sub semnătura lui Mihai Dragolea, citim despre *Epistolarul unui „atlet al mizeriei”*, articol referitor la corespondența lui I.D. Sârbu cu I. Negoïtescu, Virgil Nemoianu și Mariana Șora, publicată de Editura de Vest. Timișoara, 1994: „Confesiunile epistolare ale lui Ion D. Sârbu concentrează atât sublim și grotesc cât nu poate fi aflat într-o duzină din romanele obsedantelor decenii din urmă. *Traversarea cortinei*, precum *Adio, Europa!* Sau *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal*, este o care ar merita nu doar o modestă prezentare, ci măcar o masă rotundă”. □ La rubrica *Cronica edițiilor*, Serafim Duicu scrie despre *Tratatul de antropologie creștină al lui Petre Țuțea* (Iași, 1992). □ În *Dilemele unei conștiințe identitare colective*, Ovidiu Pecican tratează o temă sensibilă și foarte veche, ca preocupare, pentru transilvăneni. Autorul trece în revistă cele mai importante momente ale acestei relevări prin jaloane cum sunt *Supplex Libellus Valachorum* (1791) „Magazin istoric pentru Dacia”, „Dacia literară”, *Perit-au dacii?* a lui Hasdeu, *Dacia preistorică* a lui N. Densusianu, *Getica* lui Pârvan, momentul Eminescu – *Rugăciunea unui dac*, *Memoriile* lui I. G. Duca: „De felul în care vom ști să soluționăm această situație dilematică depinde în modul cel mai concret cu putință viitorul nostru. Lucrurile par – și chiar sunt – deosebit de complexe. Nu e mai puțin adevărat că discutarea lor cu maximă claritate le poate simplifica întrucâtva, înlesnind opțiunile corecte. În primul rând e de reflectat în ce măsură mai poate servi astăzi exacerbarea itemului latinității noastre dincolo de limitele sale firești. În al doilea rând e momentul să ne întrebăm dacă definirea națiunii într-o perspectivă etnocentrică ne servește într-adevăr interesele. În sfârșit, e de aflat – prin intermediul unei auto-interogații – dacă nu cumva lumea pe care o proiectăm se cuvine orientată prioritar spre viitor, în loc de a o replia iar și iar spre un trecut mitizat și exploatat în discursurile politicianiste până la saturație”. □ „Vatra” publică poeme de Caius Dobrescu, Ioan Milea, Carmen Veronica Steiciuc, Grigore Șoitu și Angela Marinescu. □ Interviuurile din acest număr sunt luate lui Eugen Uricariu și Andrei Zanca. Al. Cistelean îl întreabă pe E. Uricariu: „– *Stimate Eugen Uricaru, ce crezi că s-a întâmplat semnificativ în cei câțiva ani de literatură post-ceaușistă? Se pot configura niște evenimente, niște tendințe, niște procese? Cât de importante ți se par schimbările intervenite în relația dintre scriitor și operă, pe de o parte, și în cea*

dintre scriitor și public, pe de altă parte?! – Întrebarea dvs. ascunde câteva capcane în care mulți dintre cei pe care îi cunosc s-ar lăsa prinși cu satisfacție. De exemplu, expresia «post-ceaușistă» este atât de amenințătoare încât «paralizează», iar paralizia aceasta e ceva cunoscut, am vegetat cu toții decenii la rând în această stare. Nu e productivă dar e confortabilă. Confortabil devine tot ceea ce aparține realității înțelese, după expresia cunoscută. Ființa umană este extrem de adaptabilă și în același timp extrem de orgolioasă. Pentru a nu-și recunoaște conformismul natural omul denumește convenabil ori acceptabil tot ceea ce rezistă la primele sale cinci minute istorice de împotrivire. Nu întâmplător am ales cinci minute: în cinci minute organismul nostru se obișnuiește, nu mai sesizează deci, cu orice duhoare, oricât de cumplită ar fi. Cu o singură condiție: să nu existe nici o modulație de nuanță sau de intensitate. În plan socio-politic asta se numește autarhie. Iar orice autarhie, dacă e lăsată să se manifeste, tinde către entropia socială, politică și economică. Acea liniște, acea pace dorită de orice dictator – liniștea și pacea cimitirului. Dar să revenim la literatura, cum spuneți post-ceaușistă. Eu am impresia că în sfera culturii abia intrăm în epoca sus-numită, ceaușistă, adică, Semințele încep să dea roade”.

• „Familia”, nr. 6, îi are ca oaspeți în *Saloanele* ei pe Ștefan Aug. Doinaș și Nicolae Manolescu, sub semnul unui dialog intitulat *Literatură, nu numai politică!*; subtitlurile reprezentative, alese de redacție, sunt: *Nicolae Manolescu și „Convenția Democratică a Criticilor Literari din România”*; *Șt. Aug. Doinaș: ...și, generația recuperată*”. □ În serialul *Constructorii*, Ștefan Borbely scrie despre Andrei Pleșu. □ Publică poezie Ioan Țepelea, Vasile Gârneț și Nicolae Popa.

[IUNIE -IULIE]

• În pagina a doua din „Calende”, nr. 6-7, apare textul *La ce bun poezii în vremi sărace*, nesemnat. Textele sunt luate, fragmentar, din antologia cu același titlu prefăcută de Mircea Muthu. □ Subiectul înființării casei editoriale Cultura Națională care ar fi urmat să „înghiță” cea mai mare parte a fondurilor destinate culturii, inclusiv revistelor literare, este, și el, discutat în acest număr. □ Viorel Padina e *Din nou cu capsă pusă*. Acesta „pune note” poezilor generației sale într-un stil parodic, sub pretext polemic: „Nota șapte cu locul 5-6”: „Nota șapte și locu’ 5-6: *Mircea Cărtărescu&Matei Vișniec* (pe Cărtărescu îl acuz, ei bine, că are succes prea mare, ca să fie un poet prea tare! Ca să poți spera transcenderea iepocii de subzistență, tre’ să te găsești măcar cu un sfârc în afara orizontului ei de așteptare, ce naiba! Or’ e clar de-acuma că Cărtărescu – care oricum nu poa’ să intre în Parnas cu un nume cacofonic!! – scrie cu mentalitatea unui campion de sezon, iar nu a unui artist de înalt rezon. Sub masca-i de vedetă involuntară, de albatros abstras și modest, acest Cărtărescu duce o feroce politică de augmentare continuă a propriei charisme, prin

captarea benevolenței tuturor mahărilor de opinie culturală – dar, știți, de pe toată planeta, nu alta; de la superputernicu’ N. Manolescu la chibițu’ V. Cristea, reușind să-și agonisească în acest mod o redutabilă aură mediatică, prin care chiar profanu’-l mai amărât se vede ca un fel de sacru, nu-l așa? Și este drept să fie așa: fiindcă Cărtărescu e poetu’ La Modă prin excelență, mai impozant ca și tizu-său Dinescu d’antan; că primu’ și ultimu’ Dinescu a devenită între timp complet ilizibil pentru junele Popescu, de-o pildă, sau că ultimu’ Cărtărescu tocmai se vede dispărând definitiv, cu autobaza cățelu’ cu tot, în enorma burtă a ultimului Popescu, asta e altă poveste, *voila...*! Căi despre Matei Vișniec, *păcat de voinic*, zău așa! Animat de o sete de glorie egală cu a lu’ Cărtărescu și realmente supradotat, Vișniec ar fi devenit *number 1* în topu’ poeziei neaoșe, dacă providența l-ar fi înzestrat cu un bot de charismă personală, acolo! Din nenorocire, insu’ e perfect antipatic de la natură. Era atât de urât ca boboc rumân al anilor ’80 – deși, normal, ca berbanț parisian a teribil de prezentabil –, încât ajunsese să se deteste singur pentru asta! Îmi amintesc cum Vișniec, altfel mut și ursuz, nu contenea să mă întrebe, de fiecare dată când ne întâlneam, de ce io, Vlasie ori Nino Stratan mai scriem poezii, din moment ce suntem – adică *eram, eheu, fugaces!* – băieți bine?! Iar altădată, într-o noapte de pomină, Matei m-a *somat* să-l port *eu* iubita în brațe. Să-i arăt ce mușchi am, *s-o înveți minte, s-o umilești!* striga poetu’ ca ieșit din minți, ținându-se cu o mână suferindă de faimoasa-l hernie inghinală... Ei bine, admitând cu bărbăție crudu’ adevăr – și anume că este *urātu’* cârdului – hiperlucidu’ și ambițiosu’ Vișniec a ales să fugă de lângă cloșca lu’ Caliope și din lumea noastră, preferând o altă muză și o altă arenă, decât să se bată în condiții ingrate cu bobocii mult mai băfțoși... Însă atâta cât a scris poezie. Vișniec n-a avut decât cu okiu’ semn a face și era să ne dărâme topu’, ptiu drace...” □ În continuarea interviului lui Gheorghe Grigurcu, din numărul precedent, în cel de față criticul-poet declară că se simte un exilat: „– *Marginalizarea, provincia, generează o altă experiență – cea a singurătății. Sunteți un om singuratic?*” – Desigur, un corolar al provinciei îl reprezintă singurătatea. Vauvenargues afirma că singurătatea este o dietă a spiritului mortală când e prea îndelungată. Faptul că încă n-am murit, arată că «dieta» a fost deocamdată, în pofida duratei sale, suportabilă. «Dietă» fiind, singurătatea mi-a «subțiat» ființa lăuntrică (cel puțin așa mă iluzionez), permițându-mi a «da jos» balastul de preocupări parazitare ce rezultă dintr-un trai excesiv monden. (...) Noica, ascet laic, elogia detenția, socotind-o drept perioada sa cea mai fericită, când s-a putut regăsi pe sine. Cinismul unei asemenea poziții cred că nu poate fi ocolit. «Libertatea» obținută în temniță (iar provincia exilatului nu e și ea o temniță?) nu este decât o «libertate» silită, antinaturală, ca o tăietură practică pentru a asigura o altă cale de funcționare unui organ bolnav... Mă întrebași dacă sunt un «singuratic». Cred că sunt, prin firea mea. Dar singurătatea în doze masive, mereu crescânde, pe care sunt obligat a o inhala, e cu

totul altceva decât singurătatea pentru care poți opta, pe care o poți porționa și dirija. (...) S-ar putea să mă sfârșesc în această provincie cu care n-am nimic comun, strivit de o decantare, până la esențe ucigașe, a monotoniei”. □ Un nou interviu, de data aceasta luat lui Adrian Marino, ocupă alte două pagini din „Calende”. Titlul lui este ilustrativ: *În cultură fiecare se salvează singur*: „ – Cum vă simțiți ca «om liber» în «Republica literelor», Domnule Adrian Marino? Sunteți totuși, un solitar, dezinteresat de viața literară. Nu duceți lipsa emulilor, ca să nu spun a discipolilor?! – Văd că ați preluat o formulă a lui Marco Cugno. De la distanță se vede adesea mai bine. Regret, dar nu duc (nu mai duc de mult) această «lipsă». Mai întâi intervine decalajul (mare) de vârstă, de generație, formație intelectuală etc. Alt limbaj, alte repere, alt program de lucru, practic incomunicabil în condițiile date. Apoi neocuparea nici unei poziții prin care poți «recruta» discipoli: catedră, institut, reviste etc. N-am nici tehnica, să-i spun «carismatică», pe care am văzut-o în acțiune la Păltiniș. Îi cunosc bine metodele și nu ader (temperamental, dar nu numai) la ele. Hotărâtoare au fost însă două împrejurări. Mai întâi experiența total negativă, profund traumatizantă, a colaborării cu «maestrul» G. Călinescu. Nu intru acum în amănunte, dar exorbitanța, egocentrismul, tirania și farsa convertirii sale la comunism, după 1944, m-au «lecuit» pentru toată viața. Mai mult decât atât: am ajuns la convingerea că fiecare trebuie să-și descopere adevărurile sale *singur*, numai aceste descoperiri sunt creatoare, fecunde, organice. Eu am ajuns singur la unele concluzii, bune-rele nu discut acum, intransmisibile altfel decât prin mesajul publicării. Magistrul nu poate, efectiv, crea decât discipoli de serie, epigoni, imitatori, spirite docile și minore. Sau să producă o clarificare a personalității fiecăruia. În cultură fiecare se salvează singur. Dacă se salvează...” (Dialog consemnat de Nicolae Oprea) □ Același Nicolae Oprea comentează cartea lui Adrian Marino *Evadări în lumea liberă* (Institutul European, 1993): „Adrian Marino este adeptul jurnalului intim ca «document de viață, trăit», bazat pe «cultivarea notației autentice», în spirit camilpetrescian. Susține, cu alte cuvinte «condiția indiscretă a jurnalului»: autenticitatea și subiectivitatea. Nu rare sunt referirile la statutul subiectiv al acestuia: «Redactez seara, fugitiv, aceste note, mereu preocupat de apărarea, cu orice preț, a candorii și «naivității» jurnalului intim, pe scurt a «spontaneității»”. □ Proza aparține lui Bedros Horasangian, cu fragmentul *Haiganuş* din romanul *Enciclopedia armenilor*. □ Poezii care semnează în cele patru pagini destinate poeziei sunt Gheorghe Izbăşescu, Gruia Sârbu, Luminița Urs, Cornel Sântion Cubleşan, Ion Toma Ionescu, Emil Sinescu, Liviu Măţuanu, Florian Silişteanu. □ Pe ultima pagină, în prezentarea lui Dan Cristea, sunt publicate versuri ale lui Daniel Turcea.

• „Tomis”, nr. 6-7, conține mărturisirea lui Pavel Chihaia, *Autoportret al artistului la senectute* (este un text transcris de Doina Jela după înregistrarea unei conferințe a scriitorului ținute studenților de la Facultatea de Litere,

Universitatea „Ovidius” din Constanța). □ Lăcrămioara Berechet scrie despre *Dramaturgia lui Marin Sorescu*. Pe aceeași pagină, Irina Petraș recenzează monografia lui Mircea Muthu *Liviu Rebreanu sau paradoxul organicului* (Dacia, 1993). □ O pagină de poezie îi are în prim-plan pe poeții Ion Roșioru, Anca Ardeleanu, Paul Duicu, Viorel Stănilă, Medmedemin Ulgean Ene. □ Victor Corcheș publică un text inedit al lui Dimitrie Stelaru, *Visul*. □ Stan Vlad realizează un interviu cu Valentin Silvestru, o discuție stenică despre viața teatrală: „Nu există azi nici un fel de involuție culturală”.

IULIE

1 iulie

● În „Dilema”, nr. 77, Radu Cosașu publică articolul *Hagiocrația*: „N-ar trebui luată nici cu interogație tragică, nici cu mișto superficial, ideea populară de a avea ca prim-ministru sau ca președinte al țării un fotbalist. Tot mai des și oriunde, fotbalul și politicul se întâlnesc vesel și trivial la colțul străzii și nu la infinit, cum ar fi putut crede spiritele prea subțiri. Competența în pase, geniul în șuturi și fente fascinează mulțimile plictisite și sătule, din Rio de Janeiro până la Mizil, de arta specialiștilor în buget, mișcări de cenzură, disperare și moft. Fotbalul, că e român, că e german, că e paraguayian, nu e moft. Lumea nu e atât de apatică, nebună sau concret-istorică – precum zic clișeele, cât, din ce în ce mai concret – fotbalistică. (Nu mă entuziasmează, dar nici n-o să mă spânzur, e mai grav că mi s-a spart o țevă la baie...) Dacă în biserici se înalță rugă pentru o calificare în optimi, de ce n-ar lua o Națională, susținută de popor, puterea politică? «Evenimentul zilei» titra voios și responsabil, după acel 3-1 cu Columbia: «În zorii zilei de ieri, mai ceva ca la Revoluție, românii au sărbătorit în stradă... ». După 1-0 cu SUA, la 2 dimineața, Piața Universității «arăta ca-n zilele bune». «Imaginația la putere» e o abstracție, un intelectualism, Pele, Hagi, sau Valderrama conducând o țară sunt însă verosimili, de o concretețe al cărui humor anti-politicianist are toate șansele să cucerească masele și să devină o forță materială, cum se visa altădată, pentru ideile progresiste. Nu șarjez. După ce, de-a lungul timpului, «a avut nevoie» de un Havel, de un Snegur, de un Elțin, doamna Roxana Iordache cădea – anul trecut, când biruiam la Cardiff – mult mai aproape de adevăr, lansând pe prima pagină că «omul de care avem nevoie» e Anghel Iordănescu! Antrenorul? Exact, antrenorul!» Oportunismul nu va scădea, nici nu va crește. El ar fi o constantă și sub hagio-crație. Viața nu ni s-ar schimba din temelii. Așa cum îmi cunosc eu însă neamul, cel mai clar îmi sună în urechi telefoanele de noapte care vor zbârnâi la ziarul domnului Cristoiu, supus, fără îndoială, din primele zile ale noii președinții, persecuțiilor ei; aud, așa, pe la trei dimineață, un anonim din București: «Alo, domnișoară, spuneți-i lui Răducioiu – textual: Bă, puță, tu mai ții minte cin te dribla ca toți dracii pe Dinamo? Bagă-ți mințile

în cap că vin la tine!» Rămâne o problemă deschisă dacă doamna Roxana Iordache – văzându-și împlinită profeția cu Iordănescu – va mai fi monarhistă, și doamna Rodica Becleanu, iliesciană. Femei-bărbat cum le știu, mi le închipui scoțând împreună o revistă nuanțată față de noua Putere. Ce vor face în fața acestor realități, oameni ai faptelor și pragmatismului ca domnii Solcanu, Văcaru, Severin sau Ciumara? Închideți ochii, dar să nu ziceți că nu vedeți nimic. Doar clasa noastră politică nu înțelege că, azi, fotbalul e singura forță (Forzza Italia!) care poate să scoată, la miezul nopții, mii de oameni în marile piețe, purtați de un lirism plin de mășcări, de o energie care – e trist sau nu – nu miroase deloc a lehamite”.

• În „Azi”, nr. 618, Mariana Criș îi ia un interviu lui Ion Stratan, cu prilejul publicării volumului *Ruleta rusească* (în limba franceză): „– *Ultimul tău volum Ruleta rusească a apărut și în Franța. Dacă vrei să-mi vorbești puțin despre apariția lui.* / – Volumul a fost tradus la Centrul Cultural Royaumont de către poeți francezi și români, alături de acela al lui Alexandru Mușina. Acest centru participă la rețeaua de «ateliere» de traducere, având și un omolog în România, Centrul Cultural de la Sinaia. Din circuitul de sesiuni mai fac parte Portugalia, Irlanda și Grecia. Dintre poeții francezi care au fost traduși la Sinaia aş numi aci pe Emmanuel Hocquard și Claude Royet Journoud. Cunoștiți de la Royaumont, unde volumul meu și al dlui Mușina au fost traduse în 1991, sunt și poeții prezenți aici: Joseph Guglielmi din Franța și Nuno Judice din Portugalia. Traducerea efectuată la Centrul Royaumont constă într-un travaliu cu totul special. Se oferă o variantă mot-à-mot a poemelor, după care poeții prezenți își înfățișează într-un *brainstorming* preferințele lexicale. La sfârșit se cade de acord asupra unei variante care îndeplinește majoritatea sufragiilor, după «negocieri» firești asupra suavelor entități a transpunerii cuvintelor. În Franța există multe edituri mai mici interesate de poezie, printre care și Créaphis, unde au apărut volumele noastre. – Cum vezi, din perspectiva festivalului, poezia contemporană? – După cădere, omul vorbește o limbă imperfectă care are ca prim reper solul dogmatic al latinei și scrisului grecesc și pe care încearcă o redogmatizare în zenitul valorii. Noi avem orizontul Judecății spre care tind graiurile. Și mi-a apărut ca o rază de soare idiomul hispanic, pe toată coloratura evantaiului său continental. Sunt fericit că am reîntâlnit poeți tineri din Basarabia, cărora le dedic un distih: «Ba sara abia / Buciumul sună cu jale»”.

• În „Ora”, nr. 504, scriind despre apetitul tot mai ridicat al presei cotidiene pentru temele celor 4 S (sex, scandal, senzațional, scabros), Gheorghe Tomozei afirmă: „Cu o singură prima trebuie hrănită gura paginii întâi, foamea de senzațional a unui public oripilat de crime dar tenace cumpărător al jurnalelor «criminale» și, nu în ultimul rând, gurile a numeroase familii de slujbași ai cernelii”. Gheorghe Tomozei da o listă a publicațiilor consacrate exclusiv „consumului zilnic” al cititorilor și, în subsidiar, educării sale în

spiritul culturii de masă. Acestea sunt: „Bordel”, „Banii și viața”, „Cazier”, „Crima”, „Crimă și viol”, „Cocotele”, „Crime și criminali”, „Curvele la drumul mare”, „Dosarele violenței”, „Dragoste murdară”, „Dosarele ucigașilor”, „Felinarul roșu”, „Gay 45”, „Infractorul”, „Infractoarea roz”, „Legea junglei”, „Ochiul dracului”, „Scandal Sexy”, „Sexy Balamuc”, „Sex Press”, „Paradis Sexy”, „Thanatos”, „Totuși iubește-mă”, „Țâțe”.

● În „România Mare”, nr. 208, Ileana Vulpescu semnează pamfletul ***Democrația și ciolanul***: „În România post-decembristă nu e chip să te plictisești. Clasa noastră politică are grijă să dea mereu câte un spectacol, care poate părea original doar copiilor de față sau prichindeilor, spectacol vechi de când lumea și care se reduce, de fapt, la două elemente așezate la capătul unei pârgхии: partidul de guvernământ, care ține cât poate de putere, și opoziția, care nu știe ce să mai facă pentru a scurta răstimpul celor patru ani ce despart niște alegeri parlamentare și prezidențiale de următoarele alegeri de același fel. (...) Omul, uitându-se fără nicio părtinire la clasa noastră politică, nu poate să nu-și dea seama de slăbiciunea Puterii, pe de o parte, dar și de crâncena și nedisimularea dorință a Opoziției de a ajunge la putere *în afara alegerilor* (care pot fi și anticipate), pe de altă parte foștii *profitori* ai regimului comunist s-au *«oploșit»* chiar în rândurile Opoziției, profitorii care compun în mare parte noua clasă politică a țării, și care-s atâta de hămesii după putere, încât nu mai fac nici măcar minimul de efort de-a păstra fața *«democratică»* a afacerii... prin felul în care procedează, această *«nouă»* clasă politică nu-i mai lasă omului de rând nici măcar plăcerea de-a vedea învelit ciolanul arivismului într-un strat cât de cât de subțire de cocă, ca și demagogia marilor sentimente”.

3 iulie

● În „Adevărul literar și artistic”, nr. 224, se publică un interviu cu Ion Tomescu, directorul Editurii Libra: ***Conform acestei legislații, între a face carte și a face cârnați nu e nici o diferență***. □ La 95 de ani de la moartea lui G. Călinescu, Constantin Coroiu notează: „El însuși devenit unul dintre cei mai mari jurnaliști și arhitecți de publicații din cultura noastră, a rămas un prieten credincios, mereu îndatorat, iar – în unele clipe de cumpănă – apărător discret și eficient, «umbra sufletului» lui G. Călinescu. Biografiile lui George Ivașcu și G. Călinescu se intersectează, se împletesc timp de trei decenii – se și despart! – și n-aș risca să spun cine a avut mai multă nevoie de celălalt...”.

4 iulie

● „LA&I”, nr. 25, continuă cu reportajul semnat de Dan C. Mihăilescu la descinderea Humanitas-ului la Paris – comparată cu debarcarea „aliaților” din Normandia – sub titlul ***Iubirea de turnuri și pustie***. Textul este, de fapt, un interviu care începe de sub frontispiciul revistei și ține (cu imagini cu tot) până în pagina a 4-a. Gabriel Liiceanu lămurește și misterul „turnurilor în pustie”:

Pornind de la o scurtă interpretare a lui Heidegger la sintagma lui Saint-Exupéry („citirește iubirea de turnuri în pustie”), Gabriel Liiceanu adaugă: „Pustiul este locul în care nimic nu crește, deoarece totul este supus legii orizontalității, în vreme ce creșterea este înălțare, ambiție a verticalului. Deșertul nu poate fi învins decât prin «iubirea de turnuri», pentru că turnul este configurația pe care nisipul n-o poate înfrânge. Turnul este «devenirea întru ființă» a lui Noica, singura capabilă să dea replica nisipoasei monotonii a «devenirii întru devenire». Ei bine, Editura Humanitas s-a ivit din aceasta «iubire de turnuri», a cărei urgențe este pe măsura pustiei născute în ultimele decenii ale istoriei noastre. Au existat atâta vreme profesioniști ai deșertului, e nevoie acum de profesioniști ai turnurilor”. □ În acest număr apar mai multe materiale inedite în legătură cu fundația Acterian. Fabian Anton oferă spre publicare scrisori scrise de Clody Bertola, Emil Botta și Jeni Acterian. □ Claudia Dimiu, cercetător la Muzeul Național al Literaturii Române, oferă, alături de comentarii scrisoarea lui Haig Acterian, care descrie cele 25 de pagini ale piesei *Dialog între închipuiri* (mai 1929). Comentariile Claudiei Dimiu sunt însoțite de alte două scrisori, una către Marieta Sadova (7 aprilie 1929) cealaltă (un fragment olograf din scrisoarea lui Gordon Craig către Haig Acterian). □ Mircea Anghelescu semnează textul *Haig Acterian: o agonie*: „Pentru cititorul de astăzi, căruia numele nu-i spune nimic, e o surpriză să-l descopere pe Haig Acterian în primele rânduri ale generației de la 1927, implicat în toate gesturile ei caracteristice, fie de negații, fie proiecte de construcție. Adolescența sa a fost fascinată de miracolul grec, revelație desigur livrescă: elev la *Spiru Haret*, el hotărâ împreună cu colegul său Mircea Eliade «să nu mai citim nimic altceva decât grecește și cărți despre Grecia. (...) Este probabil un blestem care urmărește de mult figura fără noroc a acestui idealist, însetat de perfecțiune și îndrăgostit de teatru, mort de treizeci și nouă de ani. În 1934, într-un articol indignat pe care-l scrie Mircea Eliade, sunt strigate cititorului merite ale omului de teatru, creatorul unei noi viziuni («teatrul – alchimie, magie, prin care un nou spațiu se descoperă... o iluminare născută din mase colective») și cel care «a încercat să descopere o fonetică nouă, a stabilit legile limbii românești scenice, legile după care un cuvânt se transfigurează când e spus dramatic, întovărășit de gestul corespunzător», răsplătit de cabala mediocrilor care-l împinge spre marginea societății, lipsit de angajamente și de posibilitatea de a-și pune în aplicare proiectele, de a scrie trăitul”.

• În „Fețele culturii”, nr. 620, sunt comentate noi apariții. Mariana Criș, scrie despre o nouă ediție din *Cronica de familie* a lui Petru Dumitriu, de la a cărei primă tipărire au trecut 37 de ani: „«Roman doric» așa cum îl caracteriza Nicolae Manolescu în postfața ediției din 1993, sprijinit pe două atitudini fundamentale: trufia aristocrată și nevoia de dominație, *Cronica de familie* este unul din importante momente din istoria romanului românesc”. □ Răzvan Voncu scrie despre *Fragmentarium-ul* lui Mircea Eliade: „În urmă cu câțva

timp, Eugen Simion atrăgea atenția asupra acestui sector oarecum ignorant al creației lui Mircea Eliade, subliniind calitatea de martor, mai obiectiv decât jurnalul, pe care o are eseistica în raport cu evoluțiile gânditorului pe coordonatele altor domenii”. Criticul reclamă mai jos inflația editorială de produse culturale ale generației lui Eliade: „Nu vreau să închei înainte de a constata efectele cu totul nefaste pe care le-a avut suprasaturarea pieței cu operele generației 22. Această nefericită politică editorială (în care, din păcate, un rol major l-a avut Editura Humanitas) nu a făcut decât să scadă interesul publicului până aproape de cota 0. Astfel, cererea a fost satisfăcută de acele opere ce au avut șansa de a fi publicate mai întâi, viciindu-se imaginea scriitorului în conștiința publică. Eliade trece astfel, aproape exclusiv, drept istoric al religiilor și orientalist, deși poate că eseistica sa este la fel de fascinantă. Fragmentarium-ul este, în orice caz, o lectură care nu dezamăgește, chiar dacă Eliade apare, aici, puțin astfel”. □ În cadrul rubricii denumite *Ciorne*, Andrei Grigor simte nevoia să nuanțeze, prin alte adăugiri, câte ceva privitor la dezbateră tipărită în numărul precedent: „Mai necesară decât o critică de direcție mi se pare a fi acum una de întreținere, adică de «conserve» a valorilor și de apărare a lor în fața atacurilor demolatoare care, desfășurate pe fondul amintit mai sus, riscă să devină «credibile» într-o perioadă când a contesta orice e un mod de a fi”. □ „Fețele culturii” pune la dispoziția cititorilor cea de a doua parte (și ultima) a dezbaterii cu tema *Critica literară actuală*. Redăm din intervenții: ■ Romul Munteanu: „Revistele de critică, oricât de consistente ar fi, se fac din partea unei edituri. Printre multe colecții, se face și o revistă. Critica de tip foiletonistic și ea e susținută în acest fel de cineva, aproape întotdeauna”; ■ *Eugen Simion*: „Să nu ignorăm faptul că o cultură are ritmurile ei și are necesitățile ei. Are chiar un stil al ei, adică o tradiție și un model sau mai multe. Nu putem face abstracție de ele. Cu 15-20 de ani în urmă, toți voiau să fie semioticieni, naratologi, critici arhetipali, structuraliști etc. Cunoscând destul de bine aceste metode, am preferat totuși să fac o critică de tip analitic și, implicit, o critică de întâmpinare, pentru că am înțeles că literatura română avea nevoie, în primul rând, de această formă intelectuală”; ■ *Lucian Chișu*: „Am aceeași opinie cu a dumneavoastră. De altfel, cred că structuralismul nu a schimbat obiectul, ci doar l-a privit mult mai nuanțat”. ■ *Eugen Simion*: „Nu. S-a schimbat ceva în gândirea critică. Nu ne putem întoarce la ceea ce a fost. Asta este sigur”.

6 iulie

● În „România literară”, nr. 26, Ioana Pârvulescu scrie despre recentul volum al lui Alexandru George, *Sfârșitul lecturii* (CR, 1993): „Acest al patrulea volum se leagă în modul cel mai direct cu puțință de al treilea. În articolul final, deja pomenit, de acolo, criticul Alexandru George își pune întrebarea ce posibilități de supraviețuire are critica «dincolo de faptul mai mult sau mai

puțin plin de ecouri al acțiunii ei directe». Or, ultima piesă a cvartetului răspunde la această întrebare (și confirmă răspunsul implicit dat și de celelalte trei): critica lui Alexandru George supraviețuiește, altfel n-am citi cu atâta plăcere ceea ce autorul a scris cu unul sau două decenii în urmă. Firește că această distanță temporală poate fi socotită încă drept nesemnificativă, dar ea capătă dimensiuni adecvate dacă luăm în seamă și ruptura adusă de anul 1989". □ Cititorii *Actualității culturale* sunt informați că la Târgu Mureș a avut loc un simpozion Romulus Guga □ *Actualitatea editorială* a acestui număr se deschide cu titlul ***Cartea de care avem nevoie*** și este o recenzie la Monica Lovinescu, *Unde scurte III*, Humanitas, 1994. Aparține Andreei Deciu. Alte cărți prezentate sunt semnate de: Dan C. Mihăilescu (*I.L. Caragiale, Despre lume, artă și neamul românesc*, Humanitas, 1994), Carmen Firan (*Negru pur*, Albatros, 1994) și Dan Grigorescu (*De la cucută la Coca-Cola. Note despre amurgul postmodernismului*, Minerva 1994), fiind recenzate, în ordinea nominalizării lor, de către Ioana Pârvulescu, Andreea Deciu și Romanița Constantinescu. □ Versurile din acest număr sunt semnate de Dora Pavel, Annie Bentoiu și Aurel Martin. □ Despre poetul Horia Stamatu, Alex. Ștefănescu scrie „la o nouă lectură”: „În perioada 1945-1989, poezia lui Horia Stamatu n-a circulat în România. În 1968, Nicolae Manolescu a făcut o tentativă de a-l relansa pe poetul aflat în exil introducând texte de-ale sale în antologia *Poezia română modernă, de la G. Bacovia la Emil Botta*, dar antologia, după cum se știe, a fost interzisă. Ce s-ar fi întâmplat, totuși, dacă poezia lui Horia Stamatu ar fi primit la un moment dat viză de intrare în România? Ce impresie ar fi făcut cititorilor români? Depinde de perioada în care s-ar fi produs miracolul. În 1957, această poezie ar fi părut de o modernitate spectaculoasă. În 1970 ar fi fost considerată vetustă. Iar în 1988 ar fi provocat admirație prin curajul ei”. □ Alexandru George își continuă eseu ***Tot despre problema criticii în comunism***, text în care, printre altele, afirmă: „Era cuprinsă această monstruoasă deformare a rolului lui Maiorescu și a spiritului său în programul comunist, în tezele marxiste? Cătuși de puțin; dar întâmplarea ne arată că oameni bine intenționați, uneori situați pe baricadele opuse comunismului, au putut face un imens rău, folosindu-se de Maiorescu și lovind grav în spiritul său abia restaurat. Așa se face că autorul acestor rânduri, singurul care s-a reclamat de la acel Maiorescu prim, al radicalismului său din faza inițială și a făcut discriminările necesare respingând modul celui de al doilea Maiorescu, s-a văzut denunțat de toți partizanii noului dogmatism, de la Mihai Drăgan la Pompiliu Marcea și până la Liviu Rusu, – nu întâmplător toți aceștia fiind oameni în primul rând de vocație didactică. Toate acestea atestă viciul de fond al societății intelectuale românești în expresia ei literară din timpul comunismului, care de la un punct încolo naștea în mod firesc un climat dogmatic, tot așa de nociv când era acceptat de bună voie, ba chiar cu aere de naționalism fudul, ca și atunci când îi fusese impus de ideologii de la Moscova

și Leningrad”. □ Radu G. Țeposu semnează scurtul articol *Contemplarea vicioasă a durerii*, text consacrat apariției unui nou volum de Emil Hurezeanu: „Recentul volum al lui Emil Hurezeanu, *Ultimele, primele*, apărut la editura Albatros [1993], strânge, în egală măsură, poezii din perioada exilului, dar și din anii de după revoluție, când autorul a venit tot mai des în țară. Între cele două perioade diferența este aproape insesizabilă. Biografia transpare greu în lirica acestui poet. (...) Cu această a doua plachetă, poetul revine în rândul întâi al generației sale, pe are, la un moment dat, părea să o fi părăsit”. □ Alexandru Niculescu semnează articolul *Intraductibilul tradus*, pe marginea transpunerii în limba franceză, de către Monica Lovinescu și Eugen Ionescu, a unor piese din dramaturgia caragialiană: „Literatura românească în lumea occidentală – și în Franța, mai ales – este foarte greu de tradus: ne despart de Occident nu numai limba și tematica, ci și conceptele noastre cultural-istorice. Nu putem aspira la «fidelitatea» traducerilor noastre! Dar putem, prin adaptări bine meșteșugite de mână de artist al cuvântului, pătrunde în literatura europeană (și chiar pe scenele ei teatrale!). Eugène Ionesco a dovedit-o. Împreună cu doamna Monica Lovinescu, oferă culturii franceze un *M'sieu Caragiale* filtrat printr-o îndelungată cunoaștere a Franței. Adaptarea lui I.L. Caragiale la lumea lui Georges Courteline este o întreprindere care depășește problemele unei simple translații. Este o adevărată *misiune* – conștient asumată. Putem să nu fim recunoscători celor care au înfruntat vânturile unui text, adeseori intraductibil, pentru a-l *aduce* pe I.L. Caragiale al nostru, în traducere, în adaptare, în cultura occidentală franceză? Eugène Ionesco a *actualizat* teatrul lui Caragiale în țara sa de adopție, în Franța, cu prețiosul ajutor al doamnei Monica Lovinescu. Maestrul și-a tradus Maestrul!”. □ În exclusivitate pentru „România literară”, Stephen Greenblatt, autor al conceptului de *nou istorism*, utilizat peste Ocean, îi acordă un interviu Mihaelei Irimia, pe tema raportului dintre centru și margine.

● „Luceafărul”, nr. 5, se deschide cu versuri de Ioan Flora. Poezie publică în acest număr și Nina Cassian. □ Numărul este dedicat, aproape integral Diasporei. Laurențiu Ulici, *Avatarii lui Ovidiu*: „În ciuda puținătății datelor, ne putem face, totuși, o imagine despre evoluția în exil a scriitorilor români. O primă observație: foarte puțini dintre ei au izbutit să se apropie de ceea ce însemnaseră literar în țară, chiar dacă mulți au continuat să rămână scriitori și au încercat să se afirme ca atare în noul peisaj. (În paranteză fie spus, marii scriitori români cunoscuți și recunoscuți în Occident, Eliade, Ionescu, Cioran, Vintilă Horia, nu aparțin celor două valuri de exilați). Dificultăți multiple, deopotrivă obiective și subiective, au stat și vor sta mereu în calea unui scriitor mutat în altă limbă, în alt ambient și în altă mentalitate decât cele originare. Le-au depășit: Petru Dumitriu, universitarii de peste ocean (Matei Călinescu, Virgil Nemoianu, Toma Pavel, Ion Petru Culianu) parțial Gabriela Melinescu. În Suedia, Andrei Codrescu în USA (acesta întrecându-și notorietatea din țară).

Petru Popescu, tot în USA, Paul Goma și D. Țepeneag în Franța. Mulți sunt cei care au abandonat literatura, reprofilându-se profesional pentru a supraviețui, fără să poată ști, nici ei nici noi, dacă și când vor mai reveni la meseria de scriitor. O a doua observație: un număr relativ mic de scriitori s-a străduit, din exil, să comunice în continuare cu locul natal, dar cei care au făcut-o, în frunte cu Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, au izbutit să întrețină în climatul deprimant al României comuniste, speranța în schimbare și în resurecția spiritului liber. Se poate chiar spune fără teamă de exagerare că bună parte din aluatul revoltei anticomuniste din decembrie 1989 a crescut grație prezenței vorbite sau scrise a câtorva scriitori români din exil, a celor deja numiți la care se adaugă Eugen Ionescu și Paul Goma. În fine, a treia observație: dincolo de izbânzile sau eșecurile individuale, scriitorii români din exil au dovedit o bună adaptabilitate la mediul adoptiv și, am spus-o deja, o neglijabilă capacitate de coeziune între ei, prin asta, de fapt, atestându-se comportamentul ca dâmboviteni. Chestiunea aceasta, aparent lipsită de importanță, are totuși o semnificație răzbătătoare, ținând de ontologia exilului. Poți fugi dintr-un mediu ostil, poți fugi de presiuni politice sau economice, dar nu poți fugi de tine însuși. Cine știe asta poate să aleagă fuga în sine însuși, ceea ce nu e paradox în raport cu fuga de tine însuși, e doar o homeopatie. E și exilul interior o teamă de discuție, mai cu seamă pentru cei care – plecând sau neplecând într-un exil geografic – au făcut din literatură o formă de exil interior. Și poate că legând exilul în lume cu exilul interior am putea constitui sau reconstitui ecuația originară a exilului literar, în general, a celui românesc, în particular. Toate la timpul lor. Acum am deschis doar discuția pentru că ne place să credem că e necesară. Dacă va avea ecou – cum sperăm – o vom continua. Eventual, prin introducerea în ecuație a unui termen nou: revenirea în Ithaca, din păcate amânată sine die prin persoana scriitorului român din exil dar, din fericire, întâmplată prin cărțile lui”. □ Despre *Dimensiunea Diaspora* scrie Geo Șerban, în timp ce Mircea Martin, referindu-se la scriitorii români interziși, își intitulează intervenția *Literatura ca exil interior*: „Inutil să mai remarcăm că acest exil înlăuntrul hotarelor țării a fost infinit mai greu de îndurat decât alungarea în afară. Și unde, dacă nu în exil, s-au aflat după 1946 intelectuali de talia lui Mircea Vulcănescu și Gheorghe Brătianu, morți în închisoare, sau poeți ca Vasile Voiculescu, prizonier politic, la rândul lui, și Lucian Blaga (până în 1960)? Sau mai tinerii pe atunci Ion Negoieșcu, Nicolae Steinhardt, A. Marino, Leonid Dimov, Doinaș? Spre a nu mai vorbi de sutele de studenți – printre ei Paul Goma – care au fost închiși (adică exilați cu forța) pentru că au simpatizat în 1956 cu revoluția anticomunistă din Ungaria? În anii '60, anii «dezghețului», s-a creat însă treptat impresia că dispare incompatibilitatea între activitatea creatoare și comandamentele politice oficiale. Deținuții politici au fost, de altfel, eliberați din închisori, tradiția culturală autohtonă a fost – în linii mari – repusă în drepturile ei. Autori interziși până atunci – sau care au

preferat să nu publice nimic sub realismul socialist – își fac apariția pe scena literară. Criteriul luptei de clasă a fost înlocuit cu acela al unității naționale, ceea ce a produs intelectualilor iluzia unei posibile convergențe de interese cu Puterea”. □ Pe mai multe pagini, sunt redată extrase din *Dicționarul scriitorilor români din exil*, al lui Florin Manolescu (104 scriitori români, din toate generațiile, stabiliți în străinătate), precum și o reprezentare sinoptică, pe țări și continente, a geografiei exilului literar românesc. □ Alți semnatari: Irina Mavrodin, *Chipurile exilului*, cronica lui Mircea Anghelescu, **Românii din America**, la cele două volume întocmite de Aurel Sasu, *Cultura română în Statele Unite și Canada* (Editura Fundației Culturale Române, 1993), Marin Mincu, *Exilul vs. Relegatio*, pagină pe care este redată, în facsimil, *Balada cafelei apuse* de Ștefan Baciș, datată Honolulu 1973. □ În același număr din „Luceafărul” i se aduce un omagiu lui Eugen Ionescu prin publicarea textului semnat de François Fejtő, *Adieu Eugène Ionesco*, în traducerea lui Mihail Oprea: „Ionesco nu vorbea prea des despre această experiență. Dar îl amuzau cei care-l credeau sceptic ori cinic. Era bun, bun până la naivitate, generos și milostiv. Era virtuos în sensul antic al termenului, având totuși defectele fără de care ar fi devenit un sfânt. Și iată că s-a întâmplat cel mai absurd lucru: un fapt divers, o informație auzită la radio între atâtea altele: Ionesco a decedat la vârsta de 81 de ani (? – n.n). Nu-mi vine să cred”. □ Sub titlul *Exilul în limbă*, Dan Cristea semnează cronica la volumul lui Dumitru Țepeneag *Cuvântul nisiparniță* (Ed. Univers, 1994): „*Cuvântul nisiparniță* e, în bună măsură, o carte autobiografică. În primul rând, o carte despre cum s-a zămislit cartea cu acest titlu. Nu mai puțin, chiar dacă povestirea plutește într-un aer oniric, de vag și indeterminare, câteva detalii doar și sunt suficiente pentru a vedea la baza ei realitatea românească de după război, percepută prin ochii unui copil-martor. Sunt apoi fantasmale Țepeneag: oamenii dornici să participe la *secretul* lucrurilor dar care trebuie să se mulțumească cu versiunea lui imaginară sau colportată; femeia-înger și femeia «obiect sexual»; călătoria onirică, femeia-pasăre și pasărea-femeie, duminica obsedantă, ploaia care cade fină și fără sfârșit precum literele pe hârtie. Bine echilibrat, și «teoretic» și poetic-imaginar, plin de vervă și având totodată «girul» unei experiențe trăite pe propria piele și cu toate riscurile, romanul lui Țepeneag este cea mai bună carte a sa apărută în România. Iar în felul ei, o carte unică”.

7 iulie

● „Contemporanul-Ideea europeană”, nr. 13-14-15, prezintă pe prima pagină textul *Cioran – un traseu al transfigurării*, scris de Fulvio Del Fabbro, lector de limba română la Universitatea din Florența: „Depărtarea spre care s-a îndreptat a pretins o inumană aventură, o violare a limitelor menită să înșafuiască o superioritate stilistică ce va răscumpăra propria *impietate*: iată ivindu-se fragmentul prețios, aforismele lapidare, schije de cristal metafizic

și tot acel cortegiu al esteticii de extaz. Acest mare nimicitor neantizează ca să ne restituie o vibrație unică ce răstoarnă emotiv chiar sensul înțelegerii astfel încât, prin orice lectură, în ciuda negativității, ieșim ca renăscuți. De unde-i provine atuul unui «ton care este mai mult decât talentul, îi este esența» la un autor care, fără să-și fi compromis în fond identitatea, și-a părăsit firescul fiziologic al unei limbi și al unui stil pentru a căpăta o eleganță extenuată într-o limbă «inaccesibilă» a cărei rigoare nu se potrivește unui balcanic. Dacă franceza, cum s-a spus (cf. Sanda Stolojan, prefață la *Des armes et des saints*, Paris, L'Herne), a făcut din Cioran ceea ce este, nu trebuie uitat, totuși, că matca românească transpare neîndoielnic în acest *parvenu* al exactității și al conciziei tocmai în tonul pasionat de lucid, îndârjit de patimă și de *amertume*, prin care răzbate prețul acestor lacrimi de două ori schimbate la față, lacrimile aceluia care «exècre ce que idolâtre». □ Volumului *Don Quijote în Est* de Octavian Paler, i se consacră două cronici, semnate de Octavian Saviany și Florin Sicoe: „Puțini intelectuali din România post-revoluționară au avut curajul să-ți asume atât de radical ca domnul Octavian Paler lașitățile trecute, compromisurile, frica. Într-o perioadă în care efemeridele unei închipuite disidențe se bat acerb cu pumnii în piept, în care lăudătorii comunismului și ai cuplului Ceaușescu visează nostalgic, din fotoliile lor senatoriale, la comunism și la putere, în care național-comuniști cu vechi ștate de serviciu ocupă posturi (fie și de rangul al doilea!) ministeriale, Octavian Paler tratează prezentul cu resemnare, dar folosind măsura exactă”.

8 iulie

• Cele 32 de pagini (în loc de 16) din „Literatorul”, nr. 11-16, se deschid cu articolul *După sincopă*, semnat de redactorul-șef, Marin Sorescu: „În ce privește «Literatorul», se pare că intră în chiar gena ei acest mers gătit, înaintarea dințată «în fierăstrău». Să ne amintim cum apărea gazeta bătrânului târșit în certuri și necazuri, Macedonski. Când voi reuși să înțeleg cum funcționează economia noastră și tehnica deblocării blocajului financiar, nu voi mai fi de mult minsitru și-mi voi vedea, la locul meu, de ale mele. «Literatorul» nu și-a schimbat programul de care vorbeam, foarte optimist, în numărul 1, deși viața s-a scumpit de atunci de câteva ori, iar scriitorii s-au certat între ei și s-au împăcat sau s-au certat fără să se mai împace, de câteva ori. (...) Vom ține la mare cinste criteriul estetic, în ciuda tuturor sirenelor care ne atrag în altă parte”. □ Diacul tomnatic și alumn anunță și salută reparația revistei „Luceafărul”, sub conducerea aceluiași Laurențiu Ulici, dar cu unele modificări, și de redacție și de conținut. □ Eugen Simion scrie, la cronica literară, despre *Poemele românești ale Aurorii Cornu*, și nu numai: „Aurora Cornu este o femeie de spirit și, dacă ar fi trăit în alt secol, ar fi avut în mod sigur, un salon literar frecventat din când în când de primul ministru al Franței și, în mod regulat, de marii bancheri internaționali și de tineri poeți famelnici.

În condițiile veacului nostru, ea păstorește peste un mic cerc de amici, în majoritate români refugiați în Occident, unde se discută de toate, de la patafizică la disputele politice din comunitatea românească din Paris, pestriță și divizată. Aurora Cornu și-a păstrat după decembrie 1989 cumpătul și bunul simț, nu s-a fanatizat politicește, are prieteni la stânga și la dreapta și, în genere, se comportă normal, ceea ce în lumea noastră e o performanță". □ Pagina consacrată *Vieții cărților* conține recenzia semnată de Răzvan Voncu la volumul lui Cătălin Țârlea, *Povestiri cu pensionari*, despre care s-a mai scris în revistă (v. Eugen Simion în nr 5, 4 februarie), textul lui Theodor Codreanu despre poemele lui Viorel Dinescu, *Ontologia cristalului*, ambele volume apărute la Porto-Franco, Galați, 1994, însemnările lui Mircea Popa despre literatura de călătorii a lui Grigore Ilisei, *De la vest tot la vest* (Cugetarea, Iași, 1992). □ În articolul *Succes la coborâre*, Andrei Grigor comentează atitudinile unora dintre contestatarii apolitismului, referindu-se la Gheorghe Grigurcu și la Ana Blandiana. În privința primului, Andrei Grigor observă: „Cine citește, de pildă, un astfel de titlu patetic – *Oare scriitorii sunt cei mai ticăloși ai țării* («Familia», decembrie 1993) – poate fi nedumerit că semnatarul articolului nu este altul decât domnul Gheorghe Grigurcu, a cărui activitate publicistică de până acum s-a desfășurat în sensul afirmării vehemente (cu semnul exclamării deopotrivă acuzatoare și jubilative) a ideii pe care o pune acum în formă ipocrit-integrativă. Sub tocul-rezervor (cu venin) al paradisului Torquemada s-au lăbărțat (și la propriu) deseori, până deunăzi, «articole» în care marii scriitori ai țării au fost puși la stâlpul infamiei pentru «ticăloșia» de a fi umbrit veleitarismele micilor inchișitori ai literaturii. «Ticăloșiile» se numeau *Moromeții*, *Vânătoarea regală*, *11 elegii*, *Iona*, *Scriitori români de azi* și alte «abateri morale» care jenau foarte tare mica și anonimă «operă» a d-lui Grigurcu. O «critică independentă» îi zice publicistul în articolul citat mai sus, merită să spulbere «rezervația edenică» născută din «mentalitatea dogmatică și tendențioasă a comunismului», prin «jugularea actului critic». (...) Dintr-o astfel de optică aproape că nu se mai înțelege nimic, dar încurcătura e doar aparentă. Obişnuințele mentale și ideologice ale d-lui Grigurcu îl conduc la atitudini de comisar politic în dirijarea actului critic. Nepăsarea pentru principiul moral al problemei e sau cinică, sau demagogică, sau numai comică. Ori, pur și simplu, structurală, faptul pe care autorul îl și recunoaște într-o frază auto-descriptivă: «Satisfacția de a-i batjocori pe scriitori, de a-i scoate țapi ispășitori, intră în comportamentul uzual al oamenilor vechiului regim ca și al oamenilor noului regim». De acord! Am înregistrat de atâtea ori în articolele d-lui Grigurcu «satisfacția de a-i batjocori pe scriitori», încât îi dăm dreptate: regimul a trecut, mentalitatea sa critică a rămas neschimbată. (...) atitudinea și conformația cervicală a opiniilor d-lui Grigurcu nu sunt singulare. Doar tonul (sau tunul, ca să-l definim în spiritul mereu nou al poeziilor sale mai vechi). În alt ton și în altă formă de mediatizare – o emisiune TV din urmă

cu două-trei săptămâni – d-na Ana Blandiana alunecă duios pe aceeași pârtie. Cu un timbru firav, melodos-răsfățat, d-na Ana Blandiana a pozat – căci poză a fost – în micuța Cosette persecutată crâncen de Thenardieri. Nici mai mult nici mai puțin decât 22 de scriitori ar fi informat securitatea că poeta avea de când să rămână la Viena, unde urma să plece spre a i se înmâna premiul Herder. Informatorii-scriitori sugerau, deci, interzicerea deplasărilor la Viena. E foarte posibil ca să fi chiar fost așa. Dar, grăbită să pună semnul egalității între ceea ce era odios acum, poeta «opinează» că informatorii de ieri ai securității sunt aceeași cu cei care «fac astăzi restaurația în cultură» (alt șablon de lemn foarte drag unora). Uită (?) însă să spună și continuarea poveștii care începuse atât de trist și înduioșător: a scăpat fragila Cosette de persecuția răilor Thenardieri? Adică a fost ea la Viena? A fost (și nu numai acolo, și nu numai o dată). A existat când trebuia, câte un Jean Valjean care a întins puternicul său braț nomenclaturist spre a o salva. Fiindcă mai mult fabulă, povestea d-nei Ana Blandiana nu se poate pune decât în termenii unei «morale» implicite: mai importantă decât cei 22 de «colegi», poeta s-a bucurat de mai multă încredere la șefii tuturor acestora. Unu la douăzeci și doi e un raport foarte bun. Interesantă fabulă! Și, în orice caz, plină de tâlcuri care ar putea fi supuse unui serios examen critic. Nu-l fac, însă, spre a nu-i lua pâinea d-lui Grigurcu. Mai ales că pare a fi singura sa pâine». □ Sub titlul *Comedia oportunismului*, Diacul tomnatic și alumn al „Literaturului” face, în termeni specifici polemicii timpului, dezvăluiri despre activitatea anterioară a unuia dintre cei mai vehemenți luptători pentru valorile democratice ale postcomunismului. Afirmările „diacului” sun însoțite de exemple, din care extragem: „Un drac de duzină, se înțelege obez și submediocru, care răspunde la numele de Alex Ștefănescu (reincarnarea cu dobândă de obtuzitate și tâmpenie a netalentului cenaclist Al. I. Ștefănescu, tigrul Ninicuței din America) își răsucesce coada pe copertile Bibliei și jură din zbhghiul buricului că n-a mâncat usturoi în viața lui, nu l-a cunoscut pe Ceaușescu, nu i-a sărutat mâna odioasei și că totdeauna i-a ținut clistirul fostului rege Mihai. Pentru că minte cu sfruntată neobrăzare și dă lecții de îndreptare morală tuturor muritorilor neîncolonați sub drapelul găurit al «României Literare» ne permitem să cităm din operele care l-au făcut celebru ca disident al regimului comunist. Cei mai dușmănoși dintre dumneavoastră veți socoti asta ca un fel de scoatere a amigdalelor prin rect, dar individul de mult merita această operație. Și acum să trecem la lectură: „Un însuflețitor model de promovare a democrației socialiste îl constituie neobosita activitate a tovarășului Nicolae Ceaușescu, dialogul său deschis, permanent cu masele. (...) Armata este climatul moral-politic în care cetățenii României întâmpină alegerile de la 17 martie, care vor marca un nou și semnificativ moment în afirmarea democrației noastre socialiste. O voință unanimă de a folosi cuvântul profund democratic existent pentru sporirea contribuției fiecăruia la realizarea aspirațiilor comune, de a acționa, într-o deplină unitate în jurul partidului, al

secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, pentru îndeplinirea Programului Partidului, a sarcinilor înscrise în documentele Congresului al XIII-lea al P.C.R., fapt ce constituie garanția sigură că România își va continua neabătut drumul său ascendent. (din «România liberă», vineri 15 martie 1985, pagina a IV-a; Calitatea creației: „Cuvântul de ordine pentru toate domeniile de activitate din țara noastră îl constituie în momentul de față calitatea. Aceasta este una dintre marile idei cuprinse în documentele adoptate de Congresul al XIV-lea al P.C.R. În raza ei nu intră numai producția de bunuri materiale, ci și tot ceea ce se realizează în cultură. «Este, de asemenea, necesar – arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu – să ridicăm mai puternic nivelul de creație literară, artistică». Această frază se cuvine să devină un memento pentru toți promotorii vieții spirituale din România. (Alex. Ștefănescu, *România literară*, an XXII, nr. 50, joi 14 decembrie 1989)”. □ Proza din acest număr aparține lui Dorin Măran (*Conversația*). □ Prozatorul Emil Mladin îi acordă un interviu lui Traian T. Coșovei: „– *Emil Mladin ești unul din prozatorii care vin puternic din urmă sau din umbră? Te întreb acest lucru fiindcă – deși ești în așteptarea celui de-al treilea roman la „rampa” scenei literare nu au fost numeroase.../* – Nu știu dacă e corect să spunem că vin puternic din urmă, atât timp cât în proza românească de după '89 nu s-a văzut nimeni. De fapt, nu cred că se pune problema să ai două, trei romane pentru a ieși la rampă. Sunt scriitori cu un singur roman publicat care s-au impus, sunt scriitori cu metri de cărți publicate care nu-i știu decât rudele și vecinii din bloc”.

● „România Mare”, nr. 209, se deschide cu textul lui I.L. Caragiale – *Boborul* – și cuprinde și un poem inedit din 1953 al lui Tudor Arghezi, pus la dispoziția „României Mari” de fiica sa, Mitzura: *Vouă, celorlalți* („unul dintre marile pamflete politice ale secolului”, care vede lumina tiparului pentru prima oară în 1994): „*La mesele-ncărcate, între streini/ Ești covârșit de ghiersuri și lumini/ (...) La mesele-ncărcate cu soiuri de merinde/ Se cumpără, se fură, și astăzi se vinde/ Se vinde cuget și cuvânt și vlagă/ Și-ncepe chiar și ție să-ți fie țara dragă / Din sălile de chef din depărtare,/ De peste mări și țări?? mare: mare / la seama că acolo, în urale,/ Bei lacrimile maicii tale,/ Că-n orice duminică și-mbucătură/ Îi mestici sângele în gură/ Și, că, dansând, tu joci între lachei/ Pe oasele și pe mormântul ei.”*

● În „Dilema”, nr. 78, apare o declarație privind *Starea culturii azi în România*, semnată de un grup de literați, mixat cu un grup de politicieni: „Lansăm un apel către toți oamenii de cultură și specialiștii din domeniile conexe decizi să apere valorile, continuitatea și prestigiul culturii naționale de a se solidariza, prin participarea la proiecte și acțiuni concrete, întru determinarea schimbării de atitudine din partea celor care astăzi hotărăsc în planul concepției și administrației culturale. [Semnează]: Radu F. Alexandru; Nicolae Alexi; Magdalena Bedrosian; Victor Babiuc; Alexandru Beldiman; Horațiu

Bernea; Radu Boroianu; Ion Caramitru; Mariana Celac; Ștefan Aug. Doinaș; Bogdan Niculescu Duvăz; Adrian Iorgulescu; Sanda Manu; Cristian Mandeal; Dan Micu; Ștefan Niculescu; Mihai Oroveanu; Andrei Pleșu; Silviu Purcărete; Petre Roman; Alexandru Sassu și Laurențiu Ulici”. □ George Pruteanu scrie mici texte prin intermediul cărora realizează ceea ce el numește **Pagini complet nemuritoare din istoria gafei**. Sunt „avuți în vedere” André Gide, Ion Barbu, Petru Dumitriu, Petru Comarnescu.

9 iulie

● În „Azi”, nr. 625, Marian Drăghici îl intervievează pe Mircea Nedelciu: „– *Uniunea Scriitorilor și noua Societate a Scriitorilor Profesioniști din România, în curs de organizare, se exclud reciproc? În ce raporturi credeți că se vor afla? Cum a apărut ideea?*” – Unde se nasc cele mai multe idei ale scriitorului român? În Cișmigiu, la o bere. Ne-am așezat acolo, mai mulți dintre cei care ieșisem din sala aceea cu tentativa de adunare generală eșuată, și la masa aceea s-a creat ad-hoc, un comitet de inițiativă pentru înființarea Societății Scriitorilor Profesioniști din România. Ea se numește așa pentru că vrem să definim profesiunea, s-o statuăm, să impunem acele principii pe care le credem noi proprii acestei meserii, tuturor partenerilor sociali, de la executiv și legislativ, până la ultima tarabă care vinde cărți./ – *Semnalele care vin dinspre Uniunea Scriitorilor, sunt de natură să descurajeze pe eventualii «trădători»?* – Nu. Uniunea Scriitorilor este un mecanism care nu poate nici să facă frică, dacă tot nu e în stare să se ridice de pe scaun, cum spuneam. E o prevedere statutară care interzice înscrierea într-o altă asociație de scriitori, dacă ești membru al uniunii, dar noi ne asumăm, în principiu, această gravă «crimă». Evident, prevederea respectivă este contrară Chartei Drepturilor Omului. Nu poți îngrădi nimănui dreptul la liberă asociere.”

● „Curierul național”, nr. 1014, publică sub titlul **Uniunea Scriitorilor nici nu moare, nici nu se predă, ci acordă premiile pe anul 1993** impresii ale câștigătorilor (Daniel Bănuțescu, Ion Stratan, Iosif Naghiu) și ale juriului (Cezar Baltag, Magdalena Bedrosian, Ion Mircea, Mihai Zamfir).

11 iulie

● „LA&I”, nr. 26, se deschide cu interviul luat Tinei Șerbănescu de către Dan C. Mihăilescu și intitulat **Am fost furați mereu la cântarul vieților noastre**: „– *Înainte de orice întrebare, vă rog să dați voie reporterului să vă declare admirația lui totală. Nu știu dacă vă interesează sau nu chestia asta dar eu – ca atâta lume de altfel – vă citesc cu plăcere, cu frenezie, cu furie, cu patimă, cu tristețe, cu jale, cu jubilație, cu nesaț pur și simplu. (...) Când actor, când regizor, Bref, e un ins proteic și total. Are zile când funcționează ca un tensiometru, sau ca un bisturiu, alte ori e pe post de umbrelă, de argint viu, de vitriol, de clown; e oracol sau bufon, e padișah, copil bosumflat, clevetitor,*

hărțuitor, dar și șăgalnic, diavol de iarmaroc sau ceasornicar de meserie, are venin de viperă, ori e monologul unui arici, gâlceavă a fervorii cu disperarea (...) Trebuie, deci, să-l tratăm ca o persoană anume, ca pe o fiară ghidușă și perfidă, pe cât de hazliu, pe atât de princiar”. Tuturor acestor „provocări” li se răspunde – defensiv, ironic chiar: „Răspunsul e peste măsura laudei... Trebuie să observ că ați inventat un personaj la care nu m-am gândit niciodată. Îmi vine să vă spun că dumneavoastră «citiți enorm și lăudați monstruos»... „Contele de Marenches, care a condus serviciile speciale franceze sub doi președinți francezi, observă, în curtea sa *Consilier de taină al puterii* că la ora actuală cele mai mari pericole care amenința omenirea în general, dar și orice societate în particular, sunt două: «un sistem de arme psihologice pe care nu suntem obișnuiți să le analizăm» și «spiritul de capitulare». Am putea spune că aceste amenințări sunt valabile pentru fiecare dintre noi”. – *De cine v-ați apropiat anume în anii de facultate (profesori, colegi) și care era atmosfera când ați intrat în gazetărie?!* – Anii mei de facultate au fost între 1963 și 1968. O perioadă a cărei luminiscență mi-o amintesc pentru că ea se datora unor gesturi de recuperare, furișă încă, a unor mari autori. Îl copiam pe sub bănci pe Blaga, până să apară prima ediție [prima ediție a apărut în 1962]. Îmi țin minte toți profesorii, chiar dacă mulți dintre ei nu m-au impresionat. Abia cei foarte tineri pe atunci – Sorin Alexandrescu, la literatura universitară, Nic Manolescu, la literatura română – intrau în rezonanță cu fervoarea noastră. Au fost câteva episoade de vârf: ultimul curs al lui Călinescu, o întâlnire cu Adrian Maniu și o alta cu Marin Preda. Întâlnirea cu Preda a fost pentru mine ca o întâlnire din pământuri. Avea vreo 40 de ani. Îl vedeam prima oară și m-a surprins absența dorinței de a impresiona. Răspundea la întrebări fără cuvinte de prisos, fără să se fleteze și fără să-și fleteze interlocutorii. Era ceea ce așteptam eu de la un om. Și pentru că în toate cărțile lui găseam sigur ceva ce-mi plăcea și recunoșteam acea tăietură severă a frazei care despică o problemă până în miezul ei – atunci când a murit Preda m-am simțit, în calitate de cititor, orfană de prozator./ – *Colegi?!* – Am fost colegă cu Constanța Buzea, Ioan Alexandru, Adrian Păunescu, Dorin Tudoran. Cu Florin Manolescu, la care priveam cu invidie admirativă fiindcă publica recenzii în «Contemporanul». Îmi amintesc cum la un cenaclu condus de G. Ivașcu, a apărut o pereche superbă. Ea, brunetă, cu păr ondulat, tuns scurt și fața smeadă. El, blond, înalt, cu ochii albaștri și profil clasic. Aveau ceva miraculos împreună, de parcă Ziua se întâlnește cu Noaptea. Erau Gabriela Melinescu și Nichita Stănescu. În sală, la cenaclu, era uneori Virgil Mazilescu, ale cărui intervenții mi-au plăcut de fiecare dată, pentru că puneau surdină la elogiile exagerate. Se înfiripa o viață literară tânără – o priveam și-mi dădeam seama că nu voi face parte niciodată din ea. De ce? Nu știu, dar așa a fost./ – *Demonul gazetăriei, cum se spune. Hai, mai spuneți, mai spuneți...!* – De pildă, pe Eugen Simion mi-l amintesc din cauza unei întrebări. Nu aveam ore cu el, dar o dată l-a înlocuit pe

asistentul de la seminarul de literatură. Prima întrebare pe care a pus-o la acel seminar a fost: «Este cineva matein în grupa asta?». Cum eram în admirația lui Mateiu Caragiale, am receptat întrebarea ca un semnal de lectură. Din cauza acestei întrebări, faptul că astăzi Eugen Simion este vicepreședinte al Academiei îmi amintește fraza lui Mateiu Caragiale despre Gore Pirgu: «Îl lămurii că nu de Academia de biliard era vorba, ci de Academia Română (sic!)»". Și tot Tia Șerbănescu: „N-am fost dizidentă. Nici vorbă de așa ceva. N-aveam nici cel mai mic chef să intru la pușcărie. Dizidenți au fost Paul Goma și Doina Cornea. (...) De fapt, fluierasem (în gând) în biserică și partidul mă auzise. Experiența a fost interesantă și într-un fel, binevenită. Eu n-aș fi avut niciodată curajul să rup duplicitatea în care trăiam și care începuse să mă exaspereze”.

● „Fețele culturii”, nr. 626, redă dezbaterea găzduită în redacție pe tema **Radiografiei culturii românești**. Participă: Radu F. Alexandru, Ion Caramitru, Andrei Pleșu, Petre Roman, Horia Bernea, Bogdan Niculescu-Duvăz, Silviu Purcărete, Sanda Manu, Nicolae Alexi, Laurențiu Ulici, Ștefan Aug. Doinaș, Mariana Celac. Întrucât dezbaterea are iz politic (în aceleași pagini sunt inserate un *Protest* (larg difuzat de presă, „Dilema”, „România literară”, „Luceafărul”) și textul intitulat **Bilă neagră guvernării Văcăroiu**, redăm numai intervențiile literaților: ■ **Ștefan Aug. Doinaș**: „Am avut ocazia să fiu primit, împreună cu alți scriitori de președintele Iliescu. S-a simțit foarte bine printre noi și atunci și-a dat drumul. Atunci am avut prilejul să văd cum gândește factorul nr. 1 al puterii. Gândește exact ca un comunist cu față umană. Nu se poate face nimic atâta timp cât el are la dispoziție toate pârghiile în punctele nodale din care poate să stimuleze, să încurajeze mentalitatea care încă n-a dispărut în opinia publică din anumite structuri ale societății. (...) Dar la ce ne putem aștepta când Ministerul Culturii a fost restructurat, așa cum îl vedem. La toate nivelurile se află foști comuniști și activiști culturali. Iar deasupra lor se află o personalitate de cârpă. Cred că un artist plastic nu crea un tablou intitulat *Natură moartă – ministru răsfoind un dosar*. Aceasta este imaginea pe care putem s-o avem despre Sorescu”; ■ **Laurențiu Ulici**: „Noi analizăm aici efectele, fără a ne întoarce la cauză. Dacă nu vom acționa împotriva cauzei, efectele își vor demonstra în continuare eficacitatea. De exemplu, în parlament poți să vii cu cele mai formidabile idei, propuneri, sugestii, când se supune la vot, gata, s-a terminat![]” **Andrei Pleșu**: „Eu sunt împotriva cauzelor. Că la cauze toți sunt de acord, bre! Dacă spui că ești contra comunismului, Iliescu spune că e mai anticomunist decât tine și că tu ești comunist. Guvernul spune că e contra comunismului, parlamentarii sunt contra comunismului, Păunescu și Vadim sunt și ei contra comunismului. Asta-i pierdere de timp. Uneori se pierd litigii concrete creând discuții deplasate. Degeaba ne strofocăm și spunem că numirea lui Fănuș Neagu la TNB înseamnă restaurație comunistă. Dar Fănuș Neagu n-a fost comunist. O să vă

spună la cârciumă că el a înjurat la comuniști cât n-ați înjurat dumneavoastră la un loc. Tipul de argumente simplificatoare (ești comunist) așază discuția într-un plan comod. De aceea sunt împotriva simplificărilor de acest gen. A devenit o lozincă globală: toți comuniștii sunt anticomuniști și toți securiștii sunt antisecuriști. Eu mi-aduc aminte că am făcut instituții nou-nouțe care funcționează până în ziua de azi. Editura Humanitas, Muzeul Țăranului Român. Comisia muzeelor, Comisia monumentelor, Institutul de Studii Orientale (singurul din România) sunt numai câteva exemple”; ■ *Radu Boroianu*: „Încercăm să ne purtăm ca și cum ar fi democrație de parcă am fi convinși că trăim într-o democrație. E drept că am asistat cu toții la un lanț logic de diversiuni. Una din diversiuni a fost și aceasta cu «jos comunismul». A fost corul cel mai bine orchestrat care s-a adăugat naivilor care au rostit cu patos o credință intimă (în timpul revoluției). Același cor care până la revoluție și-a pus cu osârdie întreaga capacitate mentală și musculară în ridicarea și justificarea comunismului. Vechiul cor s-a readunat acum, tace chitic în privința ideologiei, dar practică pe ascuns, insidios, naționalismul. Atrag atenția asupra pericolului că oameni de cultură riscă să facă un cor separat de societate în ideea că toate sunt înglobate într-o așa-zisă societate civilă”; ■ *Silviu Purcărete*: „Mi se pare că există un subiect grav despre care am vorbit foarte puțin. Noi vorbim de dezinteresul puterii față de cultură. Mie mi se pare tocmai foarte grav interesul puterii față de o anumită parte a culturii. Noi reprezentăm aici de fapt o anumită parte a culturii. Noi trăim ca toate popoarele bătute foarte mult de soare în cap, pândiți de pericolul grav al fundamentalismului. Și asta se manifestă în primul rând în plan cultural. Sigur, la noi e un fundamentalism militaro-ortodoxo-oltenesc, însă mititel. N-are amploarea și vigoarea Iranului sau Algeriei. Încă asasinările de intelectuali nu au spectaculozitatea celor din Iran sau Algeria. Și spun aceste lucruri gândindu-mă că cea mai importantă capitală pentru România în momentul de față e Istanbulul. Senzația mea de mic profet dâmbovițean cu vocația tragică este că am început să călcăm pe niște insecte foarte periculoase. Ne luptăm cu un cadavru. De fiecare dată când invocăm numele comunismului, eu cred că invocăm lupta cu un dușman mort, dar un cadavru plin cu multe ouă ale unor șerpi pe care nici nu-i bănuim. Părerea mea e că cel mai mare pericol al acestei țări este naționalismul. Un pericol pe care noi îl tratăm cu grație, destul de puțin angajat. Vedem ce se întâmplă în toată Europa. Piscul este sângeros. Următorul pas este Algerul. Știu cum poate arăta o vânătoare de intelectuali cu aere apusene într-o lume care se orientează programatic. Din punctul meu de vedere lupta politică e pierdută”.

12 iulie

● În „Azi”, nr. 627, Vasile Petre Fati îl interviuează pe Mircea Ciobanu referitor la demisia sa de la Editura Eminescu: „A doua problemă: exercițiul

financiar al editurii nu a mai putut fi dus până la capăt, actualul organism fiind dator editurii cu achitarea datoriilor pe care le-a făcut Editura Eminescu prin neplata de către Centrul de difuzare al cărții Arcadia a 50 de milioane de lei. Să mă explic: în actualul organism al Culturii Naționale, în sistemul ei, este inclusă și instituția de difuzare Arcadia, datoare nouă cu suma respectivă. Eu știu care este cauza ascunsă a acestui refuz de a-și asuma îndatoririle. S-a urmărit ca editura să-și oprească producția, să nu-și plătească salariații, pentru a se ajunge la o stare de tensiune între Ministerul Culturii și salariații editurii. Acest lucru nu s-a întâmplat, raporturile în redacție fiind civilizate, cu toate că redactorii nu și-au luat salariile de trei luni. Fiecare salariat știe câte datorii are Arcadia și, implicit Cultura Națională, față de Editura Eminescu. Eu, personal, n-am vrut să întind coarda, să-mi ispitesc colegii la un conflict mai mare. Și încă ceva: mi-am dat seama că nu mă mai puteam ține de cuvânt față de colegii mei, scriitorii, neputând să scot cărți fără a avea banii care să acopere cheltuielile./ - *De cine a fost aprobată demisia?!* - Presupun că de Mihai Ungheanu, cel care nu poate să uite că i-am editat la Cartea Românească un volum pe care colegii mei din editură, redactorii, refuzau să-l citească, dar să-l mai publice. Am considerat atunci că, indiferent ce ne desparte și Mihai Ungheanu e scriitor și deci trebuie publicat, editura fiind a scriitorilor, nu a editorilor. Probabil, din vanitate, binele făcut atunci de mine, în modul cel mai corect cu putință, s-a răsfrânt acum în acceptarea demisiei mele, fără nici o consultare”.

13 iulie

• În „România literară”, nr. 27, Gheorghe Grigurcu semnează articolul **Raționalism, iconoclastie, modă**, un eseu despre dominația pozitivismului actual, a interpretării «științifice» care, „pe tărâmul literaturii și artei” se traduc „în tentativa de a da creațiilor o interpretare „științifică”, prin structurarea criticii după în funcție de criteriile unei „științe”. De aceea, Gheorghe Grigurcu arată: „Cărim împotriva literaturii când n-o putem face și osândim stilul când nu ne e la-ndemână. E o fugă nu doar din fața unor maeștri ai disciplinei, ci și din fața esteticului, ca experiență nemijlocită. Neîncrederea în literatură provoacă victime ilustre, paradoxal, din partea celor care și-au asumat misiunea de a conștientiza literatura. Cu o iluzorie superioritate, aceștia resping figurile de seamă în baza câte unui model de ultimă oră, nu mai izbutit decât portretul unei Miss Univers, obținut prin computer, vitregit de orice atractivitate, ba chiar cu trăsături neverosimile. Astfel sunt refuzați Croce, Valéry, Rémy de Gourmont, Thibaudet, Georg Simmel, Bachelard (cel din urmă trecut, condescendent, de către un contemporan român în rândul «frumoșilor pensionari» ai ideilor literare. De la noi, E. Lovinescu și G. Călinescu, critici și esești interbelici în genere. Ca și cum n-ar avea nimic de învățat de la aceștia, ca și cum nu ne-ar mai nutri spiritul, ca și cum nu ne-ar mai face plăcere lectura lor!

Ca și cum criteriul percepției estetice, calitative, pe care ni l-au oferit, ar putea fi abrogat în numele unei percepții frigide, a măsurătorilor materiale, sustrate axiologiei, *ergo* dezumanizante! Ca și cum speculația neînfeudată unei metode precise, pe care au cultivat-o cu strălucire nu ne-ar mai spune nimic! Oare ce a fost bun în prima jumătate a secolului nu mai e bun în a doua? În ce ritm galopant ne primenim garderoba valorilor, dacă ne permitem a azvârli într-un timp atât de scurt piesele ei de rezistență? Mai mult: cei mai vii și mai incitanți critici ai actualității sunt și ei, nu o dată, tratați cu rezerve, cu grimasele unei maniere teoretizante (variantă cerebrală a mondenității ce fetișizează moda), ca și cum producțiile lor, în care se întrevăd resorturile de căpetenie ale disciplinei, în care apare limbajul ei peren (ce se perfecționează neîncetat, inclusiv pe seama unor elemente ale «noilor metode», fără a putea fi însă aruncat la coș peste noapte), ar fi atinse de o caducitate ce există doar în mințile excitate de mirajul păgubos al «modernității» totale, al «științei» absolute. (...) Ți-e și frică să folosești unele cuvinte ori să te raportezi la unele nume «desuete» pentru a nu te «compromite». Simiți, peste umărul tău, ochiul vigilent al cenzurii unui prezent exacerbat, absorbant, despot. Un prezent «puritan» prin «știință», intolerant prin «rigoare» deliteraturizantă. O virtute searbădă cere o supunere fără crâcnire. Dacă încalci consemnul, riști a fi taxat drept «demodat», drept o tombateră estetică, al cărei loc e o rezervație cu granițe din ce în ce mai restrânse... O metodologie totalizantă își arogă funcțiile unei religii. Pontificiază în numele unei «perfecțiuni» date de propriile ei scheme, sub cupola unor sisteme fără viață. Aruncă anatema asupra unor bieți slujitori ai literaturii, în numele... literaturii”. □ Gabriel Dimisianu, Ioana Pârvulescu și Andreea Deciu, scriu, în dezbateri, despre *Libertatea de a trage cu pușca* (Viitorul Românesc, 1994), volum reeditat al lui Geo Dumitrescu. Gabriel Dimisianu evocă diferențele dintre așa-zisa „ediție princeps” și recenta apariție (*La o retipărire*), în timp ce Ioana Pârvulescu notează: „«Pièce touchée, pièce jouée» spune o regulă a jocului de șah, sau, în varianta germană, «Was liegt das pickt». Ca în jocul de șah, nici în jocul literaturii nu te poți răzgândi, o piesă odată atinsă și mutată nu mai poate fi pusă la loc sau în alt loc, se «lipește» de tabla istoriei literare și determină destinul «jucătorului»” (*Geo Dumitrescu în colții timpului*). Deși comentariile sunt interzise, nu ne putem abține a spune: Mare deosebire! □ În cadrul rubricii *Actualitatea culturală* sunt recenzate, în continuare, cărți de o mare diversitate: Cristian Bădiliță. *Melancolia* (Moldova, 1994), *La ce bun poezii. Confesiuni* (cu o prefață de Mircea Muthu, editura Panteon, 1994), Vasile Săvulescu, *Privitor la aceeași scenă* (Editura Afirmarea, Satu Mare, 1994), Viorel Marineasa și Daniel Vighi, *Rusalii '51 fragmente din deportarea în Bărăgan* (Ed. Marineasa. Timișoara, 1994), Hans Urs von Balthasar, *Mic discurs despre iad* (trad. Al Șahighian, Anastasia, 1994), John Fowles, *Magicianul* (Univers, 1994). □ Gabriel Dimisianu își amintește emoția cu care, în urmă cu patru decenii.

cumpăra primul număr din noua apărută publicație „Gazeta literară” care, activând neîntrerupt, va deveni, din 10 octombrie 1968, „România literară”. □ Preluând o altă recenzie a Andrei Deciu, din numărul precedent, Ioana Pârvulescu semnează cronică literară la Ion Manolescu, *Întâmplări din orașul nostru*, CR, 1993. Pe aceeași pagină, Andreea Deciu prezintă „Revista de Istorie și Teorie Literară” (RITL), apărută pe luna martie. Alte cărți prezentate sunt: Mircea Iorgulescu, *Marea trăncăneală*, Nae Ionescu, *Prelegeri de filozofie* (ediția îngrijită de Marta Petreu, Apostrof, 1993), care sunt consemnate de Andreea Deciu și Maria Genescu. □ Liviu Ioan Stoiciu apare cu o pagină de versuri însoțită de succinte referințe biobibliografice. Se adaugă un poem de Mihai Ursachi (*Coadă vacii și macii*). □ La „cronică edițiilor”, Z. Ornea scrie despre cartea lui N. Georgescu *A doua viață a lui Eminescu*, (Editura Nova, București, 1994), pe care o consideră un punct de pornire al valurilor de senzațional care alimentează mass-media dinspre istoria literară: „Dl. N. Georgescu este un cunoscător al epocii, scrie bine și dovedește multă imaginație în compunerea unui scenariu. Dar faptele aduse în sprijin sunt fragile și de neluat în seamă primejduind întreaga construcție”. □ Mijlocul revistei găzduiește interviul luat de Mariana Sipoș lui Mario Varga Llosa, a cărui vizită în România este prilejuită de apariția traducerii în românește a romanului său intitulat *Pământul*. □ Proza numărului este susținută de Adrian Oțoiu cu un fragment din romanul *Coaja lucrurilor* (însoțit de o prezentare a lui Alex. Ștefănescu) și de Florin Nicolau cu *Eul*.

• „Luceafărul”, nr. 6, conține versuri de Ion Stratan, Viorel Sâmpetean, Alexandru Dohi. □ Dan-Silviu Boerescu scrie despre Marin Preda sub titlul *Cotidianul fantastic*: „Ca și un Mircea Eliade, care, în *La țigănci* descrie epopeea lui Gavrilăscu ca pe o inițiere într-un domeniu paralel la cotidian (autocomentariul din *Fragments d'un journal* vorbește de existența unor «lumi paralele la universul cotidian în care ne mișcăm»), în unele fragmente Marin Preda distinge în adâncimea textului, sub aparenta monotonie a structurii de suprafață o veritabilă structură ascunsă din care cotidianul se autogenerază continuu în regim fantastic. Axioma centrală a acestui uriaș efort recuperator își rezervă dintru început caracterul de valabilitate universală”. □ Marius Tupan îi solicită un interviu lui Marin Mincu: „– *Deși faci parte dintr-o promoție în plină putere creativă, am putea zice în prim-planul literaturii actuale, părul ți-a albit aproape în totalitate, ridurile au sporit. Nu te-ai cruțat deloc. Ce a contribuit la accelerarea acestei transformări?*” – Promoția din care fac eu parte nu e prea rezistentă biologic, și asta mă întristează cu adevărat. Mulți au murit înainte de 50 de ani, chiar dintre colegii mei de facultate, mai mult sau mai puțin de același leat cu mine: Robescu, Mazilescu, Turcea, Pituș, Dana Dumitriu, Iuga și mulți alții. Mie părul a început să-mi albească de la 20 de ani, brusc, așa ca să simt alteritatea ce ne bânuie ființa și să nu-mi pot face nici un fel de iluzii de nemurire. Cu ridurile, care mi-au

apărut și mai devreme, cred că mi-am măsurat anii cei mai tineri. Dar alta e problema. Când eram în facultate foloseam o vorbă, care-i înfură pe unii colegi «Degeaba trăim». Aveau dreptate să se înfurie, căci o spuneam așa, în momentele cele mai pline de «magie» și nu exprima o idee precisă, ci mai mult un sentiment sucit al meu, un fel de scepticism fundamental, de apărare, la adresa existenței noastre. Iarăși fac apel la Nichita (deși nu mi-am propus), care vorbește undeva de «groaza vieții». Ei, bine, dacă vrei să accepți, nu s-a scris nimic sau aproape nimic despre această zonă uriașă, în literatură. E ca și intactă. Ceva în acest sens, a spus, acum, de curând și Eugen Ionescu, în ultimul lui interviu. Sunt mândru că sunt născut în același oraș cu el; faptul îmi întreține niște speranțe”.

● În revista „22”, nr. 28, Oana Armeanu îi ia un interviu lui Z. Ornea: „– *Care credeți că sunt în viitor șansele istoricului literar profesionist?* / – Am colegi care continuă să-și vadă de profesiune, unii ca profesori de istoria literaturii române, alții în calitatea lor de cercetători la institutele de istorie literară din țară, dar apariția eventualelor cărți pe care le-ar scrie (nu știu de existența unor cărți care să nu fi putut apărea) depinde de finanțări adecvate, fie din partea Ministerului Culturii, fie din partea Fundației Soros sau a altor sponsori. Să nu ne ascundem după vorbe, e clar că în acești ultimi patru ani de zile istoriografia literară trece printr-un impas. Se scriu foarte puține cărți și în consecință apar foarte puține cărți. La Editura Minerva au apărut în ultimele luni vreo două cărți, dintre care una despre Timotei Cipariu a lui Mircea Popa de la Cluj, predată la editură din 1988; a apărut o carte de teorie literară despre postmodernism a d-lui profesor Dan Grigorescu, scrisă mai recent; avem în pregătire un al doilea volum din cartea profesorului Dumitru Micu despre romanul autenticității; avem de asemenea în pregătire o carte despre Eminescu a Monicăi Spiridon. Despre alte cărți mărturisesc că nu am cunoștință. Colegii mei de breaslă în ale istoriei literare și-au cam pus jos condeiele și au abandonat activitatea, pentru că, probabil, lipsește și motivația. Dacă lucrurile se vor redresa sub raport financiar, e foarte posibil ca asemenea cărți să fie scrise și să sperăm că vor și apărea. Lucrurile sunt însă mai complicate datorită faptului că au dispărut editorii. Îngrijitorii de ediții, un termen care e foarte nefericit, dar așa s-a încetățenit, cei mai mulți sunt oameni din generația mea. sexagenari sau chiar septuagenari, care dau semne de oboseală și de abandon. Iar la ora actuală nu se întrevăd tinerii care să se îndrepte spre această muncă foarte complicată, care cere o varietate de cunoștințe – de filologie, de istorie literară, de estetică, de politologie – ca să facă ediția cum trebuie și, în plus, multă hărnicie și răbdare. Dacă nu vom găsi instrumentele utile, poate și motivații financiare, ca să-i cointeresez pe tineri să vină în câmpul istoriografiei literare, va fi iar un impas din care cine știe când și cum vom ieși”. □ Sunt comunicate Premiile Uniunii Scriitorilor: „Juriul pentru acordarea premiilor Uniunii Scriitorilor pe anul 1993, format din Mihai Zamfir (președinte).

Gabriela Adameșteanu, Magdalena Bedrosian, Eugen Negrici, Cezar Baltag, Marius Ghica, Ion Vartic, Nicolae Prelipeanu, Cornel Ungureanu, Horia Bădescu, Ion Mircea, s-a întâlnit în ședința din 6 iulie 1994, acordând următoarele premii: POEZIE: Ion Mureșan, *Poemul care nu poate fi înțeles*, Editura Arhipelag; Ion Stratan, *Ruleta rusească*, Editura Cartea Românească; PROZĂ: Nora Iuga, *Săpunul lui Leopold Bloom*, Editura Cartea Românească; Mircea Ciobanu, *Tânărul bogat*, Editura Cartea Românească; CRITICĂ: Marian Papahagi, *Fața și reversul*, Institutul European, Iași; Alexandru George, *La sfârșitul lecturii*, Editura Cartea Românească; DRAMATURGIE: Iosif Naghiu, *Execuția nu va fi amânată*, Editura Cartea Românească; TRADUCERI: Petru Creția, Margueritte Yourcenar, *Povestiri orientale*, Editura Humanitas; PUBLICISTICĂ: Ileana Mălăncioiu, *Crimă și moralitate*, Editura Litera; DEBUTURI: Radu Aldulescu, *Sonata pentru acordeon*, Editura Albatros; Daniel Bănulescu, *Te voi iuni până la sfârșitul patului*, Editura Cartea Românească; Sorin Gârjan, *Tăierea aripilor la îngeri*, Editura Hestia; Ana Selejan, *Reeducare și prigoană. România în timpul primului război cultural*, Editura Thausib, Sibiu; MEMORIALISTICĂ: Mircea Zăciu, *Jurnal I*, Editura Dacia; MINORITĂȚI: Kovacs Andras Ferenc, *Költöködes (Mutarea)* – lb. Maghiară, Editura Kriterion, București; Dagmar Maria Anoca, *Synonimia (Sinonimie)* – lb. Slovacă, Editura Kriterion; OPERA OMNIA: Mircea Ivănescu; Juriul a acordat Premiul special Destine excepționale ale culturii românești, *ex aequo*, lui Ion Negoitescu și Ion D. Sârbu (post mortem)”. □ Mihai Zamfir comentează volumul *Adio Europa* de I.D. Sârbu: „Poate că dacă ne-ar fi fost dat să citim romanul lui I.D. Sârbu atunci când a fost scris, în întunecimile din 1985, ne-an fi mirat cu toții mai puțin de malformațiile post-decemebriște, am fi fost mai pregătiți. Nu e însă niciodată prea târziu: orice diagnostic bine pus oferă șansa unei terapeutici adecvate, lectura acestui roman putând reprezenta un prim pas spre re-alcătuirea unui popor. Iar în literatură noastră, el ar putea ocupa un loc asemănător romanului Maestrul și Margareta de Bulgakov în cea rusă”.

14 iulie

• „Contemporanul-Ideea europeană”, nr. 16-17-18, începe cu dialogul dintre Mircea Nedelciu și Leo Butnaru din care extragem afirmația referitoare la un roman, se pare, nescris: „– Mircea Nedelciu, *Adriana Babeți și Mircea Mihăieș mai au intenția de a se întruni pentru abordarea altor subiecte?* / – Da, da. Motorul acestei «troice» literare este Adriana Babeți, care ține foarte mult să ne convingă să reluăm experiența. Avem chiar două teme la care ne gândim, una ar fi să se materializeze într-un roman inspirat dintr-un caz real, original. E vorba de un scriitor născut la Timișoara. În 1939 publicase un roman care se numea *Pas vital*. El, fiind evreu ungar din Timișoara, se referea la teoria fascistă a spațiului vital. În 1940 scriitorul se înrolează în Rezistența

antifascistă franceză, ca peste un an să dispară fără urmă. Traseul acestui personaj ar putea să devină o temă de roman pentru noi trei, mai ales că Timișoara este orașul în care a fost scris și *Femeia în roșu*. A doua temă e ceva mai complicată. Atunci când m-am documentat pentru *Femeia în roșu*, am descoperit că prin anii treizeci ai secolului nostru unul dintre cei mai temuți pirați ai Oceanului Indian era un român, Ionel Andreiescu, născut în 1885, la București./ – *De-a dreptul senzațional!!* – Firește. Plus senzaționalul romanului din care după aceea facem fabulație postmodernă./ – *Și pe când convocați triumviratul?!* – Acum nu avem timp să ne întâlnim. Probabil că luna aia necesară pentru scrierea unui roman (am făcut *Femeia în roșu* în 26 de zile) o găsim cândva./ – *Ai alergat vreodată după doi iepuri?!* – Cred că mai alerg și acum. Sunt un individ care ia greu decizii și nu exclude o variantă până când nu a verificat-o. Dar cred că luarea deciziei este un lucru foarte important pentru existența de toate zilele cât și pentru scrierea unui text. Dar nu am ce face, ca structură sunt un nehotărât”. □ Nicolae Breban semnează textul *DI. Manolescu în lupta cu istoria*: „În numărul 26 al revistei «România literară», din 6-12 iulie a.c. directorul revistei, criticul și istoricul literar N. Manolescu, în obişnuitul său editorial ce poartă acum titlul de Vară fierbinte face, cu ocazia împlinirii a şase ani de la dispariția mentorului său, George Ivaşcu, câteva interesante precizări şi comite, cu aceeaşi ocazie, câteva, extrem de regretabile, semi-adevăruri, omisiuni de adevăr sau pur şi simplu: minciuni. cum doriţi, fapt extrem de regretabil mai ales când acestea se întâmplă sub pana unui istoric, chiar dacă e vorba doar de un istoric literar. Vara fierbinte, aţi ghicit, este vara anului 1971, când au fost lansate Tezele din iulie ce urmau nu numai să marcheze o veritabilă şi brutală cotitură în politica PCR în cultură şi ideologie dar şi începutul dictaturii perechii Ceauşescu ce avea să ducă România în dezastru. Micul editorial de care vorbim conţine, cum spuneam, câteva extrem de interesante date, precizări, aproape confesiuni din partea fostului cronicar literar al «Contemporanului» şi apoi al RL; astfel, aflăm cum N. M. l-a vizitat pe Ivaşcu «în noaptea cu pricina», după ce el însuşi, Ivaşcu, fusese convocat, de-o manieră cam abruptă de şeful statului, de Ceauşescu. Nu ştim de care «noapte» e vorba, deşi, e drept, ceva mai sus se specifică faptul că «Ivaşcu a devenit peste noapte» directorul RL. Deci, în acea «noapte» când Ivaşcu a devenit «peste noapte» redactor-şef al RL – mai exact a fost mutat de la «Contemporanul» la RL, – mai tânărul sau emul, Manolescu, îl vizitează, la «cererea acestuia» intempestivă – «cred că era singura dată când mă caută el pe mine» – şi află, de la un Ivaşcu destul de agitat, noutatea: Ceauşescu vrea să-l mute la «România literară» (...) Pentru că a mai făcut în vreo două rânduri această «omisiune» mă simt obligat la cuvenita rectificare, readucând aminte istoricului literar N. M. obligaţia sa de a respecta adevărul. Cu atât mai mult cu cât nu este vorba de simple date biografice sau de un «simplu» istoric al unei reviste, ci de istoria culturii şi chiar de istoria politică a ţării noastre. Iată ce

scrie în aceeași revistă – «România literară» – criticul Mircea Iorgulescu, spre deosebire de N. M. fost membru al redacției în aceea «vară fierbinte», cu abia două luni înainte de falsele informații pe care ni le dă actualul director, în numărul 18, din 11-17 mai '94: «...Nicolae Breban a făcut un gest fără precedent în istoria de până atunci a regimului comunist din România: a criticat public orientările și măsurile anunțate de „conducerea superioară de partid și de stat”. Mai mult, a făcut-o în presa din Occident. Nicolae Breban era cel mai înalt demnitar român de partid care se distanțase public vreodată de linia partidului». Deci, iată, nu-i așa, explicația acelei «agitații» cu care-l primise «în noaptea aceea» Ivașcu pe mai tânărul său protejat. Și, cu aceeași ocazie, mai aflăm unele amănunte extrem de interesante: șeful PCR îl ruga pe Ivașcu să preia, deci RL iar Ivașcu, la rândul său a «pus o condiție»: să fie asistat în această «muncă» (de întărire a ideologiei și a dictaturii, nu-i așa?!) de N. Manolescu, în calitate de redactor-șef adjunct. «Cum nu eram membru al P.C.R. – precizează în continuare N.M., numirea într-o funcție de conducere presupunea și o derogare, pe care Ivașcu o și obținuse de la Ceaușescu». Deci, deși nu era «membru PCR», Manolescu a acceptat să fie numit, și de cine, chiar de viitorul director, în *nomenclatura partidului*, deoarece despre această derogare e vorba. Într-adevăr, toți cei care se aflau în conducerea unei publicații centrale de presa comunistă făceau parte, efectiv, din nomenclatura partidului. E amuzantă această involuntară confesiune, nu?! N. Manolescu, atât de mândru peste tot de a «nu fi făcut parte din membrii PCR»”. □ Publică versuri Ion Cocora. □ Continuă, publicarea unor fragmente din cartea *Un român la Paris* (anul 1973).

15 iulie

• În „Literatorul”, nr. 17-19, Gheorghe Tomozei semnează editorialul *Uniunea se mută*: „Cu nu prea multul său avut (birouri și scaune sculptate ce vor fi aparținut cândva lui Octavian Goga), cu ce a mai rămas nedistrus și nevândut din arhiva obștei, cu documente de administrație până acum bine puse sub obroc. Noul locatar, sub-chiriașul grăbit să se instaleze în ceea ce va fi fost vreme de 4 ani falnicul sediu pus scriitorilor la dispoziție de Revoluția ce va fi fost, e și el grăbit. Sub-chiriașul e un Cazinou, fatal dubios, ce ne oferă o chirie în dolari, întremătoare, îngăduindu-ne o intrare în lumea bună, adică în Europa (via Beirut, Tel Aviv, Lericho). A fost singura soluție aleasă spre a evita un faliment zgomotos. Cavalerii pierderii aflați la cârma Uniunii din Decembrie '89 până acum au irosit averea peste care un grup de comando, la început (Adunarea Generală, mai apoi), i-a instalat în jețurile Goga. S-au purtat ca niște poeți (unii dintre ei chiar sunt, sau erau), n-aveau spirit mercantil și s-au lansat în investiții fără acoperire (editarea a zeci de reviste, producerea a 111 directori, directori adjuncți și redactori șefi, ba chiar și o Tipografie Morgana), singurul lucru reușit fiind voiagiile în Apus și minu-

natele recepții. Ducă-se. Și s-au dus. Iluziile, parălele, paraii. N-a căzut nici un cap. Nimeni n-a dat seamă nici măcar pentru irosirea vreunui tampon de sugativă (fiind abandonată scrierea cu cerneală). Toate somațiile Consiliului ca să i se ofere din partea Direcției Executive rapoarte financiare au fost tratate cu energic refuz. Groparii Uniunii sunt în așteptarea unor distincții, dar România încă nu bate decorații. Distincții, diplome, medalii de eroi fiindcă au realizat un act istoric: au făcut praf și pulbere o asociație de obște, zic ei, comunistă. (...) Între timp schismele se înmulțesc: disidenții (ce mândru sună acest cuvânt) au întemeiat o Societate funcționând cu temei legal, o alta e anunțată de un grup de scriitori animați de Mircea Nedelciu, se anunță „ruperea” de centru a clujenilor. Acolo unde trebuia să ne auzim glasurile, acolo unde ar fi trebuit să ființeze sindicatul muritorilor de foame (scriitorii), acolo triumfă alba-neagra Cazinoului Vernescu! Ce vom mai închiria? Fosta Casă a Scriitorilor (fostă Sadoveanu)? Trebuie întâi refăcută fiindcă o mână nedovedită i-a dat foc. De la orgolioasa siglă fosforescentă a Cazinoului până la fundarea unei Case cu Felinar Roșu nu mai e decât un pas. Am fost dușmanul închirierii palatului Vernescu. Ni s-a impus dezonoarea. N-o voi accepta, în ce mă privește, niciodată.” [Reacția la textul semnat de Gheorghe Tomozei, vehementă, nu întârzie să apară în „Barcada” (26 iulie); „România literară” (nr. 30, 3 august). Nu se răspunde tuturor acuzelor, dar se răspunde cu acuze și insinuări]. □ Sub titlul *O carte de cenușă*, Eugen Simion arată că „după admirabila confesiune *Evadarea tăcută* (apărută întâi în Franța, apoi la București, 1992), Lena Constante publică acum continuarea memorialului de detenție: *Evadarea imposibilă* (FCR, 1993). Împreună formează o scriere memorialistică de prim ordin. O așez, ca valoare morală și estetică, lângă *Jurnalul fericirii* și *Jurnalul uni jurnalist fără jurnal*, revelațiile literaturii de sertar din ultimii patru ani”. □ În paginile „Literaturii” sunt inserate articole, studii și cercetări consacrate Centenarului Camil Petrescu. Marin Sorescu semnează amplul articol *Un clasic mereu în viață*: „Camil Petrescu, la o sută de ani de la naștere, este azi un *clasic în viață*. Opera sa e vie – clasicizarea timpurie a acoperit-o însă cu o crustă didactică tenace, care îi obturează nervul. Odată înlăturată această stufozitate de interpretări, ea apare într-o splendoare pe care puține creații ale secolului 20 românesc o pot permite. Subliniem patima modernității la acest autor care a văzut *idei*, în teatru, în proză, în eseistică. (...) Personal sunt admiratorul fără rezerve al acestei „reconstituiri dramatice” grandioase, care se cheamă *Danton* și care, ca de altfel toate piesele marelui dramaturg, n-ar trebui să lipsească din repertoriul teatrelor noastre – aflate acum în erezia aberantă că tot ce e românesc e slab, tot ce e străin e bun. Elanul nostru spiritual, aflat, cum spuneam, în zăpăceală, dormie însă de găsirea unor supape estetice adevărate, trebuie ajutat cu modele tari. Dacă e un timp mai potrivit pentru studierea clasicilor români, *acesta este*, căci orizonturile puse la dispoziție sunt, ca reclamele care ne-au invadat, ieftine

sau, dacă vreți, scumpe și înșelătoare”. Pornind de la interviul acordat de Mona Ozouf, unul dintre coordonatorii enciclopediei *Lieux de mémoire*, Irina Petraș preia, în textul său *Labirint sau catedrală*, anumite concepte, adaptându-le operei camilpetresciene: „Un despotism, aş adăuga, al catedralei care îşi asociază, spre propria sa îmbogăţire, labirintul”. □ Despre *Camil Petrescu în texte inedite* scriu Lucian Chişu şi Sande Virjoghe, ambii folosind documente din Arhivele MNLR. Primul consultă manuscrisul intitulat – chiar de Camil Petrescu – *Glosar tehnic al limbii literare*, care s-a aflat la originea elaborării unora dintre paginile ultimului său roman, *Un om între oameni*, celălalt transcrie un *Cod al omului de prestigiu*, constând în „gesturile de efect” pe care le-ar fi avut la îndemână personajul central din romanul nefinalizat *Atomul*. □ Nicolae Havriliuc scrie despre *Variaţiunea românească a substanţei*, cu trimiteri la teza de doctorat a lui Camil Petrescu, apărută integral la Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1988. □ Gheorghe Colţ, scriitor şi ambasador al României în Nigeria, încredinţează „Literatorului” un micro-studiu al scriitorului nigerian Wole Soyinka, laureat al premiului Nobel pentru literatură (1986) despre Eugen Ionescu: „M-am întâlnit cu opera lui Ionescu în calitate de student la dramaturgie al Universităţii Leeds, Anglia, iar mai târziu l-am asistat pe regizorul George Devine întrupând temele dramaturgului pe scenă, şocând astfel în mod ireversibil, infatuata audienţă a teatrală a britanicilor. *Cântăreaţa cheală* a fost, îmi amintesc, cobaiul care s-a înrădăcinat într-un mod atât de subversiv, în pretenţiosul sol al dramaturgiei britanice, unde reprezentantul român ar putea fi foarte bine considerat înrudit spiritual cu Samuel Beckett”.

• În „Dilema”, nr. 79, Valéry Oişteanu semnează textul *In memoriam Gherasim Luca*: „Este-un vânt nefast ce nu aduce bine nimănui; se pare că aruncăm flori poezilor ce nu mai pot să le miroasă; laudăm urechile ce nu mai pot să audă cântecele noastre; veşti proaste de la Paris; Luca s-a aruncat în Sena; moartea unui înger căzut, printr-o romantică abdicare; ca a îndrăgostiţilor cu inimi zdrobite; orchestrele de jazz cântă pentru sinucideri necesare; în această lume nu e loc pentru poeţi; peştii cântă micului său trup; baraje şi bărci cu motor simt atracţia gravitaţională a acestui scafandru suprarealist, fără mască de oxigen; el pluteşte în visul pur; se balansează pe valurile dragostei nebune; pe lângă Nôtre Dame, pe lângă Saint Germain des Près; el a sfidat poezia franceză şi loimbajul ei tragic; el se retrage în limbajul universal al nemuririi; acum trebuie să fim atenţi la versurile lui profetice; gândurile exprimate sunt deja moarte; realitatea înregistrată e deja depăşită; admisibilul devine inadmisibil; poetul leşină la vederea ultimului apus de soare; obiectele demonice dispar în întuneric; poetul se retrage în ocult; luna devine un curcubeu lunar”.

• „Tinerama”, nr. 187, prezintă cartea de muncă a dizidentului Paul Goma, care a fost, pe rând, învăţător în raionul Rupea (jud. Sibiu), student la Institutul

de literatură și limbă literară română „M. Eminescu” din București, perioade întrerupte de efectuarea a doi ani de închisoare (pentru agitație publică în 1956, în timpul revoluției din Ungaria) și a încă doi de domiciliu obligatoriu în satul Lățești (raionul Fetești), muncitor necalificat la Buhuși, descărcător de vagoane la Șercaia (Făgăraș), muncitor la salubritate în Făgăraș, apoi student la filologie în București (cu studii abandonate), din 1968 membru de partid și, în fine, redactor cu o jumătate de normă la „România literară”. Ultimul loc de muncă al scriitorului a fost, tot cu o jumătate de normă, la secția de manuscrise a Bibliotecii Naționale a României. Înainte fusese arestat (1 aprilie, 1977), la scurt timp primind pașaport pentru a răspunde invitației PENClub-lui francez. Documentele sunt puse la dispoziția „Tineramei” de Ion Deboveanu, care spune: „trei perioade din viața mea s-au intersectat cu drumurile scriitorului și cunoscutului disident politic Paul Goma: copilăria, în Basarabia lui natală: sejururi nedorite la Jilava și Gherla; coleg de slujbă la fosta BCS, azi Biblioteca Națională a României”.

16 iulie

● În „Vremea”, nr. 469, este inserat ferparul lui Miu Dobrescu, fost activist comunist important, vremelnice președinte al Consiliului Culturii și Educației Socialiste. Îl redăm pentru ineditul lui: „Într-o vreme tulbură în care e mai ușor să mori decât să trăiești, ne-a venit vestea că s-a stins un om despre care se poate spune, când bunele și relele se limpezesc în biografia lui, că a făcut atâtea bine cât i-a fost permis și n-a avut niciodată inițiativa răului. Cei care l-au cunoscut regretă trecerea la nevărmă în neînțelegerea a acestui om prins între atâtea drame, din care ultima, nedreaptă culpabilizare politică i-a fost desigur fatală. Dumnezeu să-l ierte pe robul său și al Curții Supreme de Justiție, Miu Dobrescu (1927-1994)”.

17 iulie

● „Adevărul” nr. 1311, publică o „inedită” a lui Ion Caraion cu precizarea: „în ALA – un amplu grupaj de poeme inedite”.

19 iulie

● În „Azi”, nr. 633, Dan Smântânescu îl evocă – în calitate de martor ocular – pe Gib Mihăescu, după ani, la centenarul nașterii acestuia.

● În „Baricada”, nr. 29, Constantin Jacotă semnează articolul *Păr negru, păr de tătar*, un pamflet la adresa Leonidei Lari: „Da, năprasnica țărancă de Ilfov avea dreptate: nimfa bolboreselilor găgăuze avea picioarele acoperite cu păr. păr negru, tuns regulamentar, păr de tătar”. □ Geo Vasile comentează un text al lui N. Manolescu: „Rememorarea preluării conducerii revistei de către George Ivașcu în 1971 îi prilejuiește cunoscutului critic următoarea mărturisire: «Avusese prevederea (G. Ivașcu n.n.) să condiționeze acceptarea direcției

de prezența mea în echipă și Ceaușescu fusese de acord. Mai rămânea să fiu și eu de acord! I-am cerut timp de gândire. Până la urmă am acceptat. Puteam să-l refuz pe Ivașcu?» Dar pe Ceaușescu, întrebăm noi, făcând pe deșteptii”. □ Același Geo Vasile scrie despre **Daniel Bănulescu – amant totalitar**, recenzie la volumul *Te voi iubi până la sfârșitul patului*: „Când nu sunt exagerat de lungi, poemele lui Daniel Bănulescu au aerul fericit al *operelor trăite*, prielnic nu numai «prietenelor» autorului cu care acesta a făcut literatură în mod nemijlocit, ci și cititorilor nărași la ficțiune”.

20 iulie

● În „România literară”, nr. 28, Cezar Tabarcea semnează articolul **Ideologizarea lingvisticii**, în care face un scurt istoric al conviețuirii lingviștilor cu puterea comunistă: „Plecând de la sugestiile oferite de o comunicare a doamnei Valeria Guțu- Romalo în 1991 la sesiunea ARA, putem observa în mod concret în ce a constat politizarea dicționarului, comparând definiția aceluiași cuvânt, înainte și după 1944. Exemplul oferit dat prin cuvintele *capital* și *capitalist* resemnatizate ideologic în DLRM (1958) după manualele de economie politică marxistă”. □ La rubrica *Actualitatea culturală*, sunt prezentați următorii autori: Dumitru Țepeneag, *Cuvântul nisiparniță* (Univers, 1994), Gheorghe Grigurcu, *Peisaj critic* (CR, 1994), William Golding, *Turnul* (Gama, 1993), Răsvan Popescu, *Omul cu cioc și gheare* (Olimp, 1994), Tvetan Todorov, *Cucerirea Americii. Problema Celuilalt* (Institutul European, 1994), Margo Minco, *O casă goală* (Univers, 1994). □ Gheorghe Izbășescu și Augustin Frățilă sunt autorii versurilor din acest număr. □ Alex. Ștefănescu îl recitește pe Geo Bogza, ajungând la constatarea că autorul „și-a regizat cu atenție succesul. A avut grijă de ceea ce se numește (azi) de «imaginea lui publică». Când ieșea în lume făcea gesturi sacerdotale, dăruind o floare sau un măr cu solemnitatea îndeplinirii unui ritual. Iar când publica, nu publica oricum; prefera să colaboreze la o revistă prestigioasă cu câte un text scurt, tipărit într-un chenar, ca să creeze o impresie de bijuterie prețioasă [sic!] așezată pe o perniță de catifea. Nu suporta greșelile de corectură pe care le considera un atentat la sacralitatea sa. Toată această regie a avut efect. Calofil, narcisist, grandilocvent, discursiv, tautologic, lipsit de umor, sărbătoresc, dar de multe ori doar festiv, internaționalist (când nu promova în mod oficial naționalismul), melodramatic, nenuanțat, dictatorial (în raport cu cititorul), scriitorul a câștigat totuși adeziunea entuziastă (sic!) a tuturor criticilor literari, inclusiv al celor care dezavauau teoretic un asemenea mod de a scrie. (...) De la Tudor Vianu, care a consacrat un întreg studiu superlativelor din scrierile lui Geo Bogza (adică tocmai celui mai discutabil aspect al acestor scrieri) și până la Cornel Regman, care a propus, copleșit de venerație și mândru de inventivitatea sa lingvistică, un termen: *geobogzia*, aproape toți criticii literari au scris despre Geo Bogza exact cum ar fi scris (și cum de altfel a și scris) el însuși.

Geo Bogza este un foarte bun reporter, care a făcut loc cu prea multă ușurință în textele sale retoricii (unei retorici specifice propagandei comuniste, dar și unei retorici a eului). Supralicitarea sa se explică prin lipsa concurenței, într-o epocă de criză a reportajului”. □ Despre cartea lui Eugen Simion *Convorbiri cu Petru Dumitriu* (Moldova, 1994) scrie la rubrica *Opinii* Ion Bălu: „Caracterizată printr-o sinceritate adâncă, rar întâlnită astăzi, confesiunea definește profilul etic al unui scriitor care și-a regăsit libertatea interioară, și și-a recâștigat demnitatea profesională și a dobândit echilibrul sufletească arzând pe rugul suferinței”. □ Textul se află față în față cu o altă relatare despre exil și exilați, aceea a lui Virgil Nemoianu: *Emigrația în America: odinioară și azi*, articol în care autorul distinge „trei categorii principale de români americani”: generațiile sosite acolo înainte de 1900, reprezentând trei pătrimi din total; aceea de după Al Doilea Război Mondial și, cea de a treia, cei sosiți în State după 1979-1980, când intră în funcțiune acordurile legate de *clauza națiunii celei mai favorizate*. În final, Virgil Nemoianu se întreabă și ce se întâmplă cu „cei sosiți (pentru perioade mai lungi sau mai scurte) după 1989?”. Și tot el răspunde, referindu-se la „o sechelă psihologică de lungă durată a comunismului (...), mentalitatea sclavului revoltat, caz tipic ar fi tânărul student sau doctorand care simte nevoia acută a dependenței ocrotitoare, dar în același timp nevoia de a mușca în această autoritate; o caută și o detestă totodată. cerșește ajutorul, dar îl urăște pe cel care i-l dă. (...) Nenorocirea n-ar fi că vreo câteva persoane, câteva duzini, câteva sute de mii chiar, suferă de această boală psihosocială, nenorocirea este că această mentalitate de «sclav revoltat» se manifestă pe scara cea mai largă în întreaga țară românească”.

● În „Luceafărul”, nr. 7, apar comentarii la cărțile premiate de URSS. Scriu despre acestea: Baloch Jozsef, Corneliu Barborică, Dan-Silviu Boerescu, Magda Cârneci, Gabriel Dimisianu, Nicolae Manolescu, Mircea Martin, Mircea Mihăieș, Cornel Moraru, Vlad Niculescu, Geo Șerban, Alex. Ștefănescu, Maria-Ana Tupan, Radu G. Țeposu, Laurențiu Ulici, Cornel Ungureanu. □ Premiile Uniunii Scriitorilor pe anul 1993: „Juriul pentru acordarea premiilor Uniunii Scriitorilor pe anul 1993, format din: Mihail Zamfir (președinte), Gabriela Adameșteanu, Magda Bedrosian, Eugen Negrici, Cezar Baltag, Marius Ghica, Ion Vartic, Nicolae Prelipeanu, Cornel Ungureanu, Horia Bădescu, Ion Mircea; s-a întâlnit în ședința din 6 iulie 1994, acordând următoarele premii: (Poezie): Ion Mureșan, *Poemul care nu poate fi înțeles*, Ed. Arhipelag, 1993; Ion Stratan, *Ruleta rusească*, Ed. Cartea Românească, 1993; (Proză): Nora Iuga, *Săpunul lui Leopold Bloom*, Ed. Cartea Românească, 1993; Mircea Ciobanu, *Tânărul bogat*, Ed. Cartea Românească, 1993; (Critică): Marin Papahagi, *Fața și reversul*, Institutul European, Iași, 1993; Alexandru George, *La sfârșitul lecturii*, Ed. Cartea Românească, 1993; Iosif Naghiu, *Execuția nu va fi amânată*, Ed. Cartea românească, 1993; (Traduceri): Petru Creția, Marguerite Yourcenar, *Povestiri*

orientale, Ed. Humanitas, 1993; (Publicistică): Ileana Mălăncioiu, *Crimă și moralitate*, Ed. Litera 1993; (Debuturi): Radu Aldulescu, *Sonata pentru acordeon*, Ed. Albatros, 1993; Daniel Bănulescu, *Te voi iubi pân' la sfârșitul patului*, Ed. Cartea Românească, 1993; Sorin Gârjan, *Tăierea aripilor la ingeri*, Ed. Hestia; Ana Selejan, *Reeducare și prigoană. România în timpul primului război cultural*, Ed. Transpres, Sibiu, 1993; (Memorialistică): Mircea Zăciu, *Jurnal I*, Ed. Dacia, 1993; (Minorități): Andras Ferenc Kovacs, *Költözködes (Mutareal)* – lb. maghiară, Ed. Kriterion, București, 1993, poezie; Dagmar Mária Anoca, *Synonimia (Sinonimie)* – lb. slovacă, Ed. Kriterion, 1993, poezie; (Opera omnia): Mircea Ivănescu, Juriul a acordat Premiul special pentru *Destine excepționale ale culturii românești*, ex. aequo, lui Ion Negoitescu și Ion D. Sârbu (post mortem). □ Dan Cristea scrie despre cartea Gabrielei Melinescu: *Jurământul de sărăcie, castitate și supunere*, Editura Litera, 1993: „Fervoarea, extazul, vocile eterne și reieșite din interpenetrarea realului cu irealul, a vieții cu moartea sunt temele acestei poete care ne face bucuria de a fi, măcar prin poemele sale, deocamdată, din nou în mijlocul nostru”. □ Urmează comentariile: la volumul lui Ion Mureșan, *Poemul care nu poate fi înțeles* (Editura Arhipelag, 1993), Radu G. Țeposu arată, printre altele: „Din mult prea puținele volume pe care le-a publicat până acum Ion Mureșan, profilul său liric iese la iveală precum un cristal. Și în *Cartea de iarnă* (1981), și în *Poemul care nu poate fi înțeles* (1993) frazarea impecabilă a discursului e ațâțată de pulsioni tumultuoase. Tonul patetic-orgolios închide resemnarea virilă în carapacea sentinței strălucitoare, a reflecției aurale. E aici o rămășiță a titanismului romantic, trufaș și neliniștit, deși experiența pare mai degrabă rimbaldiană. Uzând de dereglarea sistematică a simțurilor, exacerbate până la inflamarea lor, poetul forțează limitele realului, spulberându-le, depășindu-le progresiv. Experiența e o epuizare completă a trăirii, prin elan vizionar și instrăinare metodică, prin exaltarea resorturilor vitale. La capătul ei, poetul e un altul, o ființă redusă la scheletul ei abstract, un arheu eliberat de carnea realității. Poezia însăși e o formă de purificare, dar și o povară ontologică, o boală congenitală, tradusă prin viziuni ale splendorii malefice, îmbibate de profetism. Extazul e o formă de supliciu, o voluptate dureroasă. Frisonul e starea obișnuită de tensiune. Prin inflamarea aproape delirantă a simțurilor, poetul se înalță în zonele oculte ale spiritului, precum într-un impuls magic. Alchimia verbului declanșează viziuni serafice, iluminări fantastice ale ființei. Întreg vizionarismul are un sens moral și metafizic. □ Despre Ion Stratan și opera acestuia (*Ieșirea din apă* (1981), *Cinci cântece pentru eroii* (1983), *Lumină de foc* (1990), *Lux* (1991), *Ruleta Rusească* (1993), dar mai ales despre ultima apariție, scrie Mircea Mihăieș: „Ion Stratan a ajuns la o formulă de echilibru în care multele, prea multele contrarii ale poeziei sale încremenesc în mici stampe pe cât de lirice, pe atât de pline de nerv. Firește, aceasta nu exclude grațiozitatea și o anumită delicatețe în care se topesc pornirile

nihiliste. Marile proiecte din *Cinci cântece pentru eroii civilizatori* sunt acum aproape uitate, lor substituindu-li-se metafora *ruletei rusești*, adică a hazardului agresiv până la contondență. Astăzi, după experiența câtorva cărți, totul se relativizează, iese din apă, devenind amintire ori «impresie». Amprenta mai multor călătorii la Paris marchează cultural întreg demersul creator, transpunând în cheie absurdistă imaginile, ușor de recunoscut, de altfel, ale unei realități mentale, confruntate cu mitologizantul lor model real. În fapt, pretextul «turistic» rămâne și el în faza promisiunii și a enunțului. Poetul refuză cu obstinație ilustrativismul (spectaculos dar simplist), contrariind orizontul de așteptare a celui care credea că se află în fața unui «jurnal» liric.

□ Despre Nora Iuga și *Săpunul lui Leopold Bloom* (1993), Geo Șerban notează: „Efectul se confundă cu remediul, atestat textual: «Imaginea este animată, reconfortantă» (sublinierea noastră – G.Ș.). Indiferent dacă privirea în afară echilibrează balanța interioară, panorama incită spiritul, îl pune în mișcare, îi dă prilejul să intre în jocul nesfârșit al asocierilor și disocierilor ce alcătuiesc – în fond – sursa și legitimitatea lui”. □ Cornel Moraru observă, scriind despre Mircea Ciobanu: „Cu noul său roman, Mircea Ciobanu adaugă încă un volum la ciclul epic, de-acum bine cunoscut, al Istoriilor. Paradoxul e că fiecare volum al seriei, dar în special acesta ultimul, conține în sine și întregul. Numai aparent autorul și personajele sale se lasă pradă fragmentarului. În realitate fiecare episod, fiecare gest și chiar fiecare notație oarecum izolată se supun unei supradeterminări artistice superioare, care face din acest proiect epic deschis un univers al istorisirii inepuizabile”. □ Maria-Ana Tupan se referă la un alt premiant, Marian Papahagi: „*Fața și reversul* ni-l arată pe Marian Papahagi traversând un fel de «stadiu oglindă» al realizării propriului cu critic prin proiectare în alții: Gianfranco Contini (cercetarea variantelor), filozoful eseist Emil-George Papahagi (prin urmare, nu Tache Papahagi, dacă e să ne amintim dihotomia spirit speculativ/spirit filologic de mai înainte...). Lyotard, criticul prolepticului deconstructivism nietzschean, Montaigne, avocatul valorii emancipate în principiu ontologic. Spiritul său se deschide acum hermeneuticii ce explorează opera în contexte tot mai largi – sociale, filozofice, mitice... Capacitatea de a se mișca dezinvolt între un curs universitar și descifrarea codurilor literaturii îl apropie de Northrop Frye care, în ultimii ani de viață, publica *Dubla viziune* alături de un curs universitar despre Shakespeare. Diferența nu e de etalon, ci de anvergură a unui demers critic pe care vârsta recentului laureat al Uniunii Scriitorilor ne îngăduie să-l considerăm posibil”. □ Mircea Martin comentează volumul lui Alexandru George *La sfârșitul lecturii*: „Printre puținii autori care, într-un fel sau altul, trebuiau neapărat premiați, după Revoluție, se numără și Alexandru George. Nu pentru că n-ar fi fost premiat și în trecut, căci a fost distins de trei ori de către juriile ale Uniunii Scriitorilor – instituție care își verifică și retrospectiv vocația de promotoare a valorilor autentice – dar pentru că a avut răbdarea și forța morală

să debuteze abia la vârsta de 40 de ani, într-un moment în care literatura română părea că scăpase de teroarea ideologică. Și, în orice caz, opera de critic și de prozator a lui Alexandru George s-a constituit și s-a impus fără ca autorul ei să comită concesii în plan social-politic ori să fie inconsecvent cu sine în scris. O probă suplimentară în acest sens o constituie și faptul că sumarul volumului apărut în 1993 la Cartea Românească (*La sfârșitul lecturii, IV*) reia texte mai vechi de un deceniu pe care criticul n-are nevoie să le modifice pentru a le face publicabile astăzi”. □ *Jurnalul* lui Mircea Zăciu este comentat de Nicolae Manolescu: „Desigur, *Jurnalul* nu se limitează la stenografierea dezbaterilor din Consiliu. Ar fi să-i minimalizez intențiile și cuprinsul. Dacă insist asupra acestei laturi, este pentru că mi se pare mie, care am fost acolo, cum se spune, cea mai importantă dintre toate. Uniunea Scriitorilor merita să-și aibă documentarul ei. Au apărut, după 1989, multe jurnale și memorii din care aflăm ce se petrecea în închisorile comuniste sau cu acei oameni care, din diverse motive, nu erau persoane publice. Membrii Consiliului Uniunii Scriitorilor erau, ei, persoane publice, nu doar ca scriitori foarte cunoscuți, dar și fiindcă alcătuiau «organul de conducere» al unei instituții tolerate de partid și de stat. Cititorii *Jurnalului* lui Zăciu pot afla că breasla literară n-a fost supusă, nici inertă în epoca de aur”. □ Gabriel Dimisianu scrie despre *Crimă și moralitate* de Ileana Mălăncioiu: „Față de convulsionata epocă de după decembrie 1989, față de evenimente și față de personajele săltate în acest răstimp pe scena vieții publice, autoarea cărții este neconcesivă, radicală, «intratabilă». Spune totdeauna lucrurilor pe nume, califică faptele oamenilor exact cum crede că sunt, chiar dacă sunt, aceste fapte, ale prietenilor sau ale foștilor prieteni. La fel a făcut Ileana Mălăncioiu și înainte de 1989, mai puțin în presă, pentru că nu se putea, însă totdeauna în adunările obștei noastre, atâta vreme cât aceste adunări nu au fost interzise de vechiul regim dictatorial. Deci autoarea este consecventă cu sine”. □ Premiul Iosif Naghiu, pentru *Execuția nu va fi amânată*, este prezentat de Laurențiu Ulici: „Cartea din 1993 este de fapt o selecție gândită ca reprezentativă pentru etapele de creație ale dramaturgului de-a lungul a aproape trei decenii, cu o anume prioritate”. □ Tot pe aceeași pagină, Magda Cârneci scrie la traducerile lui Petru Creția din *Marguerite Yourcenar: Povestiri orientale*: „Aceste delicii stilistice se regăsesc și în varianta românească a Povestirilor tălmăcite cu grație suverană de Petru Creția. Stilul lapidar și limpid – capabil să definească lumi culturale pitorești ori bizare din câteva scurte propoziții și câteva imagini simple, fără sofisticare – se regăsește într-o limbă românească rafinată și mlădioasă, care are aceleași «tușe» scurte și precise, de «stampă» ori de acuarelă nervoasă, ca și originalul. Există apoi în curgerea melodioasă a narației o fluentă atât de firească încât iluzia oralității se reface instantaneu la nivelul lecturii interioare”. □ Marius Tupan realizează un interviu cu N. Prelipceanu, membru al Juriului UR. La întrebarea „ – ...Ce ai prin sertare? Ai curajul să le

trădezi?”, răspunsul vine imediat: „– Întâi și întâi că nu am și nu am avut niciodată măcar un singur sertar, acasă. Deci, prin sertare nu am nimic. Dacă te referi, însă, la ce am pe masă, da, pe masa mea, peste și sub cărți mari, de alții desigur, stă un tranc de poeme care ar putea constitui materia unui volum. Ori poate două...”. □ Dan-Silviu Boerescu scrie despre romanul lui Radu Aldulescu *Sonata pentru acordeon*: „Nu spun că marii prozatori români ai sfârșitului de veac (Nedelciu sau Agopian, bunăoară) ar trebui să se lase neapărat de meserie, dar n-ar strica să fie mai atenți la fenomenul Aldulescu, altminteri vor sfârși curând în paginile manualelor școlare, necitiți de elevi și neînțeleși de profesori...”. □ Despre Daniel Bănulescu scrie Laurențiu Ulici: „Nonconformism, erotism tangent la pornografie, tabu-uri luate peste picior, mania grandorii, zbunguială a fanteziei, sodă caustică (ce zic sodă! Vitriol de-a binelea!) peste călduța pudoare ipocrită, delir sexual, retorică alegră, vehementă, ironie și autoironie, volubilitate, nebunie și disperare – toate acestea îl întâmpină pe cititorul poemelor lui Daniel Bănulescu din placheta cu un titlu care spune aproape totul: *Te voi iubi pân' la sfârșitul patului* (Ed. Cartea Românească)”.

● Apariția numărului 200 din „Totuși iubirea” coincide cu apariția celor trei cărți din *Trilogia cărunță* (poeme scrise între 1990-1994): *Româniada*; *Noaptea mării beții*; *Bieți lampagii*, dar și cu împlinirea vârstei de 51 de ani de către Adrian Păunescu. Într-un dialog *cu sine însuși* – *Orbi de atâta transparență* – Adrian Păunescu își expune, pe lângă multele motive de satisfacție („Nu mi-am schimbat biografia și opțiunile, din moment ce am avut grijă atunci să gândesc așa cum gândesc alții acum, iar acum nu mă tem să mi se reamintească felul cum gândeam atunci”), și pe cele de insatisfacție; numeroase: „Dar majore sunt cele legate de soarta poporului român. Într-adevăr, în *socialism transparența era cartelată*. Astăzi, însă, *de atâta transparență nu se mai vede nimic*. *Orbim de atâta transparență*. De fapt, noi nu știm ce se va întâmpla cu noi. Vom deveni o colonie? Vom pierde aluatul industriei românești? Vom ajunge un coridor comercial? Ne vom abrutiza? Ne va fi ștersă fizionomia? E oare obligatoriu să se piardă libertatea națională, când se câștigă libertatea individuală? Știe cineva calea de ieșire din marasm? Ce Românie voi lăsa copiilor mei, când n-am să mai pot răspunde la ultima întrebare? Și în ce lume va trăi această Românie?”. □ De reținut articolul lui Dinu Săraru, *Candoarea marelui poet*: „[*Totuși iubirea* s-a născut] din candoarea poetului că oamenii mai pot fi îmblânziți de iubire și că singura lui armă continuă să rămână și în această vreme a răfuiei oarbe puterea de a recunoaște și meritele adversarilor. CANDOAREA lui n-a fost însă și nu este – cred eu – altceva decât șansa pe care și-a oferit-o singur da a putea spera și a putea scrie, o șansă atât de confundabilă cu Iluzia, atât de periculos confundabilă de către el însuși cu Iluzia. Dar poetul nu ar fi marele poet, neliniștitul, zbuciumatul, neistovit disperatul, fără sfârșit iluminat de Speranță, dacă n-ar fi

convins că «Totuși Iubirea» e azi și va rămâne o soluție chiar și politică pentru noi toți, chiar și pentru atât de împătimitii lui detractori... niciodată, am sentimentul, invidia neputincioasă n-a secretat mai multă ură ca în cazul acestui poet unic în literatura română și prin asaltul calomniei ucigătoare la care a fost supus și mai este, el încăpățânându-se să creadă că mai presus de toată mizeria care vine să-l sufoc, este «Totuși Iubirea». Acesta e semnul, cred eu, săptămânalului sărbătorit și cu bucurie și cu scrâșnet din dinți – muzica cea mai izbutită pe care o poate produce neputința invidioasă – candoarea convingerii că se poate salva «Totuși Iubirea»”.

22 iulie

● În „Literatorul”, nr. 20-22, apare, sub semnătura lui Valeriu Cristea, textul *Cu scuzele de rigoare*: „Cu toate că noua morală a noului om nou, recomandată și chiar deja aplicată, ne învață că de ziua lui de naștere sărbătoritul trebuie umilit, zdrobit, făcut praf și pulbere, și cu toate că lui Lucian Raicu – care la 12 mai 1994 a împlinit 60 de ani – aș avea să-i aduc nu puține, grele reproșuri, mă voi mulțumi, în cele câteva rânduri de față – o telegramă neexpediată de fapt – să-i urez, cu scuzele de rigoare, un prietenesc și anacronic (prietenia însăși devenind între timp anacronic) «La mulți ani!»). (...) Și, pentru că întâmplarea a vrut ca să citesc, în manuscris, pentru editura Cartea Românească, ultimul (deocamdată) volum al lui Lucian Raicu, apărut în țară: *Scene, Reflecții, Fragmente* (ed. CR. 1994), să citez un fragment, o reflecție, o scenă din acest volum: Silă mi-a fost, Doamne, de aceștia în scurtul răgaz al vieții mele. De cei care află o inepuizabilă energie, căci tare sunt neobosiți și plini de putere, în a defăima și improșca, cheltuindu-se în întregime în vederea aceasta. Fără o clipă, una singură, de răgaz, de uitare, de înseninare. Nu sunt niciodată, omeneste, depășiți de evenimente, niciodată, omeneste, bolnavi, niciodată în derută sufletească. Nu se gândesc, desigur, mai e vorbă, niciodată, la moarte, la moartea lor; totuși, inevitabilă, de oricâtă energie ar dispune... Prea o savurează pe a altora ca să le mai rămână timp și pentru a lor. Incompatibilitatea funciară cu acest gând, cel mai omenesc, îi scoate din rândul oamenilor. A oamenilor păcătoși; ca toți oamenii – vinovați”.

□ Eugen Simion scrie despre *Jurnalul* lui Petru Comarnescu (Institutul European, 1994), constatând că „jurnalul... este tot atât de substanțial și relevant ca și acela al lui Eliade. Aștept publicarea lui integrală pentru a putea da o judecată definitivă despre valoarea lui. Ce-am citit m-a impresionat enorm prin vitalitatea și originalitatea personajului pe care, indirect, acest pagini confesive îl propun”. □ *Viața cărților* este ilustrată prin volumele semnate de Gheorghe Glodeanu (*Fantasticul în proza lui Eliade*, Gutinul SRL, Baia Mare, 1993), Ioan Flora (*Poeme*, FCR, 1993), Alina Mungiu (*Evangheliștii*, Unitext, București, 1993), comentate de Mircea Popa, Constantin Crișan, Mircea Ghițulescu, cel din urmă afirmând despre piesa de teatru a Alinei Mungiu: „În sfârșit, piesa e alertă, conflictul bine pus în dialog dar contestația

este sumară (pe cât de energică), parcă am avea de a face cu schița unei drame nu cu drama însăși. De fapt, Alina Mungiu nu este un autor dramatic ci un eseist (redutabil) pe care îl interesează să argumenteze punctul de vedere și nu «creația». Piesa este litigioasă în cel mai bun sens al cuvântului. E de mirare că Principesa Margareta – care, în viziunea lui Ion Caramitru, a înmănat Alinei Mungiu premiul pentru cea mai bună piesă a anului, întemeindu-se pe faptul că din familia regală, Carmen Sylva a scris câteva piese mediocre – a târât ideea monarhică într-o asemenea aventură. Probabil, nu citise piesa”. □ De începuturile literare ale lui Marin Sorescu se ocupă Simion Bărbulescu. Acesta extrage informații din perioada când poetul a urmat Liceul Militar „Dimitrie Cantemir” din Predeal (1950-1954), folosindu-se de romanul lui Victor Iancu, *Pământul negru* (Dacia, 1988). □ Poezii publică Aurel Rău, Ion Antoniu, Mih. Lupașcu, Vasile Igna, iar proză Cristian Peri (Ferma lui John) și Constantin Preda (De la inimă la inimă). □ Dumitru Micu își începe *Amintirile de la Școala de literatură*.

● În „Dilema”, nr. 80, Mircea Iorgulescu se pronunță în chestiunea polemicii dintre Mihai Sin și Alex. Ștefănescu: „Ca și cărțile lui Pavel Coruț, romanul lui Mihai Sin este o scriere cu teză, ilustrativă, goală de substanță literară. Ce bizar! Așa cum anti-comuniștii de astăzi folosesc deseori, în necruțătoarea lor luptă împotriva comunismului prăbușit, formule, atitudini, lozinci de factură curat bolșevică, iată că un roman post-comunist despre ultimii doi ani ai dictaturii comuniste aproape că epuizează rețetele și procedeele realismului – socialist. Romanul lui Mihai Sin încearcă să ofere o descriere și o explicație a evenimentelor istorice recente din România: ficțiunea este pusă în slujba demonstrației. Acțiunea primului volum (vor fi mai multe, nu se știe) este plasată în anul 1988, dar, cu o capacitate premonitoare uluitoare, unele dintre personaje înfățișează un tablou foarte precis al României «de după» (de după înlăturarea regimului Ceaușescu, eveniment despre care – în 1988! – se discută, în romanul lui Mihai Sin, ca despre o banalitate oarecare)”. □ Claude Karnoouh, care deține de mai mult timp o rubrică, scrie despre *Sindromul „capra vecinului”*: „La scara țărilor și a popoarelor din fostul bloc comunist sindromul «capra vecinului» nu este decât expresia metaforică a scoaterii la mezat a binelui public, a abandonării socialului, a transformării politicului în competiții oratorice grotești sau în pantomime sinistre... în spatele cărora se generalizează corupția și puterea diverselor mafii. Estului trebuie să i se repete mereu și cu fermitate că e necesară reconstrucția statului de drept, prin inventarea unor soluții care să țină seama de istoria sa specifică și nu prin importarea unor scheme rezultate din alte împrejurări istorice. Dacă așa cum spune vechea zicală franceză «toate drumurile duc la Roma», itinerariile sunt diferite... Iată la ce ar trebui să mediteze cei care pretind că pot oferi soluții rapid încropite unor situații periculoase și adeseori tragice, prezentate în țările fostului bloc comunist la ora când schimburile mondiale devin planetare. Poate că experții occidentali ar trebui să se gândească serios dacă nu e foarte

apropiată ziua în care vor fi nevoiți să recurgă în mod brutal la forță pentru a potoli o nouă lume a treia care va fierbe de nerăbdare în pragul lor”. □ Radu Cosașu deplânge „cripto-prostia”: „Una din certele cuceriri ale democrației este caracterul din ce în ce mai firesc, mai omenos și mai coerent al prostiei frapante; bunul-simț ca paradox ținea stilistic, sub dictatură, având subversitatea lui; în democrație, aberația ca firesc al opiniei («colaboraționismul lui Vianu», «oportunismul lui Preda», «elevii securiști ai lui Noica») șantajază inteligențele cele mai redutabile, acestea – handicapate de forța nuanțelor lor! – nemaștiind ce să facă, să tacă sau să urle? Criptocomunismul și senin liberalismul au ca adversar, nu o dată, cripto-prostia care visează și ea să salveze România! Și atunci, ce propune epicurianul Păstorel? El vede o mișcare în doi timpi, ambii dificil de executat, o precizez imediat pentru a nu lăsa vreo umbră de comedie, totdeauna antipatică și suspectă simțului nostru tragic. Primo tempo: a nu se discuta cu unul care ține morțiș să facă din Molière un prost. A nu se discuta, a nu-ți munci creierii pentru a-i aduce contraargumente, a nu dori să-l convingi că n-are dreptate, a nu te ponegri pentru lașitate, ipocrizie sau indiferență, a nu suferi că ieși umilit, a nu te văicări că are loc o înfrângere a rațiunii, a nu-ți ține cursuri de istorie precum că «așa a început și Hitler», a nu-l scuipa între ochi, a nu-l înjura pe față sau a-l omori pe la spate. Nu. *Secondo tempo*: a trece pe trotuarul celălalt. E cel mai greu. Uneori e insuportabil. Dar ce bine te simți după aceea! De ce? Asta chiar că nu cere explicații, oricât ai fi de moderat, handicapat sau deficitar”.

• „Ora”, nr. 522, publică un interviu cu informații inedite despre Nicolae Labiș, interviu luat de Victor Rusu lui Aurel și Stelei Covaci și datat 13 august 1991 (cu puțin timp înainte de moartea lui Aurel Covaci). Supratitlul paginii: **„Dacă ar fi trăit, Labiș ar fi fost arestat”**. „– Discuta cu dumneavoastră despre frământările sale?! – Să vă povestesc niște scene. În perioada aceea, Labiș se întâlnea mereu cu Paul Georgescu. Venea acasă și stătea față în față, în patul acela unic, turcește, și plângeam amândoi. La un moment dat Labiș îmi spune: «Astăzi m-am întâlnit cu Paul Georgescu și i-am pus următoarea întrebare: «Domnule Paul Georgescu, ce înseamnă ceea ce se petrece în momentul de față și pe urmă răspundeți-mi, ce înseamnă ceea ce faceți dumneavoastră acum?» Iar Paul Georgescu mi-a răspuns: «Ceea ce se întâmplă în țara noastră acum se cheamă fascism, iar ceea ce fac eu este tot posibilul ca să nu mai fiu arestat încă odată» Cercetați-i poeziile și veți vedea că toate aceste neliniști, toate aceste frământări sunt repetate acolo. Volumele, radioul și, ulterior, televiziunea s-au axat numai pe acele poezii dedicate, la vârsta de 15, 16, 17 ani, partidului”.

23 iulie

• În „Adevărul”, nr. 1317, C. Stănescu se întreabă: **O „crimă” literară?**, pe marginea editării volumului *Sub pecetea tainei* de Mateiu Caragiale (Echinox, 1994), care a stârnit o adevărată furtună în presă. □ Sub titlul **Cu limbă de**

moarte, este reprodus – odată cu coperta ultimei cărți a lui Radu Tudoran, *Sub zero grade* (Arta grafică, 1994), următorul text, în facsimil: „*Interzic*, cu limbă de moarte, să se publice orice n-a fost tipărit până astăzi, în afară de volumul al șaptelea (*Sub zero grade*) din *Sfârșit de mileniu*, neterminat, având 430 de pagini, aflat sau pe biroul meu, sau la editorul meu actual, căruia îi mulțumesc”.

25 iulie

● În „Fețele culturii”, nr. 638, Lucian Chișu publică articolul **Păstorel refuză să dormiteze în istoriile literare**. Textul este prilejuit de un secol de la nașterea scriitorului: „Mult mai bine îi vine lui Păstorel (a cărui operă era formată din scrieri precum *Mici satisfacții*, 1931, *Un porc de câine*, 1933, *Bercu Leibovici*, 1935, *Tămâie și otravă*, 2 vol. 1934-1935), exprimarea frustă, directă, memorabilă și neîncredințată hârtiei. (...) Tot lui Păstorel îi aparține următoarea butadă: «când un comunist e sincer, e vai de capul lui; când însă un comunist e inteligent, e vai de capul nostru». Observație simțită pe propria-i piele, fiindcă după «eliberare» prezența sa în mișcarea literară e mai mult decât ștearsă. Cu excepția savuroaselor (și la propriu, și la figurat) eseuri gastronomice, Al. O. Teodoreanu n-a mai publicat nimic demn de o atenție deosebită. Nimeni însă nu i-a putut ține sub obroc «oralitatea» și nici propagarea acesteia. La o sută de ani de la naștere, opera lui Al. O. Teodoreanu își așteaptă un editor atent și un prefațator cu gust special pentru anecdotică”. □ Răzvan Voncu semnează recenzia la Mircea Horia Simionescu – *Bibliografia generală*, Editura Nemira, 1982. Finalul e caustic: „Cât despre *Bibliografie...* ea este, ca orice bibliografie, plicticoasă și nu vă recomand s-o citiți. Eventual. puteți s-o faceți cadou unor prieteni prea insistenți”. □ Mariana Criș recenzează *Arta Popescu* a lui Cristian Popescu într-un text intitulat **Caragiale, dragostea mea**: „Aflat între Caragiale și tradiția anglo-saxonă, Cristian Popescu demitizează și totodată construiește o lume a atleților «înscriși la concursul de-greutăți-ale-vieții-și-ale-cărții»”. □ Însoțite de imagini edificatoare, de la decernare, premiile Uniunii Scriitorilor pe 1993 sunt consemnate și în „Fețele culturii” prin scurte interviuri.

26 iulie

● În „Azi”, nr. 639, Marian Drăghici îi ia un interviu lui Ion Bogdan Lefter, președintele ASPRO: „– *De la 11 iulie sunteți întâiul președinte al Asociației Scriitorilor Profesioniști din România...* / – Da, spre surpriza în primul rând a mea, m-am trezit președinte al acestei noi asociații de scriitori pe care am conceput-o, într-o primă fază, un mic grup de prieteni, animați de Mircea Nedelciu. Adunarea noastră constitutivă m-a votat și... asta e! Suntem acum în etapa de organizare și de elaborare a unor proiecte mari. Fără să nege sau să «atace» Uniunea Scriitorilor (din care mulți dintre noi facem parte), ASPRO-

a constituit prin asocierea liberă a unor autori tineri sau mai puțin tineri, reprezentând spiritul novator al literaturii române din aproximativ ultimul deceniu și jumătate. Nu înseamnă că ASPRO nu e deschisă scriitorilor de alte vârste. Ne propunem din start să acționăm în două direcții. În primul rând, să intervenim în procesele legislative legate de domeniul literaturii, inclusiv prin elaborarea și impunerea unei carte profesionale a scriitorului, operațiune pe care o vom sincroniza cu cele similare pornite în acești ani în Europa de vest, unde există grupuri «tip ASPRO» care au contactat deja Parlamentului European și au determinat parcurgerea primelor faze de analiză și evaluare a necesității unui asemenea document. A doua direcție mare în care ASPRO va acționa este cea a organizării practice de fapte culturale, de simpozioane, colocvii, congrese, lansări de carte și orice alt tip de manifestare publică a scriitorului, în formule pe care le dorim mult mai dinamice decât ce se face deocamdată la noi./ – *Se vorbește frecvent, și cu îngrijorare, despre atomizarea societății, pe de o parte, și despre dezbinarea elitelor, pe de altă parte. Fragmentarea clasei politice – vezi mișcarea liberală – nu pare a fi benefică pentru emanciparea societății de structurile vechi, conservatoare.*/ – Înainte de a discuta despre «atomizarea» asta atât de frecvent invocată, cred că ar trebui să examinăm mai serios propria noastră perspectivă din care constatăm ipoteticul fenomen. Impresia mea e că prea adesea visăm la înțelegeri și «consensuri» utopice, irealizabile și care țin mai degrabă de o viziune «masificată» asupra societății. Or, dimpotrivă, democrațiile occidentale nu ne oferă exemple de comunități consensuale, ci de ansambluri socio-politice compuse din «subansamble» foarte diverse, din nenumărate «roțițe» angrenate în mecanisme complicate. «Roțițele» acestea își văd de treabă fiecare în felul ei, «dinții» lor cad bine unii față de alții și «mașinăria» funcționează oricât de diferiți sunt «atomii» componenți – sau tocmai datorită acestei varietăți. Revenind la societatea românească de azi, îți pot da chiar exemplul noii noastre asociații, căci ASPRO își propune să participe tocmai la un asemenea proces de diversificare: nu intenționăm să devenim o nouă Uniune a Scriitorilor, adică un sindicat care să cuprindă cvasitotalitatea profesioniștilor din branșă, nu avem ambiții de reprezentare națională, nu urmărim «consensul». Nu vrem să fim decât una dintre «roțițele» care, în această viziune «atomizată» dar «atomizată» în sens pozitiv, compun societățile civile coerente de tipul democrațiilor occidentale. (...)/ – *Un alt motiv de rumoare gazetărească, uneori cu accente de fină inteliecție, alteori cu clămpănituri de cunoscută esență lemnoasă, este chestiunea obligației/nonobligației scriitorului de a se implica în sfera politicii.*/ – Nu cred că există nici la acest capitol o soluție unică, pe care unii s-o impună celorlalți ca regulă a jocului. Mi se pare că se poate de firesc ca un scriitor să poată opta pentru angajarea deschisă și să devină politician, după cum la fel de justificat mi se pare ca alt scriitor, care nu-și simte vreo vocație pentru activismul public, să aleagă poziții mai retrase,

inclusiv, dacă așa-i e voia, «turnul de fildeș». Trebuie deci, și pe tema asta, ca pe toate temele posibile, să ocolim sistematic soluțiile globale. Nu putem construi o nouă mentalitate pluralistă în societatea românească decât dacă acceptăm diversitatea”.

● În „Baricada”, nr. 30, sub pseudonimul Mark Severin, este atacat editorialul lui Gheorghe Tomozei, din „Literatorul” (nr. 17): „Tocmai această reanimare nu convine puterii care și-a pus deja în mișcare slujbașii și o inițiativă a lor e găzduită de revista «Literatorul». Ofițerul de serviciu este de astă dată Gheorghe Tomozei. Nu discutăm, deocamdată, calitatea sa de port drapel într-o astfel de acțiune, ci rămânem strict la text. Mai exact în vecinătatea afinităților nonșalante. Fără să-și facă un proces de conștiință – și n-am spus cu asta totul – G. Tomozei dezvăluie sigur pe sine: «Subchiriașul e un Cazinou, fatal dubios, ce ne oferă o chirie în dolari întremătoare, îngăduindu-ne o intrare în lumea bună, adică în Europa (via Beirut, Tel Aviv, Teheran)»”.

27 iulie

● În nr. 29 din „România literară”, editorialul semnat de Nicolae Manolescu se intitulează *Aspro* și se referă la nemulțumirile – în opinia sa neîntemeiate – ale tinerilor optzeciști: „În «Tineretul liber» din 12 iulie, Anca Delia Comăneanu dă foarte clar expresie tipului acesta de nemulțumire, când acuză U[niunea].S.[criitorilor] că este «condusă în special de critici» din vechile generații care i-ar fi «marginalizat» pe tineri eliminându-i din structurile de conducere ale U.S. și desființându-le publicațiile. Este un neadevăr flagrant. Nimeni n-a făcut mai mult pentru optzeciști decât acești critici, care, după ce le-au deschis calea spre publicare, în grelele împrejurări din deceniul nouă, i-au promovat imediat după revoluție în U.S. și le-au creat reviste proprii. Dispariția acestor reviste a fost opera neînțelegerilor dintre tinerii scriitori și a condițiilor materiale valabile pentru presa culturală din ultimii patru ani”. □ Alex. Ștefănescu este revoltat că „Literatorul” „își propune, nici mai mult, nici mai puțin, decât să-mi scoată amigdalele prin rect”, gest prilejuit de un articol (*Marele oportunist*), din „Literatorul”. [Nr. 11-16, 8 iulie], în care sunt redată extrase din textele sale predecembriste, de adeziune la valorile comunismului. extrase ce contravin flagrant noilor sale afirmații, de astă dată promonarhiste. Pentru că „același autor îmi atribuie – scrie Alex. Ștefănescu – texte delirante pe care le-aș fi scris înainte de 22 decembrie 1989”, criticul amenință cu un proces: „sunt hotărât să-l chem pe diac în fața instanței de judecată nu pentru că mă prezintă ca pe o persoană cu vederi comuniste (fapt care, la urma urmei, mă onorează, situându-mă alături de actualii conducători ai țării), ci fiindcă pune în seama mea tot felul de absurdități și agramatismes susceptibile să mă compromită profesional”. [Alex. Ștefănescu nu numai că nu-i va acționa în justiție, dar, în cursul aceluiași an, îi răspunde lui Eugen Simion – „România literară” nr. 31, din 17 august – admitând că este, totuși, autorul textelor

incriminate, și precizează în ce context le-a scris; în aceeași chestiune intervine și Răzvan Voncu, în „Ora” nr. 550, din 24 august]. □ Intervenția, prezentă și în „vitrinajul” primei pagini, se intitulează **„Literatorul” și curajul de a fi cu Ion Iliescu**. □ Sub titlul ***Di Dan Zamfirescu este uneori imprevizibil***, Gabriel Dimisianu, care comentează cartea lui Dan Zamfirescu, ***Regele și Mareșalul*** (Roza vânturilor, 1994) în următorii termeni: „Într-adevăr, cum altfel decât cinic l-am putea considera pe dl Dan Zamfirescu din moment ce l-am văzut, în epoca de aur, tipărind o carte în care îl glorifica pe Ceaușescu, iar mai încoace, tot pe domnia sa, l-am văzut publicând (de astă dată în colaborare) un volumaș închinat nu altcuiva decât lui Ion Stoica, regele Caritasului? Di Dan Zamfirescu fiind cinic își pune semnătura pe orice. Citind am constatat însă că lucrurile se petrec exact pe dos decât crezusem, urmare a faptului că Di dan Zamfirescu este uneori imprevizibil. În textul său nu lovește în Rege, nu-l ridică în slăvile cerului pe Mareșal, și, nefăcând aceste lucruri, nu face nici jocul puterii”. □ Andreei Deciu („**Exterminat în lagărul poeziei**”) recenzează volumul lui Paul Daian ***Turma de porci*** (CR, 1994): „Abruptă, voit lipsită de sens, permanent urmărită de obsesia șocării, a violenței normalității (care, în treacăt fie spus, de mult nu mai există), poezia sa izbutește câteodată să creeze într-adevăr o stare de angoasă și de isterie, un frison al demenței înscenate de un spirit lucid și cinic”. □ Versurile din acest număr aparțin lui Constantin Hrehor. □ Alex. Ștefănescu îl propune ***la o nouă lectură*** pe Ioan Flora (1950-2005), sesizând o înrudire a acestuia cu poezia lui Mircea Dinescu – ambii debutanți adolescenți, care „prind din eter criza de nervi a tinerilor din Occident și o retransmit în limba română”. □ Alexandru George semnează un ***Epilog în chestiunea criticii***, iar Gheorghe Grigurcu scrie ***Din nou despre Tudor Vianu***. Gh. Grigurcu: „De altminteri, ceea ce nu s-a observat în acțiunea mea «critică» e că aceasta nu e fundamental distructivă, ci în esența ei *disociativă*. Nu m-am ocupat de scriitori nuli decât în cazuri de gravă confuzie constatată de mine; de cele mai multe ori am făcut discriminări înăuntrul unui obiect al admirației mele (fie că era vorba de T. Maiorescu, G. Călinescu, Constantin Noica sau Edgar Papu). Persoane străine de acest spirit, formate în mentalitatea totalitară, m-au acuzat de negativism pentru că pentru că nu împărtășeam tipul lor de admirație și așa m-am trezit cu calificativul de detractor până și al lui ... T. Arghezi, aplicat mie de un critic al cărui nume nu-l mai pomenesc pentru că nu vreau să-i amintesc de un păcat, să zicem, de tinerețe”.

• În „Luceafărul”, nr. 8, Dan Cristea semnează textul ***O căutare a timpului pierdut***, cronică la volumul de convorbiri dintre Matei Călinescu și Ion Vianu: ***Amintiri în dialog*** (Editura Litera, 1994). □ Gheorghe Istrate îi acordă un interviu lui Marius Tupan: „– *Poezia ta a fost nu doar observată, ci și bine comentată în presă. Cine crezi că a prins exact spiritul scrisului tău? Prin ce?* / – Te înșeli! Poezia mea n-a fost nici prea observată și nici prea bine comentată,

iar eu am făcut tot ce a trebuit că lucrurile să rămână întocmai. Adică n-am făcut nimic pentru mine: nici nu m-am extaziat în fața zicerilor favorabile și nici nu mi-am sărit în ajutor când au apărut demolatorii. Fiindcă au fost. Am asistat doar – fie atent, fie amuzat – ca la spectacolul altuia. De acum sunt complet imun. Fiindcă spectacolul s-a terminat. M-am retras în cochilie pentru vreme lungă sau pentru totdeauna. Dar asta e o altă poveste. Mă întrebi: cine a prins exact spiritul scrisului meu? Să nu mănii pe Dumnezeu, au fost. Ei se cheamă astfel (în ordinea cronologică a comentariilor): Nicolae Manolescu (exclusiv pentru prima carte, *Măștile somnului*, 1968), Geo Bogza, Al. Piru, Cornel Mihai Ionescu (postfațatorul volumului *Rune*, apărut în 1980 în colecția „Hyperion”), Ștefan Aug. Doinaș și alții. Dar cel dintâi (mă cutremură această mărturisire!) a fost Cineva care printr-o privire și o vorbă desfătătoare m-a îmbrâncit de-a dreptul în înțelesul exact al datoriei și al rigorii. Acela a fost Tudor Arghezi. (...) Maestrul a fost blând și ocrotitor cu acel suflet desculț și despletit în extaz. Trăiam abisal senzația unui plâns fără lacrimi, plâns rostogolit în palma întinsă a poetului, pe care căutam instinctiv s-o sărut – și în refuzul căreia mușchiul minții mele surprindea o accepție înfăptuită. Fotografia momentului, fiindcă unghiurile casei fotografiau intensiv (era o zi octogenar-aniversară), mă observă și astăzi ca pe o trestie frântă spre genunchii de piatră ai maestrului. Întâlnirile noastre au fost trei – una filmată și filmul există. La ultima, m-a îndemnat deoparte, sub patrafir, într-un ungher ferit, unde șoapta lui crepusculară a lunecat într-o concentrație aforistică testamentară: «Literatura se face în tăcere...». Era în seara zilei de 21 mai 1964, în casa din Șoseaua Aviatorilor, locuită vremelnic de marele vrăjitor”. □ Semnează poeme Magda Spătaru și Teo Teodorescu. □ Alexandru George propune *Alte sugestii la o importantă reformă*: „În ultimii ani de existență a comunismului la noi în țară, Uniunea Scriitorilor a oferit spectacolul ciudat și îmbucurător prin raritate al unei asociații prevalent profesionale, care își păstrase oarecare independență în cadrul sistemului, își câștigase și i se îngăduise aceasta grație relaxării presiunii ideologice, ajungând până la urmă într-o situație de negândit pentru cei care-i cunoșteau începuturile, din anii ‘50. (Pe vremea aceea, când aderenții la regim din câmpul literar erau puțini, dar și admiși în număr foarte redus, ei se bucurau de privilegii exorbitante, după modelul moscovit; dar trebuiau să «lucreze» și să lupte pe «frontul literar», cel puțin în regim de supraveghere strictă, dacă nu și sub comandă directă. Mihail Davidoglu, Marin Preda, dar și Teodor Mazilu și Fănuș Neagu și-au scris capodoperele în palate regale și voievodale, ca niște mandarinii ultra favorizați și au rămas firește cu nostalgia aceluia regim.) Căci o dată cu trecerea anilor și cu liberalizarea în domeniul politicii culturale, aceste privilegii au fost retrase măcar în parte, rămânând totuși considerabile și constituind visul generației mai tinere, care nu s-a mai bucurat de ele, dar nici nu a fost somată să li se aservească. Se configura o pierdere și mai accentuală în ultimii ani, pe măsura accentuării

«independenței»), ceea ce practic vorbind cam nimeni nu dorea. (Lucrurile au mers atât de departe încât s-a și vânturat perspectiva desființării Uniunii și singura garanție că nu se va ajunge la o asemenea situație era că în toate celelalte țări socialiste «din lagăr» existau uniuni ale scriitorilor.) În comunism, Uniunea Scriitorilor a apărut o sumă întreagă de drepturi și s-a îngrijit să le extindă, dar erau unele mai curând aparținând «pasivului» profesiei: sinecure, case de odihnă, cheltuieli de reprezentanță, pensii și pensionări medicale, fără temeuri serioase, locuri de veci și înmormântări”. □ În acest număr apare articolul *Mircea Eliade și detractorii săi* de Cornel Ungureanu: „În revista americană «The New Republic», nr. 6 din 5 august 1991), apare eseul lui Norman Manea *Vina fericită*. «Fără voia autorului», el e publicat în traducere în revista «22», nr. 7-8/ 1992 și stârnește vâlvă. Dintr-un preambul retipărirea materialului, în «Contrapunct», nr. 22/5-11 iunie 1992, aflăm că *Felix culpa*, scris inițial în românește, fusese oferit «României literare» care l-a refuzat. «Contrapunct» justifică retipărirea paginilor lui Norman Manea în primul rând fiindcă trebuia restabilită «normalitatea filologică a lucrurilor». La rândul nostru, scrie I[on] B[ogdan] L[efter] în nota introductivă, „am fost siliți (de cine?, n.n) să introducem în românește pasaje și articolele memorialistice ale lui Eliade, citate de Norman Manea după monografia americană a lui Mac Scott Ricketts)»”.

● În „Ora”, nr. 526, Răzvan Voicu publică reportajul de la o recentă conferință de presă organizată de Ministerul Culturii. Sunt consemnate intervențiile lui Nicolae Breban, Paul Dugneanu, Lucian Chișu, din conducerea revistelor editate de Ministerul Culturii, unele foarte critice la adresa ministeriatului lui Marin Sorescu: „În asemenea condiții la care se adaugă cadrul general mai puțin favorabil actului de cultură, situația presei culturale pare disperată. Este evident că numai turneele în străinătate ale domnului Marin Sorescu nu sunt suficiente pentru redresarea situației. Problemele publicațiilor de cultură sunt specifice și trebuie rezolvate cu metode specifice. Din păcate, tocmai Ministrul Culturii înțelege mai greu specificul actului de cultură care nu trebuie obligatoriu [sic!] să aducă beneficii materiale, ci spirituale (Marin Sorescu «sfătuit» de colaboratorii săi, a avizat o aberație a Ministerului Finanțelor, potrivit căreia «finanțarea publicațiilor se va face după (?) apariția lor»”.

● În nr. 201 din „Totuși iubirea”, Mihai Ungheanu vorbește despre Fenomenul Păunescu: „Astăzi, cei care n-au niciun trecut și nici o vocație, îl îmbracă pe Adrian Păunescu în etichete negative. Astăzi vocația constructivă l-a adus pe Adrian Păunescu în viața politică. Cuvântul lui s-a impus destul de rapid chiar și celor care nu-l doreau evidența. Dacă în cultură există astăzi o suplimentare de fonduri, puțini știu că ea se datorează în primul rând lui Adrian Păunescu. Ceea ce nu știe senatorul e că ele sunt doar fluturate prin fața oamenilor de litere. Cartea, revista, rămân în suferință. Și asta pentru că omul legii nu duce totul până la capăt: are nevoie de un serviciu executiv! «Fenomenul Păunescu»

este o realitate. Dincolo de literatură este una din cele mai mari demonstrații de creativitate în România postbelică”. Pentru M. Ungheanu, Adrian Păunescu rămâne „făcătorul de instituții”: „El este unul dintre cei care s-au dovedit deși oameni de litere să înființeze sau reînființeze instituții. Harul acesta nu e dat oricui. Adrian Păunescu a dovedit încă de la început o energie și o vitalitate ieșite din comun, exprimate într-o capacitate creativă fenomenală”. □ Eugen Florescu îl numește pe Adrian Păunescu „Poetul Totalitate”.

28 iulie

● „Contemporanul-Ideea europeană”, nr. 22-23-24, conține pe prima pagină o notă asupra romanului inedit al lui Lucian Blaga, *Luntrea lui Caron*, despre care se pronunță aici: Gabriel Dimisianu, Laurențiu Ulici, Nicolae Breban, Florin Sicoe și Octavian Soviany („Fiecare din aceste titluri poate continua cu alte titluri, adică compun niște șiruri. De pildă, șirul *Luntrei lui Caron* continuă, și se poate termina în *Incognito* al lui Petru Dumitriu. Aceeași epocă. Ne vorbesc de perspectivă, ci de epocă. Și *Incognito* este un roman al anilor '50, o radiografie”). □ Despre memoriile în oglindă semnate de Matei Călinescu și de Ion Vianu scrie Octavian Soviany: „Cât despre valoarea «documentară» a *Amintirilor în dialog* – acesta este – în mod neîndoielnic – excepțională. De la rememorările despre Tudor Vianu care subliniază – și era nevoie de acest lucru – drama pe care a trăit-o marele profesor și critic în anii dictaturii comuniste, înlocuind «clișeele» prin imaginea omului «în carne și oase», până la tabloul «de grup» al generației 60, dominat de silueta, în tonalitate serafică, a lui Nichita Stănescu. Dintre toate amintirile celor doi autori nu ne vom opri însă ceva mai amănunțit în finalul acestei cronici decât la una. Primit în audiență de unul dintre marii demnitari din Comitetul Central (care era de altfel un om cultivat și inteligent), Matei Călinescu îi prezintă lista lucrărilor publicate. Nomenclaturistul îi va replica însă cu cinism (și nu e inutil de consemnat amănuntul că acest personaj era considerat în epocă unul dintre cei mai «luminați» fruntași ai partidului): «Dumneata știi, tovarășe, ce înseamnă aceste publicații? Nimic. Absolut nimic. Cărțile dumitale au apărut pentru că partidul a vrut ca ele să apară; iar dacă partidul va vrea mâine ca ele să dispară, ele vor dispărea fără urmă». Cuvintele fostului secretar al CC-ului ajuns ulterior ministru de externe ar trebui să pună și astăzi, la mai bine de douăzeci de ani după ce au fost pronunțate, pe gânduri. Și să-i pună pe gânduri mai ales pe cei ce au uitat sau simulează că au uitat care era de fapt condiția creatorului sub regim comunist și care era așa-zisul prestigiu, pe care astăzi chipurile, și l-ar fi pierdut pentru că s-a angajat în politică. Oricât de pudibonz și de ipocriți am fi, adevărul este că acest demnitar de partid avea în cele din urmă dreptate. Căci tot ce s-a publicat în cele aproape cinci decenii de comunism s-a publicat cu aprobarea expresă a partidului, iar gloriile literare, în bună măsură până și gloriile literare, erau conferite din umbră de către aparatul

de partid și de către securitate. Și scriind acestea, nu vrem să spunem că tot ce s-a publicat sub comunism este lipsit de valoare, dimpotrivă. Ci vrem doar să spunem că scriitorul român nu are de ce să regrete regimul totalitar. Căci chiar dacă unii scriitori au beneficiat în această epocă (și mai ales pe timpul lui Gheorghiu-Dej) de anumite avantaje, condiția lor n-a fost defel onorantă. Partidul îi considera (iar partenerul de discuție al lui Matei Călinescu avea măcar franchisea de-a o spune pe față) niște simpli executanți, astfel încât, eforturile pe care le făceau cei mai mulți dintre ei pentru a-și împăca propriile exigențe morale cu presiunile aparatului politic nu se vedeau finalmente decât niște jalnice compromisuri. Iată niște lucruri pe care astăzi unii se prefac că le-au uitat. Acestora cartea lui Ion Vianu și Matei Călinescu le va fi un prilej de aducere aminte. Fiindu-le – și lor și altora – o excelentă ocazie de a regăsi prin intermediul documentului memorialistic, dincolo de atmosfera «de epocă», o parte din adevărul despre noi înșine, care se arată atât de greu de cunoscut și de acceptat (atunci când e în cele din urmă descoperit fără puțință de dubiu) pentru mulți dintre noi. Iar o societate fără adevăr e condamnată iremediabil de Dumnezeu și de istorie.”

• Sub titlul *Avem 5 miliarde pentru cultură*, din „Adevărul” nr. 1321, este reprodusă dezbaterea la care au participat: Gh. Dușu (*Promisiunile ne-au fost făcute nu de portar, ci de secretarul de stat Mircea Tomuș*), Lucian Chișu („Ministerul Finanțelor nu este abilitat să facă politică culturală”), Florin Sicoe, Paul Dugneanu, Alexandru Condeescu, Galfalvy Zsolt, Maria Buzdugan, Vladimir Pană, C. Stănescu, Ioan Văduva Poenaru, Cristian Tudor Popescu.

• În „Ora”, nr. 528, Răzvan Voncu scrie: „Contrar știrilor apărute ieri în presă, Marin Sorescu nu intenționează să demisioneze (și nici n-a plecat în concediu)”. „Sursa” ziaristului este purtătorul de cuvânt al Ministerului Culturii, Nicolae Iliescu, atât Răzvan Voncu, cât și Nicolae Iliescu fiind foarte bine informați. Prietenii știu de ce.

29 iulie

• În „Literatorul”, nr. 23-25, Eugen Simion scrie despre prozatorul Andrei Grigor (*Cazarma cu ficțiuni*, Eminescu, 1993): *O proză a coincidențelor aranjate*: „Cazarma cu ficțiuni este o mică narațiune postmodernistă scrisă de cineva care a asistat la spectacolul textualismului și, acum, la spartul târgului, reia același scenariu cu ironie, fantezie și oarecare melancolie. Melancolia lucrurilor ce mor. Andrei Grigor nu mai crede, evident, în vitalitatea acestei formule, dar se folosește de ea pentru a comunica o stare de spirit. Căci «textualismul» este nu numai o formulă epică, este înainte de orice o stare de spirit față de literatură și față de ceea ce precede și însoțește literatura: realul. Sau cel puțin așa l-am perceput eu și alți critici literari în anii '80”. □ Alte cronici și recenzii din acest număr poartă semnăturile lui Andrei Grigor

(Romul Munteanu, *Jurnal de cărți*, Libra, 1994), Duiliu Marcu [Dumitru Micu] (Ștefan Goanță, *Altarul de nisip*, Editura Universală, Craiova, 1994), și Mircea Popa (Mircea Muthu, *Liviu Rebreanu sau paradoxul organicului*, Dacia, 1993). Acesta din urmă afirmă că Mircea Muthu „reia cazul modernității prozei romancierului transilvănean într-o nouă perspectivă, cea a organicului sau organicității (concept postdiltheyan), vorbind despre unitatea realului și unitatea de concepție prin care acesta este privit, în sensul sintezei, deoarece «creația literară nu poate fi decât sinteză»”. □ Despre *Tristețile unui autor invizibil* scrie (Mircea) Alexandru Petrescu, însuși autorul volumelor *Vara* (1946) *Călătorie continuă* (1984) *Cetățile mele* (1990) care, aflându-se la final de carieră, arată: „Dacă scriu acum aceste rânduri este nu pentru că aş crede că s-a întâmplat ceva în destinul meu literar, ci pentru că socot util să înţeleg eu însumi, dar nu numai eu, care este explicaţia acestui eşec”. Alexandru Petrescu constată că moravurile literare ale trecutului, accentuate după despărţirea brutală a românilor de comunism, nu au fost eliminate şi da, ca exemplu, întâlnirea lui G. Ivaşcu în scopul de a-i înmâna un exemplar din volumul *Călătorie continuă*: „«Marii critici nu scriu decât despre cei care fac parte din parohia lor sau contra celor din parohiile rivale. Ca să scrie cineva despre mata, trebuie în general fie să faci parte dintr-un cenaclu, fie dintr-o redacţie, fie să fii universitar». Nu îndeplineam niciuna din aceste condiţii. Mi-a cerut totuşi un exemplar suplimentar, dictându-mi chiar o dedicaţie neutră, fără nume: «Criticului exigent... cu deosebită preţuire», fără să-mi promită nimic, să vadă dacă poate găsi pe cineva care să scrie o recenzie. Era frig în locuinţa lui G. Ivaşcu de pe şoseaua Kiseleff, el purta pe cap o tichie de lână şi era înfăşurat într-un soi de haină de casă groasă: Când am ieşit în stradă, era viscol şi pe mine însumi m-a cuprins frigul. Omul care atâţia ani fusese redactorul şef şi de cele mai multe ori, adevăratul conducător al celor mai importante publicaţii româneşti nu era dispus sau nu putea schimba nimic”. În încheiere, Alexandru Petrescu se confesează: „În sfârşit, îndemnul sau soarta unei cărţi şi a unui autor să nu depindă numai de relaţii, intrigi, apartenenţă la grupuri, cenacluri, servicii, contra-servicii este nobil. A predica generozitate (nu filantropie) e minunat. Dar tot fără perspective”. □ Lucian Chişu îl interviuează pe Romul Munteanu în calitatea acestuia de fost director al unei edituri specializate în traduceri din literatura universală, de teoretician literar şi de universitar. R.M.: „Acum civilizaţia cărţii e concuroasă puternic de civilizaţia imaginii, oboseala oamenilor fiind atenuată de scrierile poliţiste, de spionaj sau de literatură lejeră, ca să nu mai vorbim de întinsa infraliteratură erotică”. „Criticul de astăzi, după opinia mea, nu mai trebuie să-şi imiteze demersurile la autorii din cenaclul său sau la cei care îşi publică textele în revista e care, eventual, criticul o conduce. Astăzi, nu un anumit grup literar trebuie să întreţină interesul criticului, ci întreaga gamă de cărţi tipărite în vremea noastră. Or, lucrul acesta devine cu putinţă numai dacă sunt puse în paranteză

convingerile politice ale criticilor și scriitorilor”; „Faptul că numeroși scriitori foarte tineri nici nu mai pomenesc numele lui Arghezi sau Blaga se bazează pe prejudecata că operele acestora ar fi perimate. Este aspectul care vine cel mai des în discuție și în rândul studenților. Ceea ce contează pentru tinerii din ziua de azi este experimentul strict individual, nu raportarea sau conexiunea la generațiile anterioare. (...) Cine citește versurile lui Ioan Es. Pop, Daniel Bănulescu sau Adrian Suciș observă că și sistemul lor de metaforizare intră în anumite canoane, strict personale, Fiecare dintre ei se consideră un ctitor, un nou deschizător de drumuri, un poet adamic, după ce a mușcat din fructul cunoașterii. Când istoria literară se va pronunța asupra lor s-ar putea să constate că între acești scriitori circulă teme și motive comune”. □ Versurile acestui număr poartă semnăturile lui Marin Sorescu și Serghei Esenin (în traducerea lui Gheorghe Tomozei). □ Proza aparține lui Nicolae Iliescu (cu un fragment din viitorul volum intitulat *De același autor*) și Ladislau Daradici (*Înviere*). □ Iordan Datcu publică o evocare: *Însemnări despre Al. O. Teodoreanu*.

• „Dilema”, nr. 81, are pe prima pagină titlul *Mondialul, Naționalul și Naționala*. Redacția își așază «echipa» în formula 2-3-4-4 ca postura autorilor fiind substituită de calitatea de... jucător: în poartă... Nicolae Iorga și Mihail Sebastian, linia fundașilor este formată din Șt. Aug. Doinaș, Laurențiu Ulici, Mircea Nedelciu, la mijloc sunt plasați Viorel Moțoc, Radu Călin Cristea, George Pruteanu, iar la „înaintare” sunt puși Dumitru Solomon, Florin Iaru și Nicolae Manolescu. □ De World Cup se contaminează și Șt. Aug. Doinaș în textul *Atenție la off-side*: „Vechi microbist, am urmărit și eu cu sufletul la gură, ca tot românul, jocurile naționalei noastre de fotbal la World Cup 1994: «evoluția jucătorilor noștri» – formula e consacrată și deci banală – m-a încântat, iar situarea lor pe locul 7 în ierarhia mondială mi se pare o performanță demnă de laudă. De ce am, atunci, vaga impresie că ceea ce s-a petrecut, cu această ocazie, în societatea românească seamănă cu poziția «afară din joc»? Mai întâi, mi se pare că i-am surprins în off-side pe reporterii noștri. Excesul lor de limbaj și manifestare m-a obligat să iau act de o pretinsă genialitate care nu rima deloc cu ideea mea despre geniu: italianul Roberto Baggio și românul Gheorghe Hagi – s-a susținut mereu – ar fi fost geniali. Cum adică? Ce fel de geniu se ascunde în piciorul unui jucător care își aduce echipa până în finală, dar acolo ratează un penalty decisiv, silind-o să se mulțumească cu locul secund? Eu știam că geniul este o înzestrare aparte, de tip spiritual, care produce valori superioare, situate nu numai deasupra, ci chiar în afara oricărui plan de activitate umană care implică simpla formă fizică. Oricât de frumos ar fi fost expediată, o minge care zguduie plasa unei porți nu cred că poate echivala o capodoperă care zguduie sensibilitatea oamenilor”. □ Titlurile numărului sunt în „notă” cu evenimentul: *Brazilia și restul lumii* (Nicolae Manolescu); *Departee de lumea dezlănțuită* (Tita Chiper), *Religie și*

fotbal (Teodor Baconsky). □ **Nu-i loc pentru al treilea**, declară Florin Iaru: „Geaba antrenament, tactică, spionaj – dacă Ăl de Sus nu vrea (c-așa vrea mușchii lui). Și, colac peste pupăză – mai e și profund nedrept. Cică Dumnezeu a potrivit mingea cu mâna lui Maradona. Și tot el a închis ochii arbitrilor la faultul germanilor, la hențul italian în careu. După necesități. Dumnezeu e italian, brazilian, german, român, musulman. De aici la conștiința că jocul nu e «al nostru» nu mai decât un pas. Îmi vin în minte cuvintele unui mistic adevărat, N. Steinhardt: «Dumnezeu e absent din lumea noastră. Credința adevărată nu cere răsplată» (citată aproximativ și stâlciat). Eu unul, când aud de jucători și antrenori credincioși, mă aștept să-i văd aplicând principiile creștine și pe teren. Să nu fure, să nu rupă tibia adversarului, să nu-i dea borșul. Adică să joace jocul, chiar prăpăditul ăla de joc pentru care eu, nevinovatul, naivul, ateul, mor și înviez de sute de ori. Cred că, în teren, nu-i loc pentru al treilea, orice grad ar avea. O explicație ar fi că biserica s-a degradat grozav – ca instituție, cedând pasul fundamentalismului agresiv. Mai mult, pentru a face pe plac iepocii, intră în tot felul de chestii care nu o privesc. A doua, izvorâtă din prima, e că publicul, masele largi au nevoie de un Dumnezeu al lor care să se războiască permanent cu Dumnezeul celorlalți. Dacă bate Dumnezeul nostru – să te ții sfeștanii. În loc să mă bucur – ca ateu – de slăbiciunea adversarului, eu mă întristez. Pentru că ajung, încă odată, la trista apoteogmă «Iadul e (totuși) celălalt». Coborârea unui sentiment fundamental la nivelul bucătăriei, al cratiței nu se limpezește odată cu acceptul național. Ca și oamenii, națiunile pot greși. Dar tocmai când eram gata să închei aceste triste considerațiuni, vine cineva și-mi luminează snegură: «Prostule, îmi zice el, tu nu vezi în această coborâre a divinității la nivelul gladiatorilor o întoarcere la origini? O condamnare fără drept de apel a morții și orgoliului instituționale?» Ce-i drept, la asta nu m-am gândit... Dar – de ce eu?”. □ Despre **Îndrăgostirea de Răducioiu** scrie Cristian Teodorescu: „În ultimii ani, adolescenții nu se mai omoară pentru idei, ci de dragul idolilor în carne și oase. Cutărei românce de 16 ani i-a căzut la inimă Răducioiu. Considerându-l, pe semne, pe Răducioiu egal cu sfinții din calendar, româncea adolescentă i-a declarat prietenului ei că s-ar deda la orice intimitate cu vârful de atac al naționalei. Prietenul fetei n-a sesizat trăsătura sacră a mesajului. A zis «Până aici!». Fata s-a dezmeticit din extazul ei mistic și a încercat să se sinucidă cu detergenți. Povestea agenției de știri de unde am aflat această mică istorie s-a întrerupt aici. Poate că această mică narațiune n-a avut loc decât în mintea celui care a redactat-o. Dar chiar dacă nu e adevărată, ea e pusă în circulație în cel mai potrivit moment cu putință. Căci cea mai mare producție de sfinți temporari la care se închină omenirea a fost rezultatul ultimei ediții a Campionatului Mondial de Fotbal”. □ Sunt reluate texte despre fotbal scrise de N. Iorga (*După „victorie”*) și Mihail Sebastian (*Între stadion și bibliotecă*, din „Gazeta Sporturilor 1933”). □ Despre lipsa de fair-play este vorba și într-un

text al lui Radu Cosașu, care se referă la un interviu despre disidența lui Nicolae Labiș apărut în „Ora”: „Nu cred că este într-un totu exactă afirmația mult regretatului și chinuitului Aurel Covaci, într-un interviu din '91 (reprodus săptămâna trecută în «Ora», în care se opunea din răspuneri acelei scheme născute dintr-un anticomunism, la fel de primitiv ca proletcultismul, hotărât să facă din Labiș un poet realist-socialist, numai bun de aruncat la lada cu gunoarie a literaturii.) Aurel Covaci susține că, anchetat, el a ascuns securității participarea sa, împreună cu Labiș, la o ședință acasă la Titus Popovici, unde s-au adunat S. Damian, Lucian Raicu, Radu Cosașu, Nicolae Țic, și unde «discuțiile au fost mult mai pregnante decât cele care au avut loc în cercul studentesc», pentru care fusese interogat. «Această ședință ar fi dublat pedeapsa, dacă eu povesteam despre ea...» – zice Aurel Covaci, dând amintirii, după 38 de ani, un fior care mă silește să scriu câte ceva despre un subiect asupra căruia decisesem, imediat după '89, să nu-l discut decât în literatura mea, detestând să-l văd târât prin articole și interviuri umflătoare și dezumflătoare roind în jurul unei drame complicate, deloc dispuse să-și așeze un «melo» în frunte. Cred, deci, că nu la Titus Popovici, «în Finlandei», ne-am adunat atunci, înainte cu o zi de Conferința pe țară a tinerilor scriitori (aprilie '56), ci la Francisc Munteanu, «în Ioan Slavici», lângă Cișmigiu. Are vreo importanță? Proustian, da. Căci discuțiile au fost, într-adevăr, pregnante. Cât de pregnante? La gradul nostru de cultură literară și politică, între limitele a ceea ce începuse să se clarifice în capul fiecăruia – pentru mine lămurirea cea mare a venit în același an, prin Anatole France și Isaac Babel – nu pericolul arestării și al pedepsei ne copleșea, ci acel al pierderii talentului, dacă cenzura continua să ne apese literele, creioanele și bloc-notesurile reportajelor. În '94, mai toată lumea inteligentă consideră ca elementară legătura dintre cenzură și sistem, când nu se laudă c-o știe din moși-strămoși. Nu eram nici noi proști, nu eram incuți, aveam ceva curaj în a confunda utopia cu idealul, dar mai cu seamă nu învățasem oportunismul; pentru a prinde autenticitatea unei evoluții de idei nu e voie să-i dai logica și luminile unei inteligențe ulterioare, fie ea mintea de pe urmă, dacă există asemenea *the end* pentru un om care știe a deosebi între oportunism, duplicitate și inocență. Încât noi, acolo, ne-am înțeles ca a doua zi, în Aulă, să ne împotrivim – verb care are puterea lui de eternitate – cenzurii care ne compromitea poeziile, schițele și reportajele, silindu-ne să scriem prostii, să ne prostim, într-un cuvânt care începuse să ne doară bine: să mințim! Eram limitați? Probabil. Să rămână fericiți cei care n-au avut niciodată cunoștința de limitele lor! Totuși, reluând spaimile lui Aurel Covaci, nespulberate nici în '91, dacă am fi fost auziți, «înregistrați», cum pretindeam un adevăr spus pe de-a-ntregul, ne-ar fi arestat? Logica dominantă a lui '94 așa ar fi satisfăcută. Labișian vorbind, nu i-aș plăti prea multă vamă. Pentru a ne menține cât de cât preciși, ar trebui să avem în vedere că represaliile, după lansarea celui «Jos cenzura!» la Conferință, n-au fost

unilaterale și schematice; evitând orice «melo» sau halo sanctificant, generațiile '80, '90 etc. Ar merita să fie măcar informate că lângă arestare – neasimilabilă cu ea, firește, ca suferință fizică, dar psihic și moral nu mai puțin devastatoare – au existat «moartea civilă», dispariția prin «interzicerea de a semna», munca mai jos de jos, la subteran, la negru, punerea nu în cătușe, dar tot într-un «abime», acea samavolnicie administrativă, cu articol infamant din Codul Muncii, de incontestabilă eficacitate în a menține o teroare fără de penitenciar și «vorbitor»; cam la 30 de ani după evenimentele din '56, am intrat în posesia acestui tip de diagnostic diferențial, formulat de oamenii inteligenți – anatolfrencieni! – care acolo, sus, vegheau la programarea chinului și varietatea tratamentului pentru cei vinovați de gândire liberă și adevăr integral: «Nu toți trebuie arestați, nu trebuie să creăm martiri, unii dintre ei să facă foame, nu le strică până ce le iese gărgăunii din cap, chiar nearestarea având puterea de a-i compromite!». E ceea ce mă face să cred, altfel decât Aurel Covaci, că Labiș n-ar fi fost arestat, el intrând – ocrotit de Sadoveanu și Bogza, care-i vestiseră deja geniul – la capitolul de sarcasm atroce: riscul de a crea martiri. Ar fi fost interzis și urmărit pas cu pas; nu i-ar fi fost ușor. Acum, logica anticomunistă a lui '94 – cu nimic mai bună în maniheismele ei decât aceea jdanovistă a lui '49, care-i va nimici ca «dușmani» pe Ahmatova și Zoscenko, fără să-i aresteze – nu-i mai acordă nici măcar dreptul «la o amintire frumoasă», ultima lui rugă către pasărea cu clonț de rubin, la Urgența «din Mincu», unde, îmbrăcat în ghips, încă mai avea puterea de a face, surzând, guverne noocratice, cu Lucian Raicu la Cultură. Închei, fie și abrupt, amintind de un interviu, după '90, al domnului A. Marino în care povestea cum, într-o noapte, deportați în Bărăgan, Paul Goma i-a recitat versuri de Nicolae Labiș; Isaac Babel era fascinat de asemenea zvâcnite scurte ale sângerării intelectuale”.

30 iulie

● În „Ora”, nr. 529, Răzvan Voncu obține un scurt interviu de la Eugen Simion. Discuția este prilejuită de apariția volumului de eseuri *Moartea lui Mercuțio*: „– Dacă ar fi știut românește, care dintre marii critici europeni ar fi înțeles și iubit cel mai mult literatura română?! – Aproape că nu pot să-ți răspund la această ipoteză. Criticul literar este «zidit» în spiritualitatea lui, încât cu greu iese din ea. Barthes mărturisește undeva că nu știe nici o limbă străină și că se simte foarte bine în literatura franceză. Poate Jean Pierre Richard, atras de pivnițele textului poetic, ar fi putut înțelege ceva din literatura română, care este o literatură de poeți; dar nici de el nu sunt prea sigur. Suntem o literatură tânără, cu ierarhii nesigure și cu puseuri demolatoare care se manifestă ciclic. N-avem timp de analiză, de catedrale, continuăm să construim din goana cailor. Suntem periodic siliți să facem altceva, intrăm în politică, ne amestecăm în atâtea lucruri din afara literaturii și energiile

criticului se consumă exasperant de mult în afara literaturii, uitând că, în afara ei, criticul își pierde și forța și prestația. E ca acel personaj al lui Preda din *Risipitorii*, medic care intră în diplomatie, dar devine un venerabil funcționar, umilit de șmecherii acelei profesii”.

31 iulie

● În „Adevărul literar și artistic”, nr. 228, Iosif Naghiu răspunde întrebărilor adresate de Ludmila Patlanjoglu (*În continuare cu gluga pe ochi*): „– Și care este totuși motivul că unii dintre critici consideră și azi că acele piese erau «cu șopârle»?/ – Imposibilitatea, incapacitatea de a se corecta după ce ne-au etichetat. Să nu uităm, puterea nu agreea aceste piese. Ca atare, unii dintre criticii noștri dragi au cântat cum li s-a cerut. Iată de ce acum e mai simplu să uiți decât să te scuzi. De fapt, critica de teatru, aproape aceeași ca și mai înainte, după Decembrie '89, ar fi trebuit să reînceapă ca-n finalul din „Noaptea furtunoasă”: «Scuzați-ne, am confundat 6 cu 9». N-a făcut asta și Caragiale continuă fără final./ – Și credeți că păcatul acesta e mare?/ – Nu e mai mare ca al criticii literare, care ar fi avut mai multe argumente estetice să apere ceea ce era într-adevăr valoros în dramaturgie. Din păcate, critica literară a spus: «Sacrificăm piesa de teatru de dragul prozei și poeziei!» Desigur, au fost și excepții. Cele mai bune cronici la piesele mele le-au făcut Șt. Aug. Doinaș, Sorin Titel, Marius Robescu, Laurențiu Ulici, Cezar Ivănescu. Dar iată că, în timp ce-i citez, îmi dau seama că doar unul e critic literar. – Ce ar fi trebuit să facă critica literară și cea teatrală? – Să scoată pruncul azvârlit odată cu apa din copaie. Să lupte pentru piesele lui Sorescu, D. R. Popescu, Naghiu, Solomon, Chitic, Radu Dumitru, Leonida Teodorescu, I.D. Sârbu, Al. Sever, Gh. Astaloș, Ion Omescu, Băieșu, Mazilu, Fănuș. Să dovedească faptul că ele erau competitive pe plan european, și atunci n-am fi ajuns să spunem că, din păcate, scriitorii români nu au avut un Havel. Pentru că s-ar fi descoperit că nu avem doar un Havel, ci patru-cinci. Că am fost mai europeni decât europenii. Că, în timp ce acolo se încerca din răspuțeri o înnoire estetică, aici, sub pumnul «Marelui Gânditor», înnoirea estetică era și una de rezistență politică. Că *Acești îngeri triști*, în condițiile noastre de presiune orwelliană, era o piesă infinit mai dramatică și mai existențială decât *Privește înapoi cu mânie*. Că, în burta chitului, Iona, rezista mult mai greu decât la o margine de drum, așteptând un Godot ipotetic. Că *Gluga pe ochi* a fost – vrem nu vrem – o premoniție a instalării securității în viața noastră privată, de vreme ce unii de la cenzură credeau cu tărie că, sub numele unor personaje ca Max, Sem și Len, se ascund figurile luminoase ale marilor dascăli ai omenirii, Marx, Stalin și Lenin! Inutil să spun că, atunci când am scris această piesă, nici prin gând nu-mi trecuse așa ceva”. □ Teodor Vârgolici recenzează nr. 11/1994 din *Cahiers Panaît Istrati* având un foarte interesant „dosar” al vizitelor lui Istrati în Rusia Sovietică: „Numărul 11 pe 1994 din «Cahiers Panaît Istrati», publicație anuală

a asociației «Les Amis de Panaït Istrati» din Franța, va fi accesibil și cititorilor de la noi, fiind tipărit și difuzat de întreprinderea Arta Grafică din București. Precizez acest lucru încă de la început, pentru că noul număr, apărut recent, prezintă un interes deosebit. Datorită strădaniilor depuse de un tânăr și împătimit istratian, cercetătorul literar ucrainean Serge Feodossiev (în ortografie franceză), și de Dominique Foufelle, președinta asociației și redactor-șef al publicației, putem cunoaște acum, pentru prima dată, un mare număr de documente și mărturii referitoare la celebrul impact pe care Panaït Istrati l-a avut cu realitățile din fosta URSS, timp de 16 luni, din 20 octombrie 1927 până la 11 februarie 1929, în urma căruia a condamnat public teroarea și abuzurile antiumane ale regimului stalinist, în cartea de mare răsunet internațional *Vers l'autre flamme*, din 1929, partea care-i aparține fiind cunoscută la noi sub titlul *Spovedanie pentru învinși*, celelalte două părți fiind scrise de Victor Serge și Boris Souvarin”. □ Un text semnat Redacția, pune întrebarea dacă în cazul lui Mateiu I. Caragiale avem o „crimă” literară. Chestiunea se referă la intenția Editurii Echinox de a publica nuvela *Sub pecetea tainei* ca pe o operă neîncheiată artistic și necesitând completări. Adăugarea celor două versiuni – una aparținând lui Radu Albala, cealaltă a lui Eugen Bălan – este considerată de Elena Dan, autoarea scrisorilor publicate inițial în „Adevărul”, crime cu semnul întrebării. Iar, pentru a mări suspansul, redacția adăuga: „Într-o scrisoare deschisă adresată de doamna Elena Dan domnilor Marian Papahagi, Nicolae Manolescu și Ion Vartic se arată, între altele: Patronajului dv. – editor și îngrijitor; Marian Papahagi; prefăcător; Nicolae Manolescu; postfăcător și coordonator al colecției Cartea imaginară a editurii Echinox: Ion Vartic – i se datorează apariția la editura amintită a unui volum în care sunt puse laolaltă o lucrare a genialului Mateiu Caragiale, *Sub pecetea tainei*, presupusă, de către dv., a fi neterminată, și două bâlbâieli imitative, fără nici o atingere cu scrierea mateină, în afară de încercarea nereușită de a-i plagia stilul, presupuse a completa lucrarea lui Mateiu: Eugen Bălan, *Sub pecetea tainei*, urmare scrisă după moartea soției lui Gogu Nicolau și Radu Albala, În deal, pe Militari. Involuntar, căci, din ignoranță obiectivă, ați propus un fals literar. (...) Aducând false și nenesare «completări» acestor schițe, Marian Papahagi și-a asumat o vină uriașă față de creația mateină împotriva căreia comite această crimă involuntară, pentru că «completările» lasă în memoria celor care citesc cartea date literare contrafăcute; în virtutea acestui dat fundamental al ființei umane care este setea după mitologie, memoria absoarbe ca un burete aceste falsuri. (...) Se impune ca Editura Echinox și Marian Papahagi să retragă urgent de pe piață ce nu s-a vândut încă din acest fals literar, care antrenează consecințe foarte păgubitoare pentru opera unui creator de geniu». Din motive ce scapă puterii noastre de înțelegere, d-na Elena Dan și-a retras, în ultimul moment, versiunea integrală a incitantei sale «scrisori deschise». Suntem, astfel, nevoiți să publicăm aici doar două paragrafe din respectiva misivă, și anume acelea apărute în «Adevărul» nr. 1317 din 23-24 iulie”.

• „Vatra”, nr. 7, conține pe prima pagină un editorial al lui Cornel Moraru, **Meritocrația necesară**: „Paradoxul acestor timpuri este că se menține în continuare confuzia de valori cu trecutul, pe fondul unei nostalgii din ce în ce mai acute, mai amenințătoare – și pentru noi, de neînțeles – a stărilor de lucruri dinainte de revoluție”. □ Lucian Raicu apare în calitate de semnatar a două **Scrisori din Paris** (XVIII și XIX). □ Al. Cistelean evocă figura recent dispărutului Radu Enescu. □ Gheorghe Grigurcu scrie despre **E. Lovinescu, un critic...tendențios?**, reducându-l pe Lovinescu la comentariile lui N. Tertulian din *E. Lovinescu sau contradicțiile estetismului* (1959) și la *Cursul de Istoria literaturii române între cele două războaie mondiale 1920-1940*, Editura Didactică și Pedagogică, din 1964. Ignorarea a tot ceea ce s-a mai scris pe marginea criticii lovinesciene îi permite apoi lui Gheorghe Grigurcu să racordeze textele scrise în urmă cu decenii la adversarii ideilor sale: „Acuzat, în trecut, că ar fi fost dușman de clasă, E. Lovinescu e acuzat azi, în succesorii săi, de machiavelice manevre similare. Referitor la «omul de litere român», dl. E. Simion afirmă că «orgoliile, resentimentele lui s-au politizat și, în genere, democrația nu i-a adus automat și libertatea interioară». Prin urmare, aceleași tendenționism pe care-l înscenau Ov. S. Crohmălniceanu, N. Tertulian, Ion Vîrner, J. Popper, Silvian Iosifescu etc. (elocvent, E. Simion caută a le cocoloși masivul oportunism, a le găsi scuze). Continuitatea atitudinii abuzive este evidentă. Așa zișii «apolitici», legați de puterea restaurației nu prin fire subtile, ci prin adevărate otgoane, beneficiari pe toate căile ai favorurilor ei de toate spețele, pretind că intelectualii indezirabili, ei și numai ei, ar face politică. Numai intelectualii din opoziție ar «unelti», bineînțeles «din umbră», împotriva «cuceririlor poporului», a «marilor valori naționale» ș.a.m.d. Ticul comunist funcționează netulburat. O mentalitate carbonară degenerată bântuie printre literatori, determinându-i a vedea din senin «contestări necritice», a se plânge de «grupurile de presiune» a se crampona de o stranie «autonomie a esteticului» aservită unor prea vizibile interese, și a clama o «normalitate» a suspendării oricăror discuții: «Sunt contestați necritic în continuare, susține acad. Eugen Simion, marii scriitori contemporani (cum și de către cine? n.n.)». Literatura este de multe ori spațiul în care se confruntă nu ideile ci grupurile de presiune și grupurile de interese”. □ Considerată un eveniment literar, cartea de versuri a lui Alexandru Mușina *Aleea Mimozei nr. 3* este comentată amplu de Virgil Podoabă și Caius Dobrescu. Primul vede în ea „o tendință specifică liricii autohtone (creșterea coeficientului de tehnicitate a literaturii române în genere, care va duce implicit la ridicarea nivelului ei de mediocritate”. V.P.: Poemul lui Alexandru Mușina, înfipt în temelie în solul și subsolul ființei poetului și lumii sale, e totuși departe de a fi o transcripție a mișcărilor nude ale subiectivității generatoare, ale proiecțiilor ei fantasmatică și vizionare. Deși își trage din stratul freatic al experiențelor pre-formale și revelatoare, poemul

său nu le reproduce în cruditățile lor inițiale și nu se constituie într-un analogon verbal cât mai aproape de starea lor genuină, așa cum se întâmplă, pe destule secvențe, în acela al lui Aurel Pantea, de pildă. Între punctul său de plecare și cel de sosire se va interpune mereu un interval refrigerent al travaliului artistic, la care ține parcă mai mult decât la propriu-i impuls genetic. Astfel încât poemul lui Alexandru Mușina, deși legat ombilical de pulsul stării și viziunii pre-formale, nu numai că nu ignoră exigența formală, dar poetul chiar vădește un cult excesiv al formei perfecte – lipsite de denivelări sau asperități și quasi-lise. Mai mult, el dă neîncetat târcoale, în maniere diferite, mereu acelorași impulsuri originare, strânse într-o rețea tematică obsedantă și stabilă, iar această metamorfoză continuă a formulei scripturale, de la un ciclu la altul și chiar de la un poem mai amplu la altul, e dusă de fiecare dată la performanță retorică. Același Al. Cistelean a sesizat exact fenomenul”. ■ Caius Dobrescu își intitulează cronica *Wadoo eleusin*: „Aceeși ecuație am putea-o aplica și brașoveanului Alexandru Mușina. În ciuda limbajului său poetic care, pe de o parte, se abținează să rămână foarte aproape de cotidian în lumea trenurilor, troleibuzelor, garsonierelor și paharelor cu limonadă iar pe de altă parte își pune la cântarul farmaceutic propriul atticism, conținutul său emoțional este compatibil cu ceea ce se obține în momentul de paroxism al unui ritual Woodoo. Acești doi poeți prominenți ai generației '80 beat putea sugera ceva ce ține în mod esențial de specificul central-european al Transilvaniei”. □ Tot despre creația unui optzecist este vorba și în articolul lui Ion Pop. Acesta vede în lirica lui Ion Stratan „un moment de sinteză”: „*Ruleta rusească* conturează astfel, cu multiplele ei perspective (ar fi de reținut și ciclul *Elegii la Notre-Dame*, de «instantanee» pariziene) un portret complex al poeziei lui Ion Stratan, ce se dorește și cât mai complet. Este și un fel de sinteză a unui moment din evoluția generației sale lirice, în care se regăsesc, împăcate, principalele tendințe afirmate din anii '80 încoace și o semnificativă recuperare-reasimilare a unor elemente din marea tradiție a modernității lirice românești”. □ Apariția primului volum din *Jurnalul* lui Mircea Zăciu, volum încununat cu un premiu al Uniunii Scriitorilor pentru memorialistică este consemnată prin textele semnate de Iulian Boldea și Mihai Dragolea. Supratitlul paginii este *Clasici și contemporani*, iar recenziții observă la Mircea Zăciu predispoziția pentru „rigoare și temperament” (Iulian Boldea), dar și felul cum *Alte linii ale portretului* se adaugă fizionomiilor din jurnal. De altfel, redacția revistei „Vatra” organizează în trei din paginile sale *Colocviul redacțional – Cartea unui deceniu: Jurnal de Mircea Zăciu*, la care participă: Al. Cistelean, Aurel Pantea, Alexandru Vlad, Cornel Moraru. Din finalul dezbaterii aflăm că discuția a fost radiodifuzată de Alina Cadariu. Redăm câteva dintre multele impresii produse de lectura *Jurnalului*: (Al. C.): „Un grefier artist, da. Pe de altă parte există câteva teme pe care profesorul le documentează (și poate că discuția s-ar putea ramifica aici), teme care aproape structurează *Jurnalul*. În

primul rând viața Uniunii Scriitorilor, viața literară, ca să spun așa, și care este tema debordantă, centrală, cea care mereu acaparează atenția lui Mircea Zăciu, indiferent că el se află la Cluj sau la București. Apoi, o a doua temă pe care el o documentează: starea învățământului românesc, atât la nivel universitar, cât și la nivel de școli generale, licee, căci unul dintre ritmurile *Jurnalului* îl constituie tocmai inspecțiile pe care profesorul le face prin toată țara – în Transilvania îndeosebi – și ia contact cu acest nivel al învățământului nostru, pe care-l relevă la dimensiunile și cu problemele pe care le are. Există și un al treilea nivel documentat, acela al vieții noastre cotidiene – pentru că nu e vorba numai de viața lui, ci și de a noastră a tuturor. Sigur că nivelele s-ar putea deja despărți în sub nivele, s-ar putea ajunge la amănunte, la relația care există între scriitor și factorii politici din perioada comunistă, între obștea scriitoricească și putere... dar să vedem dacă vom putea răzbi până la aceste detalii.”; (A.P.): „Cred că problema credibilității se poate pune și dintr-o altă perspectivă. *Jurnalul* este credibil, faptele sunt credibile, modul în care sunt relatate este credibil și datorită faptului că profesorul este un purtător de valori; și este un purtător de valori total deservit de pseudo-valorile pe care le trăiește în viața cotidiană. De altminteri, am recunoscut în întreg *Jurnalul* mentalitatea unui mare ardelean. Cred că profesorul Zăciu face parte dintre ultimii mari ardeleni (unul dintre ei mai trăiește la Paris) și în sensul acesta, ori de câte ori, în intimitatea sa, găsește punctul de vedere al marelui ardelean asupra evenimentelor, asupra lumii în ultimă instanță, paginile lui au o încărcătură nostalgică.”; (C.M.): „Eu revin la problema mea: a credibilității. *Jurnalul*, evident, nu este expresia unei frustrări. Pe de altă parte, cred eu, nu este vizibilă aici voința de a ține jurnal. E ceva foarte organic, care i se potrivește perfect omului și, repet, este un jurnal de fapte, este jurnalul unei experiențe, al unei trăiri unice, dar extrem de cuprinzătoare. De asemenea, remarcabilă mi se pare capacitatea de transgresare. Uneori am sentimentul, citind, că nu mai este *Jurnalul* lui Zăciu pur și simplu. Este ceva mai presus decât jurnalul unei priviri subiective, chiar dacă și profesorul avertizează în prefață că trebuie să luăm totul *cum grano salis*, sunt uneori intuiții de mare profunzime. E chiar adevărul. Nu al unui om, spus inteligent sau care vrea să fie inteligent. Pur și simplu, este punctat adevărul-pur-și-simplu. Să vă dau un exemplu: cazul Arghezi, bunăoară, îl tratează în vreo două-trei însemnări, polemizând net și punându-l la punct pe Cristoiu, care încercase în istoria aceea a lui (pe care și eu am primit-o cu multă suspiciune), un colaj de texte despre anii '50... De fapt era o păcăleală, fiindcă pentru cultura română a anilor '50 -'60, dacă nu și mai încoace, textul nu este relevant – dacă rămâi la text, nu poți să spui nimic esențial despre acea epocă. De aceea nu s-a părut intuiția profesorului foarte exactă, adică definind exact eroarea – nu chiar în acești termeni – dar definind exact eroarea lui Cristoiu și relevând că, de fapt, poate textul acela nici nu l-a scris Sorin Toma. Cine știe cine-l scrisese, era un

text anonim, de altfel epoca este una anonimizantă – știți că se semnav chiar cronici literare în trei sau patru; eu am găsit texte de estetică din acea perioadă, tot așa, semnate în colectiv sau chiar fără semnătură. Deci textul este nerelevant. Și prinde eroarea de sistem a epocii – și nu numai acolo. Deci *Jurnalul* are o valoare de document, din care toți avem ce învăța”. □ Un interviu realizat de Angela Marinescu cu Magda Cârneci atinge multe dintre chestiunile sensibile ale literaturii primilor ani postdecembriști: „– *Poți face o distincție între oportunism și oportunitate? Generația voastră este oportună sau oportuniste prin ceea ce a propus?*” – Nu cred că se poate vorbi de oportunism la nivelul unei generații, ci numai la nivelul indivizilor care-o compun. Dacă problematica, temele recurente și tehnicile folosite cu predilecție de optzeciști au fost resimțite ca o noutate mai mult sau mai puțin compactă în trupul literaturii române și integrată ca o înnoire surprinzătoare ori binevenită, atunci se poate vorbi de oportunitatea acestei literaturi. Oportunistă poate fi declarată doar o literatură care ilustrează deliberat ori constrâns niște dogme – de pildă realismul socialist; sau exploatează abil teme de succes sigur, canale îngăduite – de pildă, literatura «obsedantului deceniu». Bineînțeles că și în cadrul unor asemenea oportuniste poate apărea ceva bun, o carte bună, un poem bun, căci până la urmă totul ține de vocația ori talentul cu care știi să utilizezi o limită, eventual depășind-o. Și literatura «esopică», ori de «șopârle», despre care s-a tot vorbit în ultima vreme, poate fi considerată oportunistă, în măsura în care s-a folosit de niște porțițe politice deschise, dar ea rămâne în același timp oportună, pentru că a utilizat micile libertăți permise ca să poată transmite un mesaj necesar, o aluzie la normalitate și justiție. Numai bănuiala că literatura optzecistă ar fi exploatat cu bună știință moda «postmodernistă» de aiurea, preluându-i repede temele și metodele, i-ar putea atrage eventual suspiciunea de oportunism. Or, voga teoretică și critică a postmodernismului a izbucnit în România la aproape un deceniu de la primele începuturi rebele de prin cenacluri. E adevărat că optzeciștii se recunosc în unele caracteristici presupuse ale postmodernismului. Dar cine e introdus în parametrii estetici permissivi, pluraliști, extrem de amalgamați ai discuției din jurul postmodernismului, își poate da seama că e mai mult vorba de o stare de spirit și de o aspirație decât de o apartenență reală. Aici am putea introduce noțiunea paradoxal pozitivă de oportunism cultural – care înseamnă pur și simplu aspirația de a intra în rezonanță, de a deveni sincron cu un curent cultural purtător de noutate estetică, așa cum s-a întâmplat în literatura română și cu simbolismul începutului de secol, și cu modernismul interbelic, și acum cu postmodernismul./ – *Îți place politica? De ce nu faci politică? Intelectualele adevărate au avut întotdeauna vocație politică și patriotică. Este adevărat, amestecată cu mai mult sau mai puțină isterie.* – Politica îmi pare o tentație și irezistibilă și facilă. Ea se întemeiază pe de o parte pe instinctul nostru gregar pe nevoia de participare la o entitate, o forță, o masă care să ne înglobeze și să ne depă-

șească; iar pe de altă parte, tentația politicianului se hrănește din prezumția noastră individuală că fără noi «cade lumea», că am putea ameliora ori schimba ceva esențial. Nu contest că politica e un rău necesar al lumii moderne, precum democrația, de care-i de altfel legată. Pentru cei mulți, ea e un drog colectiv, care-i manipulează. Pentru cei abili, ea e forma, privilegiată de prezent, de a urca pe scara socială, de a sări dintr-o clasă socială în alta, ori de a avea acces, direct sau indirect la putere (lucru valabil și înainte de 1989 și acum). Iar pentru profesioniști, politica e bineînțeles o profesie. Profesia poezilor e totuși poezia. E adevărat, în această perioadă de schimbare de lume, politica e o tentație puternică chiar și pentru poeți. Aș spune chiar că e o «arcană majoră» a unui destin de intelectual umanist ce trebuie să străbată o asemenea epocă, tensionat dilematic între atracția pieței publice și atracția mesei de lucru. Nu-ți poți da seama exact cum te raportezi tu la ea, până nu ai trecut prin experiența aceasta. Or, spre deosebire de alți colegi și colege de generație, eu am avut șansa ori neșansa acestei încercări. Deja spre sfârșitul lui ianuarie 1990, când mai făceam parte din CPUN, din comisiile pentru tineret și pentru cultură, văzând de aproape de vârf chipurile umane ale puterii de atunci, observând și «gafele» care începeau să se adune, m-am cam lămurit asupra a ceea ce înseamnă în realitate jocul politic – mult timp pierdut în nesfârșite parlamentări, mici comploturi, servicii și contraservicii și o lume de oameni în general submediocri. Și m-am retras discret din politica «înaltă» și primitivă din acel moment, ca să mă concentrez asupra acțiunilor din cadrul Grupului pentru Dialog Social. Dar de lămurit asupra mea însămi, dureros de lucid, mi s-a întâmplat abia la sfârșitul lui decembrie 1991, când la un miting al Alianței Civice m-am aflat împreună cu alții pe tribună, în fața unei mulțimi numeroase. Privind acea adunare înfierbântată, pe care cuvintele găunoase ale unui vorbitor întâmplător urcat pe estradă o aruncase în delir, m-a lovit un fel de muțenie insondabilă și bizară. Deși mai vorbisem în public, n-am mai fost în stare să-mi rostesc propriul discurs. Ceva, o forță negativă, palpitantă, o mână invizibilă din mine m-a tras «fizic» înapoi și m-a împins să cobor și să plec de acolo. Nu știu dacă am scăpat cu totul de tentația politică. De altfel, există forme multiple de a influența politica fără s-o și practici. Și, vorba unui moralist francez contemporan, femeile adevărate ar trebui să se apuce de politică spre 50 de ani”. □ Publică versuri Zeno Ghițulescu, Rolf Bossert (în traducerea Norei Iuga) și Noemi Pavel.

• „Jurnalul literar”, nr. 17-20, este consacrat trecerii lui Eugen Ionescu în eternitate. Numeroase personalități, din țară și din străinătate, își pun semnătura pe articole omagiale consacrate operei lui Eugen Ionescu. De asemenea sunt reproduse diferite fragmente confesive semnate de Eugen Ionescu. □ Lista omagiilor începe cu lingvistul *Alexandru Niculescu*: „În ziua aceea de întristare profundă am înțeles sensul ultim al existenței și al operei lui Eugen Ionescu: *puterea de a fi și de a rămâne român*”; urmează Monica Lovinescu,

Gheorghe Grigurcu, Doina Alexandru (cu versuri despre Ionescu), Remus Radina, Marin Diaconu (*Un pseudonim necunoscut*), Galatea Ciorănescu, Cornelia Ștefănescu, Arșavir Acterian, Barbu Brezianu, Ecaterina Cleynen-Serghiev (*Cronica unei morți anunțate*), Crisula Ștefănescu, Ioana Stănescu, Constandina Brezu. □ Un material inedit este prezent în paginile de mijloc, constituit pe categorii de documente, începând cu fragmente din corespondența cu Octav Șuluțiu, mărturii, facsimile, poezii, portrete neștiute ale lui Ionescu, acestea din urmă puse la dispoziție de Barbu Brezianu. □ În pagina consacrată cronicilor literare, Cornel Regman scrie despre *Ruleta rusească* a lui Ion Stratan: „Al cincilea volum de versuri, *Ruleta rusească*, al lui Ion Stratan, vine cu importante noutăți, recolta anilor din urmă, în prelungirea totuși a celui din 1990, *Lumină de la foc*. Precizarea se impune pentru că în interval autorului i-a mai apărut o carte, *Lux* (1992), cu producții mai vechi aparținând deceniului optzecist. «Poet ludic la granița metafizicului», îl caracteriza Ștefan Aug. Doinaș, pe contra-coperta acelei plachete, în temeiul materiei furnizate. Cele două trăsături sunt efectiv proprii poetului, cu toate că ele se împacă în genere ca apa cu focul. La Stratan se petrece chiar fenomenul paradoxal că pe măsura accentuării ludicului și a propensiunii spre comic, metafizicul se întetește și el, evident, în formele mai puțin ortodoxe îngăduite de strania coabitare. Ultimele poeme ale volumului, începând cu amplu-orchestratul *Timp și vânt*, readuc fiorul metafizic, deductibil din strania îmbinare de monolog agitat de obsesii contemporane și bruște săgetări în mister: (...). Poeme la fel de semnificative pentru direcția indicată, antrenând în plus și tema dragă poeților mai noi, a definirii și construirii poemului, sunt *Poem scris cu pana de inspirație*, *Pur și simplu nu știu*, *Nu scriu versuri*, *scriu drumuri*. Ca tot restul volumului, care în ciuda mării varietăți de tonuri, tehnici și pretexte rămâne unitar și foarte personal, poemele acestea mărturisesc încrederea în tăria de esență aforismului a versului în priză directă, pentru a ne exprima în ton cu poetul. Tendință pe care o regăsim și la alți optzeciști bucureșteni, devenită modul preferat, zice-se postmodernist, de manifestare”. □ Magdalena Popescu și Elena Beram scriu favorabil despre romanul lui Alexandru Vona, *Ferestre zidite*. □ Același număr găzduiește comentarii extrase din cadrul dezbaterilor de la Simpozionul *Exilul românesc-identitate și conștiință istorică*: „Între 20-24 mai a.c. s-a desfășurat la Paris, în marea sală de conferințe de la Demus Medica din Bd. Latour – Maubourg, în organizarea câtorva dintre cele mai prestigioase instituții culturale ale diasporei (*Centre roumain de recherches* – Paris, *Institutul român din Freiburg*, Fundația culturală română din Madrid, Asociația culturală română din Hamilton – Canada) simpozionul cu tema *Exilul românesc – identitate și conștiință istorică*, la care au participat numeroși reprezentanți din străinătate cât și unele personalități politice culturale din țară (Corneliu Coposu, Emil Constantinescu, Alexandru Paleologu, Doina Cornea, Octavian Paler printre alții) la care au participat, între alții, Aureliu Răuță, Al.

Paleologu, Iancu Bidian, Cicerone Poghirc, Pavel Chihaia”. Redăm din întrebări și intervenții: „– *Care vi se pare a fi utilitatea unui asemenea simpozion în momentul de față?*! – Utilitatea, după mine, este foarte ușor de perceput. Există un soi de sentiment al inadecvării în aprecierea realității. Cei din diaspora au, din punctul nostru de vedere, o judecată și un mod de analiză simplificant-schematică, necunoscând inegalitățile mult mai implicate și mai fluente ale vieții sociale românești, cu zguduiri, crizele și temeuriile ei. Pe de altă parte, se observă ușurința de a lua atitudini peremptorii, radicale, tranșate față de dezordinea firească a lucrurilor care sunt în desfășurare. Realitatea e compusă din sentimente, din erori, din mize exagerate sau insuficiente. Lucrul acesta nu trebuie să-l uităm nici o clipă. Totodată, din cauza perioadei lungi comuniste ne-am învățat să împărțim lumea în cei care s-au dat cu «ăștia» (adică au «colaborat» cu comuniștii mai vechi și mai noi și ei care nu au făcut-o, fără a mai pune în discuție și a treia categorie, cei care o scaldă, care vor să-și păstreze o figură «obiectivă» nerefuzând anumite mici avantaje, acceptând mici concesii. E vizibilă astfel o continuitate de mentalitate între ce a fost până în decembrie 1989 și ceea ce este acum. Dar nu continuitatea rămâne elementul ce interesează aici, ci tocmai acele aspecte care nu mai concordă cu e a fost înainte” (Alexandru Paleologu); „– *Ce rol efectiv a avut Institutul Român din Freiburg în organizarea acestui simpozion?*! – În acest an la 10 mai s-au implinit 45 ani de la înființarea institutului de la Freiburg. A fost deci o ocazie aniversară ce a determinat intenția de bilanț a simpozionului, de reevaluare în subtext a tuturor contribuțiilor de seamă ale diasporei culturale românești. De la început, însă, trebuie să vă spun că, în ceea ce ne privește, nu am venit aici cu mari iluzii. Consider totuși că, în bună parte, telurile propuse inițial au fost atinse. S-a creat o nouă legătură de înțelegere mai profundă, între românii din străinătate și cei din țară care gândesc la destinul exilului românesc. Ceea ce s-a constituit aici, în aceste patru zile va dăinui și în viitor, sunt sigur” (Iancu Bidian, Directorul Institutului Român din Freiburg); „– *Și-a atins scopul simpozionul organizat la Paris? Care-i opinia dv.?*! – Fără îndoială. Poate nu exact așa cum ne așteptam sau se așteptau unii dintre noi. Sunt însă foarte multe lucruri demne de semnalat. Ne-am întâlnit foarte mulți români din toate colțurile lumii și o mare cantitate de români din țară. E un prim câștig. În al doilea rând, au fost tratate teme dintre cele mai diferite: probleme de istorie, de literatură, activitățile asociațiilor culturale românești din exil sau ale acelorora de ajutor pentru țară ș.a.m.d. Din păcate (îmi permit să fac această observație, fiindcă fac parte din comitetul de organizare) am programat cam pre multe comunicări și timpul a fost scurt, și nu prea am avut vreme de discuții pe marginea lor” (Cicerone Poghirc – directorul Centrului de Cercetări românești din Paris); „– *Cu ce gânduri plecați de la simpozionul de la Paris al diasporei?*! – Mă încăpățânez să consider – am și explicat în comunicarea mea acest lucru – că formula justă pentru definirea activității noastre este cea de

«exil» și nu cea «diasporă». Asta ne și deosebește de ceea ce se întâmplă acum la București, ca replică gândită de puterea neocomunistă la întâlnirea noastră și la Paris. Trebuie, apoi, să mărturisesc entuziasmul meu real pentru acest simpozion care, pentru prima oară poate, a însumat laolaltă toate vocile autorizate ale exilului cultural cu cele mai reprezentativ autorități morale și intelectuale ale culturii românești actuale, din țară» (*Pavel Chihaia*).

● În „Contrapunct”, nr. 7, Alexandru George semnează articolul *Cenzura, autocenzura sau teroarea*: „Lucrurile au mers atât de departe (dezvăluind o stare de fapt) încât Ceaușescu și-a îngăduit să «desființeze» cenzura, transferând-o, de fapt, la nivelele de mai jos și instituind o teroare la nivelul acestora mai nocivă decât aceea emisă de centrul unic. Dar această operație a întărit oricărui funcționar oricât de mic, lucrător în aparatul ideologic și literar dreptul la cenzură, care rapid a devenit un abuz nu doar impus de «criterii» de partid ci unul practicat după criterii și interese proprii, uneori mai eficient decât primul și raportat la chestiuni mai mărunte sau de pură apreciere literară. Așa, de pildă, toată lumea știa că nici o revistă literară din Dacia Superioară nu va publica un articol în care Ioan Alexandru să fie taxat drept altceva decât minunea minunilor poetice și genialul printre genii; sau că vreuna din Moldova (cu excepția *Convorbirilor literare* de sub conducerea lui Corneliu Ștefanache) ar fi admis cea mai mică rezervă la adresa lui G. Ibrăileanu sau în fine vreuna din revistele de sub tutela lui G. Ivașcu cea mai palidă critică la adresa lui G. Călinescu. Sau ca la Viața românească se putea pune la îndoială geniul lui Ion Lăncrănjan: imposibil! Doar veghea Gh. Pituț ca nimeni să nu se atingă de «Bădia» declarat cu prilejul decesului scriitor național! Și așa mai departe. Dar cele mai caracteristice pățanii în materia aceasta a cenzurii abuzive perpetuate de «organe» fără aprobare de sus, dar mult la arbitrarul epocii, a trăit-o autorul acestor rânduri. El se afla pe treapta cea mai de jos al dreptului la opinie; era un suspect în afara vieții de partid și a controalelor lui selective, era un tolerat în presă, nu făcea parte din nici o redacție sau din vreun clan care să-l sprijine. Ei bine, într-una din cărțile mele de la debut (1970-1971) se află și un studiu despre G. Călinescu romancier (*Semne și repere*, p. 197-262) care a produs o furtună politico-literară pentru că spunea niște lucruri inconvenabile despre marele om. Întrebarea e: această atitudine de gătuire a criticii și aprecierii artistice se afla în programul ideologic al comunismului? Nu, desigur; dar era adânc împlântată în practica de fiecare zi care impunea ideea nomenclaturistă: G. Călinescu era un autor omologat de comuniști, îi servise, era o glorie a lor: nu-i de îngăduit «oricui» să-l critice, chiar dacă obiecțiile acestuia erau juste și atingeau chiar chestiuni pe care și ideologii de partid le puseseră. Cenzura comunistă n-a fost o simplă «suprimare», a fost o armă de impunere în spirit partizan, de care se puteau folosi și cei mai de jos din aparat, și cu alte scopuri decât ideologice”. □ Vasile Andru publică un eseu abscons, *Scenarii inițiatice*, segmentat în patru părți, după cum urmează: *Misterul Mamei tuturor lucr-*

rilor, *Ivirea zeilor refuțați, Anacronisme productive și Reziduuri funcționale*. □ Ana Maria Tupan comentează volumul *Haosmos* al Magdei Cârneli (*Abisul nucleului*): „Sintagma Haosmos, creată de Magda Cârneli pentru ultimul său volum de versuri indică și măsura și direcția mutației, adeseori negate, ce a survenit în poetica postmodernă. (...) În autentic spirit postmodern, poeta încearcă să se elibereze de ideile, limbajul și fetișul raționalității interpușe de cultura tradițională”. □ Despre *Gheorghe Grigurcu, poetul* scrie elogios Gheorghe Mocuța: „Cu toate că folosește unele figuri ale retoricii clasice, poezia sa aspiră la un lirism înnoitor, deși prudent, care merge împotriva canonizării, un lirism depersonalizant, neutru. (...) Aflat, asemeni unui filosof în meditație, învăluit într-o lumină afectivă, caldă, rembrandtiană, preferând partea nevăzută a metaforei, urmărind – cum spune Ștefan Aug. Doinaș – «nu corporalitatea lumii, ci familiarizarea cu viața ei secretă, intimă», poetul întârzie până la epuizare asupra cuvântului și îl transformă cu ajutorul unei sintaxe austere în simulacru, iluzie, umbră sau spectru”.

[IULIE-AUGUST]

• Un interviu cu Papa Ioan Paul al II-lea, preluat din „La Stampa”, apare în „Caiete critice”, nr. ele 7-8: „– *Ce contribuții poate da Europa de Est la formarea acelei Europe mari pe care ați dorit-o întotdeauna?*! – Înainte de orice, contribuția identității acestor națiuni. Este vorba de națiuni europene care, în ciuda tuturor transformărilor impuse de regimurile comuniste, au știut să-și mențină identitatea poprie. Ba, chiar, adesea, și-au întărit-o, datorită instinctului de autoconservare”. □ Eugen Simion scrie despre *Jurnalul lui Drieu la Rochelle*: „Cine a citit mai multe jurnale intime știe cât de nesinceră este, de regulă, sinceritatea diaristului. El își construiește, chiar și atunci când dezvăluie slăbiciunile ființei sale, o imagine ce întrece cu mult meritele sale. Regula nu se verifică aproape deloc în cazul lui Drieu la Rochelle. Sinceritatea lui este, cu adevărat, fără limite, în bine și în rău. N-am citit de multe ori asemenea confesiuni în care obișnuitele trucuri să fie lăsate deoparte și omul care scrie să-și prezinte cu atâta brutalitate complexele și ideologia care-l separă totalmente de vechii lui prieteni”. □ Valeriu Cristea comentează volumul lui Eugen Simion *Convorbiri cu Petru Dumitriu* (Moldova, Iași, 1994): „Dificultatea de a comunica, în acest caz, dificultate căreia numai un expert al dialogului, cum este Eugen Simion (realizatorul, după 1989, al unei remarcabile suite de *convorbiri* cu personalități din țară și de peste hotare) îi putea face față, rezultă, cred, din împrejurarea că Petru Dumitriu îmbină într-un mod foarte derutant franchețea brutal-seniorială cu toate vicleniile schivării. E când prea de tot categoric, fie că e vorba de Rabelais, Brâncuși, Joyce, Barthes – pe care-i desființează dintr-un condei, fie de biata cămilă, mai puțin amintită: «Nu, nu-mi place cămila, consider că e un animal foarte urât, un animal regretabil...» când prea de tot echivoc: «Eu sunt un om cu adevărat

umil. Nu arăt așa, dar sunt. Ei bine, cu umilința am cam terminat-o, acum apropiindu-mă de 70 de ani. Am cam terminat-o. Sunt umilit față de Dumnezeu, da, fiindcă nu sunt benun. Cum să nu fiu umil față de Dumnezeu? (...) Dar față de oameni cred că sunt pe cale de a termina...»,.. □ Centenarul nașterii lui Camil Petrescu face obiceiul mai multor intervenții. ■ Liviu Petrescu amintește, în articolul *Camil Petrescu și poezia pură*, observațiile lui Perpessicius despre poetul comiliton din Primul Război Mondial. ■ Despre diaristul Camil Petrescu scrie *Alexandru Balaci*: „Jurnalul lui Camil Petrescu este o oglindă pe care, ca și Stendhal, a plimbat-o, mai mult de două decenii de-a lungul drumurilor vieții sale. El este, chiar atunci când se declară altfel, o profundă și sinceră confesiune, un strigăt de alarmă pentru condiția intelectualului într-o lume adversă. El este un act de apărare a culturii, o altă mărturie umanistă a operei marelui scriitor român, care nu va intra niciodată într-un con de umbră”. ■ Articolul lui Dan Mănuacă aduce în prim plan ultimul roman al lui Camil Petrescu, *Un om între oameni*: „Cu perpetuarea eului, prin transformarea lui în mit, Camil Petrescu l-a destinat pe Bălcescu, încredințat că el însuși este, precum tiți toți cei pe care i-a plăsmuit, nu unul dintre oamnei, ci singurul om între oameni. Veșnicia era astfel asigurată, neantul devenea neputincios”. □ Lidia Vianu o intervievează pe Maria Banuș, o poetă „importantă pentru literatura română, și poate nu îndeajuns de cunoscută de criticii români”: „– Când ați trecut de la felul cum se scria înainte, la ce se scria în Republica Populară Română, ce ați simțit, cum v-ați adaptat? Ați scris și înainte de '45. Ce ați simțiti, deci, când a trebuit să vă adaptați acestei noi ideologii și acestei presiuni de a scrie într-un anumit fel, pentru o anumită categorie de inteligență?/ – Nu mă consider o victimă. Cel mult o victimă a propriei mele zestre genetice și incidente autobiografice. Contemporani ai mei intelectuali din întreaga lume, au parcurs același drum, dar au înțeles mai repede distorsiunea, discrepanța abisală dintre teorie și practică, prin care e zguduită însăși baza teoretică a doctrinei./ – Ați crezut în comunism de bună voie, sau ați fost silită s-o faceți?/ – Cum îți spuneam: nu mă «victimizez», dar nici nu mă culpabilizez. Punctul de pornire a fost de natură etică. Nu mi-e rușine de revolta, suferința indignarea mea din tinerețe față de marile inegalități sociale ale lumii în care trăiam. «Zdrobiți orânduiala cea crudă și nedreaptă», flacăra revoltei, a alimentat, din adâncă antichitate, până-n zilele noastre, religii, credințe, doctrine sociale, mai mult sau mai puțin utopice ori științifice. La flacăra revoltei s-a încălzit și sufletul meu. Eram tânără. Cel de-al doilea război mondial se apropia. Mulți intelectuali din România cedau cântecului de sirenă al mișcării fasciste. Prin origine etnică și educație, era exclus să mă alătur direcției extremiste de dreapta. Dar eram în căutarea unei *mântuiri*. A mea, a țării, a lumii. Coaptă, așadar, pentru socialismul radical antifascist, marxist. Citeam, studiam Hegel, mai puțin Marx (prea dificil!). Engels, Lenin... Da, trebuia să pun umărul, să ajut, atât cât puteam, la apropiere

rea zilelor ce vor cânta, la desființarea exploatarei omului de către om. Azi vedem, cu ușurință, în «sfârșitul istoriei» preconizat de Fukuyama, aspectul vulnerabil, fantasmale naive. Pe atunci zările trandafirii («fiecăruia după nevoi...») ne apăreau, în depărtare, e drept, dar noi le puteam aduce mai aproape. Nu precupețeam nimic în vederea acestui magnific scop. Acum, la un interval de decenii, simplific, vrând nevrând, lucrurile. Procesul complex, de sacrificare a multor valori estetice pe altarul ideologic nu era ușor. (...) Eu însămi înțeleg cu greu cum s-a putut petrece acel proces spiritual, de îmbinare a cderesianismului raționalist – tradiție a culturii occidentale, în care crescusem – cu mesianismul utopic, îmbrăcat în armură științifică”. □ Sunt supuse dezbaterii nouă cărți reeditate după 1989: Geo Dumitrescu (*Libertatea de a trage cu pușca*), Augustin Buzura (*Vocile nopții*), G. Bălăiță (*Lumea în două zile*), Eugen Simion (*Întoarcerea autorului*), Nicolae Breban (*Animale bolnave*), Marin Sorescu (*Răceala*), Fănuș Neagu (*Îngerul a strigat*), Eugen Barbu (*Groapa*) Ștefan Bănuțescu (*Iarna bărbaților*). ■ Comentând eseuul lui Eugen Simion *Întoarcerea autorului*, care stârnisese în anii '80 vîi dezbateri, Irina Mavrodin arată: „Fără să se catoneze așadar într-o unică și tiranică «metodă», adevînd metode existente sau creîndu-și-le pe ale sale proprii în vuncție de text – și nu invers! -, sau, poate mai exact, încercînd întruna să instituie o relație biunivocă metodă/text, Eugen Simion își marchează, pe toată întinderea cărții, prin cercetarea unor texte variate din literatura romîna și mai ales franceză (Parin Preda, Maiorescu, Sainte-Beuve, Proust, Valéry, Barthes, Malraux, Camus, Sartre, Simone de Beauvoir, Rousseau, Yourcenar etc.) «dubla distanțare: față de critica biografică (Sainte-Beuve) și față de absolutizarea disocierii făcute de Proust», străduindu-se să demonstreze că «între omul care scrie și omul care trăiește nu-i o prăpastie de netrecut». Aș spune chiar că demersul său se situează chiar aici: în această prăpastie, ai cărei pereți comunică însă prin nenumărate punți extrem de înguste, cvasimateriale, pe jumătate surpate, și totuși detectabile cînd privirea este atentă și instrumentele adecvate». ■ Referitor la reeditarea controversatului prozator Eugen Barbu, Andrei Grigor arată: „În ce mă privește, citesc ultima ediție a romanului *Groapa* cum aș reciti, reeditată, cartea oricărui dintre marii scriitori interbelici. Adică, în respect față de valoarea și în totală indiferență față de ipostazele sociale și politice ale autorului. E o reeditare mereu necesară și binevenită”. □ În cadrul rubricii *Lecturi*, Nicolae Bîrna scrie despre *Roman de citit în tren* (Institutul European, 1993) al lui D. Țepeneag, considerîndu-l „un fel de pseudo-jurnal de creație înscenat (să ne amintim că una din primele proze de rîsunet ale autorului se chema chiar așa: *Înscenare*)”: „«Pseudo-», pentru că un adevărat jurnal de creație, oricît ar fi el de supravegheat și de dichisit în vederea eventualei publicări, e, de regulă, inclus sferei documentare, în vreme ce prezentul text se plasează hotărât pe tîrîmul ficțiunii, al literaturii propriu-zise, și doar cunoașterea prealabilă a bibliografiei scriitorului (respectiv a

nuvelei *Așteptare*) indică, prin pârghiile intertextualității, natura autospeculară a operei. Natură autospeculară, dar nu «documentară»: Dumitru Țepeneag propune, printr-un scenariu pe cât de derizoriu în aparență, pe-atât de stufos și elaborat, o operă având drept «subiect» generarea propriei literaturi, a literaturii în genere, poate. Semnifică tocmai printr-o asemenea generare. săvârșită ostentativ, «la vedere»". □ La *Cronica edițiilor*, Dumitru Micu semnează textul *O retrospectivă poetică*, referitor la antologia pe care Nina Cassian, plecată de mai mult timp peste Ocean, și-a publicat-o în țară: „Întocmit, prefătat și înzestrat cu tabel cronologic bio-bibliografic de autoare, volumul selectiv reunește bucăți din majoritatea culegerilor ci de versuri și proză destinate adulților, ca și din câteva din cele patru copii (*Prințul Miorlau*, 1957, *Povestea a doi pui de tigru numiți Ninigra și Aligru*, 1969, *Roșcată ca Arama și cei șapte șoricari*, 1985) tipărite înainte de 1985, adăugându-le poeme inedite anterioare debutului din 1947 (cu *La scara I/I*) și ulterioare emigrării (volumele *Nocturne*, definitivat dar netipărit în 1985, și *Desfacerea lumii*, 1985-1991). În *Addenda* sunt reproduse cinci piese din producția anilor 1948-1956, perioadă caracterizată de poetă drept un «amestec de azeziune, anxietate și contrarietate». Consacrând creației lirice a Ninei Cassian un studiu menit să intre în volumul *Limbaje moderne în poezia românească de azi* (1986), ce n-a putut, natural, să apară după stabilirea scriitoarei în străinătate, profit de apariția culegerii din BPT. spre a-l da publicității acum".

● „Steaua”, nr. 7- 8, se deschide cu textul lui Mihai Cimpoi, *Drumurile întrerupte ale literaturii basarabene*: „În modul acesta, dramatic și tragic, se aștern drumurile literaturii române din Basarabia, care își iau începuturile și se deapănă din tăcerea și strigătul suferinței, din continuitate organică și intermitențe, din rouă și lacrimă, din traiecte netede, drepte sau priporoase și întortocheate, toate adunate, însă, într-un Drum spre Centru – drumul predestinat ființei românești”. □ În acest număr semnează versuri Nicholas Catanoy, Leonida Teodorescu, Clelia Ifrim, Dorel Vișan și Emil Perșa. □ Numărul abundă în texte istorico-literare și în documente inedite. În ordinea intrării în pagină notăm: *Sextil Pușcariu memorialist. Între erudiție și literatură* (Georgeta Antonescu), *O binecuvântare* (Baruțu T. Argezei – Amintiri despre monseniorul Ghika), *D. Ciurezu – inedit* (și bogat ilustrat), Iordan Datcu, *Al. O. Teodoreanu în scrisori*, Nicolae Bocșan, *Pe marginea unor memorii* (despre istoricul David Prodan). Acestora li se alătură paginile de Jurnal ale Florenței Albu: „Aud că la Ateneu, la sărbătoarea bucureșteană a poetului, a fost scandat mereu numele lui Ceaușescu... Au fost spuse cuvinte de «respectuoasă mulțumire și caldă recunoștință» dictatorului și savantei (patroana culturii!) care țin sub oblăduirea lor (sub obroc!) valorile naționale etc., etc. Acest Eminescu din care Puterea face acum o adevărată diversiune; poetul național naționalist, «spărgătorul de grevă» al tăcerii poezilor contemporani. Pe el poți să-l învii doar cu *ce* și *cât* trebuie; un fel de aliat al ideologiei actuale, al

sărăciei spirituale în care huzuresc «oamenii de cultură» cutare și cutare, și nici nu le mai înșir numele de scârbă... Acest Eminescu pe care au reușit să-l profaneze – pe care nu-l mai simt modelul sfânt”. □ Sunt omagiați la despărțirea de această lume: Tiberiu Utan (autor Aurel Rău) și Aurel Covaci (la un an de la moarte). □ Un articol despre *Moartea lui Mercutio*, ca și despre atitudinea publică a lui Eugen Simion semnează Florin Mihăilescu: „În 1990, când se va discuta problema complicității intelectualilor cu regimul comunist, Eugen Simion nu are altă opinie: «Literatura nu se împarte, după părerea mea, în literatură care a tăcut și literatură care a vorbit (contra totalitarismului); se împarte, în primul rând, în literatură bună – (bună estetic și bună etic în măsura în care apără valorile umanului) și literatură proastă din toate punctele de vedere» (p. 342). Se vede în fond cu ochiul liber că ceea ce îi repugnă criticului sunt oportunismul, demagogia de paradă, intoleranța, ura, maniheismul agresiv, spiritul iacobin și vindicativ etc., etc. Și mai cu seamă toate formele de politicianism (nu de politică!). Sunt atitudini pe care ni se pare inimaginabil ca cineva să vrea să le deprecieze sau să le respingă. Pentru un autentic intelectual și om de cultură, ele nu pot fi decât împărtășite, îmbrățișate și făcute cât mai vii și mai active în orice societate și mai ales într-una ca a noastră, cea de acum, care tinde pe drept cuvânt spre înălțarea și purificarea morală. De ce atunci trezește Eugen Simion nedumerirea și chiar, la foarte mulți, o distanțare și o contestație în forme uneori de mare vehemență? Proaspăta sa carte, *Moartea lui Mercutio*, alcătuiește un dosar destul de elocvent al chestiunii, căci ea adună pagini critice din ultimul deceniu, recompunând o viziune semnificativă asupra societății și culturii românești. Autorul ei este mai mult decât orice un om de litere, un spirit pasionat de evoluția literaturii și mai ales a celei ce se face în imediata lui apropiere, este altfel zicând un om al vocației critice înainte de toate. După Decembrie 1989, Eugen Simion a devenit un personaj controversat și incomod pentru mulți dintre confracții săi. Critic stimat și stimabil fără îndoială elogiât ani de-a rândul nu numai în presa literară din țară, dar și pe undele scurte ale *Europei libere* pentru opțiunile sale estetice sigure și neconjuncturale, autorul Scriitorilor români de azi și-a păstrat cu obstinație până în prezent aceeași atitudine fermă de apologet și analist al valorilor incontestabile. Din acest punct de vedere, nu se poate descoperi în conduita și în evoluția lui decât o linie de continuitate care ni se pare mai mult decât evidentă. Nici ca program moral criticul nu s-a schimbat în ultimii ani. E de ajuns să se compare două interviuri apărute în «Flacăra» în 1981 și 1990 și reluate acum, la sfârșitul recentului volum *Moartea lui Mercutio* (Editura Nemira, 1993), pentru ca o atare consecvență să treacă mai presus de orice argumente. În 1981, declara: «Vreau să spun că ura nu duce departe și că nu cred în posibilitatea unei mari literaturii construite pe unicul suport al resentimentului» (p. 335). Tot atunci ținea să adauge fără nici un echivoc: «Nu cred în *grupurile agitatoare* (...) n-am nici o stimă pentru cei

care vor să folosească literatura pentru a pune mâna pe funcții administrative și, în genere, cred că lupta pentru putere, în cultură, este o pură aberație. Am zis și altădată: scriitorul nu poate avea putere decât prin cărțile lui» (p. 336). Și nu poate avea nici dreptate, decât în același mod: „Au dreptate totdeauna cei care scriu bine și sub veghea conștiinței morale. O mare carte are mereu dreptate pentru că ea impune un model intelectual și un model moral. O carte prost scrisă, cu viziune primitivă asupra existenței, nu poate avea niciodată dreptate, pentru că în artă dreptatea și nedreptatea încep de la un anumit grad de realizare estetică (p. 333)»”. □ Ion Pop scrie despre Ioana Em. Petrescu (*Ion Barbu într-o nouă lectură*): „Că numim sau nu *postmodernism* atitudinea barbiană, centrul de greutate al lecturii propuse de Ioana Em. Petrescu stă în argumentarea a ceea ce poetul însuși califica, dând definiția operei de artă drept «rezultatul unui lung și neîntrerupt proces de integrare chemat să corecteze ceea ce viața cuprinde»”. □ Liviu Petrescu semnează, referitor la cartea Monicăi Spiridon, *Omul supt vremi*, textul *Marin Preda și principiul dialogic*: „În contextul culturii române, relațiile dialogice majore în care se înscrie opera lui Marin Preda sunt, consideră autoarea, cele cu Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Camil Petrescu și G. Călinescu; ne-a reținut în mod deosebit atenția, prin finețea observațiilor, secțiunea consacrată raporturilor Marin Preda-Liviu Rebreanu. Este adevărat că Marin Preda se delimitează polemic de imaginea țaranului român, așa cum este ea oferită în romanul *Ion*. Este tot atât de adevărat că această imagine (anti-modelul) ajunge să fie tematizată, în paginile romanului *Moromeții*, prin figura lui Țugurlan: «Ca și Ion, Țugurlan e săracul satului, îns primitiv și violent, mereu umilit de ceilalți legănând gânduri de *vendetta*. (...) Dacă Ion e arțăgos ca un lup nemâncab». Țugurlan nu e cu nimic mai prejos și caută ceartă cu lumânarea etc”. □ Ruxandra Cesereanu scrie despre *Poezia tânără în vreme de tranziție*, avându-i în atenție pe Ion Monoran (*Locus pericandus*), Dumitru Chioaru (*Noaptea din zi*), Traian Ștef (*Călătoria de ucenic*), Ioan Es Pop (*Iadul fără ieșire*) și Daniel Bănulescu (*Te voi iubi până la sfârșitul patului*).

● „Viața Românească”, nr. 7-8, conține poezii de Ilie Constantin, Nicolae Prelipceanu, Valeria Grosu, Alexandru Lungu, Vasile Tonoiu, Augustin Frățilă. □ Monica Lovinescu și Virgil Ierunca sunt prezenți cu două articole mai vechi, din 1983, respectiv, din 1984 (*Poezia nouă și ironia-de-apoi*). Așa se explică prezența lui Eugen Simion printre cei elogiați și chiar compătimiți: „«Caietele critice» ce apar sub egida revistei «Viața Românească» ridică discuțiile estetice la un nivel rareori atins de celelalte publicații culturale conduse de Eugen Simion, Mircea Iorgulescu, Ioan Buduca, Ion Bogdan Lefter și Cezar Baltag «Caietele critice» constituie tocmai din cauza ținutei lor una din ținutele privilegiate ale neo-proletcultiștilor. Paradoxul este că și N. Manolescu și Al. Călinescu și Eugen Simion și Ion Pop ocupă în Universitatea noastră locuri minore, posturile de prestigiu fiind deținute de niște impostori culturali, ce

confundă catedra cu amvonul degradant al propagandei și al ignoranței”. □ Arșavir Aterian publică *Amintiri cu Emil Botta*. □ Continuă și în acest număr *Restituiri* din opera (conferințe, documente de arhivă, corespondență, evocări) lui Mircea Vulcănescu și Nae Ionescu. □ Gheorghe Grigurcu semnează articolul *Satyriconul profesorului Mircea Zăciu*, cu multe citări din *Jurnalul* universitarului clujean: „În legătură cu autorul *Moromeților*, e consemnată o mărturie ce oglindește ambiția de «șefie», prioritară, a romancierului care nu se da în lături de la combinații: «Acum adevăratul șef al Uniunii ar fi Preda, care – M. mi-o confirmă – a fost în audiență la Dumnezeu și i-a sugerat ieșirea din impas: nici vorbă de contestarea numirii lui Fruntelată, ci sumisiune în direcție politică. (...) Preda, îmi spune M., vizează două obiective: unul minimal, de consolidare a micii feude de la «Cartea Românească» prin actul de sumisiune politică avansat; și un obiectiv maximal, să ajungă el președinte al Uniunii, după ce aiatolahii s-au compromis și s-au sclerosat tot mai evident”. □ Monica Spiridon (*Ce nu este postmodernismul?*) notează: „Nu putem pretinde că știm foarte clar ce anume este Postmodernismul. Dar, aducând drept argument și datele cuprinse în incitanta sinteză semnată de Radu G. Țeposu, putem răspunde neted întrebării formulate în titlu acestui articol. Postmodernismul nu este o rețetă de creație și nici măcar un program”. □ La rubrica *Miscellanea* colaborează: Ion Simuț, Gh. Bulgăr, Florența Albu, Alexandra Vrânceanu, Dan Stanca, Aurelian Lazu, Dan Grigorescu și Mircea Moarcăș, fiecare dintre aceștia recenzând cărți din varii domenii umaniste.

● „Familia”, nr. 7 – 8, se deschide cu un *Remember Radu Enescu*. Textele sunt, însă, de la despărțire și aparțin lui Ștefan Aug. Doinaș, Dumitru Chirilă, Mircea Zăciu. M.Z.: „Radu Enescu dispăre încă unul din membrii «Cercului literar» sibian, grupare de frondă estetic-politică din ultimii ani ai celei de-a doua conflagrații mondiale și din tragica vreme următoare. (...) Radu Enescu a fost o spun cu durere, un mare nedreptățit: de soartă, de confrăți, de mediile în care a fost obligat să trăiască, de jocurile perfide ale ierarhiilor autohtone, mereu dispuse să selecteze non valorile și mediocritățile docile, mereu bucuroase să strivească exemplarele rare, nedispuse să-și plece capul”. □ Mircea Bentea semnează, sub titlul *Elogiul libertății*, o cronică la cartea lui Eugen Simion *Convorbiri cu Petru Dumitriu* (Iași, 1994). □ În cadrul rubricii sale permanente, Mircea Zăciu îl evocă pe Alexandru Vona, iar Gheorghe Grigurcu pe *Kafkianul Victor Felea*. □ Ion Derșidan reia subiectul tipăririi celor trei povestiri din volumul *Sub pecetea tainei*, ale lui Mateiu Caragiale, în chestiunea „intruziunii” în text a lui Radu Albala. □ Sub titlul *Drumul tăcerii*, Mihai Dragolea face o amplă incursiune în proza lui Livius Ciocârlie, descoperind acest drum al tăcerii în serie continuă, începând cu *Un Burgheater provincial* (1984), *Clopotul scufundat* (1988), apoi cu *jurnalul Fragmente despre vid* (1992) și cu *Paradisul provizoriu* (1993). □ Sub titlul *Ori... ori*, este publicat un interviu cu Ana Blandiana, care simte nevoia unor

precizări „principiale” pe marginea întrebărilor puse de Ioan F. Pop, întrebări „cu tematică localistă”. □ Sub titlul *Vara prozei noastre*, „Familia” publică fragmente sau proze de scurte dimensiuni aparținând lui Paul Goma, Alexandru Vlad, Traian Ștef, Iustin Panța, Eugen Curta, Petre Barbu, Răzvan Țuculescu, Grigore Scarlat, Mozes Tereza.

[IULIE-AUGUST-SEPTEMBRIE]

● „Euphorion”, an V (46 – 47 – 48), nr. trei [sic!], propune ca temă de reflecție *Omul tânăr de cultură în România*. Întrebările sunt prefăcute de o amplă punere în tema realizată de Gheorghe Grigurcu sub titlul *Scurtă istorie a tinereții*: „În raport cu faptul literar, tinerețea mi s-a părut totdeauna un concept neavenit. La fel când eram tânăr, la fel și acum. Relativitatea lui e jenantă”. Răspund provocării în șase puncte (dintre care ultimul sună astfel: „Care ar fi Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său preocupat de cultura umanistă la sfârșitul mileniului trei?”) următorii: Ștefan Stoenescu, Adrian Marino, Ștefan Borbely, Gheorghe Iova, Liviu Ioan Stoiciu, Alexandru Uiuu, Lucian Vasiliu, Dan Perșa și Radu Țurcanu. Spicuim din opiniile formulate în direcții precum situația culturii umaniste în sfera celei actuale, însemnătatea tradiției în formarea unui tânăr umanist, modelul Neagoe Basarab, de către Adrian Marino: „Cultura umană în sfera culturii actuale are un statut destul de minor și marginal. Cauzele sunt multiple. Cele mai multe de ordin politic și economic. Bazele sale au fost profund subminate încă de politică culturală și ideologică a vechiului regim. Dar și înainte de 1940 «umanismul» nu era foarte consolidat. (...) Cultura umanistă nu este «rentabilă», nu oferă plasmamente avantajoase. Spiritul tineretului este orientat spre realizarea materială socială imediată, frenetică, adesea fără scrupule. După o perioadă de mari constrângeri și lipsuri, o astfel de reacție este perfect explicabilă. (...) [Nevoia de modele]...este evident enormă. Numai că, din păcate, ea este foarte slabă la noi. Iar dacă ne referim la unele «modele» dintre cele două războaie mondiale, ele nu-mi mai apar, azi, deloc recomandabile. (...) Îmi repugnă profund să dau lecții de sus tinerilor. Din această cauză nu m-a interesat niciodată cariera didactică, nici discipolii, nici elevii. În cultură fiecare descoperă și se descoperă singur. Pe sine, cu adevăratele sale, cu aspirațiile sale profunde. (...) Deficitul enorm, în împrejurările actuale, nu este «cultura umanistă», ci «cultura politică». Raportul dintre ele este net în defavoarea celei din urmă. (...) Dacă aș fi un tânăr malițios (și sunt mulți de această specie) aș spune: «Nu-mi dați învățătură, pot să greșesc și singur»”. □ Versurile acestui număr sunt semnate de Andrei Zanca și Viorel Mureșan. □ Legat de „tematica” unui număr anterior, Gabriel Stănescu îi ia un interviu poetului William Dewitt Snodgrass, un bun cunoscător al culturii române. Discuția începe cu *Miorița*: „– Ce v-a determinat să traduceți *Miorița* și Meșterul Manole în limba engleză?/ – ...Când am vizitat România, cam pe la începutul anilor '60.

gazdele mele, ambele de la Ambasada Statelor Unite și de la Uniunea Scriitorilor, au depus toate eforturile de a mă întâlni cu poeți români. Vizita mea a căzut în perioada Crăciunului când mare parte din poeți erau plecați în vacanțe. (...) Într-o zi am descoperit pur și simplu adresa *Institutului de Folclor* din București și m-am dus acolo – pe nepregătite și pe neanunțate, fără a putea vorbi mai mult de zece cuvinte în românește. (...) O oră sau două mai târziu mă aflu la *Institutul de Folclor* înaintea a două teancuri amețitoare de cărți și discuri de patefon – și clătînându-se sub bogăția materialelor tulburătoare dr. Pop le-a pus în fața mea. Nu cel din urmă din aceste tezaure era înregistrarea pe care mi-a pus-o pentru mine a lui Alexandru Cercel citind *Miorița*, cea mai importantă și valoroasă baladă românească. Despre subiectul baladei nu știam nimic. Totuși cântarea lui Cercel era atât de emoționantă încât am vrut să traduc balada orice ar fi însemnat ea”. „– *Ați tradus mai mulți poeți români contemporani. Considerați că publicul american ar fi interesat să citească o antologie cuprinzătoare a poeziei române de azi, așa cum încearcă să realizeze Andrei Codrescu în viitorul apropiat? Considerați că o asemenea antologie și primirea ei în U.S.A. deprind personalitatea antologatorului și traducătorului?*” – Înclin să mă îndoiesc, deși știu puține despre cum și unde se vinde poezia: De asemenea, știu puțin despre Codrescu sau lucrurile sale: ceea ce știu despre el mă face să-l văd ca făcându-și prea multă publicitate pentru a scrie o carte cu adevărat echitabilă. Dar s-ar putea ca tocmai acest lucru să fie cauza pentru care o asemenea carte să aibă succes la public în această țară. Îmi inchipui că o carte bună nu ar interesa aici prea mulți cititori; aici cei mai mulți nu recunosc și nu le place adevărata poezie”. □ Despre I.D. Sârbu și despre cerchiști, pornind de la *Traversarea cortinei*, volumul de corespondență al acestuia cu Ion Negoitescu, Virgil Nemoianu, și Mariana Șora, scrie dubitativ Peter Quince: „Dar își mai păstrează oare membrii Cercului, astăzi, locul din imaginea schițată ș.a. 1986 de celebrul autor al *Teoriei secundarului*? Dacă locul unuia dintre marii poeți români ai secolului, Ștefan Aug. Doinaș, nu poate fi pus nicicum la îndoială, mai poate fi așezat I. Negoitescu în același loc acum când ne dăm seama că *Istoria* sa n-a rămas, totuși, decât un mare și ambițios proiect? Va rămâne el acolo prin *Poezia lui Eminescu* și prin *Straja Dragonilor*? va crește steaua marelui poet care este Radu Stanca? Ce surprize ne rezervă în continuare Cornel Regman sau Nicolae Balotă?”. □ La apariția volumului *Sub pecetea tainei* (Echinox, 1994) Ovidiu Pecican salută „contra-facerile”, altfel spus adăugirile la cartea lui Mateiu Caragiale: „Dacă, prin urmare, și Eugen Bălan, și Radu Albala încearcă să ducă mai departe demersul din *Sub pecetea tainei* cu mijloace proprii dar în spiritul autorului, nu același lucru l-am spune despre criticii care care-l flanchează. Căutând explicații – și multe sunt minunat argumentate, ingenios articulat, sagace urmărite, – domniile lor cedează unui soi de pasiuni detective contrarea, mi se pare, sensului general al concepției despre proza lui Mateiu Caragiale”. □ Mihai

Dragolea și Iulian Boldea scriu, ambii despre *Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă* (Eminescu, 1993): „Amestecând ambiția sintezelor cu voluptatea foietonului, ironia cu darul frazării elegante, talentul cu instrucția, Radu G. Țeposu este un spirit postmodern, critic care oferă generației 80 oglinda în care se poate privi, nu fără utilitate, cu neliniște” (Mihai Dragolea).

• „Dacia literară”, nr. 3 conține pe coperta interioară informația: „Număr realizat cu sprijinul prof. univ. Dumitru Irimia. Din sumarul celor cinci rubrici existente în fiecare număr, reține atenția seria de articole consacrate culturii și literaturii italiene, fapt ce se află în legătură cu cel căruia i se aduc mulțumirile de mai sus. Articolele cu tematică italiană sunt: Dumitru Irimia, *Eminescu și Italia*, Val Condurache, *Pirandello ca refuz*, Gavril Istrate, *Elemente italienești în vocabularul operei lui Mihail Sadoveanu*, Ștefan Oprea, *Bertolucci – ultimul mare italian?*, Alina Ene, *Italo Calvino, vizionarul melancolic*, □ Titlurile, urmate de altele, tot din sfera culturii italiene, sunt justificate de prezența îngrijitorului numărului, timp de mai mulți ani, ca lector de limba română în universitățile italiene, unde a devenit unul din discipolii lingvistului Giacomo Devotto. □ Cele mai multe dintre articole, răspândite în toate cele cinci rubrici „fixe” ale publicației sunt constituite din articole de recuperare istorico-literară: Elvira Sorohan, *Machiavelli al Florenței, dinainte și după 1500*, Nicolae Iorga, *Conferințe din Italia*, Lucian Năstase, *Un mesager al spiritualității românești în Italia*, Claudiu Isopescu, Eleonora Cărcăleanu, *Iorgu Iordan și literatura italiană*, Andrei Cumpănă, *Brâncuși văzut în/din Italia*. □ Marin Mincu scrie despre *Poezia românească în Italia*, text extras, la solicitarea redacției, dintr-o convorbire a criticului cu Dumitru Irimia. Una dintre întrebări surprinde prin caracterul ei insolit: „– Se poate vorbi de o influență a poeziei românești asupra italienilor?/ – Am zis, cred, undeva, despre traducerea lui Ion Barbu în cenaclul din locuința lui Milo De Angelis, director al revistei «Niebo» din Milano. Acele traduceri au fost apoi reluate în nr. 7 (1978) al revistei. Mai târziu, într-un interviu ce-l păstrez inedit încă până la apariția cărții *Convorbiri cu poeți italieni* [Pontica, 1995], Milo De Angelis recunoaște că, fără asimilarea lui Ion Barbu, el n-ar fi scris volumul *Millimetri*. Le fel, cel puțin oral, Piero Bigomciari și Roberto Carifi au recunoscut importanța lui Lucian Blaga pentru opera lor. La fel, se poate discuta despre influența unor poeți din antologia *Poezia italiană din secolul al XX-lea asupra poezilor români contemporani*”. □ Sub titlul *Poeți italieni contemporani*, dar fără a preciza numele traducătorului, „Dacia literară” publică versuri aparținând lui Salvatore Quasimodo, Elio Filippo Accrocca, Raffaele Carrieri, Siro Angeli, Sandro Penna, Alberto Mondadori, Mario Luzi, Antonio Rinaldi, Vittorio Bodini. □ Ieșite din incidențele culturii și literaturii italiene sunt intervențiile celorlalți colaboratori. Doru Scărlătescu semnează un studiu despre funcția psihologică a peisajului eminescian. □ Constantin Ciopraga

scrie la cartea tânărului Radu Rotaru, Sistemul metaforelor polarizante (Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 1993) sub titlul *Lucian Blaga prin pădurea de metafore*: „De subliniat, în sfârșit, că apelul la metodologii felurite, de la antropologia culturală, la poetica structurală și semiotică nu obstaculează funcția discursului critic”. □ Versuri, fără legătură cu componenta italiană a numărului, publică Gheorghe Bădărau, care participă frecvent cu texte de critică literară. □ În *Păstorel și oenologia*, evocare care a fost ținută în cadrul Prelecțiilor Junimii la centenarul nașterii lui Al. O. Teodoreanu (Păstorel), Valeriu Cotea deapănă gândurile – prin intermediari – arătând că sărbătoritul la centenar l-a cunoscut mai puțin deoarece „umbla mai mult noaptea. L-am văzut odată în fața casei lui Rohr de pe bulevardul Copou, Se îmbrățișa de zor cu Grigore Moisil, când acesta era conferențiar la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași. Este vorba de același Grigore Moisil, marele matematician, cel care scria mamei sale (reproduc din memorie): „Mamă, nu mă mut încă la București, deși Iașul are babe cam cicălitoare; să știi că aici sunt femeie frumoase, iar vinul nu e nici puțin, nici rău. (...) După ce a ieșit dintr-o cumplită și nedreaptă întemnițare, internat într-un spital bucureștean de pe Șoseaua viilor, unde l s-a interzis consumul de vin, presimțindu-și sfârșitul, Păstorel n-a uitat să «glumească» cu destinul constatând: «Culmea ironiilor,/ De răsul copiilor,/ Să pui capăt bețiilor/ Pe Șoseaua viilor»”.

AUGUST

1 august

• În „Fețele culturii”, nr. 644, Răzvan Voncu scrie despre reeditarea romanului *Olina* al lui Nicolae Velea, regretând slabele ecouri ale acestui eveniment literar: „Prezenta reeditare, care, deși datată 1992, a apărut în librării de-abia la finele lui 1993 a încercat să înlăture denaturările operate de cenzură, fără a reuși să găsească acele 20 de pagini înlocuite, probabil definitiv pierdute. Din păcate, ea nu pare a avea răsunet, apariția ei coincidând nefericit cu dispariția temporară a presei literare. Chiar mă întreb dacă se poate face ceva, deocamdată, pentru posteritatea lui Velea și cam ce ar trebui făcut. Romanul *Olina* constituie cu siguranță una dintre cele mai bune cărți de vizită ale scriitorului și n-ar fi exclus ca redescoperirea sa să înceapă de aici. Nicolae Velea ar merita-o cu prisosință...”.

3 august

• „România literară”, nr. 30, aduce următoarea precizare: *În atenția cititorilor*: „Din cauza unor dificultăți în aprovizionarea cu hârtie, numărul 30 al «României literare» apare cu o întârziere de o săptămână. Redacția prezintă scuze cititorilor și se angajează să suplinească nedorita absență de pe piață din săptămâna 3-9 august prin tipărirea unui număr dublu la începutul toamnei”. □

În prima pagină, sub titlul *E invers, Marine!*, Nicolae Manolescu atacă dur un interviu al ministrului Sorescu (din ziarul „Libertatea”, 29 iulie) cu privire la destituirea regizorului Dabija, din funcția de director: „Și-mi permit să-i sugerez domnului ministru ca, între onoarea de a apăra cauza justă a unui teatru, a Teatrului românesc, și dezonoarea de a patrona o reglare de conturi (specialistul numărul unu în materie fiind dl. Mircea Micu), s-o aleagă pe cea dintâi. Și să-și pună toată greutatea personalității sale în a epura ministerul și Inspectoratele de nulițăți cultural primejdioase, lăsând în pace teatrele care merg bine și iau premii importante în țară și peste hotare. Ar fi spre lauda autorului *Ionei* să iasă în acest fel din burta chitului pedeserist. O șansă pentru domnul Sorescu, o șansă pentru cultura română. Neimplicarea d-lui Sorescu, în ilegală destituire de la Odeon, sau părăsirea pe scara de serviciu a guvernului ar echivala cu o complicitate. Nu se poate ca domnul Sorescu să nu înțeleagă acest simplu adevăr. Îmi vine în minte propoziția cu care Vladimir Streinu încheia acum un sfert de veac comentariul la abia apăruta *Iona*: «E invers. Marine!». M-am gândit la ea, citind interviul din «Libertatea» și urmărind ministeriatul poetului”. □ „România literară” anunță încetarea din viață a lui Radu Enescu, „apropiat al filosofilor Lucian Blaga și D.D. Roșca, membru al Cercului Literar de la Sibiu, redactor la «Tribuna» și «Steaua», redactor-șef adjunct la revista «Familia» din Oradea timp de douăzeci de ani, iar în vremea din urmă component al echipei redacționale de la «noua Gazetă de Vest»,...”. Alex. Ștefănescu reproduce o scrisoare a celui dispărut, rămasă din păcate fără răspuns: „*Stimate domnule Alexandru Ștefănescu, Vă trimit a doua oară răspunsul (prima dată l-am trimis cu un vițel, care nici nu s-a împlinit întru condiția bovină: a fost la R.L., nu v-a găsit și l-a adus înapoi). Poate că într-un viitor nu tocmai depărtat o să vă trimit vreun articol două pentru R.L. (vine f. sporadic și în număr insuficient pe-aici; deși sunt abonat nu primesc toate numerele; dar acestea le știți prea bine). Altfel, cred că datorită înțeleptei „liberalizări” economice o să ajung la azilul de bătrâni. Până una alta încerc să mă angajez la Loto-Pronosport să vând prin localuri loz în plic. Mie nu mi-e rușine. Să le fie însă altora. Dar ăia nu știu nici ce-i rușinea și n-au nici un Dumnezeu. Doar puterea. Cu toată stima și simpatia, Radu Enescu*”. □ Sub titlul *Marea păcăleală*, Ioana Pârvulescu scrie despre *Jurnalul unui cobai* (1949-1954), retipărit la Editura Dacia (1994): „*Jurnalul unui cobai* (1940-1945) reprezintă o ediție selectată chiar de autor pentru publicare. În 1976, la cinci ani după moartea autorului a apărut la Paris, datorită strădaniei lui Virgil Ierunca, o variantă a textului, *Journal d'un hérétique*. Autorul i-o încredințase cu prilejul unei călătorii în Franța. *România literară* a publicat anul trecut un serial cu fragmente inedite din acest *Jurnal* care nu avea cum să apară până în 1989. O *Prefață* de Vasile Igna și o *Notă asupra ediției* de Maria Corduneanu oferă câteva date despre aceste pagini, fără a fi, cum recunoaște și îngrijitoarea ediției, un aparat critic adecvat. Cu atât mai mult cu cât fiind un «jurnal al

memoriei» el se adresează și tinerilor pentru care multe nume rămân obscure și multe chei de lectură se pierd. Document de epocă, *Jurnalul unui cobai* este și un document al conștiinței, cu atât mai demn de interes cu cât cuprinde și marea ei păcăleală”. □ La *Actualitatea editorială* semnează Ioana Pârvulescu, Ștefan Badea, Andreea Deciu și Emil Mladin. Ioana Pârvulescu scrie despre Petru Creția, *Eminescu editat și comentat de...* (Humanitas, 1994), volum pomind de la care, la final, comentatoarea aduce două contra-argumente „pentru cei care cred că Eminescu nu le mai poate spune nimic nou...”; în mod bizar, al doilea se auto-anulează: „Al doilea argument în favoarea acestei ediții este sonetul *Democrația*. Dacă vi-l amintiți și l-ați înțeles pe deplin, nu mai citiți ediția lui Petru Creția”. Andreea Deciu scrie despre cartea lui Marin Bucur *O biografie a lui I.L. Caragiale* (C:R:, 1994), trece apoi la Gabriel Chifu (*Povestea țării latine din Est*, Eminescu, 1994) și Alexandru Vlad (*Atena, Atena*, Dacia, 1994). Emil Mladin o prezintă pe Florentina Florescu, *Toamna Medei* (Editura E.P.S, București, 1994). □ Versurile din acest număr sunt semnate de Mircea Ivănescu. □ Geo Șerban descoperă peste ani cine este autorul manuscrisului *Viața și moartea Sfântului Ioan Botezătorul*, găsit ca tânăr redactor la ESLPA, odată cu preluarea activului și pasivului de la vechea editură a Fundațiilor Regale. □ Proza numărului provine din paginile inedite ale lui Ion Marin Sadoveanu și se intitulează *Zorii Bunevestiri*. □ Reproșurile exprimate de Nicolae Manolescu în editorialul din prima pagină sunt preluate, ca o ștafetă, de Marina Constantinescu sub titlul *Încă un seism în teatrul românesc*. □ Pe ultima pagină, destinată revistei revistelor, Gheorghe Tomozei devine ținta Cronicarului, fiindcă și-a spus punctul de vedere cu privire la „afacerile” prefigurate în clădirile Uniunii Scriitorilor. Cel numit, pentru început, „specialistul în inefabil”, „Prințul Tom” și care blamează închirierea Casei Vernescu (afirmând că „de la orgolioasa siglă fosforescentă a Cazinoului până la fundarea unei Case cu Felinar Roșu nu mai este decât un pas”) „sare peste calul cu mânere (...). Suav anapoda, cum îl știm, ni-l imaginăm urcând printre primii «scările de lemn scump» ale stabilimentului”.

• În „Luceafărul”, nr. 9, Laurențiu Ulici scrie despre *Generația a șaptea* (Interval: 1990-2000-2010. Prima promoție: 1990. Trăsături ale promoției '90. Argumente statistice ale exploziei): „...Peste o sută de apariții editoriale, numeroase efemeride adiacente (în cap cu «90» – suplimentul «de direcție» al „Luceafărului» din prima serie postdecembristă), colecții editoriale («Phoenix»), polemici în principalele reviste literare și nu numai, o mare cantitate de vacarm pro și contra. Argumente valorice ale promoției: Cristian Popescu, Ioan Es. Pop, Simona Popescu, Caius Dobrescu, Andrei Bodiu, Daniel Bănulescu, Andrei Damian, Judith Meszaros, Adrian Suciu, Gheorghe Mocuța – în poezie, Marian Ilea, Radu Aldulescu, Cătălin Țârlea, Petre Barbu, Răzvan Petrescu – în proză, Horia Gârbea, Alina Mungiu – în teatru, Dan Silviu Boerescu, Dan Stanca, Vlad Niculescu, Alexandru Baltag, Corin Braga

– în critică și eseistică. Un caracter specific al acestei promoții – determinat de motive social-istorice – este fragmentarea în grupuri și chiar dacă nu putem și acum în ce măsură va afecta el conturul generației pe care promoția '90 o inaugurează, e limpede că solidaritatea de generație, în înțelesul dat de tradiția ultimelor patru decenii, va declina în favoarea solidarității de program, ceea ce reprezintă, în fond, tot o recuperare a tradiției, și anume a tradiției interbelice, altfel spus, democratice. Se vorbește de pe acum despre grupul de la București, grupul de la Brașov, grupul «direcția nouă», de la Cluj etc. ale căror fundamente justificative nu sunt, cum s-ar putea crede, de ordin geografic, ci de ordin estetic. În al doilea rând, ar putea fi considerat drept un factor de diferențiere, dacă nu chiar unul de specificitate, al acestei promoții și, poate, al celei de a șaptea generații a literaturii române culte, încă nelimitate, încă ingenuu, pe care nouăzeciștii îl fac pentru a evita convertirea estetocrației în estetocratură. Dar asta este ea însăși un subiect de disertație care își va avea, nu mă îndoiesc, autorii potriviți la vremea potrivită. Deocamdată să mai spun că încercăm în paginile acestui număr din «Luceafărul» o primă vedere din avion asupra promoției '90 și, implicit, asupra celei de a șaptea generații a literaturii naționale. O generație la frontiera dintre două milenii". □ Poeziile din acest număr sunt semnate de Simona Popescu. □ În acest număr, revista publică proză de Șt. Ion Ghilimescu și teatru Horia Gârbea, *Micul prinț de Danemarca*. □ Despre Generația '90 scrie și Cristian Popescu: „O metaforă povestită sunt – din fericire, cred eu – multe din paragrafele poemelor românești de-acum. Imaginați-vă, de exemplu, citatul acela cu clopotul care bate în turn ca o inimă, povestit ca atare, *mot-à-mot*, și veți obține: o grămadă flască de carne ce pleoscăie lovindu-se de pereții turlei. Veți obține o poveste foarte apropiată la «sunet» de cel al spiritului literar actual. O poveste esențial realistă, opusă oricărui soi de nominalism. Da. Realismul semnificativ. Prin semnificativ înțelegând ceva ce are la capăt un sens, o semnificație definitivă, un sfârșit. Și mă rog ca acest sfârșit al realității noastre să fie al cât mai multora dintre noi, dă, Doamne Dumnezeu Mare și Bun și Sfânt ca acest sfârșit să fii chiar Tu". □ Alte semnături aparțin lui Dan Stanca și Cătălin Țârlea, acesta din urmă notând: „Pentru a fi valabilă estetic, o întâmplare (fapt. gest) din realitatea imediată trebuie să fie astfel selectată încât să releve două niveluri obligatorii de lectură (percepție, analiză): 1. lectura realistă, concretă. contingentă; 2. lectura semnificativă, abstractă, transcendentă cazului particular. Ceea ce înțeleg eu prin realism semnificativ se aplică mai bine, așadar, poveștii cu aurolacul (îmi cer scuze pentru schematismul celor două scene. utile doar demonstrației). Din punct de vedere literar, banalul bine selectat este mai semnificativ decât neobișnuitul, asta din perspectiva modului în care înțeleg eu literatura, firește. Neobișnuitul, surprinzătorul este de multe ori o capcană; nu are semnificație. Dar și banalul, desigur... În mentalitatea tradițională a societăților primitive, a trata o realitate profană în mod sacru este o

profanatoare răsturnare de valori. Să fie asta sensul diabolic al literaturii? Iată o temă seducătoare!”. □ Sub titlul *Jeudul fără de tărie*, Dan-Silviu Boerescu scrie: „«Aici viața se bea și moartea se uită». Am avut întotdeauna convingerea că marii poeți ar putea exista în istoria literaturii (ce fantasmă! ce isterie!) fie și numai printr-un singur vers. În cazul lui Ioan Es. Pop, probabil că marele poet care este nu va putea scăpa niciodată de pecetea acestui vers din debutul poemului său *Oltețului 15, camera 305*. Coincidența biografică, dincolo de simplu! – dar savurosul! – plan anecdotic, indică tocmai consubstanțialitatea viață-text («Hagi rupea din el») care în cazul a 99% dintre scriitori degenerază în kitsch, în melodramatic, într-un ridicol asemenea uitării celei oarbe. Mai rămâne acel unic autor dintr-o sută care se încapățânează să fie altceva, ignorându-și tocmai propriul său mit. Ioan Es. Pop ilustrează, sunt sigur, acest caz de excepție”. □ Despre Cătălin Țârlea, Horia Gârbea scrie (în articolul *Cu Î din Ț*): „Am aflat însă că titlul și litera cu pricina sunt așa la cererea expresă a autorului. Numele acestuia: Cătălin Țârlea. Fantastic! Omonimie! Așadar amicul meu Cătălin, asul Televiziunii Române, acest Bernard Pivot în jurul căruia pivotează marii scriitori aduși de el în fața milioanei de telespectatori are un rival cu același nume?? Trădare?! Unul care a scris la «Cuvântul» (fosta foaie țepoasă), la răposatul «Viitorul Românesc», la xeroxatul «Nouăzeci»?? Da, da, de o mie de ori da! Există doi Cătălin Țârlea, dacă nu chiar trei! Unul este prozator, cu umor fin, cu simț acut, chiar exagerat, al limbii, autor al unor memorabile poeme (dintre care «Suciu Viorica» merită să figureze în orice antologie) și al unor pamflete de neuitat împotriva lui I din A, lui Mișu Drăgănescu Academicianul sau lui Vadim («Boul Naționale» cf. C.T.). Celălalt este un personaj cam straniu, amator de umor de gust discutabil și, pe alocuri, de idei politico-economice nesărate. Primul este un Mitică plin de poante, al doilea un Jupân Dumitrache al ambițului național de a fi originali în ezericiul democrației. Cel dintâi are haz, e măcar în sensul frumos al cuvântului (nu Cuvântului!). Celălalt este casnic precum Leonida și, uneori, obscur și plictisitor ca un cunoscut bampir zâmbitor pe care el, al doilea Cătălin, îl cam admiră. Așa cum î-ul nostru vertical și ascuțit își are â-ul său rotunjour, plin de lene și confort, sau chiar ê-ul perplexant în ambiguitate, așa există doi-trei Cătălini. Dar numai unul contează, eu numai pe acela îl admir și-l prețuiesc”. □ Sub titlul *Hic sunt leones*, „Luceafărul” indică aproximativ 90 de cărți aparținând generației nouăzeciste. Între autorii citați sunt strecurați inadecvat scriitori sau scriitoare din alte promoții. Dintre cei amintiți în ordine alfabetică: Radu Aldulescu, Cristian Bădiliță, Andrei Bodiș, Dan Liviu-Boerescu, Corin Braga, Ruxandra Cesereanu, Anca Christi, Andrei Damian, Rodica Drăghinescu, Mihail Gălățanu, Sabin Gherman, I(on) Manolescu, Alina Mungiu, Marius Oprea, Iustin Panța, Răsvan Petrescu, Ioan Es. Pop, Simona Popescu, Vasile Spiridon, Cătălin Țârlea ș.a. □ În pagina următoare, „Luceafărul” prezintă o listă „în

așteptare” nici ea chiar fidelă, din care cităm selectiv: George Ardeleanu, George Arun, Șerban Axinte, Iulian Boldea, Iulian Comănescu, Iulian Costache, Codrin Cuțitaru, Dan Lungu, Sorin Matei, Ciprian Mihali, Mircea Țucudean, Ovidiu Verdeș, Lucian Vasilescu, Paul Vinicius, Nicolae Cosmin.

4 august

● În „Contemporanul-Ideea europeană”, nr. 26-27-28, Gheorghe Grigurcu îl prezintă pe Alexandru Lungu (septuagenar) cu un triptic liric. □ Florin Sicoe scrie despre volumul lui Cătălin Țirlea *Povestiri cu pensionari*: „Foarte bine scrise, folosind multe din mijloacele prozei moderne, povestirile din volumul de debut, *Povestiri cu pensionari*, al lui Cătălin Țirlea validează un prozator și, într-un fel, exorcizează câteva din fantomele comunismului. Pentru că, așa cum ne avertizează autorul, «pensionarii au rămas aceiași». Comunismul a murit, dar ne-a lăsat drept moștenire victimele lui”. □ Continuă – și va continua – dezbaterea pe marginea romanului blagian *Luntrea lui Caron*, cu aceeași protagoniști: *Gabriel Dimisianu*: „Constat că discuția noastră, care a pornit de la cărți în mod fatal alunecă spre foarte multe aspecte, mergând până la specificul național, problemele rezistenței anticomuniste, trăsăturile dictaturii comuniste în România ș.a.m.d. Aș propune să facem efortul de a nu merge în toate direcțiile. Am ascultat cu interes ce a spus colegul L. Ulici și sunt de acord cu multe din reflecțiile lui, cele privitoare la caracterul esopic al unei bune părți din literatura postbelică, determinat de anumite împrejurări pe care le știm și pe care le-a și numit. Dar am și câteva corective, din punctul meu de vedere, de făcut; până la urmă vom ajunge nu la un consens, ci la o înțelegere îmbogățită. Dl. Ulici face o deosebire între reacția scriitorilor români din momentul inițial al comunismului în România și aceea a scriitorilor din anii '70, spunând că li se pot acorda primilor niște circumstanțe atenuante, pentru că pentru aceia comunismul era un ideal generos care putea să-i câștige. Eu sunt mai puțin înclinat să cred că la toți acei tineri din anii '50 exista numai bună credință și un idealism inatacabil dintr-o perspectivă care ar putea sesiza și interesul material.../ *Laurențiu Ulici*: Eu am spus că era posibil idealismul...”.

● Adrian Păunescu se referă la *Nevoia de performanță*, în „Totuși iubirea”, nr. 32, articol scris la 4 iunie 1994: „Este misia oamenilor de conștiință ai acestei țări să creeze, de urgență, *un gust al performanței, o superstiție a performanței, un cult al performanței* între români. Opinia mea este că singura care ne va salva este performanța. Din cercetările mele asupra sufletului românesc, aș putea formula încheierea că, stârnit cu inteligență, el poate trăi în performanță ca într-un climat normal... Ne disprețuim prea mult valorile. Eu mă întreb, însă, de ce am ajuns noi în situația de a ne entuziasma că vom repara o mare operă de artă din vechime, și nu încercăm s-o reparăm, desigur, după meritul geniului ei creator”. □ Revista conține și un interviu al lui Ioan F.

Pop cu Grigore Vieru: *Vom iubi până la capăt tot ce-au izgonit ei*. Pentru că i s-a reproșat de mai multe ori o apropiere de „stânga”, compromisă în vechiul regim, poetul lămurește situația: „Nu m-au preocupat nicicând, în mod deosebit, nici stânga, nici dreapta. Admir niște mari personalități literare ale căror scrieri s-a întâmplat să fie, parcă, mai mult pe stânga prin tragismul lor social. Cum să nu admiri oare niște capodopere ca *Ion* și *Răscoala* de Rebreanu, *Plumbul* lui Bacovia sau *Moromeții* lui Preda, *Groapa* lui Eugen Barbu sau *Desculț* de Zaharia Stancu sau publicistica lui Geo Bogza?! Sunt, desigur, mari personaje scriitoricești și pe dreapta, dar parcă-s mai multe pe stânga și parcă Țara-i mai multă în partea asta. Cred că nimeni dintre scriitorii rămași în țară în timpul regimului totalitar (rămânerea lor nu poate fi învinuită, din contră) nu se poate considera ca lacrima. Mai mult sau mai puțin am păcătuit cu toții – și intelectualii și oamenii de rând –... Atunci cu ce drept judecăm atât de aspru, uneori fără drept de apel, niște oameni care dincolo de atâtea periculoase opreliști, au știut să o țină vie, totuși, flacăra spiritualității românești? [sunt date ca exemplu: romanele lui Marin Preda și Eugen Barbu, teatrul lui Marin Sorescu, proza lui Fănuș Neagu, Dinu Săraru, Țoiu, Breban, Bănuțescu, poezia lui I. Alexandru, Adrian Păunescu, Ana Blandiana]. *De ce cred oamenii că numai unii trebuie să moară în tranșee și alții în paturile lor?*, spunea același Eugen Barbu”.

• În „Dreptatea”, nr. 45, Gheorghe Grigurcu scrie despre *Câteva probleme ale Uniunii Scriitorilor*, creionând, odată cu situația de față, și unele soluții (articolul este semnat Gheorghe Grigurcu, membru al Consiliului de conducere al Uniunii Scriitorilor!): „Uniunea Scriitorilor din România a constituit, după cum bine se știe, un bastion al opoziției totalitare. Nu întâmplător, Ceaușescu n-a catadicsit să participe la Adunarea ei generală, din 1981 (...) și totuși, glasul lor critic a răsunat în continuare. La puținele ședințe ce mai erau îngăduite, în redacții și cu atât mai vârtos, la întâlnirile amicale, scriitorii noștri – cu excepția, bineînțeles, a coștilor de topor – făceau observațiile cele mai ascuțite privitoare la situația din țară, în continuă degradare, exprimau cu tărie conștiința unei stări – limită, pe care o trăia, exasperant, întregul popor român. Din rândul scriitorilor s-au ivit cei mai numeroși și cei mai cunoscuți dizidenți”. Și încă: „Cele câteva demisii sonore ce s-au înregistrat în sfera acestor foruri de conducere, însoțite de un absenteism sistematic al unor confrăți, egal cu o demisie nedeclarată, au marcat doar o fază de avansate tensiuni, care nu văd de ce n-ar fi putut fi limitate la vreme. Învinovățiile reciproce între membrii de frunte ai breslei ne-au mahnit exact în măsura în care îi vor fi bucurat pe reprezentanții unei puteri restauraționiste, care, ca și predecesora ei, nu-i are la inimă pe scriitori. Fără bani, Uniunea Scriitorilor este pusă, neîndoios, într-o postură extrem de dificilă. Însă, fără solidaritate în principii, țeluri și acțiune a membrilor săi de bun simț, adică a celor mai mulți dintre noi, ea n-ar putea supraviețui (...). Ca și sub dictatură, Uniunea

Scriitorilor trebuie să păstreze ca o prezentă morală de prim ordin. Însă acest fapt nu e cu puțință, atâta timp cât ea nu întreprinde oficial, în propriul său cadru, un proces al comunismului. Un proces care să consiste în delimitări teoretice fără echivoc, cât și în măsuri practice, de sancționare a principalilor oportuniști și profitori ai sistemului totalitar, de izolare temporară a lor din viața activă a Uniunii.” Finalul e cam... caragialesc prin acest să se schimbe câte ceva și anume...”.

5 august

● În „Literatorul”, nr. 26-28, Nicolae Iliescu semnează articolul *Negocierea șicanei*: „Încă nici nu s-a născut bine (datează din 16 iunie a.c., când o cinzeacă de persoane s-au strâns de ploaie în sala Teatrului de comedie) și ASPRO Română iradiază suspiciuni. Unele fondate, altele nu. Toți cei din ASPRO evoluează la categoria «speranțe», e adevărat. Dar ei mai au înainte cam vreo cinci ani de încercări. Nu fac nimic, alții la rând! Așa-i legea anonimă, ca folclorul, a firii. Dar nici ceilalți (cu puține excepții) nu și-au dat cărțile decât la masa de joc, însemnându-și-le pe spate și trăgând cu ochiul la adversar. Yambs-ul literar nu-i literatură, e yambs! Altfel luată chestiunea, să spui că într-o parte sunt criticii și în alta nu e iarăși o prostie. Lucrul e cât se poate de clar, ce mai, sare în ochi și în bucate: dacă un critic nu e scriitor, nu e nimic. Nu orice recenzent înăcrit în gazete aflate la depărtare de drumul județean, năclăit în repetarea câte unui text de gimnaziu, e critic. (...) Oricând și oricum, scriitorii importanți ai ultimilor patruzeci de ani vor fi Preda. Stănescu, D.R. Popescu, Sorescu, N. Breban. Fănuș Neagu, Simion, Bălăiță. Manolescu. Generația optzeci a pătruns în literatură trasă de mână de cei mai importanți critici, ajutată să publice și să subziste de cei mai generoși și importanți scriitori de mai sus și de alții ca ei. La care, evident, se adaugă, cu prioritate, autorul vorbeii «desant», profesorul Ov. S. Crohmălniceanu. N-avem străzi asfaltate pe care să alerge bicicliștii literaturii. Mai nou, Mircea Cărtărescu a fost nominalizat la Médicis și a avut cronici în «Lire», «Quinzaine littéraire», «Magazine littéraire». Câți ca el? Sigur că o nominalizare nu cheamă neapărat și primăvara Oscarului. Pentru ca el, și alții ca el, să ajungă la linia de sosire, trebuie rulat în pluton. Dar trebuie să mai știm și să ne ținem echilibrul”. □ Diacul tomnatic și alumn scrie despre *Dileme aspre*: „Interesante sunt, însă, dilemele jucate în aceste discursuri. «Ori-ori» (Dl Ulici: alternativa «trăiesc din scris/nu trăiesc din scris»); «ori-ori» (Dl Manolescu: alternativa «au valoare/nu au valoare») – «și-și» (Dl Ion Bogdan Lefter). Programul revistei «Dilema» este la el acasă, încât dilematorii dlui Pleșu nu ne îndoim că ciulesc, deja, urechile. Mai urmează, însă, o pereche de contrarii în aranjarea artificială a termenilor: cine va împlini pe «nici-nici»? – Poate, chiar ASPRO – căreia noi, însă, îi urăm contrar la toate, adică ieșirea din artificial și viață adevărată, organică”.

● „Dimineața”, nr. 155, anunță (prin Aureliu Goci): „Astăzi Marin Preda ar fi implinit 72 de ani”.

● „România Mare”, nr. 213, apare într-o ediție specială, marcând împlinirea a 200 de ani de la martirizarea lui Constantin Brâncoveanu (de Sfântă Maria) – de remarcat, între altele, poemul lui Ioan Alexandru *Opțiunea lui Brâncoveanu* –, dar și 75 de ani de când Armata Română a eliberat Budapesta și „a bătut pas de defilare pe B-dul Andrassy, pe 4 august 1919”. □ Numărul mai cuprinde articolul anti-UDMR al lui Romulus Vulpescu, *Derbedeii*, fragmente din lucrarea *Istoria partidelor Național, Țărănist și Național-Țărănist*, tipărit la München, în 1963 – *Trufia sinucigașă a maghiarilor* de Pamfil Șeicaru, precum și pamfletul Ilenei Vulpescu, *Lui Stalin slavă să-i înălțăm!*

7 august

● „Adevărul literar și artistic”, nr. 229, prezintă revista „Manuscriptum”: „Adevăratul debut al lui Nichita Stănescu? Bineînțeles că acest număr excepțional al «Manuscriptum»-ului se deschide cu Secțiunea de aur a poeziei, și în cadrul acesteia, cu Nichita Stănescu, prezentat de Ion Stratan (*Împotriva literiei*) și Alexandru Condeescu (*Nichita Stănescu și „literatura de sertar”*). O confesiune, interviu? («transcrise de pe banda magnetică») ne readuce în memorie extraordinara capacitate «speculativă» a poetului precum și forța lui vizionară ca formă a gândirii însăși. Într-un fragment al acestor confesiuni nedatate (ar i fost necesar!), Nichita Stănescu definește contradicția tragică a poetului, comentând poziția lui Phemios din *Odissea*, a cărui supraviețuire prin cuvânt implică și «arta minoră», «foarte rezistentă după cum se vede», conform căreia poetul-bufon îi poate «cânta» și pe învingători și pe cei învinși, pe «trădători» și pe cei trădați... Prima artă poetică decurge din cuvintele lui Phemios: «Iartă-mă și nu mă ucide»: supraviețuirea prin cuvânt. «Dorința de a-ți câștiga nemurirea prin cuvânt. Cuvântul fiind parte integrantă din trupul omului și cea mai puțin perisabilă» căci, «Ce rezistă din noi? Omul se rupe, ficatul se mai sparge, inima se mai împunge. Cuvântul, dacă este bine alcătuit, rezistă». O ipoteză a vremii «pre-editoriale» a lui Nichita Stănescu propune Alexandru Condeescu în scurtul, dar densul eseu ce prefățează cele trei «inedite» din caietele anilor 1955-1956, unde, e de părere criticul, se află adevărata «literatură de sertar» a lui Nichita Stănescu, opusă celei de debut, destinată editării și aleasă, de aceea, «numai într-un registru – cel solar, al transparenței luminoase». Din versurile rămase în caiete s-ar fi realizat arhitectura ciclului Cântecul inorogului, probabil autenticul volum de debut al lui Nichita Stănescu, după cum crede criticul său Alexandru Condeescu”. □ Teodor Vârgolici recenzază cartea lui Dumitru Micu *În căutarea autenticității* (2 volume), apărut la Editura Minerva, conchizând că „studiul (...) se remarcă prin acuitatea observațiilor critice, prin finețea și profunzimea analizelor, prin aprecierile valorice de necontestată autoritate”. □ Constantin

Pavel recenzează un volum al lui Emil Cioran, *Căderea în timp* (Humanitas), căutând cu obstinație legătura cu *Lao Zi*. Autorul cronicii considera studiul lui Cioran „o relectură creștină a lui *Leo Zi*”: „Un adolescent care a trăit prima deziluzie amoroasă poate fi cuprins de un paroxism asemănător și de același refuz de răzvrătit, dar el ar putea fi îndreptat cu superbie spre biblioteci ori spre mirajul maturității. Unde să-l mai îndreptăm și cum să-l mai consolezi pe Cioran, la cei 53 de ani câți are când apare *La chute*, când observi că nici un leac tradițional nu i-a putut fi de folos? Cioran nu poate fi (re)trăit, ci doar asumat ca destin de excepție. Merită însă să observăm că, în *Căderea...* ce este destin este Lao Zi recitit, iar ce este (de) excepție este (doar) stilul”. □ Paul Alexandru Georgescu scrie despre *Eminescu și valurile denigrării*. □ Emil Manu prezintă o veche revistă europeană „Contemporanul” lui I. Vianu, „considerată azi drept cea mai autentică revistă românească, propriu-zis avangardistă”.

8 august

● „LA&I”, nr. 30, redă fragmente din *Jurnalul* scriitoarei Alice Voinescu, aflat în curs de apariție la Editura Dacia, fragmente însoțite de o scurtă prezentare a manuscrisului, sub semnătura lui Dan C. Mihăilescu. □ Același Dan C. Mihăilescu îl prezintă pe Sorin Mărculescu (*Pedagogia dragostei divine*) într-un amplu interviu în care se discută despre „cărțile omului desăvârșit” (Baltasar Gracián) ci și despre *Semne(le)* de carte ale lui Sorin Mărculescu.

● În „Fețele culturii”, nr. 650, Lucian Chișu semnează articolul *Panait Istrati – un model sisific*: „Dar calvarul nu se încheie aici. Posteritatea operei e condamnată, și ea, să pornească în câteva rânduri de la capăt. Toate ereziile social-politice care acced la putere se simt datorate să tragă o răfuială cu scriitorul. Legionarii dau jos placa comemorativă din strada Paleologu nr.3. unde locuise, îi ard și-i interzic cărțile. Comuniștii distrug prin sfărâmare aceeași plasă (repusă) și după mulți ani de tăcere îi scot opera la lumină cenzurând tot ceea ce nu putea să convină «prietenului» de la răsărit. Atitudinea puterii față de Istrati devine un fel de barometru al relațiilor, când mai destinse, când mai încordate cu sovieticii. Din 1989 se poate vorbi de o a treia posteritate a lui Panait Istrati. Să nu ne facem însă iluzia că scriitorul va fi acceptat de acum înainte. În acest «model» sisific e reperabil, și plus, disidentul în stare pură, care nu e nemulțumit de un regim politic pentru că l-ar agreea pe altul, ci e nemulțumit în general, fiindcă există de când lumea injustiție, fiindcă societatea nu e nicidecum perfectă, iar democrația se dovedește a fi, de cele mai multe ori, o așa zisă democrație. S-au împlinit 110 ani de la nașterea lui Panait Istrati. Scriitorul și opera continuă să-și caute liniștea”. □ Romul Munteanu recenzează entuziast volumul de versuri al lui Daniel Bănulescu *Te voi iubi pân' la sfârșitul patului*: „Poezia lui Daniel Bănulescu nu are metafizică, nu are mister. În uterul femeii el nu vede nici

nașterea, nici moartea. Întreruperea mașinilor delirante prin decuplare nu semnifică stingerea. Ea este doar o pauză într-un lanț mereu repetabil. Și totuși micul univers creat de poet nu este niciodată abject. Lucrul acesta devine posibil fiindcă tânărul scriitor a restituit cuvintelor sensurile lor originare. Le-a conferit inocența de-a putea numi fără nevoie ca limbajul să rușineze. (...) Pansexualismul cultivat de Daniel Bănuțescu în versurile sale este asociaționist. El trimite mereu spre altceva. Cred că din această cauză nu devine încă de la început monocord. De altfel sub «epiderma» acestei poezii colcăie o imensă tristețe, abia disimulată. Este superbă această utopie a fundului-afiș, într-o vreme în care volumele de poezie sunt tot mai puține. Din promoția poezilor din anii '90, Daniel Bănuțescu este un scriitor de care se va mai vorbi. Am o singură temere pe care simt nevoia s-o spun. S-ar putea ca Daniel Bănuțescu să devină un alt Marin Sorescu al generației sale. Mai radical, mai încărcat de sex, mai ludic etc. Dar pleonasmul cultural nu este folositor și asta este ceea ce nu-mi place mie”.

9 august

• În „Vremea”, nr. 485, apare textul: „Monșer, ni-i tare dor de dumneata!” Iar mai jos, sub o fotografie scriitorului: „Marin Preda, în acest august ar fi implinit 72 de ani”.

10 august

• Apare un nr. din „Luceafărul” *In memoriam Virgil Mazilescu*. □ Sunt publicate versuri de Mihai Ursachi și Virgil Mazilescu, poemele acestuia din urmă fiind readuse în atenție și de o mică prezentare a lui Ioan Buduca. □ Alți poeți prezenți în paginile „Luceafărului” sunt Constanța Buzea, Ioan Vieru, Iulian Comănescu, Emilian Galaicu-Păun. □ Pan M. Vizirescu i se confesează epistolar lui Laurențiu Ulici: „Poeziile pe care vi le trimit fac parte din poemele scrise și în exilul meu de taină, în alte condiții de viață decât cele obișnuite și deci trebuie să se facă această mențiune, pentru a se înțelege specificul, viziunea și atmosfera stărilor sufletești și a gândirii. (...) Ofer câteva date necesare. Născut în comuna Braneț, jud. Romanați, astăzi Olt, din părinți agricultori. Învățământul secundar, Colegiul «Carol» Craiova. Tot acolo, bacalaureatul în 1925. Studiile universitare, facultatea de Litere și Filozofie din București. Licențiat în 1929, iar în 1939 trecut examenul de doctorat cu mențiunea «magna cum laude». (...) O ultimă informare: am fost condamnat de către tribunalul poporului la muncă silnică pe viață, în primul lot de scriitori, în 1945, când a început prigoana comunistă. N-am făcut însă nici o zi de pușcărie. Am stat ascuns în exilul meu de taină 23 de ani”. □ Octavian Păler prezintă povestirea *Paradis fără șarpe* dintr-un volum aflat în lucru, *Tratat de despărțire*. □ Despre Tudor Vianu scrie Henri Zalis: „Dacă cineva s-ar întreba, în lumina celor scrise aici, ce primează în poziția de principiu a lui

Tudor Vianu, mi-aș îngădui să notez părerea mea strict personală. Anume că, după o matură chibzuință, toate depind de educație, de bunele intenții ale indivizilor. În artă ca și în viața societății, vocația de a-l înțelege pe celălalt pornește din trebuința proprie de a lucra pentru binele general. Iar binele general pledează pentru reconciliere”. □ Cornel Ungureanu își continuă serialul *Mircea Eliade și detractorii săi*: „Într-o epocă a demitizărilor brutale, curentul antiEliade a mobilizat destulă lume bună a culturii românești. Dar și dame săritoare, vivandiere gata de muncă, jurnaliști stimulați de succesul negației. Voga de care s-a bucurat *Fericita culpă* a umilit popularitatea excepționalei *Probe a labirintului*, transpusă în românește de Doina Cornea. Pe de o parte negația, pe de alta, lectura *rea* și falsă amintire care îl raliază pe scriitor extremei drepte. Citesc în diverse prefețe la poeți legionari că legionarii au fost Eliade; Vulcănescu, Cioran. N-au fost. Dar efortul intelectualilor radicali, nu neapărat de dreapta, de a-i socoti așa, facilitează falsurile. Graba extremei drepte de a-și găsi strămoși iluștri, e similară avânturilor eroice ale proletcultiștilor anilor ‘50 de a-i așeza pe Eminescu și Caragiale între precursori”; „După decembrie 1989, fiecare și-a dat silința să demaște, să descopere, să identifice rădăcinile răului. Să înjure mai tare sau mai încet, după vocație sau după înzestrare. Cine va avea energia să întocmească o antologie a pamfletului românesc, va descoperi în acest răstimp adevărate capodopere. Dacă a demonstrat ceva această etapă, a demonstrat că avem jurnaliști. Ei, artiștii paginii nervoase, energice, condensate, au pus mâna pe putere. Dar geniul jurnalistic nu e și n-a fost legat vreodată de adevărul rostirii, ci de forța de impact a foiletonului. Niciodată un ziar nu și-a câștigat publicul prin construcție, ci l-a cucerit prin negație. Un bun jurnalist nu-l va nega pe nea Firfirică, peizan necăjit sau pe junele famelic Ghiță, apropiata de bodegă. Nu-a interesanți. Devin atunci când violează bezmetic, practică perversiuni și-o căsănesc cu talent pe fecioara Matilda, răpită din poale mamei. (...) Un adevărat ziarist nu va scrie niciodată că această carte a lui Eliade este plictisitoare. E ca și cum ar afirma că peizanul Costică are ulcer sau mahalagiul Mitică poartă șalvari găuriți. Un adevărat ziarist scrie că Eliade a fost fascist, că a purtat cămașă verde, pistol Magnum și că l-a spurcat pe antifascistul Gogu Rădulescu, viceprim-ministru. Pe țața Veta (sau pe misiz Veta), fie ea ministru, coafeză, academician sau prostituată, cu domiciliu flotant la București, Paris Chicago sau Scaieții de Sus o va impresiona doar senzaționala dezvăluire că Mircea Eliade, despre care ea a auzit că e specialist în cărți de amor, e de fapt un monstru. Un gel de Goebbels al românilor. afirmat într-un București în care – așa cum știm din seriarele italiene sau din filmele cu Dracula – au fost uciși milioane de nevinovați”. □ Dan Cristea comentează *Paradisul este o carte* de Nicolae Balotă. □ Proza numărului. *Ochiul*, aparține lui Marius Tupan.

• „Totuși iubirea”, nr. 33, continuă interviul lui Nicolae Branda cu Grigore Vieru: ***La noi în Basarabia a scrie românește înseamnă a face politică:*** „Criticul literar bucureștean Gr. Grigurcu... mă înfieră pentru niște nenorocite de versuri închinat, în tinerețea mea, lui Lenin, versuri care mi-au salvat de cuțit cărți întregi. Domnul Grigurcu se face a uita că el însuși a dedicat ode... tancului sovietic, prin anii '60, pe vremea când eu publicam, la Chișinău, poeme dedicate lui Blaga, Arghezi, Brâncuși, Enescu, Labiș, Sorescu...”. □ Din cuprins mai amintim: Adrian Păunescu – ***În apărarea lui Vadim*** [deși „C. V. Tudor a jignit și a ofensat, în câteva prilejuri, partidul din care fac parte”], senatorului C.V. Tudor fiindu-i reproșat „dinspre Dreapta” că e proprietar la Butimanu; ***Culturnicii în galantar*** de N. Corbu (despre „Contemporanul” lui Breban, „ciocul unei reviste, cea mai proastă și anostă publicație din Europa de Sud-Est”)

11 august

• În „Contemporanul-Ideea europeană”, nr. 28-29-30, Laurențiu Ulici îi acordă un interviu lui Leo Butnaru: „– *Credeai, deci, într-un viitor deschis?*! – Chiar dacă nu conștientizam o asemenea situație (nu fac parte din categoria acelor oameni care în 1965, de pildă, ar fi bănuț ce avea să se întâmple în 1971), credeam că s-a terminat cu șurubul strâns. Însă o anumită premoniție a avut-o întreaga generație, – de fapt, nu numai generația mea, ci toți acei care au fost activi în anii '60. Deși nu puteam conștientiza faptul că vor veni vremuri grele, chiar mai grele decât cele dinainte./ (...) – *În România sunt foarte mulți scriitori angajați în politică, însă unii dintre ei spun lucruri absolut contradictorii. Care din literați spune adevărul?*! – Foarte mulți scriitori spun adevărul, iar cei care nu-l spun sunt ușor de detectat și de catalogat. Pe mine nu m-a interesat niciodată un adevăr rostit în politică, de pildă, de Adrian Păunescu, pentru că Păunescu este ceea ce se cheamă emblema oportunismului politic, care denotă lipsa de gândire personală. El a fost permanent un slujbaș al puterii, a ținut în mâini și mătura și fărâșul de gunoi ale puterii, gunoi pe care l-a strâns, pentru ca pe urmă să-l împrăstie în toată țara. Orice schimbare sau neschimbare în legătură cu el nu mă interesează în plan politic. El este tipul de scriitor care nu are ce căuta în politică, fiindcă nu poate face decât rău. În schimb, am descoperit un scriitor cu mare vocație pentru politică în persoana lui Nicolae Manolescu, apoi un scriitor din generația mai tânără cu mare vocație pentru comentariul politic care este Ion Cristoiu, ca să dau doar câteva exemple din multe altele posibile./ – *Dar să revenim la literatură. Nu ți se creează cumva impresia că, în destule cazuri, critica română contemporană nu prea are simț autocritic?*! – Depinde. Sunt critici și critici. Criticii severi, după părerea mea, își fac meseria bine, adică știu să vadă ceea ce au sub ochi. Au și simțul elogiului, care înseamnă respectul față de operă. Dar au în același timp și condiția lor de profesioniști,

exprimată prin simțul analizei critice, care îi obligă ca, în baza respectului pentru operă, să nu lase de o parte lacunele pe care le descoperă în respectiva operă, pentru că a privi tot timpul un scriitor foarte important ca pe un autor de capodopere, – deși, în mod evident, în textele lui sunt scăderi, ca în orice operă care se transformă prin receptare, – înseamnă de fapt a nu avea simț critic”. □ „Contemporanul” publică pagini inedite din Jurnalul lui Arșavir Acterian.

12 august

● În „Literatorul”, nr. 32-33, Gh. Mihăilă semnează articolul *Trei parale bîrfirea, două minciuna și nerozii... două de-o para!*: „Reușind să obținem o copie-xerox a acestei infame cărți, trebuie să mărturisesc că rar ne-a fost dat să citim o lucrare, pretins științifică, mai vădit românofobă decât aceasta, scrisă însă nu de un străin, ci de unul de-ai noștri, chiar dacă se declară de naționalitate «moldovan», căci în scrisul său răzbat, fără jenă, ca urechile de măgar, falsele teorii impuse în timpul domniei leninism-stalinismului. Căci, să spunem răspicat, de la bun început: falsele concepte de «națiune» și de «limbă moldovenească», diferite de națiunea și de limba română, au fost vehiculate în arsenalul politico-propagandistic sovietic pentru a justifica nerecunoașterea hotărârii majoritare a Sfatului Țării din 1918 privind unirea Basarabiei cu Patria-Mumă, prevederile secrete ale pactului Molotov-Ribbentrop, mai exact ale odiosului târg Stalin-Hitler, ultimatumurile fără drept de apel din 26 și 27 iunie 1940 și ocuparea cu tancurile a doua zi nu numai a acestei provincii martire, smulse din trupul Moldovei de Rusia țaristă în 1812, ci și a nordului Bucovinei și a ținutului Herței, peste care nu se întinsese niciodată stăpânirea țarului, ci a trecut doar samavolnic creionul roșu bont al longevivului de tristă amintire”. □ În același număr, Eugen Simion semnează articolul *Alexandru Piru* (I): „Trăia, în ultimii ani, într-un cerc restrâns de prieteni. Dorea să păstreze legăturile cu învățământul filologic dar, în două rânduri, senatul Universității București i-a respins cererea de a rămâne profesor consultant. O injustiție enormă și o rușine de nespălat. La puțină vreme după moartea lui neașteptată, Al. Piru a fost insultat (într-un articol apărut în *România literară*) într-un mod incalificabil. Omul care a făurit, timp de aproape 40 de ani, atâtea generații de profesori i se contestă totul în termenii mahalalei de tranziție. De curând un editor destoinic și curajos (Ioan Șerb) a publicat ediția a II din Compendiul său de *Istorie a literaturii Române de la început până azi*. Prilej de a ne gândi la el și a reflecta la opera lui critică”. □ Scriind despre Petru Popescu, Andrei Grigor semnează articolul *Un roman „american” în versiune românească*: „Dincolo de aceste sensuri mari și de altele rezultate din întâmplări de multe ori captivante, *Revelație pe Amazon* e o carte bine scrisă, care, chiar dacă nu ia cu asalt piscurile marii literaturi, nu părăsește teritoriul acesteia. Și, curios lucru, citind-o, nici nu-ți dai seama că a fost scrisă inițial în engleza americană...”. □ Valeriu Cristea semnează o nouă continuare

la **Democrația intelectualilor**: „În «bunele» timpuri de odinioară, un marș revoluționar, cântat obsesiv la radio, se axa pe aceste promițătoare cuvinte: «utești azi, comuniștii de mâine...». «Conformiștii de azi, conformiștii de mâine...» îngânam sarcastic de câte ori aveam nenorocul să-l aud. Cu experiența de acum, aș fi spus, probabil: «comuniștii de azi, anticomuniștii de mâine». Poate tocmai pentru că nu am putut accepta să fiu comunist (deși n-am fost cioban la stână ci redactor la o revistă literară centrală) nu pot accepta azi să fiu, ca atâția alți colegi, foști și tare doritori de a fi comuniști, anticomunist, deși, repet, sunt *total împotriva comunismului*”. □ Gheorghe Tomozei semnează articolul **Corabia închisă în sticlă**: „Invazia titlurilor de tarabă s-ar părea că i-a alungat pe scriitorii români din librăriile – cele mai multe în curs de dezafectare – și din bizarele cotloane ale comerțului cu cartea. Româno-franțujii sunt ceva mai norocoși. Îl avem pe Goma cu opere complete. Dar Istrati? El e unul dintre cei 12-13 scriitori români despre care se spune, se scrie că ar fi fost primul nostru *european*”. □ Apare un dialog realizat de Corina Costopol cu Serghei Feodosiev, referitor la faptul că „Gorki a facilitat publicarea lui Istrati în limba rusă”: „– *Cum v-ați întâlnit cu opera lui Panait Istrati care a devenit, mai nou, pentru dumneavoastră obiect de studiu?*! – Între 1988-1991, l-am studiat pe Jean Richard Vloch, în cadrul unei teze de doctorat, la Kiev, scriitorul francez care, după cum știți, s-a ocupat de franceza manuscriselor lui Panait Istrati. În acest timp mi-a căzut în mână corespondența lui Bloch cu Panait Istrati, publicată în revista «Europe». După aceea, la câteva zile am găsit într-un anticariat o ediție Codin din anii '20, în limba rusă. Cartea mi-a plăcut foarte mult și atunci am avut curiozitatea să cunosc mai mult din opera acestui scriitor dar, spre surprinderea mea, la cea mai mare bibliotecă din Ucraina n-am găsit nimic. Explicația «mi-a dat-o» *Enciclopedia sovietică*. Istrati era proscris. Însă pentru că era perioada renumitei Perestroika, fondurile secrete ale bibliotecilor au fost deschise publicului. Deseori mă gândesc dacă «drumul» meu spre Panait Istrati a fost alegere sau destin? Înclin să cred că a fost destinul, deoarece într-un fel mi-a schimbat viața”. □ Continuă serialul lui Dumitru Micu despre Școala de literatură: „Organ al gândirii marxist-leninist-staliniste, Zincă vorbea, invariabil, ca din carte (ca din «cartea cârților» lumii comuniste: Istoria PC (B) al URSS), împodobindu-și propozițiile, constant, cu lozinci. Chiar și în ambianțe intime. La o mică agapă, într-o familie, adresându-ni-se celor vreo patru convivi, ne-a îndemnat: «Să bem, tovarăși, pentru pace, pentru tinerețea noastră!». Nu mai spun cât de «principal» era la seminarii și la ședințele de cenaclu. Analizându-i-se critic o povestire, pe considerente strict artistice, el a răspuns dur, atribuind scrierii merite politice. Este izbutită povestirea din punct de vedere literar? A întrebat Tertulian. Răspunsul prozatorului a fost scurt și casant: «Servește!». Lozincard și încrâncenat și după absolvirea școlii, pornit rău împotriva criticii «estetizante», H. Zincă a început, totuși, de la o vreme, să se schimbe. (...) A

publicat un număr imens de cărți, în special romane polițiste, de spionaj și de aventuri militare, prin care și-a câștigat un extrem de larg public cititor și a ajuns principalul producător român de asemenea proză. Critica nu-l mai interesează. Ignorat de ea, o ignoră, la rândul său, consolându-se, poate, cu faptul că romanele sale, și necomentate, se vând în tiraje rareori atinse de operele altor scriitori”.

● În „Dilema”, nr. 83, Mircea Iorgulescu începe un nou serial: *Citind o cronică din anii satanici*: „Oricum, interlocutorii lui Mircea Zăciu fiind mai ales literați, literați români, pentru care anecdota (de nu și bârfa!) primează, natural înclinați să-și asigure un loc proeminent în istorisirea unei întâmplări la care uneori doar au asistat nemișcați și tăcuți, tot natural înclinați să dea propria versiune a faptelor, de nu și să le atribuie un sens, o coerență, o interpretare personale, nicidecum să facă o relatare cât de cât exactă, se înțelege că nu puține dintre însemnările existente în *Jurnal* sunt susceptibile de mai mari sau mai mici revizuiuri”. □ Nina Cassian notează – în *Tratament care seamănă a destin*: „De când mă știu, raportul meu cu autoritățile a fost tensionat, cu frecvente momente dramatice și traumatice. Alternativ sau simultan, am fost suspectată, umilită, depreciată, amenințată, antipatizată, persecutată, demascată etc. Chiar așa? se vor întreba mulți, din diferite generații, care n-au fost lângă mine în diferite perioade, venindu-le greu să creadă că, bucurându-mă de un anumit «prestigiu» (fiind eu însămi un «autor» cu o anumită «autoritate», părănd liber și fericit ceea ce chiar eram în intimitatea mea) să pot afirma că am fost «un caz», atât între 1948 și 1958, cât și, altfel, după aceea și, din nou altfel, după Revoluție. După ce am fost, în repetate rânduri, eroina negativă a unor spectacole de înfierare (dezbateră despre «tipic», despre «devierea de dreapta» etc) am încetat o vreme să mai scriu. Mi-am revenit în 1957. Sub Ceaușescu (binecunoscut pentru ura lui față de cultură și de cei ce o generau), s-au petrecut relativ mai puține victimizări sau ostracizări de autori (cu excepția expulzării lui Goma, a impunerii domiciliului forțat lui Mircea Dinescu, a asasinării inginerului-poet Gheorghe Ursu), cenzura «desființată» s-a transformat în cenzuri supraetajate. Totuși, în ultimii ani petrecuți în țară îmi scriam cărțile cum le gândeam și ele apăreau cum le scriam, cu intervenții mai ușoare sau mai apăsate ale cenzurii, care, însă, nu le alterau esența. Totuși, raportul meu cu autoritățile, pierzându-și coloratura sumbră, a continuat să fie răcoros spre geros. Ca întotdeauna, nu făceam parte dintre «privilegiați» sau măcar «agreeți» – ceea ce, de astă dată nu mă mai cufunda în perplexitate sau amărăciune, ca pe vremea confuziilor mele, ci începea să mi se pară logic și convenit. În definitiv, contestam și detestam aceste autorități. În America, am întâmpinat destul obstrucții, situații complicate, proceduri dificultoașe – o somptuoasă birocratie – dar n-am avut nici o clipă sentimentul că e vizată persoana mea, în alcătuirea ei particulară. De la Leonte Răutu care, în scurtul timp cât am «funcționat» la Urzica, ne cerea să

facem «umor pozitiv» (ce-o fi aia?) până la Ofelia Manole care zicea: «Eu nu știu ce găsiți voi la Eminescu ăsta?», de la Nicolae Moraru care demonstra că lumea e materială așezându-se pe un scaun până la Pavel Țugui care, în discursuri interminabile, repeta de o sută de ori că vrea ca noi «să scriem mai mult și mai bine», de la Mihai Novicov cu stâlcările lui lingvistice până la Traian Șelmaru care te întreba invariabil: «lubești poporul?» – ce erau acești îndrumători, unii cu state de Partid, alții fără, ce fel de «funcționari» erau ei și cât de îmbătător trebuie să fi fost pentru ei sentimentul că domină, țin sub obroc, înfricoșează «înarișata gintă» – (cum ne numea Ion Barbu)?! ».

● Nr. 214 din „România Mare” conține un text reprodus din *Graiul Maramureșului* pentru ziua de 7 septembrie, când se comemorează un an de la dispariția lui Eugen Barbu: „**Princepele**”, *beneficiar al unei false polemici* de prof. Maria Roșca; dar și un atac al lui Vasile Amariei: *Nicolae Manolescu e injurat pe gaura CHEII*: „Multe s-au spus și s-au scris despre Nicolae Manolescu. Subiectul principal l-au constituit cameleonismul său, inconsecvența ideilor politice pe care acesta le lansează la intervale scurte de timp, și în care se scaldă fără rușine în văzul lumii. Pendulările sale între centru – dreapta și extremismul exacerbat, ce poate fi identificat cu legionarismul tatălui său, este de-acum bine cunoscut. Pe unde s-a dus, încercând să facă alianțe politice, a distrus. Acționând subteran ca o cârțiță și, încet-încet, ca un șobolan, Nicolae Manolescu s-a dovedit periculos pentru toată lumea. Demolează sau încearcă să demoleze tot ce îi iese în cale. Șiret ca o vulpe și prefăcut ca o prostituată cu vechi state în meserie, el continuă să facă victime, dând impresia unuia care nu-ți vrea decât binele, a unui om care merită toată încrederea. În fond, însă, Nicolae Manolescu este o lichea, un carierist potențat care, cu prima ocazie, te trădează. El n-are obraz, n-are rușine. Este lipsit de scrupule...”.

14 august

● „Adevărul literar și artistic”, nr. 230, prezintă o consistentă Revistă a revistelor culturale în care sunt recuperate sau punctate evenimentele momentului prin „România literară” și „Jurnalul literar”. □ N. Breban îi acordă un interviu lui C. Stănescu: „Da. E adevărat. Cred, sper că sunt unul dintre cei aia în acest foarte lung tunel. Sper a fi bine înțeles, vreau să vorbesc despre un segment al generației mele, «generația 60», care n-a fost nici ea singură în primul rând din punctual de vedere al statutului. Grupul meu literar, Nichita Stănescu, Matei Călinescu, Cezar Baltag, am debutat relativ târziu. În 1965. Un alt segment al generației noastre, faimos el totuși a debutat cu vreo zece ani mai devreme. Este grupul de scriitori numiți «editorialiști în pantaloni scurți» care erau angajați și scriau la «Scânteia tineretului» și din care o parte s-au «salvat»: grupul lui Mazilu, Labiș, Eugen Mandric, Cosașu, Țic și Raicu Acest grup credea în comunism. Noi, după zece ani n-am mai crezut în comunism, noi am crezut în estetică (de aceea și suntem taxați de domnul Simuț

evazionişti: da, e adevărat, am fost «evazionişti», numai că, la un moment dat, evazionismul era o formă de luptă politică!). Iată, deci, grupul acesta Mandric – Raicu – Cosaşu- Mazilu nu s-a salvat în întregime: s-au «salvat» excelent Mazilu, după opinia mea, cel mai mare dramaturg de după război, Raicu, un eminent critic, Cosaşu, un splendid publicist şi un foarte bun prozator. Iată ce înţeleg eu prin a te salva din acel «tunel». Când spun că sper că m-am salvat, eu sau Nichita, Fănuş Neagu sau, de ce nu, D.R. Popescu – o spun nu numai cu mândrie, dar şi cu uimire; noi am trecut prin groapa cu lei ca şi profetul Daniil, şi este într-adevăr uimitor, nu numai că suntem azi şi suntem vii, nu suntem morţi, pentru că există morţi pe aceste grupuri literare – cadavre fantastice, de la Preda la Nichita şi Mazilescu -, şi sperăm ca măcar o parte din opera noastră va rezista într-un moment când eu sunt perfect conştient că începe o luptă de rezistenţă culturală. Există deja câţiva tineri scriitori valoroşi şi chiar şi mai mulţi în viitor ne vor contesta”.

15 august

● „LA&I”, nr. 31, se deschide pe prima pagină cu *Paul Zarifopol* într-un album de familie, conţinând texte inedite şi fotografii însoţite de scurte precizări. □ Fără a se preciza autorul, sunt prezentate, amestecat, Ioan Petru Culianu, *Eros şi magie* (Nemira), Vasile Lovinescu, *Jurnal alchimic* (Institutul European), Nestor Rateş, *România; revoluţia încâlcită* (Litera), revista „Arhitectura” (nr. 1-8/1992), Simona Popescu, *Juventus*. (Cartea Românească), John Fowles, *Iubita locotenentului francez*, Cristian Bădiliţă, *Melancolia* (Moldova), Sabin Gherman *Bă, Ghermane* (Apostrof, Cluj), „Aurora” (3/94), revista de literatură, „Simetria” (cu texte vechi, apărute iniţial, în aceeaşi publicaţie, acum reluată, din 1939-1946). Alte titrări: *Laudă verzei portugheze*, *Apologul vacii lăptoase*.

● În „Feţele culturii”, nr. 656, Romul Munteanu îşi continuă incursiunile în lirica generaţiilor mai noi cu articolul *Ioan Es. Pop sau poezia ca trăire*: „Poezia lui Ioan Es. Pop este ca o forţă a naturii. Existenţa trece prin cuvinte şi vine la întâlnire cu cititorii ca o mască urâtă a unei lumi fără speranţă”.

● Răzvan Voncu comentează, în „Ora”, nr. 542, reeditarea cărţii lui Eugen Simion *Întoarcerea autorului*: „Autorul se confruntă nu numai cu structura textului, ci şi cu discursul critic. Nimeni nu scrie exclusiv pentru sine. Autorul are nevoie deci, de o retorică. Din momentul alegerii, el se dezvăluie cititorului, deci criticului. Dacă alegerea implică subconştientul, e greu de spus. Probabil că puţin, din fiecare, dar proporţia este imprevizibilă şi mereu alta pentru fiecare autor. Criticul nu poate aplica o grilă, decât dacă îşi asumă riscul să fie unilateral. Va merge în profunzimea textului, dar nu va pune în valoare toate valenţele lui estetice, şi nici nu va creiona conturul mental al scriitorului. Între *docere* şi *delectare*, el nu (va) opta pentru nimic, în afara propriului discurs. Subiectivitatea este, desigur, inerentă, dar de la subiectiv-

vitare la fabulație e cale lungă. Eugen Simion ne propune un nou biografism. Ceea ce a urmat în Europa și Statele Unite, după cartea sa, este un exces la fel de periculos ca și absența scriitorului din textul critic. Criticul ne invită, în fond, la o reflecție asupra instituției literare, ca loc al întâlnirii dintre scriitor, text și critic. Cu toate că un critic, oricât de valoros și autoritar, nu poate influența, în timp, receptarea unei opere, el îi poate consolida sau, dimpotrivă, devia traseul de la conștiința publică. De unde, responsabilitatea, cu totul excepțională, a criticului față de obiectul discursului său”.

17 august

• Pornind de la articolul *Cenzura, autocenzura și teroarea*, scris de Alexandru George („Contrapunct”, iulie 1994), în editorialul său din „România literară”, nr. 31, Nicolae Manolescu face următoarele completări: „În pofida terorii ideologice și morale pe care o implica, în principiu, cenzura, artiștii au găsit deseori mijlocul de a-și salva operele. Exemplele propuse de Alexandru George creează impresia că totdeauna erau lucruri care se puteau publica și lucruri care nu se puteau publica, sau că existau scriitori veșnic tolerați și scriitori veșnic persecutați de cenzură. În realitate, nimic nu era bătut în cuie. Nu e adevărat nici că G. Călinescu era intangibil. Chiar Alexandru George i-a contestat romanele într-un studiu (*Călinescu, romancier*) de la începutul anilor '70. O făcuse și Marin Preda mai devreme. Iar reacțiile la *Călinescu, romancier* n-au fost toate orchestrate de Vasile Nicolescu și de E. Barbu, cum susține Alexandru George. Au existat și reacții independente, absolut valabile. În ce-l privește pe G. Ivașcu, el mi-a publicat în «Contemporanul» două cronici care l-au indispus pe Călinescu și la care Călinescu a răspuns printr-o scrisoare foarte agresivă la adresa foarte tânărului critic care eram pe atunci, nepublicată vreodată integral de Ivașcu, deși i se ceruse acest lucru cu insistență. În fine, aș vrea să adaug că eu nu cred, ca autorul articolului din «Contrapunct», că cenzura este un fenomen prezent în toate societățile. Numai societățile totalitare o cunosc. «Cenzura» din orânduirile democratice este cu totul altceva, limitată la secretele militare în anii de război sau oglindind, dar mai puțin în acest secol, unele mentalități puritane. Cenzura ideologică, totală și eficace, este opera comunismului”. □ Pe prima pagină se anunță, sub fotografia lui Dumitru Țepeneag: *Poezii de Ed. Pastenaque în traducerea lui Dumitru Țepeneag*. Ed. Pastenaque publică fragmentul de roman Porumbelul zboară, în traducerea și cu fotografia, deloc întâmplătoare, a lui D. Țepeneag. □ Versurile din acest număr aparțin Ninei Cassian. □ Sub titlul *Șantaj*, Alex. Ștefănescu scrie, în cadrul rubrici *Actualitatea* despre polemicile în care este implicat, cu Mihai Sin, dar cea mai mare parte a textului se referă la Eugen Simion, căruia îi răspunde, nu înainte de a-și face mea culpa: „Acum trei ani, într-un articol fulminant îndreptat împotriva mea și publicat la rubrica lui din «România literară», Eugen Simion aducea la

cunoștința cititorilor faptul că sunt autorul unui eseu, *Calitatea creației* (apărut în toamna lui 1989, tot în «România literară»), în care există un citat din Nicolae Ceaușescu. M-am abținut atunci să răspund, pentru că era vorba de o evidență: acel citat chiar există. Și am o părere mult prea proastă despre autori care nu-și asumă nici o vină pentru a mai îngroșa și eu rândurile lor. Constat însă că acuzația este reluată sistematic în revista «Literatorul», din al cărui «comitet director» face parte și Eugen Simion, ca și în «Adevărul literar și artistic», patronat spiritual de C. Stănescu et comp. Înainte de a explica de ce îi contest lui Eugen Simion dreptul de judecător, cer cititorilor revistei «România literară», îngăduința de a le mărturisi *ce cred eu despre mine*. Este adevărat, am scris și unele articole în care l-am citat pe Nicolae Ceaușescu. Și consider că pentru acest gest *nu am nici o scuză*. Chiar dacă nimeni nu mi l-ar mai aminti vreodată, chiar dacă aș fi înconjurat numai de admirație, tot m-ar urmări, obsedant și chinuitor, până la sfârșitul vieții gândul că am făcut loc în scrisul meu unor referiri respectuoase la un personaj odios. În același timp, însă, pretind să fie cunoscute cu exactitate proporțiile compromisului la care am consimțit, ca și circumstanțele în care el s-a produs. Deși scriu critică literară încă din vremea studenției (la 22 de ani aveam o rubrică săptămânală de *Comentarii critice* în «Luceafărul» condus de Ștefan Bănuțescu), deși am devenit membru al Uniunii scriitorilor (încă din 1977) ca autor de cărți de critică literară, viața m-a obligat să-mi câștig existența lucrând la ziare, și anume întâi la «Scânteia tineretului», iar apoi la «România liberă». Munca în aceste redacții a fost pentru mine un calvar pentru că nu avea nici o legătură cu pregătirea și vocația mea, pentru că mi-a pretins sute de «călătorii de documentare» (deci mii de zile și nopți pierdute) și pentru că a trebuit să suport (ca toți colegii mei, de altfel) mari presiuni din partea unor șefi dormici să mă transforme dintr-un autor cu o conștiință a scrisului într-un propagandist al PCR. Un adevărat expert în exercitarea acestor presiuni a fost C. Stănescu, pe atunci redactor șef adjunct la «Scânteia tineretului». Pur și simplu m-a traumatizat psihic. Nu întâmplător în 1991 am publicat în «Expres Magazin» un portret al său cu titlul *C. Stănescu – cimitir al tinereții mele*. La polul opus s-a situat, ca atitudine, Octavian Paler, care, ca redactor șef la «România liberă», mi-a dat posibilitatea să scriu o suită de reportaje *în deplină libertate*. Numai că Octavian Paler a fost până la urmă îndepărtat de la conducerea ziarului, tocmai pentru că promova o astfel de gazetărie. Numai că Octavian Paler a fost până la urmă îndepărtat de la conducerea ziarului, tocmai pentru că promova o astfel de gazetărie. În repetate rânduri am încercat să mă transfer la o revistă literară, dar n-am reușit (la un moment dat, prin 1986-1987, mutarea mea la „România literară” părea iminentă, dar s-a opus D.R. Popescu, pe atunci președinte al Uniunii Scriitorilor). Prins ca într-o capcană în obligațiile muncii de ziarist (printre care o *normă* de opt articole pe lună), m-am străduit cât am putut să-mi păstrez bunul-simț, să fiu sincer în ceea ce scriu, să nu ating

demnitatea nimănui prin scrisul meu. Numai că atunci când treci printr-o mlaștină nu poți să ajungi pe malul celălalt complet nestropit de noroi. Pe vremea aceea, oricât de onest ar fi fost un articol, era astfel publicat – cu supratitluri formulate de șefi, cu citate din Nicolae Ceaușescu adăugate tot de ei, cu fraze reformulate pe o întreagă filieră de supervizare –, încât tot căpăta o funcție propagandistică. În plus, uneori, am făcut din proprie inițiativă referiri la Nicolae Ceaușescu pentru a susține, cu autoritatea unor citate din cuvântările sale, idei la care el nici un caz nu ar fi subscris. Chiar în articolul de care face atâta caz Eugen Simion, acela despre *Calitatea creației*, foloseam un asemenea citat pentru a incrimina poezia de proastă calitate, fie ea și de inspirație patriotică. Gabriel Dimisianu își aduce aminte că respectivul articol, așa blindat cum era cu un citat din Nicolae Ceaușescu, a «avut probleme» la cenzură, la Consiliul Culturii, și până la urmă a apărut cu tăieturi. Mulți scriitori bine intenționați recurgeau la trucuri de acest fel, care păreau în vremea respectivă acte de curaj (un curaj, bineînțeles, jalnic, pentru că adevăratul curaj ar fi fost o opoziție declarată față de regimul comunist), astfel încât este incorect ca astăzi cineva să se prefacă, așa cum se prefăce Eugen Simion, că nu știe despre ce este vorba. Culmea este că, așa «ziarist» cum eram în timpul lui Ceaușescu, eram frecvent atacat în «Săptămâna» lui Eugen Barbu și uneori chiar în «Scânteia», principalul «organ de presă al PCR», pentru abateri de la politica PCR. (În «Scânteia» din 14 ianuarie 1982, C. Stănescu, mereu același C. Stănescu!, mă denunța, de exemplu, „forurilor” pentru o aluzie pe care o făcusem într-un articol din «Convorbiri literare» la adresa nefastelor «teze din iulie 1971»; iată fraza cu aluzia respectivă, așa cum a citat-o C. Stănescu în «Scânteia»: «Începând din 1971, viața literară pierde mult din efervescența sărbătorească prin care se caracterizase în deceniul precedent».) Accept însă că toate aceste circumstanțe pot fi nemilos ignorate de un judecător intransigent. Accept că vina mea există și nu poate fi amnistiată. Ceea ce nu pot să accept este ca judecătorul să fie Eugen Simion (cât despre posibilitatea ca acest rol să-l joace C. Stănescu, ea mi se pare grotescă și nici n-o mai discut. De ce consider că n-are dreptul să mă judece Eugen Simion? Las la o parte faptul că el însuși a colaborat la câte un volum (de circulație restrânsă, ca să nu se afle!) cu omagii pentru Ceaușescu, că a scris despre importanța criticii marxist-leniniste, că a colaborat senin la «Scânteia» (chiar în perioada în care eu eram adus la ordine de către acest oficios al PCR). Eu știu bine – și recunosc – că este vorba de concesii nesemnificative, care nu ating sensul fundamental al activității sale. Dacă le-aș exagera importanța, ar însemna să procedez așa cum procedează el însuși, când vrea să mă denigreze(...) Cazul nu e singular. Eugen Simion, cel puțin, a folosit ca element de șantaj o faptă de-a mea reală, dar Mihai Sin a recurs la acuzații fantasmagorice: că fac, dintotdeauna, jocul unor forțe oculte, că sunt format la școala «Scânteii», că mi-am propus să-l distrug etc. Să presupunem, prin

absurd, că aceste acuzații sunt adevărate. Cum se explică însă faptul că Mihai Sin le formulează abia în momentul în care eu scriu că m-a dezamăgit ultimul său roman, pentru că în cuprinsul lui se face o tentativă de reabilitare a Securității și pentru că funcția propagandistică a cărții se răsfrânge negativ asupra valorii ei literare? Până la ora când mi-am făcut cunoscute aceste opinii, Mihai Sin mă curta cu tandrețe și îmi trimitea fiecare nou roman al său (după cum menționa în dedicații) în semn de «solidaritate intelectuală». De ce își exprima el solidaritatea intelectuală cu un personaj despre care afirmă, acum, că a fost *întotdeauna* mizerabil? Nu-mi rămâne decât să cred că a păstrat bine ascuns acest secret (caracterul meu mizerabil) pentru a-l folosi, la fel ca și Eugen Simion, la nevoie. Pac, la *Războiul*, aceasta este logica rudimentară a oricărui șantajist. (...) Ca să nu mai vorbesc de faptul că mi se pare stranie nerăbdarea lui Eugen Simion, a lui Mihai Sin și a altora ca ei de a sări direct la mine, când au în față o listă care cuprinde multe alte nume. De ce nu îl acuză Eugen Simion pe Ion Iliescu că a folosit citate din Ceaușescu (pentru că, slavă domnului, a folosit)? De ce nu îi reproșează Mihai Sin lui Corneliu Vadim Tudor că face jocul unor forțe oculte (pentru că, slavă Domnului, face)? Dacă s-ar ține seama de gravitatea faptelor, cred, o spun cu toată modestia, că ar trebui să treacă o sută de ani până să fiu și eu chemat în fața instanței morale pe care își închipuie că o reprezintă Eugen Simion și Mihai Sin (dacă nu cumva ei înșiși ar fi convocați acolo înaintea mea). Repet, toate aceste considerații nu echivalează cu un refuz al răspunderii. Ele reprezintă un refuz al șantajului la care încearcă să mă supună diverși autori. Le aduc la cunoștință pe această cale că n-am de gând să tac, oricâte copii xerox și-ar trage după *Calitatea creației* sau alte articole de-ale mele". □ Reeditarea unui studiu al lui Dumitru Murărașu, *Naționalismul lui Eminescu* (Pacifica, 1994), atrage după sine reacția lui Z. Ornea (cronica edițiilor), care arată că editorul, Oliviu Tocaciu, este cel care „a publicat anul trecut *Mein Kampf* de Adolf Hitler”: „De curând, un domn Ovidiu Tocaciu, cel ce a publicat anul trecut *Mein Kampf* de Adolf Hitler, a crezut că dă încă o «lovitură» reeditând cartea, din 1932, a lui Dumitru Murărașu, *Naționalismul lui Eminescu*. Nu mă întreb asupra calității opțiunilor, vădit politice, ale acestui domn Tocaciu. Mai grav e că d-sa sokoate că poate reedita o carte de istorie literară neapelând la un specialist ci încropește singur o pagină, amestec inform de comentariu și notă asupra ediției. (...) Eminescu ar fi «izbitor de asemănătoare cu cele ce frământă în prezent societatea românească». N-are dreptate. Societatea românească de astăzi e preocupată de integrarea în structurile europene, de consolidarea democrației, prin constituționalism, parlamentarism și pluripartitism. În aceste aspirații, societatea românească nu-l poate avea, ca îndrumător, pe Eminescu pentru că poetul, în gazetăria sa, tocmai aceste valori le-a invectivat. Dar să revin la «lovitura» pe care a crezut, în inocența (ca să nu spun în ignoranța) sa în materie de istorie literară, că o dă dl. Tocaciu reeditând cartea lui Murărașu.

Ș-a înșelat rău, luându-se numai după titlu. Cartea lui Murărașu e, s-o spunem de-a dreptul, proastă pur și simplu. Fără idei și sistemă, cartea e o belferească (a fost, la origine, o teză de doctorat) revărsare de citate, adesea rău alese, deopotrivă din articole și din texte manuscrise cu statut incert (nu se știe dacă sunt note de curs sau gânduri ale poetului), văduvite de comentariu. Călinescu, recenzând cartea la apariție, scria: «Felul cum tratează autorul gândirea sociologică a poetului este de o mare ineptie», adăugând că sutele de pagini sterile – retorice sunt scrise «greoi și trivial». E un diagnostic fără cusur, rostit de o competență indiscutabilă». □ Ion Bogdan Lefter răspunde întrebării *Ce este, de fapt, ASPRO?* □ Două pagini din acest număr sunt rezervate *Revizuirii poeziei*, amplu studiu semnat de Gheorghe Grigurcu, prefăcut de următorul șapou: „În nr. 29/1993[4] al revistei noastre am deschis, printr-un articol al criticului Ion Simuț, dezbateră despre *Istoria literaturii române între 1945-1989*. Au urmat, în nr. 30, precizările lui Nicolae Manolescu și, în alte numere, articole de O. Nimigean, George Pruteanu, Simona Sora. Discuția, pe care nu am dorit s-o alimentăm artificial, prin «comenzi» redacționale, s-a întrerupt. Ea este acum relansată de intervenția criticului Gheorghe Grigurcu, din care publicăm în acest număr prima parte (*red.*)”. Gh. G.: „Ne propunem, în comentariul de față, a face câteva observații privitoare la poezia noastră contemporană. O simplă ochire asupra trecutului celui mai apropiat ne dezvăluie imaginea unui vast cimitir de «succese» (premii, posturi de conducere, copioase avantaje materiale și, din păcate, suficiente texte „critice” servile, prefăcute în scrum). Cine se mai interesează acum de A. Toma, Eugen Frunză, Cicerone Theodorescu, Marcel Breslașu, Veronica Porumbacu, Mihaela Dragomir ori de Ion Brad, Vasile Nicolescu, Al. Căprariu, I.D. Bălan, Corneliu Sturzu? Răzgâiați odinioară, barzii de conjunctură trebuie a se resemna, aliniindu-se unor recentissimi avortoni ai unui «realism-socialism» crepuscular, precum Pavel Pereș ori Geo Ciolcan. Nu e decât prețul plătit unei ascensiuni strâmbe, pe cărările perfide ale temelor (și temenelelor) de partid, ale «combinațiilor» de tot soiul. Cred că e lesne de imaginat ce scandal aș fi stâmit, în anii lor de «glorie», dacă mi s-ar fi dat voie să-mi tipăresc părerea. (...) De fapt, istoria poeziei românești din răstimpul comunismului este dublată, ca de-o umbră batjocoritoare, de istoria aservirii ei de către oficialități. Dornice a o transforma într-o cât mai funcțională «roțiță» propagandistică, acestea «n-au precupețit nici un efort», după cum glăsuia limba de lemn, pentru a-și împlini dezideratul. Primele măsuri au fost și cele mai drastice. S-au împletit procedeele excomunicatoare. (...) După ce, inițial, i-a hărțuit ca pe niște potențiali eretici, puterea a pus ochii pe tinerii poeți ai anilor '60, nădăjduind a se «salva», pe tărâm literar, cu sprijinul lor. Socoteala era simplă, calchiată după schema leninistă a «tovarășilor de drum». Se urmărea racolarea, «înghițirea» lor «cât cuprinde». Mai talentați decât majoritatea prolet-cuștiștilor, cultivați, sincer nemulțumiți de peisajul dezastruos al «liricii» cu

strunguri, pluguri și condeie care porneau să chiuie, nedispuși a se mai adresa familiar «tovarășului plan» și a heirupiza în neștire, poeții în cauză aduceau un suflu de noutate ce se putea dovedi folositor. Astfel, ei au constituit, împreună cu prozatorii și criticii din aceeași generație, eșalonul pe care s-a întemeiat «liberalizarea» din jurul anului 1965. Autoritățile i-au lăsat a se desfășura fără mari restricții, i-au încurajat și ocrotit cu speranța unei «convertiri». În scurt timp, i-au «oficializat». (...) Modelul său difuz este cultul autorității de partid, in-discutabile, imperative, umbră a acesteia precum a lui Alah pe pământ. Umbrela oficială funcționa alienant, chiar dacă discret, aproape insesizabil. Cu sau fără voia autorilor pe care-i acoperea era ținută o decuplare a lor de spiritul critic, o plantare în vidul unei autorități fabricate. S-a ajuns până acolo, încât, de pildă, Șerban Cioculescu, el însuși cu trecere la autorități, a fost oprit a-și publica articolele insuficient admirative la adresa lui Nichita Stănescu, «vârful de lance» al șaizeciștilor. Cât privește pe cei ce izbuteau a-și vedea imprimate asemenea interpelări «în răspăr», asupra lor se abăteau felurite necazuri, între care aspre și durabile sancțiuni administrative. Vorbesc inclusiv din propria mea experiență. Desigur, situația poezilor de care ne ocupăm era mai complexă, diferită de la caz la caz, și nu intenționăm a o simplifica în chip arbitrar. Oricum, pentru toți cei din grupul «consacrat» (opt-nouă poeți) rămâne ca un numitor comun atenția «forurilor», menită a orna «cultura socialistă» cu personaje de prestigiu. Lista lor e aplicată asemenea unei mărci de fabricație, cu scopul de a proba nivelul calitativ. Mi s-ar putea reproșa că exagerez vorbind despre o atare atenție, incontestabil inegală și fluctuantă. (...) E drept că Adrian Păunescu și Ion Gheorghe pătrund în seria cea mai neagră a slujitorilor regimului, continuându-și comportamentul ancilar, mare distrugător de poezie, până azi. Ioan Alexandru se situează moralmente foarte incomod, într-o falie, fiind pe o latură poet religios (a circulat formula «mistic de stat», eu am vorbit despre un «teototism liric»), iar pe alta cultivând festivismul, patriotismul cu aurituri în exces, când țara gemea de durere, și alipindu-se aripei scriitoricești ce voia o structură organizatorică mai «pe linie». După ce sub Ceaușescu a practicat o echilibristică ce l-a ferit de compromisul grav, Marin Sorescu s-a dedat, după decembrie, la un «apolitism» ce denumesc pitoresc nu altceva decât o foarte precisă și profitabilă opțiune politică (...) La polul opus, Ana Blandiana ridică steagul disidenței și al unui militantism pro-democratic dintre cele mai active. Cultivând o viziune sumbră, „subversivă”. Ileana Mălăncioiu indică și ea ralierea sa la opoziție. Un Prâslea al generației, neastâmpărat și insurgent, e Mircea Dinescu. Ilie Constantin și Gabriela Melinescu emigrează. (...) Cea mai izbitoare este, în optica noastră, exagerarea legată de Nichita Stănescu, ajuns un mit. Nu mai e nevoie, cred, de o superfetație de explicații asupra resorturilor unui mit ambiguu, pe de o parte servind grandomania dictaturii, pe de alta reprezentând un mod de respirație a libertății. Este ceea ce am arătat mai sus. Excesul de prețuire acordat unor vedete șaizeciste, resimțite ca factori de «salvare» și de către o tabără și de

către cealaltă, focalizează în virulentul mit nichitian. O probă s-a făcut anterior, cu Nicolae Labiş, așa-zisul «buzdugan al unei generații». Pe când tinerii literați au proiectat asupra lui propria lor năzuință de emancipare, oficialitatea l-a interpretat ca pe un idealist incandescent al făuririi comunismului. Toată lumea părea să fie mulțumită. La o scară mai amplă, experimentul s-a repetat cu autorul *Necuvintelor*. Atât Labiş cât și Nichita au avut, din punctul de vedere al puterii, misiunea unor cobai ideologici, pe care au fost testate fenomene sociologice multiple, iar din punctul de vedere al publicului larg au purtat masca unor eroi, a unor nebuloși protestatari și enigmatici sacrificați, înzestrați cu aureole ce încă nu s-au stins. (...) Amăgirea e atotputernică. A vorbi acum despre Nichita Stănescu, așa cum ar fi rezonabil, ca doar despre unul din cei 15-20 de poeți semnificativi ai timpului său, înseamnă a vorbi în van. A vorbi despre kitschul său dulceag și excentric, seducător prin bombasticism, înseamnă a vorbi blasfemiator. Sunt sigur că, scriind aceste rânduri, voi avea plăcerea de a fi din nou tratat drept «demolator», «invidios», «criminal» ș.a.m.d. Scandalizați, oamenii «de bin» (de ordine) ai literelor nu vor scăpa ocazia de-a interveni. Mă vor obliga să meditez dacă poate exista o admirație cu de-a sila. Mă resemnez. Numeroșii contemporani care au mizat pe noul Eminescu nu-și mai pot schimba ușor atitudinea. De ce să forțăm imposibilul? Vor trebui să vină alte serii de cititori pentru a vedea, eventual, ceea ce confrății noștri de azi, cei mai mulți, nu se îndură a vedea. (Celor interesați de subiect, le atrag atenția asupra dialogului pe care l-am purtat cu Doina Jela, intitulat *Nichita Stănescu văzut «din afara mitului», apărut în «Tomis» nr. 11/1993*). Textul va continua și în numărul următor, bucurându-se de aprecierea directorului publicației, Nicolae Manolescu. □ Semnează versuri: Pericle Martinescu și Nina Cassian.

• În „România liberă”, nr. 1335, Nicolae Prelipceanu anunță: „A apărut revista «Manuscriptum», un număr de excepție (1-4/1993). Volumul este dedicat unor scriitori români dispăruți în ultimii zece ani: Nichita Stănescu, M. Eliade, Const. Noica, Geo Bogza, I. Băieșu, L. Dimov, Grigore Hagiu, Eugen Barbu, Vasile Lovinescu, Ion Caraion, Virgil Mazilescu, Fl. Mugur, Mariana Marin, Romulus Goga, Marius Robescu, Gheorghe Pituș, Radu Petrescu”.

• În revista „22”, nr. 33, p. 15, Monica Lovinescu analizează romanul *Adio Europa* (2 vol.) al lui I.D. Sîrbu.

18 august

• În „Curierul național”, nr. 1048, Cornelia Maria Savu obține un interviu de la Augustin Buzura care, lucrând la romanul *Recviem pentru nebuni și bestii*, declară: „Scrișul este pentru mine o bătălie pe cont propriu”.

19 august

• În „Națiunea”, nr. 33, cu ocazia semicentenarului morții lui Liviu Rebreanu, Nicolae Georegescu semnează articolul *Liviu Rebreanu – azi*: „Curios, în campaniile furibunde din anii 1990-1991 împotriva clasicii români, când au

fost împroșcați cu noroi Călinescu, Sadoveanu, Arghezi – despre Rebreanu s-a tăcut”. Tot N. Georgescu dă, într-un anume fel, răspunsul, descoperind în arhivele Bibliotecii Academiei două loturi de fotografii, în care L. Rebreanu apare în Loja Masonică Națională („având un grad destul de înalt”), dar și „executând salutul fascist la Roma, în fața lui Mussolini (în grup, împreună cu Ion Marin Sadoveanu, Mircea Georgescu și Vladimir Ionescu)”, prilej pentru a concluda „așadar, un francmason... simpatizant legionar”.

● În „Dilema”, nr. 84, Mircea Iorgulescu se folosește – ca pretext – de memoriile lui Mircea Zăciu spre a evoca o întâlnire a scriitorilor cu Nicolae Ceaușescu: „Era știută frica lui N. Ceaușescu de memoriile de protest semnate de intelectuali. Reperul lui mitic era, se pare, memoriul adresat lui Antonescu de un mare grup de intelectuali în primăvara anului 1944. Reper sau superstiție? Fapt este că N. Ceaușescu avea o spaimă irațională de memoriile de protest; se temea, poate, că îi vor umbri posteritatea. Știindu-i această slăbiciune, ne-am strâns într-o seară de început de martie în biroul de la Uniune al lui Laurențiu Fulga. Alesesem cu grijă locul de întrunire: presupuneam că este o încăpăre bine microfonizată, în așa fel încât să se înregistreze foarte bine ce discutăm. Cu voce tare, rostind fiecare cuvânt cât mai clar, am hotărât să întocmim un memoriu de protest – și am pronunțat numele viitorilor autori-semnatari: cei care eram acolo, plus Augustin Buzura și Mircea Zăciu, de la care aveam un fel de «carte blanche», pentru a-i semna fără a-i mai consulta și a le mai cere acordul ori de câte ori socoteam necesar. Acestui grup de inițiativă ar fi urmat să i se alăture apoi numeroși alți scriitori. A doua zi, către prânz, toți cei care fuseserăm la discuția din biroul lui Laurențiu Fulga, plus Buzura și Zăciu din Cluj, am fost căutați – și găsiți – pentru a ni se transmite că suntem convocați la o «întâlnire cu tovarășul Secretar General». Sensul acestei convocări în regim de urgență era limpede; se comunicase intenția noastră de a redacta un memoriu de protest și se hotărâse prevenirea nedoritului eveniment. Primirea în «audiență» la Nicolae Ceaușescu – o audiență necerută – dezamorsa proiectul nostru de memoriu. Acțiunea era stopată. Numai că, de fapt, noi nu voiam să redactăm nici un memoriu. Scopul nostru chiar acesta fusese: să ajungem la Ceaușescu. Jucasem o partidă de biliard și câștigasem. Frica lui de memoriile de protest, cunoscută desigur de «organe», funcționase perfect; momeala prinsese”.

19 august

● În „Vremea”, nr. 494, deasupra fotografiei lui D.R. Popescu stă scris: „Împlinește 59 de ani, într-o discuție la care l-au condamnat uzurpatorii vieții politice și literare, marele prozator român Dumitru Radu Popescu”.

21 august

● În „Adevărul literar și artistic”, nr. 231, Cristian Tudor Popescu este amuzat de o întâmplare cu Ion Băieșu: scriitorul îi solicitase lui CTP „Adevărul Literar

și Artistic” cu articolul semnat de acesta, fiindcă voia sa-l critice și... nu avea ziarul. □ Cezar Ivănescu îi declară Ancăi Mizunski: „**Toți compromișii au dorit să dispară cei câțiva care nu făcuseră nici un compromis**”. La întrebarea „Vă considerați un opresat al fostului regim?”, Cezar Ivănescu răspunde: „Eu nu mă consider opresat al fostului regim, pentru că eu stau acum și mă ia râsul când îi văd pe unii domni ca Sorin Dumitrescu că publică o carte de poezii de Nichita Stănescu, imediat după Revoluție, cum ar fi prevestit Nichita Stănescu Revoluția. Cum s-o prevestească? Dând limbi de dimineată până seară PCR-ului? El era decorat, era un obedient de ultimă speță, se știe lucrul acesta foarte clar. Se știa în epocă ce însemna să tragi o laudă la tovarăși; se știa ce însemna să primești o decorație, să tipărești o carte în Editura Militară numită *Roșu vertical*... Astea erau lucruri foarte clare. Și mie mi-era ușor să scriu trei poezii tâmpite cu *Tovarășu'* și atunci și alte cărți ar fi trecut mai ușor, primeam și eu o vilă nu știu unde ș.a.m.d. Nu se făceau gratuit toate vânzările astea. Să fie foarte clar, sub comuniști am fost opresați o mână de scriitori – toată lumea îi știe, de fapt, pe aceia... Și, în primul rând, n-am fost membru PCR niciodată, lucrând în presa literară, ceea ce era destul de complicat, zilnic puteam fi dat afară, că nu era voie. Dar e adevărat că nu am fost oprimat și nu am fost marginalizat niciodată pe vremea comuniștilor cum am fost după Revoluție. Pentru că toți mănăcătorii de căcat, toți mincinoșii, toți compromișii, care s-au trezit revoluționari și niște puri și niște mari revoluționari, au dorit să dispară cei 3-4-5-6-7 maximum, câți eram, de scriitori români trăitori chiar în România care chiar nu făcuserăm nici un compromis, și care-i știam pe toți mânjiți mai mult sau mai puțin. Dă-mi voie să-ți dau un exemplu: cum poate să se compare – vorbesc ca puritate de caracter și de linie morală – un Manolescu cu mine, care, cum apărea o carte de Dumitru Popescu îi trăgea o cronică în «România literară». Asta nu era o formă de compromis? Cum să-i faci lui Dumitru Popescu cronică de o pagină de «România literară»? Și despre ce? Despre poezii – acesta-i nul absolut ca poet! Ei, astea nu erau forme de compromis? Tu vii să-mi faci mie morală acum, să-mi faci politică democratică? Toți în țara asta au fost mai mult sau mai puțin mânjiți și compromiși cu sistemul. Asta spun: am avut un moment de derută după Revoluție, am avut senzația că s-a schimbat ceva, după aia mi-am revenit, imediat, mi-am dat seama că a fost un teatru, cum se fac toate la noi, la români, noi suntem mari amatori de teatru... A fost un teatru ordinar, oribil, nimic nu s-a ntâmplat. Și mi-am dat seama că trebuie să-mi reiau morala dinainte, adică artistul trebuie să se lupte cu toți, din jurul lui întâi, cu societatea, cu sistemul ș.a.m.d. Sistemul nu dorește decât să-l facă să dispară pe artist, să-l distrugă cât se poate de repede. Asta-i tot ce se întâmplă în ultimii ani de democrație, cum s-a întâmplat și pe vremea comuniștilor. Ne-au aplicat pe vremuri cenzură politică, acum ne plică cenzură economică. Ce vrea să zică o cenzură economică? De la grăsanul acela de Pleșu, care a fost ministru al culturii după Revoluție, și

până la actualul tont de Marin Sorescu n-a putut un ministru al culturii să se ducă în Parlamentul român și să spună că România este o țară în care există cultul cărții, al culturii, al literaturii”. □ În continuarea celor afirmate de Cezar Ivănescu, Emil Manu reproduce un eseu inedit semnat de Ion Caraion: *Câteva detalii despre uciderea lui Marin Preda*.

22 august

● În „Fetele culturii”, nr. 662, Răzvan Voncu semnează cronica la *Jurnalul* lui Mircea Zăciu (vol. I), intitulând-o *Jurnalul unui reacționar*: „Mircea Zăciu nici nu este, de fapt, un ardelean. El s-a bucureștenizat la atâtea ședințe ale Consiliului Uniunii Scriitorilor, s-a dat la bizantinisme și și-a pierdut modestia. Adoră să vorbească în public și-și notează cu multă satisfacție succesele. Își închipuie că reprezintă ceva în viața literară și este revoltat că «nuliță» ca Fănuș Neagu îndrăznesc să-i desconsidere opiniile. Ale lui sau ale grupului ce gravita în jurul «inocentului» secretar CC al PCR, fost stalinist, Gheorghe Rădulescu. Ceea ce m-a dezamăgit însă cel mai mult este absența aproape totală a literaturii, a ideilor în general. M. Zăciu se mulțumește să fie un comentator al suprafeței evenimentelor, de unde asemănarea cu Grigore Locusteanu. Această absență surprinzătoare a ideilor face *Jurnalul* său extrem de perisabil în timp (iată că grupul celor buni a preluat după 89 conducerea Uniunii Scriitorilor, și nu numai că n-a apărut nici o operă «de sertar», dar a și reușit să desființeze, practic, instituția, ceea ce subminează, categoric, întreg eșafodajul jurnalului). Publicarea acestei cărți a fost conjuncturală, ca și premiera ei de către Uniunea Scriitorilor, adică tocmai instituția glorificată în jurnal. Cum însă credibilitatea uniunii a atins cota zero, nu mă îndoiesc că același lucru se va întâmpla și cu *jurnalul* lui M. Zăciu”.

24 august

● În „România literară”, nr. 32, în cadrul rubricii *O carte în dezbatere*, Ion Bogdan Lefter comentează volumul Monicăi Lovinescu *Unde scurte. III* (Humanitas, 1994): „Pe scurt, pe măsură ce era transmisă pe unde radio, această mare operă critică ne-a oferit cu adevărat șansa de a ne urmări *posteritatea contemporană*. Am avut la dispoziție o excepțională oglindă «vizionară» în care nu știu dacă am reușit să ne privim cu folos și cu sinceritate. Nu știu nici dacă reușim măcar acum, când «oglindea» ne stă încă odată – tipărită – în față”. □ Despre *Unde scurte* scriu, de asemenea, Simona Sora și Ioana Părvulescu. Cea dintâi se întreabă: „Și, oare cum ar putea fi scrisă multclamata istorie a comunismului, într-un timp încremenit ce nu-și poate obiectiva nici măcar ultimii patru ani? În primul rând recuperând memorialele închisorilor, ale persecuțiilor și crimelor contemporane indiferenței noastre, refuzând orice înlocuire a singularului cu pluralul și recitind cărțile esențiale, care «dau seama» printre care cele ale Monicăi Lovinescu se numără fără

indioială”. □ Sub titlul *Depărtarea care apropie*, Ioana Pârvulescu arată: „Date ca-ntr-un jurnal, comentariile de aici cu aceeași funcție ca și jurnalul, sunt un exercițiu de memorie pentru că «în România post-decembristă s-ar părea că uităm înainte de a ne fi adus aminte». Este un jurnal al altora, *al celorlalți*. Un jurnal al cărților, dar și un jurnal care depășește literatura: debateri, polemici, colocvii ale românilor de la Paris, conferințe ale scriitorilor de la București, aspecte din viața culturală franceză și europeană care ar fi dat de gândit intelectualilor din România. Lor, intelectualilor români, li se adresează în primul rând Monica Lovinescu și se simte în toate articolele o dorință aproape didactică de a convinge și de a demonstra. O altă constantă a comentariilor din (de pe) *Unde scurte* este văditul accent pus pe *politic*”. □ Continuă *Revizuirea poeziei*, cu partea a II-a, în care Gheorghe Grigurcu îi acordă o atenție specială lui A.E. Baconsky: „S-a ținut în jurul său legenda unei exemplarități morale. N-am putea nega, firește, «schimbarea» sa «la față», în circumstanțele în care pompierismul compunerilor partinice era iremediabil compromis, creatorii având o marjă pentru opțiunea estetică mult mai largă decât anterior, dispunând și de un debușeu publicistic. Parcă presimțind durata scurtă ce i-a fost menită, poetul s-a grăbit a-și împlini scrierile capitale într-o atmosferă de demnitate regăsită, de calofilie și eleganță. Va fi avut însemnătate, precum în cazul Nichita, și prezența omului, bărbat impunător până la sfidare, cultivator de sine ca un dandy, de-o mondenitate condescendentă ce intriga ori intimidă. Dar oare e suficient atât? Ca și la Eugen Jebeleanu, Geo Bogza sau Marin Preda, avem a face cu o traiectorie împărțită în două, cu un destin dublu”. □ La rubrica *Polemici*, Alexandru George publică articolul *De la critică la prietenie și înapoi*, text ce are drept pretext apariția *Amintirilor în dialog* semnate în tandem de Matei Călinescu și Ion Vianu. Voalat, Alexandru George îi reproșează lui Matei Călinescu faptul de a-i fi avut printre preferați pe I. Negoițescu, dar mai ales pe Lucian Raicu, despre care spune: „L-am evitat pe Raicu, pentru mine o persoană neinteresantă, ceea ce nu înseamnă că nu-i recunosc unele merite de analist; natura lui mi-e străină și rezerva mea față de bețivi m-a ținut departe de el. Mi se părea un critic plafonat, atașat sentimental de prieteni, incapabil de privirea de sus și în profunzime, pe scurt, tipul iederă, cu totul diferit de Matei Călinescu. Despre actuala sa atitudine trebuia să mă avertizeze o singură seară petrecută împreună și pe care am înțeles mai bine că Norman Manea o organizase «de despărțire» și unde Raicu în prezența lui G. Bălăiță, Radu Cosașu, Florin Mugur, Petru Romoșan, cu doamnele) s-a revărsat, după un pahar de votcă, împotriva mea în modul cel mai neașteptat și trivial. (...) Mi se pare curios că acest om dezarticulat, critic nevertebrat, pasionat mocnit și fără perspectivă, a putut fi luat ca temei nu doar intelectual de Matei Călinescu, dar și moral subliniindu-i-se «idealismul». Matei Călinescu reprezintă altă modalitate critică și etică (eu cred mult mai aproape de a mea) căci datorită extraordinarei sale cristalizări precoce se

inscrie în continuitatea de structură a criticii mai vechi, depășindu-mă și pe mine, adică nu doar I. Negoîtescu, C. Regman sau N. Balotă și Ovidiu Cotruș ci și Virgil Ierunca, Monica Lovinescu, Ion Caraion față de care, criticii de tipul lui Raicu reprezintă o adevărată soluție de continuitate. Momentul acesta istoric merită să fie adâncit; martor al lui fiind, încerc a face aceasta”. □ Trecut aproape neobservat, centenarul nașterii criticului Ion Chinezu este semnalat prin amintirile lui Nicolae Tatu: „Critic valoros, de certă autoritate în domeniul preferat al literaturii, stăpânind o întinsă, temeinică și bine rostuită cultură clasică și modernă, a fost unul dintre cei mai rafinați cărturari, de o riguroasă și sobră ținută intelectuală, exigent începând cu sine-însuși, cu un puternic spirit al responsabilității cuvântului scris și rostit, ceea ce explică, probabil, și volumul redus al paginilor publicate”. □ Versurile din acest număr poartă semnătura lui Ștefan Aug. Doinaș.

● „Luceafărul”, nr. 12, conține proză de Fănuș Neagu (*Numărul de aur*), precum și poezii de Doina Uricariu, Grete Tartler (însoțite de un scurt interviu luat de Marius Tupan), Mariana Filimon și Pavel Lăscărici. □ Al. Cistelean recenzează poeziile lui Lucian Tamaș, apărute în volum: „Poet de melancolii ușor problematizate, transcrise cu o cerneală retractilă, Lucian Tămaș își ia câteodată avânt înspre lirica de convulsii, mutând o anxietate fragilă într-o gramatică atroce. Ieșirile sale din stilistica timidității și a arpegiului nostalgic se bazează pe o îngroșare a vocii, poetul încercând să prindă un ton expresionist prin saltul în grotesc și în angoasa sufocantă”. □ Alexandru George publică articolul *Nu ne vindem pacea, așteptăm pomana*: „În nenumărate rânduri am exprimat (mai ales în această revistă) îngrijorarea față de soarta obștei scriitoricești, din care eu fac parte ca simplu mădular, și care trece prin momente grele datorate toate nu fazei de tranziție, cum se tot spune în limbajului oficial adoptat și de opoziție, ci incapacității în genere a scriitorilor de a se adapta după aproape cinci decenii de dirijare și control de stat, dar și participării la niște beneficii venite sub forma pomenii, bacșișului și remunerației nejustificate. Am încercat să explic și să demonstrez că scriitorii pot trăi exploatându-și munca și talentul în cadrul unui regim apropiat; nicăieri n-am cerut desființarea Uniunii Scriitorilor cum afirmă, falsificându-mi intențiile și scrisul, Lucian Raicu în niște infame «pagini de jurnal» din «Agora» (VI, 2, 1993) pline de minciuni și de calomnii la adresa mea. (...) În materie editorială nu se pomeniște un cuvânt despre acest gen de activitate în trecut, o reușită de-a dreptul senzațională în limitele culturii unui popor cu 80 la sută analfabeți și unde intelectualitatea era reputată că «nu citește». Editorii aceștia, fără diplome universitare, au făcut averi și au ridicat palate din hârtie, au întemeiat și condus stabilimente tipografice la nivelul tehnicii mondiale și au forțat prin dibăcie și inteligență tendința spre lectură a publicului atâta cât era. Astăzi avem cam de 25 – 30 de ori mai mulți cititori ca în timpul războiului; zeci de scriitori ar putea trăi de pe urma scrisului, câștigul imposibil ar consolida

activitatea obștei”. □ Marian Popescu semnează articolul *Teorismul cultural ca politică de stat la locul nostru*: „Că e ceva putred în această Danemarcă – Siberie a culturii române era detectabil încă de acum mai multe luni. Se pare că ministeriatul domnului Sorescu va concura «în glorie» cariera sa de scriitor”. □ Într-o rubrică nesemnată, *Valuri... și valuri*, sunt redată texte publicate din Gheorghe Grigurcu în „România literară”: „«România literară», pune în dezbatere, ca și Iosif Sava la Neptun, revizuirea valorilor literare. În numărul 31 din acest an intră la atac Gheorghe Grigurcu, fără prejudecăți, fără nostalgii, fără inhibiții. «Spre cinstea lor, o parte din ei (șaiszeciștii, n.n.) nu-și pierd capul, păstrând o atitudine decentă. E drept că Adrian Păunescu și Ion Gheorghe pătrund în seria cea mai neagră a slujitorilor regimului, continuându-și comportamentul ancilar, mare distrugător de poezie, până azi. Fiecare pasăre pre limba ei piere». Dar nu numai cu exemple negative operează Gheorghe Grigurcu. Într-un studiu de sinteză, care se vrea Revizuirea poeziei, descoperim și pasaje de acest fel: «La polul opus, Ana Blandiana ridică steagul disidenței și al unui militantism pro-democratic dintre cele mai active. Cultivând o viziune sumbră, subversivă, Ileana Mălăncioiu indică și ea ralierea sa la opoziție». Gheorghe Grigurcu nu iartă mai ales pe aceia care vor să trișeze sau, mai exact spus, pe duplicitari. «După ce sub Ceaușescu a practicat o echilibristică ce l-a ferit de compromisul grav, Marin Sorescu s-a dedat după decembrie, la un apolitism ce denuște pitoresc nu altceva decât o foarte precisă și profitabilă opțiune politică». Un mai exact diagnostic nici că se putea”.

• În „Ora”, nr. 550, la rubrica *Bazar*, Răzvan Voncu face comentarii pe marginea polemicii lui Alex Ștefănescu cu „Literatorul”. Venind din interiorul redacției, Răzvan Voncu dispune de informații precise: „Citesc în «România literară», nr. 31. din 17-33 august, un text intitulat *Șantaj* și semnat de Alex Ștefănescu. El se vrea o polemică sau, în orice caz, o replică la un presupus atac al lui Eugen Simion la adresa sa. Evident, acest atac (repet, doar presupus) este pretextul necesar reluării unei campanii începute în 1990 și stinse, fatalmente, de falimentele repetate ale României literare, urmate de pierderea oricărei audiențe la public. Astfel, Alex Ștefănescu îmi confirmă o bănuială: cuiva nu-i convine acalmia și reconcilierea din lumea literară și încearcă să roarne gaz. Mă tem însă că focul e stins. Iar gazul lui Alex Ștefănescu e curată apă de ploaie. De fapt, el s-a supărat pentru că în «Literatorul» a apărut un grupaj de texte ale sale de dinainte de '89. După ce a crezut că Gheorghe Tomozei este autorul «demascării» și l-a mușcat în consecință, s-a răzgândit și îl atacă pe Eugen Simion. Eu îi pot spune, evident, fără să dau nume, că nici unul din cei doi nu are nimic de-a face cu «demascarea». Dar nici cu activitatea lui Alex Ștefănescu de dinainte de '89! Pe care, cu ipocrizie, acesta declară că și-o asumă. Dar se supără când i-o reamintești! De altfel, sesizez în gândirea sa o obsesie primejdioasă: dosarul de cadre. Dar și falsificarea lui. Scrie el: «De ce consider că n-are dreptul să mă judece Eugen Simion? Las la

o parte faptul că el însuși a colaborat la câte un volumaș (de circulație restrânsă, ca să nu se afle!) cu omagii despre Ceaușescu, că a scris despre importanța criticii marxist-leniniste, că a colaborat senin la Scânteia (chiar în perioada în care eu eram adus la ordine de către acest oficios al PCR)». Adică, înțelegeți, el (Alex Ștefănescu), lucrând la «Scânteia tineretului», oficios al UTC, era adus la ordine de «Scânteia», oficios al PCR, în timp ce Eugen Simion, care avea îndeletnicirea odioasă de profesor universitar... Minciuni ordinare, cum este și justificarea că «viața m-a obligat să-mi câștig existența lucrând la ziare», și anume întâi la «Scânteia tineretului», iar apoi la «România liberă». Adică, nu putea trăi altfel decât scriind la ziare (profesor nu se putea, nu permitea regulamentul) iar singurele ziare din România erau cele două. Toate acestea nu sunt decât perdele de fum, iar «demascarea» (puțin cam inelegantă, recunosc) pe care i-a servit-o «Literatorul» nu a fost generată de activitatea sa anterioară, ci de virulența cu care încearcă să retensioneze climatul literar, prin activitatea sa și a publicațiilor pe care le conduce. Cât privește «subtextul» politic pe care crede că-l vede, îl asigur că se înșală. Eugen Simion scrie și citește mult prea mult pentru a se ocupa de un lucru atât de plictisitor precum politica. De aceea îi și răspund eu (fără mandat) lui Alex Ștefănescu. Mă îndoiesc că domnul profesor Eugen Simion are timp de polemici inutile cu un critic pentru care Gherea și dosarul de cadre sunt singura bibliografie accesibilă. Nu v-aș fi plictisit, stimați cititori, «chibițând» pe marginea acestei chestiuni, dacă Alex Ștefănescu ar fi fost la prima «abateră» de acest gen. Am vrut doar să las mediocritatea să vorbească de la sine. Uneori, povara de a nu putea scrie e mai grea decât aceea de a scrie. Politica e și în acest caz, un trist refugiu. Pe spinarea cititorilor dornici de cultură...”

● În revista „22”, nr. 34, este transcrisă o dezbatere la care au participat: Gabriel Andreescu, Laurențiu Ulici, Emil Constantinescu, Sorin Antohi, Sorin Vieru, Cristian Tudor Popescu, Andrei Cornea, Radu Călin Cristea, Gabriel Dimisianu, Magdalena Bedrosian, Ana Blandiana. ■ *Magdalena Bedrosian*: „Revenind la Marin Preda și la afirmațiile grave care s-au făcut referitor la romanul său *Delirul*, trebuie să fac câteva precizări. El nu a fost latifundiarul vorace și viclean pe care mulți, în micimea lor sufletească, și l-au imaginat cu o infinită invidie. Eu nu sunt deloc de acord cu faptul că el a făcut, cum se afirmă, cu înrâncenare în ultima vreme, nenumărate concesii și compromisuri morale. Editarea romanului *Delirul* a fost chinuitoare și dificilă, iar intervențiile cenzurii, pe multiplele și oculte sale etaje, au blocat, nu o dată, apariția cărții. Chiar și după tipărire, *Delirul* a produs (înăbușit, potrivit «strategiilor» comuniste arhicunoscute) un conflict între Moscova și Berlin. Acest fapt a determinat, un an mai târziu, 1976, intrarea lui Marin Preda în PCR. Cât privește carența ziaristului, unul dintre personajele principale ale romanului, nu este vorba despre oportunism sau obtuzitate ideologică. Este pur și simplu o inabilitate estetică, subliniată de altfel într-un studiu al său de Valeriu Cristea.

Marin Preda era un om plin de complexe, îi plăcea «să se răsfângă», pentru a contracara această suferință, în personaje ideale. Mă întreb însă dacă imaginea operei lui Marin Preda este atât de excavată, care este atunci imaginea reală a literaturii române contemporane!?». ■ *Ana Blandiana*: „Când s-a reluat figura mareșalului Antonescu și s-au înfățișat calitățile sale de om de stat, mă refer la *Delirul* lui Marin Preda, nu menține spiritul realist de descriere. Sunt scene în care Antonescu țipă la Hitler, iar acesta, impresionat de tăria conducătorului român și, convins de faptul că, probabil, el reprezintă un popor ieșit cu totul din comun, dă înapoi intimidat. Se creează impresia că se reeditează, într-un fel, *Scrisoarea a III-a* a lui Eminescu, un conflict în care Mircea cel Bătrân îl înfruntă pe Sultan. Acestea se pot petrece într-un poem excepțional, dar nu mai sunt posibile într-o operă modernă, pătrunsă de obiectivitate, scrisă în secolul acesta. Aceste cusururi stânenitoare în opera unui mare scriitor nu prea sunt discutate de critică. Domnește încă, după părerea mea, o atmosferă de evlavie în întâmpinarea autorilor și orice încercare de a formula o rezervă este sancționată de alți critici, cum este cazul lui Eugen Simion, cu niște reproșuri vehemente. Orice opinie mai severă e socotită pur și simplu un sacrilegiu. În mod ciudat, și un alt autor, foarte instruit, modern, talentat povestitor, Constantin Ţoiu, opune arhaicul lumii moderne, creând impresia că în sate și orașe ar trăi astăzi, intacti și neatinși de trecerea vremii, chiar vechii daci, care au un fel de reținere, un reflex de separare față de orice faptură alogenă”.

25 august

● „Contemporanul-Ideea europeană”, nr. 34, conține pe prima pagină dovezi ale simpatiei de care se bucură revista în rândul colaboratorilor și al publicului. Evenimentul la care se face trimitere este distribuirea premiilor revistei „Contemporanul-Ideea europeană” pe anul 1994. Acestea sunt: Octavian Paler – premiul Ideea europeană, Marta Petreu – Premiul de poezie G. Bacovia, Radu G. Țeposu – Premiul de critică Titu Maiorescu. Apar (din nou) comentarii greu de ocolit: „Doamna Olga Breban (dreapta), «Mama infinită» femeia secretă a romanescului brebanian, gândind la mărturisirea elegiacă a fiului Nicolai. (...) Tu ce mi-ai ascunde și mai hrăni cu simplitate dacă ți-aș bate în geam noaptea, obosită de ultima mea cină?) Mereu mai tânără decât mine, sursa fascinantă a iubirii (...) împreună aici, «la celălalt talger al balanței» cu doamna Roxana Mihalache, soția excelentului eseist care este Adrian Mihalache, prototipul unui *homo-universales*, familia Mihalache fiind o distinsă prezență în economia high-life-ului bucureștean și evenimentului cultural la vârf”. □ Octavian Soviany (prezent în mai multe instantanee iconografice ale numărului de față) semnează cronică la *Oglinda și vidul* a lui Gh. Grigurcu (Ed. Vremea, 1993). Căutând o alternativă la viziunea în registru hiperbolic, acesta arată: „Avându-și resortul mai adânc într-o exaltare a facultăților «reci» ale intelectului, stând sub semnul «lucidității» de sorginte

camilpetresciană, lirica domnului Gheorghe Grigurcu pleacă de la pretextul relației dintre real și poetic. Raportul dintre lumea oglinzii (figurând conștiința artistică) și vidul ca semn emblematic al fenomenului pur este unul tensionat și dramatic, subminat de paradoxuri și antinomii. La antipodul poeziei cosmice a generației '60, care sfârșește prin a pune semnul egalității între eul poetic și sufletul universului, dar și la mare distanță de viziunea centrată pe absurd și burlesc a optzeciștilor, poemele din *Oglinda și vidul* reconfirmă astfel un poet cu o certă, ba (am îndrăzni să spunem) chiar accentuată personalitate”.

● În „Dilema”, nr. 85, Mircea Iorgulescu evocă, prin cuvintele lui Mircea Zăciu, figura Susanei Gâdea: „Sunt (au fost) nuanțe prea fine, prea subtile, poate – de ce nu?? – prea neînsemnate pentru a fi meritat să fie consemnate de Mircea Zăciu în *Jurnalul* său?! Nu exclud cu totul această ipoteză, dar sunt mai degrabă înclinat să cred că pur și simplu nu le-a receptat; că nu a avut «organ» pentru ele. În definitiv, fabuloasa descriere a Suzanei Gâdea (intră ca un minotaur, îmbrăcată în negru, cu fâțele enorme avansând ca niște tunuri de mare calibru la babordul unui crucișător, etc.) citată cu încântare perfect justificată de mai toți comentatorii *Jurnalului*, indică destul de exact spre ce anume se întreprinde privirea și sensibilitatea cronicarului «anilor satanici»: personaje, gesturi, mișcări, situații și replici de domeniul patologicului, mai puțin însă «mecanica» și principiile de funcționare ale acelei lumi”. □ Radu Cosașu scrie despre **Preda, oportunistul**: „Dintre spectacolele tonice pe care viața, generoasă cum o știm, ni le pune la dispoziție, unul, cu deosebire amuzant și profund, este acela al prostiei-care-nu-învinge. Exact – există (și se râde prea puțin de plăcere...) prostii, stupidități care nu cuceresc masele, care n-au succes și e foarte simpatic să le vezi cum nu «prind», refuzate și neîmpărtășite. Pesimismul nostru zilnic nu dă importanță acestor înfrângeri; sceptici duri cum suntem, indisponibili la miracolele, chiar micuțe, ale binelui, dar niciodată banale – noi stăm neclintiți în logica triumfului permanent al răului. Am minți afirmând că aceste victorii doar ne măhnesc și ne disperă. Nu, Ele, ca și Gorică Pîrgu, au părțile lor, cum ar fi satisfacerea deșteptăciunii, forța care ne ține și dă viață puterii noastre de previziune, la fel de capabilă ca și răul general, chiar la înălțimea lui exprimată prin acea sistematică și binefăcătoare concluzie a fiecărei zile rele (și care nu e rea?): «Păi, nu ți-am spus că așa va fi». Așa stând lucrurile în general – spectacolul prostiei-care-nu-învinge, oricât de particular, rar sau straniu, are ceva din farmecul și din destinul unei *Cântărețe chele*, spre care alerg nesmintit, dispus să-i exagerez succesul. Săptămâna trecută mi s-a jucat, de pildă, Marin Preda, oportunistul. Adică. Se știe ce campanie stupidă, de dreaptă apucată de stângism, s-a desfășurat împotriva lui «Preda oportunistul», «colaboraționistul», «omul puterii comuniste» ș.a.m.d., de se năștea întrebarea «cât de ș.a.m.d. putem fi la cap?». Erau articolele unor oameni inteligenți, cu carte și doxă la bază, cu studii și frază, dar căzuți în cel mai schmatic anticomunism, frate bun nu cu

codrul -căci acela, la noi, românii, e bătut de gânduri – ci cu proletcultismul care imputa *Moromeților* absența clasei muncitoare, când nu a luptei din colonii. Turbarea inteligențelor asigură prostiei, ca nimic altceva, cea mai substanțială energie. Stupizenia susținută cu tenacitate de un om inteligent are o forță și o strălucire la care ani de-a rândul, dând în brânci, proștii autentici și verificați, oricât de agresivi și cu publicații pe mână, nu parvin să le dețină. Cum o să compar – în ochii mei el fiind un critic literar de o valoare eminentă până nu se bagă în politică unde o face fiartă, într-o lungă tradiție lăsată de genii ale locului! – campania lansată și neabandonată de domnul Gh. Grigurcu împotriva, «oportunismului lui Preda», cu una a unei mediocrități patente? Niciodată! Cazul acesta îl văd dezlegat de Tudor Călărașu, tatăl lui Marin Preda, cu acea observație capitală privitoare la câțiva consăteni din Siliștea-Gumești: «Sunt deștepți, dar îi mănâncă prostia!» Rareori «fenomenul» – care nu ocolește pe nimeni – a fost sintetizat mai concis, în cruzimea sa dialectică. (...) Domnul Ion Buduca a dat la timp o replică memorabilă acestei campanii, afirmând că «oportunismul lui Preda e o problemă a oportuniștilor», dar, ca de obicei, ideea cea bună n-a avut spor, fatalist, m-am încredințat logicii infernale conform căreia și prostia asta va învinge o bună bucată de vreme, urmând ca intelectualul la curent cu mersul ideilor să nu mai deschidă *Moromeții*, nici *Viața ca o pradă*, dezgustat rapid, cum îi e felul, de talentul care s-a vândut comuniștilor. Pe scurt: prevedeam o biruință a domnului Grigurcu, o biruință a gândului său. Ei bine – «cârnați!», dacă se mai ține minte expresia de fastuoasă vitalitate a deratizatorului Vasile din *Cel mai iubit...* Săptămâna trecută, în editorialele a două cotidiane de mare tiraj, care numai ale puterii nu sunt, domnii I. Cristoiu și Eugen Șerbănescu recurgeau – competent și degajat, cu o evidentă plăcere a citatului – la *Moromeții*, la scene, replici și personaje de acolo, pentru a descrie și explica niște situații ale politichiei de azi. Era limpede și tonic, cum spuneam: foarte simpatic, că absolut nimic din vehemențele morale ale «demascării» nu le stătea pe cap. Dl Ion Cristoiu aducea – pe larg, copios, textul sunând adorabil în corpul sobrului articol – scena seceratului cu Birică, Polina și Bălosu, pentru a lămuri plictisul mulțimii în revolta anti-Caritas. Dl Eugen Șerbănescu (sub un titlu, totuși suspect de dezinvolt: «Pe ce te bazezi, Nicolae?») îl pune pe dl. Manolescu în fierăria lui locan, față în față cu Țugurlan. Rece la orice-i azi punct de vedere strict politic, nu puteam să nu observ că toate citatele din opera «oportunistului» sunau extrem de oportun și de adecvat; sunau, tot timpul, bine, plăcut, asigurând parcă acea furnicătură feerică a inspirației; sunau ca la ele acasă, răsunau, cum se spune, fără moarte. De ce, de unde? Din aceea că – «lângă» sau «după» Caragiale și *Țiganiada* – moromețianismul e una din cele mai cuprinzătoare formule pentru a înțelege acea eternitate a sucelilor și răsuclilor românești de la '69, '79, '89 și etc. Și e de un haz plin și rotund – ca al Cântăreței – să vedem că după ce ni s-a sugerat «a ieși din Caragiale» dacă

vrem să fim cineva în lume, suciți cum suntem, fundamentalști de-ai lui Cănuță, ne trezim intrând, textual și metatextual, în Siliștea-Gumeștilor, cu a ei «fonciere» care, într-adevăr, dacă nu e, nimic nu e și nu se mai înțelege nimic din țara asta”.

● În „Totuși iubirea”, nr. 35, Adrian Păunescu semnează un articol intitulat **Revanșa lui Manolescu** (poetul salutând reacția șefului P.A.C. împotriva lui Emil Constantinescu, dar și unele articole civice ale lui Andrei Cornea din revista „22”): „Nu pot bănuî cât va dura «revanșa lui Manolescu» asupra locului în care s-a zbatut nefructuos până ieri, asupra șabloanelor și inerției partidelor istorice, asupra cabotismului partinic. Manolescu, omul politic, riscă, pe acest drum, să fie la înălțimea celui mai bun Manolescu-literat pe care l-am cunoscut eu. Nu-i lucru ușor și asta atât pentru că literatul era foarte bun, cât și pentru că omul politic era prea de tot lipsit de personalitate. Atât de lipsit încât ajunsese lumea să-l confunde cu Emil Constantinescu. «Revanșa» lui Nicolae Manolescu asupra propriei sale comodități rămâne evenimentul cel mai interesant al României văratice. Bine ai venit, în viața politică de performanță, Nicolae Manolescu! Poate revista dumitale să mă înjure cât vrea, eu salut revanșa spiritului critic asupra cantității. Nasc și în viața literară oameni politici. *Numai să dureze!*, după cum zicea o mamă despre fiul ei ajuns împărat. Numai să dureze, Nicolae Manolescu!”

● „Vremea”, An III, nr. 497, prezintă o fotografie a lui Paul Everac însoțită de textul: „A împlinit 70 de ani un mare om de cultură român, a cărui operă rămâne în istoria literaturii române, indiferent de furtunile vieții cotidiene, atât de politizate, Paul Everac”.

26 august

● În „Literatorul, nr. 34-35, Diac tomanic și alumn notează, sub titlul **Ghici, ciupercă, cine e?**: „Nu-l vom numi pe autorul amplului articol *Revizuirea poeziei* (v. *România literară* nr. 31) nici «demolator», nici, «invidios» și nici «criminal». În locul acestei plăceri de care e «sigur» că va avea parte, îi oferim alta, mult mai mare: aceea a revelației propriei celebrități! Nu vom divulga, de aceea cititorilor numele celui ce-și asumă judecata critică din paragraful pe care îl cităm, ci le adresăm clasică întrebare: «Ghici, ciupercă, cine e?». Nu promitem și premii pentru răspunsurile corecte, deși inițial ne-am gândit și la așa ceva, întrucât suntem convinși că altele nu vor exista. Cităm, deci: «Producția lui Nichita Stănescu e, așa cum se cade, date fiind premisele ei, o uriașă inflorescență a formei fără fond, o beție fastuoasă de cuvinte, în accepțiile junimiste ale termenilor. Împrejurarea nu e rușinoasă, corespunzând unui specific endemic. Oare nu s-a alimentat copios și nenea Iancu din acest dulce joc de aparențe schimonosite, n-a ales oare și autorul *Romanțelor pentru mai târziu* – cel mai caragialesc dintre liricii noștri – aceeași modalitate desubstanțiată, comodă, feerică? Nichita Stănescu a fost, după părerea noastră.

un extraordinar actor, care a jucat (îi s-a încredințat să joace) rolul de «cel mai mare poet român». Că acest rol a fost luat în considerare peste limitele spectacolului, proiectat în eternitate, fetișizat rămâne o chestiune a celor ce l-au preamărit pe poet, din încredințare autentică, din amicitie, din amatorism, din snobism, din interes. Deocamdată nu e nimic de făcut. Amăgirea e atotputernică. A vorbi acum despre Nichita Stănescu, așa cum ar fi rezonabil, ca doar despre unul din cei 15-20 de poeți semnificativi ai timpului său, înseamnă a vorbi în van. A vorbi despre kitsch-ul său dulceag și excentric, seducător prin bombasticism, înseamnă a vorbi blasfemiator»,... □ Eugen Simion publică partea a doua a articolului **Alexandru Piru** (II): „După generația lui G. Călinescu, Perpessicius, Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu... Al. Piru rămâne istoricul literar, în formulă tradițională, pe care îl are literatura română postbelică”. □ Augustin Frățilă semnează articolul **Oltefului 15, camera 305**: „Nu e nici dragoste, nici ură, nici tristețe, nici bucurie în poemele lui Ioan Es. Pop; toate acestea, care au dat mari nume, care au creat faime tematice, în scris, par a fi ținute, de către o mână forte – în tremurul ei și aparenta-i slăbiciune – în frâu și eliberată puțin câte puțin, pe rând pentru a construi *frumusețe*, o stare de frumusețe, o *fericire* totală, calmă căreia toate tensiunile unor metafore de-a dreptul remarcabile i se supun. □ Valeriu Cristea publică partea a treia din **Democrația intelectualilor**: „Soluția ar fi poate să vorbim mai puțin de comunism și capitalism și că încercăm să realizăm o societate *normală*. Din toate punctele de vedere. Cu oameni liberi și – pe cât se poate – egali. Doar atât”. □ Lucian Chișu scrie despre poemele lui Virgil Mazilescu (**O piele febril leșeiată, încă om**): „Poezia lui Virgil Mazilescu revine în actualitate după ce, în 1984, își încheiase ciclul antum de existență. Rareori se întâmplă ca o operă, în postumitate, să-și recapete atât de repede vigoarea (...). Criticii de ieri și de azi, aceiași în fond, insistă acum nu pe valoarea, dintotdeauna recunoscută, a creației lui Virgil Mazilescu, ci mai ales asupra repercusiunilor pe care o operă de mici dimensiuni le exercită asupra următoarei generații poetice”. □ Dumitru Micu își continuă amintirile despre Școala de literatură: „Resuscită în minte, când vreau și mai ales când nu vreau, vorbe și gesturi ale uneora dintre studenți și cadrele didactice, reflectând spiritul ce domnea în școală și mentalitatea de epocă. Revăd – spre exemplu – mutra comic deconcentrată a colegului Rubinstein, care, într-o pauză, după o prelegere de marxism în care se specificase că, în comunism va dispărea nu doar statutul ci și partidul, s-a apropiat de mine, spre a mă întreba, neliniștit: «ce vom oglindi în literatură, dacă n-o să mai existe partid?». (...) Câte una, lată de tot, trântea când lăuzeam numai eu, tocmai Dumitru Mircea. De la un alt student, spirit rămas pentru mine enigmatic până azi, Ion Zăgan, am aflat, tam-nisam, pe hol, că intenționa să emigreze. În Israel. De ce? Fiindcă «voia să fie exploatat». Punct”.

□ În „Ora”, nr. 552, Răzvan Voncu semnează, în cadrul rubricii sale (*Bazar*), articolul **În ariergarda avangardei**: „Roland Barthes avea o formulă pe care o

aplica atunci când se apăra de acuzația de a fi la una din extreme (tradiționaliști îl acuzau de excese structuraliste, iar structuraliștii de nostalgii tradiționaliste). El declara că se află în ariergarda avangardei. Îmi place foarte mult formula și vom încerca să o aplicăm”.

● În „România Mare”, nr. 216, George Sbârcea lansează serialul *Radu Stanca, un poet uitat*, iar Ileana Vulpescu remarcă *Dughenizarea limbii române* – într-un articol despre greșelile de limbă și mistificarea evidentă a graiului basarabean din emisiunea *Mesager* a postului TV Chișinău, dar și despre alte greșeli de limbă comise la România Actualități (radio și TV) – „trecerea de la *faza de lemn* la cea de *tinichea* a limbii române”.

28 august

● „Adevărul literar și artistic”, nr. 232, arată, în rubrica *Revista revistelor culturale*, *Ce nu este ASPRO*. □ Tot aici Interim crede că *Alex. Ștefănescu își face harakiri*. □ Continuă interviul luat de Anca Mizumschi lui Cezar Ivănescu: „– *Ce profetește poetul Cezar Ivănescu în legătură cu soarta poeziei românești?*! – Profetesc următorul lucru, pe care l-am spus și răspuns și trebuie să fiu consecvent cu mine însumi. Am spus-o la Iași, mai ales. Acolo unde mi-am regăsit ținuta intelectuală și profetică de altădată, am spus că România, și Iașul mai ales, este epicentrul poeziei care se va scrie de acum încolo și al poeziei în general, în lume, la ora actuală. Foarte mulți m-au întrebat de ce epicentrul și de ce la Iași. Am răspuns pentru că la Iași am început să țin eu cursurile mele despre poezie, care sunt unice în lume și care, ca tentativă – acum chiar că nu glumesc! – ca tentativă este foarte riscant, dar ca tentativă, de asemenea, este unică în lume. Un autor cu o notorietate bine stabilită nu-și mai riscă în finalul carierei numele astăzi, în lume, încercând să facă ceea ce fac eu: să spună că poezia mare s-a scris. Noi, europenii, poate nu mai avem șansa să scriem poezia mare a lumii. Dar măcar s-o aflăm care a fost... Dacă noi, europenii, nu va fi să lăsăm nimic în istoria umanității – am zis eu – nu e nici o nenorocire. Or să înțeleagă lucrul acesta cei care vor veni după noi și poate că o să scrie ei o mare poezie. Asta este...”.

● În „Fețele culturii”, nr. 66, la rubrica *Circul*, Andrei Grigor se întreabă încotro va evolua romanul românesc. Prilejul este oferit de disputele, din ce în ce mai aprinse, în jurul romanului lui Mihai Sin *Quo vadis, Domine*: „Lectura celei mai recente cărți publicate de Mihai Sin, *Quo vadis, Domine*, îmi prilejuește câteva gânduri în legătură cu condiția romanului românesc contemporan. Nu e locul, aici, să fac un comentariu aplicat asupra cărții amintite. Poate cu altă ocazie. E de ajuns a spune că, dincolo de o găselniță epică pe cât de facilă, pe atât de forțată, cartea păcătuiește printr-o patimă nereținută, pe care autorul ține să o impună receptării aproape fără nici o grijă pentru efectele dezagreabile ce le-ar putea produce în planul receptării artistice. Patima e una demascatoare, firească într-un demers publicistic (deși, de la o vreme, parcă

nici acolo), dar inadecvată într-o producție literară în proză. E o părere personală, desigur, și cu această observație închei rândurile dedicate romanului lui Mihai Sin”. □ Romul Munteanu scrie despre *Valentin Tașcu și poezia reflexivă*.

30 august

● În „Ora”, nr. 555, Viorel Cataramă anunță că ziarul își încetează apariția. Cățiva dintre inamicii lui Nicolae Cristache, redactorul-șef al publicației, sărbătoresc evenimentul.

31 august

● „România literară”, nr. 33, conține pe prima pagină articolul de adeziune al lui Nicolae Manolescu față de „revizuirile” lui Gheorghe Grigurcu, din numerele precedente: „Contribuțiile lui Gh. Grigurcu, unul dintre cei mai tenace emuli ai ideii lovinesciene, au primit riposte foarte dure. Criticul a fost acuzat de patimă demolatoare. Cei care l-au țintuit la stâlpul infamiei au fost acei colegi de breaslă care consideră că revizuirea este infestată de spiritul politicii de partid și preferă să rămână surzi la chemarea firească de repunere în discuție a literaturii din vechiul regim. Sunt alături de Gh. Grigurcu în temerara lui acțiune. Mi se pare că principala obligație morală a criticilor actuali aceasta este: de a privi înapoi *sine ira et studio*, de a revizui valorile, revizuindu-se pe ei înșiși. Articolul lui Gh. Grigurcu reprezintă o radiografie excelentă, care merită mai mult decât o laudă ocazională și anume o discuție aplicată și la obiect. (...) A doua observație se referă la o deosebire, semnalată de autorul articolului, între generația '60 și generația '80. După părerea lui Gh. Grigurcu oficialitatea comunistă a avut mai mult succes în «recuperarea» generației lui Nichita Stănescu decât în aceea a generației lui Florin Iaru. Motivul nu este însă nicidecum mai marea docilitate sau permeabilitate la sugestiile puterii, ci – situație relevantă doar în treacăt de Gh. Grigurcu – modificarea radicală a raportului dintre oficialitate și scriitori în timpul scurs de la venirea lui Ceaușescu în fruntea PCR și a statului și până la apogeul dictaturii lui personale. Aș adăuga și faptul că altele erau iluziile oamenilor de a 1968, când Paul Goma a devenit membru al PCR, decât cele îngăduite tinerilor de la 1980, când același Paul Goma crease modelul disidentului român”. □ Valeria Guțu Romalo scrie despre clivajul românește/moldovenește: „Opțiunea recentă a parlamentului Moldovei pentru formula «limbă moldovenească» (formulă atât de intens propagată în lungul deceniilor socialiste) pentru denumirea în constituție a limbii (sau a uneia dintre limbile?) de stat nu zăcătează fondul problemei: pe ambele maluri ale Prutului se vorbește aceeași limbă – limba română. Și indiferent de denumire, această limbă nu va putea să se apropie ca instituție națională și ca simbol etnic decât dacă i se redă solemnitatea, decât dacă i se permite să existe și să funcționeze și ca *limbă a*

culturii. Considerată din perspectiva acestui proces, opțiunea amintită a parlamentului este nu numai neștiințifică, ci și periculoasă: recuperarea și promovarea variantei literare va fi piatra de încercare a adevăratului patriotism moldovenesc”. □ Referindu-se la cartea lui S. Damian *Scușița Roșie nu mai merge în pădure* (Seara, București, 1994), Ioana Pârvulescu notează: „*Scușița Roșie nu mai merge în pădure* este o carte scrisă aproape în totalitate după 1989 și publicată, pe capitole, în reviste: «România literară», «22», «Contrapunct» și, din Germania, «Dialog». Cartea este însă extrem de omogenă, compactă chiar, datorită problemelor care-l preocupă aproape obsesiv pe autor: cea a eticului, a etnicului și a contextului istoric. Ideea cărții este că, după ce a trecut prin experiența celui de-al doilea război mondial și a lagărelor, problema naționalismului nu mai poate fi privită de pe aceleași poziții de pe care, să spunem, o puteau privi generațiile anterioare. Chiar dacă exemplele lui S. Damian implică uneori discuții delicate, întrucât sunt din categorii culturale diferite, în ansamblu cartea e convingătoare și realitatea istorică (de la războiul cel mare la războiul din Bosnia) o justifică. S-ar fi simțit nevoia unei distincții între național și naționalism”. Cronica se intitulează *Semnal de alarmă*. □ Gheorghe Grigurcu îl salută pe Marin Mincu la împlinirea vârstei de 50 de ani: „Lumea părea a lui, iar Marin Mincu nu-și ascundea deloc o asemenea prezumție. Spre norocul lui, unii confrăți nu-l agreau. Cu o dexteritate de fachir, a avut astfel prilejul de pași pe covorul de cuie al inamicițiilor ca și al propriilor asperități interioare și exterioare... Spectacolul care putea fi doar al unei excentricități s-a transformat într-un spectacol al unei creații. (...) La împlinirea a cinci decenii de viață, îl felicit pe colegul Marin Mincu, cu sentimentul că tinerețea sa, inepuizabilă, abia a început”. □ Cea de-a treia parte (și ultima) din *Revizuirea poeziei* (eseul lui Gh. Grigurcu) îi pune față în față pe Nichita Stănescu și pe Leonid Dimov, Gellu Naum, Mircea Ivănescu: „E nimerit, pentru a ne da seama de aceasta, a pune în paralel două destine, al lui Leonid Dimov și al lui Nichita Stănescu. Convinși fiind că primul stă și va sta, ca artist, categoric deasupra celui de-al doilea, așa cum stau și Doinaș, Gellu Naum, Mircea Ivănescu și alții, am în vedere existența plină de așteptări neîmplinite, privațiuni și vexațiuni, măcinată de sărăcie, de izolare, de greutatea de publicare a autorului oniric, ca și pe cea alimentată de autorități, pompată cu bani, distincții, festivități, călătorii în străinătate, a cântărețului *Necuvintelor*. Boemă și de-o parte și de alta, însă una tristă, în bună măsură impusă și strivită de neajunsuri prozaice, cealaltă euforică, a unui «pupu-dulce» neîntrerupt, cu toate lampadarele succesului aprinse, nu fără contribuția unui regizor invizibil. De-o parte marginalizarea ce căuta a îngenunchea un indezirabil, de alta banchetul oficializării viclene”. Textul este însoțit de un *Post Scriptum* pe două coloane, în care autorul, în acord direct cu editorialistul, pune bemoli pe unele dintre afirmațiile făcute anterior și anume despre acei poeți (Maria Banuș, Nina Cassian, Geo Dumitrescu, A.E. Baconsky, Eugen Jebeleanu, Dan

Deșliu) care, având șansa să supraviețuiască proletcultismului, s-au reabilitat. □ La 50 de ani de la moartea lui Liviu Rebreanu, Z. Ornea și Alex. Ștefănescu scriu, primul, articolul *În luptă cu expresia*, iar al doilea, reportajul *Lumea răzuită de Liviu Rebreanu*, comentând instantanee fotografice cu Liviu Rebreanu în diverse locuri din țară și din lume, furnizate de MNLR.

• După cum arată „vitrinaajul” revistei „Luceafărul”, nr. 13, sumarul conține articole, texte, opinii formulate de Dan Silviu Boerescu, Ioan Buduca, Alexandru George, Ion Bogdan Lefter, Valentin F. Mihăescu, Liviu Petrescu, Dan Stanca, Mircea Zăciu, Laurențiu Ulici, Heri Zalis. □ Laurențiu Ulici se întreabă: *Critica literară încotro?*: „O anumită alură de agenție publicitară a avut întotdeauna instituția numită critica de întâmpinare, recte «cronica literară» dar acum și de acum înainte alura aceasta va crește, fie că ne place nouă, criticilor) fie că nu. Atitudinea directă, răspicată, concentrată, sumar analitică și abrupt verdictuală s-ar putea să triumfe, cel puțin în paginile literare ale cotidianelor, de nu și în revistele literare. De aici o sumedenie de consecințe de ordin metodologic și stilistic în structura discursului critic. Nu încerc să fabulez în legătură cu ele pentru că, deocamdată, deși pot fi identificate pe ici pe colo, nu au suficientă pregnanță numerică. În ce privește critica exegetică e de așteptat, precum în Occident, să se deplaseze spre universități și institute de cercetări, iar ca pregătire a promovării editoriale”. □ La întrebarea formulată de Laurențiu Ulici răspund: ■ *Mircea Zăciu*: „Încotro merge, Critica noastră? Impresia celor mai mulți, după '90, e că Doamna noastră Critica merge pe mai multe cărări. Ba chiar că nu ar merge bine deloc. Că ar stagna, ar fi ostenit, ar fi «părăsit scena». Critica – exit”; ■ *Alexandru George*: „Toți profitorii comunismului s-au alarmat atunci, exact cum o fac și acum; să ne gândim la denunțul lui E. Jebeleanu care a dus la interzicerea *Intologiei poeziei române*, în B.P.T., concepută de N. Manolescu într-un spirit estetic prea larg și care ar fi putut constitui un moment epocal în istoria recuperărilor literare în comunism. Dar cel care și-a divulgat spaima și dezaprobarea în modul cel mai direct a fost Marin Preda în interviul cu Adrian Păunescu din 1969, în cadrul căruia a lansat sintagma care a prins, «obsedantul deceniu», o formulă falsă prin care se fabrica o «îngrijorare» post-factum la adresa unor fenomene de care contemporanii lor chipurile abia mai apoi au aseră act. Pentru prima oară un scriitor comunist justifica mizeria anilor de după război în literatură prin argumente istorice și făcea enumerări de opere care totuși s-au scris atunci, exact așa cum face acum Eugen Simion. Acesta, împotriva oricărei evidențe, vrea să stabilească în literatura română răvășită și strusă de comunism un continuum, ca și cum nu s-ar fi întâmplat pe plan istoric nimic. El exprimă îngrijorarea tipic nomenclaturistă și e bineînțeles nu numai secondat de un Valeriu Cristea, dar și sprijinit de toți scriitorii cu viață foarte nesigură, deși cu indiscutabile merite, de la Marin Sorescu la Ștefan Neagu”; ■ *Liviu Petrescu*: „Critica literară românească parcurge în clipa

de față, nu încapă îndoială, o etapă de dramatică prefacere și largă restructurare. Fenomenul este legat, pe de o parte, de schimbarea unor condiții de ordin exterior, între care importanța cea mai mare pare să o aibă criza unor instituții tradiționale (cum sunt, în speță, revistele de cultură; cele mai multe se confruntă cu mari dificultăți de natură financiară, fapt ce a provocat, în numeroase cazuri, prelungite sincope de apariție); există tendința, vădită de câteva publicații cotidiene dintre cele mai influente, de a prelua (prin intermediul unor pagini culturale din ce în ce mai consistente, ce dobândesc pe alocuri dimensiunile unor adevărate suplimente de cultură și artă) funcțiile revistelor literare de altădată. Transformările acestea instituționale – care se află, totuși, într-un stadiu încă incipient – nu vor rămâne fără unele urmări adânci în ceea ce privește mai cu seamă schimbările majore de registru pe care va fi obligată să le opereze critica «foiletonistică». A scrie la o publicație cotidiană de mare tiraj presupune, pentru cronicarul literar, a se adresa unui public cu totul diferit decât cel – mai curând elitar – cu care fusese obișnuit, mai exact unui public extrem de eterogen din punctul de vedere al culturii și educației intelectuale; cu alte cuvinte, cronicarul literar va trebui să se acomodeze în chipul cel mai puțin echivoc, unor parametri ai culturii de masă”; ■ *Valentin F. Mihăescu*: „Presupunând, însă, că reexaminarea scării de valori a literaturii române contemporane se va produce, totuși, mai devreme sau mai târziu, cu ce instrumente ar investiga criticul literar această realitate în mișcare? Altfel spus, critica literară de astăzi (sau de mâine) trebuie și ea să-și reevalueze modalitățile de abordare a textului literar? Nu cred că, esențial, vom asista la modificări spectaculoase de statut. Și nici nu cred că ar fi nevoie. E vorba doar de nuanțe. Importante, poate, dar totuși, nuanțe. De pildă, mi se pare că, măcar pentru o perioadă, până când cititorii își vor recăpăta disponibilitatea pentru receptarea semnalelor discursului critic, comentatorul de literatură va trebui să renunțe la privirea de foarte de sus asupra cărților, la acea suficiență profesorală care tulbură relația firească cu opera literară, oricum preeminentă (atunci când e așa) și oricum mai interesantă (atunci când e așa) pentru cititor decât actul critic”. ■ Răspund aceleiași întrebări Henri Zalis, Ion Bogdan Lefter și Ioan Buduca. □ În *Poeme de teenageri*, Dan Cristea se arată entuziasmat de poezia Simonei Popescu din volumul *Juventus* (Cartea Românească, 1994): „Simona Popescu scrie cuceritoare poeme despre tinerețe și problemele ei. Prospețimea, franchețea, dinamismul expresiv, intransigența, spiritul critic și autocritic, dar și tandrețea și sentimentalismul de-abia mascat sunt atributele imediat vizibile ale acestor poezii ce vorbesc despre «greutatea de-a fi tânăr», despre «splendoarea amețitoare și moale a maturității» sau despre «grosolănia tinereții, căsnici și măreția-i». *Juventus*, ca și cartea precedentă a autoarei, *Xilofonul*, pot fi citite drept și o introducere, credibilă, benefică, la starea de spirit» a generației '90, dintre ale cărei voci aceea a Simonei Popescu mi se pare a fi una dintre cele mai clare și autentice”. □ Sunt

publicate poeme de Cezar Baltag, însoțite de un studiu asupra eseistului Baltag semnat de Vasile Spiridon: „Poetul Cezar Baltag poate că nu are suflet critic, dar gândirea îi este nutrită de bogate lecturi și posedă un scris caligrafic. Glosările sunt pe cât de agreabile, pe atât de erudite, iar echilibrul pe care îl implică eseurile este asigurat prin subsumarea întregului demers unei finalități clare, de angajare a cititorului în meditație. Virtuțile umaniste ale Eseurilor constituie însăși rațiunea lor de a fi”. □ Al. Cistelean relevă calitățile monografiei *Ilarie Voronca* a lui Ion Pop: „Coerența internă a poeziei lui Voronca devine de-a dreptul stringentă în capitolele pe care exegetul le rezervă spațiului imaginar și tehnologiei imaginii. Analiza lasă relief al poeziei și se adâncește în profunzimile și în substratul ei. Ar fi, poate, de regretat aici că Ion Pop n-a introdus și un capitol consacrat «timpului», ceea ce ar fi probat coerența viziunii lui Voronca și prin celălalt ax structurant. Cu sau fără el, însă, Voronca iese din mâinile lui Ion Pop ca un avangardist născut, iar nu făcut. În orice caz, unul autentic și nu unul pre-făcut. De nu e cu totul nou acest Voronca, asta e numai pentru că Ion Pop l-a relevat, pe bucăți sau bucățele, înaintea monografiei”. □ Semnează, de asemenea, poezie Ion Horea și Radu Câmeci. □ Comentând *Jurnalul* lui Petru Comarnescu (Institutul European, 1994), Mircea Anghelescu evocă atmosfera generației '27: „Dar atunci, în 1932-1937, în anii când este scris acest jurnal, apele nu se despărțiseră încă, generația acționa în mare măsură într-o direcție comună și notele lui Comarnescu aduc numeroase elemente lămuritoare pentru istoricul unor poziții și curente cristalizate către sfârșitul deceniului. Ca la toți fruntașii generației, la Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Haig Acterian și ceilalți, motorul principal al acțiunilor pare să fie o devoratoare sete de consacrare, de realizare, teama de a rămâne în marginile meschine ale unei existențe fără identitate și fără semnele sigure ale împlinirii unei personalități adevărate; opera, succesul și tot cortegiul de semne exterioare care îl consacră”.

• În revista „22”, nr. 35, Adrian Marino semnează textul *Europa văzută de români*, același autor scriind și despre și – despre Ion Negoitescu, care „în acest an, la 10 august, ar fi împlinit 73 de ani”.

[AUGUST]

• „Jurnalul literar”, nr. 21-24, are, ca și numerele precedente, pe prima pagină, titluri continuate în interiorul revistei. Acestea sunt: *O necesară implicare editorială semnat Aristarc*; *Între oglinzi paralele*, un jurnal aparținând lui Nicolae Balotă, *Cu Harald Siegmund despre vinovăția fără de vină a cuvântului*, interviu luat de Crisula Ștefănescu, prelungit în interiorul revistei, *Europa liberă și exilul românesc* de Nicolae Stroescu-Stănișoară, în imediata vecinătate precizându-se: „Începând cu numărul viitor, editorialele „Jurnalului literar” vor purta semnătura domnului Nicolae Stroescu-Stănișoară. Domnia sa reia, astfel, în paginile publicației noastre suita comentariilor sale săptămânale

a căror difuzare a fost întreruptă în iulie a.c. la postul de radio «Europa liberă», departamentul românesc». □ Radu Călin Cristea comentează volumul lui Gheorghe Grigurcu *Peisaj critic* (vol. 1, CR, 1993): „Primul volum din *Peisaj critic* îmi aduce în minte o mai veche aserțiune a lui Mircea Martin, căreia nu văd ce i-aș mai putea adăuga – aceea că, probabil Gheorghe Grigurcu este cel mai talentat critic literar al momentului”. □ Pavel Chihaia scrie despre Nicolae Balotă *Parisul ca o carte* (FCR, 1994). □ „Jurnalul literar” publică un consistent *Dosar de securitate (Lotul scriitorilor germani)* semnat de Mihaela Constantinescu. În legătură cu același subiect se află interviul Crisulei Ștefănescu, luat lui Harald Siegmund, căruia i se publică și fragmentul (capitolul) *Vară încremenită* din romanul inedit *Pleava țării* și o coloană de poezii în traducerea Ioanei Pârvulescu.

● „Vatra”, nr. 8, se deschide cu textul ionescian *Confesiunea de la Rimini*, în traducerea lui Virgil Podoabă. Textul este o confesiune de artist rostită la Rimini cu prilejul ediției din 1987 a Meeting-ului organizat anual de mișcarea catolică *Comunione e liberazione*: „Teatrul pe care unii dintre noi l-au făcut din 1950 încoace se distinge radical de teatrul ușor. Îi este de-a dreptul opus. Spre deosebire de teatrul ușor, care pentru noi de divertisment, în poșida umorului unora dintre noi, împotriva răsului nostru batjocoritor, teatrul nostru e unul ce pune în cauză totalitatea destinului uman, ce pune în cauză condiția noastră existențială. Teatrul ușor e fără probleme, fără întrebări. Contribuie și mai mult la ațipirea conștiinței oamenilor. Nu ne face neliniști, nu ne calmează. S-a spus că nu e bine să crezi griji, că sunt deja destule în lume și ca oamenii n-au chef să aibă probleme, în unele clipe cel puțin. Dar aceste clipe trec repede și ne aflăm față în față cu noi înșine și cu angoasa noastră. Mie teatrul ușor îmi dă în cele din urmă încă mai multă neliniște decât neliniștea însăși. Mi-e insuportabil – atâta mi se pare de gol, de inutil. Dar noi nu vrem să gonim angoasa. Căutăm să ne-o facem familiară pentru a o înfrânge. Lumea poate fi comică sau derizorie, poate apare chiar și tragică, oricum nu e ridicolă. Nimic nu e ridicol”. □ Mihai Sin polemizează cu Mircea Iorgulescu pe subiectul controversat *Quo vadis, Domine?* Articolul se numește *Aroganță și vulgaritate*, cele două atitudini fiind puse pe seama lui Mircea Iorgulescu: „Dar «polemică» voi înceta să mai fac. E cu totul și cu totul inutil, chiar dacă pentru alții «metoda» asta e atât de utilă, în pofta lor de supremație cu orice preț, prin supunerea și distrugerea «adversarului». Chiar și acum, eu sunt nevoit, iată, să reacționez, după o lungă așteptare, într-o revistă lunară, în timp ce «polemiștii» mă pot împoșca cu noroi din pușcoacele lor, cât și când doresc, în «săptămânile», «cotidiene», la radio sau la TV. Ce «polemică» poate fi aceasta? Tipul «infect», se știe, n-are lege, n-are Dumnezeu. În lunga mea «polemică» cu Alex. Ștefănescu, am fost, recunosc, aproape pedant, demonstrând ineptie după ineptie. Și la ce-a folosit! S-a gândit, oare, Mircea Iorgulescu, fie și pentru o clipă că făcând cele mai năstrușnice «asocieri» și aplicând

«ștampile», s-ar putea acoperi de ridicol? Nicicând un critic care a reușit să-și facă relativ repede o «firmă» nu s-a bălăcit cu mai multă plăcere în propriul venin. Știu prea bine cât rău pot să-ți facă astfel de oameni, am deja destule semne și semnale. Dar a le accepta dominația malefică, ar însemna să accept înlocuirea «anilor satanici» (atât de des invocați de ei înșiși), cu un alt soi de «satanism», cu nimic mai blând.” □ Cornel Moraru scrisese despre „o carte eveniment”, *Tânărul bogat* (CR, 1993) de Mircea Ciobanu în care atrage atenția arta digresiunii, care se naște „din supunerea fragmentarului la constrângerile întregului... într-un climat fabulos, al îndoielii și ispitirii, în care faptul de a povesti e sinonim cu faptul de a fi”. □ „Vatra” rezervă o pagină Simonei Popescu, despre a cărei poezie se exprimă Ion Pop (*Tineretea, cu alternativă!*) și Caius Dobrescu (*Satira a înviat!*). Primul, Ion Pop, consideră că debutul Simonei Popescu, din 1990 cu *Xilofonul* „este cel mai semnificativ din ultimii ani”, iar în ce privește recenta apariție „perspectiva propusă... poate fi privită ca un manifest, poate cel mai pasionant, al noii «promoții»”. Caius Dobrescu: „În loc să aducă imn gingășiei feminine, în loc de a surprinde momentul delicat când sufletul unei tinere se pregătește să treacă pragul spre universul sexualității și al creației, Simona Popescu preferă să ne acorde, după, probabil mai bine de 100 de ani, strunele satirei. (...) Simona Popescu își propune să recreeze în spirit, nu în literă, epistola satirică. Încercările Simonei Popescu de a crea o expresie «albă» de a dobândi o puritate lipsită de patetism a scriiturii, de a obține o limpezime și o direcție imperceptibil infuzate și «informate» de memoria poetică se suprapun uimitor de precis peste fermitatea ei în a-și «lămurii» relațiile cu ceilalți și cu sine însăși. Latura «săsească» a caracterului ei o împinge, s-ar spune, la cel mai atent examen de conștiință, la aspirația către o precisă cuantificare a tuturor ezitărilor și lașităților vieții. Asemenea medicilor care au curajul să experimenteze pe ei înșiși, Simona Popescu își aplică singură cel mai dur tratament, sarcasmul maxim și ironia cea mai acidă și le rezervă fără ezitare. Etica ei nu este una fanfaroană, nu întâlnim aici jurăminte patetice de sărăcie, castitate și mai știu eu ce, nu ne împiedicăm de căutate imitații ale lui Cristos ori de zbierete isterice în fața putreziciunii și infernului lumii. Etica acestei poezii este un «negativă»: ea stă în obstinanta destrămarea a tuturor iluziilor pe care omul și le face despre sine, în demontarea mecanismelor de auto-mințire, de auto-intoxicare cu informații false. Etica din *Juventus* este orientată împotriva tuturor formelor de dulcегărie și de duioasă iubire față de propria piele. Dacă percepem cu adevărat tensiunea deosebită a acestui demers, nu vom putea să nu o înțelegem pe Simona Popescu atunci când, în mijlocul unui gest energic care sfășie vălul aparențelor, mâna ei ar putea avea o ezitare discretă, de o alexandrină delicată, trădând nostalgii pe care nici o ființă umană nu și le poate, probabil, reprima până la capăt”. □ Al. Cistelean semnează articolul *Cinci ani cu literatura română*, text dedicat celei de-a treia secvențe din *Unde scurte*,

decupate de Monica Lovinescu sub titlul *Posteritatea contemporană* (Humanitas, 1994). □ Iulian Boldea prezintă trei poeți bistrițeni: David Dorian, autorul volumului de versuri *Umilințele*, Atila Racz, cu *Dulcea mea pustiire*, și Victor Știr, cu volumul *Cavalerul norilor și Adulter cu moartea*. Cei trei au în comun faptul că publică la aceeași editură Tipomar (probabil din Bistrița) și dorința de afirmare. Prima „mână întinsă” este aceea a lui Iulian Boldea, care vede în încercările lor pasaje în care lirismul excelează, preocupări demne de reținut și, din când în când reușite notabile.

● „Contrapunct”, An V, nr. 8, publică pe prima pagină, în facsimil, textul semnat de Ștefan Aug. Doinaș, pornit de la o afirmație a lui Pessoa: „Poetul e un simulator?”. Calitatea reproducerii lasă de dorit, textul fiind aproape ilizibil. Ideile despre poezie sunt completate în pagina a șaptea cu versuri de Ștefan Aug. Doinaș. □ Ion Vieru se pronunță în chestiunea politicii Ministerului Culturii în domeniul tipăriturilor: „Deși Ministerul Culturii nu a fost condus de politicieni, ci de scriitori, niciunul nu a ridicat un deget în fața Guvernului și Parlamentului asupra tragicei situații. Mai exact, fiecare ministru și-a făcut din subterfugii și «pragmatice» justificări cale de acces spre vârfurile puterii, cu alte cuvinte, au spus că acest dezastru este favorabil (caracteristic) spiritului liber. Astfel, s-a dat apă la moară mogloditismului intelectual și moral, celor care din varii motive au afirmat că scriitorii n-au «opere de sertar» (acum au!). că s-au bucurat de tot felul de drepturi, că scriitorii – disidenți nu au fost lichidați de Securitate ș.a. În urma acestor campanii preparate și-n studiourile Televiziunii, de tot soiul de resentimentari, folosiți ca atare, să-și spună ofurile, s-au acumulat în edituri sute de manuscrise. Inițiativa Ministerului Culturii de a organiza Cultura națională s-a dovedit a fi un eșec sigur prin faptul de-a numi în fruntea ei o nulitate. Oricâte păcate i s-ar pune pe umeri lui Marin Sorescu, cert este că echipa ministerială i-a fost formată de alții, acei etemi alții care conduc această țară. E normal ca în aceste condiții d-nul Sorescu să fie același neobosit călător”. □ Vasile Andru este convins de următorul fapt: **„Cărțile mele neterminate vor fi mai citite decât cele terminate”**. Dezlegarea acestei bizare afirmații se găsește în aceeași pagină-interviu: „Cred că voi fi mai citit prin cărțile mele neterminate, decât prin cele terminate. *Grădinile secrete, Păsările cerului, Stăpânul...* Cărți existente, scrise fără migală și fără truda variantelor. Cu multe abrupturi și cu multe zone de tăcere. Aici nu retușurile, ci tăcerile dau sfericitatea textului. Nu mai am obsesia perfecțiunii. De altfel, nici nu-i când să le termin. Zilele sunt pentru altceva, acum. Dar, spuneam: Ele vor avea o soartă mai bună decât cele terminate. Acum nu fac un pariu ca să demonstrez ceva, ci pur și simplu, am altă atitudine față de scris. Scrisul îmi era o asceză, un exercițiu de trăit. Acum asceza este alta, exercițiul este altul: este lucrarea liniștii, isihia. În același timp este foarte importantă mărturia prin text”. □ Gestul foarte curios al poeților O. Nimigean și Cris Tănăsescu – ambii își publică versurile la editura Pan din Iași punând pe

coperte prețul de 1 leu – a dat, se pare, roade. Gheorghe Mocuța le analizează poeziile, prezente, prin recenzii, și în alte publicații literare: „Volumul cuprinde mai multe registre interferente, oscilând între poezie și proză, între magicul «basm al sângelui» și protestul vehement, între actul poetic și proză. O. Nimigean e unul dintre poeții născuți din jalea vremurilor noi, a culpabilizărilor excesive, a neliniștii între două mineriade sau a spiritului «infestat» al Pieții Universității. Iar poezia sa e o continuă stare de asediu a conștiinței și existenței. *O girafă în flăcări*. Pe cât de extrovertit și săltăreț este discursul liric al lui O. Nimigean, pe atât de introvertit și monoton e cel al lui Cristian Tănăsescu în *La răsăritul temniței*, Editura Pan, Iași, 1993. E o poezie macabră pe alocuri morbidă, o poezie a subteranei și florilor de mucigai, oferind imaginea vieții ca temniță dar și aceea paradoxală, a temniței văzută ca loc al perfecțiunii. (...) Greu de prins într-o formulă poetică neagră a profanării ființei pe care o practică Cristian Tănăsescu țintește nenumărate sensuri ale creației și riscă, în fond, să le abolească pe toate; ea scoate în evidență un spirit de o vitalitate ieșită din comun dar inadapabil în toate datele sale esențiale”.

[AUGUST – SEPTEMBRIE]

• În „Apostrof”, nr. 8-9, apare *Regele moare, rinocerii se înmulțesc*, text postum al lui Radu Enescu. Pe aceeași pagină, revista redă versuri inedite de Ion Barbu, însoțite de întregul eșafodaj istorio-literar al unei comunicări avizate de către Marian Papahagi. Versurile sunt: „Subpământean ca un sobol,/ Scriu, gratuit, un vers hieratic:// Dar numai pentru-un singur pol/ Compun în genul ușuratic.// Căci, măcinând mustăți de jad/ – Ca în Corint marea istmul/ V-a prins gelosul Stamatiad/ Hrânind cu șvarțuri hermetismul”. □ Tot versuri semnează în acest număr: Ștefan Melancu, Roman Arhip (cu o prezentare de Ioana Diaconescu), Virgil Leon. □ O altă poezie inedită îi aparține lui I. Negoîtescu și este comunicată de Emil Hurezeanu. □ *Despre specificul național* scrie Mihai Zamfir: „Tema specificului național în cultură a ajuns la noi o temă dubioasă. Tocmai ieșim dintr-o prea lungă epocă de fetișizare naivă a acestei probleme și de tratare a ei unilateral. Temă scumpă propagandei de partid, în varianta românească a comunismului, teoria specificului național a fost abordată predilect în ultimii ani mai ales de activiștii culturali travestiți în specialiști ai ethos-ului. Ne aflăm la capătul unei biografii recente, pe cât de abundentă, pe atât de greu citabilă; surprinderea trăsăturilor spirituale ale unui popor; desenarea hieroglificei care-i încifrează cultura, reprezintă operațiuni delicate ce se pot realiza doar într-un spațiu senin. În acest sector, din păcate, constrângerile de natură politică au scos tema din zona științei reale”. Studiul se încheie astfel: „Paginile de mai sus au vrut să fie concomitent, sugestie și semnal de alarmă”. □ Foarte asemănător, prin preocupări, este studiul lingvistului Alexandru Niculescu, de la Universitatea din Udine (Italia) care scrie despre România, o continuitate romanică printre

rupturi, articol pe care îl dedică lui Sever Pop și Hugo Plomteux. □ Despre echinoșiști și „Echinox” scriu Ștefan Borbély și Mircea Zăciu, primul evocându-i, din prezent spre studenție, pe Ion Simuț, Corin Braga, Ioana Moldovan, Emil Hurezeanu și Radu G. Țeposu. Mircea Zăciu publică pagini de jurnal (databil între 17.IV și 12. XII 1983, perioada când publicația a riscat să fie desființată fiindcă se vorbea despre ea la *Europa liberă*). □ „Apostrof” îl interviuează pe Marian Papahagi, directorul Academiei de Rămânia (Roma), unul dintre stâlpii revistei: „ – *Domnule profesor, vorbiți-mi despre Clujul intelectual și politic de azi.* / – Nu prea văd legătura: ba aș spune că între Clujul intelectual și cel politic nu e nici o legătură. Clujul este, însă, în ciuda faimei proaste pe care o are astăzi parte, integral produsul politicianilor, însă, nu al intelectualilor – un oraș cu o vocație europeană. N-are o viață intelectuală legată, are mai degrabă individualități sau grupuri închise, are însă instituții de cultură (câteva universități de bună calitate, teatre, o excelentă orchestră simfonică, biblioteci, câteva publicații de bună ținută) ce funcționează și, oricât de provincial și de ursuz are, totuși, o reală vocație științifică și culturală.... Defectul fundamental al acestui oraș: lipsa de comunicare, ce dă, uneori într-o ipocrizie devenită a doua natură a locuitorilor săi. (...)/ – *Nu ați fost tentat nici o clipă să intrați – ca alți scriitori, ca alți universitari – în politică? Ce partid politic poate reprezenta în acest moment o speranță – sau chiar o garanție – pentru România? –/ Am fost tentat: am fost chiar invitat. Faptul că nu fac parte din nici un partid politic nu mă face mai puțin interesant sau implicat în ceea ce se întâmplă în jurul meu. Intrarea voluntară într-un partid politic, oricare ar fi el, presupune însă un tip de contract pe care nu sunt dispus să-l semnez: rațiuni de disciplină ar putea ar putea să mă determine la un moment dat să urmez o direcție cu care n-aș fi de acord. (...) Prefer, în ce mă privește, să-mi las larg deschisă șansa de a vota de fiecare dată neconstrâns de obligații de partid”. □ În cadrul aceleiași rubrici, *Estuar*, se află și fișa biobibliografică a celui interviuat, iar în continuare, Ion Vartic (cu bibliografie), evocă începuturile democrației la noi, din anii când a făcut parte din echipa lui Andrei Pleșu la ministerul Culturii. Ion Vartic scrie, tot aici, și despre biografia netrucată a lui I. Negoieșcu (*Straja dragonilor*), din care „Apostrof” publică cel de-al treilea episod (s-ar părea și ultimul pe anul 1994). Dosarul critic al prezentului număr se referă la Artur Dan și „n-ar fi fost posibil fără bunăvoința și generozitatea dlui Cornel Regman, sărbătorit la 75 de ani. □ Revenind la *Dosarul Artur Dan*, I. Negoieșcu se numără printre cei care depun mărturii despre cel în cauză prin *Mituri căzute*, aforisme răspândite pe două pagini. □ Un amplu interviu îi oferă Jean D’Omersson (membru al Academiei franceze) lui Ion Pop: „ – *Aceasta a fost și una dintre marile debateri ale culturii române moderne... Cum putem constata, se dezbate și combate acum în occident și, desigur, în Franța, în jurul unor formule precum «cultura de masă», «civilizația divertismentului», «mediatizarea», în opoziție**

cu «marea cultură». Cum vă situație cu o atare problematică?/ – Cred că trebuie să fim circumspecți de îndată ce unui anumit lucru i se pune majusculă. Și i se pun multe majuscule, astăzi, culturii. Cred că cultura este, înainte de toate, o carte care-ți place, un tablou pe care îl privești, o călătorie, un oraș de care te simți legat. Sunt foarte fericit că oamenii se năpustesc în masă la muzee, dar mă tem că se duc adeseori doar pentru că presa vorbește despre o anume manifestare. E un lucru, acesta, foarte izbitor în Franța. Muzeul Louvre cu atâtea capodopere, e gol, însă îndată ce apare o manifestare mondenă, mediatică, toată lumea dă năvală acolo și nu se vorbește decât despre asta... este cultura cu majuscule. Cred că adevărata cultură e atașamentul față de muzica iubită, față de un tablou admirat, și nu abandonul în voia mediatizării permanente, a acestui aspect pe jumătate monden, pe jumătate oficial, de stat, caracteristic pentru cultura de astăzi – Credeți că scriitorul poate rezista acestui val? Trebuie să reziste, trebuie să apere cultura ca pe ceva de care avem nevoie, ca de sare... (...)/ – Aveți o foarte bogată activitate jurnalistică, de comentator al evenimentului imediat. Ar fi interesant d știut cum se împacă scriitorul Jean d'Omesson cu statutul de jurnalist, care nu este prea comod.../ – Ah, desigur, e o mare problemă... Ziaristul nu trebuie să aibă prea multă imaginație; ziaristul este viața, în timp ce moartea se află undeva în lumea scriitorului. Moartea este prezentă într-un fel sau altul, la scriitor, dar prezent este mai ales timpul, despre care vorbeam ceva mai înainte și care face deosebirea dintre scriitor și jurnalist. Ei bine, jurnalistul se află în întregime de partea timpului care trece. De aceea îi și place actualitatea./ – Și totuși, lucrează și el pentru o anumită durată, în sensul permanenței unor lucruri esențiale./ – Numai pentru o zi... Nu există, astăzi, nici o permanență a ziaristicii. Încercați să recitiți articolele de acum 10 ani, chiar ale acelor acri gândesc în durată... Jurnalistul trăiește clipa însăși, doar scriitorul gândește în durată. Aș vrea să va dau două citate în acest sens. Unul este din André Gide, care spunea: «Numesc ziaristica ceea ce va fi mai puțin interesant mâine decât astăzi». Găsesc că este o definiție formidabilă... Al doilea citat e din Péguy: «Nimic nu este mai bătrân decât ziarul din dimineața asta!»... Însă Homer e mereu tânăr./ – În legătură cu acest lucru, v-aș pune o întrebare poate cam generală: cum ați defini dv. statutul intelectualului de astăzi? S-a vorbit atât de mult despre această problemă în Franța, de la Afacerea Dreyfuss încoace până la Sartre, cu cunoscuta tutelă ideologică a angajamentului sau.../ – Există două mari tentații pentru un intelectual: turnul de fildeș și angajarea, și el alege una din aceste două poziții. Poate refuza, desigur, cum a făcut-o Théophile Gauthier, care spune că tunurile bubuie în jurul lui, dar că el scrie Emaux et camées. Sau Mallarmé, Flaubert, Proust... Sunt atitudini posibile. Aveți însă atitudinile lui Gide, Romain Rolland, Huxley, ale scriitorului angajat. Scriitorul are dreptul să se angajeze, nu are însă datoria de a o face... Are, poate, în anumite împrejurări excepționale. Cred că era foarte greu să nu

te angajezi împotriva lui Hitler, a lui Stalin sau că e dificil să nu te angajezi când comunitatea ta se află într-o mare frământare. Cred deci că scriitorul are un fel de datorie de a se angaja. Are însă și dreptul de a se retrage”.

● În „Jurnalul literar”, nr. 25-28, august-septembrie [lunile apariției se repetă haotic], Nicolae Florescu aduce din nou în discuție *Ancheta redactorului-șef*, „la ceasul adevărului” fiind chemat Nichita Stănescu: „Cea de-a doua secvență a anchetei de față este consacrată «cazului» Nichita Stănescu. Plecăm de la convingerea că o societate și o cultură responsabile, capabile să înscrie sunete profunde în concertul european al valorilor sunt, în primul rând, cele care refuză fetișizarea, cele în stare să-și reconsidere, într-un permanent dialog cu timpul operele și personalitățile care le definesc. Tendința de zeificare ascunde în vremurile moderne, de obicei, superficialitate și aduce, în majoritatea cazurilor, mortificarea spirituală. Un organism cultural viu presupune dezbaterea, confruntarea opiniilor, prezența spiritului critic. O adormire a capacității de negare, o excludere a posibilității de refuz, cantonarea exclusivă într-un sens unic al opiniei sunt rezultatele unei mentalități contrare democrației ideilor și spiritului de libertate intelectuală. «Cazul» Nichita Stănescu nu presupune luarea în discuție a unei evidențe: existența ca poet autentic al autorului celor 11 elegii. Ci poziția pe care el o ocupă într-o ierarhie de valori stabilită cu destulă aproximație de o critică și o istorie literară aservite în bună măsură unui regim al mistificării, cam a fost cel comunist din ultima jumătate de veac. De asemenea, absolutizarea aprecierilor superlative a creației lui Nichita Stănescu, în mod global, fără necesarele grade de comparație intermediare. O complexă panoramă a scrisului contemporan elaborată în lumina adevărului estetic, dar și etic (în momentul de față interdependența dintre etic și estetic este greu, dacă nu imposibil de elucidat) pretinde fără îndoială și o exactă stabilire a criteriilor și a valențelor ce definesc prezența lui Nichita Stănescu în literatura română. Ca și în situația precedentă (vezi J.L. nr. 1-4/1994) am solicitat unui număr considerabil mai mare de participanți decât cei prezenți cu răspunsurile lor la această anchetă. Lăsăm deschise, în continuare, paginile «Jurnalului literar» tuturor celor care ulterior vor dori să-și expună opinia. Cele trei întrebări care dirijează dialogul sunt: 1) Ce reprezintă pentru Dv. opera poetică a lui Nichita Stănescu? În ce măsură credeți că a înfruntat sau în ce măsură va înfrunta ea timpul? Ce model etic poate oferi, după opinia Dv. «mitul» Nichita Stănescu generației tinere de azi?”. ■ „Evaluatorii” sunt: Ana Blandiana, Corin Braga, Nicolae Breban, Mircea Cărtărescu, Alexandru Condeescu, Barbu Cioculescu, Constantin Cubleșan, Șerban Foarță, Gheorghe Grigurcu, Dumitru Micu, Dan C. Mihăilescu, Ion Pop, Alex. Ștefănescu, Cornel Ungureanu. ■ Ana Blandiana: „Ca orice mare poet – și el a fost și este un mare poet, Nichita Stănescu reprezintă și astăzi același lucru pe care Nichita l-a reprezentat în urmă cu zece sau douăzeci de ani: o adevărată revoluție în poezia modernă românească” o viziune lirică de la sfârșitul secolului

XX carene aşază într-un absolut sincronism cu poezia lumii. Nu cred că Nichita Stănescu face parte dintre poeţii care sunt ameninţaţi de timp. (...) Nichita a fost, în psihologia generaţiei noastre. Care s-a numit chiar generaţia «Nichita Stănescu» un caz oarecum special. La el, în poezia lui în primul rând, esteticul avea mai puţine legături cu realitatea decât pentru ceilalţi”; ■ *Nicolae Breban*: „Pentru mine poezia lui Nichita Stănescu reprezintă o culme nu numai a culturii postbelice, dar şi o culme a poeziei româneşti moderne de după al doilea război mondial, atât sub raport stilistic, cât şi mai ales problematic”. ■ *Mircea Cărtărescu* simte nevoia unor nuanţări: „Nichita Stănescu se află astăzi între idolatrie şi negare, iar asta nu spune prea mult despre personalitate sau opera lui, ci mai ales despre climatul în care sunt judecate valorile în România se înfruntă azi în cultura noastră o atitudine «legitimistă» şi una «revizionistă», amândouă fiind silite, de simpla prezenţă a celeilalte, să îşi deformeze către extreme atitudinea onestă. (...) Din punct de vedere etic, Nichita Stănescu (...) seamănă cu nimic mai mult decât cu opera lui Blaga şi mai ales a lui Ion Barbu, aceasta nu se datorează unei simple influenţe, ci unei apartenenţe comune la un curent literar cu toate trăsăturile lui. Astăzi, o parte a generaţiei ‘80 este şi ea mai mult legată de modernism decât de adevărata poezie a vremii noastre. Remarcam astfel, în cazul Nichita Stănescu & Co, o a doua imensă rămânere în urmă a gândirii poetice româneşti după cea a lui Eminescu (care ar fi putut fi nepotul marilor poeţi romantici germani). Îl admir, deci, cu luciditate şi îl critic cu toleranţă pe Nichita Stănescu. Nici moral, nici poetic, nu-i seamănă în nici un fel. Nu cred că modelul lui e productiv azi. Dar mă bucur că acest om superior a existat şi că l-am cunoscut. Atitudinea mea faţă de el şi de poezia lui ar putea fi, poate, numită *înţelegere*. Ceea ce înseamnă, până la urmă, dragoste”. ■ *Alexandru Condeescu*, cunoscut prieten şi editor al poetului: „Poezia nu oferă modele etice, ea le trăieşte. A fi înălăuntrul poeziei este supremul model etic pe care îl poate crea un poet. Uneori cu preţul vieţii. Alteori îndrăgostit de poezie până la imoralitate sau amoralitate, el este «moral» şi «etic» numai când «naşte» poemul ce exprimă adevărul. Din acest punct de vedere, Nichita Stănescu este exemplar”; ■ *Corin Braga*: „Eu unul nu cred că opera lui Nichita Stănescu va rămâne o fosilă calcifiată, păstrată ca o curiozitate într-unul din depozitele stratigrafice ale trecutului deoarece ea este cristalizată pe un nucleu de valoare reală. (...) În ceea ce priveşte etica, mi-e teamă că Nichita nu constituie un model exemplar. El este unul dintre cei care au «supravieţuit» făcând compromisuri mai mari sau mai mici cu puterea... datorită iresponsabilităţii cu care s-a lăsat folosit drept port-drapel al culturii oficiale. Morala sa apare să fi fost una a minimei rezistenţe, el acceptând să-şi suspende atitudinea etică în măsura în care în măsura în care acest gest îi garanta autonomia estetică, pact tacit care nu putea decât să-i convină celui de-al doilea comunism românesc, al etapei Ceauşescu. Dar, dacă în plan moral el este un contraexemplu, nu putem ocoli ideea unei anumite etici a creaţiei, a unui

model de dăruire pentru vocația sa pe care Nichita Stănescu l-a întrupat cu prisosință”. ■ *Constantin Cubleşan*: „Întrebarea dacă Nichita Stănescu oferă un model etic și estetic generațiilor tinere, mi separeu a fi iarăși oțioasă. Adică dacă omul Nichita Stănescu a trebuit să plătească Cezarului ce era al Cezarului pentru a fi lăsat în pace să-și scrie marile sale pome, care nu au, în fond, nimic comun cu – sau în nici un caz așa cum și-ar fi dorit cerberii propagandistici – cu ideologia marxistă, înseamnă că el trebuie blamat, dat la o parte, refuzat ca model de creator român, în schimb poetul care a plecat din țară, stabilindu-se la Paris sau aiurea, și a scris versuri mediocre, cel mai adesea, trebui să fie oferit neapărat ca model etic, exemplar, pentru că a refuzat să dea Cezarului... etc. etc.?! Ei bine, da. Din acest punct de vedere el este un model. Dar numai pentru asta istoria literară – dacă așa ceva vă interesează – nu cred că-i va acorda niciodată o mai mare atenție decât lui Nichita Stănescu, care a stat în țară sub teroarea ceaușistă și a scris o poezie excelentă, extraordinară, repet fără a urma programul directivelor congreselor și conferințelor naționale ale Partidului. Din acest punct de vedere, modelul său este unul exemplar!”. ■ În termeni cu totul diferiți se exprimă *Barbu Cioculescu*: „În privința modelului etic, pe de o parte păstrez viața și opera scriitorului în borcane diferite, pe de alta sunt conștient că modesta calitate a exegeților unei opere și admiratorilor unui creator nu poate constitui criteriul de apreciere, nici al operei, nici al omului. Altminteri, câtă vreme moștenirea artistică a unui scriitor e folosită ca un tanc, numele ca un drapel” iar întreaga operațiune ca o vastă tulburare de ape, de către indivizi cu ciorapul tras peste nas, nu se prea poate discuta. Pus în linie cu Eminescu, Arghezi, Blaga, Nichita Stănescu suferă. În rest, este probabil că a contribuit, totuși, la spălarea lumii de lume”. □ *Gheorghe Grigurcu*: „Un supraom al poeziei românești este azi, în vederile multora, Nichita Stănescu. Calitățile lui sunt, în chipul cel mai izbitor, exagerate. Dar și defectele lui cresc halucinant în proporție directă cu aprecierea însușirilor pozitive câte le-a avut. (...) S-a spus: de la Eminescu până-n prezent e cel mai mare. Un nou Eminescu! Macedonski, Arghezi, Blaga, Ion Barbu, Bacovia, V. Voiculescu, Philippide, Emil Botta, au fost înghesuiți pentru a-i face loc, așa cum sunt înghesuiți pietonii la trecerea unei coane prezidențiale. (...) Trebuie subliniat un fapt care n-a fost luat în considerație așa cum s-ar fi convenit. Gloria lui Nichita are un caracter aleatoriu. A fost câștigată printr-o aruncare de zaruri a zeilor. Numele intrate în competiție erau de toată mâna, așa încât un Dimov sau Mircea Ivănescu sau alți poeți cu adevărat exponențiali nu aveau mari șanse de a câștiga. Câștigător pe calea unui hazard, Nichita Stănescu s-a manifestat sub chipul unei nemăsuri ce l-a pierdut. Talentul real al poetului a fost devorat de geniul său himeric. Devenit monstru sacru, și-a atribuit (prin mijlocirea celor ce s-au grăbit a-l supradimensiona la un mod fără precedent) primul loc în cadrul întregii poezii naționale. Precum un supraom al poeziei noastre, mai întâi l-a «egalat» apoi l-a «depășit» pe «omul deplin al

culturii românești». E de presupus că va fi victima acestei gigantice supra-viețuirii. Oricât de sus e plasat, va pierde cumplit, chiar prin căderea de la această înălțime neverosimilă. Neașteptată opinie, nu-i așa? La ora actuală, din pricina lesne de înțeles, ea pare sortită izolării. Desigur, numai timpul va arbitra între subsemnatul și cei ce cred altminteri”; ■ *Șerban Foarță*: „Nu am căderea să particip la «judecata» lui Nichita. Nu pentru că nu sunt, eu însumi, un – cine este? – impecabil, dar pentru că într-un răstimp în care marii păcătoși își văd în liniște de treabă, abaterile lui Nichita îmi par, astăzi, drept veniale. Păcatul e ierarhizabil, nu omogen, nici indiviz, nici în afara unei astfel de ierarhii și repartiții într-o (ne) lume ca a noastră, fără principii, nici criterii, eu unul nu-mi îngădui luxul de a fi drastic cu Nichita, cel care, dacă a greșit, va fi făcut-o. Nu să zicem din carierism, venalitate, abjecție sau mai știu eu ce. Nichita n-a făcut carieră, n-a strâns averi peste averi; n-a fost meschin, ci dimpotrivă, magnificent și magnanim”. ■ *Dumitru Micu*: „Azi, Nichita Stănescu reprezintă pentru mulți, pentru cei mai mulți – ca orice spirit superior trecut în eternitate – o statuie. (...) Nichita Stănescu a avut șansa de a putea nu numai să scrie, ci și publica poezie autentică. El nu s-a văzut constrâns, asemenea debutanților din anii precedenți – sau nu în aceeași măsură – să-și muteze personalitatea pentru a putea pătrunde într-o coloană de gazetă și a se instala într-un volum. Iar personalitatea lui era puternică, autentic poetică, exemplară. (...) Cu condiția, firește, de a percepe exact semnul exemplarității artistice. În artă, a urma exemplul cuiva e cu totul altceva decât cu a-l imita. Opera de artă e ca sfînxul: devoră pe cei ce nu pot s-o răstoarne. Ea se cere negată. «Fă ca mine!» înseamnă, în artă: «fă altfel!». Nichita Stănescu a readus poezia românească în linia marilor ei făuritori scriind-o altfel decât ei. Atacând marile probleme eterne ale omului, asemenea lui Eminescu, asemenea lui Arghezi – dar altfel cu alte instrumente expresive. Cine vrea să și-l ia drept model pe Nichita Stănescu (ca și pe oricare alt poet) trebuie să-i sfărâme statuia, așa cum în prima piesă de teatru blagiană Zamolxe și-o zdrobește pe a sa proprie. «Litera» ucide. Numai spiritul dă viață”. ■ *Dan C. Mihăilescu*: „În sfârșit: ca și pe Eminescu, și pe Nichita trebuie să-l mai lăsăm în pace o vreme. Icondulii, fetișizarea l-au copleșit născând, în plus, reacții puternice (și motivate) de cealaltă extremă. Au și valorile nevoie, din când în când, de o liniște prelungită”. ■ Nici *Ion Pop* nu este foarte concesiv: „Pentru mine, opera lui Nichita Stănescu continuă să rămână unul din marile repere ale poeziei românești de după război, poate chiar cel mai însemnat. Pentru că întâi de toate, este o operă, are coerența de profunzime a viziunii, un «sistem» simbolic de amplă și organică articulare, o deschidere spre Totalitate. (...) Nu uit și nu avem cum să uităm că autorul *Sensului iubirii* și *Dreptului la timp*, al unor versuri din *Un pământ numit România*, sau din *Rosu vertical*, a trebuit să plătească tributul ideologic ca și inevitabil pentru debutantul timpului său, oferit însă, ce-i drept, și nu spre cinstea lui, și când nu mai era nevoie. (...) E

foarte limpede că Nichita Stănescu a șocat în câteva rânduri prin luări de poziție «ideologice» pe care tocmai «mitul» său l-ar fi obligat, cel puțin, să le evite. A-i îndemna, de exemplu, pe poeți să lucreze la strung, făcând ecou unui slogan ceaușist, într-un moment de mare cumpănă, al «minirevoluției culturale», a fost o atitudine profund nedumeritoare... (...) Trăgând linie, s-ar putea spune, cred, că «generațiile tinere» nu vor căuta în Nichita Stănescu un «model etic» (mulți dintre reprezentanții lor îl neagă, de altfel, și ca model poetic, orientându-se spre noi tipuri de limbaj) însă vor găsi, poate, răgazul unei reflecții adâncite asupra «mitului» său. Căci și poetul și biografia lui reală oferă destulă substanță pentru o astfel de meditație – cu învățăminte nu numai pentru aceste generații tinere”; ■ *Alex. Ștefănescu*: „Nichita Stănescu este unul dintre puținii scriitori care a rămas neatins de ideologia comunistă. S-a produs un miracol: un prinț îmbrăcat în haine strălucitoare a traversat pe jos o mlaștină și nu s-a murdărit. Putem găsi pe veșmintele lui, dacă cercetăm cu atenție, câțiva stropi de noroi”; ■ *Cornel Ungureanu*: „Mi se părea nedrept să scriu despre el acolo, în provincia în care erau încă destui care ar fi trebuit să intre în circuitele culturii. Pe urmă, în anii șaptezeci, Nichita scria – mi se părea mie – o poezie improvizată. Se oficializa improvizând. M-am îndepărtat din nou de el. (...) Când trebuia să-l însoțesc la Teremia, la sfârșitul lui 1983. într-o tabără, am refuzat. Nu spun cât de mult regret acum acest refuz. (...) Într-un secol XX al morții artei, Nichita Stănescu pune în valoare un operator de o expresivitate unică: *necuvintele*. Ceea ce nu poate fi gândit, trebuie tăcut. spunea celebrul paradox șapte din *Tractatus*... Alături de Ionescu, Beckett, de Bergmann și Tarkosky, de ie și de alți câțiva – nu foarte mulți – Nichita Stănescu ne învață cum trebuie tăcută lumea”. □ Lucian Boz scrie din Sydney (Australia) despre *Barbu Brezianu la 85 de ani*. □ Ineditele acestui număr sunt extrase din arhiva Mircea Vulcănescu: *Sentimentul în noua generație* – text prezentat de Marin Diaconu. □ Este publicat interogatoriul luat lui Andreas Birkner, din *Dosar de securitate – Lotul scriitorilor germani*. □ Cronicile literare ale numărului poartă semnăturile lui Nicolae Florescu (la volumul lui Adrian Marino *Evadări în lumea liberă*, Institutul European, Iași. 1993) și Cornel Regman, care, de mai multă vreme, își folosește instrumentarul critic pe textele generației optzeciste. [Aceste ultime exerciții vor constitui conținutul unui volum postum purtând semnătura criticului cerchist.] După ce a recenzat poeziile lui Ion Stratan, criticul se oprește asupra volumului *Dragostea* (poeme 1984-1987) de Mircea Cărtărescu: „Delicata problemă a supraviețuirii ca poet – știe și autorul – nu prea ține de produsele anexate prisositor creației de vârf. El însuși a fost de altfel contrazis prin *Levantul*. operă de căpătâi a sa, care i-a și schimbat pentru moment porecla: autorul *Levantului*, căci vârful – la ceasul când mai scria la *Dragostea* – era încă departe de a fi fost atins”. □ În persoana lui Nicolae Florescu, Aristarc aruncă anatema asupra numărului pe anul 1993 al revistei „Manuscriptum” [unde N.F.

a fost, o lungă perioadă, redactor]: „În aceste condiții, nu e de mirare că problema aspectului *inedit* al textelor, publicate chiar de o revistă specializată în *inedite*, lasă de dorit. În timp ce Petru Creția își sfârșea lamentația popească, textele Eliade, spre exemplu, au fost publicate până la ultimul cuvânt în alte reviste, ba chiar și în volume. Faptul că Ofelia Creția nu înregistrează în fișierul bibliografic aceste publicații, nu înseamnă că ele nu există. Cu regretul că Al. Piru («după G. Călinescu și în tradiția lui, cel mai cuprinzător istoric al literelor românești», cum apreciază asertoric «Manuscriptum») a pierdut șansa de a intra în paginile voluminosului număr 1-4/1993], obținând pe ultima pagină doar un necrolog, putem să ne întrebăm, totuși, cu ce au păcătuیت alți «onești» decedați ai perioadei consemnate istoriografic de «Manuscriptum»? Poate ne lămurește Ofelia! Dacă nu, desigur... Hamlet”. □ Continuă jurnalul lui Nicolae Balotă, cu datări din noiembrie 1954, însă redus ca dimensiuni – comparativ cu numerele mai vechi, ca sa poată face loc supratextului lui Gheorghe Grigurcu despre Nichita Stănescu, intitulat, pe măsura dimensiunii, *Supraomul poeziei românești*. □ Din același număr, atrage atenția și articolul semnat de Mircea Handoca. Sub titlul *Ignoranță sau rea credință în interpretarea biografiei și operei lui Mircea Eliade*, autorul intervenției cere un drept la replică, notând despre Daniel Dubuisson, autorul studiului *Mitologiile secolului al XX-lea (Dumézil, Lévi-Strauss, Eliade)*: „Fiindu-i teamă ca Eliade să nu capete noi prozești, exegetul din Lille «înfiearează» și «demască». Pentru noi, românii, este același procedeu de combatere a unor teze *reacționare și antiștiințifice*, folosit de Pavel Apostol la sfârșitul deceniului al șaselea”.

SEPTEMBRIE

1 septembrie

• În „Zig-Zag Magazin”, nr. 33, Ioan Matei îl interviează pe Nicolae Manolescu, în calitate de președinte al Partidului Alianței Civice. Intervievatul declară: „*Nu se poate face politică fără compromis*”. □ Este prezentat numărul recent apărut din revista „Manuscriptum” pe anul 1993, consacrat în întregime poetului Nichita Stănescu: „Sunt multe de spus despre revelațiile pe care le produce bogatul material de arhivă inclus în aceste patru ultime numere ale revistei «Manuscriptum». Am să semnez însă doar două elemente de maxim interes, urmând ca iubitorii de literatură să le descopere ei înșiși pe celelalte. Revista cuprinde o colecție impresionantă de fotografii ale lui Nichita Stănescu (inclusiv puținele fotografii color existente), un adevărat film al vieții marelui poet. Reproduc și eu un instantaneu, extrem de expresiv, care îl înfățișează pe autorul *Necuvintelor* declamându-și versurile în ritmul dictat de metronomul mâinii sale. Al unei mâini feminine cu mișcare autoritară, bărbătească – contradicție plină de farmec, specifică personalității lui Nichita Stănescu. Altă revelație o reprezintă paginile de jurnal scrise de Modest Morariu în ultimele luni de viață”.

• Din „Totuși iubirea”, nr. 36, în romanul-jurnal de Andrei Păunescu, „cu personaje și întâmplări reale, petrecute între 1985-1994”, *Supraviețuirea lui Adrian Păunescu*, trezesc interesul niște adnotări: *Referințe critice de la Eugen Barbu la Gh. Grigurcu*, în care poetul mărturisește că, deși îl detesta pe Grigurcu, a lăsat la finele *Manifestului pentru sănătatea pământului* și rândurile scrise de criticul de obicei injurios, după cum nu a schimbat nimic din unele „enormități” ale lui Eugen Barbu, care a ținut neapărat în 1978 să-i scrie prefața antologiei de la BPT – *Poezii de până azi*: „Mi-a spus că vrea să facă un portret adevărat al meu, ca într-o ediție definitivă, că prea multe s-au spus neadevărate, despre mine [N.B.: „era o carte cu un tiraj enorm, 150 000 de exemplare, record mondial de poezie... o ediție populară, cu tot ce era reprezentativ pentru poezia lui Adrian Păunescu”]. Și ce mi-a făcut maestrul Barbu? A scris în prefața aia câteva minciuni, de care și el știa că sunt minciuni. Că aș fi venit eu în teniși și cu basc, de la Bârca, unde păzeam oile. la București!? Și alte aiureli din astea. Știa foarte bine că, deși am trăit la țară, eu am păzit VIA și NU OILE. Și că, în niciun caz, nu am venit în București așa, dintr-o dată, cu bască și în teniși, să mă vadă el, Eugen Barbu, care atunci conducea, strălucit, cenaclul «Luceafărul», unde s-au lansat atâția poeți de mare valoare. I-am și spus: *Dom' Barbu, ați scris în prefața asta niște enormități*. Dar am lăsat textul, așa cum a fost, și așa a apărut. Pentru că, dacă un mare scriitor a scris niște minciuni, el și-a riscat, cu bună știință, prestigiul și credibilitatea”.

2 septembrie

• În „Literatorul”, nr. 36, apar două texte polemice ale Diacului tomnatic și alumn. Primul se intitulează *Dl. Gh. Grigurcu revizuieste...poezia*: „Punctul unde Gh. Grigurcu îi bate însă de departe pe I. Vitner, N. Moraru și M. Novicov – ca să comitem și noi o listă – e seninătatea cu care reduce poezii la standardul unor marionete ale regimului politic, poezia însăși figurând în articolul său, după cele mai rudimentare dintre schemele marxist-leniniste, ca produs direct al conjuncturilor ideologice: «comisarii din domeniul culturii» s-au gândit la alte manevre, mai «rafinete» și așa ar fi apărut Nichita Stănescu. Marin Sorescu și ceilalți «șaiszeciști instituționalizați», «servind grandomania dictaturii». Ei ar fi avut, ca și Nicolae Labiș, «misiunea unor cobai ideologici. pe care au fost testate fenomene sociologice multiple» și astfel «li s-a încredințat să joace» rolul de «piscuri» șaiszeciste». Frecvența ghilimelelor zeflemitoare intră și ea în arsenalul de racord, mult prea bogat pentru dimensiunile acestei însemnări”. □ Cel de-al doilea text, de pe aceeași pagină, se numește *„România literară”, Căine rău*: „Am scris noi, mai sus, firma pe care ar trebui să și-o pună la poartă revista «România literară», spre a preveni trecătorii că îl are în curte, chiar lângă intrare, pe Mircea Mihaieș. Acesta se închipuie altceva, măreț și redutabil – dovadă plăcuța deasupra cuștii:

«Contrafort», ca titlu de rubrică al primelor coloane din pagina a doua a revistei. Spune și asta ceva despre ce se crede în casa cu pricina asupra restului lumii și a rostului propriu”. □ La rubrica *Viața cărților* sunt recenzate volumele: *Convorbiri cu Emil Cioran* (Humanitas, 1993), sub semnătura lui Dragoș Tudor; Valentin F. Mihăescu, *Viciul nepedepsit* (Editura Charme-Scott, București, 1994), recenzie de Andrei Grigor; Romul Munteanu, *Jurnal de cărți*, V (Libra, 1994) articol de Răzvan Voncu; și Monica Săvulescu-Voudouris, *Diaspora-rădăcinile mele* (CR, 1994), comentariu de Lucian Chișu. □ Versurile aparțin lui Adam Puslojic și Dorin Crișan. □ Proză semnează Saint Tobi (*Fetele din sala de lectură*) și Mircea Ioan Casimcea (*Toratora*). □ Cu articolul de față, Valeriu Cristea ajunge la cea de-a patra secvență din **Democrația intelectualilor**: „Atitudinea mea, care i-a nedumerit, intrigat, dezamăgit, indignat pe atâția nu ar fi bine înțeleasă dacă nu aş confirma ceea ce deja se ştie: că am fost şi am rămas, neinfluenţat de virajele altora, un om de stânga. Un *om* pur şi simplu de stânga, nu un *om politic*, sau un *militant de stânga*. Nu m-aş înscrie în nici un partid actual zis de stânga, după cum nu m-aş înscrie în nici un alt partid. Sunt *sufleteşte* de stânga. Aşa m-am născut şi am fost educat, de mama şi tata, de Dickens, Victor Hugo (cel din Mizerabilii), de Gogol, Dostoievski, Tolstoi şi Cehov (autorul nuvelei Gusev, de citit!), de Ibrăileanu şi Rebreanu, de Proştii lui Rebreanu. Sunt de stânga pentru că sunt de partea celor slabi şi nu a celor tari, a celor săraci şi nu a celor bogaţi, a smeriţilor şi nu a trufaşilor, a «umiliţilor şi obidiţilor» şi nu a «demonilor», a oamenilor şi nu a supraoamenilor, a celor «simpli» şi nu a elitelor. Sunt de stânga pentru că nu-mi plac durii, fudulii, închipuiţii, «stăpânii»; pentru că iubesc animalele; pentru că vreau ca toţi morţii să învie; şi ca Dumnezeu s-i ierte pe toţi”. □ Dumitru Micu continuă evocările despre Şcoala de literatură: „În septembrie mi s-a creat o jumătate de normă şi la şcoala de literatură, ca asistent. Aşa mi-am început cariera didactică. Cumva, semioficial, o începusem de fapt în anul precedent, ţinând, sub îndrumarea cadrelor abilitate, îndeosebi a lui Ion Oană, seminarii de literatură română. Din 1951 am fost încadrat la Teoria literaturii, împreună cu Vasile Nicorovici şi S. Damian. Şef al catedrei era N. Tertulian. Tematica şi orientarea activităţii de predare şi seminarizare nu putea fi, natural, decât aceleaşi ca în primul an, însă acum exista posibilitatea de teoretizare la un nivel mai ridicat, dat fiind că apăruseră mulţi cursanţi cu o mai temeinică pregătire. Criteriul de recrutare a studenţilor nemaifiind chiar atât de proletcultist ca în 1950, nu mai era necesară coborârea la nivelul de înţelegere al celor recent alfabetizaţi. Cu unii – sensibil mai numeroşi decât cei pe care îi avusesem colegi – se putea discuta în termeni perfect adecvaţi problematicii abordate. Iată spre exemplificare câteva nume: Nicolae Labiş, Aurel Martin, Lucian Raicu, Gheorghe Achiței, Doina Ciurea, Ion Horea, Coman Şova, Tita Chiper, Gheorghe Tomozei, Alexandru Căprariu, Haralambie Grănescu, Ion Băieşu, Ludovic Bruckstein,

Victor Tulbure, Dumitru Carabă, Mihai Negulescu, Remus și Ștefan Luca, Cornel Bozbici, Victor Vântu, Sonia Larian, Ion și Florian Grecea, Adrian Beldeanu, Ion Lăncrănjan. Inițial s-a numărat printre studenți și Gheorghe Grigurcu, însă a fost exclus din școală, pe la începutul anului, pentru «estetism». Scrisese sau i se atribuia o «odă» către E. Lovinescu”.

● „Vremea”, nr. 503, se alătură celor care-l apără pe Nicolae Cristache, la falimentul „Orei”: „Într-o vreme a presei superficiale și noroios-cazuistice, un mare gazetar se exprimă cu dificultate. A trecut «Ora», dar rămâne durata marelui publicist”.

4 septembrie

● În „Adevărul literar și artistic”, nr. 233, Saviana Stănescu se întreține cu Serge Fauchereau pe teme autohtone, bine cunoscute specialistului francez în avangarda poetică românească și nu numai.

5 septembrie

● „Fețele culturii”, nr. 674 conține un interviu cu poeta, traducătoarea și publicista Brenda Walker: „– *Dnă Brenda Walker, sunteți din nou în România. Ați venit pentru prima dată în anul 1982 și tot atunci v-ați întâlnit și cu literatura română. Ce a însemnat pentru dvs. această întâlnire?!* – În primul rând, am descoperit sufletul poetic care în Anglia nu mai este atât de viu. Am cinci copii și multă vreme nu am mai putut să mă gândesc la poezie. Cunoscându-vă literatura am fost capabilă să re trăiesc sentimente poetice, ceea ce nu mi s-a mai întâmplat din adolescență. Poezia țării dvs. mi-a redat încrederea în scris și libertatea de creație. În fapt contactul cu literatura română s-a petrecut printr-un accident. Trebuia să întocmesc un studiu despre creativitatea la copii, acesta fiind o parte din lucrarea mea de doctorat în sociologia educației și m-am gândit că ar fi bine să merg în estul Europei. Eu voiam să merg în Rusia, dar ginerele meu mi-a spus să merg în România, pentru că limba este mai ușoară, iar tatăl lui mă putea ajuta să întreprind această călătorie. Ajungând în România, am mers la București, la o grădiniță. Translatorul care mă însoțea m-a purtat prin librăriile bucureștene, arătându-mi tot felul de cărți. Întâmplarea a făcut să cumpăr o carte de poezii a lui Ion Stoica, pe care aveam să-l cunosc la o petrecere. La acea petrecere au fost invitate toate persoanele care m-au însoțit în România. Tot atunci am cunoscut-o și pe Andreea Caracostea Deletant, cea care m-a ajutat la Londra să cunosc limba română și să pot traduce. Pot spune că primele cărți de poezie le-am tradus împreună cu ea. După călătoria în România, am mers în foarte multe țări și am tradus din literatura acestora. Publicarea cărților de poezie nu am făcut-o pentru profit, ci pentru cultură. Toate acestea m-au stimulat să scriu. Iar acum, stau cu un picior în poezie, iar cu celălalt în educație./ – *Ce părere aveți despre poezia română clasică și contemporană?!* – Nu am citit foarte

mult din poezia românească. Neavând la îndemână opera lor integrală, am citit o selecție din poezia clasică română întocmită de D. Duțescu, A. Bantaș și Levițchi. Pe lângă acest volum am mai citit, atât cât mi-au stat la dispoziție, poezii de Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Nina Cassian, Ștefan Aug. Doinaș, Ana Blandiana, Maria Banuș, Ioan Alexandru. Pot spune că aveți poeți moderni extraordinari”.

● În „LA&I”, nr. 34, Tania Radu comentează volumul Monicăi Lovinescu *Unde scurte* III: „Apărătoare a valorilor estetice ale scrisului, ca unic antidot împotriva coroziunii prin ideologie, Monica Lovinescu se dovedește aici, în cel de al treilea volum al *Undelor scurte*, capabilă să înfrunte însăși îndoiala pe această temă: scriitorul român nu are față de istorie altă atitudine «decât de a sta sub vremi, mântuindu-și mai mult opera decât sufletul»”.

7 septembrie

● Precizările lui Nicolae Manolescu, din „România literară”, nr. 34, cu privire la *Revizuirea poeziei* – precizări care se vor a fi o confirmare a P.S.-ului semnat de Gheorghe Grigurcu – iau spre final alura unor verdicte: „De vreme ce Gh. Grigurcu adaugă excelentului său articol despre *Revizuirea poeziei*, la ale cărui prime două părți m-am referit în editorialul de săptămâna trecută, un P. S. («România literară», nr. 33), îmi permit să fac același lucru, nu de dragul de a-l imita, firește, ci pentru că *post-scriptumul* său conține câteva aprecieri care comportă oarecare discuție. Dându-și seama că analiza întreprinsă de el a lăsat pe dinafară câteva nume «demne de interes», Gh. Grigurcu revine spre a face succinte considerații asupra acestora. E, între altele, cazul câtorva poeți care i se par autorului articolului a fi caracterizați de «mersul involutiv al producției» lor literare (...) Simple precizări fără pretenție, aceste comentarii mi s-au părut necesare, fiind vorba de revizuire istorico-literară, al căror spirit se cuvine a fi înainte de orice drept și neinfluențat de «subiectivități pasagere»”. □ Mircea Iorgulescu redă *in extenso* articolul lui Lucian Raicu din „Agora” nr. 2, 1993, scos din rubrica „itinerantă” a acestuia (*Pagini de jurnal*), care ar putea fi, cum spune Mircea Iorgulescu, *Explicația unei polemici*: „Dar ce aprinse mânia acestui Ahile de Balta Albă, ce-l făcu pe el să spurce? (...) De ce? Alexandru George o spune el însuși în două rânduri. (...) El nu se referă doar la «afirmațiile» pe care le «debitează» la Paris, Lucian Raicu; se referă și la un text al acestuia, unde, scrie Alexandru George – «văd că autorul lui Gogol căinează *draga noastră R.L.* pentru că mă publică și afirmă că mi-au apărut articole «fade» și cărți cu duiumul pentru ca redacțiile să scape o vreme de plicticoasele (mele) vizite». Așadar, iată pentru ce este Lucian Raicu «nevertebrat», «bețiv», «inteligență minoră», «om dezarticulat», «fost elev al Școlii comuniste de literatură»: pentru că a luat atitudine împotriva unui articol nedemn al lui Alexandru George” (urmează, *in extenso*, articolul lui Lucian Raicu). □ În cadrul rubricii cronica edițiilor, Z. Ornea scrie despre *Un alt*

Caragiale, al lui Dan. C. Mihăilescu (*I. L. Caragiale, Despre lume, artă și neamul românesc*, Humanitas, 1994): „Dl. Dan C. Mihăilescu a selectat pentru antologia sa gânduri grave și profunde ale dramaturgului despre condiția intelectualului în genere, a scriitorului în specie, despre arta literară. A trăit în epoca inutiliei înfruntări dintre școlile arată pentru artă și, respectiv, artă cu tendință. Deși bun prieten cu Gherea, el pleda pentru arta cu talent («Dacă n-ai talent, toate, toate sunt... degeaba»). A deplâns mult condiția scriitorului, ignorat, depreciat și umilit de mai marii zilei, oameni politici sau chivernisiții. «Artistul, scria odată amărât, nu se bucură la noi de nici o stimă. În loc de încurajare, artistul întâmpină la noi o descurajare cumplită. În genere el e privit ca un fel de pierde-vară, ca un om care n-are nici o ocupație solidă, ca un nebun care trăiește într-o altă lume decât cea reală, ocupându-se cu vedenii, cu visuri și închipuiri, lucruri care n-aduc niciun folos societății»”. □ Sub titlul *Principiul tranzitiv al stanțelor*, Gheorghe Crăciun scrie, din nou, despre Bacovia: „Versurile poeziei devin acum, pentru a-l cita în continuare pe Perpessicius, «enigmatice și clare», dar și «hieroglife» confuze întocmai «cuvintelor spuse în somn». (...) Din punct de vedere al referentului, *Stanțe burgheze* și postumele propun două tipuri fundamentale de raportare. Unul privește trecutul, memoria; celălalt, contextul existențial, social și politic imediat”. □ Ștefan Aug. Doinaș evocă figura altui mare dispărut: scriitorul german, născut în România, Wolf von Aichelburg: „L-am cunoscut demult, în Sibiu tinereții mele, în anii '40. Făcea parte din acel trio de scriitori străini care dădeau Cerului literar o aură de cosmopolitism, alături de Henri Jacquier și Umberto Cianciolo. Bineînțeles a devenit un colaborator al publicației noastre, «Revista Cercului Literar», unde și-a început activitatea cu un articol despre Un maestru al criticei estetice, în care îl prezenta pe Gundolf. Dar articolul care m-a impresionat atunci pe mine a fost sinteza sa intitulată *Criza sufletului modern în poezie*. Spirit complex, îmbinând entuziasmul cu luciditatea, posedând o vastă și riguroasă formație intelectuală în care filosofia, psihologia, estetica și științele naturii ocupă locuri egale cu cultura artistică (literară, muzicală, plastică), autorul *Oaspetelui uitat* a ajuns relativ târziu la conștiința misiunii sale poetice, după ce și-a căutat personalitatea artistică în arta sunetelor și cea a culorilor. De altfel, lirica lui mi se prezintă ca un domeniu în care converg artele amintite, ca sinteză a diverselor tipuri de «frumos»,... □ Versuri semnează Ștefan Radoff și Alexandru Dohi.

● „Luceafărul” nr. 14, conține comentariile lui Dan Cristea la *Paradisul derizoriu*, cartea lui Livius Ciocârlie: „Jurnalul pe o temă dată, aceea a indiferenței, *Paradisul derizoriu* îl acaparează pe scriitor, care ajunge astfel, el însuși, o creație a propriei sale teme. Tratare, auto-reflectare și asumare sfârșesc prin a face corp comun, contopindu-se în cele din urmă într-un discurs monoton, neîndoios interesant pe alocuri și cu multe dezvoltări subtile, dar indiferent precum sună tema sa. Procedu de sorginte montaigneană în același

timp: scriitorul își scrie cartea din «aluatul» său și este «scris», făcut deopotrivă de carte”. □ Dan Verona, Theodor Vasilache și Saviana Stănescu semnează versuri. □ Henri Zalis scrie despre opera lui Liviu Rebreanu. Titlul articolului: *Devenirea realismului acțiune și filtru expresiv*. □ Ioan Buduca comentează volumul lui Dan Ciachir *Gânduri despre Nae Ionescu* (Institutul European, 1994): „Ne rămâne nouă să răspundem curat și corect la problemă. Întrebarea din acest labirint dogmatic este crucială. Dan Ciachir observă cu dreptate că astfel de întrebări ne-au scos din epoca de aur a estetismelor alexandriniste de tot felul și ne-au obligat să reintrăm într-un timp al spiritualului. Observație ea însăși crucială. N-a putut să o facă un critic literar de felul și de anvergura lui Nicolae Manolescu ori Eugen Simion. Căci dacă ar fi făcut-o, onestitatea l-ar fi obligat să-și revizuiască tot ce a scris, ori să-și schimbe criteriile. E greu să fii profet în țara ta. Lui Dan Ciachir i-a fost mai ușor, tocmai fiindcă el a renunțat prin 1985 la critica literară în favoarea unei profunde implicări în teologie. Cartea sa despre Nae Ionescu este, de aceea, și un manifest al acestei noi generații naiste care a învățat și privirea ne-idolatră asupra Profesorului. *Gânduri despre Nae Ionescu* joacă, azi, rolul pe care l-a avut între războaie seria de articole despre noua idee de generație semnate de Mircea Eliade. Rolul de catalizator”. □ Nouăzeciștii Boerescu și Gârbea iau distanță față de literatura... celorlalți. Dan Silviu Boerescu citează copios din *Bă Ghermane* (Apostrof, Cluj, 1993): „Nonșalanța iconoclastiei restructurante mă face să-l includ pe Sabin Gherman în linia întâi a nouăzecismului adamic (evident cu voia teroristului istoriei literare-ulici ramirez sanchez). Frenezia euristică, sfidând limitele «bunului simț», nu mi se pare deloc gratuită. Ea vine să consacre primatul principiului «cu tantra pe mantra călcând» în acțiunea de schimbare a biete noastre țărișoare («limba română e patria mea» – literatura română e granița mea). (...) Cu siguranță, ca și în cazul lui Luca Pițu (vezi, ultimul, de demult, număr din «Nouăzeci») voi fi însă primul supus oprobiului public de către cei mulți (?) și frigizi care populează, cu corp (mic) de literă și trup (prematur) stafidit subsolurile de pagină”. □ Horia Gârbea este cu mult mai concesiv în textul său, *Artiști și suboameni*, în care comentează volumul *Amintiri deghizate* (Nemira, 1993) al lui Ov. S. Crohmălniceanu: „De aceea, pe lângă delectare, amintirile criticului mi-au provocat o intensă oroare la gândul că asemenea «muze» negre și hexapode au populat literatura și arta atâta amar de timp. Dar și mai oribil este că se află și acum printre noi (și nu în poziții umile) gata s-o ia de la capăt. Să ne ferească Dumnezeu pe toți”.

● În revista „22”, nr. 36, se anunță pe prima pagină: *Mircea Iorgulescu pentru prima oară în România* (M.I. mai venise, totuși, în România după 1989). La întoarcerea sa în țară, criticul de la Europa liberă se întâlnește la GDS cu: Gabriel Liiceanu, Sorin Antohi, Mircea Nedelciu, Ion Bogdan Lefter, Cătălin Țârlea, Viorica Oancea, Gabriel Andreescu, Doru Cosma, Andrei Cornea, Gabriela Adameșteanu, Sorin Vieru, Radu Filipescu, Cristian Tudor Popescu,

Iosif Sava, Elena Ștefci, Radu Cosașu, C. Stănescu, Rodica Palade. Se discută pe larg despre întâlnire: „După părerea mea, Mircea Iorgulescu a evoluat de-a lungul anilor '80 către un tip de discurs care s-a îndepărtat progresiv de stilistică și s-a apropiat progresiv de verdict. Cred că publicistica lui politică de după '89 se face cu aceleași instrumente din *Marea trăncăneală*. Eu personal nu simt nevoia să-i solicit lui Mircea Iorgulescu demolarea acestui stil al diagnosticului, a cărui tradiție lipsește la noi. Ea a început să se înfiripeze în epoca interbelică, dar s-a pierdut atunci când cultura română s-a aflat, după război, sub influența nefastă a călinescianismului” (*Ion Bogdan Lefter*); „O experiență asemănătoare am avut și eu: printr-o întâmplare, a trebuit să stau doi ani în Franța și am încercat să aflu din presă ce se întâmplă în țară. Nu reușeam însă niciodată să aflu evenimentul la care se referea textul, găseam numai elementele polemice, ironiile spumoase. Cred că înainte de '89 era un blocaj informațional voit: informația nu trebuia să circule sau trebuia să circule cât mai controlat, fără transmitere de mesaje. Nevoia de comunicare însă este o nevoie reală, asemănătoare cu setea, foamea etc.” (*Mircea Nedelciu*); „Am să revin la cartea dvs. Ea a fost receptată de noi, studenții din 1988, ca o carte politică. Îmi aduc aminte că majoritatea elitei intelectuale din acea perioadă o recepta ca atare. Acum, după 6 ani, vă aud spunând că, de fapt, este vorba de o carte (și accentuați acest lucru) despre Caragiale. Ați republicat-o la Fundația Culturală Română, acum, după 1989, și surpriza noastră a fost să vedem că ceea ce ni se anunțase atunci, în 1988, ca fiind plauzibil (adică o cenzurare puternică a acelei cărți de către cenzura în vigoare la acea dată) nu a fost o realitate. Am să vă pun 3 întrebări: 1. Este sau nu o carte politică? 2. Cum motivați opțiunea dvs. de a nu adăuga acele faimoase fragmente de sertar, care probabil nu există?; 3. Vă convine această receptare strictamente politică a cărții dvs.?” (*Cătălin Țârlea*); Mircea Iorgulescu răspunde: „Nu mă deranjează în nici un fel faptul că eseul meu despre Caragiale este receptat politic. Dacă astăzi acea implicație politică se păstrează, mie mi se pare trist și, deopotrivă, grav”. În legătură cu opiniile lui Mircea Iorgulescu despre presa culturală românească, acesta afirmă: „«România literară» este o revistă care și-a păstrat din vremea veche cea mai mare calitate pe care a avut-o atunci, și anume că, într-o lume în care se scrie prost românește, «România literară» chiar când era mediocră, era bine scrisă. Pe această linie este concurată de «Dilema». Amândouă sunt mai bine scrise decât «22». Poate că este normal să fie așa, pentru că «22» este o revistă mai ales ideologică. Sunt reviste diferite, dar ele ar trebui să stea foarte aproape unele de celelalte. Nu există susținere reciprocă între aceste publicații. În anumite momente am constatat existența unor gesturi chiar inamicale, care trădează situații diferite ce nu sunt neapărat de natură culturală sau de natura unei opțiuni morale. «României literare» îi lipsește în momentul de față zona ei cea mai puternică, zona de critică literară”.

8 septembrie

• Gheorghe Grigurcu semnează în „Dreptatea”, nr. 50, textul *Pe cine îl reprezintă dl. Grigore Vieru?* După ce arată că a fost „muștrat” de Grigore Vieru în interviul apărut în nr.-ele 202 și 203 din „Totuși iubirea”, Gh. Grigurcu consideră că trebuie să-și precizeze încă o dată poziția: „Nu e vorba de, așadar, de o «ambție», de o «supărare» a subsemnatului, care, în viziunea interlocutorului nostru, l-ar urmări cu «bâta». (...) Trecem peste frica pitorească pusă în scenă de dl. Vieru, cum că autorul prezentelor rânduri s-ar căzni să-l «doboare», ca și pentru eleganța formulei d-sale conform căreia ne-am muta «hârdăul cu zo(a)i(e) de la o publicație la alta»...”. Gh. G. mai arată: „Nu avem nimic de împărțit cu dl. Vieru, pe care nici nu l-am văzut vreodată la față. (...) Dl. Vieru se face avocatul ticăloșiei patentate, scâncind: «Mai mult sau mai puțin am păcătuit cu toții». Asta era, deci! Dar există păcate și păcate. Între furtul unei pâini și furtul unei mașini sau a unei bănci („ce legătură au acestea cu subiectul literar?»), între o sudalmă și o tâlhărie însoțită de asasinat, diferența nu e chiar neglijabilă”.

• În nr. 36-37 din „Totuși iubirea” este publicată integral stenograma emisiunii difuzate de Radio Antena București pe 8 august 1994 (realizator Florin Bălănescu), sub titlul *Rana cea mai adâncă a acestei țări este dezordinea valorilor*. La întrebarea „care este rana cea mai adâncă a acestei țări/cine (ce) a generat-o/cine sau ce o poate închide?”, Adrian Păunescu aprofundează tema: „Rana cea mai adâncă a acestei țări în mod special, într-o comunitate, importante reparații care se pot face sufletului românesc sunt cele care privesc lupta pentru valoare. Într-o țară, într-o comunitate, în general, și într-o țară în mod special, într-o comunitate în care valorile sunt la locul lor, toți oamenii trăiesc mai bine. Dezordinea existentă astăzi în societatea românească este profitabilă pentru oamenii cu o valoare incertă sau cu o valoare negativă. *Cine a provocat această rană?* Am crezut multă vreme că dogmatismul de un anumit tip, că e de vină centralizarea excesivă, înnebunitoare. Constat acum că lucrurile nu s-au rezolvat, deși multe dintre datele exterioare ale problemei par a se fi rezolvat. E nevoie de libertate, dar e nevoie și de dreptate și cred că principala noastră bătălie în etapa viitoare a istoriei României este să credem în valorile noastre... E nevoie să mizăm. E nevoie să riscăm. E nevoie să punem în sfârșit accent pe VALORI. Cred că aceasta este problema principală, pentru că valorile, prin ele însele, pot concura la limpeziri atât de doctrină cât și la limpeziri de organizare, care să-l facă pe oameni mai fericiți”.

• În „Tribuna”, nr. 37, Adrian Marino îi acordă lui I. Maxim Danciu un amplu interviu, sub titlul *„Critica română a evoluat mult față de momentul 1940. Ea a început să iasă în lume”*: „— Sunteți și un observator atent al vieții literare românești. Cum vedeți elaborarea – desigur necesară – a unor noi sinteze a literaturii românești?/ – Regret, mai întâi, că dintr-un motiv sau altul, sinteze extrem de promițătoare, precum ale lui N. Manolescu sau I. Negoitescu

nu sunt încă sau nu mai pot fi încheiate. Din care cauză, măcar *Biografia ideii de literatură* (vol. III, sub presă, de apropiată apariție) să-și vadă cât mai repede posibil sfârșitul. Ea m-a «costat» foarte mult, pe mai multe planuri. *Istoria* lui I. Negoiescu reprezintă chiar un adevărat «caz». Ea a venit cu o generație-două prea devreme. Cum poate fi înțeleasă o istorie literară strict personală, subiectivă etc., când istoria literaturii române, nici măcar cea plat-pozitivistă, n-a fost încă scrisă, în întregime, când atâtea pete albe încă există? Astfel de cărți se scriu abia atunci când istoria literară tradițională ajunge la saturație, ceea ce nu este cazul la noi, nici pe departe. Gestul lui I. Negoiescu a rămas doar unul solitar, de mare «avangardă». Un proiect în curs, de Alex. Ștefănescu (limitat la epoca dictaturii), s-ar putea să fie dus la bun sfârșit. Are dezinvoltură, ambiție etc. Există și un alt bun proiect, cu o periodizare personală, a lui Ion Simuț”. □ Despre *A doua viață a lui Eminescu*, controversatul studiu al lui N. Georgescu, scrie Constantin Cubleşan: „Cartea lui N. Georgescu, chiar dacă ridică astfel multe semne de întrebare, privind cabala organizată împotriva lui Eminescu, care chiar dacă solicită neîndoios alte expertize ale cazurilor politice denunțate – de politică culturală la urma urmelor –, care chiar dacă pare hazardată și aventuroasă, exaltată, scrisă cu prea mult patos politic pentru un cercetător de arhive literare (numai literare?! – N. Georgescu scotocește procesele verbale ale diverselor ședințe, analele senatului etc.) ș.a.m.d., este în măsură să ne dea toate datele necesare pentru a-l privi pe gazetarul Eminescu cu alți ochi”.

9 septembrie

● Mircea Iorgulescu culege impresii din țară în „Dilema”, nr. 87: „Șoferul primului taxi pe care l-am luat în București era penecetedist. Mi-a spus că partidul lui nu are «bază logistică». Am dat apoi peste o femeie vâjnoasă, care conducea ca la raliuri: «Nu știu ce culoare politică aveți» – îmi zice la un viraj tăios, «dar până nu scăpăm de Țiganii ăștia doi nu e nimic de făcut» Tac, mort de frică. Nu știu cine sunt cei doi, pe care șoferița îi urăște atât de feroce încât «Dacia» pe care o conduce ca o mașină de formula unu. «Nu ziceți nimic?!» – și mă cercetează aspru prin retrovizor. Din fericire, am ajuns. Cine or fi fiind cei doi?! Șoferul celui de al treilea taxi e un băiat vesel. Zâmbește cald, mă urc, trag portiera și, trosc!, întrebarea: «Credeți în reîncarnare?» Îmi vine să scot un răget de leu și apoi să-i spun un dulce «da». Dar dacă se sperie și lasă volanul din mână? Bolborosesc, timid, «știți, sunt păreri și păreri». □ Radu Cosașu se întreabă care (mai) este *Soarta pamfletului, azi?*

● „România Mare”, nr. 218, comemorează un an de la dispariția lui Eugen Barbu, prin articolul lui Paul Suditu, *O creație fundamentală în literatura română: romanul Groapa*. □ George Alboiu îl atacă pe Nicolae Manolescu în *Literatura impotenților*, referindu-se la dubla cronică – contradictorie, una afirmativă, alta negativă, publicate în interval de o lună (!) – a criticului la

apariția *Cordovanilor* lui Ion Lăncrănjan, în anii '60. □ Paul Sfetcu semnează articolul **Titus Popovici: un cameleon penibil (I)** – „Cel care calomniază acum la TVR, vărsându-și veninul pe foștii comuniști, el, care și-a epuizat talentul și măiestria în opere remarcabile, prin care a elogiât PCR, socialismul și construirea noii orânduiri social-politice. Acum, și-a schimbat concepțiile etice și politice (dacă le-a avut vreodată sau, poate, pentru că le considera parte componentă a economiei de piață) după cum îi dictează marile sale interese personale, pozând cu ifose în cunoscător al realității socialiste și denigrând tot ce lăuda odată”.

10 septembrie

● „Literatorul”, nr. 37, se deschide cu textul lui Henri Béhar, *Tristan Tzara și teatrul Dada*. □ Eugen Simion semnează articolul *Un pictor la curtea lui Constantin Mavrocordat*: „Cum se manifestă toate acestea în societatea românească? Remus Niculescu alege un episod și o temă limitată: cele zece luni și jumătate petrecute de maestrul genevez Liotard în jurul anului 1742. Cercetând biografia pictorului și desenele lui din această perioadă, autorul reconstituie, în fapt, istoria de atunci, personajele ei importante, mentalitățile de la Curtea Moldovei, obiceiurile, veșmintele, relații umane, starea culturii etc. Lista lucrărilor consultate de autor este impresionantă și concluziile sale sunt temeinice. La sfârșit, ne rămâne în minte imaginea, extraordinar de vie, a unui domnitor cult (Constantin Mavrocordat), la curent cu mișcarea de idei din Europa, colaborator la «*Mercure de France*», corespondent al abatelui Desfontaines și cititor, desigur, al revistei lui, «*Observations sur les écrits modernes*», în fine, un domnitor interesat de ceea ce numim, azi, imaginea lui în lume și de imaginea celor două țări românești pe care le-a păstorit în mai multe rânduri”. □ Lucian Chișu semnează articolul *Fronță și literatură*: „Citind romanul lui Daniel Bănulescu, cred în facilitatea sa de a scrie inteligent, îi recunosc talentul incontestabil și viguros dovedit pe multe dintre capitolele acestei cărți, îi apreciez ideea de a privi trecutul nostru apropiat (așa cum de mult așteptam), dar nu pot trece peste «prejudicata», mea, că acest volum reprezintă doar o promisiune, a cărei împlinire justifică interes pentru viitor”. □ În acest număr din „Literatorul” se produce despărțirea lui Dumitru Micu de *Școala de literatură*: „Rechemat la școală, am mai ținut, pe cât îmi amintesc, seminarii (nu știu dacă și prelegeri) și în cursul anului 1953-1954. Era ultimul an de existență a școlii”. □ Semnează versuri: Gheorghe Pituț, Gheorghe Tomozei (o pagină intitulată *Zece poeme*). Pe ultima pagină, „Literatorul” publică *Poeme* de André Breton în tălmăcirea lui Ion Cocora. Fenomenului avangardist îi mai sunt destinate: piesa de teatru a lui Constantin Nisipeanu, *O noapte cu soare* și articolul *Mecanisme avangardei*, semnat de Henri Zalis: „În interiorul propriului ei cod, mișcarea a funcționat pe un traiect istoric de uimitoare intensitate. O sinteză a ciclurilor și ritmurilor, a aportului

și asimilărilor pune în evidență salutară luptă cu inerția, dualitatea invenție cristalizare. În zona, cândva blamată a dedublărilor, modernismul nostru certifică intenții și cuceriri de spiritualitate emblematică mai presus de cataclisme”.

12 septembrie

● În „Fețele culturii”, nr. 680, Romul Munteanu scrie despre Adrian Suciu, considerându-i cartea de debut una dintre cele mai valoroase (*E toamnă printre femei*, Echinox, 1993). Cronică se intitulează *Adrian Suciu și poezia fantasmatică*: „Versurile lui Adrian Suciu construiesc un univers existențial părelnic, situat între *a fi, a putea să fie și se făcea că văd...* În acest univers rarefiat, desenat parcă în *fum, flăcări și apă*, alianțele cu misterul nu sunt rupte niciodată. Memoria poetului devine un colector de amintiri din diferite straturi cronologice ale existenței. Amintirile acestea eterogene circulă ca niște mici comete nomade. Se aprind, se sting, lasă urme în cuvinte, iar cuvintele depun mărturie, se transformă în confesiune”. □ Alte cărți prezentate ca evenimente editoriale, sunt: *Cuvântul nisiparniță* de Dumitru Țepeneag și *Textualism & Autenticitate* de Marin Mincu. □ Desființarea DMASI despre care toată presa a scris, intră și în atenția redactorilor de la „Fețele culturii”. Textul se numește *Atacul împotriva culturii* și este semnat de Răzvan Petrescu.

● „Azi”, nr. 680, conține interviul luat de Marian Drăghici lui Laurențiu Ulici. Acesta declară – în general – „Nutresc convingerea că ni s-ar potrivi o politică de tip postmodern”. Alte întrebări se referă la: „Viitorul instituției pe care o conduceți. Cât de justificat este acest scepticism?/ – Despre Uniunea Scriitorilor s-au colportat tot felul de știri, păreri, judecăți, care mai sceptice, care de-a dreptul pesimiste, care mai adevărate, care mai false. Ce pot să spun e că în măsura în care vă iubiți, pe de o parte, să-și exploateze eficient patrimoniul, iar pe de alta, să-și contureze un statut de sindicat profesional, Uniunea Scriitorilor va rezista. De altfel, în ambele direcții s-au făcut deja câțiva pași importanți ca, de pildă, începutul derulării unui contract de asociere cu o firmă particulară pentru folosirea spațiilor din Calea Victoriei 133, contract de pe urma căruia Uniunea Scriitorilor va obține autonomia financiară necesară pentru susținerea activităților specifice (sprijinirea revistelor literare, ajutoarea scriitorilor vârstnici cu posibilități materiale reduse, a urmașilor de scriitori, a Editurii Cartea Românească). Se lucrează, de asemenea, la noul statut care va structura competențele Uniunii Scriitorilor, cu un accent special pe latura sindicală. Căutăm în continuare sponsori, nu numai pentru premiile Uniunii (pentru 1993, ca și pentru 1992, sponsorul principal al premiilor Uniunii Scriitorilor a fost, cum se știe, Credit-Bank), dar și pentru programele pe care nu le-am propus. Sperăm, apoi, ca noua lege a timbrului literar, de curând promulgată, să ne ajute mai mult decât precedentă și să putem acoperi din sumele acestui timbru, alte obligații statutare nu mai puțin însemnate, care

privesc fie activitatea de creație literară, fie existența socială a scriitorului./ – *Credeți că apariția ASPRO (Asociația Scriitorilor Profesioniști din România) va avea un efect benefic, stimulatîv pentru statuarea profesiunii de scriitor în România? Se știe că majoritatea membrilor fondatori ai ASPRO sunt membri ai Uniunii Scriitorilor. Care va fi atitudinea Uniunii față de acești «rebeli»?/ – Am mai spus și altădată: dacă reprezintă doar un efect de frustrare al promoției optzeci, ASPRO nu cred să aibă vreo șansă de a se impune ca asociație profesională. Dacă însă reprezintă – cum îmi place să cred – o formă de asociere, proprie societății civile, între profesioniști ai scrisului cu scopuri complementare Uniunii Scriitorilor, iar nu concurente. Ca atare, în acest din urmă caz, relațiile dintre Uniunea Scriitorilor și ASPRO vor fi ca de la întreg la parte, deci de colaborare, de intercomunicare, de reciprocă preocupare pentru programe. Oricum, este problema celor de la ASPRO dacă se consideră sau nu «rebeli». Uniunea Scriitorilor nu și-a exprimat în mod oficial nicio atitudine, pentru că nu are cunoștință despre această asociație decât din relatările din presă care, cum s-a văzut, se pare că nu sunt tocmai exacte, deși provin de la aderenții ASPRO. Am primit, ce-i drept, la Uniunea Scriitorilor – după constituirea asociației – statutul și componența conducerii ASPRO, semn că există o dorință de colaborare, cel puțin la vârful noii asociații. Mai e nevoie însă de ceva timp pentru a vedea ce și cum se prezintă ea în contextul literelor contemporane. Altminteri, luată *mot-à-mot*, această «asociație a scriitorilor profesioniști» e de un haz, ca să zic așa, inefabil./ – *Cum vedeți rolul Uniunii Scriitorilor în construirea societății civile românești? Scriitorul trebuie să se preschimbe în gazetar, pentru a contribui la însănătoșirea morală a comunității din care face parte?/ – Uniunea Scriitorilor, ca și celelalte uniuni de creatori, este parte a societății civile românești. Cu cât instituțiile societății civile sunt mai bine constituite și, eventual, mai numeroase, cu atât societatea civilă însăși e mai puternică. Așa zice teoria. Pentru noi, o atare situație e încă un deziderat, aș spune chiar un ideal. E foarte important ca, măcar de data asta, să nu transformăm idealul în iluzie. Pentru ca diversele instituții ale societății civile să funcționeze bine ar trebui, înainte de toate, să existe o conștiință civilă a celor care, într-un fel sau altul, compun aceste instituții. Poate că preschimbarea scriitorului în gazetar, de care vorbiți, contribuie întrucâtva la cristalizarea unei atare conștiințe. Dar nu cred că pentru asta au devenit, în ultima vreme, scriitorii gazetari, ci din pricină că, din capul locului, ei au o mai mare disponibilitate pentru observație și pentru scris decât alte categorii profesionale care au pătruns în mass-media după recăștigarea libertății de exprimare și, implicit, creșterea masivă a numărului de publicații, fie cotidiene fie periodice. (...)/ – *Participarea dlui Marin Sorescu la guvernarea Văcăroiu, ca ministru al culturii, îl va propulsa, credem, «decisiv», în cursa pentru Premiul Nobel. Ori, poate, ne înșelăm?/ – Cred că tocmai dimpotrivă. Ca unul care, într-o antologie din 1988, intitulată *Nobel contra Nobel*, l-am «văzut» pe***

Marin Sorescu între viitori premiați Nobel, nu pot să nu regret – mai ales că am constatat-o pe viu – căderea de prestigiu pe care acest mare scriitor o suferă de când a acceptat să fie – fără a avea pic de înclinații organizatorice – ministru al culturii. Practic, ca ministru, Marin Sorescu n-a făcut decât să contrasemneze decizii luate de restauratorii centralismului comunist, devenind în chip absurd și întristător, personajul uneia din celebrele sale piese de teatru. Sper ca, înainte de a fi prea târziu, Marin Sorescu va realiza impostura în care s-a lăsat împins”.

● „LA&I”, nr. 35 debutează cu interviul luat lui Mircea Cărtărescu pe marginea celei mai recente apariții *Travesti* (Humanitas, 1994) și a plecării „pentru șase luni” a poetului, în Olanda: „– *Te întreb brusc, poate că n-am avut vreme să-mi limpezesc gândurile, devin brutal și îți zic: ești conștient că vei declanșa scandal cu cartea asta?/* – Aș fi fericit să fie scandal!” e prima replică, din interviu a lui Mircea Cărtărescu. După care lucrurile se calmează într-un dialog – uneori apatic – cu multă terminologie freudistă, jung-iană și alte chestiuni psihanalitice. Ceea ce merită reținut e spus clar de Mircea Cărtărescu: „...Însuși termenul *manierism*, de care îmi spui, îmi place foarte mult. Eu am avut întotdeauna o dimensiune manieristă, în sensul unei grații formale și chiar în detrimentul sensului. Iar ceea ce vreau să fac mai departe este maniera absolută. Aș vrea să mă scufund în manieră, să dispar în manieră (...) Vreau să scriu un roman manierist de dimensiuni foarte mari. L-am început sub auspicii foarte bune și sper să-l duc la fel de bine la capăt. În privința epuizării filonului copilăriei și adolescenței, eu nici nu simt că le-am început”.

● În „România liberă”, nr. 1357, Andrei Zlătescu prezintă cartea Katherinei Verdery, *Compromis și rezistență – cultura română sub Ceaușescu*, apărută la Editura Humanitas. Andrei Zlătescu scrie cu adjective și superlative: „Erudiția aproape monstruoasă a autoarei nu poate fi îndiguită decât de adecvarea la o metodă (ce se vrea) infailibilă”. Sub articolul lui Andrei Zlătescu este inserat într-un chenar: *Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, din nou la București* (Editura Humanitas lansează 16 sept., ora 17.00, la *Librăria din fundul curții*, din București, Calea Victoriei nr. 120, volumele dnei Monica Lovinescu *Estetice* și dlui Virgil Ierunca *Dimpotrivă*, în prezența autorilor”.

13 septembrie

● În „Academia Cațavencu”, nr. 36, Eugen Istodor îl intervieuează pe Nicolae Manolescu, „acest soldat necunoscut al politicii”. Interviul este însoțit de o fotografie (trucată) în care cunoscutul critic, președinte al PAC, apare, cu arma în mână, în tranșee. Din vorbă în vorbă inițiatorul dialogului – fost student al lui N. Manolescu – îi cere acestuia să-i pună o notă la finalul întrevederii. Eugen Istodor primește, cu motivațiile exprimate în text, nota opt.

14 septembrie

● În „România literară”, nr. 35, după ce trece în revistă o serie de evenimente consemnate în *Memorialul durerii* de Lucia Hossu Longin, Bujor Nedelcovici afirmă: „Se pare că în România nu a venit încă timpul de cinstire a martirilor”.

□ Sub titlul *O carte în dezbatere*, scriu despre Gabriela Melinescu, Ov. S. Crohmălniceanu, Alex. Ștefănescu și Ioana Pârvulescu. Ov. S. Crohmălniceanu își intitulează textul *După douăzeci de ani*: „Antologia cuprinde puține versuri scrise de autoare în străinătate. Ele se așază în continuitatea netulburată a celor anterioare. Nimic din contactul cu o altfel de producție lirică, practică în lumea unde Gabriela Melinescu s-a strămutat, nu pare să le fi afectat factura. Descoperim doar câteva trimiteri vag nordice, Gothland, *Acoperișul Lumii*, *Leopardul Veșnicei Zăpezi*, menționarea lui Swedenborg, o poezie care-l evocă pe Strindberg, după ieșirea din închisoare. Încolo, același ton, mai melancolizat parcă, prin distanțarea de izvorul liric inițial”. Ioana Pârvulescu crede în *Veșnicul început*: „Luând-o mereu de la început, Gabriela Melinescu nu pare să caute să-și surprindă cititorul. Ea își caută doar formula definitorie și aceasta nu se află în unul sau altul dintre volume, ci tocmai în capacitatea de reînviere continuă din cenușa volumului precedent”. Alex. Ștefănescu o consideră pe poetă *Copil superinteligent și plictisit*: „Ca să o redescoperim pe Gabriela Melinescu, trebuie să uităm tot ceea ce știam despre ea, inclusiv legenda pe care singuri ne-am construit-o, în compensație pentru tot felul de frustrări secrete. Citită astfel, cu seninătate, poezia ei, în special aceea din tinerețe, își dezvăluie un filon de lirism sărac, dar autentic, constând într-o nostalgie a copilăriei petrecute într-un cartier bucureștean, cu arbori modești și rufe întinse la uscat pe sârmă, cu cișmele în curți și porți cu numărul căzut. Evocând această lume, Gabriela Melinescu are tonul lui Esenin (un Esenin al periferiei bucureștene!)”. □ Comentariile critice ale lui Geo Șerban se referă la *Jurnalul unui cobai*. Articolul se intitulează *Jocurile întâmplării și încă ceva*: „Cum rezultă, ediția prezintă din *Jurnalul unui cobai* – oricât de îmbogățită față de precedentă, pariziană – așteaptă ocazia, să sperăm nu prea îndepărtată, când va putea fi ea însăși completată. Valoarea documentară excepțională a acestui sfredelitor examen de conștiință, de o probitate necruțătoare, merită efortul editorial până la capăt”. □ Cornel Ungureanu semnează textul *Petru Dumitriu și rescrierea istoriei*: „Romancier modern, Petru Dumitriu e, implicit, un autor clasicizant, adică orientat spre un ideal de artă clasic, clasicismul fiind considerat nu ca un simplu stil, ci – așa cum îl vedea și G. Călinescu în *Sensul clasicismului* („Revista Fundațiilor”, nr. 2, 1946) «ca un mod de a crea durabil și esențial»,.. (Dumitru Micu – *Romanul descompunerii unei lumi*. I. *Cronică de familie în Romanul românesc contemporan*, Realizări, experiențe, direcții de dezvoltare, ESPLA, 1959, p. 229). Fără îndoială, ochiul vigilent al lui S. Damian, care zărise infiltrațiile *neobarbare* în *Cronică...*, văzuse bine. Romanul fugea mereu în afara sistemului și în afara comandamentelor. Așa

după cum vom arăta ceva mai târziu, e interesat nu numai de viața persoanelor, cât, mai ales, de moartea lor. Iar moartea presupune un lung șir de degradări”.

● „Luceafărul”, nr. 15, propune, prin semnătura lui Laurențiu Ulici, **Repunerea în discuție** a tendințelor de reconsiderare a literaturii din anii comunismului. □ Dan-Silviu Boerescu semnează o prezentare precum: „Rareori o mai bună adevărată a titlului și a persoanei autorului, îmi ziceam... Alina Durbacă, sirenă blondă a Dunării de Jos, a debutat spectaculos, prin 1987, în SLAST, cu o pagină întreagă de poezie girată entuziast de Lucian Avramescu. Autoarea avea 17 ani, picioare lungi și frumoase, ochi albaștri – era o posibilă Miss Galați și-l pasișea cu grație pe Cristian Popescu. Probabil, în acele vremi de cruntă penurie comunistă, poeta se jena să-și expună tetraelasticile, încât textele ei erau mai degrabă încotoșmănite în grele haine livrești, prea influențată fiind de curentul nouăzecist în plină afirmare. Astăzi, dezbrăcând cămașa de noapte a retorismului de împrumut, ea preferă să ațâțe cititorul cu nuditatea-i proprie, abia întrezărită prin dessous-urile fine ale tranziției sale spre o nouă stare auctorială”. □ Dan Cristea scrie despre *Povestiri cu pensionari* de Cătălin Țârlea: „Humorul și dezinvoltura evocării, modul de un firesc remarcabil în care autorul își ascultă ori își imaginează personajele sale vorbind țin puțin la distanță fondul «crud» al narațiunilor. Cititorul poate fi furat, pentru o clipă, de inflexiunile de voce, bogate, ale eroilor, de limbușia lor debordantă, de pitorescul picant, alegru și argotic al limbajului pentru a realiza, consecutiv, că toate acestea nu sunt decât o pojghiță subțire dedesubtul căreia se află adeseori o realitate feroce”. □ Autorii versurilor din acest număr sunt Orlando Balaș, George Vulturescu, Matei Ioachim și Ion Filipoiu. Proza aparține lui Dan Platon și Dumitru Dinulescu (*Nevăstuica*), în timp ce Adrian Popescu semnează un *Jurnal de călătorie* în zonă franco-elvețiană, mai exact „în Valle d’Aosta, la confluența limbilor”. □ Marius Tupan o interviează pe Doina Uricariu, care evocă, lamentându-se, dificilele sale relații cu Mircea Ciobanu: „Pe mine n-au reușit să mă dea afară de la Editura Eminescu nici Mihai Dulea (n-a avut nici o intenție în acest sens), nici Suzana Gâdea (m-a amenințat, ce-i drept!), nici Valeriu Râpeanu (obsedat brusc să mă elimine, după 1985-1986), Râpeanu a făcut presiuni la partid dar nu a găsit în B.O.B. decât o singură coadă de topor, în persoana Violei Vancea, mai mult decât fidelă lui vreo 15 ani. Ea m-a «discutat», tonul era – mai puțin becul – al interogatoriilor unor profesioniști. Și «colegial» mi s-au împărțit la alți redactori peste 6000 de pagini de manuscris, redactate de mine. Ca să închidă gura invidiei celor ce nu suportau faptul că eram un redactor iubit de scriitori. Nici reclamația, zvonul, turnătoria c-aș fi colaboratoarea Europei Libere nu m-a privat de statutul de redactor. Ea a scos, e drept, în lumină dosarul meu de cadre, un arbore genealogic ce nu fusese tuns deloc cu secera și ciocanul. Printre neamurile indezirabile figura și vocea forte de la postul bruiait și

ascultat cu înrâncenare, vocea unchiului meu, Vladimir Krasnosselski, fostul secretar al lui Titel Petrescu, stabilit la Geneva. Am făcut acest prolog în trecutul apropiat ca să marchez mai lucid și deloc sentimental povestea cu «aruncarea mea peste bord» – cum o numești – de la Editura Eminescu. Colegul nostru Mircea Ciobanu, sub conducerea căruia Editura Eminescu a cunoscut cel mai vertiginos faliment, mi-a desfăcut ilegal contractul de muncă în timp ce mă aflam la Târgul de carte de la Frankfurt, trimisă cu semnătura ministrului culturii, și apoi la Congresul mondial al Societății Europene de Cultură de la Veneția, unde sunt cel mai tânăr membru din lume, ales în 1991”.

□ Cristian Popescu își anunța serialul *Cârca lui Dumnezeu*, devenind colaborator săptămânal al publicației: „Acum, cum să spun?... menirea celui ce scârțâie și tăcăne pe hârtie, încercând să-și caligrafieze pe curat ciorna gândurilor și vorbelor de zi cu zi, menirea celui ce scrie e să ni-L arate pe Dumnezeu și din profil. Că mult întuneric se strânge în inimile noastre de-atâta privire în gol sfredelindu-l doar ceafa”.

● Revista „22”, nr. 37, conține recenzia lui Vasile Popovici la *Travesti* de Mircea Cărtărescu: „La un scriitor atât de crud cu sine, acest recurs la simbolul prestigios cultural reprezintă un subterfugiu. Firește, ar fi fost greu și nefiresc ca un intelectual dotat cu spirit analitic, cum este Mircea Cărtărescu, să scrie ca și când nu l-ar avea. Însă abilitatea intelectuală m-a putut interesa în romanul *Travesti* (o găsesc la atâția psihanaliști și antropologi), cât de extraordinarele scene din autobuzul care duce copiii în excursie, visele fabuloase, interioarele și străzile Bucureștiului și, mai presus de toate, complexele cumplite de umane ale personajului care umple cu adevărul lui acest roman, evenimentul cel mai pregnant al romanului românesc din ultimii patru ani”.

15 septembrie

● „Dreptatea”, nr. 51, conține partea a II-a a articolului semnat de Gheorghe Grigurcu *Pe cine reprezintă dl. Grigore Vieru?*. În cunoscuta-i manieră, remarcată de unii comentatori ai textelor lui Gh. Grigurcu, acesta afirmase: „Nici nu ne retragem cuvintele de prețuire ce le-am adresat poeziei d-sale, născute în condiții neprielnice, într-o mai veche și poate că nu lipsită de îndrăzneală cronică literară din «Viața Românească», de vreme ce condeiful cenzurii a intervenit eliminând unele cuvinte inconformiste. (...) În orice caz, să ne rugăm lui Dumnezeu ca idealul Basarabiei să nu sufere și mai mult din pricina unuia dintre fiii săi care a apucat pe o cale greșită”.

● „Tribuna”, nr. 38, conține versuri de Adam Puslojić. □ Pornind de la cartea lui Eugenio Coșeriu, *Limba română în fața occidentalilor*, Carmen Vlad semnează un articol despre *Atitudinea cercetării filologice*: „Temele majore care traversează cele 180 de pagini ale cărții recomandate aici cititorului se situează în planul cercetării, la interferența a două sute de ani (1580-1787) din cunoașterea României în Europa occidentală”. □ *Sub titlul Criticul tânăr*,

între credință și analiză, Ioana Bot scrie despre monografia lui Corin Braga *Nichita Stănescu – Orizontul imaginar* (Editura Imago, Sibiu, 1993): „Acest text critic mai are – în ceea ce-l privește pe Corin Braga – valoarea evidentă a unei inițieri într-o impresionantă bibliotecă Babel, menită a-i facilita autorului accesul la sensurile poeziei lui Nichita Stănescu. Pentru Nichita Stănescu – sau și pentru el – autorul citește matematici neeuclidiene și filozofie bergsoniană. Sartre și texte ezoterice, filozofie antică și teoretizări de ultimă oră ale postmodernismului, mișcându-se între toate aceste surse cu o (aproape) egală naturalețe. Fie și numai ca pretext, proiectul său de a scrie «o carte despre Nichita Stănescu» i-a servit, fără îndoială, unei temeinice ucenicii pe arii culturale extrem de vaste. Imperfecta lor stăpânire e trădată mai degrabă de tentația, insuficient reprimată, de a le explica (rezuma, povesti) cititorilor, suspendând analiza propriu-zisă pentru excursuri aflate la jumătatea drumului”.

● Sub titlul *Un mare nedreptățit*, „Zig-Zag Magazin”, nr. 35, prezintă o serie dintre meritele poetului de limba română Ion Miloș (născut pe teritoriul fostei Iugoslavii) în calitatea acestuia de „ambasador” cultural în Suedia, despre care Șerban Cioculescu spunea: „Ursitoarele i-au hărăzit lui Ion Miloș permise dintre cele mai rare. Să se afirme ca un novator și un poet modern în limba părinților săi, pe care o manevrează magistral, atât în poemele răzvrătirii sale spirituale, cât și în cele ludice. Sub raport existențial, fără a face eu însumi profesie trăiristă, mă bucur să salut în Ion Miloș pe excepționalul nostru purtător de cuvânt”.

16 septembrie

● Valentin Tașcu semnează, în „Literatorul”, nr. 38, articolul *Pro Sainte-Sim(i)on*: „Față de verdicturile altor confrăți în ale criticii, care nu de puține ori se trădau prin excese, fie ele și de bună intenție, aprecierile mai rare și ușor retrase ale lui Eugen Simion impuneau prin echilibru, iar cuvintele de bine, chiar dacă nu măguleau, aveau aerul preciziei definitive. Această atitudine niciodată dezisă vine fără îndoială din formația criticului”. □ Despre *Memoriile* Aniței Nandriș scrie Eugen Simion: „Omul poate rămâne frumos în suferință, omul poate fi demn în tragedia care-l copleșește, omul se poate salva prin solidaritate și iubire. Este înțelesul acestei autobiografii neobișnuite, repet. prin dramatismul ei”. □ Iordan Datcu semnează articolul *Un destin suprimat*: „Ștefan Negrea nu a mai ieșit din închisoare. A fost suprimat un distins reprezentant al generației noastre. Cunoscându-i calitățile intelectuale și talentul poetic (Eugen Simion i-a reprodus în «Literatorul» câteva poezii și probabil că mai există și altele), putem spune că Ștefan Negrea ar fi devenit un nume”. □ Valeriu Cristea ajunge la episdoul al șaselea din serialul său *Democrația intelectualilor* (VI): „O altă surpriză a constituit-o pentru mine faptul că oameni pe care înainte de 1989 m-aș fi grăbit să-i îmbrățișez, *după* – nu mi-au mai plăcut. M-am ferit de ei, i-am respins – și pe ei. Șovini, aceștia, slavă

Domnului, nu sunt! Dar parcă, după cum se manifestă pe față acum, nici patrioți, oricât de luminați am concede că pot fi! Minimalizează suferințele poporului român, minimalizează conflictele care-l opun altora (conflicte care, repet, trebuie corect abordate, în nici un caz ignorate), minimalizează existența unor scenarii care nu ne favorizează și chiar problema granițelor. Le e puțin rușine că s-au născut aici. Fac tot ce pot ca să se deznaționalizeze singuri. Le plac până și cele mai stupide filme americane doar pentru că sunt americane. Stau, neclintii, cu fața spre Vest, idealizează Occidentul, și-l propun ca model *absolut*. Seamănă cu propagandiștii mai mult sau mai puțin sinceri din anii '50, ai exemplarității pe toată linia a primei țări a socialismului pe atunci victorios". □ „Literatorul” găzduiește o pagină de dezbatere la reeditarea cărții lui Eugen Simion, *Întoarcerea autorului*. Lucian Chișu (*Critică și metodă*): „*Întoarcerea autorului* e una dintre acele excelente cărți de critică și teorie literară care demonstrează că metoda are în critică valoarea celui ce-o aplică”. □ Petru Poantă semnează articolul *Discurs împotriva fanatismului*: „La un asemenea nivel, *Întoarcerea autorului* poate fi citită și ca un discurs împotriva fanatismului, de orice fel”. □ Tot în acest context, sub titlul *Carte de învățătură*, Andrei Grigor arată: „Mi se pare surprinzător cum o carte aflată în perimetrul criticii poate (a putut) să-și adauge, peste ani, noi virtuți și semnificații, păstrându-și nemodificat conținutul”. □ Răzvan Voncu semnează articolul *Autorul ca necesitate a cititorului*: „Mă încercă, totuși, un regret. Acela că noi, criticii români, am făcut prea puțin pentru o carte atât de mare. Am dovedit, o dată în plus (dacă mai era nevoie...), că nu știm să ne impunem acele valori care ar găsi imediat audiență și dincolo de hotarele literaturii noastre. Și nu mi se pare deloc întâmplător ca, în această tristă listă a «victimelor» cecității și invidiilor ce domnesc în viața noastră literară, următorul după Nichita, a fost Eugen Simion”. □ Scriind despre *Actualitatea criticilor*, Octavian Soviany arată: „Și, mai mult decât în 1981, aserțiunile criticului se constituie în criterii de validare (sau invalidare) a unui anume mod de a înțelege literatura. Iar cartea, în ansamblul său, nu mai este receptată astăzi decât ca o carte de critică literară. Numărându-se, este adevărat, printre operele de referință ale unuia dintre cei mai importanți critici contemporani. Ceea ce și justifică reeditarea ei într-o colecție de mare tiraj”. □ Mircea Popa, Fănuș Băileșteanu și Dan Milcu [Dumitru Micu] scriu, în ordinea deja stabilită, despre volume semnate de Tudor Nedelcea, *Eminescu și Ortodoxia* (Aius, Craiova, 1994), Nicolae Bălașa, *Blesteme* (Scrisul Românesc, 1994) și Mircea Opriță, *Anticipația românească* (Dacia, 1994). □ Versurile din acest număr sunt semnate de Miron Scorobete și Carmen Focșa.

● „Dilema”, nr. 88, publică alte impresii ale lui Mircea Iorgulescu. □ Radu Cosașu scrie, în același număr, despre *Sindromul „Le Monde”*: «Le Monde» numără, în toamna asta, 50 de ani de la apariție și, la București, suntem câțiva care putem spune că în acest '94 «facem» exact 30 de ani de când îl citim într-

un fel care a devenit și s-a consacrat, chiar medical, într-un sindrom, sindromul «Le Monde»: a citi un jurnal de la articolul de fond – niciodată semnat – până la ultima știre de pe pagina 48. Nu e normal, desigur, dar e uman; e o boală europeană – am contactat-o din '64, în ultimul an de viață al lui Dej, ea constituind, după mintea mea de istoric al clipei, prima «deschidere» concretă, discretă și consistentă, fără bla bla și clăbuc propagandistic, dând, celor mai inteligenți și sensibili, un vertij pe care Eugen Ionesco, în jurnalul său *en miettes*, l-a consemnat într-o pagină vrednică de «Pietonul aerului»; un prieten de al său, nu i se dă numele, (e Bellu Silber, din câte știu) după un deceniu de detenție, e eliberat în '64 din închisoare, urcă în tren, intră într-un compartiment și, așezându-se, vede în fața sa un bărbat citind liniștit și la lumina zilei «Le Monde». Prietenul său face un șoc care se numește, pe românește, a nu ști pe ce lume te găsești: a greșit trenul, odată cu gara și țara? e mort? visează? e chiar în rai? Noi, cei câțiva bucureșteni care într-o dimineață de MAI, parcă în mai era când am cumpărat primul meu «Le Monde» (peste drum de Aro, unde i acum Lufthansa, stând alături de N. Steinhardt, Crohmălniceanu și Horia Deleanu), dacă n-am avut halucinația artistă, nu ne putem plânge că n-am resimțit caracterul formidabil al evenimentului, transmis la câteva urechi: «s-a dat drumul la „Le Monde!”». În realismul nostru bolnav și cât de cât magic (la naiba, da mai știm și noi, pe pielea noastră, cum vine de se leagă realismul al mai critic cu miracolul al mai dolofan...), «Le Monde» – până a deveni un sindrom fără de tratament – a fost și medicament străin, adică «se vinde, dar nu se găsește», și pasiune, dobândirea sa ținând de acel tip de amor în care căutarea e la fel de importantă ca «lectura», și drog, mai ales drog, de care devii dependent, mergând pe pereți dacă-ți lipsește; o spun cu toată liniștea, asumându-mă ca intelectual superficial, frivol și, cosmopolit, aici acuzațiile tonților fiind și mai numeroase decât în conflictul Bach-Johann Strauss: nimic nu s-a comparat, ani și ani de zile, cu «Le Monde» ca excitant al inteligenței noastre, luat în doze binecuvântate, modificându-ne patetismele inutile, idealismele și irealismele nesupravegheate, schematismele stupide, certitudinile melodramatice și metabolismul dintre informația la cald și reflecția la rece. Pentru noi, aceștia, «din Est» dar și de pe Sapienței, niciodată un ziar nu a căpătat dimensiunile unei educații intelectuale ca «Le Monde», în acest ultim sfert de veac”.

● „Cronica”, nr. 18, se deschide cu editorialul lui Valentin Ciucă, *Merci, Dan Hatmanu*, în care consemnează vernisarea expoziției de pictură-grafică a artistului ieșean la Paris (Centrul Cultural Român), în perioada 18.07-6.08. 1994, expoziție intitulată *Vitrine pariziene*, expoziția beneficiază în paginile „Cronicii” și de o carte de impresii, printre semnatori aflându-se Caius Traian Dragomir (ambasadorul României în Franța), Valentin Tașcu, Constantin Ciopraga, Eugen Simion, Alexandru Cebuc. □ Mihai Ursachi, reîntors după Revoluție pe meleagurile natale, îi acordă un interviu lui Nicolae Busuioc.

Discuția alunecă în multiple direcții: „– Și acum... câteva opinii despre poezia noastră contemporană./ – Opiniile mele despre poezia contemporană sunt strict secrete./ – Poate ați face totuși o derogare de la acest secret, în favoarea cititorilor noștri./ – Bine. Voi accepta să dezvălui o parte a acestui formidabil secret. Încercarea de a acredita o «generația optzecistă», una «nouăzecistă» etc. s-a dovedit deșartă. Nu există nici o notă distinctă a «optzecismului» sau a «nouăzecismului» în poezie, așa cum nu există între contingentul optzeci și contingentul nouăzeci în armată. Poate diferă ceva în «dotare». Există desigur câțiva poeți de talent care s-au impus în anii '80 și chiar câțiva care încep a se impune în acești ani, în ultima decadă a mileniului II p. Ch. Un poet bun se distinge prin aceea că scrie poezii bune, indiferent de accidentul de a fi trăit în anii 1980, 1990, 1870, sau 2007. Cam atât deocamdată despre acest mult zgomot pentru nimic. (...)/ – Cum vă imaginați că arată un poet cu demnitate, care se respectă și este respectat? – Nu cunosc deocamdată un asemenea specimen, dar îmi închipui că trebuie să arate groaznic. (...)/ – Ați venit din America din nou la Iași. Este atât de fascinant orașul nostru?! – Da, Iașii sunt un oraș al cărui farmec indefinibil a fost resimțit și de alții, înaintași sau contemporani, localnici sau de aiurea. Un farmec aproape morbid planează în aerul acestui târg. Iașii mi se par mai exotici decât Honolulu sau la Jolla, California. Deși, La Jolla, ultima mea rezidență din U.S.A., așezată sub muntele El Soledad și scăldată de apele clare și violente ale Oceanului pacific, respira un aer mai tragic poate decât Țicăul Iașilor. Dar amplitudinea peisajului californian, dilua parcă acest aer tragic, pe când dimensiunile diminutive ale târgului nostru, pierduta la marginile unor civilizații slave, hassidice și balcanice, amplifică până la paroxism și nebulie chemările artei. Așa se explică poate că în această zonă au apărut artiști ca Eminescu, Celan, Enescu, Fundoianu, pe când în Honolulu sau La Jolla, nu. Ador și detest în egală măsură acest târg sublim și sordid”.

• Primul număr din „Rampa” – supliment al ziarului „Azi” nr. 684 (1306) – 16 septembrie, vineri, apare notat 1/1994, 16-22 septembrie cu numerotare internă de sine stătătoare („Fețele culturii” apar în pagina a nouăa), reluare a publicației fondate de Alexandru Davila și N.D. Cocea în 1911. „Rampa” nu are o redacție (comitet redacțional) dar la acest număr participă cu texte: Dina Cocea, Valentin Silvestru, Horea Popescu, Alexandru Arșinel, Alice Georgescu, Cornel Todea, Radu Beligan, Irina Petrescu, Claudiu Bleonț, Victor Ernest Mașek, George Banu, Marcel Iureș, Iurie Darie, Mircea Diaconu, Adrian Pinte. De altfel, tentația Thaliei a fost o provocare continuă pentru „Fețele culturii” care conțineau majoritar articole, interviuri, informații din lumea teatrului.

17 septembrie

• În „Curierul național”, nr. 1074, Valeriu Râpeanu scrie despre ceea ce numește „a doua moarte a lui Liviu Rebreanu”, dând ample citate din presa

resentimentară a anilor 45 când I. Carandino, în „Dreptatea” și Miron Radu Paraschivescu în „Ecoul” au scris, primul că Liviu Rebreanu a plecat la timp, iar cel de-al doilea afirmând: „Va fi de azi veșnică durere pentru cititorii lui Rebreanu, amintirea epocii când Apostol Bologa în loc să se spânzure a intrat în Gestapo”.

18 septembrie

● „Adevărul literar și artistic”, nr. 235, se deschide cu interviul luat de C. Stănescu lui Mircea Iorgulescu, care declară sentențios: „**Literații români sunt martorii propriei lor postumități**”: „– Anul trecut s-a tipărit *Trădarea clericilor* de Julien Benda. N-a stârnit o mare discuție, cum se așteptau unii dintre «clericii» noștri. Ce credeți că și-ar putea reproșa un intelectual român privind în urmă? – Domnule Stănescu, refuz să aparțin, refuz să mă integrez unei culturi a reproșului. Cum adică să «reproșez»? În ce calitate? Detest, în cultură, procurorii, rechizitoriile, acuzaorii, acuzațiile. Poți gândi radical și fără a te servi de «reproșuri». Intelectualitatea românească a trăit o înspăimântătoare și lungă tragedie: a fost deformată, schilodită, i s-a frânt coloana vertebrală, a fost pervertită, și-a construit, în timp, mecanisme de adaptare și supraviețuire – și dvs. vorbiți de «reproșuri»?! Pe patul de moarte, se spune. Zaharia Stancu ar fi făcut această mărturisire: «Toată viața m-am c... pe mine de frică». Să presupunem că avem de analizat «cazul Stancu», pe mine mă interesează în primul rând, dacă nu chiar exclusiv *drama* lui, frângerea lui, zdrobirea lui de către Marele Mecanism. Dacă te rezumi la «reproșuri» nu mai înțelegi nimic. Reproșul, rechizitoriul sunt un fel de înlocuitor de înțelegere, o formă de a evacua profunzimea și gravitatea. Cred că este nevoie de analize socio-culturale din care să fie cu desăvârșire absente «reproșurile»”. □ I. Cremer respinge ipoteza lansată de N. Georgescu în *A doua viață* a lui Eminescu: „L-am trimite pe autorul cărții *A doua viață* a lui Eminescu să cerceteze numai scrisorile trimise de Harieta Eminescu Corneliiei Emilian, spre a se convinge ușor că «exagerarea» lui N. Georgescu n-are un fundament real. Pentru a încheia, concludiv, notațiile noastre ne permitem să cităm o afirmație nedreaptă, făcută în trecut, despre psihanaliză: «tot ce e nou nu e bun, tot ce e bun nu e nou!»”.

19 septembrie

● „LA&I”, nr. 36, conține, la rubrica *Tutti VRuti*, un articol despre seratele muzical-literare realizate de Iosif Sava și Cătălin Țârlea la TVR, pe teme de interes major – cum ar fi utilitatea și oportunitatea reconsiderării ierarhiei de valori în literatura română a ultimelor cinci decenii, (emisiune din 14 aprilie) sau discuția lui Iosif Sava cu redactorii revistei „22” ori faptul că, sărbătorit la 60 de ani, D.R. Popescu a refuzat să apară pe micul ecran: „Mi se pare singura atitudine decentă”. □ După ce a recenzat cartea Monicăi Lovinescu, Tania

Radu comentează volumul lui Virgil Ierunca, *Dimpotrivă*: „V. Ierunca surprinde întotdeauna alunecarea de conștiințe încă în stadiul «precare», în articolul de ziar, în luarea de poziție politică, în ancheta de presă sau televiziune etc., adică înainte ca răul să prindă rădăcini în cărți. Este aici și o anume formă de idealism, de secretă speranță a îndreptării, care nu poate rămâne neobservată”.

□ Pe aceeași pagină cu cronică Taniei Radu se arată că „vineri, 16 septembrie, la librăria Humanitas, din București, domnii Liiceanu și Virgil Ierunca s-au întâlnit cu cititorii dornici să fie prezenți la lansarea recentelor lor volume *Estetice Unde scurte*, și respectiv *Dimpotrivă*”. □ Printre cărțile prezentate în acest număr se află: Mircea Eliade, *Imagini și simboluri* (Humanitas), Julius Evola, *Metafizica sexului*, Ferdinand Ossendowski, *Animale, oameni și zei* (Institutul european).

● „Rampa”, nr. 2, se deschide cu interogația lui Dumitru Solomon, *Unde sunt piesele de sertar?*: „Mai întâi s-a reproșat dramaturgului că nu are piese «de sertar», deci nu i se poate juca nimic. Când s-au descoperit piese scrise înainte de 1989, ca *Șarpele monetar* de Tudor Popescu sau *Desfacerea gunoaielor* de Marin Sorescu, i s-a spus dramaturgului că piesele scrise în vremea cenzurii politice nu mai pot fi luate fiind esopice, alegorice, metaforice, aluzive, iar acum avem nevoie de un teatru direct. Și s-au jucat piesele lui Mrozek, care sunt directe, și *Visul unei nopți de vară*, care e directă și realistă. Apoi i s-a recomandat dramaturgului român să scrie despre revoluție. Unii au scris (Iosif Naghiu, bunăoară), dar piesele n-au fost jucate. S-au jucat în schimb *Papagalul verde* și *Prințul negru*. Când a fost ca teatrul românesc să ne reprezinte peste mări și țări, să arate lumii talentul actorilor și regizorilor, mai simpatic decât acela al minerilor și securiștilor, am făcut-o în chip magistral cu Euripide și cu vărul Shakespeare și deloc cu vărul Sorescu”.

20 septembrie

● În „Baricada”, nr. 38, Geo Vasile scrie despre Dumitru Țepeneag – „textierul sanatoriului postmodern”, cronică la *Cuvântul nisiparniță* (Editura Univers, 1994): „Cucerit de performanțele plurilingvismului Joyce-ian autorul nostru instaurează un joc savant de paliere și stadii, alternând enunțuri în română cu pre-texte în franceză”.

● În „Vremea”, nr. 515, Nicolae Dabija („președintele societății *Limba noastră cea română*”) își începe articolul în următorii termeni: „Prin anii '30 RSS Moldovenească se făcuse o primă tentativă de a-l traduce pe marele W. Shakespeare în «moldovenește». Celebrul monolog al lui Hamlet («A fi sau a nu fi? – Iată întrebarea») *To be or not to be – That is the question*” a fost «tălmăcit» în felul următor: «A și ori a nu șii?? – încă se!» Aceasta e «limba moldovenească» pe care ar dori unii să ne-o impună în continuare V. Stati, A. Zavorev, Sangheli, Moțpan, inclusiv autorul de gramatici I. D. Ceban care

susține într-o lucrare apărută recent (1992) la Tiraspol că limba română «contribuie la degradarea limbii moldovenești».

21 septembrie

● „România literară”, nr. 36, anunță – de pe prima pagină – publicarea stenogramei ședinței de excludere a lui Alexandr Soljenitsin din Uniunea Scriitorilor [Sovietici]: „Prezentăm cititorilor «României literare» un document de mare valoare, stenograma acestei ședințe a secretariatului conducerii U.S. din RSFSR, din 5 noiembrie 1969, document refuzat cu strășnicie – ca atâtea altele – privirilor curioase ale publicului larg. Stenograma, împreună cu alte documente deopotrivă de grăitoare despre ravagiile erei totalitare, a apărut în numerele 8-11/1990 ale revistei «Novâi Mir». Protagonistii celebrei de-acum ședințe de excludere au fost: președintele Uniunii, L. Sobolev, secretarii conducerii US/URSS, G. Markov și K. Voronkov, secretarii conducerii US/RSFSR, A. Barto, D. Granin, V. Zakrutkin, A. Keșokov, V. Pankov, L. Tatianiceva, F. Taurin, V. Fedorov, S. Hakimov, V. Șkaev și trei reprezentanți ai CC al PCUS, printre care însuși prim adjunctul de la departamentul cultural, I. Melentieva”. □ Replica lui Alexandru George la textul lui Mircea Iorgulescu din numărul precedent nu se lasă mult așteptată: „E și acesta un motiv pentru care același îndemn, de a se întoarce în țară îl adresez și altora, dar mai ales lui N. Manolescu, acesta din norocire între noi, dar rătăcit în apele politicii (și ce politică!) demiterea lui în clipa de față fiind mai regretabilă decât dacă autorul *Teme-lor* ar fi emigrat în Cochinchina”. În plus, două intervenții, dincolo de text, atrag atenția: P.S.: „Dintr-o inadvertență de redactare articolul meu precedent trebuia să poarte titlul celui de față [*De la prietenie la critică și înapoi*] în loc de *De la critică la prietenie și înapoi*. Și o rectificare la caracterizarea lui M.C.: «accente cinice», nu «unice». (A.G.)”. Urmează o **NOTA REDACȚIEI**: „Este de la sine înțeles că răspunderea pentru aprecierile conținute într-un articol revine celui care le face și nu revistei care le publică. Dl. Alexandru George (și nu noi!) consideră că dl. L. Raicu a fost «inițial (un) activist comunist în literatură» ori că el s-a înscris la Școala *Mihai Eminescu* din dorința de «a promova pe căi necinstite». Dacă insistăm pe acest lucru, este din respect pentru toți colaboratorii noștri, pentru dl. George și pentru dl. Raicu deopotrivă, dar și din respect pentru adevăr. Polemica își are rațiunile ei, pe care rațiunea nu le cunoaște întotdeauna. Până când toți cititorii noștri vor împărtăși această idee, ne simțim datori să luăm o anumită distanță”. □ Ioana Părvulescu scrie despre *Travesti* (Humanitas, 1994) de Mircea Cărtărescu sub forma unei scrisori adresate autorului: „Dragă Mircea, ca întotdeauna în scrierile tale farmecul se află dincolo de secretul pe care-l ascund personajele, oricât de straniu ar fi acesta. În *Travesti* există un labirint atotcuprinzător (aș spune borgesian dacă n-ar fi cărtărescian) ale cărui căi înșelătoare duc de la Cumpătu la Budila, de la camerele din conacul taberei la cele din visele

adolescentului, deci de la conștient la subconștientul în care se împotmolesc, de la o vârstă la alta, de la o circumvoluțiune la alta (cum se întâmplă în uluitoarea călătorie prin creier). Mai mult, căile acestea fac legătura între creier și textul scris, între lumea reală și ficțiune, între elementul autobiografic și cel pur imaginar”. □ Sub titlul generic *Istoria literaturii românești între 1945-1989*, Cornel Ungureanu își continuă comentariile din numărul precedent, publicate sub titlul *Petru Dumitriu și rescrierea istoriei*: „Multe dintre cărțile anilor optzeci ale lui Petru Dumitriu se înscriu în sfera largă a comentariilor teologice; romancierul trăiește intens noua credință, noua descoperire. O ciudată umilință înlocuiește trufia de odinioară. Dar, în ceea ce-l privește, orice surpriză rămâne posibilă: orice rescriere a Istoriei, sociale sau personale”. □ Alex. Ștefănescu îl supune și pe Vasile Voiculescu la o nouă lectură, însoțită de repere biobibliografice: Ultimul pasaj din acest articol, care va continua în numărul următor, îi are în vedere pe Voiculescu și pe Sadoveanu (!): „V. Voiculescu nu are talentul lui Mihail Sadoveanu. Dar are o conștiință artistică datorită căreia îl egalează de multe ori pe marele său contemporan. (Iar dacă am compara numai scrierile postbelice ale celor doi, am constata că V. Voiculescu îi este în mod evident superior lui Mihail Sadoveanu, care în această perioadă și-a pus talentul la dispoziția analfabeților aflați la putere.)”. □ *Despre Eugen Ionescu sau marea inocență* scrie Pericle Martinescu. □ La rubrica *Document*, în traducerea lui Anatol Ghermanschi, este reprodus textul amintit încă din prima pagină, excluderea lui Soljenitsin din Uniunea lor scriitoricească. □ Tot aici, Alexandra Ciocârlie semnează textul *Schimbarea la față a lui Panait Istrati*, text nutrit cu informații despre perioada sovietică a lui Istrati, în lumina unor documente noi, publicate de «Les Cahiers Panait Istrati» (nr. 11, 1994). □ Poeziile acestui număr sunt semnate de Alexandru Vona și George Almosnino.

• În „Luceafărul”, nr. 16, Radu G. Țeposu scrie despre poezia lui M. Blecher sub titlul *Suprarealismul domol*: „Deși prima apariție în presă avu loc cu proză, adevăratul debut al lui Blecher se leagă de lirica suprarealistă, în spiritul căreia s-a format ca poet. Autorul *Inimilor cicatrizate* s-a interesat de aproape de mișcarea avangardistă, legând în scurt timp prietenii durabile cu poeți din țară și străinătate, precum Sașa Pană, Geo Bogza, André Bréton. A colaborat, de altfel, și la publicații de profil din Franța, cum ar fi «Le Surréalisme au service de la révolution» sau «Les Feuilles inutiles», însă i-a fost imposibil să participe în chip activ la declanșarea noii mișcări, căci boala l-a ținut departe de freamătul literar. În revistele din țară a publicat extrem de puțin: «Vremea» și «Adam» au fost singurele în care au văzut lumina tiparului câteva poeme. De multe ori, Blecher privea cu neîncredere propriile creații și, după ce le dădea spre lectură prietenilor, își retrăgea manuscrisele pe un ton politic. Când s-a hotărât să și le strângă în volum, n-a ales decât cincisprezece poeme care au apărut într-un tiraj restrâns, pentru bibliofili. Volumul, care reprezintă debutul

editorial al lui M. Blecher, se numește *Corp transparent* (București, Bibliofila, 1934). Mult mai târziu, în 1971, această plachetă curioasă, demnă de un Muzeu al literaturii, a fost completată de Sașa Pană cu poeziile rămase în reviste și republicată alături de *Vizuina luminată*, corespondență și alte documente de arhivă”. Acest număr conține versuri de Ion Mircea. Alte semnături lirice: Clelia Ifrim și Cassian Maria Spiridon. □ Publică proză Cătălin Țârlea (*Ana Davila 10*) și Marian Ilea (*Premiul*). □ Despre spiritul universal Tudor Vianu scrie Constantin Crișan, pornind de la cartea lui H. Zalis, Tudor Vianu, *Apropieri, delimitări, convergențe* (Minerva, 1993). □ Tot aici sunt inserate Premiile Asociației Scriitorilor din Tg. Mureș pe anul 1993: Aurel Pantea – *Negru pe negru* poezie; Molnar Vilmos – *A nagy elbeszélgetes (O amplă convorbire)*, proză și un premiu special „pentru dialog cultural” volumului bilingv: Silvia Obreja – *Frumoasa neliniște – A szép nyugtalanság*, poeme. Juriul a fost format din Mihai Sin și Galfalvi Gyorgy, co-președinți; membri: Farkas Arpad, Dumitru Mureșan, Kovacs Andras Ferenc, Lang Zsolt, Ferencz Istvan și Al. Cistelean, iar premiile au fost decernate vineri, 9 septembrie 1994, la sediul Asociației. □ Despre literatura de consum scrie Mircea Anghelescu, adică despre *Dijonisia*, „romanul de voluptate și durere” al Lucrezziei Karnabatt, (re)apărut la Editura Cobra SRL, București, 1992: „Editura cu totul necunoscută, absența oricărei indicații că e vorba de o carte apărută cu aproape șaptezeci de ani în urmă, precum și lipsa unei notițe privitoare la condițiile reeditării, la îngrijitorul ediției sau la autoare, m-au determinat să mă opresc o clipă asupra acestei apariții. Lucrezzia Karnabatt nu e un nume total necunoscut istoriei noastre literare, dar date mai precise despre cariera sa literară ne lipsesc”.

● N. Grue comentează și reproduce, în „Timpul” [București], nr. 37, articole mai vechi ale lui G. Călinescu: „Recitind articolele sale publicate între 1927-1964, nu se poate să nu fii izbit de actualitatea multora dintre ele, pe care doar mici schimbări de nume sau de date le-ar face perfect adaptabile zilei de azi. Diatriba politică din pamfletele sale este un rechizitoriu postum făcut fără ură de un moralist malițios, unor forțe pe care le percepem și astăzi nocive”. Spre exemplificare, sunt redată, sub titlurile *Occidentalul și Orientalul*, două texte călinesciene din al căror conținut sunt reproduse, în ordinea amintită, frazele de început: „Occidentalul este un individ căruia admirația de secole a «orientalilor», admirație, de altfel, pe deplin meritată, i-a compus o psihologie egoistă, mărginită, persiflantă. Încredințarea neștrămutată a occidentalului este că tot ce stă dincolo de granițele civilizației este cu totul inferior, barbar”. „Dacă occidentalul dă dovezi de suficiență, orientalul îndreptățește această atitudine prin umilință. Ideea pe care o avem noi românii despre «străini» este de așa natură, că ne împiedică adesea de la exercitarea propriilor noastre facultăți. Bizanțul ne-a lăsat în sânge plăcerea de a pune capul în pulbere și de a săruta urmele tălpilor celor mari”.

22 septembrie

• Aura Christi scrie în „Contemporanul-Ideea europeană”, nr. 38, despre cartea Martei Petreu *Loc psihic* (Dacia 1991): **Farmecul lucidității**, prezentare aflată la cel de-al doilea episod: „Adevărata dezlănțuire imagistică, vizionară, se produce în cartea *Poeme nerușinate*, în care M. Petreu renunță (parțial) la crispate, la ariditatea stilistică, la luciditatea ce nu admite sau admonestează senzualitatea, praznicul oferit de realitatea imediată fiind plin de farmec, de un farmec surprins de poetă cu o altfel de luciditate”. □ Sumarul e mai bogat în versuri, semnate de Doina Uricariu, Gheorghe Grigurcu, Constantin Abăluță și Petre Got. □ Un fragment de roman publică Stelian Tănase, cu o prezentare semnată de Florin Sicoe.

• În „Cronica română”, nr. 512 se anunță: „Astăzi, unul dintre numele de referință ale literaturii române contemporane, Augustin Buzura împlinește 55 de ani”.

23 septembrie

• În „Literatorul”, nr. 39, Andrei Grigor semnează articolul **Adevărurile poetului**: „Gheorghe Tomozei poate într-adevăr să facă toate acestea. Poezia lui îi îndreptățește orgoliul și îi rânduiește de pe acum printre învingători. Oricât de lung ar fi «războiul»,... □ Valeriu Cristea ajunge la cel de-al șaptelea episod din **Democrația intelectualilor** (VII): „Atâta timp cât opoziția a beneficiat de sprijinul Occidentului iar «puterea» părea să se bizuie doar pe electoratul român, n-am ezitat să optez. Am fost nu de partea celui mai tare ci de partea celui inițial menit, în marile scenarii, să piardă. Am fost, recunosc, de partea puterii, dar în condițiile în care intelectualii de vitrină sau doar zgomotoși au fost – și sunt – pe față de partea supraputerii. Nu conformist deci, ci anticonformist. Împotriva curentului oportunist de ieri și de azi, care «curge» întotdeauna (e legea lui naturală!) în albia avantajoasă a celui mare și tare la un moment dat. Intelectualul trebuie să fie mereu în opoziție, mi se spune. Bineînțeles, răspund. Din acest punct de vedere cel puțin, mă pot considera cu conștiința absolut împăcată”. □ Constantin Trandafir semnează articolul **Ipseism și miticism**: „În versiunea mai nouă a lui Alexandru George, critica epocii dictatoriale a fost o *ancilla* a «programului marxist»: «Orice publicist în comunism putea să invoce dreptul la critică prin calitatea sa subînțeleasă de aderent la marxism». Numai el, autorul multor cărți de critică, a știut să se ferească de pericol! Acești critici aserviți «piramidei nomenclaturiste», cu «mentalitate totalitară» i-au acuzat curajul său, catalogându-i-l drept «negativism». El, campionul dreptății, era stigmatizat de «oportuniști» și marginalizat. «Adevărata critică era considerată o cenușăreasă», continuă să se lamenteze dl Alexandru George: «Dar ce este «adevărata critică»? Probabil ceva asemănător cu „adevărata democrație” de astăzi. În tot cazul, la polul opus «construcției»; căci criticul acesta «rău” nu suportă edificarea, ci

demolarea. Și, mai cu seamă, preferă necropolele. Cum a murit Eugen Barbu, domnul Alexandru George a găsit os de ros. În trei numere ale *României literare* (9, 10, 11 din 1994) s-a produs eminentul spadassin în legătură cu acest subiect. (...) Cam de același tratament se bucură Zaharia Stancu, Marin Preda, Petru Dumitriu, Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Laurențiu Fulga, Edgar Papu, C. Noica, Al. Piru, Mihai Drăgan... Cu referiri, mai ales, la «zelul lor penibil față de regimul comunist»,..

- În „Dilema”, nr. 89, Alex Ștefănescu scrie despre *Profesia de scriitor*.

- În nr. 220 din „România Mare”, G. Alboiu (*Zburătorul*) se referă la atitudinea breslei scriitoricești față de Eugen Barbu, cea care a dus la excluderea lui din Uniunea Scriitorilor, semănând – crede autorul articolului – cu campania împotriva lui Tudor Arghezi (*Poezia putrefacției...*): „Lumea literară e setoasă de revizui. Contează din partea cui vin ele. Dacă vin din partea «României Literare», ne vom întreba: cine este motorul principal al acestei probleme? Este Nicolae Manolescu. Concluzia e simplă, făcându-se apel la G. Călinescu: «Numai atunci când se va recunoaște că cei care au lăudat idei comuniste sunt egali cu cei care le-au criticat, vom fi pe terenul esteticii»”. □ Ileana Vulpescu se oprește la o categorie de oameni care „sunt în totalitate dincotro bate vântul”: „*Orientații*, cei meniți să ia mereu trenul în direcția potrivită, dar, mai ales, în sensul care le folosește. Unii dintre aceștia având și ceva cunoștințe istorice, au băgat de seamă că – măcar în istoria României – nu se moare din defecte, ci se moare din calități. Alții, mai înzestrați, se dispensează cu succes de cunoștințele istorice, învățând totul la universitatea evidenței... Socoteala oricărui orientat e logică: dacă tot e să fii pedepsit, măcar să fii pedepsit pentru faptă... Într-o societate în care cei necorupți și cei incoruptibili sunt tratați ca niște debili mintali, de ce să ne mai mirăm că oamenii cinstiți se împrăștiează pe zi ce trece?”.

25 septembrie

- „Adevărul literar și artistic”, nr. 236, se deschide cu *La vie en rose* (interviu luat lui Clody Bertola), însoțit de un portret realizat de Ioana Petrescu, spre a continua cu interviul luat lui Mircea Iorgulescu, care răspunde, între altele, la dese acuze de „colaboraționism” îndreptate împotriva unora dintre marile personalități culturale: „– Aceste acuzații nu țin, pe de altă parte, de revizuire literară. Revizuire literară din ordin au avut loc în România mai ales în anii '47, '49 și după aceea, când toată literatura interbelică a fost trecută la index. O a doua revizuire cred că a avut loc către 1954-1956, într-un moment de relativă și efemeră liberalizare, cu valuri ajunse până către 1958-1959, când, sincron cu al doilea val de teroare politică și polițienească din România comunistă, s-a produs o re-strângere a șurubului, până prin 1960-61. Între 1964-1979, în România a avut loc o revizuire a valorilor literare, în primul rând o revizuire a literaturii dintre 1948-1964, Atunci au dispărut, pe drept sau

pe nedrept, foarte mulți autori. Pe de o parte. Pe de altă parte, alții și-au revizuit ei înșiși opera. Să ne-aducem aminte de *antologiile de autor* scoase după 1964-65 de Nina Cassian, A.E. Baconsky, Maria Banuș, chiar. Îmi aduc aminte de o formulă a lui Baconsky, care spunea într-o antologie de autor intitulată *Fluxul memoriei* (1967) că a înlăturat «ghipsurile mistificatoare». Acum, important este pe ce pui accentul. Pui accentul pe poeziile proletcultiste ale lui Baconsky – pentru că ne-am referit la el – și-i dresezi un act de acuzare lui A.E. Baconsky sau pui accentul, de pildă, pe *Cadavre în vid* din 1969, după mine unul dintre cele mai importante volume de poezie protestatară, anticomunistă, apărute în România ultimelor decenii. Cred că este o chestiune de judecată literară sănătoasă și nu doar literară. În ce mă privește, am scris despre Baconsky, mi-am recitat textul și l-aș lăsa aproape cum a fost. Aș adăuga doar câteva cuvinte pe care la data scrierii acelor comentarii – prima parte a anilor '70 – nu le-am putut pune din motive lesne de înțeles. Însă eu aș pune accentul în cazul lui Deșliu chiar, în cazul lui Baconsky, al Ninei Cassian pe partea valabilă a operei lor și pe desprinderea lor de un anumit model, pe eliberarea lor de acele «ghipsuri mistificatoare», fără a le trece sub tăcere, fără a le omite: ele fac parte din destine literare, din destine culturale, sunt semnificative pentru un anumit parcurs al istoriei. În nici un caz nu cred că se pot transforma în acuzații. Este o atitudine intelectual contraproductivă./ – *Aveți sentimentul că un poet ca Nichita Stănescu – de care în ultima vreme se vorbește relativ mult – a fost un favorizat al puterii, a slujit el comunismul în România, cum se spune de către unii critici ai săi? – Am văzut și eu discuțiile din presă, unele foarte violente, cred că toată îndârjirea contra lui Nichita Stănescu nu are motive literare, este o îndârjire viscerală. Este probabil că e nevoie de o analiză detașată, calmă, cuprinzătoare, care să nu excludă însă poezia lui Nichita Stănescu din această ecuație. De altminteri, se întâmplă lucruri bizare: în aceste încercări de revizuire se accentuează elemente periferice în detrimentul celor esențiale. Atenția pentru secundar în defavoarea esențialului este un semn de rea funcționare intelectuală a unui individ, a unei lumi...”.*

26 septembrie

• Romul Munteanu scrie în „Fețele culturii”, nr. 692, despre **Cristian Popescu și literatura ca joc al fanteziei**: „Proba fundamentală pe care o face Cristian Popescu în acest volum rezultă din faptul că reușește să facă literatură din orice. Un mic fragment literaturizat din biografia lui Bacovia apare astfel: «A început să-l omoare din copilărie. A fost, așa, ca un fel de dat. Mai întâi i-a omorât maică-sa. Aproape imediat ce l-a născut pe «ăla», pe Gheorghe Vasiliu (unu; acolo, al cincilea sau al șaselea copil din treispe) și-a dat seama că nu are ce face cu el și-a-nceput să-l folosească la nașterea celuiilalt: Gheorghe Bacovia». Indiferent ce natură au informațiile date de autor, ele sunt concentrate în pilule mici și ordonate în serii generatoare de umor. Or, după cum se

știe, umorul este produsul unei inteligențe artistice superioare. El este perceput de cititor într-un strat mai înalt al psihismului uman. În *Despre muză*, de pildă, invocația este parodică, întoarsă spre registrele de jos ale limbajului. «Hai, fato, vino să te pup! Eu te iubesc și tu tot proastă! Că ție până la gură, tot sufletu-ți ajunge, burta niciodată. Și până la urmă tot ai să plesnești de dragoste, de sănătate... Buric și țâțe, bujori în obrăjori – toate ți-s resturi de femeie gonflabilă!» Noi, românii, avem puțină literatură umoristică. Cristian Popescu a scris o carte remarcabilă de mare virtuozitate artistică”.

● În „LA&I”, nr. 37, Tania Radu scrie despre o nouă apariție semnată Monica Lovinescu, *Unde scurte IV. Est-etica* (Humanitas, 1994): „Cartea Monicăi Lovinescu se resimte de decalibrarea severă a mecanismelor societății românești din acea perioadă. Acum, dialogul nu se mai poartă la microfon, cu cititorii, cu acest personaj colectiv care are nevoie de o «pedagogie a curajului», ci doar *cu intelectualii care n-au alunecat încă*. (...) Ceea ce doresc să conserve acum textele Monicăi Lovinescu este tocmai curajul solitar (și prea puțin solitar după cum arată Dorin Tudoran într-un splendid text reamintit în această carte) ai intelectualilor din elită. Întocmai ca în fața cuiva care se menține cu ultimele puteri în echilibru, pe marginea unei cornișe: nici un strigăt, nici un îndemn cu glas ridicat nu e recomandabil, ci, dimpotrivă e de preferat mai degrabă o *tăcere de sprijin*, un transfer mut de energie. Față de primul volum al *Undelor scurte*, scris la tragicul «adăpost» al cortinei de fier, Est-etice face dovada unei miraculoase osmoze între 1983-1987, Monica Lovinescu se afla deja... dincoace. Cu noi”. □ Cristian Preda analizează *Jurnalul unui cobai* (Editura Dacia). Textul reflectă, în integralitatea lui, intenția lui Cristian Preda de a trunchia citate din jurnal: „Nu cred de aceea că titlul ales de editorul acestui volum e cel mai exact: într-adevăr, MRP s-a simțit un cobai «sub vreme» sau, mai curând – cu propriile sale cuvinte: el credea că «nu e făcut pentru vremea asta» (1952, p. 361). Poate că *Jurnalul unui cobai* revoluționar ar fi tradus mai fidel credințele lui MRP”. Autorul pare să ignore că jurnalul lui Miron Radu Paraschivescu a fost mult timp în posesia lui V. Ierunca, care l-a publicat în premieră..

27 septembrie

- Sub titlul *Primum la redacție*, „Adevărul”, nr. 1373, inserează textul *Redați-mi cetățenia luată de Ceaușescu* – o scrisoare deschisă adresată de Dumitru Țepeneag președintelui Ion Iliescu.
- „Vremea”, nr. 520, salută împlinirea a 56 de ani de către Augustin Buzura.

28 septembrie

- În „România literară”, nr. 37, Alex. Ștefănescu îl supune la o nouă lectură pe Ion Vartic, stabilindu-i, încă de la început, apartenența la o anume familie spirituală: „Ion Vartic s-a afirmat în deceniul opt, odată cu Livius Ciocârlie.

Eugen Negrici, Marian Papahagi, Al. Călinescu ș.a. – toți critici erudiți și rafinați, vicioși ai subtilității și jocului de idei. Este perioada în care se sting ecourile ciudatului *Sturm und Drang* românesc din deceniul anterior și, într-o atmosferă de restrângere progresivă a libertății de exprimare, se redescoperă farmecul discret al reclusiunii în bibliotecă”. Rubrica *O carte în dezbatere* are în centrul atenției *Amintirile deghizate* ale lui Ov. S. Crohmălniceanu. ■ *Gabriel Dimisianu*: „Dar Ov. S. Crohmălniceanu este îngăduitor din onestitate. El însuși a fost nevoit să recurgă la compromisuri și nu ascunde acest lucru. Ba chiar, cum puțini alții din generația sa au avut curajul să o facă, mărturisește că «ii ardeau obraji de rușine» când a fost obligat să semneze, ca membru al biroului Uniunii Scriitorilor, o declarație de condamnare a unui confrate care fluierase în biserică. Să fie acum vehement-acuzator, intransigent cu alții până în pânzele albe ar fi fost o probă dacă nu de ipocrizie în orice caz de lipsă de gust. Autorul *Amintirilor deghizate* nu o putea da”. ■ *Ioana Pârvulescu*: „În toată cartea nu există un singur scriitor al cărui portret să aibă și umbre. Dar nici unul nu iese diminuat din rememorările lui Ovid S. Crohmălniceanu. Dimpotrivă, amintirile conțin o enormă admirație: admirație pentru niște oameni cu destule defecte, dar care au scris cărți impecabile sau pentru cei care poate n-au scris cine știe ce, dar au însușiri umane deosebite, admirație pentru tot amestecul de bine și de rău care există în lumea scriitoricească parcă mai mult decât oriunde altundeva. Cartea deghizată în amintire conține un fel de a admira tot deghizat”. ■ Cea de a treia „voce” (rubrica are, în mod frecvent trei semnături) este a memorialistului, cu pasajul intitulat *La răpa Uvedenrode*, din cartea dezbătută. □ Un amplu studiu semnează Dan Mănucă la împlinirea unei jumătăți de secol de la moartea tragică a lui B. Fundoianu: „Aici, între simbolism și expresionism, se află neliniștea lui Fundoianu, într-un teritoriu al nimănui și doar al lui. Pentru a lăsa impresia neimplicării, el recurge adesea la descrierea constatativă, neutră în aparență, subminată însă de debuturi restrictive”. □ Poeziile din acest număr poartă semnătura lui Ionel Ciupureanu și a lui Adrian Popescu.

• Dan Cristea recenzază în „Luceafărul”, nr. 17, volumul Martei Petreu *Poeme nerușinate* (Albatros, 1993): „Poeme smulse «din violență» și remarcabile tocmai prin violența și nefățărnicia limbajului, poemele Martei Petreu pedalează totuși prea mult pe ideea că «abia când sufăr devin reală». Familiaritatea cu lucrurile și cu oamenii, momentele de fericire și extaz, relația candidă cu lumea pot fi și alte fețe ale poeziei”. □ Versuri semnează Gellu Dorian, Liana Viorel și Mihail Oprea. □ Proza acestui număr o readuce în actualitate pe Mioara Cremene (cu proza *O ședință de sex și autocritică*). □ În traducerea lui Mihai Cantuniari, „Luceafărul” publică studiul lui Vintilă Horia *Literatura ca tehnică a cunoașterii*. În acest număr se produc nouăzeciști Dan Silviu Boerescu și Horia Gârbea, Boerescu scriind despre Radu Sergiu Ruba. □ Mircea Anghelescu amintește de Peter Neagoe, un scriitor care a făcut

carieră în Statele Unite: „Devine într-adevăr cunoscut prin studiile asupra pelagiei, cel din 1900, premiat de Academia Română, fiind numai ultimul dintr-o serie destul de lungă, între care și un raport către ministrul de interne Theodor Rosetti junimistul, în urma unei călătorii de studiu, în 1888-1889, prin Austria, Italia, Franța și Spania. Era de altfel în termeni apropiați cu ministrul Rosetti, căruia îi trimite din călătorie epistole amicale, precum și cu alți membri ai celebrei Junimi din perioada bucureșteană a grupării; îi cunoștea pe Slavici și Eminescu (Călinescu îl semnalează între prietenii acestuia de la Viena, dar ca «blăjean»), și chiar este dintre cei care au vorbit la înmormântarea poetului, iar pe Titu Maiorescu îl cunoscuse încă de la Brașov”.

29 septembrie

● În „Contemporanul-Ideea europeană”, nr. 39, Octavian Soviany scrie despre Cristian Popescu (*Arta Popescu contra Esop*): „Paradoxul literaturii cultivate de Cristian Popescu este acela că, distanțându-se de optzeciști în ceea ce privește dimensiunea mistică a poetizării (pe care o opune «modelului retoric» al postmodernismului), ea rămâne totuși solidară, stilistic vorbind, cu retorica acestuia. Preocupat de implicațiile de ordin existențial ale poeziei autorul se plasează în mod programatic dincolo de orice principiu de organizare a discursului liric. El va prelua tehnicile și modalitățile specifice ale poeziei opteciste, pe care le va deforma, efilia, contorsiona, punând accentul pe caracterul de pantomimă burlescă al creației literare. Parodia dobândind aici (cel puțin în planul intenționalității) funcția de a exorciza lumea poeziei de demoni, de a o aduce la dimensiunile sale reale. Nu e însă mai puțin adevărat că adeseori scriitorul se lasă furat de jocul gratuit cu absurdul, face comedia pură a literaturii, uitându-și intențiile programatice”. □ Marcel Marcian, unul din colaboratorii inconstanți ai „Contemporanului”, semnează articolul *La curțile lui Petru Dumitriu*, aici fiind vorba, de fapt, de niște amintiri deghizate sub forma unui dialog și de etalarea unor facsimile (documente istorico-literare): „1959. «Stimate tovarășe Marcian, am primit invitația la ședința de birou, dar nu știu dacă voi putea veni, deoarece sufăr de o stare de astenie nervoasă care-mi provoacă grave insomnii. Regret, mai ales dată fiind gravitatea hotărârilor pe care le va lua biroul Uniunii – în ce privește drepturile de autor. (Le mai așteptăm și acum (M.M.). Rog comunicați aceste rânduri acad. Z. Stancu, spre a-i înștiința dânsul pe tovarășii din birou de conținutul lor. Cu mulțumiri și salutări, Petru Dumitriu». Se adresa lui Stancu, prin mine. când ar fi trebuit să-i comunice lui Beniuc... fie și telefonic. Prin mine. Sau secretarei lui Beniuc. A ales, Petru Dumitriu, calea deturnată, m-a cuprins și pe mine în deturnare și atât a fost... n-a mai venit... nu l-am mai văzut. Azi îmi spun că prin acea scrisoare substituit de simplu telefon Petru Dumitriu își lua rămas bun. Dar nu cred că la data când a scris-o știa că e de rămas bun, vreau

să spun că nici sieși nu-și mărturisea... secret... nici el să nu știe, că deja începuse să plece”.

● În „Dimineața”, nr. 192, Aureliu Goci îi ia un interviu directorului Teatrului Național, Fănuș Neagu, care anunță că noua montare din Caragiale va fi: „o piatră de hotar în istoriografia spectacolului Scrisorii pierdute”. [Spectacolul nu s-a montat].

● Pavel Țugui lansează în „Totuși iubirea” serialul *Alexandru Piru, victima unor calomnii*, despre îndepărtarea de la catedră a lectorilor și asistenților lui G. Călinescu în perioada 1948-1949, odată cu eliminarea „Divinului Critic” de la Universitate, amintindu-se că vinovați pentru situația creată au fost, printre alții, I. Vitner, N. Popescu-Doreanu (ministru al Învățământului), Florica Mezincescu – șeful Departamentului Învățământului Superior.

● Marin Sorescu acordă, în exclusivitate, un interviu revistei „Zig-Zag Magazin”, nr. 37: „Dl. Marin Sorescu este singurul ministru care a refuzat orice conferință de presă. I-am adresat câteva întrebări în scris și am primit răspunsuri după numai o zi. Se poate ușor observa că dl. Sorescu evită însă să se pronunțe în anumite probleme. Din acest motiv interviul este aproximativ: – Până acum nu am făcut conferințe de presă, nu am dat interviuri, în general am fost zgârcit cu aparițiile mele în public. Bătrânul Nichita Stănescu mi-a spus odată: «Bre, ai un mare cusur: te aperi. Nu te mai apăra, dom’le!». Am încercat să-i urmez sfatul. Cum tăcerea mea a fost luată ca un semn de vinovăție, m-am decis să mai iau și eu cuvântul. De aceea, răspund cu plăcere «provocărilor» dumneavoastră”.

30 septembrie

● În „Literatorul”, nr. 40, ca urmare a campaniei din „Jurnalul literar”, unde Nicolae Florescu invita la revizuirea literaturii române a ultimelor decenii, vizați fiind, în primul rând, exponenți ai generației ’60 (Eugen Simion, Nichita Stănescu), Diacul tomonic și alumn polemizează cu respectiva publicației și cu Gheorghe Grigurcu (adept fără rezerve al invocatelor revizuii), făcând apel și la un text al lui Alexandru Condeescu din „Adevărul literar și artistic”: „Nu numai noi ne arătăm indignați de maniera necivilizată și total anapoda a criticului. Revenind, acesta s-a pomenit «revizuit» de însuși directorul publicației în care și-a semnat majoritatea articolelor. Și nu numai atât! Audietur et altera pars: «Firesc este ca opera scriitorilor idolatrizați de cititorii unei epoci să treacă periodic prin focul unor orizonturi de lectură, nenăscute la vremea scrierii ei; este o probă de rezistență a materiei din care este făcută. Ceea ce intrigă la acest vechi cititor (Gh. Grigurcu n.n.) al lui Stănescu este tenacitatea urii ce transpare ca o umoare grețoasă printre rânduri, consecvența, demnă de o cauză mai bună, cu care își urmărește în chip maniacal «afirmația» negatoare folosindu-se de cele mai joase procedee. (...) Din înălțimea pedestalului ideologic pe care s-au cocoțat, comisarii dețin dintotdeauna adevărul absolut și

imuabil. Semn sigur de tulburare a apelor, au reapărut tot felul de săritori în ele spre a le limpezi, a le revizui, a instala noua ordine. Numai zeul politic este altul, zelul comisarilor același. Sentințele lor fără drept de apel sunt rostite infailibil, parcă de pe tronul imaculat al judecătorilor supremi. Dar, vai, privit de-aproape, de data aceasta „jilțul este o biată oliță!...”. □ Intrând în dezbateră devenită deja polemică, asupra romanului scris de Mihai Sin, *Quo vadis, Domine?*, Andrei Grigor notează, într-un articol intitulat *Anacronism*: „Înșuși scenariul pe care Mihai Sin încearcă a-l turna în roman (un complot al securității contra regimului dictatorial) a circulat spectaculos prin presă în urmă cu trei-patru ani. În urma unei astfel de parade, romanul lui Mihai Sin nu mai poate stârni vreun ecou și, din păcate, nu accede nici la literatură. E o simplă părere”. □ Valeriu Cristea semnează articolul *Democrația intelectualilor*, textul în serial al lui Valeriu Cristea ajunge la episodul al optulea: „Părerea mea este că, după decembrie 1989, scriitorii au ratat *marea șansă istorică* de a deveni o adevărată *forță* (civică, morală), o forță de care societatea românească, bulversată încă o dată în cursul acestui secol XX, ar fi avut atâta nevoie. O forță centristă, critică față de tot ce e criticabil, cu adevărat independentă, deci *credibilă*. Păcatul original al Alianței civice a fost (și este – în cazul că această Alianță mai există) tocmai de a fi nu *civică*, ci *politică*. Era posibilă constituirea unei asemenea forțe, de-adevărata civică, imparțială, *dezideologizată* și *dezideologizantă*, funcționând ca un arbitru (corect!) față de partidele care începuseră să apară precum ciupercile după ploaie? Era posibil *partidul scriitorilor*? Și da, și nu. Da, pentru că o atare forță începuse parcă să se schițeze. Mă refer la primul Nicolae Manolescu postrevoluționar, autorul Înțarcerii la normalitate, decedat din păcate, în fașă, la vârsta de numai două luni (prin februarie 1990), după o plimbare, nu cu căruciorul, la Paris. Mă refer la Andrei Pleșu, ale cărui apariții la televizor, atât de gustate, îmbinau finețea cu judecata sănătoasă. Mă refer, nu în ultimul rând, la Mircea Dinescu, cel din perioada CPUN-ului. Intervențiile sale furtunoase, aparent haotice, puneau nu o dată, în chip fericit, punctul pe i. Ticăloși sunt pe la toate partidele, fiecare din ele avându-și-i pe ai lui, afirma, cu îndrăzneală, poetul – și nu se înșela. Atunci l-am admirat pe Mircea Dinescu poate chiar mai mult decât pe disidentul Mircea Dinescu. Apoi, el a criticat – memorabil – ceea ce era de criticat în fenomenul Piața Universității (*spălătoria chimică* de curățat conștiințe instalată acolo). Din păcate, și *acest* Mircea Dinescu a decedat, ce-i drept fiind el ceva mai măricel, de aproape un an, de-abia în toamna lui 1990. Talentatul și răsfățatul poet (cineva l-a comparat cu Mozart!) nu a putut (una din posibilele explicații) suporta adversitatea presei «independente». Nu pentru a fi înjurat l-a născut *orbitorul său destin*. Și da, și nu – spuneam. Nu, nu se putea constitui o asemenea forță civică și morală independentă deoarece la nivelul elitei, *materialul uman* nu era calitativ, corespunzător. Nu eu o afirm (mă grăbesc să precizez); o afirmă, a afirmat-o, în 1994.

un important scriitor contemporan, din care citez: «Îmi răsare în minte *figura* (s.a.) lui Dimitrie Stelaru, de nedesfăcut de scrierea sa, mai de câte ori văd poeți serafici ori nu, autori de versuri (bune, în fine) ar trebui să-i numesc, *prea pricepuți în treburile acestei lumi*, prea atenți să nu li se ia înaintea, îmbulzindu-se la avantaje și mici (nici măcar mari) privilegii, *ageri și apucători*, prezenți cu promptitudine unde nu te-ai aștepta să-i găsești, hotărâți și practici, energici *până la o oarecare ferocitate*, nedispuși să-și piardă vremea cu lucruri secundare, aprigi la telefon, în corespondența de afaceri și *prin cabinele importante*, neștiind de glumă când e vorba de călătorii și reeditări, bine introduși și bine plasați, *înfipți și neiertători*; *nu însă și demni* în decisiul lor demers, cum te-ar lăsa să sperii timbrata personalitate, *brusc incovoiați*, când împrejurarea le-o sugerează, maleabili, înțelegători, *complici*; ai accepta la nevoie întâia lor ipostază, viața e grea și înlătură pe nevolnici, dar te împiedică rău cea de-a doua: nu stau bine laolaltă dârzenia cu anularea de sine, țeapăna prezență cu precaritatea și eclipsarea» (toate sublinierile îmi aparțin). Autorul virulentelor rânduri de mai sus mi-a furnizat, satisfăcându-mi o prea omenească curiozitate, numele confratelui (confraților) care i-au servit drept *model*. La momentul oportun, le voi face publice, în beneficiul istoriei literare (și nu numai literare). Deocamdată, mă voi mulțumi să trag *concluzia* textului citat: cu asemenea poeți (prozatori critici...) serafici sau nu, mari luptători pentru interese strict personale, fără vocația solidarității și harul altruismului, *nu se putea constitui acea forță civică și morală independentă*, de care vorbeam mai sus. Voi evoca în numerele viitoare *iluziile și ispitele* cărora scriitorii la iuțeală metamorfozați după revoluție le-au căzut pradă, provocând astfel ratarea *șansei istorice* ce li s-a oferit în decembrie 1989". □ Întregul număr este ilustrat cu portretele făcute scriitorilor români de Silvan Ionescu, unele dintre vechii ilustratori de presă. Portretele a 100 de scriitori și personalități culturale sunt așezate e manșetele celor șaisprezece pagini, pe prima fiind cel al lui Macedonski. Cu același prilej, Silvan Ionescu este sărbătorit la împlinirea vârstei de 85 de ani printr-un interviu luat de Lucian Chișu, ca și prin intervențiile omagiale ale lui Dan Grigorescu, Gheorghe Tomozei, Anghel Dumbrăveanu și Fănuș Băileșteanu. □ Versurile din acest număr aparțin lui Alexandru Andrițoiu.

• În „Rampa”, nr. 3, Margareta Bărbuță comentează ecourile întâlnirii de la Teatrul Național București, eveniment consacrat lui Liviu Rebreanu: „Onorându-și numele și tradiția, Teatrul Național din București și-a deschis stagiunea printr-un gest de mare noblețe spirituală: comemorarea unei jumătăți de veac de la trecerea în neființă a marelui scriitor Liviu Rebreanu, legat prin numeroase și trainice fire de istoria teatrului românesc și, îndeosebi, de aceea a Naționalului, al cărui director a fost de două ori, în anii 1928-29 și 1941-44. Moment emoționant, evocarea personalității marelui om de teatru a început chiar cu ascultarea vocii sale imprimate pe bandă, vorbind la inaugurarea unei

stagiuni teatrale, voce care anunța cu limpezime criteriile principale ale alcătuirii repertoriului, prioritatea acordată dramaturgiei naționale și alternarea acesteia cu dramaturgia universală, pentru a fi «agrabil publicului și mie însumi». Actualul director general al Teatrului Național, scriitorul Fănuș Neagu, a rostit cuvinte emoționante despre ilustrul său predecesor, protestând împotriva acelor care, pe nedrept, l-au acuzat pe Liviu Rebreanu de colaboraționism cu regimul fascist. Actualitatea lui Liviu Rebreanu, personalitatea sa puternică asemenea unei «legende vii», rolul său benefic la conducerea Teatrului Național au fost evocate de Radu Beligan, excelent portretist și sugestiv povestitor, definind succint meritele de dramaturg, de cronicar dramatic și traducător, de întemeietor al Studioului Teatrului Național, al *Revistei-Program* a acestuia, al Bibliotecii Teatrului Național (colecția de piese jucate pe scena teatrului) ale celui ce era sedus de «magia scenei» și credea în forța adevăratelor valori". □ În același număr, „Rampa” redă *Dialogurile cordiale* care îi au ca protagoniști pe Valentin Silvestru și pe Matei Vișniec: „– *Scrii în românește? În franțuzește?* – Acum scriu, în românește, o piesă numită *Peștii*. E prima mea lucrare realistă. Multe nu le pot scrie decât în românește./ – *Despre ce vorbesc acești Pești?* – La un chef, câteva persoane discută despre trecutul lor. În timpul ceaușist n-am scris niciodată piese realiste. Acum, după atâtea câte știu, simt nevoia să mă exprim în mod realist despre realitatea românească./ – *Ce mai veste-poveste pe la Paris?* – Am o piesă înregistrată la Radio France Culture. *Trei nopți cu Madox...* – ...*Mă înșel eu? Nu-i ziseși? Trei zile cu Madox? A avut premieră la Piatra Neamț.* – Așa îi spunea; dar am rescris-o, am amplificat-o și am situat-o... noaptea. Va fi difuzată în curând. O va pune în scenă Teatrul Gulchet Montparnasse, care mi-a jucat și *Buzunarul cu pâine.* – *Știi că la noi îți joacă scrierile și amatorii?* – Nu, nu știu... / – *Am văzut o montare remarcabilă, a unei echipe de la Focșani: Și cu violoncelul ce facem? Regizată de un tânăr: Mihai Lungianu.* – Mă bucur. Îmi povestește cum arată? – *Companiile acelea, care-ți arată atâta interes și prietenie, cunosc contextul teatral românesc în care te-ai zămislit și dumneata ca autor.* – Toate vor să vină în România. Le vorbesc mereu despre actorii, regizorii, publicul românesc. Cea din Lyon s-a prezentat la Festivalul Internațional de la Piatra Neamț. Au fost nespuse de marcați de primirea caldă, de ceea ce au văzut, de acei spectatori minunați, care, la spectacolul de ora zece dimineața, i-au ovaționat așa cum nu mai văzuseră și auziseră până atunci./ – Și să schițăm o întrebare pe care ne-o punem amândoi: pe când cartea mea cu piese (două volume, o mie de pagini – de care ești legat și dumneata, prin studiul-prefață – aflată la Cartea Românească? – Chiar: pe când? – Eu o aștept ca pe un eveniment al vieții mele”.

[SEPTEMBRIE]

• „Jurnalul literar”, nr. 29-32, conține semnăturile lui Nicolae Balotă și Gheorghe Grigurcu, a primului în legătura cu dispariția lui Wolf von

Aichelburg, poet german cunoscut în literatura română cu pseudonimul Toma Ralet, una dintre victimele totalitarismului comunist, prezent și în numerele anterioare (dar și în cele ce vor urma) ca membru al „lotului” scriitorilor germani din amplul *Dosar de securitate* prezentat în „Jurnalul literar”. □ Textul semnat de Gheorghe Grigurcu se numește *Impudoarea ciocoiului roșu* și pornește de la bănuiala ca ar fi asistat la un trucaj. Bănuiala se referă la faptul că, după ce l-a văzut pe Dumitru Popescu (Dumnezeu) încătușat, a aflat că la mijloc ar fi fost vorba de un trucaj. P.S.-ul textului este, și el, grăitor: „O semnalare a unei contribuții creatoare a celui de care ne-am ocupat o datorăm poetului Cezar Ivănescu, în «Adevărul literar și artistic» (...): «Când a fost să apară ediția a doua a cărții (*Delirul*, n.n.), Dumitru Popescu Dumnezeu i-a propus foarte clar lui Preda: vrei ediția a doua (...), adaugă scenuța aceea cu tânărul comunist ș.a.m.d. Ceea ce Preda a făcut deliberat»”. □ Pagini inedite ale lui Ion Marin Sadoveanu sunt prezentate și comentate de I. Opreșan. □ Sub titlul *In memoriam Wolf von Aichelburg*, sunt publicate evocări semnate de Harald Siegmund și Radu Stanca, însoțite de corespondență inedită cu membrii *Cercului literar de la Sibiu* (I. Negoitescu), aforisme despre poezie (ale lui Toma Ralet alias Wolf von Aichelburg, preluate din „Revista cercului literar”, An I, nr. 4, aprilie 1945, unde au apărut sub titlul *Criza sufletului modern în poezie*). □ Radu Călin Cristea comentează *Însemnări din Sodoma* (Institutul European, 1993) de Ștefan Agopian: „Însemnări din Sodoma însemnează, așa cum cronica de mai sus a încercat să demonstreze, un portret al artistului la tinerete. Poate nu cel mai realist și cu siguranță unul pe care aveau să se așeze cutele vremii. Reflectat în oglinda acestui debut paradoxal, Ștefan Agopian a dorit, probabil, să-și și o meritată, de altfel, recompensă morală”. □ Cornel Regman analizează atent raportul liric dintre autohtonism și „destărare” din *Ultimele-primele – versuri* (Albatros, 1994), volumul recent apărut al lui Emil Hurezeanu. □ Lucian Boz intervine cu *Reflecții pe marginea „Jafului din dragoste”* al lui Barbu Brezianu: „Să sperăm că, aidoma celor trei mușchetari [sic!], ce revin după 20 de ani, Brezianu va reveni și ne va da un final fără echivoc despre felul cum s-au terminat aventurile lui Melchior. Altminteri, cum spune francezul: *On va rester sur notre faim*”.

• În „Steaua”, nr. 9, semnează poezie: Adam Puslojić (cu precizarea că toate poemele sunt dedicate unor scriitori români de la Ioan Flora la Aurel Rău), Daniel Corbu, Alexe Rău, Ioan Vieru, Mihai Ursachi. □ Cea mai consistentă parte a revistei e reprezentată de capitolul istoriografiei literare; cităm din sumar: *Gruparea literară „Iconar”* de Grațian Jucan, *Istoria ca mit și realitate* de Constantin Cubleșan, referitor la împlinirea a 50 de ani de la moartea lui Rebreanu, *Copacii lui Voltaire* de Barbu T. Arghezi, *Eminescologia de scenarii și mistere* de Ioana Both, *Ion Chinezu* de Nicu Caranica, *Un poet necunoscut, Ștefan Vlădoianu* de Enache Puiu. □ Redacția se desparte de Radu Enescu (prin articole omagiale semnate de Dumitru Mircea și Negoitșu

Irimie) și de Leonida Teodorescu, evocat de Aurel Rău. □ Ruxandra Cesereanu comentează *Jurământul de Sărăcie, Castitate și Supunere* al Gabrielei Melinescu: „Cu toate acestea, consider antologia de față un eveniment poetic, de recuperare, aş spune, căci oferă o selecție memorabilă mai ales pentru cititorul tânăr de poezie, care nu va avea timp în noile vremuri pe care le trăim, să ia de la început volumele Gabrielei Melinescu. Aşteptăm, de aceea, şi alte antologii de acest tip, astfel ca *Jurământul de Castitate, Sărăcie şi Supunere* să nu rămână în singurătate, fie ea chiar glorioasă”. □ Ion Pop scrie despre Virgil Mihaiu, *Paradis pierdut în memorie* (Cartea Românească, 1993): „...fără mari denivelări valorice, principalele deschideri şi formule ale poeziei cu care Virgil Mihaiu a avut timp să ne familiarizeze în cei şaisprezece ani trecuţi de la debutul său editorial. E o regăsire reconfortantă, certificând consecvenţa în explorarea unui univers personal şi atingerea unui grad de coerenţă a viziunii, care e semnul personalităţii lirice mature. Îi rămâne, poetului numai grija ca în «vitrinele textului» său să fie expuse doar produsele de cea mai bună calitate”. □ Adrian Popescu îl evocă pe „înțeleptul din labirint” Nicolae Balotă: „Nicolae Balotă ne oferă într-un timp al tuturor incertitudinilor, o certitudine: cultura şi spiritul supravieţuiesc, în ciuda eforturilor sinucigaşe ale omului contemporan”.

● În „Tomis”, nr. 9, Ana Blandiana îi acordă un interviu Anei-Maria Munteanu: „– *Care sunt armele dvs. cele mai eficiente astăzi, ca scriitor sau ca om politic?* – (cu tristeţe). Evident, nu numai principala mea armă, ci şi singura mea armă este cuvântul. El funcţionează în diverse planuri, forţa lui este puterea de a convinge, drama mea este că îl folosesc în ultimul timp mult mai mult istoric, decât în istoria literaturii. Deci, eu ştiu că pentru mine istoria literară este mai importantă decât istoria. Pentru că eu ştiu că istoria evoluează spre bine, cu siguranţă, pe termen lung, sunt extrem de optimistă. Sunt convinsă că va urma o perioadă luminoasă de dezvoltare democratică, dar sunt convinsă că în această perioadă, atunci când ea va veni pentru România, pe mine nu mă va întreba nimeni cât am contribuit la ea, pe mine mă va întreba de ce n-am scris...”. □ „Tomis” organizează ancheta cu privire la *Politica editorială în privinţa debuturilor*. Răspund: Georgeta Dimisianu (Albatros), care nominalizează printre debutanţii ei pe Radu Aldulescu; şi Marin Mincu (Pontica) – acesta îi preferă pe Marilena Rotaru, Felix Lupu, Caius Dobrescu, Dumitru Crudu şi Iulian Popescu (editura fiind alimentată de Cenaclul de poezie *Euridice*, condus chiar de Marin Mincu). □ O a doua anchetă, aşezată în oglinda aceloraşi pagini, se referă la *Centru şi Margine* în politica susţinerii financiare, a colaboratorilor şi relaţiilor cu diverse foruri a revistelor de cultură. Răspund George Vulturescu – redactor-şef al revistei „Poesis” din Satu Mare şi Corin Braga, director al revistei „Echinox”. Textele sunt transcrise de pe bandă magnetică, înregistrate în mai 1994 la Cluj. ■ Corin Braga: „„Echinox-ul nu a plătit niciodată nici pe redactori, n-a plătit nici indemnizaţii

de conducere, nici colaboratori. Deci, participarea cu materiale a fost efectiv benevolă. (...) Din 1990, editorul ei a fost Casa de cultură a studenților din Cluj. Numai că din cauza bugetului neefectuat pe anul în curs din câte știu, nu știu la ora actuală cum stau lucrurile, n-am primit nici un fond, nici un ban nu ne-a intrat în casă, așa că practic ne-au abandonat. (...) Perspectivele sunt în continuare sumbre”. □ Lăcrămioara Berechet comentează *Don Quijote în Est* de Octavian Paler: „Eseu, roman epistolar, confesiune gravă, cartea este redactată într-un stil solemn, aspru, născut din suferința cu care se rostesc adevărurile, din disperarea cu care scriitorul trăiește, la modul absolut, această realitate pe care și-o asumă total. Octavian Paler are gustul asceților (deși neagă acest fapt) care doresc «luminarea» prin consumarea deplină a suferinței”.

● „Vatra”, nr. 9, conține continuări tematice din numerele precedente. Între cele mai stabile se află colaborările lui Lucian Raicu, ajuns la 21 de episoade, aceea a lui Mircea Zăciu, cu pagini de jurnal, dar și colaborarea Angelei Marinescu, ajunsă deja la al patrulea episod din *Evanghelia după Toma (o interpretare posibilă)*. Nici poemele lui Nicu Caranica nu sunt pentru întâia oară prezente în „Vatra”. Tot cu poezii este prezent Andrei Zanca. □ Cartea-eveniment a acestui număr este *Ieudul fără ieșire* de Ioan Es. Pop, privită de Aurel Pantea drept „o altă cădere în timp”. Emilian Galaicu Păun vede în *Ieudul fără ieșire* un alt „teritoriu” comparabil cu *Strada Castanului 104* și *Aleea Mimozei nr. 3* (ale lui Al. Mușina), *Garsoniera 49* (Gh. Izbășescu) sau *Cantonul 248, halta CFR* de Liviu Ioan Stoiciu. □ Iulian Boldea semnează un eseu despre *Sensurile moftului în opera lui I.L. Caragiale*, în care are în vedere contribuții mai vechi, dar și unele recente. Printre cei citați se află V. Fanache, Maria Vodă-Căpușan, Mircea Iorgulescu. Concluzia: „Mitică este, paradoxal, nu un nume ce desemnează o individualitate umană, o ființă cu contururi ferme ci un nume generic care aparține – în mod alegoric, desigur – tuturor personajelor caragialiene, nedesemnându-le însă fizionomia nici unuia. În universul omogen și entropic, haotic și dezarticulat conturat de Caragiale în care fondul, ca și inexistent, e exprimat prin extensia unor forme proliferante, orice dorință de individualizare e iluzorie, mimetismul funcționează implacabil, astfel încât, nevoii de identitate a personajelor i se opune o «biografie ficțională» V. Fanache), o nevoie irepresibilă de mistificare, de autoiluzionare, ce se îmbină cu imperativul van al «notorietății». Între dorința de afirmare, între mania notorietății și disponibilitățile afective, morale, intelectuale, cu totul precare, tinzând spre gradul zero al personajelor există o discrepanță evidentă, un elocvent hiat. Personajele lui Caragiale seamănă ca două picături de apă, pustiul lor sufletească este același, astfel încât genericul nume Mitică acoperă o realitate palpabilă, instituind anonimizarea, lipsa identității și imposibilitatea dialogului. Postura personajului se transformă astfel, inevitabil în impostură, pentru că el, personajul, într-o perpetuă dispoziție mimetică, debordând de un nestăvilit patos cameleonice, încearcă să-și asume noi iden-

tități, nereușind, pentru că, de cele mai multe ori (vezi *Repaus duminical, La Paști*, etc.) celelalte personaje sunt aidoma lui. Textul lui Caragiale se prezintă astfel sub aspectul unui joc de oglinzi în care personajele se reflectă, înlănțuindu-se într-un carnaval al vidului existențial într-o mascaradă a absenței, a eclipsei de semnificație, de dialog și de consistență ontică”. □ În pagini deloc puține, „Vatra” oferă un „regal” de interpretare în ceea ce privește creația lui Dumitru Țepeneag. Își aduc contribuția Alexandru Vlad, Cornel Moraru, Mihai Dragolea, Caius Dobrescu, Iulian Boldea, Gheorghe Crăciun, Al. Th. Ionescu, Dumitru Mureșan, Ion Mureșan. Sunt comentate și „întoarse pe toate fețele” nouă cărți de Dumitru Țepeneag. Fiecăreia îi este acordată, în mod autonom, o atenție specială, întregul număr Țepeneag fiind asemenea unor fragmente distincte, dar fără a reface (prin alăturare) un puzzle. Redăm din bogata reprezentarea scriitorului român stabilit la Paris, câteva scurte intervenții. (Gheorghe Crăciun): „Nici unul dintre autorii amintiți mai înainte și nici măcar Dumitru Țepeneag, strămoșul de astăzi al «textualismului», nu prezentau interes pentru noul spirit literar promovat de cu totul necunoscuții Mircea Nedelciu, Gheorghe Iova, Sorin Preda, Ioan Lăcustă, Gheorghe Ene, Emil Paraschivoiu. Mai departe se știe. Încurcate sunt căile prozei! Chiar și atunci când ele duc într-un spațiu comun”. □ Două pagini din „Vatra” sunt afectate interviului pe care Al. Cistelean i-l ia lui Marin Mincu: „– *Se discută adesea despre necesitatea unei revizui critice a întregii literaturi postbelice. Cât de necesar și de profund vi se pare un asemenea examen?*! – Eu cred că nu poate fi vorba de «revizuire», ci de reevaluare, la drept vorbind, fiindcă unghiul de vedere e mai clar acum. Reevaluarea e întotdeauna necesară, e un proces normal. Cei care au fost mari scriitori nu vor dispărea și vor fi predați în continuare în școli, ba chiar vor fi recitați mai cu atenție. Cred că va cădea (sau va scădea), nu din vina ei, bună parte din literatura prea duplicitară ca metodă. Vor dispărea din discuție totalmente acei scriitori care și-au înghițit opera, în loc să se lase înghițiți de ea; cei care au dat comenzi operei lor, într-un sens sau altul sau au oscilat la întâmplare. Se va stabili mult scala de valori. Vor dispărea și reconsiderările disproporționate și locul exaltat acordat în momentul de față «literaturii de sertar» prea în bloc, precum și locul întâi, acordat tot în bloc (să iu bine înțeles) diasporei. Nu se va mai face confuzia ridicolă între publicistică și literatură. Literatura «de sertar» (în fond, neimplicată, nu?) nu va mai fi așteptată cu atâta ardoare, și nici «aplauzele de sertar»”.

● În „Contrapunct”, nr. 9, Ioan Vieru arată că *Descentralizarea U.S. [este] o inițiativă a criticului Laurențiu Ulici*. Textul se vrea o analiză lucidă a evoluției până la zi a Uniunii Scriitorilor: „La *Conferința* din primăvară a scriitorilor, s-au arătat la față autori care în ’90 au avut inspirația să stea acasă. Reapariția lor în mijlocul breslei n-a fost însă o dovadă de schimbare. Unii, nu-i deloc exclus, au sperat și mai speră ca Uniunea Scriitorilor să arate ca-n vremurile tinereții lor. N-ar fi rău, dar nici bine. Mulți, foarte mulți au rămas

intr-o așteptare fără obiect. Raportul asupra situației Uniunii Scriitorilor a reafirmat deprimantul blocaj al tuturor instituțiilor din România aflate la cheremul unor conjuncturi limită. Întreaga noastră viață culturală este de patru ani victima celor abilitați să o sprijine: Guvernul și Ministerul Culturii. Nici Guvernul și nici Ministerul Culturii nu au primit o somație din partea Conferinței din primăvară. Dimpotrivă, reprezentanți ai acestor instituții au profitat manifestându-se cu un patos mafiot în fața confrăților, știut fiind că noua noastră politică de succes se numește: calomnie. Singurii disidenți reali ai Uniunii Scriitorilor sunt autodeclarații «scriitori comuniști» ai anilor '80, pe care nu puternice idealuri politice i-au împins la acea situație trivială, ci, în special, îngustimea intelectuală. (...) Această literatură nu-l mai interesează pe cititor, iar critica este obligată să o privească din punct de vedere strict istoric. O asemenea «postumitate» a operelor este pentru autorii lor, omenește vorbind, oarecum tragică. Dar astăzi, actorii se schimbă cu voia sau fără voia regizorilor. (...) Supărarea scriitorilor generației '80 pe blocul conservator și «uzat» nu este doar o problemă de orgoliu, cum a fost taxată eufemistic în anumite medii, ci, până la urmă, o delimitare necesară. Dacă această generație ar sta deoparte, ar încuraja indirect o axiologie axată deja pe o asimilare forțată. Generația anilor '60 a beneficiat de tot ceea ce un regim ar putea pune la dispoziție: posibilitatea de-a tipări, călătorii, locuințe confortabile, traduceri, slujbe adecvate. Câți dintre beneficiarii acestei generații au luptat și pentru binele celorlalți colegi e un fapt care aproape ar trebui dat uitării. De ce n-ar fi îndreptățită și generația '80 să se delimiteze măcar de acest tip de complicitate? Oricum, cărțile generației '80 sunt mult mai importante pentru modul în care istoria a dat dreptate Europei de Est. Ele fac parte dintr-un mesaj decisiv susținut cu eroism la noi de Nicolae Manolescu. (...) A suplini personalitatea prin omagierea stăpânului nu e tocmai un lucru nou. Nou este faptul că după o Revoluție, după ce s-a dezvăluit prin atâtea mărturii mârșăvia dictaturii în toate ungherele sale, politica de reformă culturală a redevenit ideologică, fiind dirijată tocmai de acel grup lipsit de valoare. Răscoala politică a acestor membri ai Uniunii Scriitorilor a creat în timp, după 1989, un vid în posibilele acțiuni de reformă care, dacă s-ar fi întâmplat, le-ar fi dat mână liberă prin haosul și confuzia create. Acest grup aștepta și așteaptă în continuare o atare stare conflictuală în chiar sânul solidarității scriitoricești. Că această reformă radicală n-a fost declanșată imediat în vârtejul postrevoluționar e un fapt mai degrabă pozitiv, cu toate relele ce i-au urmat. Generația anilor '80, prin unii dintre membrii săi, se vede acum obligată, la un fel de grevă de avertisment. Electoral discutând, chestiunea este din start sortită eșecului. Declinarea ASPRO ca organizație «mai profesionistă» decât Uniunea Scriitorilor reprezintă o erezie. Ea este necesară ca punct de coagulare a unor furtuni dezinhibante, de tip pur literar sau publicistic. Că Uniunea Scriitorilor nu mai poate funcționa ca un conglomerat stalinist care să nu permită poziții, anihilând

însuși statutul scriitorului, este o chestiune foarte limpede. Sunt aproape comice, apoi, resuscitățile în plan public a unor foști carieriști blamabili în totalitate, extrem de ahtiați de a prelua frâiele Uniunii Scriitorilor. Singurul semnal de alarmă demn de luat în serios, mascat de nesiguranța reușitei, l-au dat acești tineri scriitori. Canalizându-și energiile împotriva Uniunii Scriitorilor, ofensiva poate duce la o excomunicare temporară, dar gestul lor schițează o realitate mai încurajatoare decât cea anterioară. Însă, nu conflictul între generații este esențial pentru interesele scriitorilor și cu atât mai mult, el nu este recomandabil în conjunctura actuală, similară în multe privințe alunecoase celei dinainte de 1989. ASPRO apare drept speranța justificată a unei generații având argument necesitatea optimizării vieții literare și a statutului scriitorului, în mod absurd, inferior celui al jurnalistului, de exemplu. Important este că războiul rozelor, împotriva «formelor fără fond», a început. Va învinge, desigur, literatura. Regretabil însă că mereu într-un «alt timp», frustrare pe care generația anilor '80 a trăit-o vreme de peste un deceniu. Cu cei «vinovați» de acest fapt, această generație ar fi imposibil să poată construi ceva. Se pare că însăși *literatura* va fracționa membrii Uniunii Scriitorilor. Mai bine acum, decât mai târziu". □ Mihaela Miroiu se întreține cu Ursula Vogel, doctor în filozofie, care predă la Oxford. Ursula Vogel a susținut în luna mai a anului 1994 mai multe cursuri la Universitatea din București. Punctul ei de vedere despre învățământul românesc este următorul: „– *După câte știu, în departamentul vostru, studiază și tineri din Europa de Est. Care sunt tipurile de dificultăți cu care se confruntă ei?* – Dificultatea peste care ei trec cel mai ușor este cea a limbii; în scurt timp ei reușesc să se descurce foarte bine în engleză, atât în ceea ce privește exprimarea orală, cât și cea în scris. Problemele cu adevărat grele privesc capacitatea de a se adapta la un mod de gândire analitic-critic în abordarea oricărei teme. Ce fac ei de obicei? Pur și simplu tind să se ralieze literaturii existente, să producă atunci când au de făcut eseuri rezumate a ceea ce au citit. Se pare că nu au prea învățat că la fiecare problemă trebuie să te uiți întotdeauna din perspective diferite, că nu au învățat ce înseamnă detașarea critică de «autoritate». Ei tind să ia ideile, tezele susținute în textele de specialitate drept bune, fără reflecție, tind să ia un autor drept o autoritate infailibilă. Eu cred că acest gen de atitudine este o consecință a învățământului autoritar din Est. O altă explicație ar putea fi aceea că sistemul britanic încurajează mult mai mult o atitudine de ireverență (în sensul de a nu lua pe nimeni drept Dumnezeu într-un domeniu) care, după părerea mea, este deosebit de benefică pe termen lung". □ Irina Mavrodin scrie despre *Avangardism, modernism, postmodernitate*: „Dar ce ne spune, în fond, această logică (în legătură, desigur, cu această *avangardă* considerată a fi consubstanțială cu modernismul), care, pornind de la un simplu mecanism lingvistic – cel puțin așa apare la prima vedere – umple cu o nouă substanță tematică un termen a cărui stabilitate a fost verificată printr-o îndelungată

tradiție? Ea ne obligă să regândim cu totul, să ne schimbăm cu desăvârșire ideea pe care ne-o făceam despre mersul literaturii (și al celorlalte arte) pornind de la ceea ce se întâmplase dintotdeauna, de când există artă și artiști. «Avangărzile, până la o dată recentă, funcționau ca serie de opoziții simple, noul împotriva vechiului, invenția împotriva academismului, ruptura împotriva continuității. Dar fuga lor înainte, chiar radicalismul lor, modul lor de a funcționa prin interdicții, *le-au azvârlit în trecut* (subl. ns.). Dintr-o dată, totul pare a fi iar lipsit de tabuuri, de intimidări dogmatice, de obsesia rupturii cu orice preț. Or, această libertate regăsită nu-i lipsită de perverse efecte: ea ne dă, paradoxal, impresia că se deschide spre o derută, o indecizie, un vid al valorilor – ca și cum epoca, prinsă în vârtejul vechilor ei utopii, n-ar mai ști de ce să se agățe – estetic vorbind», constată Guy Scarpetta, unul dintre teoreticienii cei mai interesați ai postmodernismului, dar care, fiind și el supus aceleiași fascinații terminologice, nu mai poate vedea în modernism un concept care desemnează orice *înnoire* în profunzime a literaturii și artei, numit ca atare, în decursul unei lungi istorii («cearta dintre Antici și Moderni», modernii și clasicii care se înfruntă în textele teoretice ale lui Stendhal, în sfârșit, modernii și avangarda de la începutul secolului al XX-lea opuși tradiției. (...) Nu ne putem explica această ciudată propensiune de a vedea în postmodernism un fenomen cu totul singular, o veritabilă mutație în raport cu conceptele de modernism și de avangardă, decât prin voința tenace de a se iluziona asupra unicității și importanței schimbărilor survenite în literatură și în celelalte arte. E ca și cum am închide ochii pentru a nu vedea evidența însăși, *adică faptul că postmodernismul este forma pe care a luat-o în zilele noastre modernismul* (= avangarda). Însuși Guy Scarpetta este obligat să constate această naturală coincidență, pe care de altfel nu vrea să o admită, calificând-o de «confuzie»: «O problemă poate exista totuși», spune el referindu-se la postmodernism, și anume felul în care acest termen proliferând, traversând toate domeniile estetice (de la arhitectură la dans și muzică), poate aglomera atitudini ireconciliabile: stindard îndărătul căruia se proclamă poziții strict *moderniste* (cele ale lui Lyotard, de exemplu, cu claritate raportate la acel model al *avangărzii* (subl. n.) care era Marcel Duchamp), discursuri de regresie (arhitectii ce vor să-l lichideze pe Loos pentru a regăsi virtuțile monumentalității neoclasice) și discursuri de pură negare (muzicienii care cred că ies de sub intimidarea exercitată asupra lor de Schonberg dedându-se dezământului unui dans *cia-cia-cia*). Confuzia ajunge pe culmi de îndată ce se împodobesc cu termenul de «postmodern» atât atitudinile moderniste, premoderne, sau, pur și simplu, doar un banal reflex *antimodern* (subl. în text). Eu una însă cred că această așa-numită confuzie surprinde, dimpotrivă, însuși adevărul unei legi care acționează în toate artele și care face să alterneze *forme diferite*, lege fără de care arta nu ar fi ceea ce este, căci ea presupune – prin chiar natura ei – o *reinnoire* reiterată la intervale greu previzibile, *reinnoire* pe

care conceptul de modernism o desemnează în mod cât se poate de pertinent".
 □ În schimb, Al. Protopopescu își fixează observațiile *Între postmodernism și patriarhalitate* – cronică la *Frumoasa fără corp* (C.R., 1991) a lui Gheorghe Crăciun.
 □ Versurile din acest număr poartă semnătura lui Cezar Ivănescu și Mihai Mariuseac.
 □ Alexandru George este prezent cu fragmentul de roman *Oameni și umbre, glasuri, tăceri*, despre care aflăm că „a fost scris 1955-1957 și reluat în 1959, fără nici o speranță de a fi publicat în comunism”. „Îl consider opera vieții mele”, adaugă cunoscutul prozator, eseist, critic și istoric literar.
 □ Geo Șerban semnează textul *Mircea Eliade epistolier*, cu trimiteri la volumul îngrijit de Mircea Handoca, *Mircea Eliade și corespondenții săi*.

[SEPTEMBRIE-OCTOMBRIE]

● „Viața Românească”, nr. 9-10, se deschide cu versurile lui Aurel Rău, Marian Drăghici, Ioan Vieru.
 □ Matei Călinescu este prezent și în acest număr cu „relecturi”.
 □ Florența Albu publică pagini de jurnal din anii 1984-1985.
 □ Restituirile din acest număr îi conțin pe Mircea Vulcănescu (conferința *Ideea de Dumnezeu în filosofia Tomei din Aquino*), Nae Ionescu (Corespondență), ambele îngrijite de M[ircea] D[iaconu].
 □ La rubrica de comentarii critice, Gheorghe Grigurcu scrie despre *Agendele lui E. Lovinescu*, Dan Stanca face referiri la romanul lui Horia Vintilă, *Un mormânt în cer*, iar Valentin F. Mihăescu, la noua carte a Norei Iuga, *Săpunul lui Leopold Bloom* (CR, 1993).
 □ În cadrul rubricii *Miscellanea* semnează Emil Manu, Gabriela Duda, Augustin Nacu, Angela Botez, Mariana Codruș, Alexandra Vranceanu, Ruxandra Balaci și Octavian Soviany.

[SEPTEMBRIE-OCTOMBRIE-NOIEMBRIE]

● „Caiete critice”, nr. 9-11, dedică numeroase pagini simbolologului Vasile Lovinescu. Semnează articole „la temă” Roxana Cristian, Silvia Chițimia, Dan Stanca, Florin Mihăescu, Alunița Cofan. O consistentă corespondență a lui Vasile Lovinescu (avându-i ca destinatari sau emitenți pe René Guenon, Mircea Eliade, Eugen Simion, Mihai Vâlsan), ca și unele pagini inedite, completează profilul numărului.
 □ Despre jurnalul lui Vasile Lovinescu scrie Eugen Simion, constatând că „Nu-i ușor, așadar, pentru spiritul contemplativ. N-are viață ușoară cine caută esențele lumii. Imaginea celui ce, umblând după entitățile spirituale, dă numai de reziduuri, de măști, este sugestivă. În fond, simbolologul spune lucruri firești într-o formă mai complicată decât este nevoie. Uneori el coboară meditația în lumea ideilor morale, ceea ce, evident, este un păcat, un abandon, o suferință a spiritului. Și-o asumă. Își pune, de pildă, întrebarea dacă e bine să fii *indulgent* sau *bun* cu slăbiciunile tale. Și-o pune și răspunde în felul său, împingând faptele spre spațiul simbolurilor profunde: este o deosebire între a fi indulgent cu slăbiciunile noastre și între a fi bun cu ele”.
 □ Valeriu Cristea se referă la studiul relativ recent publicat de

Ana Selejan, *Trădarea intelectualilor* (Sibiu, 1992). Articolul său se intitulă **Rezistența prin cedare**: „Lucrarea d-nei Ana Sălăjan incită enorm la reflecție. De pildă, în ce mă privește sunt dispus să accept că, imediat după experiența dezamăgitoare a politicianismului antebelic și mai ales după aceea, șocantă, tragică a fascismului și războiului, un scriitor putea în mod sincer nu numai să se declare de stânga, dar să și creadă – un timp, strict limitat de dezlănțuirea prigoanei – în posibilitatea edificării unei lumi noi, mai bune. Ceea ce nu pot să accept, ceea ce mi se pare rușinos, e ca un om inteligent și cult (cum este îndeobște scriitorul) să susțină imixtiunea brutală a unui partid în cultură, primitivismul proletcultului”. □ *Lecturile* din acest număr conțin și referințe despre romanul lui Mihai Sin, *Quo vadis, Domine?* (Humanitas, 1993), despre care se exprimă, după ce o făcuse inițial în „Literatorul”, Andrei Grigor: „Cu romanul *Quo Vadis, Domine?* Mihai Sin pare definitiv sedus de miza politică și se arată parcă nepăsător la faptul că, adoptând-o în exclusivitate, se îndepărtează sensibil de literatură. Considerat sub aspectul faptelor epice, romanul nu se arată prea generos, în ciuda intenției vizibile autorului de a le atrage într-o zonă palpitant-senzaționalistă”. □ Despre Dumitru Țepeneag și volumul acestuia *Cuvântul nisiparniță* (Univers, 1994) scrie Nicolae Bârna: „*Cuvântul nisiparniță* este, însă, în primul rând, un «text-despre-cum-se-scrie-chiar-acel-text», un text autospecular. De la gidienele *Les faux monnayeurs* și *Paludes* încoace (nu mai vorbim de antecedente, mai mult sau mai puțin embrionare și uneori surprinzător de moderne sau... «post-moderne»), cărțile de acest gen au populat destul de substanțial literatura, cu o certă culminație sub zodiile postmodernismului ostentativ și a textualismului militant. Iar formula ca atare a dat roade și în alte arte, în cinematografie, de pildă (*Totul de vânzare*, de Wajda, *Noaptea americană* de Truffaut, 8 ½ de Fellini...). Ba chiar Țepeneag însuși a dat, prin *Roman de citit în tren*, o ipostază «inter-artistică», literar-cinematografică, a unei hibride «*work in progress*» autoreflexive, în care «auto-facerea» operei, aparent scăpată de sub controlul unei autor-regizor abulic și nehotărât, se desfășura sub semnul nedeterminării, prin cultivarea meșteșugită a ambiguității în delimitările text/imagie, virtual/efectiv (scenariu «preexistent»/realizare), «real»/ficțional (sau, mai bine zis, între două paliere ierarhizate de ficționalitate, «puse în abis»). Toată operația fiind înfățișată ostentativ, «la vedere», și cu o afectată lipsă de chef, ceea ce nu o privea – dimpotrivă! – de un ireductibil miez de mister sugestiv”. □ Bogdan Popescu face comentarii pe marginea *Scrisorilor din provincia de sud-est* (Nemira, 1994) ale lui Ștefan Bănuțescu: „Se poate observa destul de lesne din cele de până aici că Ștefan Bănuțescu, acest Milionar în povești, și-a reluat, în ultima sa carte, temele și motivele favorite, căutând să le pună în lumină alte fațete. Scriitorul ni se arată ca un alchimist care, după muncă îndelungată, de zeci de ani, a stins focul de sub retorte, a răcit creuzetele, a ascuns recipientele cu substanțe miraculoase în rafturi prăfuite și întunecate, apucându-se, liniștit, să

cizeleze și să facă să lucească încă mai misterios bucățile de aur, aramă și argint cu atâta trudă obținute...”.

OCTOMBRIE

1 octombrie

● „Ziua”, nr. 94, conține un text tenebros și surprinzător despre asasinarea filosofului Ioan Petru Culianu, care „s-a găsit pe lista neagră a unui serviciu secret”. Articolul este însoțit de imagini edificatoare (Mircea Eliade, Ioan Petru Culianu), ca și de precizări aduse de Andrei Pleșu și Silviu Angelescu. În jurul asasinării profesorului american de origine română sunt țesute tot felul de ipoteze, între care aceea că, expert în IT, Ioan Petru Culianu și-ar fi petrecut o parte din timp ocupându-se cu „spargerea” codurilor unor „bănci de date”. „Povestea” are titluri precum: *Un fel de a alege libertatea, America, America. Moartea vine pe ecranul computerului, F.B.I. își spune cuvântul, Amintiri cu tentă parapsihologică, Pisica din curtea SRI –ului și, în fine, Fundația Ioan Petru Culianu în așteptarea legii caselor naționalizate.*

2 octombrie

● „Adevărul literar și artistic”, nr. 237, anunță apariția romanului *Crimă pentru pământ*, ultima parte a trilogiei *Niște țărani* de Dinu Săraru, prezentat *in extenso* în paginile următoare. □ Sunt analizate și comentate revistele „România literară” și „Caiete critice”. Observațiile despre „Caiete critice” îl au în vizor pe Valeriu Cristea: „Citind în «Caiete critice» cronicile lui Valeriu Cristea, avem nostalgia solidului «corp» de critică al fostei «Românii literare», cu N. Manolescu, E. Simion, L. Raicu, V. Cristea, M. Iorgulescu, G. Dimisianu, critici mulți, buni și diferiți al căror cuvânt atârnă greu în mișcarea noastră literară. Unde sunt acești critici acum? Unii s-au retras în politica de partid, alții au devenit academicieni și au multe funcții, unul e la Paris, altul la München și, peste o lună, la Praga... Acest grup s-a «spart», interese și preocupări diverse i-au chemat la alte activități, locul criticii luându-l, la «România literară», un buchet de doamne și domnișoare instruite, inteligente, ascuțite, citite, harnice ca furnicile, moderne și chiar moderniste, care, probabil, îi dau mari bătaii de cap cu umorul lor involuntar d-lui G. Dimisianu. singurul rămas din «echipa de critici» a «României literare» de pe vremuri. Pe «baricadele» criticii, însă, n-a rămas cu adevărat decât Valeriu Cristea, care nu-i nici academician, nici șef de partid, nici nu călătorește de la München la Paris și nici director, măcar adjunct, de revistă nu este. Dl. Cristea s-a mulțumit cu puțin după Revoluția din 1989: s-a mulțumit să rămână ce-a fost, un critic, nici mai mult, dar nici mai puțin, vorba altui mare critic care, și acela, n-a intrat în Academie și nici la Universitate, n-a avut partid, n-a emigrat, ci a rămas toată viața legat de cenaclu și de masa de scris. Fără a fi

chiar un «lovinescian» în critica sa, dl. Valeriu Cristea repetă, într-o măsură, destinul lui E. Lovinescu, cel de care onorurile au fugit mereu, dar pe care nici el nu s-a înghesuit să le aibă. Am putea zice despre dl. Valeriu Cristea că este un «șomer intelectual»? Nu, desigur, fiindcă un intelectual adevărat nu «șomează» niciodată, iar dl. V. Cristea, în special citește mai mult decât scrie, spre deosebire de mulți alții care, și înainte, și acum scriu cu mult mai mult decât citesc. Cărțile lui sunt însă cărți solid articulate, cu observații fundamentale, peste care nu se poate trece, despre mai toate operele scrise în jumătatea noastră de secol de totalitarism. Amatorii de «revizui» n-au decât să-i deschidă cărțile, să le recitească: vor constata că dl. Valeriu Cristea s-a «revizuit» cu mult înainte ca evenimentele din decembrie 1989 să-l oblige pe dl. Grigurcu, bunăoară, să se «revizuiască» brusc, peste noapte. Vrem să spunem că Valeriu Cristea a dat verdicte corecte, oneste, multe «definitive», atunci când a scris despre cărți”. □ La rubrica Polemici apare articolul lui C. Stănescu, *Nichita Stănescu între mitizare și revizuire*: „Într-un articol amar și sceptic din «România literară», Eugen Negrici contestă puterea criticilor maturi de a se mai smulge din frânghiile ce-i țin legați de banchiza trecutului apropiat: din pricina incapacității lor de distanțare, mult trâmbișata dar necesara «revizuire» a tablei de valori a literaturii postbelice rămâne în sarcina «celor ce vin» care, inocenți în raport cu jungla vieții literare încheiate în 1989, vor putea citi cu detașare, fără mâinii resentimentare cu rădăcini extraliterare, mormanul literar inform produs într-o jumătate de secol de totalitarism. Abia atunci, citită cu o nouă «grilă», această literatură va fi cu adevărat «revizuită» și, parțial, recuperată”. □ Un amplu text inedit are titlul *Ion Caraion despre Ion Antonescu*. Documentele au fost furnizate de Emil Manu, iar materialul iconografic, de Muzeul Militar Național.

3 octombrie

● „LA&I”, nr. 38, conține comentarii – nesemnate, dar foarte omogene stilistic – la Daniel Bănuțescu: *Te voi iubi pân’ la sfârșitul patului* (Cartea Românească, București) și *Te pup în fund, conducător iubit* (Nemira), Gabriel Stănescu, *America, America* (Biblioteca Euphorion, Sibiu), Vasile Lovinescu, *Steaua fără nume* (Editura Rosmarin), Jeanne Hersh, *Mirarea filosofică. Istoria filosofiei europene* (Humanitas) și Bárt Istvan, *Destinul nefericit al prințului Rudolf* (Humanitas). □ Dan Stanca semnează eseu *Scriitor sau profet*: „Îmburghezirea scriitorului reprezintă o fază a distrugerii mai periculoasă decât ratarea în alcool sau sexualitate. Albatrosul baudelaire-an căzut printre mocofani nu ar mai fi atunci o caligramă a cerului căzută în deriziune, cu un avion de plăcere proaspăt aterizat, gata să-și ia zborul, luând cu sine și câțiva pasageri”. Articolul se referă, între altele, la imposibilitatea contemporanilor de a fi profeți „întrucât distanța până la punctul unde noile forme ale lumii ar dobândi întrupare depășește posibilitățile noastre de cuprindere” și în

plus, fiindcă „intervin teoriile moderne ale imaginarului, aparent inspirate din sursă sacră, care dau literaturii iluzia că-și depășește sfera estetică, dar în realitate o îndeasă și mai mult în pântecul propriei suficiențe”. Și Dan Stanca continuă: „Incapabili să trecem dincolo de isteric, de acel scurt și trecător frison pe care ni-l transmite o imagine, nu realizăm că importanța acelui frison nu constă atât în emoționarea sau delectarea noastră superficială, cât în producerea unui șoc pe care ar trebui să-l restituim nu doar la nivelul mentalului, ci în întreaga forță, în tot misterul ei”. Și mai departe: „Pentru a ne întoarce la întrebarea din titlu, de care ne-am îndepărtat, abia acum am înțelege-o în rostul ei. A fi scriitor sau a fi profet? A-ți risca ființa pentru a ajunge să *crezi* în fantasma pe care mintea o secretă, scăpând-o de inutilitate și dându-i forța unei posibile viziuni – sau a nu risca, mulțumindu-te cu laudele și laurii celor ce habar nu au că există o înspăimântătoare ierarhie: fatasma-viziune-profeție. Fantasma aparține imaginarului și scriitorilor care sunt numai scriitori. Viziunea se apropie de imaginal și de la acest nivel scriitorii încep să poarte greutatea răspunderii metafizice. Distanța securizantă dintre viața lor și pagina pe care scriu se șterge pe nesimțite. Nu mai compun cu atâta ușurință, nu mai pot fi descriptivi și plasticizanți. Încep să creadă în ceea ce scriu. Rămân fantastici, dar fantasticul lor nu mai inventat, scornit, căznit. Ei sunt *realiști* în scrierea lor fantastică. Gogol e poate cel mai bun exemplu pentru această categorie. Profeția este însă absolută. Ea urcă până la nivelul spiritului de unde coboară apoi geometric, auster, perfect codificat și are o imagine limpede, tăioasă, cristalină. Viziunea încă cețoasă se risipește, după cum faldurile fantasmelor se destramă instantaneu. Acest nivel, de bună seamă, este la ora actuală total inaccesibil. Cum arătam la început, lumea e plină de profeți mincinoși, dar și de scriitori fantastici. (...) *Profeții mincinoși ajung să fie răscumpărați de scriitori fantastici*. Cacealmaua acestor așa ziși vestitori ai unei lumi noi – și aici intră toată tagma new-age-iștilor! – se vindecă prin cruciada singuratică a acelor artiști care, ferindu-se de tentația calofiliei, de anestezicul manierist, au și forța să sfideze «mercurialul» atât de fluctuant al cotațiilor valorice și să creadă în fantezmele ce le populează lumea”.

● În „Fețele culturii”, nr. 698, Andrei Grigor și Răzvan Voncu scriu despre semicentenarul morții lui Liviu Rebreanu, insistând asupra momentelor tensionate care au urmat morții scriitorului (în analogie cu „injurile” pronunțate, câteva decenii mai târziu, în legătură cu alți autori). Andrei Grigor: „Peste cincizeci de ani, poate chiar mai puțin, nimeni nu va mai ști de formulele injurioase rostite la adresa lui Nichita Stănescu sau a lui Marin Preda. Și nici despre cei care le-au rostit. E un gând reconfortant”. Răzvan Voncu: „Nu pot totuși să nu deplâng soluția aleasă de noi, cei de azi, de a-l ignora pe Rebreanu în integralitatea sa. Ea este însă pe potriva «înălțării» spirituale a vremii noastre”. □ Începând cu acest număr, „Fețele culturii” au un nou colaborator, pe Gheorghe Tomozei, care își începe seria de articole cu un

Filigran, unde i se aduce un elogiu lui René Char, pornindu-se de la o traducere din franceză a „poetului intrat în moarte la 35 de ani, Aurel Dumitrașcu”: „Cred că nu doar valoarea poetului Char îl va fi impresionat pe junele muribund, stigmatizat de o boală fără leac, ci și frumusețea idolului său, statura sa morală, detaliile unei biografii aparent lipsite de evenimente excepționale, și totuși în totul mirabilă, atinsă de fumul legendei. Acum, când trăim un timp marcat de spectaculoase «dezvăluiri» de mistere și de apăsate «revizuiuri», acum când cerneala pamfletară încearcă, în fierbere, să nege ori doar să maculeze imagini adorate («lista neagră») începe cu Iisus și nu se sfârșește cu Eminescu), acum, zic, a vorbi despre un poet și altfel decât «demistificator» și demolator poate fi o adevărată aventură. Chiar? A trăit, până în urmă cu puțini ani, ca un schivnic, în chiar mărunta localitate în care se născuse (L’Isle – sur-Sorgue, pe malul Vauclusei, râu unde stelele cu umbra refuzată mării) ferit de lumina (?) reflectoarelor gloriei. Casa? Mai degrabă modestă, cu portal alb, de lemn, cu sobe arhaice hrănite cu butuci, cu mobilier vetust și bineînțeles cotropită de cărți. Somptuoasă părea doar grădina înconjurătoare (și ea operă a poetului lipsit de copii), bogată în măslini, portocali și smochini, flori fără număr și pogoane de... lavandă. Vigurosul bătrân (191 de centimetri deasupra pământului) se nevoia toamna, să-și recolteze avuțiile înarmat cu o coasă! Să cosești un «lan» de lavandă? Numai un poet se poate inhăma la o asemenea trudă îngerească...”. □ Tudor Oprea scrie despre *Dezastrul literaturii pentru copii și tineret* ca rezultat al tranziției creatoare de handicap cultural. Textul este o scrisoare deschisă adresată lui Marin Sorescu, Liviu Maior și Laurențiu Ulici, primii doi miniștri ai Culturii, respectiv Educației, cel de-al treilea, președinte al Uniunii Scriitorilor: „Liberalizarea tipăriturilor pe criteriul rentabilității nu trebuie să încurajeze vulgarizarea gustului, consacrarea Kitsh-ului și maidanizarea culturii. Fără a invoca patetic sentimentele de răspundere socială și mândrie patriotică, cred că ar fi timpul să ne gândim mai serios la copiii noștri aflați la vârsta cunoașterii, înțelegerii lumii, formării personalității, când cei mai buni și credibili prieteni e cartea”.

4 octombrie

• În „Rampa”, nr. 4, Rubrica semnată de Dumitru Solomon se intitulează *Exerciții de luciditate*, în timp ce titlul textului din acest număr poartă denumirea *Blonzii siamezi* și se referă la faptul că repertoriul național a fost înlocuit cu acela al unei dramaturgii de import, din aria *loisir*-ului: „În timp ce scriu aceste rânduri, pe teritoriul țării noastre se desfășoară cel puțin două festivaluri de sau cu teatru: la Vaslui și la Galați. Peste nici o lună va mai fi unul, la Buzău. Și, apoi, la Constanța. Toamnă bogată. Care va culmina cu Festivalul Național de Teatru de la București, festivalul festivalurilor, zmeul zmeilor. Despre ce este vorba, în general, într-un festival național de teatru? Despre exact ceea ce se anunță: teatru național. Festivalurile Shakespeare

conțin, de obicei, Shakespeare, festivalurile Cehov conțin îndeobște Cehov, festivalurile Goldoni conțin, bineînțeles, Goldoni. Festivalurile naționale conțin, de regulă, autori naționali. Am participat la un festival național iugoslav – la Novi Sad – care a cuprins piese iugoslave. La un festival italian se jucau autori italieni: Goldoni, Pirandello, De Filippo. Festivalul național finlandez prezintă piese finlandeze, iar cel zairez, probabil, piese zaireze. Dar acesta pare a fi un înțeles îngust al conceptului de național. Un înțeles care frizează naționalismul. Nu, festivalul zairez ar trebui să cuprindă piese iugoslave, iar festivalul național iugoslav piese finlandeze. În definitiv, tindem spre spiritualizarea granițelor și ce poate fi mai spiritual (–izat?) decât niște blonzi finlandezi interpretând niște negri zairezi și viceversa? În cazul ăsta, care este rostul cuvântului național? Poate vom afla cu prilejul Festivalului Național «I.L. Caragiale» din această toamnă, căci la precedentele abia-abia dacă s-a strecurat câte o piesă autohtonă, când tolerată, când premiată, dar mereu simțită mai străină decât orice piesă străină. Noi ne ocupăm cât se poate de mult de miniștrii maghiari, de ambasadorii americani și de negustorii turci. Când Dumnezeu o să ne mai interesăm și de piesele naționale?”

5 octombrie

● „România literară”, nr. 38, se deschide cu editorialul lui Nicolae Manolescu. **Cum vorbim (scriem):** „Principala cauză a stricării limbii române trebuie căutată în școală, în lipsa unei preocupări specifice, de cultivare și de apărare a unuia din bunurile naționale cele mai de preț. Nepăsarea cu care este tratat studiul limbii este aproape generală, rezultat al reducerii treptate a importanței științelor umane. Comunismul a creat o școală de și pentru ingineri. Nu vreau să jignesc pe nimeni, dar nu pot să nu constat că obiectele considerate fundamentale în învățământul elementar și liceal nu mai aparțin de o bună bucată de vreme *umanioarelor*. O educație lingvistică, în sens propriu, școala de ieri și de azi nu mai oferă pe nici una din treptele ei. O a doua cauză este posibilitatea de răspândire pe care, în epoca televiziunii, a radioului și a presei, o au greșelile de limbă. De la plasarea incorectă a accentului și până la folosirea unor cuvinte al căror înțeles nu se cunoaște, orice greșală poate parcurge în câteva clipe drumul de la cel care o săvârșește la masa de ascultători. Prestigiul unor instituții precum televiziunea sau presa este cu mult mai mare decât acela al școlii. Așa se explică rapida preluare a erorii, difuzarea și impunerea ei. După informațiile pe care le dețin, nici la televiziune și radio, nici în redacțiile ziarelor, nu există persoane însărcinate cu «cu supravegherea» exprimării. Ar fi singura cenzură acceptabilă, profitabilă, necesară. În fine, nu trebuie neglijată nici o cauză de un al ordin și care poate fi descoperită în momentul istoric pe care-l străbate astăzi limba română. Epoca de tranziție nu comportă doar costuri sociale generale, ci și costuri lingvistice. După decenii de izolare, de circulație precară a informațiilor și a vorbitorilor, anii din urmă

au adus o mare deschidere, contacte nenumărate (și lingvistice), care nu puteau să nu influențeze calitatea limbii, mai ales în absența unei solide educații specifice și a unei supravegheri atente a fenomenelor de vorbire și de scriere. În loc să se bată demagogic pentru *ă*, Academia Română ar fi putut propune dezbaterea publică a acestor fenomene și adoptarea unor măsuri capabile să încetinească (fiindcă despre o stopare nu poate fi vorba) procesul de degradare pe care îl cunoaște limba națională”. □ „Este oare intelectualul român – în special Poetul – mai «iubitor de sine» și vanitos decât oricare altul?”, se întreabă Bujor Nedelcovici în articolul intitulat *Megalomania cărturarului român*. Pentru acest caz, Bujor Nedelcovici depistează „trei nivele [sic!] de analiză: „politico-social; ontologic și patologic”. În încheiere, autorul notează: „Platon visa o Republică în care intelectualii trebuia să fie scoși din cetate. Știa el ceva mult mai profund decât credem noi, chiar dacă acea utopie nu a fost realizată niciodată”. □ Alături de cronica literară a Ioanei Pârvolescu la un volum al lui Arșavir Acterian (*Jurnal în căutarea lui Dumnezeu*, Institutul European, 1994), este reprodusă, cu litere minuscule *O scrisoare deschisă a lui D. Țepeneag* adresată președintelui Iliescu: „În «Adevărul» din 27 septembrie este publicată o scrisoare deschisă a lui D. Țepeneag către Ion Iliescu. Scriitorul reclamă pe această cale (și pe această cale) abrogarea decretului abuziv prin care N. Ceaușescu îi ridică, în 1975, cetățenia română. Întrucât, după cinci ani de la Revoluție, noile autorități nu au făcut, în ce-l privește, acest elementar gest reparator, D. Țepeneag se consideră îndreptățit, cum și este, să-i ceară președintelui explicații: «Ce se întâmplă domnule Președinte? Poate că ar trebui să mi se explice de ce nu vă îndurați să faceți un simplu gest care să repare măcar pe plan moral daunele și prejudiciile pe care le-am avut de suportat. Domnule Președinte, eu nu vă cer o favoare». □ Banu Rădulescu evocă figura unui confrate dispărut, Nicolae Mărgeanu: „Ce pot să spun sigur este că, prin scrierile sale (și sunt multe), Nae Mărgeanu s-a tot silit să îndrepte o lume pe care, încă din tinerețe, când a început să scrie, a pomenit-o strâmbă, și din păcate așa a și lăsat-o”. □ Geo Șerban semnează textul *Ion Barbu în ecuația anului 1940*, în care sunt reproduse câteva din versurile „legionare” ale poetului matematician precum, și textul acestuia *Un chip al Căpitanului*. Articolul lui Geo Șerban este o prelungire a comentariilor la *Amintirile deghizate* (vezi rubrica *O carte în dezbateri* din același număr), cartea lui Ov. S. Crohmălniceanu constituind pretextul întregii evocări Ion Barbu. □ Versurile acestui număr aparțin lui Nicolae Cristian, Nicolae Prelușeanu, Radu Gyr și Valéry Oişteanu.

● „Luceafărul”, nr. 18, conține versuri de Viorel Mureșan, Ștefan Drăghici și Costinel Nedea. □ Irina Mavrodin comentează cele *101 poezii* (Viitorul românesc, 1993), ale lui Dan Laurențiu: „Punerea în scenă se remarcă prin pregnanța vizualizării abstractului, plasticizarea stărilor evanescente. Din aceste câteva trăsături definitorii pentru universul liric al celor *101 poezii*, Dan

Laurențiu apare ca un poet de deosebită vitalitate și profunzime în pofida sau tocmai datorită întemeierii sale prin forța culturii. Ne trimite astfel cu gândul la micul prinț al lui Saint-Exupéry, investit însă cu o forță vitală de neîntrecut: puritatea Logosului care tinde să egalizeze gândirea cu rostirea poetică și poietică. «*Gaudeamus igitur!*» într-un teritoriu neosimbolist din zodia transparenței și luminii solare benefice”. □ Proza este asigurată de dramaturgul George Genoiu și de Radu Cange. □ Despre ***Inflația de generații*** scrie Cristian Bădiliță: „Ambiția tinerei generații este să împace trăirea religioasă cu performanța culturală, să reînvie cultura în duh creștin. Riscul de a compromite acest crez stă în disprețul iresponsabil și tot mai vădit al celor tineri pentru performanța culturală”. □ Mircea Anghelescu scrie despre *Amintirile deghizate* ale lui Ov. S. Crohmălniceanu: „Autorul utilizează de pildă, în capitolul dedicat lui Tudor Arghezi, o anecdotă auzită de la criticul teatral Radu Popescu, personajul care cerea voie secretarului de redacție al «Contemporanului» de pe vremuri, Constantinii, «să-l pup și eu în c... pe tovarășul Țugui». [...] Zicea Radu Popescu deci că Arghezi și-ar fi promis colaborarea la o proiectată gazetă a dizidenților liberali și că șeful vechilor liberali, care era atunci I. G. Duca, l-ar fi chemat pe poet și l-ar fi întrebat cât i s-a promis pentru colaborare. «Atât» i-ar fi răspuns Arghezi (rezum pagina respectivă, nu o reproduc). «Bine, dar nu e cam puțin? » a întrebat Duca. «Ba da, dar sunt băieți buni, patrioți» răspunsese Arghezi. «Domnule Arghezi, ar fi insistat Duca, ia d-ta de la casierie de trei ori cât ți-ar putea ei plăti pe un an întreg și ocupă-te de literatura d-tale». La care Arghezi ar fi răspuns: «Aveți dreptate, dă-i în p... mă-si de lichele»”.

● În „22”, nr. 40, Cezar Baltag scrie despre ***Calendarul ebraic și sărbătorile toamnei***: „Așa cum ziua a șaptea este, am văzut, Sărbătoarea prin excelență, tot astfel luna a șaptea, Tisri, încorporează trei mari sărbători anuale evreiești: Anul Nou (*Roș Hașana*), Ziua Purificării (*Yom Kippur*) și Sărbătoarea Corturilor (*Sukkot*). Tot luna a șaptea, am văzut, este aceea care amorsează începutul Anului Sabbatic și a Anului Jubileu. Între luni, așadar, luna a șaptea are, oarecum, prestigiul pe care îl are sâmbăta între zile”. □ Dan C. Mihăilescu comentează volumul *Dimpotrivă*, cartea de eseuri a lui Virgil Ierunca care n-a scăpat elogiilor aproape nici unei reviste.

6 octombrie

● „Contemporanul-Ideea europeană”, nr. 40, se deschide cu un dialog dintre Farkas Jenő și Dumitru Țepeneag, ***Boala scriitorilor români, lipsa de solidaritate***: „Discuția amenința să devină monotonă, totul se învârtea în jurul lui Eugen Barbu, berbece numai bun pentru simulacru de sacrificiu care se pregătea (câteva zile mai târziu a primit recompensa: intrarea în C.C.). La asta probabil mă gândeam când m-am sculat în picioare să vorbesc. După numai câteva fraze am rostit propoziția particidă: «Eugen Barbu nu e decât para-

trăznetul partidului». Zâmbitor până atunci, Ion Iliescu s-a înroșit brusc ca un rac, a țâșnit în picioare, m-a întrerupt, mi-a luat cuvântul. Libertatea extraordinară avea și ea limitele ei clare. Îmi rămânea desigur cea interioară cu care să mă consolez. În nici o ședință după aceea n-am mai avut dreptul să iau cuvântul. Nici măcar la congresul Uniunii Scriitorilor./ – *Și totuși, în România, au apărut trei cărți semnate de d-stră. Ce-i drept, cea de-a treia a fost retrasă de pe piață. Cum ați reușit să publicați aceste cărți?* – Două dintre ele apăruseră deja, înainte de 1968 care a fost anul de maximă liberalizare dar și, pentru mine, de radicalizare. Deci înainte de incidentul cu Iliescu. Publicasem două volume de schițe și povestiri: *Exerciții* (1966) și *Frig* (1967) în care nu făceam nici un fel de concesie. Cum n-am făcut nici în publicistică. N-am scris niciodată nici un reportaj; aici se plătea de obicei tributul. De omagii, nu mai vorbesc (pe atunci se aduceau omagii Partidului, Patriei și altor noțiuni majusculare idolatrizant; abia pe urmă direct lui Ceaușescu). Cum de-am reușit? Cel mai greu a fost la debut. Orice debutant trebuia să salute mai întâi pălăria din vârful sulitei. Am fost tenace, am așteptat, prima schiță am publicat-o în 1964, într-un «moment favorabil». Am avut răbdare. Împlinisem deja 27 de ani. Dar am avut și noroc, prieteni, admiratori. Am avut un protector important în persoana lui Miron Radu Paraschivescu, poet și vechi ilegalist, stalinist și-apoi dizident, cu relații foarte sus. De fapt, toată dinamica acelor ani mi-a fost propice. Și nu numai mie. A fost și o chestiune de «timing». Pe plan estetic, realism-socialismul era deja pe ducă. Îndrăzneala noastră a fost să-l îngropăm și teoretic. În practica literară nu-l mai respectau decât scriitorii proști. Cea de-a treia carte *Așteptarea* n-a apărut decât în 1972, a fost vândută într-o singură librărie (aceea a editurii unde a apărut) și a fost retrasă după numai o săptămână. A apărut din nou, abia anul ăsta, la aceeași editură. Încă n-am văzut cum arată. Cei care spun că toți am făcut concesii mint ca să-și dilueze în acest plural absolut propriile lor păcate. N-am fost singurul care n-am făcut compromisuri. Se poate face o enumerare care să cuprindă mai multe nume de la Ovidiu Cotruș, Paul Goma (care a intrat totuși în Partid), Mazilescu, Turcea și până la Ciocârlie, Luca Pițu, Sorin Mărculescu, Șerban Foarță și alții. Căci nu trebuie uitați nici «clasicii» nici alții: Blaga, Voiculescu etc. Unii ca Voiculescu au stat mai mult prin pușcării. Ce-i drept, tocmai în pușcărie și-au dat unii în petec: Nichifor Crainic, Paleologu. N-am ținut evidența. Nu sunt obsedat ca Goma de puritatea politică și consider că esteticul trebuie disociat de etic. Nu pentru că i-a înălțat osanale lui Ceaușescu e Păunescu poet mediocru. Iar Nichita Stănescu în ciuda caracterului său oportunist a scris o poezie durabilă. Și atâția alții care au reușit să împace capra cu varza. Dar înțeleg și enervarea puriștilor în fața afirmațiilor generalizatoare. Trăim o perioadă de trecere, de tranziție, traversăm un tunel și încă nu vedem luminița care să indice capătul. Cum să rezisti fără acest relativism moral? Păcătoșii sunt mulți, mult mai mulți decât cei rămași curați.

Nu-i nimic de făcut. Trebuie să uităm ori măcar să iertăm./ – *Deodată ați ajuns în centrul atenției mass-mediei franceze și internaționale. Cred că gestul dictatorului v-a ajutat într-un fel. Sper că-i sunteți recunoscător! Ați devenit erou. Cum v-ați simțit în această postură?/* – Nu devii atât de ușor erou după Soljenițin care pășise același lucru cu un an înainte. Recunoscător i-am fost dictatorului, dar nu pentru că m-a făcut celebru. Ci pentru că m-a salvat de la alcoolism. Nu știu de ce, aici în societatea de consum, mi-a pierit orice chef pentru alcool. Probabil că nu eram un adevărat bețiv, o făceam din imitație. Cert e că media de vârstă a scriitorului ceaușist a fost foarte scăzută. Alcoolul făcea ravagii. Problema mea atunci era că nu puteam călători. Azilul politic mi-a fost refuzat. Mă trezisem cam târziu. Trebuia să-l fi cerut imediat când am venit din România. Oricum nu după cinci ani... Cu ajutorul unui avocat, am obținut un pașaport de apatrid: pașaportul Nansen. L-am avut până în 1985 când am devenit cetățean francez./ – *Ați irosit mult timp și energie pentru a-i ajuta pe scriitorii români: pe Paul Goma, pe Virgil Tănase și pe alții. Însă aceștia, după ce au ajuns în Occident parcă au uitat că i-ați ajutat.../* – Ingratitudinea e un păcat – la urma urmei minor – vechi de când lumea. Dar atunci, în 1978, când Goma și Tănase au pregetat să semneze un fel de memoriu adresat guvernului francez care îmi refuzase naturalizarea, atunci, ce-i drept, am simțit ingratitudinea lor ca o trădare. Căci nu știu dacă se mai poate vorbi de-o ingratitudine clasică, dacă nu e mai grav: una e să uiți că cineva te-a ajutat și alta să-i refuzi sprijinul când ți-l cere și chiar, mai târziu, să-l bârfești. să-l calomniezi. În acel de-al doilea caz, al lui Goma, aveam de-a face cu un proces resentimentar descris, de pildă, de Max Scheler în eseu celebru *Von Umsturz der Werte*. Asta ca să trimit la o lucrare cunoscută. Românii le-aș spune scurt că e vorba de spânul din *Harap-Alb*. Un spân care și-a pus barbă ca să nu fie recunoscut. Ori un bărbos spân la suflet.../ – *Ați ajuns până la urmă un «exilat în exil».../* – S-a întâmplat așa: după ce Goma a scăpat din ghearele lui Ceaușescu grație eforturilor noastre, a câtorva exilați români dar și din alte țări din Est (a fost un splendid moment de solidaritate!) și a venit la Paris, la un moment dat mi-am luat inima în dinți și i-am spus că ar fi mai bine să se întoarcă în România dacă vrea să continue lupta cu Soljenițin. Era modelul său! Recunosc că a fost o exaltare nătângă din partea mea să-i cer una ca asta. El mi-a răspuns că are nevastă, copil și că a obosit. Avea dreptate. Pe urmă i-am cerut să sprijine cererea mea de naturalizare, mă săturasem de statutul de apatrid. A dat din colț în colț și până la urmă n-a făcut-o. Nu s-a alăturat scriitorilor francezi care semnaseră tot felul de petiții și proteste. Și mi-a reproșat că n-am cerut azil politic la timp. Nu mai era același Goma pe care îl cunoscusem în România și pentru care mă luptasem ani de zile în Franța. Am ajuns un «exilat în exil». Din cauza mea. Am avut o reacție radicală, însoțită poate și de o depresiune nervoasă. M-am retras din luptă, din prietenie și din exil. N-am vrut să mai văd un român, ceea ce era oricum exagerat”.

● Sub titlul **Batjocorirea culturală**, Gheorghe Grigurcu revine, în „Dreptatea”, nr. 54, la atacul din numerele precedente invocând, din nou, numele lui Grigore Vieru. În colimatorul său intră revista „Literatorul”, Fundația Culturală Română, academicieni, miniștri, directori de fundații ș.a.m.d.; Gh.G. încheie ritos: „De ce să ne pese de suferința majorității intelectualilor români, când o minoritate a lor s-a chivernisit”.

● Cu nr. 41 din „Totuși iubirea”, Dinu Săraru încredințează revistei câteva pagini din viitorul său roman, *Crimă pentru pământ*.

● „Tribuna”, nr. 41, anunță, prin textul lui Mircea Cenușă, că s-au împlinit 50 de ani de la moartea lui Liviu Rebreanu: „Două au fost evenimentele, succedate la un interval de două luni, din vara anului 1940, care au îndurerat sufletul scriitorului și au generat lucide analize politice. Este vorba despre cedarea Basarabiei și a Bucovinei de Nord și răpirea Ardealului de Nord. Din paginile de jurnal consacrate acestor evenimente se desprinde fierbinte patriotism al lui Liviu Rebreanu, preocupat până la zbucium sufletesc de soarta țării sale. Să parcurgem împreună aceste pagini, care pun în lumină o inedită latură a personalității autorului lui *Ion*”. □ Ion Cristofor îi ia un interviu profesorului George Uscătescu: „– *Istoriile literare scrise la noi înainte de 1990 au păcătit de mare măsură prin impunerea punctului de vedere ideologic, dar și prin faptul că lăsau la o parte creația extraordinară a unor scriitori care au trăit în exil. Au fost lăsate pe dinafară creația unor nume foarte mari, cum este și cel al dumneavoastră. Credeți că este necesară o rescriere a istoriei literaturii contemporane? Cum ar trebui să arate o asemenea lucrare?!* – Întrebarea dumneavoastră deschide aici o mică dramă a exilului. Îmi aduc aminte de o afirmație a lui G. Călinescu, care vorbea de drama unor scriitori de prestigiu universal cum ar fi Panait Istrati, care din nefericire nu va aparține nici literaturii române, nici celei franceze. Panait Istrati și-a luat acest risc. Acest risc ni l-am asumat și noi. Este foarte posibil ca multe enciclopedii străine să nu ne înregistreze, la fel ca și enciclopedia românească. Totuși, multe lucrări enciclopedice au ținut socoteală de prezența noastră acolo. În țările în care ne ducem activitatea, figurăm în bună măsură. Eu, de pildă, figurez în enciclopedii spaniole, franceze și italiene. Ca atare, această semnalare consolatoare nu e absentă cu totul. Însă e limpede că noi toți nu vom avea locul pe care îl merităm, căci e riscul pe care și-l ia omul ce-și părăsește țara de baștină. Chiar și cei care au o activitate literară mai merituosă decât a mea, riscă să nu figureze în istoriile literare din România. Cine ne garantează că o istorie a culturii românești va vorbi vreodată despre Cioran, căci acesta a scris în limba franceză?”. □ Interviul este însoțit de un comentariu al lui George Uscătescu: ***A gândi Europa: Lumină și umbră***: „Suntem într-o totală stare confuzională. Convenind astfel să ne îndreptăm discuția spre vechea temă a lui «cum» și «de ce», trebuie să gândim mereu Europa știind și ceea ce Europa poate fi în fiecare moment al istoriei sale. (...)”

Într-un curs pe care l-am organizat în 1989 la Escorial sub auspiciile Universității Complutense din Madrid, intitulat «Creatorii Europei», curs în care au participat cu intervenții personalități importante ale culturii și politicii europene, am formulat un discurs introductiv exact pe această idee: *A gândi Europa*. Concret se spunea că a gândi azi Europa nu e un lucru care se poate face la Strassbourg. În acest sens rolul Strassbourgului este evident inferior celui pe care l-a avut din punct de vedere intelectual Societatea Națiunilor de la Geneva. La Strassbourg, oamenii de cultură, «inteligenția», au strălucit prin absență. În aulele de acolo se plimbă obscuri deputați. Nu există nici personaje importante ale politicii. Nu pare deci straniu că o asemenea adunare cenușie a vrut să se animeze prin prezența unei Ciocioline oarecare sau a altora asemenea ei”. □ Despre *În zodia exilului. Întrezăriri* (FCR, 1994) scrie Constantin Cubleșan: „Jurnalul lui Nicolae Stroeșcu-Stânișoară – *Fragmente de jurnal*, cum se subintitulează volumul – este exact în principal pe meditația asupra relației omului contemporan cu transcendentul, privind totul, desigur, prin prisma credinței în Dumnezeu, a religiozității creștine, în jurul căreia sunt organizate concentric toate celelalte probleme abordate, toate reflecțiile și toate consemnările din jurnal”. □ Mircea Popa este semnatarul amplului articol intitulat „*Clujeanul*” **Petre Țuțea**: „Puțină lume știe astăzi că acest Socrate român, cum a fost numit Petre Țuțea, s-a format în ambianța spirituală a orașului nostru, unde și-a consumat studiile secundare și universitare și unde și-a făcut ucenicia gazetărească la ziarele locale «Chemarea tinerimii» și «Patria». Sosirea sa la Cluj se datorează unei întâmplări, pe care ne place s- numim fericită”.

● În „Zig-Zag Magazin”, nr. 38, i se ia un interviu lui Adrian Păunescu: „– *Considerați radicale Manifestările dvs de-atunci, ba de multe ori duplicitate?* – Acțiunile mele n-au fost radicale pentru că n-am crezut nici atunci și nu cred nici acum că e normal să se dărâme cuceririle reale ale socialismului. Dvs. vorbiți din perspectiva anticomunistă ori eu nu am fost anticomunist. Eu am fost împotriva unor date ale comunismului, dar am fost pentru o mișcare de stânga puternică./ – *Care la noi n-a prea existat!!* – Ba da, a existat după Congresul al IX-lea, după care a înghețat și-a devenit o dreaptă autentică, o mișcare surdă la durere, surdă la dinamism.../ – *Când Ceaușescu construia Casa Poporului, eu vânam o jumătate de pachet de unt pe lună. Dvs scriați «e prea lung drumul pân' la comunism», iar pe stadioane vorbeați de «geniul Carpaților», adică exact despre cel care încerca să ne binecuvânteze cu comunismul!!* – Eu mă îndoiesc că Ceaușescu voia comunismul. El era un dictator naționalist care a construit tot ce ați dărâmat dumneavoastră în ultimii cinci ani. Când i-am zis eu «geniu»? De ce născociți astfel de ineptii? Aaa, că i-am zis Măria Ta, da, dar luați cărțile mele și citiți-le și veți vedea de ce i-am zis așa./ – *Oamenii care vă cunosc bine vă recomandă ca un autentic liberal. în timp ce dvs....* – Asta este una dintre mirările stupide ale contemporanilor

mei: cum, domnule, în perioada lui Ceaușescu erai liberal și-acuma ești socialist! Păi uite de ce, stimate domn: atunci nu era nimeni liberal și chiar era nevoie de liberalism, de deschidere, iar acum, la atâta haos, nu e nevoie de o idee de ordine, nu e nevoie să ne aducem aminte de margini!?... Cum să fiu acum liberal într-o mare de liberalism nesărat?! – *Domnule Păunescu, ai avut o relație specială cu Ceaușescu, manifestările dvs. De până în '89 sunt cunoscute, la fel și poeziile-manifest pe care le-ai scris până atunci și din cauza cărora dovedești că ai devenit o persoană incomodă. Nu aveți, totuși, sentimentul că ai ratat finalul?/* – Nu. Eu nu mă ocup de prinsul peștelui, ci de crearea mentalității de pescar”.

7 octombrie

• Mircea Zăciu semnează în „Literatorul, nr. 41, articolul *Tabletă pentru cititorul* român, un comentariu la selecția de poezie românească contemporană *Streiflict (Lumină Laterală)* apărută în Germania: „Puțini oameni de cultură, oameni de afaceri sau oameni bogați pur și simplu din diaspora românească ar putea răspunde azi cu fruntea sus la întrebarea: ce ai făcut pentru valorile poeziei (literaturii) voastre? Doi germani, unul din Valea Rinului, altul de la poalele Tâmppei brașovene, pot răspunde cu legitimă mândrie: *Am încercat să vă prezentăm conaționalilor noștri prin ce aveți voi, românii, mai bun și mai frumos în spiritualitatea voastră de totdeauna: Poezia!* Mulțumim pentru acest dar, Simone și Christian Schenk! [Mircea Zăciu] Cluj 1994”. □ Diacul tomonic și alumn al „Literatorului” comentează o nouă intervenție, din „România literară”, a lui Mircea Mihăieș, privitoare la D.R. Popescu: „Sub imposibilul titlu *De-a goebbelsii*, contrafortul nostru publică în «România literară», nr. 37, o serie de aprecieri, crede el că irefutabile, cum că *tot ce-a scris D. R. Popescu e maculatură, las' că mai bine că nu l-am văzut la tv. După Revoluție, asta nu e cenzură, e moralitate*. Firește, minciuna stă cu contrafortul la masă: *când și cum i-a împiedicat D. R. P. pe tinerii scriitori să publice? A, dacă unii, descurajați de propria mediocritate în raport cu opera marelui scriitor s-au lăsat de măzgălit și și-au tratat grafomania în pașnice și poetice birturi, asta-i altceva. Când și ce privilegii a împărțit? Și cui? Cu astfel de contraforturi, nu-i de mirare că puțini cititori reușesc să treacă de zidul paginii a II-a a «României literare». Și e păcat*”. □ Scriind despre reediția unui dintre volumele de proză scurtă ale lui Nicolae Velea (*Olină*, Viitorul Românesc, 1992), Răzvan Voncu semnează articolul *Biografie, operă, succes*: „Din păcate, ea nu pare a avea nici un răsunet, apariția ei coincidând cu dispariția temporară a presei literare. Chiar mă întreb dacă se poate face ceva, deocamdată, pentru posteritatea lui Velea și cam ce ar trebui făcut. Romanul *Olină* constituie cu siguranță una dintre cele mai bune cărți de vizită ale scriitorului și n-ar fi exclus ca redescoperirea sa să înceapă de aici. Nicolae Velea ar merita-o cu prisosință...”. □ Lucian Chișu semnalează romanul scris

de Emil Mladin, *Haimanua* (Nemira, 1994). Recenzia se intitulează *Un roman „verist”*: „Scriș concis, fără confesiuni și paranteze inutile, fără fabricarea cazuisticii digresive care tentează pe mulți dintre autorii contemporani, romanul cel mai recent al lui Emil Mladin demonstrează o forță artistică pe măsura tragediei prin care trece eroul său și relevă existența în rândul generației tinere a unui prozator de care trebuie să se țină seamă”. □

Democrația intelectualilor ajunge la episodul al nouălea, în care Valeriu Cristea scrie: „O altă modalitate de autojustificare este preferată de cei care au colaborat pe față, lăsând rușinea deoparte, cu vechiul regim. Aceștia afirmă, pur și simplu, că s-au *convertit*. Îl invocă pe Sfântul Pavel și vorbesc de Drumul Damascului. E adevărat că oricine are dreptul să-și schimbe opiniile politice. O schimbare peste noapte, subită, devine însă suspectă de neautenticitate. În acest caz, cei interesați comit în chip premeditat sau din prostie o *nepermisă* confuzie: între convertirea *politică* și cea *religioasă*. Numai ultima poate fi fulgerătoare. Intri ateu într-o biserică și după cinci sau zece minute ieși din ea *plin de Dumnezeu* (Experiența s-a consumat realmente și a fost povestită într-o emoționantă carte tradusă recent în românește tocmai de unul din șmecherii care pretind sus și tare că s-au convertit... politicește!). Convertirile politice presupun dezbateri lăuntrice dramatice, mutații chinuitoare, cer timp, de obicei mult timp, căci nu se produc, evident, prin *revelații*, nu pot fi *inspirate*: Dumnezeu are alte treburi, mai importante, decât să deschidă ochii unui tâmpit de comunist, transformându-l, cât ai zice pește, într-un anticomunist foarte deștept. N-am vrea ca din cele de mai sus să se înțeleagă că *interzicem* cuiva să aibă opiniile politice pe care pofteste să le aibă. Orice ar fi făcut înainte, oricine ar fi fost înainte, o persoană (chiar rămasă până în ultima clipă în anturajul lui Ceaușescu, să zicem, pentru a lua un exemplu extrem) poate, teoretic, nutri în mod sincer, în momentul de față, convingerea că, de pildă, singura salvare pentru România ar fi monarhia. Nu aceasta e problema”. □

Versurile din acest număr aparțin lui Ștefan Aug. Doinaș. □ Proză publică Mircea Ciobanu (*Poemul genealogic*). □ Ana Selejan consemnează un dialog – despre care se face precizarea (?!): „Discuție (neterminată) consemnată de...” – cu Felix Rellstab, „unul dintre cei mai competenți și fideli regizori al teatrului ionescian, și, în același timp, cel care i-a pus, pentru prima oară, lui Eugen Ionescu, «bagheta» de regizor în mână”: „– *Cum a decurs prima întâlnire?! –* Prima dată ne-am întâlnit în acel faimos mai 1968, într-o romantică grădină-restaurant, din spatele teatrului. (...) În fine, pentru a-mi atinge scopul, adică acela de a impune o nouă viziune regizorală, alt stil de joc actoricesc în piesele ionesciene – despre care eu aveam o idee foarte clară – i-am propus lui Eugen Ionescu să fie el însuși regizor iar eu co-regizor; a fost de acord./ – *Ați insistat presupun.../ –* Dimpotrivă, a acceptat fără să ezite; părea chiar încântat de perspectiva acestei duble colaborări. (...)/ – *Cum s-a prezentat Eugen Ionescu ca regizor al pseudo-dramei Victimele datoriei?! –*...ne-a oferit surprize; de

pildă, la prima repetiție, în loc să explice piesa actorilor germani, Ionescu a citit-o în franceză. Dar această lectură într-o limbă parțial necunoscută s-a dovedit a fi mai convingătoare decât orice demonstrație științifică. Căci citind, Eugen Ionescu marca ritmul, sugera climatul piesei, prefigura personaje și stiluri interpretative. Și toate astea și altele doar prin voce și mobilitatea feței; o voce când tânără, când bătrânicioasă, când copilărească, altădată joasă, apoi brusc începea să urle, apoi să șoptească. În mimica feței lui, în ochii limpezi ai lui Ionescu era un amestec de naivitate, de șiretenie, subtilitate, un amestec de luciditate filosofică și uimire de copil curajos care se lasă surprins de lucrurile din jurul lui, pe cât de reale pe atât de bizare, de familiare ori miraculoase”.

• În „Dilema”, nr. 91, Eugen Negrici semnează articolul *A crede înainte de a ști*: „Atins de voluptatea deziluziei, colecționar de decepții, bătrânicios, mediocru – inapt adică să sesizeze ori să admită tragicul, eroicul și toate valorile din această specie arzătoare și nobilă, ateu și imaginativ din preaplinul dorințelor îngropate, românul a fost ajutat în comunism să-și adâncească predispoziția dubitativă și să treacă pragul patologic al circumspecției. Bănuirea a devenit de atunci ocupație națională, și, prin verbele care o secondează (a preveni și a discredita), chiar o profesiune tipic românească. Incapabil să creadă, să uite de sine, să urască decis, să iubească fără condiții și până la capăt, să trăiască intens și cristalin un sentiment, românul nu poate auzi clopoțelul bucuriilor mărunte. Ca și ironia lui Kierkegaard și din aceeași bolgie a spiritului, suspiciunea produce o dezvoltare anormală, precum aceea a ficatului găștelor din Strasbourg, sfârșind prin a mortifica prin consecințele ei absurde”.

• În nr. 222, din „România Mare”, Ileana Vulpescu se referă la *Disfuncționalitățile ipocriziei I (Est vs Est)*, iar Romulus Vulpescu încheie serialul *Derbedeii* cu un „apel către lichele”: „Asta-i situația, dulci și dragi și distinși elitiști... Mai puneți mâna și pe carte, că altminteri vă faceți de pomină și de râsul lumii de câte două ori pe zi. Cu intelectuali ca domniile voastre, care-și culeg informațiile istorice din bârfele vehiculate pe la jurfixurile cu taclale monarhiste, nu se mai căpătuiește ea, opoziția, cătu-i hăul! Vai de capul și de capii dumneavoastră... de căpătat. Dacă n-ar fi o gugumănie cum rar s-a văzut în ultimii 45 de ani de deșert cultural, gugumănie provenită din ignoranță, ci o năstrușnicie voită de autorii ei, amatori de glume enorme (fie și discutabile, întrucât cu drapelul țării nu se glumește) recunosc smerit că farsa era demnă de Larry și de Urmuz. Dom' Ubu rege vă ungea la Curtea lui, cu materia pe care-o agreea cel mai mult, căftănindu-vă șefi de cabinet privat. Iar Stamate al lui Urmuz vă va angaja pe post de Ismail și de Turnavitu”.

9 octombrie

• „Adevărul literar și artistic”, nr. 238, comentează prestațiile revistelor „Ateneu”, „Vatra” și „Euphorion”. Atrage atenția o dezbatere despre postmodernism la care participă Virgil Nemoianu, Marin Tarangul, Gheorghe

Grigurcu, Iustin Panța și Cătălin Țârlea. □ „ALA” publică instantanee fotografice de la slujba de pomenire a lui Eugen Ionescu, de la biserica Stavropoleos, la care au participat Rodica și Marie-France Ionescu, soția și fiica marelui dispărut. □ Revista găzduiește articolul Claudiei Dimiu, despre romanul neterminat, *Plâns de milenii*, al lui George Mihail Zamfirescu: „Arhiva Zamfirescu (existentă la Biblioteca Academiei) conține importante documente ale unor lucrări începute și neterminate. Am mai vorbit cu alte prilejuri de romanul *Plâns peste milenii*. Iacov, personajul pe care-l întâlnim la începutul romanului *Maidanul cu dragoste* copil și la sfârșit îl lăsăm adolescent, s-a născut adult. Nu în sensul că atâtea lipsuri și greutăți îndurate în casa cu nebuni, că atâtea întâmplări violente, obscene, nefirești, la care asistă fără voie, l-au pregătit de timpuriu pentru viață, ci în sensul că autorul l-a conceput mai întâi ca tânăr”. O pagină inedită din roman completează numărul. □ I. Cremer se întreabă unde sunt manuscrisele a trei scriitori: Emil Gârleanu, Ion Miulescu și Alexandru Macedonski, depuse spre a fi tipărite la Editura Casa Școalelor. Autorul își enunță suspiciunile pe faptul că directorul Casei Școalelor, Gh. Adamescu pusese rezoluția ca manuscrisele să fie înaintate Muzeului Pedagogic (La acea dată Gârleanu și Macedonski nu mai erau în viață).

10 octombrie

● Dan C. Mihăilescu semnează în „LA&I”, nr. 39, articolul-reportaj *Trei zile de politică și cultură la Furnica*: „Drept care m-am destins ca Efemița în fața afirmațiilor Bobocului și m-am închinat încă odată la ideea că omul-cătrăiește-învață”; „De la confortul autocarelor până la meniurile de-a dreptul fabuloase, de la excelentele condiții de cazare și lucru până la asigurarea tuturor dichisurilor specifice (mapa colocviului, ecusoanele etc.), între complexul Furnica a fost vreme de trei zile un mecanism pe cât de silențios, pe atât de îngăduitor și eficace. Întâlnirea, altfel foarte sobră, dacă nu cumva scorțoasă în titlu (Contribuția politicii culturale la înțelegerea fenomenului istoric contemporan și la remodelarea mentalităților) beneficiază, la această primă intervenție doar de prezentarea... auspiciilor și a invitațiilor, delimitați între «ai lor» (Adam Michnik, Oliver Mongin, Simone Arous și Robert Louit, Ann Allbritton, David Applefield, Irena Grudzinska-Gross, Jonathan Schell, Annette Laborey și „ai noștri”, cu mult mai mulți, de la Andrei Pleșu, la Gabriela Adameșteanu, Andrei Cornea, H. R. Patapievici, Laurențiu Ulici, N. Breban, Mihai Zamfir, Sorin Alexandrescu și mulți alții, cum ar spune Caragiale în *Scrisoarea pierdută*: „Ionescu, Popescu, dascălime”.

● „Fețele culturii”, nr. 704, anunță pe prima pagină *Festivalul internațional al filmului de arhitectură și urbanism – București*. În dreptul titlului: Ion Caramitru, Stere Gulea, Liviu Ciulei, Augustin Buzura și Marin Sorescu. În locul rubricii *Ciorne*, a lui Andrei Grigor, Paula Romanescu publică textul *Le Negresco*. Rubrica este supra-intitulată *Români în marea lumină a Franței* și

se referă la celebrul hotel de la Nisa, edificat de „un emigrant român, lăutar, plecat de la vârsta adolescenței în lume, să-și afle rost”. „Aici au poposit – arată autoarea –...personalități ca Matisse, Picasso, Chagall, Leger, Dali, Cocteau, Pearl Buck, Disney, Visconti, Beatles-ii... Richard Burton, Liz. O, dar cum să-i amintim pe toți? Printre cei „ratați” de Paula Romanescu se află și Panait Istrati, cu deosebirea, însă, că el s-a sinucis (tentativă eșuată!) în apropiere de Negresco, în fața stării Prințul Albert I, de pe Promenada des Anglaise. □ Romul Munteanu scrie despre romanul *Fluturile negru* (Sibiu, 1994) al Rodicăi Braga. □ În *Filigranul* său, Gheorghe Tomozei continuă evocarea lui René Char: „Prietenul păsărilor, tămăduitorul arborilor s-a trezit – în 1940 – cu «vizita» unui polițai al guvernului de la Vichy. Casa cu blânde odaie i-a fost percheziționată, a fost cu brutalitate anchetat sub acuzarea că e militant de extremă stângă (real) și antihitlerist (și mai real) și față cu perspectiva iminentei arestări, poetul și-a părăsit locuința, refugiindu-se într-un sătuc din Alpii de jos. N-a făcut-o spre a se dedica poeziei surghiunului, ci pentru a intra, decis, în Rezistență”.

● În „România liberă”, nr. 1381, Dan Stanca recenzează, sub titlul *Așchii din trunchiul memoriei*, *Jurnal în căutarea lui Dumnezeu de Arșavir Acterian* (Institutul European, 1944): „Cu efortul incomod de a fi sinceri până la capăt, trebuie să recunoaștem că, în clipa în care nu vor mai exista ultimii reprezentanți ai generației '30 ne vom simți foarte săraci și abandonăți într-un pustiu, unde vor mai veghea, ca niște păsări împăiate, bibliotecile”. □ Dan Stanca devine titularul cronicii literare în locul lui Laurențiu Ulici.

12 octombrie

● „România literară”, nr. 39, conține comentariile lui Alex. Ștefănescu referitoare la organizarea de către Fundația Culturală Română a Colocviului de la Sinaia (26-28 sept.), eveniment desfășurat în prezența a numeroase personalități europene și de peste Ocean, mediatizat în presa culturală mai ales de către unii dintre participanții români (a se vedea și „Dilema”, cu entuziastele rânduri prilejuite de același eveniment). Alex. Ștefănescu redă momentele de referință din agenda celor trei zile, articolul încheindu-se astfel: „Ar mai fi de adăugat că, într-o după-amiază, toți cei prezenți au vizitat Castelul Peleş. Nu s-au scandat lozinci promonarhiste și antiprezidențiale”. □ Se anunță decesul poetului, filosofului și eseistului Grigore Popa (1910-1994). □ Z. Ornea scrie despre volumul G. Bacovia, *Opere* (FCR, 1994), insistând asupra prefeței scrise de Ion Simuț: „Dl. Ion Simuț semnează un lămuritor și incitant studiu introductiv. Aceste ediții de la Editura Fundației Culturale Române reluând (fără aparatul critic) vechi ediții integrale sau inițiind altele noi semnifică un act de cultură de o mare importanță. Să așteptăm, știu bine că avem de ce, viitoarele apariții din colecția *Fundamente*”. □ Mircea Martin scrie despre *Exilul literar românesc*, amintind că Franța și Parisul au reprezentat a doua

patrie și capitală literară pentru mulți dintre scriitorii români: „Nu știu dacă Franța a fost țara care a primit numărul cel mai mare de exilați români, dar este sigur că acolo aceștia s-au adaptat și integrat mai ușor decât în alte locuri, afinitățile culturale și lingvistice jucând aici un rol capital. Încă mai sigur este faptul că scriitorii, oamenii de litere, artiștii români au ales cu precădere Franța drept țară a refugiului lor politic și spiritual. Numai scriitorii stabiliți acolo sunt în număr de peste 60, majoritatea provenind din ultimul val de emigrare al anilor '80. Exilul literar românesc în Franța contemporană e departe de a fi omogen din punct de vedere al realizării profesionale, ca și al raportării la țara de origine, pe de o parte, la aceea de adopție, pe de altă parte. Chiar și în cazul emigrației din anii '40, diferențele persistă de la o personalitate la alta. E destul să ne gândim la Mircea Eliade și Emil Cioran”. □ Un document *Mircea Eliade – inedit* conține trei scrisori adresate lui Al. Vona (comunicate și comentate de acesta). □ Florența Albu publică pasaje, apărute și în alte reviste sub același nume (*Zidul martor*), de această dată din perioada aprilie-iulie 1989. □ Printr-un *Comunicat ASPRO*, optzeciștii fac „zid”, solidarizându-se cu Marin Mincu în legătură cu procesul criticului cu primarul de Constanța, proces în care Marin Mincu fusese acuzat de ultraj la adresa unui reprezentant al administrației publice. În *Comunicatul* de o pagină se arată că „au apărut în presă o serie de relatări acuzatoare înainte de pronunțarea sentinței”. □ Versurile acestui număr aparțin lui Nicolae Coande și lui Gheorghe Grigurcu.

● Dan Cristea scrie în „Luceafărul”, nr. 19, despre Gabriel Chifu „un romantic încrezător”: „Un bun mânuitor de limbaj caustic, folosind cu dexteritate enumerarea, chiar dacă uneori pamfletul riscă să devină, din prea mare apropiere de subiect, doar un pamflet «rimat», se dezvăluie cu acest prilej. Poezia lui Gabriel Chifu este o poezie originală, în condițiile în care un anume «aer» de generație tinde să acopere prea evident vocile individuale”. □ Semnează versuri Aurel Rău, Dan Bodea și Dan Cernescu. □ În intervenția sa, Ion Buduca se referă la cartea scriitoarei (cercetătoarei) americane Katherine Verdery, care publică sub titlul *Compromis și rezistență* (Humanitas, 1994), un studiu asupra culturii române sub Ceaușescu. Buduca arată în ce constau scăderile acestei cercetări: „Dar Ceaușescu ar fi fost forțat de ceva și mai influent decât poftele sale megalomane să adopte oficial linia națională în cultură. Era chiar presiunea intelighenței românești, sătulă de sovietizarea peisajului cultural românesc, în primul rând, exasperată, apoi, de prelungirea regimului de interdicție la care erau supuse mari nume din tradiția culturală națională. Verdery uită, însă, că în 1971 puține erau numele mari ale culturii române rămase sub interdicție (Nae Ionescu, Emil Cioran, Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu). Ceaușescu era mai interesat să nu fie înlocuită sovietizarea peisajului cultural românesc cu o prea accentuată modernizare. El se temea mai degrabă că în locul sovietizării se va produce o accelerată europeanizare. Ipoteza că intelighenția românească ar fi impus ideologia națională în

1971 este două ori falsă: mai întâi pentru că sugerează un pernicios naționalism remanent al românilor; în cele din urmă fiindcă nu înțelege că tezele din iulie nu restaurează ideologia națională, de fapt, ci fabrică premisele pentru elaborarea unei noi ideologii naționale, un surrogat pentru uzul partidului care dorea să-și dovedească rădăcini naționale într-o istorie în care n-a avut parte nici măcar de tradiția uscăturilor din pădure”. □ Trei pagini de revistă sunt rezervate unui fragment din romanul *Amfitrion* al lui Nicolae Breban. □ Marius Tupan o interviuează pe Magdalenei Popescu-Bedrosian: „– *Ar mai fi de înregistrat un fenomen ciudat: scriitorii autohtoni, de anumită notorietate, sunt încă sacrificați în favoarea celor din diasporă, care în multe cazuri nu-și egalează conaționalii. Fenomenul ca atare vi se pare firesc? Nu cumva cădem dintr-o exagerare într-alta?*” – Să știți că întrebarea nu-mi place, mai degrabă nu-mi place felul în care e pusă. Au fost unii care au spus, și rău au făcut, că se dă o importanță exagerată diasporei, în detrimentul literaturii din țară. Sunt alții care fac tot atât de rău, jelind pe umerii diasporei și aducându-i aminte cum că i s-a reproșat că n-a mâncat salam cu soia, că a fost chemată și apoi izgonită, că a fost acuzată de trădare ș.a.m.d. Toate astea au fost incidente și accidente ale trecutului mai apropiat sau mai depărtat și apelul la ele înveninează, simplificând-o, situație foarte complexă. Nu cred că s-a dat o importanță exagerată editării diasporei. [Editura] Cartea Românească, de exemplu, din cele aproape 300 de titluri tipărite în ultimii cinci ani a editat cam 30 ale autorilor din diasporă, deci, o zecime din producție. Cam aceeași cred că e proporția și pentru editura Fundației Culturale Române, pentru [editurile] Minerva, Albatros, Univers. Atunci unde e preeminența acordată celor din diasporă?”. □ „Luceafărul” publică informații despre premii zonale: Premiile revistei „Poesis” pentru anul literar 1994: Opera Omnia – poetul Geo Dumitrescu; Cea mai bună carte de poezie a anului: Emil Hurezeanu, *Ultimele, primele*, Ed. Albatros 1994; Simona Popescu *Juventus*, Ed. Cartea Românească, 1994; Lucian Vasiliu, *Mierla de la Casa Pogor*, Ed. Echronia, 1994; Ioan Moldovan, *Arta răbdării*, Ed. Dacia, 1994; Premiul Cultural al orașului Satu Mare: Mircea Zaciuc; Critica literară – Gheorghe Grigurcu; Interferențe culturale româno-franceze și studii despre poetica românească – Ion Pop; Interferențe culturale româno-italiene și studii despre textualismul românesc – Marin Mincu; Debut editorial (poezie): Andrei Bodiu, *cursa de 24 de ore*, Ed. Marineasa, 1994; Ioan Es. Pop, *Ieudul fără ieșire*, Ed. Cartea Românească, 1994; Iulian Boldea, *Cartea de vise*, 1994, Casa de editură Mureș; Traduceri – pentru antologia *Streiflicht* (Lumina laterală), 81 de poeți români, Ed. Dionysos, Kastellaun, Germania – poetului Christian Wilhelm Schenk; Poezie în lb. maghiară – Kovacs Andras Ferenc; Publicistică – Vasile Tărășeanu (Cernăuți)”. □

• În „22”, nr. 41, Tania Radu arată (la rubrica „revista revistelor”) ***Pe cine iubea Ceaușescu***. Sunt enunțate observații confortabile dar fără sare, despre

13 octombrie

● Continuă dialogul dintre Farkas Jenő și Dumitru Țepeneag în „Contemporanul-Ideea europeană”, nr. 41: „– Într-un interviu ați afirmat că *«ciobanul din Miorița este primul teoretician al sinuciderii»*. Cum se poate interpreta această afirmație?/ – În fața morții, mai precis a asasinatului care i se pregătește, ciobanul din *Miorița* nu e numai pasiv – atitudine mai mult sau mai puțin frecventă la orientali – dar manifestă o adevărată pasiune teoretică. El se lansează într-un lung discurs care reprezintă cam o treime, câteodată chiar mai mult (depinde de «variantă») din totalitatea baladei. E evident că acest discurs constituie elementul major; anecdota, uciderea unui cioban de către alți doi nefiind (chiar și acum!) decât un simplu fapt divers. Vă atrag deasemenea atenția că nu avem nicio probă că ciobanul, după ce a teoretizat acceptarea morții, n-a luat-o, terorizat, la sănătoasa, emigrând cu oi cu tot. Și a trăit până la adânci bătrâneți. Ca și Cioran de altfel. Ca și mine probabil.../ – *Ce rol atribuieți ironiei?*/ – Ironia ține de-o anumită eleganță în existență. Romanticii defineau umorul drept „politețea disperării”. Ironia face parte și ea din aceeași familie. Doar parcă e mai nihilistă!... Subminează realul, îl scâmoșează. Ce-i drept sunt mai multe feluri de ironie: socratică (pedagogică), retorică, estetizant, «neagră», etc. Mai e și ironia destinului care e cea mai cumplită. Poate că ironia pare elegantă pentru că – așa cum remarca și Kirkegaard – se înrudește oarecum cu melancolia. Vezi ironia lui Hamlet. E un subiect pasionant, enorm, ironia.../ – *Nu sunteți oare un Proudhon care din celula lui (în cazul nostru de exilat) spunea: «Ironie, vraie liberté!»*/ – Dimov care era un maestru al ironiei enerva uneori. Ironia lui era ca o sârmă ghimpată electrizată cu care își împrejmuia feuda. Trebuia să te târăști pe burtă și să te strecuri pe sub sârmă ca să pătrunzi pe moșia lui, acolo unde își ținea sufletul și unde-l găseai în papuci și cu un zâmbet cumsecade. Ironia îți ocrotește libertatea, dar aceasta se poate transforma în singurătate. E o armă cu două tălșuri. Oricum pentru «onirici», ironia e obligatorie: nu e ea anagrama perfectă a numelui pe care și l-au ales ca să se definească estetic (oniric/ironic)? Pentru mine, ceea ce critica românească numește *textualism* face parte din mișcarea generală, mondială, de înnoire a prozei care și-a avut doi mari precursori (Kafka, Joyce) și s-a manifestat, la un moment dat, cu mai multă pregnanță în literatura franceză («noul roman», Tel Quel). Originalitatea onirismului vine din oblicitatea cu care abordează literatura; o face dintr-un unghi special, acela al raportului dintre vis, realitate și literatură. Literatura nu mai e văzută ca un *mimesis*. Raportarea literaturii la realitate se face, datorită visului, prin *analogie*, nu prin *omologie*”. (Interviul continuă și în numărul următor). □ În articolul *Visul lui Mircea, la Budila*, Codrin Liviu Cuțitaru

scrie: „Spunea undeva Mircea Cărtărescu – într-un interviu am impresia – că vom avea revelația operei sale doar după ce i se va publica integral jurnalul, adevărată quintesență a «textistenței» sale, din care toate cărțile scrise de el se deschid aidoma petalelor dintr-o floare. Citisem această declarație imediat după terminarea lecturii *Levantului*, și îmi amintesc că avusesem un moment de neîncredere dar și de simultană înfrigurare. Pe de o parte, îmi era greu să accept că scriitoarea epopee postmodernă care a tulburat sistemul piramidal al literaturii române la sfârșitul anilor optzeci putea fi considerată simplă extensie a unei fenomenalități psihologico-estetice de mult mai mare intensitate și încărcătură spirituală, i.e. menționatul jurnal, după cum mă voi strădui să demonstrez. Vreau să cred că acest volum nu e decât o nouă piesă, un nou semn, dintr-un uriaș model ce va fi cândva vizibil, chiar dacă nu și lizibil integral, din avion, întocmai ca giganticele figuri oculte ale civilizațiilor precolumbiene. În caz contrar – ceea ce îmi este totuși greu să admit la un scriitor care a dat măsura resurselor sale estetice într-o carte de talia *Levantului* –, adică al menirii acestui roman de a fi scriere în sine, independentă de un ansamblu psihologico-semantic ce se cere revelat prin texte ulterioare, voi spune de la bun început că văd în *Travesti* un eșec, o carte cu o miză parabolică prea grea, prea mare, prea sofisticată și pretențioasă pentru un conținut factic, exponențial și narativ extrem de sărac și adesea facil. De ce un conținut sărac? Romanul, în mare măsură autobiografic, autoreferențial sau, cu un termen consacrat în poetica postmodernistă de însuși Mircea Cărtărescu, «textențial» focalizează criza puberală a adolescentului excepțional și, prin urmare, inadaptat, retardat social. (...) Pe de o parte, îmi era greu să accept că scriitoarea epopee postmodernă care a tulburat sistemul piramidal al literaturii române la sfârșitul anilor optzeci putea fi considerată simplă extensie a unei fenomenalități psihologico-estetice de mult mai mare intensitate și încărcătură spirituală, i.e. menționatul jurnal. Pe de altă parte însă, mă amețea gândul că jurnalul exista și era într-adevăr atât de valoros pe cât spunea autorul, imaginându-mi-l ca pe o Carte a cărților, un fel de manuscris aristotelic pierdut, cu pagini otrăvite, păzit de Joyce în cotlonul cel mai îndepărtat al vreunei biblioteci labirintice. Anii au trecut și editurile s-au grăbit să adauge noi volume panopliei optzeciste a lui Mircea Cărtărescu”. □ Octavian Soviany recenzează *Ruleta rusească* de Ion Stratan: „Vizitând «casa lui Kafka» eroul liric are sentimentul vârstei crepusculare, e confruntat cu aspectele derizorii, dar nu mai puțin terifiante ale neantului. Un neant care în poemele lui Stratan strivește cel mai adesea prin meschinărie. Iar mecanica absurdă a existențelor trădează nu doar mizeria morală, ci și mizeria ontologică”. □ În partea de jos a aceiași pagini, Soviany se referă la nr. 25-26 din „Jurnalul literar”, în care se publicase cea de-a doua secvență a anchetei *La ceasul adevărului – Literatura română contemporană*, consacrată „cazului Nichita Stănescu”; O.S. e de părere că Nichita Stănescu ar fi pactizat „cu puterea comunistă, care l-a

manipulat din considerente de ordin propagandistic” și apreciază poziția lui Mircea Cărtărescu în această chestiune ca fiind „una extrem de lucidă” – atât în ceea ce privește „compromisurile” etice ale poetului, cât și în legătură cu poezia nichitastănesciană: aceasta „are slăbiciunile care sunt ale întregii generații '60». Căci «mult-lăudata reînnoare cu adevărata poezie românească a generației '60», a fost de fapt o întoarcere la poezia modernistă interbelică, de mult depășită în lume. Dacă în Occident modernismul a dominat literatura vreo treizeci de ani printr-o singură mare generație interbelică, literele românești se află în strania, teratologica situație de a fi cunoscut cel puțin două generații moderniste practic identice în privința atitudinii și modalităților literare: generațiile '30 și '60”. □ Numărul este completat cu versuri semnate de Grigore Scarlat, prezentate de Gheorghe Grigurcu.

● În „Totuși iubirea”, nr. 42, Adrian Păunescu invită la **Pledoarie pentru dialog**, în textul **Vă rog, răspundeți-mi**: „Reîncep bătălia pentru dialog. Mă uit pe cartea mea, Sub semnul întrebării, publicată de Cartea Românească, a lui Preda, în două ediții, și mă întreb câți dintre interlocutorii mei mai sunt în viață. Și mi-e dor să-I chestionez (și) pe cei care nu mai sunt... Pentru a trezi gustul dialogului, voi începe în «Totuși iubirea» o excursie prin dialogurile de până azi și voi pregăti o nouă serie de interviuri cu contemporanii mei din pragul anului 2000. Voi relua, în câteva numere ale revistei noastre, fragmente din dialoguri pe care le-am purtat, pe parcursul întregului sfert de veac din urmă ... Va fi, deci, un CHESTIONAR ADRIAN PĂUNESCU. Am, firește, îndoieli și cu privire la acest act al meu, mai exact zis cu privire la roadele lui. Dar, vă rog, răspundeți-mi. Așa cum vă rog, întrebați-mă! SĂ PROFITĂM DE ÎMPREJURAREA CĂ SUNTEM”.

● „Tribuna”, nr. 42, se apropie tot mai mult, în spirit, de Școala Ardeleană. În fiecare număr contribuțiile înaintașilor și rolul jucat de Școala Ardeleană ca fenomen social, sunt evocate și perpetuate, fie istoric, fie prin articolele istorico-literare, religioase ori general culturale consacrate personalităților pe care Transilvania le-a dat culturii române. Nici acest număr nu face excepție. pe prima pagină apărând, cules din „Tribuna” anului 1940, articolul scris de I. Agârbiceanu și intitulat **Titu Maiorescu – un veac de la nașterea sa**: „Titu Maiorescu a stăpânit evoluția de o jumătate de veac a scrisului românesc, a limbei literare, a normelor de observat în prezentarea creației literare, printr-un foarte fin și puternic bun-simț înăscut și dezvoltat printr-o vastă cultură generală. Acest bun-simț al intelectualului care avea un precursor în însăși părintele său, profesorul Ion Maiorescu, este acela al măsurii în toate care caracterizează pe țărănul român nefalsificat, cum erau strămoșii lui Bucerdea de lângă Blaj”. □ În tematica sobră a numărului intră și **Problema aromânească**, sub semnătura lui Ion Cristofor: „Urmașii acestor «barbari» care au dat țărilor balcanice atâtea personalități științifice, oameni de cultură, politicieni, își revendică astăzi dreptul de a fi considerați o națiune distinctă, de

a avea condiții pentru păstrarea și cultivarea limbii lor nelatine. Acordarea acestor drepturi elementare aromânilor nu va micșora cu nimic patrimoniul cultural al țărilor respective, ci doar va îmbogăți noua Europă multiculturală”.

□ Dintre textele consacrate problematicii aromâne, menționăm: Valeriu Papahagi, *Teodor Anastasie Cavalioti și noua Academie din Moscopole*, cu o notă a lui Marian Papahagi: „Fragmentul ce urmează face parte din ampla lucrare dedicată de Valeriu Papahagi istoriei aromânilor și mărturiilor asupra existenței lor. Manuscrisul, aflat în posesia noastră, cuprinde – împreună cu fragmentele transcrise din diverse limbi – numai o parte din lucrarea capitală a istoricului: o secțiune, ultima, a rămas sub formă de note în mai multe caiete scrise cu creionul. Până atunci, el poate sluji ca ilustrare a unui mod de a lucra: căci unei sinteze personale, Valeriu Papahagi îi preferă o prezentare probă a tuturor știrilor, comentându-le apoi și expunându-și poziția. Prioritatea dată mărturiei și documentului, prezentarea obiectivă (chiar seacă pe alocuri) are avantajul de a pune la dispoziția cercetătorilor un însemnat material, practic tot ceea ce se putea cunoaște până în momentul redactării și al transcrierii”.

□ Pe aceeași temă, poetul Teohar Mihadaș îi acordă un interviu lui Mircea Popa: „ – Și încă ceva aș mai adăuga: aromânii din Grecia returnează revistele ce le vin din România, Germania sau S.U.A., reviste în aromână, deoarece, dacă autoritățile grecești ar afla că aromânii se interesează de cauza aromânească, le persecută copiii în școli sau la serviciile ce le ocupă, dându-i afară. (...) Un prieten de la Salonic mă roagă, într-o scrisoare, să nu spun că a făcut liceu românesc, ci că a învățat limba română de la mine, atunci când făceam amândoi armata în Grecia (eu am venit din Turin la 15 ani și am făcut armata în țară, la Școala de ofițeri de rezervă din Bacău), căci altfel ar avea de suportat persecuții, el, dar, mai ales, copiii lui. De asemenea, guvernul grec nu acordă viză de intrare în țara lor tuturor acelor care au făcut școală românească acolo, și nici copiilor lor sau nepoților. Cunoscut numeroase cazuri de genul acesta. Cel mai șovin guvern la ora aceasta în Europa este cel de la Atena, mama democrației în lume. Îți mulțumesc, bunul meu prieten Mircea, că te-ai gândit să-mi ceri acest interviu”.

□ Ion Mureșan consideră că romanul *Pinii din Golna*, al intervievatului, poate fi considerat un veritabil echivalent în literatura română al *Falezelor de marmură* de Ernst Jünger. Alți doi aromâni intervievați (ambii de Ion Cristofor) sunt Vasile G. Barbu, redactor-șef al revistei „Zborlu a nostru” (Germania) și Tiberius Cunia, de la Universitatea din Syracuse (SUA).

14 octombrie

• „Literatorul”, nr. 42, reproduce, pe o întreagă pagină, sub titlul *Limba noastră este limba română*, declarația Consiliului Uniunii Scriitorilor din Moldova care va apărea și în alte organe de presă culturale din țara noastră: *Declarație*: „Parlamentul Moldovei a votat includerea în Constituție a noțiunii

false de «limbă moldovenească», ca limbă de stat. Revenirea la această noțiune stalinistă face parte din arsenalul de mijloace menite să restaureze mentalitatea comunistă, să mențină situația socio-lingvistică actuală în care limba română este o adevărată Cenușăreasă, fiind scoasă de fapt din sfera socială, să stimuleze în continuare degradarea conștiinței naționale. Problema limbii este o problemă științifică. În acest sens savanții-romaniști din întreaga lume, inclusiv cei din fostele republici sovietice, au afirmat în mod decis că este vorba de limba română. Folosirea glotonimului «limbă moldovenească» creează o confuzie periculoasă în fața lumii civilizate și ne face de rușine în fața copiilor noștri și a generațiilor care vor veni. Cerem restabilirea adevărului științific: LIMBA ROMÂNĂ. Consiliul Uniunii Scriitorilor din Moldova”. □ Sub titlul *Romanul autobiografic textualist*, Eugen Simion scrie despre *Cuvântul nisiparniță* (Univers, 1994), proză a lui D. Țepeneag, datând din 1985, care „reprezintă un moment de ruptură în destinul literar al scriitorului D. Țepeneag. Că această ruptură este povestită deseori cu fervoare și că prozatorul intră ușor în noua lui piele lingvistică dovedește chiar narațiunea pe care am analizat-o. Un fel de struțo-cămilă franco-română cu desene onirice explozive și teorii (*terorii*) care incită și amuză pe cititorul român, educat la școala lui Caragiale și Urmuz”. □ Despre controversatul poet-matematician, autor al teoriei paradoxismului (în literatură), scrie Lucian Chișu, cu referire la cel de-al doilea jurnalul al acestuia, *America, paradisul diavolului* (Aius, 1992), pe care îl consideră mai reușit, mai autentic decât se exprimă Florentin Smarandache în poezie: „Jurnalul (nu singurul) scris de Florentin Smarandache reprezintă, cred, un document de valoare excepțională. Autorul, altfel, e destul de controversat. Poet, creator al curentului paradoxist (aici nu mă pot opri să nu atrag atenția că «forțează» o ușă deschisă), matematician și apoi informatician, emigrant în America (după o serie întreagă de aventuri) Florentin Smarandache devine, încet dar singur, un individ care-și descoperă un model în viață. Aici se conturează prima surpriză. Modelul urmat de Florentin Smarandache este propria lui persoană, personajul purtându-și o secretă admirație pentru capacitatea sa, de a dezvolta ambiții nemăsurate pe care să le ducă, în urma unor eforturi deloc neglijabile, până la capăt”. □ Tot despre Florentin Smarandache scrie, în cadrul rubricii sale *Graffiti*, Gheorghe Tomozei: „Florentin Smarandache (creator în matematică a funcției care-i poartă numele, recunoscut de conclavurile în chestie) e la fel de nedumerit ca noi toți de Funcția Poeziei, acum când se crapă de Mileniul Trei. Totuși, o slujește cu învrăjbită patimă, producând pentru cultura românilor un nume rezonant”. □ Semnează o pagină de versuri poeta Mira Lupeanu. □ O proză inedită a lui Victor Papillian (*Manole, Manole, meștere Manole*) apare, fără alte precizări sau comentarii istorico-literare, în paginile de mijloc ale „Literaturului”. □ Valeriu Cristea semnează articolul *Democrația intelectualilor* (X): „O iluzie dintre cele mai curioase a fost (mai este?) aceea a trecutului

imaculat, a biografiei – cum se spunea cu mândrie pe vremuri – *curate ca lacrima*. După decembrie 1989, o seamă de scriitori – dar mai ales de scriitoare – au început să se perceapă precum îmi închipui că ar trebui să se perceapă o picătură de rouă, dacă s-ar reflecta pe sine. Nu-mi dau seama cum funcționează conștiința acestor oameni cu pretenții de Albă ca Zăpada, care nu au nimic să-și reproșeze și care, evident, ne privesc pe noi, ceilalți, păcătoși, de sus și cu dispreț, cum se și cuvine. (...) Opusă acesteia, și totodată complementară este iluzia purificării *la minut*. Cei ce o nutresc nu se pot, vai, lăuda cu un trecut mai mult sau mai puțin frumos. S-au murdărit prostește, tăvălindu-se în mocirla cultului personalității, să zicem. Ce e de făcut? Nimic, la prima vedere. Și totuși... O mână milostivă le întinde *buretele miraculos* cu care trecutul poate fi șters rapid, ca o tablă de clasă între două ore de curs. (...) Când nu mai e posibil, trecutul *imaculat* lasă locul trecutului *anulat*. Eroii (și eroinele) «purității» și *scutiții de trecut* își strâng frățește mâinile”.

• Mircea Vasilescu realizează, în „Dilema”, nr. 92, ancheta cu titlul *Traductibilitatea politicii, traductibilitatea culturii*, la care răspund, între alții, Sorin Alexandrescu (*Culturii române îi lipsesc marii meditatori*) și Al. Călinescu (*Nu se poate miza pe opoziție față de un regim totalitar*).

• În „Națiunea”, nr. 41, sub pseudonimul Agrippa, care aparține lui N. Georgescu, este publicat textul *Partidul „învăluit de-o stea”*, replică dată poetului Ștefan Aug. Doinaș, care „scrie, în articolul *Despre cinismul politic*, din «Cronica politică», an I, nr. 4, p. 6, de ce lucrurile merg prost. Ele merg prost pentru că «acești securiști-comuniști-ceaușiști sunt azi bancherii privatizării, oamenii politici, oamenii administrației, ei sunt «crema țării». (...) Domnul Ștefan Aug. Doinaș are motive să raționeze astfel, pentru că însuși dsa este unul dintre cei care au poetizat și au susținut «partidul unic»”. Urmează versuri explicite: „În el – stăm toți. Și-n toate necuprinsul/ care ne-ntemeiază: gol și plin,/ ca roata care scapără pe-ntinsul/ cîmpiilor, străină de suspin/ Obrazul lui și demnitatea noastră/ Sunt o plămădă unică: un zbor/ de piscuri aspre, o privire-albastră/ din râuri coborând spre marea lor” (*Întrupare*) ”Asta – în 1983; azi, în articole de ziar, nu în poezie, dl Ștefan Aug. Doinaș spune același lucru: «cine se ridică face parte din moștenirea comunistă»”.

• „Rampa”, nr. 5, conține articolul Ilenei Berlogea, *Teatrul la răscrucea drumurilor culturale*. Concluziile provin de la Conferința internațională organizată de secția slovacă a Asociației Internaționale a Criticilor de teatru (A.I.C.T.) la Bratislava, care a reunit reprezentanți din Europa, Africa și America. □ Valentin Silvestru, Victor Parhon și Alice Georgescu semnează articole de istorie a teatrului, aplicate însă unor spectacole puse recent în scenă. Valentin Silvestru scrie despre (dramaturgia lui) *Jean Anonilh, după 50 de ani*, Alice Georgescu dezbate chestiunea comediilor caragialiene, iar Victor Parhon se referă, în general, la marele nedreptățit: actorul: „Din păcate, spațiul acordat creațiilor actricești e din ce în ce mai restrâns, chiar în

puținele publicații care-și permit luxul intelectual de a avea o cronică dramatică. Nu ne facem iluzia că însemnările din acest colț de pagină - dedicate, în primul rând, actorului - vor putea să îndrepte marea nedreptate ce i se face, aproape involuntar, la fiecare cronică, obligată să spună totul despre spectacol doar în câteva rânduri. Nu avem nici pretenția de a omite judecăți de valoare infailibile, care ar exclude alte puncte de vedere, ele pot coexista chiar în paginile acestei reviste, din câte înțelegem, deschisă dialogului și schimbului de opinii. Singura noastră dorință este de a-i da și actorului ceea ce merită și i se cuvine". □ Colocviile „Rampei” îi reunesc, cu grijile, satisfacțiile și chiar micile lor vanități pe solarul Valentin Silvestru, Beatrice Bleonț, Valeria Seciu, Mihai Ispirescu, Sebastian-Vlad Popa, Felix Alexa, Dan Vasiliu. Tema a fost una a așteptărilor: *Ce așteptați de la stagiunea teatrală?* □ Dumitru Solomon semnează textul *Criticul Eugen Ionescu despre G.M. Zamfirescu*. □ Tot aici, Mircea Ghițulescu este vexat de faptul că: „Am mai semnalat că articolul despre România din *Dictionnaire Encyclopedique du theatre* Paris, Bordas, 1991 (coordonat de Michel Corvin), redactat de Mircea Nedelcu Pătureanu este surprinzător prin lipsa de rigoare”.

● În „România Mare”, nr. 223, se amintește că pe 1 octombrie 1994, la sediul PRM, a avut loc cea de-a treia manifestare a Cenaclului literar „Eugen Barbu”, organizat de Consiliul Municipal București al PRM, eveniment la care au participat Marga Barbu, Mitzura Arghezi, Ileana Vulpescu, Elis Râpeanu, Nicolae Paul-Mihail, I. Protopopescu. De asemenea, în paginile revistei se inaugurează o rubrică: *Un patriot din galeria Martirilor Neamului: Eugen Barbu*, reproducându-se două scrisori din 1967 și 1970, adresate lui Nicolae Ceaușescu, din care ar reieși patriotismul scriitorului. În 1970, Nicolae Ceaușescu a scris cu cerneală neagră pe respective scrisoare: „*Tovarășe Popescu (Dumnezeu)*, să se facă propuneri pentru numirea tovarășului Eugen Barbu la conducerea unei reviste!” [N.B. - „Săptămâna”]. Răspunsul scriitorului: „*Rămân al dumneavoastră, de totdeauna, Eugen Barbu*” (aceasta se întâmplă imediat după îndepărtarea de la „Luceafărul” în urma presiunilor „găștii staliniste”: „Dragostea față de țară, de Dumneavoastră personal, dacă mi-ați permite, s-ar putea manifesta și altfel. Dacă mi-ați încredința un ziar sau o revistă, eu și cu alți câțiva scriitori, nu numai că l-am face rentabil, dar s-ar scrie în mod gratuit, săptămânal sau zilnic, până când s-ar socoti necesară dispariția lui”). □ În numerele următoare ale „României Mari”, la rubrica dedicată lui Eugen Barbu, se vor publica fragmente din *Dosarul* interceptărilor telefonice efectuate de Securitate la domiciliul scriitorului [unele NOTE- STRICT SECRETE - de la Ministerul de Interne, Departamentul Securității Statului, semnate de gen. mr. Dumitru Tăbăcariu, șeful direcției, despre *DOSARUL INCOGNITO*. De exemplu, Iorgu Iordan l-a felicitat pe N. Manolescu pentru demascarea plagiatului *Incognito*: „E bine domnule că s-a început acum demascarea acestui bandit. Este un tâlhar de codru. E nemaipo-

menit. Toată opera lui este așa. Pe mine mă bucură că începe să se însănătoșască atmosfera asta spirituală în care trăim”].

16 octombrie

● În „Adevărul literar și artistic”, nr. 239, apare editorialul lui Cristian Tudor Popescu **Să vie heghedușii**: „Disprețul acesta are și o componentă activă, ceea ce e cu adevărat teribil. Un pictor (repet, nu vorbesc decât de inși cu valoare artistică) ajuns director de muzeu, nu mai are altă preocupare decât cum să ofere mai multe spații de patrimoniu protocolului de partid și de stat. Un poet și dramaturg, un critic, ajunși miniștri, dau instituțiile de cultură legate, în mâna sinistrului cuplu din Palatul Victoria. Cosmâncă-Hidegeuți, care se va vedea foarte curând ce au de gând să facă cu ele. Un actor ajuns director general, lovește fără să clipească în interesele propriei bresle. O poetă, cu buzele din ce în ce mai strânse într-un rictus veninos, a ajuns un soi de Caterina de Medicis a aranjamentelor civice. Iar parlamentul e plin de oameni de cultură care, absorbiți de politicele supte cu nesaț pe hol și la bufet, n-ar mișca un deget pentru cultură. Cât despre cei care au apucat să smulgă un post de atașat cultural, odihnească-se în pace. S-a spus că, prin cultură, s-a făcut rezistență împotriva dictaturii. Se poate spune, la beție, și că s-a câștigat războiul. Dar n-am bănuț niciodată că în spatele dictaturii așteaptă un adversar mult mai flexibil și feroce, care te strivește prin tine însuși. Oamenii de cultură au pierdut, în marea lor majoritate, bătălia cu libertatea. Culturmicii de odinioară, suzânicile, dulăii, heghedușii, erau și ei buni la ceva: îi apărau pe artiști de ei înșiși. Auzind deci, că la Ministerul Culturii a fost reactivat celebrul Ladislau Hegheduș, unul din pilonii clădirii de-a lungul timpului, nu pot să zic decât – și puneți dumneavoastră ce vreți în această exclamație: «Să vie heghedușii!»... □ Tot pe prima pagină se anunță (repetitiv, fiindcă au făcut-o și alte publicații) **Debutul lui Marin Preda**. □ Ludmila Patlanjoglu îl interviuează pe Ion Caramitru, președintele UNITER-ului: „*Așa cum arătam în prima parte a dialogului nostru, UNITER-ul a fost un bun ambasador al teatrului românesc în străinătate. În interior lucrurile sunt mai controversate. Unele proiecte au început timid, altele au o arie de desfășurare considerată de unii prea restrânsă. Gala UNITER, care a debutat strălucit în acest an datorită premiilor acordate, a stârnit aprige nemulțumiri. Încă sunt oameni de teatru care se întreabă și vă întreabă: «Ce face UNITER-ul pentru noi în schimbul cotizației pe care o plătim lunar?»?* – E o întrebare la care răspund mereu. UNITER-ul a realizat ceva fundamental. A dat statut de creator omului de teatru. Nu e puțin lucru. O dată cu înființarea Uniunii prin votul parlamentului provizoriu (fostul CPUN), munca în teatru a fost recunoscută oficial drept una de creație, fiind înscrisă automat în categoria a II-a de muncă. Asta înseamnă, practic, o grilă nouă de salarizare, asemănătoare celei folosite în învățământul superior și pentru medici, o bonificație de trei

luni pentru un an la calculul vechimii pentru ieșirea la pensie. La 30 de ani de vechime reală, legea adaugă încă opt”. □ Emil Manu stabilește un alt debut al lui Marin Preda: „Poetul Lucian Valea, făcând cercetări, a aflat că Marin Preda mai publicase și mai înainte o schiță, intitulată *Nu spuneți adevărul!*, în revista «Tinerețea», organ de gând și slovă românească anul VIII, seria a II-a, nr. 1-2, marți 20 ianuarie 1942. Descoperirea e valoroasă prin precizarea debutului lui Marin Preda în *ianuarie* și nu în *aprilie* 1942, dar descoperirea poetului Lucian Valea a rămas neștiută, fiind publicată în foaia-supliment a revistei «Ateneu», «Caiete botoșenene» anul I, nr. 4, aprilie 1983, foaie aproape anonimă, cu o circulație locală. Lucian Valea mai semnalase această descoperire și în revista «Steaua» nr. 12/1980, dar, dintr-o neglijență a redacției, șpalturile cu textul descoperirii s-au încurcat și articolul a devenit ininteligibil. În «Caiete botoșenene» se reproduce și textul integral al schiței *Nu spuneți adevărul*. Ce păcat de o muncă atât de bine pusă la punct, irosită pe un spațiu tipografic inadecvat! Reproducem din «Caiete botoșenene» textul debutului adevărat al lui Marin Preda, stabilit prin osârdia regretatului poet Lucian Valea. Notăm ideea că subiectul schiței a fost reluat de Marin Preda într-o variantă cu titlul *Înainte de moarte*, în volumul *Întâlnirea din Pământuri* (1948). Lucrarea se intitulează *Nu spuneți adevărul*”. □ *Dimpotrivă*, cartea lui Virgil Ierunca intră și în atenția „Adevărului literar artistic”. C. Stănescu e de părere că Virgil Ierunca „dăruiește nomenclaturii istoriei noastre o nouă și formidabil de încăpătoare rubrică. Oare istoria literară ce se va scrie de aici încolo va trebui să țină cont de ea?”. (Din ultimul enunț lipsesc ghilimelele fraza fiind identic folosită și de N. Manolescu în „România literară”.) □ Constantin Pavel recenzează cartea lui G. Liiceanu, *Despre limită*: „Rostirea despre un eveniment din spațiul gândirii (iar cartea d-lui Liiceanu este un asemenea eveniment) este mereu însoțită de disconfortul de a te adresa unui cititor care nu a citit cartea. și care deci o pre-citește prin ochii tăi, străini și nici măcar ai autorului. Poate că, gustat altfel, pe părți, cocteilul d-lui Liiceanu va oferi bucurii despre care noi am, spus prea puțin. Poate că această carte, născută și din pasiuni, va bucura pe pasionați. Noi însă ne adresăm în primul rând celorlalți”.

● Într-un interviu acordat revistei „Cronica”, nr. 19, Al. Zub afirmă: „*Memoria comunității e profund atinsă de experiențele ultimei jumătăți de secol*”. □ În cadrul Salonului literar „Cronica” publică versuri și proză Constantin Nicoară. Tot versuri semnează Ion Boroda și, repetitiv, Raluca Preotu. Andrei Patraș, Daniela Vistiernicu și Eugenia Faraon. □ Un scurt interviu acordă Dan Mănucă Danielei Corneștean: „— *Ați amintit de Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900. Cum priviți, acum, după ani, colaborarea dv. cu ceilalți cercetători care au participat la alcătuirea lui?* - Am format și atunci, formăm și acum, o echipă foarte unitară, acum însă pe cale de îmbătrâni. Cu entuziasmul acelor ani, nici unul dintre noi nu și-a pus problema surplusului de muncă. Dându-ne seama de importanța lucrării, am

muncit zi și noapte, timp de aproape zece ani, neglijând, în bună parte, lucrările individuale. – *Lucrați în cercetare de ani de zile. Ați putea să-mi spuneți dacă există vreo diferență între teme abordate înainte de 1989 și după? Ca să fiu mai exactă, m-ar interesa dacă înainte de 1989 teme de cercetare erau impuse sau cercetătorul era liber să le aleagă?* – Nu există nici o diferență între teme de cercetare de dinainte de 1989 și acelea de azi pentru că Institutul de Filologie Română «Alexandru Philippide» s-a condus și înainte, și se conduce și în prezent după un singur criteriu: profesionalismul. Niciodată nu ne-au fost impuse, nici mie, nici colegilor, cine știe ce lucrare. Sau metodă”.

17 octombrie

• În „LA&I”, nr. 40, continuă reportajul scris de Dan C. Mihăilescu (*Trei zile de politică și cultură la Furnica*). □ Despre *România, mod de folosire* (Staff, 1994), volumul Alinei Mungiu, scrie Tania Radu. Este vorba despre un volum de articole politice, apărut „după un debut (editorial) în dramaturgie – bine primit, dar nezgomotos, cum e destinul cărților de acest fel”. □ Pe aceeași pagină, desemnate, apar comentarii la cartea lui Al. Zub *La sfârșit de ciclu: despre impactul revoluției franceze* (Institutul European, 1994), comentarii restrânse drastic spre a lăsa loc, în stilul deja cunoscut, unor lungi serii de citate. Demn de reținut devine faptul că: „Nimeni nu se mai miră azi că «istoria se rescrie», spune autorul. Numai că motivația rescrierii diferă considerabil. În cazul revoluției franceze e vorba – pe cât ne putem da seama – de o dublă motivație: una a demitizării, prin efortul de a conștientiza miturile produse de acest fenomen, ca și de istoriografia lui; alta a reacției necesare față de expansiunea discursului iacobin, care a nutrit în veacul nostru atâtea dictaturi și a compromis în bună măsură ideologia inițială”.

• În „Fețele culturii”, nr. 710, în cadrul rubricii *Filigran*, Gheorghe Tomozei își amintește: „Nu eram prea bătrân; aveam 18 ani și (slujbaş la Editura de Stat) m-am trezit peste noapte chemat să împlinesc o sarcină. Emoția m-a împiedicat să păstrez în amănunt cine m-a chemat la el (Balaci? Petroveanu?), rețin doar ordinul: «Te duci la Bacovia! Găsești adresa la secretariat. Ia cu tine manuscrisul și lasă-i-l. Să vedem dacă e de acord cu prefața (fiindcă că nu-l vrea pe Baconsky) și cu sumarul. Executarea!»». Să merg la Bacovia? De ce nu la Macedonski sau la Miron Costin? Fiindcă știam că Bacovia trăiește, dar parcă tot nu-mi venea să cred. Nimeni nu-l văzuse la chip. Nu apărea nicăieri. Toate amintirile celor cu care vorbeam erau în cel mai bun caz, interbelice. Ninge. Se putea altfel?”.

• În „Tineretul liber”, nr. 176, Aristotel Bunesco semnează articolul *Premiul Nobel se îneacă acum în sânge*, text în care arată că „scriitorul egiptean Naguib Mahfouz... laureat al Premiului Nobel în literatură 1988 a fost înjunghiat de două ori în gât” fiind victima unui fundamentalist!”. Și mai

departe: „Cu toate că a crescut în valoare cu 4,5 % față de cota din 1993, ajungând acum la o valoare record de 7 milioane coroane suedeze, adică 950 000 dolari, premiile Nobel riscă să-și piardă din atracție pentru totdeauna, datorită [sic!] excesivei politizări și a valului de violențe stârnit în jurul său”.

19 octombrie

● „România literară”, nr. 40, anunță că **Premiul Nobel pentru literatură** a fost atribuit scriitorului japonez Kenzaburô Oé, a cărui biografie este redată succint. □ Nicolae Manolescu, Alex. Ștefănescu, Andreea Deciu și Ioana Pârvulescu scriu, în cadrul rubricii *O carte în dezbatere*, despre volumul lui Virgil Ierunca apărut la Editura Humanitas, *Dimpotrivă*. Nicolae Manolescu vede în paginile cărții „un fel de radiografii ale fenomenului cultural din perioada comunistă, indiferent de forma lor de manifestare, care poate fi un tom uriaș sau un simplu articol, un număr de revistă sau un destin de scriitor, o masă rotundă, un «caz» (plagiaturii lui Eugen Barbu i se consacră 50 de pagini) sau o aniversare”. Criticul este convins că „*Dimpotrivă* conține un impresionant număr de analize de acest fel, ordonate cronologic în interiorul câtorva mari capitole, și de ele va trebui să se țină seamă în orice istorie literară viitoare”. Alex. Ștefănescu descoperă în *Dimpotrivă* „o baie de adevăr”. Ioana Pârvulescu apreciază cartea folosindu-se de sintagma eminesciană *Smintiți și mișei*: „Putem vedea aici traiectoriile ciudate pe care le-am urmat scriitori sau artiști români și putem găsi explicația prezentului în paginile trecutului”. □ La rubrica *Actualitatea editorială*, Andreea Deciu recenzează volumul lui Costache Olăreanu *Poezie și autobiografie* (C.R. 1994), și studiul lui Ioan Petru Culianu *Eros și magie în Renaștere* (Nemira. 1994), iar Maria Genescu, cartea lui Adrian Șuștea, *Sphaera Mundi. Paradigma cosmogoniei poporane românești* (Meta, 1994). Emil Mladin comentează volumul lui Mihai Antonescu, *Jurnal din Casa Diavolului*, cu notele lui Marcel Ioan Fandarac (Corrida, 1994): „Conceput ca un jurnal, memorialul durerii scris de Mihai Antonescu, după cele relatate de însuși avocatul Pavel Georgescu este o nouă piesă la rechizitoriul comunismului. Mihai Antonescu transpune într-un registru înfiorat de propria-i viziune, durerea, deznădejdea celor îmbrânciți între zidurile închisorilor comuniste”. □ Versurile din acest număr poartă semnătura Doinei Uricariu. □ În pagina consacrată „cronicii edițiilor”, Z. Ornea scrie despre *Testamentul spiritual al Aliciei Voinescu*, nu înainte de a se întreba ce s-a întâmplat cu jurnalul de 600 de pagini al scriitoarei, despre care relataseră Dan Grigorescu și Nicolae Florescu. Cronică lui Z. Ornea se referă la volumul intitulat *Scrisori către fiul și fiica mea* (Editura Dacia, 1994), îngrijit de Maria-Ana Murnu, fiind o falsă cronică a edițiilor. □ Sub titlul A.E. Baconsky – între mit și realitate, Liviu Petrescu comentează punctele de vedere exprimate în ultima perioadă (1990-1994) despre poet, unele laudative (Ion Pop, Mircea Martin), altele dimpotrivă:

„Sunt însă unele semne, în vremea din urmă, că mitul lui A. E. Baconsky este pe cale să împărtășească soarta atâtor mituri literare din perioada comunistă, aceea de a face obiectul unor substanțiale revizuii critice; între acestea, se reține în mod deosebit, prin amploarea efortului, tentativa lui Gheorghe Grigurcu, găzduită în câteva numere consecutive (31-33) ale revistei «România literară»”. Autorul continuă: „Dl. Gh. Grigurcu are, desigur, dreptate în unele privințe, mai cu seamă în judecățile pe care le emite asupra creațiilor lui A. E. Baconsky din prima perioadă, compoziții «pe cât de conjuncturale, pe atât de primitive, ale manifestării sale în „concertul artei în slujba poporului (recte partidului)»”. Asemenea inegalități nu pot, totuși, să știrbească în vreun fel meritele excepționale pe care A.E. Baconsky le are, alături de ceilalți poeți de la gruparea de la «Steaua», în promovarea unei «noi direcții» în lirica românească de după război. Dl. Gh. Grigurcu are aerul de a nu le ignora, de vreme ce recunoaște, la un moment dat: „E adevărat că A.E. Baconsky a montat atitudinea de «deschidere» a revistei «Steaua», ce a jucat un rol în schimbarea de percepție față de fenomenul literar al anilor ‘50, favorizând o anume eliberare de sun tutela dogmelor, o «aerisire» a limbajului poetic. Dar, este o recunoaștere, totuși, îndeajuns de ambiguă, câtă vreme criticul nu pare dispus să pună cu adevărat punctul pe i și să îl prezinte pe A. E. Baconsky nu doar ca pe un ins care «a jucat un rol» sau care a favorizat «o anume eliberare», ci de-a dreptul ca pe una dintre cele mai evaluate conștiințe ale timpului său”. □ Sub titlul *Monștri acri ai literaturii române*, Alex. Ștefănescu face scurte prezentări ale următorilor: Dumitru Popescu [Dumnezeu], Vasile Băran și Emil Bărbulescu, ultimul aproape necunoscut, autorul cărții *Nicolae Ceaușescu a fost unchiul meu* (Datina, 1994). □ Despre *Inconsecvențele călinesciene* scrie Eugen Negrici, dar și cu referire a Nicolae Manolescu, autorul *Istoriei critice a literaturii române*: „Ce a uimit cel mai mult la critic a fost credința că îi poate lua în serios, estetic, pe cronicarii sau pe scriitorii pașoptiști, că și acolo, în zonele uitate, sunt valori ce așteaptă să fie recuperate. (...) Călinescu a citi fiecare text în legătură cu toate cele care l-au succedat și l-au modificat prin semnificațiile-ecou trimise înapoi. Elementele normale, nepertinente în primul lor context au căpătat o involuntară valoare expresivă, pentru că, ajunse în orizontul receptării călinesciene, au intrat într-o tensiune semnificativă cu el. Orga asociativă a criticului a pus în vibrație textele care au început să semnifice, năluindu-se astfel, ieșind din limitele lor obiectuale, temporale, de specie sau curent”. Și încă: „În loc să întoarcă spatele acestei îndeletniciri îndoielnice, ignorând aporiile lui Wellek și propriile deducții, Nicolae Manolescu preferă – cu farmecul lui *de beau jouer, très; joueur incorrigible joueur*, care l-a caracterizat mereu – să înfrunte toate riscurile alcătuind o «istorie» vie și contradictorie, aptă, însă, să-l exprime mai bine decât orice operă riguroasă, inatacabilă și stearpă”.

• Laurențiu Ulici emite judecăți în „Luceafărul”, nr. 20, despre *Simptomul solidarității*: „O stare de adversitate s-a instalat treptat între scriitorii care, cu

puțin timp în urmă, se aflau de aceeași parte a baricadei. În umbra acestei adversități și profitând din plin de ea au revenit apoi în forță cei care serviseră cu asiduitate pe dictator. Și astfel s-a ajuns la paradoxala, absurda și de nimeni bănuita anterior situație de a-i întâlni pe M. Sorescu și M. Ungheanu trăgând la vâslele aceleiași bărci, într-o fraternitate amoroasă ce spune multe despre coloana vertebrală a unuia din ei. La urma urmelor, nu e atât de inexplicabilă o atare logodnă. Ea reprezintă, pentru cei care ieri se solidarizau cu adversarii puterii care este aceeași de ieri parcă primentă printr-o rotație de cadre, ea reprezintă zic doar revanșa unor frustrări de diverse nuanțe cât se poate de pământeste. Oameni suntem și putem înțelege, de pildă, pe un E. Simion, în ipostaza inedită și, pentru mine, amuzantă de cerber al Academiei Române și, totodată, de ministru fără portofoliu pentru că răspunde unei astfel de frustrări greu de suportat dacă ai un prea acut simț narcisist. Dar n-o să înțeleg niciodată cum de și-a putut închipui același E. Simion că, luându-i-o înaintea lui Manolescu la Academie, i-o va lua și în istoria culturii literare românești. Asta rămâne un mister și poate că e bine așa. În fine... Cu toată această stare de agonie în care se află solidaritatea scriitoricească, îndrăznesc să fac acum o previziune pesimistă. În curând sentimentul de solidaritate al scriitorilor se va reface. De ce pesimistă? Pentru că, prin tradiție, solidaritatea la români crește la rău, în fața răului, mai rar sau niciodată la bine. Ce se întâmplă în ultima vreme în cultura română anunță o îngrămadire de lucruri rele. Cele mai multe izvorând din prostie. A crescut îngrijorător numărul proștilor puși să decidă politica culturală în această țară. Cu siguranță scriitorii au sesizat deja fenomenul. Iar prostia nu are efecte mai puțin rele decât, altă dată, cenzura politico-ideologică. Reapariția solidarității scriitoricești este simptomul, poate cel mai convingător, al instaurării efectelor rele ale prostiei". □ Dan Cristea se ocupă de *Jurnalul unui cobai*, editat la Dacia (1994): „Extraordinară, însă, e la M.R.P. recunoașterea eșecului pe care l-a adus implantarea comunismului rusesc în România. În anii proletcultismului, când și însemnările se răresc sau se reduc la câteva pagini pentru un an întreg, jurnalul devine pentru autor «exercițiul subteran al scrisului liber», un document de clandestinitate. Este o mărturie dramatică a unui scriitor care se socotea ca făcând parte dintr-o «generație fără căpătâi» și aștepta dărâmarea lumii vechi ca pe un semn de revoluție universală în domeniul tuturor libertăților. Cine nu poate învăța, chiar din jurnalul lui Miron Radu Paraschivescu, că scrisul autentic nu are nimic de-a face cu puterea, riscă să citească de pomană această confesiune unică în felul ei". □ Semnează versuri Vasile Petre Fati, Robert Șerban și Radu Afrim.

● În „Cotidianul”, nr 246, Vasile Dan scrie despre *Profanarea scriitorului* în următorii termeni: „Consecința mitizării (supradimensionării) scriitorului de către Putere, dar și de către marele public, în timpul comunismului, o mitizare perversă în plan moral – ne grăbim să adăugăm – ce l-a plasat pe o linie moartă anihilându-l moral prin suspendarea contactelor lui sociale sau, oricum.

controlându-i-le sever, este astăzi profanarea lui. Folosesc totuși verbul «a profana» în sensul său mai acceptabil: a desacraliza, a ține de lumesc, a nu fi într-o religie. Metoda mitizării, în comunism, a scriitorului, conținea cel puțin trei trepte. 1. Neslăbită carantină în care era ținut scriitorul; firește, ca să nu contamineze cu nonconformismul său funciar-ideatic corpul social. Pe de altă parte, pentru a-l feri să capteze tensiunile latente sau active din jur, care i-ar fi tulburat optimismul existențial inoculat ideologic. 2. El a devenit astfel un apendice social cu funcția atrofiată. Personalitatea lui era istoricizată chiar înainte de a se produce public. Aproape o formă fără fond, utilă atâta timp cât alimenta – în artificialitatea devastatoare a vieții din jur – iluzia unei normalități civile, a unei societăți funcționale. 3. Scriitorul era, apoi, și pentru marele public, o ființă cvasi-ficțională. Nu una în carne și oase. Una ascunsă sub plapuma Puterii, de unde, din când în când, mai scotea un ochi. O epifanie. Una ideologică. Totuși, din acest mediu aseptice, uneori, aproape ritualic, scriitorul era expus publicului și ca persoană socială reală. Însă numai în două împrejurări. Prima, ca individ obedient față de Putere (în sinecurea căreia, de altfel, cu voia sau fără voia lui, se afla), instrumentalizat intens propagandistic. Pe de altă parte era expus ca o specie ciudată, pe cale de dispariție, o curiozitate a naturii umane, pitorească mai curând decât necesară. Pentru ilustrarea ideii, Puterea îi tolera scriitorului (dacă nu cumva îi cultiva chiar) câteva vicii omenești: exhibiționismul bine controlat, suculența verbală – foarte gustată în peisajul deprimant al unei pustiitoare limbi de lemn – vorba în doi peri, beția de cuvinte, stilul liricoid etc. etc. În mediul nivelat comportamental și inhibat, asemenea apariții erau o supapă pentru Putere, de eliberare a tensiunilor lăuntrice acumulate, o formă de circ necesară și inofensivă, o simulare a normalității vieții. Paroxismul, ca să nu spun delirul acestei regii, l-a constituit, fără îndoială, fenomenul cenaclului «Flacăra» ce structura impostura la toate nivelele: politic, artistic, moral. Paternalismul neslăbit al Puterii a eliminat orice veleitate socială a scriitorului (excepțiile întăresc regula). Rolul lui era unul decorativ, oricât se străduia să demonstreze contrariul, unul post-factum la evenimente și vai, nu o dată admirativ. Golit fiind de tensiunea vieții ce stătea să plesnească, i s-a dat în schimb șansa de a scrie frumos, de a fi calofil. (Excepția e, desigur, generația '80. Cazul ei este însă, după părerea noastră, mai special. Ea e mai degrabă un fenomen estetic generat de cosmopolitism, o intrare în priză – prin mijloace livești, prin lectură – cu poetica vremii, cu postmodernismul, decât consecința firească a unei experiențe existențiale autohtone”).

20 octombrie

• „Contemporanul-Ideea europeană”, nr. 42, conține interviul luat de Dorin Popa lui Val Condurache, director timp de trei stagii al Teatrului Național din Iași: „– Nu pot să adaug nimic la ce ați spus. Ca director de teatru pot

spune doar atât: dincolo de libertățile pe care le-am câștigat și pe care nu le-am folosit pe cât am fi dorit-o, ca oameni de teatru avem obligația (la care nimeni nu ne «obligă») de-a fi contemporani cu dramaturgii noștri. Nici un scriitor nu scrie o piesă de teatru doar ca s-o tipărească într-un volum. Dramaturgul stă mereu între două arte și este la cheremul teatrelor. N-am scris nicio piesă de teatru ca să pot pune mărturie de suferințele dramaturgului care nu e jucat. El seamănă cu îndrăgostitul care nu e iubit. Nu vorbesc din compasiune, am prea multă meserie în spate ca s-o fac. Nimeni nu scrie teatru ca să fie citit și-n toate țările din lume, instituția Teatrului Național funcționează și-n scopul de a aduce în scenă piesele autorilor «de acasă». Un teatru național trăiește din subvenție publică. Ideea s-a pierdut, undeva, pe drum. Va trebui s-o regăsim, fie și acoperită de praf. De aceea mi-am și propus ca în stagiunea 1994/1995 să prezint, în fața unui public restrâns, în cadrul unor spectacole-lectură, cele mai bune piese, selecționate în Concursul anual Camil Petrescu. Acolo unde vom constata că este vorba de o valoare durabilă, acolo unde vom considera că putem acoperi partiturile cu o distribuție de elită, vom căuta regizori. Ca secretar literar, meserie pe care am practicat-o 16 ani, m-am încâpățânat să cred că există o dramaturgie română aptă să intre în circuitul universal. Nu văd de ce nu aș mai face-o acum, când sunt director de teatru”. □ Se publică ultima parte a dialogului lui Farkas Jenő cu Dumitru Țepeneag: „...*Este lupta titanică cu limba: «L'acte d'écriture devenait une mise à mort. Ils devaient mourir, mes mots, pour que je survive, moi, le scripteur, en tant qu'auteur».* Pentru că ați trecut de la română la franceză, prima parte a romanului fiind scrisă în românește, tradusă de același Alain Paruit (traducătorul celorlalte romane), iar a doua parte, direct în franceză. Cum ați trăit aceste momente din viața d-voastră?/ – *Nunțile necesare* poate fi considerat un fel de adio la locurile natale, la România. Scriindu-l mă puteam amăgi că-mi rămâne limba română care să-mi țină loc de patrie. Pe urmă a avut loc șocul din 1978 când cei care vorbeau aceeași limbă cu mine m-au trădat în cel mai pur stil mioritic (dar mi-am fost eu însumi cobe, nu-i așa? – scriind *Nunțile necesare*). În 1979, am plecat la Berlin pentru un an. Acolo am avut ca principală îndeletnicire șahul (făceam parte dintr-o echipă cu care am participat la campionatul Berlinului); din când în când, în «timpul liber», ca să mă destind am scris cam două treimi din *Le Mot sablier*. Am publicat de altfel un fragment în ultimul număr din *Cahiers de l'Est* (seria 1975-1980). Întors la Paris, n-am mai scris nimic câțiva ani. Romanul l-am terminat și publicat în 1984. În el încerc să vorbesc, la modul cel mai concret (textual), despre emigrare”. □ Octavian Soviany semnează cronică la *Cuvântul nisiparița (Le mot sablier)* de Dumitru Țepeneag, pe care îl consideră „romanul celei mai cumplite experiențe a exilului”. □ Codrin Liviu Cuțitaru scrie despre *Marea trâncăneală* a lui Mircea Iorgulescu în termeni elogioși: „Cartea lui Mircea Iorgulescu se adaugă astfel unei serii de studii esențiale asupra autorului *Scrisorii pierdute*, fapt pe care nu

numai că nu l-am crezut în martie 1989, dar nici măcar nu m-a interesat. De vină, poate, în ultimă instanță, nu e decât Caragiale însuși, a cărui operă, așa cum observă și criticul în prefața la această a doua ediție a eseului, e *prea actuală* mereu, făcându-ne și pe noi, întocmai ca pe pățimașii săi contemporani, să ne gândim la altceva întotdeauna mai curând decât la dimensiunea ei estetică. Ceea ce – nu mă îndoiesc –, după 109 ani, l-ar îndurera profund pe Maiorescu”.

● „Totuși iubirea”, nr. 43, punctează că „poetul Martir al Neamului românesc”, Dumitru Matcovschi, împlinește 55 de ani.

21 octombrie

● „Literatorul, nr. 43, prin semnătura Diacului tomnatic și alumn, scrie despre *Revistele bucureștene, la concurență*: „Nu prea înțeleg de ce Laurențiu Ulici își exilează excelențele sale editoriale în pagina a treia a «Luceafărului». Cel din nr. 19/1994, intitulat *Vremea romancierului*, este în egală măsură o analiză a criticului și o profesiune de credință a scriitorului. Că Laurențiu Ulici nu și-a pierdut încrederea în puterea ordonatoare a literaturii, nu mă miră. Dar, când un critic de talia sa (este poate cel mai influent promotor al generației '90) acordă în continuare credit romanului de analiză, de construcție, romanului care aspiră la un spațiu referențial de dimensiunile Istoriei însăși, înseamnă că Preda, Breban, Buzura & Co. n-au trăit degeaba. Dincolo de ținuta indiscutabilă a «Luceafărului», este de remarcat ingeniozitatea cu care este structurată publicația. Din păcate, nu întotdeauna intențiile bune se materializează la nivelul scontat. Cele trei cronici literare, alăturate paginii de recenzii, ar fi trebuit să-i asigure revistei o poziție distinctă în viața literară și să impună niște ierarhii. Dar, vai, una este mai mereu conjuncturală (cea a lui Dan Cristea), în timp ce o a treia, ținută de Dan-Silviu Boerescu, când nu e de-a dreptul pornografică, e o însăilare inabilă, care mimează experimentul. Unde nu-i talent... În același «Luceafăr», o foarte bună pagină de poezie publică Aurel Rău... în timp ce Ion Buduca spulberă tezismul unei cărți care ne demonstrează că, uneori, americanii (în speță, Katherine Verdery) pot fi mai dogmatici decât alde Leonte Răutu. Cartea cu pricina se numește *Compromis și rezistență. Cultura română sub Ceaușescu* și a fost publicată, aparent inexplicabil, la Editura Humanitas. Punctul forte al numărului 19 este însă fragmentul din *Amfitrion*, trilogia lui Nicolae Breban, pe care revista l-a obținut în avanpremieră... în timp ce punctele slabe continuă să fie rubricile lui Petre Stoica și, mai ales, *Minimax*-ul lui Șerban Lănescu. În ceea ce-l privește pe acesta din urmă, nu pot să nu remarc, totuși, luciditatea autoaprecierii; rubrica sa poartă numele unuia dintre cele mai râvnite prezervative ale «epocii de aur»”. □ Eugen Simion publică articolul *Memoriile lui Ov. S. Crohmălniceanu*: „Toate acestea vin din memorialistica tradițională (un model posibil este E. Lovinescu) și nu trebuie să ne jenăm să recunoaștem că ele plac la

lectură. Ov. S. Crohmălniceanu știe să le prezinte fără a insulta miturile”. □ În **Democrația intelectualilor** (XI), Valeriu Cristea scrie: „O ispită pentru mulți irezistibilă, au constituit-o felurile avantaje care decurg din situarea decisă în opoziție. În opoziția post-revoluționară, desigur, deci oarecum tardivă. (Intelectualii noștri s-au năpustit împotriva comunismului după căderea comunismului. În vremea acestuia, s-au «năpustit» să îngroașe rândurile partidului)”. □ Sub titlul **Rebreanu – 50**, este publicat textul conferinței susținute de Nicolae Gheran cu prilejul comemorării semicentenarului morții prozatorului, eveniment care s-a desfășurat în sala Teatrului Național: „Astăzi, la semicentenarul morții sale, când comisiile de privatizare și reformatorii agriculturii sunt scutiți de grija vreunei împrumutări speciale, evenimentul trece aproape nebăgat în seamă. Noroc că la Ghimeș-Palanca doi profesori de limba română s-au încumetat să invite un membru al Academiei Române, câțiva profesori universitari și exegeți ai operei rebreniene, la lucrările cenaclului literar din localitate, transformate într-un adevărat colocviu de literatură. Candelile s-au mai aprins la Prislop și Pitești, o ediție festivă de opere, în două volume, apărând, în remarcabile condiții grafice, la Chișinău. În schimb, pe malurile Dâmboviței, tăcere adâncă, economică, pecetluită de zicala „Morții cu morții, vii cu vii!”. □ Publică versuri în acest număr Vasile Petre Fati. □ Proza este asigurată de Fănuș Neagu, autorul povestirii *Valea fără iarnă*.

● „Dilema”, nr. 93, reproduce discursul ținut de Adam Michnik la Sinaia în septembrie a.c. sub titlul **Adevăratul principiu al culturii europene e dialogul**.

□ Alte intervenții poartă semnătura Magdei Cârneli (**Europa, Europa: secolul avangardei în Europa Centrală și de Est**), a lui Emil Hurezeanu (**Europa über Alles & Germania**) sau a lui Dan Shafran (**Europa văzută din perspectivă suedeză** – text datat octombrie 1994 și localizat Stockholm). □ Liviu Papadima semnează articolul **Și iar și iar: de ce noi?**.

● În „Rampa”, nr. 6, despre **Dezastrul din cultură** scrie Dumitru Solomon: „Toate merg cum nu se poate mai bine în România, o singură excepție: cultura. Sau, mă rog, într-o variantă mai puțin absurdă: lucrurile nu merg prea grozav în perioada asta de tranziție, dar cel mai prost merg în cultură. În teatru lucrurile par a fi de-a dreptul dezastruoase, ci au fost schimbați în cinci ani pentru directori generali în minister, ca să nu mai vorbim de directorii de teatre: la Teatrul Bulandra, trei la Odeon, trei la Teatrul Mic (și se pregătește al patrulea), doi directori generali și doi adjuncți la Teatrul Național, doi la Teatrul de Comedie. Asta numai în București, unde au rămas neschimbați, încă de dinainte de 1989, doar directorii de la Teatrul Evreiesc și de la Tândărică. La Teatrul Național din Cluj au funcționat din 1990 până azi pentru directori. la Teatrul Național din Timișoara – trei directori, la Teatrul Național din Târgu-Mureș – doi, la Teatrul Național din Iași – doi. Doar la Teatrul Național din Craiova e liniște. Oare să fie în cultură atâta dezordine, să se «deruleze» atâtea afaceri dubioase, să se înregistreze atâtea pierderi catastrofale încât

tocmai aici să fie nevoie de schimbări la vârf? Și tocmai aici, în cultură, să se fi relevat absența calităților manageriale, tocmai aici, unde s-a exportat cât pentru toată economia la un loc, tocmai aici, unde se muncește cu rezultate vizibile și, uneori, aproape pe gratis? Ciudată această tranziție mentală din care ar putea să rezulte că ne-am propus să construim nu o economie de piață, ci o cultură de piață... S-a deschis noua stagiune teatrală. Lumea se întreabă nu numai ce premiere vom vedea, dar și ce directori vor cădea. O dată cu frunzele toamnei...". □ În cadrul *Dialogurilor cordiale*, Mariana Criș îl intervieuează pe Ion Lucian: „– *Se știe că numărul celor care scriu pentru copii este mic. Ce părere aveți despre dramaturgia și teatrul pentru copii și tineret?*! – Fenomenul este foarte important și interesant pe toată suprafața planetei. Mai puțin dinamic și cunoscut la noi. În ultima vreme, în acest domeniu, evenimentele ne-au silit să fim mai discreți. În lume, teatrul pentru copii este foarte dezvoltat. S-a înfiripat o concepție în lumea teatrală mondială că acolo unde există un public preluat de la cele mai fragede vârste nu se poate ajunge la o criză. S-a descoperit că publicul-copil este cel mai valoros. Asta au înțeles-o și creatorii. La noi, până în '89 a fost o mișcare bine organizată. Eu eram președintele Centrului român al AITCT, mai sunt și acum doar cu numele. Erau cinci teatre de gen în toată țara, care își făceau datoria. Celelalte 40 de teatre aveau obligația de a face minimum un spectacol pe stagiune pentru copii. Deci a existat mereu interes pentru această zonă a teatrului și s-au făcut lucruri remarcabile. În ultima vreme, datorită condițiilor economice, deși spectacolele de copii aduc public (este singurul care n-a trădat) cheltuielile de montare, dificultățile de repertoriu au stagnat pentru un timp această mișcare. Dar ea va fi, fără îndoială, revigorată în următorii doi-trei ani. Teatrul «Ion Creangă» văd că merge din ce în ce mai bine. În ceea ce privește dramaturgia, ea a fost o poveste și continuă să fie și pe plan mondial. Din păcate, tot ce se scrie este din amintirile din copilărie. Or, mentalitatea generațiilor se schimbă din cinci în cinci ani. Din acest motiv sunt necesare analize sociologice și psihologice asupra publicului tânăr de teatru. În străinătate există așa ceva. Avându-le la îndemână, conducătorul de teatru știe spre ce să incline balanța. Este foarte important acest lucru pentru că infantilismul de altădată nu mai corespunde cu cel de acum. Copilul de astăzi are robinetele informaționale deschise. Dacă ceea ce văd le place, atunci ei intră în joc. Dacă nu, întorc spatele. Au o cruzime încântătoare în apreciere". □ „Rampa” îl sărbătorește pe Valentin Silvestru cu prilejul împlinirii vârstei de 70 de ani. Scriu mici texte de felicitare Rodica Mandache și Horațiu Mălăele. Pagina este completată cu *Jurnal de drum* al unui critic teatral (1944-1994). Fragmentele sunt explicate în ceea ce privește trecerea nemiloasă a timpului: se derulează în intervalul 1968-1988.

• Referitor la jurnalul și zbuciumul ultimelor zile de viață ale lui Liviu Rebreanu, în „Tribuna”, nr. 43, Mircea Cenușă (*Calvarul lui Liviu Rebreanu*)

scrie: „Fișele de observație medicală ale lunii august 1944 oferă, prin laconismul însemnărilor făcute în fiecare dimineață de Fanny, imaginea zguduitoare a ultimelor zile petrecute de Liviu Rebreanu între speranță și neant. Ele reprezintă un document obiectiv, ultimul în legătură cu zbuciumata viață a marelui romancier”. □ La rubrica *Puncte de vedere*, Ovidiu Pecican polemizează cu Ioan Chindriș, „taxat” în articolul *Ioan Chindriș și Ladislau IV Cumanul* pentru unele nereguli de logică a textului în următorii termeni: „Într-un articol recent – *Constelația tinerilor*, în „Tribuna”, nr. 41, 6-13 octombrie 1994, p. 2 – dl. Ioan Chindriș uită o regulă de aur a istoriografiei dintotdeauna: aceea de a formula judecăți de valoare prudente acolo unde competența proprie încetează. Mișcându-se cu dezinvoltura care ne stârnește invidia de-a lungul și de-a latul istoriei neamului, Domnia Sa pare să știe de minune ce teme sunt demne de interes pentru istoricii români și care e mai bine să fie lăsate pe seama istoriografiilor vecine. În acest sens, referindu-se la un studiu pe care l-am publicat într-un volum colectiv de specialitate, dl. Chindriș – cunoscutul autor al unei simpatice monografii Papiu-Ilarian – coboară cu mișcări sigure pe firul secolelor până în veacurile XIII-XIV numai și numai pentru a ne atrage atenția că ne aflăm în plină și gravă eroare. În ce ar consta aceasta? În primul rând în aceea că ne străduim să descifrăm începuturile scrisului istoric românesc în Transilvania medievală. Cum zice ilustrul istoric, «... o asemenea cercetare este deosebit de grea, dar mă întreb dacă n-ar fi rezolvat-o mai bine sârbii sau ungurii, direct interesați». Ei bine, da. Nu se înțelege prea clar dacă pricina acestei resemnări o constituie dificultatea demersului, ori o strategie pe care, noi cel puțin, am dori-o cât mai curând uitată: retragerea strategică din fața unor teme, cedând proprietatea lor altor istoriografii. Într-un limbaj ce se vrea doct și care nu izbutește decât să fie neclar – «extrapolarea personajelor» (!), «suport independent de deducție logică» (!!!) –, dl. Ioan Chindriș exersează o critică istorică ale cărei argumente la obiect lipsesc cu desăvârșire. Teza convertirii regelui Ladislau IV Cumanul la ortodoxie «este – zice specialistul nostru – o veritabilă lovitură în gol». Dl. Chindriș pune astfel într-o amplă paranteză o serie de izvoare istorice importante, precum și discuția istorică inaugurată de Cantemir și continuată atât în istoriografia maghiară, cât și în cea română (printre alții de Gh. I. Brătianu). E bine, totuși, de știut că în preajma conciliului de la Lyon (1274), dar și ulterior, în momentele când tentativele de reconciliere ortodoxo-catolice au apărut sortite succesului, tema propagandistică a convertirilor ilustre a funcționat pe deplin. E de mirare că un istoric atât de sigur pe sine cum e dl. Chindriș trece sub tăcere asemenea *serie de fapte*. Să nu le fi cunoscut cumva? Dacă e așa, îi ținem laboriosului istoric la dispoziție bibliografia temei, rămânând, la rândul-ne, dispuși să învățăm și noi de la oricine, oricând. Firește, doar atunci când e cazul!”. □ Sub titlul *Propun o toamnă Breban*, Dora Pavel îi ia un interviu cunoscutului prozator, prelungit și în alte pagini, din care se

află, între altele: „– Înainte de a mai zăbovi asupra acestei construcții românești trilogice atât de impunătoare și neașteptate, să revenim puțin la *Confesiunile violente*, care, spuneți, vor preceda apariția romanului. De ce violente, care va fi substratul lor insolit, prin ce anume vor șoca?/ – Violente, pentru că temperamentul meu este violent. E unul violent sanguin, uneori coleric chiar și a trebuit să mă obișnuiesc eu însumi cu asta de-a lungul deceniilor ca și lectorii mei. De ce confesiuni? O spun în prefață, o scurtă prefață: pentru că, după 21 de ani, în sfârșit, am dreptul și libertatea de a mă exprima. 20 de ani n-am putut să mă exprim direct – bine, nici alții n-au putut să o facă, eu mai mult decât alții –, pentru că eram pus într-o falsă dilemă: ori scriu în «Scânteia», ori mă exprim la Europa liberă. N-am vrut nici una, nici alta. N-am vrut «Scânteia» pentru motivele evidente, n-am vrut Europa liberă pentru că n-am vrut să mă rup de cultura mea, de neamul meu. Eu nu știam cât va dura acest coșmar social, comunismul, probabil că, dacă aș fi știut că va cădea în '89, aș fi vorbit cu 10 ani mai devreme la Europa liberă dar noi nu știam și am preferat, între exil și România, între exilul extern și exilul intern, am preferat exilul intern. În aceste confesiuni există date biobibliografice, există deci date biografice în amănunt, există elemente despre cărțile mele, despre timpul meu de a gândi, creația mea, există câteva mici subcapitole de istorie literară. E un dialog cu un tânăr romancier – eu sunt foarte sensibil la tinerii care vin la mine și vor să devină romancieri –, Constantin Iftime, e un fel al meu de a mă dezvălui, de a mă dezveli ca o fecioară pudică, rămânând pe jumătate îmbrăcat, ca Venus din Milo misterul acesta al golului și al ascunsului./ – *Ce anume va scandaliza din aceste confesiuni și cine credeți că va fi afectat de violența lor, proclamată chiar din titlu?/* – Păi, va scandaliza tonul meu intempestiv, tonul meu care, pentru prima oară, se adresează direct cuiva, fără să traverseze metafore și structuri epice, și mai ales va scandaliza pentru că vine după câteva jurnale excelente, al unui Ciocârlie, al unui Mircea Zăciu”. □ În acest număr semnează versuri Ion Horea, Ion Arcaș și Cornelia Cociș.

24 octombrie

• „LA&I”, nr. 41, conține – fără precizarea autorului – recenzii la: Nae Ionescu, *Scrișul și omul*, ediție îngrijită de Marin Diaconu (Humanitas, 1993), Vasile Vlad, *Omul fără voie* (Ed. Eminescu), Norman Mailer, *Vis american* (Du Style), Costin Murgeanu, *Mersul ideilor economice la români*, I-II (Ed. Enciclopedică), Michel Didier, *Economia – regulile jocului* (Humanitas) ș.a.. □ Dan C. Mihăilescu semnează cea de-a treia parte a articolului *Trei zile de politică și cultură la Furnica*, unde redă câteva dintre ideile lui Adam Michnik. De exemplu, „disneylandizarea culturii”: „marele pericol de azi, sistematica infantilizare pe rețele Hollywood a gândirii. A reacționa contra ei e ceva natural, dar catalogat ca reacție xenofobă. Cum să păstrezi continuitatea?

Cum să-i dau, să reușesc să-i dau copilului meu, se întreabă Michnik, și sabia ninja cu care să se joace, dar și cărțile lui Sienkiewicz? Alegerea e pe riscul propriu”.

● În „Fețele culturii”, nr. 716, Romul Munteanu scrie, sub titlul *Un mercenar năimit în slujba frumosului*, despre *Bătrânețile unui băiat cuminte* (Pontica, 1994) de Traian T. Coșovei: „Traian T. Coșovei ne-a dăruit încă o carte. După spusele sale, o carte de poeme (*Bătrânețile unui băiat cuminte*, Editura Pontica: prin grija excelentului, totalului literat Marin Mincu). Am citit-o «la mașina de citit» (se pretează!); apoi am recitit-o (am rostit-o) cu propriu-i glas (al poetului). Nu este o carte de poeme, ci de proză. Este, ca poezie, cel mult poezia vieții, ceea ce la unii dintre marii romancieri ruși sau americani se numește îndeobște «poezia vieții»; adică recuperarea acelei clipe banale, refuzată de istorie, în care simțim, conștienți fiind, cu impasibilă frenezie, cum ni se cheltuiesc, ni se scurg în șuvoi ultimele molecule de existență; pe munci, fapte și lucruri, din acea clipă inutile. Este povestea unei vieți. Nu neapărat a vieții sale. Nu a vieții vreunui geniu, vreunei rude. Este povestea vieții – în general. Vieții ca viață. Deci antologie”.

26 octombrie

● În „România literară”, nr. 41, Nicolae Manolescu publică un editorial intitulat *Imnul spiritualității românești*: „N-au trecut nici cinci ani și o reuniune de intelectuali români, avându-l în frunte pe Ion Iliescu, adoptă drept imn al spiritualității românești versuri de Adrian Păunescu. Nu le-am auzit: mi-am astupat, aproape fără voie, urechile. Pot fi oricât de bune, nu contează. Rămâne rușinea, rămâne oroarea. În ce mă privește, declar solemn că nu mai înțeleg nimic. De ce l-ați mai judecat și condamnat pe Ceaușescu, domnule președinte al spiritualității românești?”. □ La rubrica *Actualitatea editorială* sunt prezentați, în scurte recenzii, următorii autori: Alexandru Mușina, *Tomografia și alte explorări* (Iriana, București, 1994, recenzată de Andreea Deciu), Ion Buzași, *Eminescu și Blajul* (CR, 1994, recenzent Gabriel Dimisianu), Petru Aruștei, *Moarte și renaștere* (Institutul European, 1994. Maria Genescu), Petre Barbu, *Tricoul portocaliu fără număr de concurs* (CR, 1994, Emil Mldain). □ Versurile din acest număr poartă semnătura lui Duction Popescu și Ion Horea. □ *O modestă propunere* face Alex. Ștefănescu: „Cred că activitatea de reeditare a clasicii ar trebui adaptată la realitățile postrevoluționare. Editorul nu mai are dreptul să rămână în turnul de fildeș al așa-ziselor «norme științifice» ale muncii sale. Se impune ca el să îndrăznească mai mult, să intervină creator în text, pentru a-i face pe clasici compatibili cu epoca pe care o trăim. O atenție aparte trebuie acordată intrării în legalitate a literaturii române clasice, modificării ei în conformitate cu noua constituție a țării. Iată, ca exemplu, cum s-ar cuveni să arate într-o ediție viitoare versurile celebre (celebre, dar anacronice) ale luceafărului poeziei româ-

nești: «Ș-acel președinte-al poeziei, vecinic tânăr și ferice,/ Ce din frunze îți doinește, ce cu fluierul îți zice»; «O președinție pentru-o țigară, s-împlu norii de zăpadă/ Cu himere!...»; «Părea că printre nouri s-a fost deschis o poartă,/ Prin care trece albă președinta nopții moartă»; «Turma visurilor mele eu le pasc ca oi de aur,/ Când a nopții întuneric – înstelatul președinte maur./ Lasă norii lui molateci înfoiați în pat ceresc»; «Întri-nuntru, sui pe treaptă./ Nici nu știi ce te așteaptă./ Când acolo! Sub o faclă/ Doarme-un singur președinte-n raclă»; «Când eram președinte la Moldova/ Hălăduiam pe la Cotnari./ Vierii toți îmi știau slova/ Ș-aveam și grivne-n buzunar»; «Ascultă-a noastre plângeri,/ Președintă peste îngeri». Și nu trebuie să rămânem numai la Eminescu. Ar putea fi vizați, în egală măsură, și alți poeți, ca George Coșbuc (cu *Președinta ostrogoșilor*) sau Ion Barbu (cu *Președintele Crypto și lapona Enigel*). Cât privește versurile lui Vlahuță – «Minciuna stă cu președintele la masă/ Dar asta-i cam de mulțisor poveste,/ De când sunt președinți, de când minciună este/ Duc laolaltă cea mai bună casă» – cred că n-avem motive să ne grăbim cu reeditarea lor. Vlahuță este un poet minor, inutil și chiar inoportun într-o epocă de mari înfăptuiri”. □ O dezbatere *Despre generație* începe Gheorghe Grigurcu: „Nu e de mirare că, pe urma unor asemenea întâmplări, o nouă generație nouăzecistă (asupra cărei legitimități segregacioniste deocamdată nu ne-am putea pronunța), apare în arenă, pentru a repeta jocul dintre biologie și istorie. Tactica fiind încercată, împrejurarea nu constituie oare o garanție a succesului? Înaintarea *in corpore*, forța «ansamblului» – nu sunt oare invincibile? Până la repurtarea unor victorii, ce vor fi neîndoios decisive, sărmana, atât de desueta, goetheana personalitate e bine să fie împinsă în culise. Prezența ei în afara conglomeratului biologic deranjează. Și complicațiile nu se opresc aici. Pentru ca situația să aibă un aspect cât mai «rotund», mai autoritar, se ivesc și semnele unei «lupte» între generații, între «tineri» și «bătrâni», pornite de «clasa tinerilor». Atât ne mai lipsea! Dar pitorescul nu e pur și simplu pitoresc. Amuzamentul e ceva mai... grav decât pare. Sub înfățișarea sa burlescă (ori numai duioasă) acest impact confirmă, în felul său, dezagregarea postcomunistă (sau neocomunistă), trecerea obștii într-un mozaic agonal. Obștea mare, est europeană, se despică în obști mai mici, dintr-o fobie la ceea ce avem încă naivitatea a boteza civilizație, progres etc. «Clasa tinerilor», adică o formă de tribalism, nu-i așa? Se pare că avea dreptate Bernard-Henri Lévy, când afirma că după comunism urmează tribalismul. Nu ne dăm seama până unde se va ajunge, nici care vor fi efectele noii «lupte de clasă», pe criterii, pentru variație, biologice. Observăm doar că această bravă luptă se înfiripă în umbra țepănă a unei mentalități de generație hipertrofiată. Iată forța colectivului! Vanitatea și exclusivismul unor tineri deștepți și vrednici, luați în parte, nu sunt chiar nevinovate, când tinerii se strâng la un loc. Infrastructura doar instinctivă devine nu numai dătătoare de excesivă încredere, ci și intolerantă. Devenit tic și reflex, conceptul de generație își dezvoltă fața marțială. Poate exploda”.

● „Luceafărul”, nr 21, propune o temă specială: *ura*. Laurențiu Ulici scrie despre *Sentimentul românesc al urii*: „Dincolo de toate acestea, dacă acceptăm ideea că ura este antonimul iubirii (idee discutabilă) și dacă este adevărată aserțiunea paulină conform căreia «dacă dragoste nu e nimic nu e», atunci ar trebui să fie adevărat și că «dacă ură e, nimic nu e». Din câte am încercat să arăt, încape aici un «totuși» sau un «da» dubitative. A ne face că nu le vedem e o politică de struț. A le vedea și a nu ține cont de ele, fie și în numele atotputernicei iubiri, e o politică de sihastru, nerecomandabilă în cetate”. □ Volumul *Dimpotrivă* al lui Virgil Ierunca face obiectul unei cronici semnate de Dan Cristea □ Versuri prezintă: D. Corbea, Mihai Udrea, Nicolae Breb Popescu și Vlad Neagoe. □ Sub titlul *Ura de clasă* sunt readuse în atenție poeme din deceniul al șaselea scrise de Dumitru Corbea, Mihai Beniuc, Dan Deșliu, Victor Tulbure, Eugen Frunză. Pe „fondul” aceluiași subiect mai contribuie Irina Mavrodin (*O boală socială*) și Cornel Ungureanu (*Lección despre Barbara Ubric*). Saint Tobi scrie despre *Adevărata istorie a lui Iuda*, iar Vasile Andru este de părere că Nu există dușmani, ci numai nevoze. Tot despre ură scriu: Alexandru Georgen (*Ură și literatură*), Radu G. Țeposu (*Sodicul însângerat*), Ioan Buduca (*Despre ură. Care ură?*), Dan Liviu Boerescu (*Ultima noastră bucurie*), Horia Gârbea (*Ura dintre pagini*). În legătură cu tema centrală a numărului, sunt reproduse pasaje dintr-o discuție purtată de Jean Baudrillard și François Ewald: „(F.E.): – Se poate oare spune că ura aceasta vine la sfârșitul istoriei? Să fie ea pasiunea care însoțește ceea ce Francis Fukuyama descria drept sfârșitul istoriei? (J.B.): – M-am întâlnit de curând la Frankfurt cu Francis Fukuyama. I-am spus că e optimist când vorbește de sfârșitul istoriei. Ar însemna că a existat. Dacă s-a sfârșit, înseamnă că a fost. În cel mai bun caz, se poate vorbi despre un fel de trecere dincolo, dincolo de o istorie interminabilă. Ura este mai degrabă o reacție violentă la faptul că nu există soluție, că nu există rezolvare posibilă a tuturor problemelor puse de istorie. A apărut o negare a cursului istoriei, un capăt, o regresie, nu mai știm ce se petrece, și poate că, dincolo de sfârșit, în acele spații unde lucrurile se inversează, există poate o pasiune nedeterminată, care, necesarmente, nu va fi pozitivă, precum dragostea. Energia rămasă s-ar putea inversa într-o pasiune negativă, de respingere, de repulsie. Identitatea se definește astăzi prin această negare; nu mai are o bază pozitivă”.

● În revista „22”, nr. 43, sunt publicate impresii de la Târgul de carte de la Frankfurt. □ Se anunță Premiile revistei „Familia”: Ion Pop (Premiul „Ovidiu Cotruș”), Al. Cistelean (Premiul „Octav Șuluțiu”), Alexandru Vlad (Premiul „Radu Enescu”), Ioan Țepelea (Premiul „N. S. Samarineanu”). □ În traducerea și prezentarea Angelei Martin, sunt reproduse pasaje (îndeosebi scrisori) din *Buletinul Societății de Studii Benjamin Fondane* „înființată de curând la Ierusalim”. Titlul paginii este *Călătorul care nu și-a sfârșit niciodată călătoria*. □ Horia Florin Popescu scrie, sub titlul *Reeducare și prigoană*.

despre *Trădarea intelectualilor* de Ana Selejan: „Studiul Anei Selejan este fatalmente limitat, întrucât prezintă doar spectacolul publicistic regizat de Partidul Comunist pentru a-și pregăti și justifica măsurile draconice prin care s-a realizat anihilarea culturii «burgheze». Studiul Anei Selejan conține referiri sumare la acțiunea de constituire a organizațiilor de ziariști, de scriitori, de artiști plastici, adică a instrumentelor instituționale de dirijare și supervizare a culturii puse sub cenzura inchiuzitorială a ideologilor Comitetului Central. Este însă un început foarte promițător și, implicit, un îndemn adresat celor ce au participat la procesul de distrugere a culturii românești – o parte dintre ei sunt în viață – de a se explica în fața contemporanilor pentru a le permite astfel să înțeleagă destinul culturii sub totalitarism. Unii au și făcut-o, alții preferă să creadă că totul s-a uitat. Istoria însă nu uită nimic”.

27 octombrie

● În „Dreptatea”, nr. 57, Gheorghe Grigurcu redă, prin citate, sub titlul *Un vârful al nomenclaturii culturale D. R. Popescu*, o mare parte din articolul lui Mircea Mihăieș (din „România Literară”) despre D.R. Popescu. □ Dan Bănică avertizează: „Atenție! Mircea Iorgulescu își bate joc cu nerușinare de majoritatea memorialiștilor post-totalitari, deci de victimele comunismului”. Atenționarea vizează texte apărute în „Dilema” nr. 10/1994.

28 octombrie

● „Literatorul”, nr. 44, se deschide cu un editorial semnat de Dan Berindei: „Stupul națiunii este răscolit, chiar și după o jumătate de deceniu. Lucrurile nu s-au așezat, deși progrese au fost înregistrate. Silințe pentru relații «interpartinice» civilizate se fac, dar ele rămân acte individuale. Recent, discutarea problemei corupției a dezvăluit măsura în care «partinității» și totodată a «individualismului» vorbitorilor. În lupta politică sunt momente când forțele politice ar trebui să-și demonstreze și o poziție națională, nu numai una de partid, când ar trebui să primeze interesul general”. □ Emil Mladin semnează articolul *Călătorii spre castelul alb*: „Deși construit pe baza unui prim volum, *Scrisori din provincia de sud-est*, editat în 1976 și căruia ulterior i s-au alăturat alte povestiri ce au întocmit secțiunile inedite *Povestiri din insulă* și *Muzeul scrisorilor*, prezentul volum are o unitate stilistică și o prospețime pe care numai harul acestui mare povestitor i le poate conferi. Ștefan Bănuțescu realizează această *bătălie cu povestiri* în cheia sa personală, cu acea ușurință de a vorbi despre lucruri mari sau mici, despre oameni și biografii ce pot face obiect de studiu în manuale sau, pur și simplu, fac figură pe lumea asta, cu acea privire ce cuprinde o lume, o parte sau alta a existenței noastre”. □ *Un mitocan agresiv: Cristian Tudor Popescu* – se intitulează textul semnat de Marin Sorescu: „Un gazetar specializat în luarea de tonuri false și deplasarea liniilor, Cristian Tudor Popescu, compromite

sistematic «Adevărul» prin dări în clocot de tot hazul – când nu sunt jalnice. Am urmărit cu oarecare amărăciune ieșirile sale din baie, mereu precipitate și pline de clăbuci. Cu amărăciune, zic, pentru că eu credeam că acest Cristian Tudor Popescu vrea să devină scriitor. De o bună bucată de vreme își tot exersează democrația pe mine, luând tăcerea mea, jenată de situația în care se complăce, drept o încurajare în a persevera. Prozator veleitar, cum e, îmi explic atacurile sale la adresa unui scriitor – oricare ar fi acesta – prin psihologia ratatului care, deghizat în gazetar, vrea să-i coboare pe toți la nivelul propriei neputințe. Sigur că Ministerul Culturii e de vină că nu curge apa pe Dunăre (marțea) și că nivelul de trai a înghețat la mal. Imediat Cristian Tudor Popescu trănțește un articol, cu aerul că e primul care observă chestiile acestea îngrozitoare. Sorescu a înghețat Dunărea la mal și a oprit nivelul de trai al populației, marțea. (Că uneori C.T.P. le mai și încurcă). Domnule Cristian Tudor Popescu, pentru că vă joacă feste condeiul, și în afacerea de-a alba-neagra greșiți sistematic, mă gândeam să vă dau un sfat. După fiecare articol pe care-l scrieți, înainte de a-l da la tipar, puneți-vă această întrebare: și dacă o fi taman pe dos? Și rescrieți. Dar nu cred că vă mai pot furniza acest sfat. A fi iremediabil moic vă stă în caracter”. □ Valeriu Cristea continuă serialul *Democrația intelectualilor* (XII): „O ultimă precizare. Când toată lumea merge spre dreapta, inclusiv cei care au câștigat alegerile din 1992 cu un program de centru-stânga (ca să nu zic de stânga) și care în ultimii doi ani au aplicat un program de centru-dreapta (ca să nu zic de dreapta), eu rămân – încercând, ca și înainte de '89, să nu mă falsific (sau să mă falsific cât mai puțin) – de stânga, refuz să mă supun (o mai veche plăcere a subsemnatului) *noului consemn al noii unanimități*. Afirmând încă o dată că stânga mea nu are nimic comun cu socialismul real, cu stalinismul. Căci nici un regim care promovează represiunea în proporție de masă nu este și nu poate fi de stânga. orientare fundamental favorabilă celor mulți”. □ Pornind de la jurnalului lui Mircea Zăciu, Diana Adamek semnează articolul *Un spectacol al Răului*: „Pentru că e nevoie de curaj să-ți recunoști uneori frica, neputința, așa cum e nevoie de curaj să aduci înaintea lor calmul, înțelegerea și bucuria de a trăi. Iar profesorul Mircea Zăciu o face cu o simplitate și franchețea celui cu adevărat „ales” să depună mărturie”. □ Lucian Chișu, despre același volum: „Jurnalul este vitriolant numai în ce privește dictatura și mentalitățile comuniste. «Ieroglificele» transparente ale acestei istorii caricaturizate, verva exercițiului ironic, observațiile astuțioase sunt, față de autorii pomeniți, totuși benigne. lipsite de ură viscerală, de patimă dusă până la absurd”. □ Romul Munteanu scrie despre același subiect: „Rămâne un lucru important, dedus din acest *Jurnal*: solidarizarea unei părți a intelectualității românești *împotriva dictaturii* și apărarea intereselor culturii”. □ Z. Ornea scrie despre *Literatura subiectivă*: „Dincolo de veac, această rezistență intelectuală fixată în jurnalul dlui Mircea Zăciu va rămâne ca un exemplu emblematic. Apoi cum aş ignora să notez

scriitura elegantă, cu har expresiv a acestor notații (unele aproape însemnări de front) care conferă cărții frumusețe, altfel spus calitate literară? Jurnalul dlui Mircea Zăciu nu e numai un document de mare valoare ci și o excelentă carte de literatură subiectivă”. □ La fel, Octavian Soviany semnează articolul **Supraviețuire și disidență**: „Un asemenea climat de normalitate a existat pe timpul studenției noastre în jurul domnului profesor Mircea Zăciu, ceea ce a făcut cu puțință, spre a da doar un singur exemplu, apariția *Echinox*. Iar despre rezistența prin cultură și prin păstrarea marilor repere morale, chiar și în condițiile comunismului paranoic din anii '70-'80, paginile *Jurnalului* depun un testimoniu convingător”. □ Răzvan Voncu își intitulează articolul **Memoria ca program**: „Dacă, în viața de zi cu zi, Mircea Zăciu pare mai curând lipsit de spontaneitate, în jurnal el se dovedește o conștiință frământată, care nu reușește uneori să reziste vicisitudinilor istoriei. Textul memorialistic devine atunci o încercare purificatoare, la care criticul se supune în ciuda tuturor riscurilor. Nedrept, uneori, textul său se citește cu interes, dar și cu iritare (cu toate că e foarte bine scris)”. □ Versurile acestui număr sunt semnate de Dan Laurențiu. □ Bogdan Popescu publică, în cadrul rubricii de proză, povestirea *Apocalipsa după Noe*.

● În „Tribuna”, nr. 44, Kiraly Istvan semnează articolul **Fonduri secrete sau fonduri interzise**, care cuprinde, cum arată și subtitlul, o schiță istorică despre fondurile de bibliotecă secrete din România: „În acest caz, fiindcă este vorba de tipărituri deja prelucrate biblioteconomic, au fost îndepărtate fișele publicațiilor din cataloagele alfabeticе și sistematice externe și – după caz – interne, ale bibliotecilor. O bună parte din exemplare au fost orientate la topit. Exemplarele rămase au fost depozitate separat, asigurându-li-se securitatea cuvenită. În depozitele astfel constituite și asigurate se permitea doar accesul persoanelor confidente. Într-un mod asemănător s-a procedat, în al doilea rând, cu acele publicații care, deși nu figurau pe listele secrete prohibitive, se aflau totuși în fondurile bibliotecilor și satisfăceau acele criterii de secretizare care au fost cunoscute de către aparatul de confidență a instituțiilor. Pe baza lor s-au întocmit – din inițiativa bibliotecilor și a aparatelor confidențiale din instituție – liste prohibitive complementare care, după aprobarea lor de către minister, au devenit echipotente cu listele de secretizare inițiale și valabilitatea lor a fost extinsă și asupra fondurilor altor biblioteci. În circulara deja prezentată, din 1960, această operație este încurajată și solicitată într-un paragraf separat. Acest aspect evidențiază faptul că aparatul confidențial de bibliotecari nu a fost doar un factor de execuție mecanică, ci și-a sumat un rol activ, inițiator chiar, în scoaterea secretă a publicațiilor din circulație. Tot în acest fond au ajuns – în al treilea rând – publicațiile străine dirijate aici nemijlocit de către cenzură, respectiv direcția presei. Ele au trecut doar printr-un procedeu de inventariere (care, în sine, nu constituie prelucrarea biblioteconomică propriu-zisă), fiind «ordonate» în depozitul secret în funcție de anul de

intrare și a numărului de inventar. Despre existența acestor publicații în bibliotecă nici bibliografii, nici bibliotecarii însărcinați cu informarea cititorilor, nu au cunoștință. La toate acestea se adaugă, *în al patrulea rând*, acele tipărituri care au fost achiziționate de biblioteci prin rețeaua de schimb internațional și care au fost dirijate în acest fond de către aparatul confidențial intern cu cooptarea unei asistențe confidente, de specialitate externă, utilizând criterii identice. Nici această categorie nu a trecut prin vreo prelucrare biblioteconomică, deci nu a fost în nici un fel de circulație. Ceea ce este important pentru noi acum, când analizăm diferențele ce există – în ciuda neclarităților conceptuale – între publicațiile fondurilor documentare și ale celor secrete, este faptul că în fiecare dintre aceste procedee «trecerea în secret» a publicațiilor se înfăptuiește ori prin *demolarea* prelucrării biblioteconomice existente deja, ori prin *eludarea* parțială sau completă a exigențelor unei prelucrări biblioteconomice profesionale». □ Mihai Cimpoi, președintele Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova, îi acordă un interviu lui I. Cristofor: „*Aș vrea neapărat «să facem politică», dar aș vrea să cunosc o părere avizată. Căci presa de la noi adoptă, și când e vorba de Basarabia, poziții partizane, politizate excesiv. Imaginea este adeseori contradictorie.../* – Întrucât scriitorii din Moldova sunt implicați în mișcarea politică națională, nu în partizanate politice, nu putem să nu spunem lucrurilor pe nume. Noi, scriitorii, am fost cei care am inițiat procesul de renaștere națională de acolo. Am pledat pentru oficializarea limbii române, pentru tricolor, pentru imnul Deșteaptă-te, române. Ce se întâmplă acum? Asistăm la încercări foarte clare de restaurație comunistă. Nu întâmplător în aceste zile la Chișinău a fost înregistrat Partidul Comunist. A avut loc un așa-zis congres al Alianței Civice, cu un caracter vădit antinațional, antiromânesc și antiintelectual. Cred că nu e nevoie să spun că Alianța Civică de la Chișinău diferă total de partidul cu același nume din România. Mai apoi, rezultatele alegerilor din 27 februarie au stimulat, din păcate, forțele conservatoare. Forțele autentic democratice nu au găsit o modalitate de a se solidariza, prin urmare au pierdut 19 mandate în Parlament. Și iată că această reorientare spre răsărit a partidului de guvernământ creează o atmosferă ostilă intelectualității și adâncește criza economică. E suficient să vă spun că oamenii de cultură nu și-au mai primit salariile cam de patru luni, iar gospodarii de la sate își primesc pensiile o dată la jumătate de an. E o situație de criză profundă, care poate duce la o mare erupție socială. Nu știm care va fi evoluția exactă a situației. Oricum, Blaga ne ajută și în acest sens. Cred că vom putea supraviețui numai prin cultură, prin conștiința unității spațiului mioritic". □ ***Chestiunea Basarabiei – o provincie și un ideal de unire prea îndepărtat?*** îi solicită atenția și lui Dorin Ovidiu Dan, care a făcut parte „din grupul celor 30 de «frumoși nebuni», – poeți, scriitori, muzeografi, bibliotecari, jurnaliști, soliști și instrumentiști de muzică populară – din Cluj, Alba, Bihor, Arad, Mureș și Sălaj, care s-au încumetat să participe – invitați fiind – la Chișinău, la

manifestările din acest an, devenite deja tradiționale aici. Ziua independenței, Ziua Limbii Române, Zilele Bibliotecii Transilvane, Zilele «Lucian Blaga». Reportajul este la fel de avântat (și de prolix) precum începe, însă se încheie prevenitor cu versul: „Doamne, ocrotește-i pe români!”.

29 octombrie

• Vasile Petre Fati realizează în „Azi”, nr. 721, un amplu interviu cu Nicolae Iliescu (purător de cuvânt la Ministerul Culturii): „*Accepi ideea de pierdere a interesului pentru literatură?*” – M-am întrebat întotdeauna cum se face că oameni pe care îi credeam inteligenți, sau măcar deștepți, se duc în stânga și-n dreapta, hălăduiesc prin oceanul planetei și nu observă mai nimic. De la Dinicu Golescu, cel care măsura cantitatea de «operă» la metru și ofta că noi n-am copiat măcar ceea ce vedeau ei la alții (vezi, astea erau coordonatele lui!) și până la nu știu ce eseist care apare îndărăt năzuros nevoie mare și isteț ca bietul Cocoșilă al lui Preda, toți se întorc și dau lecții inflamându-se pe degeaba. M-am gândit să zăbovesc parcuri, niciodată nu iau masa la Crilton sau la Fouquet’s. Dușmanii, evident, le strigă în nas: «Ei vezi, n-ai luat masa la Crilton sau la Fouquet’s!» Dar dacă e să facă o casă măcar, ei tot cu trei camere, pe pământ, o fac. Sau trântesc o oloae de fier și sticlă și-i zic «luculique». Frustrați, le lipsește privirea globală. Lumea evoluează, nu se așteaptă. Palierele ei sunt pline și la penthouse și la subsol e înghesuială mare. Pe fondul acesta așa de bogat în sentimente, cum ar zice prietenul meu Vlasie, interesul pentru literatură nu va scădea niciodată, chiar dacă ar fi ceva semnale încă de la Platon citire și caligrafie. Nici o grijă! Dar important e cum o spui. Revistele literare, care se ocupau cu osanale în vitro’, vor dispărea sau va dispărea interesul pentru ele. – Fiind purtătorul de cuvânt al lui Marin Sorescu, nu-ți asumi anumite riscuri, acum, când prestigiul său pare a fi în scădere? – Ei bine, Marin Sorescu e un mare scriitor. Că an de an social omul scade sau crește, e o chestie. Că vecinătatea are și ea rolul ei, e altă chestiune. Dar cu toate astea *scripta manent*. Iar aici nu prea sunt multe de comentat. Scriitorul nu face politică, el o proiectează din interior, iar când se amestecă într-o parte sau alta, dă greș de cele mai multe ori. Deseori plătește scump de tot, chiar cu viața (de la Miron Costin și până la Iorga a destulă bibliografie!). Să nu mai vorbim despre Seneca și ai lui, din vechime! Riscuri? Cel mai mare risc e să pierzi vremea degeaba și să nu scrii la cărțile tale dacă bineînțeles ai ceva de spus. Restul e literatură”. □ Același Vasile Petre Fati semnează – cu inițiale – textul *Un poet de duminică seara*, despre Adi Cusin: „Printre valorile cu adevărat excepționale ale poeziei române de azi se înscrie și încă prea puțin cunoscuta poezie a lui Adi Cusin, despre care critica, mereu în căutare de spectaculos, de inovație de ultima oră și de grupări subalterne a manifestat o reticiență, deocamdată nu prea încurajatoare. Pentru toate aceste motive, Valentin F. Mihăescu, are perfectă dreptate să pună sub semnul întrebării – și

sub incidența rechizitorului – ciudata receptare de care a avut parte Adi Cusin, marginalizat prin ignorarea unei creații, repet, de excepție. Nu este cazul aici și nici spațiul nu ne permite să pe această temă a conului de umbră”.

30 octombrie

● „Adevărul literar și artistic”, nr. 241, publică un articol promonarhist al lui Cornel Radu Constantinescu: **Complexul regalității**. Pe aceeași pagină se află o fotografie a lui Eugen Barbu, care trimite însă la un alt articol din prima pagină, cu titlul **Răscumpărarea principelui – o formă literară de restaurație**. □ Misterul „gafei” din pagina întâi se dezleagă prin faptul că autorul textului despre Eugen Barbu este același Cornel Radu Constantinescu. Intervenția sa, anunțată neinspirat în vitrinajul primei pagini, este motivată de apariția, la Editura Gramar (în colecția „101 Capodopere ale romanului românesc”), a romanului *Principele* de Eugen Barbu, despre care CRC afirmă: „Eugen Barbu, socotit de unii om al puterii, și-a rostit pentru posteritate părerea despre această putere. Prea mulți dușmani, pe care a avut talentul inegalabil să și-i facă l-au predat «legat» orânduiri, minimalizându-i, paradoxal, acuitatea critică, băgându-l cu forța în propria lor invenție de fapt. «Academia grecească» de unde, spre onoarea lui, după ciuma mică, semi-ratată, din decembrie '89, l-au exclus. Scrisul și valoarea operei lui Eugen Barbu nu au nimic de-a face cu aderența la vreo «Academie» ori resentimentele stârnite de om (în special de gazetar). Barbu a trecut la cele sfinte, *Princepele* se va reînscăuna mereu în domnie, Neftiotache Buhuș și compania trăiesc și vor mai trăi, unii dintre ei sigur, din mila Magnificului”. □ Articolul Ioanei Dinulescu **Smintiți și mișei**, atrage atenția prin agresivitatea limbajului: „Scriitorii... se văd împărțiți în două cete «în smintiți» și «în mișei» de către cineva care nu este nici Eminescu, nici nimeni”. □ Emil Manu anunță apariția unei *Antologii de poezie românească* în Germania (Streiflight), *Lumina laterală*, întocmită de Simonne Reicheret Schenck și de Christian W. Schenck, despre care și alte publicații au amintit (vezi „Literatorul”, nr. 41). □ Claudia Dimiu prezintă activitatea de gazetar sportiv a lui Alexandru Davila: „Acela al experienței scrisului dobândite ca gazetar, Alexandru Davila justifică afirmația că polonezul Hasdeu, grecul Caragiale și el, francezul, vorbeau cea mai corectă limbă românească. Fraza îi e amplă, sigură de sine, limpede și simplă. Încheiem cu un exemplu din felul cum se exprima: „Gustul pentru cal, pentru equitațiune, acea nobilă emulațiune, pe care o aveau din leagăn strămoșii noștri de a poseda fugarul neînvins, iapa sireapă și murgul isteț, căruia îi șopteau la ureche: Așterne-te drumului”. □ Un omagiu (tardiv) îi aduce I. Cremer lui Ștefan Baciș poetul care „în luna aceasta (la 29 octombrie 1994) ar fi împlinit 76 de ani”. Articolul este focalizat mai ales pe *Mêle* (publicație scrisă de poet în Hawaii; în hawaiană mele înseamnă *cântec*): „Poetul Ștefan Baciș ar fi împlinit 76 de ani (născut la Brașov, la 29 octombrie 1918 și mort la 6 ianuarie

1993, în Honolulu, Hawaii, unde îl fixase, până la urmă, exilul lui politic). Purtat, ca un nou și mitic Ulise, de valurile mari ale vieții sale furtunoase, pe meleaguri îndepărtate (Elveția, Brazilia, SUA etc.), Ștefan Baciuc a fost un neostoi creator de operă poetică și publicistică. Acolo, în Honolulu, Hawaii, începând din 1945, el a editat, în calitate de director, publicația literară intitulată «Mèle» (în hawaiană însemnând cântec, poezie)".

31 octombrie

● „LA&I”, nr. 42, conține extrase din volumul I.D. Sârbu, *Traversarea cortinei – corespondență cu Ion Negoitescu, Virgil Nemoianu, Mariana Șora* (Editura de vest, Timișoara, 1993). □ Tania Radu publică a doua parte a textului ei despre eseurile memorialiste (1940-1975) ale lui Virgil Nemoianu, despre ale cărui personaje (reale) afirmă: „Roiuri de personaje coagulează în jurul instituțiilor prin care a trecut Virgil Nemoianu. A trecut cu detașare, fără să prindă cine știe ce rădăcini, bucurându-se de oamenii plăcuți, observându-i cu vioaie ironie pe cei detestabili și păstrând neconținut nu știu ce ascendent al «independenței» personale (...). Portretele invocate, în carte, într-o substanță pe care, din păcate, citatul decupat din întreg nu reușește să o conserve (...) Urișe forme de detalii a acestei memorii locvace se hrănește pantagruelic”.

● „Fețele culturii”, nr. 722, conține *Anecdote cu scriitori*. Semnată Florentin Popescu. □ Romul Munteanu scrie despre Octavian Paler: „Există o foarte discretă asemănare între *Don Quijote în Est* și cartea lui Emil Cioran, *Schimbarea la față a României*, cel puțin din unele unghiuri de vedere. Fiecare dintre cei doi autori scrie un *discurs adresat națiunii*, cum spusese pe vremuri G. Călinescu despre cartea lui Cioran. Într-adevăr, în destinul spiralat al neamului nostru, se produc și scurte țâșniri de verticalitate. Dar partea cea mai puțin interesantă din cartea lui Octavian Paler este cea cu caracter biografic. Poate și din cauză că autorul a fost întotdeauna un *rêveur*, un singuratic, nu un om al faptei. Abraham H. Masiow demonstrează că nevrozele noastre rezultă din conștientizarea unei insuficiențe, fie ea fizică sau psihică, care poate fi împinsă până la sentimentul ratării. Octavian Paler nu a ajuns atât de departe, dar o anumită stare de tensiune nevrotică plutește în toate paginile din *Don Quijote în Est*. Din păcate, Octavian Paler nu este nici un *morosophos*. Psihanalitic vorbind, scriitorul pare a suferi de un complex de castrare, bine mascat în scrierile sale. El se întoarce spre exterior prin dorința de confesiune, exhortație, nostalgie, sentimentalism, totul fiind grefat pe un impuls de exhibare și pedagogie națională, prin discursuri adresate națiunii, prin discursuri adresate națiunii, cu o voce bine timbrată, ca și cu o bună regie a suspinelor; toate acestea dându-i ceva din aerul măhnit al „cavalerului tristei figuri”. □ *Un mesaj din Slobozia City* se intitulează articolul lui Gheorghe Tomozei: „Într-o vreme în care revistele de cultură dispar ori sunt acaparate de magnații presei «de partid», când librăriile dispar și ele, iar soarta beletristicii originale e

amenințată de proliferarea literaturii de consum, acolo, la Slobozia City, există inimi ce mai bat pentru poezie și, în ciuda sărăciei multilateral dezvoltate, editori generoși își îngăduie boieria unei tipărituri insolite: un magazin literar al celor ce compătimesc (dulce suferință) cu destinul valaho-nipon al haikului”.

[OCTOMBRIE]

● Vede lumina zilei revista „Contrafort”, nr. 1, care apare sub egida Fundației Culturale Române și a Societății Phoenix Press. Ilustrația primului număr conține fotografii ale Chișinăului interbelic, altfel spus, imagini din perioada când Basarabia era integrată în granițele ei naturale. Revista cuprinde semnăturile unor scriitori tineri, membri ai generației optzeciste, ceea ce explică interviul luat lui Ion Bogdan Lefter, ca și textul teoretic intitulat **Generația '80 – Schița de portret**. Editorialul este semnat de Vitalie Ciobanu, redactorul-șef al publicației: „«Contrafort» vine să acopere un gol resimțit cu acuitate de generația scriitorilor tineri din Basarabia, privați de un organ de presă care să-i reprezinte, probând imaginea convingătoare a unei promoții literare conștiente de statutul ei, proiectându-i în mod coerent mesajul artistic și existențial. Să amintim că încercările anterioare în aceeași direcție n-au reușit prea mult. Suplimentul de cultură al ziarului «Sfatul Țării», după ce demarase bine cu câteva numere, a căzut victimă sforilor trase în culisele puterii, pe când revista «Columna» se zbate să supraviețuiască economic. «Contrafort» se așază în continuitatea inițiativelor de până acum, și totodată își propune ceva în plus: să pună ordine în entropia, în confuzia estetică existentă la ora actuală în zona literaturii tinere de la noi, fenomen care n-a beneficiat încă de o aplecare critică minuțioasă și sistematică, așa cum ar fi meritat: să identifice niște criterii ferme în aprecierea operelor literare indiferent de vârsta autorilor lor, în ideea că odată ce aparțin universului literaturii române, unice și indivizibile, realizările autohtone at trebui «cântărite» cu aceeași măsură. Alte obiective ar fi: valorificarea moștenirii culturale a deceniilor trecute, inclusiv o reevaluare a literaturii postbelice – capitol controversat, înțesat cu numeroase falsuri și necunoscute -, proces care nu s-a declanșat până în prezent, deși condițiile social-politice «s-au copt» de mult pentru așa ceva, iar ecourile unor intervenții similare de dincolo de Prut ajung la noi cu regularitate prin intermediul publicațiilor de abonament și al TVR-ului. Vom reflecta problemele școlii și dificultățile cultivării limbii române corecte în Basarabia. Rubricile de teatru, arte plastice, film etc. nu vor lipsi din paginile revistei, antrenând o categorie cât mai generoasă de public, în primul rând, intelectualitatea și tineretul studios. Vom susține un dialog permanent cu cititorii noștri, pe care îi inventăm să ne scrie, să ne trimită bogățiile lor literare, să vină cu impresii, sugestii și... critici, în interesul comun al ambelor părți. Un lucru ținem să subliniem: nu vom face partizanat politic, promovarea adevărului, valorii și

moralității va fi singura noastră politică, pe care o considerăm deopotrivă echilibrată și justă. Dorim o revistă liberă și tolerantă în spiritul ei, deschisă polemicilor și dezbaterilor de idei, în care să primeze atitudinea constructivă și nu contestația oarbă, argumentele în dauna umorilor, rațiunea înaintea instinctelor scăpate din frâu, chiar dacă la origine, cum este și firesc, vor sta niște orgolii rănite. Dorim o revistă competitivă cu altele de acest gen din țară, apărute după revoluție, și scopul acesta poate fi atins dacă vom respecta principiile enunțate mai sus, combătând impostura și mediocritatea, păstrând rigoarea etică mai presus de orice «eficiență» conjuncturală, tinzând spre modernitate, spre o viziune largă, europeană, asupra omului și culturii, care să ne smulgă din provincialismul nostru funciar. Iar pentru asta vom învăța din mers”. □ Augustin Buzura, președintele Fundației Culturale Române, salută începutul de drum: „«Contrafort» apare tocmai când este mai multă nevoie de frumos și adevăr, când dăruirea și curajul tinerilor, alături de experiența și luciditatea vârstnicilor, pot face ca literatura română să dobândească noi și trainice străluciri. Firește, meseria de scriitor este îngrozitor de dificilă, are un înalt grad de periclitare, dar merită făcută, drumul trebuie străbătut până la capăt din obligație față de talent și față de comunitatea căreia îi aparții. E bine să nu se uite o ecuație foarte simplă: *câtă cultură, atâta libertate*. Și încă un adevăr care, după o experiență de aproape patru decenii de muncă literară, mi se pare esențial: indiferent ce vârstă ai avea, fiecare cuvânt trebuie scris cu sentimentul că ar putea fi ultimul. Pentru ceea ce n-ai făcut, oricare ar fi motivele, pentru ezitări și rătăcirii, nu există iertare. Iar câtă vreme adevărul, frumosul, cultura nu sunt așezate pe locurile ce li se cuvin, cât apostolii ignoranței, analfabetismului și cacialmalei mai găsesc amvoane din care să predice și oameni care să se lase intimidați, nimeni nu are dreptul la odihnă. Și tinerii din jurul «Contrafortului» au înțeles bine acest adevăr. Fie ca tot ei să descopere pe unii din cei născuți să lumineze veacurile ce vin ale culturii române. Cei ce au suferit mai mult merită mai mult. Și a suferit mai mult partea basarabeană a marelui suflet românesc. Fundația Culturală Română nu poate să ignore această realitate și n-are cum să nu fie alături de toți cei ce cred în viitorul culturii române”. □ Dan Matei Odobescu semnează un *Recurs împotriva uitării*. □ Vasile Gârneț, autorul eseului *Generația '80 – schiță de portret*, rezumă ceea ce îndeobște se știe despre generația literară românească a optzecismului, adăugând și câteva nume de peste Prut: Nicolae Popa, Lorina Bălceanu, Emilian Galaicu-Păun, Mihai Ștefan, Vitalie Ciobanu. □ Adrian Marino se întreabă: *Cultură de stânga, de dreapta sau de centru?*: „În România s-a întâmplat deci, după 22 decembrie, un fenomen cu totul firesc, inevitabil. Întreagă această ideologie de dreapta a revenit masiv la suprafață. Mai mult: ea domină – și de departe – cultura română actuală. Cea intelectuală în primul rând. Ea a găsit, la centru, un spațiu gol. Exponenții săi sânt filozofi, esești, scriitori de mare valoare. Imposibil de contestat acest fapt: de la Nae

Ionescu la Emil Cioran, de la Mircea Eliade la Constantin Noica. Dar acest lucru nu ne poate împiedica să vedem, în față, lucid și realitatea: cu toate meritele lor considerabile, acești autori sunt orice, numai mari profesori de democrație, pluralism și liberalism n-au fost, nu sunt și nu pot fi. Sub acest aspect, ei nu pot constitui reperele noastre culturale democratice, de centru. Sunt, foarte în treacăt fie spus, autorul primei cărți românești despre Mircea Eliade, apărută cu greu în condiții de dictatură. N-am prejudecăți de nici un fel. Dar când văd recent reedite texte net antidemocratice, unele fățiș de extremă dreaptă, ale unor exponenți ai acestei generații, cu mari calități, nimic de spus, datând de prin 1940 (și mai înainte), îmi spun că delimitarea ideologică este necesară. Unii se pot chiar întreba (naivi sau speriați): am scăpat de un totalitarism cultural spre a ne îndrepta spre altul? Între aceste două blocuri compacte, cultura română de centru, firavă, intimidată, izolată, fără mari tradiții actualizate, prinsă între două focuri, sub presiunea extremismelor de stânga și de dreapta, se află într-o poziție foarte dificilă. Este mai slabă, mai întâi din cauza oscilării și ambiguității oricărui «centru»: din «stânga» el pare de «dreapta», privit din «dreapta», el pare de «stânga». Valorile sale sunt pe de altă parte detestate din ambele părți: echilibrul axiologic între valori, liberalismul, pluralismul (cu toate urmările sale), umanismul, europeismul, convergența și chiar sinteza dintre valorile naționale și universale, raționalismul și spiritul critic, un anumit «bun simț», pe care extremiștii îl disprețuiesc ca «mic burghez», adeziunea militantă la drepturile omului și cetățeanului, nostalgia societății civile prin integrarea, participarea și responsabilitatea directă a individului sunt și rămân aspirațiile perfect legitime ale oricărei societăți post-totalitare”. □ Vitalie Ciobanu scrie despre cartea lui Octavian Paler, *Don Quijote din Est* (Albatros, 1994), considerând-o un **Jurnal de conștiință**: „Octavian Paler se arată conștient de relativitatea oricărui demers și respinge din start, în ceea ce afirmă, prezumția adevărului hieratic, absolut. Dar el își asumă integral cele 379 de pagini ale jurnalului său, al cărui caracter «public» îi garantează autenticitatea. Și cartea merită, în primul rând, calificativul *autentică*, putând fi considerată o cură de sănătate a scriitorului în vremuri de tranziție, o necesară profilaxie intelectuală. Mă întreb, câți oameni de cultură au avut/vor avea astăzi curajul să și-o administreze cu aceeași onestitate?”. □ Emilian Galaicu-Păun scrie foarte favorabil despre volumul *Negru pe negru* al lui Aurel Pantea (Arhipelag, 1993) „Scriitura lui Aurel Pantea, densă, eliptică, pe alocuri aforistică, bine temperată, cultivând paradoxul, floarea de butonieră a «livreștilor»”. □ „Contrafort” reproduce un amplu interviu luat de Vasile Gârneț și anunțat încă de pe pagina întâi – lui Bogdan Lefter, în calitatea acestuia de „critic important al generației ‘80”: „– *Se vorbește mult în ultima vreme despre necesitatea reevaluării literaturii române postbelice. O parte a criticii literare – Gheorghe Grigurcu, Alexandru George, Alex. Ștefănescu. grupul de la «Vatra»: ș.a. – s-a implicat activ în acest proces, lezând destule*

orgolii și declanșând reacții violente. Crezi că aceste polemici vor izbuti în cele din urmă să instaureze o nouă imagine, una mai aproape de adevăr, a literaturii române, sau, poate, ne vom alege, într-un târziu, cu un morman de ruine și cu o totală confuzie a criteriilor de apreciere? În plan instituțional, inițiativa ASPRO (Asociația Scriitorilor Profesioniști din România), al cărei președinte ești, se înscrie în aceeași tendință de înnoire a vieții literare. Pentru cititorul basarabean, care nu are acces la presa culturală românească, te rog să explici, pe scurt, datele principale ale acestui proiect. / – Nu sunt deloc pesimist: cred că timpul va limpezi negreșit «adevărurile» despre literatura noastră postbelică. Deocamdată, nu mi se pare să se fi pornit în acest sens un proces cu adevărat amplu și profund. Pe de o parte – pentru că nu sunt încă găsite criteriile productive pentru construirea unei noi imagini a unei epoci de creativitate autohtonă. Pe de altă parte – pentru că ele, criteriile, nici nu sunt căutate unde trebuie; nu zona politicului și a schimbării de regim petrecute în decembrie 1989 le va furniza, ci deceniul precedent, acolo unde s-a pornit – ziceam – tranziția literaturii și culturii române spre postmodernism. Cât despre ASPRO, o prezint cu plăcere, nu pentru că s-a întâmplat să o prezidez, ci pentru că mi se pare un proiect intelectual care merită să fie înțeles și urmărit cu simpatie. Asociația Scriitorilor Profesioniști din România – ASPRO este prima instituție literară de tip nou fondată în România postcomunistă. În întreaga Europă de Est, reformele politice și economice demarate după 1989 au dus – se știe – la transformări importante. În schimb, în plan cultural tranziția pare să înregistreze un ritm mai lent”. □ O pagină de versuri este rezervată lui Gheorghe Chișer, autor al volumelor de versuri *Abia tangibil* (1990), *Aici în palat* (1991) și *Balconul de iarnă* (în 1994 tipar). □ Ancheta „Contrafort” grupează răspunsurile date de Arcadie Suceveanu, Vasile Romanciuc, Eugen Lungu și Leo Butnaru la următoarele întrebări: „1. Ce considerați a fi demn de reținut din literatura română din Basarabia la sfârșit de secol XX: autori, titluri, concepte artistice, grupări literare? Ce tip de judecată critică ar fi mai potrivită în evaluarea acestora? Schițați o ierarhie valorică personală. 2. Care ar fi șansele literaturii basarabene în crearea unei paradigme proprii în contextul culturii române. Cum se va modifica percepția acestei literaturi prin contribuția generației tinere de scriitori de la noi?”. Redăm din răspunsuri: ■ „Opera cea mai importantă a scriitorilor români din Basarabia este păstrarea, prin cuvânt, a ființei noastre naționale, a conștiinței noastre de neam. Este lucrarea în care își dau întâlnire majoritatea condeierilor dintre Prut și Nistru, fiecare nouă generație adăugând la cele realizate anterior pagina sa distinctă” (Vasile Romanciuc); ■ „A schița o ierarhie valorică pentru prezentul unei literaturi e totuna cu a scrie pe apă. Marc Chagall spunea undeva că valoarea operelor de artă se stabilește în timp și nu de oameni. Istoria culturii e plină de spectaculoase răsturnări, topurile alcătuite de contemporani rămânând simple curiozități de epocă. Se știu cazuri când un om de artă ignorat și

neobservat de cei din preajma sa este redescoperit și revalorificat peste un secol sau două” (*Eugen Lungu*); ■ „*Primo* – Nu știu dacă ar fi cineva în stare să răspundă idealmente la această întrebare. Nu cred să rămână prea mult nici din versurile sentențioase ale unor colegi, versuri pline de invective la adresa altor colegi, ba uneori la adresa lumii întregi...” (*Leo Butnaru*); ■ „Întrebarea sună ca o invitație la o scurtă plimbare prin groapa cu lei ... Acolo unde se joacă «comedia literaturii», ierarhizările și clasificările (m-am convins pe propria piele) trezesc întotdeauna cele mai neașteptate și agresive reacții și instincte. Iar eu nu mai am chef să-mi văd bietele oscioare sclipind lustruite la soare...” (*Arcadie Suceveanu*). □ Sunt publicate proze scurte ale moralistului Nicole Vieru. □ Rubrica *Revista revistelor* cuprinde referințe despre „Lettre international”, „România literară”, „Dilema” și „Basarabia”.

● „*Contrapunct*”, nr. 10, are pe prima pagina semnătura lui Alexandru Paleologu cu textul *Triumful oligofreniei*, care se referă la uciderea lui Nicolae Iorga, în circumstanțele deja cunoscute: „În sinistra toamnă a unui an bogat în dezastre s-a săvârșit o crimă atât de cumplită încât însăși stupiditatea ei strigătoare la cer pâlise sub imensa ei oroare. Un om de geniu, dătătorul unei opere a cărei incredibilă vastitate îngreunează cunoașterea nenumăratelor ei splendori, a fost smuls într-o seară din sălașul muncii lui de savant, târât în bezna unei păduri, batjocorit și ucis într-un chip a cărui grozăvie nu o vom ști pe deplin niciodată. Fapta venea într-un lanț sângeros de masacre, cărora le căzuseră victime o mulțime de oameni, cunoscuți și mai puțin cunoscuți. Fapta venea după un înspăimântător cutremur de pământ și după amputările teritoriului național fără putință de apărare. Se părea că ne ajunsese vedenia lui Ezechiel cu Gog și Magog. Samavolnicia, sila și uciderea se vesteau la tot pasul. Prostia agresivă de asemeni. Nici o atrocitate nu mai putea să surprindă toate alcătuiau un unic puhoi al teroarei și barbariei. Totuși, asasinarea lui Nicolae Iorga i-a tăiat țării întregi răsufierea. Fapta aceasta a fost resimțită de toți ca o decapitare culturală a nației”. □ Val Gheorghiu se destăinuiește lui Cassian Maria Spiridon: „*Îmi convine să spun că sunt un pictor care a trecut prin bolgiile filologiei*”. Amănuntul are explicații biografice: absolvent al Facultății de Litere din Iași (1957), pictor din 1961 și, din 1968, membru al Uniunii Artiștilor Plastici, dar și redactor la „Cronica” și la Editura Junimea. Val Gheorghiu este autorul unor volume de proză: „– *Ați absolvit literele, ați publicat câteva cărți de proză scurtă. De fiecare dată când ați fost pus în situația să explicați această bipolaritate pictură-literatură în destinul dvs., ați fost extrem de tranșant în delimitare. De ce?!* – Îmi convine să spun că sunt un pictor care a trecut prin bolgiile filologiei. Ceva mai dramatic, mai chinuitor nu există. Dar să iau și partea bună a lucrurilor. Pentru că cea rea ar sta tocmai în încercarea de împăcare, înlăuntrul aceleiași ființe, a două duhuri antagonice: cuvântul-imaginea. Atât de străine unul de altul, atât de tranșant dihotomic, încât stau și mă-ntreb într-una cum, din reacția rendez-vous a lor, n-a ieșit până

la urmă o explozie. Am crezut că-i bine să veghez permanent la păstrarea specificității fiecăruia dintre aceste două duhuri. Și asta, pentru a le menține vigoarea. Am preferat incomoda, chinuitoarea veghe a delimitării lor nete, decât surogatul amestecului. Cele două arte sunt atât de diferite una de alta, încât nu se pot servi de aceeași limbă”. □ În paginile arondate poeziei, semnează Nichita Danilov și Vasile Petre Fati. □ La rubrica *Jurnal de lectură*, Simona Cioculescu se ocupă de recente traduceri în limba română: *Povestiri orientale* de Margueritte Yourcenar, *În căutarea regelui* de Gore Vidal și *Ai toată viața înainte* de Romain Gary. □ Având drept supratitlu sintagma *Puiul păsării călătoare*, Gellu Dorian scrie despre *Un dușman al poporului: Păstorel*.

• Apare nr. 1 (Anul 1) din „Paralela 45”, subintitulată „revistă de cultură”, realizată în colaborare cu Asociația Scriitorilor Profesioniști din România ASPRO, cu adresa în București (calea Victoriei 1-5) și Pitești. Din articolul program rezultă: „«Paralela 45» nu este o revistă personală. Personale sunt doar inițiativa și susținerea financiară, într-o vreme când lipsa resurselor bănești în cultură poate provoca lesne umilință și compromis moral și estetic. Există, desigur, o mică istorie, veche din primăvara lui 1990, a acestui titlu de revistă și care nu se cade a fi reluată acum. Nu pot să nu amintesc însă faptul că «Paralela 45» nu ar fi apărut fără discuțiile îndelungi și repetate din toamna anului trecut, de la Târgu Mureș, Satu Mare, Brașov și București, cu Gheorghe Crăciun, Al. Cistelean, Virgil Podoabă, Al. Mușina, Mircea Nedelciu, Radu G. Țeposu, Ioan Flora și încă mulți alții pe care îi rog să mă ierte că nu-i pomenesc aici. (...) În proiectul de anul trecut această publicație se numea «Actualitatea literară». În timp, mi-am dat seama că titlul era prea pretențios pentru posibilitățile mele financiare. Dacă aş fi editat un săptămânal ar fi fost cu totul altceva. Trebuie să-i mulțumesc lui Ion Bogdan Lefter, care, la prima ședință de consiliu a abia înființatei ASPRO, m-a convins, deși nu mi-a spus-o explicit, că trebuie să găsesc un alt titlu. Așa am revenit la proiectul din 1990, grație sugestiei poetului Miron Cordun. În fine, imaginați-vă un vârf de creion cu care Dumnezeu se joacă peste zări populate de nații și rase omenești. O ficțiune ca și literatura”. □ Cuvintele introductive semnate de Călin Vlasie sunt însoțite, într-un capitol separat, de intervențiile lui Al. Cistelean (*Zidul părăsit*), Liviu Antonesei (*Existență și poezie*), Gheorghe Crăciun (*Proză și prizonierat*), Alexandru Mușina (*Noul antropocentrism*), fiecare dintre texte salutând noua apariție. Se vorbește dezinvolt despre cultura română și adamismul ei, despre inventarierea locurilor comune și apariția noilor „instituții” care „nu sunt exclusiviste”, fiind „mai degrabă instituții fără uși, de o receptivitate programatică. Dar ele sunt ale noastre” (Al. Cistelean). Gheorghe Crăciun observă: „Literatura se naște din prezent, dar privește spre viitor. Timpul ei nu este istoric, ci metafizic. Lumea ei nu este realul, ci posibilul. Aristotel știa asta. Nu însă și cei mai mulți dintre scriitorii noștri

postbelici. (...) E vorba despre adevărații prizonieri, nici acum foarte conștienți de propria lor captivitate. Au vrut reprezentare adevăr, actualitate, realism, implicare. Cu asta au și rămas”. □ Secvența *Măștile oportunismului* reproduce cu fidelitate dialogul pe care Gheorghe Grigurcu l-a purtat cu Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, reluat – se pare – din „Vatra”, însă fără nici o precizare. □ O nouă secțiune, intitulată *Dezbateri*, îi reunește participanții la o dezbaterie despre *Antologia generației '80* a lui Alexandru Mușina (Editura Paralela 45, 1993): Al. Cistelean, Gheorghe Perian, Virgil Podoabă, Ștefan Borbély, Sanda Cordoș, Ovidiu Pecican, Radu Săplăcan. Titlul dezbaterii (consemnate de Mihai Dragolea) este *Platoul Retezat al generației '80*. Discuția a avut loc în redacția revistei studentești „Echinox” și a evidențiat diversitatea de opinii a participanților. Cel care a condus ostilitățile a fost Al. Cistelean, care, de altfel, a prezentat, cu multe exemple concrete, părțile pozitive, ca și pe cele negative, ale *Antologiei*: „Cu atenția îndreptată în alte părți, critica noastră n-a băgat de seamă mișcările de sub propriii săi ochi. Mișcările de aproape. Generația '80 a fost, totuși, dintre cele existente, cea care a dominat și statistic și calitativ, acești ani, dincolo de spectacolul recuperărilor de care vorbeam mai înainte. Ea și-a completat rândurile rărite de cenzură ieșind abia acum la lumină în adevărata ei masivitate. (...) Cred că ar trebui să trecem peste principiile în baza cărora Mușina și-a alcătuit antologia, și, mai ales, să le examinăm pe acestea în act. Cu alte cuvinte, să vedem dacă Mușina însuși le respectă sau le încalcă; dacă face mai bine când le respectă, sau dimpotrivă, antologia e în câștig când le încalcă. Pe de altă parte, mi se pare obligatoriu să cântărim dacă principiile lui sunt cele optime, dacă ele au dus la o antologie semnificativă, care propune o imagine corectă și coerentă a generației, sau, din contră, una deformată. În rezumat, dacă generația însăși se va recunoaște în această primă antologie – asta, dincolo, firește, de frustrările suferite de fiecare în parte”. □ În acest prim număr, publică versuri originale Andrei Zanca (prezentat de Al. Cistelean: „El transpune melancolia în [sentiment?] poetic și trăiește cu disperare linia în care puritatea umană e sufocată de grotesc”). □ Din *Poezia anilor '80* sunt traduși: Dennis O'Driscoll, Medbh McGucklan. Tălmăcitorii, câte trei de fiecare autor, sunt Magda Cârneli, Ion Bogdan Lefter, Călin Valsie, respectiv Romulus Bucur, Mircea Cărtărescu, Alexandru Mușina. □ Sub titlul *Poeți francezi de azi*, Mircea Ivănescu îi prezintă și traduce în românește pe Pierre Lepère, Claude Adelen și Paul de Reux. □ O altă rubrică a „Paralelei 45” se intitulează *Poeți văzuți de poeți*, situație în care își intersectează privirile Dumitru Chioaru cu Ion Mureșan, Traian Ștef cu Dan Damaschin, primul în calitate de recenzent al volumului *Poemul care nu poate fi înțeles* (Arhipeleag, Tg.-Mureș, 1993), cel de al doilea, ca iubitor necondiționat al liricii lui Dan Damaschin, „poetul cu cel mai ambițios proiect liric dintre contemporanii noștri”. □ Nu lipsește Gheorghe Grigurcu, prezent în cadrul rubricii *Opinii*, cu articolul *E. Lovines-*

cu, un critic... *tendențios*? (articol care mai văzuse lumina tiparului). □ Sub titlul **Reader Digest**, „Paralela 45” derulează extrase din presa anului în curs (fiind citați Ion Burlui, Magda Cârneci, Ion Manolescu, Angela Marinescu, Ioana Pârvulescu), din reviste precum „Echidistanțe”, „România literară”. Aceste... „documentări” sunt însoțite și de interviul luat universitarului american Virgil Nemoianu, pe tema *Vârstei de aur a cărții*, publicat inițial în „Jurnalul literar” nr. 9-12 din 1994. □ Apartenența textelor de aici la alte publicații este de aproximativ 80 %, ceea ce pune în evidență caracterul compozit al „Paralelei 45” și aspectul ei de colaj.

• În „Tomis”, nr. 10, Cristian Teodorescu îi ia un interviu lui Marin Mincu despre ultimul său roman, apărut la Editura Bompiani din Milano (1992) sub titlul, de altfel, împrumutat și interviului: *Il dario di Dracula*.

• În „Vatra”, nr. 10, Al. Cistelean scrie despre *Modelul ex-Centric*: „Într-un «profil sainte-beuvian» din *Singura critică*, desenat în linii clare, de nu de-a binelea tranșante, Mircea Martin riscă, pe deplin conștient de consecințele umorale ale judecății sale, o concluzie provocatoare, acordându-i lui Gh. Grigurcu titlul de «cel mai înzestrat comentator al literaturii române contemporane». O judecată similară, dar mai restrictivă, izolând doar competența în domeniul analiticii poeziei, a mai circulat pe seama lui Grigurcu, fie înainte, fie după ce Mircea Martin și-a asumat responsabilitatea ei, în folclorul de cafea și șezători. De regulă, însă, această superlativitate făcea pereche cu oarecare rezerve, adăugând un mic arpeggiu de dezamăgire în totalitatea admirativă. Chiar și autorul *Dicțiunii ideilor* își ia îndată seama și previne: «Am spus cel mai înzestrat, nu cel mai important, căci îi lipsește, deocamdată, anvergura (s. aut.), privirea de ansamblu asupra acestei literaturi, asupra tradițiilor și șanselor ei, îi lipsește dozajul aprecierilor negative, precum și abilitatea de a se dedica unor autori consacrați clasicizați, care să-i asigure impactul cu marele public». Mircea Martin cataloghează astfel cam toate «meșanșele» criticii lui Grigurcu, sistematizându-le cu obiectivitate”. □ În legătură cu interviul din numărul precedent – luat de Al. Cistelean lui Marin Mincu – se arată: „M-am aplicat către un anume tip de lectură «en abyme» a scriitorilor abordați de mine, aspirând când către sinteză, arhetipală, când către «materialitatea textului», care niciodată nu poate fi eludat. Astfel, am decelat labirintul sadovenian, prin care acest autor, disputat astăzi, poate fi recuperat într-o lectură absolut post-modernă, dacă vrem: nu ca un scriitor «tradiționalist», ci ca un autor «scriptural» în întregime (și așa trebuie văzut de aici înainte) care nu aparține nici unei epoci: apoi inițiatul la Ion Barbu (ambele idei au speriat atât de mult pe un Sami Damian sau Paul Georgescu): este vorba, fără îndoială de o anume funcție a poetului, nu de ocultismele fără margini care abundă și azi prin analizele unor critici fără rigoare și fără percepție. Lui Ion Barbu i-am dedicat trei cărți (și bineînțeles că aş mai avea ce spune despre el), tocmai pentru că el e fascinat de «proba actului» de

resorturile lui interne, și nu crede în empirismul inspirației, deci e un spirit faustic, un «cercetător»... Aș mai adăuga textualismul, pe care mai întâi l-am analizat la autorii de mai sus ca pe o coordonată intrinsecă, apoi l-am observat când a devenit propunerea programatică, la promoția optzecistă. Dacă vrei să admiți, toate acestea se leagă între ele deși terminologic diferă. E vorba, în cazul meu, de a urmări cu mijloacele date, firește, modul de a se constitui și de a se construi al literaturii române în anumite porțiuni”. □ Ștefania Mincu traduce din „Il Mesagero”, 16 februarie 1993, articolul lui Renato Minore intitulat *Dracula, prinț al dubiului*, despre cartea soțului ei, *Il diario dei Dracula*. □ „Vatra” găzduiește cea de-a douăzeci și doua scrisoare pariziană a lui Lucian Raicu, constând, ca de obicei, în comentarii asupra presei culturale franceze sau asupra principalelor apariții editoriale. □ Trecând peste alte pagini, cum este aceea consacrată lui Andrei Oțetea în calitatea sa de istoric al Renașterii, de cunoscuta rubrică de jurnal a lui Mircea Zăciu (*Exerciții de despărțire*), trecând și peste interviul luat lui Matei Vișniec – asupra căruia vom reveni –, întregul număr este consacrat – din nou! – lui Gheorghe Grigurcu, inclusiv cu o „pagină de poezie” și cu *Jurnalul lui Alceste*. Lista celor care scriu aici despre Gh. Grigurcu începe cu Al. Cistelean și continuă cu Ion Pop care îl citează, încă din primul enunț al articolului său, pe Nichita Stănescu: „Citind poemul care dă titlul celui mai recent volum de versuri al lui Gheorghe Grigurcu, *Oglinda și vidul* (Ed. Vlasie, 1993), mi-a venit în minte imediat un alt text, acela al lui Nichita Stănescu, *Necuvintele* (din cartea omonimă), în care se «ilustra» oarecum ceea ce poetul mai puțin prețuit de criticul Grigurcu numise «cedarea reciprocă a specificului» între reflector și reflectat: «omul» și «pomul» își transferau acolo, în procesul metaforizării, atributele proprii, în așa măsură încât, unul schimbându-se în celălalt nu reușeau totuși să realizeze cu adevărat sentimentul comunicării, dinamica relației, astfel că sugestia ultima era a unui fel de insuficiență a mimesisului, a limitelor esteticii expresivității: (...). La Gheorghe Grigurcu, cele două elemente așezate față în față – oglinda, reflectoare, prin definiție, a exteriorului obiectual, și vidul (substituit, aici al «realului», spațiu mental, intelectual, deschis invenției, imaginarului, simbolicului, «conotațiilor») se susțin oarecum, unul pe celălalt”. □ Despre *Peisajele unui critic artist* scrie Al. Th. Ionescu: „Gheorghe Grigurcu față de întreprinderea lui Z. Ornea, deși tranșant, îmbracă forma elegantă a unei fraze bipolare în care valoarea afirmativă decurge dintr-o și este întărită de o negație inițială: «Neputându-și iubi eroul, istoricul se consolează cu respectul pentru adevăr. Neputându-l admira necondiționat, devine un cazuist». Redutabilul polemist, care își dublează pregnanța lingvistică necesară unei asemenea operații cu o intransigență morală pe deplin justificată apare mai rar în *Peisaj critic*. Iar când o face este tăios, rece, disprețuitor cu metodă”. □ Tot despre poezia lui Grigurcu scrie și Aurel Pantea (*Poezia apropiierilor inefabile*), cu exemplificări directe pe aceeași pagină, sub

titlatura *Poeme de Gheorghe Grigurcu*. □ Un interviu luat celui omagiat se întinde pe trei pagini de revistă: „– *Stimate d-le Gheorghe Grigurcu, se poate vorbi azi de o criză de autoritate a criticii? Dacă da, cum v-o explicați?*! – În ciuda unor aparențe, nu cred că putem vorbi azi de o criză de autoritate a criticii românești. Dimpotrivă! Am impresia că asistăm la un triumf al criticii care și-a «împlinit toate profețiile politice». Dar să mă rostesc mai puțin oracular. Viziunea antitotalitară a celor mai buni dintre critici a început a se transpune în istorie, astfel cum un plan de pe planșeta unui arhitect se intrupează într-o clădire. Că ne-am împotmolit într-o fază restauraționistă, care poate dura mult și ne poate rezerva cele mai dezagreabile surprize (chiar cu concursul binevoitor al unor persoane din breasla noastră), e altceva. Fațada hidoasă a totalitarismului, vârfurile lui cele mai arogante și mai repulsive au căzut, iar succesorii lor, pentru a se menține la conducere, sunt nevoiți a face eforturi umiltoare de abjurare a religiei marxiste și chiar a-și face semnul crucii... Ni se poate atrage atenția asupra faptului că actul critic și-a redus volumul. E adevărat. Monica Lovinescu și Virgil Ierunca nu mai vorbesc de la microfonul Europei libere, I. Negoïtescu s-a stins din viață, Nicolae Manolescu a renunțat la cronică literară etc. Dar critica nu se află în ecuație cu conștiința ei odată afirmată? Ajunsă la anume poziții solide, revelatorii asupra spiritului epocii, nu mai poate da înapoi. Autoritatea sa astfel cristalizată reprezintă simultan un trecut tras în istorie și o virtualitate. Mi-e teamă că cei care trag semnalul de alarmă asupra «scăderii» și chiar «dispariției» criticii, sunt, în majoritate, niște pescuitori în apă tulbure, spirite mici, interesate într-un impas al disciplinei noastre. (...) Spre a nu mai vorbi despre E. Lovinescu, marele nedreptățit. Acestuia îi revine rolul de cel mai însemnat critic român pentru că a învederat o superioară disciplină a renunțării, pentru că și-a însoțit opera și activitatea cu imaginea unui înalt caracter. Semnificația lor de instituție este indisolubilă de abnegația sa. Așa cum era gata a recunoaște însuși autorul *Istoriei literaturii române contemporane*, emulul său G. Călinescu era, poate, mai «talentat». Dar n-a știut să renunțe și să se stăpânească. S-a adaptat, grăbit și nesocotit, la împrejurări ce l-au dezavantajat neîndoios. Putem discuta, eventual, despre geniul lui G. Călinescu, dar n-avem știință despre caracterul lui G. Călinescu. A fost nestatornic, pe cât de briant, ambițios într-un plan lumesc, pe cât de înzestrat în planul unei creații plurivoce, care a avut de suferit din pricinile conjuncturale ce i-au stârnit ambiția. Fastul său intelectual care ne-a copleșit, ascundea o mare frivolitate. S-a lăcomit, în loc de-a se jertfi. Rămâne unul din marii creatori ai literelor noastre, dar nu o autoritate de același rang. E simptomatic că nimeni nu l-a urmat într-un chip explicit, că, la ora de față, nu are o descendență. Înfruntarea lui, fertilă, până la un prag, pentru noi toți, s-a împrăștiat într-o indeterminare punitivă... Autoritățile critice care i-au urmat probează și ele criteriul superiorității morale, vizibile în dificultăți. Epoca vitregă de care au avut parte a funcționat ca un relativ

deosebit de sensibil. Exemplele cele mai eclatante: Monica Lovinescu și Virgil Ierunca au cunoscut o viață amărăciunea exilului. I. Negoieșcu, interzis, înmormântat, hulit decenii de-a rândul, a fost silit și el a apuca drumul unui surghiun în care și-a sfârșit zilele. Au trecut prin Gulag și Ovidiu Cotruș, Nicolae Steinhardt, Adrian Marino, Alexandru Paleologu, Nicolae Balotă, Ștefan Aug. Doinaș, factor ce a contat în prețuirea care li s-a acordat. Deși, incontestabil, mai favorizat, Nicolae Manolescu n-a stat nici el pe trandafiri, fixat într-un post universitar sub meritele sale până la decembrie '89, s-a văzut atins, în răstimpuri, de câte o «demascare» precum cea în urma publicării antologiei intitulată *Poezia română modernă de la G. Bacovia la Emil Botta*, când a fost pârât la înaltele «foruri», de către «disidentul» intolerant și confortabil Eugen Jebeleanu. În schimb ce răsfrânt în paradisul artificial al oportunismului! De la Ion Vitner la Eugen Simion, a plouat cu ranguri universitare și titluri academice, cu onoruri și dulci șederi peste hotare. Unicul «sacrificiu» cultivat era o parodie de sacrificiu, sub forma schimbării de atitudine, a ajustării grijului a acesteia la context, în modul cel mai profitabil. (...)/ – *Credeți că ar exista o schimbare de ștafetă în critica românească?* – Mă întristează ideea de generație, așa cum am spus și în altă parte. Ea implică un colectivism, un conformism, un protecționism. A «preda ștafeta», adică a ne delimita pe vârste, adică pe un criteriu exterior vieții spiritului. Vârsta e tranzitorie, valoarea rămâne. (...) Numeroși și foarte dotați comentatori de literatură, care au început să publice în ultimii 10-15 ani, își fac simțită prezența la mai toate revistele de cultură ale țării, ajungând a precumpăni la unele din ele sau chiar a le reprezenta integral colectivele redacționale («Familia», «Vatra», «Apostrof», «Contrapunct», «Euphorion», «Poesis», «Echinox» ș.a.m.d.). Cu puține excepții (eșuații de la «Literatorul», de pildă) exegeții în cauză urmează o linie promițătoare atât prin onestitate, cât și printr-o recepție estetică cu armătură teoretică modernă (ca să nu zic post-modernă, altă vocabulă suspectă), dezinvolti în limbaj până la picanterie, cu o ținută inteligent suspicioasă ce se află în corelație cu cea a poetilor și a prozatorilor în blugi. Scepticismul lor e tonic, meliorist. E o formă pudică de afirmare a unor idealuri pe care le-au văzut deseori zădărnicate. O energie constructivă filtrată printr-o decepție stilizată. Deci au scos mai puține cărți decât ar fi fost de așteptat (au trecut, ghinioniști, de la ultimii ani ai „epocii de aur” la primii ani ai neocomunismului la vel de „favorabil” culturii), reprezintă pentru putere o «nucă tare». Suficient pentru a avea încredere în ei. În vreme de război, critica e obligată a recurge la arme. Apărând principiile unei cetăți civilizate, democratice, ea nu face decât să-și apere ființa. Cei ce se prefac a nu înțelege situația, nu sunt decât inamicii săi ascunși în burta calului troian construit de *literatori*, doar-doar va fi introdus înăuntrul zidurilor autonomiei esteticului... – *Până unde merge acțiunea criticii? Se oprește ea doar la literatură sau are și o răsfrângere mai largă, extraliterară?* – Compromisul e vivace. Într-o

lume în care progresul e discutabil, el pare a găsi, întocmai ca un virus, resurse de adaptare prodigioase. (...) Găselnița de ultimă oră a democrației noastre este al treilea pol. Se cuvine a-i recunoaște ingeniozitatea. Energiile nemulțumirilor și ale revendicărilor, întețite de împrejurări, care în chip natural, ar trebui să alimenteze opoziția, sunt deviate într-o direcție inofensivă, către o «neutralitate» care nu poate decât servi puterea. E un aranjament relativ dibaci. Pe de o parte, este păstrată aparența libertății de opinie (grădina opiniilor fiind însă cu grijă plivită de buruiana protestatară), pe de altă parte aceasta este dirijată pe calea unei «gratuități», cu măști, după ocazie ironice, sceptice, frivole, obosite, văitărețe, ricanante. Suntem invitați cu amabilitate la un carnaval al derutei și al pasivității. Trăiască al treilea pol! O primă tentativă, destul de grosolană, de a-l atinge a reprezentat-o pseudo-estetismul de la «Literatorul». Întreținând cu puterea fructuoase relații ideologic-comerciale, literatorii înfățișează varianta grotescă a criticii tendențioase care îmbracă vestmântul «artei pentru artă». O a doua expediție către salvatorul pol se leagă de hebdomadarul «Dilema» (și el zdravăn subvenționat din bugetul statului). În capul ei se află un eschimos prosper, care îngheață apele fără să mintă, doar strecurând îndoiala, bagatelizând, grimasând a lehamite: Andrei Pleșu. Nimeni nu-i contestă statura intelectuală, seducția ei, dar nu intră oare acestea în regulile jocului amendat? Apartenența sa la «aristocrația dulciurilor» (verbale), aidoma produselor firmei van Houten, îngăduie hapului amar a fi înghițit mai ușor. Carisma sa întreținută prin stăruitor și cochet exercițiu, așa cum un tenor celebru își cultivă vocea, ne umple auzul cu un cântec de sirenă și ochii cu un praf scilpicios. Admirabilul eseist e și un fanariot de cea mai pură rasă, doct și subtil. Uns, pe deasupra, cu crema protectoare a disidenței, ex-ministrul culturii spune ceva profund fără a spune nimic, de exemplu pe tema regalității (așa cum am arătat într-un articol apărut în «România liberă»). Demisionar fără a demisiona, monarhist fără a fi monarhist, neutru care nu e neutru, d-sa e un jovial regizor de goluri. Specificul său e de a da ocol chestiunilor printr-o frazeologie caligrafică, din care nu se poate stoarce decât un sens vag ori... nici unul, în ordinea atitudinii morale de care avem, mai presus de toate, nevoie. Prin versatilitatea sa inteligentă (pe firul unor G. Călinescu, M. Ralea, M. R. Paraschivescu, Valentin Lipatti, Mihnea Gheorghiu), Andrei Pleșu ne dă de înțeles că nu merită să ne frământăm atât, că toate certitudinile se clatină, că nu e justificat nici un efort. La ce bun să ne zbatem pentru un ideal, când totul e «foarte greu», «complicat și destrăcător», când se ivesc la tot pasul, «capcane»? N-am fi niște mari naivi dacă am lua în serios ceea ce nu se cade luat în serios? Dacă am intra în luptă? Într-o notorie tradiție, Andrei Pleșu e un cunoscut luptător pentru «pace». (...) Prin porta vocea distinsei d-sale publicațiuni, Andrei Pleșu ne convinge de copleșitoare avantajele ale neparticipării, ale defetismului. Atâta doar că uită a ne destăinui în favoarea cui sunt avantajele în cauză. Nu uită în schimb, pentru a nu rămâne vreun

dubiu, a trimite la adresa opoziției galeșe sarcasme: «nu știu cât timp urmează să ne referim la opoziție ca la o vietate debilă, care trebuie cocoloșită drăgăstos, până și-o mai veni în fire»... Un alt prozelit al celui de al treilea pol pare a fi, spre surpriza generală, Mircea Iorgulescu. Dilematic (id est combătând în retorică «Dilema»), acest critic de bună reputație sub dictatură luncă acum într-o ambiguitate promițătoare de avansare pe noua «linie» adoptată. Condamnă – nici nu se putea un discurs critic, cât de cât credibil, fără acest exordiu – «însălmântătoarea și lunga tragedie» generată de comunism, dar în loc de a pleda pentru procesul comunismului, atât de necesar și atât de neglijat, indică reprobator «curentul victimizării» (de parcă acesta ar fi marele nostru neajuns!). Îl contrariază, vai, nu Adrian Păunescu sau Eugen Simion sau Marin Sorescu sau Grigore Vieru sau Adrian Năstase sau Gheorghe Funar sau Viorel Hrebenciuc, ci Octavian Paler. Propozițiile exegetului se țin pe un model contradictoriu. Astfel declară că refuză să se integreze «unei culturi a reproșului» și că detestă, în cultură, «procurorii» rechizitoriile, acuzatorii, acuzațiile». Cum se împacă una cu alta? Cum poți numi o «tragedie», o «deformare», o «schilodire» fără a te disocia mora mente de ele, fără a accepta «reproșul» (măcar «reproșul») la adresa autorilor lor? «Obiectivitatea», «imparțialitatea» nu cred că sunt aici posibile, fără riscul cinismului. Morala își are logica sa. Mai susține Mircea Iorgulescu, cu un aer superior scârbit, de arbitru ce dorește a pune la punct ambele părți la fel de suspecte: «Cred că este nevoie de analize socio-culturale din care să fie cu desăvârșire absente reproșurile». Chiar așa: «cu desăvârșire absente». Dar ce fel de analize pot fi acestea când e vorba de realitatea socio-culturală a unui regim represiv, mănjit de sânge? Care să fie necesara lor morală? Care să fie eficiența lor? Ca și în cazul lui Andrei Pleșu, suntem nevoiți a ne întreba în favoarea cui ar fi artificiala escamotare, «cu desăvârșire», a «reproșului»? Citind atari derutante rânduri, ieșite de sub pana unui confrate pe care ne-am deprins a-l privi cu simpatie și prețuire, nu putem a ne sustrage aprecierii lui Paul Goma, după care, în prezent, Mircea Iorgulescu aduce tot atâtea servicii puterii pe cât o critică. Ceea ce intră, de fapt, în regulamentul de funcționare al celui de-al treilea pol. (...) Mă nedumerește și mă decepționează comportarea câtorva din cei mai de vază scriitori și intelectuali de azi, oameni cu, îndeobște, vederi pro-democratice dintre cele mai lăudabile, care însă îi cauționează pe unii colaboraționiști notorii precum Adrian Păunescu și D.R. Popescu. Umblă zvonul că ultimul ar urma să ajungă și academician, cu proptele de bună calitate. Cum se întâmplă așa ceva? Mărturisesc că nu-mi pot explica. Oare un Alexandru Paleologu sau un Ștefan Aug. Doinaș nu și-ar putea investi mai bine disponibilitățile de solitudine și de elogi?» („*Poate că autoritatea e un destin*”). □ Cornel Moraru semnează articolul *Libertatea criticii fără cruțare*. Gheorghe Grigurcu „are o mulțime de calități, dar dintre toate ies în evidență cu deosebire curajul, consecința cu sine și lipsa de oportunism. (...) Are în

egală măsură eficiență și rigoare motiv pentru care criticul și-a câștigat deja superioritatea morală și profesională. (...) Starea convulsivă a vieții noastre literare nu-l dezarmează. Dimpotrivă... el a apărut și apără, fie și în împrejurări delicate, valorile autentice, necorupte, în lumina adevărului și a spiritului critic, dincolo de care nu mai există nimic altceva... Drept sau nedrept, comentariul său face lumină și mai ales prinde în fascicul esențialul, asupra căruia își exprimă o părere categorică. (...) Critica lui Gheorghe Grigurcu rezistă fără nici un retuș". □ Ioan Buduca și Nicolae Oprea îi apreciază realismul și discursul comprimat. Ioan Buduca nu ocolește situațiile conflictuale create chiar de Gheorghe Grigurcu și-i reproșează – cu multe menajamente, totuși – atitudinea avută față de doi dintre cei mai importanți scriitori ai perioadei comuniste: Nichita Stănescu și Marin Preda: „Două sunt exemplele de confuzie majoră pe care le cultivă critica lui Grigurcu. Unul e străveziu în obstinația argumentelor reluate când și când împotriva poeziei lui Nichita Stănescu (și a mitului care a produs cultul Nichita Stănescu). Pe scara sa de valori, Grigurcu contrapune «cazul» Nichita Stănescu «cazului» Mircea Ivănescu. Primul ar fi cazul inconsecvenței ludice și al unui relief prea abrupt al valorii, când magnifică, când bufonă, când indubitabilă, când îndoielnică. De acord, poezia lui Nichita Stănescu așa este: când magnifică, când ratată. Dar acolo unde este magnifică, fără fisură în alcătuirea ei estetică, poezia lui Nichita Stănescu este evident mai bogată în valori extra-estetice decât aceea a lui Mircea Ivănescu. Are metafizică, are, apoi, mai la urmă, chiar dramă religioasă și, uneori, are chiar religiozitatea comuniunii mistice. Grigurcu nu poate crede că autonomia esteticului permite și asemenea «imixțiuni». (...) A doua confuzie se trădează în atitudinea explicit politică pe care o formulează Grigurcu în cazul Marin Preda. Acest scriitor, fiind prozator, nici nu cade sub judecata estetică a criticului. El este interesant numai din punct de vedere politic. Cu acest prilej, criticul de poezie Gheorghe Grigurcu are prilejul să-și facă public modul său de a raționa în privința valorii morale a biografiei". □ Elogii la adresa lui Gheorghe Grigurcu vin și din partea Monicăi Lovinescu: „În această trudă de a repeta mereu irepetabilul (fiindcă e o evidență și, ca orice evidență, reamintirea ei fără de răgaz istovește) constă singularitatea lui Gheorghe Grigurcu. Deoarece, în principiu, majoritatea criticilor noștri nu se lasă sedusă de cântecul de sirenă al «literatorilor», aceștia din urmă trezindu-se încercuiți de disprețul, în primul rând «estetic», al confrăților. Post-maiorescieni declarați și post-lovinescieni, criticii nu mai socotesc oportun să-și piardă timpul cu proclamarea evidențelor. O face destul – socotesc probabil ei – destul în sensul invers, un Marin Sorescu ajuns, din neangajare, Ministru peste un Minister al Culturii unde se lasă înconjurat, sfătuit, condus de foștii «esteți» de la curtea lui Ceaușescu, de genul Mihai Ungheanu și alți protocroniști de tristă memorie și actualitate. S-ar putea ca Gheorghe Grigurcu să mai știe și de un alt post-scriptum, de pe alte meleaguri, al ne-angajării. Însuși

teoreticianul acestui concept care-și rezerva indignările și pamfletul scriitorilor implicați în treburile cetății, considerându-i trădători (*La Trahison des cleres* e titlul cărții ce i-a asigurat notorietatea), Julien Benda a sfârșit în pielea unui stalinist înfocat, unul dintre cei mai excesivi de pe malurile Senei unde specia prolifera în primele două decenii postbelice. Îmi dau seama că pot părea limitată și injustă închizându-l pe Gheorghe Grigurcu doar în parametri polemicii. Presupun însă că alții, în acest număr omagial, vor ști să insiste asupra criticului în largă și inspirată-i paletă, mai ales asupra criticului de poezie, cum n-avem mulți în țară”. □ Despre Gheorghe Grigurcu mai scriu: Mihai Dragolea (*Expresivitatea luptătorului de cursă lungă*), Iulian Boldea (*Vocația exemplarității*) și Traian Ștef (*Criticul nonconformist*). □ Din articolul lui Mihai Dragolea nu lipsesc cuvintele mari („cod cavaleresc”; „volume (proprie) de poezie intens cerebralizate”; „sigiliu inconfundabil”; „intransigent, ferm, lucid”; „impecabilă consecvență”. □ Cam aceeași termeni sunt întrebuințați și de Iulian Boldea: „personalitate critică de excepție”; „scriitură densă, fastuoasă”; „elocvența ideatei critice”; „erudiție”; „gust, rafinament”; „comprehensivitate”. □ Traian Ștef: „Dacă Nicolae Manolescu este acuzat că face politică și nu mai scrie cronică literară, lui Gheorghe Grigurcu i se reproșează că scrie prea multă critică și e prea critic...”. □ În acest număr, aproape integral consacrat lui Gheorghe Grigurcu, își mai fac, totuși, loc, *Jurnalul pe sărite* (II) al lui Paul Goma, care depănă amintiri din anul de grație 1978, luna martie, poeziile lui Vsevolod Ciornei și ale membrilor *Grupului de la Ploiești* (Marius Bunea, Stelian Stan, Victor Sterom), ca și partea a treia din evocările lui Viorel Gheorghiuță, deținut politic, care semnează articolul cu titlul *Et ego... Aiud*. □ Este transcris totodată un dialogul purtat de Alina Cadariu cu Matei Vișniec: „– *Ca să vorbim numai de Angajare de clown, piesă care a făcut deja o frumoasă carieră internațională. sau de Spectatorul condamnat la moarte, piesă în care, cum ar spune Kundera (care a și spus-o într-un eseu referitor la universul Procesului kafkian), «culpa își caută vinovatul».* Mă bucur că ați pomenit chiar dvs. cuvântul «absurd». *Admiteți o filiație de acest fel?* – Dacă stau să mă gândesc bine-bine-bine, maestrul meu a fost Ionescu și Beckett, în România, într-o primă fază. Dar, tot așa, dacă stau să mă gândesc bine, a fost un moment în care am conștientizat că trebuie să ies din această carcasă și mi-am dat seama că soluția este să scriu povești. Povești care să fie extrem de simple și clare la nivelul narațiunii, dar care să-și conțină în ele, la alt nivel, la alți eroi, implicit, parabola, absurdul, tot ce vreți. Acum eu am scris și multă poezie, am douăzeci de ani de poezie în spate, teatrul meu, pe care l-am scris în România, și chir cel pe care-l scriu acum în Franța este filtrat oarecum și prin interesul meu pentru lirism. Am încercat deci întotdeauna ca nici absurdul, nici grotescul să nu fie puse pastă groasă, să construiască un mesaj liric. Continui să mă bat – acum sunt de șapte ani în Franța, de cinci ani scriu în franceză... dincolo de Beckett și Ionescu mi-

a plăcut mult literatura lui Pinter...”. □ Pe ultima pagină, sunt anunțate Premiile Asociației Scriitorilor din Tg. Mureș: Juriul, alcătuit din Mihai Sin și Gálfalvi György, co-președinți, și Farkas Árpád, Dumitru Mureșan, Kovacs András Ferenc, Láng Zsolt, Al. Cistelean și Ferenczes István – membri, a premiat următoarele volume: Aurel Pantea, *Negru pe negru*, poeme; Molnar Vilmos, *A nagy elbeszélgetés (O amplă convorbire)*, proză. Cu premiul special pentru dialog cultural a fost distins volumul bilingv al Silviei Obreja – *Frumoasa neliniște – A szép nyugtalanság*.

[OCTOMBRIE-NOIEMBRIE]

● „Steaua”, nr. 10-11, se deschide cu un text al lui Olimpiu Nușfelean, introdus de subtitlurile: *Discursul realității – mai captivant decât discursul literar, Scriitori fără cărți, Capcana teoretică, Realitatea pune mai multe întrebări decât literatura, O schimbare de roluri*: „Ca scriitor, nu poți soluționa realitatea fără să o cuprinzi în termenii literaturii. Articolul seamănă cu un auto interviu, în care «interlocutorul» se pune singur în dificultate. Dar și aceasta este o demonstrație că postmodernismul este explicabil prin inexplicabil: „În acest demers (păgubitor atât prin «lipsirea» de cărți a scriitorilor, cât și, mai mult, prin impunerea unei imagini «limitate» a literaturii), un rol important și nu întotdeauna fericit l-a avut *teoria*, care, justificându-l pe scriitor ca simplu cititor al unei realități vorbite, a redus exercițiul literaturii în confruntarea cu realitatea. Un caz semnificativ în acest sens poate fi socotit (ales dintre altele) *textualismul*. În cazul scriitorilor români, pe lângă că justifică setea de lectură a realității, textul, în textele ce-i sunt credincioase, se constituie și într-un *refugiu*. «Textualizând», scriitorii vor produce un citit-scris-citit ce-i va asigura vocii auctoriale suficiență și o valoare de anti-discurs promovat împotriva ambițiilor (discursive ale) puterii. Fără să-și epuizeze emergențele în aceste încercări, textualismul se va constitui astfel într-o împotrivire față de putere, dar care vine mai mult *dinspre scris* decât *dinspre scriitor*, *dinspre realitatea-ce-se-scrie-pe-sine*, «impresionantă» și pe câteva coli de hârtie, decât *dinspre realitatea-ca-necesitate-de-a-fi-scrisă-și-descrișă*. Este această situație un câștig sau o pierdere pentru literatură? Teoria, după ce l-a adus pe scriitor într-o asemenea «sferă de interes», ar fi trebuit să-l scoată de acolo...”. □ Versuri semnează: Gheorghe Grigurcu, Nicolae Popa (Basarabia), Horia Muntenuş. □ Sunt sărbătoriți Ion Brad la 65 de ani (articol de Irina Petraș) și Valentin Silvestru la 70 de ani (articol de Viorel Cacoveanu). □ Dintre, din nou, numeroasele studii istoriografice, atrage atenția cel semnat de Valentin Chifor, *Mateiu Caragiale, mereu sub pecetea tainei* – legat de amănuntul că alte publicații (cu alți autori) au considerat ediția prefăcută de N. Manolescu și postfațată de I. Vartic, un „fals”, datorat adăugirilor lui Radu Albala. □ Ruxandra Cereșanu propune tipuri de romane de succes din perioada „obsedatului deceniu”. Astfel, conform criteriilor

autoarei, avem: „1. Consider că *Galeria cu viță sălbatică* este, ca scriitură cel mai bun roman al obsedantului deceniu. Desigur, romanul lui Constantin Ţoiu a avut succes și fiindcă autorul său ataca niște tabuuri politice. (...) 2. Cel mai mare succes de casă l-a avut *Cel mai iubit dintre pământeni*, roman considerat *best seller*, dar care nu se ridică la înălțimea estetică a *Galeriei cu viță sălbatică*. Marin Preda și-a propus, evident, un roman emblematic pentru situația intelectului hăituit, dar a ieșit o mixtură, un cocteil care a putut mulțumi doar pe cititorul mediu și avid de informație prelucrată secundar. Nu țin să demolez, însă, statuia ridicată lui Marin Preda și de aceea voi puncta doar lucrurile privitoare la Gulag din romanul său. (...) 3. Cel mai curajos roman al obsedantului deceniu mi se pare că este, chiar și acum după 1989, *Fețele tăcerii* de Augustin Buzura, chiar dacă am o oarecare nemulțumire față de câteva compromisuri făcute de către autor în privința subiectului (demitizarea rezistenței din munți, una dintre cele mai puternice din Est, înainte ca România să accepte sovietizarea și decadă complet și împăcarea, chiar dacă tardivă, dintre victimă și călău”. □ În traducerea Mariei Ralu, apar fragmente de Jurnal ale lui Serge Fauchereau, intitulate *Expoziții și fabulații*. □ Reapariția unei noi ediții din *Libertatea de a trage cu pușca* este salutăată de Virgil Mîhaiu: „Retrospectiv privind lucrurile, nu putem decât să deplorăm incomensurabila cantitate de talent, sensibilitate, tinerețe, forță creatoare, astuție în contracararea cenzurii, ca să nu mai vorbim de irecuperabilul timp, toate sacrificate de nația română în lupta pentru supraviețuirea ei spirituală (pe cea fizică n-o discutăm aici). În acest sens, recentul volum al lui Geo Dumitrescu este un document. Poetul a avut curajul de a menține și acele texte care, după întorsătura din decembrie 1989, par amuțite de larma declanșată în jurul nostru”. □ Despre *Convorbirile* lui Eugen Simion cu Petru Dimitriu scrie Constantin Cubleșan: „Pentru cărțile sale, pentru *faptele* sale Petru Dimitriu nu caută justificare. El și le asumă deschis și consideră că anii de exil, departe de țară, într-o altfel de bătaie pentru existență în care-l angaja occidentul, a plătit pentru aceste păcate”. □ Adrian Popescu semnează articolul *Ultimul Radu Gyr*: „O artă a durerii pe cât e a scrisului, unde elanurile vitaliste și naturiste din volumele tinereții s-au decantat în strofe apoftegmatice, săpate parcă cu dalta într-o materie rezistentă și nobilă, într-o marmură perenă. Cu aceste postume, Radu Gyr își edifică și mai convingător statura de important liric român scriind, mai ales după eliberare, îndurerate și cizelate autoportrete”. □ Sub titlul *Un optzecist în vogă și o nouăzecistă în top*, Ruxandra Cesereanu comentează elogios volumele *Dragostea* și *Travesti* de Mircea Cărtărescu (ambele apărute la Humanitas) și despre *Xilofonul și alte poeme* de Simona Popescu; notând despre aceasta din urmă: „Dacă ar fi fost migălit, mai puțin risipit în poante și enumerări nesfârșite, dacă ar fi fost mai concentrat, căci originalitate și putere vizionară există, cred că *Juventus* ar fi putut să devină manifestul unei posibile dar neînchegate, încă, generații poetice a nouăzeci-

tilor”. □ Ștefan Gencărau caută secrete în numerologia caragialiană: „Persona-jele lui Caragiale par (și numai par!) să nu stăpânească știința numerelor! Sau natura numerelor le este străină! Sau operația logică săvârșită prin numere nu e aceea de «a prinde *raporturi* spre a da realului substratul intuitiv și concret al proporției» (I. p. 171). Sau valoarea numărului nu se fondează la Caragiale nici pe virtutea spațiului și a timpului, ori a sinelui (I. p. 229), nici pe prinderea și divizarea timpului (I.p.209), nicidecum pe unitatea absolută a Universului. (...) O cunoaștere conform căreia numerele însumează pe lângă virtuțile lor concrete și simbolice, entități ale liberului arbitru, iar științele aferente cifrelor se subordonează, periodic, funcțiunii atipice specifice personajului caragialian”.

[OCTOMBRIE-NOIEMBRIE-DECEMBRIE]

● În paginile revistei „Apostrof”, nr. 10-11-22, sunt publicate versuri de Horia Stamatou și zece fragmente lirice inedite aparținând lui I. Negoitescu. □ Tot poezii publică Victor Felea, apoi Ion Mircea (din ciclul *Corabia lui Noe*), iar Victor Sterom, Marius Bunea, Ion Vintilă Fintiş, Stelian Stan, Cornel Sântion Cubleșan, Andrei Filip și Vladimir Deteșanu, membrii grupului de la Ploiești sunt, și ei prezenți cu poezii. □ Nicolae Mocanu traduce, fără a preciza sursa bibliografică, un articol al universitarului Al. Niculescu, stabilit în Franța, *Atracții germanice în cultura și limba română*. □ Octavian Soviany semnează cronici la recent apăruta carte a lui Adrian Marino, *Evadări în lumea liberă* (Institutul European, 1993), și la *Don Quijote în Est* (Albatros, 1993) de Octavian Paler. În cadrul aceluiași pagini, consacrate cronicilor literare, Ștefan Borbély scrie despre Gabriel Chifu (*Povestea țării latine*, Ed. Eminescu, 1994) și despre Alexandru Mușina, *Aleea mimizei*, nr. 3 (Pontica, 1993). Ștefan Borbély conchide că Gabriel Chifu este un poet neoromantic, iar acest ciclu, „de altfel foarte bun – al craioveanului s-a născut din tensiunea lăuntrică dintre o structură psihică integratoare și voința crudă de a o submina”. În ceea ce-l privește pe Alexandru Mușina, cronicarul arată: „Protagonistul lui Mușina nu e anticalofil, ci pre-calofil, situat, altfel spus, într-o zonă nepervertită, încă, de aburii inefabili ai frumosului”. □ Despre volumul *Ultimele, primele* (Albatros, 1994), al lui Emil Hurezeanu, scrie Aurel Pantea, care constată că „produsul poetic cel mai evident al nostalgiei e elegia”. Mircea Popa se ocupă de cartea lui Mircea Zăciu, *Clasici și contemporani* (EDP, 1994), și de volumul Dorei Pavel *Narațiuni întâmplătoare* (Dacia, 1989). □ Într-un medalion Iordan Chimet, realizat de Monica Gheț, sunt redată pe firul biografic cele mai importante dintre realizările autorului *Antologiei inocenței*, care se ocupă de o nouă serie antologică, intitulată *Dreptul la memorie* (I-IV vol., Dacia, 1992-1993). De altfel, Monica Gheț arată că „Iordan Chimet nu și-a încheiat «misiunea»”: „Iordan Chimet s-a apucat, cu un excelent spirit practic, să umească apariția volumului V al acestei antologii”. □ „Dosarul” întocmit, ca

de obicei, de Ion Vartic se referă la I.D. Sârbu, pe care autorul îl numește **Bufo** *generației sale*. Din dosar fac parte: scrisoarea inedită către N. Carandino și o alta către Ion Vartic, în care, de fapt, I.D. Sârbu dă relații despre corectura unui text în curs de apariție (**Scrisoare pentru o seară cu ploaie cluje**). □ Un alt text inedit (și facsimilat) este scrisoarea lui N. Steinhart către poetul clujean Dumitru Cerna. În același context documentar, prin care revista furnizează prioritar materiale cu caracter inedit, Marta Petreu reproduce un text al Marucăi Cantacuzino **Despre Nae** [Ionescu]. □ Gelu Ionescu semnează articolul omagial **Cornel Regman** – 75.

● Numărul triplu din „Poesis”, nr. 10-11-12 publică poezie de: Titus Andronic, Eugen Bunaru, Ruxandra Cesereanu, Constantin Hrehor, Aura Christi, Radu Afrim, Arcadie Suceveanu, Felicia Moșneag, Rudolf Bussmann, Mircea Țuglea, Grigore Șoitu, Alexandru Dohi, Șerban Codrin, răsfirați prin aproape toate paginile revistei. □ „Poesis” îi prezintă încă de pe prima pagină pe câștigătorii *Premiilor pentru anul literar 1994*, cu bogate amănunte de la ceremonia acordării acestora. Unele dintre cărțile și autorii premiați fac obiectul analizelor critice din „Poesis”. Lucian Vasiliu, cu *Mierla de la Casa Pogor*, este recenzat de Al. Pintescu. Despre **Poezia lui Alexandru Lungu** scrie George Vulturescu. Ion Vădan, Alexandru Pintescu (de două ori) și Mircea A. Diaconu scriu – sub titulatura *Orfica* – despre: Ioan Vieru, *Abisul mâinilor* (Timpul, 1994), Cassian Maria Spiridon (*Zodia nopții*, CR, 1994), Constantin Severin (*Zid și neutrino*, Ed. Vlasie, 1994) și George Achim (*Dinspre ieri spre nicăieri*, Dacia, 1994). □ Pe alte spații ale „Poesis”-ului se dezbate chestiunea paradigmei poeziei moderne, despre care scrie Alexandru Mușina: „Deosebirea dintre teoria literară și critica de identificare propriu-zisă pare greu de făcut, ba chiar e refuzată uneori. Deși distincția e clară: teoria literară *explică, descrie* mecanismele, modul de funcționare, felul în care este produsă și interacționează (ar trebui să interacționeze) cu cititorul poezia modernă – de exemplu – contextul apariției ei, relația dintre text și valorile dominante la un moment dat într-o cultură ș.a.m.d. (există nenumărate *teorii literare*, de la cea formalistă, la cea a «esteticii receptării»); critica de identificare *realizează o lectură*, a unei anume opere literare, (*cumva*) *în locul cititorului*. Ca să fac o comparație: teoria literară e schema de funcționare a unei mașini, împreună cu regulile de a o conduce și regulile de circulație, etc., critica de identificare e *instructorul* de la școala de șoferi, care-ți arată cum trebuie condus un automobil (citit un poem). Atât teoria literară, cât și critica de identificare sunt necesare într-o cultură semantico-sintactică; scopul lor nu este să se substituie literaturii ci să faciliteze *lectura* literaturii de vârf, să o faciliteze, să o facă accesibilă cât mai multor oameni” (**Poezia modernă, critica de identificare și teoria literaturii**). □ Daniel Corbu fixează **Generația ‘80, între Scylla și Carybda**, subintitulându-și cea de-a treia intervenție în chestiune **Postmodernismul bâlbâit**: „Prin urmare, poezia poetilor tineri ai

anilor '70 -'90 a fost numită rând pe rând experimentalistă, textualistă (M. Mincu), poezie semiotică (Emilia Parpală) sau postmodernistă, iar poeții erau experimentalști, avangardiști, textualiști, semiotici, postmoderni. Ultimul termen calificativ a convenit și a avut cea mai mare priză la poeții generației noastre, a cărei luptă estetică îmi place s-o numesc *lupta împotriva impersonalizării și a transcendentei tradiționale*. Și cum tradiția literară imediată era modernismul, postmodernismul românesc apare ca opoziție față de modernism, ca negație, ca înlocuitor al modernismului obosit și nu numai atât. Să recapitulăm: termenul pătrunde la noi prin 1983-1984, după citirea pe (sic!?) studiilor lui Lyotard (*La condition postmoderne*). Guy Scarpetta (*L'impureté*), John Barth, Ihab Hassan (*Toward a Postmodern Literature*) sau Gerald Graff (*The Myth of the Postmodernist Breakthrough*) și trezește confuzie sau, mai mult, o harababură ideatică provocatoare de confuzii.” Și încă: „În 1986, un număr întreg din «Caiete critice» (192 p.) era consacrat **Post-modernismului** (semnături diverse, din toate generațiile: Sorescu, Eugen Simion, St. Aug. Doinaș, N. Manolescu, Monica Spiridon, Cărtărescu, Crohmălniceanu, Magda Cârneci, V. Andru etc.) și mărturisesc că nu citisem până atunci ceva mai confuz. Nimeni nu știa ce e postmodernismul dar se aventura să explice acel *ceva-altceva* (care amintește de povestea sfârâiacului spusă cândva de Creangă) cu mijloace ale modernismului. Să fie postmodernismul un «paradox al viitorului», cum l-a numit Lyotard? Să fie (cum declară Gianni Vattimo în *La fine della modernità*) un sfârșit al sfârșitului în care *post* nu este un sinonim al lui *anti*? Sau poate un neoapocaliptism (Gerald Graff) necesar pentru ieșirea din tenebre? Sau mai bine (din nou Lyotard) un «anti-modernism»? Sau (și mai bine?!) «o veritabilă fatalitate a expresiei scrise», cum prevedea Ihab Hassan? În acest caz, bâlbâiala românească s-ar explica prin definițiile atât de diferite ale numeroșilor teoreticieni ai fenomenului, provocatoare de derută. La transferarea din America în Europa, un francez de la Université de Paris vedea în postmodernism, între altele, și o *recuperare*. Acest termen a reușit să prindă teren, între optzeciștii novatori. Recuperare. Să recuperăm. Dar ce? Ceea ce s-a uitat? Ceea ce «spiritul modern agresiv a exclus»? Să nu ezităm a spune că *foarte mulți scriitori români au înțeles postmodernismul ca pe un politeism cultural, ca pe un moment Babel al culturii noastre sau, mai precis, ca pe o istorie culturală care poate amesteca epoca de piatră cu cea postindustrială*. Poezia se putea scrie cu toate condeiele deodată (Bolintineanu, Homer, Labiș, Rilke, Eminescu, Caragiale, etc. etc.), apucate fragmentar, în original excesul intertextualității fiind considerat originalitate cu orice preț”. □ Interviu din acest număr conține întrebări pentru Marin Mincu (interviul fiind realizat de Doina Jela): „În «România literară» nr. 18/1994, la rubrica domniei sale intitulată Simulacrele normalității, dl. Eugen Negrici spunea următoarele: «În loc să declare un război necrușător degradării spiritului critic (să intre în jocul

mortal al deciziei neiertătoare și al înfruntării bărbătești a pericolelor ce pândeau de peste tot peisajul bolnav al literaturii române contemporane. numeroși critici au dezertat spre locurile unde (...) nu erau expuși direct presiunii proletcultului (...). Nu este exclus ca tocmai din cauza acestei lașități să se fi ivit și consolidat cea mai puternică școală interpretativă modernă, cu cei mai serioși poeticieni, structuraliști, hermeneuți, textualiști din această parte a Europei». Puteți comenta ideile afirmate aici?! – Întrebarea cu care începi dumneata este insidioasă și pe deasupra denotă și o percepție greșită asupra imperativelor constitutive ale criticii literare. Bănuiesc deja ce vrei să spui. Nu văd de ce ar trebui să mă integrez eu neapărat în observațiile sau în viziunea, dealtfel reductivă și bazată ea însăși pe o pre-judecată, cum se va vedea, a lui Eugen Negrici, din care preferi să citezi. Ceea ce spune el este numai în parte, și de la mare distanță adevărat – și în plus este și o foarte pripită generalizare, departe de a da măsura exactă a fenomenului. Dar eu nu mă grăbesc, cum îmi sugerezi dumneata, să mă recunosc în ceea ce îți închipui că aș fi: un fel de «dezertor», un «laș» – și nici măcar, la capitolul de «serios poetician, structuralist, textualist» etc. Această întrebare denotă cel mult că nu m-ai citit cu atenție. Eu nu știu, de pildă, cât s-a luptat E. Negrici cu proletcultul pentru că el însuși este, cum toată lumea o știe, un «poetician serios», chiar foarte bun – și – *guarda caso!* – probabil s-o fi avut în vedere în primul rând pe sine când proclamă cele de mai sus), dar eu am purtat polemici la scenă deschisă în presă, cu unii dintre reprezentanții propriu-zis și ai acestui proletcult, care denigrau direct și indirect valorile clasicizate ale literaturii române și schimbau mobilul ei propriu-zis într-unul de natură sociologică și politică. Chiar felul cum mă întrebi dumneata arată că ai o prejudecată de același fel, și anume că mobilul literaturii (și implicit, al criticii) este unul ideologico-politic. Această confuzie face ravagii și azi și de cele mai multe ori îi sancționează chiar pe cei care se declară scăpați de ea. Nu văd de ce literatura ar trebui să-și schimbe obiectivul ei general, care, spus simplu, este viața și textul, iar prin luptele socio-politice se ocolesc întotdeauna valorile, cel puțin sempiternе, dacă nu eterne, ale artei. În acest cadru poetica, structuralismul, textualismul (mai exact, critica textualistă), hermeneutica, semiotica nu sunt scopuri în sine, ci sunt doar *instrumente*, metode sau, dacă vrei, științe auxiliare, care sunt cerute sau impuse, după caz, de literatura însăși și, desigur și de orientările unei epoci. Eu fiind și scriitor, nu numai critic, nu am ținut să absolutizez nici una, ci doar să le folosesc, să mă aplic sau să mă implic doar până la un punct, până la acel punct unde ele însele se verifică drept eficiente sau nu, trădându-le în mod deliberat pe toate chiar *cu metodă*, dacă vrei). pentru că nu ele contează, ci cât anume am reușit noi să spunem cu ajutorul lor despre literatură, atunci când exercităm actul critic. Problema, deci, se pune numai la acest nivel – a utiliza o metodă, în critică, numai până la «trădarea». ci când nu se mai dovedește operantă, pentru a nu trăda literatura. Utilizarea

unor metode mai exacte, în cercetarea literaturii, s-a ivit din necesitatea combaterii unei abordări intuitive, impresionistice, de formulare a judecăților, abordare metafizică în felul ei, deoarece nu ține să-și verifice afirmațiile. Scientismul însă, voind să ocolească o metafizică, a căzut în alta – impunerea aproape ocultă a structurilor, sistemelor, codurilor semnificării drept unice determinante ale operei de artă. Problema este aici a sesiza la timp când anume și în ce fel oricare dintre aceste orientări cade în propria-i metafizică. Aceasta nu are de-a face cu abdicarea de la lupta cu proletcultul, dimpotrivă – a porni de la faptul că literatura are *propria-i fundare* și a respinge alte fundări constituie din capul locului și o respingere a proletcultului – asta numai pe de o parte. Dar faptul că așa cum spune Eugen Negrici, s-ar fi ivit la noi «cea mai puternică școală interpretativă (...) din această parte a Europei» e o idee exagerată; nu putem să nu ținem cont că noi n-am născocit mai nimic în această direcție, ci doar am preluat și aplicat, cu o rigoare discutabilă, idei ivite în alte părți, iar de boala aceasta nici n-avem tendința de a scăpa ușor. Impresia mea e exact inversă, și anume că *interpretarea* sau relectura întregii noastre literaturi, chiar de la poetul național, se află într-un punct de criză fără precedent și că aici trebuie consumată multă energie pentru reactualizarea acelor probleme care ar da un impuls evoluției pe mai departe a interpretării românești. Față de competențele din alte părți noi nu am realizat decât niște epuizări înainte de termen ale metodelor pe care le-am preluat. Lupta propriu-zisă cu proletcultul a avut loc permanent și în diverse forme, dar nu putea fi exclusiv opiniardă decât cu mari riscuri; am simțit-o eu însumi, cu ocazia polemicilor cu mari «ideologi» ca Sami Damian și Paul Georgescu; despre care n-am de ce să-mi schimb părerea, deși cei doi corifei ai marxismului sovietic la noi au reușit să fascineze destui critici neșemioticieni, nedeșertori și foarte... curajoși, între noi fie vorba! «Lași» cu adevărat, dacă există aici categoria invocată, sunt numai aceia care s-au transformat exclusiv în cercetători ultra-laborioși structuralisto-formaliști, consumând tone de hârtie ca să aplice textului literar niște scheme și niște grile imposibile, pentru a face cu ele niște descoperiri minime (eventual cum lipsesc două sintagme), fără ca măcar să știe ce vor să spună, care e topologia descoperirii făcute sau dacă are vreo consecință în judecata de valoare asupra operei. S-a ajuns astfel să fie acreditată tacit enorma idee că această valoare ar consta în simetrii compoziționale, în jocuri combinatorii simili-strategice ale autorului cu cuvintele etc., mergându-se până la absolutizarea cercetării unor elemente secundare în defavoarea altora, fundamentale, prin suprasolicitarea unor faze exerciții de intelect steril. Faci cumva această confuzie?! – *Sunt două motive pentru care v-am adresat dumneavoastră această întrebare. 1. După opinia dumneavoastră sunteți cu adevărat un apolitic, neinteresându-vă ce se petrece în afara literaturii decât în măsura în care ceea ce se petrece îi aduce atingere; și 2) sunteți «părintele» (sau «părintele adoptiv»!?) al uneia din aceste metode*

interpretative moderne, textualismul. Vreau să știu dacă am sau nu dreptate.

– Iarăși fals. Ce înțelegi dumneata prin apolitic? Om care nu a avut nici o funcție politică propriu-zisă? Sau faptul că nu sunt nici președintele și nici acolitul vreunui partid, adică om politic? Țin să precizez din capul locului că nu am vocație pentru aceasta și ar fi o adevărată infatuare din partea mea și o crasă încălcare a regulilor profesionalității în domeniu dacă m-aș erija în așa ceva. Susțin că oamenii politici trebuie să fie bine pregătiți pentru asta, să corespundă chiar structural, sau temperamental. Eu nu am nici tactul necesar pentru asta și nu am nici experiență, asta o știe toată lumea, nici nu am nevoie s-o mai explic. Eu nu mă pot implica în politică decât *ca scriitor*. Scriitorul ia atitudine în probleme majore ale țării lui, nu în politica de partid, și ține să-și precizeze poziția mai ales atunci când este greșit înțeles, când a fost ineficiență prestația sa scrisă. El ia atitudine întâi și-ntâi în probleme de cultură, care este ea însăși o foarte eficientă politică pe termen lung. Cine anume e chemat să facă această politică dacă nu scriitorul? Când în 1987 am vorbit împotriva fenomenului *Cântarea României* eram oare apolitic sau politic? Când am spus, tot atunci, în ședință la «România literară» că trebuie să ne rușinăm noi, scriitorii, că nu luăm nici o atitudine împotriva distrugerii țaranului român, eram apolitic sau politic? La respectiva dată altele erau atitudinile «politice» exprimate ale unor scriitori ca Paler și M. Dinescu, iar ale majorității nu erau deloc. Eu nu țin deloc să dau lecții în materie de atitudine politică altora. Acum, după Marea Revoluție, când în «România liberă» am scris o serie de articole și vreo două scrisori deschise în legătură cu tacticile ce urmăreau gâtuirea din fașă a oricărei opoziții (și am primit o serie de amenințări directe sau subterane, al căror efect nu a luat sfârșit nici acum), aceasta ce era? Pentru primele luări de atitudine citate mai sus, cele din '87-'88, unii colegi scriitori, care acum sunt mai mult decât politicieni, au trebuit, atunci, pe loc să-mi ia apărarea nu solidarizându-se cu mine ca să susținem toți aceeași idee, sau să subscriem la ea, ci în mod ciudat, atenuându-mi complet afirmațiile, zicând că n-am vrut să spun nimic rău nici de *Cântarea României* și nici de situația țaranilor, ba chiar dimpotrivă, anume că însumi fac tot *Cântarea României*, acolo, în Italia, când public și comentez valori românești (asta a spus-o M. Dinescu!). A trebuit să le și mulțumesc (sincer) pentru asta, căci realmente m-au apărat eficient, dată fiind împrejurarea, mai ales că mi se telefona regulat acasă de către secretari de la mai multe niveluri și am fost chemat pe la diferiți tovarăși ca să precizeze cât mai detaliat ce am vrut să spun (sau mi se telefona, de asemenea regulat, ca să se asigure că nu voi participa la ședințe, lună de lună). Deci, deși am fost nevoit să le mulțumesc colegilor pentru «apărarea» lor, mi-am luat totodată gândul de la «lupta corp la corp», fie cu proletcultul, fie cu alte transcendențe, pe care nimeni n-avea șanse și nici chef s-o dea. /

Care sunt zonele de suprapunere ale conceptelor de textualism și postmodernism? Dar dintre primul și acela de semiotică, primul și acela de poetică? /

Postmodernitatea (nu am spus post-modernismul!) e o noțiune mai largă și ține de o schimbare radicală de epistemă, anunțată încă din zorii secolului nostru, dar cu efecte vizibile în planul creației abia în a doua jumătate a acestuia. Ea constă mai întâi de toate într-un «sfârșit al metafizicii» în filozofie, în renunțarea la «principii absolute», la «fundamente» grund-uri, dar și la ideologii, la noutate și progres cu orice preț, omologate ca valoare și criterii de valoare, la «sfârșitul istoriei» sau, mai precis, lichidarea viziunii acesteia ca un unic curs etc. Aceste concepte, odată revelate ca înrobitoare și «denunțate» ca dictatoriale, nu sunt părăsite totalmente, ci sunt «slăbite», trăite altfel, *cum grano salis*, mai liber și mai uman în același timp, printr-o nouă înțelegere acordată ontologicului, care vine să-și ocupe locul firesc în primul plan al «științelor spiritului», lăsând grija criteriilor de adevăr obiectiv în al doilea plan. Această nouă viziune a adus și în literatură teme specifice: reconsiderarea derizoriului, a marginalului, fragmentarismul și direcțea experienței trăite, ironizarea și parodiarea în bloc a temelor până nu demult «serioase», cum ar fi Istoria, Ideea, Omul etc. Textualismul (abordarea ostentativă și demontarea acestei «transcendențe» a Textului ce desființează omul, îl reduce la tăcere) este numai unul dintre aspectele postmodernismului; am zice că este forma pe care postmodernismul programatic a luat-o la noi în anii '80 și se definește prin exaltarea și pulverizarea ironică a Textului (cu majusculă!) ca suport oarecum ocult al literaturii, care, absolutizat, devenit metafizic, ucide practic omul. Textul, nefiind o componentă oarecare a operei, ci chiar componenta esențială, tinde să aglutineze în regie proprie și în profit propriu întregul eșafodaj de raporturi ce se pot imagina între lumea literei și lumea reală, substituindu-o pe aceasta nu doar metaforic, ci la propriu. În practică, Textul ajunge să expulzeze lumea, nu s-o edifice, iar această dramă de proporții absurde nu s-a trăit niciodată în acest fel decât aici, la noi, în Est (iar România cu sistemul ei e un Est cu o fizionomie aparte, unde absurdul depășește orice închipuire). În acest fel îmi explic că a fost posibilă o orientare cu contururi vizibile, cu poetica ei proprie, înglobând o «generație» (sau poate numai ultimele promoții ale generației postbelice, depinde ce sens dăm termenilor). Semiotica se ocupă cu lumea semnelor, fiind cea mai pașnică știință, să zicem așa; ea face cercetări în domeniul semnificării umane. Dar cum lumea semnelor, devenită autonomă, nu ne-a mai exprimat la un moment dat, ci ne-a înlocuit, semiotica însăși a fost utilizată ca instrument programatic de experimentare și, concomitent, de vituperare a lumii semnelor. Textul fiind el însuși socotit un macro-semn, un semn global, cu o structură supraetajată de sens, intră ca parte a semioticii” („*Textul ajunge să expulzeze lumea*”). □ Un al doilea interviu este luat lui Ion Bogdan Lefter, invitat de onoare la *Zilele culturale „Poesis”*, din 21-23 septembrie: „– În luna iulie, în Capitală a avut loc ședința de constituire a ASPRO al cărei președinte sunteți. Ce este ASPRO și care sunt motivele care au condus la constituirea acestei asociații, atâta

vreme cât – se știe – există Uniunea Scriitorilor?/ – ASPRO este prescurtarea titlaturii complete a Asociației Scriitorilor Profesioniști din România, înființată în București, cu participare națională, 52 de scriitori din mai multe locuri din țară semnând actul de constituire a acestei asociații. Comparția cu Uniunea Scriitorilor a mai fost făcută de la înființarea ASPRO încoace, de obicei, pornindu-se de la presupuziția că noi am forma o disidență față de Uniune. ASPRO nu vrea să fie o disidență a Uniunii Scriitorilor, din care, de altfel, mulți dintre noi facem parte. Vrea doar să fie un alt tip de instituție decât Uniunea Scriitorilor. În timp ce Uniunea Scriitorilor este un sindicat național care cuprinde totalitatea scriitorilor profesioniști din România, ASPRO își dorește să fie un tip de asociație orientată pragmatic, care să reușească să pună pe roate programe concrete de acțiune culturală, să promoveze – atât mediatic, deci ca impact public, cât și legislativ, profesiunea de scriitor în societatea românească. Înseamnă că ASPRO nu poate fi privit decât ca o alternativă a Uniunii Scriitorilor, într-un sens mai general, o alternativă tipologică./ – *Care a fost reacția Uniunii Scriitorilor, a membrilor Uniunii Scriitorilor care nu sunt membri ASPRO, la înființarea asociației, și, dacă se poate vorbi despre o colaborare între cele două instituții ale breslei scriitoricești?/* – Uniunea Scriitorilor, în ansamblul ei nu a reacționat în nici un fel la înființarea ASPRO, nici o ședință de comitet director, nici o ședință de consiliu a Uniunii, cu atât mai puțin vreo adunare generală, n-au discutat înființarea ASPRO. De altfel, dacă ne gândim la consiliul de conducere al Uniunii Scriitorilor, o eventuală reacție a acestui consiliu față de ASPRO ar presupune, ca eu sau Mircea Nedelciu să avem reacții față de noi înșine, pentru că suntem membri și în consiliu de conducere al Uniunii Scriitorilor și în acela al ASPRO. Uniunea Scriitorilor, ca sindicat național, nu are cum și de ce să reacționeze la înființarea oricăror altor tipuri de instituții culturale. De exemplu, Uniunea Scriitorilor nu va reacționa niciodată față de înființarea unei fundații, a unei agenții de impresariat, copyright, organizare de colocvii ș.a.m.d., față de care, Uniunea Scriitorilor nu poate avea decât o atitudine pozitivă, care să ducă, firește, și la raporturi de colaborare. Nu avem, deocamdată, raporturi de colaborare cu Uniunea Scriitorilor, dar sperăm că le vom avea./ – *Care ar fi principalele obiective ale ASPRO, și prin ce se deosebesc de cele ale Uniunii Scriitorilor?/* – Deosebirea esențială și caracterizantă între tipul de instituție pe care îl ilustrează Uniunea Scriitorilor și tipul de instituție pe care îl ilustrează ASPRO, e diferența dintre sindicalism, pe de o parte, și pragmatismul acțiunilor concrete, pe de altă parte Uniunea Scriitorilor, oferă, ca orice sindicat, avantaje de tip protecție socială, asistență socială, ajutoare bănești, în timp ce ASPRO, nefiind un sindicat, nu oferă nici un fel de asistență socială membrilor săi, ci dorește doar să-i angreneze în acțiuni culturale concrete. Pe de altă parte, suntem, acum, la două luni și jumătate de la înființarea ASPRO, o perioadă foarte scurtă, în care am progresat doar în organizarea internă a

asociației noastre: am constituit departamente, ne-am ocupat de înregistrarea la Tribunal, de deschiderea unui cont în Bancă, de ștampile și tot ceea ce trebuie să posede o asociație ca să funcționeze. De asemenea, am schițat deja o serie întreagă de protecție pe care vrem să începem să le punem în practică, și care se orientează pe două linii mari: o primă linie, aceea a exercitării unor presiuni și a desfășurării unor activități practice în zona legislativă și de recunoaștere simbolică a scriitorului în societate. După cum se știe, meseria noastră nu este statuată în nici un fel, nu există nici un fel de lege sau document./ – *În consiliul de conducere al ASPRO au fost aleși și doi sătmăreni: Ion Vădan și George Vulturescu. Acesta din urmă, fiind, după cum se știe și animatorul Zilelor culturale «Poesis». Care este opinia dumneavoastră cu privire la această acțiune culturală, în contextul organizării unor acțiuni asemănătoare la nivel național?/* – Trebuie să precizez că George Vulturescu și Ion Vădan sunt membri în acea jumătate a consiliului ASPRO care se ocupă de zona de administrare a resurselor, de zona financiară, investiții și alte asemenea care țin de, să spunem, un spirit mai concret, un spirit orientat spre afaceri, spre «manageriat». Amândoi sunt scriitori care în acești ani au pus pe picioare mici afaceri culturale, în domeniul gazetăriei culturale sau în cel al televiziunii, la fel ca restul de trei membri ai acestei jumătăți a consiliului nostru: Mircea Nedelciu, Viorel Marineasa și Călin Vlasie, ei cinci, formând ceea ce se numește «consiliul de administrare a resurselor». Cealaltă jumătate a consiliului nostru, este formată dintr-un consiliu de strategie culturală, care se va ocupa, glumind puțin, de cheltuirea banilor pe care sperăm să-i obțină consiliul de administrare a resurselor. În ceea ce-l privește pe George Vulturescu și *Zilele Poesis*, ASPRO, datorită lui, datorită punctului de intersecție dintre ASPRO și «Poesis» pe care George Vulturescu le reprezintă, ne-am asociat organizării acestui festival literar, asocierea noastră fiind însă simbolică, noi făcând doar unele preparative, unele convocări, în rest, meritul organizării *Zilelor Poesis*, revenind integral gazdelor noastre de aici, animate de George Vulturescu, pentru care nu am decât cuvinte de laudă. Mai mult decât atât, pot să adaug că atmosfera foarte caldă, foarte amicală de aici, atinge cote net superioare obișnuitei atmosfere protocolare, pe care o oferă întrunirile culturale din alte zone ale țării. Poate și pentru faptul că aici au venit foarte mulți scriitori aparținând generației mai tinere./ – *În concluzie, sunt Zilele Poesis o stare de spirit?/* – De ce nu?” (Interviu realizat de Stela Tudor).

• „Dacia literară”, nr. 4, se prezintă, ca și numerele precedente, cu o „tematică” externă, aceea a numărului de față fiind consacrată culturii și literaturii poloneze. Ea ocupă o treime paginile „Daciei literare” sub diverse titluri, subiecte și aspecte: Veniamin Ciobanu, *Un episod al raporturilor româno-polone din secolul al XVI-lea*, Al. Andriescu, *Exilul polonez al lui Dosoftei*, Constantin Rezachievici, „*Steagurile românești*” din armata lui Jan Sobieski din expediția pentru depresurarea Vienei (1683), Gavril Istrate, *Relațiile*

moldo-polone reflectate în vocabularul lui Sadoveanu, Noemi Bomher.

Paradigma polonezului în proza lui Mihail Sebastian, Al. Husar, **Muza lui Kochanowski**, Elvira Sorohan, **Miron Costin, Contextul și textul Poemei polone**. □ Un portret liric (de poet) este făcut Papei Ioan Paul al II-lea, de Stan Velea, care scrie o prezintă și pe romanciera și eseista Danuta Biénkowska. □ În afara subiectului tematic, „Dacia literară” are în dezbatere autori precum Cezar Petrescu, pe care Fănică. N. Gheorghe îl consideră **Un mare scriitor nedreptățit**. În ceea ce ai privește pe «detractori» (între care este nominalizat G. Călinescu), Autorul studiului arată: „Poziția acestora rămâne dacă nu într-un torul ridicolo, oricum ea este gratuită, ambițioasă, sterilă și fără obiect. Romanele, scrierile lui Cezar Petrescu se acută și se citesc astăzi cu deosebit interes, cu depline satisfacții. Operele sale apar în ediții de masă”. □ În numărul curent din „Dacia literară” apar o serie de evocări prilejuite de cifre simbolice în legătură cu nașterea ori sfârșitul unor scriitori. □ Valeriu C. Neșțian consemnează împlinirea a 110 ani de la nașterea lui Vasile Voiculescu, pe care îl prezintă în calitate de pot creștin: „Asta mi se pare a fi interpretarea devenită a adevărului artistic [poezia „creștină”] și nu «infiltrarea unor prejudecăți și opinii false, deformatoare asupra scriitorului, instalate morțiș până și pe terenul atât de circulat al manualelor de școală», cum remarcă unul din cercetătorii operei voiculesciene (Ion Apetroaie, V. Voiculescu, studiu monografic, Minerva, 1975, p. 59)”. □ Despre centenarul nașterii dramaturgului Ion Luca scrie Nicolae Cârlan, completând portretul cu două pagini de corespondență inedită. □ Un grupaj de versuri semnate de Virgil Mazilescu amintește că s-au împlinit 10 ani de la dispariția fizică a poetului. Tot aici, o pagină cu fotografii inedite, făcute în Iași, îl prezintă pe Virgil Mazilescu alături de Mihail Șora, Ana Blandiana, Petre Stoica, Emil Brumaru, Dan Arsenie și Lucian Vasiliu. □ La opt decenii de la nașterea lui Ovid Caledoniu, Constantin Ciopraga scrie despre elegiile poetului considerat «un pelerin pe munți de gânduri»: „Riguros decantată de impurități, expresie a unei neostoite frumuseți morale, poezia pelerinului în azur (din aceeași generație cu Ștefan Baciuc, și Ion Frunzetti, cu D. Stelaru și Constant Tonegaru. cu Magda Isanos și Traian Lalescu) se înscrie în linia unui neoclasicism suplu de substanță, destinat armonizărilor supreme. Ființă în fața lumii, poetul propune neobosit autodepășirea”. □ Un poem inedit al lui Emanoil Manoliu, căsătorit cu prima dintre fiicele prozatorului Mihail Sadoveanu, Despina-Iulia, apare în „Dacia literară”. □ Între evenimentele notabile consemnate în acest număr, se află și Zilele porților deschise (ed. a III-a, Iași, 18-19 sept.) inițiate de Consiliul European la Clubul Junimea, când „s-a desfășurat un simpozion organizat de Muzeul Literaturii Române din Iași, la care sunt prezenți scriitorii Alexandru Paleologu, Paul Miron, Cezar Ivănescu, Liviu Antonesei, Lucian Vasiliu, Ioan Holban. □ Un alt eveniment, de astă dată editorial, găzduit în aceeași zi și prilejuit de lansarea cărții lui Paul Miron, îl aduce printre

participanți și vorbitori, pe Nicolae Manolescu la Iași. Cărțile lansate sunt Idoi de lut și Fata călăului (Clusium, 1994). Despre ele se pronunță Al. Andriescu, Alexandru Paleologu și Nicolae Manolescu, din ale căror intervenții redăm: „Meritul acestei duble apariții, care este un act de recunoaștere acasă a unei activități ce completează armonios o carieră pusă în întregime în serviciul culturii române, vine unei edituri clujene, Clusium”(Al. Andriescu). □ „Citind aceste cărți, la care nu mă așteptam, pentru mine a fost un efect brusc și concentrat: am descoperit în prietenul meu, aproape de vârsta mea, ceea ce aș fi fost obligat să bănuiesc. Paul Miron este un profesionist, un artist în adevăratul sens al cuvântului”.(Alexandru Paleologu) □ „Nu este o surpriză calitatea literaturii lui Paul Miron. Vreau să insist puțin asupra limbii acestei literaturi. Limba pe care o folosește Paul Miron în scris este o limbă română mai frumoasă decât limba română. Pentru că ea nu suferă de ceea ce suferă de obicei limba unei enclave, a unei comunități închise, de dincolo de marginile țării, și anume de arhaitate”. (N. Manolescu) □ Câștigătorii concursului de poezie Junimea, ediția din septembrie 1994, sunt Cristina Cârstea și Ștefan Baștovoi.

NOIEMBRIE

2 noiembrie

• În „România literară”, nr. 42, Nicolae Manolescu semnează editorialul *Dacă nimerești cuvântul magic*: „Concluzia lui Eugen Coșeriu este că, de obicei, în actul vorbirii, aceste raporturi nu sunt prezente în mintea vorbitorului, nu sunt conștiente latente ul vorbirii. Ele sunt relații permanente, dar latente. Poezia este tocmai actualizarea lor. În felul acesta «limbajul poetic, în care se actualizează tot ceea ce ține de semn, este limbajul cu toate funcțiunile lui, este adică plenitudinea funcțională a limbajului». Nu selecție, nu deviere: limbajul uzual sau cel științific sunt selective ori deviate. Limbajul poetic este limbajul în deplinătatea funcțiilor sale. Doar în poezie instrumentul are toate cordele, pianul, toate clapele, și bemolii, și diezii. Orice altă comunicare e limitată. Avea dreptate Eichendorf: dacă nimerești cuvântul magic, lumea începe să cânte. Numai în poezie cuvântul este în același timp o sonoritate care sugerează alte sonorități și un conținut care evocă alte conținuturi, un semnal și o expresie, un lucru natural și unul cultural, un lucru «în sine» și unul «în relație» o identitate și o alteritate – și toate, în același timp, ca o orgă”. □ Cartea în dezbatere din acest număr îi aparține lui Ștefan Bănulescu, *Scrisori din provincia de sud-est sau O bătlie cu povestiri* (Nemira, 1994) și este comentată de G. Dimisianu („Capacitatea de a proiecta totul în fabulos este prezentă și aici, ca una din expresiile extraordinarului har narativ al prozatorului”) Ioana Părvulescu („Scrisoarea este în proza lui Ștefan Bănulescu un invizibil ham al Ancuței, loc al intersectării între oameni,

timpuri și povești. La fel ca faimosul spațiu al întâlnirii și comunicării sadovenian, m scrisoarea reunește între zidurile ei de hârtie cele mai diverse povești spuse de «călătorii» din volumul *Scrisori din...*”) și *Andreea Deciu* („S-a vorbit mult despre valoarea simbolică a prozei lui Ștefan Bănuțescu, pornindu-se de la o idee logică, și anume că trebuie să existe o instanță superioară care să explice sensurile misterioase le universului din nuvele și roman, un fel de «cutie neagră» în care să se găsească adevărul”. □ *Actualitatea editorială* se deschide cu recenzia lui Alex. Ștefănescu la volumul Alinei Mungiu, *România, mod de folosire* (Staff, București, 1994), despre care criticul afirmă, la final: „Volumul cuprinde și o secțiune rezervată unor articole pe teme literare, articole care și ele ies, ca o substanță efervescentă, din tiparul genului... Admirabilă, necesară și obositoare această femeie, această alina Mungiu!”. O altă carte recenzată (sub semnătura Andreei Deciu) este volumul de poezie al lui Caius Dobrescu, *Efebia* (Marineasa, 1994). □ Versurile din acest număr poartă semnătura lui Vasile Baghiu.

● În „Luceafărul”, nr. 22, sub titlul *Una spunem, alta fumăm*, cronicarul anonim al presei noastre literare, reproduce textul lui N. Manolescu la adresa lui Adrian Păunescu: „Puțini creatori și-au exprimat indignarea pentru revenirea în formă a lui Adrian Păunescu care, nici mai mult, nici mai puțin, capătă dreptul de a-și plasa însăși în Imnul Spiritualității Române. Nimeni nu se plânge că Adrian Păunescu ar avea ceva meșteșug în ceea ce scrie, dar de aici și până a fi purtătorul de cuvânt al românilor de pretutindeni e prea mult. Criticul și omul de gust care este Nicolae Manolescu îl sancționează chiar pe prima pagină a «României Literare». Nu ne abținem să nu reproducem un pasaj care pune degetul pe rană: «Nici un poet n-a ridicat apologia ceaușismului la amănunțurile înălțimi la care a reușit să o ducă Adrian Păunescu. Pe lângă omagiile sale, acelea ale cohorții de poeți – lăudători ai acelor vremuri păleau ca luna când iese soarele. Adrian Păunescu n-a precupețit nici un adjectiv, nici un adverb, oricât de lingusitor, nu s-a legumit la superlative și hiperbole, n-a pus niciodată stavilă poeziei sale irepresibile de a glorifica pe cel mai odios dintre toate personajele istoriei noastre». Și, totuși, directorul de la «România literară» e blând cu calificativele. Adrian Păunescu n-a făcut niciodată ceva dezinteresat, biografia sa e dolidă de exemple în acest sens, iar dacă va avea cineva curiozitatea să i-o cerceteze mai atent, va descoperi fapte de domeniul absurdului. Ceea ce face și acum, sub protecția parlamentară, va irita și mai mult pe cei care vor fi mult mai puțin îngăduitori decât noi”. □ În acest număr semnează versuri Gheorghe Azap, Alexandru-Cristian Miloș și Victor Nichifor. □ Vasile Andru publică proza *Muntele și călăuza* (datată, 1979). Un fragment de roman semnează și Tudor Alexander. □ Dan Laurențiu i se confesează lui Marius Tupan: „– *Puțini scriitori au publicat, după decembrie 1989, câte o carte în fiecare din acești 4 ani. Ai avut cărți de sertar, scrii indiferent de timp și anotimp, socotești că literatura este – cu o formulă*

desuetă – viața ta?! – Decembrie 1989 m-a găsit cu vreo sută cincizeci de poezii în buzunar și nu știam când și cum le voi publica. Cu tot temperamentul meu arzător, nu mă grăbisem, de altfel, niciodată (adu-ți aminte că prima carte, *Poziția astrilor*, am tipărit-o în 1967, deci la vârsta de 30 de ani. Dacă mai ai în vedere că de atunci, din 1990, eu am mai scris până acum încă vreo trei sute de poezii, fără să mai pun la socoteală eseurile sau articolele de atitudine pur politică, vei concede, Marius Tupan, că nu ipocrit și demagogic am adoptat lozincă fesenistă: «Eu muncesc, nu gândesc». În curând îmi vor apărea încă trei cărți aflate în edituri și gata de tipar, numai să aibă fonduri editurile cu pricina. Dar fiind leu, eu știu că: numai sângele albastru ne va scoate din dezastru”. □ Dan Silviu Boerescu recenzează favorabil romanul *Haimana* al lui Emil Mladin: „Fragmentul de umanitate propus și realizat de Emil Mladin este absolut remarcabil”.

3 noiembrie

• „Contemporanul-Ideea europeană”, nr. 44, este ilustrat cu „fotografii din excelenta revistă „Manuscriptum 1-4/1993”. □ Se produce cu versuri Dan Ciachir. □ Despre Ioan Es Pop, cu volumul său *Ieudul fără ieșire*, scrie Octavian Soviany: „Această ridicare a mizeriei și turpitudinii ontologice la un coeficient cosmic este cu adevărat excepțională în poezia lui Ioan Es. Pop căci micile aventuri ale unei existențe anodine, gregare aproape, se transfigurează în textele din *Ieudul fără ieșire* în episoadele unei *Iliade* sau ale unei *Fenomenologii a spiritului* a căror succesiune are ceva din curgerea solemnă a marelui epos. Poemele cu lumpeni ale lui Ioan Es. Pop sfârșind, neîndoielnic, prin a regăsi esența însăși a epopeicului”. □ Doina Ciurea reflectează pe marginea *Amintirilor în dialog* ale lui Matei Călinescu și Ion Vianu.

• În „Totuși iubirea”, nr. 45, referindu-se la așa-zisa *Presă de dreapta*, Adrian Păunescu crede că ea nu e periculoasă acum „atât prin ideologia pe care o susține, cât prin dezordinea, haosul și anarhia pe care încearcă (și uneori reușește) să le introducă în societate, în stat, spre a face posibilă restaurația perfidă a unora dintre ideile cele mai reacționare ale dreptei: polarizarea socială, disprețul față de cei mulți, marea proprietate, monarhia etc. – toate aceste componente ale restaurației fiind învelite în ambalaj simpatic. Presa de dreapta este macheta statului de dreapta. *Statul de lepră verde*. Sărăcia de mijloace a presei de stânga favorizează, în fiecare zi, ascensiunea presei de dreapta a societății pe care aceasta o prefigurează”.

4 noiembrie

• În „Literatorul”, nr. 45, în cadrul rubricii sale, *Fragmente critice*, Eugen Simion scrie despre *Greoiul și bolovănosul Rebreanu*: „În modul lui, Rebreanu a dat grandoare și, îi repet vorba, seriozitate scrisului românesc. A impus un model epic și modelul său acoperă o bună parte din sufletul româ-

nesc. Ce este, în definitiv, un mare scriitor? Între multele răspunsuri posibile aleg unul: un mare prozator este acela care creează o lume în așa fel încât lumea să fie verosimilă și, după o vreme, să pară că nu opera imită lumea, ci invers: lumea realului imită opera literară. Cred că așa se întâmplă și cu *greoiul, încetul, bolovănosul* Liviu Rebreanu pe care îl comemorăm azi, la 50 de ani de la dispariția lui precipitată, cu recunoștință și iubire spirituală”. □ Lucian Chișu recenzează poeziile lui Ion Mustăță din volumul *Corăbii pierdute* (Porto-Franco, 1994), epigramele lui Gheorghe Suciu, *Să ierți, maestre Cincinat!* (Pandora, 1993) și eseul *Hermeneutica lui Adrian Marino* (Aius, 1993) scris de Constantin M. Popa: „Neîndoios că însăși rigoarea, atât de caracteristică, a studiilor semnate de Adrian Marino, îl presează pe exeget să se adapteze statutului unui alt tip de cercetare. Cartea este formată, după expozeul inițial... din cercurile concentrice ale unui «recurs la metodă» ce exprimă astfel încă odată forța irepresibilă a modelului): originar, cultural, cantitativ, specific, heteronimic, ierarhic și immanent.”. □ Poezii semnează Ion Brad. □ Proza acestui număr este constituită din jurnalul-roman al sculptorului Nicăpetre (*Brăilița-Downtown via U.A.P sau Autobiografia unor pietre cioplite*), care este, mai întâi de toate, un document de viață. □ Despre cartea lui Corin Braga, *Nichita Stănescu, Orizontul imaginar* (Imago, Sibiu, 1993) scrie Răzvan Vonceu în articolul *Cum textualizează un zeu*: „Felul în care Corin Braga a scotocit prin «pivnițele» textului stănescian, recompunând apoi totul într-o explicație coerentă, mă face să cred în destinul luminos al acestui tânăr critic și să aștept cu interes cărțile sale viitoare”. □ Pe aceeași pagină cu Răzvan Vonceu, Andrei Grigor se referă la volumul lui Cristian Popescu *Arta Popescu* (Societatea Adevărul, 1994): „Prin toate trece, diafană, Arta Popescu, ispitind obsesiv inspirația scriitorului la originalitate. Nu e tocmai ușor de spus dacă mariajul se produce sau nu. În mod sigur însă are loc o logodnă la care scriitorul Cristian Popescu incită cititorul atent și care se anunță interesantă. Cu condiția ca această conviețuire să nu devină rutinieră. Adică să nu cadă în manierism”.

● „România Mare”, nr. 226, include o notă informativă despre Eugen Barbu primită de col. Iliescu Nicolae de la informatorul *Dragomir* [N.B. – în fapt, posibil, „o pușlama literară care se ascunde sub numele conspirativ pentru a-l turna la Securitate pe scriitor”]: „Ca om, în viața particulară, publică și literară, Eugen Barbu nu se bucură de credit. Este caracterizat de cei din jur ca un om perfid, impertinent, lipsit de onoare, oricând dornic să lovească pe la spate cu mâna altcuiva în adversarul său, pe care în față îl lingusește. Însăși nașterea lui este un dubiu, devenit de notorietate publică: De zeci de ani se afirmă că Eugen Barbu a fost procreat de N. Crevedia. Acest fapt nu a fost negat de scriitor față de sursa noastră. Și N. Crevedia a confirmat acest lucru în mai multe ocazii”.

● „Tribuna”, nr. 45-46, se consacră istoriei evreilor din România. Tudor Vlad semnează editorialul *Istoria dublă*: „Din punct de vedere cultural, căci acesta e

scopul demersului nostru, soarta a hotărât ca evreii să aibă o dublă istorie: una legată în mod explicit de poporul lor, și asumată astfel, cealaltă – determinată de particularitățile culturilor în care s-au integrat. Evident, ar fi cu neputință să analizăm aici, într-un colț de pagină, care sunt coordonatele esențiale ale destinului despre care vorbeam și ce resorturi ascunse ale vremurilor au determinat această situație; poate că nici un alt subiect n-a fost atât de dezbătut și n-a produs reacții atât de complexe. Nimeni nu va putea contesta însă, caracterul bivalent al creațiilor artistice ale evreilor, căruia întemeierea statului modern Israel n-a făcut decât să-i sublinieze existența”. □ Sub titlul *Intellectualii evrei din România după primul război mondial*, Leon Volovici se ocupă, pe aceeași pagină, de reacțiile la antisemitism. □ Alte articole în legătură cu subiectul din prima pagină: *Din istoria deportării evreilor din Maramureș* (Pompiliu Teodor) și un interviu luat de Miko Ervin lui Gheorghe Schwartz, care declară: „în clipa creației, artiștii sunt doar cu ei înșiși”. *Lumea evreiască și valorile occidentale în România interbelică. O analiză de caz: Mihail Sebastian* este un articol semnat de Florin Müller, din al cărui final care redăm: „Soarta evreului într-o societate și un stat de multe ori ostile, dar și în dezbateri dramatică cu propriul sine și popor solicită o analiză separată. Putem aprecia că romanul *De două mii de ani* și eseul *Cum am devenit huligan* reprezintă, în cultura românească o încercare de rezolvare a acestor probleme. Primirea care i s-a făcut romanului în epocă a dovedit o incapacitate de înțelegere. Nodul gordian era nu atât rezolvarea problemei evreiești prin asimilare, prin lupta de clasă, sau prin sionism. Problema reală era de a ști dacă tragismul istoriei exterioare era cauza situației atât de singulare a evreului în lume, sau dincolo de istorie exista o meta-istorie responsabilă de «suferința metafizică evreiască». Această metaistorie precizăm că nu are nicio legătură cu nașterea creștinismului, respectiv cu neasimilarea acestuia de evreii necreștinași. Mihail Sebastian nu se dovedește intransigent în a da un răspuns definitiv. Astfel el a rămas credincios libertății și îndoielii creatoare”. □ Cornel Crăciun scrie despre *Plastica evreilor din România în perioada 1940-1944*. □ În afara temei centrale a numărului, Radu Mareș scrie despre Luca Pițu: „Câteva constatări se impun imediat. Sub o aparență de amator de năzbâtii, autorul e de o gravitate certă, gravitatea savantului. E poliglot, a citit enorm (titluri care pentru marea majoritate a criticilor noștri sunt ezoterice), are o prodigioasă memorie (și fișe, la care există frecvente aluzii) dar și mișcarea degajată în domenii precum semiotica și poetica, pe care le stăpânește perfect. Numai o superioară siguranță de sine permite plăcerea ludică pe care și-o asumă Luca Pițu intrând, năpustindu-se de fapt în labirintul extravaganțelor de tot felul. De pildă, într-un dens micro-eseu («texticol», riscă el) intitulat *Doi elevi ai lui Hermogenes*: Eminescu și Cioran, adică «Omul de la Ipotești» și «Nihilistul de pe malurile Senei, locuitor în mansarda sa de gală», pentru a ilustra «natura convenționalistă a limbajului natural» e citat un savuros catren din folclorul

studentesc: «Cuvântul câine nu mușcă/ Cuvântul pușcă nu împușcă/ Cuvântul vacă nu muge/ Cuvântul Bahlui nu curge». Dar exemple de acest fel care, în fond, fac deliciul lecturii, sunt nenumărate»,.. □ Cornel Munteanu semnează recenzia la romanul *Cuțitul verde* al lui Alexandru Ciorănescu: „*Cuțitul verde* devine astfel cauză și mijloc de armonizare a ansamblului epic, un truc narativ regăsibil în complexul jungian al raportului dintre părinți și copii. El reface la scara întregului roman statutul *eroului* din romanul clasic. Numai că el depășește legea destinului și operează ca instrument volitiv în actul de purificare. O iluminare ce ține de laboratorul intim al nașterii romanului lui Al. Ciorănescu” (Alexandru Ciorănescu, *Cuțitul verde*, traducerea de Ileana și Mihai Cantuniari, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1993, Ed. Humanitas, Montreal, 1993).

● „Rampa”, nr. 8, se deschide cu un interviu luat de Mariana Criș lui Eugen Simion, președintele Juriului „celui mai important festival național de teatru”: „– *Domnule academician Eugen Simion sunteți președintele juriului celui mai important festival național de teatru, competiție ce reunește spectacole ale stagiunii trecute. Această investitură este dificilă pentru dvs.?* – Vreau să fac promisiunea că voi fi un om drept și înțelegător. Iar judecățile noastre vor fi făcute cu iubire pentru această formidabilă artă care este teatrul. Cred că am avut totdeauna un teatru extraordinar, am avut mari actori și buni regizori. Cred că această vocație nu s-a stins”. □ Dorel Vișan anunță că „Naționalul” clujean a împlinit 75 de ani. Cronici la spectacolele festivalului semnează Alice Georgescu, Mariana Criș, Dragoș Theodor, Irina Budeanu, Cristina Modreanu, Bogdan Guță. □ Sub forma unor *Deceuri*, Dumitru Solomon vorbește tot despre Festival: „La urma urmei, trebuie să admitem un lucru devenit deja loc comun, că un festival național de teatru exprimă, în ultimă instanță, nimic altceva decât valoarea teatrului național într-un moment dat. Am văzut deci spectacole bune, buniș sau slăbuțe, cu piese de Shakespeare. Cehov, Caragiale. Între tineri și autori mai mult sau mai puțin la modă a fost înghesuit, mai să fie sufocat, și un român contemporan: Ion Băieșu, cu piesa *Dresoarea de fantome*, în regia Irinei Popescu Boieru, spectacol al Teatrului Național din Iași. Nu e cazul să ne plângem de prea puțin, căci, iată, câteva rânduri mai sus, am acceptat ca pe un truism că festivalul exprimă stadiul teatrului. Asta-i situația! Nu se joacă piese românești recente? Asta știm, am mai auzit, am mai citit chiar în paginile acestei publicații și chiar sub aceeași semnătură, vor spune cititorii. Ce le răspund? Nici măcar nu sunt convins că nu se joacă piese românești recente. Se joacă, probabil, în unele teatre. De ce nu s-au aflat ele în festival? Fiindcă nu le-au propus teatrele respective, știut fiind că fiecare teatru avea dreptul la o propunere, iar comisia de selecție a festivalului avea dreptul s-o accepte sau nu. De ce n-au propus teatrele spectacole cu piese românești? Fiindcă, probabil, aceste spectacole erau prea slabe pentru ca teatrul să riște un nu hotărât din partea selecționărilor. De ce

spectacolele cu piese românești contemporane sunt atât de slabe încât nu au ce căuta într-un festival național? De ce sunt ele atât de slabe? Fiindcă sunt făcute, în general, de regizori improvizați (actori, studenți, dramaturgi, diverși civili), sau cu mijloace improvizate (fărămituri rămase de la marile oșpețe spectaculare), sau și una și alta. De ce nu sunt făcute de regizorii cei mai buni și mai experimentați? Fiindcă ei fac Shakespeare, Cehov, Caragiale. De ce nu cu mijloace substanțiale? Fiindcă acestea merg la Shakespeare, Cehov, Caragiale. Și, astfel, s-a închis cercul. Bine, va încerca peșemne cineva să deschidă cercul, de ce nu și români contemporani? Pentru că aceștia nu dau satisfacții artistice și nici satisfacții turistice. Fiindcă una e să te duci în lume cu Shakespeare sau cu Cehov și alta e să te oprești la graniță cu Mazilu sau cu Băieșu. Și iată că s-a închis din nou cercul. Definitiv? Rămâne de văzut...”

• „Dilema”, nr. 95, publică textul lui Ștefan Agopian *Nichita, Gică și eu*. □ Radu Călin Cristea semnează un articol intitulat *Despre prietenie și alte calvaruri*: „Mama îmi lipsea mai puțin pentru că îl întâlnisem pe Nicolae Manolescu. Lăsând gluma la o parte, îmi dau seama că evoluția prietenilor mele a avut șansa unei autorități morale care ținea loc și de tată și de tutore și de judecător și de duhovnic”. □ Claude Karnoouh scrie din nou despre *Sindromul „capra vecinului”*.

6 noiembrie

• „Adevărul literar și artistic”, nr. 242, debutează cu o poezie inedită a lui I. Caraion. □ Pictorul Dan Hatmanu i se confesează lui Constantin Coroiu: („*Am fost interzis cinci ani din cauza maestrului meu, Corneliu Baba*”): „– *Ce gust vă lasă politica în acest sfârșit de mileniu?* – Amar. La noi, oamenii nu știu să facă politică... – *Cred că foarte mulți nici n-au știut vreodată. Mă refer la cei care «se dau» politicieni.* – Priviri sălbatice, răfuială mărunță, încrâncenare, călcarea valorilor acestei țări în picioare – toate nu au cum să-ți facă plăcere. – Asta la noi, dar pe un plan mai larg? – *Domnule Constantin Coroiu, arta nu are nici o legătură cu politica. Sunt incompatibile. Iar eu îmi petrec tot timpul în atelier.* – Dar morala are legătură cu arta? – Firește, însă o legătură implicită. Artistul nu este și nici nu trebuie să fie un moralizator. El propune indirect modele morale. Arta adevărată este morală pentru că îl face pe om mai bun, mai sensibil, mai uman...”. □ Un text inedit al lui Al. Piru, *Cum am reeditat pe G. Călinescu*, apare însoțit de o notă de Constantin Coroiu: „Examinezi diversele contribuții și lucrări ale istoricilor literari, desigur, onorabili și merituoși din trecut, cum ai asista la acordarea unui plan. Deschizi apoi Istoria literaturii române de G. Călinescu. Un compozitor de geniu, Beethoven, intră tumultuos în scenă. Începe marele concert. A fi interpret «fidel» al «marelui concert», lui Al. Piru i s-a părut că poate constitui una din supremele demnități. Și-a asumat-o, deci, cu modestie și, mai ales, cu acribia-i cunoscută. El a transcris, de pildă, *propria manu*, ca un superb elev, de la

primul la ultimul cuvânt, monumentală – la propriu și la figurat – lucrare în vederea reeditării în anul 1982. Să transcrii cuvânt cu cuvânt – cu îndreptările și amplele adăugiri ale lui Călinescu însuși – textul unei Cărți a cărților de proporții de-a dreptul inhibante, ca *Istoria* lui Călinescu, e un act de iubire față de maestru cu totul excepțional și un demers ce îl înnobilează mai întâi pe istoricul literar Al. Piru, care *a re trăit* în acest fel «concertul» până la nivelul ultimului sunet, al ultimei note, al fiecărui instrument. Să-i citim confesiunea de cârturar Cum l-am reeditat pe Călinescu. Un text-manuscris autograf ce mi l-a încredințat cu ani în urmă și pe care l-am difuzat – în lectura sa – în revista de literatură a postului de radio Iași”.

7 noiembrie

● „Fețele culturii”, nr. 728, îl intervievează pe Tudor Oprea, mentor literar al mai multor generații de elevi, pe tema *Târgului de carte*. Pe aceeași pagină apare și un interviu cu Mircea Nedelciu. □ Florentin Popescu (*Postalionul anecdotelor cu scriitori*) scrie despre „haremul” lui Enăchescu Văcărescu, citând din „clevetelile verificate” ale uliței. □ Despre poezii Văcărești scrie și Gheorghe Tomozei în cadrul rubricii sale, *Filigran: Versul de dinainte de vers*: „Amintirea Văcăreștilor are ingenuitate, are muzică și mireasmă. Palidele lor fresce cu poleiul plesnit au prevestit apariția genurilor cu care poezia românească n-a întârziat să se îmbogățească. Ele sunt versul de dinainte de vers”. □ Dragoș Tudor scrie despre reluarea unei tradiții sibiene: *Colocviile de critică*: „După șase ani de întrerupere și, se înțelege, după multe strădanii, a fost posibilă relansarea acestor «colocvii». Organizatori au fost: Inspectoratul pentru Cultură al Județului Sibiu, Casa de Presă și Editura Transpres. Biblioteca Astra. Au participat: Mircea Braga, Mircea Tomuș, Mitropolitul Ardealului, Înalt prea sfinția sa Antonie Plămădeală, criticii Romul Munteanu (conducătorul colocviilor), Irina Mavrodin, Marin Mincu, Andrei Grigor, Dan Cristea, Lucian Chișu, Ștefania Mincu, Răzvan Voncu și poetul Mircea Ivănescu. În prima zi, în sala de lectură a Bibliotecii Astra, Mircea Braga a evocat edițiile anterioare și a deplâns, prin comparație, micșorarea numărului de participanți.” Același autor oferă și alte amănunte privitoare la discuțiile de la fața locului: „A urmat, apoi, prima parte a lucrărilor, moderator fiind profesorul și criticul Romul Munteanu. Formula în care a fost cuprinsă tema «colocviilor» – *Critica literară românească și momentul actual al criticii universale* – «nu înseamnă, a spus domnia sa, o supunere canonică și necondiționată la litera ei». Îndemnul s-a dovedit benefic pentru desfășurarea lucrărilor. Substratul și sensul politic al multora dintre atitudinile înregistrate în critica literară actuală au constituit substanța uneia dintre tendințele principale ale dezbaterilor. Considerând că direcția sugerată de tema colocviilor este excesiv teoretizată, Andrei Grigor a atras atenția asupra unui fenomen care, prin amploarea și gravitatea sa, necesită o analiză și o reacție adecvate. Este

vorba despre politizarea actului critic, imixtiunea criteriilor extra estetice în actul de evaluare și alterarea percepției critice, campaniile de demolare a valorilor. Presiunea politică a făcut ca mai multe generații să fie frustrate de opera lui Blaga, Arghezi, Barbu ori au aflat de ea într-o tristă clandestinitate. Ar fi deci primejdios, acum, ca alte generații să trăiască o frustrare asemănătoare sau să recepționeze o imagine deformată a operei lui Marin Preda, Nichita Stănescu etc. Ideile astfel delimitate nu au declanșat în rândul participanților reacții contrare ci doar neutre sau discret aluzive. O opinie confirmativă a venit din partea criticul Romul Munteanu care a afirmat, după o demonstrație pertinentă că valoarea estetică a cărții nu depinde de biografia autorului. Cea de-a doua zi a adus în prim-plan problema «postmodernismului ca formă a modernismului de azi» prezentată de doamna Irina Mavrodin și completată de criticii Marin Mincu, Dan Cristea, Lucian Chișu și Romul Munteanu. În ultima zi, dezbaterile polemice ale colocviilor s-au topit în spațiul de sacralitate a naturii și a trăirii religioase de la Mănăstirea Brâncovenu aflată în comuna Sâmbăta, acolo unde Munții Făgăraș se ridică parcă direct din câmpie. Îmblânzit de această ambianță emoțională, spiritul critic a rămas în așteptarea viitoarei ediții a colocviilor, pe care o dorim organizată chiar anul viitor.” □ Sub inițialele N.E. este recenzat volumul lui Ov.S. Crohmălniceanu, *Amintiri deghezate* (Nemira, 1994): „Noua carte a profesorului Ovid. S. Crohmălniceanu aduce în atenția cititorilor, în deschidere și pe coperta a IV-a și o «pildă»... adevărată despre probitatea morală a jurnalistului (și scriitorului) în vremuri de demult, ca și în vremurile noastre, căci din (ne)fericire, cum știm (ori ne facem că nu știm!), istoria se repetă”.

8 noiembrie

- „Academia Cațavencu”, nr. 44, comentează în registru ironic premiile acordate la Festivalul anual de teatru de către un juriu format din Eugen Simion (președinte), Mircea Micu și D.R. Popescu.
- În „Cronica română”, nr. 552, Lucia Ivănescu îl interviuează pe Eugen Simion, în calitatea acestuia de președinte al juriului Festivalului Național de Teatru „I.L. Caragiale”: „– *D-le profesor, apreciați că a reușit revista «Festival» să reflecte această sărbătoare a teatrului?*! – Am citit, evident, revista «Festival» și am constatat că doamna Ludmila Patlanjoglu și elevii ei sunt interesați mai mult de politic, de culise decât de spectacolele propriu-zise. Dar ceea ce m-a surprins cel mai mult în această revistă tinerească este totala lipsă de umor. Articolele, cu mici excepții, sunt de o posomorâtă platitudine și, cum ziceam, n-au niciun haz. Nici articolele, nici colajele, Regretabil...”.

9 noiembrie

- În „România literară”, nr. 43, la rubrica *Actualitatea editorială*, Andreea Deciu scrie despre *Mihai Eminescu – poet tragic* (Junimea, 1994) volumul

Ioanei Em. Petrescu, pe care îl comentează în următorii termeni: „Ceea ce este remarcabil în cartea Ioanei Em. Petrescu constă în echilibrul dificil de obținut pe care autoarea îl stabilește între într-o abordare erudit-filozofică (devenită la alți autori simplă fabulație găunoasă) și principiile unei analize concrete, aplicate coerent la text, la datele reale ale operei lui Eminescu”. □ Tot Andreea Deciu se exprimă și despre poetul Varujan Vosganian (*Șamanul albastru*, Ararat, 1994): „Varujan Vosganian este ca un metronom stilistic, care sugerează riscurile, se apropie curajos și parcă glumind de ele, pentru a le evita în ultima clipă, convertindu-le în profunzimea simplității și în semnificativul enunțiativului.” □ Despre „acest bad boy” al poeziei optzeciste, aparent cumințit – cel puțin ca titlu – în volumul *Bătrânețile unui băiat cuminț* (Pontica, Constanța, 1994) scrie Emil Mladin. Miruna Nicolae consemnează apariția prozelor lui Alexandru Uiuiu, *Felia amară*, Biblioteca Euphorion. Sibiu, 1994) □ Versurile din acest număr poartă semnătura Katiei Fodor și pe a lui Mihai Ursachi, proza aparținând lui Costache Olăreanu: *Lupul și chitanța*. □ Despre *Profesorul și biblioteca ideală* – un omagiu adus profesorului Paul Cornea la împlinirea vârstei de 70 de ani – scrie Mircea Anghelescu: „Mi se pare incredibil că Paul Cornea împlinește șaptezeci de ani dar dacă cumva e adevărat și «boierul» – cum îi ziceau vechii lui studenți – a ajuns la această vârstă intermediară, n-aș vrea ca urarea mea să lipsească din numeroasele care vor fi venit: fie ca «boierul» să poată merge încă mulți, mulți ani de acum înainte la biblioteca ideală a literaturii române, pentru plăcerea lui și pentru folosul nostru al tuturor”. Urărilor lui Mircea Anghelescu li se adaugă cele semnate de Andreea Deciu: „Poate că din perspectiva unei teorii literare solide nu e prea ortodox ceea ce afirm, dar vreau doar să remarc că toate studiile semnate de Paul Cornea îi satisfac cititorului atât necesitatea de a vedea bine «desenul din covor», distingând clar culorile și structurile «micro», cât și pe aceea de a avea conștiința unei logici generale a fenomenului, a unei explicații bazate pe reconstituirea marilor configurații și reliefuri”. Alex. Ștefănescu: „Paul Cornea gândește, nu muncește, pentru el gândirea este o plăcere nu o caznă. În plus, cunoscutul critic și istoric literar, unul dintre cei mai iubiți și respectați profesori universitari de la Universitatea din București, are o simpatie vizibilă pentru literatura română. Cu atât mai vizibilă cu cât, rușinat, și-o temperează prin ironie”.

● Dan Stanca arată în „România liberă”, nr. 1407, că „Editura Phoenix lansează două tinere poete, în colecția *Nouăzeci* (...). Saviana Stănescu și Diana Manole nu au încă treizeci de ani și scriu fără complexe, având în spatele lor o cultură poetică destul de bine asimilată, fiind relaxate și încordate în același timp, știind, cum se spune, că n-au nimic de pierdut”. Cele două volume sunt: *Amor pe sârmă ghimpată* (Saviana Stănescu) și *Bărbați și femei. 29 în ordine alfabetică*).

• În „Ziua”, nr. 128, este anunțată decernarea premiilor Academiei Române pe anul 1992, vizându-se tot spectaculosul, fiindcă, separat de lista propriu-zisă, mai apar două scurte știri: *Ștefan Iordache – primul actor premiat de Academia Română*, ca și faptul că *Premiantul Adrian Năstase nu a venit să-și ridice premiul*.

• În „22”, nr. 45, Dan C. Mihăilescu scrie despre *Felix culpa lui Crohmălniceanu*, o amplă recenzie la *Amintiri deghizate*, carte care exprimă „un fel de «cinism de catifea»», mult departe de cinicul regret al lui Paul Georgescu de a «nu fi reușit, dragă, să-i compromitem chiar pe toți!» Ai zice că, dacă pe blazonul amintirilor cei de dreapta au scris: «n-a fost să fie», însemnul «consemnul(?) celor de stânga este: «ce-a fost a fost». Pentru noi, cei de la mijloc, totul, din păcate, a fost și este”.

10 noiembrie

• În „Contemporanul-Ideea europeană”, nr. 45, Codrin Liviu Cuțitaru analizează în serial poezia nouăzecistă, pornind de la O. Nimigean (*Week-end printre mutanți*), în timp ce Octavian Saviany comentează romanul *Haimana* al lui Emil Mladin: „Oricum, din această proiecție contrapunctică, proiecție care exprimă în ultimă instanță caracterul polar al existenței umane, cartea dobândește o pe cât de neașteptată pe atât de tulburătoare ambiguitate. Și fără a fi neapărat un Hemingway sau un Jack London (autori cu care prezintă – este adevărat – evidente afinități), domnul Emil Mladin rămâne un prozator plin de forță și totodată de delicatețe, ascunzându-și, asemeni eroilor săi, sub aparențele unui «dur» disponibilitatea pentru lirism”.

• În „Zig-Zag Magazin”, nr. 43, Marian Petcu îl intervieuează pe Iosif Sava: – În cadrul «*Seratelor duminicale*», v-ați revoltat de mai multe ori împotriva prea deselor ingerințe ale politicului în perimetrul esteticului. Credeți că între timp lucrurile s-au mai schimbat?/ – Aș vrea să depășim toate ipocriziile și să avem o anumită sinceritate – nu cred că există om care să nu facă politică. Toți facem politică, dar este absolut necesară neînregimentarea politică a oamenilor care au o profesie ca a mea. Ipocrită mi se pare tendința unora care fac un anumit gen de politică și doresc ca alți intelectuali să nu facă politică pentru că posibilitățile lor de victorie să fie mai ușoare./ – Au existat invitați ai emisiunilor dumneavoastră care au afirmat că le-ați cerut să nu îl atace pe președintele republicii în intervențiile lor televizate. V-a cerut cineva acest lucru? De ce o faceți?/ – Eu ceea ce gândesc spun în față. E legea supremă a activității mele și tot ce se spune că spun, de fapt, nu spun. Nu sunt chiar atât de lipsit de inteligență încât să cer unor oameni să nu apeleze la dorința de a-și spune punctul de vedere despre oricare personalitate a acestei țări. Dar ceea ce încerc să fac este ca problemele să fie dezbătute nu la nivel personal, ci la nivelul politicii generale, al politicii culturale în ansamblul ei./ – Dacă ținem cont de orele dumneavoastră de emisie din radio și televiziune dar și nivelul

intelectual al acestora, nu cred că mai există realizatori de emisiuni care să vă stea în față. Nu obosiți niciodată?/ – Este un punct de vedere măgulitor pentru mine, dar să știți că nu există un alt realizator care să aibă mai multe reacții potrivnice decât am eu. Și nu le am din partea instituției, cât mai ales din partea unor anumite categorii de public. În telefoanele primite în timpul emisiunilor găsesc zeci de cuvinte care nu onorează în nici un chip activitatea mea. Sunt întrebat de ce nu dau drumul celor tineri, cu toate că o viață – patruzeci de ani de gazetărie – nu am stat decât alături de tineri. Există în domeniul radioului și al televiziunii oameni mai talentați, mai prolifici. Eu cred că este necesar în momentul actual, chiar dacă am trecut de 60 de ani, să continui, pentru ca muzica să aibă apărători de acest gen, indiferent de faptul că la ora actuală nu sunt înțeles nici de muzicieni, găsesc și oprobiul lor”.

11 noiembrie

● „Literatorul”, nr. 46, conține pe prima pagină editorialul semnat de Eugen Simion, ***Teatrul și orgoliile teatrale***: „Pentru că s-a făcut caz, prin gazete, de disensiuni, demisii din juriu etc., vreau să fac, în numele juriului, câteva precizări. Mai întâi că rolul unui juriu nu este să împace pe Guelfii și Ghibelinii din lumea teatrului românesc și nici să stingă, în câteva ore, divergențele și resentimentele ce există în teatru, ca peste tot în societatea românească, între grupurile de interese. O încercare timidă din partea noastră de a le apropia a adus mai multe supărări decât ne așteptam. (...) Ne despărțim cu sentimentul că am participat, supărați și nesupărați, la o autentică sărbătoare a teatrului românesc și că teatrul românesc nu și-a pierdut clasa lui înaltă, deși, perioadă de tranziție, criză economică, criză morală, orgolii rănite și orgolii care – vorba poetului – umblă prin cetate cu sabia ridicată etc etc”. □ În continuarea ideilor prezentate în numărul precedent, referitoare la proza rebreniană. Eugen Simion publică prima parte a articolului ***Diaristul Rebreanu***: „Rebreanu respinge ideea unui roman în interiorul jurnalului și acceptă pe aceea, comună, «ca document sufletesc, nu ca artă». Justificarea este previzibilă și, în mare parte, corectă: romanul este o ficțiune, jurnalul e «doar document omenesc – preluând doar atât cât și cel care-l așterne». Aprobă însă faptul că în unele cazuri jurnalul poate fi mai interesant decât un roman propriu-zis în măsura în care prinde atmosfera de «laborator de lucru». □ Marin Sorescu continuă să polemizeze cu ***Detractorii*** (II) săi: „Semnatarul articolului n-a vrut să vadă însă că în dreptul unor călătorii se specifică: «Nu s-a efectuat» și că, din punct de vedere financiar, altele nu au nimic de-a face cu Ministerul Culturii. Sunt răspunsuri la invitații personale, colocvii și festivaluri internaționale. Cu alte cuvinte, m-am tot plimbat prin lume pe sudoarea poporului englez, ori a celui german, sau francez etc. Sigur că înainte de fiecare plecare se dă în sufletul meu o luptă: «Să mă duc la Bogota, pe banii columbienilor, pentru trei zile să citesc zece poezii, să primesc aplauze, să-mi

apară poza pe coperta celor mai mari reviste, cu elogii, sau să rămân în țară, să primesc în cele trei zile, zece kilograme de câcat în cap, cu poze truccate prin ziare?» Aceasta e dilema. În ce-l privește pe C.R.C. – autorul demascării din «Scânteia» – are mereu ceva în plus și ceva în minus Nu ce scrie. În orice caz, mulțumiri, încă o dată, pentru publicitatea gratuită. Adaug, pentru cei interesați, că rodul tuturor acestor călătorii se va vedea în cele cinci tomuri mari pe care le voi publica, intitulate sugestiv, pe continente: Impresii din Europa, Americi, Asia, Africa și Australia. (...) Profit de ocazie să-i răspund și dlui Everac. (...) Să râvnească oare dl Everac la postul de ministru al culturii? Îl avertizez că Ministerul Culturii nu are tableta de sâmbătă». □ Nicolae Diaconu semnează articolul *Un destin de 18 carate*: „Mai întâi, copil teribil al poeziei șaptezeciste și beneficiar de sinecură, după tipicul socialist, apoi, disident îndrăgit, sub protecția organelor în drept, în fine (mini)parlamentar și șef de «breaslă» (ca să folosesc un cuvânt deja compromis), lui Mircea Dinescu i-a reușit până acum totul, inclusiv lovitura de stat”. □ Versurile din acest număr sunt semnate de Christian W. Schenk și Constantin Nisipeanu. □ Florin Sicoe publică, în paginile consacrate prozei, povestirile *Sosirea din străinătate* și *Război*. □ Despre Berărie – topos-ul caragialian „par excellence” – consemnează Const. Miu: „Toposul preferat în care «amicul» lui Caragiale își ține expozeurile este berăria (cu variantele sale: ospătăria, băcănia, cafeneaua, terasa). Berăria este agora eroului caragialian limitat la «moftul» de a face politică”. □ Pe o altă pagină din „Literatorul” – sub motto-ul „Ce e Iancule? Coană Zoe, Victorie! Am găsit conflictul!” – Constantin Pangrati declară că orașul *Scrisorii pierdute* este Piatra Neamț, unde, în 1881, I.L. Caragiale funcționase ca revizor școlar. Ipoteza cercetătorului din Patra Neamț se bazează pe unele indicii, din piesă, ca și pe mărturii din epocă, făcute de Zulina (Zoe) Isăcescu, o cunoscută a dramaturgului. Și alte orașe concurează pentru același titlu.

• „România Mare”, nr. 227, reproduce un text din „Adevărul literar și artistic”, nr. 241, din 30 octombrie 1994, al lui Cornel Radu Constantinescu, *Reîncăunarea Principelui – o formă literară a restaurației?* (despre ultima ediție a romanului lui Barbu, la Editura Gramar, tiraj 10.000 de exemplare, prefața și bibliografia aparținând lui A. Goci).

12 noiembrie

• „Vremea”, nr. 554, anunță că scriitorul Vasile Rebreanu a împlinit 60 de ani.

13 noiembrie

• În „Adevărul literar și artistic”, nr. 243, Carmen Tudora îl interviuează pe Dan Laurențiu: „– *Ai avut literatură de sertar?* – Cum să spun: colegii se uită la mine ca la urs sau ca la ceva care nu există, fiindcă după «Revoluție» eu am publicat patru cărți de poezie, ceea ce e o minune, în situația în care puțini mai

scriu poezie azi, economia de piață îngropându-le sufletul sub cenușă... Am publicat și înainte, public și acum cărțile pe care le scriu cu frica lui Dumnezeu, și nu a cenzurii – pentru a produce încropeli despre care criticii – hermeneuți francmasoni de stânga sau de dreapta, îmi e totuna! – decretau în șoaptă sau în gura mare: «Vai, ce interesant! Bate sus, sus de tot!» Când, în realitate, respectivul pișca vreun mărunț activist de partid, sau pur și simplu se referea direct la aventurile erotice ale motănelului Arpagic. (...) Mai am trei cărți care trebuie să apară, precum și multe poezii nepublicate, dar scriu în continuare, doar că acum pot să public mai mult. Asta-i diferența. Încolo, nu am de modificat absolut nici un rând din ce-am scris până în decembrie '89. Și îmi continuu discursul, fiindcă pentru regimul scrisului meu natura regimului politic, chiar dacă s-a schimbat, nu are nici o relevanță./ – *Scriind și publicând atât, să înțeleg că ai ajuns să poți trăi din scris...?!/* – Poetul nu va trăi niciodată din scris. Eu, dacă public o carte în 1.500 de exemplare, ar trebui să cer 100.000 lei de exemplar ca să trăiesc de la un volum la altul. Ceea ce e imposibil. Poetul ori este, mă rog, bogat – are o avere personală, o rentă, ceva (deși pe noi comunismul ne-a lăsat fără proprietăți private) – fie are, ca tot omul, un serviciu./ – *Acum, dacă ar fi să-ți faci bilanțul vieții, poți spune că ai fost fericit?/* – Îți mulțumesc, Carmen, pentru această ultimă întrebare: lată, acum, aproape de capătul drumului, pot spune că sunt salvat, mântuit, nu numai fiindcă am avut norocul să-mi împlinesc o vocație printr-o operă, o viață printr-un destin, dar, cu toate că am suferit enorm, de bolile trupului, și cele mai periculoase, ale sufletului, pot spune că am fost și sunt fericit pentru că am fost născut, am avut vocația divină a fericirii: am întrezărit mereu o lumină la capătul sau în mijlocul tenebrelor, șoptindu-mi mie însumi ca, odinioară, un Amiel: «Je bonheur est là...» – fericirea este acolo – lumina transcendentă, dumnezeiască, de dincolo și arta immanentă de aici m-au ținut în viață, m-au făcut fericit”. □ Aflându-se în război deschis cu ministrul Culturii (Marin Sorescu), „Adevărul literar și artistic” publică un articol anonim, din care cităm: „Ne-a fost adus la redacție un jurnal, scris la persoana întâi, foarte singular, nesemnlat, cu titlul pe care l-am reprodus, caligrafiat mărunț-mărunț, pe o veche etichetă școlară, jurnal din care dedăm fragmente: «Am fost chinuit de fosta securitate. Odată, îmi amintesc, vin acasă, nevasta nu-i, îmi încălzesc mâncarea cu mâna scriitoare, o mestec tot cam sleită cu cei trei dinți din față. Dorm singur, cu izmenele pe mine (era prin noiembrie) când, pe la 5 dimineața mă trezesc cu un telefon de la Securitate. Mesajul, mai exact somația – căci băieții nu glumeau – se rezumă la: „nu-ți mai vezi nevasta dacă până la ora 12 nu ești cu bagajele la aeroport, să pleci în Franța, cu o bursă, pentru două luni. Pașaportul îl ridici de la noi, unde ești recunoscut. Dacă nu... Și uite-așa, m-au forțat să călătoresc mereu în Occident, să mă semi-compromit în fața colegilor, prin repetate exiluri...»,”. □ Costin Tuchilă scrie favorabil despre Varujan Vosganian, în dubla-i calitate de poet și prozator: „Literatura sa a rămas în

sertarele editurilor, chiar dacă în anii dictaturii nu ar fi fost nepublicabilă din motivele cunoscute. Au apărut cărți care atacau mult mai dur regimul. Întâmplarea face că, și după revoluție, cele două volume ale d-lui Varujan Vosganian, unul de poezie, celălalt de proză, au așteptat suficient lumina tiparului. Editura Ararat, a Uniunii Armenilor din România, a făcut, în sfârșit, gestul riscant în condițiile economice actuale. Un gest salutar, căci proza semnată de Varujan Vosganian este una de excepție. Dacă lirica din *Șamanul albastru* rămâne notabilă prin imaginile care realizează o «cercetare» mitologică a stărilor sentimentale, proza din *Statuia comandorului* se remarcă prin siguranța scriiturii și capacitatea de rezolvare caracterologică. O singură pagină, aleasă la întâmplare, e de ajuns pentru a observa că suntem în fața unui talent deosebit, dublat de știința de a conduce narațiunea”. □ Despre *Confesiuni violente* de Nicolae Breban (Editura Du Style) scrie C. Stănescu: „O carte incitantă, dură și amară, sfidătoare despre felul cum trec spiritele superioare printr-un uragan istoric și mai puțin despre ceea ce «rămâne» lipit de spirit după ce uraganul s-a stins. Poate alte confesiuni, la fel sau chiar mai «violente» se vor încumeta să o facă”. □ „Adevărul literar artistic” reproduce dedicații autografe ale unor confrăți, oferite lui N. Dragoș. Autorii sunt Ioana Ieronim, Elena Ștefoi, Doina Uricariu, Cornel Nistorescu, George Stanca, Tudor Octavian și Valentin Hosu Longin. Între timp, aceștia și-au schimbat „discursul” cu 180 de grade. Nicolae Dragoș este cunoscut ca poet, redactor la „Viața Studențească”, redactor șef la „Scânteia tineretului”, redactor șef la „Luceafărul”, prin redactor șef adjunct la „Scânteia” până în decembrie 1989. □ Marin Sorescu este în vizorul redacției: „În niște *Gânduri de dimineață în pictura lui Ugo Nespolo*, Marin Sorescu metaforizează intens impresiile produse de pânzele pictorului torinez: «Proaspete ca prima ninsoare, tablourile lui Ugo Nespolo se oferă privirii dintr-o dată, cu energia și grația cu care se declanșează din nori, spre a se așterne pe pământ, zăpada. Pictura sa ninge culori...» etc., etc. În gândurile picurate ca o ploaie fertilă pe ogorul de hârtie aflăm și imboldul secret al deselor călătorii peste hotare întreprinse de harnicul nostru ministru, pictor și poet: «Întotdeauna visând în fața pânzelor lui Breugel cel Bătrân ori ale lui Bosch, prin muzeele lumii – patima și imboldul călătoriilor mele, muzeele! – stând așa ca elevul cu degetul la tâmplă...» Finalul gândurilor de dimineață reia cu prospețime același laitmotiv al călătoriei: «Nu-i așa că pictura lui Nespolo e concentrată și plină de sens ca privirea pe care o arunci celor dragi înainte de a pleca trenul sau înainte de a te urca în avion?» A fost uitat – intenționat? – vaporul pe care se îmbarcă destul de des cei de la «Literatorul»”.

14 noiembrie

• În „LA&I”, nr. 44, în cadrul rubricii *Tutti Vrutti*, Mioara Apolzan comentează *serata TV* (duminică 6 noiembrie) în care Iosif Sava l-a avut ca

invitat pe istoricul ieșean Al. Zub, considerând, ca și reputatul istoric, că „nu: simplu ca generațiile postbelice, îndoctrinate de «învățătura marxist leninistă: să renunțe dintr-o dată la atâtea și atâtea prejudecăți”. „Însă ruptura de total: tarism, adaugă Mioara Apolzan, nu e reală decât dacă începe prin «dezvățirea: (termen folosit de Al. Zub), de marxism!”.

□ Tania Radu, prezintă ediția a III-a romanului *Blocada* al lui Pavel Chihai: „Stufoasă, încărcată de vitalitate: ușor morbidă a ținuturilor cu ieșire la mare, exacerbată de contraste și ambivalențe, pestriță și apatridă, lumea romanului cu care debuta în 1947 Pavel Chihai ajunge astăzi la noi ca o stranie corabie fantomă”.

● În „Fețele culturii”, nr. 734, Tudor Opriș scrie despre *O mare poetă uitată* Magda Isanos. □ O pagină din „Fețele culturii” face loc unei informări amănunțite despre Premiile Academiei Române, oferite pe 15 secțiuni, dintre care reținem pe cele dintâi, din domeniul filologiei și literaturii: 1. Premiul „Timotei Cipariu” autorilor: Grigore Rusu, Viorel Bidian, Dumitru Loșonț pentru lucrarea: *Atlasul lingvistic român pe regiuni – Transilvania, vol I - Date despre localități și informatori*; 2. Premiul „Bogdan Petriceicu Hasdeu” autorilor: Florea Firan, Bogdan Hâncu pentru lucrarea: *Ioan Inocențiu Micu-Klein, Carte de înțelepciune latină. Ilustrium poetarum flores – Florile poezilor iluștri* și Pande Olteanu pentru lucrarea: *Floarea darurilor (Floarea virtuții)*; 3. Premiul „Ion Creangă” – *Nunțile necesare* de Dumitru Țepeneag; 4. Premiul „Mihai Eminescu” – *Această pierdere. Poezii* de Miron Kiropol; 5. Premiul „Lucian Blaga” – *Evadarea tăcută. 3000 de zile singură în închisorile din România* de Lena Constante și *20 de ani în Siberia. Destin bucovinean* de Anița Nandriș-Cudla; 6. Premiul „Titu Maiorescu” – *Vârstele romanului* de Liviu Petrescu și *România în timpul primului război cultural (1944-1948)*, vol. I, *Trădarea intelectualilor* de Ana Selejan; 7. Premiul „Ion Luca Caragiale” – *Iosif și amanta sa* – piesă de teatru de Valeriu Butnaru (Republica Moldova).

□ La rubrica sa, *Filigran*, Gheorghe Tomozei scrie despre *Testamentul lui Eugen Lovinescu*, publicat abia acum și datat 10 mai 1993: „Dispozițiile testamentare literare sunt ultimele în textul metodic alcătuit după uzanțe juridice. Îi este lăsat unicei fiice, Monica, puținul ce rămâne. Evitând să nuanțeze acest puțin, muribundul se oprește doar la «destinul» postum al iubitei lui bibliotecii: «Cred că biblioteca mea va cădea în mâini destoinice (care) departe de a o destrăma o (vor) spori». Singura, prin accident, premoniție: *căderea bibliotecii*. Într-adevăr ea a căzut în mâinile Securității. Nu i s-a dat de urmă. Că n-a fost sporită e limpede. Că ar mai exista, chiar *destrămată*, e greu de crezut». Un alt aspect... inedit îl constituie și dorința criticului de a fi incinerat: «Ar vrea să mai poată auzi „pentru cea din urmă oară ciocăniturile destinului”, solicitând proiecția sonoră a Marșului funebru din *Eroica* de Beethoven și a simfoniei a V-a de același, cântate *pe discuri*. De ce pe discuri? Acceptând patefonul poate obstacula astfel fanfara ce și-ar fi putut oferi cu acest prilej serviciile”.

15 noiembrie

● În „Azi”, nr. 735, Vasile Petre Fati îi ia un interviu lui Marius Tupan, redactor-șef al revistei „Luceafărul”: „– *Cum adică, Uniunea nu avea bani? Nu a făcut un contract gras cu omul de afaceri Blum? E greu de crezut că uniunea nu are bani în clipa de față.*” – Ba da, are bani, dar, de data asta, vrea să-i folosească ceva mai temeinic. Banii luați în urma unui contract extrem de avantajos pentru noi au fost împărțiți cam astfel: susținerea Editura Cartea Românească și a câtorva reviste literare, o parte pentru asigurarea unor cheltuieli, în special bonurile la cantină) pentru scriitorii mai în vârstă și, în fine, altă sumă care, se zice, ca să fie investită./ – *Uniunea Scriitorilor a investit bani? Nu-mi vine să cred, pare ceva de domeniul suprealismului. Nu cred...*” – Ba da. Sunt bani investiți în case, într-un hotel și într-o benzinărie. Rezultatele se vor vedea mai târziu./ – *Cum îți explici revirimentul revistei «Luceafărul», dispărută de pe piață de mai mult de zece luni?* – Revenirea pe piață a revistei «Luceafărul» se explică doar prin gestul câtorva oameni de bine în ideea de a subvenționa revista, ca și dispărută în ochii publicului. Cum știi, Uniunea Scriitorilor nu mai avea bani ca să-și gospodărească propriile reviste de cultură, așa încât a trebuit să apelăm la tot felul de sponsori, pentru ca, în final, să găsim în Fundația Sörös de cei care conduc Credit Banc, oamenii de care aveam nevoie ca să supraviețuim cel puțin un timp. Așa am ajuns până la numărul 23 al revistei însă de pe 1 ianuarie trebuie să reînnoim acest posibil parteneriat pentru cultură, cu același sau, eventual, alți sponsori. Ca să economisim bani am redus redacția doar la câteva persoane practic doi-trei oameni... (...) Într-adevăr, la ultima noastră adunare a scriitorilor s-a stabilit prin vot deschis o nouă ședință, o nouă adunare generală a scriitorilor pentru anul 1995, luna mai. De ce domnul Laurențiu Ulici s-a răzgândit, preferând altă dată decât cea stabilită, e destul de simplu: vrea să se încadreze în limitele legale ale vechiului statut al Uniunii Scriitorilor care, deocamdată, funcționează și deci, în lisa altuia, se poate apela, legal, la el. În fine, cred că vrea să predea uniunea, să lase această instituție pe linia de plutire, așa cum și-a propus. Noi am dori ca el să rămână, pentru practic, prin perseverența lui, uniunea s-a salvat./ – *Cum adică?* – Ei bine, cred că știi că întreg imobilul, vreau să spun Casa «Vernescu», era cam de mult luat în cătare de cei de la PUNR, prin persoana lui Cornel Brahaș, dornic de a pune mâna pe acest sediu. Noi toți am rezistat aici, în această clădire, uneori fără apă, fără încălzire și chiar fără salarii, tocmai pentru a nu ceda această casă care, iată, poate salva situația Uniunii Scriitorilor. Sponsorizarea domnului Blum –, contractul ca atare –, a blocat toate încercările PUNR-ului de a pune mâna pe sediu./ – *Apropo, lumea spune – și eu la fel – că ești omul lui Ulici, eminența sa cenușie. Ar fi cam jenant să nu recunoști...* – Ba da, recunosc, asta-i situația. Sunt omul lui Ulici pentru că a redresat uniunea, pentru că mi-a prețuit cărțile, pentru că e un mare critic și istoria literaturii (aflată sub tipar) o va demonstra.

Este un bun organizator, dar, mai ales, un om cu care se poate lucra pentru că îți dă libertate de gândire, este imparțial, publicându-i aproape pe toți după un singur criteriu: valoarea./ – *Chiar așa, să n-aibă nici un defect? Eu știu câteva...*/ – Bineînțeles că are, ca fiecare om. Cel mai mare defect al său este încrederea în om și, din această cauză, pare ușor de influențat. Zic pare, pentru că în realitate își impune punctul de vedere. Ca să scape de unii îi trimite la mine sau chiar...îi publică. Un alt mare defect ține prea mult la această uniune și nu mai are timp să scrie. (...) Cum s-ar putea altfel? Sub tipar am, la «Fundatia Luceafărul», romanul *Vitrina cu păsări împăiate*, de fapt o carte care trebuia să apară, prin '87, la Cartea Românească și a fost dată la topit din cauza cenzurii... O carte topită deci... Asta în timp ce Cartea Românească publică poetese de mâna a doua ca Smaranda Jelescu, Liliana Ursu, când prima grijă a editurii ar fi fost să-mi publice cartea dată, tot de ei, la topit, pentru că ataca temele securității și ale cabotinismului vedetelor epocii respective. Vom vedea deci care a fost și care n-a fost mai rezistent în epocă. N-am fost singurul care am încercat să păcălesc cenzura și, dacă eu exist acum din punct de vedere fizic este pentru că, pe atunci, scriitorii erau foarte solidari. Azi, solidaritatea scriitorilor se răsfrânge numai la nivelul fripturiștilor (funcții, vile, plimbări), iar cei care se ocupă efectiv cu scrisul sunt trecuți pe linie moartă. Ciudat, sunt cam aceiași oameni care pretind o serie de avantaje, dar și câteva mari surprize ale unor personalități care s-au alipit de putere, din mers, și din instinct de supraviețuire./ – *Am observat că scrii cu consecvență comentarii pe teme politice.*/ – Da, public în «România liberă», în «Luceafărul», în «Baricada» și atac structurile puterii, pentru că restaurația este în floare. Oamenii care ieri țineau morțiș să ne educe în spirit comunist, tot ei, azi, vor să ne învețe economia de piață. Cei care s-au compromis odată se vor compromite și a doua oară, pentru că pentru ei nu contează nimic în afară de existența lor. Ies în față – te rog să scrii așa – ca păduchii, iar noi credeam că am scăpat de păduchi de multă vreme. Acei oameni care-l linguseau pe Ceaușescu acum vor să apară în postura verticală, de oameni drepecți, însă nu reușesc decât să fie pur și simplu demagogi./ – *În fine, să sperăm că așa va fi. Spune-mi, ce-i cu provocarea lansată în presă privind o altă variantă a «Luceafărului», sub forma unei așa-zise reviste vorbite?*/ – E un fel de cenaclu, dar în altă formă. De pildă, apariția ultimului număr al revistei este comentată de cei prezenți și, desigur, cei mai buni oameni din acest cenaclu vor fi publicați în paginile revistei. Inclusiv discuțiile. – Să revenim puțin... Cum vezi, în acest moment, situația financiară a Uniunii Scriitorilor și, mai ales, posibila sa revenire la un statut ceva mai important... – Din punct de vedere financiar, situația este în curs de redresare, deci e bine. După 1 ianuarie intră în funcțiune cazinoul internațional al domnului Blum, iar prin contract, printre avantajele uniunii este și aceea că, din beneficiul acestui cazinou, vor fi sponsorizate 11 reviste ale uniunii, în afară de plățile curente

ale chiriilor respective. Așa e prevăzut în contract. Apoi, vom căuta alți sponsori și, în fine, va fi omologată Legea sponsorizării. Cum se vede, uniunea are bani, dar a devenit ceva mai grijulie cu ei având în spate un contract avantajos și niște sponsori în toată regula”.

16 noiembrie

● În „România literară”, nr. 44, Nicolae Manolescu semnează editorialul *Un ministru inocent*: „Principiul de conduită al dlui Marin Sorescu, ministrul Culturii, este unul bine cunoscut: nu știu, n-am auzit. D-sa are în permanență aerul unui inocent pe care subalternii îl pun în situații delicate. Când îl cauți pe ministru, afli că e acasă, scrie poezii. Dacă ai nevoie de poet, ți se spune că e la minister, lucrează. Când e o criză a culturii aici, în țară, domn ul ministru tocmai a plecat într-o călătorie peste hotare”. □ La rubrica *Actualitatea editorială*, integral semnată de Alex. Ștefănescu, recenzia la *Straja dragonilor* (Biblioteca Apostrof, 1994) se intitulează *Pe un teritoriu interzis*. Alte cărți semnalate sunt: *Poeme* de Mircea Ciobanu (Editura princeps, 1994), *Dumnezeu în bucătărie* de D.R. Popescu (Viitorul românesc, 1994), *Poezie și autobiografie*. *Micul Paris* de Costache Olăreanu (CR, 1994). □ Versurile din acest număr poartă semnătura lui Iv Martinovici. □ În cadrul rubricii *Dezbateri*, Gheorghe Grigurcu scrie despre *Războiul rece al modelelor*: „Ce s-a petrecut după decembrie ‘89? A izbucnit un război rece al modelelor. (...) Privind situația cu oarecare luare aminte, ne dăm seama că se înfruntă, în preajma noastră, două puncte de vedere asupra conceptului de model. Unul autoritar (pseudo-clasic, oglindind un romantism pervertit, al «revoluției proletare» care a trecut rapid la contrariul său) și altul democratic (informat de un romantism regăsit întru demnitate a spiritului). Modelele autoritare, de sorginte ideologică, sunt în vădită pierdere de teren. Din această pricină recurg la o metodologie a subterfugiilor. Un procedeu, după cum am arătat, est el cel al amestecului tendențios. Altul este al împingerii în primul eșalon a unor indivizi ce, sub trecutul regim, făceau parte din eșalonul doi ori se plasau chiar la coadă, fără însă a-l fi negat vreodată în esența sa. Animați de mentalitatea totalitară, aceștia profită de «amurgul zeilor» pe care i-au adorat pentru a le lua locul. E o religie, aparent fără zei, în realitate cu zei deghizați. (...) Așadar, deși profitori ai schimbării, îi stropesc cu noroi pe autorii și pe precursorii acesteia. Totodată fac mare caz de «valorile trecutului», cărora vor a le construi capele exclusiviste, în timp ce neagă valorile de seamă actuale lae culturii și vieții noastre civice. Îmbinarea confuză de criterii doctrinare, în creuzetul căreia internaționalismul de extremă stângă se întâlnește cu naționalismul de extremă dreaptă, e de asemenea simptomatic pentru conduita lor dereglată. Semnul comun sub care se plasează toate componentele sale este violența. Se mai poate vorbi astfel de o conservare a autorității, trebuitoare oricărui model? (...) Alte modele relative: Marin Preda, Geo Bogza, Eugen

Jebeleanu. În mod cert, la timpul corespunzător reputației lor «democratice», ei au reprezentat întrucâtva o formă de opoziție la regimul comunist. S-au împotrivit, în unele momente, unor ingerințe excesive, unor dogmatici stridenți. Dar traiectoria biografiei și a scrisului lor este ambiguă. (...) Recunoscând valoarea estetică a producției lor, precum și unele acțiuni de demnitate profesională și cetățenească pe care le-au săvârșit, nu putem uita prestația lor în direcția contrară și nici lipsa de fermitate, ocolirea ultimelor consecințe ale unei poziții de ruptură cu «linia» oficială, ce s-ar fi lăsat mai mult ca sigur cu neplăceri personale. Prețiosul lor statut social privilegiat, confortul lor sporit nu trebuiau cu nici un preț tulburate. De unde inconsecvența și insuficiența de accent a protestului lor. (...) În orice caz, atari modele, acoperite, precum niște icoane falsificate, de aurul calp al «epocii de aur», nu suportă alăturarea de altele, despre care înainte de 1989 era interzis a se vorbi public. Modelele ce pot confirma o deplină integritate morală, o statornicie achitată cu mari suferințe sufletești și fizice, în care se concentrează, izbitor, întreaga putere de rezistență și lealitate a societății românești, asumându-și la nevoie martiriul: Mircea Vulcănescu, Gheorghe Brătianu, V. Voiculescu, Lucian Blaga, Constant Tonegaru, Ion Caraion, Dan Botta, N. Steinhardt, Petre Țuțea, Ovidiu Cotruș. Și, desigur, Doina Cornea. Altă calitate, alt destin!». □ Iordan Chimet este sărbătorit la împlinirea vârstei de 70 de ani.

● În revista „22”, nr. 46, Dan C. Mihăilescu scrie, sub titlul *O carte paralizantă*, despre *Straja dragonilor*, Cluj, 1994: „În fine, pe lângă auto-diseția «carnală», *Straja dragonilor* face un scurt, dar precis și intens gest de bisturiu intelectual. Mai precis: ideologic. Negoieșcu e sec provocator și aici: estetul, degustătorul de licori mistice, metafizice, trans-mundane și, mai ales, liberalul catolic din ultimii ani de viață, dușman ireconciliabil al «reacționarismului eminescian» – se dezvăluie fascinat de fenomenul legionar al anilor '30: din pricini de context (mult discutatul «faliment al democrației», al partidelor, al regalității interbelice), de *Zeitgeist* («eu cred că a fost o boală care bântuia atunci în lume și care poate fi mai lesne explicată prin mijloace teoretice precum *psihologia mulțimilor*»), de anti-iudaism conjunctural (v. Episodul redactării comunicării *Evreii, pericol social?*, p. 147). Totul e relatat frust, fără fașoane teoretizante: «Pe colegii de clasă legionari i-am abordat eu, astfel că în primăvara lui 1937 făceam parte și eu din *frățiile de cruce*: mă copsesem bine și frumos (...) vinovate erau partidele politice democratice care ruinaseră pe dinăuntru țara, politicienii corupți și egoiști erau de vină... Iată-mă deci nu numai student, ci și legionar, în cămașă verde, cu diagonală neagră și pantaloni negri înfundați în cizmele ca smoala, mărșăluind ca militarii în formație, ziua pe străzile Sibiului, noaptea pe șoseaua ce duce de la Sibiu la Turnu-Roșu. (...) Devenisem, chiar dacă deloc încă o bestie, însă un fanatic. Clipa cea mai reprobabilă a acestui fanatism a fost satisfacția sinceră, din adâncul inimii, cu care am primit știrea asasinării lui Nicolae Iorga»,.

• Nicolae Balotă îi acordă în „Tribuna”, nr. 47, un interviu Letiției Ilea: „– Cum apreciați situația existentă la ora actuală în România în domeniul culturii? Credeți că se poate vorbi de o criză a culturii române?/ – E dificil de spus o criză a culturii române. Fără îndoială, situația în care se află cultura română în zilele noastre este grevată de o serie întreagă de părerii, aş spune de erori care s-au comis, care se comit încă, înainte de toate, sigur este această nefastă moștenire a comunismului pe care o târâm după noi ca o ghiulea. Într-un anumit sens, îndeosebi din cultură, am izbutit mai de mult, încă din timpul comunismului, să o eliminăm în bună parte. Totuși urmările regimului totalitar s-au simțit, se simt și se vor mai face simțite încă multă vreme. Cred că ceea ce grevează cultura română din zilele noastre este înainte de toate lipsa unei politici culturale orientate consecvent, continuate și, fără îndoială finanțate în consecință./ – În opinia dvs., cine este responsabil pentru această situație?/ – Știu, îmi dau foarte bine seama, de greutatea actuale pe care le cunoaște țara noastră. Greutățile acestei perioade așa-zise de tranziție impun anumite priorități. E drept, îți poți spune, pâinea cea de toate zilele este primordială, elementară, esențială. După părerea mea însă – nu numai că mă simt în toată ființa mea un om al cuvântului, al gândului, un om al culturii –, pe același plan cu pâinea cea de toate zilele este și cartea cea de toate zilele, cultura cu care ne hrănim. Deci, nu numai cu pâine, cum spune textul biblic, se hrănește omul, ci și cu duh, cu duh sfânt. Ei bine, în acest sens, cred că nici autoritățile, vreau să spun puterea executivă instalată, nici autoritățile morale ale statului, din domeniul școlii, bisericii, al justiției, nici aceste autorități, și poate nici chiar noi, oamenii de cultură, nu facem tot ceea ce ar trebui să facem”. □ Răzvan Voncu publică eseu *Sensibilitate și gândire barocă în cronica lui Miron Costin*. Autorul consideră că „sensibilitatea barocă intră în letopiseț pe poarta principală”. □ Despre volumul de versuri al Rodicăi Drăghinescu *Aproape cald* (1993) se pronunță Cornel Munteanu: „O reconsiderare a limbajului poetic, depășind metalimbajul ca formulă de re-structurare a realului și adoptând mai degrabă formula deconstructivistă de tip derridean, ca o altă posibilitate de acces la poem, desfășoară volumul de versuri al Rodicăi Drăghinescu, *Aproape cald*. Cronicarul literar de la revista «Astra» și «Zburătorul» propune în recentul volum o poezie poststructuralistă, reclamată azi de textualiștii generației nouăzeciștilor”. □ Petru Poantă scrie despre Ion Brad (sub titlul *O generație pierdută*): „Ion Brad aparține unei generații care nu poate fi deloc ignorată într-o istorie corectă a literaturii române de după al doilea război mondial. De altminteri, poezia lui Brad, după un intermezzo al «angajării» proletcultiste, se va dezideologiza complet, evoluând, de la celebrarea obârșiiilor și cultul eroilor, spre un lirism interiorizat, melancolic și reflexiv. Am scris de mai multe ori despre el așa că nu voi reveni. Trebuie doar precizat că pentru Ion Brad, ca și pentru ceilalți colegi de generație care au

parvenit la unele funcții administrative, scrisul nu înseamnă un hobby. S-a consacrat literaturii la modul grav, aceasta fiind starea sa de normalitate. Compromisurile nu i-au devastat intimitatea spiritului și, în absența unei naturi agresive, s-au absorbit în fatalitățile istoriei. Ion Brad rămâne în esență un descendent al spațiului cărturăresc blăjean, suspendat parcă în solemnitatea raționalismului iluminist”.

18 noiembrie

- Continuă articolul *Diaristul Rebreanu* (II) din „Literatorul”, nr. 47, în care Eugen Simion arată: „Format într-o civilizație a seriozității și a pudorii (civilizația transilvană), prozatorul român alungă din caietele sale de taină fantasmalele care ar tulbura chipul prozatorului solemn și esențial. Imposibil de citit printre rânduri și imposibil să descoperi în jurnalul intim alt personaj decât acela care scrie în chinuri și își cultivă cu osârdie ogorul de la Valea Mare”.

- În „România Mare”, nr. 228, Ileana Vulpescu semnează necrologul *Doamna Alice Vera Călinescu*, subliniind „devotamentul dispărutei pentru o personalitate vulcanică, în permanentă efervescență creatoare, cum a fost G. Călinescu”: „Alice Vera Călinescu a ocrotit fără preget și fără odihnă liniștea lui G. Călinescu atâta vreme cât el a fost în această lume. Apoi, după ce el s-a mutat la cele veșnice, i-a ocrotit cu aceeași neabătută abnegație opera și memoria. Doamna Alice Vera Călinescu s-a numărat printre ființele înzestrate cu vocația dăruirii și a neprecupețitei admirații pentru valoare: valoarea întruchipată în bărbatul ei. Și-a asumat soarta plantei care știe că stejarul domină preajma cu umbra lui deasă și atoatecuprinzătoare”.

20 noiembrie

- „Adevărul literar și artistic”, nr. 244 are pe prima pagină portretul lui Corneliu Baba, care a împlinit 89 de ani. □ Continuă atacurile la adresa lui Marin Sorescu. □ Cornel Radu Constantinescu recenzează debutul în poezie al colegei sale de redacție, Saviana Stănescu: „Poeta, senzuală cu distincție, într-o lume dispusă să se dezbrace prea repede, percepe plictisul bovin al partenerului, căruia continuă să se dăruiască, chinuitor, încercând să înalțe pe soclu o efigie refractară. Această absență pare să fie recuperată printr-un «martiraj» – desfătarea «pe sârmă ghimpată», care lasă să transpară un masochism, să zicem, intelectual, cu riscul de a mima un sentiment real. Oricum, poeta pare decisă a rămâne fidelă «blestemului» ei și, desigur, motivului ca atare. Deocâmdată. Prizonieră a unei transparente nemulțumiri, ca să nu folosim cuvântul nefericire. Pe de altă parte, în numeroase poeme acide, scrise cu fervoare, sub tensiune, denunță (de multe ori confesiunea este o «delațiune») cotidianul imund, prin banalitate, obișnuințe, care sufocă și înghit ca o mocirlă. Obiectele, îndeletnicirile casnice, fleacurile, dar fleacurile fundamentale ale

vieții, de vreme ce sunt inevitabile, devin astfel prejudecăți, surse de alterare a personalității și înstrăinare de sine. Conflictul este ireductibil și poartă pecetea, în ciuda modernității expresiei poetice, unui ingenuu frison romantic. În fond, poeta refuză vehement până și ideea de a se «căsători» cu obișnuitul. Iar neobișnuitul întârzie să se releve, blocat de mărunțișurile zilei. Ținem în mână un volum de lirică tipic feminină, la nivelul manierei actuale, firește, în care efluvii sentimentale sunt controlate, cu un fel de ironie arțăgoasă; un volum bine selectat, unitar, vădind, este limpede, o personalitate poetică autentică. Saviana Stănescu scrie alert, gâfâit. Versul nu e memorabil, ci poemul în sine, starea de spirit pe care o abordează (de aceea, am și considerat inutile citatele, ca dislocare irelevantă din context). Ea expulzează cuvintele în cascadă, devansând cu o oarecare agresivitate imaginile; fixarea lor limpede, asemenea unui montaj cinematografic rapid, subliminal. Repetițiile, onomatopeele, invazia cuvântului comun, chiar argotic, dau confesiunii sale nota unei accentuate oralități, echivalent, poate, pe palierul stric al rostirii, cu muzicalitatea versului clasic. Poezia ei, se spune, e sunet, și nu culoare ori pretențios conceput. Deci, un debut demn de luat în seamă, o voce tânără care se cuvine ascultată, cunoscută și recunoscută”.

21 noiembrie

• Romul Munteanu scrie în „Fetele culturii”, nr. 740, despre **Ruxandra Cesereanu și poemele unui oraș mistic**: „Poezie de evocare, decorată cu biserici și statui, poezie a pulberii medievale, împrăștiată peste fața unui oraș, itinerar liric contemporan, arta literară cultivată de Ruxandra Cesereanu traversează în mod fericit dificultățile unei literaturi a Cetății. Clujul revine în poezie pe o cale de bun augur”.

23 noiembrie

• În „România literară”, nr. 45-46, Alex. Ștefănescu recenzează, în cadrul rubricii *Actualitatea editorială: Confesiuni violente* (Du Style, București, 1994) de Nicolae Breban, *Româniada* (Editura Păunescu, 1993-1994) de Adrian Păunescu, *Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice* (Editura Vlasie, Pitești, 1994) de Gheorghe Crăciun și *Existență acută* (CR, 1994) de Mariana Codruț. Despre Adrian Păunescu: „Ca să nu mai vorbim de faptul că lipsa de spirit critic (a autorului, dar și a consilierilor săi, favorizează tipărirea unor versuri de un prost-gust apocaliptic”. □ În cadrul rubricii *O carte în dezbateri*, scriu despre controversatul roman al lui Mihai Sin, *Quo vadis, Domine?*, Dan C. Mihăilescu, Ioana Părvulescu și Caius Dobrescu. Dan C. Mihăilescu: „P.S.: În justa lui glosare pe tema racolării de lideri de opinie de către serviciile speciale, străine (racolarea la intern fiind ceva normal, patriotic, salvator etc.) colonelul Coldea zice la p. 199: « De ce oare nu v-a recrutat până acum CIA sau MOSSAD-ul sau agențiile englezești, germane, franțuzești, sau

chiar ungurești?». Din seria venerabilelor circuite lipsește unul: KGB. Să fie un «manque de mémoire» întâmplător, sau vă gândiți și dumneavoastră la ceea ce ne gândim cu toți?”. Ioana Pârvulescu consideră cartea lui Mihai Sin neizbutită: „De ce este neizbutită povestea? Mai întâi, pentru că, deși cadrul este propice romanului de aventuri, autorul nu are dorința de a crea o astfel de carte și nu-și asumă riscurile ei. Ambiția lui e mult mai marne și anume de a crea un roman politic ivit din «obsesiile noastre» din ultimi ani, cum se precizează pe copertă”. Caius Dobrescu (*Pro Sin*): „Nu perversitatea ideilor D-lui Sin despre poliția politică a deranjat, ci absurditatea naivă a proiectului său. Eu unul cred că tocmai în această naivitate de huron stă forța d-lui Sin. Și că, în ciuda aspectului impracticabil, calea sa este una de urmat”. □ Versurile din acest număr poartă semnătura Constanței Buzea și pe aceea a lui Alexandru Lungu. □ Daniel Bănulescu semnează *O povestire de un milion de dolari*. □ „România literară” anunță că: „Vineri, 11 noiembrie, a fost condusă pe ultimul ei drum destoinica văduvă a lui G. Călinescu [Alice Vera]”.

● Laurențiu Ulici scrie în „Luceafărul”, nr. 25, despre *Cele două elite*: „Există o elită estetică a literaturii și există o elită comercială a literaturii. Va trebui să ne obișnuim cu această realitate (valabilă pentru toate artele, nu doar pentru literatură) pentru că în ultima jumătate de veac cea de a doua elită, chiar dacă va fi existat într-o oarecare măsură, n-a contat ca atare în judecățile criticii noastre și nici în sistemul de selecție al cititorului. Fiecare din cele două elite respectă un cod propriu de comunicare și are criterii proprii de evaluare. Elita estetică are la orizont gloria, elita comercială are la orizont succesul. Una își face sălaș în miezul timpului, cealaltă în coaja clipei. Pentru un scriitor (pentru artist în genere) situația ideală e înscrierea simultană în ambele elite. Însă chiar realizabilă, o atare situație rareori se relevă conștiinței de sine a scriitorului (artistului), ea este mai lesne de văzut din posteritatea lui. De regulă, un orgoliu, fie și minim, al conștiinței de sine a scriitorului face ca elita comercială să aspire sau chiar să se închipuie și elită estetică. La rândul ei, elita estetică e deseori tentată sau măcar interesată de elita comercială. Psihologic vorbind, e foarte greu de evitat starea de reciprocă invidie dintre glorie și succes. Scriitori care să nu bată insistent la porțile elitei estetice sunt mulți – pentru că bunul simț îi ajută pe mulți să-și vadă, cum se spune, lungul nasului, – în orice caz mai mulți decât cei care să nu-și dorească accesul în elita comercială. Succesul la nivelul clipei e mai seducător decât gloria la nivelul timpului. De aceea numărul celor indiferenți față de elita comercială a literaturii este îndeobște scăzut. Iar printre cei care se află în spațiul elitei estetice numărul indiferenților la comercial e încă mai scăzut. Din această permanentă tensiune spre «celălalt», respectiv a elitei estetice spre comercial și a acestuia din urmă spre estetic rezultă finalmente impresia de dinamism pe care un climat literar ce se respectă se cuvine s-o lase. Coexistența celor două elite este cât se poate de firească în orice peisaj literar, după cum firești sunt și tensiunile dintre ele. Iar

dacă peisajul literar românesc la această oră pare să facă excepție de la această regulă e pentru că nu s-au reconstituit încă, în urma mutațiilor produse în câmpul social-politic, cele două elite ale literaturii. Elita estetică, deși nu și-a schimbat esențialmente criteriile, ezită deocamdată în fața posibilităților de opțiune metodologică (tematică și stilistică), în vreme ce elita comercială e nestructurată din pricina necunoașterii cât de cât sigure a exigențelor noului orizont de așteptare al cititorului, orizont aflat el însuși într-o perioadă de tranziție în care aparențele sunt sau pot fi extrem de înșelătoare”. □ Versuri publică Eugen Evu, Rodica Drăghinescu și Lucian Borcea. □ Proza numărului este semnată de Ion Stratan și Anca Delia Comănescu.

• Dan Stanca scrie în „România liberă”, nr. 1419, despre volumul de poeme al lui Traian T. Coșovei, *Bătrânețele unui băiat cuminte*: „Nu bănuiam că Traian T. Coșovei merge spre suprarealism. Dar ultimul său volum dovedește acest lucru. Nu e însă în suprarealism dereglat, o pseudo magie a cuvintelor azvârlite aleatoriu, pentru a-i satisface pe acei cititori care vor neapărat haosul. Nu. Este o poezie aparent dezordonată pe care o guvernează însă o lege a intelectului sensibil și senzorial, cum întâlnim în lumea poezilor roși de invidie, pregătiți mereu să fure unul de la celălalt. Ceea ce impresionează la Traian T. Coșovei este detașarea față de propriul talent”. □ Din Paris, Ilie Constantin semnează textul *Amintirile celor ce urmează*.

24 noiembrie

• În „Contemporanul-Ideea europeană”, nr. 47, sub titlul *O artă pentru toți și pentru nimeni*, Aura Christi scrie despre *Arta Popescu* (Adevărul, 1994): „Popescu nu poate să nu pună în discuție rostul meseriei de scriitor, menirea acestuia, riscurile nobile la care se expun scriitorii, acești «sfînți purtați în extazul inspirației». Obiectul și subiectul său preferat rămâne a fi mereu, pretutindeni, arta, *Arta Popescu*; de aceea el *nu poate să nu se intereseze de ea, nu poate să nu o descrie*, posedând-o astfel. Arta lui îi este accesibilă pe măsură ce el recurge la «poveștile» despre ea, scrisul devenind astfel o boală asumată din splendida neputință de a face altceva, de a încerca să înveți să suporti, să accepți viața altfel, transformându-te, de pildă, în păpușar sau în vânzător de acadele. «Nu am după ce degete să mă ascund: îmi accept, îmi asum boala.» Și în ce fel anume și-o asumă? Scriind și sperând că prin actul scrisului se va transforma, se va vindeca? Nu. Ar fi prea complicat. *Odată vindecat, înțelegi că boala scrisului, de fapt, începe*. Și nu e vorba numai de cocoloșitul, desvehiculatul până deunzăzi orgoliu, nici de forța, revitalizată mereu, a acestuia. «Eu de asta scriu: ca să mă las de scris». Paradoxul ține de domeniul aparențelor”. □ Octavian Soviany despre *Bătrânețele unui băiat cuminte*: „Cu *Bătrânețele unui băiat cuminte* (Editura Pontica, 1994), lirica lui Traian T. Coșovei începe să penduleze între obsesiile evaziunii din text și sentimentul difuz al thanatos-ului. Actul poetizării este privit acum cu

neîncredere, cu ostilitate chiar, ca o operațiune «cu rest», așadar imperfecție care generează tensiuni și antagonisme. Realitatea lumii fenomenale se refuză textualizării, scriitura își pierde potențele magic-alchimice, iar scriitorul e cuprins de sentimentul zădărniceii”.

25 noiembrie

● În „Literatorul”, nr. 48, Eugen Simion semnează articolul *El vaporean, ea buzoiancă*, cronică la romanul lui Virgil Tănase *Evenția Mihăescu* (Scrisul Românesc, 1994): „Cititorul să facă bine să se mulțumească doar cu ceea ce poate prinde din această nebunească rotire: un peisaj frumos de toamnă într-un târg provincial, o scenă de amor între o buzoiancă precece și pasionată și un vaporean nestatornic, în fine, contemplarea unor fotografii îngălbenite și o memorie care confundă timpul și situațiile existențiale... În această sărăcie curată trăiesc marile mituri și cu aceste date operează parabola onirică a lui Virgil Tănase... O proză bine scrisă, cu vicleșuguri epice și arome sofisticate deja datate”. □ La rubrica *Viața cărților*, Lucian Chișu, Marian Barbu și Mircea Popa scriu, în ordinea deja indicată, despre: Saviana Stănescu, *Amor pe sârmă ghimpată* (Phoenix, 1994), Ion D. Sârbu, *Traversarea cortinei. Corespondență cu I. Negoitescu, Virgil Nemoianu și Mariana Șora* (Editura de Vest, Timișoara, 1994) și Dora Pavel, *Poemul deshumat* (Dacia, 1994). În ceea ce privește versurile Savianei Stănescu, Lucian Chișu e de părere că „efectul neașteptat al frazării, prezența mai la tot pasul a oximoronului, jocurile de rime bizare, sunetele descompuse ale unei muzici interpretate cu instrumente dezacordate, ilogismul practicat cu ostentație, exprimă formal o poezie care tinzând sper o estetică de tip aparte, conturează o foarte originală semantică a urâtului”. Marian Barbu conchide: „I.D. Sârbu – a cărui redescoperire este tot mai rapidă în posteritate, din păcate văzut exclusiv ca dizident politic – are o operă literară traversată de adânci mesaje renașcentiste – și filosofie, morală, credință, etică. Ba, citându-l pe el însuși, credem că «hermeneutica ideii de libertate» trebuie căutată în specificul operei sale literare propriu-zise – nuvelele, romanele și mai ales teatrul”. Referitor la Dora Pavel, Mircea Popa arată: „Perfect sincronă cu generația din care face parte, Dora Pavel scrie o poezie cu vădite tente postmoderniste”. □ Jeana Morărescu semnează versuri sub titlul *Avatarul din urmă*. □ În paginile de istorie literară scriu, în acest număr, Aurel Petrescu și Răzvan Voncu. Primul scrie despre Iulian Vesper. „unul din puținii scriitori ai grupului Iconar, care a continuat să publice și după război atrăgând nu atât atenția asupra simplificării clasice din ultimul volum. cât asupra întregului său «destin poetic»”, celălalt, despre Mihail Moxa, printr-o „încercare de redefinire”.

● „Rampa”, nr. 11, se deschide cu textul lui Valentin Silvestru *Nevrerea*: „În prefețele la *Mineele de preste an* ale cărturarului Chesarie Halepliu, episcop de Râmnic, în al optsprezecelea veac, apoi protosinghel al mitropoliei din

București, am întâlnit un cuvânt vechi ce și-ar putea găsi azi o oarece prosperitate: nevrerea. Adică ne-dorința de a făptui ceva, de a spune ceea ce se cuvine; vorba ce ar defini și o atitudine de contrarietate surdă ori fâțișă. Mi-am amintit-o în legătură cu fenomenele de distorsiune apărute în viața teatrală. Asemenea destule mamelucării și bulibășeli dereglează adesea cursul normal al activității artistice și pot duce la dezagregarea instituțiilor. Lăundu-se epidemia fenomenele sunt de natură a produce și alte inovații în materie. Regizorii să nu accepte a pune în scenă piese românești – fiindcă aceasta înseamnă a li se impune «condiții naționaliste» (s-a și întâmplat). Criticii să refuze a comenta anumite spectacole, din motive politice. Emisiunea de specialitate a televiziunii să întocmească liste negre cu persoanele non-grata (ceea ce se și petrece) și grata (așijderea). Directorii să nu folosească anumiți actori, regizorii angajați să refuze a lucra cu directorul în funcție, actorii să-i părăsească pe regizori în chiar seara premierei – dându-și demisia... Nu zic că nu există uneori și cauze serioase, ce merită atenție și decizii pentru corectarea erorilor. Dar dacă mofturile, nacafalele, bâzdăcurile, motivațiile extra și antiartistice sunt luate ca valide atunci înseamnă că între libertatea de alegere, de gândire, de expresie și de bandadă se așază un neliniștitor semn de echivalență”.

• În „Dilema”, nr. 98, se publică articolul *Între două lumi* (partea a II-a) în care Alexandru George polemizează cu Claude Karnoouh.

27 noiembrie

• Sub titlul *Pamfletari și pamflegii*, în „Adevărul literar și artistic”, nr. 245, sunt puse în paralel, unul aparținând lui Marin Sorescu, celălalt, lui Eugen Barbu. Textul sorescian este un drept la replică, extras din paginile revistei „Liteartorul”: „Un gazetar specializat în luare de tonuri false și deplasarea liniilor, dl. Cristian Tudor Popescu, compromite sistematic «Adevărul» prin dări în clocot de tot hazul – când nu sunt jalnice. Am urmărit cu oarecare amărăciune ieșirile sale din baie, mereu precipitate și pline de clăbuci. Cu amărăciune, zic, pentru că eu credeam că acest Cristian Tudor Popescu vrea să devină scriitor. De o bună bucată de vreme el tot exersează democrația pe mine, luând tăcerea mea, jenată de situația în care se complăce, drept o încurajare în a persevera. Prozator veleitar, cum e, îmi explic atacurile de la adresa unui scriitor – oricare ar fi acesta – prin psihologia ratatului care, deghizat în gazetar, vrea să-i coboare pe toți la nivelul propriei neputințe. Sigur că Ministerul Culturii e de vină că nu curge apa pe Dunăre (marțea) și că nivelul de trai a înghețat la mal. Imediat Cristian Tudor Popescu trânteste un articol, cu aerul că e primul care observă chestiile acestea îngrozitoare. Sorescu a înghețat Dunărea la mal și a oprit nivelul de trai al populației, marțea. (Că uneori Cristian Tudor Popescu le mai și încurcă). Domnule Cristian Tudor Popescu, pentru că vă joacă feste condeiul, și în afacerea de-a alba-neagra greșiți sistematic, mă gândeam să vă dau un sfat. După fiecare

articol pe care-l scrieți, înainte de a-l da la tipar, puneți-vă această întrebare: și dacă o fi taman pe dos? Și rescrieți. Dar nu cred că vă mai pot furniza acest sfat. A fi iremediabil moșic vă stă în caracter”. □ În loc sa-i răspundă, Cristian Tudor Popescu, se folosește, în replică, de un pamflet mai vechi al lui Eugen Barbu, în care Marin Sorescu este subiectul atacului: „Pe nesimțite și-a făcut apariția în literatura noastră un individ famelic, cu o mutră de cioclu de provincie, ceva între spălăcit și zeamă de varză, numai bețele de el, căruia numai un ciomag electoral îi lipsește, văzut prima oară, îndemnat fiind fiecare să-i dea un bacșiș cu care să meargă la birt să se mai întremeze, pe numele lui, Sorescu. Este smerit, sfios ca o fată mare, pune și el degetul unde putea. Intrase în marea familie a arhierilor literaturii cu «sărut mâna» și «să trăiți și să-nfloriți», cam neșcolit, cam cu diplome luate cu japca, ascunzând o sete de notorietate pe care nimeni nu bănuia la un fel de muscal de cai jigăriți, scos din sanatoriu cu certificat de fizic, nefericit prin profesie, căruia, la o cercetare mai atentă i-ai fi acordat o cobiliță să meargă să vândă în târg iaurt, prune uscate sau roșii de sezon. Băiat de la țară, cam nemâncat, cam trândav, cu o minte lucrând cu întârziere, altfel bun de angajat portar la vreun hotel de pe Grivița. Că prea cerșea bacșișul, acum voiajor internațional, desfăcând versuri în toate capitalele lumii. Sorescu a urcat greu, dar a găsit exact ce-i trebuia. O nevoie de a râde a mulțimii abia scăpate din «ideile» Tătucului care a îngropat jumătate continent la el în țară, poruncind ca toți să trăiască din cuvântul «ura și la gară», plus marșuri, plus ode și așa mai departe, toate strânse sub pulpanele cultului. În astfel de aer irespirabil se simțea nevoia de un faun de cineva care să mai alunge esența pogribaniilor pe muzică de Anunaev și Soștacovici, și iată-l pe Nichipercea anunțând poporului nostru că glanda humoristică se atrofiază! Ne trebuia un gădilici și ni l-am și găsit în persoana sa. Nu avusesem noi pe Cilibi Moise, nu avusesem noi pe Ion Pribeagu, pe Tănase cu cupletele lui, că de cei de Marna de pe vremuri: Titi Mihăilescu și Violeta Ionescu nu mai pomenesc. Măcar aceștia erau cinstiți, la Cărăbuș sau pe Grivița îți dădeau pantalonii jos și rămâneai în izmene, cădeau balcoanele de răs și se arunca cu piese de doi lei pe scenă ca să se sublinieze «succesul», dar acușica se cerea ceva mai subțire, că, de, ne modernizasem! Ei bine, acel ceva era Marinică! Marinică Sorescu! Cu el începea o eră nouă, a poeziei ludice, cum i s-a pus marca, precum ca să se știe, adică miștocăreala în stil Dudești, că omul de aia e făcut: «Să se mai rădă», chiar când e vorba de istoria națională. Ce tot o ținem noi cu paginile acelea umbroase cu *eroii neamului*, cu cutare, cu cutare, ia mai bine să-l scoatem pe Vlad Țepeș pe scenă și să arătăm lumii cum le vâra acela, turcilor, pardon de expresie, o țepă-n cur! Lumea care atât aștepta după discursurile solemne din sălile mari și mici, «să glumeze», să se țină de burtă văzând pe scenă cum nu i-a iertat el, Vlad Dracul, pe otomani! De aici și până la poezia filosofică nu era decât un pas! Acest Kant de lacto-bar a ajuns și-n cărțile de citire, obiect de studiu în licee.

cântat de zdrângarii lui Păunescu în cinaclu, pe post, la radio, ba chiar în topurile folkiștilor care atâta așteptau s-o zică *p-aia grozavă*, pentru că există un «cult pentru peltic și făr»», cum scria odată Tudor Arghezi. Fetele care vând ciorapi pe Lipsani din coș nu aveau și ele dreptul la un poet pe calibrul lor? Dar băieții repetenți de profesie, cum să se distreze ei și să fie în același timp și culți, decât citindu-l pe Marinică? Zeama asta veselă, drojdia anecdotică, piperată cu aluzii scoase din magazine ilustrate, emisiune a unei bile a ficatului neglijat convenea sftodocților noștri care se hrănesc cu zicători și auzite la meci. Dante al humorului românesc care-l bătuse până și pe Budai Deleanu cu spiritul său se născuse! De aici și până la baterea la curțile evropenești nu era decât un pas! Se purta la Paris șolticăria în poezie, aveam și noi *Prévertul* nostru, tradus gata pe oltenește și pus în pagină cu aldinel!, parafat sub semnătură proprie de obletele nostru. Se scâlâmbăia vreunul pe la Londra, hop și Sorescu, cu «producția», că nu degeaba era el făcut pe cartelă. Humorist de Frecăței, făcu repede carieră pentru că de măturători de stradă a curților literare este mereu nevoie! Iubitorul de biștari și de bacșișuri începu turneele sale «europene», vorbind 55 de limbi și traducând din tot atâtea, cu mijloace necunoscute. Unde era nevoie la vreun congres de un Țafandache exotic, adică venit din Răsărit, hop și Marinică! *Gioconda noastră masculină* începu seria sa de turnee la frații săi masoni care atâta așteptau: să mai aibă un stâlp al Templului și în România unde un rural ca acesta de Bulzești făcea bine. Transcendental în ceea ce scria de atâta vreme, convenea pașalelor de pretutindenii pentru că dacă atâția și-atâția scriitori fuseseră *cavaleri ai rozei* de ce nu ar fi și Jarcalete al nostru? Măcarăștia dau câte ceva, își arată ei fundul ca să li-l pupi, dar te traduc în toate județele lumii, copiii răsplătesc, nu se joacă! Ce contează câteva mătănii, acolo, că noi suntem obișnuiți cu treaba asta! Destul cu Pomârla și cu Videle, cu Vașcăul și Atâmații de jos, mai bine, pelerin prin lume pe banii babachii. E drept că pentru acestea toate, patronii lui, *celeștii lui patroni*, puteau să găsească ceva mai inciochinat, că e prea bicisnic. Cum o sta el în tribunele acelea unde vorbește cele o sută paisprezece limbi din care traduce, cu chipul său de individ care se hrănește numai cu *Koprol* și dă gaze pentru că nu-l ține țâțana și merge des acolo unde vine și Vodă pe jos, nu pot să-mi închipui. Dar, mă rog, se poartă poezia șmecheră, se poartă! Trebuie să avem și noi faliții noștri, îi avem, cine ne-ar putea reprezenta mai bine la moliftele zidarilor decât acest găinaț cu moț. Dumnezeu să ni-l ție că poate ia Nobelul, cum se laudă peste tot. Păi dacă e așa de ce nu l-ar lua și Rotaru al nostru, textierul de la Savoy care rimează creață cu mătreață? De ce nu ne-am obișnui ca în textele lui Marinică să găsim o poezie care scoate puța, behăie, face cu ochiul și le lasă borțoase pe muierile din stal, la șezătorile de la Leordeni, Gumești- Piață și Șopârlița. Să ne intre bine în cap o chestiune: nu se mai poartă Eminescu, nu se mai poartă nici Blaga și Arghezi, se poartă Sorescu, adică *țigani ai ateii*. Nulitatea nu mai e smerită, nu

mai pupă mâna la cucoane ci la mai marii, de gradul 33! Nulitatea s-a cooperativizat, ea are piață de mărfuri literare peste tot, de la New York la Stockholm, de la Lima la București. Și-a deschis teighelele unde nici cu gândul nu gândești. Îți pui șorțul dinainte și ești un om făcut, nu mai ai nevoie de nimeni. «Frații» abia așteaptă să te vadă sub podul Tamisei ca pe unul mai breaz care fugise cu o bancă. Un singur lucru mă neliniștește: cum o să fie când înalta Comisie a Premiului Nobel se va reuni și va fi silită să citească «poezia» țucălarului, tradusă în patru limbi despre care nu mai amintesc să aibă corespondent la cuvintele «orbete» și «cârcălete», dar ca la orice dificultăți ți se vor găsi soluțiile și poezia română va intra în cursul internațional al lirismului, fără doar și poate. Nu aș lipsi de la o asemenea reuniune de granguri care după atmosfera otomană din «opera» maestrului ar trebui să poarte șalvari și nu pantaloni nemțești, să mănânce rahat lo cum și să tragă din narghilele, pentru a intra în atmosferă. Atunci am turci Europa și literatura mondială cu siguranță, fapt care nu e de ici, colea...». □ „Adevărul literar artistic” titrează ironic: *I.L. Caragiale despre prostia la români*, pagină în care Nicolae Dragoș solicită un drept la replică, vizat fiind Cristian Tudor Popescu: „Domnule Redactor-șef, Cristian Tudor Popescu. Vă mărturisesc că, în toți acești ultimi ani, am întâmpinat cu înțelegere resemnată spectacolul publicistic în care s-au crezut datori să-și asume roluri diverse – unele nepotrivindu-li-se – și chemați, și nechemați. Nu v-aș fi adresat aceste rânduri dacă aș fi ajuns la concluzia că v-ați afla printre cei din urmă. Sper că sunteți convins, ca și mine, că nimeni nu e scutit de examenul exact al viitorului și o minimă prudență intelectuală ar trebui să îndemne (cu atât mai mult azi, când atitudinile culturale pot să nu mai fie condiționate din exteriorul unei redacții) la a nu se ignora nicidecum un posibil partener de dialog. Acest preambul mi-a fost impus de publicarea în nr. 243 din 13 noiembrie a.c. al «Adevărului literar și artistic» a unor autografe, în facsimil, cu care m-au onorat scriitori pe care i-am prețuit și îi prețuiesc (situându-i, desigur, valoric într-o ierarhie ce nu poate fi decât subiectivă), ca și de unele apeluri telefonice din care am desprins atitudini contradictorii cu privire la semnificațiile amintitei inițiative redacționale. Unii m-au întrebat ce m-a determinat să fac publice autografele respective. Alții au insinuat că dedicațiile m-ar fi ajutat în conturarea unui portret generos. Motive suficiente, în ceea ce mă privește, pentru a vă solicita să publicați această scrisoare. Nu mi-am propus și nu-mi voi propune să descifrez rațiunile ce au determinat publicarea autografelor și nici înțelesurile ce s-ar putea desprinde din aceasta: deși ele ar putea fi totuși deduse și numite. E dreptul cititorilor să le aleagă pe cele considerate corecte și necesare, dar și să fie ajutați, pentru a depăși posibile neclarități, să afle că *nu eu am pus la dispoziția redacției autografele respective și nici nu am fost consultat în legătură cu publicarea lor*. Caracterul și temperamentul meu, moralitatea (care s-ar putea să fie opusă tipului de moralitate a altora) nu mi-ar fi îngăduit să fac publice, acum,

autografele (inspirate de alte rațiuni decât de aceea de a deveni pretexte pentru comentarii diverse). V-aș rămâne, de aceea, îndatorat, dacă ați sprijini cunoașterea acestor adevăruri. Nu cred că acceptarea unei asemenea solicitări ar dezonoara sau dezavantaja pe cineva. *Cu mulțumiri, Nicolae Dragoș*”.

28 noiembrie

● În „Fețele culturii”, nr. 746, Mariana Criș și Irina Budeanu consemnează – sub titlul ***Sărbătoarea lingvisticii românești*** – împlinirea a 45 de ani de la înființarea *Institutului de lingvistică* (numit ulterior „Iorgu Iordan”). Sunt reproduse pasaje din alocuțiunile academicienilor Virgiliu E. Constantinescu, Eugen Simion, Marius Sala și Ion Coteanu. „Aș vrea să rețineți următorul lucru: înaintea existenței institutelor, Academia avea societăți. Prin intermediul lor era posibilă atragerea atenției către problemele lingvisticii românești. În momentul formării Institutului unul din gândurile noastre a fost realizarea unui vis pe care îl avea Academia: Gramatica limbii române și Dicționarul german. Deci, nu am apărut *ex nihilo*. A existat și există o lingvistică românească foarte puternică pe care Academia Română în momentul de față o sprijină foarte serios” (Ion Coteanu).

● În „LA&I”, nr. 45, Mioara Apolzan îi reproșează lui Iosif Sava (realizatorul seratelor TV) că l-a adus a doua oară în studio pe Dan Zamfirescu, „cărui nu-i neg erudiția în materie de literatură română veche”, dar care „și-a dat silința să ne aducă înapoi la «epoca de aur»”. Autoarea e în dezacord și cu Fănuș Neagu, participant în ultima parte a emisiunii, autorul butadei „poezii se împart în două categorii: cei de la curțile domnului și cei de la grajdurile regale. Eu fac parte din prima”. □ Este din nou prezentată, cu lux de amănunte, RITIL, nr. 2/1994, în timp ce, la cronică literară, Tania Radu semnează articolul *Umor cu Chagall*, la schițele, evident umoristice, ale lui Varujan Vosganian: „Ceea ce rămâne după lectura volumului este senzația de unitate și consistență. Varujan Vosganian construiește larg, confortabil, spune clar ce are de spus și acolo unde ritmul narațiunii se eliberează de tiparele prea tradiționale... reușește să o facă ingenios”. □ Pe ultima pagină, Georgeta Pop îi ia un interviu lui Ion Dumitru, cunoscut în calitate de patron al editurii care-i poartă numele (Ion Dumitru-Verlag), cel care i-a publicat, constant și consistent, autori interziși în țară în perioada comunistă și literatură în limba română.

30 noiembrie

● *Luceafărul*”, nr. 26, conține poezii de Ramona Fotiade și Dan Emilian Roșca. □ Proza numărului poartă semnătura lui Constantin Novac (*Ce mi s-a întâmplat într-o zi de martie*), și pe a Alexandrei Voicu (*Ea, care nu poate niciodată câștiga*). □ Un foarte amplu interviu, pe aproape trei pagini, acordă Mihai Sin. □ ***Întru cetirea lui Mateiu*** se străduiește Alexandru George: „În numărul 23 al «Luceafărului» am publicat articolul **De la Mateiu cetire...** și

care inițial fusese dat încă din vară «României literare», de la care l-am retras, obligat de campania de insulte pe care susnumita redacție a întreținut-o împotriva mea, dezonorându-se până într-acolo încât să-mi refuze dreptul la eplică în cazul unui imund pamflet datorat unui fost redactor al revistei, actualmente ajuns a fi un fel de aventurier internațional (Cu acest incident «România literară» a ținut să marcheze probabil împlinirea a 25 de ani de la începutul colaborării mele acolo)”.

● „Totuși iubirea”, nr. 49, consemnează că o delegație PSM condusă de Adrian Păunescu s-a întors din R.P. Chineză, pe 28 noiembrie, după o vizită de două săptămâni, la invitația Partidului Comunist Chinez, marcând întâlniri cu liderii chinezi, dar și cu oamenii de cultură de la Beijing, Xian, Shanghai și Hangzhou. (Este publicată poezia lui Adrian Păunescu, scrisă în acest oraș, *Romanța Lacului de Vest*, dar și amplul poem *Armata de teracotă*).

[NOIEMBRIE]

● „Contrapunct”, nr. 11, se deschide cu citate din Nicolo Machiavelli. Despre *Machiavelism* scrie Liviu Antonesei: „Cum oare își poate imagina cineva că poate exista machiavelism în absența inteligenței? Vorbesc despre înțelesul autentic al termenului, nu de cel întreținut de limba comună. Ce este *rațional* în politica propusă de astfel de politicieni? Dacă îmi poate răspunde cineva la aceste întrebări, acela merită – fără îndoială – un premiu”. □ De altfel, întregul număr îi este consacrat lui Machiavelli; cităm din sumar: *Actualitatea lui Machiavelli* de Elvira Sorohan, *Universalism medieval și particularism ironic modern* de Eugen Munteanu, *Arta corespondenței* de Felicia Niță-Dumas, *Eminescu și Machiavelli* de Lăcrămioara Petrescu, *Machiavelli și recunoașterea puterii imense a elementului plebeu* de Ștefan Afloroaie, *Machiavellismul capitalismului* de Victor Potra, cărora li se adaugă două traduceri pe același subiect: Stelio Cro, *Machiavelli și antiutopia* (trad/ de Mirela Tămășan) și Ernst Cassirer, *Mitul statului* (trad. de Lina Vrăjitoru). □ Pe ultima pagina a revistei apare un (ultim) portret făcut lui Al. Protopopescu – de fapt, un interviu luat de Vasile Andru, cu întrebări la care acesta a apucat să răspundă.

[NOIEMBRIE-DECEMBRIE]

● „Vatra”, nr. 11-12, se deschide cu articolul lui Cornel Moraru *Ofensiva oportunismului*, recapitulare a celor cinci ani trecuți de la Revoluție, perioadă la capătul căreia: „torționarii noștri morali de odinioară sau urmașii lor direcți se înghesuie din nou în primele rânduri ale repartiției de postură și sinecuri”. □ Continuă seria de *Scrisori din Paris* (XXIII) semnate de Lucian Raicu. La fel, continuă memorialistica lui Paul Goma (*Jurnal pe sărite III*), cu subtitlul *Colac peste pupăză: Țepeneag s-a supărat pe mine*. Pe aceeași linie diarist-memorialistică se înscriu Mircea Zăciu cu *Exerciții de despărțire, Et ego...* *Aiud* semnat de Viorel Gheorghiuță și căruia i se alătură textul lui Tertulian

Langa *De la libertatea persoanei la libertatea comunității religioase*. □ Poeziile din acest număr poartă următoarele semnături: Ioan Iacob, Nicu Caranica, Ion Stratan, Nicolae Pădureanu, Grigore Șoitu, Alexandru Dohi și Rodica Drăghinescu. □ Lui Nicu Caranica (stabilit la Paris) i se ia și un scurt interviu: „– *Cum vedeți implicarea poetului în viața politică și socială a țării sale?*! – Și la această întrebare încep prin a exprima toată admirația mea poezilor excepționali ca Ana Blandiana sau Ștefan Aug. Doinaș, care își sacrifică din timpul poeziei închinându-l politicii, pentru binele Țării. Dar pentru cât mă privește, în 18 ianuarie viitor voi avea 84 de ani și zilele cât mi le va mai da Dumnezeu n-am dreptul să le sustrag poeziei. Apoi, ca să întrebuițez o zicală italiană, că în tinerețea mea am fost legionar o știe și pisica (*10 sa anche il gatto*). Dar din 1950 nu mai aparțin decât poeziei. Înseamnă cu asta că-mi reneg trecutul? Nicidecum! Tot ce a fost curat și sfânt în acest trecut înțeleg să-l sublimiez în arta mea, atâta câtă mi-a dat-o Dumnezeu, adică să-i ridic substanța valorilor spirituale peste politic și istoric, în universal. – *Ce semnificație are moralitatea pentru un scriitor?*! – Pentru un scriitor nu numai adevărat, dar posedând, în plus, un orizont care să depășească epoca lui, eticul este nedespărțit de estetic, mai mult, sunt, ca la Grecii antici, unul și același lucru. Marele poet italian de azi, Mario Luzi, desigur cea mai autoritară voce a poeziei occidentale, cu volumul său publicat încă din 1967. *Onoarea adevărului* (*Onore del vero*) încarnează victorios acest ideal, cu toate adversitatea epocii. Numai micii scriitori, pe care-i umpli cu o lingură de apă, se cred deasupra moralei, nenorocind câte vreo tânără creatură feminină cu banala escrocherie sentimentală. Pe aceștia, în infernul lui Dante, îi văd, împreună cu prostituatele, înfipti până la gât în fecale./ – *Ce vă provoacă mai mult în sens literar, frica sau curajul?*! – Nici frica, nici curajul nu mă «provoacă», cum spuneți, în literatură. Curajul, poate, de a înfrunta unele mentalități. Dar și această întrebare are mai mult sens în lumea voastră din Țară. Pe mine, la vârsta mea, ceea ce mă provoacă e sau durerea, sau revolta, sau, din ce în ce mai mult, meditația”. □ Pe ultima pagină Al. Cistelean recenzează revista „Paralela 45”. Același autor amintește, de asemenea, despre optzecismul basarabean din revista „Contrafort”. □ Despre *Reinventarea poeziei în epoca modernă: funcția poeziei în noua lume*, scrie, Alexandru Mușina: „Care este – repet – cea a lui Ezra Pound din *Cum să citești și A.B.C.-ul lecturii*. Pound demonstrează acolo că poezia – în spațiul cultural european cel puțin – a fost «inventată» de două ori: mai întâi de greci, în secolele VIII-VII î.e.n., apoi de provensali în secolele XI-XII e.n. Cel de-al treilea moment în care poezia este (re)inventată este chiar epoca modernă. De ce tocmai acum? Argumentele principale se găsesc, cred, în prezentarea uriașei «dizlocări» produse de factorii «interni» și «externi» deja analizați, în faptul că lumea modernă este o altă lume”. □ Emilian Galaicu-Păun semnează cronica la antologia *Dreptul la erodare* (Chișinău, 1993): „Prin anii '80-'85, pe când

noua generație încă nu alegea pepsi, studenții-cititori-de-poezie de la Universitatea de Stat din Chișinău/litere se împărțeau în două tabere adverse: admiratorii Leonidei Lari și admiratorii lui Nicolae Dabija. Opțiunile se exprima de obicei categoric, neadmițându-se nici un fel de compromis (deși, e drept, existau – ca pretutindeni unde «pro» și «contra» se bat cap în cap – «transfugi», printre aceștia numărându-se și subsemnatul). Generația '70 ni se arăta în chip de acvilă bicefală, un cap (cel «orfic») privind înspre trecutul baladesc (autohtonist, pitoresc etc.) și altul (cel «saphic») înspre o antichitate mistică; fiecare neofit se atașa de cutare sau cutare tabără în conformitate cu viziunea sa asupra poeziei (între paranteze fie spus, majoritatea dintre viitorii-pe-atunci-«optzeciști» basarabeni au frecventat când o grupare, când alta, fără a se înscrie în vreuna). De-atunci au trecut zece ani, timp suficient pentru împliniri, dar și pentru decepții. Apariția volumelor antologice ale poezilor reprezentativi ai generației '70 – unul după altul, într-un termen restrâns, cînt-o paradă a planetelor – ne oferă un bun prilej de a-i plasa pe o veșnic ipotetică scară a valorilor. Revenind la imaginea «bicefală» a generației Lari-Dabija, sunt silit să constat că – vai! – capii acesteia, altădată orientați diametral opus, practic s-au și suprapus și acum acvila generației seamănă teribil cu blazonul partidului România Mare”. □ La rubrica *Eveniment editorial*, Cornel Moraru și Iulian Boldea recenzează *A scrie și a fi. Ilarie Voronca și metamorfozele poeziei* (CR, 1993). Cornel Moraru e de părere că: „Firește, perspectiva critică existențială n-o anulează pe aceea estetică. Dinamismul existențial se exprimă în chiar dinamica internă a liricii lui Voronca (identificându-se în «metamorfozele poeziei» vremii). Pentru poetul însuși «a scrie» este primordial față de «a fi», în ordinea substanțială a actului creator. Raportarea existențială este însă obligatorie, într-un moment inovator derutant, de irepresibilă criză a modelelor existente: «perfecțiunea plictisește» spunea Tzara, iar Voronca declară și el că «era desăvârșirilor e sfârșită». Criticului nu-i scapă așadar nimic din ceea ce este esențial. În interpretarea sa, evoluția poetului e destul de sinuoasă și imprevizibilă, mergând până la „despărțirea de programul strict avangardist și afirmarea unei alte angajări a poeziei». Având însă o privire integratoare asupra fenomenului poetic avangardist, Ion Pop este convins că acesta reprezintă în sine o situație-limită a poeziei și că, inevitabil, derularea extrem de rapidă a manifestelor programatice exclusiviste («negarea avangardelor anterioare» ca «vocație a avangardei» în formularea lui Adrian Marino) sfârșește în aporie”. Iulian Boldea subliniază „«vocația constructivă» a autorului monografiei”. □ Ion Pop scrie despre *Antologia poeziei generației '80*, alcătuită de Alexandru Mușina, oprindu-se apoi asupra poeziei Magdei Cârneli (absentă din *Antologia* lui Mușina): „Textul final al cărții Magdei Cârneli imaginează pentru această poezie «un vast cititor» care ar răsfoi «viețile ca pe niște pagini volante», identificându-și actul lecturii cu frenezia existențială a scrierii. Altul, din centrul volumului.

care îi dă și titlul – *Haosmos* – schițează un gest echivalent, de asimilare – identificare: fotografia «haosului (care) atinge splendoarea», dând, o clipă, ca și poemul, formă informului, e înghițită, umedă încă, de cel ce o privește și se privește. Sunt atitudini și gesturi emblematice, care certifică organicitatea viziunii poetei, căci se armonizează deplin cu toate datele scrisului său. Ultim panou al tripticului început cu *Hipermateria* și continuat cu *O tăcere asurzitoare*, *Haosmos* individualizează în linii ferme un profil liric original, menținând foarte viu, totuși, sentimentul apartenenței la «generație» (*O tăcere asurzitoare*). □ Sub titlul *Un simulant*, Al. Cistelean scrie despre Iustin Panța, mai precis, despre ultimele două volume ale autorului, *Lucruri simple sau echilibrul instabil* (1992) și *Obiecte mișcate* (1991), atrăgând atenția că poetul se bizuie „pe același pariu temerar cu umbra lui Mircea Ivănescu”. Recenzia se încheie astfel: „Iustin Panța e un prefăcut: în vreme ce înșiră banalități într-o sintaxă stufoasă, acaparatoare și cu efecte de drog, radarul său înregistrează o misteriozitate fluidă și clandestină a lumii”. □ Sanda Cordoș publică un studiu despre ideologia literară a deceniului al VI-lea: „În măsura în care un frison al vinovăției a străbătut, în răstimpuri, societatea românească postbelică, acesta a căpătat un chip mai ales prin evocarea greșelilor și exceselor deceniului VI ori a unor acțiuni, ce, mai mult sau mai puțin vădit, aici își află rădăcina. Cu îngăduința puterii, se decupează, așadar, zece ani din istoria contemporană pentru a se fixa, într-un perimetru supraviețuit, o obsesie capabilă să potolească conștiințele cetății torturate de neliniști și însetate de adevăr. Ferma linie de demarcație pare să aibă, într-o abilă strategie a puterii de tip totalitar, un dublu scop: izolând temporal, cu rigurozitate, Răul istoric (el însuși un Rău necesar, scuzabil prin legile Revoluției), se asigură curățenia, puritatea de netăgăduit, a tuturor celorlalte decenii; a putut fi rău până în 1960, din 1961 – ori, mai corect, din 1965 – a triumfat Binele. Cert este că, dincolo de evidentul concurs al puterii, deceniul al șaselea a reușit să se desprindă și să rămână, probabil pentru totdeauna, *prin propriile sale fapte* sub această emblemă într-o posibilă istorie a spiritualității românești: *obsedantul deceniu*. E un timp în care revoluția proletară are, în drumul său spre promisa Vârsta de Aur a Comunismului – care nu numai că îi scuză, dar îi reclamă mijloacele represive – un mers impetuos: «În perspectiva profeției – explică A. Camus în *Omul revoltat* – nimic nu contează. În orice caz, odată dispărută clasa burgheză, proletariatul stabilește domnia omului universal la apogeul producției, prin chiar logica dezvoltării producției. Ce importanță are că asta se va face prin dictatură și violență? În acest Ierusalim zumzâind de mașini fericite cine se va mai îngrijora de strigătele celui sugrumat? Vârsta de aur ne conduce la capătul istoriei și coincidând, printr-o dublă atracție, cu Apocalipsul, justifică deci totul». Nu numai țelul istoric îi justifică, însă, revoluției marxiste excesele, ci înseși legile istoriei, obiective și implacabile, după care aceasta își reglează ritmul și, nu odată, mișcările

contradictorii: «Conducătorii înșiși nu pretind că ar fi drepti sau înțelepți, ci doar că execută legi istorice sau naturale (...). Teroarea este respectarea legii, dacă legea este legea mișcării unei forțe supraumane, Natura sau Istoria» (H. Arendt, *Originile totalitarismului*). Criticul, ideologul literar, devine, deci, un combatant impunând și veghind la curățenia, la fidelitatea față de partid a ideilor. «Criticului i se cere – avertizează M. Beniuc – să fie un aspru judecător al celor ce nu evoluează pe linia progresului, în frontul celei mai avansate ideologii, pentru interesele vitale ale popoarelor», iar criticul se aliniază în front având (sau scriind că ar avea) această convingere: «Estetismul e contagios și corupe cronicarii onești și talentați. Să nu uităm că rolul principal al criticii rămâne acela de a judeca substanța ideologico-artistică a operei. Deci, veridicitatea, realismul, perspectiva social politică» (S. Damian). Înrolat soldat (și, probabil, nu e un abuz că o repet: nu în solda literaturii, cum împrejurările o reclamă nu odată, ci în solda puterii), critica – indiferent de vârstă ori de autoritate – trebuie să accepte ordinele și apostrofările superiorilor. Disciplinei de partid i se supun și Tudor Vianu, și George Călinescu. Iată ce scrie, despre acesta din urmă, colegul într-ale literaturii, mai vigilant, însă, mai bine înarmat ideologic, I. Vitner: ideile lui G. Călinescu sunt «manifestarea uneia dintre cele mai înapoiate gânduri» și «pe plan ideologic d-sa rămâne încă sub imperiul puternic al mentalității dușmanilor săi și ai întregului popor». Dar fiind că aceste observații au fost făcute în 1949, G. Călinescu a avut vreme, în ani ce au urmat, să citească – așa după cum îl povățuise I. Vitner – *Despre materialismul dialectic și materialismul istoric* de I.V. Stalin și, primenit ideologic, să se angajeze în construirea socialismului. «În deceniul 50-60 – scrie M. Preda – /.../ omul nu trebuie arătat așa cum e, ci așa cum ar trebui să fie, punând astfel arta sub tutela unui cod abstract de morală bizantină care, așa cum era ușor de prevăzut, nu putea decât să condamne creația la uscăciune și dulcegărie. Și asta tocmai într-o perioadă de mari convulsii sociale și de răsturnări spectaculoase». Cel care dă, în epoca respectivă, în cel mai înalt grad, specificul discursului literar, indiferent de gen sau specie, este realismul socialist. (...) Memoria culturală românească este datoare, însă, *să-și asume* acest timp care a deformat, schimonosind, înfățișările spiritului. Nu e vorba de a salva prin contabilitate un deceniu a literaturii române (argumentul obișnuit fiind: atunci au apărut *Bietul Ioanide*, volumul întâi din *Moromeții*, *Cronica de familie* etc.), ci de a-l *integra*, cu chipul său înspăimântător, debil, agresiv, în istoria literaturii. Obsedantul deceniu nu trebuie nici alungat, nici minimalizat ori îndulcit; el păstrează, în negativ, prin violența și extremismele sale, câteva dintre principiile dintotdeauna ale creației, atât de simple încât, odată enumerate, capătă aerul unor locuri comune: arta trebuie să fie mereu extrem de atentă atunci când ascultă glasul puterii (ce înălțându-și vocea, strivește cu talpa) ori cel al rațiunii; redusă la câteva propoziții rudimentare – adevărate, ceea ce nu înseamnă, totdeauna, reale – superba rațiune se smintește și se

transformă în cel mai hidos călău. Sunt, apoi, câteva întrebări elementare ce stăruie după apropierea de obsedantul deceniu: Cum se împlinește funcția socială a artei? Care este raportul literaturii cu politicul? Ce înseamnă morală în cazul scriitorului? Se află el, într-adevăr, dincolo de bine și de rău? Am credința că din răspunsurile date în tihnă, printr-un dialog în care nici unul dintre interlocutori nu va pretinde că deține adevăruri absolute, la aceste întrebări se va naște sănătatea de mâine din cetatea literelor românești. Alături de textul Sandei Cordoș, „Vatra” inserează citate din Mihail Sebastian și Marin Preda: „Ei bine, vor fi triste aceste timpuri ce vin, dacă ele vor fi, cum se spune și se pare, ale celor puri. Vor fi triste, pentru că viața, ea, nu este deloc «pură», ci, dimpotrivă, învâlmășită, contradictorie, fantezistă, variată (...). Le trebuie oamenilor nu știu ce mică reticență când cunosc sau cred a cunoaște adevărul, le trebuie nu știu ce accent de relativitate, care să le nuanțeze certitudinile și care să le împiedice – pe aceste certitudini – să devină niște bestii absolute. E o lecție pe care am învățat-o greu (...), dar pe care cel puțin o socoteam bine învățată. Ne-am înșelat. Căci iat-o uitată: iată noi procurori ce pornesc cu carabina idealului la umăr»”. (M. Sebastian, *Cum am devenit huligan*); „La noi moravurile culturale sunt mai blânde, datorită vicisitudinilor istoriei, care au dislocat în numai un secol (...) conștiința omului de cultură încât l-au făcut adesea fatalist și sceptic în forul său interior și cu o filozofie a compromisului în viața exterioară. Blândețea aceasta a noastră pe care câteodată o ridicăm în rang de virtute nu e totdeauna cea mai bună armă cu care să ne putem mândri, fiindcă pe terenul ei (...) apare intoleranța extremă, întâi în idei și apoi în fapte în fața căreia, cu stupeoare, vedem cum cedează chiar și marele creator...” (M. Preda, *Imposibila intoarcere*)”. □ Poemele acestui număr sunt semnate de: Ioan Flora, Angela Marinescu (*Evanghelia după Toma* – o interpretare posibilă) Andrei Filip, N. Costea-Teleajen și Ion Slăniceanu. □ Sub titlul: ***Quo vadis, Domnie? – un subiect pentru sociologia literaturii și a receptării***, Mihai Sin își pune colegii la muncă. Redacția organizează o dezbatere pe marginea romanului și a reacțiilor stârnite, făcând un fel de zid protector în jurul autorului, adică lobby. • „Viața Românească”, nr. 11-12, se deschide cu pagini inedite din ***Rugați-vă pentru fratele Alexandru*** de Constantin Noica, în prezentarea lui Marin Diaconu. V. Tonoiu scrie – oarecum în completare – despre ***Constantin Noica, între comuniune și comunicare***; se continuă cu ***Scrisori despre logica lui Hermes***, interpretate de Al. Surdu, întregul portofoliu încheindu-se cu o prezentare aparținând lui Marin Diaconu, ***C. Noica de la biografie, prin viață, către operă***. Tot despre Noica este vorba și în textul lui Cornel Mihai Ionescu, ***Cercul lui Hermes***. Toate textele, dintre paginile 1-35 au, ca supratitlu (sau colontitlu) ***Modelul Noica în cultura română***. □ Poeziile din acest număr sunt semnate de Florența Albu, Liviu Ioan Stoiciu, Dinu Păcuraru, Gabriela Negreanu. □ M.[arin] D.[iaconu] oferă în acest număr documente din arhivele

Mircea Vulcănescu, Nae Ionescu. ■ La rubrica de comentarii critice semnează: Gheorghe Grigurcu (*Eugen Ionescu în căutarea libertății și a lui Dumnezeu*), George Gibescu (*Ipostaze ale personalității lui Mircea Eliade*) și Nicolae Mecu (*Marin Preda sau despre dialog*) – acesta din urmă, un articol referitor la cartea Monicăi Spiridon *Omul supt vreme* (C.R., 1994).

● În „Tomis”, nr. 11-12, este anunțat, pe prima pagină, un nou text inedit al lui Dimitrie Stelaru, *Eldorado*. □ În cadrul rubricii *Cărți și semnificații*, Lăcrămioara Berechet scrie despre *Rusalii '51. Fragmente din deportarea în Bărăgan* (autori: Viorel Marineasa și Daniel Vighi), Editura Marineasa, 1994 – o carte aflată „într-o zonă în care realitatea depășește ficțiunea”, „un dosar de existențe, înserând mărturisirile nefalsificate de imaginație ale unor supraviețuitori ai Bărăganului anului 1951”. □ Doina Jela recenzează volumul *Amintiri în dialog* (Litera, 1994) (Ion Vianu – Matei Călinescu). □ Ion Mureșan, cu al său *Poem care nu poate fi înțeles* (Arhipeleag, Tg-Mureș, 1993), îi reține atenția lui Dan Persa: „Cu amăgiri, cu fapte și obiecte care nu sunt, poetul pare a se căuta cu fervoare cruntă, spulberând în cale tot ce apare, tot ce pare, devorând și autodevorându-se și nu află decât o realitate ireductibilă: Moartea. O realitate pe care deja o știa. Neantul, Moartea și creația reprezintă trinitatea pseudo-ființei, fiecare din ele insuficientă sieși în eternitatea ei netulburată. Dorința înverșunată a poetului, pare a fi de a le tribuna”. □ În acest număr, semnează versuri Marin Sârbu. Tot în această pagină se află și prezentarea lui Victor Corcheș la piesa de teatru inedită a lui Dimitrie Stelaru, *Eldorado*.

DECEMBRIE

1 decembrie

● În „Contemporanul-Ideea europeană”, nr. 48, este transcris un dialog între Leo Butnaru și Cezar Baltag: „– *Ați pus necesarul accent pe experiența ce se transformă în conștiință umană, fapt ce mă îndeamnă să mă interesez dacă simțiți opresiunea prezentului cu diversitatea lui de experiențe imprevizibile sau reușiți să fiți mai puțin sensibil la teroarea cotidianului.* / – Știi că timpul este ceea ce-l condiționează pe om. Și, dacă mă gândesc la romanul *Noptile de Sânziene* al lui Eliade, îmi amintesc că acolo fiecare personaj încearcă o formulă de ieșire din timp. Deci, o ieșire din condiționare, din *teroarea istoriei*, din fatalitatea oarbă a unor puteri care apasă. Și personajele încearcă diverse formule de ieșire din timp: prin credință, prin artă, prin trăirea unui imaginar... Consider că această deconstrucție nu se poate face decât prin propria clipă. Trebuie să atingem transcendența și libertatea interioară – și prin propria noastră fărâma de existență umană. Asta este singurul material care ni s-a dat și din el și cu el traversăm această condiționare și încercăm să o transcendem. Și iarăși revin la aceleași arhetipuri ale noastre, la Miorița, de

pildă, la faptul că în Miorița nu e vorba de o acceptare a fatalității destinului, ci de o încercare de transcendere a lui. Trecând prin propria ta condiție muritoare, din fatalitate, încerci să faci altceva, s-o valorizezi și s-o transformi cu adevărat în spectacol al lumii, un spectacol care să-ți asigure supraviețuirea. Moartea ta poate să-ți asigure supraviețuirea. În sensul ăsta înțeleg eu Miorița: un mesaj optimist și nu o cădere în fatalitate, în fatalism, în acceptarea istoriei și a terorii ei. Noi, românii, am fost atât de strânși în brațe de alții, încât este de mirare că ne ținem. Și ne ținem. (...) – *Rămânem în același context când dorim să ne lămurim asupra faptului dacă e posibilă o biblio-terapie (sau culturo-terapie) generală, o vindecare prin carte.* – Evident. Și supraviețuirea națiunii se poate face prin carte. Poporul evreu a supraviețuit prin carte, printr-o carte. În momentul în care a fost dărâmat templul de la Ierusalim, cineva a avut ideea să facă într-un sat o școală în care să predea Biblia, cartea aceluia popor. Deci, există o supraviețuire prin carte și ea este chiar șansa noastră, pentru că șansa noastră este șansa spiritului, iar spiritul nu poate fi învins niciodată. Cel care păcătuiește împotriva unei limbi, împotriva unui popor, a unei culturi comite un păcat împotriva Sfântului Duh și acest păcat nu se va șterge în ruptul capului. Cei care au păcătuțit împotriva limbii noastre, a spiritului și a geniului acestui popor au făcut un păcat împotriva Sfântului Duh. Toate se vor șterge, scrie în Evanghelie, dar astfel de păcate nu se vor șterge. Numai Dumnezeu le poate ierta”. □ Pagina consacrată poeziei poartă semnătura lui Dan Laurențiu. □ Volumul lui Virgil Ierunca *Dimpotrivă* este analizat de Codrin Liviu Cuțitaru: „Suntem, însă, așa cum am subliniat, în fața unei cărți de bază, extrem de necesare culturii noastre în ansamblu, după marasmul comunist. Textele cuprinse în ea sunt opera unui intelectual lucid care, deși departe, este mai prezent decât cred unii în viața literară românească”.

• „Curierul național”, nr. 1138, anunță: „Un accident de circulație a curmat viața lui Titus Popovici”.

• „România liberă”, nr. 1426, anunță: „Scriitorul și scenaristul de film, Titus Popovici a murit într-un groaznic accident de mașină în timp ce se îndrepta spre locurile sale preferate de vânătoare. Cunoscut pentru romanele sale *Străinul* și *Setea*, pentru nuvela *Moartea lui Ipu*, precum și pentru piesele de teatru, în primul rând *Puterea și Adevărul*, după care a realizat scenariul cu același titlu. (...) Titus Popovici rămâne o prezență importantă în literatura română contemporană și în filmografia ultimelor decenii ale cinematografiei ce s-a axat pe o epopee națională, nu lipsită de false dictate”.

• Marian Petcu îi ia un interviu, în „Zig-Zag Magazin”, nr. 46, lui Victor Crăciun, președintele Ligii culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni, din afirmațiile căruia rezultă că românii din afara granițelor se afla în: Republica Moldova, Bucovina de Nord și Basarabia de Sud: 3.400.000; Ucraina: 500.000; Rusia: 500.000; Alte republici: 50.850; Bulgaria: 250.000;

Serbia:1.200.000; Macedonia: 300.000; Albania: 300.000; Grecia: 1.000.000; Ungaria: 30.000; Slovacia: 9.000; Țările române:100.000; Germania și Austria1.000.000; Marea Britanie și Țările Nordice:12.000; America: 1.100.000; Australia și Noua Zeelandă: 20.000; Alte state: 500.000; TOTAL:10.271.850”.

1 decembrie

- Și „Cronica română”, nr. 572, anunță: *A murit Titus Popovici.*

2 decembrie

- Marin Sorescu semnează în prima pagină din „Literatorul”, nr. 49, poemul *Kavafis*, însoțit de informația: „din volumul Traversarea (Editura Creuzet) de mâine în librării”. □ Indignat de ceea ce scrie „presa” despre el, Valeriu Cristea răspunde: „Cu un viu, explicabil interes aflu din ziare și reviste literare (ce seamănă și ele însă mai mult a ziare) că l-aș fi însoțit pe domnul președinte Ion Iliescu în recenta sa călătorie în Maroc, Marea Britanie și Belgia. După știința mea, nu am mai ieșit din țară din aprilie 1991, iar în răstimpul vizitei prezidențiale mai sus amintite aproape nu am ieșit din casă, ocupat fiind cu definitivarea textului celui de al doilea volum al *Dicționarului personajelor lui Dostoievski*. Dar, mai știi? Din moment ce presa noastră literară și independentă o afirmă categoric, te pomenești că am zburat peste mări și zări fără să fi băgat de seamă...”. □ Despre Gabriel Țepelea, autorul volumului de *Amintiri și evocări* (FCR, 1994), scrie Eugen Simion (*Un cinstitor al limbii și valorilor românești*): „Un gest corect, un act, într-adevăr, de cinstire a valorilor românești, de apreciat într-un moment în care G. Călinescu și Tudor Arghezi sunt trecuți în rândurile «prostituadelor culturii» și înjurați ca la ușa cortului în unele publicații post-revoluționare. G. Țepelea, care ar avea mai multă îndreptățire morală să judece cu asprime epoca prin care a trecut decât, să zicem, poeții și criticii noștri tanchiști, manifestă înțelegere față de complexitatea unui fenomen cultural și are puterea de a discerne binele de rău când este vorba de o mare personalitate literară în împrejurări nenorocite. Calificativul cinstitor i se potrivește și-i înobilează suferința prin care a trecut”. □ La rubrica *Viața cărților*, Andrei Grigor și Lucian Chișu semnează recenzii despre volume de Vilia Banța, *Orfeu printre himere* (Impex 92, 1994), respectiv Dorin Iancu, *Lebăda vrăjită* (Junior Club, 1994). □ Sub titlul *Doi voci românești*, „Literatorul” preia articolul belgianului Jean-Luc Wauthier - din „Le journal des Poètes”, nr. 8/ 1993 – în care sunt prezentate antologiile de poezie traduse în franceză, aparținând lui Marin Sorescu și Horia Bădescu. Despre cei doi se scrie: „Nu m-ar mira deloc ca, într-o bună zi, vocea lui Sorescu să-l intereseze pe domniul care se ocupă de Premiul Nobel: nu numai că el este un mare poet, dar un admirabil poet, pur și simplu”; „...Bădescu aruncă în poezia sa o punte între angoasa omului atemporal și întrebările

dramatic-acute ale omului modern”. □ Poeziile numărului curent poartă semnătura lui Ion Andreiță și Mih. Lupașcu □ La capitolul proză sunt prezenți Nicolae Iliescu (*De același autor*), Mircea Cavadia (*Șarpele gol*), Cristian Peri și Maria Crăciun (ultima debutând chiar aici, cu o proză scurtă). □ În paginile rezervate istoriei literare, Mircea Popa scrie despre *Misterul Doamnei T.*, comentând romanul lui Camil Petrescu, *Patul lui Procust*, iar Puia-Florica Rebreanu deapănă amintiri *Lângă portretul lui Liviu Rebreanu*, arătând cine sunt cei născuți în același an cu marele prozator: „Că părintele meu a venit pe lume în același an cu Mihail Sorbul (cumnatul său), în același an cu Al. T. Stamatiad, cu G. M. Vlădescu și cu foarte distinsa intelectuală Alice Voinescu – că fiecare a avut steaua sa, mai luminoasă ori mai pâlpâitoare, lucrul se vede imediat”. □ Despre *Viața independentă a lui Ilie Moromete* scrie Mihai Cimpoi: „Ilie Moromete spune adevărul în răspăr, îl exprimă tăios, fățiș, bunăoară auzind că a murit cineva rostea formula tradițională: «A scăpat de cote»”.

• „România Mare”, nr. 230, reproduce textul *Patria* de Eugen Barbu, din revista „Amfiteatru”, nr. 2 (38), februarie 1969, când scriitorul împlinea 45 de ani: „Patria nu este numai o comuniune fizică. În realitate nu locuim într-un spațiu stabilit de parametrii calculați, ci într-un contur bine definit psihic. Simțim ceea ce suntem și multiplicările morale resimțite de-a lungul vremii nu reprezintă decât vectoarele inițiale ce duc către un dat unic și ireversibil. Pentru noi este nu numai suma râurilor, a munților și câmpiilor înconjurătoare, nu numai orașele și satele ei, nu numai oamenii săi pot fi înglobați în această noțiune care e la fel de abstractă ca orice altă abstracțiune atunci când este lipsită de suflet. PATRIA mi se pare a fi deopotrivă Horea sau Bălcescu, Eminescu sau Iorga. Patria este Enescu și Brâncuși, Petrașcu și Țuculescu în același timp... În noțiunea de Patrie intră și încrederea în forțele proprii, ideea de construcție a unui Destin irepetabil. Iată de ce nu am să înțeleg pe cei care caută aiurea Desăvârșirea și modelul. Creația de orice gen, lipsită de rădăcini, atemporală și ageografică nu a rezistat niciodată Timpului și Adevărului. Monumentele nu se clădesc pe nisip sau pe apă. *Patria este Absolutul în formă specifică*”. □ Tot în numărul special de 1 decembrie apar articolele.

3 decembrie

• „Tribuna”, nr. 49, propune un număr festiv consacrat zilei de 1 Decembrie. Maria Vodă Căpușan semnează textul *Bătălie pentru un adjectiv*. □ La împlinirea vârstei de 65 de ani, profesorului Ion Vlad îi sunt dedicate mai multe pagini. Între acestea și un interviu luat de Dumitru Tudor Savu: „– *Mai credeți în cititorul profesionist și în lectura profesionistă? Faceți, vă rog, domnule profesor, un posibil portret al acestui fel de cititor, tot mai rar, din păcate!* – Evident, cred în cititorul avertizat, fiindcă un cititor ideal este inimaginabil, iar «profesionistul» (e cronicarul, criticul înghițitor de săbii și de

otrăvuri sau dascălul blazat și vlăguit?) este detestabil. *Cititorul avertizat*, trăind în spațiul ideal al Bibliotecii, având să se rostească (să se pronunțe așadar) asupra cărților, are în vedere cititorul nevăzut, cel care așteaptă și depune mai apoi la ceasul judecății. Jorge Luis Borges vorbea despre cititorul capabil de o *lectură ingenuă*, despre un cititor care își păstrează candoarea, ingenuitatea lecturii. E lectura «practicată în tăcere», scrie Borges, socotind ipostaza încurajatoare pentru destinul cărților. Lectura adevărată, avertizată și nu făcută după ureche, călăuzită de concepte și nu de depozitele delabrate ale istoriei literare, tradiționale, prezentă și azi (uneori), în cazanele și plictisul general al studenților, este o realitate. Ea se datorează rolului dobândit de teoria literaturii, de poetică și de semiotica literară. Că ele mai sunt ignorate sau depreciate în planurile de învățământ concepute după principii de mult sclerозate și avortate, asta-i altă chestiune, dragă domnule Tudor Dumitru Savu./ – *După 1989, cărțile «de sertar» s-au dovedit extrem de puține, iar cele publicate au fost foarte departe de ceea ce se cheamă capodoperă. Așadar, cum apreciați starea literaturii române de azi?!* – Apelez, salvator, din nou la Bachelard și la sugestiile sale pentru o filozofie a științei. Grație unui mai tânăr coleg, pe care îl prețuiesc mult, aflat în plină pregătire pentru o teză de doctorat consacrată lui Milan Kundera, am citit de curând, chiar dacă lectura e întârziată, romanul *La vie est ailleurs* al scriitorului ceh, roman scris în 1973 și revăzut de autor în 1985-1987. Fără să vreau m-am gândit cu o oarecare tristețe, dar și cu invidie, la scriitorul care de mulți ani s-a stabilit la Paris. E un roman de factură clasică, amintind proza franceză a secolului al XVIII-lea prin simplitatea discursului naratorial și prin obsedantul motiv al scriitorului. Aparenta simplitate și transparentă a discursului e însă o capcană pentru cea mai cumplită sancționare morală a regimului comunist instalat în Cehoslovacia postbelică. Fără gesturi teribile, fără nici o retorică zgomotoasă, fără să recurgă la pagini teribile, prin biografia de *Bildungsroman* a «poetului», istoria e definitiv condamnată, stigmatizată și denunțată. Impostura, delațiunea, trădarea, cameleonismul sunt sancționate fără drept de apel prin literaritatea reală a cărții și nu prin declarații sau «jurnale» mai mult sau mai puțin trădate prin ficțiune. Nu sunt la curent cu starea literaturii, cum îi spuneți dumneavoastră, dar librăriile sunt mai degrabă inundate de literatura de gang, superbă cucerire a «literaturii de piață», dacă o pot numi astfel./ – *Care sunt proiectele criticului și profesorului universitar Ion Vlad?!* – Proiectele sunt puține, iar cele ce aparțin profesorului sunt chiar donquijotești. N-am să vorbesc despre ele”. □ O serie de „felicitări” adresate sărbătoritului sunt semnate de Augustin Buzura, Fănuș Neagu, Liviu Petrescu, D.R. Popescu, Mircea Muthu, Vasile Sav. □ Ion Mureșan scrie despre *Arta răbdării*, volum de versuri ale lui Ioan Moldovan: „Arta răbdării nu enunță reguli ale răbdării, nici strategii ale răbdării, nici măcar nu afișează mirarea în fața răbdării. Cartea nu-și ia titlul de la un anume poem, ci este mai degrabă un singur poem. Este o notare «în

condicută» a disperatei «stări de fapt». «Sezonul elegiac» al lui Ioan Moldovan nu duce lipsă de motive de tristețe, nu are nimic din arghezianul «de ce-aș fi trist? Și totuși»”. □ Titus Popovici începe noi povești despre care aflăm că fac parte din volumul *Disciplina dezordinii*. Primul dintre momente se intitulează *În fața făgăduinței*.

● „Vremea”, nr. 568, anunță: „Se împlinesc șapte ani de la moartea celui mare filosof român [Constantin Noica], a cărui operă s-a confundat cu însăși viața sa”.

4 decembrie

● „Adevărul literar și artistic”, nr. 246, alută apariția unei noi reviste, „Contrafort”: „Zilele trecute la Fundația Culturală Română din București a fost botezată revista «Contrafort», «a tinerilor scriitori din Republica Moldova», cum scrie pe frontispiciul noii publicații literare. O revistă excelentă, nu numai fiindcă e bine scrisă, vedește un orizont intelectual de o certă modernitate, oferă deodată surpriza unor analiști literari culți și subtili, de primă mână, dar și pentru că, prin câteva articole și anchete oportune, judicios gândite ne ajută să înțelegem exact condiția tânărului (nu numai!) scriitor de acolo și o anume «strategie» a debutului literar. Dincoace de Prut tinerii scriitori, «optzeciștii» noștri, au debutat zgomotos, în asalt («desant»), constituiți în «echipă» de șoc. Oricât de refractori s-ar arăta acum, post-festum, ei au beneficiat, mult mai mult decât generația '60, de «înaltul patronaj», deloc discret, din contră, al criticilor cu cea mai mare autoritate în epocă. Nimic din toate astea dincolo de Prut. Intrarea optzeciștilor – «copiii perestroicii» – în literatura română din Basarabia s-a petrecut discret, aproape pe «furiș» și pe rând, «eșalonat», ca să nu atragă atenția. Debutul lor a ocolit, deliberat, zgomotul lansării în echipă, «desantul», după cum nici receptoarea n-a fost copios mediatizată, ca dincoace, din contră, natura reformatoare și nonconformistă a acestei generații a fost, premeditat, estompată, surdinizată. De ce? Fiindcă «perestroica», atâta cale era, se petrecea doar la «centru», în timp ce în provincii «imperiul» continua să fie la largul său, iar funcționarii ideologiei oficiale, «incoruptibili», erau atotputernici. «Optzeciștii» basarabeni, fără a fi neapărat marcați de un «complex al inamicului» l-au trăit și l-au simțit din plin, adoptând o cu totul altă «strategie» a debutului decât aceea în «asalt» și în «echipă»: în vârful picioarelor. N-au beneficiat apoi, nici de o critică de susținere și nici de «ajutorul» Uniunii Scriitorilor. «Textualiștii» basarabeni au și ei «necazurile» lor cu generația precedentă: în această privință deosebirea de ceea ce se petrece dincoace de Prut par să fie minime, aproape inexistente. «Bătrânii» îi acuza că scriu «fără suflet», certându-i că refuză o anume lirică patriotică expresă și că se «închid» în bibliotecă, în timp ce ei se expun pe estradă, «tombaterile» primesc, la rândul-le, riposta cuvenită întotdeauna nereceptivității la noua realitate literară susceptibilă, în fine, de a «ataca» vechea ordine,

scara oficială de valori: în această privință nu-i nimic nou sub soare, cearta e veche, «naturală» și interminabilă. Sfidători ca peste tot, valoroșii optzeciști basarabeni sunt sincroni cu cei de dincoace de Prut și, «ingrați» cu predecesorii lor, afirmă, polemic și ritos, că «buletinul lor de identitate» este semnat de critica literară românească, de la București, Iași ori Cluj. Cum se vede, oricât de diferite ar fi împrejurările nașterii și strategiile debutului noilor generații, până la urmă comportamentul lor se adună și semnifică aceleași tendințe și aspirații. «Contrafort», noua revistă a tinerilor scriitori basarabeni, lansată la apă în preajma Unirii de la 1 Decembrie, intră ca la ea acasă în mișcarea literară românească de azi. Să-i ținem pumnii”.

5 decembrie

● În „Fețele culturii”, nr. 751, Gheorghe Tomozei scrie favorabil despre *Antologia poezilor din generația '80*, alcătuită de Alexandru Mușina: „E prima generație ce are norocul – și povara – de a se exprima liber. Cenzura n-a apucat să-l deturneze liniile de forță. Chiar adversitățile (au fost) i-au folosit. Ea reinventează nebunia funciară a poeziei, îi aduce într-adaos exuberanță lingvistică, năstrușnicie, humor. Ea abolește interdicții impuse sau asumate, contestă «totul» și «dărâamnă» totul. Nu-i invidiez. Sunt gelos pe tinerețea lor dar, atenție, din prea multă zbenguială, junii uită (știm bancul cu soldatul și bastonul de mareșal purtat în raniță) că sub fiecare strălucitor obraz imberb se «ascunde» o barbă (albă) de-un metru! Îi vom iubi și pe bătrânii care zac în acești tineri? Eu da. Fiindcă am existat între sau după multe serii și «generații», aflându-mă, îndeobște uitat, mai-marele propriei scrise. Și propriului orgoliu...”.

7 decembrie

● În „România literară”, nr. 47, Liviu Ioan Stoiciu face *Câteva considerații fără sens... despre tămăduirea-de-noi-înșine prin poezia postmodernă (poezie a sfârșitului lumii vechi și a începutului lumii noi)*: „O poezie a disperării mute, a insolenței și cinismului – chiar dacă rareori cititorul ia seama că textele postmoderniste ale poetului lui preferat sunt *stăpânite de ambiția puterii*, de deșertăciunea exhibării și excitării! Texte stăpânite de ambiția puterii, în absolut, am zis? Stăpânite, deci, în același timp și de ambiția opoziției – texte ale ranchiunei solitarilor «care întorc spatele dragostei», răzbunătoare... Cititorul adevărat (primul și cel mai fidel cititor este poetul însuși) fiind convins, până la urmă, că poezia postmodernă, această «apoteoză a lui *degeaba*» poate fi și ea o cheie universală a unei experiențe fenomenale aduse la zi, care să-l pregătească sufletește înainte de a se hotărî să deschidă ușa camerei secrete, interzise, din Palatul Tămăduirii-de-noi-înșine, cameră a neantului...”. □ În cadrul rubricii *Actualitatea editorială*, Alex. Ștefănescu scrie despre: Monica Lovinescu, *Est-etice. Unde scurte IV* (Humanitas, 1994).

Mihai Zamfir, *Experiența libertății* (Editura Albatros, 1994), Ion Miloș, *Rădăcinile focului* (Editura Libertatea, Novi Sad, 1994), George Stanca (*Angel radios*, Editura Giuleștino, București, 1994) și Saviana Stănescu, autoarea plachetei de versuri *Amor pe sârmă ghimpată* (Editura Phoenix, colecția „Nouăzeci”, 1994). □ Versurile din acest număr poartă semnătura lui Saint Tobî. □ Despre *Istoria literaturii române văzută cu ochii unui străin* scrie Ov. S. Crohmălniceanu: „O parte însemnată din lucrare tratează literatura română de după al doilea război mondial. Fără să treacă ușor peste ravagiile «realismului socialist» și presiunilor neconținute ale cenzurii, neuitând să îmbrățișeze și contribuția «exilului», e grăitor că un ochi străin nu vede puține realizări în ce s-a scris la noi sub regimul comunist. Dimpotrivă, se arată uimit de rapiditatea cu care literatura română își regăsește vitalitatea creatoare după moartea lui Stalin și izbutește să dea o sumedenie de opere valoroase și originale. Notează deschiderea surprinzătoare pe care critica a săvârșit-o înspre curentele noi de idei din Occident, amplexarea traducerii «autorilor interziși» încă multă vreme în alte țări socialiste, deturnarea astuțioasă a imperativelor ideologice oficiale, varietatea creației poetice, rechizitoriul deschis sistemului de «romanul politic». La curent cu procedeele totalitare (întrucât a trăit în R.D.G.), Eva Behring explică destul de bine prin ce mecanisme a fost posibilă producerea acestei literaturi, îi menționează concesiile făcute puterii, dar discută operele fără nici o crispă și apăsare a unui «păcat originar». Rezervă astfel un capitol *Anilor speranței și rupturii*, cum numește ea epoca 1945-1947, și după comentarea soartei «ultimului val suprarealist», selectează din rândul generației mai tinere (Constant Tonegaru, Ion Caraion ș.a.) pe Geo Dumitrescu, semnalând caracterul inedit al limbajului său poetic, care demontează «cinic», într-un autentic spirit avangardist, toate convențiile lirice. Găsește opere memorabile chiar în «obsedantul deceniu», recunoscând valoarea romanelor *Descult*, *Moromeții*, *Nicoară Potcoavă*, *Un om între oameni* și a poemului antirăzboinic, cu «aură expresionistă», *Surâsul Hiroșimei*. După anii '60, acordă un spațiu generos lui Nichita Stănescu, Marin Sorescu și Anei Blandiana, caracterizează exact lirica unor Ioan Alexandru, Ion Gheorghe, Cezar Baltag, Constanța Buzea și menționează straniețea tulburătoare a spațiului imaginar în care se mică Ileana Mălăncioiu. Explică bine nașterea, îndrăznelile și precauțiile «romanului politic», ilustrându-le cu cărțile lui D.R. Popescu, Al. Ivăsiuc și Constantin Țoiu”.

• „Luceafărul”, nr. 27 conține versuri de Constantin Abăluță, Coman Șova, Valéry Oîșteanu și proză de Tudor Vasiliu. □ Un interviu oferă Sorin Alexandrescu: „– *Mi-a trecut pe la ureche știrea că ai pierdut de curând o bătălie. Mai exact spus, un fotoliu de director. A fost altcineva mai iute de picior sau mai convingător? Te superi dacă te rog să-mi vorbești acest nou eșec?* – Viața noastră literară... Îngăduie-mi să spun doar câteva cuvinte despre ea: scriitorul român (prin reprezentanții săi de frunte, ca să zic așa) a

pierdut, într-o perioadă post-revoluționară incredibil de scurtă, statutul de «conștiință națională» câștigat cu trudă, cu sacrificii și chiar cu jertfe, timp de decenii. Acum el este, în general, marginalizat, bagatelizat, minimalizat și, nu de puține ori, ridiculizat. Auzim adeseori: «ah, scriitorii ăștia...». Cum a fost posibil să se piardă atât de mult și de multe e o poveste lungă, doar în parte cunoscută. Situația jalnică, nu doar apăsătoare și pauperă (cum bine spui), la care s-a ajuns a fost dorită și s-a «lucrat» intens în acest sens. Dar răul cel mai mare, din interior, ni l-am făcut cu mâna noastră. Ca membru al Consiliului Uniunii, pot spune că timp de doi ani, cât am asistat la ședințe, îmi pare rău că trebuie să o spun, faimosul C.P.U.N. (violent criticat de atâția scriitori), văzută la TV, părea a fi un „model” de ordine și de luciditate. Or, paradoxal, printre membrii Consiliului nostru existau oameni care, într-un fel sau altul, considerau că pot fi oricând președinți ai țării. (...) / – *Dar Mircea Eliade spunea vreodată că vrea să vină în România?* / – Da, dar era foarte ambiguu. / – *Și pudic.* / – Și pudic, da. Cum niciodată nu-și exprima nici un sentiment, nu-și exprima nici sentimentul de dor. Deci, nu știu dacă l-a avut. Așa cum nimeni din lumea asta, după părerea mea, nu știe dacă Mircea Eliade a fost un om religios, dacă a crezut în Dumnezeu, ca să spun așa foarte simplist. L-am întrebat sau l-au întrebat alții și întotdeauna refuza să spună da sau nu. Deși în același sens n-ar fi spus niciodată: mi-e dor de țară sau nu mi-e dor de țară. / – *În afară de dumneavoastră mai vedea pe cineva din familie?* / – Nu mai erau așa mulți. Mai era mama mea, Corina (sora lui) și foarte târziu, prin anii '80, a venit un văr al lui pe care chiar eu i l-am dus la Paris. A venit întâi la mine la Amsterdam. Alți membri de familie nu mai aveau. / – *S-a bucurat că ați rămas în străinătate? I se părea o mișcare bună? De eliberare?* / – Pentru mine? (...) Nu știu, nici asta nu știu. Știu numai că ani de zile l-am pisat cu scrisori desperate pentru că trăiam marea dilemă între '69 și '74 -'75, când am hotărât să rămân definitiv în Olanda. Era marea dilemă dacă să rămân sau nu, pentru că orice român când ajungea undeva în Vest trăia această dilemă și nu putea să vorbească decât despre ea. Și eu probabil că făceam la fel, lucru care cred că era pentru el foarte neinteresant, așa că eu acum, când aud tineri veniți din România întrebându-mă dacă să rămână în Olanda, am un sentiment de jenă. Pentru că ce poți să răspunzi la asta? Atunci pe mine m-a durut faptul că nu mi-a spus acest guru al meu, Mircea, rămâi sau nu rămâi, dar evident că nu putea să-mi spună. Un guru nu spune niciodată așa ceva”.

● Nicolae Prelipceanu anunță în „România liberă”, nr. 1430, apariția, în colecția Biblioteca „Apostrof”, a controversatului volum de memorii *Straja dragonilor* al lui Ion Negoitescu: „Sigur că, la lectura unor atari pagini, reacția unui om normal poate fi de repulsie, dar aceasta ține de suprafață, dar cartea lui Ion Negoitescu este altceva, o istorie a formării unei personalități. Este menționată și adeziunea adolescentului Negoitescu la frățiile de cruce. Sinceritatea nefiind practică azi la noi, și poate nicăieri în lume, *Straja dragonilor*

este o carte incomodă. Ea ne demonstrează că poți să fii așa cum te temi: sincer. Măcar postum”.

• În revista „22”, nr. 50, Mihai Zamfir scrie despre *Confesiuni(le) violente* ale lui Nicolae Breban, sub titlul *În prezența stăpânului*: „Citind *Confesiunile violente*, nu reținem în primul rând considerațiile autorului asupra ideologiei, istoriei ori culturii; în ciuda vizibilei sale atenții pentru speculația filosofică, nici aici nu își întâlnește Nicolae Breban muza. Paginile realmente savuroase rămân cele de involuntară literatură, de entuziasm ori indignare sub forme sintetice, de filosofie tratată literar. Deși n-au fost scrise, ci rostite, aceste *Confesiuni* reprezintă un document remarcabil. Într-o literatură ce trăiește, de câțiva ani, mai ales din mărturisiri și din memoria recentă, volumul de față are avantajul desprinderii din magma încă vie a literaturii contemporane. Sunt convins că el va inaugura o serie”.

8 decembrie

• În „Contemporanul-Ideea europeană”, nr. 49, Octavian Soviany comentează volumul lui Marin Mincu *Textualism și autenticitate*: „Și poate că abia prin acest adio spus textualismului, critica domnului Mincu devine exemplară în cel mai înalt grad. Capacitatea de a se detașa de construcțiile teoretice care, cu sagacitate și acribie, s-au constituit pe parcursul unui întreg deceniu de meditații fertile la rosturile literaturii, dovedind o libertate de spirit cu totul reconfortantă. Dincolo de valoarea indiscutabilă a operei sale, criticul reușind să fie un dinamizator al climatului literar capabil să exercite influențe din cele mai benefice. Iar unii din scriitorii generației optzeciste, care s-au format și din înrăurirea domniei sale, știu, fără îndoială, cât îi datorează literatura ultimului deceniu acestui veritabil mare pontif al textualismului”. □ Semnează versuri Dorin Popa și Constantin Abăluță.

9 decembrie

• Dan Berindei semnează în „Literatorul”, nr. 50, editorialul *Educație*: „Învățământul modern românesc, fără falsă modestie națională, s-a dovedit de mai bine de un secol, ca fiind foarte bun. Și în perioada totalitară învățământul a dat rezultate satisfăcătoare și-l demonstrează acest lucru miile de titrați români care s-au stabilit peste hotare și au reușit să se afirme; între altele, cei peste 250 de profesori universitari de matematică români funcționând astăzi în numeroase universități ale lumii. Dar un copil și un tânăr nu se formează numai cu învățătură. Omul nu trebuie lipsit de cei «șapte ani de acasă». Or, acești ani au lipsit sau efectele lor au fost în bună măsură anulate prin indiferența școlii așa-zis socialiste sau chiar prin contracțiuni întreprinse pentru a boloca educația «de acasă», cu iz «burghez». (...) Deseori reaua creștere este și manifestarea unui egocentrism egoist, accentuat tocmai în ultima jumătate de deceniu, când, mai mult ca altă dată, liberi de orice constrângere, mulți nu

caută decât să se ridice și să se îmbogățească, uitându-și semenii. (...) Trebuie să ne regăsim național, dar trebuie să revenim și la deplinele noastre trăsături umane, la omenie. Bătrâneasca nună-cuviință nu trebuie s-o izgonim dintre noii, ci, dimpotrivă, ar trebui să ne reîntoarcem la ea, pentru a ne regăsi ca oameni în realele dimensiuni românești”. □ Sub titlul *Cronică inactuală*, Eugen Simion notează: „C. A. Rosetti, binecunoscuta victimă a lui Eminescu, a lăsat un jurnal intim în care regăsim în chip surprinzător multe din caracteristicile genului: spontaneitatea scriiturii, portretul rapid și neconvențional, conștiința de sine a autorului și încercarea de a-și defini „geniu” ireductibil, în fine, ceea ce teoreticienii numesc spiritul calendarității. De unde știa tânărul zvăpăiat cu o cultură haotică și o viață scandaloasă toate acestea?”. □ Și „Literatorul” salută apariția publicației „Contrafort”, revista tinerilor scriitori (optzeciști) din republica Moldova: „Îi dorim, pentru că îi stă în puteri, să devină o mare revistă. Una a *stării de spirit*, nu a *spiritului de gașcă*”. □ La rubrica *Viața cărților*, Lucian Chișu prezintă cercetarea lui Al. Alexianu, *Istoria poeziei române*, 2. vol. (MLR și Porto-Franco – Galați, 1994), anunțând-o ca pe un *Eveniment editorial*: „Cartea (au apărut deocamdată primele două volume) împlinește toate condițiile pentru a se înscrie, atât prin titlu, cât și prin zbcuciumatu-i drum spre lumina tiparului, în rândul evenimentelor de excepție. Ea va stârni vâlvă în lumea iubitorilor literaturii și rumoare în rândul specialiștilor. Este pentru prima oară când se propune ca «dată de naștere» a poeziei românești anul 1570”. □ În cadrul aceleiași rubrici, Răzvan Voncu recenzează versurile lui Daniel Iacob Vorona din volumul *Noi și bunul Dumnezeu* (cu o prefață de Fănuș Neagu, Editura Corida, București, 1993). □ Mircea Popa comentează volumul lui Mircea Zăciu *Clasici și moderni* (Dacia, 1994), considerându-l „un îndreptar util pentru elevi și studenți, pentru toți cei care vor să se apropie, o dată mai mult de esențele literaturii române”. □ Despre *Liviu Rebreanu și romanul european* scrie, în anul semicentenarului morții marelui prozator, Romul Munteanu: „Eroul privit ca o sinteză de mai multe tipuri reale apare astfel la Liviu Rebreanu, ca și la Reymont și alții. El permite reprezentarea unor comunități umane și structuri arhetipale. Arhetipul capătă însă un anumit spațiu natural. Psihologia adâncimii cultivată de Liviu Rebreanu nu anulează identitatea personajului, nu face din el un anonim scos din timp și spațiu. Realismul practicat de Liviu Rebreanu înscrie colectivitățile umane într-un decor demografic recognoscibil. În felul acesta sporește și tensiunea situațiilor existențiale fundamentale. Variabil de la o operă la alta, raportul dintre exterior-interior conferă acestui gen de realism amprenta specifică a secolului nostru, când coborârea spre arhetip relevă caracteristicile naționale ale unui popor”. □ Întâmpinat de urările lui Fănuș Neagu: „O generație întreagă îl iubim și respectăm și îi dorim o sută de ani pe cărările cele mai inspirate ale vieții”, Vasile Rebreanu (sărbătorit la împlinirea „vârstei de aur”) publică proza *Bizoni și manechine*. □ Poezii

publică Marin Sorescu și Aurel Rău. □ O pagină întreagă i se dedică lui Traian T. Coșovei, salutat de Augustin Frățilă, la apariția volumului *Bătrânețile unui băiat cuminte*: „Este o ieșire din iarnă această carte, un final, un fel de final al unui ciclu, este o ieșire dintr-o lungă tăcere – ultima carte de poezie i-a apărut în 1986 (În așteptarea cometei) – tăcerea autoimpusă a unui poet care se respectă”.

● Cornel Regman scrie în „Tribuna”, nr. 50, despre *Ultimul baladin*, poeta și traducătoarea Eta Boeriu, căreia îi este consacrat un *Simpozion comemorativ*. Alte intervenții pe această temă sunt semnate de Ștefan Aug. Doinaș, Ion Pop, Marin Papahagi, Ion Vartic. □ Despre traducătoarea Eta Boeriu, scrie și Helga Tepperberg: „Persoana ei a fost pentru mine o perpetuă sursă de lumină morală și intelectuală în cenușul uman și profesional pe care nu de puține ori trebui să-l înfrunt. Curajul și dârzenia cu care s-a opus unui destin adesea potrivnic m-ați învățat că o bătălie trebuie dusă până la capăt și că cel mai important lucru este să lupți împotriva pericolului plafonării, căci numai neconținută îmbogățire a sufletului și a minții îți poate oferi nesperate satisfacții, chiar dacă activitatea ta profesională se desfășoară la un nivel mai modest (în acest caz într-un mediu nefilologic). □ Același subiect – *Eta Boeriu traducătoare* – îl abordează și Marian Papahagi: „Ar mai fi de semnalat faptul că, traducătoare de profesie și de vocație, Eta Boeriu s-a simțit în ideală competiție cu cei câțiva remarcabili colegi de breaslă ce i-au fost contemporani: nu numai cu Blaga, căruia i-a urmat exemplul de traducere creatoare, ci și cu Teodor Boșca, Aurel Covaci, Romulus Vulpescu, Tașcu Gheorghiu, Ștefan Aug. Doinaș (traducerea din Leopardi semnalează, de pildă, așa cum procedează și Teodor Boșca, formula metrică a originalului, anunț implicit al unei dificultăți învinse). Împreună cu ei, Eta Boeriu contribuie la formarea unui stil al versiunii ce constă, la noi, într-un primat al esteticului sfidând, în limite acceptabile, dar uneori până la sacrificiul semantic, fetișul exactității înțelese în chip mărginit. Alături de ei, Eta Boeriu știe că există o amprentă a timpului asupra oricărei lucrări omenești: ea însăși putea s-o constate, măsurând efectul de actualitate a tălmăcirilor precedente din autorii «săi» (și în primul rând din Dante). Aș spune că trecerea vremii nu face decât să patineze traducerile pe care ni le-a lăsat, dându-le o strălucire mată și o noblete inegalabilă de obiecte prestigioase”. □ Ion Cristofor îi ia un amplu interviu lui Aurel Rău, conducător timp de decenii al revistei „Steaua”: „– *Sunteți, cred, singurul redactor-șef care a rămas «pe poziție» (...)* Care credeți că este explicația?/ – Mă aflu în redacția revistei acesteia încă de la începutul ei, care pornește din 1949, am rămas acolo și după 1954, când i s-a dat numele actual – «Steaua». S-a întâmplat să rămân aici și după ce, în 1959, A.E. Baconsky a fost silit să părăsească revista. Am devenit atunci redactorul-șef al revistei și am rămas aici și după câteva momente aniversare ale publicației, ca și după câteva momente dificile ale ei, cu unele stări conflictuale. M-am ocupat de revistă și

după 1989, și mărturisesc asta cu un anume sentiment de bucurie. Fiindcă atunci se întreba multă lume dacă mai trebuie să mai rămână în fruntea unor instituții culturale oameni care le-au condus și înainte. Eu am înțeles munca mea de la «Steaua» în relație cu un moment în care se putea continua și aprofunda un program mai vechi al revistei. Întotdeauna oamenii care au făcut «Steaua» au dorit să facă mai mult, mai bine, chiar dacă împrejurările nu au fost favorabile libertății spirituale. În momentul acesta, în care dispăruse cenzura, era firesc, să-mi pun problema dacă puteam să fac ca lucrurile să meargă bine. Am rămas la revistă același colectiv redacțional, cu excepția câtorva care au fost atrași de alte miraje sau rosturi. De la începuturile ei până azi, «Steaua» a fost cu consecvență în centrul literaturii române. Nici un om de bună credință nu poate să susțină contrariul. La această oră, constatăm că de vreo cinci ani încoace revistele literare de la noi au început să vâslească în ape cât mai largi. S-au făcut în această perioadă de toate: literatură, «Steaua» a încercat să mizeze pe o anumită autonomie a esteticului. S-a spus că aceasta înseamnă a face un pact cu diavolul. Nu cred deloc într-o asemenea reducere. E o minciună, o mârșăvie... Visul curat, estetic, pariul pe valoare, judecarea poeziei și prozei, a beletristicii în general, este un jurământ cinstit, în spiritul Vechiului testament și al literaturii române ce vine de la Văcărești. (...) / – *Dumneavoastră, ca și întregul grup de poeți de la «Steaua», v-ați impus în poezia română prin faptul că ați scris o poezie situată la polul opus al proletcultismului, al așa-zisei poezii «partinice», «angajate». România traversează la această oră o perioadă foarte dificilă, de transformări economice și politice, nu lipsită de convulsii sociale. În ce măsură credeți că ar fi necesar acum ca scriitorul să devină cu adevărat angajat, participând, prin scrisul său, la prefacerile dramatice ale societății românești?* – Știu ce-a fost Rezistența franceză și epoca literară a acestei perioade. Am putea da și alte exemple, din literatura altor țări, dar să ne restrângem la acest caz. Acolo unde există o opresiune foarte puternică, pe față, necontestată de marea masă a oamenilor care trăiesc în acea țară, e firesc să ne așteptăm la o literatură de rezistență – fățișă, manifestă, care poate fi și eficientă. Nu cred că în momentul politic pe care îl traversăm acum e necesară o literatură de rezistență, acum când libertatea presei există. Putem discuta mereu despre cum se manifestă libertatea presei. Depinde și de proprietarii, conducătorii, unor ziare, de cum sunt agreate opiniile unuia sau altuia, oricum e îmbucurător că nu mai funcționează cenzura”. □ Despre poezia lui George Vulturescu (din volumele *Orașul de sub varul pereților* și *Poeme din Ev-Mediul Odăii*) scrie Mircea Muthu (*Poemul despre cuvinte*): „O meditație despre forța și, perisabilitatea cuvântului este, până acum, poezia lui George Vulturescu: acidă, confesivă și mai ales lucidă mișcarea de sistolă și diastolă a eului liric se consumă, dramatic, între «energia sălbatică / a nopților de mai» din orizontul, anteic, al satului”.

● În „Rampa”, nr. 12, dramaturgul Tudor Popescu se întreabă: *Se poate fără stimă?*: „Ministerul Culturii pare supărat pe dramaturgii care se încapățânează să creadă că e firesc să fie jucați în teatrele din România. A avut loc un festival național de teatru. Orice om de bun-simț ar fi crezut că pe listele de protocol al ministerului figurează și cei 10-15 dramaturgi încă în viață. De ce să nu-i stimeze? Doar în fruntea ministerului stă un dramaturg, nu? Îmi spun colegii care au făcut rost de câte un loc prin fundul sălii că în fața lor erau mulți spectatori care veniseră, evident, pentru prima dată la teatru («domnii» cu funcții din protocol obișnuiesc să ofere invitațiile femeilor de serviciu, șoferilor, zarzavagiilor care le procură morcovi proaspeți) în timp ce dramaturgii stau pe la ușă, la «un bilet în plus». Se poate fără stimă? Se poate. Funcționarul e dumnezeul românilor. Un mare comediograf plecat la timp dintre noi ca să nu fie jignit de funcționarii Ministerului Culturii, are o replică celebră pe care o parafralez din memorie. «Poate să fie un om atât de tembel? Poate!», răspunde Teodor Mazilu. Și noi toți”. □ Dumitru Solomon, la rubrica *Exerciții de luciditate*: „Dacă însă unii vor să vadă teatrul romantic și alții preferă teatrul absurdului, dacă unora le convine scena italiană, iar altora diverse spații neconvenționale, dacă unii se dau în vânt după Shakespeare, iar alții se dau în vânt după Cehov, nu e necesar să-și creeze partide și să lupte între ei. Rar se întâmplă ca spectatorii cărora le place un spectacol să se ia la bătaie cu cei cărora nu le place spectacolul. În teatru, opțiunile sunt libere, iar existența mai multor păreri nu face decât să confirme diversitatea firească a artei și diversitatea, la fel de firească, a gusturilor. Dacă doi critici nu sunt de acord asupra unui spectacol de teatru, nu e obligatoriu să-și dea palme, să se ia de guler sau să se judece la tribunal. Ei își pot respecta reciproc opiniile. Toate acestea fiind știute, nu încetez să mă mir că în România, unde nu există două fabrici de hârtie pentru ziare și nici două companii de cale ferată, există în schimb două asociații de critici de teatru, amândouă afiliate la o unică Asociație internațională a Criticilor de Teatru. Și asta în situația în care nu se poate spune că una dintre ele simpatizează cu Teatrul NO și alta cu Teatrul Kabuki, că uneia îi place drama și alteia comedia, că una conține critici impresionisti și alta critici structuraliști. Nu, ambele asociații, care cuprind toți (sau aproape toți) criticii de teatru din România, apreciază toate modurile de a face teatru și scriu în toate modurile de a scrie critică. Până și polemica dintre ele este scrisă la fel. Am încercat să-i conving pe unii critici – mai vehemenți – dacă nu să se unească, măcar să coopereze. Unii au zis mda, alții au zis hm, iar eu continui să mă mir”. □ „Rampa” publică un text antologic al lui Șerban Cioculescu, *Nu, cabotinul*. □ Valentin Silvestru (apar numai inițialele V.S.) semnează ferparul lui Titus Popovici: „A iubit mult teatrul, «vechea și mereu înnoita nostalgie a scenei prăfuite, goale și întrucâtva triste în care, prin tușe consecutive, fulgurații ale instinctului, prin nebănuite asociații se ridică monumentul viu și atât de fragil al spectacolului, renăscând în fiecare seară, cu șanse inegale, cu neliniști și cu bucurii secrete»”.

9 decembrie

● În „România liberă”, nr. 1432, Gabriel Dimisianu semnează textul *Poezii noi de Marin Sorescu*, arătând că „mai sunt scriitori care, din fericire, deși acționează în sfera politicii, se fereșc să-i subordoneze acesteia și efortul literar. Ei produc în continuare opere «nepătate» politic, iar pe acestea, de bunăseamă, critica le poate liniștit recepta din unghiul estetic pur. Marin Sorescu, printre alții, îmi pare a ilustra această atitudine profitabilă scriitorului, deși unora li s-a părut că, după 1989, a mers pe alte căi”.

● „Vreamea”, nr. 572, scrie despre Lena Costante: „După o viață de mister, o operă de creator adevărat face ca singurătatea (de după dispariția distinsului său soț, care a fost Harry Brauner) să se transforme în adevăr, lumină și culoare, de veghe la puritatea artei populare, de veghe la inalienabilul drept la amintiri în stare pură”.

10 decembrie

● În „Curierul național”, nr. 1145, sunt prezentate opinii ale unora dintre cei implicați în apariția primului număr din revista „Contrafort”, editată de Fundația Culturală Română, la Chișinău, cu o echipă de tineri scriitori din Republica Moldova. Intervențiile sunt semnate de Augustin Buzura, Ion Stratan, Vitalie Ciobanu și Cornelia Maria Savu.

● „Vreamea”, nr. 573, anunță: „S-au împlinit 20 de ani de la moartea unui mare poet și important prozator, prolific ziarist român, ultimul boier al literaturii române, director al Teatrului Național din București, președinte al Uniunii Scriitorilor, apărător al drepturilor obștii sale, țăran român spiritualizat și frumos, om de amurg și nemurire, Zaharia Stancu”.

11 decembrie

● „Adevărul literar și artistic”, nr. 247, publică un interviu luat de C. Stănescu prozatorului Augustin Buzura, președintele Fundației Culturale Române: „- *Ceea ce mi se pare cel mai bizar este că acum se manifestă față de dv., o anume suspiciune chiar și din partea unora cu care ați stat înainte alături. solidari în eforturile de a salva demnitatea culturii, a creației...!* – Pe mine suspiciunea lor mă lasă total indiferent. Cert este că, dacă tragem linie și adunăm – gospodărește, «ardelenește»! – dacă judecăm după fapte, nu știu cine este moral și cine este imoral, cine a făcut ceva pentru țară și cine a deviat de la drumul firesc al oricărui scriitor adevărat. După părerea mea, nu puțini intelectuali sunt vinovați de dibuirile din acest moment, iar alții, nici după cinci ani n-au izbutit să asimileze regulile elementare ale democrației. A fi civilizat sau democrat înseamnă a lupta ca și altul să aibă dreptul nepedepsit de opinie. A crede că și altul poate avea dreptate... Sunt pentru dreptul fiecărui om de a contesta. Contestația, negația rămân «motorul» evoluției, *elementare*. Dar nu mi se pare normal ca, după cinci ani de la Revoluție, să mai păstrezi

mentalitățile comuniste împotriva cărora pretindeai că lupti: cine nu-i cu noi este împotriva noastră! De exemplu, foarte mulți, printr-o aparentă superioritate elitistă, ascund, de fapt, porniri totalitare; înainte aveai un Ceaușescu, acum ai mii de Ceaușiști în cele mai ciudate posturi și ipostaze. De imitatori jalnici; când îi văd pe unii cum își plimbă bodyguardii în loc să se aplece mai stăruitor pe niște cărți.../ – *Pe de altă parte, nu este o dovadă de ipocrizie și susținerea de către unii intelectuali a unui «apolitism» ca datorie morală și profesională?/* – Un intelectual poate fi în afara unui partid sau altul: asta mi se pare o atitudine sau opțiune normală. Alegi să nu te supui unei inerente discipline de partid: eu nu m-am înscris și nu mă voi înscrie într-un partid din această pricină, fiindcă s-ar prea putea să nu fiu de acord cu „linia” partidului din care aş face parte! Mai ales că la noi partidul este încă imaginea liderilor respectivi: fiecare partid are liderul pe care-l merită sau îmbracă culoarea liderului. Nu există încă o preocupare pentru idei politice, pentru doctrine. Eu îmi păstrez libertatea de a zice nu în orice împrejurare, precum și pe aceea de a nu fi alături de cei ce nu-mi convin, nu-mi plac: un partid adună și oameni pe care s-ar putea să nu-i suporti! – *Da, sunt câteva argumente ca să nu vă înscrieți într-un partid. Dar «apolitic»?/* – Una este să faci politica unui partid, alta este să faci politica țării, să optezi pentru poziția politică ce ți se pare oportună într-un anumit moment, conformă cu propria ta conștiință. Cred că ideea «apolitismului» trebuie admisă doar în sensul neapartenenței la un partid, iar nu în acela de a fi indiferent ca piatra la tot ce se întâmplă. E aici și o confuzie de termeni, confuzie ce poate fi manipulată – dar asta e altă chestiune./ – *Unui intelectual ca dv., unii par a-i reproșa nu «apolitismul» – inexistent în realitate –, ci faptul că nu vă aflați în rândul «opoziției». Chiar așa: de ce nu sunteți acolo, d-le Buzura?/* – N-am înțeles ce înseamnă a fi cu orice preț «în opoziție». Nu sunt și nu voi fi niciodată într-un partid; am fost într-unul, mi-a ajuns. Am intrat la groapa comună când au intrat toți împinși de entuziasme cehoslovace. Mie mi-a ajuns această experiență și, cel puțin până în clipa de față, nu mă gândesc să mai devin membru al vreunui partid. Intelectualul, este adevărat, trebuie să fie mereu în opoziție, dar atunci trebuie să-și asume datoria de a fi critic și față de propriul partid”. □ Sub titlul **Epilog sub Mărin**, „ALA” anunță anihilarea Direcției Monumentelor de Artă și a Siturilor Istorice din Ministerul Culturii: „Ținta a fost atinsă. DMSI a intrat în comă și șmecherii, fluturând actul de deces al instituției, ca pe un steag roșu, fură bomboanele de pe colivă. Tot felul de organizații, de uniuni de creație, de viitoare departamente ministeriale și neministeriale simt de pe acum în cerul gurii larg căscate, dulcele. Fiindcă numai dulcele le excită. Ministerul Culturii și-a întins gheara asupra aprobărilor de restaurare, și nu numai, ce se vor face de către o singură persoană sau un grup restrâns, urmând, cu-minte, sugestiile celor mai acoperitoare indicații. O haiducie justă, în uniformă, cu mânecute apretate, în fond. E vremea codrului deghizat în parc. Cum istoria e mai

capricioasă decât cea mai capricioasă viețuitoare, plăcându-ne să recunoaștem în surprinzătoarele ei evoluții manifestarea unei justiții imanente, spunem prietenilor noștri din DMASI, răniți ca o legiune romană după decimare: La revedere!”. □ Sub titlul ***Farmecul discret al proletariatului*** sunt transcrise versuri din presa anilor '50, în selecția lui Cristian Tudor Popescu, care se destăinuie: „Mănat de un impuls obscur, am redeschis într-o seară o antologie de *Poezie nouă în R.P.R.*, datată 1953. Cu vreo 10 ani în urmă o răsfoiam ca să rîd. Acum m-am trezit că n-o mai las din mână, cuprins de o stare de spirit inclasabilă. O melancolie uimită, un soi de nostalgie fără obiect – eu, în 1953, nu existam nici măcar în stadiul de proiect. În orice caz, nimic care să țină de ironie sau dispreț. (...) Cred că înțeleg acum ce voia să spună Rimbaud atunci când mărturisea că-i înmoaie sufletul doar făpturile scâlâmb și stridente de prin bălciuri, picturile de gang, vechiturile... Curgerea timpului – japonezii au chiar un cult pentru «patimă» – modifică sensibil perspectiva asupra oricărui obiect de non-artă”. □ Andrei Covaci-Pogorilovski semnează articolul ***Recviem pentru un prieten***, în urma tragicului accident care a dus la sfârșitul lui Titus Popovici.

12 decembrie

● „Fețele culturii”, nr. 757, îl omagiază pe Nichita Stănescu, în preajma datei morții sale, petrecute în 1983. Textul semnat de Mariana Criș se intitulează, eminescian, ***Nu credeam să-nvăț a muri vreodată***. Aceeași Mariana Criș folosește, într-un text scris la „două mâini” (semnat: Cristina Modreanu și Mariana Criș), o sintagmă nichitastănesciană, dar spre a consemna apariția unui volum de versuri al lui Marin Sorescu, ***Dulcele stil al ministrului Culturii***. □ Despre „literatura străromână”, mai precis, despre volumul *Istorie și valori* (Editura Ministerului de Interne, 1994), care reprezintă o fază pregătitoare a *Istoriei literaturii străromâne* a aceluiași Mihai Diaconescu, scrie Romul Munteanu. Cunoscutul comparatist acreditează ideea, greu acceptabilă, a existenței unor scrieri (sec. I-IV en) elaborate pe teritoriul de astăzi al României, în limbile latină și greacă de primii propovăduitori ai creștinismului.

14 decembrie

● În „România literară”, nr. 48, Nicolae Manolescu scrie despre ***Generație și creație***, prefăcând, sub toate aspectele teama principală a numărului de față, ca și rubrica *O carte în dezbatere*, care îl are drept protagonist pe Gheorghe Crăciun. Ioana Pârvulescu (***Portret de grup cu Crăciun***) e ușor nedumerită: „Deși iubesc semnificațiile ascunse ale cifrelor și atracțiile lor reciproce, pline de expresivitate, tocmai cifrele sunt cele care mă sperie într-o antologie. 51 de autori reprezintă 10 ani de conștiință teoretică a unei generații. Nu 50, nu 52. Antologatorul a putut cuprinde 10 ani (așa cum s-au păstrat ei în presa

literară), din 1979 până în 1989. Nu din 1978. Nu până în 1990. Însuși numele generației e o cifră mai mult sau mai puțin reprezentativă – dar despre asta s-a mai vorbit și nu vreau să revin. *Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice* mi-a plăcut *fără rezerve* pentru că, deși obligată să se rezume la un număr limitat de autori și la o perioadă limitată de timp, reușește să-și lase granițele deschise și să submineze tirania cifrelor. În mai multe feluri”. Caius Dobrescu: „Asemenea contradicții au însă farmecul discret al dialecticii. Antologia lui Gheorghe Crăciun nu le ascunde. Dimpotrivă. Dovedind astfel că la epoca «somnului cel de moarte» generația '80 a reușit să rămână trează și vie. Și că, fără să fi ajuns la pacea olimpică cu sine, ea este încă vie astăzi, este cea mai vie mișcare a câmpului cultural românesc”. Cum dezbatările găzduiesc minimum trei participanți, în cazul de față cel de-al treilea este însuși Gheorghe Crăciun, căruia Ioana Pârvolescu îi ia un interviu: „– *Dacă ai fi aparținut Generației '60, ce antologie ai fi realizat?*! – Lucrurile sunt mai complicate și mai serioase decât par. Ar fi fost imposibil să aparțin *Generației '60* nu doar biologic, ci și ca opțiune literară, ca mentalitate estetică. La fel se pune problema și în legătură cu «promoția» '70. Am refuzat în 1973 să debutez ca poet la editura „Eminescu” într-un volum colectiv. Dacă aș fi acceptat, astăzi aș fi fost un șaptezecist? Am avut puterea și răbdarea de a-mi aștepta debutul până la 32 de ani și nu cred că aparțin *Generației '80* doar pentru că am publicat prima carte la începutul deceniului trecut. Spiritul mocnit al generației a devenit irepresibil abia atunci, și astfel m-am trezit și eu absorbit de enormul val al debutanților. Mi-a convenit acest val, știam că e și al meu. Începuturile mele de poet și prozator nici n-au fost altceva decât o reacție de respingere a poeticii șaizeciste. Poate o formă sui generis de deconstructivism. Literatura *Generației '60* m-a atras prea puțin. Totuși, Breban și Bălăiță îmi plac și acum. La fel, Mircea Ivănescu sau Leonid Dimov. Dar sunt aceștia din urmă niște «șaizeciști»? Nici prozatorii *Școlii de la Târgoviște*, de care mă simt cel mai mult legat, nu aparțin, ca proiect literar, acestei generații. (...) – *Văd că ai ocolit «artistic» răspunsul... Cum ai defini Generația '80 într-o singură propoziție?*! – O generație inconfortabilă, «litera și în toate sensurile», inclusiv pentru sine./ – *Care sunt avantajele și, mai ales, dezavantajele celui inclus într-o antologie?*! – Întrebarea e, desigur, insidioasă. Pentru că teoretic dezavantajele sunt întotdeauna mai mari. Orice antologie e în cele din urmă un tăvălug, ea nivelează, uneori poate chiar strivește, valorile. Pe de altă parte, antologiile de generație, cum este cea de față, se pot lesne confunda cu ideea de înregimentare. Ele n-au cum să fie ocolite de suspiciunea subordonării chiar și atunci când elementele supraordonatoare sunt principii, concepte, atitudini obiective. Înțeleg îndreptățirea acestei întrebări, pentru că fuga de direcții, programe, sisteme de gândire artistică pare să fie în momentul de față generală. Remarc în trecere faptul că mentalitatea postmodernistă se potrivește ca o mânășă unei astfel de reacții”. □ Alex Ștefănescu îl supune pe

Titus Popovici *la o nouă lectură*, în urma căreia criticul evidențiază **Capacitatea de a crea iluzia de viață**: „Principala aptitudine a lui Titus Popovici, aceea care l-a impus însă de la apariția romanului *Străinul*, este de a compune, din numai câteva cuvinte, imaginea unor oameni în mișcare. Când citim o carte de-a sa, avem, chiar de la prima pagină, senzația că asistăm la o experiență de stereoscopie, într-un spațiu gol apărând dintr-odată personaje complete – adică prevăzute cu vestimentația, gesturile, replicile și, câteodată, ticurile nervoase adecvate. Prezența aprindere, lor este atât de evidentă, încât, uneori, când strigă sau gesticulează cu parcă *ies din pagină*. Nu sunt mulți scriitori români care au această capacitate de a crea iluzia de viață. Din nefericire, însă, ideologia care servește drept eșafodaj vastelor construcții epice a putrezit, compromițându-le iremediabil. În *Străinul*, fronda de adolescent a lui Andrei Sabin este prezentată ca un refuz spontan al spiritului burghez. În conformitate cu tezele PCR, tânărul intelectual se maturizează sub influența mediului muncitoresc, reușind să se transforme dintr-un răzvrătit solitar într-un «revoluționar»”. □ În cadrul rubricii *Actualitatea editorială*, Alex. Ștefănescu prezintă cărțile autorilor români, iar Andrea Deciu, traduceri nou apărute. Sunt recenzate: Ovidiu Genaru, *Diverse cereri în căsătorie*, roman (Junimea, 1994) Mihai Cimpoi, *Narcis și Hyperion. Eminescu poet al ființei, poem critic* (Junimea, 1994), Leo Butnaru, *Supunerea de sine* (Editura Uniunii Scriitorilor, Chișinău, 1994), Cătălin Țârlea (*Avântul tinereții*, Editura Phoenix, Colecția „Nouăzeci”, București, 1994) și Lucian Vasiliu, autorul antologiei de versuri (propriei *Mierla de la Pogor*, Editura Euchronia, Iași, 1994). □ Versurile din acest număr poartă semnătura Florenței Albu și a recent dispărutului George Almosnino.

• Dan Cristea scrie, în „Luceafărul”, nr. 28, despre **Confesiunile violente ale lui Nicolae Breban**: „De la maestrul său Nietzsche autorul *Confesiunilor violente* știe că nu există literatură «în sine» ci doar interpretare la interpretare, cu alte cuvinte intertextualitate: «Literatura se naște din literatură, din plăcerea, din pasiunea de a citi, se hrănește mereu din literatură. Nu din viață, cum crede foarte multă lume, la modul diletant, nu din faptele din viață și alte prostii. Literatura se naște din pasiunea lecturii. Toți scriitorii au fost în tinerețe, în copilărie, pasionați ai lecturii. Scriitorul se hrănește toată viața din literatură, nu din viață. Viața poate fi uneori un reper, un criteriu pentru literatură, dar niciodată o hrană, o sursă directă» (p. 311). În altă parte, ca pentru Stendhal, creația de roman i se prezintă scriitorului ca o posibilitate de a trăi, simultan, mai multe vieți posibile și de a locui în același timp în cămarile mai multor «eu»-uri imaginare: «Eul meu nu-i unitar ci este un eu spiriduș, un eu sprinten care, ca și în *Visul unei nopți de vară*, poate lua diverse înfățișări și poate servi la mai mulți zei odată», sau, pe aceeași idee, formularea următoare: «Sunt un spiriduș care sare în mai multe înfățișări... Sunt un autor care-și schimbă măștile într-o noapte lungă de carnaval care-i chiar viața, care-i viața

societății, viața vizibilului» (p. 187-188)”. □ Este publicată proză de Titus Popovici, cu o prezentare de Marius Tupan: „La sugestia lui Laurențiu Ulici, i-am publicat și o piesă de teatru, în «Lucifer». Am mai înaintat spre el un pas. Simțind că nu-s interesat de trecutul său, ci numai de textele sale, mi-a oferit un volum de piese scurte pentru mai târziu, un fel de literatură de sertar. După mai multe discuții, în care părea și nu părea convins, un interviu n-am putut să-i smulg. Nu se temea de întrebări, ci de eventualele țâșniri de orgoliu, căci nu se poate spune că era o persoană care-și supraveghea cordial relațiile. Dimpotrivă. Poate și de aici anumite inabilități ale sale. Nu mi-a plăcut filmul său *Crucea de piatră* și i-am spus-o fără rețineri. N-aș zice că l-a încântat sinceritatea mea, dar nici n-a acceptat un dialog pe tema kitsch-ului, convins că o vreme ca a noastră de așa ceva are nevoie. Și, ca să-mi dovedească încă o dată că nu și-a pierdut discernământul, mi-a oferit un fragment de roman, pe care am vrut în mai multe rânduri să-l propun spre publicare. Ca o fatalitate, mereu se ivea câte ceva, mereu intrau alții peste rând. Acum avem deja două pagini postum din opera lui Titus Popovici, unul dintre cei mai controversați scriitori postbelici. Anii ce vor urma vor stabili, așa cum e de așteptat, ierarhiile. Nu cred că autorul *Morții lui Ipu* va lipsi din vreuna”. □ Semnează versuri Dorin Popa, Nicolae Scheianu și Andrei Burac. □ Dan Silviu Boerescu a ajuns la al IV-lea episod supraintitulat *În căutarea poeziei* [nouăzeciste].

15 decembrie

● „Contemporanul-Ideea europeană”, nr. 50, are pe prima pagină o poezie a lui Adam Puslojić cu dedicație către Nicolae Breban. Pe aceeași pagină, este prezent articolul *Adam Puslojić – un haiduc belgrădean* de Adrian Dinu Rachieru. □ În acest număr semnează versuri Ioana Diaconescu.

16 decembrie

● Continuă în „Literatorul”, nr. 51-52, cea de-a doua parte a articolului consacrat de Eugen Simion diaristului C.A. Rosetti, care „are conștiința acestei risipiri ireversibile. Altădată promite să noteze tot pentru a se purifica («făgăduiește-ți cinstit a scrie tot în jurnal și eu te asigur că de multe păcate o să fii scutit»...), dar când ajunge la București nu mai scrie nimic... Și iarăși se culpabilizează. Sunt boli specifice genului. Jurnalul intim este predestinat să fie, din când în când, uitat, ignorat și, apoi, autorul să revină uluit și întristat că l-a părăsit. Cu câtă surpriză descoperim că, acum un veac și jumătate, melancolicul C.A. Rosetti cunoștea deja aceste *anti-farmece* ale literaturii intime. *Jurnalul meu* este, nu mai încapă îndoială, opera lui cea mai rezistentă”. □ Rememorări ale primelor momente libere dintr-un decembrie de la care au trecut aproape cinci ani notează Valeriu Cristea: „Țin minte: din primele zile de după căderea dictaturii, în timp ce pregăteam primul număr liber al «României literare» s-a făcut clar simțită și în interiorul redacției

tendința de a se impune imediat nouă ierarhie. Parcă eram niște mere așezate de o mână nevăzută pe o poliță sau alta, într-o cămară: mai sus, mai jos... N-ai participat la disidență sau la comedia disidenței? Treci în spate! Am ezitat atunci: poate că într-adevăr nu am dreptul moral să scriu, mi-am zis, cel puțin nu în primul, în primele numere ale «României literare», înnoită și ea de evenimente. Să scrie doamna Monica Lovinescu, să scrie domnul Virgil Ierunca... Am scris totuși, solicitat de altfel imperativ de colegi. Aproape toate celelalte articole (nu foarte multe) pe care le-am publicat în următoarele luni în «România literară» până la despărțirea noastră definitivă au fost arătate în prealabil (lucra și el în incinta *Casei Scânteii*) unui om în care aveam încredere și care, de fiecare dată, mă asigura că nu greșesc, că el însuși le-ar semna. Dar chiar dacă nu aș fi scris nimic din ceea ce am scris, tot n-aș fi putut rămâne alături de ei. Mă dezgusta lipsa de minimă ezitare cu care au țâșnit din mlaștina organizațiilor de partid drept în brațele celui mai acerb, chipurile, anticomunism. Erau mulți și deștepți, au făcut înainte, făceau și acum, *exact* ceea ce trebuiau să facă. Rămăsesem și cam singur în redacție. Prieteni și colegi apropiați plecaseră dintre cei vii, Raicu luase calea exilului. Împreună cu el, sau cu unii dintre ei, poate că altfel s-ar fi desfășurat lucrurile. Mărturisesc că în ultimii ani am construit *variante* ale rămânării mele la «România literară». Să nu mă fi dus la redacție și să-i las pe ei să mă dea afară? Sub ce pretext? Sub vechiul pretext (vezi articolul din numărul alăturat) că nu muncesc, firește. Să fi vorbit ca de la om la om cu Nicolae Manolescu, cu care revoluția mă găsisese în bune raporturi, să-i fi spus că ideologic nu pot fi de partea lui dar că nici greutăți n-o să-i fac, că eu o să-mi văd, pașnic, de cele literare? Un «aranjament» care parcă nu mi se potrivea... Să fi cerut să fiu mutat la corectură, astfel încât să nu mai fiu legat în nici un fel de conținutul revistei? Dar ar fi acceptat «bunii» mei colegi o asemenea «petițiune»? Nu li s-ar fi părut că-mi bat de fapt joc de ei? Pe de altă parte, gândul că, devenit corector, ar fi trebuit să-l citesc săptămânal pe Mircea Mihăieș mă readucea cu picioarele pe pământ. Evident, nici o variantă nu era bună și oricum toate erau tardive. Când le-am conceput, trecuse ceva timp de când plecasem de la «România literară». Intrasem, în mai 1990, într-un concediu, apoi îmi făcusem transferul la «Caiete critice». De atunci, numele meu n-a mai apărut în «România literară» decât ca țintă – una din țintele preferate – a unor ultrasăptămâniste și uneori aproape săptămânale atacuri. Binemeritată răsplată colegială după 26 de ani de activitate redacțională și critică de care – dacă greșesc îi rog pe Adriana Bittel și pe G. Dimisianu să mă corecteze – nu cred că am motive să mă rușinez Spuneam că Nicolae Manolescu, cel puțin, părea măhnit. Colegii propriu-ziși de redacție (cronicarul literar al revistei nu mai lucra la «România literară») nu ne-au arătat însă nici măcar această măhnire de circumstanță. Nimeni nu a protestat, dar ce zic eu, nimeni nici măcar nu a comentat măsura. Pur și simplu nimeni nu a avut nimic să ne spună. Nu a avut

nimic să ne spună nici colegul nostru mai tânăr de la «critică», ultimul venit (dar cu carnet roșu) în secție, Mircea Iorgulescu, nici tânăra și delicata Adriana Bittel de la corectură, căreia, nu se știe de ce, i se părea normal ca ea să aibă o normă întreagă iar Lucian Raicu doar o jumătate, nici – mai ales – G. Dimisianu, care era prieten cu patru dintre noi și ar fi trebuit să fie *coleg* cu ceilalți doi. În acest punct solicit cititorului un spor de atenție: deci anticomuniștii de la «România literară» de azi, care mai și pretind că au fost dintotdeauna anticomuniști, *nu au avut nimic de zis (de obiectat)* când șase dintre colegii lor, unii la fel de buni (literar vorbind) ca ei, alții cu mult mai buni, au fost pedepsiți prin retrogradare în serviciu pentru *unicul motiv că nu erau – ca ei – membri PCR!* (...) Cel care ne-a făcut, din «jumătăți», din nou «întregi» a fost Dumitru Radu Popescu. Din proprie inițiativă, acționând în mod discret și neacceptând nici măcar fireștile noastre mulțumiri. În pauza unei ședințe de Consiliu, zărindu-l, m-am apropiat de el și am încercat să-i spun câteva cuvinte. Nu m-a lăsat, s-a îndepărtat zâmbindu-mi și dând din mâini, ca și cum ar fi vrut să se descotorosească de orice urmă de merit. Acestea se întâmplau în vremea în care D.R. Popescu era considerat de *unii* – iar noi toți eram îndemnați de *alții* să-l considerăm neapărat astfel – drept marele «dușman» al scriitorilor!”.

• „Tribuna”, nr. 51, se deschide cu poezii e Dan Laurențiu. □ Cu prilejul centenarului lui nașterii lui Ion Luca, revista publică o pagină de corespondență inedită, între acesta și Valeriu Anania. Documentele sunt comunicate și prezentate de Nicolae Cârlan: „Contribuțiile lui Valeriu Anania [scrisorile trimise lui Ion Luca] în acest domeniu sunt însă mai ample, dar (am zice în mod normal) au rămas o vreme necunoscute, fiind tănuite în arhiva dramaturgului, aflată în momentul de față la muzeul Bucovinei din Suceava. Este vorba de o categorie mai puțin prețioasă de mărturii, mai spontane, mai neelaborate, din genul epistolar, având un caracter atât complementar, cât și confirmativ față de cele din Rotonda plopilor aprinși. Le publicăm acum cu această ocazie centenară”. □ „Tribuna” găzduiește o pagină din dramaturgia lui Virgil Tănase (*De Crăciun, după Revoluție*) și un fragment din primul volum al trilogiei *Amfitrion* de Nicolae Breban.

• „Rampa”, nr. 13, conține un text al lui Viorel Cocoveanu, *Nefericitul Shakespeare*: „Pentru cei paralizați de lipsa ideilor, Shakespeare e toiagul cu care ies în lume”. Întrucât tematica întregii reviste este consacrată serbării a 75 de ani de teatru național la Cluj-Napoca, interviul din acest număr, îl are drept interlocutor pe Dorel Vișan, directorul teatrului: Interviul este luat de Diana Nedelcu: „– *Inițial când v-am văzut, am simțit nevoia să vă numesc Dorel Vișan - Iacob (excepționalul rol din filmul Iacob, în regia lui Mircea Danieluc). În momentul de față cu ce personaje aș putea să vă identific?* – Eu cred că vă așteaptă un alt *Iacob*, în noul film al lui Mircea Danieluc, *Senatorul melcilor*, ce va putea fi văzut în luna ianuarie. Am făcut mai mult film decât

teatru, pentru că arta cinematografică este mai apropiată de ritmul meu de viață. Și apoi, mă sperie efemeritatea teatrului. Rolurile în care mă puteți vedea pe scena Naționalului clujean sunt două spectacole extrem de interesante, practic două premiere: *Coriolan* și *Scene dintr-o execuție*, în regia lui Theodor Cristian Popescu. Și cam atât!”

● În nr. 232 din „România Mare”, Ileana Vulpescu publică articolul *Alegeri tardive*: „De 100 de ani încoace, poporul român nu asistă la altceva decât la lupta, lipsită de orice scrupul, pentru putere. Alegeri anticipate? *În folosul cui?* Singurele alegeri – tardive însă! – ar fi acelea care-ar urma să desemneze căpetenia mafiei din România, *il capo di tutti a capi*, ca să ne exprimăm în limba mafiei-mamă, mafia siciliană. Fiindcă, dacă în România post-decembristă merge strună ceva, adică funcționează fără greș, aceea este mafia: cea a corupției, a nepăsării, a delăsării, a fetișizării banului în detrimentul oricărei alte valori; asistăm la triumful plevei care se ridică deasupra oricărei ape învolburate. Așteptăm înlocuirea *Imnului național* cu te miri ce glemporale intercontinentale. N-are să ne cutremure transformarea *Drapelului național* în Dumnezeu mai știe care cârpă imprimată cu vreo reclamă de cine-știe-ce subprodus... Încolo – totul e reformă!”

● „Vremea”, nr. 578, titrează: *S-au împlinit unsprezece ani de la moartea unui mare poet care a reformat limbajul liric, întâiul clasic al poeziei române, neuitatul geniu Nichita Stănescu.*

18 decembrie

● „Adevărul literar și artistic”, nr. 248, are în atenție nr. 6-8/1994 din „Caiete critice” – editate de Cultura Națională: „Cu acest număr (6-8/1994), dacă nu ne înșelăm, «Caiete critice» apare ca revistă editată de Casa de Presă și Editură Cultura Națională în colaborare cu Academia Română, Ministerul Cercetării și Tehnologiei și, în fine, Uniunea Scriitorilor! Atâția «sponsori» îi pot îngălbeni de invidie pe mulți. Este limpede, între altele, că «mamutul» numit Cultura Națională își caută obiectul muncii, iar «Caiete critice» e dispusă a-i da o mână de ajutor dovedind și cât de bine se înțelege Academia cu Ministerul Culturii. Mă rog... Numărul pe care-l avem în față din fosta revistă a Uniunii Scriitorilor este un număr excelent și vom vedea îndată de ce”. □ Continuă interviul luat de C. Stănescu lui Augustin Buzura: „– Să revenim puțin la literatură, capitol important al culturii românești. Dv. Și alți scriitori – Lăncrănjan, Preda, D.R. Popescu, M. Sin ș. a. – ați scris romane politice cu străvezie direcție anti-oficială și antitotalitară. Acum, se afirmă că da, așa este, le-ați scris, dar le-ați publicat «cu voie de la poliție». Cum vine asta? – Nu i-aș fi dorit nimănui să aibă «voia de la poliție» pe care am avut-o eu! Nu am vorbit niciodată sau am vorbit foarte puțin despre relațiile mele cu cenzura în cei treizeci de ani de când scriu roman. Povestea apariției fiecărei cărți a fost adesea mai interesantă decât romanul însuși. Mi s-a părut jenant să mă

văicăresc, să obțin admirația altfel decât prin ceea ce am scris pentru că, după mine, nu contează decât produsul finit – cartea. Cei care se văicăresc sunt convinși că n-au cunoscut cu adevărat cenzura și, absolut sigur, n-au fost urmăriți sau interogați. De obicei, tonul pe care-l adoptă, notele false din biografia pe care încearcă să și-o vândă pe piață trădează imediat nulitatea sau mediocritatea literară. Niciodată un scriitor serios nu și-a explus rănile, ci numai cartea pentru care a luptat. Scriitorul este robul propriilor pagini, robul profesiei sale «suportul material al scrisului», ce s-a întâmplat cu «robul» care a scris-o, ce suferințe a îndurat el rămân lucruri fără importanță în raport cu cartea, unde, probabil, sunt «îngropate» și toate cele de mai sus. Ca să nu mai vorbesc despre experiențele la care te supui tu însuși pentru a cunoaște cu adevărat sentimentele și stările atribuite în operă, unora. Mi-ar fi peste mână să mă apuc acum să spun prin câte fabrici, prin câte mine am trecut și câte conflicte am avut cu autoritățile pentru diverse pagini pe lângă care, la urma urmei, un cititor grăbit, dar și un critic autorizat pot trece fără să bage de seamă. Deci acestea sunt lucruri ce țin de biografia interioară care, în ultimă instanță, n-au nici o importanță. Pe cei care-i învinuiesc pe alții ori și-au inventat biografia de rezervă – nu-i condamn, fiindcă încearcă și ei să se impună cum pot. Avem, din păcate suficiente personalități fără operă, gălăgioase butoaie goale. Întrebat de cineva ce m-a șocat cel mai mult în acești cinci ani, primele cuvinte care mi-au venit pe buze au fost mitocănia și cacialmaua! Îmi pare foarte rău că este așa, dar în psihologia postrevoluționară aceste două elemente de comportament social au ieșit cu violență la suprafață. Și, din păcate, n-au apărut doar în straturile joase ale societății. Dacă vrei să te bați, ca scriitor te bați cu cărțile lui, dacă nu îți alegi altă meserie. La urma urmei, unde sunt marile cărți de sertar ale «celor ce n-au avut voie de la poliție»? Unde sunt cărțile interzise? Unde sunt capodoperele democrațiilor și procurorilor liberi de azi? Unii chiar și acele zile, puține, din decembrie '89 le-au petrecut în pijama ori sub pat. Firește, fiecare face cât poate. Din păcate însă, datorită acestor profitori s-a creat o confuzie de valori, s-a ajuns la o păgubitoare denigrare a valorilor. Și la ce a folosit?! – *Cazul cel mai spectaculos de negare absolută a oricăror valori din țară este al singurului adevărat disident dintre scriitorii români, unul care s-a împotrivit efectiv regimului comunist suferind pentru aceasta...!* – Da, dar Paul Goma – căci despre el este vorba – a ajuns să-i nege și pe cei din Occident alături de care a fost. Proza e subțire rău iar, din păcate, textele lui «critice» din ultimii ani trebuie cercetate cu ochiul înțelegător al psihiatrului ori al creștinului. Grosolănia și absurditatea lui sunt paralizante pentru un om de bun simț. Și la urma urmei, n-a fost chiar singurul disident adevărat. A fost, știm bine, Mihai Botez, care a plătit cu sănătatea confruntarea. Și lista ar mai putea continua: Tepeșneag, Tănase, Doina Cornea, Dinescu, Pleșu, Dorin Tudoran etc./ – *L-au*

auzit recent pe Dorin Tudoran rostind o formulă memorabilă: „Cultura este anticamera civilizației!”. Dacă o aplicăm la noi, la români, la ce rezultate credeți că ajungem?/ – De acord. De când mă știu am tot spus și scris «câtă cultură, atâta libertate». Cred foarte mult în această idee. Nu se poate menține nici libertatea, nici demnitatea, nici clădi o civilizație reală fără oameni culti și informați. P urmă, paradoxal, după consolidarea civilizației, cultura se cam clatină. Când punem în discuție Estul./ – Vestul din acest moment ajungem la o observație ciudată: Vestul este civilizat, dar nu prea cult, Estul este mai cult, dar cam necivilizat! Între aceste două constatări nu există incompatibilitate./ – Nu există, dar amândouă se pot raporta la democrație, mai precis, la prezența sau absența exercițiului democrației./ – Cum?/ – Democrația se învață ca și cultura se învață, dar nu-mi vine să cred că democrația și sărăcia sunt compatibile. Când mai mult de jumătate din țară trăiește la limita mizeriei, nu cred că poate fi vorba de o democrație reală. Ideile politice și practicile democratice pălesc în fața nevoii de hrană. Între o pâine și o carte oamenii vor alege totdeauna pâinea. Ca să-i poți pretinde să apere libertatea și demnitatea, să acceadă spre cultură trebuie să-i asiguri omului minimul necesar, pâinea elementară. De aici pleacă și democrația, și cultura, și civilizația./ – Se spune mereu că «nu e mai poate scrie ca înainte». Augustin Buzura s-a schimbat, scrie altfel? Ce scrie?/ – Sigur că nu se mai poate scrie ca înainte, nu poți scrie de exemplu, ca ieri: dacă nu-mi propun în fiecare zi să scriu altfel, altceva, și mai bine, înseamnă că încep să nu exist. Pentru orice scriitor cartea pe care o scrie va fi cea mai bună. În rest, ieri ca și azi, m-am simțit extrem de liber. Câtă sănătate, câtă energie, câtă sfidare a fricii și a limitelor biologice ne-a costat această libertate e un alt capitol. Oricum nu am prea multe să-mi reproșez. Am făcut exact cât m-a ajutat inteligența și talentul și așa voi face cât voi mai fi. Restul sunt vorbe”. □ Geo Păunoiu publică un interviu cu Luminița Cioabă, fiica „regelui” Cioabă, poetă și pictoriță: „– Ai fost invitată să-ți citești poeziile în multe țări. Cum apreciază Occidentul cultura romilor?/ – Într-adevăr, am fost invitată în Polonia, Elveția, S.U.A., Spania, Austria, Canada. Poetii de limbă țigănească din Vest scriu în germană și engleză, foarte puțin în țigănește. Țiganii români sunt recunoscuți ca fiind cei mai pitorești, pentru că și-au păstrat tradițiile și limba. În Vest se pune accent pe cultura romilor, apreciindu-se elementele noi și profunde, de inspirație asiatică, pe care aceasta le aduce în literatură. Scriitorii romi sunt ajutați, cărțile lor fiind sponsorizate de guvern./ – Ce înseamnă pentru tine Premiul Nichita Stănescu, acordat volumului de poezie Rădăcina Pământului?/ – Este cel mai frumos moment din cariera mea. Înseamnă încununarea unei lungi lupte și a multor privațiuni. Și o primă recunoaștere în România a literaturii romano”. □ În poezia Luminiței „ne ispitește”, crede Mircea Ivănescu, „și ce simțim din vibrația unui sânge pentru noi doar superficial cunoscut și a unui neam pe care de prea

ultă vreme suntem obișnuiți să-l privim doar din afară și oprindu-ne doar la otele pitorești. Dar este, sigur, și ceva mult mai profund aici”. □ Constantin Poroiu evocă trecerea a 11 ani de la moartea lui Nichita Stănescu.

9 decembrie

În „Cotidianul”, nr 81, Vasile Dan publică un nou episod din serialul **Profanarea scriitorului**: „Acestea fiind tarele, revenirea scriitorului la dimensiuni mănestești, normale, trebuie să pornească de la el însuși, de la mentalul său. Comunismul nu a însemnat doar un sistem diabolic de coerciție. El a pătruns, neobservate, în zone nepermise, pervertindu-ne lăuntric. Fiindcă, să recunoaștem, a existat nu doar cenzura ci, mult mai dureros, și autocenzura. Scriai și meargă. O literatură esopică. Scriitorul a devenit mai degrabă abil decât moral. O exegeză nouă asupra a ceea ce s-a scris în ultimele decenii va descoperi o artă nouă: cea a trucării. Esopică. Asemenea faunei dintr-un areal, care se identifică cromatic cu mediul dintr-un firesc instinct de conservare a speciei și scriitorului, într-un efort, nu odată dramatic, de supraviețuire, a început – în anii dictaturii – să simuleze discursul oficial, subminându-l din interior, dar a sfârșit prin a i se livra încet și în proporții și accente diferite. Acest lucru se observă cel mai bine acum în dificultatea pe care o avem de-a nu ne cenzura ori abține de la «poante», «șopârle», «strâmbe» ș. a. m. d., pentru care ni s-a creat un adevărat organ. Suntem în situația celui care vrea să se lase de fumat, a fumătorului înrăit. Eliminarea zilnică a toxinelor ideologice continuă și după încetarea îngurgitării lor. Iată de ce unii dintre noi avem, uneori, la masa de lucru, dureri de cap. Dar în tot răul există și un bine: scriitorul est-european se află din nou la un punct zero, de star; acela al interogației grave, niciodată inutile, asupra rostului său. Ea vine după un timp, ce nu părea finit, al traversării răului, al suferinței. Or, experiența răului este una fundamentală moral și, nu odată, fecundă spiritual. Ea ne-a spiritualizat viața, a smuls-o din datele ei frivole, mecanice, și a așezat-o în perspectiva, atât de dorită, a artei. Experiențele personale și colective limită – iar comunismul a fost, din nefericire, poate cea mai complexă suferință umană, sub toate aspectele – sunt întotdeauna contrabalansate cultural, încât s-ar putea zice că noi, această generație de intelectuali de astăzi, abia ieșiți din Gulag, din penitenciarul ideologic, avem inima înnoită. Suntem, într-un fel, privilegiați, având o mai bună priză ontologică. Una antropocentristă; o mai bună perspectivă asupra omului. «Profanarea» scriitorului, de aceea, poate însemna, pur și simplu, învierea lui”.

• „LA&I”, nr. 48, publică – pe cinci pagini –, eseu **Pentru Europa** de Adrian Marino. □ Tania Radu scrie despre romanul lui Răzvan Popescu *Omul cu cioc și gheare* (Ed. Olimp). În cuprinsul textului apare și coperta la volumul de debut (*Subomul*, 1993): „În micul roman al lui Răzvan Popescu, tragismul e dat de desincronizarea structurală a tot ce se întâmplă. (...) Până la urmă,

Omul cu cioc și gheare e o carte ciudată, după cum și Răzvan Popescu e un autor neobișnuit”.

20 decembrie

● În „Baricada”, nr. 51, Geo Vasile publică, sub titlul *Dreptul la opacitate*, două pagini prilejuite de lansarea, la Librăria Eminescu, a volumului *Traversarea*: „...ne-am dat seama cât de exact s-a autodefinit Marin Sorescu în poemul *Efecte secundare* din volumul *Poezii alese de cenzură*. (...) Este foarte bine că *intelectualul* Marin Sorescu, scriitor total, face politică. Fie ea și culturală, ca ministru. Renunțând provizoriu la *dreptul său la opacitate*, misterul dă semne de transparență, deși bine codificată. Marin Sorescu este un domn foarte simpatic care din obligație continuă să se îndeasă în primul rând pe sine”.

21 decembrie

● În „România literară”, nr. 49-50, se anunță că „Primul număr din 1995 va apărea miercuri 11 ianuarie. Redacția mulțumește tuturor celor care au sprijinit material apariția «României literare» în anul care a trecut și în mod special Fundației „Soros” pentru o societate deschisă, domnului Ion Rațiu, Uniunii Scriitorilor, artiștilor plastici care au donat lucrări «României literare», domnului Alexandru Vona și domnilor Sandu Nikolaus (Fundația Soros) și Mihai Cojocea (CPC) care ne-au ajutat pentru a realiza tehnoredactarea computerizată a revistei în regie proprie. Redacția urează tuturor cititorilor «României literare» Sărbători Fericite și un An Nou mai bun”. □ Criticii revistei comentează romanul lui Radu Aldulescu *Amantul colivăresei*. „Cu toate lungimile și exagerările sale, romanul *Amantul Colivăresei* este izbutit, amintind întrucâtva de primele cărți ale lui Breban, cu mai puțin dostoevskianism și mai mult control narativ. Radu Aldulescu și-a deschis până acum două piste: cea din primul roman, continuată aici, și cea din *Îngerul încălecat* care ar fi mai bine să rămână o experiență izolată. Așadar: va urma!”. □ Ultimele recenzii din anul 1994 ale *Actualității editoriale*, se referă la: Marin Sorescu, *Traversarea* (Editura Creuzet, București, 1994), Nicolae Țone, *Eminescu al nostru* (Editura Vinea, București, 1994), Al. Mihalcea, *Jurnal de ocnă* (Albatros, 1994) și Gabriel Stănescu, *America! America!* (Editura Euphorion, Sibiu, 1994). □ Versurile din acest număr poartă semnătura Alexandrei Voicu. □ Z. Ornea comentează ediția Sebastian: „Aparatul critic (prefață, tabel cronologic, note) alcătuit de d-na Cornelia Ștefănescu e bun. Aș detașa, din acest întreg, tabelul cronologic, amplu și concludent ca și notele, mereu incitante și la obiect. Și nu uit că pe lângă truda descoperirii întregii publicistici a lui Sebastian, editoarea a transcris materia volumului, cu mâna, din periodice, ca pe vremea copiștilor medievali. E o trudă de benedictin care nu poate fi îndeajuns elogiată. Iată că Editura Minerva are cutezanța de a

inaugura noi serii de ediții critice, nu numai de a le continua pe cele începute. E o cutezanță care merită, mai ales acum, toată stima și gratitudinea. Geo Șerban aduce un elogiu instituțional, scriind despre revista «Steaua» cu aplomb istorico-literar: «Pe firmamentul literaturii noastre din ultimele decenii, *Steaua* a evoluat după parametri inconfundabili. Încă din momentul ivirii, s-a deosebit de tot ce era – acum 45 de ani – publicație cu destinație similară. Asupra paginilor ei și-au pus amprenta inaderența la tiparele terne, proliferate sub oblăduirea mediocrității oficiale. Vă mai amintiți *Almanahul literar* – crisalida din care ea, *Steaua*, urma să răsară la orizont? Era, în primul rând, un obiect frumos, distins, prin caracterul literei folosite, prin calitatea hârtiei, prin preocuparea vădită a punerii elegante în pagină, toate menite să încante ochiul, să incite spiritul a se debarasa de platitudinile sufocante ale zilei»”.

• Dan Cristea scrie în „Luceafărul”, nr. 29, despre *Amintirile deghizate* ale lui Ov. S. Crohmălniceanu: „*Amintiri deghizate* este o carte pasionantă prin lumea descrisă și prin talentul de povestitor al autorului. Dar e o carte tristă în esență. Tristă, fiindcă multe din amintiri se referă la realitățile culturale și sociale din anii proletcultismului, ai obsedantului deceniu și ai perioadei totalitarismului ceaușist. Tonul vioi și adeseori fermecător-umoristic al istorisirii nu poate ascunde faptul că scriitori mari ai literaturii române, ca și scriitori importanți ai acesteia au «colaborat» cu puterea distrugătoare de cultură și de tradiție, «s-au dat» cu ea, cum spune Crohmălniceanu, au profitat de ea ori, pur și simplu, s-au supus vremilor fără nici o rezistență notabilă. Motivele, așa cum transpar ele din amintirile lui Crohmălniceanu, țin în primul rând de ceea ce numim slăbiciune și deșertăciune omenească, adică arghirofilie, vanitate, comoditate, indiferență, lașitate”. □ Versuri publică în acest număr Dan Bodea și Ion Caraion, din opera acestuia revista transcriind câteva *Colinde inedite*.

• În „Totuși iubirea”, nr. 52, directorul publicației vorbește despre o *Epidemie socialistă*: „Reacțiunea este în alertă. Epidemia socialistă cucerește pașnic și logic, țările din răsăritul Europei. Cu excepția Cehiei, care pare menită mai degrabă unui destin german, Europa răsăriteană își revine din șocul de dreapta și-și revaluează creator competențele și opțiunile din vremea socialismului obligatoriu, descoperind plăcerea de a vota liber, pentru ideea socialistă aflată în competiție. Cine a ajustat socialismul va fi în permanență nemulțumit de el, dar nu-l va putea părăsi nicodată! Îl va critica, îl va blestema, îl va amenința și-l va și răsturna dar dupa primele nopți trăite cu frumoasa înșelătoare va reveni, mahmur, la urâta harnică... Populațiile n-au ce face decât să compare ceea ce s-a înfăptuit în deceniile socialiste cu ceea ce s-a dărâmat în perioada de după... De ea [epidemia socialistă] vor tuși până și unii dintre antisocialiștii care ne-au dorit moartea. Noi nu le-o dorim. Le dorim viață în IDEEA SOCIALISTĂ. Mai exact: în ideea socialistă întruchipată”. □ Răspund anchetei anuale a revistei „Totuși iubirea”, printre alții, Dinu Săraru (care crede că „o carte a anului” 1994 este și *Trilogia căruntă* a lui Adrian

Păunescu), Grigore Vieru (nominalizând *Traversarea* lui Marin Sorescu) și Fănuș Neagu (care nominalizează la categoria *Cartea anului...* propriul volum, *Partida de poker*: „Unii dintre noi îmbătrânim, iar cei mai frumoși bărbați și femei rămân tineri”).

● În revista „22”, nr. 51, sub titlul *Misionariat filozofic și originalitate spirituală*, Dan C. Mihăilescu scrie despre ultima apariție editorială a lui G. Liiceanu, *Despre limită*: „Tradusă în franceză, germană sau japoneză, *Despre limită* va avea aceeași forță de impact; simplitatea ei este zguduitoare, ca și «drumul de țară» heideggerian, ca un haiku, o tușă neagră subțire, în imaneitatea paginii albe. A privi câteva corăbioare de hârtie plutind pe suprafața lacului! Cum să nu te gândești la acel eminescian «cine poate privi fuiorul are vocație filosofică», de care era fermecat Noica. Așa ceva este *Despre limită*. Și de aceea adevărații ei cititori nu pot fi astăzi decât Alcibiade, Charmides, ori Lysis ... liceenii pe care-i vezi săptămânal muncindu-și buzunarele în librăriile Humanitas. Noi, ceilalți, «parc-am murit de mult»”. Și subtitlurile cronicii spun mult, multe: *O umilire benefică, Gâlceava eului cu sistemul, Puterea, prostia și timpul vulgului*.

● În „Vremea”, nr. 580, deasupra fotografiei lui Nichifor Crainic, stă scris: „Se împlinesc, la 22 decembrie 105 ani de la venirea pe lume a celui care a fost doctrinarul gândirismului și strălucit profesor de teologie, omul obligat să treacă prin dureroase purgatorii și înainte de 1944 și după, totalizând 30 din cei 83 de ani pe care i-a trăit, dar care a rămas pentru totdeauna în conștiința noastră ca marele, inegalabilul poet rupt din glia acestor pământuri, Nichifor Crainic”.

22 decembrie

● În „Contemporanul-Ideea europeană”, nr. 51-52, sub titlul *Iarna, îngerul morții*, Octavian Soviany scrie despre *Straja dragonilor*, controversata carte a lui I. Negoțescu: „Contactul cu universul viril al «sceptrului și al spadei» este însă traumatizant în cel mai înalt grad pentru copilul de o sensibilitate aproape bolnăvicioasă căruia Tatăl «castrator» îi refuză până și consolarea mângâierilor materne. De aceea toate acțiunile sale vor fi, conștient sau nu, gesturi de revoltă și de împotrivire. Așa cum cu foarte multă relevanță subliniază Ion Vartic, protagonistul din *Straja dragonilor* este o personalitate «demonică», dar nu numai (am adăuga noi) în sensul benefic și goethean al termenului; încălcarea voluptuoasă a îngrădirilor parentale și a cenzurilor sociale de tot felul, tendința orgolioasă a singularizării, dar, mai presus de toate acestea, vocația secretă a autodistrugerii îl apropie pe protagonistul memorialului de artistul «blestemat», așa cum l-au conceput mitologiile literare ale decadentismului. Eroul din *Straja dragonilor* are porniri sinucigașe precoci, experimentează de timpuriu gustul neantului, fiind sedus mai ales de moartea «pe apă». Fiindcă aceasta înseamnă disoluția lentă și plină de voluptate a conștiinței în acvaticul «thanatizat»; penetrarea aproape erotică în profunzimea

materiei cosmice, transcenderea formei individuale. Dacă una din tendințele esențiale ale demoniului o constituie – așa cum afirmă domnul Ion Vartic. Biografia se dezvăluie astfel ca simplu pretext, în sensul cel mai propriu al termenului; supusă «deformărilor» care caracterizează toate acțiunile unei personalități «demonice», viața devine simplu «material» pentru literatură. Dusă la bun sfârșit, autobiografia «totală» ar fi consemnat, neîndoielnic, triumful deplin al scripturalului suprapus peste vital, în replică parcă la o celebră aserțiune bergsoniană. Și ar fi consemnat totodată eșecul în plan existențial al unei anumite formule de estetism, care, de la romantici încoace, nu încetează să tulbure și să fascineze. Deci frumusețea pe care o celebrează această viziune crepusculară și decadentă, este frumusețea stearpă a diavolului”.

23 decembrie

- „Tribuna”, serie nouă, nr. 52, se deschide cu articolul semnat de Mihai Cimpoi despre viața literară a Basarabiei în intervalul 1918-1940. Textul se intitulează *Regionalism și centralism cultural* și este o concisă cronologie a vieții literare din locul și anii amintiți, fiind supuse analizei publicațiile „Viața Basarabiei”, „Poetul”, „Bugeacul”, „Flori de stepă”, „Familia noastră”, „Pagini basarabene”, „Moldavia”, „Crai nou”, „Gândul neamului”, „România nouă”.

- Sub titlul *Lui Ioan Alexandru, de ziua lui*, în „Vremea”, nr. 581, apar, odată cu portretul poetului, versurile lui Adrian Păunescu (date 21-22 decembrie): „Bat zăpezi în clopote deschise./ Ca și când le-ar desprimăvăra/ (...) Te rugăm să te întorci acasă / Vino-ndurerare înapoi, / Că tu ești, Ioane Alexandre, / Cel mai bun și mai frumos din noi”.

25 decembrie

- „Adevărul literar și artistic”, nr. 249, conține un editorial semnat de Cristian Tudor Popescu: *Anul internațional al corupției și o colindă după obiceiul de-atunci*. □ Interim se revizuieste cu privire la articolul scris în urmă cu o săptămână despre „Contrafort”. □ Claudia Dimiu publică trei scrisori inedite ale lui I. Caraion (din 1984). □ Emil Manu semnează articolul *Un cutremur spiritual – avangardismul*.

27 decembrie

- În „Baricada”, nr. 52, Geo Vasile semnează textul *11 ani fără Nichita*: „În decembrie '89, dacă nu s-ar fi prăpădit înainte de vreme, Nichita ar fi fost alături de tinerii din Piața Universității sau la Televiziune, alături de Ion Caramitru, Mircea Dinescu, Sergiu Nicolaescu ș. cl.”.

28 decembrie

- „Luceafărul”, nr. 30, Laurențiu Ulici scrie despre *Boema literară*: „De ce a dispărut spiritul boem, cel puțin în ultima jumătate de veac – iată o întrebare al cărei răspuns trebuie căutat, cred, în metamorfozele limbajelor artistice din

acest interval și în schimbările produse în conținutul ideii de literatură, plastică, muzică etc. În acest veritabil tumult tehnologic care a cuprins mai fiecare artă, inclusiv literatura, spiritul boem cu dualismul său de contrarii radicale nu mai putea produce nimic sau, dacă totuși ar fi produs, ar fi făcut-o împotriva cursului, dar nu în avangardă, precum altă dată, ci în anacronic. Pe de altă parte, profesionalizarea tot mai accentuată a travaliului artistic nu prea mai lasă loc absolutizării principiului inspirației pe care spiritul boem de mai veac o susținuse cu anume ferveare nu lipsită de coerență. Boema literară este, așadar, astăzi doar o nostalgie, spiritul boem aproape o ficțiune, în vreme ce comportamentul boem continuă să se manifeste dar, repet, fără nici o consecință în actul literar propriu-zis sau în ideologia literară, în estetică. Fără a forța numaidecât un paradox aș zice că viitorul boemei literare se află prins integral în trecutul ei”. □ Dan Cristea scrie despre *Poemele religioase ale lui Vasile Voiculescu*: „Volumul întreg produce un document tulburător al urcușului spre sfințenie și al aspirației spre lumina dumnezeiască printre primejdiile rătăcirii, ale îndoielii și uscăciunii sufletești. Vasile Voiculescu își concepe versurile drept un «prinos sfielnic», frământate precum o pâine în «cuptorul inimii». Ele însele sunt un dar divin făcut autorului lor, căci, cum spune poetul. «A crea e jertfă»”. □ Sunt publicate versuri de Gheorghe Izbășescu. □ Boema este evocată de Alexandru George și Dan Laurențiu; acesta din urmă notează: „Boemi de vocație sunt rarissimi și, literaricește vorbind, nu depășesc un nivel destul de jos al realizărilor unei «opere» viabile. În perioada războiului și imediat după, era greu în București să recunoști pe boemii autentici, din vocație, și pe cei care trăiau în sărăcie și nesiguranță ca niște boemi. Mă gândesc la un D. Stelaru, la Constant Tonegaru dar și la Ion Caraion, Eugen Barbu, Ben Corlaci, Pavel Chihaia sau Tudor George și Teodor Păcă. Toți au păstrat ceva din experiența lor în acest sens și au păstrat ceva din experiența lor în acest sens și au adoptat ca pe o aureolă inconformismul, chiar când au devenit oamenii regimului de tiranie comunistă”. □ Ioan Buduca stabilește 11 feluri de boemă: „*Boema post-comunistă*. O Siberie a nostalgiei. Era mai bine înainte, fiindcă pe vremea aceea știai de-o treabă: aveai un adversar, adversarul era comun, solidaritatea era de-a gata. Și acum? Catastrofa libertății, zic polonezii. O Siberie a nostalgiei, totuși. Imposibilitatea de a evada dintr-o închisoare care a rămas fără gardieni: propria mentalitate. La ce bun să evadezi, dacă dincolo de Zidul Siberiei nu se-ntinde decât propria ta umbră, singurătatea; Boema ideală: Să fii viticultor, premiant Nobel și scriitor român”. □ Alte comentarii semnează Andrei Damian, Mircea Ciobanu, Vasile Andru. Cel din urmă scrie despre Al. Protopopescu: „A fost un boem etern, un boem chiar în jiletcă de universitar. Deși era un indisciplinat în viață, avea rigoare și disciplină în scris. A scris puțin și bun. Putea să rateze o carieră, dar nu-și îngăduia să rateze o propoziție. Era el însuși un personaj literar, cel puțin tot atât de reușit ca și critic literar”.

[DECEMBRIE]

● „Caiete critice”, nr. 12, conține cronică literară *Mircea Eliade: Romanul existențialist*, semnată de Eugen Simion: „Mircea Eliade este cel dintâi care introduce în literatura română o problemă de tip existențialist. O intuiție globală a lumii și a existenței – iată ce trebuie spiritului românesc, după Eliade. Indivizii se mulțumesc să aibă adevărurile mărginite și infecunde, ei nu vor să-și «cosmicizeze» adevărurile, să facă – altfel zis – filosofie. Ar fi vorba de un păcat mai general al nostru, al românilor: «nu mai avem simțul stilului, al ritmului, al consistenței». Soluția este, încă o dată, «a cosmiciza înțelegerea noastră». În roman, indivizii au păreri moderne, sunt la curent cu progresul din științele umanistice, dar în psihologia lor ei au rămas sentimentali, incoerenți și deci, inautentici. Romanul românesc trebuie să noteze această inautenticitate. Eliade respinge ideea unui epic pur («epicul pur este o prostie») și recomandă penetrația teoriei în roman. Teoria, adică eseul românesc, speculația intelectuală, discuția în jurul marilor concepte, cu justificarea – de altminteri corectă, acceptată de romanul post-proustian – că ideile fac parte din existența individului. Este, totodată, împotriva orgiei de metafore în proză și, iarăși, Eliade are dreptate. Vrea – și face ca atare – o epică directă, într-un stil normal prozaic”. □ Valeriu Cristea publică articolul *Veacul mării noastre rușini*: „Oamenii suferă din cauza istoriei (care îi bate cu războaie, deportări, înfometări, dar și cu nesăbuite proiecte «științifice» de transformare a naturii, din cauze, ca să zicem așa, general-umane”. □ Un interviu îi acordă Romul Munteanu lui Răzvan Voncu [interviul va fi inclus de Romul Munteanu în volumul său Jurnal de cărți, VI, Libra, 1996)]. R.M.: „Nu sunt un profesor născut prin generație spontană, cum au fost atâtea după 23 august 1944 și cum au apărut unii în 1990. M-am născut greu, încet, cu ezitări și spaime. Preocupările mele multilaterale au rezultat din necesități didactice. Cele mai multe cărți de sinteză pe care le-am publicat, le-am verificat vreme lungă sub formă de prelegeri universitare. Numai după ce m-am convins că le-am curățat de diverse impurități (lungimi inutile, digresiuni, detalii), le-am prezentat pentru publicare. O ușoară tentă didactică se mai resimte. Dar eu am vrut să scriu cărți utile, din care studenții și alții să poată învăța, nu simple eseuri ornamentale”. „– Cum vă împăcați cu ingratitudea unor scriitori pe care i-ați protejat, i-ați sprijinit (și aici mă văd nevoit să adaug un reproș: umflându-i chiar peste măsură), de pildă Mircea Dinescu, Ana Blandiana, O. Paler, despre care, iată, scrieți și în acest nou Jurnal de cărți, iar ei, dacă nu s-au înrolat de-a dreptul în corul celor ce vă înjură, în orice caz, se fac părtași, prin tăcere, prin ascunderea unor adevăruri pe care le știu, la această murdară acțiune de calomniere montată împotriva dumneavoastră?! – N-am scris niciodată despre scriitori români gândindu-mă la posibila lor grație. Cu O. Paler sau Ana Blandiana nu am avut niciodată relații de prietenie. Pe mine m-au interesat cărțile lor, nu autorii. Am scris și despre autori care au

manifestat o fățișă adversitate față de mine (M. Cărtărescu). Cei care m-au calomniat în 1990 nu erau scriitori, ci niște biete edecuri editoriale, niște ratați care au răspuns la o comandă pentru care au fost răsplătiți. Ei s-au acoperit de riscuri, nu eu. Conjuncturile au scos întotdeauna la suprafață detractori și dezechilibrați psihic. Cine i-a încurajat nu are decât să-și panseze rănila cu ei.

– Am pomenit de adevăruri ascunse. Am citit în aprilie 1990, în «România literară», o relatare cu un ciudat aspect de delațiune, pe care Nicolae Manolescu o compusese (probabil din relatările unor terți) despre o întâmplare mai puțin cunoscută a vieții noastre literare: faimoasa audiență la Ceaușescu. Nota, pe lângă acel ton dubios de care am vorbit, mi s-a părut exterioară evenimentului și rău-intenționată, întrucât a apărut în oficiosul Uniunii Scriitorilor cu exact o săptămână înaintea Congresului Uniunii. Relatați-ne cum s-au petrecut, de fapt, lucrurile. – Când N. Manolescu a publicat în 1990 articolul său despre Grupul celor 22, dând și lista celor care au cerut audiență la Ceaușescu, el se găsea în campanie electorală pentru alegerile apropiate de la Uniunea Scriitorilor. Nu știu cât de bine cunoștea el structura grupului, care nu era unit decât într-o mică proporție. Între N. Stănescu, Fănuș Neagu, Marian Popa și Paul Anghel, Dan Zamfirescu și alții nu era nici o legătură. Am arătat acest lucru într-o scrisoare deschisă, publicată la timpul convenit în ziarul «Azi». De față erau scriitori care urmăreau probleme de partid, manevrați de Ceaușescu și oamenii lui, așa cum au fost și alții, animați de interese culturale naționale. Dacă unii urmăreau *puterea la Uniune*, alții, printre care și subsemnatul, am vorbit de criza de hârtie, reducerea numărului de cărți și reviste și consecințele grave pe care aceste măsuri le-au avut în viața literară. Pe Ceaușescu nu l-a interesat nici ce-am spus eu, nici alții care au procedat la fel. El căuta puncte nevralgice pentru dizolvarea organizației de partid de la Uniune, unde nu se bucura de prea mulți simpatizanți. Omologarea noastră în *banda celor 22* a fost însă o aberație, o minciună organizată, din cauza căreia am avut mult de suferit. Știam că puteam cădea într-o cursă, dar am riscat pentru binele editurii, care era amenințată de dispariție, fiindcă de câte ori apărea o criză a clanului Ceaușescu în relațiile politice cu anumite țări, erau tăiate în primul rând traducerile. Într-un an de asemenea criză a rămas o singură carte din literatura rusă și sovietică, iar în ultimii ani nu mai puteau apărea cărți din literatura maghiară”. □ După ce, în «Fețele culturii», organizase o dezbatere despre *Critica actuală*, Andrei Grigor scriu un nou text pe același subiect: „Ce se mai întâmplă prin critica literară românească? Întrebarea, fie într-o formulare «tematică», fie printre altele, apare cu o oarecare consecvență prin dezbateri, simpozioane, articole. Răspunsul nu e nicicum ușor de dat, sau în nici un caz într-o formă unică. O imagine relativă s-ar putea, totuși, obține, căci, într-un fel sau altul, prilejurile de mai sus amintite pun în mișcare idei și actualizează atitudini ce o configurează în grade diferite de pregnanță. (...) Pre-judecata, sortită să rămână astfel în planul gândirii,

devine echivalentă cu pre-lectura, rămasă și ea în acest stadiu în raportul cu cartea. Dacă în mintea cuiva opera lui Preda, a lui Nichita Stănescu sau D.R. Popescu «sunt produsul unor atitudini de colaboraționism», dacă mintea altcuiva refuză să-l citească pe Eugen Barbu pentru că „scriitorul e un jeg” (auzită chiar așa de la unul dintre criticii fascinați de «metode»), ideea va rămâne în aceste minți (de-ar rămâne numai acolo!) oricâte re-lecturi ar trece peste ele. În revers, conform aceleiași gândiri, vreo obscură poezie a vreunui poetaș cu veleități disidențiale, vreo carte a lui Paul Goma sau vreun articol al Monicăi Lovinescu vor fi capodopere înainte chiar de a fi citite, uneori înainte chiar de a fi scrise. Dacă se ajunge la lectura lor, faptul nu aduce decât un adaos de extaz la pre-judecata, de data asta «pozitivă». (...) Ce ar trebui să iasă de aici ne spun chiar «medicii morali» ai literaturii: o nouă scară de valori. Corect până la truism, aș zice, dacă în spatele acestui enunț n-ar scripi lama bisturiului politic. Vechea axiologie, se spune, nu e bună, pentru că ea ar fi fost una oficială, impusă de autoritatea politică. În consecință, ea ar trebui abolită în totalitatea ei. «Sfărâmați statuia goală a Venerei antice...» spunea proletarul într-o tavernă, deschizând, fără să știe, părție unui discurs reluat adesea peste timp, cu tot anacronismul și în toată elementaritatea lui demolatoare. Sigur, ierarhiile literare nu sunt eterne, dar criteriile de modificare (înlocuire) a lor sunt atinse în acest caz de o patimă străină actului de reevaluare”. □ În cadrul rubricii de *Lecturi* din acest număr, Nicolae Bârna scrie despre cartea Ilenei Ioanid, *Mierlele din Litzlberg* (CR, 1994): „Cât despre «conținutul» ideatic definitoriu al meditațiilor Ilenei Ioanid, el ni se pare a fi, în primul rând, pledoaria împotriva intoleranței. Tânără în spirit, inteligentă, atentă să nu se lase «rinocerizată» în nici un sens, ea are curajul, în acest sfârșit de secol (încă) atât de confuz, să judece cu mintea proprie stările de fapt și să evite etichetările. Lucru rar, după cum spuneam”. □ Dinu Pătulea (*Locuri și vești*) recenzează volumul lui Ion Stratan *Ruleta rusească* (C.R., 1994): „Ceea ce este important în volumul *Ruleta rusească* este tehnica de recuperare a prozodiei. Nu pare inoportun a spune, că Ion Stratan face aici o demonstrație a tuturor tipurilor de poetică «pierdută», «consumată» în timp – și, de aceea, expresivă în cel mai înalt grad”. □ Cristina Necula scrie despre *Tăcerea transcendentă și singurătatea* din la *Bătrâneșile unui băiat cuminte* (Pontica, 1994): „Traian T. Coșovei impune, în contextul literaturii române, tăcerea transcendentă ca rostire a sinelui care-și scrie, «cu litere mici, până la capăt», singurătatea amintirea (identitatea cu sine a gândirii, opusă devenirii temporale) se constituie ca o modalitate de structurare a textelor nocturne”. □ Despre romanul *Haimanaua* (Nemira, 1994), al lui Emil Mladin, scrie Bogdan Popescu: „Nu suntem chiar de părerea lui Traian T. Coșovei care are «certitudinea că romanul nu va fi numai un eveniment editorial al anului (...), ci și un best-seller ce nu face concesii setei de senzațional, în favoarea unei acute, dureroase autenticități», dar avem certitudinea că Emil Mladin este un

prozator de talent care, în ciuda unor mici ezitări, își merită statutul de artist”.

□ George Uscătescu, Fănuș Băileșteanu și Constantin Hârlav scriu, în ordinea enumerării lor, despre *Cultura alexandrină și hermeneutica, Nichifor Crainic la Academia Română*, respectiv *Trei fișe caragialiene*.

● În „Familia”, nr. 12, Ioan Moldovan scrie despre Șt. Aug. Doinaș (*S(f)era de cristal*), iar Mircea Bențea, despre Mircea Cărtărescu (*Labirintul adolescenței*). Comentariul lui Ioan Moldovan are în vedere volumele *Arie și ecou* (Dacia) și *Lamentații* (Albatros), ambele apărute în 1994: „Temperatura poemelor doinașiene este întotdeauna *summa* în care s-au nuntit incandescența unei senzualități mereu disponibile și glaciațiunea unei inteliecții iradiante”. Mircea Bențea comentează romanul *Travesti*: „Romanul vine să împlinească spațiul romanului românesc al adolescenței, depășind orgolios experiența lui Ionel Teodoreanu, căutând apropierea de triumful lui Mircea Eliade (din *Romanul adolescentului miop* și *Huliganii*), prin asimilarea originală și creatoare a unor modele celebre: *Rătăcirile elevului Törles* a lui Robert Musil, *Portret al artistului în tinerețe* a lui James Joyce și *Jocul cu mărgelile de sticlă* a lui Hermann Hesse. Apropierea de aceste modele vrea să indice doar seriozitatea demersului lui Mircea Cărtărescu de a construi romanul adolescenței în contextul probei inițiatice a labirintului și a unei revelatoare lupte cu îngerul”. □ Sunt publicate poeme de George Vulturescu, Ioan Flora, Ștefan Zicher și Romulus Bucur.

● „Steaua”, nr. 12, se sărbătorește (*Cântece de stea*). Semnează poezii, unele cu aer festiv, Horia Zilieru, Ion Brad, Ion Cristofor, Dan Laurențiu, Negoită Irimie, Victor Felea, Teohor Mihadaș, Adrian Popescu, Virgil Nistor, Aurel Rău, Virgil Mihaiu. □ Articole festive sunt semnate de Mircea Petean (*La „Steaua”*), Bazil Gruia, Nicolae Sin (*Un turn de far cu astru în frunte*), Ion Brad (*Un Almanah devenit „Steaua”*), Dorin Iancu (*La „Steaua”*), Mircea Oprea, Anghel Dumbrăveanu, Aurel Câmpeanu, Adrian Popescu, Geo Șerban (*„Steaua” – Ianus Bifrons*), Constantin Cubleşan, Virgil Mihaiu. □ V. Fanache îi răspunde lui Gheorghe Grigurcu pe tema *O literatură mai mult decât interbelică*. Cheia textului este, în esență, aceasta: „Gh. Grigurcu se îndoiește că o perioadă literară e dependentă de marii scriitori prin care se susține și de ecoul efectiv al scrisului lor în spațiul unei literaturi. Eu mă îndoiesc mai puțin”. □ Ion Pop consacră două necroloage Colombei Voronca și lui Paul Păun, iar Dorin Iancu scrie un text la dispariția lui Titus Popovici. □ Ruxandra Cesereanu publică a doua parte din studiul *Romanul obsedantului deceniu între dizidență și impostură*. □ Ovidiu Pecican scrie despre volumul lui I. Negoțescu *Strajă dragonilor*: „Acestea fiind zise, *Straja dragonilor* reușește să surprindă în subtext drama unui om căzut în prizonieratul forțelor stihinice ale ființei sau, cum ar zice orientalii, supus legilor misterioase și necruțătoare ale *karmei*. Cât de departe se află memorialistica lui I. Negoțescu de însăilarea artificială din *Travesti*-ul lui Mircea Cărtărescu, deși ambele vo

lume au în centrul lor aceleași trăiri tulburi... Ultima carte a lui Nego rămâne să mărească misterul unui remarcabil autor de torsuri și crochiuri, niciodată exprimat până la capăt”. □ Ion Pop scrie despre Cornel Regman: „Printre criticii români de astăzi, Cornel Regman are reputația unui spirit incomod. Prezentându-l cândva ca pe un «moralist», vechiul său prieten și camarad de Cerc Literar sibian, Ion Negoîtescu, afirma că «nu este un critic literar iubit», iar cel caracterizat astfel a răspuns odată, întrebând despre această constatare că problema iubirii sau a ne-iubirii are prea puțină importanță în relația autor-critic-cititor; atitudinea de stimă ar fi suficientă și cea mai potrivită față de o opinie critică ce se respectă ea însăși și dovedește și în felul acesta că a glosa pe marginea literaturii e și un mod de a o trăi, de a comunica într-o foarte firească familiaritate cu cărțile (...) Despre profesioniștii lecturii, Cornel Regman a rostit odată aceste cuvinte semnificative: «Pamfletari când trebuie, polemisti pe cât se poate, dinamici și supli întotdeauna, funcționari niciodată...» Prin tot ce a scris până acum, criticul care a rotunjit, în acest noiembrie, șaptezeci de ani de viață, arată a fi răspuns mereu acestor exigențe ce definesc, în esență, o etică a scrisului: cea «ținută independentă» pe care se străduiește să și-o asigure orice conștiință iubitoare de libertate”.

● „Jurnalul literar”, n.-ele 43-48, survolează avangardismul românesc de la prima pagină. În acest sens, stau mărturie semnăturile lui Christian Balog, *Urmuz și labirintul*, ca și fragmentul intitulat *Cronică*, parte componentă a creației lui Grigore Cugler-Apunake. Domeniul absurdului reapare evidențiat „încrucișat” de alte două intervenții: Elvira Sorohan (*Grotesc și absurd la Urmuz*) și Barbu Brezianu (*Apunake redividus*), cărora li se adaugă, în aceeași manieră, Andrei Bogdan (*Un spațiu al violenței*), cu un articol despre literatura lui Urmuz, și Mihai Niculescu, cu *În amintirea lui Grigore Cugler-Apunake* (text datat Londra, noiembrie 1972).

[IULIE-AUGUST-SEPTEMBRIE-OCTOMBRIE-NOIEMBRIE-DECEMBRIE]

[Apariția unora dintre publicații cu mai multe numere într-un conținut restrâns de pagini este foarte evidentă cu ocazia sfârșitului de an. Una dintre cauze a constituit-o lipsa fondurilor alocate de la bugetul Ministerului Culturii, instituție în cadrul căreia s-a produs o sincopă odată cu promovarea sistemului de „Proiecte”. Conform „proiectelor” editoriale avansate, publicațiile trebuiau să aibă numărul de apariții înscris în datele de referință. O modalitate de a „rezista” a fost reducerea drastică a numărului de pagini, cu păstrarea... serialității. Așa au procedat „Paradigma”, „Jurnalul literar” ș. a. Pe de altă parte, o criză economică, disimulată în penuria de hârtie, a stopat apariția în lunile de mijloc ale anului a celor mai multe dintre revistele culturale, generând un cor de reproșuri la adresa „indiferenței” guvernanților și în special a Ministerului

Culturii. Scurtcircuitul s-a produs, de fapt, între Ministrul Culturii și Ministerul Finanțelor, în sensul că sumele alocate revistelor de cultură urmau să fie virate acestora după momentul tipăririi, deci odată cu apariția lor „fizică”. Prin urmare, blocajul a intervenit deoarece, înainte de a fi inițiate și derulate așa-zisele „Proiecte”, revistele de cultură ar fi trebuit să și achite următoarele plăți: personal angajat, tipografie, colaboratori. Dacă în ceea ce privește personalul angajat și colaboratorii întârzierile deveniseră un fapt frecvent, tipografiile au refuzat în scurt timp, să imprime respectivele publicații „pe datorie”. S-a creat un adevărat „cerc vicios” și a curs multă cerneală în presă pe acest subiect. Pe de altă parte, unii conducători de reviste culturale au apelat la o stratagemă pentru a obține subvenții mai mari sau mai multe de la Ministerul Culturii. Așa se explică faptul că o publicație precum „Jurnalul literar” are 52 de apariții, deși este tipărită lunar. Și „Paradigma” este tipărită, la final de an, într-un singur conținut, cu nu mai puțin de 6 numere. Alte reviste de cultură cu apariții neregulate din motivele arătate mai sus au fost „Apostrof”, „Caiete critice”, „Euphorion”, „Familia”, „Poesis”, „Steua”, „Zburătorul”. În anii următori, printr-un ordin al ministrului, au fost „debransate” de la bugetul Ministerului Culturii toate publicațiile care-i aparținuseră, inclusiv cele de strictă specialitate, ca de ex. „Manuscriptum”, „Revista Muzeelor”, „Revista bibliotecilor”, unele dintre acestea dispărând definitiv.]

● Acest număr, sextuplu, din „Paradigma”, nr. 7-...12, îl are în centrul atenției pe Ion D. Sârbu. □ Singura infiltrare în formatul multilingv cultivat de-a lungul anului 1994 de „Paradigma” o reprezintă prezența lui Ismail Kadare, intervievat de Ștefania Ploeanu și prezent cu două povestiri traduse de Kopi Kycyku. □ George Popescu semnează textul *Un atlet al suferinței*. □ Revista publică un fragment inedit din romanul *Lupul și catedrala*, precum și alte pagini inedite, difuzate de Dumitru Velea, un ultim depozitar al manuscriselor lui I.D. Sârbu. □ Craiovenii Marin Victor Buciu și Ion Buzera scriu despre *Adio Europa și Jurnalul unui jurnalist fără jurnal*. □ O mică parte din „Paradigma” este consacrată, prin intermediul lui Marin Mincu, interviului luat lui Alfredo Giuliani: „– *Ce raporturi ai avut cu lumea literară românească?* / – Dacă vorbim de lecturi, când eram foarte tânăr (și curios de orișice) am citit puțin din Eminescu și un scurt roman al lui Caragiale-fiul. I-am citi însă mult pe românii emigranți, pe Tzara, Ionesco, Cioran, Mircea Eliade. Pot spune că am cunoscut poezia românească din secolul al XX-lea datorită raporturilor personale cu Marin Mincu. Cu mulți ani în urmă am avut contacte cu un literat, Dragoș Vrânceanu, pe care l-am văzut de vreo două ori la Roma. Vrânceanu mio-a luat un interviu pentru „Secolul XX” (întrebările priveau în principal fenomenul *Novissimi*-lor) și a tradus pentru revistă niște poezii. Ne aflam, cred, în 1970”. □ În colțul din dreapta-jos al revistei se precizează: „Revistă lunară editată de Ministerul Culturii”.

[DECEMBRIE- IANUARIE (1995)]

● „Jurnalul literar”, nr. 49-52, se deschide cu o nouă anchetă: **Politică și/sau cultură?**: „Oare de ce punem în discuție o asemenea sintagmă? De ce – neapărat – strădania de a invita la un dialog pe această temă câțiva dintre oamenii noștri de carte? Inițiem dezbaterea de față prin simplul motiv că de la Revoluție încoace – și tot mai adesea – stăpânire ași acoliții ei sugerează cărturarilor să se întoarcă definitiv la uneltele lor. Intelectualii nepricepându-se, după părerea revoluționarilor de profesie, la o asemenea îndeletnicire politică. Cu excepția celor care se înscriu în linia directivelor de la Cotroceni. Cu alte cuvinte vor să ne convingă de faptul că numai cei care au câștigat alegerile de tristă amintire și subalternii lor posedă știința și arta conducerii treburilor statului, ale Republicii instaurate de comuniști. Ciudat. Descendenții politici ai răposatului Ceaușescu – politrucul cu două clase primare – să fie chiar atât de pricepuți în treburile politice? Intelectualii fără studii liceale dar trecuți la repezeală prin academia lui Ștefan Gheorghiu? Iar oamenii de cultură care numără la activul lor zeci și zeci de ani de de studiu iar pe deasupra au cunoscut pilduitoarele experiențe ale pușcăriilor comuniste să fie cu mult sub nivelul politic al celor menționați mai înainte?”. (S[anda]. D[iaconescu]). Alexandru Paleologu, care s-a „aruncat în viața publică de cum a terminat Facultatea de Drept”, întrebat dacă are/a avut vocație politică, răspunde: „Nu! Nu cred că despre asta a fost vorba atunci. (...) În acele momente, nu ne puneam problema vocației. Am fost un grup de prieteni, care am ales acest drum! Din datorie! Ne-am simțit obligați să facem această politică. Voiam neapărat să ajutăm Țara și eram convinși că o putem s-o ajutăm!” Răspunsul lui Gabriel Ștrempel este tranșant: „Nu am contingente cu politica”.

INDEX DE NUME

A

- Abăluță, Constantin, 80, 84, 104,
204, 513, 651, 653
- Achiței, Gheorghe, 489
- Acterian, Arșavir, 124, 185, 200, 209,
210, 243, 420, 429, 446, 537, 547
- Acterian, Haig, 94, 367, 475
- Acterian, Jeni, 367
- Adam, Adina, 142
- Adamek, Diana, 574
- Adamescu, Gh. , 546
- Adameșteanu, Gabriela, 9, 48, 54,
148, 166, 183, 185, 213, 257, 284,
288, 315, 324, 385, 392, 493, 546
- Aderca, Felix, 76, 240
- Afrim, Radu, 562, 598
- Agârbiceanu, I. , 10, 283, 552
- Agopian, Ștefan, 66, 77, 89, 98, 172,
312, 396, 523, 613
- Ahmatova, Ana, 412
- Aichelburg, Wolf, 63, 492, 523
- Al-George, T. Sergiu, 123
- Albala, Radu, 284, 288, 346, 414,
429, 431, 595
- Alboiu, George, 161, 222, 241, 303,
496, 514
- Albu, Florența, 429, 530, 548, 643
- Aldulescu, Radu, 27, 75, 296, 385,
393, 435, 524, 670
- Alecsandri, V. , 51, 60, 90, 95, 234,
268
- Alevras, Jorgos, 46
- Alexander, Tudor, 244, 608
- Alexandrescu, Grigore, 94, 95, 234
- Alexandrescu, Horia, 222
- Alexandrescu, Sorin, 378, 546, 555,
651
- Alexandru, Doina , 420
- Alexandru, Oltea, 288
- Alexandru, Radu F., 376, 379
- Alexi, Nicolae, 376, 379
- Alger, Liviu, 181
- Allbritton, Ann, 546
- Almăjan, Slavco, 72
- Almosnino, George, 511, 662
- Alucăi, Aurora, 18
- Alui Gheorghe, Adrian, 65, 77, 325
- Ambrus, Ivan Miroslav, 92
- Andreev, Leonid, 271
- Andreiță, Ion, 331, 647
- Andriescu, Al., 605, 607
- Andriescu, Radu, 46, 58, 66, 201
- Andrițoiu, Alexandru, 75, 158, 521
- Andronic, Titus, 220, 598
- Andru, Vasile, 27, 422, 478, 572,
599, 608, 638, 674
- Angelescu, Silviu, 532
- Anghel, Paul, 219, 676
- Anghel, Petre, 24
- Anghelescu, Mircea, 218, 338, 353,
367, 372, 475, 512, 517, 538, 616
- Anoca, Dagmar Maria, 385, 393
- Antohi, Sorin, 464, 493
- Anton, Eugenia Tudor, 90, 210
- Antonescu, Nae, 18, 122, 201

Antonesei, Liviu, 46, 63, 64, 155,
 181, 187, 242, 264, 585, 606, 638
 Antoniu, Ion, 398
 Antunes, Antonio Lobo, 296
 Apetroaie, Ion, 606
 Apolzan, Mioara, 39, 105, 142, 152,
 162, 216, 271, 281, 303, 319, 621,
 637
 Apostol, Gheorghe, 303
 Applefield, David, 546
 Arrau, Claudio, 283
 Arcade, I, 309
 Arcaș, Ion, 569
 Ardelean, Florin, 44, 260
 Ardelean, Ion, 273
 Ardeleanu, Anca, 364
 Ardeleanu, George, 438
 Arendt, Hannah, 189, 319, 642
 Argeșanu, Popa, 20
 Arghezi, Barutu, 55
 Arghezi, Mitzura, 277, 556
 Arghezi, Tudor, 19, 23, 45, 55, 75,
 90, 102, 104, 121, 137, 140, 162,
 167, 189, 190, 219, 230, 240, 241,
 248, 252, 259, 269, 270, 306, 347,
 376, 403, 404, 409, 417, 426, 445,
 458, 484, 485, 514, 523, 538, 615,
 635, 646
 Arimia, Vasile, 273
 Arion, G., 123, 284
 Arous, Simone, 546
 Artaud, Antonin, 208
 Arun, George, 438
 Aruștei, Petru, 570
 Astaloș, George, 21, 139, 308, 413
 Atanasiu, Victor, 170, 339
 Avădanei, Ștefan, 66, 224
 Averbach, 74
 Avramescu, Lucian, 502
 Avramescu, Tiberiu, 91, 106
 Axinte, Șerban, 438
 Azap, Gheorghe, 608

B

Baba, Corneliu, 613, 628
 Babel, Isaac, 95, 126, 411, 504, 599
 Babeți, Adriana, 37, 176, 385
 Babiuc, Victor, 376
 Bacalbașa, Constantin, 91
 Bachelard, Gaston, 27, 381, 648
 Baci, Mircea, 258
 Baci, Ștefan, 13, 116, 202, 288, 372,
 578, 579, 606
 Baconsky, A.E., 79, 122, 149, 171,
 260, 290, 461, 472, 515, 559-561,
 655
 Baconsky, Teodor, 410
 Bacovia, George, 39, 42, 90, 122,
 137, 224, 241, 282, 369, 439, 465,
 484, 492, 515, 547, 559, 590
 Baghiu, Vasile, 608
 Baias, Ion, 116
 Balaci, Al., 424
 Balaci, Ruxandra, 530
 Balanda, Elisabeth, 328
 Balaș, Orlando, 502
 Balla, Zsofia, 258
 Balmuș, Pavel, 59
 Balog, Christian, 679
 Balotă, Nicolae, 54, 209, 312, 431,
 444, 462, 475, 476, 487, 522, 524,
 590, 627
 Baltag, Alexandru, 435
 Baltag, Cezar, 80, 122, 311, 328, 377,
 385, 392, 428, 449, 475, 538, 644,
 651
 Baltazar, Camil, 352
 Balthasar, Hans Urs, 382
 Bandac, Mihai, 294
 Bantaș, Andrei, 491
 Banța, Vilia, 646
 Banu, George, 336, 507, 537
 Banuș, Maria, 171, 218, 294, 353,
 424, 472, 491, 515
 Barbu, Constantin, 319

- Barbu, Eugen, 13, 28, 34, 78, 100-102, 105, 147, 151, 152, 154, 166, 167, 190, 196, 206, 250, 278, 287, 288, 425, 439, 449, 453, 457, 488, 514, 538, 556, 560, 578, 610, 633, 634, 647, 674, 677
- Barbu, Ion, 29, 270, 377, 428, 432, 449, 479, 483, 484, 537, 571, 587
- Barbu, Marian, 319, 632
- Bárt, Istvan, 533
- Barthes, Roland, 57, 128, 179, 412, 423, 469
- Barto, A., 510
- Bayo, Gerard, 260
- Băcanu, P. M., 123
- Băciuț, Nicolae, 64, 149
- Bădescu, Horia
- Bădescu, Ilie
- Bădiliță, Cristian, 77, 175, 236, 267, 285, 314, 336, 382, 437, 450, 538
- Băieșu, Ion, 16, 71, 154, 267, 288, 413, 457, 458, 489, 612, 613
- Băieșu, Radu, 16
- Băileșteanu, Fănuș, 138, 505, 521, 678
- Bălan, Ion Dodu
- Bălan, Eugen, 346, 414, 431
- Bălan, Ion Dodu, 7, 451
- Bălăeț, Dumitru, 7, 101
- Bălăiță, George, 34, 112, 139, 146, 196, 225, 251, 425, 440, 461, 661
- Bălăcescu, Lucia Dem., 234, 265
- Bălănescu, Florin, 495
- Bălănuță, Leopoldina, 174
- Băleanu, Andrei, 99
- Bălțeanu, Lorina, 68, 581
- Băncilă, Mircea, 181
- Băncilă, Vasile, 101, 220
- Bănică, Dan, 573
- Bănulescu, Daniel, 27, 165, 277, 377, 385, 391, 393, 396, 409, 428, 435, 442, 443, 452, 497, 533, 630
- Bănulescu, Ștefan, 53, 146, 257, 425, 439, 531, 573, 607, 608
- Bănuș, Max, 72
- Băran, Corneliu, 39, 173, 272, 305
- Băran, Vasile, 71, 102, 157, 179, 197, 230, 269, 290, 339, 561
- Bărbulescu, Emil, 561
- Bărbulescu, Mihai, 258
- Bărbuță, Margareta, 521
- Bărlădeanu, Alexandru
- Bârna, Vlaicu, 63, 77, 101, 255, 337, 425, 531, 677
- Bârsilă, Mircea, 43, 46, 107, 187, 258
- Bâscă, Doina, 209, 269
- Beauvoir, Simone de, 214, 425
- Beckett, Samuel, 242, 340, 389, 486, 594
- Bedrosian, Magdalena, 73, 88, 166, 253, 272, 376, 377, 385, 392, 464, 549
- Béhar, Henri, 497
- Bejan, Adrian, 315
- Beldeanu, Adrian, 490
- Beldiman, Alexandru, 376
- Beligan, Marica, 288
- Beligan, Radu, 207, 267, 268, 507, 522
- Belii, Andrei, 271
- Bellu, N., 221, 260, 506
- Benda, Julien, 138, 139, 146, 508, 594
- Beniuc, Mihai, 70, 161, 171, 189, 257, 293, 329, 518, 572, 642
- Benjamin, Walter, 131, 148, 572
- Bennie, Byro, S., 309
- Bentoiiu, Anna, 369
- Bentoiiu, Pascal, 531
- Beram, Elena, 246, 309, 420
- Berceanu, Radu, 74
- Berdiaev, Nicolai, 271
- Berechet, Lăcrămioara, 187, 247, 364, 525, 644

- Bergman, Lazăr, 283
 Berindei, Dan, 573, 653
 Berlogea, Ileana, 135, 174, 555
 Bernea, Horia, 377, 379
 Bertola, Clody, 172, 225, 233, 367, 514
 Besançon, Alain, 330
 Beșleagă, Valentin, 63
 Beșleagă, Vladimir, 41
 Beteag, Mircea, 44
 Bhose, Amita, 42, 52
 Biberi, Ion, 288
 Bidian, Iancu, 421
 Bidian, Viorel, 622
 Bistriceanu, Cornel, 106
 Bișoiu, Adrian, 27
 Bittel, Adriana, 210, 322, 347, 664
 Blaga, Lucian, 10, 15, 19, 26, 45, 56, 70, 75, 89, 102, 104, 122, 137, 140, 152, 180, 234, 241, 256, 257, 261, 282, 285, 310, 312, 318, 371, 378, 406, 409, 432, 434, 445, 483, 539, 576, 615, 622, 626, 635, 655
 Blanchot, Marcel, 128
 Blandiana, Ana, 31, 49, 98, 101, 102, 126, 145, 161, 166, 173, 179, 209, 210, 230, 234, 244, 257, 278, 291, 293, 304, 305, 348, 353, 357, 374, 429, 439, 456, 463, 464, 482, 491, 524, 606, 639, 651, 675
 Blecher, M., 93, 234, 265, 271, 511
 Blendea, Vasile, 34, 80, 294
 Bleonț, Claudiu, 507, 556
 Bobe, T. O., 142
 Bocșan, Nicolae, 426
 Bodisco, Antoaneta, 54, 309
 Bodi, Andrei, 49, 347, 435, 437, 549
 Bodi, Iurie, 59
 Bodi, Vasile, 59
 Boerescu, Dan-Silviu, 122, 161, 324, 383, 392, 435, 473, 493, 502, 517, 565, 572, 609, 663
 Boeriu, Eta, 288, 655
 Bogdan, Maria, 85
 Bogza, Geo, 45, 56, 117, 240, 290, 293, 391, 404, 412, 439, 457, 461, 511, 625
 Bohonțov, Dorina, 41
 Bojan, Mariana, 331
 Boldea, Iulian, 46, 49, 125, 190, 247, 308, 416, 432, 438, 478, 525, 549, 594, 640
 Borbély, Ștefan, 109, 313, 480, 586, 597
 Borcea, Lucian, 631
 Borcilă, Mircea, 157, 181, 318
 Bordeianu, Leo, 68, 308
 Borges, Jose Louis, 57, 648
 Boroda, Ion, 558
 Boroianu, Radu, 73, 377, 380
 Bortă, Elena, 312
 Bossert, Rolf, 419
 Bost, Denisa, 207
 Bot, Ioana, 29, 64, 148, 318, 331, 504
 Botez, Angela, 530
 Botezan, Liviu, 235
 Botezatu, Ioan, 264
 Botta, Dan, 94, 185, 310, 626
 Botta, Emil, 367, 369, 429, 484, 590
 Boz, Lucian, 486, 523
 Bozbici, Cornel, 490
 Brad, Ion, 7, 455, 595, 610, 627, 678
 Braga, Corin, 27, 175, 250, 435, 437, 480, 482, 483, 504, 524, 610
 Braga, Mircea, 614
 Brahaș, Cornel, 76, 623
 Branda, Nicolae, 445
 Brătianu, Gheorghe, 29, 280, 371, 568, 626
 Brândușa, Dorina, 220
 Breban, Nicolae, 12, 16, 54, 66, 67, 70, 72, 75, 76, 80, 81, 86, 87, 91, 133, 139, 146, 184, 186, 192, 203,

- 231, 234, 257, 273, 312, 355, 357,
386, 387, 405, 406, 425, 439, 440,
445, 449, 482, 483, 546, 549, 565,
568, 621, 629, 653, 661-663, 665,
670
- Breslașu, Marcel, 455
- Breton, André, 272, 329, 497
- Brezianu, Andrei
- Brezianu, Barbu
- Brezinski, Zbignew
- Brezu, Constandina, 420
- Brezuleanu, Ana Maria, 142, 271
- Brown, Peter Harry, 105
- Bruckstein, Ludovic, 489
- Brudașcu, Dan, 54
- Brumaru, Emil, 17, 25, 45, 147, 312,
606
- Brumă, Petre, 161
- Bruss, Ioan, 236
- Bucuța, Emanoil, 313
- Budău, Eugen, 42, 64, 96, 307
- Budeanu, Irina, 16, 39, 208, 612, 637
- Buduca, Ioan, 76, 428, 443, 467, 473,
493, 548, 565, 572, 593, 674
- Buican, Denis, 75
- Bulgakov, Serghei, 271, 385
- Bunea, Marius, 65, 124, 594, 597
- Bunescu, A., 76, 559
- Burileanu, Bogdan, 22
- Burlacu, Alexandru, 59
- Bush, George, 22
- Busuioceanu, Alexandru
- Busuioceanu, Oxana, 19, 309
- Bușe, Constantin, 317
- Butnaru, Ion, 253
- Butnaru, Leo, 40, 45, 56, 64, 353,
385, 445, 583, 584, 644, 662
- Butnaru, Valeriu, 622
- Butor, Michel r, 128
- Buzași, Ion, 570
- Buzatu, Gheorghe, 157
- Buzdugan, Maria, 407
- Buzea, Constanța, 25, 175, 311, 322,
378, 443, 630, 651
- Buzoianu, Cătălina, 166, 288, 325
- Buzura, Augustin, 18, 30, 78, 79, 97,
146, 187, 195, 201, 221, 234, 308,
312, 314, 352, 425, 457, 458, 513,
516, 546, 565, 581, 596, 648, 658,
666, 668
- ## C
- Cacoveanu, Viorel, 101, 595
- Cacuci, Dan Gabriel, 315
- Cadariu, Alina, 50, 416, 594
- Calinic, Anamaria, 172
- Camus, Albert, 95, 150, 179, 425,
641
- Candrea, Călin, 104
- Canetti, Elias, 132
- Cange, Radu, 538
- Cantacuzino, G. M., 99, 598
- Cantuniari, Ileana, 612
- Cantuniari, Mihai, 517, 612
- Capsali, Floria, 94
- Carabăț, Dumitru, 490
- Caracostea, D., 274, 490
- Caragea, Boris, 243
- Caragiale, I. L., 14, 16, 20, 27, 39,
121, 135, 137, 170, 172, 178, 194,
199, 208, 215, 218, 223, 224, 227,
234, 239, 255, 263, 281, 325, 369,
370, 376, 400, 413, 414, 435, 444,
467, 492, 494, 519, 525, 526, 536,
554, 565, 578, 597, 599, 612, 613,
619, 636
- Caragiale, Mateiu, 26, 27, 204, 306,
346, 379, 399, 414, 429, 431, 595,
680
- Caragiu-Marioțeanu, Matilda, 132
- Caragiu, Toma, 132
- Caraion, Ion, 122, 202, 237, 293,
318, 390, 457, 460, 462, 533, 613,
626, 651, 671, 673, 674

- Caramitru, Ion, 9, 26, 152, 377, 379,
 398, 546, 557, 673
 Carandino, Nicolae, 267, 508, 598
 Caranica, Nicu, 197, 523, 525, 639
 Carassou, Michel, 148
 Carega, Ștefan, 187
 Carpov, Maria, 66
 Cartoian, Nicolae, 274
 Casimcea, Mircea Ioan, 72, 489
 Cassian, Maria Spiridon, 116, 263,
 512, 584, 598
 Cassian, Nina, 161, 162, 164, 165,
 171, 223, 229, 237, 238, 270, 293,
 370, 426, 448, 451, 457, 472, 491,
 515
 Cassirer, Ernst, 638
 Catanoy, Nicolas, 318, 426
 Cavadia, Mircea, 647
 Cazacu, Matei, 92, 327
 Cazimir, Otilia, 57, 89, 241
 Cazimir, Ștefan, 39, 84
 Căliman, Călin, 60, 66, 135
 Călin, Liviu, 177, 288
 Călinescu, Alice Vera, 161, 628
 Călinescu, Constant, 102
 Călinescu, G., 45, 64, 71, 73, 84, 102,
 108, 113, 156, 161, 188-190, 219,
 226, 248, 249, 252, 259, 271, 286,
 293, 363, 366, 381, 403, 422, 428,
 451, 469, 487, 501, 512, 514, 519,
 541, 579, 589, 591, 606, 613, 628,
 630, 642, 646
 Călinescu, Matei, 56, 69, 80, 156,
 164, 166, 186, 216, 221, 262, 281,
 312, 326, 336, 345, 346, 358, 370,
 403, 406, 407, 449, 461, 530, 609,
 644
 Călugăreanu, Grigore, 258
 Căpățână, Ghenadie, 68
 Căprariu, Al., 455, 489
 Cărtărescu, Mircea, 51, 99, 117, 146,
 176, 225, 233, 266, 270, 280, 308,
 312, 361, 440, 482, 500, 503, 510,
 551, 586, 596, 599, 676, 678
 Cățineanu, Tudor, 261
 Căndroveanu, Hristu, 187
 Cărdu, Petru, 46
 Cărlan, Nicoale, 19, 606, 665
 Cărnei, Magda, 116, 312, 353, 392,
 418, 423, 475, 566, 586, 599, 640
 Cârsteian, Svetlana, 142
 Cean, Adriana, 261
 Ceban, I. D., 509
 Cebuc, Al., 273, 506
 Cehov, A. P., 283, 489, 536, 612, 657
 Celac Mariana, 377, 379
 Cenușă, Mircea, 541, 567
 Cercheza, Doina, 338
 Cerna, Panait, 161, 234, 598
 Cernescu, Dan, 158, 548
 Cernescu, Dinu, 24
 Cesereanu, Ruxandra, 58, 91, 195,
 257, 259, 359, 428, 437, 524, 596,
 598, 629, 678
 Chihaia, Pavel, 237, 267, 322, 327,
 342, 363, 421, 476, 622, 674
 Chimet, Iordan, 218, 309, 597, 626
 Chindriș, Ioan, 235, 568
 Chinezu, Ion, 462, 523
 Chioaru, Dumitru, 54, 65, 265, 428,
 586
 Chioreanu, Radu, 208
 Chiper, Tita, 74, 215, 308, 409, 489,
 583
 Chiperi, Grigore, 64, 68
 Chiriac, Teo, 68
 Chirvasiu, Eugen, 76
 Chișu, Lucian, 11, 16, 72, 91, 93,
 103, 136, 152, 222, 294, 342, 368,
 389, 400, 405, 407, 408, 442, 469,
 489, 497, 505, 521, 543, 554, 574,
 610, 614, 632, 646, 654
 Chitic, Paul Cornel, 413

- Christi, Aura, 36, 62, 64, 68, 75, 99,
100, 116, 136, 324, 437, 513, 598,
631
- Ciachir, Dan, 46, 493, 609
- Cianciolo, Umberto, 492
- Cimpoi, Mihai, 36, 42, 45, 52, 56, 59,
64, 79, 91, 108, 134, 262, 318,
359, 426, 576, 647, 662, 673
- Ciobanu, Mircea, 106, 166, 328, 338,
342, 380, 385, 392, 394, 477, 502,
503, 544, 625, 674
- Ciobanu, Nicu, 12
- Ciobanu, Vitalie, 45, 52, 580, 581,
582, 658
- Ciocanu, Vitalie, 61
- Ciocârlie, Alexandra, 18, 511
- Ciocârlie, Livius, 37, 67, 68, 109,
125, 186, 241, 312, 346, 429, 492,
516, 539, 569
- Cioclea, Eugen, 68
- Ciocoi, Gheorghe, 79
- Cioculescu, Barbu, 112, 113, 228,
246, 251, 259, 346, 482, 484
- Cioculescu, Șerban, 55, 94, 220, 240,
279, 456, 469, 504, 514, 657
- Cioculescu, Simona, 19, 210, 285,
585
- Ciomoș, Virgil
- Cionoiu, Gheorghe, 184
- Ciopraga, Constantin, 13, 42, 52, 56,
432, 506, 606
- Cioran, Aurel, 63, 235, 271
- Cioran, Emil, 21, 33, 63, 94, 103,
121, 124, 126, 151, 157, 200, 203,
210, 216, 220, 235, 265, 267, 271,
305, 306, 325, 327, 351, 370, 372,
373, 442, 444, 489, 541, 548, 550,
579, 582, 611, 680
- Ciorănescu, Alexandru, 244, 612
- Ciorănescu, Galatea, 420
- Ciorănescu, George, 16
- Ciorbă, Tiberiu, 44
- Ciornei, Vsevolod, 68, 594
- Cipariu, Timotei, 218, 384, 622
- Cipăianu, George, 235
- Cistelecan, Al., 13, 14, 38, 48, 51,
112, 113, 116, 124, 125, 187, 188,
200, 247, 249, 251, 308, 353, 359,
360, 415, 416, 462, 475, 477, 512,
526, 572, 585-588, 595, 639, 641
- Cistelecan, Ion, 261
- Ciubotaru, Petrică, 66
- Ciucă, Valentin, 65, 506
- Ciulei, Liviu, 546
- Ciumara, Radu, 365
- Ciungu, Andrei, 331
- Ciurea, Doina, 36, 79, 489, 609
- Ciurezu, D., 426
- Cleynen-Serghiev, Ecaterina, 420
- Clézio, Jean-Marie Gustave, 128
- Clinton, Bill, 22
- Coande, Nicolae, 548
- Cocea, N., D., 319, 507
- Cociș, Cornelia 569
- Cocora, Ion, 10, 12, 80, 135, 235,
287, 497
- Cocoz, Mihai, 123
- Cocteau, Jean, 52, 547
- Codreanu, Theodor, 42, 52, 54, 102,
167, 238, 374
- Codrescu, Andrei, 370, 431
- Codruț, Mariana, 84, 175, 530, 629
- Colesnic, Iurie, 56, 59
- Colin, Vladimir, 288
- Coloșenco, Mircea, 19
- Colț, Gheorghe, 389
- Coman, Mihai, 222, 489, 651
- Comarnescu, Petru, 94, 157, 213,
216, 255, 377, 397, 475
- Comănescu, Anca Delia, 631
- Comănescu, Denisa, 200, 328
- Comănescu, Iulian, 167, 438, 443
- Condeescu, Alexandru, 208, 215,
233, 294, 407, 441, 482, 519

Condurache, Val, 47, 56, 72, 123,
 168, 182, 242, 302, 432, 563
 Constante, Lena, 359, 388, 622
 Constantin, George, 231, 239
 Constantin, Ilie, 45, 49, 125, 153,
 247, 249, 297, 308, 428, 456, 631
 Constantin, Marin, 305
 Constantinescu, Cornel Radu, 234,
 265, 270, 578, 619, 628
 Constantinescu, Mac, 94
 Constantinescu, Marina, 17, 26, 175,
 336, 338, 435
 Constantinescu, Mihai Ionuț, 181
 Constantinescu, Ovidiu, 288
 Constantinescu, Pompiliu, 43, 94,
 359
 Constantinescu, Romanița, 99, 218,
 369
 Constantinescu, Vasile, 7, 21, 56, 66
 Constantinescu, Virgiliu N., 28, 30,
 235, 637
 Conte, Rosa del, 42, 52
 Contini, Gianfranco, 394
 Coposu, Corneliu, 420
 Corbea, Dumitru, 572
 Corbu, Daniel, 46, 64, 65, 122, 523,
 598
 Corbu, Haralambie, 59, 62
 Corcheș, Victor, 187, 364, 644
 Cordoș, Nicolae, 235
 Cordoș, Sanda, 126, 191, 193, 586,
 641, 643
 Corduneanu, Alexandru, 68
 Corduneanu, I., 79
 Corduneanu, Maria, 434
 Corlaci, Ben, 237, 308, 674
 Corn, Sebastian A., 27
 Cornea, Andrei, 156, 166, 312, 353,
 464, 468, 493, 546
 Cornea, Doina, 203, 379, 420, 444,
 626, 667
 Cornea, Paul, 159, 219, 296, 616
 Cornu, Aurora, 373, 374
 Coroiu, Constantin, 38, 120, 366,
 613, 669
 Coroiu, Irina, 9
 Cortazar, Julio, 283
 Coruț, Pavel, 398
 Cosașu, Radu, 17, 88, 99, 141, 145,
 239, 279, 345, 364, 399, 411, 449,
 461, 466, 494, 496, 505
 Cosman, Octavian, 258
 Cosmin, Nicolae, 322, 438
 Costache, Iulian, 56, 61, 169, 438,
 560, 616, 625
 Costea-Teleajen N., 643
 Costenco, Nicolae, 61
 Costin, Calistrat, 49
 Costopol, Corina, 447
 Coșeriu, Eugen, 157, 261, 503, 607
 Coșovei, Traian, 288
 Coșovei, Traian T., 39, 86, 99, 133,
 308, 376, 570, 631, 655, 677
 Coteanu, Ion, 637
 Cotruș, Aron, 309
 Cotruș, Ovidiu, 26, 462, 539, 572,
 590, 626
 Courriol, Jean-Louis, 52
 Covaci, Aurel, 192, 270, 284, 399,
 411, 412, 427, 655, 660
 Covaci, Stela, 399
 Craig, Gordon, 367
 Crasnoaveț, Cristian, 181
 Crăciun, Cornel, 611
 Crăciun, Gheorghe, 8, 18, 39, 42, 45,
 63, 65, 124, 188, 256, 492, 526,
 530, 585, 629, 660, 661
 Crăciunescu, Ioana, 328
 Crăsnaru, Daniela, 290, 328
 Creangă, Florin, 258
 Cremene, Mioara, 517
 Cremer, I., 105, 508, 546, 578
 Creția, Ofelia, 487

Creția, Petru, 52, 141, 175, 176, 293,
 317, 342, 385, 392, 395, 435, 487
 Cristache, Nicolae, 77, 471, 490
 Cristea, Dan, 141, 324, 337, 353,
 363, 372, 393, 403, 444, 474, 492,
 502, 517, 548, 562, 565, 572, 614,
 615, 662, 671, 674
 Cristea, Eugen, 107
 Cristea, Mihaela, 95, 304
 Cristea, Radu Călin, 409, 464, 476,
 523, 613
 Cristea, Valeriu, 20, 24, 54, 60, 67,
 83, 104, 136, 138, 197, 201, 240,
 252, 362, 397, 423, 446, 464, 469,
 473, 489, 504, 513, 520, 530, 532,
 533, 544, 554, 566, 574, 646, 663,
 675
 Cristian, Nicolae, 537
 Cristofor, Ion, 101, 220, 300, 318,
 541, 552, 576, 655, 678
 Cristoiu, Ion, 72, 161, 269, 284, 300,
 364, 417, 445, 467
 Criș, Mariana, 16, 39, 235, 276, 365,
 367, 400, 567, 612, 637, 660
 Crișan, Constantin, 210, 397, 489,
 512
 Croce, Benedetto, 381
 Crohmălniceanu, Ovid S., 32, 91,
 148, 162, 215, 252, 329, 415, 440,
 493, 501, 506, 517, 538, 565, 599,
 615, 617, 651, 671
 Cruceru, Ștefan, 162
 Crudu, Dumitru, 64, 68, 524
 Cubleșan, Constantin, 54, 261, 317,
 358, 482, 484, 496, 523, 542, 596,
 678
 Cubleșan, Cornel Sântion, 124, 363,
 597
 Cubleșan, Victor, 36, 70, 331
 Cucu, Ion, 267, 325, 339, 353
 Cucu, Ștefan, 187
 Cugler-Apunake, Grigore, 679

Culianu, Ioan Petru, 14, 15, 182, 242,
 257, 295, 348, 370, 450, 532, 560
 Culianu-Petrescu, Tereza, 295
 Cunia, Tiberius, 553
 Curta, Eugen, 430
 Cusin, Adi, 577
 Cuțitaru, Codrin Liviu, 104, 438,
 550, 564, 617, 645
 Cuțitaru, Virgil, 7, 89

D

Dabija, Alexandru, 434
 Dabija, Nicolae, 59, 61, 134, 217,
 325, 509, 640
 Daian, Paul, 45, 161, 347, 403
 Damaschin, Dan, 200, 259, 586
 Damian, Andrei, 161, 201, 241, 435,
 437, 674
 Damian, Laurențiu, 135
 Damian, S., 240, 411, 472, 489, 501,
 587, 601, 642
 Dan, Elena, 414
 Danciu, Ioan Maxim, 101, 258, 495
 Danilov, Nichita, 7, 32, 63, 107, 155,
 187, 201, 303, 316, 585
 Darie, Alexandru, 9
 Darie, Constantin, 233
 Darie, Iurie, 507
 Dascălu, George, 187
 Dascălu, M., 317
 Datcu, Iordan, 104, 186, 409, 426,
 504
 Daumal, René, 249
 Davidoglu, Mihail, 404
 Davila, Alexandru, 507, 578
 De Gaulle, Charles
 Deac, Mircea, 135
 Deciu, Andreea, 32, 90, 99, 132, 146,
 153, 164, 175, 210, 218, 296, 336,
 347, 352, 369, 382, 403, 435, 560,
 570, 608, 615, 662
 Decuble, Gabriel, 184

- Delavrancea, Cella, 288
 Deleanu, Liviu, 58, 61, 506, 635
 Delord, Taxile, 234
 Demetrius, Lucia, 288
 Densusianu, Ovid, 104, 360
 Deșliu, Dan, 171, 238, 288, 473, 515, 572
 Deteșanu, Vladimir, 65, 597
 Diaconu, Marin, 94, 126, 420, 486, 569, 643
 Diaconu, Ion, 104
 Diaconu Mircea, 9, 23, 174, 507
 Diaconu, Mircea A., 78, 186, 201, 296, 322, 598
 Diaconu, Nicolae, 108, 139, 619
 Didier, Michel, 569
 Dienes, Constantin Corneliu, 27
 Dimisianu, Gabriel, 67, 153, 194, 197, 237, 273, 285, 322, 345, 382, 392, 395, 403, 406, 438, 453, 464, 517, 532, 570, 607, 658, 664, 665
 Dimisianu, Georgeta, 91, 106, 290, 339, 524
 Dimitriu, Ștefan, 231, 323, 596
 Dimiu, Claudia, 367, 546, 578, 673
 Dinescu, Mircea, 8, 16, 19, 23, 81, 91, 98, 127, 134, 146, 157, 225, 239, 257, 278, 279, 283, 284, 286, 291, 293, 301, 355, 362, 374, 403, 448, 456, 520, 602, 619, 667, 673, 675
 Dinulescu, Dumitru, 502
 Dinulescu, Ioana, 578
 Dionisie, Miron, 54, 89, 223
 Djuvara, Neagu, 166
 Dobrescu, Caius, 27, 51, 126, 194, 250, 360, 415, 416, 435, 477, 524, 526, 608, 629, 630, 661
 Dobrescu, Miu, 390
 Dogan, Mattei, 17, 27
 Dohi, Alexandru, 45, 116, 383, 492, 598, 639
 Doinaș, Ștefan Aug., 16, 19, 46, 84, 90, 94, 120, 127, 139, 150, 166, 167, 203, 210, 237, 257, 276, 291, 293, 295, 303, 312, 324, 328, 348, 355, 361, 371, 377, 379, 404, 409, 413, 420, 423, 429, 431, 462, 472, 478, 491, 492, 544, 555, 590, 599, 639, 655, 678
 Dolto, Françoise, 27
 Dom, Dinis, 16, 488, 545
 Doman, Dumitru Augustin, 65, 180
 Domokos, Samuel, 52
 Dorian, David, 241, 478
 Dorian, Gellu, 42, 58, 116, 195, 206, 314, 517, 585
 Dragolea, Mihai, 49, 63, 65, 125, 190, 308, 360, 416, 429, 432, 526, 586, 594
 Dragomir, Mihu, 294, 455
 Dragomirescu, Mihail, 194, 274
 Dragoș, Nicolae, 39, 330, 489, 612, 614, 621, 636, 680
 Dragu, Nicolae Ioan, 258
 Drăgan, Mihai, 369, 514
 Drăgănescu, Ion, 187
 Drăgănescu, Mișu [Mihai], 437
 Drăgănoiu, Ion, 63, 80
 Drăghici, Marian, 42, 107, 377, 400, 498, 530
 Drăghici, Ștefan, 537
 Drăghinescu, Rodica, 65, 437, 627, 631, 639
 Drăgușin, Nicolae, 34
 Drimba, Vladimir, 218
 Druță, Erica, 68
 Druță, Ion, 60, 61, 83
 Duchamp, Marcel, 529
 Duda, Gabriela, 530
 Duda, Radu, 265, 305
 Dugneanu, Paul, 405, 407
 Duicu, Gherasim, 195
 Duicu, Paul, 364

Dulea, Mihai, 502
 Duma, Dana, 66
 Dumbravă, Ion, 58, 184
 Dumbrăveanu, Anghel, 12, 260, 521, 678
 Dumbrăveanu, Luminița, 42
 Dumitrașcu, Aurel, 52, 162, 184, 200, 338, 535
 Dumitrașcu, Aurelia, 19
 Dumitrescu, Aurelian Titu, 294
 Dumitrescu-Bușulenga, Zoe, 42
 Dumitrescu, Cristina, 9, 178
 Dumitrescu, Geo, 14, 23, 142, 145, 149, 151, 152, 211, 237, 293, 382, 425, 472, 594, 596, 651
 Dumitrescu, Sorin, 284, 342, 459
 Dumitriu, Petru, 17, 19, 34, 53, 57, 70, 127, 136, 153, 155, 162, 179, 181, 182, 190, 209, 225, 233, 238, 240, 265, 266, 281, 282, 295, 324, 367, 370, 377, 392, 406, 423, 429, 501, 511, 514, 518, 596
 Dumitru, Ion, 637
 Dumitru, Radu, 413
 Dunăreanu, Ovidiu, 187
 Dur, Ion, 54
 Dușescu, Dan, 17, 288, 491
 Dușu, Gh., 407
 Dușu, Mircea, 95
 Dzerjinski, Felix, 231

E

Eco, Umberto, 64
 Edgar, Dembeck, 123
 Eftimiu, Victor, 19
 Eliade, Mircea, 13, 33, 52, 68, 76, 77, 94, 96, 101, 127, 170, 182, 185, 200, 210, 216, 218, 220, 232, 236, 242, 245, 247, 248, 257, 267, 309, 325, 339, 367, 370, 383, 397, 405, 444, 457, 475, 487, 493, 509, 530,

532, 548, 582, 644, 652, 675, 678, 680
 Elliot, T. S., 122
 Emanuel, Pierre, 99
 Eminescu, Mihai, 15, 64, 90, 118, 119, 202, 234, 331, 615, 622
 Ene, Claudia, 338
 Ene, Gheorghe, 526
 Ene, Medmedemin Ulgean, 364
 Enescu, Radu, 33, 310, 312, 415, 429, 434, 445, 479, 507, 523, 572, 647
 Everac, Paul, 9, 18, 22, 25, 104, 353, 468, 619
 Eugen, Paul, 235
 Evola, Julius, 509
 Evu, Eugen, 631

F

Fabian, Florina, 94, 331, 367
 Fanache, Vasile, 101, 199, 220, 260, 312, 358, 525, 678
 Fandarac, Marcel Ioan, 560
 Farkas, Arpad, 512, 595
 Farkas, Jenő, 538, 550, 564
 Fay, Ștefan J., 271
 Fassel, Luminița, 206
 Fati, Vasile Petre, 211, 225, 380, 562, 566, 577, 585, 623
 Fedorov, V., 510
 Felea, Victor, 45, 109, 260, 288, 319, 429, 597, 678
 Feodossiev, Serge, 414
 Ferenczes, Istvan, 595
 Feșteanu, Camelia, 187
 Feyns, Valentin, 315
 Ficheux, Robert, 200
 Filimon, Mariana, 284, 358, 462
 Filimon, N., 51
 Filip, Adrian, 58
 Filipaș, Elena Zaharia, 99
 Filipciuc, Ion, 116

Filipescu, Radu, 493
 Filipoiu, Ion, 502
 Fintiș, Ioan Vintilă, 116, 597
 Fiñtescu, Ionică, 74
 Firan, Carmen, 51, 369
 Firan, Florea, 622
 Flămând, Dinu, 258
 Flinkenthal, Michael, 148
 Florea, Anca, 76
 Florenski, Pavel, 271
 Florescu, Nicolae, 110, 133, 185,
 244, 251, 406, 435, 482, 519, 560
 Floru, Constantin, 94
 Foartă, Șerban, 32, 37, 43, 65, 204,
 482, 539
 Fodor, Katia, 18, 616
 Fondane, Benjamin, 148, 572
 Forman, Milos, 340
 Fotiade, Ramona, 637
 Fowles, John, 382, 450
 France, Anatole, 411
 Frățilă, Augustin, 86, 173, 226, 282,
 294, 353, 391, 428, 469, 655
 Freud, Sigmund, 124, 298
 Fried, Erich, 123, 264
 Fruntelată, N. D., 190, 429
 Frunză, Eugen, 455, 572
 Frye, Northrop, 394
 Fulga, Daniela, 262
 Funar, Gheorghe, 277, 592

G

Gaal, Gyorgy, 258
 Gabany, Anneli Ute, 194
 Galaicu-Păun, Emilian, 61, 62, 64,
 68, 180, 195, 250, 259, 308, 443,
 525, 581, 582, 639
 Galaicu, Fidel, 68
 Galeriu, Constantin, 243, 294
 Galfalvi, Zsolt, 512
 Galin, Carmen, 174
 Gallimard, Antoine, 50, 209, 330

Gallo, Alice, 123
 Gană, George, 26, 152
 Ganci, Al., 136
 Ganci, Maria Elena, 261
 Ganea, Ioan, 253
 Gane, Tamara, 288
 Gălățanu, Mihail, 78, 437
 Gâdea, Anghel, 34, 139, 258
 Gâdea, Suzana, 44, 160, 466, 502
 Gânju, Ioan, 66
 Gârbaci, Freddy, 270
 Gârbea, Horia, 46, 161, 435, 493,
 517, 572
 Gârjan, Sorin, 385, 393
 Gârnet, Vasile, 45, 61, 68, 126, 360,
 361, 581
 Genette, Gerard, 296
 Genoiu, George, 235, 538
 George, Alexandru, 18, 32, 66, 139,
 147, 154, 166, 218, 219, 237, 312,
 313, 328, 329, 336, 353, 368, 369,
 385, 392, 394, 395, 403, 404, 422,
 451, 461, 462, 473, 491, 510, 513,
 514, 530, 572, 582, 633, 637, 674
 George, Sergiu Al., 123
 George, Tudor, 288, 353, 674
 Georgescu, Adriana, 359
 Georgescu, Alice, 88, 91, 507, 555,
 612
 Georgescu, Jean, 215, 222
 Georgescu, Nicolae, 7, 8, 15, 31, 103,
 334, 383, 458, 496, 508, 555
 Georgescu, Paul Alexandru, 12, 72,
 116, 152, 221, 240, 279, 399, 442,
 557, 601, 617
 Georgescu, Ruxandra Maria, 225
 Ghenea, Ionel, 94
 Gheo, Radu Pavel, 27
 Gheorghe, Ion, 153, 165, 166, 303,
 304, 323, 456, 463, 651
 Gheorghită, C.
 Gheorghită, Vasile, 65

- Gheorghită, Viorel, 65, 594, 638
 Gheorghiu-Dej, Gheorghe, 271, 407
 Gheorghiu, Mihai Dinu, 184, 243
 Gheorghiu, Mihnea, 249, 591
 Gheorghiu, Ștefan, 206, 303
 Gherman, Sabin, 437, 450, 493
 Gheț, Monica, 331, 597
 Ghibu, Onisifor, 59
 Ghica, Marius, 20, 200, 234, 385, 392
 Ghilimescu, Ștefan Ioan, 42, 65, 436
 Ghișe, Dumitru, 288
 Ghițulescu, Mircea, 104, 135, 139, 397, 556
 Ghițulescu, Zeno, 419
 Ghiu, Bogdan, 73, 169, 328
 Gibescu, George, 63, 644
 Gide, André, 377, 481
 Ginsberg, Allen, 123
 Giosu, Dan, 47, 124, 127, 243, 282, 316
 Giurescu, C. C., 209, 275
 Giurgiuca, Emil, 288
 Glodeanu, Gheorghe, 65, 92, 101, 122, 184, 397
 Glucksmann, André, 330
 Goci, Aureliu, 28, 217, 229, 290, 293, 441, 519, 619
 Goga, Octavian, 7, 10, 29, 230, 234, 244, 387, 457
 Golding, William, 391
 Goma, Paul, 45, 48, 81, 87, 104, 126, 164, 183, 185, 192, 203, 250, 257, 262, 308, 334, 355, 371, 379, 389, 412, 430, 447, 448, 471, 539, 592, 638, 667, 677
 Gogea, Vasile, 187, 247
 Gorduz, Vasile, 23
 Got, Petre, 186, 200, 513
 Grama, Mihail, 237
 Granin, D., 510
 Grasu, Emil, 28
 Grăbitu, Ion, 163
 Grădinaru, Mihail, 138, 147, 175
 Grecea, Florian, 490
 Grecea, Ion, 490
 Greenblatt, Stephen, 370
 Gregorian, Alexandru, 309
 Grig, Nicoleta, 258
 Grigor, Andrei, 59, 144, 152, 163, 173, 208, 216, 236, 256, 342, 349, 368, 374, 407, 425, 446, 470, 489, 505, 513, 520, 531, 534, 546, 610, 614, 646, 676
 Grigore, Dan, 98, 284
 Grigorescu, Boris, 68
 Grigorescu, Dan, 66, 73, 135, 174, 284, 369, 384, 429, 521, 560
 Grigurcu, Gheorghe, 34, 38, 49, 52, 53, 63, 75, 82, 83, 95, 108, 110, 122, 125, 126, 131, 139, 141, 146, 153, 157, 175, 180, 184, 185, 188, 199, 200, 218, 228, 230, 237, 240, 241, 247, 256, 259, 260, 265, 266, 279, 285, 296, 312, 317, 323, 357, 362, 374, 381, 391, 403, 415, 420, 423, 429, 430, 438, 439, 445, 455, 461, 463, 465, 467, 471, 476, 482, 488, 491, 495, 503, 513, 519, 522, 530, 533, 541, 546, 548, 549, 552, 561, 571, 573, 582, 586, 587, 595, 625, 644, 678
 Grosu, Valeria, 68, 428
 Groșan, Ioan, 169, 292
 Grudzinska-Gross, Irena, 546
 Gruia, Bazil, 9, 10, 12, 104, 186, 678
 Gruia, Stelian, 102
 Gugui, Eduard Victor, 278
 Guigou, Elisabeth, 88
 Guillermou, Alain, 7
 Gulian, Emil, 352
 Gurghianu, Aurel, 260
 Guță, Bogdan, 612
 Guy, Marica Viorica, 63, 529, 599

Guzun, Igor, 68
Gyozo, Hajdu, 277
Gyr, Radu, 19, 202, 208, 233, 259,
271, 537, 596

H

Hagiu, Grigore, 80, 231, 457
Hajdu, Gyözö, 277
Hakimov, S., 510
Halaicu, Crin, 93
Handke, Peter, 39, 90
Handoca, Mircea, 52, 101, 246, 247,
267, 487, 530
Hanganu, Laurențiu, 99, 132
Haret, Spiru, 170, 367
Haruia, Tania, 52
Hasdeu, B. P., 59, 310, 360, 578, 622
Hatmanu, Dan, 23, 506, 613
Havel, Vaclav, 105, 355, 364, 413
Havriliuc, Nicolae, 94, 389
Hâncu, Bogdan, 622
Hârlav, Constantin, 158, 255, 261,
678
Hegheduș, Ladislau, 98, 557
Hemingway, Ernst, 617
Herskovitz, M. J., 91
Hesse, Hermann, 678
Hitler, Adolf, 238, 297, 354, 399,
446, 454, 465, 482
Hoaje, Alexandru,
Hocquard, Emmanuel, 365
Hodjak, Franz, 258
Hodoș, Simona, 178, 271
Holban, Anton, 92
Holban, Ioan, 7, 46, 58, 66, 127, 155,
205, 223, 282, 606
Holland, Agnieszka, 340
Horasangian, Bedros, 63, 65, 187,
260, 363
Horea, Ion, 273, 332, 475, 489, 507,
569, 570, 647
Horia, Vintilă, 164, 309, 370, 517
Horj, Viorel, 44

Horvath, Anton, 200, 208
Hossu-Longin, Lucian
Hossu, Iulian, 9, 501
Hrebenciuc, Viorel, 592
Hurduzeu, Ovidiu, 213
Hurezean, Gabriela, 76, 90, 128
Hurezeanu, Damian, 146
Hurezeanu, Emil, 216, 218, 308, 370,
480, 523, 549, 566, 597
Hurjui, Ion, 42, 223

I

Iacob, Florea, 272
Iacob, Ioan, 65
Iacob, Ion P., 126, 100, 639
Iacoban, Mircea Radu, 98, 155, 265
Iagoda, Henrik, 74
Iancu, Dadi, 318
Iancu, Dorin, 646, 678
Iancu, Traian, 98, 134
Iancu, Victor, 398
Ianculescu, Dinu, 351
Iarovoi, Liviu, 41
Iaru, Florin, 23, 63, 99, 146, 169,
187, 284, 308, 409, 471
Ică, Ioan I., 243
Ichim, Dumitru, 136
Ichim, Florica, 8, 9, 23
Ierizanu, Gheorghe, 68
Ieronim, Ioana, 621
Ierunca, Virgil, 96, 103, 157, 164,
178, 181, 185, 188, 237, 241, 247,
257, 311, 312, 334, 371, 428, 434,
462, 500, 509, 516, 538, 558, 560,
572, 586, 589, 645, 664
Igna, Vasile, 135, 199, 398, 434
Ilașcu, Ilie, 134
Ilea, Daniel, 125
Ilea, Letiția, 53, 319, 627
Ilea, Marian, 435, 512
Ilfoveanu, Sorin, 23
Ilie Goroveanu, Carmen, 181

- Iliescu, Adriana, 65, 116
 Iliescu, Elvira, 247
 Iliescu, Ion, 10, 16, 22, 25, 43, 77,
 81, 89, 146, 186, 197, 209, 225,
 226, 235, 241, 254, 269, 270, 292,
 379, 403, 454, 516, 537, 539, 570,
 646
 Ilieascu, Nicolae, 270, 329, 407, 409,
 440, 577, 610, 647
 Ilinca, Ralu, 43
 Ilisei, Grigore, 42, 155, 374
 Illes, Bella, 74
 Indrieș, Alexandra, 288
 Ioachim, Matei, 502
 Ionescu, A. Th., 107, 127, 181, 257,
 312, 526, 588
 Ionescu, Cornel Mihai, 404, 643
 Ionescu, Eugen, 33, 63, 94, 96, 174,
 177-179, 185, 188, 197, 206-208,
 210, 213, 215-218, 220, 223, 225,
 229, 233, 242, 244, 246, 254, 259,
 262, 265-269, 273-275, 281, 285,
 288, 290, 296, 305, 314, 320, 325,
 351, 353, 354, 370, 371, 372, 384,
 389, 419, 420, 475, 486, 511, 544-
 546, 556, 594, 644
 Ionescu, Gelu, 185, 197, 355, 356,
 395
 Ionescu, Ion Toma, 363
 Ionescu, Nae, 18, 153, 200, 236, 274,
 313, 325, 383, 429, 493, 530, 548,
 569, 582, 598, 644
 Ionescu, Rodica, 325
 Ionescu, Silvan, 521
 Ionescu, Tudor, 313
 Ionescu, Violeta, 634
 Ionescu, Vladimir, 458
 Ioniță, George, Valentin, 144
 Iordache, Roxana, 364, 365
 Iordache, Ștefan, 617
 Iorga, Nicolae, 7, 83, 156, 157, 219,
 236, 274, 280, 308, 310, 317, 409,
 432, 577, 584, 626, 647
 Iorgoveanu-Manțu, Kira, 236
 Iorgulescu, Adrian, 377
 Iorgulescu, Mircea, 13, 20, 30, 74,
 82, 94, 95, 98, 104, 106, 128, 140,
 150, 153, 159, 169, 172, 205, 207,
 214, 239, 240, 273, 281, 302, 326,
 339, 342, 346, 383, 387, 398, 428,
 448, 458, 466, 476, 491, 493, 494,
 496, 505, 508, 510, 514, 525, 532,
 564, 573, 592, 660
 Iosif, Mira, 22, 66, 71, 162, 163, 187,
 230, 238, 271, 282, 322, 348, 377,
 385, 392, 413, 463, 494, 508, 509,
 617, 621, 622, 637
 Iosifescu, Silvan, 415
 Iova, Gheorghe, 42, 133, 316, 430,
 526
 Irimia, Dumitru, 264, 432
 Irimia, Mihaela, 370
 Irimie, Negoită, 524, 678
 Isac, Dumitru, 261
 Isac, Emil, 157
 Isachi, Petre, 65
 Isanos, Magda, 91, 606, 622
 Isăcescu, Zulina (Zoe), 619
 Istodor, Eugen, 296, 333, 500
 Istrate, Gavril, 57, 58, 89, 127, 263,
 432, 605
 Istrate Gheorghe, 403
 Istrati, Panait, 18, 74, 94, 104, 140,
 150, 159, 169, 205, 214, 215, 221,
 231, 239, 265, 294, 413, 414, 442,
 447, 511, 541, 547
 István, Ertl, 595
 Itu, Ion, 54
 Iuga, Nora, 75, 100, 383, 385, 392,
 419, 530
 Iureș, Marcel, 507
 Ivasiuc, Alexandru, 103, 123, 154,
 234, 651
 Ivașcu, George, 73, 273, 366, 378,
 386, 390, 408, 422, 451

Ivănescu, Cezar, 23, 116, 161, 413,
459, 460, 470, 523, 530, 606
Ivănescu, Lucia, 16, 615
Ivănescu, Mircea, 80, 199, 204, 261,
385, 393, 435, 472, 484, 586, 593,
614, 641, 661, 668
Izbășescu, Gheorghe, 57, 63, 64, 97,
116, 136, 187, 308, 363, 391, 525,
674

J

Jacotă, Constantin, 390
Jacquier, Henri, 492
Jebeleanu, Eugen, 162, 171, 461,
472, 473, 590, 626
Jebeleanu, Tudor, 99
Jela, Doina, 187, 363, 457, 599, 644
Jelescu, Smaranda, 624
Jensen, Jan, 52
Jirinovski, Vladimir, 238
Jolauda, Jacobi, 52
Journoud, Claude Royet, 365
Joyce, James, 214, 245, 305, 423,
509, 550, 678
Jucan, Grațian, 54, 523
Jurca, Eugen, 54, 523
Jutrin, Monique, 148

K

Kadare, Ismail, 680
Karnabatt, Lucrezia, 512
Karnouh, Claude, 398, 613, 633
Karpinski, Jakub, 10
Kawohl, Marianne, 123, 264
Kazantzakis, Nikos, 18, 169
Kennedy, Edward, 18
Kenzaburô, Oé, 560
Kernan, Alvin, 213
Keşokov, A., 510
Khayam, Omar, 122
Kirileanu, G. T., 243
Kirkegaard, Søren, 550

Kiss, Ferenc Irinyi, 258
Klein, Hildegard, 52, 622
Kleininger, Thomas, 123, 147, 182
Kolf, Bend, 258
Koski, Maria, 86
Kott, Jean, 207
Kovacs, Andras, Ferenc, 385, 393,
512, 549, 595
Kristeva, Julia, 340
Kundera, Milan, 50, 594, 648

L

Laborey, Annette, 546
Lampraki, Mirsini, 46
Lanescu, Șerban, 337, 565
Lang, Zsolt, 512
Lapedatu, Al., 101
Lari, Leonida, 45, 56, 59, 90, 102,
134, 155, 181, 390, 640
Larian, Sonia, 490
Lascu, Ion, 65, 107
Laszlo, Alexandru, 336
Latzina, Anemone, 288
Laurențiu, Adrian, 65
Laurențiu, Dan, 17, 51, 132, 229,
273, 328, 537, 575, 608, 619, 645,
665, 674, 678
Laye, Françoise, 340
Lazăr, Oana, 45
Lazăr, Ioan, 65, 227
Lazu, Aurelian, 429
Lazu, Ion, 165
Lăcătușu, Violeta, 7
Lăcustă, Ioan, 92, 243, 331, 526
Lăncrănjan, Ion, 19, 288, 312, 317,
422, 490, 497, 666
Lăptoiu, Negoită, 261
Lefter, Ion Bogdan, 43, 312, 346,
400, 428, 440, 455, 460, 473, 493,
580, 585, 603
Lemarchand, Jaques, 207
Lemny, Sorin-Titus, 312

- Lenin, V. I., 25, 32, 230, 231, 238,
 243, 253, 314, 413, 424, 445
 Leonte, Camelia, 45, 162, 219, 265,
 448, 565
 Lesnea, George, 161
 Lévi, Bernard-Henri, 103
 Levițchi, Leon, 288, 491
 Lica, Andreea, 294
 Liiceanu, Gabriel, 26, 38, 48, 71,
 115, 124, 126, 141, 147, 174, 252,
 291, 313, 330, 345, 348, 356, 357,
 366, 493, 509, 558, 672
 Linhartova, Vera, 339
 Lipatti, Valentin, 591
 Lisnic, Eleonora, 41
 Llosa, Mario Varga, 383
 Lombard, Alf, 127
 Loșonți, Dumitru, 622
 Lovinescu, Eugen, 45, 64, 110, 111,
 114, 126, 127, 186, 192, 200, 240,
 279, 311, 256, 381, 415, 490, 530,
 533, 5625, 589, 622
 Lovinescu, Monica, 53, 64, 87, 96,
 126, 157, 164, 187, 188, 190-193,
 216 240, 247, 248, 257, 281, 309,
 311, 312, 330, 333, 369, 370, 371,
 419, 428, 457, 460, 462, 478, 491,
 500, 508, 516, 586, 589, 590, 593,
 650, 664, 677
 Lovinescu, Vasile, 20, 325, 450, 457,
 530, 533
 Luca Gherasim, 45, 77, 185, 272,
 280, 389
 Luca, Ion, 225, 606, 665
 Luca, Remus, 490
 Luca, Ștefan, 490
 Lukács, Georg, 329
 Lumezianu, Eugen, 187
 Lungu, Alexandru, 116, 237, 358,
 428, 438, 598, 630
 Lungu, Eugen, 59, 583, 584
 Lupașcu, Mih., 33, 57, 236, 398, 647
 Lupescu, Silviu, 46
 Lușșă, Liviu, 180
 Lupu, Felix, 65, 524
 Lutic, Mircea, 93
 Luzi, Mario, 261, 432, 639
 Lyotard, Jean-François, 394, 529,
 599
- M**
- Macovei, Volodia, 184
 Madan, Gheorghe, 59
 Mahfouz, Naguib, 559
 Mailer, Norman, 569
 Maior, Liviu, 277, 535
 Maiorescu, Titu, 15, 28, 64, 114, 131,
 146, 163, 194, 234, 240, 263, 279,
 285, 313, 369, 403, 425, 465, 518,
 552, 565, 622
 Malraux, André, 178, 206, 425
 Mandache, Rodica, 567
 Mandeal, Cristian, 377
 Mandelstam, Ossip, 95
 Mandric, Eugen, 449
 Manea, Norman, 176, 245, 248, 308,
 405, 461
 Manilici, Călin, 358
 Maniu, Adrian, 102, 378
 Mankiewicz, Frank, 92
 Mann, Thomas, 39, 271
 Manoilescu, Mihail, 17
 Manole, Diana, 338, 616
 Manole, Ofelia, 162, 449
 Manolescu, Andrei, 269
 Manolescu, Florin, 372, 378
 Manolescu, Ion, 57, 147, 153, 215,
 241, 272, 278, 83, 437, 587
 Manolescu, Nicolae, 9, 16, 17, 23-25,
 30, 32, 38, 48, 66, 71, 76, 82, 87,
 89, 90, 98, 108, 111, 114, 115,
 117, 118, 123, 124, 126, 131, 133,
 146, 147, 153, 164, 172, 190, 194-
 197, 209, 223, 225-227, 240, 267,

- 270, 278, 279, 284, 290, 295, 296,
311-313, 317, 320-322, 334, 342,
346, 348, 355, 361, 362, 367, 369,
378, 386, 387, 390, 392, 395, 402,
404, 409, 414, 428, 434, 435, 440,
445, 449, 451, 455, 457, 459, 467,
468, 471, 473, 487, 491, 493, 495,
496, 500, 510, 514, 520, 527, 532,
536, 556, 558, 560, 561, 562, 570,
589, 590, 594, 595, 599, 607, 608,
613, 625, 660, 664, 676
- Manoliu, Emanoil, 606
- Manu, Emil, 132, 246, 329, 442, 460,
530, 533, 558, 578, 673
- Manu, Sanda, 9, 377, 379
- Marcea, Pompiliu, 369
- Marcian, Marcel, 518
- marcu, Daniel, 19
- Marcu, Duiliu [Dumitru Micu], 408
- Marcu, Emilian, 7
- Marcu, Valeriu, 253
- Marcus, Solomon, 52
- Mare, Călina, 261
- Mareș, Radu, 268, 325, 611
- Marga, Andrei, 28, 261, 556
- Marghiloman, Al., 32, 139
- Marian, Simion Fl., 209, 236, 285
- Marin, Mariana, 43, 200, 457
- Marineasa, Gabriel, 126
- Marineasa, Viorel, 382 605, 644
- Marinescu, Angela, 45, 191, 360,
418, 525, 587, 643
- Marinescu, Ion, 28
- Marinescu, Șerban, 75, 76
- Marino, Adrian, 37, 52, 53, 78, 109,
112, 156, 216, 237, 246, 251, 281,
309, 312, 346, 347, 353, 358, 363,
371, 412, 430, 475, 486, 495, 581,
590, 597, 610, 640, 669
- Markov, G., 510
- Marquez, Gabriel Garcia, 145
- Martin, Aurel, 186, 187, 288, 369,
489
- Martin, Irina, 209
- Martin, Mircea, 38, 48, 106, 125,
148, 178, 194, 210, 213, 229, 230,
238, 272, 283, 295, 339, 371, 392,
394, 476, 547, 560, 572, 587
- Martinescu, Pericle, 75, 105, 126,
147, 172, 295, 352, 457, 511
- Martinovici, Iv., 625
- Martonne, Emmanuel de, 200
- Mașek, Victor Ernest, 232, 507
- Matcovschi, Adriana, 20
- Matcovschi, Dumitru, 5, 134, 149,
565
- Mateescu, Gheorghe, 315
- Matei, Florin, 181
- Matei, Ion, 301
- Matei, Valeriu , 61, 68, 134
- Mavrodin, Irina, 229, 328, 372, 425,
528, 537, 572, 614
- Mayor, Federico, 79
- Mazilescu, Virgil, 169, 259, 378,
383, 443, 450, 457, 469, 539, 606
- Măduța, Ramona, 66
- Mălăncioiu, Ileana, 122, 146, 148,
243, 257, 296, 308, 312, 385, 393,
456, 463, 651
- Mănescu, Val, 20, 269, 307
- Mănucă, Dan, 42, 237, 263, 424, 517,
558
- Mănuceanu, Vasile, 288
- Mărculescu, Sorin, 442, 539
- Mărginean, Viorel, 23, 31
- Mărgineanu, N., 260
- Mățăuanu, Liviu, 363
- McNulty, Ted, 123
- Mead, M., 91
- Medeanu, Dan, 28
- Mehedinți, Simion, 275
- Melentieva, I., 510

- Melinescu, Gabriela, 122, 236, 370,
 378, 393, 456, 501, 524
 Meniuc, George, 61
 Merejkovski, Dimitri, 271
 Meszaros, Judith, 53, 435
 Mezincescu, Eduard, 519
 Micle, Veronica, 19, 20
 Michael, Titus, 148, 315
 Michnik, Adam, 546, 566, 569
 Micșan, Popa Florian, 13, 232
 Micu, Dan, 377
 Micu, Dumitru, 12, 63, 94, 138, 174,
 220, 235, 256, 384, 398, 408, 426,
 441, 447, 469, 482, 485, 489, 497,
 501, 505
 Micu, Mircea, 22, 98, 102, 138, 161,
 277, 53, 434, 615
 Mihadaș, Teohar, 126, 260, 358, 553,
 678
 Mihai, Nicolae
 Mihai I, Regele României
 Mihai, Radu, 258
 Mihail Graz, 63
 Mihail Sebastian, 94, 213, 240, 409,
 410, 606, 611, 643, 670
 Mihaiu, Virgil, 94, 200, 201, 260,
 524, 596, 678
 Mihalcea, Al., 670
 Mihali, Ciprian, 438
 Mihăescu, Gib I., 226, 227, 229, 237,
 319, 390
 Mihăescu, N., 102, 277, 303
 Mihăescu, Radu Dorin, 253
 Mihăescu, Valentin F., 342, 343, 350,
 373, 474, 489, 530, 577
 Mihăieș, Mircea, 10, 25, 31, 32, 77,
 176, 284, 312, 348, 385, 392, 488,
 573, 664
 Mihăilă, Gheorghe, 135, 446
 Mihăilescu, Dan C., 20, 63, 96, 105,
 142, 152, 163, 168, 172, 208, 274,
 281, 312, 342, 366, 369, 377, 442,
 482, 485, 492, 538, 546, 559, 569,
 617, 626, 629, 672
 Mihăilescu, Florin, 54, 55, 427
 Mihăilescu, Titi, 634
 Mihnea, Paul, 61
 Mihiu, Achim, 220
 Mihiu, I., 7
 Miko, Ervin, 611
 Milcu, Dan [Dumitru Micu], 505
 Milea, Ioan, 360
 Milesco, Langa Andrei, 39, 68, 173,
 296
 Milin, Miodrag, 235
 Milosz, Czeslaw, 340
 Miloș, Cristian Alexandru, 241, 608
 Miloș, Ion, 504, 651
 Minco, Margo, 391
 Mincu, Marin, 46, 63, 64, 218, 261,
 372, 383, 412, 432, 472, 498, 524,
 526, 548, 549, 570, 587, 599, 614,
 615, 653, 680
 Mincu, Ștefania, 64, 261, 588, 614
 Minore, Renato, 588
 Minulescu, Ion, 144, 170, 241, 546
 Mircea, Alexandru, 309
 Mircea, Dumitru, 469, 523
 Mircea, Ion, 91, 125, 258, 276, 312,
 338, 377, 385, 392, 512, 597
 Mircea, Veronica Ana, 27
 Mirescu, Dan I., 233
 Miroiu, Mihaela, 528
 Miron, Dionisie, 54
 Miron, Paul, 160, 263, 264, 606, 607
 Miskolczy, Ambrus, 92
 Mitocaru, Victor, 41, 306
 Mitterrand, Frédéric, 270
 Miu, Const., 619
 Mladin, Emil, 376, 435, 544, 560,
 573, 609, 616, 617, 677
 Mocanu, Nicolae, 201, 597
 Mocanu, Virgil V., 135
 Mocanu, Marin Radu, 15

- Mocuța, Gheorghe, 43, 65, 107, 423, 435, 479
 Modiano, Patrick, 128
 Modorcea, Grid, 351
 Modreanu, Cristina, 612, 660
 Moisi, Viorica, 316, 433
 Moldovan, Aura, 103
 Moldovan, Ciprian, 208
 Moldovan, Gavril, 258
 Moldovan, Ioan, 44, 46, 200, 250, 257, 259, 260, 265, 300, 307, 549, 648, 649, 678
 Moldovan, Ioan Enea, 65
 Monahan, Noel, 123
 Mongin, Oliver, 546
 Montale, Eugenio, 261
 Morariu, Modest, 231, 487
 Moraru, Cornel, 125, 194, 247, 284, 307, 308, 359, 392, 394, 415, 416, 477, 526, 592, 638, 640
 Moraru, Justin, 258
 Moraru, Nicolae, 162, 219, 449, 488
 Morărescu, Jana, 12, 95, 139, 632
 Morisson, Toni, 83
 Motoc, Nicolae, 91, 187
 Motzan, Peter, 258
 Moțoc, Viorel, 409
 Moțpan, Dumitru, 509
 Mozes, Tereza, 430
 Mugur, Florin, 45, 77, 82, 106, 204, 233, 240, 288, 457, 461
 Mungiu, Alina, 397, 398, 435, 437, 559, 608
 Munteanu, Cornel, 186, 612, 627, 629
 Munteanu, Eusebiu, 123
 Munteanu, Francisc, 257, 288, 411
 Munteanu, Lelia, 253
 Munteanu, Romul, 342, 343, 349, 368, 408, 442, 450, 471, 489, 498, 515, 547, 570, 574, 579, 614, 615, 654, 660, 675
 Murărașu, Dumitru, 454, 512, 526
 Mureșan, Dumitru, 247, 595
 Mureșan, Ion, 26, 51, 58, 65, 75, 101, 116, 187, 243, 308, 312, 385, 392, 393, 526, 553, 586, 644, 648
 Mureșan, Viorel, 46, 122, 258, 430, 537
 Mureșanu, Marcel, 306
 Murgeanu, Costin, 200, 569
 Muscă, Vasile, 258, 312
 Musil, Robert, 678
 Mușatescu, Vlad, 353
 Mușina, Alexandru, 12, 39, 46, 54, 68, 116, 200, 203, 218, 297, 312, 324, 351, 365, 415, 525, 570, 585, 597, 598, 639, 650
 Muthu, Mircea, 29, 54, 112, 116, 184, 201, 218, 251, 258, 261, 312, 361, 364, 382, 408, 648, 656
- N
- Nabokov, Vladimir [V. Sirin] , 104, 340
 Nacu, Augustin, 530
 Nadeau, Maurice, 128
 Nandriș-Cudla, Anița, 359, 504, 622
 Nandriș, John, 315
 Nasta, Mihai, 187, 315
 Naum, Gellu, 45, 120, 293, 324, 328, 336, 472
 Năstase, Adrian, 69, 259, 278, 287, 296, 432, 592, 617
 Neagoe, Stelian, 32, 63, 139
 Neagoe, Vlad, 68, 572
 Neagră, Ecaterina, 41
 Neagu, Fănuș, 8, 12, 16, 17, 23, 24, 31, 40, 41, 46, 66, 71, 93, 119, 145, 149, 233, 267, 279, 287, 288, 290, 291, 294, 295, 301, 320, 325, 379, 404, 425, 439, 440, 450, 460, 462, 473, 519, 522, 566, 637, 648, 654, 672, 676

- Neagu, Nicolae, 338
 Nechit, Irina, 64, 68
 Neculau, Radu, 184
 Neculuță, D. Th., 86
 Nedea, Costinel, 537
 Nedelciu, Mircea, 42, 146, 176, 272, 303, 305, 316, 339, 377, 385, 388, 396, 400, 409, 493, 526, 585, 604, 614
 Nedelcovici, Bujor 32, 80, 126, 261, 282, 312, 327, 501, 537
 Negoită, Lucia, 153, 162, 261, 523, 678
 Negoîtescu, Ion, 45, 52, 81, 108, 148, 184, 200, 203, 237, 240, 246, 257, 279, 288, 310, 326, 346, 360, 371, 385, 393, 431, 461, 475, 479, 495, 523, 579, 589, 597, 626, 632, 652, 672, 678, 679
 Negrea, Ștefan, 136, 504
 Negrici, Eugen, 53, 99, 132, 218, 229, 237, 241, 267, 385, 392, 517, 533, 545, 561, 599
 Negulescu, Mihai, 490
 Nemoianu, Virgil, 51, 126, 156, 164, 166, 167, 176, 244, 281, 312, 360, 370, 392, 431, 545, 579, 587, 632
 Nesfântu, Eftimie, 76
 Nespolo, Ugo, 621
 Netea, Vasile, 223
 Nicăpetre, Nică, 610
 Nichifor, Victor, 236, 608
 Nicoară, Constantin, 124, 558
 Nicolae, Emil, 65
 Nicolae, Miruna, 218, 616
 Nicolaescu-Plopșor, C., 244
 Nicolau, Valentin, 144, 253, 254, 339, 348
 Nicolescu, Basarab, 327
 Nicolescu, Otilia, 288
 Nicolescu, Vasile, 451, 455
 Nicorovici, Vasile, 489
 Nicu, Ghenadie, 68, 250
 Niculescu Duvăz, Bogdan, 377
 Niculescu, Alexandru, 52, 177, 370, 419, 479, 597
 Niculescu, Mihai, 679
 Niculescu, Remus, 497
 Niculescu, Ștefan, 377
 Niculescu, Vlad, 324, 353, 392, 435
 Nietzsche, F., 38, 261, 662
 Nimigean, Ovidiu, 56, 93, 181, 201, 296, 455, 478, 617
 Nisipeanu, Constantin, 497, 619
 Nistor, Ion, 46, 63
 Nistorescu, Cornel, 621
 Nistru, Bogdan, 61, 583
 Noica, Constantin, 24, 93, 94, 109, 124, 126, 232, 260, 262, 276, 310, 316, 403, 582, 643, 649
 Noica, Dinu, 63
 Novac, Constantin, 187, 637
 Novăceanu, Darie, 276

O

- O'Hara, Frank, 123
 Oană, Ion, 489
 Oancea, Florin, 352
 Oancea, Viorica, 182, 339, 493
 Obreja, Silvia, 512, 595
 Octavian, Tudor, 18, 284, 621
 Odobleja, Ștefan, 332
 Ogășanu, Virgil, 123
 Oișteanu, Valeriu, 389, 537, 651
 Olaru, Angela, 41
 Olăreanu, Costache, 169, 560, 616, 625
 Olinescu, Marcel, 101
 Oliv, Mircea, 109
 Olteanu, Constantin, 68
 Olteanu, Pandele, 622
 Omescu, Ion, 413
 Oprea, Maria, 208
 Oprea, Marius, 437

Oprea, Nicolae, 42, 49, 65, 106, 181,
187, 200, 257, 258, 363, 593
Oprîș, Tudor, 535, 614, 622
Oprîță, Mihaela, 9
Oprîță, Mircea, 103, 505, 678
Orlea, Oana, 359
Orleanu, Ada, 288
Ornea, Zigu, 18, 26, 91, 132, 147,
152, 153, 218, 219, 241, 253, 267,
273, 284, 339, 347, 348, 383, 384,
454, 473, 491, 547, 560, 574, 588,
670
Oros, Maria Cornelia, 63
Oroveanu, Mihai, 377
Orwell, George, 341
Oțetea, Andrei, 89, 588
Oțoiu, Adrian, 383

P

Palade, George Emil, 79, 235, 288,
315, 494
Paleologu-Matta, Svetlana, 42, 46,
110, 319
Paleologu, Alexandru, 16, 124, 152,
164, 184, 207, 209, 210, 217, 240,
270, 348, 420, 421, 539, 584, 590,
592, 606, 607, 681
Paler, Ana (Șerban), 13
Paler, Octavian, 13, 20, 23, 66, 75,
85, 86, 88-90, 99, 105, 126, 151,
157, 165, 179, 195-197, 206, 209,
210, 232, 247, 259, 278, 284, 319,
334, 347, 353, 373, 420, 443, 452,
465, 525, 579, 582, 592, 597, 602,
675
Paleverjean, Șerban, 235
Palmerini, Plinio, 328
Pamfil, Alina, 92, 93
Panait, Nicolae, 47
Pană, Vladimir, 407
Pankov, V., 510

Pantea, Aurel, 42, 49, 53, 76, 197,
261, 308, 312, 360, 416, 512, 525,
582, 588, 597
Panța, Iustin, 63, 65, 187, 284, 430,
437, 546, 641
Papadima, Ov., 358, 566
Papahagi, Emil-George, 394
Papahagi, Marian, 49, 300, 312, 346,
385, 392, 394, 414, 479, 480, 517,
553, 655
Papahagi, Tache, 394
Papu, Edgar, 46, 52, 110, 288, 332,
403, 514
Paraschivescu, Miron Radu, 297,
508, 516, 539, 562, 591
Paraschivoiu, Emil, 235, 526
Pascu, Mihaela, 142
Pascu, Ștefan, 332
Pasternak, Boris, 95
Patapievici, Horia-Roman, 27, 30, 34,
546
Patlanjoglu, Ludmila, 162, 172, 225,
413, 557, 615
Patraș, Andrei, 58, 558
Patrichi, Gina, 166, 175
Paulescu, Petre, 72
Pavel, Dora, 369, 568, 597, 632
Pavel, Noemi, 419
Pavel, Toma, 370
Pavlovici, Florin, 57, 123
Paz, Octavio, 122
Păcuraru, Dinu, 643
Părpăuță, Radu, 46
Pătrășcanu, Lucrețiu, 354
Păunescu, Adrian, 24, 28, 40, 71, 82,
100, 102, 120, 133, 134, 157, 160,
190, 213, 233, 238, 248, 253, 254,
257, 271, 275, 277, 293, 322, 325,
339, 347, 378, 396, 405, 406, 438,
439, 445, 456, 463, 468, 473, 488,
495, 542, 552, 570, 592, 608, 609,
629, 638, 671, 673

- Păunoiu, Geo, 668
 Pânzar, Ioan, 237
 Pânzaru, Angela, 68
 Pârvan, Vasile, 140, 280, 310, 360
 Pârvulescu, Ioana, 17, 26, 32, 68, 77,
 78, 89, 131, 147, 153, 165, 218,
 266, 314, 322, 336, 342, 345, 351,
 368, 369, 382, 383, 434, 435, 460,
 461, 472, 476, 501, 510, 517, 537,
 560, 587, 607, 629, 630, 660, 661
 Peagu, George, 43, 106
 Pecican, Ovidiu, 70, 186, 195, 308,
 360, 431, 568, 586, 678
 Pelassy, Dominique, 27
 Peri, Cristian, 398, 647
 Perian, Gheorghe, 195, 586
 Perpessicius-Panaiteescu, Dumitru, 15,
 19, 26, 29, 56, 71, 94, 132, 170,
 213, 294, 424, 469, 492
 Perse, Saint-John, 123
 Perşa, Dan, 187, 426, 430, 644
 Pessoa, Fernando, 478
 Petcu, Marian, 617, 645
 Petcu, Mirel Radu, 93
 Petculescu, Valentin, 210
 Petean, Mircea, 54, 83, 109, 311, 678
 Petraş, Irina, 42, 149, 243, 247, 261,
 265, 306, 364, 389, 595
 Petraşcu, Miliţa, 319, 647
 Petrescu, (Mircea), Alexandru, 408
 Petrescu, Aurel, 632
 Petrescu, Camil, 67, 149, 208, 209,
 213, 220, 221, 225-228, 230-233,
 243, 247, 251, 252, 259, 261, 265,
 271, 272, 282, 329, 388, 389, 424,
 428, 564, 647
 Petrescu, Dan, 182, 243, 257
 Petrescu, Ioan, 288
 Petrescu, Irina, 507
 Petrescu, Liviu, 186, 261, 358, 424,
 428, 473, 560, 622, 648
 Petrescu, Radu, 42, 457
 Petreu, Marta, 18, 53, 112, 114, 116,
 120, 124, 153, 198, 210, 223, 251,
 312, 313, 383, 465, 513, 517, 598
 Petrovici, Duşan, 107
 Petrovici, Ion, 310
 Picasso, Pablo, 547
 Pillat, Dinu, 237
 Pillat, Ion, 89, 301, 310
 Pilniak, Boris, 94, 104
 Pinteia, Adrian, 507
 Pintescu, Alexandru, 46, 122, 201,
 319, 598
 Pintilie, Lucian, 195, 317
 Pippidi, Andrei, 296
 Piru, Alexandru, 55, 218, 237, 288,
 293, 329, 404, 446, 469, 487, 514,
 519, 613
 Pituţ, Gheorghe, 22, 210, 258, 288,
 316, 383, 422, 457, 497
 Pivot, Bernard, 225, 437
 Platon, Dan, 502
 Plămădeală, Antonie, 614
 Pleşu, Andrei, 9, 10, 16, 26, 31, 38,
 46, 80, 88, 98, 115, 124, 146, 160,
 243, 249, 269, 291, 301, 302, 316,
 326, 342, 348, 361, 377, 379, 440,
 459, 480, 520, 532, 546, 591, 667
 Pleynet, Marcelin, 299
 Plomteux, Hugo, 480
 Ploscaru, Dorin, 66
 Poantă, Petru, 101, 505, 627
 Podoabă, Virgil, 48, 125, 200, 247,
 415, 476, 585
 Podrimja, Ali, 46
 Poe, Edgar A. 123
 Poghiră, Cicerone, 327, 421
 Poiată, Mihaela, 41
 Polanski, Roman, 340
 Pop, Augustin, 126, 185, 200
 Pop, Emil, 331
 Pop, Georgeta, 216, 637
 Pop, Ioan Es, 175, 428, 609

- Pop, Ion, 49, 55, 65, 101, 128, 186,
 200, 250, 258, 261, 297, 308, 312,
 358, 416, 428, 475, 477, 480, 482,
 485, 524, 549, 560, 572, 588, 640,
 655, 678, 679
 Pop, Sever, 480
 Popa, Constantin M., 53, 358, 610
 Popa, Dorin, 47, 123, 184, 205, 563,
 653, 663
 Popa, Dumitru-Titus, 18, 25
 Popa, Grigore, 547
 Popa, Marcel, 253
 Popa, Marian, 12, 13, 20, 72, 351,
 676
 Popa, Marius Daniel, 17
 Popa, Mircea, 10, 20, 30, 55, 83, 92,
 101, 136, 157, 220, 260, 319, 374,
 384, 397, 408, 505, 542, 553, 597,
 632, 647, 654
 Popa, Nicolae, 61, 64, 68, 361, 581,
 595
 Popa, Tudor, 43
 Popescu Elvira, 242
 Popescu-Doreanu N., 519
 Popescu, Adrian, 116, 125, 258-260,
 502, 517, 524, 596, 678
 Popescu, Bogdan, 62, 104, 531, 575,
 677
 Popescu, Corneliu M., 23
 Popescu, Cristian, 23, 39, 75, 105,
 142, 151, 162, 172, 215, 224, 233,
 270, 280, 303, 400, 435, 436, 502,
 503, 515, 516, 518, 610, 666
 Popescu, Cristian Tudor, 10, 223,
 265, 290, 295, 341, 407, 458, 464,
 493, 557, 573, 574, 633, 634, 636,
 660, 673
 Popescu, Dumitru, 257, 459, 523,
 561
 Popescu, D. R., 23, 82, 108, 145,
 196, 257, 282, 287, 353, 413, 440,
 450, 452, 458, 508, 543, 573, 592,
 615, 625, 648, 651, 665, 666, 677
 Popescu, Ducation, 570
 Popescu, Florentin, 579, 614
 Popescu, Horea, 507
 Popescu, Horia Florin, 572
 Popescu, Marian, 9, 174, 353, 463
 Popescu, Mitică, 174
 Popescu, Nicolae Breb, 572
 Popescu, Petru, 22, 90, 256, 316, 317,
 371, 446
 Popescu, Pompiliu, 210
 Popescu, Radu, 240, 538
 Popescu, Răsvan, 140, 391
 Popescu, Stelian, 102, 170
 Popi, Gligor, 12
 Popovici, Fred, 135
 Popovici, Iaromira, 73, 236, 333
 Popovici, Mircea, 237
 Popovici, Titus, 49, 70, 72, 79, 93,
 102, 154, 411, 497, 645, 646, 649,
 657, 660, 662, 663, 678
 Popper, Iacob, 219, 260, 415
 Porumbacu, Veronica, 171, 455
 Postolache, Ghenadie, 68
 Potra, Florian, 135, 353, 638
 Poulet, Georges, 128
 Pound, Ezra, 224, 639
 Prahoveanu, Oana, 124
 Preda, Cristian, 516
 Preda, Marin, 34, 50, 72, 75, 82, 90,
 91, 116, 117, 122, 132, 139, 152,
 154-156, 190, 200, 230, 233, 234,
 257, 259, 283, 317, 327, 358, 378,
 383, 404, 428, 439, 441, 443, 451,
 460, 461, 464-467, 473, 514, 534,
 557, 558, 593, 596, 615, 625, 643,
 644
 Prelipceanu, Nicolae, 13, 161, 200,
 258, 287, 353, 385, 392, 428, 457,
 537, 652
 Pribeagu, Ion, 634

Proca, Ion, 68
 Prodan, David, 160, 426
 Protopopescu, Al., 187, 530, 556,
 638, 674
 Proust, Marcel, 74, 179, 303, 425,
 481
 Pruteanu, George, 233, 269, 377,
 409, 455
 Puiu, Enache, 187, 523
 Pulitzer, Joseph, 73, 292
 Purcaru, Ilie, 77
 Purcărete, Silviu, 9, 104, 377, 379
 Puslojić, Adam, 43, 503, 523, 663

R

Rachici, Dim., 138, 220
 Rachieru, Adrian Dinu, 65, 91, 93,
 253, 663
 Racz, Atila, 241, 478
 Radian, H. H., 288
 Radian, Sanda, 288
 Radina, Remus, 420
 Radoff, Ștefan, 492
 Radu, Olimpia, 258,
 Radu, Tania, 39, 105, 142, 172, 225,
 271, 281, 295, 305, 319, 342, 491,
 509, 516, 549, 559, 579, 622, 637,
 669
 Raicu, Lucian, 18, 50, 68, 91, 124,
 179, 195, 240, 250, 257, 273, 279,
 308, 353, 359, 397, 411, 415, 449,
 461, 462, 489, 491, 510, 525, 532,
 588, 638, 664
 Rakovsky, Christian, 150
 Rațiu, Ion, 235, 315, 670
 Raymond, Marcel, 128
 Rădoi-Mihăiță, Marieta, 65
 Rădulescu, Gheorghe, 460
 Rădulescu, I.H., 234 313
 Rădulescu, Mihai, 123
 Rădulescu, Răzvan, 142, 215

Rădulescu-Motru, Constantin, 274,
 310, 312, 313
 Rău, Alexe, 523
 Rău, Aurel, 54, 116, 260, 398, 427,
 523, 524, 530, 548, 565, 655, 678
 Răutu, Leonte, 162, 219, 448, 565
 Răuță, Aureliu, 420
 Rebengiuc, Victor, 16, 23, 71, 98,
 162, 284
 Rebreanu, Liviu, 10, 184, 218, 222,
 240, 261, 279, 364, 408, 428, 439,
 457, 458, 473, 489, 493, 507, 508,
 521-523, 541, 566-568, 609, 610,
 618, 628, 654
 Rebreanu, Puia-Florica, 647
 Rebreanu, Vasile, 9, 619, 654
 Reenie, Bryan S., 246
 Regan, Ronald, 22
 Reghini, Ionel, 258
 Regman, Cornel, 187, 246, 310, 391,
 420, 431, 462, 480, 486, 523, 598,
 655, 679
 Repan, Alexandru, 174
 Ricoeur, Paul, 189
 Rizea, Elisabeta, 359
 Rizea, Felix Anton, 279
 Robbe-Grillet, Alain, 128
 Robescu, Marius, 383, 413, 457
 Rochelle, Drieu la, 38, 423
 Rodian, Vasile, 107
 Rodocea, Gheorghe, 27
 Rogin, Theodor, 65
 Roll, Ștefan, 42
 Rolland, Romain, 150, 159, 215, 481
 Roller, Mihai, 15, 219
 Roman, Petre, 286, 287, 377, 379
 Romanescu, Paula, 58, 322, 546
 Romano, Claude [George Sbârcea]
 Romoșan, Petru, 461
 Rosetti, Alexandru, 288, 296
 Rosetti, C. A., 29, 234, 654, 663
 Rosetti, Radu D., 45

Rosetti, Theodor, 518
 Rossillon, Philippe, 328
 Rostas, Zoltan, 258
 Roșca Stănescu, Sorin, 8
 Roșca, D. D., 141, 260, 313, 434
 Roșca, Dan Emilian, 637
 Roșca, Maria, 449
 Roșioru, Constantin Ion, 364
 Rotaru, Ion, 27, 433, 524, 635
 Rotund, Nicolae, 187
 Rozanov, Vasili, 271
 Roznoveanu, Mirela, 187
 Ruba, Radu, Sergiu, 161, 201, 308, 517

Rudeanu, Ioan Octavian, 92
 Rugu, Persida, 45
 Runcanu, Marcel, 258
 Rus, Luminița, 65, 324
 Rusu, Gabriel, 187
 Rusu, Grigore, 622
 Rusu, Liviu, 369
 Rusu, Victor, 399
 Rusu, Viorica, 304, 305, 342

S

Sadoveanu, I. M., 45, 435, 458, 523
 Sala, Marius, 288, 328, 637
 Salem, H., 288
 Salinger, J. D., 283
 Sangheli, Andrei, 509
 Sarraute, Nathalie, 128
 Sartre, Jean Paul, 130, 179, 206, 425, 481, 504
 Sassu, Alexandru, 377
 Sasu, Aurel, 28, 147, 197, 372
 Satco, Emil, 237
 Sava, Iosif, 22, 66, 71, 163, 230, 238, 271, 348, 463, 494, 508, 617, 621, 637
 Sava, Tudor Dumitru, 92
 Savu, Cornelia Maria, 161, 209, 213, 229, 343, 457, 58

Savu, Tudor Dumitru, 101, 260, 301, 303, 647, 648
 Sălcudeanu, Petre, 46, 66, 146, 163, 169
 Sălișteanu, Ion, 308
 Săluc, Horvat, 29, 234
 Săndulescu, Al., 237
 Săvulescu-Voudouri, Monica, 185, 489
 Săvulescu, Vasile, 382
 Sâmpetrescu, Viorel, 383
 Sântimbreanu, Mircea, 163, 291
 Sârbu, Gruia, 363
 Sârbu, Ion Dezideriu, 53, 93, 108, 123, 127, 176, 360, 385, 393, 413, 579, 598, 632, 680
 Sârbu, Marin, 644
 Sbârcea, George, 102, 222, 470
 Scarlat, Grigore, 65, 116, 120, 121, 122, 430, 552
 Schell, Jonathan, 546
 Schenk, Ch. W., 205, 264, 543, 549, 619
 Schenk, Simone, 543
 Schintzler, Arthur, 146
 Schlesak, Dieter, 63
 Schubert, Franz, 146
 Schwartz, Gheorghe, 338, 611
 Sebastian, Mihail, 94, 213, 240, 409, 410, 606, 611, 643, 670
 Sebestyen, Carol, 31, 76, 88
 Seciu, Valeria, 23, 556
 Sela, Michael, 315
 Selejan, Ana, 385, 393, 531, 544, 573, 622
 Serge, Victor, 221, 414
 Serghi, Cella, 288
 Severin, Adrian, 365
 Severin, Constantin, 598
 Severin, Mark, 402
 Sfetcu, Paul, 497
 Shafran, Dan, 566

- Shakespeare, William, 23, 148, 206,
213, 245, 359, 394, 509, 535, 612,
657, 665
- Sicoe, Florin, 373, 406, 407, 438,
513, 619
- Siegfried, Carl , 123
- Siegmund, Harald, 475, 523
- Silișteanu, Florian, 363
- Silvestru, Valentin, 39, 63, 135, 197,
294, 364, 507, 522, 555, 567, 595,
632, 657
- Sima, Horia, 153
- Simion, Cecilia, 290
- Simionescu, Dan, 288
- Simionescu, Mircea Horia, 65, 135,
168, 185, 210, 255, 309, 400
- Simmel, Georg, 381
- Simon, Claude, 128
- Simuț, Ion, 99, 108, 114, 199, 251,
257, 275, 285, 305, 312, 321, 342,
429, 449, 455, 480, 496, 547
- Sin, Mihai, 39, 50, 69, 125, 165, 167,
172, 175, 194, 241, 250, 269, 274,
288, 302, 314, 398, 451, 470, 476,
512, 520, 531, 595, 629, 637, 643,
666, 678
- Sinescu, Emil, 363
- Sipoș, Mariana, 383
- Slăniceanu, Ion, 643
- Slușanschi, Dan, 312, 328
- Smarandache, Florentin, 554
- Smântănescu, Dan, 274
- Snegur, Mircea, 90, 102, 131, 135,
146, 157, 167, 264, 308, 364
- Snodgrass, William Dewitt, 430
- Sobolev, L., 510
- Solcanu, Ion, 365
- Sollers, Phillippe, 128, 297
- Sollner, Werner, 197
- Solomon, Dumitru, 23, 66, 308, 409,
509, 535, 556, 566, 612, 657
- Solomon, Petre, 288
- Solunca, Elena, 15
- Sora, Simona, 32, 147, 175, 296, 455,
460
- Souvarin, Boris, 414
- Soviany, Octavian, 53, 75, 180, 200,
256, 406, 465, 505, 518, 530, 551,
564, 575, 597, 609, 631, 653, 672
- Soynka, Wole, 389
- Spalas, Marina, 104
- Spălățelu, Amalia, 290
- Spătaru, Indira , 45, 58, 127, 404
- Spânu, Alexandru, 323, 353
- Spinei, Victor, 157
- Spiridon, Cassian Maria, 116, 263,
512, 584, 598
- Spiridon, Monica, 90, 112, 115, 142,
251, 312, 384, 428, 429, 599, 644
- Spiridon, Vasile, 42, 46, 65, 116,
148, 184, 243, 307, 338, 437, 475
- Spoială, V., 288
- Stahl, Henri H., 288
- Stalin, I. V., 32, 95, 154, 223, 298,
413, 441, 446, 482, 642, 651
- Stan, Stelian, 65, 124, 594, 597
- Stanca, Dan, 19, 76, 274, 25, 351,
429, 435, 436, 473, 530, 533, 534,
547, 616, 631
- Stanca, George, 621, 651
- Stanca, Horia, 246, 470, 523
- Stanca, Radu, 431, 470, 523
- Stănescu, Laurean, 294
- Stanciu, Florian, 181
- Stancu, Natalia, 135, 207
- Stancu, Zaharia, 15, 240, 255, 257,
439, 508, 514, 518, 658
- Stanomir, Gheorghe, 110
- Stati, Sorin, 327
- Stati, V., 509
- Stănculescu, Hanibal, 43, 146
- Stănescu, Carmen, 277
- Stănescu, C.[ostel], 38, 75, 85, 142,
151, 161, 171, 208, 215, 225, 233,

- 238, 265, 270, 280, 295, 304, 348,
399, 407, 449, 452, 453, 494, 508,
533, 58, 621, 658, 666
- Stănescu, Gabriel, 324, 430, 533, 670
- Stănescu, Ioana, 420
- Stănescu, Saviana, 23, 179, 490, 493,
616, 628, 629, 632, 651
- Stănilă, Viorel, 364
- Steiciuc, Carmen Veronica, 360
- Stelaru, Dimitrie, 181, 237, 364, 521,
606, 644, 674
- Sterian, Adriana, 66
- Sterian, Paul, 94
- Sterom, Victor, 65, 200, 594, 597
- Stoian, Mihai, 267
- Stoica, Traian, 167
- Stoica, Tudor, 144
- Stoicescu, Rica (Botez) , 13
- Stoleru, Georgeta, 127
- Stratan, Ion, 27, 47, 53, 75, 99, 105,
116, 132, 146, 297, 328, 362, 365,
377, 383, 385, 392, 416, 420, 441,
486, 551, 631, 639, 658, 677
- Stravinski, Igor, 340
- Streinul, Mircea, 78
- Streinul, Vladimir, 94, 213, 434, 469,
514
- Strutzescu, Paul, 41
- Sturzu, Corneliu, 288, 455
- Suceavă, Bogdan, 27
- Suceveanul, Arcadie, 59
- Suciu, Adrian, 200, 208, 261, 409,
435, 498
- Suciu, Eugen, 45, 353
- Suciu, Gheorghe, 610
- Surugiu, Alexandru, 124
- Swerdlow, Joel, 92
- Săraru, Dinu, 7, 8, 151, 163, 351,
396, 439, 532, 541, 671
- Scărlătescu, Doru, 7, 58, 224, 263,
432
- Steinhardt, Nicolae, 11, 44, 149, 176,
261, 325, 345, 371, 410, 506, 590,
598, 626
- Sadoveanu, Mihail, 8, 15, 17, 57, 85,
89, 102, 108, 140, 189, 190, 208,
230, 234, 248, 252, 259, 263, 306,
310, 320, 352, 388, 412, 428, 432,
458, 511, 606
- Sorescu, Marin, 8, 10, 12, 16, 17, 24,
31, 32, 46, 69, 71, 72, 76, 80, 89,
93, 95, 96, 98, 103, 119, 123, 138,
151, 163, 186, 201, 209, 210, 234,
248, 253, 257, 270, 282, 293, 301,
353, 364, 373, 379, 388, 398, 405,
407, 409, 413, 425, 434, 439, 440,
443, 445, 456, 460, 463, 473, 478,
488, 491, 499, 509, 519, 535, 546,
562, 573, 577, 592, 599, 618, 620,
625, 628, 633, 646, 651, 655, 658,
660, 670, 672
- Stoica, Petre, 18, 30, 36, 69, 79, 91,
150, 203, 221, 231, 239, 260, 276,
290, 353, 565, 606
- Stănescu, Nichita, 19, 36, 43, 69, 79,
80, 82, 89, 90, 91, 108, 120, 122,
156, 175, 179, 186, 190, 205, 207,
208, 213, 215, 218, 221, 225, 231,
233, 234, 239, 261, 276, 290, 293,
294, 305, 318, 355, 378, 406, 440,
441, 449, 456, 457, 459, 468, 469,
471, 472, 482, 488, 491, 504, 515,
519, 533, 534, 539, 551, 588, 593,
610, 615, 651, 660, 666, 668, 669,
676, 677
- Soloviov, Vladimir, 20, 47, 271
- Simion, Eugen, 11, 16, 19, 21, 24, 25,
28, 37, 38, 59, 60, 72, 82, 83, 92,
93, 98, 99, 103, 110-117, 123, 133,
136, 141, 142, 153, 181, 185, 186,
190, 196, 201, 209, 225, 231, 233,
240, 241, 248, 251, 254, 259, 266,
269, 270, 279, 280, 281, 284, 296,

301, 312, 314, 323, 342, 343, 349,
350, 353, 368, 373, 374, 378, 379,
388, 392, 397, 402, 407, 412, 415,
423, 425, 427-429, 446, 450, 463-
465, 469, 473, 493, 497, 504-506,
519, 530, 532, 554, 562, 565, 590,
592, 596, 599, 609, 612, 615, 618,
628, 632, 637, 646, 654, 663, 675
Stancu, Valeriu, 21, 45, 139
Stoiciu, Liviu Ioan, 23, 30, 42, 51,
107, 116, 383, 430, 525, 643, 650

Ș

Șahighian, Alexandru, 382
Șandru-Olteanu, Tudora
Șeicaru, Pamfil, 226, 441
Șeitan, Ion, George, 45, 181
Șelmaru, Traian, 162, 449
Șentalinski, Viktor, 74, 94, 95
Șerban, Robert, 65, 562
Șerban, Andrei, 9, 24, 39, 46
Șerban, Geo, 127, 218, 228, 266, 272,
285, 345, 371, 392, 394, 435, 501,
530, 537, 671, 678

Șerbănescu, Eugen, 284, 377, 467
Șerbu, Valentin, 91
Șestov, Lev, 90
Șirato, Francisc, 310
Șkaev, V., 510
Șoitu, Grigore, 360, 598, 639
Șora, Mihai, 300, 353, 606
Șora, Mariana, 252, 360, 431, 579,
632
Șora, Simona, 32, 147, 175, 296, 455,
460

Șova, Coman, 489, 651
Ștef, Traian, 44, 259, 307, 428, 430,
586, 594
Ștefan cel Mare, 19, 35, 294, 341
Ștefanache, Corneliu, 422
Ștefănescu (Postică), Ion

Ștefănescu, Alex., 18, 36, 67, 69, 78,
98, 99, 112, 113, 136, 142, 164,
165, 172, 175, 187, 194, 198, 227,
228, 236, 241, 250, 251, 266, 269,
273, 274, 275, 284, 285, 288, 289,
302, 314, 321, 342, 346, 349, 352,
369, 375, 376, 383, 391, 392, 398,
402, 403, 434, 451, 463, 464, 470,
473, 476, 482, 486, 496, 501, 511,
514, 516, 547, 560, 561, 570, 582,
608, 616, 625, 629, 650, 661, 662

Ștefănescu, Cătălin, 208
Ștefănescu, Cornelia, 91, 420, 670
Ștefănescu, Crisula
Ștefănescu, Crisula, 244, 420, 475,
476
Ștefoi, Elena, 43, 88, 312, 494, 621
Știr, Victor, 241, 478
Știrbu, Viorel, 144
Știreanu, Olivia, 76
Șuluțiu, Octav, 94, 275, 420, 572
Șușară, Pavel, 17, 100
Șuștea, Adrian, 560

T

Tabarcea, Cezar, 276, 391
Talpalaru, Val, 21
Tamaș, Lucian, 462
Tanașoca, Nicolae Șerban, 312
Tarangul, Marin, 319, 545
Tarkovski, Andrei, 147
Tartler, Grette, 131, 276, 337, 462
Tașcu, Valentin, 12, 260, 471, 504,
506, 655
Tatianiceva, L., 510
Tatu, Nicolae, 462
Taurin, F., 510
Tăbăcariu, Dumitru, 556
Tănase, Stelian, 142, 513
Tănase, Virgil, 18, 69, 75, 88, 96,
207, 269, 270, 296, 540, 632, 634,
665, 667

- Tănăsescu, Antoaneta, 175
 Tănăsescu, Cristian, 258, 478, 479
 Tăcu, Lia, 62
 Târziu, Alexandra, 29, 342
 Teişanu, Victor, 184
 Teleucă, Victor, 61
 Temişan, Aurelian, 25
 Teotist, Patriarhul României, 243
 Teodorescu, Cristian, 13, 14, 17, 164,
 217, 267, 348, 410, 587
 Teodorescu, Leonida, 413, 426, 524
 Teodorescu, Ştefan, 109, 110, 146,
 263
 Teodorescu-Branişte, T., 208
 Tertulian, Nicolae, 219, 415, 447,
 489, 638
 Teuţişan, Călin, 208, 331
 Theodor, Dragoş
 Theodorescu, Cicerone
 Theodorescu, Răzvan
 Thibaudat, Jean Pierre, 281
 Thibaudet, Albert, 381
 Tigveni, Dumitru, 348
 Tihan, T., 56
 Tismăneanu, Vladimir, 195
 Tita, A., 74, 215, 308, 409, 489
 Titel, Sorin, 37, 72, 285, 413, 503
 Tito, Josip Broz, 87
 Toader, Sergiu, 222
 Tocaciu, Oliviu, 454
 Todea, Cornel, 507
 Todoran, Eugen, 52, 55
 Todorov, Tvetan, 391
 Togan, George, 101
 Tolstoi, Lev, 38, 86, 489
 Toma Ralet [Wolf von Aichelburg],
 523
 Toma, A., 57, 455
 Toma, Mădălina, 36
 Toma, Sorin, 219, 417
 Tomescu, Ion, 144, 366
 Tomozei, Gheorghe, 12-14, 16, 20,
 40, 41, 66, 68, 75, 77, 80, 85, 86,
 94, 103, 105, 145, 149, 156, 162,
 170, 179, 220, 231, 236, 284, 365,
 387, 388, 402, 409, 435, 447, 463,
 489, 497, 513, 521, 534, 547, 554,
 559, 579, 614, 622, 650
 Tompa, Gabor, 174
 Tomuş, Mircea, 52, 55, 142, 253,
 301, 407, 614
 Tonegaru, Constant , 237, 606, 626,
 651, 674
 Tonoiu, Vasile, 428, 643
 Traian, Radu, 347
 Trandafir, Constantin, 243, 513
 Treptow, Kurt. W., 23
 Trost, D., 45, 280
 Tuchilă, Costin, 135, 620
 Tudor Anton, Eugenia, 90, 210
 Tudor, Corneliu Vadim, 100, 161,
 206, 277, 278, 379, 437, 445, 454
 Tudor, Dragoş, 330, 489, 614
 Tudora, Carmen, 04, 305, 329, 619
 Tudorachi, Adrian, 261
 Tudoran, Dorin, 82, 126, 203, 257,
 78, 516, 667, 668
 Tudoran, Radu, 288, 400
 Tulbure, Victor, 490, 572
 Tupan, Maria-Ana, 392, 394, 423
 Tupan, Marius, 23, 24, 32, 90, 98,
 324, 345, 351, 383, 395, 403, 444,
 462, 502, 549, 608, 609, 623, 663
 Turbescu, Ion, 20
 Turcea, Daniel, 19, 363, 383, 539
 Tzara, Tristan, 306, 497, 640, 680

T

- Țațomir, Nicolae, 21
 Țârlea, Cătălin, 63, 72, 85, 162, 187,
 216, 295, 329, 342, 350, 374, 435,
 438, 493, 502, 508, 512, 546, 662

Țepelea, Gabriel, 101, 253, 254, 315, 646

Țepelea, Ioan, 308, 361, 572

Țepeneag, Dumitru, 36, 38, 45, 53, 55, 65, 76, 77, 83, 95, 96, 104, 199, 312, 322, 331, 346, 355, 371, 391, 425, 451, 498, 509, 516, 526, 531, 537, 538, 550, 554, 564, 622, 638, 667

Țeposu, Radu G., 8, 24, 51, 58, 93, 97, 158, 203, 325, 338, 345, 353, 370, 392, 429, 432, 465, 480, 511, 572, 585

Țic, Nicolae, 288, 411, 449

Țicu, Lia, 68

Țoiu, Constantin, 17, 25, 148, 196, 229, 287, 439, 465, 596, 651

Țone, Nicolae, 34, 670

Țopa, Tudor, 200, 250

Țucudean, Mircea, 438

Țugui, Pavel, 70, 73, 162, 449, 519, 538

Țurcanu, Radu, 430

Țușea, Petre, 77, 132, 252, 325, 360, 542, 626

U

Udrea, Cornel, 258

Udrea, Mihai, 572

Uiuiu, Alexandru, 63, 430, 616

Ulici, Laurențiu, 98, 112, 120, 127, 161, 163, 167, 174, 206, 210, 211, 240, 241, 251, 259, 268, 272, 277, 278, 279, 280, 283, 284, 286, 288, 291, 293, 295, 301, 323, 328, 337, 342, 350, 352, 370, 373, 377, 379, 392, 406, 409, 413, 435, 438, 440, 443, 445, 464, 473, 498, 502, 526, 535, 546, 547, 561, 565, 572, 623, 630, 663, 673

Ulmu, Bogdan, 184

Ungheanu, Mihai, 98, 190, 257, 291, 301, 381, 405, 562, 593

Ungureanu, Cornel, 37, 112, 251, 385, 392, 405, 444, 482, 501, 511, 572

Urbie, Armando, 328

Uricariu, Doina, 218, 360, 462, 502, 513, 560, 621

Urs, Luminița, 363, 382

Ursachi, Mihai, 47, 87, 116, 124, 132, 183, 243, 263, 328, 383, 443, 506, 523, 616

Ursu, Gheorghe, 448

Ursu, Liliana, 624

Ursu, Mihaela, 70

Uscătescu, George, 541, 678

Utan, Tiberiu, 305, 322, 427

V

Vaida, A. G., 265

Vaida, Magdalena, 65

Vajdova, Libuša, 52

Valentiva, Libusa, 92

Valéry, Paul, 359, 381, 389, 425, 537, 651

Vancea, Viola, 502

Vartic, Andrei, 135

Vartic, Ion, 26, 53, 197, 200, 210, 261, 312, 313, 346, 385, 392, 414, 480, 516, 595, 598, 55, 672, 673

Vartic, Mariana, 197

Vartolomei, Luminița, 135

Vasilache, Vasile, 62

Vasilache, Theodor, 493

Vasile, Geo, 24, 90, 209, 226, 278, 306, 334, 390, 391, 509, 670, 673

Vasilescu, Lucian, 438

Vasilescu, Mircea, 73, 88, 555

Vasiliu, Dan, 556

Vasiliu, Florin, 122

Vasiliu, Gheorghe, 515

- Vasiliu, Lucian, 46, 56, 200, 430,
549, 598, 606, 662
- Vasiliu, Tudor, 651
- Vatamaniuc, Dimitrie, 19, 23, 52, 54
- Vatamanu, Ion, 61
- Vatimo, Gianni, 261
- Vazaca, Marina, 340
- Văcaru, Vasile, 365
- Văcărescu, Ioan Radu, 58, 65, 187,
258
- Văcăroiu, Nicolae, 209, 269, 277,
278, 287, 292, 379, 499
- Vădan, Ion, 116, 598
- Văduva Poenaru, Ion, 71, 407
- Vâlcu, Cornel, 126, 208
- Vântu, Victor, 490
- Vărgolici, Teodor, 15, 233, 317, 329,
338, 342, 413, 441
- Vârjoghe, Sande, 232, 233, 237
- Velea, Dumitru, 18, 53, 93, 108, 680
- Velea, Nicolae, 241, 433, 543
- Verdery, Katherine, 331, 500, 548,
565
- Verdeș, Ovidiu, 438
- Verdeț, Ilie, 277, 303
- Verona, Sergiu, 493
- Vesper, Iulian, 78, 632
- Vian, Boris, 283
- Vianu, Ion, 156, 164, 166, 167, 213,
216, 281, 326, 345, 346, 359, 403,
406, 407, 442, 461, 609, 644
- Vianu, Tudor, 45, 103, 147, 285,
286, 306, 310, 391, 399, 403, 406,
443, 444, 512, 642
- Vicol, Sterian, 42
- Vieru, Grigore, 45, 59, 60, 61, 90,
102, 134, 146, 148, 167, 229, 248,
260, 275, 296, 439, 445, 495, 503,
541, 592, 672
- Vieru, Ion, 319, 443, 48, 523, 526,
530, 598
- Vieru, Sorin, 464, 493
- Vieru. Nicolae, 584
- Viessel, Ellie, 79
- Vighi, Daniel, 37, 382, 644
- Vinea, Ion, 45, 210, 213, 670
- Vinicius, Paul, 438
- Viorel, Liana, 517
- Visternicu, Daniela, 58, 66, 243
- Vișan, Dorel, 426, 612, 665
- Vișan, Sanda, 102, 281
- Vișinevski, Iosif, 162
- Vișniec, Matei, 116, 215, 282, 361,
522, 588
- Vitner, Ion, 219, 288, 329, 337, 415,
488, 519, 590, 642
- Vizirescu, Pan, M., 210, 443
- Vizitiu, C., 104
- Vlad, Alexandu, 188, 257, 261, 416,
430, 435, 526, 572
- Vlad, Carmen, 157, 503
- Vlad, Ion, 78, 300, 647, 648
- Vlad, Stan, 364
- Vlad, Tudor, 91, 610
- Vlad, Vasile, 569
- Vodă Anton, Eugenia, 17, 25
- Vodă, Gheorghe, 61
- Vodă-Căpușan Maria 525, 647
- Vodă-Mutoiu, Lăcrămioara, 96
- Vogel, Ursula, 528
- Voicu, Alexandra, 104, 136, 405,
637, 670
- Voiculescu, Vasile, 8, 18, 19, 45, 46,
140, 202, 241, 257, 301, 353, 371,
484, 511, 539, 606, 626, 674
- Volovici, Leon, 148, 611
- Vona, Alexandru, 18, 177, 216, 229,
420, 429, 511, 548, 670
- Voncu, Răzvan, 12, 19, 72, 93, 103,
136, 217, 319, 342, 349, 350, 367,
374, 400, 403, 407, 412, 433, 450,
460, 463, 469, 489, 505, 534, 543,
575, 610, 614, 627, 632, 654, 675
- Vonghizas, Constantin, 288

Vornicu, Mihai, 339
 Voronca, Colomba, 294, 475, 640, 678
 Voronkov, K., 510
 Vosgianian, Varujan, 616, 620, 637
 Vrabie, Gheorghe, 104
 Vrânceanu, Alexandra, 429, 530
 Vrânceanu, Dragoș, 680
 Vulcănescu, Mircea, 52, 94, 271, 310, 325, 371, 429, 441, 486, 530, 548, 626, 644
 Vulcănescu, Romulus, 94
 Vulpescu, Ileana, 102, 161, 170, 222, 241, 303, 341, 366, 441, 470, 514, 545, 556, 628, 666
 Vulpescu, Romulus, 102, 161, 222, 232, 270, 93, 294, 441, 545, 655
 Vultur, Smaranda, 312
 Vulturescu, George, 116, 197, 201, 502, 524, 598, 656, 678

W

Walker, Brenda, 42, 52, 490
 Weiszäcker, Richard von, 209
 Wilde, Oskar, 150
 Wokoski, Diane, 123

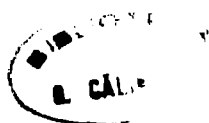
Y

Yourcenar, Marguaritte, 17, 25, 385, 392, 425, 585

Z

Zach, Cornelius, 92
 Zaci, Mircea, 37, 44, 48, 54, 65, 76, 96, 97, 105, 106, 109, 152, 160, 163, 195, 199, 241, 250, 261, 306,

308, 312, 345, 353, 358, 385, 393, 416, 429, 448, 458, 460, 466, 473, 480, 525, 543, 549, 569, 574, 588, 597, 638, 654
 Zafiu, Rodica, 25
 Zaides, Ștefan, 7
 Zakrutkin, V., 510
 Zalis, Henri, 147, 443, 473, 493, 497, 512
 Zamfir, Mihai, 17, 25, 83, 94, 169, 210, 228, 346, 377, 384, 392, 479, 546, 651, 653
 Zamfirescu, Dan, 403, 637, 676
 Zamfirescu, Duiliu, 241, 318
 Zamfirescu, George Mihail, 546, 556
 Zamfirescu, Ion, 268
 Zamfirescu, N. C., 147
 Zamfirescu, Vasile Dem, 232
 Zanc, Grigore, 12
 Zanca, Andrei, 126, 360, 430, 525, 586
 Zarifopol, Elena, 450
 Zavorev, A., 509
 Zăgan, Ion, 469
 Zăpîrțan, Liviu, 258
 Zegreanu, Octavian, 358
 Zeletin, C. D., 244
 Zeletin, Ștefan, 310
 Zincă, Haralamb, 90, 447
 Zinoviev, Vladimir, 244, 340
 Zlătescu, Andrei, 24, 57, 66, 76, 500
 Zlăvog, Ana-Maria, 155
 Zub, Al., 56, 123, 140, 157, 262, 267, 280, 558, 559, 622
 Zubașcu, Ion, 65

La începutul tranziției de la comunism la postcomunism, se discută despre România de mâine și unii cer să ne despărțim grabnic de trecut (de tot trecutul), nu răsând – cum a zis un filosof, știm noi cine –, ci afurisindu-l... Și de literatura trecutului? La această întrebare vocile se despart. Unele consideră că trebuie să pornim de la zero, altele că, totuși, ceva, ceva trebuie păstrat și continuat. Acestea din urmă (vocile șovăielnicilor) sunt însă aspru reprimare. Apare numaidecât ideea că, sub comunism, cultura română este „o Siberie a spiritului”. Ideea – complet falsă – este acceptată de spiritele radicale și respinsă de cei care sunt de părere că spațiul cultural românesc, în ultimii 50 de ani, nu-i doar un pustiu înghețat. Au urmat, cum era de așteptat, confruntări aprige, deplasate, din nefericire, de pe palierul ideilor pe acela al polemicilor personale... Le regăsesc, parțial, în paginile ce urmează.

Lyza Simin

ISBN 973-167-287-7

